JOVENTUT

JOVENTUT

JOVENTUT
FORTITUDO

JOVENTUT

Periódich Catalanista

ART ✣ CIENCIA ✣ LITERATURA

ANY 1900

PLASSA DEL TEATRE, 6, ENTRESSOL
BARCELONA

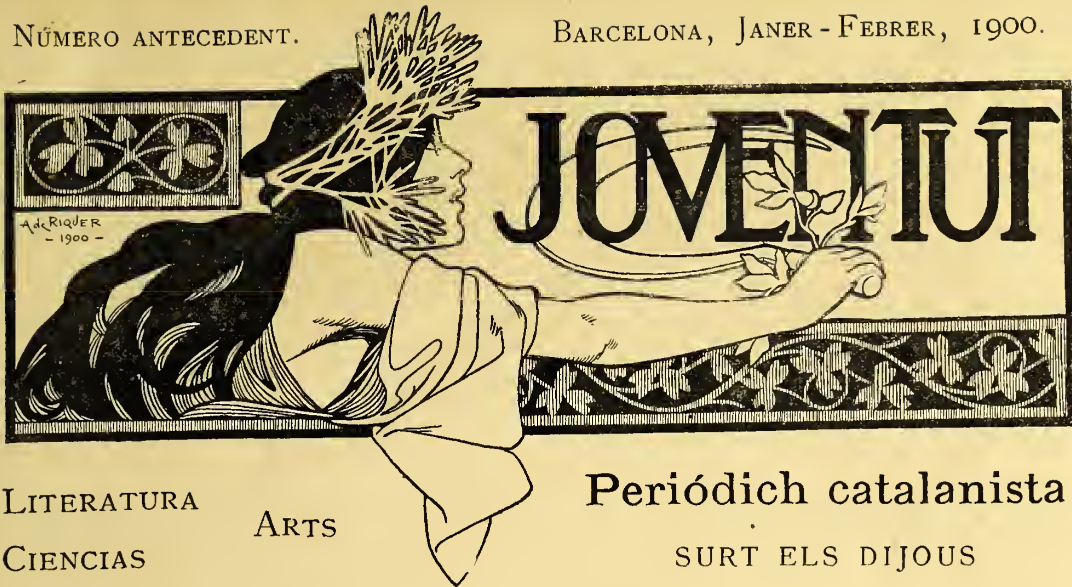
Fidel Giró, impressor.

Carrer de Valencia, núm 311.

Barcelona.

INDEX

NÚMERO ANTECEDENT. BARCELONA, JANER - FEBRER, 1900.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

PREU D'AQUEST NÚMERO:
25 céntims de pesseta.

ARTICLES POLÍTICHS

LA PATRIA

La Patria: veus aquí, estimats llegidors, la paraula de que tant s'ha abusat y tant s'abusa en profit dels qu'explotan la governació dels pobles; paraula á la que tantas interpretacions s'han donat y's donan, que fins han arribat al punt de desnaturalisarla complertament y al extrém de que puguin tenir apariencias de verossimilitut las ideas de certas escolas que negan la existencia de lo qu'ella sintetisa.

Y no obstant, no hi ha res més real que la Patria: ella existeix, ha existit y existirá mentres el món sía món, perque sa existencia no es fruyt de l'activitat, ni obra de la voluntat dels homes, sinó que, si no es la mateixa naturalesa, en ella hi té son més fort fonament, en ella viu tan arrelada, que'ls més poderosos esforsos de las colectivitats humanas, son impotents pera desarrelarla.

Observeuho bé: la mateixa paraula Patria, indica ja una idea tan natural, tan imprescindible y tan necessaria, com la de la paternitat: una y altra tenen ja un mateix origen, la mateixa etimología. No pot ser, donchs, la Patria, contra lo que alguns sostenen, un tros de territori, un conjunt de pobles subjectes á un mateix poder, això es, l'Estat; com may la Patria, que té un origen natural, pot ésser l'obra d'un conqueridor, ni d'un diplomátich.

L'home no es un ser nascut pera viure aislat: la societat li es imprescindible y necessaria, com ho comproban la mateixa existencia dels seus sentits, els medis de relació que posseheix y'l carácter de sas propias necessitats. Peró entre mitj del gran conjunt que forma la Humanitat, s'hi mouhen, viuhen y prosperan un número inmens de carácters, constitucions y llenguas que donan una inmensa varietat á la gran unitat humana: varietat que, al dividir als homes en diferentas agrupacions, assenyala'ls veritables límits de las verdaderas Patrias.

Un home de talent, un home qu'hagi estudiat ab profit la constitució dels homes, ó un altre que hagi observat las manifestacions psíquicas dels pobles y hagi sapigut treure conseqüencias de aquesta observació, vos dirán ab certesa ahónt comensa y ahónt acaba una Patria; ahónt comensa y ahónt acaba una d'aquestas agrupacions en que naturalment se divideix la humanitat; peró això no está pas al alcans de totas las inteligencias, ni fins d'aquellas que s'han dedicat á altra mena d'estudis. Per eix motíu, si son aquestos medis molt positius pera descubrir la existencia de las Patrias, son carácter massa científich y la especialitat dels coneixements qu'exigeixen, no'ls posan en condició apropósit pera servir á la generalitat com á proba convincent de lo que verdaderament es la Patria.

No obstant, el carácter de la Patria es fácil de demostrar ab rahons y ab probas, quina certesa está al alcans de totas las inteligencias, sense cap mena d'estudi ni preparació.

Y si no probemho.

Viu l'home, y al viure entremitj de sos semblants, té més llassos naturals que l'uneixen ab els uns que ab els altres. No hem pas d'enfondir gayre nostra observació pera convencens de que'l primer y més poderós dels llassos que'ns uneixen ab una part de nostres semblants, es el de la sanch: els sers ab qui estém més íntimament units son aquells que portan nostra mateixa sanch, els que constituheixen la familia, institució tan natural y necessaria, que no pot deixar d'existir sense que desaparegui la mateixa humanitat.

De la mateixa manera, donchs, que ab tanta facilitat y fins d'una manera instintiva, fa l'home aquesta divisió de la humanitat entre las personas de sa sanch y las de sanch extranya, al posarse en relació ab una massa innumerable, divideix á tota la colectivitat humana en dugas grans agrupacions ben clarament definidas: la una la constituheixen tots aquells homes ab quins pot relacionarse ab sa llengua natural: l'altra comprén tots aquells altres á qui no entén per parlar en llengua extranya. Veusaquí la veritable divisió de las Patrias: la Patria d'un individuu acaba allá ahont s'acaban els homes ab quins, sense un estudi previ, se pot entendre.

Aquest concepte de Patria, l'únich verdader que se li pot donar, pot comprobarse fácilment per altres medis, perque la llengua es la gran síntessis de totas las virtuts y de tots els defectes d'un poble. Un bon filólech, ben coneixedor de la llengua de qualsevol nacionalitat, sense cap més detall, vos donará rahó de tots els elements qu'han contribuit á la formació y desenrotllo d'aquell poble, de totas las qualitats y fins de las condicions geográficas del tros de terra en que viu.

Per aquesta rahó, el Catalanisme, que no es res més que la generosa aspiració dels catalans pera retornar á sa nació la personalitat que avuy li nega la política imperant, ha donat una importancia capital al us, estudi y conréu de nostra llengua, donchs ell, qu'aspira com á fí últim al de donar á la Patria totas las condicions precisas pera un lliure desenrotllo, reconeix, y aixís ho proclama, á la llengua catalana com á signe més evident del carácter nacional de Catalunya y com á externa manifestació de la Patria, que més convé conservar y enaltir. Aixís ho ha fet constar en tots sos documents y aixís ho ha demostrat en tots sos actes; y sa virtualitat ha sigut tan probada, que totas las manifestacions catalanistas que faltant á aquest principi han volgut armonisar l'us de nostra llengua ó la propaganda regionalista, ab l'us d'una llengua forastera, ó han mort al neixe ó han tingut una vida migrada qu'ha desaparegut aviat.

Tots els pobles cayguts han tornat á alsarse quan sa llengua ha tornat á treure ufana; totas las nacions han vist coincidir els sigles d'or de sa literatura, ab la plenitut del seu poder; Catalunya va caure quan els catalans comensavan á menysprear sa llengua; Catalunya ha reviscut quan sos trobadors l'han despertada al so d'himnes entonats ab la llengua de la terra; Catalunya triomfará quan tots els catalans proclamém ab convicció que nostra llengua es la millor, la més armoniosa y la més rica de totas las llenguas del món.

Alashoras es quan tots estarém convensuts de que la llengua es la senyal més evident de lo que es la Patria.

LLUÍS MARSANS.

EL CATALANISME Y ELS CATALANISTAS

Creuhen molts que 'l Catalanisme no es res més que un cos de doctrina, quinas línias generals están compresas en las Bases aprobadas per l'Assamblea de Manresa, detalladas en las de Reus, Balaguer y Olot, y confirmadas en la de Girona. Y no es aixó: el Catalanisme es quelcóm més important, arrela molt més fondo; aquellas bases no son més que una manera de las moltas ab que's pot donar forma al Catalanisme, que 'ls aplegats á Manresa en 1892, van creure la més convenient per agermanar voluntats, y qu'encara avuy els catalanistas militants la creyém apropiada als actuals moments.

Essent, donchs, las Bases de Manresa una forma, poden ser accidentals; y sense que pugui culparsens ni de cambi d'opinió ni d'abdicaments d'ideals, podém en qualsevol moment donarlashi una nova forma, tant si respecta l'actual unitat espanyola, com si tendeix á una més ampla llibertat.

Aixó es, perque'l fonament del Catalanisme, arrencant de la convicció de la existencia d'una entitat nacional catalana ben definida, consisteix en la noble aspiració de dotarla de totas las condicions necessarias pera que totas sas activitats se moguin, se desenrotllin y prosperin ab la indispensable llibertat.

Aquesta es, donchs, la base del Catalanisme: dintre d'ella poden haverhi gran varietat de formas; fora d'ella podrán haverhi descentralisadors, autonomistas, regionalistas; peró may, absolutament may, catalanistas.

Per eixa mateixa rahó, el verdader Catalanisme, si no vol deixar sa tradicional táctica de trevallar á plena llum y ab la bandera ben desplegada; si no vol cambiar son constant sistema de combatre al enemich ab las armas de la llealtat y la noblesa; si no vol acceptar el procediment de l'astucia y l'engany contra'l dominador, no pot may fer trossos de son programa, si'l primer de tots no es precisament l'autonomía de la Nació Catalana.

Ni un concert económich un xich millor que 'l qu'ara 's demana, ni l'autonomía administrativa, ni l'abolició de las quintas y els consums, ni 'l dret electoral per estaments, poden considerarse com á concessions á favor del Catalanisme, si no venen acompanyadas del regoneixement del dret que té Catalunya al complert us de la seva llibertat.

Mes aixó no vol dir que 'ls catalanistas hagim de rebutjar y oposarnos á reformas d'aquesta mena. Nosaltres aplaudím y tením obligació d' encoratjar als que trevallin pera conquistar reformas que tendeixin á donar una llibertad més ó menos limitada á Catalunya; peró may podrém admetre que sían catalanistas els que gastin sas forsas en aquestos trevalls, ja que al ferho, ab la més gran bona fe, oblidan, per cosas accidentals, la idea fonamental, el verdader esperit del Catalanisme.

Els catalans que lluytan á favor de qualsevol dels detalls de lo que avuy es símbol y bandera del Catalanisme militant, han de sernos simpátichs, perque son catalans que venen cap á nosaltres, y ab nostre interés d'acoblar el major número de catalans possible, els hem d'atreure al nostre camp; peró may hem d' apartarnos del aixopluch de nostras banderas, per anar á empenye al que s'acosta. Si'l catalá ve cap á nosaltres ben convensut de que arriba á nostre camp per la sola forsa de nostras ideas, s' acontentará en ser un soldat més de la causa, sense pretendre que se li regoneguin mérits que no ha contret; en cambi, si hi arriba portat, no per sos desenganys y per sas conviccions, sinó perque nosaltres li empenyém d'una manera directa, se considerará quan menos igual als vells soldats de la causa, y pretendrá que li acceptin com á mérits contrets á favor de la idea, els sacrificis fets en pro de lo que fins alashoras hagi cregut útil al benestar y á la grandesa de la Patria.

Y no convenen á cap causa sobrevinguts ab pretensions de valdre. A totas las causas, y á la catalanista més que totas, sols li convenen homes desinteressats que no busquin, ja que la utilitat es impossible, la representació honorífica. Tots els catalanistas han entrat y deuhen entrar sempre com á soldats de fila, sens ambicions de cap mena. Si sos mérits son positius, si sos sacrificis son de bona lley, si son trevall es constant y son entussiasme no falla, sos companys li donarán la categoría que li correspón. Y si un día, posat en un lloch distingit, s' equivoca de bona fe y pert la confiansa del Catalanisme, deu sacrificar son amor propi, deu tornarsen á trevallar per la Patria, més decidit á que sos companys oblidin sas erradas, que pretenent erigirse en illegítima autoritat disposada á combatre als qu' ocupan els llochs de perill per la voluntat de la majoría dels que militan en el Catalanisme. Dintre nostra causa, l' home no ha de deixar de ser home; peró deu

sacrificar son amor propi, sempre que sigui convenient á la bona germanor de tots sos adherits y á la grandesa del ideal que 'ns guía.

Qui per sas condicions de carácter, per sas ambicions ó per sas rancunias no pugui fer aquest sacrifici, no cal que vingui ab nosaltres, perque sols rebrá desenganys.

La honrada bandera del Catalanisme, fins avuy ben neta de las tacas qu'omplan las dels partits políticbs, vol seguir conservant sa inmaculada netedat, y per més que 's vulgui la conservará, perque 'ls que la conservan y 'ls que la defensan, vetllan y vetllarán sempre pel bon nom de nostra causa, única que simbolisa 'l verdader esperit nacional de Catalunya.

Això es el Catalanisme y aixís han de ser els catalanistas. Si algú creu lo contrari, no fa més que trevallar á favor del enemich.

Lluís Marsans.

Ó TOT Ó RES

Veus aquí 'l lema que, segons alguns, inspira tots el trevalls del Catalanisme militant; peró si algú volgués que 'ls inventors del tal lema expliquessin d'ahónt han tret la seva afirmació, se veurían molt enfeynats pera sortir del compromís y á la fí no tindrían més remey qu'anar á buscar algún solt de diari ó algún escrit d'algún particular, que, encara que fossin ben interpretats, no tindrian més forsa que 'l d'una opinió individual.

Donchs, digui qualsevol lo que vulgui, la veritat es que 'l Catalanisme oficialment no ha fet may semblant afirmació, y no sols no l'ha feta, sinó qu'en el darrer manifest de l'*Unió Catalanista* senta d'una manera ben terminant una declaració sobre aquest punt, que no está pas conforme ab la idea que del Catalanisme volen donar els qu'ara, darrerament, pels motius qu'ells se saben, han deixat de formar en las filas dels que lluytém per la llibertat de la Patria.

El Catalanisme no es un partit polítich, no aspira á un senzill cambi d'organisació del Estat espanyol. El Catalanisme es una idea nacional que representa alguna cosa més que lo que suposan els que 'l voldrían embolicar en la lluyta dels partits espanyols, per anar esgarrapant lo que poguessin de son programa.

El Catalanisme es la protesta d'un poble que veu sa dignitat ofesa y sa llibertat perduda. Y may, absolutament may, la colectivitat qu'aixeca una bandera de protesta contra las imposicions de la forsa, pot admetre tractes ni contemporisacions ab qui ha befat la dignitat y ha detentat la llibertat de Catalunya. Si nosaltres, per exemple, aceptavam el concert económich qu'ab tan poch éxit se trevalla per obtenir, com á homes dignes hauríam també de posar nostras forsas al costat de las del Govern que'ns el concedís, donchs no sería serio ni formal que nosaltres, una vegada obtingut aquell concert, trevallessim per arrencar més concessions d'un Govern que hauría tingut la bona fe de creures qu'havía satisfet nostres desitjos concedintnos tot lo que li havíam demanat.

Las Bases de Manresa son ja un programa de transacció. En ellas hem renunciat á una part de lo que tením dret á voler els catalans, pera que 'l centralisme no'ns obligués á caminar forsosament pel camí revolucionari, ja que, de voler obtenir tot lo que las reivindicacions catalanas enclouhen, no tindríam més remey que seguir, pera la reconquista, 'ls mateixos procediments que 'l Centralisme usá pera furtarnos l'anyorada llibertat.

Ademés, el nostre credo forma un conjunt harmónich; totas sas parts hi son necessarias. Apliqueune una de sola, ó apliqueulas totas prescindintne d'una un xich important, y 'l sistema no resultará.

Ab tot, això no vol dir que nosaltres ho volguém ni que no ho volguém tot al plegat. Vol dir que nosaltres, com á catalanistas, no podém admetre concessions á compte, perque no podém confiar en sa eficacia; peró això tampoch vol dir que nosaltres no poguém veure ab bons ulls y fins aplaudir que sense cap compromís per nostra part algú dongui á Catalunya qualsevol detall de lo que li es convenient, donchs de donarho un govern per voluntad propia ó per exigencias de catalans no pertanyents á nostra colectivitat, á donarho per haverho demanat el Catalanisme, hi ha una diferencia molt gran. En el primer cas, quedém nosaltres ben lliures de seguir predicant la integritat de nostre programa, perque ni directa ni indirectament hem contret cap compromís; mentres qu'en el segón cas, nostra bona fe no quedaría pas en bon lloch si gastessim nostras forsas volent obtenir novas concessions, en comptes de posarlas ab bona voluntad al servey del Govern, quan no fos per altra cosa, per asegurar l'éxit de lo qu'havíam demanat.

Aquet es el *tot ó res* del Catalanisme.

Els que volen fer creure que no volém admetre cap concessió, els que, perque fem la contra al concert económich del Foment, volen fer entendre que som contraris de tota mena de concerts, obran ab manifesta mala fe, y 'ls fins que 'ls guían son tan despreciables, com despreciables son els motius que 'ls fan dir que tots els enemichs del esmentat concert son els políticbs d'ofici y 'ls partidaris del Centralisme imperant.

El Catalanisme no está compost de politichs d'ofici, y es tan enemich declarat d'aquell concert, com de la centralisació que'ns aclapara.

Lluís Marsans.

LO DE LLEYDA

Á Lleyda tenen tot un senyor Governador Civil, vingut de Filipinas, que's diu Martos O'Neale. Aquest senyor ha tingut la humorada de ferse célebre, y com aquell personatje del qüento, pera fer parlar d'ell no ha tingut por de caure en el ridícul.

El cas es el següent: desitjosa la *Unió Catalanista* d'extendre sa acció á totas las provincias catalanas, en cumpliment de la lley d'Associacions qu'ara regeix, enviá sos estatuts á registrar al Govern Civil de Lleyda. El Governador va firmarne un ejemplar com es de lley, y quan la cosa ja semblava acabada, enviá oficis dihent que se suspengués la constitució de la *Unió Catalanista*, perque havía portat sos estatuts als tribunals. Ab això va fer la primera ensopegada, perque va considerar á la *Unió* com una societat en projecte, y precisament se tracta de una entitat que ja fa molts anys funciona legalment. La legalitat de la *Unió*, era á Barcelona, ahont está domiciliada, el lloch en que podia discutirse; may á Lleyda, ahont sols pretenía establir sucursals ó dependencias.

Peró la bona ha sigut, qu'aqueix senyor Governador ha trobat un jutje prou *inteligent* qu'ha tingut l'atreviment de fallar que, en efecte, els fins que la *Unió Catalanista* 's proposa, que las Bases de Manresa, son atentatorias á la integritat d'Espanya, y que, per lo tant, son ilegals. Un jutje d'aquesta mena, en un país civilisat, hauría sigut inmediatament declarat cessant ab mala nota després d'una afirmació per aquest istil.

Las Bases de Manresa, permesas y autorisadas en ple estat de siti pel ex-capitá general de Catalunya senyor Despujol, y propagadas desde 1892 sense cap mena d'entrabanch, sols poden ser calificadas de separatistas per la mala fe ó per la ignorancia. Precisament el primer dels seus articles admet y assenyala 'ls drets d'un Poder Central espanyol, y ab aquesta indicació sola, es ben clar y ben evident que res tenen ni de separatistas, ni d'anexionistas á cap estat extranger. Y si això no fos prou, el mateix Silvela va declarar fa pochs

días en plenas Corts la legalitat d'aquells principis, y d'una manera més explícita en una carta dirigida á la mateixa *Unió Catalanista* en nom de la Reyna Regent en 27 d'octubre del any passat. Vegis, si nò, lo que diu textualment:

«Este Gobierno respeta todas las propagandas que se verifiquen dentro de las leyes y sin atentar á la existencia nacional, y sabe bien que el programa de la *Unió* no atenta á ese sentimiento, aunque difiera mucho del régimen bajo el cual vivimos; no le toca, por lo tanto, otra cosa que hacer si no es respetarlo como propaganda legítima de ideales más ó menos prácticos, pero perfectamente lícitos.»

Me sembla, donchs, qu'es ben evident la legalitat de lo que propaga la *Unió Catalanista;* lo que no's veu clar es el perqué'l senyor Governador de Lleyda ha posat al Catalanisme un entrebanch que no era d'esperar. ¿Será per ordres de Madrid? Ho duptém, perque may podém creure qu'ells mateixos contradiguin sas propias afirmacions. ¿Serán influencias del caciquisme lleydetá, pera dificultar la propaganda d'una idea que tan directament l'ataca? Ho duptém també, perque no creyém que'l senyor Martos s'exposi á reconvencions del seu quefe, per satisfer las ambicions dels dominadors d'aquella provincia.

¿Qué pot ser, donchs? Per nosaltres sols pot ser ó'l desitj de distingirse d'una inteligencia obtusa, ó las ganas de fer mérits devant dels polítichs d'ofici que senten un odi reconcentrat á tot lo que's digui catalá.

Si no es una d'aquestas cosas, no sabém pas qué veurehi, donchs la ensopegada es tan grossa y'l ridícul tan colossal, que, de tot lo que fins ara s'ha fet contra'l Catalanisme, no hi ha res que se li pugui comparar.

No obstant, á nosaltres no'ns sab gens de greu. Governadors com el senyor Martos son els que convenen pera fer creixe'ls partidaris de nostras ideas, donchs han fet més catalanistas las exageracions de nostres enemichs, que totas nostras constants propagandas.

Es qué'l Catalanisme, tots els catalans el portém ja al neixe en nostre interior, y'l desperta més la fuhetada del enemich, que la prédica del apóstol.

LLUÍS MARSANS

LA VIDA MUNICIPAL Y L'ESPERIT REGIONAL

L'obra tal vegada més aterradora dels principis de la Revolució, aplicats aquest sigle al govern de la majoría de las nacions continentals, es la preparació y ajuda qu'han donat á la desaparició del esperit familiar ab l'anorreament de la vida municipal en el propi y verdader sentit d'eixa paraula.

Y com els principis de sociología y de política, proclamats per aquesta filla de la Reforma, son obertament antitétichs al esperit regional, es clar qu'aquest, en son actual desenrotllo y propera implantació á la nostra patria, ha de coneixe y apreciar la extensió del mal causat per aquells en la vida de la població, local ó municipal, pera curarlos tornantla al seu degut esplendor.

La vida de municipi tendeix principalment á donar cohessió á la entitat *poble*, pera poderse estrevar en ella al bastir l'edifici del organisme regional; y com es principi fonamental de las modernas escolas jacobinas y centralistas el d'aislar l'individuu fins á deixarlo sol y desarmat devant del Estat encarnat en el Centre tot poderós, ab omnipotencia que's resol casi bé sempre en opressió més brutal y despótica que la del antich régim, es clar que la tasca en que més ha d'empenyarse y entossudirse, es la de suprimir tots els centres de cohessió hont podría'l ciutadá fortificarse devant d'aytals opressors despotismes.

Per aixó'l primer cuydado dels sostenidors d'aquest antinatural régim centralista, es esborrar del cor del individuu'l sentiment de poble, com el de la verdadera y única patria, pera substituhirlo ab el de la *patria gran*, fantasma darrera'l qual no més hi ha la creació artificial del Estat; y'l segón es enlluhernarlo ab els títuls y fingits honors d'una participació directa en las funcions directivas del Estat, que ve sempre á resoldres en una mentida garantida per la Lley, pera aixís ferli apartar la vista del govern natural de la societat local; y aixís se veu en nostres días com, mentre'ls fills d'un mateix poble s'abrahonan uns contra altres aquissats per llurs ídols respectius, els caps ó capets del partit polítich corresponent qu'en el Centre, de sa influencia y pera son sosteniment viu y prospera, el govern d'aquell está en mans dels més totxos ó'ls més pillos, sempre'ls més ineptes; y mentre'ls ciutadans aspiran ab llurs vots al arreglo per llurs diputats ó ab llurs propias iniciativas del Estat, descuydan el de la propia vila, y ve aquesta á morir miserament.

D'altra banda, quedan anuladas per eix régim, com s'ha indicat, las autoritats socials que naturalment venen á governar la societat local; perque darrera l'arrassador de la igualtat pseudoliberal que nivella als homes per llur sol carácter de tals, sens apreciar lo que valguin per llurs talents ó llur posició, venen la representació de la ciencia ó de la propietat á quedar brutalment arranadas, desconegudas y suprimidas, y com sens autoritat no pot subsistir la societat, sinó que ve l'anarquía, neix el caciquisme pera substituhir ab una autoritat borda la d'aquellas, llegítima y natural; y sens aquest no pot subsistir el régim actual, mal que pesi als qui, xarrupantne algún profit, s'esbalegan contra'ls cacichs ab motllos fets y frasses antigas. Y es ben cert qu'ha d'anar daltabaix tot el régim, com demaném els regionalistas, ó no's poden fer perdre'ls cacichs sense que'l funcionament del Estat s'esllanegui y ensolcihi; y es d'ignocents creure en las promesas que'ls polítichs que's volen fer passar per defensors de la moralitat fan á vegadas de que governarán la nació prescindint d'aquells reyetons absoluts de mala mena. Ni en el negat supósit de qu'ho volguessin de bona fe, podrían ferho.

Mes tornant á la vida municipal, es clar que'ls mateixos ciutadans que l'han menyspreuhada y abandonada, han posat en mans del Centre las cadenas ab que l'ha fermada en l'ordre administratiu, fins á convertir son organisme, l'Ajuntament, d'honrosíssim cos governatiu y en cert modo llegislatiu, en una oficina gratuita, més aviat *pagana*, de recaudació d'impostos, y en un executor de sos manaments, bastó cohent molts cops ab que son bras rencorós arriba més segurament á sobre'ls simples ciutadans.

Qué caldrá, donchs, fer, pera que, tota corrupció extinguida, torni la vida local á desempenyar son natural y necessari paper en el govern de las societats humanas que'n dihém nacions?

La resposta prou es ben clara: restaurar en tot y del tot l'esperit regional. Quan els nostres descendents, rihentse á boca plena d'aquestas mentideras llibertats individuals per las que s'ha vessat tanta sanch malaguanyada en el sigle qu'acaba, hagin assolit la reconquesta de las llibertats corporativas, únicas verdaderas y naturals y que cooperan ab empenta á la regularitat del exercici del poder; quan, retornat l'imperi de la rahó y la sana ética, sía cada home tingut en lo qu'es dintre la societat, ab la magnífica igualtat que dona drets desiguals als qui son desiguals per lleys que no poden cambiarse; quan, coincidint ab el regoneixement de la regió, qu'es la nacionalitat, dintre la societat estatal ó interestatal, tornin á posar els dos grans y eterns carreus de la propietat y la familia com á base y fonament inconmovible de la vida interior de la regió; quan hagi alcansat tot son desenrotllament la moralitat social qu'aquesta vida afavoreix y fomenta, veuse aquí que la vida local renaixerá esplendenta y'l municipi, familia de las familias aplegadas al re-

dós del mateix campanar, escola dels magistrats qu'un día han de governar la regió de la que son, moral més que físicament, fills y deixebles, tornará á ocupar el lloch que l'etern Autor de la societat li té assenyalat.

JOAN POBLET.

L'ENEMICH DEL REGIONALISME

A mon estimat amich en Pere Vayreda.

No's tracta casi may del regionalisme á Catalunya (y això qu'al present se'n parla y escriu molt, sense que, al esmentar sos enemichs, no's posi al devant, com al capdal y pitjor, á la *política.* Y pera molts es una veritat inconcusa que atuhida aquesta, (privada d'extendre la maléfica bavarada ab que, al satisfer las concupiscencias de sos sostenidors, enganya miserablement al poble fentli veure que la direcció de la societat política es un terrer vedat en que cap acció pot aportarhi sinó la enlluhernadora, peró falsíssima, que se li permet ab uns drets individuals irrisoris), el regionalisme arribará totseguit á la implantació de son sistema de govern.

Tot això no es cert, ó mellor, no ho es més que en part, y sols ho sosté una falsa idea, per dissort massa extesa, del regionalisme. Perque en realitat ne té aquest un altre de contrari, molt més dolent que la política; y també més fort, tota vegada que no pot com ella desapareixe en un daltabaix general qu'esfondri gran part d'eixas carcassas anomenadas Estats centralistas.

Creuhen aquells que deyam, esperits lluscos, que'l regionalisme no es més que la substitució del actual sistema polítich per un altre que, mercés á la virtualitat qu'entranyan sos principis y'ls procediments ab que s'aplica al país, impossibilita'l desbordament de la inmoralitat pública, simplifica y saneja l'administració, y, respectant y afavorint els organismes naturals del Estat, porta á aquest per vías dretas y racionals á produhir el benestar del país.

Peró ignoran ú oblidan eixos tals que l'ordre polítich que pretenen sía sanejat y vivificat pel regionalisme, está lligat íntima y permanentment ab l'ordre social, ab la relació del reguer al estany d'hont neix, que, per ben conduhit y dirigit qu'estiga, no durá ayguas puras y fertilisants si no las té aquest que li dona origen; ab la relació dels materials al edifici, que podrá ser molt bonich de part defora y fins útil algún temps, peró que dú en son sí la feblesa que l'aterrará aviat si no son ben sans y resistents els minerals ó fustám ab que ha sigut bastit.

Donchs, el regionalisme no es un sistema polítich que's pugui aplicar á un poble, qualsevol que sía l'ambent de sa vida social: té, això sí, son sistema de govern, lo únich d'ell que molts veuhen y pretenen restaurar, peró radicalment no mira al govern, sinó al país; no á l'administració, sinó á la societat; no á regir un poble ab determinats principis, sinó á fer renaixe á n'aquest poble pera darli la forma substancial y propia que'l sistema de govern regionalista vindrá á enmotllar. Y aixís té d'ésser, puig d'altra manera's crearía un ordre polítich que, sense base en lo social, no podría desenrotllarse en tota sa amplitut, y cauría míserament, com un arbre desarrelat á la primera empenta del llenyatayre.

El camp d'acció, per lo tant, del regionalisme, es la societat; y en aquest punt, ¿será la política son principal y pitjor enemich? No: perque sa influencia's reduheix á fer perdre al poble la fe en si mateix, inspirantli fástich y aversió á l'administració dels interessos comunals. El verdader y terrible enemich del regionalisme es un altre: es la falta d'esperit del poble al qual va per aplicar son sistema polítich y administratiu; molt més temible qu'aquella, perque sa desaparició es obra de molts y molts anys. Si'l poble no té un esperit fort, la política será una de tantas maluras que'l perverteixin.

El regionalisme polítich consisteix en portar á aquest ordre l'esperit del poble per medi de lleys nascudas de sas propias entranyas, de sas costums y sas prácticas, y això, ¿cóm fora possible (se pot dir estrafent á un sabi sociólech catalá), si'l poble no tingués esperit propi? El regionalisme polítich es l'espandiment en la esfera governativa de la substancia nacional, y això, ¿cóm será, si'l poble no té substancia que pugui expandirse?

Y aquest esperit y aquesta substancia, que's manifesta prácticament en la existencia d'un carácter nacional peculiar, en l'amor á lo de casa, lleys, parla, costums, tradicions, en el vivissim empenyo de conservarho y restaurarho, en l'afany d'infiltrar la manera d'ésser de la rassa en las institucions que las novas necessitats socials reclaman, en la forsa d'assimilació dels organismes exótichs y quina falta es *l'enemich del regionalisme*, tota vegada que fa impossible sa implantació fructífera, sols ab un remey pot restaurarse: ab l'amor á la tradició nacional.

Hont hi ha tradició, com á Catalunya, hi ha rassa, hi ha poble, hi ha nacionalitat; hont hi ha nacionalitat, pot reviure per esmortehida qu'estiga.

Posemnos, en forsa d'aquell amor, la tradició catalana per guía y nort de tots nostres actes de vers fills de la patria, y las prop vinentas generacions veurán renaixe, forta, gran, inmortal, la nostra adorada Catalunya.

JOAN POBLET.

BARCELONINAS

I

L'orgull y l'amor que per Barcelona senten els seus fills es molt gran, encara que, si escoltessiu cóm alguns d'ells la alaban ó rebaixan sense solta, en moltas ocasions no ho creuríau. Y es que á n'el món son molts els qu'estiman, y pochs els que saben estimar. Gran ó petita la esfera en que viu, l'amor necessita ser ben dirigit, s'ha de procurar que no sía cego. Y no'n dich res del amor á la Patria! Els catalans, qu'ns alabém de ser apassionats, peró sense exageració, y reflexius, ¡quántas vegadas ens deixém portar per un entussiasme fals, enganyador, é incorrém en lo mateix que critiquém als de fora casa!

¡Y aquest malehit esperit de comparació que no ens sabém treure de sobre! No's pot dir que una cosa sía bona ó dolenta: ha de ser millor ó pitjor que un'altra. Sempre lo relatíu, la mesquinesa, fins tractantse de las cosas més grans! Aquest es un de nostres capdals defectes. Per exemple, sentiréu: — Oh, Barcelona! Es un petit París! O bé: — Pché! Barcelona, es un Sabadell en gran! — Quí declara qu'es un niu d'artistas, quí que no es més qu'un taulell molt gros ahont tot se ven y tot se compra.

¿Eh, qué sembla impossible que sían barcelonins els qu'aixís parlan? Donchs ho son, y la estiman á Barcelona; peró, lo que deya: no'n saben d'estimar.

Barcelona no es un poble, peró'n té molts defectes, sense cap de sas bonas qualitats. Barcelona es una ciutat gran, peró té elements pera esdevenir una gran ciutat. Mes cal dirigirlos bé aqueixos elements.

S'ha de mirar endevant, sempre endevant, sens oblidar per'xo lo bo que queda endarrera; y lo que resta de la vella Barcelona, y que sa creixensa y sas novas necessitats n'exigeixen la desaparició, alló no s'ha d'oblidar, peró no s'hi té de pensar massa; que'l camí per recorre es llarch y pas planer, y's necessitan moltas forsas y molt temps per arribar al terme.

S'ha d'anar depressa sense corre massa; s'ha

d'apendre, peró may imitar servilment, puig moltas vegadas la imitación es una parodia. No s'han de voler fruyts primerenchs, may tan agradosos, ni tan sans, com els ben assahonats. La precocitat de las criaturas que fomentan els pares mal aconsellats, sols dona fruyts malaltissos.

Vegis lo qu'ha sigut Barcelona, lo qu'es y lo que deu ésser.

Barcelona no es una ciutat francesa, ni una *capital de provincia* á la espanyola, ni es, si val á dirho, una vila catalana.

Es, ara per ara, una esperansa. Si la poncella esclata ab vigor, si las geladas no la migran, ni las maluras la corsecan, pot ser *la* ciutat moderna.

En tota época ella ha ocupat un lloch preferent en el món civilisat, (y aixó que moltas vegadas ha anat mal acompanyada) y té elements per avansar en el camí del verdader progrés.

Prou ha fet ab sas solas forsas, mimvadas en cara pels qu'en lloch de donarli empenta y ferla volar, han procurar tallarli las alas.

Barcelona es catalana y no s'assembla á cap altra població de Catalunya. Es el tipo perfecte de la *capital*. Ella será'l cap que pensi, dirigeixi y dongui vida als altres membres del seu organisme *natural*, que també á n'ella la nodreixen, mes que ab ella creixen y's desenrotllat armónicament. No hi ha perill de que may sia un núcleu centralisador, com l'absorbent París ó'l destructor Madrid; Barcelona s'assimila y transforma, may absorbeix ni aniquila.

Si es lo que's mereix Catalunya, será una gran ciutat; si no, sols podrá dírseli gran per sas dimensions.

¡Qué n'hi ha de perills per sortejar! Barcelona, pera deixondirse del ensopiment de mort en que jeya per culpa d'altri, ha necessitat fer grans esforsos, y trevallant s'ha fet rica, y moltas vegadas no ha pensat en res més, y fins ha oblidat qu'es catalana

Reconeguém lo que val, y admirém lo bo que tením, mes pensém sempre en lo que'ns falta, y sobre tot en lo que'ns sobra. Més qu'alabar las bonas qualitats, cal regoneixe'ls defectes. Dos vicis petits bastan per ofegar una gran virtut, y dels petits vicis se'n fan els grans viciosos.

—

En aquesta secció'm proposo examinar el carácter del poble barceloní, en sas més insignificants manifestacions. No os creguéu trobarhi un estudi serio y profond. No'n sabría, ni es aquest el seu lloch. No hi trobaréu més qu'una observació llcugera; lo que's diu entre quatre amichs, posat en lletras de motllo.

Si moltas de las cosas que digui vos semblan petitas, apart de que podéu atribuirho á la meva poca trassa, penséu que lo més petit no es lo més despreciable, y que per arribar á ser grans, hem de comensar per corretgir nostras més insignificants faltas.

28 desembre, 1899.

II

Si, concretantnos á Barcelona, examiném las evolucions qu'han portat á molts elements al Catalanisme, pódrém deduhirne curiosas experiencias.

Quí ho havía de dir, no fa pas gayres anys, que aquells individuus que'ns titllavan d'exagerats (perque ells eran *catalans*, peró no *catalanistas)*, havían de fer servir nostra bandera pera cubrir el seu mesquí esperit de *bandería!*

Si algú havía pogut duptar de la vitalitat de nostra idea, prompte'l devía convence la persecució incalificable de nostres enemichs de sempre, atacant els actes més ignocents y castigant fins las manifestacions teóricas del Catalanisme. Y, si no n'hi hagués prou, la proba més clara de que'l Catalanisme s'imposa es que ja tením enemichs dins de casa nostra.

Sens haver de recorre á cap dels procediments usats pels polítichs d'ofici, sense l'auxili y ajuda dels *catalanistas* de l'última fornada, y sense que els qu'ara'ns motejan de reaccionaris se'n haguessin adonat, per la sola forsa de la *Idea*, per la justicia de la *Causa*, va creixe cada día més ufanós el Catalanisme.

Els més inteligents dirigían el moviment ab calma y serenitat, y'ls altres devots obehían y treballavan ab llealtat, ab entussiasme, peró sense impaciencias més ó menos egoístas. Y la desgracia, da política centralista, anant de fracás en fracás també'ns ajudava; y aixís va penetrar la llum dins de moltas closcas enduridas.

Ni pactes, ni aliansas, ni proteccions oficials, res va caldre de tot aixó. Tan ufanós va creixe l'arbre, que van corre á aixoplugarse sota sas brancas els desenganyats de tots els partits. Entenemnos: no'ls convensuts de la falsetat de la idea que defensavan, sinó'ls despitats, els desayrats que sols estavan certs de que ni servían pera fer política á la espanyola, que ja es ben poca cosa!

La divisió que'ls enemichs del Catalanisme diuhen existeix en son sí, ¿es real? En tota causa hi ha dos elements de bona fe: els convensuts y'ls inconscients; y també'ls acompanyan uns altres: els que fan més soroll, els buscadors de gangas. Si alguns dels que creyam elements sans han demostrat que deuhen ésser classificats en la tercera categoría, naturalment deu dóldrens (sempre una desilusió es amarga); peró si un fet qualsevol ens demostra que'ns erravam y'ns facilita'l trevall de selecció, devém benehir aquella hora en que ells mateixos se passan per ull de garvell. Al principi no voldríam creure que hi hagués tanta brossa, peró després, com més fi sía'l sedás, comprenèm que la feyna ha sigut més ben feta y que podém tancar ben tranquils el blat en el graner. qu'en son día fará pa de xeixa.

No n'hi ha de divisió en el Catalanisme. No es lo mateix dividir que separar. Es clar qu'aquells elements cridaners y bulliciosos s'emportarán alguns dels inconscients: peró si aquestos no ho son tant qu'algún dia no puguin obrir els ulls, ja tornarán á la casa payral é hi serán ben rebuts, com á fills pródichs repenedits. Si la seva inconsciencia es tan gran que no puguin veure la llum, que's quedin allá hon sían: El Catalanisme no necessita als cegos de enteniment, ni als de conveniencia.

El jutjador imparcial y seré que no's fía de paraulas, sinó de fets, no espera que's treguin la careta; mes quan arribi'l moment en que, cansats de fer comedia, ensenyin la seva varitable fesomía, si bé exclamará:—Ja era hora!,—afegirá també entre dents:—Ja fa temps qu'os coneixía!—

Quan una cosa val, totseguit ne surten falsificacions, perque no mereixen la pena d'ésser falsificadas las cosas dolentas. Aquest es un dels vicis dels mals barcelonins. Un exemple:

La Unió Catalanista fa, inspirada per una noble idea, emissions se sagells, y al moment els traficants en fan d'altras, disfressant el negoci ab lemas patriótichs. Aixís passa ab aqueixos catalanistas d'ocasió. Ja poden pintar en sos sagells las imatjes de Fivaller y Clarís, que l'inteligent no's deixará enganyar. Compendrá sas miras interessadas y dirá somrihent ab despreci:—Aquets sagells son falsos!—

5 janer, 1900.

III

La nota d'actualitat es la publicació de la Pastoral del bisbe de Barcelona prescribint la predicació y la ensanyansa del Catecisme en llengua catalana.

No's podía esperar menos de la clara inteligencia del doctor Morgades, en quí'l zel en el cumpliment de son delicat ministeri s'aparella ab son gran amor per la Patria Catalana. Per aquets motius fou sa elecció acullida ab tanta joya pels barcelonins y'ls bons catalans en general.

Mes las circunstancias en que fou portat á

aquesta diócesis, y certs actes y divisions posteriors, feren duptar á alguns si sería ben ferm son catalanisme. No era'l dupte injustificat. Nasqué'l doctor Morgades en época anterior al Renaixement Catalanesch, y si bé al sobrevenir aquest fou un dels seus més convensuts apóstols, com que la Renaixensa de Catalunya era en un principi gayre bé exclussivament literaria y artística, ab quelcóm d'*arqueológica*, cabía la sospita de que no hagués pogut nostre prelat sustreures al platonisme característich d'aquell temps.

Ab sa Pastoral ha revelat que no devíam duptar d'ell. Es aqueixa pastoral una obra mestra, clara, breu, erudita, irrefutable, sense tenir l'istil inflat del sabi que's pensa serho, ni aquella construcció artificiosa tan propia dels escrits eclesiástichs que contenen tants ressabis de Seminari, tants vicis propis de la instrucció escolástica, ab son inevitable encarcarament. En ella defensa'ls drets de la Naturalesa, la més viva manifestació de son Creador, y per aixó tot en ella es natural. Es á dir, tot, no. Verament causa una impresió ben extranya llegir aquells conceptes tan espontanis, tan sentits. en llengua forastera. Mes no podém culpar per aixó al doctor Morgades: ja es bo que se'ls parli en sa llengua á aquells qu'ab prous afanys la entenen, quan menos la d'altri; y, sobretot, es fácil d'esmenar aqueix defecte fent llegir desde la trona en catalá la Pastoral, cosa que deuría manar el doctor Morgades pera no contradirse.

«La sola enunciación de semejante tema—diu al comensar,- producirá, por ventura, mal efecto á ciertos espíritus superficiales y excitará quizás las pasiones de muchos que parecen interesados en que la Divina Palabra no produzca fruto en las almas y que se ignore y se desconozca lo doctrina cristiana.»

Ja preveya sens dupte'l desori que promouría á Madrid entre'ls polítichs de *plantilla;* y si res faltava pera demostrar el mérit y rahó de la Pastoral, basti dir que la combateren els eterns enemichs de Catalunya, els defensors de tota mala causa, capitanejats pels *inevitables* Romero Robledo y *El Imparcial*.

Ben mirat, no li calía al doctor Morgades escriure la Pastoral en castellá. De res li servirá son estudi científich pera demostrar «que las lenguas toman su carácter intelectual de los pueblos que las hablan, de donde se sigue que están de tal modo identificadas con ellos, que una lengua no muere mientras el pueblo que le dió vida no cambie su modo de ser característico » Es inútil que'ls hi digui que «es querer *violentar la naturaleza* de las cosas, más aún, empeñarse en un *absurdo* y ejercer por lo tanto un PODER TIRÁNICO sobre un pueblo, obligarle á usar en sus relaciones civiles una lengua que no le es natural.» Ells lo únich que saben dir es que á *España é islas adyacentes*, (per ara, que *las Indias volaverunt*), no hi ha més que un idioma, la *rica y sonora lengua* de Castilla; tot lo demés son *dialectos*; y aixó ho demostran irrefutablement ab el clássich *porque sí*, de la mateixa manera que *la española infantería es valiente porque sí*, malgrat las pallissas *porque sí* rebudas.

¿Qué'n treurían de llegir, per exemple, lo següent?:

«Poco importa que tales pueblos de diverso lenguaje formen una sola nación (volía dir Estat); lo que es contra naturaleza siempre será *tiránico*, por lo que, si se les puede imponer *(¡ distingo !)* una lengua común para las relaciones oficiales con el Estado por exigirlo así alguna razón de conveniencia política, nunca se les podrá imponer la lengua oficial para las relaciones civiles; y esto, además de la razón fundamental expuesta, por otra razón también de estricta justicia, cual es, que las leyes deben ser equitativas, es to es, favorecer y obligar por igual á todos los ciudadanos, y no lo sería la ley que promulgase la imposición de una lengua particular de una región á todas las regiones de un Estado de diversas lenguas, pues éstas resultarían perjudicadas y la región particular favorecida.»

De tot aixó *el s* no n'han de fer res; ells no veuhen més que'l següent *párrafo:*

«Ya que, *con paciencia apenas concebible, sufrimos hace tanto tiempo el* YUGO *de ser administrados, enseñados y juzgados en castellano*, lo cual NOS PERJUDICA GRAVEMENTE, seamos exigentes, *al menos*, en ser instruídos en catalán en lo que mira al Cielo y nos pone en relación con Dios en nuestros apuros y tribulaciones, en nuestros deseos y esperanzas, en los desahogos de nuestra alma, porque si podemos prescindir de los beneficios de este mundo, perecederos y caducos en verdad, aunque muy conducentes al bienestar honesto de esta vida, no podemos en manera alguna renunciar, ni permitir que sufran perjuicio ni merma de ninguna clase los intereses del Cielo, porque son eternos, y el fin último de la creación y redención humana. *Y tal es, ni más ni menos, la importancia que tiene predicar y enseñar el Catecismo en lengua catalana.* »

Peró no son difícils d'acontentar; basta que surti un diputat *cunero* qualsevulga que ab aprobació y aplauso de la *mayoria*, digui que Catalunya estima á la *noble* Espanya, y Espanya á la industriosa Catalunya, y ja'n tenen prou.

¡Quína llástima que no tinguin temps de mirar lo que deya *El Diario de Sesiones* en aquella época en que'ls cubans, «*cada dia más españoles*, protestaban de las demasias de *cuatro bandoleros*, y significaban *su amor acendrado* y su *incondicional adhesión á la Madre Patria!*» Ja té rahó'l *Brusi* (per casualitat ó potser perque's tracta de defensar á un Bisbe), ja té rahó quan diu que'ls que fomentan el separatisme son uns quants diaris de Madrid y quatre diputats xerrayres!

No es possible seguir lletra per lletra l'admirable obra del doctor Morgades (qu'ab gust publicaríam íntegra), magnífich monument que sempre venerará Catalunya.

Després de senyalar els carácters distintius de abdós idiomas, demostrant que cap semblansa tenen entre sí, puig més aviat guarda'l catalá analogía ab el francés y l'italiá qu'ab la llengua de Castella, s'esforsa'l doctor Morgades en probar que la predicació deu ferse en la parla natural del orador y del auditori, pera que s'estableixi la indispensable relació d'ideas entre un y altre, y faciliti la expresió del qu'enrahona y la comprensió del qu'escolta. Aixó als de Madrid tant se'ls hi en dona! Acostumats á la música ensopidora de aquells discursos que ni entenen, y que sols al acabar un *periodo*'s desvetllan per aplaudir al orador, y á n'aquellas tiradas de versos sense sentit ab que'ls gronxan ab sa rima cadenciosa, aquells adoradors de la forma, ¿qué n'han de fer del fondo? *Los españoles han de hablar en español*, y qui no'ls entengui que's compongui, que tampoch s'entenen ells, y aixó que viuhen á la *meseta*.

¿Quín interés poden tenir en que'l Catecisme s'ensenyi als noys en la forma natural pera que pugui grabarse en sas tendras inteligencias? De la mateixa manera que fan llicenciats y doctors sense més suficiencia que la que'ls hi dona'l títul, també per ells es indiferent que la ensenyansa religiosa, en comptes de guanyar creyents y apóstols, no produheixi més que incréduls ó fanátichs y beatos d'aquells que més consideran el culte que'l dogma, y més respectan una sotana que á la persona que la porta, y tan sagrada reputan la sagristía com l'altar major.

La Pastoral del bisbe de Barcelona, — ha declarat el Govern, — no es *criminal*, com algú suposava, peró sí inoportuna, tant com es inoportú'l que desperta á deshora al gandul que dormía'l son de la mandra. Peró'l doctor Morgades, que no vol qu'en sa diócessis s'hi perpetuhi la nissaga dels Gerundios de Campazas, que vol fidels que resin y no gent que remugui, sabrá imposarse á tots, als de dalt y als de baix, ensenyant á cadas-

cú á manar y á obehir; perque dins del mateix clero hi trobará una oposició ben forta. ¡Qué'ls hi costará á certs predicadors despullarse d'aquella oratoria inflada y buyda, qu'acompanyan ab una mímica ridícula y grotesca! Y altras y altras cosas. Recordo que, no fa molts anys, en una de las principals parroquias de la vella Barcelona, un capellá catalá va expedir una fe de baptisme en que deya: «Consta en el libro tantos de mi parroquia una partida que traducida del *dialecto catalán* dice...» etc. Y com aquell n'hi ha molts. ¿Quí sab? Potser encara'ls veurém bisbes algún día.

Volém creure que la exhortació del doctor Morgades no necessitará'l manament especial que'ls anuncía en cas de desobediencia ó negligencia. Si'l cas arriba, no duptém qu'l bisbe de Barcelona cumplirá lo promés. Ara'm ve á la memoria un amich meu, un d'aquells beatos inconscients de qui parlava (no vuy dir devot), qu'al anomenar las autoritats de Barcelona, per exemple, deya: l'alcalde, el governador, el *senyor* Bisbe, el general, etc. Moltas vegadas m'havía fet riure aquell respecte pueril; avuy comprench que fins en la conversació familiar convé donarli un distintíu al bisbe de Barcelona, pera demostrar que hi ha classes.

Tantdebó que vingués prompte'l día en que'ls barcelonins poguessim dir *senyors* á totas las autoritats.

Deu li pagui, senyor Morgades, y fassi que li pugui pagar aviat Catalunya'l bé qu'ha fet la seva última obra, qu'es tan gran, que fins fa petitas las dugas més gloriosas gestas de son pontificat: la restauració del Monastir de Ripoll y la creació del Museu de Vich.

ORIOL MARTI.

21 janer, 1900.

ARTICLES LITERARIS

«ELS SEGADORS» Á MONTANYA

Allá es hont cal sentirlos, al cor del Pireneu, en aquell feréstech escenari de serras gegantinas, de boscurias misteriosas, encatifat de pradas tofudas d'esmeragda enlluhernadora, sota d'aquells cels blavenchs y encesos, hont s'agombolan bromas inmensas com montanyas d'ensomni, per ahont cavalcan els trons y el llamp serpeja; vora del curs aixordador dels rius que s'estimban entre pedruscall y rocas; vora dels estanys blavosos que clouhen en son sí tantas llegendas, hont s'emmirallan els núvols y els cimals, els pastors y els astres... Allá es hont cal sentirlos: á ple ayre, á plena natura, rebent ulladas de sol, petoneig humit de boyra, fuetadas de pluja, besos glassats de neu, abrassadas furiosas del vent; tot pensant que cap aquí's va á Ripoll, cap allá's va á Nuria, als Gorchs de Carensá, al Canigó; santuaris de nostra fe, de nostra patria y del art nostre.

Ab quína potencia tan esparveradora y ab quína magestat tan misteriosa ressonan las severas estrofas del himne popular en aquell clos de montanyas enaspradas! Quín efecte més intens produheix la seriosa tonada! Qué bé hi escáu! Cóm s'hi agermana! Y que n'es de veritat, cantar des de allá dalt: *Catalunya, comtat gran—qui l'ha vist tan rica y plena!...* Perque en lloch com allá «Els Segadors» se troban tan á casa seva! Perque, ara per ara, en lloch com allá dalt, un se troba tant á Catalunya!

—

El primer cop que'ls vaig sentir era un capvespre daurat del mes d'agost. La xamosa vila pirenenca s'havía vestit de festa pera rebre á un aplech de cantayres catalans que venía de ciutat á esbargirnos per la festa major. La gentada s'estremía de goig á la moradenca llum que devallava del cel, hont parpellejavan ja las primeras estrellas. Al cim de las serras properas l'alé de la vesprada desplegava las banderas catalanas. Els carrers guarnits: finestrals y balcons endomassats, plens de flors, de joventut y de gatzara; la plassa de gom á gom; la barretina vermellejant demunt de totas las testas. Onejavan els penons de Sant Jordi y del Comte Jofre. Músicas, aplaudiments, voleyar frenétich de mocadors, plujas de llorer, flamejar rogench d'atxas, víctors, crits de joya... L'Orfeó Catalá entrava á la plassa. Una taca morada de barretinas voltava la Senyera. Al resplandor dels llums, lluhían, brodadas ricament, l'arpa del Rey David y'l capell gloriós del Rey Conqueridor, símbol sagrat del art y de la patria. Era un moment sublím. De cop regná un gran silenci; els primers raigs de lluna platejaren barretinas y domassos, penons y caras bonicoyas, y brollaren al voltant de la Senyera, solemnes, claras y potents, las estrofas de «Els Segadors.» Cóm corprengueren á tothóm! L'efecte produhit era inexplicable, misteriós. Alló era un plany, un cant d'anyorament de venturas passadas. Aquell teixit d'armonías tan severas, me despertá tot un món d'impresions, tot un seguit d'imatjes, de llochs, de recorts d'altres temps, de visions que dormían escampadas, peró tot de cop evocadas per la cansó y redressantse devant meu vivas y ben despertas com per virtut de nigromancia...!

¿Hónt es vostre capitá?... cantavan ab imperiosa tristesa las veus plenas dels baixos y barítons. *¿Hónt es la vostra bandera?...* afegían las veus tendras dels noys. Las dels primers feyan pensar en absoltas de monjos vetllant un gran cos narcotisat, entre mormulls atapahits de pregarias y gemechs de ploraneras, elevantse sota voltas feixugas de temple románich ab pinturas de sants encarcarats sobre fondo d'or y fonentse entre vels d'incens qu'esqueixavan com unglas de foch las flamas esmortuhidas dels blandons blasonats de cera groga.

Aquest cant tenía no sé qué de psalmodia de Divendres Sant, ab esperansas rosadas de Pascua Florida; ens portava á la imaginació visions negrosas y emboyradas de catedrals góticas, ab estols inmensos de ciris encesos, altars majors esplendents, mitrats vestits d'or oficiant, chors amples ab restelleras de sillons, d'escuts heráldichs; plenas de gramallas, de perpunts de seda, de coronas y tonsuras; tacas negrosas de gentada de genolls en terra, tot entre núvols de blanca fumera. Sentíam flayre d'incens, de romanins y de farigolas.

Las veus dels nens sonavan com alegrías sagradas de Diumenge de Rams, com primaveras á punt d'esclatar. Al sentirlas, entreveyam gronxaments luxuriants de palmons llassats de tots colors y esgarrifansas sorollosas de llaurers als crits de: Juli! Juli! Sentíam cridorias d'infants que senyalavan ab joya inconscient un sol molt jove encara que tot just apuntava y fería feblement els vidres colorits dels finestrals del ábsis; y oviravam cels assoyelats de Corpus, plujas de ginesta, testas de gegants y custodias d'or y pedrería guarnidas de clavells, sota dossers argentats portats per nobles; giravoltar alegre de campanas entre vols de coloms y onejar majestuós de banderas barradas de sanch.

«Els Segadors», en aquell vespre daurat, me semblaren una queixa, ben catalana per cert, de místich patriotisme!

—

L'última volta que'ls vaig sentir cantar, me produhiren una impresió ben diferenta. Era cap á la matinada. Després de tres días de festa grossa y d'esbarjo artístich á ple ayre, els cantayres s'entornavan cap á ciutat. Tot el jovent y un bon nombre d'homes fets, els acompanyarem fora de la vila. Tothóm embarretinat. La nit era fosca y, malgrat de ser en las darrerías d'agost, frescota y ennuvolada. Els trons udolavan fondos cap

á la banda de Nuria. Bufava de tant en tant el Canigonench. Una professó negrosa, una massa fosca y atapahida d'homes feu vía enfilant el carrer Major. Quietut somorta regnava per tot. Portas y finestras barradas. La vila dormía contenta y refiada. Tacas febles de llum groguenca's veyan assí y enllá. El riu rondinava fressós. Las montanyas y 'ls boscos del voltant, recullits en silenci, aguantavan las ratxas furiosas del vent. De cop esclataren «Els Segadors»; cantayres y jovent, tothóm cantava.

Las estrofas sonavan ab ira, tallavan l'ayre ab furia, cantelludas, incissivas, vivíssimas; y la gentada s'escorría carrer avall ab passos rápits, enlayrant la Senyera, hont á la llum dels fanals guspirejavan de tant en tant las barras catalanas. *Ara'l rey nostre senyor—declarada'ns té la guerra!* cridavan veus ben mascles. En las altas horas de la nit en que'ns trobavam, entre mitj de la foscor que per tot regnava, y entre mitj de las empentas de tants homes que caminavan ab pressa, la cansó semblava aspre udol de las montanyas, despertament frisós y guerrer de gent robusta, xisclet d'áliga forsejant y esvolategant per empendre'l vol enlayre, ben enlayre. Se'm presentavan, á mida qu'anavan passant totas las estrofas, visions de sacrilegis, resplandors d'incendis de temples, munts d'albas y casullas, cálzers y patenas, nodrint las fogueras; relicaris espanyats per unglas de lladres forasters. Més enllá, assessinats de sacerdots oficiant, matansas de cavallers ab punyaladas á la esquena, disbauxas horribles de invasors salvatjes... Y enardit pel cant mascle, cantat més fort que may ab retrunyer de clarins y espetech de fuselladas: *Aquí es nostre capitá,—aquí es nostra bandera! A las armas, catalans,—que'ns han declarat la guerra!*, se'm presentá, entre fum de pólvora, baf de sanch, pols de murallas enderrocadas y brandar furiós de campanas tocant á somatent, la silueta fosca de Crist clavat en creu, tot cubert ab un vel negre, enlayrat per cent mans, voltat de barretinas, al cap de munt del estol.

Ja eram fora del poble, en plena carretera. Ja ens havíam despedit dels cantayres, que s'allunyavan al cap de vall cantant encara. Els trons rodolavan ab més forsa. Ratxas de pluja'ns assotavan els rostres. El vent ens portava l'últim adéu dels cantayres: *Bon cop de fals*, *defensors de la terra!* Y nosaltres, tot mirantlos entornarsen cap á ciutat y desapareixe entre dugas serras, quals cims destacavan ja demunt de la esmortuhida claror del alba, contestarem á chor: *Bon cop de fals*!, que ressoná de serra en serra, de vall en vall, de cim en cim, com un alerta frisós de la montanya.

SALVADOR VILAREGUT.

ELS GRACIOSOS

Son una plaga fí de sigle, molt pitjor que las llagostas bíblicas, las moscas de Sant Narcís y'ls microbis indostánichs. Ho empestan tot, tot ho malejan, per tot arréu se fican, y, reproduhintse horrorosament, tot ho rebregan. Avuy en dia'n trobaréu per tot de graciosos. Pels carrers, teatres, reunions, balls, cafés; á casa dels amichs, á la *bolsa*, als tallers dels pintors, als círculs aristocrátichs, als cossos colegisladors, als tribunals de justicia, á fora (si hi anéu á passar l'estíu), als cassinos polítichs, á las redaccions dels diaris, als bateigs, als casaments y fins... als enterros!

Avans la humanitat era més felissa, perque'ls graciosos ocupavan el lloch que'ls hi pertanyía, y la major part ho eran de debó. Perdut en las buydors del temps el ressó frescal de las helénicas rialladas, produhidas per las punxentas agudesas de las granotas, aucells y escarbats aristofaneschs, las cort de gentilesa de la Edat Mitjana gaudían, tot rihent, els acudits, ganyotas y estremituts d'una munió d'esguerrats (coixos, ventruts, bornis y geperuts), que vestían sedas llampantas, enribetadas de picarols; peró va passar el temps, y'ls joglars y'ls bufons desaparegueren dels palaus y castells, y capbussant en el mar de la vida, tornaren á sortir al cap d'una pila d'anys en las taulas dels teatres, mes tan cambiats, que ab prou feynas se'ls coneixía. L'enginy privilegiat d'uns quants homes s'encarregá de transformarlos. Semblavan nous de trinca. Eran molt més aixerits, trapasserots com un dimoni, y fins parlavan en vers. Se deyan *Polillas*, *Tarsos*, *Clarines*, *Cabelleras* y *Mosquitos* en els *corrals* castellans; *Scapins*, *Mascarilles*, *Sganarelles* y *Argans* á la Versalles de Lluís XIV y á la casa de Molière; *clowns* al teatre del *Globe* de Londres y á la cort de Isabel de Inglaterra, y *pulcinellas* y *arlecchinos* á las farsas italianas. Ells, tots sols, aixelabravan y feyan estremir de goig rialler al poble y á la noblesa de sas épocas.

Mes tot aixó es historia vella. Avuy en día, els grans dramaturchs del sigle han tret á puntadas de peu als graciosos dels seus dramas, y han fet santament. No n'hi trobaréu ni un per remey á l'Ibsen, al Strinberg á n'en Sudermann, á n'en Maeterlinck, á l'Hautpmann, á n'en Praga y á n'en Pérez Galdós. Si algún dramaturch ens en presenta algún, de tant en tant, el veuréu minso, sense color y sense vida, aguantantse ab prou feynas entre mitj de las ventadas de serietat que s'alsan en els problemas dramátichs en que feblement intervé. Peró com que la nissaga graciosa ha continuat existint y s'ha anat engruixint cada día més, ¿qué ha succehit? Tot de cop han rebrotat els graciosos en las pistas dels circos de cavalls, peró ab un *salto atrás* (que diuhen els cubans) esparverador. Ja no s'assemblan de res als fills simpátichs de Molière y de Tirs de Molina; tenen quelcóm, molt llunyá, dels de Shakspeare, y son fets y pastats als joglars de la Edat Mitjana. Duhen la cara enfarinada ab horribles llapissadas de mangra, fan descomunals llengotas, se pegan, saltan, udolan y arriban á un rebaixament humá desconsolador. Y encara'ls dels circos son lo que en podém dir l'*aristocracia* dels pallassos, perque van nets, n'hi ha d'elegants y distingits, els pagan bé; peró si pensém ab el *proletariat* de la pallassería, alashoras sí que venen las llágrimas als ulls! Van bruts, espellifats, dalt d'un carrot ple de trastos, pel llarch dels camins, tomant el sol d'agost y'l fret del janer, aturantse pels pobles á fer *gracia*, pidolant un tros de pa, á cambi d'uns quants desllorigaments y unas quantas tamborellas!...

Ara'ns trobém que'ls graciosos s'han reproduhit horrorosament, y fugint dels escenaris y de las pistas, s'han escampat per tot arréu; peró com que n'hi ha tants, la gracia veritable, avans patrimoni d'uns quants centenars, reproduhintse entre tants milers, ha anat decandint, tornantse feble y estantissa, diluhintse, migrantse y esvahintse tan per complert, que no més ens han quedat, ben descarnadas y ben al viu, la bestiesa y la ximplería, com á font de *chistes*, acudits y gracias dels graciosos moderníssims.

Son insufribles. N'hi ha de vells y joves, homes y donas. Quan están voltats de gent, vinga dir gracias, totas saturadas de la més insubstancial beneytería; y lo pitjor es que generalment son celebradas ab riallas. Barcelona n'es plena, cada día més, y aquí la planta ha arrelat fondament, arrencant una brotada ben ufanosa, perque'ls catalans, per regla general, quan están en societat no saben qué dir, y com que no saben qué dir, diuhen bestiesas. No hi fa pas res que del *chiste* improvisat, y fundat casi bé sempre en una mentida,'n surti malmesa una honra ó bé ferida una reputació. La qüestió es fer gracia.

Ja no vuy parlar d'aquets graciosos *tendres* que marcan tots el tipo més acabat del *memo* fí de sigle. Es una casta molt curiosa y de la qual á Barcelona'n tením hermosos exemplars. Al Liceu en veuréu sempre un formiguer. Son altots, sechs,

esprimatxats y barbamechs. El pel abundós del mascle, no hi arrelará may en aquellas caras, ermas com camps malehits. Els coneixeréu pels colls de dos pams que portan, per sa veu atiplada, per sas clenxas rabiosas y sos cabells atapahits y planxadets, lluhents com un mirall. Tots parlan castellá, peró un castellá de procedencia ben catalana, de la que renegan *porque es cursi y ordinaria*. Pobrets! Si pogués tornar el rey Herodes... que'n vindría de bé!

Constituheixen una secció ben nodrida del gran batalló de graciosos barcelonins. Rihent estúpidament, gaudeixen y viuhen. No's prenen res en serio. Fins en els enterros riuhen. Las grans obras d'art (poesía, música, esculptura, pintura y arquitectura), aturdeixen sa migrada inteligencia, y com que no hi caben dintre del seu esquifit cervell, en diuhen *latas*. El mal es que devegadas la gran massa sensata's decanta un xich cap á n'ells, perque d'ilustració artística, sentit comú y cultura social, ara per ara, no'ns en sobra pas á Barcelona. N'hi ha d'altres (catalans y forasters), que sent el pol oposat dels anteriors, se disfressan moralment d'artistas, de bohemis (y de satírichs, y renegant de tots el defectes de la massa comú dels homes, no saben veure'ls lluscos que'ls por tan á demunt, ben corretgits y aumentats. S'ho miran tot ab despreci y també fan el graciós. Redactan periódichs satírichs y seccions de broma als diaris, desde hont, més ó menos veladament, se pensan fuetejarho tot y posarho tot en ridícul; peró... respiréu, víctimas! que'ls morts qu'ells matan tots tenen bona salut, gracias á Deu! Y per sort la tralla de Juvenal no hi peta en sas mans, perque'ls hi manca forsa de munyeca y no'n saben de manejarla, lo qual dona per resultat uns acudits mullats y unas gracias tristotas y desmayadas, com aquells cohets que fan figa perque á dintre hi ha més serraduras que pólvora.

Jo tenía un mestre d'historia molt trempat, que quan algú de la classe volía dir alguna gracia, ell tot serio's posava'l mocador als ulls y deya somicant: «*¡Ay... que ploro!...*» Generalment aquesta es la resposta que s'hauría de dar als graciosos indígenas y exótichs. Si'l pobre mestre (que ja es mort) pogués tornar á la vida,'m sembla que se'n faría molts de tips de plorar.

SALVADOR VILAREGUT.

AIXÍS VA PARLAR ZARATHUSTRA

Un llibre per tothóm y per ningú, per Frederich Nietzsche.

Els grans llibres son molt escassos. Un de aquets pochs es el d'en Nietzsche, que porta aquest títol, el qual avuy día sembla esdevenir el llibre profétich de las generacions novas. Tal es el furor ab que s'ha pres sa lectura en tota la Europa civilisada. Sols á Madrid ha incitat menyspreu é ira en escriptors que no'l coneixen més que d'*oido*. Pera coneixer á en Nietzsche se l'ha de llegir, y de saber llegirlo, y en sa propia llengua. Las traduccions qu'han sortit ara fa poch,—la italiana y la inglesa,—son molt infiels. Aquesta última, á forsa de voler ser literal, no'n dona idea, ni s'entén, ni diu lo que vol dir en Nietzsche. Sobre tot li falta'l foch y'l ritme, qu'en aquest autor es tan principal com las ideas. La francesa es la que pot anar millor, peró també es literal y poch sentida (1).

En Nietzsche es un poeta y un filosop al mateix temps. Clarivident, intens, abrupte, elevat y atrevit; ens fa l'efecte d'un Sinahí ple de llampechs. N'hi ha qu'enlluhernan! Es l'escriptor més franch y més directe que may hagi existit, essent profond y brillant al mateix temps. Els cants del poema de que'ns ocupém igualan, si no superan, als del Dant; sas tiradas son com las del Prometeu d'Eskilos. La idea filosófica, l'esperit crítich, se'ns presentan en quadros que cap autor dramátich ha superat fins ara, dignes dels primers escenógrafos y d'un gran músich. Perque se'n pugui judicar, aquí'n va un que no es pas encara dels més coloristas.

Figura que Zoroastre (ó Zarathustra, com escribian els Persas ó Iranis), al baixar del cim de la Montanya Sagrada ahont s'havía retirat feya ja molts sigles, troba la civilisació actual, y s'espanta de la seva petitesa y antinaturalitat, y's posa á predicar una nova lley. Ell se figurava que l'home, com las demés especies, en tants anys, havía evolucionat tornantse un tipo superior, casi diví, y'l troba més petit, més esclau y més ridícul. Al passar per devant dels grans Estats moderns, d'aquestos agregats artificials fets pels polítichs, després de veure que las generacions presents fan gala de no adorar cap ídol, aixís parla als seus deixebles:

DEL NOU ÍDOL

«Encara en alguna part hi ha Pobles, com hi ha remats de bestiar; peró entre nosaltres, germans meus, ni això hi ha; sols hi ha ESTATS.

»¿L'ESTAT? ¿Qué es això?

»Veníu! Obríu las orellas, que vaig á parlarvos de la mort dels pobles! Escoltéu!

»L'Estat es el més fret de tots els monstres frets. Y també ment fredament; y veus aquí la mentida que com gelada bava cau de la seva boca:—JO, L'ESTAT, JO SOCH EL POBLE.—

»Mentida! Fals! Els que van formar els pobles eran Creadors, y sobre d'ells van posarhi una Fe y un Amor. Aixís van servir la Vida.

»Y els que paran paranys per las majorías, y que d'això'n diuhen un Estat, son destructors. Sobre del número, aquests, hi posan un sabre y cent apetits. Y per de sobre de tot, la mala fe y la bestiesa.

»Allá ahont encara hi ha'l Poble, aquest no comprén l'Estat, y'l detesta com la mala ullada, com la derogació de las costums y de las lleys de Natura.

»Jo vos dono aquest signe: cada poble té la seva llengua del Bé y del Mal, que'l seu vehí no comprén pas. La seva llengua ell se l'ha inventada per las sevas costums y las sevas lleys.

»Peró l'Estat ment ab totas las sevas llenguas del Bé y del Mal. Y en tot lo que diu sempre diu mentida.

»Y tot lo que diu ho ha robat.

»Tot es fals en ell. Fins mossega ab dents robadas, el golafre! Falsas son també las sevas entranyas!

»Una confusió del llenguatge del Bé y del Mal: veus aquí'l signe del Estat. En veritat qu'es voluntat de mort lo que'ns indica aquest signe. Escoltéu cóm crida als predicadors de la Mort!

»Al món hi ha massa homes. L'Estat ha sigut inventat pels que hi sobran.

»Miréu cóm s'atráu als superflus y al inútils! Cóm els lliga, cóm els rosega y cóm els mastega! Y d'ells ne fa carn de sa carn y sanch de la seva sanch!

»*Sobre la terra no hi ha pas res més gran que Jo. Jo soch el dit ordenador de Deu.*

»Aixís flastoma'l monstre. Y no solzament cauhen devant d'ell de genolls en terra'ls que tenen els ulls curts y las orellas llargas, sinó encara d'altres!

»Sí! També vos endevina á vosaltres, vencedors del Deu antich. El combat vos ha fatigat, y ara la vostra fatiga serveix magníficament á n'el NOU IDOL.

»Mes, ay! qu'á vosaltres també, oh grans Esperits, vos mormura á l'orella las sevas foscas mentidas! Ay, qu'endevina els cors richs que desitjan esparramarse!

»Sí! Ell vos endevina á tots, á tots els actius, als del cor y als de la pensa. També ell voldría ro-

---

(1) Aquesta es la qu'ha publicat *Le Mercure de France*, en la secció d'autors extrangers.

dejarse d'héroes y d'homes honrats, com els antichs. Ell, el Nou Idol!

»Com qu'es tot fret, el monstre, li agrada escalfarse al sol de la bona conciencia que li falta!

»Ell vol donárvosho tot, si l'adoréu, el Nou Idol! Aixís vol comprarse'l bril de vostra Virtut, y la forta mirada dels vostres ulls, per enlluhernar al Número!

»Ab vosaltres vol acontentar als superflus. Sí! Ab aixó ha inventat un joch del Infern, un cavall de la Mort tot guarnit, endiumenjat, mirallejant ab las joyas dels homes divins.

»Sí! Ha inventat una Mort pel més gran número; una Mort que s'alaba d'ésser la Vida; una servitut tal com agrada als predicadors de la Mort, que tot ho assecan!

»L'Estat el trobaréu allá ahont tots beuhen matzinas, tant els bons com els dolents; allá ahont del suicidi lent de tots y del ensopiment de la conciencia'n diuhen *la Vida!*

»Miréus aquests superflus! Com son estérils, roban las obras dels inventors y'ls tresors dels sabis! Y d'aqueix robo'n diuhen *Civilisació*, y tot se'ls tornan contratemps y malaltías!

»Miréusels aquests superflus! Sempre están malaltissos y van escupint el fel que'n diuhen *diaris*. Uns ab altres se devoran y no poden digerirse.

»Miréusels bé, aquests superflus! Adquireixen riquesas tot tornantse pobres. Volen potencia, peró avans que tot, el llevat de la potencia; y sols acaparan el signe mort de la potencia... molt diner... aquests impotents!

»Més amunt, més amunt!... Miréu cóm pujan aquests micos llestos! Cóm s'enfilan els uns sobre els altres, y cóm s'estiran per la cúa y's fan caure en el fanch, rodolant fins al abím!...

»Tots volen aproximarse al Trono: es la seva manía. Com si la Felicitat s'hi trobés sobre del trono! Sovint es el fanch lo que hi ha sobre del trono; y sovint també'l trono's troba al fanch.

»Per mi, tots son boigs aquests micos bullidors y ballarins. El seu Idol fa pudó, el fret monstre! Y també ells fan pudó, aquests idólatras!

»Germans meus, no volguéu ofegarvos ab la exhalació fétida de las sevas golas y dels seus apetits! Trenquéu els vidres d'aquest edifici empestat, y saltéu en ple ayre lliure!

»Evitéu la fetor! Allunyeuvos de la idolatría dels superflus!

»Fugíu de la pudó! Aneusen lluny, ben lluny del fum dels humans sacrificis!

»Per ara, encara'l món es lliure pera las grans Ánimas. Pels que son solitaris ó son dos, encara hi ha molts llochs ahont hi bufan las sanas alenadas de las mars silenciosas.

»Una vida lliure encara's presenta oberta á n'els Magnánims! Y en veritat, que'l que poch posseheix, també ben poch es possehit! Benehida sía la pobresa!... peró no la de l'ánima!

»Miréu! Allá baix, allá ahont acaba l'Estat, comensa solzament l'Home que no es pas superflu. Allá comensa'l Cant necessari d'aquells que son necessaris, la Melodía Unica é indispensable!

»Allá baix ahont ja ha acabat l'Estat, mireuhi, donchs, germans meus! ¿Que no hi veyéu al Cel l'Arch de Sant Martí y'l pont magnífich del Superhome sobre la terra?

»Mentres que'ls Deus baixan, l'Home puja.»

Aixís va parlar Zarathustra.

Frederich Nietzsche.

Veritat qu'aquest poema té la empenta dels escrits profétichs, y la poesía dels poemas dels grans genis?

POMPEYUS GENER.

UN TRAGINER FILOSOP

(Qüento casi serio.)

D'aixó que vaig á contarvos fa un grapat de anys.

Era l'istíu del 81, si mal no recordo, y jo m'estava alashoras al Castell de Foixá. Devegadas, per anar á buscar els llibres y diaris que m'enviavan de París ó de Barcelona, ó pera veure y parlar ab algún amich que passava ab el tren de Fransa, agafava la tartaneta, ¡arri, tatá! y cap á Flassá falta gent. Un d'aquests días, en que per cert havía rebut llibres y revistas estrangeras, me vaig aturar pel camí en un hostal, conegut ab el nom d'*Hostal de la Pera*, ahont se podía menjar regularment. Era l'hora d'esmorsar, y l'haver matinejat me va fer gana. Aixís es que, deixant la tartaneta y'l cavallet al cuydado del mosso que'm va obrir la portella, vaig encarregar que'm fessin alguna cosa.

Per entretenirme vaig agafar un dels llibres que havía rebut, y'm vaig posar á una taula esperant que'm portessin el menjar, tot llegint.

Al hostal no hi havía molta gent. Era época d'eleccions de diputats. Sentat prop d'una taula, no lluny de la meva, hi havia un senyor gros, d'aquests que'n diuhen d'*arraigu*, y dels que creuhen en Madrid, en l'Estat Espanyol, en el govern de forsa. Era conservador y predicava que governar es dominar, reprimir, resistir á las corrents populars que'ns portarían qui sab ahónt. Discutía ab ell, tot fenthi petar un trago, un jove traginer que duya la clássica barretina ampurdanesa, vermella, ab gira negra, posada com els *frigis*.

Era lleugerament moreno y de faccions correctas é inteligents, tant, que semblava un grech antich, al contrari del seu interlocutor, qu'era feixuch y bast, ab unas faccions duras y vulgars, que pareixía un moro de regadíu.

—¡Creume, Pep!—exclamava aquest dirigintse al jove ampurdanés—el Govern ha de resistir sempre; y al que's mogui, llenya; si no, ahónt aniríam á parar?

—Donchs jo no ho veig pas aixís,—li responía'l minyó;—aixó del Govern, ben mirat, ben mirat, es... com si diguessim... ja veurá: nosoltres quan portém un carro ó una galera, ab una recua de mulas, la conduhím anant sempre marxant, y després d'havelshi procurat el pinso necesari, y de deixarlas beure quan tenen set, no'ls hi hem de pegar, ni d'estirar las riendas, ni res, sinó que'l devant d'ellas y tot cantanthi una cansó, y ara anomenant l'una, ara l'altra, y «arri, majorala!» »arri, curunela!», aixís aném fent camí y arribém á *puesto*. Ben frescos estariam que las retinguessim fort per la brida, y vingan garrotadas! Destruhiríam el bestiá, y no aniríam may en lloch. Cregui que'l carreter qu'afarta de garrotadas á las bestias, no es pas bon carreter. Y lo mateix es el Govern.

—Qué ha de ser home, qué ha de ser: tu ets un tarambana y no'n sabs res d'aixó de la política.

—Es veritat que no tinch lletra, peró... ja veurá, per mi el traginer y el majoral, es el Govern; el poble es el bestiá, y el carro es la nació. Donchs per anar bé'l carreter, ha de guiar al carro y caminar, anar endevant y desencallarlo si s'encalla. Y el govern es lo mateix: un bon Govern no ha de pegar; en lloch de dir *xooo!* ha de dir *arriii!* y quan ve un mal pas, anar al devant, sempre al devant; si no, cóm seguirían? Peró vostés fan qu'en lloch de dir *arriii*, diguin *xooo!* y ademés voldrían que'l carro catalá'l guiessin carreters castellans, que's beurían el ví y's menjarían la carn y's clavarían á jeure, y al que digués res, garrotada de cego. Y creguim, senyor Joseph: nosaltres volém anar endevant, sempre endevant, per la carretera de Fransa, y cap amunt.

—

Veritat qu'aquest traginer tenía més filosofía que molts doctors de la Universitat de Salamanca?

POMPEYUS GENER.

LA CAMBRERA

MONÓLECH DE CH. GROS

L'actriu surt ab devantat y un plumero y, tot dihent et monótech, espolsa ó frega'ls mobles de la sala en que's troba, descansant de tant en quant.

Ay! y qu'ha de costar á ciutat conservar una bona casa! Aquesta, per la feyna y per la senyora, no es pas dolenta, peró... si jo ho hagués sabut, no'm moch del poble, de la rectoría ahont servía.

Sinó que la ciutat té ganxo, la senyora va saber *ensiburná* á la mare y...

Y á fe que, de la senyora, com no sigui quan té els nirvis com ahir vespre, no me'n puch pas queixar. Rondina, sí, y algún cop reganya fort y tot; peró, quína senyora no rondina y reganya á las criadas? Si jo fos mestressa, faría lo meteix. Sinó, ves en qué se'm coneixería'l senyoríu!

El día que vaig arribar aquí—deu fer vuyt días —la senyora'm va ensenyar la meva obligació: endressá'l seu quarto, tenirli ben net tot aquell munt d'andimarias y galindoynas que té, no sé per qué,'n el prestatge de la paret. El quarto de la senyoreta ja se l'endressa ella meteixa pera que hi estigui avesada quan se casi. Tot lo demés ho fa la cuynera... una cuynera gravada! Peró tan bona xicota que, afigureuvos, me fa *hasta*'l llit y escombra per mi. Res, que no vol que'm cansi. Aixís es que tota la meva feyna queda reduhida á espolsar aquells ninotets y á passar una mica'l plumero per aquí. Per cert que, ahir, ne vaig trencar un d'aquells ninotets. Sinó que, bé y qué? Era més lleig!—Endemés, sí, molt bona xicota es la cuynera, molt. Al matí'm fa l'esmorzar, me pentina, y sempre'm compra ayguas de olor. Se pot dir que tinch cambrera. Oy, que quan jo sigui rica, vos dich que la pendré. Ey! la pendré per cuynera; perque... per cambrera... es massa gravada... vaja, no va... no faría goig.

Empués, la senyora'm va manar qu'anés sempre ben neta y endressada pera obrir la porta quan truquessin. Van trucar y ella que'm diu, diu: «Ves, obra, son las cinch, deu ser el senyor, que cada día vé á n'aquesta hora.»—Vaig anar á obrir y... fillas, quin senyor més estirat! No porta mangala, ni sabre; peró sembla que n'hauría de dur. Vaig ajudarlo á treures el *sobretodu*, ab una por! Com qu'es tant ferrenyo y ja deu tenir anys... perque'l senyoret Eugeni, el gran, que diu que fa negocis, ja'n té vintisís, la senyoreta dinou y en *Culio*, el petit, que va venir del col-legi, ne fará aviat disset...

A dinar, aquell día, vem tenir dos convidats: el senyor Marquet, amich d'infancia de l'amo, y un que li diuhen don Oscar, que jo crech que'l volen per la senyoreta.

En havent dinat (aquí dinan á la francesa), el senyoret Eugeni, el gran, que ja té vintisís anys y que ja es tan estirat y ferrenyo com son pare, el senyoret Eugeni, dich, se'n va anar. Al ser al *recibidor*, ell que'm diu: «Acostim la palmatoria pera encendre'l puro. Y's va quedar mirantme ab uns ulls tan no sé cóm, que, veyent que se'm tornava á atansar... me poso á tremolar, me cau la palmatoria, se'm trenca l'arandela, y jo que... paf! pego empenta á la porta. Alashoras el senyoret *Culio* va corre á veure qué era. Jo li vaig fer creure qu'un cop de vent, y ell va dir á sa mare que l'arandela l'havía trencada ell. Pobre xicot, es molt maco! Quína llástima que l'indemá'l fessin marxar cap á Esplugas á passar las vagas ab una tía seva! Ves qué hi fará un senyoret com ell, ja tan gran y ab aquells ullassos que té, á Esplugas, á cá sa tía? Malenguanyat xicot! Prou se distrauría més aquí, ell que ja s'aborreix tant á la presó d'hivern, que'n diu del col-legi de Mataró! Tan manyach qu'es! Aqueix sí que no té ergull! Al contrari, quan parla, *hasta* ni sé cóm es que ni gosa mirar. Jo crech qu'ha fet la creixensa massa depressa. Vaja... es llástima... ab aquells ulls tan bonichs!...

A la vetlla, la senyora va agafá'l seu tetxado y la senyoreta'l *crochet*. L'amo, el senyor Marquet (son amich d'infancia) y don Oscar (aquell que casarán ab la senyoreta), es van posar á jugar á cartas, y no sé qué s'empatollavan de matar y de mort. Jo'm vaig pensar que parlavan d'algún vehí y ja tremolava tota... peró diu qu'era cosa del joch. No hi entench ré.

Alashoras, el senyoret *Cutio* se'n va venir á la cuyna á fumar un cigarret. Uy, y que'ns va fer riure ab las sevas historias! Jo dinava ab la cuynera. (Quína llástima que sigui tan gravada!) Y ens va contar que no'l deixan sortir sinó un dijous qu'altre, per'anar á casa uns amichs. Peró diu que, l'any vinent, ja's quedará aquí á fer de estudiant. Vem sentir la campaneta, y el pobre *Cutio* va fugir, perque la senyora no ho vol que vinga á fumar á la cuyna.

Quan vaig dur el thé á la sala, el senyó's barallava ab el senyor Marquet (l'amich d'infancia). La senyora deya que'l senyor Marquet tenía rahó, y don Oscar (aquell que casarán ab la noya) sostenía que no senyor, que no'n tenía. La senyoreta, entretinguda comptant els punts del *crochet*, no obría boca Cada vespre, cada vetlla, el senyor y el senyor Marquet se disputan aixís, y l'un no's pot passar de l'altre! Ben sovint, abans de dinar, la senyora's posa tota frenética perque'l senyor Marquet ve tart, y'l senyor pregunta: «qu'encara no es aquí en Marquet?» Peró'l senyor Marquet no falta: á l'hora de posar el dinar á taula... plaf! ja'l tením aquí.

Empués del thé, el senyor Marquet (l'amich de infancia del senyor) y don Oscar (aquell que casarán ab la senyoreta), se'n van anar. Jo'ls feya llum. A la porta's van mirar l'un á l'altre y no sé qué's devían dir, que'ls va escapá'l riure. Jo me'ls contemplava de lluny per por de trencar un'altra arandela... quan, heus aquí que... el senyor Marquet arrenca cap á mi y, de cop, se para y posa una cara més animal, més bestia!..-. Era que la senyora s'havía presentat derrera meu de cop y volta. Ells dos encara fugen ara; va ser com un llampech.

La senyora'm va dir que'm guardés de fer brometa ab els senyors, que'l senyor Marquet tenía mals jochs y que no me l'escoltés gayre. Ay! no cal pas que'l vigili tant al senyor Marquet, no! *Vaya* un goig que fa'l beneyt ab aquella perruca y'l seu reuma! Es més fastigós! No passo de ser una cambrera, y Deu me'n reguart d'escoltar á aquell carcamal. Ja'm pot venir ensenyant *calderilla* y confits com l'altre día ja! Qué's pensa que só una mona? Arri allá, mussol!

Abans d'ahir nit, vaig passar una feredat! Veurán que tinch el quarto al cap-de-vall del corredor; un quarto molt maquet y acondhuit, que la cuynera me'l neteja cada día, cada día! (Llástima que sigui tan gravada, pobra xicota!) A'n aqueix corredor hi tením un bagul y una escaleta, una escala d'aquellas de fusta que's plegan y que serveix pera posar cortinas. Velshiaquí que, á mitja nit... barrabóm!... l'escala cau demunt del bagul. Jo que faig un xiscle y sento al senyor qu'exclama: «A quín dimoni se li acut deixá aquesta escala al pas?» Tot seguit va compareixe la senyora, y vinga refunfunyar tot preguntant al seu marit qué hi venía á fer allí, sense llum... Es clar, també ho pregunto jo; qué hi venía á fer?... Ells que se'n van, tot rondinant ell, y ella cridant tan fort com quan diu que té nirvis... Peró al cap de una estona, torna la senyora ab una candela á la má y'm truca. Obro y veig que, d'nna llambregada, ressegueix tot el quarto y, clavantme una mirada tremenda, ella que'm diu, diu: «A'n aquestas horas, se dorm y no s'está desperta »

Res, com si fos tan fácil dormir ab escalas que trapussan tota la nit ab el bagul del costat! *Vaya* una casa! Qué? que ni sé cóm encara tinch esma per estarme aquí garlunt aixíns, *empués* de lo

que'm va passar ahir y que m'ha passat avuy. Oh, sí, sí, tinch una por!...

Velshiaquí que, ahir al matí, el senyor se va afeytar com de costúm. (El senyor té la manía d'afeytarse cada día tan ras, tan ras, que casi'n raja sanch.) Y ell que, en sortint del quarto, m'atrapa pel corredor y ¿qué fa? diu que... si li vull estrenar la barba.—Ay! mirin, me va dar un esglay, qu'encara'm tremolan las camas! Quan me veig un senyor tan ferrenyo com ell... (*Tremolant.*) Uy, uy, que'l sento!... No'l senten cóm se moca?

Esmorzant van decidir que la senyora se'n iría á Mataró. (Crech qu'es per *calcóm* del casament de la senyoreta. La senyoreta ara es á Esplugas, á cá sa tia.) Quan havían pres el café, el senyor Marquet (l'amich d'infancia del senyor), ell que m'emprén y'm pregunta si jo me'n iría ab la senyora. Per veure qué faría, li vaig dir que sí. Ell que's posa tot content, y tot d'una's torna á treure la bossa. De segur que'm volía oferir altra vegada quartos y admetllas dolsas. Jo que, alashoras, li dich que no es veritat y arrenco á corre. Ahónt va aquell vellot ab aquella perruca? Si sembla arnat! Y ab aquellas olorotas que tragina! Puhé!

Don Oscar (el pretingut de la senyoreta) també volía que me'n anés á Esplugas. Res, com si la meva feyna no fos aquí, á netejar els ninotets de la senyora! (*Té un ensurt.*) El senyó's torna á mocar. Qué no'l senten?

Si de cas anés á Esplugas, no fora pas per don Oscar, ves!... sinó pel senyoret *Culio* que, sense fer res, no s'hi ha d'aburrir poch, pobre noy!

Qué bestia qu'es don Oscar! Ves; me deya que. un cop casat ab la senyoreta, si ho volía'm pendría per cambrera! Sí, ara hi corro! Deu me'n guart d'un femelleta com ell! Sempre'm pregunta quán han comprat tal cosa, quán han comprat tal altra, quánt guanyo, quánt pagan de lloguer... D'això s'ha d'ocupar un animorat?

Tots, tots volían que me'n anés, fins la senyora! Sinó que'l senyor va dir: «Y si us en anéu tots, qui'm fará las cosas?» Com qu'ell no sab que qui ho fa tot aquí es la cuynera! (Pobra xicota, llástima que siga tan gravada!)

Peró tan meteix, això de quedarme no més que ab la cuynera y el senyor, ja dich que'm fa molt poca gracia. Es tan ferrenyo'l senyor! Al menos s'hagués quedat el senyoret Eugeni. Peró no, no, qu'aquest, ab tot y ser més jove, ja es tan ferrenyo com son pare. Sort que la cuynera no s'ha mogut y que no se'n va may al llit sense entrar al meu quarto á preguntar si'm manca res.

Ahir vespre's van disputar. El senyor Marquet se planyía del dolor reumátich y deya que no hi aniría á Mataró, tot mirantme d'un modo que semblava dirme: «Ves á mi qué m'esplican!» El senyor vinga predicarli que lo que li convenía era anarsen á casa y estarse al llit uns quants días. La senyora tenía nirvis, y aquest matí se'n es anat, dihentme que tornaría ab l'últim *trench;* peró jo no la crech, perque he ensumat que al menos s'estará cinch días fora.

Tant de bo que tornés, tinch una por! No ho sé; el senyor, aquest matí, quan s'afeytava, m'ha mirat d'un modo... Anéu á saber qué voldría dir un home tan serio, y ferrenyo com ell!

Bo, ara que hi penso! Ay, María Santíssima! Si la cuynera ha sortit! Ay, quína por! Tinguin, el senyor ja's torna á mocar! Me'n vaig, me'n vaig. Peró. . y ahónt? Calla, á baix á la entrada? Ay! ay! que sento passos!... Sí, sí, son d'ell, son d'home!... Me ficaré al quarto... Peró y si l'escala torna á caure? Quín esglay! Sería capassa de tirarme pel balcó!

(*Escoltant.*) Calla, no, que trucan. Diría qu'es la veu de la senyora. Sí, sí qu'ho es; la veu de quan té nirvis! Oh, sí, sí, y la del senyor Marquet. (*Anantsen saltant.*) Uy, ara ray; ja's poden mocar tots!

TELÓ

Traduhit per
NARCÍS OLLER.

L'IDEAL D'EN PERET

En Peret, el pobre Peret, com jo li deya, era un xicot dels que creuhen que l'home no es tan sols esperit ó materia, sinó un ser compost de cos y ánima. Ell ho creya: això es ben cert. No sabía, ni volía saber, qué son l'un y l'altra. Sabía qu'existeixen, y ja'n tenía prou.

Creya que'l cos té sos desitjos y sas necessitats, y que també té uns y altras l'ánima; y que l'home deu donar cumpliment á tots, tant als del un com als de l'altra: que pera ser felís l'home deu procurar que vagin abdós tot lo més junts possible, no posantse mutuament obstacle al cumpliment de llurs objectius. Aquesta era la teoría d'en Peret.

Conseqüent ab ella, deya que, sent l'amor pel cos un desitj y una necessitat, com ho es també pera l'ánima, l'home deu buscar, pera satisfer al amor material, á aquell ser qual ánima sía la més apropósit pera satisfer també'ls desitjos y necessitats del amor que la seva senti; l'ánima companya de la seva, l'ánima femella de sa ánima mascle. En resúm: que'l cos y l'ánima del un y l'altra's completin; qu'alashoras y sols alashoras el ver amor existirá; qu'això es la felicitat; qu'això es l'Ideal.

Quínas caborias!... Y corría adelerat buscantho, creyent poderho trobar!... Pobre Peret!

—

Anys enrera, en Peret, no trobantho, transigí.

Conegué una dona molt alegroya, jove, alta, guapassa, de port elegant y distingit. Son tipo era sensual, sos llabis carnosos, sos ulls negres y grossos, sas formas exhuberants, sense que, per això, fos grossa en desmasía. Al passar, els homes se giravan á mirarla, y en sas caras s'hi revelava'l desitj de possehirla á n'aquella estatua vivent.

En Peret s'hi entregá. A n'ell l'omplía y l'afalagava: n'estava orgullós, puig de tothóm era desitjada. Mes no se li ocorregué coneixe l'ánima d'aquella dona. La creya tan petita!... Y pera qué ferse ilusions? La Emilia'l satisfeya en lo qu'ell volía, y prou. Es clar qu'en Peret no era felís, perque tenía l'ánima necessitada d'amor; y un día va pensar:—Buscaré un'ánima pera la meva, y si la trobo ja seré felís, ja ho tindré tot.—

—

Més endevant va ferse amich de la Blanca, una dona romántica, somniadora, inteligent, expressiva, tota ánima; magra, esgroguehida, d'ulls de color de cel. Sa mirada era trista, com sa mitja rialla. Aquella dona no hi pensava en els goigs materials; tant era aixís, qu'havía aborrit al seu espós al poch temps de casada, perque era home que feya d'aqueixos goigs objecte principal del matrimoni.

En Peret cregué haver trobat l'ánima pariona de la seva, com ja havía trobat el cos que convenía al seu.. —«Ja estich complert! Ja sacrificaré al Amor tal com dech!»—

Qué bé que's comprenían en Peret y la Blanca! Quín maridatje espiritual més perfecte! Ara en quant á perfeccions físicas, ó no'n tenía aquella dona, ó ell no las hi sabía veure. El físich de la Blanca no li agradava. Sols á l'ánima havía mirat, y se'n havía enamorat, y la educava y cuydava á son gust, ab gran precaució, com si temés sachsejarla y trencarla.

Com més anava, més sovint la veya á la Blanca: ja á ciutat, ja al camp. Feyan junts llargas passejadas, mirantse llargas estonas sense parlar apenas; y aixís fruhían la mutua companyía, l'afecte, l'amor espiritual. Els cossos, com si no existissin, com si fossin sols un estoig pera guardar l'ánima. Mes, si algún cop s'ajuntavan sas mans, no's refugían, no's separavan. ¿Per qué s'havían de separar? No la sentían, no, la sensació material! Ni á passeig, ni á casa trobantse sols... res! Ni un pensament!

—

A la Emilia en Peret també la veya. Ab ella son cos despertava, y els llochs ahont se trobavan els convertían en temples al amor material. Tots dos plegats, eran dignes d'haver viscut en els temps en que tenía temple y cult la deesa dels sentits. Sos cossos eran ben bé l'un pera l'altre. Mes, quan en Peret s'apartava de la Emilia, sentía una alenada de fástich, com si un dinar abundós l'hagués embafat. Ja'n tenía prou de materia, y son esperit ressucitava triomfant; ja no volía recordarsen de la Emilia, y sols pensava en la Blanca.

Vivint d'aquesta manera, á voltas se creya felís; en altras ocasions, prou se'n dava compte de que ab alló no's satisfeya; peró, qué hi podía fer ell? L'home es sempre home!

—

Passaren mesos y mesos, y aixís visqué uns dos anys.

Devegadas, trobantse al costat de la Emilia, li parlava, no com sempre, sinó d'unas cosas per ella extranyas, que may las havía sentit y que li agradava molt sentirlas. Y quedava embadalida escoltantlo, y la seva ánima s'anava despertant poch á poquet. Era petita l'ánima, peró existía; era tan petita, qu'en Peret no l'havía vista y no'n feya cas. Aixís es que no podía adonarsen de son desvetllament. Sols vegé que la Emilia era més carinyosa; que, al parlar ell, se'l escoltava sense moures gens; qu'en sos ulls hi brillava una tendresa, una alegría... y en tots sos moviments se notava un deix de puresa. . com no li havía reparat may. Y ella se'l haguera escoltat horas y horas, días y días... més que may enamorada d'ell, de quelcóm qu'en ell hi havía, no en sa materialitat, sinó endintre, endintre, allá hont neixen aqueixos dolls de sentiment que's troban en la veu, y en la mirada, y fins en el respir del ser á qui de debó s'estima. L'ánima de la Emilia era esclava de la d'en Peret. Ell no ho entenía ó no ho volía entendre... Quí sab!

Un día, al arribar en Peret á casa de la Emilia, desitjós com sempre, se li acostá, y ella, rebutjantlo mitj plorosa, li digué:—«Ves, Peret. Asséntat y enrahonam. Estimam més! No sías com els altres!»...—Y arrencá un plor silenciós.

En Peret restá quiet, confós. Ho comprengué tot, la besá al front y sortí sense dir paraula. Ella volía lo qu'ell no li podía donar: l'ánima.—«Adéu per sempre, pobra Emilia! Mon cos es ja viudo! La meva ánima no es pera tu!»—

—

Ja sols pensá en la Blanca. Si hagués pogut, no s'hauría mogut may d'aprop d'ella. En Peret ja era tot ánima.

Ja callats, ja enrahonant, s'entenían sempre. No necessitavan més que veures y contemplarse.

Aquell any, al comensar la primavera, la Blanca sortí al camp á voreta del mar, y allá va seguirla en Peret. Qué felissos eran en sas llargas passejadas! Cada día's trobavan, ja als boscos, ja á la platja; ja de bon matí, ja de nit á la claror de la lluna, ja á posta de sol entre dos llustres. A voltas s'assentavan á la sorra, de cara al mar; sos ulls se buscavan, y després miravan l'aygua, y lluny, molt lluny, també's trobavan. Quína placidesa!... Y sos cossos, com si no fossin de carn.

Poch á poquet, el cos de la Blanca s'aná despertant, sía perque comensés á agradarli'l d'en Peret, sía perque sa materia protestés de la quietut en que la tenía. Y á voltas sas mans febrosencas buscavan las del home estimat, tota ella se li acostava com pera gosarlo enter, y en sos ulls hi brillavan llamps de desitj, de luxuria. No la tenía, no, la tranquilitat d'avans, y coneixentho ella, patía y plorava estant sola. La pobreta ho veya clar que al dirli «—T'estimo!»—ja no ho deya á l'ánima d'en Peret, sinó á tot ell, ánima y cos. Qué hi podía fer?

Una tarde, á posta de sol, se trobaren al bosch: ella inquieta, febrosa; ell nirviós, extrany. El bosch era frondós, ple d'herbas y de brossa; las flors bosquetanas omplían d'aromas l'ayre; tot era primavera, tot era quietut, y tot procreava, las bestias y las plantas, cumplint el precepte «Creixéu y multipliqueuvos» y entonant un himne silenciós á Natura plena. L'ayre era tebi, voluptuós: al lluny se sentían las onadas arrossegantse per la platja. Era l'hora en que'l mar besa á sa amiga la terra ab més cuydado y dolsor. Per tot vibravan gérmens de vida; la Vida era reyna del món.

Feya estona que no's deyan res el Peret y la Blanca. Estavan inquiets tots dos. Al peu d'un gros roure s'assegueren, y sas mans s'ajuntaren: cremavan! Fixos els ulls del un en els de l'altra, quína brillantor tenían! Sas respiracions eran fatigosas y descompassadas. S'acostaren més... —«T'estimo!»—li digué ella, esbategantli ab forsa'l cor.—«T'estimo!»—respongué ell febrós; y's parlaren baixet, esporuguits, y sas bocas s'uniren fortament, sense ja separarse...

Se sentí una gran cridoria dels aucells; una cridoria alegra; las fullas mormolavan; el mar besava ab més forsa á sa amiga... La Natura estava contenta: havía guanyat. La Materia era la forta, l'Esperit el feble.

Pobre Peret! El mateix jorn torná á ciutat tot trist. Adéu, ilusions! La Blanca era una dona com las altras! La seva ánima era també viuda ja!

Y fugí en Peret, buscant son Ideal... May més l'he vist.

Trinitat Monegal.

LA FELICITAT Á MONTANYA

El Quico de la Teyeda y la Pauleta del Bernol feya quí sab el temps que vivían l'un per l'altre: enamorats de debó sense que ni un parrach de boyra hagués gosat entelar el cel pur del seus amors florits á la montanya. Tota la encontrada n'estava al corrent: desde'l pla de las Arenas á Collsesplanas, no's parlava d'altra cosa entre la fadrinalla, quins ab enveja, quins ab benevolensa.

Donava gust véurels per aquellas afraus, mentre'ls remats pasturavan, garlar dessota'ls ombrívols castanyers al istíu, y pels marges soleyosos al hivern; ell ab la barretina enfonsada fins á las orellas y las mans á la butxaca, y ella arredossada ab la caputxeta. Aixó quan feya fret, puig en temps de calor, el Quico solía anar espitregat y nu de camas, y ella en cos de camisola, veyéntseli per dessota la corbata, que l'ayret feya bellugar, el cordonet blanch de la cotilla y un bé de Deu de brassos rodanxons y morenos, modelats ab tot el primor. En el temps de forta calor trescavan sempre per torrenteras, rabejantse de peus y camas en la fresca aygua, cassant al ensemps granotas qu'enfilavan gojosos pera cóurelas cap al tart, á l'hora de la brena, á la barraca del Bitxach, ahont sempre hi eran rebuts ab bon estament pel seu possessor, que'ls deixava lliure la entrada y'l testarrall de foch, ahont hi rostían la pesca dolsa.

Aixís passavan els días feyners; peró en arribant la festa, ¡sants del cel!, allavors disfrutavan de debó. De bon matí ja s'esperavan al tossalet de ca'n Formiga per anar plegats á missa á Espinelvas, ahont sempre hi arribavan tart, puig com ningú'ls apressava, garlant, garlant, el temps els fugía depressa. Arribant al poble, lo primer que feyan era'anar de dret al hostal, y solían demanar la coca y l'alioli, que feyan passar ab la catalana barreja. Fentse ler lloch á la rodona de pagesos, s'estavan á la gran cuyna del hostal, fins que recatavan la missa major, ahont anavan ja més revinguts y ufanosos. Ella ab el virolat faldellí d'indiana, giponet ornat de floquets negres y vidriets, la corbata negra també vorejada d'un cordonet blau de cel, y'l mocadoret de séda que donava á sa carona morena liniacions d'estatua

grega; ell ab trajo de vellut negre ratllat, faixa de dos pams, corbatí ab caprixós nuet y vermella barretina posada de garbi, calsant son peu espardenya de cinch betas que feya ressaltar la blancor dels mitjons. Ademés, no faltava may el brot d'aufábrega, ó á la gira de la barretina ó á l'aurella, y'l garrot encorretjat sobre'l bras, quan no'l feya jugar capritxosament en sas mans.

Eixint de missa, se'n tornavan á dinar á pagés. y á la tarde altra volta á Espinelvas, ahont passavan la estona ballant á la plassa, qu'allavors hi refilava'l fluviol en Trixaya, acompanyant la cornamusa que tocava'l xich Turné, El ballet, contrapás y llestas hi eran al bo de la florida, y donava gust veure cóm aquella sapada gent ho servavan.

Quántas vegadas, anant de Sant Hilari á Vich, tenía ocasió de veure al Quico de la Teyeda y á la Pauleta del Barnol festejant y omplintse de salut per aquellas esplanadas y turons, covant un amor que després havía de florir!... Els havía atrapat als tarters de la Fábrega y als voltants de la Casota, com al pla de las Arenas y á la barraca del Bitxach, ahont hi solía entrar quan el fret m'arraulía ó la pluja y la neu no'm deixavan trescar; y sobretot, á Espinelvas molts jorns de festa, guaytant jo embadalit els típichs balls de la velluria que tant al viu retratan el carácter catalá.

—

Feya una pila de temps que no havía passat pels varals del pla d'Arenas ni per Espinelvas, y l'altre día ab goig de mon cor tinguí bella ocasió, y travessava aquell terrer que'm serva tants de recorts y llágrimas entre riallas y jochs d'infantesa.

Era en plena estiuhada y ja havía guanyat la forta pujada de ca'n Formiga, esperant trobar un'ombra pera rependre forsas, quan de cop me vingué'l desitj d'anarmen á una caseta que blanqueja entre un tros de restoble, voltadeta de quintá y besada per una font que tot seguit se torna torrentó pera regar aquell bé de Deu de vianda que verdeja al entorn de la caseta, ahont d'un tros lluny ja s'hiveu la felicitat verdadera. M'hi vaig encaminar ab el desitj de refrescar ma gola, quan, per aquí de trenta passas ans d'arribarhi, me surtiren á rebre'ls gossos ab llur lladradissa aixordadora que percutía per aquellas afraus y fondaladas. Tot seguit se sentiren els crits d'una noyeta rossa com el blat de juny, y'ls d'un baylet més xich, ab un bastó, volent fer recular la gossada que semblava estés disposta á festejarme ab malas festas. Per fí, desprès de molts trevalls, poguí deseixirmen, logrant posar els peus á la entrada de la caseta, ahont me reberen una jove y un home sapadás, que no eran altres que la Pauleta del Barnol y'l Quico de la Teyeda; ella ab sa mateixa morenor y liniació d'estatua grega, ensenyant encara per sota la corbata'l cordonet de la cotilla y un bé de Deu de brassos rodanxons; y ell tot espitregat y camanú. Al veurem, talment semblava que no cabían á la pell; tot seguit pararen taula, y mentres ella, ayrosa y lleugera, m'arrenjava una mica de brena y trago, ell, content y joyós, m'ensenyava'l fruyt d'aquell amor que jo havía vist covar temps enrera, y'm deya:—Per res del món brataríajo'l meu estament ab cap ser de la terra. Vivím felissos assí dalt y esperant una vellesa reposada, que Deu vulga'ns dongan aqueixos dos brivalls que corran per aquí, ab els que compartím l'amor.

—Jo, quan só passat pel pla d'Arenas, prou só pensat ab vosaltres, y os cercava per las ombrívolas castanyedas; mes sols sentía'l tritllejar d'esquellas del remat, fins qu'os só trobat aquí casualment. Vosaltres á ben segur que ja may més havíau pensat en mi, de quan vos atrapava per aquellas torrenteras pescant granotas y festejant devant del cel que benehía'l vostre amor que tan bella florida havía de treure.—

JORDI D'OSOR.

NOTA PIRENENCA

En las primeras horas de la tarde no corría ni un alé d'ayre. Per la vall, com mantell d'or s'estenía un sol calent, xafagós, que feya aclucar els ulls ab sos raigs aplomats.

El mas estava tranquil y silenciós. Á baix á las feixas, els mossos de la casa arrencavan els rebolls y la mala herba ajupits, com si'ls aclaparés la fatiga. De tant en tant se sentían els esquellote dels remats que rondinavan sota'ls pins-abets da la fresca y ombrívola vaga. Dcsde la encimbellad, masía, escalonantse, boy confonentse ab el cel-s'allunyavan las punxagudas y mal talladas sers ras pirenencas, per sobre las que, allá al lluny, treyan el cap las blancas boyras, majestuosament engrandintse, pujant cel amunt tot modelantse ab tintas violadas.

—Tindrém mala vesprada!—deya un dels mossos més vells, á baix á las feixas, tot mirant els núvols blanchs y aixugantse la suhor del colrat front, que brillava ferit per un raig de sol.

Y tenía rahó. Aquells núvols blanquinosos creixían, creixían molt depressa, sortint darrera las serras dc Llevant; prompte taparen el sol á las llunyanas serras, que's tornaren d'un color blau fosch, y poch desprès algún tro fondo va anunciar la tempesta.

Aviat las montanyas foren d'igual color que'l cel: al lluny ja hi plovía, mentres las valls properas tot just comensavan á ennegrirse... Als vols de la masía tot era més quiet que may; un sol molt groch enviava de tant en tant sos raigs ja de esquitllentas, fent uns batiments blavosos molt llarchs, y ja ni un alé de vent movía las fullas dels arbres .. Els mossos seguían trevallant ajupits sobre'ls terrosos, mentres una llum tota estranya omplenava la vall enfosquint el vert dels prats y el vermell torrat de las terras conreuhadas. Els trons gradualment se sentían més forts. Un núvol negre acabá per tapar el sol...

De cop una ventada seca que brunzía per entre las verdissas, portá las primeras gotas ab que la terra's vegé assedegada. Els pagesos reculliren sas eynas y s'amagaren dintre la barraca de terra y pedras. Una segona ventada aplaná'ls arbres y portá'l soroll d'un tro proper... El jayo del mas mirava ab ansia desde l'era si venían els remats. A baix, sortint d'entre la fosca boyra de la vaga, se sentían las esquellas que dringavan cada volta més aprop, y no tardá'l bon vell á posar la cara alegra al véurels sortir per darrera de las marjenadas.

Els pastors aquissaren els gossos negres y peluts com els llops; las ovellas, saltant lleugeras, animadas pels sagals, en un instant arribaren á la porta dels corrals, y mentres hi entravan depressa, la borrasca passava sobre'l mas...

Tot era fosch; espessa pluja, soroll confós de trons, un etern llampegar... Las donas de la masía, ab un ciri encés al monument, resavan á cada llamp la oració aquella:

Sant March... Santa Creu...
Santa Bárbara, no'ns deixéu...

Ja ha passat... tira avall cap á Ponent... No ha portat pedra, gracias á Deu! A Llevant ja está seré, ja surten els pagesos de la barraca, y ab las eynas á coll caminan cap al mas cantant, cantant una tonada de la terra. Els bens llensan sos últims gemechs avans d'adormirse; el ventijol bufa fresquet portant l'ayre humit, impregnat de la mullena de la terra; y ve la nit serena, en quin blau mantell va embolcallantse poch á poch la mare naturalesa.

E. PELEGRÍ FERRER

CRÍTICA

EL TEATRE CATALÁ

El renaixement literari catalá que, coincidint ab el general de totas las demés arts y'l de la industria, s'iniciá al comensar la segona meytat de aquest sigle, necessitava, com á complement indispensable pera que's manifestessín ab tot son esplendor las maravellosas energías qu'endormiscadas restavan en la sach de nostre poble, l'aparició y desenrotllament d'una institució que sempre, en totas épocas, ha sigut el més fidel mirall per aquilatar els graus de cultura, de progrés y de civilisació d'una rassa, al reflectir ab tota puresa'l carácter, las costums, els vicis, defectes y qualitats morals que constituheixen sa particular idiosincracia. Aqueixa institució es el teatre.

Catalunya comensava ab asombrosa activitat sa marxa en avant, y'l teatre no apareixía. L'art dramátich, entre totas las arts bellas, que poch á poch van enlayrantse, no donava senyals de vida. De sopte apareix un home: es l'apóstol esperat, pressentit per l'ánima del poble catalá, y tal volta inconscient de sa missió. Sas qualitats preeminents son la fe, la constancia y la inspiració. Ab ellas s'arriba sempre: ab ellas Frederich Soler arribá. El teatre catalá va ser un fet.

Que la terra estava á punt pera que la nova planta s'arrelés ab fermesa y dongués hermosos y abundants fruyts, ho demostra'l rápit desenrotllament qu'adquireix desseguida. Tots els elements apareixen com per encant. Al apóstol que predica ab l'exemple, donant al teatre catalá obras y més obras ab feconditat é ingeni incomparables, responen els deixebles catequisats, y un aixám de poetas de gran talent y plens d'entussiasme, donant á llum aquella serie d'obras dramáticas que ben prompte feren del teatre catalá un teatre típich, característich, de vida propia y definida y ben digne del poble á qui ve á deleitar é instruir. Tot d'una, també, apareix aquella munió d'actors y actrius, quins noms tots recordém ab melangía. Per ells escribían confiats els autors sas obras, y á ells se deu part molt bona del éxit que coroná la meritoria tasca. Y també, com per encant, apareix el públich, aqueix públich sempre tan calumniat, aqueix públich á qui sempre's volen fer pagar els plats que trencan els autors pretensiosos y'ls actors inflats; y aqueix públich apareix y respón desde'ls primers instants ab entussiasme y bona fe, venint á sancionar, ab son aplauso y son fallo definitiu, l'obra més hermosa, qu'es al mateix temps síntessis suprema de totas las obras del inmortal *Pitarra*.

No'ns proposém (ni aquest es lloch apropiat), fer la historia del teatre catalá, seguintlo pas á pas desde sos principis fins arribar á son estat actual, estat, trist es confesarho, de postració y de decadencia, tan llastimós, que fins hi ha qui profetisa, pera temps no llunyans, la complerta ruina d'una institució tan ben arrelada. No hi creyém pas, nosaltres. Mentres Catalunya visca, mentres vagi endevant y á primera fila entre'ls pobles cults, mentres sa rica llengua's parli, Catalunya tindrá un teatre seu, ben seu. Es veritat qu'está passant un período de crissis, qu'está un bon xich malalt, mes la soca es robusta, la malaltía passará y vindrán días de gloria.

No pot pas ser d'altra manera. El mal que mina sa existencia prevé de causas accidentals y passatjeras. El remey no falta, ni es difícil de trobar. Lo que falta es un metje qu'apliqui la medecina. Sortirá aquest metje? Sí. Tart ó aviat, sortirá.

Mentres tant, vegém si, fentnos cárrech del estat actual del teatre catalá y estudiant las causas que'l corsecan y aniquilan, es tan difícil com molts creuhen trobar el remey que li falta.

El Teatre Catalá s'instalá definitivament en el Teatre Romea, y en aquest teatre va assolir son major grau d'esplendor. Encara avuy, el teatre genuinament catalá, el que cultivan la majoría d'autors catalans, aquell que ve inspirant sas produccions en el carácter, costums, sentiments y passions, defectes y qualitats de nostre poble, aquell en que hi permaneixen tots ó casi tots els actors qu'han sobreviscut als malhaurats companys de gloria; en una paraula: aquell que guarda'l foch sagrat (per més que no'l guarda ab el zel y la constancia que nosaltres voldríam), segueix instalat en el Teatre Romea.

No preteném, dihent això, restar mérits ni escatimar aplausos als més ó menos distingits escriptors y actors (de tot hi ha hagut), qu'en algún altre teatre, especialment en el Principal, han donat á coneixe, ab més bon zel que fortuna, novas produccions. Obras de mérit s'han estrenat allí, y conjunts discrets s'han obtingut, dignes de tota alabansa; peró, per la intermitencia ab que las probaturas s'han fet, per la preponderancia que casi sempre s'ha donat al teatre exótich, per la poca homogeneitat y cohessió qu'hem notat gayrebé sempre en sas compayías, en las quals abundavan els actors que sent catalans s'han dedicat ab preferencia al teatre castellá, y sobre tot perque, com els errors y equivocacions (además dels apuntats propis y privatius del Principal) que'ns proposém senyalar, lo mateix poden aplicarse á l'un que á l'altre, puig tots han seguit el mateix camí, ens concretarém á parlar del Teatre Romea, simplificant axís la nostra tasca.

La primera grossa equivocació ó falta que s'ha comés, está en el lloch mateix en que actúa'l Teatre Catalá, es á dir, el Teatre Romea, considerat com á local pera representacions.

Sía que'l públich modern (acostumat á locals espayosos, elegants y cómodos, dotats d'escenaris més grans y ben acondicionats pera satisfer totas las exigencias baix el punt de vista escenográfich y de perspectiva), s'hagi cansat d'acudir á una sala petita qual escenari se li entra pe'ls ulls; quals actors com *putxinel-lis* se mouhen y accionan bo y tocant als espectadors, per manera que á n'aquests no'ls hi passa desapercebut cap petit detall; quals decoracions se li venen al demunt, podentse contar el número de pinzelladas que té un teló de fondo ó'l de botons que mancan al gipó de la característica; en una paraula: veyent com veu ab cristall d'aument totas aquellas petitas convencions inevitables, peró que passan desapercebudas en locals més espayosos;

Sía que, al tancarse'l teatre del Odeón, la *grosse foule* invadís el Romea portant el desordre y la confusió dintre d'aquest teatre ab son gust estragat, que sols podían satisfer las matansas colectivas de traidors y no traidors de melodrama ab tots els horrors folletineschs propis del género;

Sía que, ab la transformació qu'ha sufert Barcelona, el centre de sa vida qu'avans era'l pla de la Boquería s'ha trasladat á la plassa de Catalunya, fins al punt de que, tot y semblant mentida, es lo cert qu'avuy tothóm troba lo més natural del món anarsen tot passejant fins á Eldorado, ó á Novetats, ó á la Gran-Vía, y en cambi li ve á repel y li es necessari un gran esfors pera donar cinchcents passos carrer del Hospital endins;

Sía una d'aqueixas causas ó totas juntas, sía un de tants misteris com en el teatre s'observan y may s'explican, sía lo que's vulgui, lo cert, lo evident, lo que salta á la vista es: que'l públich barceloní ha aburrit el Teatre Romea.

Y empenyarse en sostenir el Teatre Catalá, el Teatre nostre, el de la terra, en un local que, además d'ésser insuficient, li resulta antipátich al públich, es un crim artístich y'l primer dels grans errors ó causas qu'explican sa decadencia.

Tal vegada se'ns objectará qu'en el Teatre Romea d'espectadors no n'hi faltan, que fins al cap del any s'hi guanyan bons dinerets. Es cert, molt cert que n'hi van d'espectadors á Romea; mes el públich que hi va á Romea no es el públich barceloní: es *un públich*; lo qual es molt distint. El

públich de Romea es un públich limitadíssim, sempre'l mateix, característich, curiosíssim. Estudiemlo aquest públich, puig val la pena y en ell hi trobarém el segón, tal vegada'l més grave, dels errors que preteném estudiar.

Això no vol dir que no hi hagi algún día, quan se tracta del estreno de l'obra d'un autor de primera fila (per exemple, d'un drama d'en Guimerá, l'autor avuy de més prestigi per la grandiositat de sas concepcions y per la forsa, vigor y destresa en la forma de desenrotllarlas), en que's logri veure'l teatre invadit per la flor del jovent intelectual y literari, pels aficionats de debó y pels que no faltan á cap estreno; però això es un día... Després torna á apoderarse del teatre'l públich seu, l'usufructuari: en una paraula: *Las Societats*.

Estudiemlas. Las societats ó centres que, baix títuls més ó menos pomposos y retumbants, son desde fa molts anys un element importantíssim de la *vida de diversió* barcelonina, han comptat y continúan comptant com á principal medi d'expansió, ab el *saráu*. Las vigilias de festa y'ls días de festa á la tarde, s'omplenan las salas de sos locals, y la joventut alegra y enardida festeja tot ballant y balla tot festejant, mentres las mares y sogras s'esplican las petitas penas, disgustos y goigs propis de la vida sedentaria y monótona que caracterisa á la classe menestrala y trevalladora de nostra ciutat.

Avans qu'invadissin el Teatre Romea moltas d'ellas, y encara avuy las que per no comptar ab elements suficients no poden permetres aquest luxo, pera dar una mica de varietat á sas diversions, organisavan funcions de teatre en las que hi prenían part, com á actors, els socis aficionats, reforsats per altres que contractavan entre'ls que ho son de professió, professió á la que's dedican moltíssims, sobre tot donas, que, aspirant á entrar en son día en un teatre regular, fan práctica mentrestant, tot guanyante la vida en aytals centres y anant á fer *bolos* per las poblacions vehinas.

Entrém un día en que's dona funció de teatre en una qualsevol de ditas societats. La sala d'espectacles está plena á vessar, y en las portas de las vehinas s'hi apilotan els qu'han arribat tart. Falta bona estona pera que'l teló s'aixequi, y ja fa rato que'l públich s'espera. Lo primer que'ns sorprén es no notar la més petita senyal d'impaciencia. Diríau que tant se l'hi endona de la comedia qu'han de fer, y es la pura veritat. Escoltém per aquí y per allá; ningú'n parla del drama. Sols en un recó, el recó de las sogras, se'n ocupan; mes no del drama en sí, sinó dels embolichs qu'ha ocasionat. La senyora Pona esplica cóm el qu'havía de fer el primer galán ho ha deixat corre, perque la *Lolita*, la seva filla, se va sentir gelosa y li va fer tota una escena després del gran disgust que va tenir quan la mare de la *Encarnación* (aquella poca solta), li va tirar certas indirectas sobre si la dameta jove (una dels bolos) era guapa ó no, y si s'havían de fer petons en escena, etc., etc. Com que'l vol per sa filla!...

Per aqueix estil, ja referents á la funció, ja al ball del dissapte passat, ja á fets y mormuracions de dintre y fora de la casa, son totas las conversas qu'entre las mares, furiosas aspirantas á sogra,'s sostenen ab calor, sense cuydarse de si las senten ó no'ls interessats. Ellas forman secció apart, y no se'n preocupan pas gayre de vigilar á la fadrinalla. Sols una idea fixa las domina: la del casori de sas fillas. Y se'n senten unas!... En surten de drapets al sol!...

Encara que s'hi veuhen moltas criaturas, el jovent es qui ompla la sala gran en sas tres quartas parts: modistas, dependentas y dependents de comers, algún qu'altre estudiant esgarriat y pochs representants de la petita industria, forman el núcleu d'aquixa joventut. Son distintiu es l'alegría y la expansió propis de la edat y de la vida metódica y arreglada. Sas únicas preocupacions se reduheixen, per part d'ellas, á pescar lo més prompte possible (sa mares es qui'ls hi dona pressa), el marit que las fará ditxosas; y per part de ells, á donar llargas al *assumpto*, fent brometa ab totas, pera divertirse y ferlas enrabiar, encara que interiorment estiguin ben convensuts de que, un día ó altre, n'hi haurá una que la sabrá més llarga y acabará per entabanarlos, arrencárloshi la paraula de casament y ferlos casar, en fí, quan puguin y Deu vulgui.

Aqueixa es l'atmósfera qu'ompla la sala, atmósfera simpática, plena de vida, d'agitació y bullici, de lluyta amagada, peró *sense quartel*, en cerca del ideal únich que'ls congrega, usant de totas las armas que l'ingeni y l'astucia més refinats sugereixen. Demaneune de riallas estrepitosas, de miradas incendiarias, de totas aqueixas petitas maniobras que la gelosía, l'amor y'l desitj inventan!

Tal es, al aixecarse'l teló l'estat d'ánim d'aqueix públich. que per altra part, y feta abstracció de la fal-lera que'l domina, es un públich *bon Jan*, que s'estima més riure que plorar, poch exigent y ple de bona fe. Donchs bé: un públich aixís format y, en general, de poca cultura literaria, sols distretament fixará sa atenció en lo que passa á la escena, puig que, ben mirat, no hi ha pas anat pera veure la comedia, y sols se logra interessarlo mitjanament donantli un drama d'acció senzilla, que no sigui massa trist, y millor si de tant en tant hi ha una escena que fassi riure. No li anéu pas ab problemas, passions y sentiments que s'apartin massa dels problemas, passions y sentiments que constituheixen la sola y constant preocupació de sa existencia. Colectivament considerat, no hi entén res ni hi vol entendre, y per això notaréu sempre, tant en els entreactes com durant la representació, un burgit misteriós, produhit per riallas retingudas, per xiu-xius apagats, per miradas de foch que caldejan l'ayre, y per totas las complexas remors que surten expontanias de lo més íntim dels cors d'aquella que calificarém de bona gent.

Vol dir això que las personas que componen aqueix públich siguin, individualment, incapassas de compendre, d'apreciar en son just valor una obra dramática? Res sería més fals que semblant afirmació. Tots y un per un se'n anirán un altre día á un teatre regular, allá ahont els portín sos especials gustos y aficions; un cop allí's confondrán inconscientment ab l'altre públich, el verdader, el que dintre de sa heterogeneitat y per rahó d'ella mateixa, sols troba y pot trobar una base d'unió, la que, sense donarsen compte, busca sempre tota multitud; y aqueixa base d'unió será sa afició literaria. Per ella ha anat al teatre; per ella posará atenció á la escena rcllegant á segón lloch las peculiars preocupacions individuals; per ella s'entussiasmará, y per ella y sols per ella judicará, ab criteri més ó menos apassionat, peró sempre espontani, l'obra dramática del autor y'l trevall dels actors, encoratjantlos, al un y als altres, á seguir ab fe sa tasca, ab la seguritat y garantía que'ls hi dona al escoltarlos y judicarlos ab simpatía y respecte.

Tal es, encara que lleugerament esbossat, el carácter que, estudiadas com á *públich*, ofereixen ditas societats ó centres, y aqueix carácter es tan desconsolador, que no duptém en afirmarho: las incapacita en absolut pera judicar y entendre, dins del medi en que viuhen, una obra dramática.

¿Qui va ser el desdixat que se li va ocorre traslladar aqueixas representacions privadas desde'l mesquí escenari de la societat ó centre *tal* ó *qual* al escenari d'un teatre regular, y al ferho escullí'l de Romea? Y desgraciadament la malura s'ha comunicat al Principal y's comunicará á tots els teatres que, per circunstancias determinadas, se trobin en decadencia llastimosa. ¿Quín va ser l'empresari que, sense *conciencia artística* y ab desconeixement absolut del art escénich, consentí en tal pacte pera procurarse ingressos segurs,

encara que migrats, jugantse en la partida no ja sols la vida y progrés del Teatre Catalá, sinó'ls propis interessos, qu'en definitiva van lligats de un modo indisoluble ab sa existencia?

No'ns interessa, ni volém saber qui es el culpable; lo que sí sabém es que'l Teatre Catalá no podía ni pot morir, que si bé es veritat qu'está passant una época de crissis, al agravarse aquesta devían haverse buscat las causas; y trasladantlo á un local més apropósit, y corretgint vicis y defectes que l'enemistaren ab el públich, s'hauría conseguit reconquistarlo á n'aquest públich y reanimar altre cop el teatre de la terra.

En lloch de fer aixó, s'acceptaren las migradas proposicions de las societats que venían á assegurar un ingrés raquítich, peró positíu, sense tal vegada darse compte de que la entrada de semblants colectivitats, antiartísticas per naturalesa, significava la destrucció paulatina, peró inevitable, de l'obra tan laboriosament aixecada per en Pitarra.

Vegemlos els efectes que sa intrusió ha produhit.

Anemsen una nit qualsevol de la setmana á Romea. Toca'l torn á la societat *Tal*. La primera impresió que rebém es casi idéntica á la que reberem al entrar al local de la societat. El públich está tranquil y distret; en lo que menos pensa es en l'obra que van á representar; y aixó que la mateixa societat casi bé imposa las obras qu'han de donarli. No li agradan pas las cosas complicadas. Fixéuvoshi més, y veuréu desseguida la gran armonía d'aspiracions y gustos que uneix á tots els espectadors, la familiaritat que'ls lliga. Allí hi veuréu á la mateixa senyora Pona ab la *Lolita* y la pocasolta de la mare de la *Encarnación*, y aquesta, y'l promés de l'una, y la enveja de la mare de l'altra; allí sentiréu las mateixas conversas, el mateix burgit y la mateixa preocupació del casori elevantse pels ámbits de la sala, viciantho y malejantho tot com impalpable microbi d'una peste moral.

Y s'aixeca'l teló, y la societat segueix ab marcada indiferencia'l curs de la representació; riu una mica de tant en tant ab sorprenent unanimitat, fa aixecar el teló per cortesía (recordantse de quan ho feyan els aficionats) una vegada al final de cada acte, se'n va cap *á caseta á dormir la nona*, comentant el xasco que'l promés de la *Lolita* ha donat á la mare de la *Encarnación*, sens haverse enterat de lo qu'ha passat al escenari.

Y á tot aixó, mentres el públich de la societat se sent *soci* y estossega ab tota franquesa quan n'hi venen ganas, el veritable públich se sent intrús, se troba desorientat no haventhi cap llas que'l pugui lligar ab l'altre, y's dona'l cas, sense precedents, de la existencia en un mateix teatre de dos públichs, abdós de bona fe, que no's poden entendre. Resultat: l'últim abandona la partida y queda la societat cada día més *dueña absoluta del campo*.

Y aixó es lo que no's pot consentir, y aixó es lo que no pot durar; perque'ls autors (els bons, ey!) se'n cansan d'escriure obras per un públich incapás de compéndrelas y que se las escolta ab tan esglayadora indiferencia; y á falta dels bons, entran els adotzenats, els qu'escriuhen un drama *en cinco minutos* y un altre *en otros cinco más*, y las empresas els hi aceptan perque ja saben ab quín públich se las heuhen, ab un públich que no vol pas entendre lo que passa, que lo únich que li agrada es la varietat y lo únich que'l disgusta es veure sempre'ls mateixos personatjes sobre la escena, ab els mateixos vestits. Ja la vol la mateixa vianda servida pels mateixos criats; peró vol la vianda ab altra má, y'ls criats ab altra casaca.

D'aqueixa gran falta, la més grave sens dupte de quantas se'n han comés, n'han nascut altras de més ó menos bulto qu'acaban de matar al Teatre Catalá, divorciantlo cada día més del públich veritable.

Fixeuvos en las decoracions y demés detalls de escenografía é indumentaria, y veuréu que'l Teatre Romea, sense tenir pera res en compte'ls progressos qu'aqueixas arts complementarias han realisat en els últims temps y lo molt y bo qu'ha aprés el públich d'ellas, ha permanescut en els llims del estancament, si per cas no ha tornat enrera, puigqu'encara avuy recordém tots ab fruició, per lo que respecta al modo de vestirse y caracterisarse, aquells bons temps d'en Fontova y la Mirambell, per desgracia del art catalá en mala hora desapareguts.

També'n tenen la culpa d'aixó las societats, puig que per ellas y sols per ellas se trevalla en el Teatre Romea y no es pas difícil acontentarlas; per sa indiferencia en primer lloch, y perque en definitiva troban qu'encara está tot millor que quan ho veyan en son local fet per aficionats y per els dels *bolos*.

Passém ara als actors, y veurém la perniciosa influencia que sobre d'ells exerceixen las societats, influencia que'ls desencoratja, els abarragana y'ls momifica insensiblement al sentirse aclaparats pel més terrible dels frets: el de la indiferencia.

Ja no's troban devant d'un públich anónim, de un públich verdaderament aficionat, de naturalesa complexa é indefinida, ab totas sas incongruencias é intemperancias, sas vacilacions y sos capritxos; públich al qual solzament ab l'art, l'art suprém de la declamació y de la dicció armoniosa y correcta, logran conquistar y ferse seu, á costas de trevall y estudi continuat, trevall y estudi que sols imposa la fe en un auditori inteligent y entussiasta que premiará ab son aplauso espontani els resultats obtinguts en tan meritoria tasca. Ja no s'hi troban, no, devant d'aqueix públich, sinó devant d'un públich conegut, ben definit, indiferent, faltat d'entussiasme y per naturalesa rutinari. Bé prou qu'ho sab el primer actor, y el barba, y el galán jove, y la dameta y tots; bé prou qu'ho saben lo que li agrada al seu públich; una per una las coneixen totas las caras, tots els gustos y aficions dels seus amichs vells y complascents; bé prou qu'ho saben cóm els han de dir els *acudits* pera fer riure á la jovenalla, y las frasses sentimentals pera fer plorar á las matronas d'ánima senzilla; bé prou qu'ho sab el traydor ab quín gesto y quina mirada esglayará á n'aquellas tres criaturas que van sempre al palco número tants. Y com que tot aixó, y altras cosas, ja ho saben, no necessitan saber res més, y de mica en mica van perdent las sevas bonas qualitats innatas en lloch de perfeccionarlas per medi del estudi y de la observació, acabant en definitiva per contribuhir de rebot á la corrupció d'aquell mateix públich á qui, com á tot públich, ells junts ab els autors tenian obligació d'educar y guiarlo sempre en avant pel camí del bon gust y de la bellesa.

Aquí la teníu la situació desesperada en que's troba avuy el Teatre Catalá. Reclós en un local que cada día respón menos á las exigencias del art y dels auditoris moderns, monopolisat per un públich rutinari y sense ideal artístich, descuidat y tal vegada desdenyat per la majoría dels autors que no troban recompensats ni moral ni materialment sos esforsos en bé del art, y per ultim, menyspreuhat pels mateixos actors, convensuts de la inutilitat del trevall fet per una concurrencia insubstancial, incapassa de compéndrel y apreciarlo.

¿Hi haurá algú qu'aixequi la bandera que jeu per terra d'aqueix teatre en descomposició? Nosaltres estém convensuts de que sí; nosaltres creyém que un día ó altre sortirá un nou *Pitarra* pera dur á cap empresa tan gloriosa. Veritat es que s'ha de fer una verdadera revolució, que's corren molts perills si's fa mal fet, mes també es veritat que, si hi ha fe, constancia y entussiasme, á la llarga's recullirán els fruyts més dolsos á que pot aspirar l'home en la terra: l'admiració y l'entussiasta aplauso de la patria reconeguda.

Y de que'ls resultats han de correspondre á nostras esperansas no se'n pot pas duptar, si tením present que's disposa de la *primera materia*, dels elements essencials, únichs que no s'improvisan. Efectivament: si'ns fixém en els autors, trobarém que no'n mancan pas. Molts n'hi ha, dels que contribuhiren á donar esplendor al Teatre Catalá en sos bons temps, qu'encara escriuhen y encara trevallan; molts n'hi ha que, si se'n han deixat, es per descoratjement; y en fi, n'hi ha molts y molts en aquesta numerosíssima aixám de la joventut intelectual catalana, que, més ó menos extraviats en sas tendencias, tenen condicions excepcionals pera donar días de gloria á la nostra escena. Y tots junts sols esperan el crit d'*alerta*, y'l día qu'aqueix se dongui, respondrán ab l'entussiasme y la fe propia dels verdaders artistas.

En quant als actors, tampoch ne faltan. Dintre del mateix Teatre Romea n'hi ha una pila de bons, que podrían formar un quadro de companyía escullit, unintse ab altres que s'esgarrían per eixos mons de Deu, desorientats y corromputs per las barrejas incestuosas d'idiomas y géneros complertament oposats; barrejas á que'ls obliga la falta d'estabilitat que'ls hi procuraría una empresa formal. Y dihém que podrían formar un excelent quadro de companyía, perque (no'ns cansarém de repetirho) els principals defectes qu'avuy tenen y que ja havém senyalat, son fácils, molt fácils de corretjir ab estudi, trevall y estímul.

Y finalment: en quant á local, no'n faltan pas de teatres á Barcelona. Tením el Principal (y si no servís, bé prou que se'n trobaría un altre), que com á teatre pera declamació está á bona altura, de condicions acústicas sorprenents, ab sala elegant y confortable y ab un escenari espayós que compta ab tots els elements necessaris pera satisfer las més extremadas exigencias que la moderna escenografía pugui demanar.

Sols falta, donchs, un home, y qui diu un home, diu una empresa, una entitat qualsevulga que, al entussiasme y fe indispensables, uneixi'ls elements económichs necessaris pera realisar una obra en la que, si bé al principi hi trobaría entrebanchs y dificultats, en definitiva fins li resultaría un bon negoci.

Nosaltres estém ben certs de que, per aqueixos ó per semblants camins, la regeneració del Teatre Catalá sería un fet avans de pochs anys; y n'estém certs per aquella rahó tan senzilla de que hi ha cosas que s'imposan fatalment; y puig el Teatre Catalá no pot pas morir y avuy s'ofega, forsosament té de reviure, coincidint sa resurrecció ab el despertament de totas las energías de la rassa catalana, despertament del qual ja's notan els signes precursors.

Aquí hauríam de dar fí á aquest lleuger estudi; mes no ho farém sense recordar un projecte que, iniciat, si no'ns equivoquém, per un distingit jurisconsult y home molt entés en assumptos teatrals, podría, si's portés á cap, ser la solució més natural, més llógica y al mateix temps d'éxit més probable y durader, pera'l problema que'ns ocupa. La solució es la següent: Que l'Ajuntament de Barcelona, ja per compra, ja per arrendament á llarch plasso, 's quedés ab el Teatre Principal y'l convertís en Teatre Catalá, com á París hi ha la Comedia Francesa y á Madrid el Teatre Espanyol.

No entrarém á estudiar la organisació que se li hauría de donar, la forma en que l'Ajuntament podría cedir el teatre, las garantías que's tindrían d'exigir als concessionaris y tantas y tantas qüestions que tan íntima relació tenen ab el porvenir de dit Teatre Catalá, com per exemple la creació d'una ben montada cátedra de declamació y dicció. No disposém d'espay ni tením competencia pera estudiar, ab el deteniment y el discerniment deguts, assumpto de tal trascendencia. No faltaría qui ho fes si l'Ajuntament acullís la idea. Nosaltres, y ab nosaltres tots els bons catalans, lo que voldríam es qu'en principi fos acceptada, y després ja donaría consells qui'ls pogués donar.

Mes no ho fará això l'Ajuntament, perque á la Casa Gran tenen altres mals de cap. No'n tenen pas poca de feyna corrent al darrera de las plomas d'aygua de Moncada, plomas que volan... que volan!... No'n tenen pas poca de feyna per arreglar las llistas electorals y per atendre á las exigencias dels cacichs máxims de Madrid y dels mitjans de Barcelona y dels mínims de la provincia!... No'ls hi porta pas poch amohino'l tenir que contractar empréstits, presidir subastas, inspeccionar serveys, etc., etc... Y com que'n tenen tanta de feyna, no se'n poden pas ocupar d'aqueixas menudencias que'ls somnía-truytas en diuhen interessos morals del poble. Donchs, bé: escoltemlos á n'aqueixos polítichs de tres dos quartos; escoltemlos y sentirém cóm parlan de la regeneració; de la regeneració que s'imposa, qu'es necesaria, que ja s'inicía, que ja la tením aquí... Desditxats! La regeneració s'ha de fer en las conciencias, en las costums, que s'han de moralisar, en la educació que's ha d'extendre, en el bon gust que s'ha de popularisar, en la rutina embrutidora, que s'ha de combatre com la lepra.

No volém examinar detingudament aqueixa qüestió, que'ns portaría molt lluny del nostre tema y que recomano al amich Martí pera sas notas barceloninas. Si tal qüestió hem tractat es perque (y això ho sab tothóm) el teatre es una de las institucions que parlan més directament y més impresionan l'ánima del poble, y fa llástima veure qu'al poble catalá, aficionat com pochs al art dramátich, no li queda més recurs, si vol veure obras y companyías dignas de sa cultura artística, que esperar que vinguín del estranger, de Fransa, de Italia ó de Madrid, y mentres espera que vinguin, s'ha d'acontentar ab lo que troba, y lo que troba son las sarsueletas del *género chico* que'ns envían á carretadas desde'l Centre, com s'envían á Marsella las taronjas podridas desde Valencia.

Troba als antichs saltimbanquis modernisats, qu'ab més lleugeresa, ab més refinament y tal vegada ab més trampa, actúan en uns locals rodons que'n diuhen Circos. Y tot això que troba es desastrós per ell, perque'ls teatres d'aquell *género chico* sols serveixen, generalment, pera excitar sa luxuria ab obscenitats disfressadas de *chiste* qu'á dolls li abocan. Y en els circos, salvant raras excepcions, tots el *números* se componen d'exercicis que, si se'n treu el perill en que constantment está la vida humana, ó bé la presumpció dels sufriments qu'han degut soportar homes ó bestias per arribar á lluhir sas habilitats, no'n queda res. En els primers s'excita la sensualitat del públich; en els segons se l'ensenya á ser salvatje.

L'Ajuntament, donchs, qu'encara que no ho sía, tindría d'ésser el fidel representant del poble, y que com á tal té la obligació, no ja sols d'administrarlo, sinó també de dirigirlo y encaminarlo, s'hi hauría de fixar en totas aqueixas cosas; y si s'hi fixés é hi dediqués una petita part del temps y dels recursos qu'en altras malgasta, hi contribuhiría més directament á aqueixa regeneració que tant voldríam.

Emili Tintorer.

«TRISTAN E ISOLDA» A BARCELONA

I

Al encarregarnos d'aquesta secció de la *Setmana Catalanista*, volém avans de tot fer constar nostre propósit. No vením á posar cátedra, no pretenném imposar nostre radical criteri respecte al modo com deu exercirse la crítica; peró desitjém qu'arribi fins al públich una opinió més, procurant inspirarnos sempre en la veritat més absoluta al formar nostres judicis, y en la

més ferma independencia al donarlos á llum. Per endevant ens despullém de tota mena de pretensions, sent l'únich móvil que'ns empeny á una tasca tan dificultosa, la indignació produhida tot sovint en nosaltres pel poch respecte ab que's tractan y s'*executan* aquí las grans creacions musicals, particularment en el famós *Grrr...an* Teatre del Liceu, convertit ja fa temps en verdader bordell del art.

Proba ben recent y palpable la ténim en la profanació de que ha sigut objecte'l «Tristan» á Barcelona, profanació que per sa magnitut sols podém compararla ab la que's va perpetrar ab «La Walkyria» en la temporada anterior. Nostre públich creurá sens dupte qu'ha vist y sentit el «Tristan é Isolda» de Ricart Wagner, sent axís que l'han enganyat per complert, donchs en lloch d'aqueixa inmensa obra artística, li han donat sols una ridícula parodia, com ben clar fins els mateixos cartells ho confessan: «La OPERA *de espectáculo* TRISTAN É ISOTTA», qu'es un bon tros diferenta del DRAMA MUSICAL, *sin espectáculo*, qu'en Wagner va compondre. ¿Quí n'ha tingut la culpa? Tots, ó casi bé tots els que hi han intervingut: la Empresa y el director artístich, el mestre Colonne, tots els cantants (excepció feta de la senyora Adiny), el director d'escena, el dibuixant dels figurins y el pintor escenógrafo. Anem per parts.

La Empresa, al acoblar els elements necessaris pera posar en escena l'obra de que parlém, ha comés un munt de disbarats, qu'en sa major part tenen per causa'l seu desconeixement absolut del drama wagneriá, en general, y especialment del «Tristan». ¿De qué ha servit aquell famós viatje á Alemania junt ab el director artístich senyor Soler y Rovirosa, que á so de tabals anunciá la prempsa'l darrer estiu? ¿Es axís cóm han vist allá representat el «Tristan?» Donchs, en vista dels fruyts de la seva *promenade*, els hi va com anell al dit alló que diuhen els castellans: *Para este viaje no se necesitan alforjas*; y consti qu'axó de las *alforjas* no es pas cap alusió.

Tant á Bayreuth com á Munich, podían enterarse del modo com se tractan las obras de Wagner, podían haverse adressat á en Fuchs, en Possart, ó molts d'altres, qu'ab molt gust els haurian facilitat un aplech de datos sobre *Inscenierung*, axó es, la *misse en scene*, y la interpretació de ditas obras; y per fí, en qualsevol llibrería ó magatzém de música podían haver adquirit la magnífica y utilíssima obra publicada per la casa musical Breitkopf & Härtel que té la propietat del «Tristan,» ahont s'hi troban tots els datos indispensables pera representar aquesta obra, planos dels escenaris, fotografías dels personatjes, y una extensa relació de tots els trajos, feta en quatre idiomas, segons ho deixá establert el mateix Wagner. Y ja que la Empressa tenía'l propósit de confiar la direcció á un mestre de debó, prescindint per aquesta vegada dels *pasteleros* que tot sovint imposan las casas agavelladoras d'Italia, no calía la pena de deturarse á Fransa pera contractar á un mestre qu'havía de comensar per estudiar l'obra, per ser la primera volta que la dirigía. Sense precissió de recorre á una de las eminencias de la batuta wagneriana com en Richter y en Mottl, hauría trobat en aquellas terras multitut de directors, qual contracta no es molt difícil, com Strauss y Kögel, que ja coneix nostre públich ventatjosament, ó d'altres com en Fischer, en Zumpe, en Weingartner, en Nickisch, y cent més, reputats en tot el món musical per son coneixement de las obras de Wagner, que venen dirigint desde llarch temps.

No més encertada ha estat la Empresa al contractar els artistas. Sols respecte de dos podém tributarli nostres elogis: la de la artista eminent que creá «La Walkyria» y que, axís mateix, ens ha donat una interpretació verament wagneriana de la Isolda, y la del mestre Marty, que, com á *substitut* d'en Colonne, ens ha fet sentir bastant millor qu'aquest alguns passatjes. Peró, en cambi ¿cóm va ocórreseli encarregar el dificilíssim personatje de Tristan á una nulitat artística com en Cardinali, qu'es de las calamitats més grossas entre las moltas que fan l'*ofici* de tenor? Y axó que un distingit músich catalá, qu'en un principi li ensenyava aquesta *particella*, deya molt seriament per tot arréu que si en Wagner pogués sentirlo á n'en Cardinali,'l proclamaría'l seu Tristan IDEAL (?). Pobre Wagner! Quántas xurriacadas repartiría entre'ls fariseus que mercadejan ab las sevas creacions en aqueix gran casalot barceloní, qual desaparició tant de bé produhiría baix el punt de vista del progrés de la cultura musical en nostra ciutat!

En fí, en els próxims números anirém examinant tots els elements anti-artístichs, tant de teló endins com de teló enfora, qu'han intervingut en la darrera de las creacions wagnerianas profanadas á Barcelona.

II

El responsable de la execució de tota obra lírica es, en nostre concepte, el mestre director y concertador, tant si's tracta d'una obra sinfónica ó d'una pessa de concert, com d'una ópera ó d'un drama lírich. Fixantnos en aquest darrer, qu'es el que ara'ns ocupa, ben clar se veu que sobre'l director recáu la tasca més important y, si té conciencia de la seva obligació, no han d'ésser pochs els disgustos que l'esperin en un teatre com el nostre Liceu, ahont tothóm se creu bo pera manar y ningú pera obehir, y en el que, á pesar de lo que anuncían els cartells d'abono, la direcció artística no existeix, ni jamay n'hi ha hagut. Per axó, al venir per primer cop aquí un mestre *no italiá*, es á dir, un mestre acostumat á pendres l'art una mica en serio, se troba tan perdut en mitj d'aquell indescriptible desordre que regna en lo que deuría ésser temple de la música, que devant de las exigencias y fins estúpidas imposicions d'uns y altres, Empresa y propietaris, músichs y cantants, sols pot triar dos camins: llensar en el primer ensaig la batuta pel cap de tots y entornarsen l'endemá mateix á la seva terra, ó bé transigir ab tot, passar pel capritxo qu'imposa tanta ignorancia y tanta vanitat plegadas, y, en un mot, deixar fer á cadascú lo que li dongui la gana. Tal li va succehir á n'el pobre Mertens en aquell calvari tan tremendo qu'hagué de passar avans de fer, ó millor, de desfer «La Walkyria», y altre tant podém dir d'en Colonne ab el «Tristan», sinó qu'aquest, més práctich en semblants embolichs, va tirar al dret, y en sols sis días va deixarho tot llest, perque segons ell, «lo que no va bé ab deu ensaigs, tampoch hi aniría ab vint». Ell ja ho va coneixe tot seguit que, ab els elements de que disposava, la emoció artística no la produhiría pas, puig d'aquells cantants devía rebutjarsen, en conciencia, la major part, y de aquella orquesta tan *desguitarrada* molt poch de profit ne podría treure; mes, ab tot, va faltarli abnegació pera sacrificarse avans qu'autorisar semblant profanació, pot ser perque comptava ab la ignorancia del públich, ó tal volta per no ferse prou cárrech de la magnitut de la creació que anava á espatllar.

No'ns mena la intenció de posar taras en la justa anomenada que'l mestre Colonne arréu s'ha conquistat. De bon grat varem aplaudirlo en els concerts de la Quaresma passada, quan ab sols un parell d'ensaigs ens doná una interpretació tan brillant de la original y complicada «Sinfonía fantástica» de Berlioz, y ara com alashoras li reconeixém un domini extraordinari del *métier* per enquibir en el cap dels músichs tot un munt de solfas en unas quantas llegidas, per *emmotllar* ab la major rapidesa l'obra més enrevessada, pera despertar als músichs de son habitual ensopiment y, arrossegantlos ab l'encís de sa excelent batuta, treuren efectes tan atrevits com brillants, y pera fascinar al públich ab la seva *pose*, qu'á

forsa de dominar com cap altre, li escáu com la cosa més natural, ensemps qu'atén en ordre molt secundari á la part interna de l'obra, á las bellesas de sentiment y poesía que d'ella's desprenen. Per això ha sigut sempre Berlioz son campositor predilecte, alcansant els grandiosos èxits que l'han convertit en verdader apóstol de sas obras, avans sense motíu tan menyspreuhadas; y per aqueixa rahó també li neguém qu'estigui de bon tros al mateix nivell interpretant á Wagner. Aquest requereix altras qualitats molt diferentas y sobretot un estudi tan llarch com fondo de las sevas obras, que no hem trobat en l'audició del «Tristan». No es lo mateix dirigir un concert que posar en escena un drama lírich, com diferencia hi ha de las ardidas concepcions del revolucionari francés, á las inspiradas creacions del geni alemany.

En la interpretació de «Tristan é Isolda» hi hem notat, en primer lloch, gran manca de sentiment y d'espontaneitat en els executants. Tothóm llegía, tothóm feya'ls possibles pera dir las notas escritas en la partitura; peró pochs ho expressavan, ningú ho sentía. Y encara que prou sabém qu'això está en la *pasta* dels músichs, no hi ha dupte qu'en gran part pot no obstant contribuhir el coneixement y domini que'l mestre tingui de l'obra que dirigeix. L'obra ha anat, per lo general, bastant concertada, bastant justa (exceptuant algún passatje, com el final del primer acte); peró no hi hem trobat la expressió, el clar obscur, la dicció que requereix cada frasse musical. Sempre las eternas mitjas tintas, sense creixe fins arribar al triple fortíssim, ni descendir al triple pianissim qu'en Wagner tant sovint senyala en la partitura, y sense fer apenas cas de las claus que casi en cada compás donan al músich la mida de la expressió.

La hermosa página del preludi, es la primera mostra de lo qu'estém afirmant. Tota aquella maravellosa explossió de sentiment que, continguda en principi ab els temas de la *declaració* y del *desitj*, esclata en potenta *passió declarada*, fins á convertirse en *dolor amorós*, qu'ha d'arrebatar sempre que'ls intérpretes tinguin cor pera sentirla, no'ns ha produhit cap efecte, á causa en primer terme de la falta d'expressió dels violoncelos, y de la poca sonoritat dels instruments de fusta, principalment del oboe, que més que oboe, sembla una canya. Ni'ls motius del *desitj* y la *mirada*, ni'l característich del *deslliurament*, han sigut expressats ab justesa, y molt menys encara la graduació del *crescendo* fins arribar al esclat culminant de la passió en el poderós *fortissim*, que nostra orquesta no ha dit jamay. La cansó del mariner, al descorrers la cortina, ab que Wagner descríu tan magistralment l'anyoransa de la patria, la hem trobat deslligada y duta á temps molt més lent del degut, fins á convertirse la melancolía en verdader ensopiment. Aixís mateix hauríam desitjat un moviment més rítmich en el motíu del *viatje*, qu'es essencialment descriptíu, y més ánima, major furor al expressar la orquesta la cólera que acompanya constantment las imprecacions de Isolda. Y en la valenta cansó de Morold, al acompanyar la orquesta ab cromáticas la frasse de Kurwenal, no era pas petita la confusió entre barítono, director y orquesta, sobretot el metall; y ja que no podían ajuntarse de nou en el tradicional *calderó* de las óperas, havían d'acabar ofegats per la represa que de la esmentada cansó fan els tripulants ab uns crits tan fora de to com ja es de costúm en aquell teatre.

Com més avansa l'acte, més van creixent els erros en la execució. La entrada de Tristan en la cambra, produheix una emoció tan gran, una impresió tan fonda, qu'ab dificultat té d'esborrarse á qui l'ha sentida tal com s'ha d'executar. La majestuosa frasse de la *venjansa* deu atacarla'l metall ab energía, d'un modo estrident sense incorre en dissonancia, obrirla en un *molto crescendo*, y sostenir aquesta nota durant sis compassos, en els que s'intercalan els acorts soptats ab que tota la corda al unísson retrata fidelment la resistencia y'l temor de Tristan. L'efecte es colossal, si'l director sab arrossegar á l'orquesta ab sa batuta y (siguém també imparcials), si pot disposar de millors instruments y professors que'ls qu'aquí se li han donat, per qual motíu la grandiositat d'aquesta escena ha passat casi desapercebuda. Y lo que dihém d'ella podém aplicarho també al moment suprém del acte: la beguda del filtre. Impotent la paraula humana pera descriure la situació dels dos amants després d'apurar lo qu'ells imaginan brebatje de mort, la poesía cedeix alashoras son lloch á la música, y aquesta ompla á maravella'l seu fí. En el paroxisme del deliri's reproduheix en la orquesta tota la part capital del preludi, y aquí es ahont més que may hem trobat á faltar el sentiment, la passió, l'anhel, l'ardor amorós en qu's reflexa la tremenda lluyta dels amants fins á esclatar en aquell efecte sublím de sensualitat y de renunciament. Heus aquí cóm en Colonne, el mestre dels efectes, resulta fret, sense donar color á aquesta hermosa página, perque no n'está prou impregnat, perque no la sent la emoció que s'apodera de l'ánima dels protagonistas.

Y arribém al quadro final, en el que'l desconcert ha anat encara més enllá de lo imaginable. No sembla sinó qu'en el vaixell, en comptes d'un motíu de joya, com es l'arribada al port, hi ócorre un abordatje; com si, en lloch de la nau real, s'hi atansés un barco pirata. Tant en la orquesta com en la escena, cadascú la enfila pel seu cantó, y el desgavell més formidable's fa amo de tots. Cantants, coristas y músichs, converteixen la situació en un verdader embolich de cordas que corona dignament la *fanfare* de dins de la escena, sortintse de to y de temps en el moment de caure'l teló.

¡Quín final! Senyor mestre Colonne: ¿aixís ha cregut vosté honrar la memoria del Geni?

III

La execució del segón acte ha sigut encara més desditxada que la del primer, per rahó de la major grandiositat que'l drama lírich va adquirint, la que posa més de relléu la ineptitut de sos intérpretes. Las *fanfares* qu'en el comensament de aquest acte anuncían l'allunyament de la partida de cassa, son altra proba de lo qu'estém afirmant. Aquellas senzillas quatre notas, aquella deliciosa melodía que'ns arriba de lluny, portada pel oreig, ni un sol cop hem pogut sentirla ab claretat y justesa en nostre teatre. El so dels corns deu anar debilitantse per gradacions, fins apagarse, ensemps que's va allunyant la expedició; peró ha succehit tot lo contrari, puig á cada represa's sentían de més á la vora. Es un nou efecte d'acústica'l d'aquests quatre *trompas* de dins l'escenari, que'l mestre director no hauría degut tolerar. En la primera escena, entre Isolda y sa serventa, hauríam desitjat més dolsura y tendresa en la orquesta, particularment al expressar els motius d'*amor* y d'*entussiasme* plegats, y sobre tot un major cuydado del director en no ofegar la veu dels artistas, que casi bé's feya imperceptible. Y al fer Isolda la senyal convinguda ab son amant, ha mancat per complert la creixent *exaltació* que la *impaciencia* produheix en la seva ánima fins esclatar l'*éxtassis* ab un potentissim efecte que, com tants d'altres, el mestre Colonne s'ha deixat en el paper.

Per aquest motíu l'arribada de Tristan ha resultat freda, sense color ni expressió. L'efecte que produheix aquella torrentada de melodía, aquell desbordament de la passió sempre creixent en la orquesta, es, interpretat com l'autor ho concebí, intensissim. Donchs aquí justament, al enllassarse Tristan é Isolda en aquella sublím abrassada y prorrompre en sos apassionats transports amorosos, es ahont més clarament s'ha vist lo poch que'l mestre coneixía l'obra, y lo menys

encara que la sentía. La lentitut extraordinaria ab qu'en Colonne la porta, destruheix tot l'efecte de la situació; y que la rahó es nostra ho ha demostrat el mestre Marty al conduhirla ab una expressió y un relléu bon xich diferents del seu predecessor. En el transcurs d'aquest inmens diálech amorós qu'omplena gran part del acte, hi hem trobat mancament d'unitat, es á dir, de compenetració entre'l drama lírich y sos intérpretes, majorment al arribar la hermosíssima invocació á la Nit, qu'ha quedat despullada del misteri encisador que deu envoltarla: aquí més que may se requereix en el director la identificació absoluta ab el pensament del músich, pera transportarnos á las regions ideals en que s'enfonza l'amorosa parella. Si bé, en quant al temps, es aquest un dels trossos qu'hem trobat més ajustats, no podém dir altre tant del trevall de la orquesta, que deuría haver sigut molt més delicat y suáu, com gronxant las encisadoras frasses d'aquell cant sublím, y fent destacar més netament, sense sortir del pianíssim, la succesiva aparició de tots els temas. Entre'ls instruments qu'han contribuhit á destrossar aquest passatje, hem de donar la preferencia, ademés dels violoncellos, á tota la fusta, especialment l'oboe, peró més que tots encara han descarrilat las arpas, manejadas per dugas bonas senyoras que, entre bacayna y bacayna, quan se'ls hi presenta un tros per *esgarrapar*, el deixan que ni'l seu autor el coneixería.

El cant d'alerta de Brangania ha sigut portat, creyém que per exigencias de l'intérprete, á temps moltissim més viu de lo degut, destruhintne tot l'ambent poétich; com tampoch hem comprés la precipitació del mestre en la entrada del cant de Mort. La primera frasse del tenor en aquesta darrera part, tal com la porta en Colonne, desnaturalisa per complert el sentit d'un tema tan hermós, y al mateix temps ha de fadigar en gran manera al cantant. Els variats matissos de la orquesta en aquest cant, qu'expressan la *felicitat*, *la unió eterna* y *las supremas delicias*, han sigut dits ab molta confusió, sense destacarse quan, al passar d'un instrument al altre, s'entrellassan fins al infinit. Y en quant al grandiós *crescendo*, que clou aquesta escena ab el desbordament de l'*ardor amorós*, hi ha mancat tot: la expressió, la forsa, la claretat, el sentiment, el clar-obscur; tot ens ho han quedat á deure. Nostres músichs no poden sentirlo de cap manera aquest ardor amorós, y menys encara ferlo creixe fins á son grau extrém, perque per això es menester un'altra pasta, no tenir buyt el lloch en que Deu hi posá'l cor, y quan la batuta demana ánima, sentiment, donar lo poch que's tingui, sense pensar en el funeral ó l'ensaig de l'endemá, ni en l'excés de trevall que la execució de l'obra de Wagner els proporciona.

IV

Tot quant hem censurat relatíu á la desgraciada interpretació dels dos primers actes, es poch devant de lo qu'hauríam de dir referent al tercer. La major grandiositat que va prenent la tragedia, fa que las dificultats sían més grossas pera férnosla sentir com es degut; aixís es que, sense tenir d'amohinarse gayre, els executants n'han fet un complert desastre. El lloch d'honor correspón al tenor, qui ab un atreviment sens exemple ha malmés la terrible agonía del héroe, la escena més grandiosa de l'obra, que ab tal execució ha esdevingut ridícula. Mes deixém per ara al *divo*, que prou li arribará'l seu torn, y acabém ab el mestre.

L'hermós preludi del tercer acte descríu magistralment la escena que'l segueix, y'ns dona, per endevant, la sensació de la *fatalitat* y la *soledat* qu'envoltan á Tristan, com á conseqüencia de la *privació d'amar*, á que'l condempna son voluntari desterro. Y qué malament ho ha expresat tot això la nostra orquesta! En particular la escala ascendent ab que'ls instruments de corda reflexan la soletat, el mestre devía haverla conduhit ab més dolsura y sobretot més *pianissimo*. Peró'l disbarat principal, ha estat en la sentida *melodia trista*, aquesta bella página que tan diferent efecte hauría produhit si hagués sigut ben executada. Y aquí preguntém al senyor Colonne: ¿Quí l'ha autorisat pera fer tocar al oboe lo qu'está escrit pera corn inglés, segons marca la partitura? ¿Pot tolerarho això un mestre serio? Es menester no tenir orellas, tot y mereixent durlas ben llargas el que autorisi semblant profanació. En proba de nostra afirmació, recordarém l'efecte ben distint que produhí aquest preludi al executarse per primera vegada en els memorables concerts d'Indy, quan un solista vingut exprés, un veritable corn inglés, interpretá l'esmentat preludi d'un modo perfecte. Donchs lo mateix devía haverse fet ara: si aquí no's trobava aquest instrument, podía enviarse á buscar, puig no creyém qu'això fes quebrar á la Empresa; y com aquesta es inconscient en tot lo relatíu al art, la culpa recáu sobre'l director qu'ho ha tolerat. Y per altra part, gayre bé no es possible trobar un músich pitjor que l'encarregat de l'oboe. Cada vegada que la trista melangía, que tot sovint apareix durant l'acte, havía de reproduhir son desolador plany, nostra desilusió no podía ser més grossa al sentir espatlladas las notas de més sentiment de tota la partitura per un instrument que, com ja hem dit, millor que oboe semblava una eanya.

Durant el transcurs del acte,'l trevall orquestal ha resultat bastant confós. Els dos nous motius qu'apareixen en la primera escena'ls hem trobat invertits en quant al temps respectíu: el de *Kareol* que simbolisa las alegrías de la joventut de Tristan, els recorts dels jochs de sa infantesa en aquell mateix terrer patri, té de dirse á temps viu, joganer, com un *scherzo*, y no pas del modo deslligat y feixuch com aquí l'hem sentit. En cambi, en el de *jubilació* la orquesta n'ha fet massa, puig á forsa de corre perdía del tot el tema son ritme y quadratura. Y això es una de tantas probas del desconeixement de l'obra en sa essencia, en el valor poétich de cada frasse musical, sensé qual estudi no's pot fer altra cosa que dur el compás.

Al sentirse la *melodia alegra*, ab que'l pastor anuncia l'aparició del vaixell de Isolda, el mestre director ha arribat ab sas tolerancias fins l'últim extrém. Executa la esmentada melodía la mateixa caramella del pastor que fins alashoras havía fet sentir la cansó planyidora. Donchs, bé: el mateix corn inglés qu'avans no han reparat en substituir per un oboe, ara'l cambian per un ¡cornetí ab sordina! produhint el més deplorable efecte. ¿Quí dels qu'han anat á *veure l'ópera*, no ha sentit aquella verdadera trompeta de firá? Sápigan, donchs, qu'alló no ho va escriure en Wagner, que sols aplicá'l cornetí ab sordina á las escenas del xibarri dels *Mestres cantors*. Y vegi qualsevol que conegui abdugas obras, si'ls extréms son oposats. Mes, un cop resolts á esmenar la plana al autor, no ve d'un pam.

Arribém á la escena final, á la grandiosa mort de Isolda, que'ns ha produhit un efecte (baix l'aspecte musical) molt inferior al d'alguns concerts en que l'haviam sentida. En Vincent d'Indy, l'Strauss, en Kögel, ne varen treure molt més partit dels nostres músichs al ferlos dir aquellas sublims armonías. En el Liceu la grandiositat de la música ha desaparegut, perdent tot el colorit, tota la forsa d'expressió que requereix aquest tros. Lo que varem dir al parlar del cant de Mort en el segón acte, podém aplicarho aquí novament, peró la falta d'expressió y sentiment en la orquesta s'ha posat encara més de relléu, per ser el fragment més conegut. Hi havía que veure'l fástich ab que'ls músichs la deyan aquesta mort de Isolda, després de més de tres horas interminables de rascar y bufar, cobrant pel trevall lo mateix que pera tocar «La Boheme». ¡*Vaya* unas bromas que gastava l'estrafalari mestre alemany, el músich del *soroll* y la *trompeteria*, pera tapar la falta

d'inspiració! ¡Y que'n diríam de cosas sobre aquest tema, si no fos sortirnos de lo qu'ara'ns ocupa! Aném, donchs, á liquidar d'una vegada ab el mestre Colonne, que ja fa días ens va abandonar, y deixém per altra ocasió als nostres músichs, que, no moventse d'aquí, prou que'ls haurém de patir encara.

Resumint lo qu'hem exposat, podém afirmar qu'en Colonne, mestre molt apreciable pera la direcció de concerts sinfónichs, sobretot en sa especialitat de la música de Berlioz, no serveix pera dirigir *óperas*, y molt menys pera *dramas musicals*, éssent casi absolut son desconeixement dels wagnerians, sí hem de judicarlo per el «Tristan é Isolda». Apart dels defectes que li hem anat senyalant, n'hi ha un de principalíssim que confirma lo que dihém, y que tot el públich, sense necessitat de coneixe l'obra, ha pogut molt bé apreciar. L'únich objecte, la sola atenció d'en Colonne es la seva orquesta; tot lo demés, de teló endins, el té sense cuydado. Els cantants quedan desamparats per complert, abandonats al seu propi impuls y al coneixement que tinguín de la seva part, y, en conseqüencia, quan no han fet un fondo estudi de Wagner (com el qu'ha demostrat la senyora Adiny), entran y surten al seu plaher y's perden, com ha succehit repetidas voltas. Per altra part, aquest abandono dels cantants fa que la orquesta soni moltas vegadas més fort de lo que sería menester pera que, no ja'l cant, sinó fins la lletra arribi al públich, y encara que ja es costúm en nostra terra no entendre un sol mot de lo qu'expressan els artistas d'ópera, pocas vegadas s'ha posat tant en evidencia això com en el «Tristan». Els recitats de Isolda en el primer acte, el final del mateix, tota la escena de Isolda ab Brangania y gran part del diálech amorós del acte segón y sobretot la escena de l'agonía de Tristan, no'ns deixarán mentir. Si en Colonne hagués estat compenetrat de l'obra, podía haverho evitat, si no del tot (puig en això també influheixen las condicions acústicas de la sala), al menys en gran part, supeditant el trevall orquestal á las exigencias del diálech: y en això hi ha que reconeixe que'l mestre director no hi entenía res. En cambi, una de las millors qualitats del mestre Marty ha sigut la de posar un xich més d'atenció al escenari, y recullir, en lo possible, las freqüents descarriladas dels cantants, sense perjudici d'haver demostrat també un major coneixement de l'obra y portat alguns fragments més á son temps degut. Entre aquests fragments pot citarse com á més notable tota la primera part del diálech amorós del acte segón. Per lo demés, la execució portava'l pecat de naixensa y no ha pogut separarse gayre del camí senyalat pel mestre que va ensajarla.

Réstans, per acabar ab el director, senyalarli una falta y atreviment que no li perdoném. Ens referím á las supressions qu'ha fet en l'obra. Molt hi ha per dir referent á aquesta costúm, puig s'ha fet corrent en nostres teatres tallar trossos y més trossos de las concepcions wagnerianas; peró limitemnos per ara al «Tristan». De tots els dramas musicals qu'en Wagner va compondre, es aquest l'únich en que l'autor ha autorisat (per excepció, puig era enemich de las supressions), que s'en tallés algún tros pera no fatigar ab excés l'atenció del espectador, y per tal motiu va senyalar ell mateix dos supressions ÚNICAS en la partitura: una en el diálech amorós del acte segón, ahont autorisa pera tallar cent quatre compassos, y una altra en l'acte tercer, que comprén xeixanta nou compassos. Donchs aquests cent setanta tres compassos, el mestre Colonne, á pesar d'afirmar molt seriament qu'ell no faría altras supressions que las autorisadas per l'autor, els ha aumentat fins á vuytcents trenta tres, que son els que s'han donat de menos en nostre teatre. En la primera part del diálech amorós la supressió ha comensat al apareixe'l motíu del *Dia*, desnaturalisant per complert l'efecte ideat per l'autor, puig suprimidas per complert las imprecacions que l'amorosa parella dirigeix al Día, desapareix el contrast ab l'himne d'invocació á la Nit, antítessis d'aquell. Aquí ha tallat el director d'un cop trescents vint y un compassos: pocas páginas després, vuytanta cinch compassos més: y en la escena del rey Marke uns altres cent vint y quatre compassos, que creyém son absolutament indispensables pera que's comprenguí bé aquest personatje. Y en l'acte tercer, l'agonía de Tristan hem hagut de sentirla á glops, puig n'han tret per un cantó cent onze compassos, després cent vint y nou, més avall trenta vuyt; y últimament vint y cinch. Dirán alguns, y no sense rahó, que per haver de soportar els brams que'ns prodigava en Cardinali, encara s'ha tallat poch; peró posats á fer feyna, lo millor era suprimir tota la escena; morint al aixecarse'l teló, tots hauríam sortit guanyant. Mes, entre tants disbarats, el més gros es el penultim dels citats, que té lloch quan Tristan queda sol en escena. Aquells moments son indispensables pera donar temps á Isolda de pujar desde'l barco al castell, y acostarse lo més possible á la realitat dins de las conveniencias escénicas, que, suprimintne trenta vuyt compassos en un temps relativament curt, han quedat molt mal paradas.

Probas son totas aquestas del poch estudi que'l mestre Colonne ha fet del drama wagneriá, que, junt ab las qu'hem anat apuntant, venen á demostrar cóm ell ha sigut el primer y principal responsable de la desastrosa execució que á dit drama ha capigut.

Y ara, aném cap á dins del escenari.

JOAQUÍM PENA.

POESÍAS

LO LLIRI BLAU

Del lliri blau las fullas
pel riberal aixut
lluheixen com despullas
d'un tros de cel caygut.

Del sol morent hi juga
totjust l'ultim consol;
quan l'ombra se'l enduga
la nit li fará'l dol.

La nit... quan ella esflori
sa rellentor suáu,
será un llagrimatori
lo front del lliri blau.

A. BORI Y FONTESTÁ.

CANTS DE JOVENTUT

ELL

Vina á apagar ma set d'amor, oh dona,
y aquest afany de goigs;
qu'escolti jo ta veu amorosida;
que'm cremin tas miradas com el foch.
Ton cap vora del meu... que m'esborroni
ton coll al refregarse ab el meu coll;
y ajunta als meus tos xardorosos llabis
y acosta ensemps ton cor sobre mon cor.
Si ab tos brassos, mon bé, per sempre'm lligas,
si ab tos cabells cubreixes el meu cos,
si nostra sanch, bullint, glateix alhora,
y en nostre himne de goigs

alhora hi prenen part tots els que saben
qué es estimar al món,
¡qué hi fa'l menyspréu dels pobres que no esti- [man,
aquests tísichs del cor!

ELLA

Si la forsa tens tu y jo la hermosura
y soch per tu un tresor,
subjectam á ton pit. Forsa y Bellesa:
no té atributs més grans la Creació.
Subjectam á ton pit... Bellesa y Forsa
unintse per l'Amor.
Deu t'ha fet mon senyor; soch tota teva;
gosém plegats sens embrutirns, espós;
gosém plegats: com els aucells som lliures:
gosém com els aucells el nostre amor.
Aspirant al bé etern fem nostra vía:
si soch Eva, es l'amor ma redempció;
aspirant al bé etern gosém la Vida
mirant de fit á flt al Creador.

Lluís Vía

AMUNT SEMPRE

Alsém el vol. germans.
Alsemnos en l'espay
pera enfortir las alas.
En terra no hi mirém:
á terra hi ha las serps
qu'empresonan y aturan la volada.

Mirém l'espay qué pur!
Mirém quín món de llum,
de blau de mar y porpra!
Encisa fort y ull-pren!...
Pujém, germans, pujém
sens parar may, per esgrahons de bromas.

Aném al camp fecond
de Ciencia y Art, que'l sol
tot'hora petoneja.
Allí's respira á pler...
Pujém, germans, pujém
els que'ns sentím artistas y poetas.

Ben lluny de son verí,
el món veurem petit
fruhint la eterna orgía.
Pujém, germans, pujém
á trevallar ab fe
pera donar al món la nova Vida.

Sufrím, sufrím, germans:
sufrím dolors qu'al part
li duhen l'avansada.
Mes, no: no abortarém!...
Pujém, germans, pujém
pera cridar: La Terra es deslliurada!

J. Puig y Ferrater

FRAGMENT DEL «RAMAYANA»

—Ni'l trobarme tan lluny dels que m'estiman,
ni la perdua, oh Sita! del meu regne,
poden darme tristesa mentres miro
el paisatje grandiós que m'enlluherna.

Mira allá dalt, ahont sols hi puja l'áliga,
cóm llú la neu, en aquells cims que's perden
entre boyras divinas, destriantse
cap á regions de llum que al home cegan.
Las congestas d'eix rey de las montanyas
s'esbadían avall com fils de perlas.

Y aquellas altras serras qu'enllassadas
están com els anells d'escolopendras,
si llur cor es de ferro, llurs espatllas
son verdejantas y de flors ben plenas.
Mira cóm á las voras de las rocas
á parellas las aus esvolategan;
mira cóm las groguencas papallonas
besan las flors, saltironant lleugeras;
y als baobabs gegants, de l'aucellada
¿sents el fresseig y cantadissa alegra
mentres que dins la soca revellida
brunz tot teixint el buch melós l'abella?...

La montanya es sublím! Sas fonts que cantan,
sas cascadas, sas penyas, sas arbredas,
sos murmuris, sas veus y sas complantas,
sa vida y moviment, cóm molt s'assemblan
á un elefant que sobre'ls prats revolca's
ubriach dels fruyts silvestres de la terra!

¿Quí no's sent defallir á la bufada
del ventijol enjogassat que'ns besa
venint de las cascadas ressonantas,
de tants remors y tant misteri plenas?
Mira la flor que quan la nit arriba
llú com trémola flama d'una ofrena!
Al sentirme en eix món, no sé'l que'm passa;
mos somnis y esperansas se despertan!
Qué bell, qué falaguer per mi sería
poderhi passá ab tu la vida entera,
lliure d'engunias y punxents desitjos,
de la beguda amarga de las penas!
¡Cóm es vritat alló que'ls sabis diuhen
als reys y á tots els grans que hi ha en la terra!:
—«Més dolsa que hidromel es mil vegadas
la solitut profonda de las selvas!...»—

Havent parlat aixís devalla Rama
d'altivas rocas que cubreix la molsa,
y mostra á sa muller las ayguas puras
y la corrent suáu del sagrat Ganges.
Y'l gentil princep d'ulls de flor de lotus,
acostantse altre cop á sa estimada
que s'asembla á la lluna esblanquehida
quan surt entre las ombras dels boscatjes,

—Mira—*li diu*—las ayguas cóm s'esmunyen
reflectint al seu fons á las estrellas;
las illas verdas qne'l seu curs deturan
y de cignes blanquíssims en son plenas!...

Las ombrívolas voras cóm recordan
las grans covas del Deu de las riquesas!...
Aquí'ls sants ermitans pasan la vida
tot nodrintse de fruyts y arrels silvestres:
mullan son cos en la estació sagrada,
dormen demunt la molsa sempre verda,
enlayran á trench d'alba sas miradas
vers Llevant lluminós que'ls enlluherna,
y alsan al cel els amorosos brassos
y al Sol cántichs sublíms d'amor endressan!

Llavors enamorat el vent amoixa
boscurias y florestas, pradas verdas,
y esclatan vora'l riu d'aygua sagrada
aixams de flors que l'ayre atapaheixen
de novellas aromas qu'embriagan,
eixint de llurs corolas ben encesas!...
Y se sent el panteig de las montanyas,
y'ls fonaments del món al lluny cruixeixen!—

Traducció de

SALVADOR VILAREGUT.

TEATRES

ROMEA

LO COMTE L'ARNAU.

Sempre es perillosíssim, encara que's tracti de las obras dels grans autors, desenterrarlas; perque una de dugas: ó bé's presentan tal com foren escritas, y la natural evolució del gust públich las perjudica, ó bé se li esmena la plana al mestre, á riscos de cometre una profanació. Els cartells diuhen clar: «Llegenda trágica en vers original». Ho hem de creure, donchs, y creyentho no podém menos de dir que « Lo comte l'Arnau », es una gran equivocació d'en Pitarra. Ni té'l nirvi y la grandiositat propis d'una llegenda trágica, ni'ls versos casulans y'ls recursos vulgars y melodramátichs que l'autor emplea, s'avenen ab la severitat y senzillesa de línias características del género.

No farém pas un estudi de l'obra, com era nostre propósit, perque tindríam de dir veritats massa amargas, y com nosaltres la respectém de debó la memoria del patriarca del Teatre Catalá, no dirém una paraula més sinó pera dóldrens de que ab tanta lleugeresa s'hagi procedit al exposar á n'en Soler á rebre l'afront d'un fracás póstum.

En quant á la execució, sols podém dir que va estar á l'altura de l'obra. Els senyors Martí y Guitart, sens dupte no saben que'ls *latiguillos* han passat de moda, y'n feyan uns que semblavan *trallazos*. El paper de Rosa li ve ample; molt ample á la senyora Sala, y'ls demés en general tindrían de fer exercicis de dicció, perque son molt difícils de dir certs versos als que no hi té de faltar la entonació trágica. Sols la senyora Monner y'ls senyors Borrás y Soler, estigueren discrets en sas parts respectivas.

Per acabar: nostra més entussiasta enhorabona al senyor Soler y Rovirosa. Totas quatre decoracions son dignas del mestre, revelant un coneixement de la escena insuperable. També s'han lluhit de debó en Labarta fent els figurins, y la casa Vassallo Malatesta confeccionant els trajos.

En fí: puig la empresa de Romea ha fet un *cop de cap*, posant una obra ab propietat y riquesa, que no's desanimi. El Teatre Catalá'n necessita molts de *cops de cap*.

E. T.

NOVETATS

TRISTI AMORI, *drama en tres actes de Giuseppe Giacosa.*

Contan que un día's presentá á n'en Dumas, fill, un jovenet, demanantli assumpto per un drama. —¿Assumpto? — digué en Dumas. — Aquí'l teniu: Un marit y sa muller, un amant d'aquesta y descubriment del adulteri. Peró, — afegí — l'éxit correspondrá al vostre talent. — En Dumas volía dir ab això, qu'en tot assumpto, per vulgar, per adotzenat que sía, hi ha pasta pera fer un bon drama. La qüestió es tenir talent. Y això'ns ho demostra en Giacosa al tractar en son drama «Tristi amori» el tan gastat problema del adulteri.

Un comte vell, un cínich, un home de vida crapulosa, té un fill, Fabrici, honrat y de molt talent, qu'está de passant ab un advocat. Som á casa del advocat, qui s'estima molt al seu passant, com s'estima molt á sa esposa, Emma, ignorant las íntimas relacions que á Fabrici la lligan. Ningú sospita aqueixas relacions; mes el compte, á qui la resistencia de son fill á casarse ventatjosament (lo qual el treuría á n'ell d'apuros), ha fet cavilar molt, ho descubreix al fí, y en una escena hermosíssima, ab insinuacions primer, y ab amenassas después, demana á Emma que l'ajudi á vencer la resistencia de son fill. Es una escena feta de má mestra. El comte, ab una finura y una intenció que retratan maravellosament son vil carácter, y Emma que, bojament enamorada de Fabrici, comensa per sentirse gelosa y acaba indignantse devant de tanta infamia, fan un contrast tan intens, al lluytar, ell per l'interés y l'avaricia, y ella per passió y per temor, que bastaría aqueixa escena per acreditar á un autor. Esferehida Emma, fuig, y s'acaba l'acte ab una escena, molt ben feta també, entre pare y fill, en la qual se posa de manifest l'abím moral que'ls separa. Ja no'l veurém més al comte, y sols incidentalment intervindrá en l'acció del drama.

L'autor ha fet un primer acte molt hermós; ha lligat l'acció ab una netedat y una energía extraordinarias; mes aqueixas mateixas escenas que li han servit pera presentarnos un tipo tan acabat com el del comte, ens desorientarán después al veure que'l problema plantejat queda sense solució y segueix el drama per nous camins. De lo qual resulta qu'éssent aqueix primer acte un acte net, concís, gráfich en la presentació dels personatjes y naturalíssim en el lligament de l'acció, es, no obstant, un acte dolent com á exposició del drama que's desenrotllará. Més clar: aqueix acte sería perfecte si n'hi fessin un según de nou, com ho es el segón per sí mateix, encara que demaní un primer acte diferent.

En el segón acte'ns diuhen que'l comte ha firmat una lletra falsificant la firma del advocat, y quan aquest, exasperat, tracta de denunciarlo,'s recorda del fill, del seu passant, del seu amich. Per no deshonrarlo pagará y callará. La escena entre'ls dos es molt hermosa. El desinterés y la bona fe del advocat arriban al cor d'en Fabrici, y es molt natural la repugnancia que manifesta aquest en aceptar tal benefici d'un home á qui paga robantli'l carinyo de sa esposa. Aclaparat Fabrici per tan complexas emocions, sols troba escusas vulgars per apoyar sa negativa, y quan l'advocat crida á sa esposa pera que'l convenci, Fabrici's desconcerta de tal manera, que'l marit ja comensa á veure quelcóm d'estrany en sa conducta. La dona es de la opinió d'en Fabrici: no, aquest no deu aceptar; y la sorpresa del advocat aumenta, convertintse en recel al veure la complerta concordia que's manifesta, fins ab l'us de las mateixas paraulas, al rebutjar una oferta que ell troba tan natural. Del recel passa á la sospita y de la sospita al convenciment, mentres els altres van trahintse de mica en mica y acaban per confessar l'aterradora veritat.

La escena es perfecta. En Giacosa, qu'ha sapigut crear tres tipos ben definits, ha sapigut tam-

bé ferlos parlar y sentir ab una veritat pasmosa, y's desenrotlla la escena ab un *crescendo* de passions tan humanas y sentidas, que, al esclatar al fí, produheixen en el públich una emoció intensíssima, com sols s'obté quan aquell s'identifica ab els personatjes y ab l'acció.

El tercer acte es molt fluixet. Sembla que l'autor, qu'ha viscut en sos personatjes, els hagi perdut de vista, y no coneixentlos prou bé, dupta cercant la solució qu'han de donar al conflicte. La falta de convicció en l'autor se traduheix en l'excés de vacilacions dels personatjes. Ja no son definits: ja son borrosos.

La interpretació resulta esmeradíssima. La Mariani *viu* el paper d'Emma. La dona qu'havent estimat á son marit sols li conserva amistós afecte y que, per altra part, convensuda de sa falta,'s veu dominada per passió irresistible, ens la presenta la Mariani fent ressortir ab hermosos detalls la lluyta entre l'amor y'l dever; l'amor, ab raptes de passió esbojarrada, y'l dever, ab els sobressalts y la tristesa que constantment la dominan. En el segón acte, també reflecta ab prodigiosa naturalitat la preocupació constant de la seva ánima; y l'esferehiment que s'apodera d'ella al veures perduda, l'expressa ab gran veritat y forsa, sense mica d'afectació. En l'acte ters, tal vegada més per culpa del autor que seva, ens sembla qu'exagera un xich la nota sentimental. Ella, com l'autor, no senten ab veritat la situació. El senyor Palidini fa del advocat una verdadera creació. No acabaríam may si tinguessim de dar compte dels mil matissos ab que adorna son paper. Sols dirém qu'en la escena culminant del segón acte detalla tan bé la transició, desde'l primer dupte fins á la evidencia que l'aterra, que creyém no's pot fer millor. Els senyors Piacentini, Zampieri y Ferrero, diuhen els seus papers sentintlos de debó. En fí: el conjunt es excelent.

L'aplauso espontani ab que'l públich premiá'l treball d'autor y actors, deu encoratjar á aquests pera que'ns donguin á coneixe totas las obras modernas que'ns oferiren en la llista de la companyía y que, per lo tant, ens deuhen.

E. T.

Un fallimento (*¿de Björnson?*)

Els aficionats á la literatura dramática qu'assistirem al Teatre de Novetats creyent veure representar, com se'ns havía promés, una traducció del drama de Bjornstjerne Björnson «Una quiebra», en quatre actes y cinch quadros, quedarem ben sorpresos al veure una *cosa* titulada «Un fallimento», en tres actes.

Ja es sabut que las *troupes* estrangeras, quan se dedican á fer *tournées*, solen portar un repertori molt rebregat, mes la companyía Paladini-Mariani, que va fer l'any passat en el mateix teatre una campanya tan llarga com per ella productiva, y ab éxit per cert molt afalagador, no's troba en el mateix cas. Al tornar á visitar una població que'ls hi havía demostrat que sab apreciar l'art en sas variadas manifestacions, fins en las moderníssimas, calía que pensés una mica las obras que li havía d'oferir. Passi que, pera complaure als abonats de *moda*, reproduhís els folletineschs dramas d'en Sardou; aixó sempre es bo pera la taquilla, y cal desenganyarse: una empresa artística no pot sempre desatendra las conveniencias. ó, per millor dir, exigencias mercantils; mes lo que no pot perdonárseli may, es que pretengui donar garsa per perdíu. anunciant un'obra y presentantne una parodia ab gran desprestigi propi y, sobre tot, del autor, que cap culpa hi té.

«La quiebra», d'en Björnson, no era desconeguda del element intelectual del públich barceloní, que la coneixía per sas traduccions francesas, y una gran part d'ell l'havía vista representar l'any 94 per la companyía d'en Tutau, que fou qui primerament doná á coneixe las produccions del teatre noruech. No vaig assistirhi, ni conech la traducció d'en Jordá y en Costa, peró conech á n'aquests, y suposo que, com en sas altras traduccions, haurán guardat el respecte degut al autor. Vaig anar al teatre després d'haver llegit novavent la traducció francesa d'en August Monnnier pera refrescar la memoria. Quína no fou la meva sorpresa al trobarme ab un'obra totalment diferenta de la que coneixía! Consti que no crech que el drama de que parlo estigui á l'altura de tants altres del teatre escandináu que's representan per tot el món: mes just es confessar que s'hi veu en ell una idea gran, tipos admirablement observats y unas quantas escenas que fan per sí solas oblidar lo feble de la trama y'l to mansoy que sovint se nota en l'obra.

La condempna de la vida artificial produhida per la especulació insensata y la regenaració per medi del trevall ben dirigit, son las ideas capdals que l'autor desenrrotlla. Tal volta en ellas s'inspirá en Galdós al escriure sa comedia «Voluntad», tan mal compresa com totas las sevas altras. «Il fallimento», que'ns van donar á Novetats, no es ni més ni menos que una *farsa* italiana. La refundició (que no pot dirsen traducció) es una confusió d'escenas presas caprixosament de tots els actes, conservant solzament l'argument descarnat, y encara desnaturalisat, suprimint tot alló que li donava carácter y podía fer compendre al espectador en quín medi's desenrotlla l'acció. Del primer acte no'n queda res, aixís es que ni'l més fí observador pot capir la psicología dels personatjes. El comerciant Tiælde, l'aventurer que la set de riquesas li fa malgastar sa poderosa activitat en una lluyta estéril, portantlo fatalment á la ruina; sa muller, la martre incompresa, la resignada victima del amor que plora silenciosament las desgracias que prevéu y no pot evitar; Signe, la filla inconscient, aburrida del benestar que gosa sens apreciarlo, la que *no sab fer res*, com ella mateixa confessa; el tinent Hamar, son promés, l'insubstancial cassador de dots, l'esperit frívol que posa l'afecte á sa estimada per dessota de sa passió pels cavalls; l'advocat Bérent, vera personificació de la realitat despiadada, de la llógica inflexible; Sannæss, l'home senzill é incult, en qui sos sentiments y passions nobles y honrats se mostran ab tota la rudesa natural; y finalment, la gran Valborg, la filla pensadora, la dona forta, la rahó indiscutible, la conciencia recta que condempna l'error y la voluntat ferma que repara sos desvaris; tots aquests personatjes qu'en el drama de Björnson viuhen y pensan, en l'arreglo italiá no son més que ridículs putxinel-lis moguts pel fil d'una acció grollera y deslligada. Y no'n parlém dels secundaris, d'aquells que, ocupant els últims termes, deuhen arrodonir el quadro y donarli apariencia de vida!

¿Cóm pot capir l'espectador de més bona fe la lluyta terrible, ja íntima, esquinsant las entranyas dels personatjes, ja en sa exteriorisació brutal? ¿Cóm pot trobarse en l'atmósfera en que aquells respiran ó s'hi ofegan? No pot preveure la desgracia que's congría sobre'ls seus caps, ni pot sentir las sevas angoixas produhidas per aquella existencia artificial qu'havía creat una passió desordenada de riquesa, y la especulació cega, febrosa, y aquell benestar ultim, aquella dolsa tranquilitat que torna la pau á la familia Tiælde al respirar l'atmósfera pura d'una vida natural y sanitosa, y sentirse regenerats pel trevall honrat y racional, per la satisfacció dolcíssima del dever qu'han cumplert.

No'n parlém de la execució. En un'obra dolenta no hi pot haver bons actors. Tots estigueren ridículs; fins en Paladini, un dels actors més remarcables ab que compta'l teatre contemporani,'s trobava fora de son lloch; ab son talent se feya escoltar, peró no's podía fer compendre.

L'obra mal arreglada, mal representada, mal

vestida, sols podía demanar com á sagell d'ignominia l'aplaudiment de la part estúpida del públich, y ni això li va mancar; y els devots, al sortir del teatre ab l'amargor d'una ilusió perduda, sols podían formular un vot ben ardent: qu'aquella profanació fos l'última.

O. M.

PINTURA

SALÓ PARÉS

L'Aureli Tolosa hi té exposat un quadro que l'acredita una vegada més com á paissatjista. Aquella herba humilda barrejada ab fullas secas y clapada pels raigs del sol qu'atravessan el brancatje, es molt justa de color, tant com lo demés de l'obra.

Els bodegons d'Enrich Creci son admirables. No sols per la soltura ab que están pintats, sinó perque d'un tema tan vulgar n'ha sapigut expremer l'art, cosa que no consegueixen tots els qu'ho pretenen. També hi té un capet dc dona vella. Aquest es llástima que sía tractat d'igual manera que las sebas dels quadros que l'acompanyan.

Girant sobre'l mateix tema, y ab l'esblaimament de sempre, hi ha tres quadrets d'en Berenguer que no deixan de tenir cert atractíu per lo personal de la execurció.

En Sebastiá Junyent se'ns ha presentat com á pintor que sent y pensa ab sas telas «Una prometensa» y «Clorossis». Son plenas de veritat, y especialment la primera captiva per la justesa de la la llum que, débil y tremolosa, s'escampa revestint de misteri las figuras y objectes que las rodejan.

Son dugas obras de mérit ab quinas el senyor Junyent ha donat son primer pas dins l'art que fa sentir, l'art de debó.

—

Digna d'imitarse es la exposició que actualment hi ha en el Saló Parés dels originals reproduhits per la revista *Hispania*. Dich digna, perque no es tot hú veure l'original ó bé sa reproducció, ab la que poch ó molt sempre pert, especialment la ilustració colorida, que per ésser el color més net, resulta sense aquell ambent qu'en els originals s'hi troba.

Al contemplar l'original d'un'obra, sembla que's vegi'l carácter, el temperament; sembla que's vegi al artista desenrotllant l'obra ab pinzelladas atrevidas, ó bé modelant ab amor; fins sembla que's hi troban detalls nous, com si ab la reproducció, per ben feta que sia, sols hagués vist una copia fosca ó, millor dit, poch precisada. Aquest efecte moral se posa en evidencia en el Saló Parés, ahont s'hi van á veure las obras que dita revista ja'ns ha donat á coneixe ab reproduccions bastant ajustadas.

La exposicio es de notable importancia artística, per la veritat y calitat, figurant en primera ratlla las ilustracions de Urrabieta Vierge, que posadas en lloch preferent, s'imposan per sa grandiositat unas, per sa elegancia y expressió altras, dominant en totas ellas aquella execució tan personal que'l caracterisa. Hiha altras firmas, de tan reconegut mérit com C. Vázquez; en Sala ab trevalls preciosos y d'exquisida elegancia; en Llimona, en Mir, ab sos dibuixos al carbó; en Feliu de L., ab aquella sobrietat de clar y fosch que tan bé li escáu; en Clapés, ab una alegoría; en Borrell, en Torres, en García, en Sardá y altres que sento molt no recordarmen. L'últim dels esmentats hi té dugas composicións que, si bé de la una no hi ha res que dir, l'altra, la dels bombers, el denuncía com á poch observador. De dibuix está molt correcta, més lo que m'extranya es que las figuras que ruixan aguantin impassibles y sense cap esfors el retrocés de la manguera. Detall qu'hauría dat molt més mohiment al conjunt.

El senyor Torres García, ab sos apunts de passeig, me desfá lo qu'he dit al comensament de aquestas ratllas. Es d'aquells que, en lloch de perdre al ser reproduhits, els hi passa al revés, atribuhintselshi aixís mérit que no tenen.

—

La secció de Bellas Arts de «Els Montanyenchs» té exposats en son local, carrer d'Escudellers Blanchs, 8, ters, una nombrosa colecció de cartells estrangers y tots els que últimament s'han fet aquí. Entre aquests últims n'hi figuran d'en Rusiñol, R. Casas, A. Riquer, A y M. Utrillo y l'elegantíssim d'en Tubilla. Felicitém als organisadors y creyém qu'aquesta exposició será anunci d'altras en quinas exhibeixin las qualitats que'ls adornan.

EXPOSICIÓ FABRÉS

Son molt visitadas las obras que l'Antoni Fabrés té exposadas al Saló Robira, del carrer de Fernando. Moltas d'ellas produheixen á uns gran admiració, y en cambi per altres son miradas com á model de paciencia y encara més com á una extranyesa, cosa que's comprén fácilment fentse cárrech de lo fondament arrelada qu'aquí tením á la escola impresionista.

Deixantnos de mirar á través d'escolas y jutjant ab tota imparcialitat, dirém que tant pel dibuix com pel pintat, son els quadros d'en Fabrés detalladíssims fins al extrém de lo detallat. Com armonía entre'ls tons, no's pot demanar més, y com á justesa de llum, n'hi ha de debó en aquell de las dugas criaturas africanas, despertant ab precaució á una serp qu'está prenent el sol. El color fosch del mar y del cel, ab la taca fosca del canyar, fan que reboti á dolls la llum, respirantshi la calitja propia d'aquells llochs.

D'altres n'hi ha qu'están á l'altura d'aquest, y encara més el de las flors. Els innombrables detalls qu'en ell hi ha, espantan á primera vista. Es precís ésser de la fornada d'en Job per acabar un'obra com ella. En cambi, els paisatjes son ben senzills, especialment el que no hi ha la lluna. Sa factura té quelcóm de modernista; mes aquell color pobre de matissos fa creure qu'es inspirat á dins de casa.

Las ilustracions son trassadíssimas, y revesteixen totas ellas la exquisida elegancia propia dcl autor.

No hauríam tingut més que parlarne, si no haguessim topat ab un detall que verdaderament ens ha estranyat molt, no podent menos de preguntar al senyor Fabrés, si en aquell quadro de la bandera hi ha volgut pintar un espanyol de aquest sigle, disfressat de mosqueter, ó bé un mosqueter qu'ha ressucitat desprès de dos cents anys d'enterro. Té d'ésser una cosa aixís, perque no's comprén cóm un mosqueter del sigle XVII porta la bandera *gualdo roja* que, tot estirant, totjust compta cent anys de vida.

ANTONI SOLÉ.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

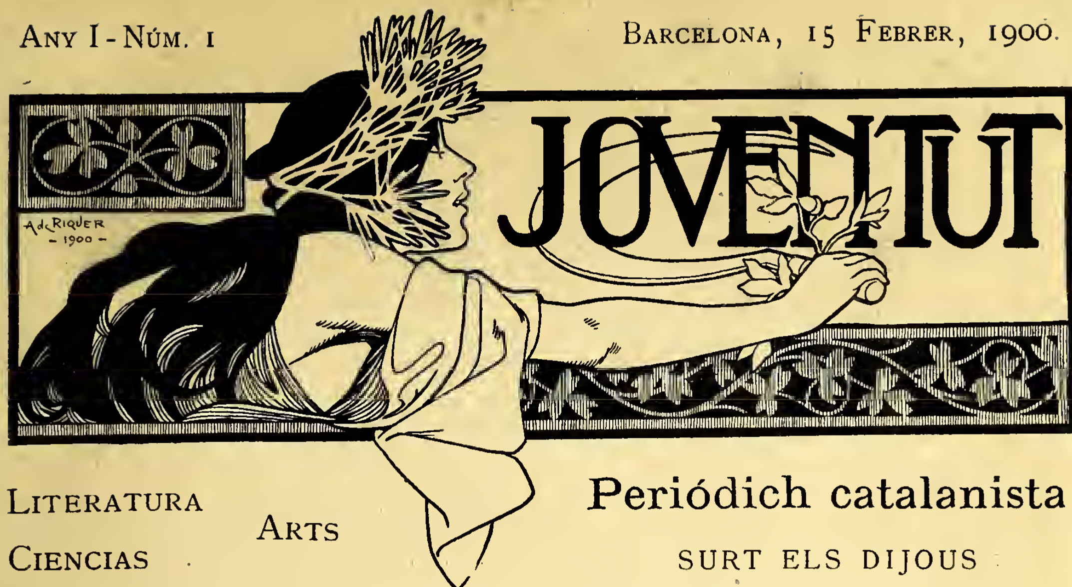
Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Aquest Número antecedent se regala á tots els suscriptors del periódich.

Als suscriptors per un any se'ls hi regalará ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

ANY I - NÚM. 1 BARCELONA, 15 FEBRER, 1900.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

PRESENTACIÓ

Som els mateixos qu'en el primer número de la *Setmana Catalanista* feyam, entre altras manifestacions, las següents:

. . . .

«Procurarém interpretar y posar de manifest els més vitals y avansats ideals del nostre poble, ja que d'un quant temps ensá han esclatat ab una empenta y una fermesa en que s'hi ha sentit bategar l'esperit de la rassa. Aixis enteném donar un pas endevant en el camí de la restauració d'aquesta antiga nacionalitat, qu'encara es y vol ésser CATALUNYA.

»Tantdebó que'l nostre procedir servís d'exemple, y'ls confrares de la prempsa periódica fessin en aquest punt com fem nosaltres; perque ja va resultant massa fora de lloch, en aquesta época de desvetllament, això de que'ls catalans, á Catalunya, escriguin en castellá'ls seus periódichs, y lo qu'es pitjor, pensin com pensan al reste d'Espanya, que's pensar ben poch, y ben atrassat.

»Cert que, si culpa hi ha, es de tots, qu'estavam ensopits per la rutina; mes ara que tot lo rutinari trontolla, y que'ns dem compte de la nostra missió, cal qu'en tots els nostres actes y en totas las nostras manifestacions procedim á la catalana.

»No hem de definir nostre programa politich, perque en aquest punt *ens ateném á las Bases que la Unió Catalanista ha establert en sas diferentas Assambleas.*

»Tots els que formém la Redacció som catalans y estimém com el que més á Catalunya, y perque la estimém, voldriam que tornés á ser lo que va ser en els sigles XII, XIII y XIV, es á dir, la primera de las nacions llatinas, y á voltas la primera de tot Europa. Peró voldriam que ho fos, no reproduhint aquellas mateixas costums qu'ara serían molt atrassadas, sinó que ho fos relativament á la nostra época. Sí! La voldriam veure la més lliberal, la més avansada, aquella en que hi floreixessin las arts, las ciencias y la filosofía; en fi, en que hi tinguessin el més alt preu las més intensas expressions del pensament humá, sempre renovadas, sempre progressivas, sense traba ni barrera de cap mena.

Creyém que'l nostre poble es d'una rassa superior á la de la majoria dels que forman la Espanya. Sabém per la ciencia que som *Arias;* ja pels autoctens Celtas; ja pels Grechs, Romans, Visigots, Ostrogots, Franchs y d'altres qu'aquí vingueren; y per tant, volém ser dignes descendents de rassas tan nobles, y volém marxar d'acort ab els demés pobles lliures d'Europa, y com el que més, anar al devant de la civilisació; y per civilisació no entenèm sols la part mecánica: carrils, *tramwais,* telégrafos, llums, etc., etc., sinó'ls avensos de la pensa, del sentiment y de la conciencia, això que millora la especie y la ennobleix.

»Aixís, si en algún punt deixaren rastre els pochs Fenicis traficants ab tot, fins ab la conciencia, qu'en els temps passats aqui vingueren, aquest rastre volém esborrarlo. El sentiment, el pensament pur, la justicia, guiarán nostres actes; y es lo qu'aplaudirém en els dels altres. Al interés egoista y personal que sols inspira'l tráfich, li farém guerra. També tendirém á expulsar tot alló que'ns fou importat dels Semitas de ultra Ebro: costums de Moros fatalistas, hábits de peresa, d'obediencia cega, de crueltat, de despilfarro, d'inmovilisme, d'*agitanament*, de bandería y de suficiencia estúpida. Aixís combatrém lo mateix als *Cananeus* del art y de la conciencia, qu'als *Alarbs* de la moral y de la política. Tirarém á mort contra'l *Badell d'or* y contra'ls *Cacichs*, per tot ahont vulguin deturar ó rebaixar l'ascendent progressió humana.

»Creyém inútil remarcar que, tot sent molt catalans com som, de la nostra terra no ho alabarém pas tot, tan sols perque de la terra sía. N'alabarém lo bo, lo humá, lo vital; y lo que contrarii las tendencias de Vida, y d'una vida superior, ho combatrém sense treva, qu'á la Patria se li fa un gran favor allunyantli tot lo que pot contribuhir á mermarla, á inferiorisarla, ó á fer que, petrificada, 's quedi enrera.

»Y com que, á mes d'ésser catalans de cor, som supernacionals, com que admirém lo bo sense distinció de nacionalitat, també'ns ocuparém de tot lo genial que surti en els demés pobles civilisats, pera exemple del nostre, perque lo d'enmurallarse á dins de casa com els Xinos á la Xina, sols produheix decadencias com la que sufreixen certas rassas de l'Assia y certas altras que forman la *majoría* de las d'Espanya. La ventilació moral es tan necessaria á las nacions, com la material ho es á la salut dels cossos.

»En quant á las tendencias d'aquest periódich, després de lo qu'hem dit, las tindrá totas y no'n tindrá cap de determinada. No som ni una iglesia, ni una capella, ni un definitori, ni una secta, ni un partit, ni tan sols una escola.

»Escribim, donchs, en el propi idioma, procurant enaltir la nostra Patria, y avans que tot saludém en catalá á nostres bons patricis, com també á tota la prempsa, y en especial á la verament catalanista.»

. . . .

A lo que llavors diguerem, ens hi ateném ara. Els ideals que defensavam en las columnas de nostre confrare la *Setmana Catalanista*, els seguirém defensant en las planas de JOVENTUT. Y aquest títul que doném al nou periódich no vol dir que'ns dediquém á enaltir tot alló que tingui quelcóm de nou ó que sia jove, pel mer fet de reunir aquestas solas qualitats. No vol dir tampoch que sian joves tots els qu'aqui escriuhen. Sabém per experiencia que hi ha homes que semblan noys tota sa vida, y que n'hi ha d'altres qu'en la flor de sa joventut donan obras plenas de maduresa. En els joves ens repugna veurehi la poquedat ó l'agotament d'un vell, com ens repugna veure la decrepitut disfressada, tant ab la capa d'un bon sentit fictici, com ab la de la extravagancia. Entenèm per JOVENTUT tot alló que reveli una aspiració franca y noble, un sentiment espontani y elevat; tot alló que sia veritat y vida, art y amor; entenèm per JOVENTUT l'actual renaixensa y progressiu floreixement de las arts y las lletras catalanas, ab que's revela, no obstant, l'antich esperit de la rassa. Qu'aquest esperit se mantingui sempre jove, es lo que desitjém y lo que convé á la Patria.

LA REDACCIÓ.

COLABORADORS D'AQUEST PERIODICH

Hi escriurán:

Francisco Albó y Martí, Pere Aldavert, Lluís Almerich, Ferrán de Arteaga, Joseph Bernad y Durán, Joan Boada, Bonaventura Bassegoda, A. Bori y Fontestá, Jaume Brossa, A. Busquets y Punset, Ramón N. Comas, Alexandre Cortada,

Carles Costa, Agustí Creuheras, Enrich de Fuentes, Joan Gay, Pompeyus Gener, Adriá Gual, Angel Guimerá, Joseph M.ª Jordá, Albert de S. Llanas, Joan Maragall, Pere G. Maristany, Eduart Marquina, Lluís Marsans, Oriol Martí y Ballés, Joseph Mas y Casanovas, E. Moliné y Brasés, Trinitat Monegal, Lluís Noguera, Narcís Oller, Eduart Pelegrí, Joaquím Pena y Costa, Claudi Planas y Font, Joan Poblet, Frederich Rahola, Antoni Ribera, Alexandre de Riquer, Manel Rocamora, Santiago Rusiñol, Alfons Sans y Rosell, Valeri Serra y Boldú, Antoni Solé, Ignaci Soler y Escofet, Ramón Surinyach y Baell, Emili Tintorer, Joan Tusquets, Miquel Utrillo, Jascinto Verdaguer, Pbre., Lluís Vía, Salvador Vilaregut, Lluís de Zulueta, y altres.

EL CATALANISME

Las lleys de la Naturalesa no's aturan may per sempre més. Quan l' ambició dels que disposan de la forsa, ó la conveniencia dels que tenen en sas mans la direcció dels estats, han volgut prescindir del ordre natural, sa obra ha sigut sempre de poca durada. Desde'ls temps prehistórichs fins á la época present, innombrables han sigut els que per uns ó altres medis han arribat á la dominació de grans extensions de territori poblats per diversitat de pobles y de rassas, y sempre sa obra ha representat un petit moment en la vida de la Humanitat. Els pobles subjectats al primitiu jou, han tingut conciencia de la llibertat, han bregat per la independencia y han reconquerit el dret de dirigir sos passos cap ahont els ha guiat son carácter nacional.

Aquesta ha sigut una lley constant en la vida de la Humanitat, lley de la que deurán sufrir las conseqüencias totas aquellas nacions que, mal encaminadas per l'egoisme ó l'orgull de sa personalitat, pretenen ofegar la vida y fer perdre la existencia de qualsevol altra nacionalitat qu' en virtud de las lleys de la naturalesa te dret á la vida y á la llibertad.

El renaixement catalá no es res més que una nova manifestació d'aquesta lley immutable. A Catalunya, al venir l' época de sa cayguda, no li havia pas encara arribat l' hora de sa mort. Catalunya va caure perque la traició dels uns y la forsa dels altres van poder més que'l coratge de sos fills; peró ni ells van perdre res de son génit, ni fins avuy encara, ha sigut possible que'l forasterisme li arrebassés cap dels atributs que sagellan son indiscutible carácter nacional. Molt al contrari: gracias á ell, ha vingut lo que'n diuhen renaixensa catalana á probar ben clar que l'esperit de Catalunya es encara viu, y viu no pera vegetar sens esperansa, sinó per arriscarse á las més grans empresas y fer la via que li marca un passat ple de gloria, un present ple de vida y un demá ple d'esperansas.

Tots els pobles han fet el mateix camí de Catalunya: sa renaixensa va fonamentarse en la conservació y conréu d'una llengua propia, va comensar ab els cants dels poetas, va seguir ab las investigacions dels arqueólechs y'ls estudis dels historiayres, va ser confirmat per las teorías dels filosops y va rebre forma positiva ab las afirmacions dels polítichs. Pera tot aixó han sigut necessaris molts anys d'una evolució continuada, y en cada un de sos períodes ha tingut sa fesomía propia y en cada una de sas épocas ha consumit moltas activitats, aparentment antitéticas moltas vegadas; peró sempre realment encaminadas á un fi únich, precís, invariable y superior á la voluntat dels mateixos homes que hi dedicavan son esfors, el fi del cumpliment d'aquella lley natural de que parlavam al principi, de la saludable rebeldia dels drets de la Naturalesa, detentats per una forsa artificial sempre inferior á la forsa natural.

De lo qu'es y del estat en que's troba avuy el Catalanisme, no cal ferne esment: de tothóm es conegut y tothóm sab quinas son sas aspiracions, ab tanta mala fe combatudas pe'ls que no saben dirigir sa mirada més enllá d'una actualitat que no creuhen pugui variar radicalment.

Mes, jo que crech que la evolució del Catalanisme no es pas acabada, jo que tinch la convicció de que sa missió no está encara determinada, jo que veig ab goig á un jovent entussiasta que no s'acontenta ab els dogmas d'avuy y aspira á una major perfecció, dech fer constar ben categóricament que'ls que pretenen estancarlo en la situació actual, els que per un pas més en aquesta indispensable evolució, posan el crit al cel acusantnos de un cambi d'ideas ó d'un cambi de procediments, donan proba ben clara de que desconeixen per complert la lley natural á que obeheix el Catalanisme y'l darrer fi á que's dirigeix el desvetllament dels pobles. Ni'ls dogmas assentats pe'ls que ab gloria ens precediren, ni'ls interessos creats per un

passat ni per un present, ni la mateixa existencia dels millors capdills d'avuy, representan gran forsa en la marxa vers l'ideal. Son factors apreciables, son elements convenients; peró sens ells, la idea seria la mateixa idea; el principi en que's funda, seria'l mateix principi; la lley á que obeheix, seria la mateixa lley. Per aixó faria la mateixa vía, perque l'avens d'una idea no'l porta la condició dels homes, sinó sa propia virtualitat.

Aquest es el motiu perque'l Catalanisme anirá sempre endevant, malgrat totas las ambicions y rutinarismes, y arribará á son fí, si avans no troba en sa marxa un medi estable, que dongui una satisfacció incomplerta, peró positiva, á aquella lley natural de que totas las varietats necessitan ambent propi pera viure y progressar.

Si aquest medi no l'atura á temps, el Catalanisme fará per complert son camí. No sé cóm, ni sé fins ahónt fixará definitivament son objecte mediat; peró que no son las Bases de Manresa, no'n tinguéu cap dupte. Examinéu als catalanistas militants y hi trobaréu la proba. Tots ells representan diferentas generacions: cada generació aspira á una forma nova, tant més nova, tant més perfecta com més jove es l'element que la sosté.

Fem pas, donchs, á la joventut que plena de vida ve á la lluyta: d'ella es el pervindre, ella fixará'l fí darrer de nostra renaixensa y'l procediment segur de sa victoria.

LLUÍS MARSANS.

EL PATI DELS MALALTS

Apilotats darrera'ls vidres de la cambra que donava al pati, s'estavan els malalts. Sa impaciencia per no poderhi eixir era grandísima. Tots estavan silenciosos, tristos, d'una tristesa que's reflectia en sos rostres abaixats á terra, en sa mirada indefinida d'anyorament dels goig y plahers d'altres jorns.

El día avansava ab recansa, y'ls malalts, condempnats á mirar al seu pati desde darrera'ls vidres de la cambra, s'anavan entristint més y més. El silenci era glassat, y'l trobavan més imponent al veure que'l sol no eixia, que no volia revifarlos ab sa escalfor de vida... No més un d'ells estava alegre, un nen molt petit que s'afanyava volent comunicar á tots sa joya, brincant per la cambra, pujant y baixant ab rapidesa pels llits... Els demés companys, sempre tristos... El sol, el ditxós sol els havia abandonat, y sols els núvols, sos enemichs eterns é implacables, volian vetllar á la vora del pati'ls somnis dels malalts. Y per aixó no hi eixian al pati, y per aixó tenian els ulls fits en terra... que'ls malalts no hi volen res ab els núvols.

—

Els malalts anavan deixondintse del ensopiment. Un clap de cel blau que s'ovirava en l'espay inmens els hi feya obrir el cor á la esperansa... y tots miravan ab dalit, ab febrositat, aquella pinzellada d'un blau purissim que s'anava extenent poch á poch, mentres las sevas ánimas, inconscientment, entonavan un himne de gratitut al etern revifador de sa salut que per allí apareixería... Y va apareixer, hermós y enciser com sempre, vessant arréu sa llum vivificadora!

Els malalts, al véurel, mogueren llurs caps á tots indrets com cercant algú. Y vingué una germana de las que'ls cuydavan, y obrintloshi la porta de la cambra,'ls hi digué que podian eixir á fora. Y tots hi anaren, empenyentse l'un al altre, procurant quiscún eixir més aviat pera contemplar al seu *amich.*

Una volta en el pati, tots alsaren al cel la vista, quedant com extassiats; y rebent el sol en plena cara, volian fruhir la major forsa possible de sa escalfor saludable. Un d'ells no pogué resistir més, y ab veu forta, potenta, ple d'entussiasme gran y ab un convenciment qu'enternia'ls cors, exclamá:

—Visca'l Sol!

—Visca! — respongueren els seus companys, deixondits, ab un crit qu'era un esclat de vida.

—Visca'l nostre benfactor! — cridá llavors una veu atiplada.

—Visca! — contestaren tots.

Y se'n anaren á seure pels banchs del pati, quedant adormits al cap de poca estona, ab els caps aixecats, com demanant al sol que'ls hi vetllés els seus somnis.

Y mentres el sol els hi vetllava'ls somnis, el pati restava en un aplanament místich, un aplanament somort que corprenia 'ls ánims y que inspirava respecte y compassió á la vegada.

ALFONS SANS Y ROSSELL.

LO FILADOR D'OR

A en Joaquim Cabot y Rovira.

N'hi ha un argenter
á l'Argentería;
de tant filar or
li diuhen Orfila.
Lo fila tan prim
que totjust s'ovira;
n'apar un cabell
del front d'una nina.
Lo filador d'or
diu que'n té una filla;
qu'es un pom de flors
no cal que os ho diga;
fila l'or com ell
y la plata fina,
retalla brillants
y perlas enfila.
Qui s'hi casará
pot plantar botiga;
no's casa ella, no,
que's fa caputxina
lo primer dijous
de Pascua Florida.

Quan vora l'altar
son cabell deslliga,
n'apar un riu d'or
que surt de la riva
ó un camp de forment
que la fals inclina.
Son pare que'l pert
recull las espigas,
y trist y solet
torna á la botiga
la garba de rulls
que al matí n'eixía.

N'hi ha un argenter
á l'Argentería;
de tant filar or
li diuhen Orfila.
Mes, ay! pel vehinat
no falta qui diga
que ven per fils d'or
cabells de sa filla.

JACINTO VERDAGUER, PBRE.

AB

AUBREY BEARDSLEY

El dibuixant més caracteristich del sigle xix, l'esperit refinat, el pervers intelectual, que fou Aubrey Beardsley, va comensar sa vida del modo digne d'un home que tot ho fa avans d'hora. Sembla un d'aquells *silenciosos* de que parla Maeterlink, sembla que guardi'l terrible secret de clarvidencia que fa pressentir la mort estalonantlo, fent que s'afanyi á escampar pel món la seva producció malaltissa, incissiva, penetrant, extranya barreja que atrau y repugna tot á l'hora.

A *cinch* anys dirigia á Londres uns concerts que sorprenian l'auditori; als deu va entrar á estudi, y poch després, apretat per las necessitats de la vida, viatjava acompanyat de sa germana pels voltants de la capital, recitant y representant comedias en las que se endevinava'l gust exquisit del nen desconegut.

Aquell nen sentia dintre d'ell las aspiracions del artista; apassionat per la literatura, entussiasta de la música, fervent devot de la pintura y del dibuix en que resumia totas las esperansas de la seva ánima, y qu'estudiava sol per falta de mestres, encarinyantse y contemplant admirat las manifestacions més humils del art japonés que veya en els aparadors de Picadilli, y ab las obras incomparables de Bourne Jones; aquell nen havia d'ésser un talent reconegut en vida, apassionadament discutit y apassionadament alabat.

Al entrar als quinze anys, seguia'ls cursos de la Escola de Bellas Arts que prompte tingué de deixar per entrar al comers, acceptant una colocació que l'ajudava á viure á n'ell, á la mare y á la germana.

En aquells tristos dias la seva ánima's revelava contra las imposicions de la necessitat. Aubrey Beardsley no havia nascut per traficant de géneros ni drogas; se sentía artista y no botiguer; las lecturas qu'havia fet, sol ó acompanyat de sa germana, l'havian convertit, en algunas especialitats, en un dels homes més instruhits de Inglaterra, y podian comptarse ab els dits d'una má las eminencias que coneguessin y haguessin estudiat tan fondament com ell als dramaturgs inglesos de la era de Isabel.

En 1892, quan no tenia més que divuyt anys, aparegué per primera vegada com á ilustrador. Els senyors Dent & C.°, publicavan una serie de *Bons mots;* Beardsley va dibuixarhi uns *groteschs* per decorarne un tomo, y els seus dibuixos, encara que faltats de conexió ab el text, cridaren tan poderosament l'atenció, que l'editor va encarregarli la ilustració de *La mort d'Arthur*, per la que buscava dibuixant ja feya temps.

La empresa era enorme, exigia un trevall constant y regular; y no fou poca l'admiració dels que la coneixian, al veure qu'en l'espay de dos anys quedava terminada.

Avans de que acabés aquesta obra importantissima, Beardsley era conegut en Inglaterra y América, degut al trevall qu'executava per altres editors. Un article que publicá *The Studio* en son primer número firmat per Pennell, li obrí las portas de la celebritat europea.

No n'hi havia per menos; aquesta celebritat era ben deguda al seu talent original, que rompia de cop motllos y rutina.

Lo que transcriu Beardsley, tot té un carácter original, el seu, que s'assembla á ell y á ningú més. Son modo d'expressió sorprén, alarma; inspira recel y simpatia, aquella mena de perversitat repulsiva y falaguera.

Sense fer cas de precedents establerts, sense delitarse ab llicencias estrafalarias, sinó adoptant nous medis, no menos rigits que'ls d'escola, va obehir sempre irreflexivament á las propias reglas.

Possehit de que pintura y dibuix son dugas cosas diferents, que la expressió d'una idea per pura línia ó per medi de tons es cosa diametralment oposada, sapigué apropiar magistralment els medis á l'obra sense que refugis may una dificultat per gran que fos buscant amparo en las cruesas del realisme, quan la seva obra no tenia cap mena de relació ab la naturalesa.

Existeixen multitut de medis d'us enterament convencional al expressarse per blanch y negre y representar la naturalesa; mes tots aquests medis son convencionalismes variants que no conduhirian may á la justesa, puig qu'en el natural tot es color; donchs el medi d'expressió es de primera importancia en aquest art.

Mr. Pennell, al parlar de Beardsley, recalca especialment son modo d'expressió per medi de la linia, tot reconeixentli las finissimas qualitats qu'adornan sos dibuixos. La linia igual, nirviosa de Beardsley, era grandiosa á sa manera, com ho era'l modo d'omplir un espay per massas unidas, com ho eran sas linias blancas y'ls seus puntillats sugestius.

La *Mort d'Arthur* es un'obra potent, digna del propósit d'un mestre. Decorada á la manera dels moderns ilustradors inglesos de desde que Morris creá en els tallers de Morton sas famosas edicions qu'han servit de tipo al llibre d'art y que no son sinó un pas enrera pera fer reviure las maravellosas edicions dels Guttembergs, Fausts y Volguemuts, las modernas prempsas inglesas y después las americanas han passat á ser avuy dia las més importants del món civilisat, introduhint un modernisme qu'es de cinch sigles enrera, qu' admira al ilustrat coneixedor y sorprén com á cosa nova al tanasi bocabadat que no sab per quina banda surt el sol. Mentres que'ls nostres editors (?) espanyols, rutinaris y vulgars, fins quan neixen, neixen vells y forrats de mal gust, cap al Nort, el que imprimeix un llibre, l'imprimeix ab coneixement de causa, y havent estudiat fondament l'art admirable qu'aqui es poch menos que desconegut. Cada editor, allá, es un entussiasta coleccionista de llibres antichs que paga á alts preus segur de que fa benefici; aqui la escusa que donan pera seguir venent resmas de paper brut, es la de que'l públich no está á l'altura. ¡Ells son els que no hi están y volen amagar la seva ignorancia ab posat de sabi que'ls fa semblar tanocas! ¿A quina altura estava Inglaterra á principis de sigle, avans de que Willelm Morris fundés la prempsa de Klemskot? No es el públich qui té la culpa de que aqui no s'fassin edicions d'art: els que la tenen son els editors que dormen bressats per la dolcissima son dels beneficis que produheixen els clixés baratos.

La *Mort d'Arthur* es un model de bon gust; més de trescentas ilustracions decoran els dos volums de que's compón, y en ellas Aubrey Beardsley fa prodigis. Els dos ayguaforts que fan de capsalera á cada un d'ells son admirables. Un misteri extrany de llegendas mitjevals, de fatalismes de bruixots y potencias mágicas se desprén de la ilustració ab tot l'encant d'una poesia ben sentida; un perfúm de música somniada, una tristesa penetrant y dolsa s'escampa de per tota l'obra, y desde'l Rey Arthus fins á Tristan é Isolda, de Merlin á Viviana, els cavallers de la Taula Rodona's mouhen com en una atmósfera de temps llunyans y anyorats qu'es ben bé la que'ls correspón. Las orlas son de gust exquisit, las vinyetas ab un sentiment de prerrafaelisme á lo Bourne Jones.

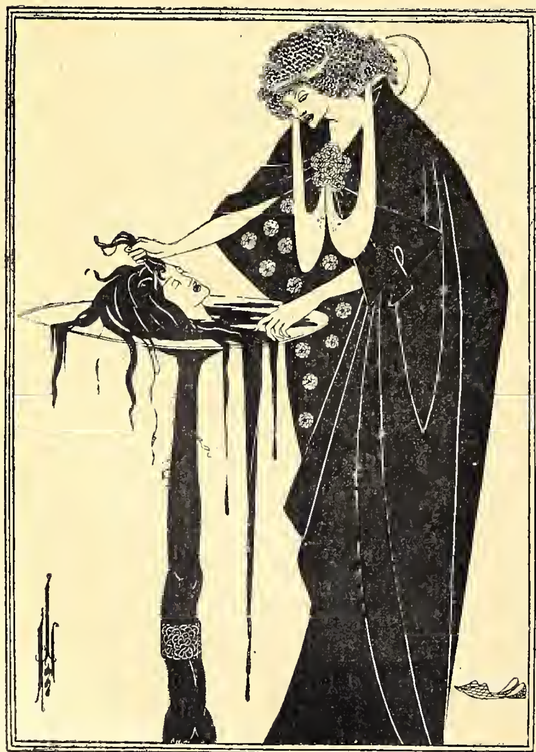
El somni de Lancelot es una poesía de Beardsley més que del llibre; el brindis de Tristan es una plana decorativa japonisant riquissima, aixis com el full ahont representa la bella Isolda escribint á Sir Tristam, es d'una concepció mitjeval digna de Volguemut. Fada Morganda fent entrega del escut á Sir Tristam, reuneix totas las qualitats que's poden desitjar en una plana de llibre d'art, es una obra mestra. Y tot aixó sempre dintre de la més perfecta unitat de carácter, conservant sempre aquella seductora originalitat que fa de Beardsley un geni inimitable.

En la segona part, la fantasia de Beardsley s'estén, y sembla com si l'espay li manqui.

Las composicions traspassan de l'una plana á l'altra omplint dos fulls; la facilitat creix; la composició s'aixampla ab més franquesa y ab una empenta que demostra'ls avensos del jove ilustrador de divuyt anys que va individualisantse més y més, perdent fins aquella lleugera semblansa que confesava sa admiració per Bourne Jones.

Ara ja es l'artista originalissim, de caràcter propi, sense precedent. Ben clar ho diuhen aquellas planas de Lancelot y la bella Elena, y sobre totas, la de la mort d'Arthur. Representa quan per tercera vegada'l Rey, ferit, mana á Giflet de llensar la seva espasa Escalibur dintre d'un llach profond. Del moment que la espasa ha sigut llensada, á l'aygua,'s veu sortir una má, després un bras que tres cops branda Escalibur avans de desapareixe. El criat del Rey, desde terra, entremitj de jonqueras, corprés, alsa'l bras. Sa figura es rigida, vigorosament contornejada, y del fons de l'aygua surgeix el bras incógnit aferrant la espasa avans de submergirse.

Aubrey Beardsley va publicar després la *Salome de Oscart Wilde*, qu'aixecá vivissimas discusions. La revista d'art *The Studio* va publicarne algunas d'ellas sense gosar assumir la responsabilitat de divulgar las més atrevidas.

A continuació va empendre un llibre titulat *El mont de Venus*, qu'está fundat en la llegenda del Tannhauser y devia revestir la forma dels llibres de vinyetas francesas del sigle XVIII. Es un llibre qu'ell anunciava com una obra erótica y com la empresa més important de la seva vida, peró que, fins avuy, no s'ha publicat.

Trevallador infatigable, semblava que tenía un cuidado especial en amagar la propia activitat, de tal manera, que may ningú'l va veure trevallant: tot lo més se'l sorprenia indolentment assentat y llegint.

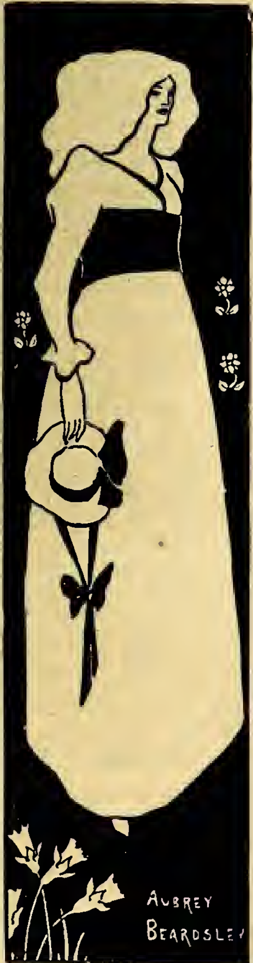
Li agradava que'l prenguessin per un ociós que tan sols disfrutava en la lectura que tant va il-lustrarlo y tant va afinar son esperit. Pot ser com els seus amichs coneixian la terrible malaltia que'l minava, s'amagava d'ells perque no li aconsellessin el repós.

Per fugir de la tristesa que l'invadía, cer-

cava'l moviment aixordador, els colors vius, la llum vibrant. La vida que fugia del seu organisme glacial, la buscava en el món exterior y pels sentits. Quan ho tenia, quedava casibé extrany al moviment exagerat que rebuscava y en el que prenia part no com autor, sinó com espectador, y aquella espectació servia d'aliment als seus conceptes d'artista.

Se'l trobava sempre afable y gentil, sempre ferm en els propis conceptes d'art. Ni las censuras aspras y punyentas de la crítica, ni'ls consells dels amichs, ni l'alabansa, van mourel may ni una línia del camí que s'havia imposat obehint al seu geni. Si algún cop se defensava, la tissis, sa terrible malaltia,'s tornava contra éll, y sa paraula no arribava á traduhir més que'l sentiment penós del seu esfors.

Á l'aparició del *Llibre groch,* sos dibuixos semblavan críticas desapiadadas. En molts

CARTELL DEL
LLIBRE GROCH

d'ells l'autor hi havia estampat ab tot coneixement un carácter repulsiu. Semblava impossible que un jove genial, agradable, model d'educació y cortesia británica, com de pietat filial y fraternal, s'entretingués en motius duptosos, casibé malfactors. Y com més el criticavan, més gust trobava en refinarlos d'un escepticisme suptil y pervers.

Un dia va publicarse en el *Llibre groch* un cap de Mantegna firmat per Brungthon, y la reproducció d'un pastel, retrato d'una dama francesa, firmat Forster. Els critichs, dessseguida, y referintse á aquestas dugas obras, en especial al cap de Mantegna, d'accentuat estil clássich y que revelava un estudi conscient dels grans mestres, en van treure partit per aixecar contra de Beardsley el concert de la seva ira y aconsellarli que seguís el camí dels referits artistas. Figureuvos la seva decepció quan sapigueren que Brungthon, Forster y Beardsley eran una sola y única persona, que Beardsley els havia parat la ratera y'ls havia cassat.

Als tretze volums del *Llibre groch,* que son una espléndida y avuy introbable mostra de la literatura y del art inglés en nostre temps, va seguir *The Savoy,* fundat y dirigit per Aubrey Beardsley.

Com á cartellista no podia menys qu'ocupar un lloch entre'ls primers, ja que'l seu género y'l bon gust que domina en las contadas obras de color qu'ha deixat eran qualitats rellevants per aquest art.

Els seus cartells tingueren ressonancia y crearen envejosos.

Una munió d'imitadors va sortir; mes si alguna creació ha sigut may del domini d'un sol home, es ben bé la de Beardsley. Als imitadors els hi faltava aquella seguritat de la línia nirviosa, aquell subjectivisme extrany de las massas negras, aquella vida extranya com de món desconegut qu'animan la seva obra y l'avaloran fentne'l producte d'una personalitat única. Per aixó'ls dibuixos dels imitadors se converteixen en parodias vulgars, exageracions de la nota extranya, sens expresió ni delicadesa.

¿Qui podria imitar la verdaderament inimitable ilustració de *Rape of Loch* ni de *Coiffing?*

En el *Llibre groch,* la educació sentimental de la que sembla que'n sigui'l resultat

Night Piece, el cinich retrato de M. Patrick Cambell, el de Mme. Réjane y el de Miss Winifred Emery, el misteriós jardí de las rosas, las portadas y las tapas dels quatre primers tomos, son d'una frescor, d'una novetat en art, que'ls seus successors no han pogut mantenir malgrat l'esfors que revelan per conservar lo inesperat, lo sorprenent de Beardsley.

El *The Savoy* es la revista qu'ell fundá en Janer del 1896, editada per Leonard Smithers, y foran llargas de contar las hermosas planas qu'ocupan els dibuixos del mestre. Citaré tan sols *Moska.*—*La Toilet* dins

del género de *Rape of Loch.*—El pentinat.—La mort de Pierrot.—*Ave atque Valle*, y las portadas, especialment la del número cinch de la publicació. En *The Savoy*, Breardsley va donarse á coneixe com á poeta y com á prosista romántich; mes, per molt qu'hagués trevallat, may la seva gloria d'escriptor hauria igualat la seva fama de dibuixant. En la *Mort de Pierrot* demostra clarament que ab un senzill contorn pot sugerirse'l modelat. La careta del protagonista resulta cadavérica y contreta, d'una sugestió tal, que sembla que s'hi vegi clarament el color de la mort, y aixó expressat ab tanta sobrietat de medis, que las pocas ratllas que dibuixan la cara semblan trassadas ab la rigidesa é inflexibilitat d'un dibuix d'arquitecte, ab el trasso mesqui d'un instrument de matemáticas.

Beardsley no fa una ratlla que no obeheixi á un propósit: cada una d'ellas té'l seu encant, revela un descubriment. La bellesa verdadera de l'obra de Beardsley es pocas vegadas apreciada, perque no es compresa. Veritat que molt sovint no es bonica y está en desacort ab els cánons académichs, peró sempre es nova, sempre vivament interessant, y no hi ha dupte qu'ha tingut verdadera influencia en las obras de dibuixants posteriors de gran válua.

La seva aparició va ser, com diu Penell referintse al públich, una verdadera presa per assalt, quan encara era l'humil dependentet d'una casa de géneros de la Cité; mes la critica apassionada'l prengué per assalt també á ell. Els periódichs satírichs tractaren de ridiculisarlo á sa manera.

El *Punch* va ferho varias ocasions ab bastant éxit. Una parodia de la «beneita donzella» es testimoni de las iras del poble americá en contra d'ell. Beardsley no era prerrafaelista, ni de la escola de decoradors, ni académichs, y'l públich no l'entenia, com no havia entés anteriorment las doctrinas de John Rusckin. No era *impresionistá*, ni *inquiet*, ni actualista: era'l representant d'una sortida nova que no revelava'l secret del seu estil, que no podía classificarse; y varen haver de ser els artistas reconeguts, els classificats y acceptats, els que tingueren de deixarli un lloch en el sitial de la gloria. Foren Bourne Jones, Aymer Vallance, Evarts y altres, els que'l colocaren en el lloch que li correspónia; fou l'admiració dels artistas desapassionats qui va classificarlo, al mateix temps qu'ell s'imposava ab la seva producció.

Com diu S. W., el critich qu'escriu la seva necrologia en *The Studio*, Aubrey Beardsley era un refinat inconscient, artista fins al *cap dels dits*. Trobarse assentat darrera d'ell un dia d'execució de *Tristan é Isolda*, observar las sevas mans trasparents cóm agarravan el *silló* del devant, cóm s'estremian á la emoció musical, era una experiencia maravellosa. Cap instrument de la orquesta vibrava seguint las variacions de la música, desde l'apassionament fins á la desesperació, com vibraba'l seu cos.

Beardsley dormia poch; trevallava fins altas horas de la nit, aixís com de dia. No olvidava may l'extrany món ideal qu'estudiava; sa imaginació traspassava'ls límits; sas extravagancias eran intolerables per

molts; el seu despreci pel decoro era endemoniat, peró'l seu art, serio.

Son ingeni, que inventava continuament motius nous, es superior á tota alabansa.

Aubrey Beardsley va morir sent un jove;

mes per jove que fos ha mort haventse conquistat una celebritat positiva. Al parlar del art del nostre temps, sigui per alabarlo ó per recriminarlo, sempre deurá parlarse de la seva obra, y si's parla d'ell sorpendrá sempre qu'hagi mort á vintiquatre anys, deixant la herencia que deixa, quan tants y tants moren de fatiga, rendits per la lluyta sense poderne dir altre tant.

Va morir á la *corniche*, cristianament, havent confessat y combregat, entre'ls brasos de la mare y la germana.

A. de Riquer.

TEATRES

NOVETATS

La Dame de chez Maxim.

La Dame de chez Maxim, que traduhit al italiá'ns ha dat á coneixe la Mariani, es un *vaudeville*, obra mestra en son género. Género superficial y lleuger, es caracteristich en la dramática francesa. Son fi únich es fer riure, y com no's proposa res més, clar está que no s'hi estudia cap problema social ó filosófich, ni s'hi analisa'l cor humá en sas lluytas y passions, produhidas al toparse contraposats carácters. La vida presa desde un punt de mira cómich y grotesch es son objecte, y la frivolitat, la *cursilería*, la estupidés, las flaquesas y la tonteria humanas, hábilment observadas, donan un material abundós pera que l'ingeni d'un autor se manifesti en una serie de quadros rápits y vius, de situacions cómicas y grolleras, de *quid pro quos* y de *trucs* en que la observació d'un esperit escéptich y la imaginació desbordada d'un temperament satirich é irónich fan de las sevas, excitant la riallera d'un públich bon jan qu'ab tota la bona fe no demana res més sinó que'l fassin riure.

Deyam que *La Dame de chez Maxim* es una obra mestra, y es la pura veritat. En Feydeau ens presenta una serie de personatjes, tots ab justesa esbossats, contrastant al moures ridiculs y atrafegats entorn d'una acció que, sent complicadissima, resulta clara per l'espectador. Las situacions grotescas se succeheixen durant tres llargas horas sense cansanci del públich, qual atenció, continuament excitada, no té temps pera fixarse en las inverosimilituts y petits defectes de construcció que casibé son necessaris en aqueixa classe d'obras. En Feydeau domina'l mecanisme teatral. Embolica l'acció per medi d'incidents inesperats, ab una gracia y un ingeni incomparables, y té una trassa extraordinaria per treuren partit. Per medi d'una paraula ó de una frasse que casibé passa desapercebuda, prepara una situació altament cómica que com á conseqüencia d'aquella's desenrotlla quan ja'l públich no se'n recordava. Per exemple: en el segón acte sentiréu un personatje que demana veure'l vestit de la nuvia, y quan al cap de bona estona's presenta'l críat ab el vestit tot blanch cubrint un maniquí, el terror que s'apodera de la vella al creure que se li apareix novament un fantasma, fa esclatar la rialla del públich, que ja no's recordava del vestit ni del fantasma, y troba molt natural l'esferehiment d'aquella dona, puig á ell mateix li ha costat un bon xich explicarse'l motiu d'aquella aparició.

No volém extendrens més en l'estudi de aquesta obra, perque al fi no es més qu'un *vaudeville*. Y puig obras tals no profondisan

ni tenen conseqüencia, tampoch hem de profondisar nosaltres. Si'ns hem ocupat d'ella, es perque creyém qu'encara que semblants obras no entran dins del art serio, no obstant, revelan grans qualitats en qui las sab fer; y no es pas tan fácil com molts creuhen, fer riure tres horas seguidas. En Feydeau ho logra y demostra'l seu talent. Val més aixó qu'un drama mal fet.

Aqui hauriam d'acabar, peró'ns resta fer una observació. *La Dame de chez Maxim* es, segons nostre modo d'entendre, una obra verdaderament inmoral. Si l'espectador no está, com vulgarment se diu, curat d'espant, veurá y sentirá cosas molt grossas. No som pas dels que filan molt prim, mes hem de confessar que'ns espanta més per sos efectes aqueixa inmoralitat mansa y lleugera que respira tota l'obra, que la suposada inmoralitat de certas d'altras qu'essent fillas d'un pensador, tenen al menys un fons de sentit moral. Esperits rutinaris y ridiculas preocupacions socials han fet cridar moltas vegadas á més de quatre qu'avuy no diuhen res. Y, no obstant, ara seria l'hora.

Es un tema aqueix, el de la moral en el teatre, del qual hi ha molt que dir. Tal vegada un altre dia, ab més espay y temps, en parlarém ab calma, puig es interessantissim.

E. T.

—

Amanti.

La comedia d'en Maurice Donnay, pertany á un género especialissim y encara no ben determinat, que té per portant veus—á Paris, á n'ell y á l'Henri Lavedan, els quals, á més de ser dos bons autors dramátichs, son, sobretot, dos satirichs de primera forsa. Llurs comedias se componen, com tot lo qu'está encara en formació, d'elements ben distints y del tot oposats. Sos fonaments son sens dupte l'alta comedia d'en Dumas, fill, y'l *vaudeville* del Palais Royal; peró ab més solta, ab més refinament y ab més distinció que la primera y sense els apallassaments, carrinclonerias y desvergonyiments del segón. A voltas recordan, per la punxenta sátira que brunz en el diálech, las antigas comedias gregas d'Aristófanes (qu'en Donnay té veneració pel gran satirich grech, ho demostra sa admirable imitació de la *Lysistrata* estrenada á Paris per la Réjane ab éxit colossal)y devegadas ens presentan quadros qu'encaixan dintre dels motllos del teatre romántich y que, cal dirho, resultan al costat de l'*esprit* y la intencionada sátira qu'embolcalla tot lo altre, forsa minsos y desfocats.

Malgrat el comptar ab obras de la forsa y mérit de *La Douloureuse*, del propi Donnay, el género está encara fentse y sos fruyts no son pas ben madurs y saborosos. Generalment las obras tenen acció escassa ó nula, peró sovintejan els actes hermosament arrodonits, y, per demunt de tot, uns diálechs d' una vivor extraordinaria, hont brollan frasses que fiblan, y mossegan, ab una distinció y exquisitat suprema, sent en l'espurneig de paraulas y en la incissiva forsa del diálech allá hont se'ns presenta, ab més forsa potser qu' en cap altre element dramátich, el talent innegable y la trassa refinadissima d'en Donnay. Es clar que las obras resultan deslligadas, faltadas totalment d'unitat y fins desballestadas. ¿Será aixó á causa potser de que'l género no ha esclatat, encara ab tota sa forsa? El temps ho dirá. De totas maneras, un públich refinat se deixará seduhir, encara que no més sia de moment, pels admirables exemplars del género.

L'acció dels *Amants* no pot ser més senzilla. Es un bri de seda finissim que lliga una serie de quadros de la vida parisenca modernissima, interveninthi una mena de gent, quals donas fluctúan entre l'alta cocotteria y'l *demi monde*, y quals homes (aristócratas, artistas y *viveurs)*, buscan, entre mitj del cansament moral produhit per la frenética carrera del fi de sigle, un ideal de que están assedegats, peró que no defineixen prou bé, y tot sentintlo á dins, no saben trobarlo, lo qual els porta á passarse la vida fent probaturas. Tot aixó dins d'una atmósfera mal sana, composta de perfums de vins y menjars exquisits, barrejats ab aromas pertorbadoras de tocadors femenins y flayras fortas de flors d'estufa; entre fum blavós de cigarros, resplandors mates de llums incandescents, telas riquissimas de colors desmayats y escots de donas apetitosas de cabells daurats y ulls verdosos.

Claudina Rozay coneix á Georges Vetheuil. Claudina té per amich seriós á un home molt rich, el comte de Ruyseux de qui ha tingut una filla, y pren á Georges per amich del cor. Aquest espera á las dugas de la matinada, y malgrat la neu que cau, que Ruyseux surti per entrar ell. Mes la parella d'amants no fa més que disputar sempre. Claudina té gelosia de qualsevol: prohibeix á son amich que vagi á cavall á l'*Avenue des Acacies*, perque hi podria veure altras donas. Georges s'enfada y resol plantarla. Ho fa, peró tornan á ser amichs, pera tornar á comensar las disputas, y al ultim Georges se'n va á fer un gran viatje. La despedida es crudel. Claudina no's pensa pas sobreviurehi; peró no's mor; al contrari: resol casarse ab el vell comte de Ruyseux. Georges, de tornada ja de son viatje,'s casa també. Els amants se troban una nit en una festa y's donan la má sense cap emoció.

Las qualitats y defectes del género, apuntadas més amunt, abrillantan y enfosqueixen els *Amants*. Els tres primers actes, tenen tots forsa qualitats de las que distingeixen á son autor. El diálech atráu, encisa, enlluherna.

L'acte quart decáu molt, perque hi apareix la nota romántica, que, á mon entendre, desdiu per complert del género. Y el quint té una escena que per si sola aguanta tot l'acte, de cayguda seguía sense tal palanca. Las tres figuras principals, Claudina, Vetheuil y Ruyseux son de cos enter, admirablement trassadas, especialment la del darrer, que constituheix un tipo dificilissim de presentar á las taulas, perque ha de resultar ridicul per forsa, peró que l'enginy d'en Donnay fa que sia altament simpátich.

Com que l'obra es tan exquisidament parisensca, crech tasca molt dificil, per actors que no ho sian, encarnar bé, sobre tot, els dos personatjes dels amants. Ab tot, la Mariani y en Zampieri van estar molt bé, y si no varen poder fer sentir al públich la veritable impresió de vida parisenca, no es pas culpa seva. En Paladini, perfectament encaixat en el Comte de Ruyseux.

L'efecte que feu l'obra al nostre públich, fou en general bo, essent molt aplaudida.

S. V.

—

Il matrimonio d'Alberto.

Es una comedieta en un acte de Camilo A. Traversi, que la Mariani representá en la funció-mosaich á benefici de l'Associació de la Prempsa. Del efecte que feu el trevall de la gentil artista italiana, després de sentir la Banda Municipal y de veure á la Campos en *La muela del juicio*, val més no parlarne, per alló que diuhen de que *las comparaciones son siempre odiosas*... y tan odiosas!

La comedieta d'en Traversi es un quadret hermosissim, en el que se'ns presenta el desplegament del carácter veritable d'una noya, atiada per l'amor que sent per un jove. Aquest jove la creu una de tantas ximples buydas de cap y de cor (que tant abundan avuy dia en las familias més principals, productes hibrits de la educació conventual), y's troba ab tot una dona, ab cervell intel·ligent y cor enamorat, ab qui acaba casantse. La escena capdal de la obreta es delicadissima, té també la seva sátira social, ben aguda per cert, y comensant ab un carácter cómich del més bon gust, acaba polsant felisment la corda sentimental, que conmóu de veras. La Mariani hi estigué admirable sent ella y la obreta molt aplaudidas.

S. V.

—

La Mamma.

Frederich Capralba, viciós vulgar, egoista refinat, qu'ab sos modals distingits encubreix un natural salvatje ab tots sos baixos instints y apetits que's despertan sols al violent cop del fuet, va ferir á sa muller Fulvia en sa dignitat de dona y esposa, apassionada ensemps que pensadora, y que cercava en el matrimoni la satisfacció honrada del amor, únich objectiu y fi de la dona en la vida; que ab goig acceptava sos devers, que creya compensats per drets tan sagrats com aqueixos. Ofesa en sos sentiments y en son amor propi, se llensá als brassos d'un amant no menys vulgar tal volta que son marit. Comesa la falta, volgué'l marit, pel rastrer respecte á la hipócrita moral de la societat avuy en us, si no reparar lo irreparable, qu'alló era impossible, salvar, com se diu, las apariencias, salvo-conducte qu'obra las fronteras del puritanisme á primera vista infranquejables.

Fulvia no accedi á conservar sa posició social mercés á una mentida, y preferi confessar la veritat y afrontar el despreci del món, que tot ho perdona menys el delicte d'ésser franch.

Han passat vuyt anys. Fulvia fa una vida retirada y modesta, en companyia del seu amant Manel Molteno, que si bé comensa á sentir l'inevitable enuig y coneix el dret que la lley humana li dona de rompre aquell lligám, creu que son dever no li permet usar de sa llibertat. Fulvia no es felis: desprecía la societat que rebutja á la dona á qui no sab defensar, peró no pot oblidar qu'es mare, y al enterarse de que sa filla gran, Julia, va á casarse ab un home que li ha imposat son pare y qu'ella no pot estimar, sent remoures en son si'l sentiment de maternitat, y un esperit de revolta que la induheix á reclamar els drets que li ha donat la naturalesa, per sobre de totas las lleys escritas. Julia té un temperament impresionable, peró son carácter es serio y reflexiu. Anyora á sa mare, á qui conegué en sa infantesa, y no ignora que quelcóm trist, terrible, la separa d'ella. Son cor tendre es fet pera l'amor y no pera l'odi, y per igual estima á sos pares, de quins endevina las faltas mutuas qne tenen que perdonarse.

Aixis com en certa malaltia, en el deliri de la febre, cridava ab veu planyívola á la *mamma*, al sentirse esgarrifada devant del vergonyós sacrifici á qu'es condempnada, corra als brassos de sa mare en cerca del consol que li manca.—«Has pensat en mi perque ets desgraciada»—li diu aquesta ab carinyosa amargor.—«Tant se val; jo't salvaré!»—Peró, ¿cóm lograrho? La tristesa de Julia arriba á impresionar á en Capralba, qu'ab certa recansa's disposa á rompre'l tracte ab que pensava assegurar la felicitat de sa filla aquell home lleuger que's creya bon pare perque donava á sas fillas tots els gustos materials; peró ja's cuyda d'advertir á la filla *ingrata* que al negarse á aquell matrimoni de conveniencia (per ell), no sols deixa malmesa sa formalitat y sa autoritat paternal, sinó que fins compromet el pervindre de sa germaneta, la malcriada Fanny. Julia's re-

signa, peró al enterarse de la vergonyosa imposició de son futur espós, qu'ofén el nom de sa mare obligantla á renunciar en els capítuls matrimonials tot lo que d'ella li pugui pervindre, 's rebela resoltament y diu que may consentirá tal infamia.—«No sabs qui es ta mare!»—li diu en Capralba sobrexcitat. «Tu pots judicar á la dona, no á la mare,» exclama Julia; y quan son pare, revingut de l'aclaparament que li ocasiona aquell acte d'insubordinació, crida: — Donchs, ves ab ella!», —Julia ho efectúa sens escoltar els prechs de Fanny, que, no havent conegut á sa mare, sols recorda 'ls enuigs que'ls hi ha causat, y la considera tan molestosa com el cap de núvol qu'ha aygualit son passeig aquell matí.

Aquí acaba en realitat el drama. Del tercer acte més val no parlarne, perque destruheix la impresió dels dos primers.

En veritat, no crech qu'aquesta obra fes la reputació d'en March Praga, si no n'hagués escrit d'altras justament aplaudidas. Més que sa última obra, sembla la primera.

La claritat y sobrietat d'exposició, la nirviositat de las escenas y la naturalitat del diálech que caracterisan l'estil del autor, sols apareixen en breus moments. El to sentenciós y declamatori fa semblar revellida aqueixa comedia que tan senzilla y frescal podia ésser. Just es confessar, no obstant, que s'hi troban tipos molt ben encertats, com el pare y las fillas, y fins la mare, si bé aquesta es sovint molt borrosa é indecisa; y escenas hermosas, com la culminant del segón acte entre pare y filla, y la final del primer, en que al entrar la filla y toparse ab l'amant de sa mare, aquesta la separa ab un moviment instintíu, y li pregunta si *encara* creu que pot fer quelcóm per ella; mes el conjunt no resulta.

La execució, bona. El genial Paladini, com sempre, y ja está dit tot; la Mariani, com els días qu'está bé, y la Farina com·may, si s'exceptúa 'l tercer acte de *L'Onore;* els demés, justos.

Llástima que la senyoreta Brignione no comprengués son paper de noya mal criada é impertinenta, que tant podia adaptarse á sas facultats, y'ns presentés una nina, que si com á tal era massa grossa, com á artista resultava bon xich massa petita.

El públich, com el de qualsevol día de moda, aplaudí inconscientment segons costúm las frasses brillants y moltas altras cosas bonas y dolentas que ni tan sols entenía.

O. M.

BIBLIOGRAFÍA

Hem rebut l'envío que'ns ha fet *Le Mercure de France* de las dugas últimas traduccions de las obras de F. Nietszche *Humain, trop humain*, y *Le Crepuscule des Idoles.* Son dugas obras de gran valor, que revelan la gran potencia crítica y la clara visió de las cosas del filosop avans citat, qu'avuy es el que més serveix de guía á tota la joventut intelectual europea, d'aquest gran pensador que deya als seus deixebles: «Deixeume si m'heu trobat; no'm volguéu seguir; busqueuvos, trobeuvos y seguiuvos vosaltres mateixos... Si tot pujant la montanya un me preguntés quin es el camí per anar al cim, jo li diría: «De camí no n'hi ha. Féuvos'el. Aquest que jo segueixo es el meu camí; vos potser per un un altre hi arribaréu millor. Aquest es el meu camí; l'altre será 'l vostre. De camí fet, no n'hi ha cap que conduheixi al cim; vos l'heu de fer si voléu pujarhi.» (*Aixís parlá Zarathustra*).

En Nietszche, en Carlyle y l'Emmerson, ab Max Stirner, son els filosops que semblan destinats á formar l'ánima del sigle xx.

Lo més bonich d'aquest pensador es que no dona ni un plan tancat del Univers, ni una doctrina de reforma absoluta del Món, ni una recepta pera la Felicitat. Lo altament simpátich d'ell, es que no vol fer prosselitisme. Aquesta herencia judaica ell no la té; es antijudaich, especialment antijudaich, donchs acusa als Juheus d'haver introduhit al món un carácter d'esclaus, baix, utilitari y rencorós. Pren l'home en son desenrotllo helénich y vol alsarlo més, molt més encara, fins á convertirlo en una especie superior: el Super-home.

L'*humain trop humain* va ésser publicat en alemany del 80 al 82. El forman una serie de ideas y d'aforismes probant que la majoría dels idealismes qu'adorém son encara massa fills de las imperfectas condicions humanas. Ocupantse del Art té ideas originalíssimas, lo mateix que ocupantse de la literatura.

El *Crepuscule des Idoles* es una obra ja més fonda, y va ésser publicada en alemany en 1888. En ella hi ha resumit el perque va atacar á en Wagner. No es cap motíu personal, sinó un motíu filosófich: el cambi qu'havía fet en Wagner.

Avans en Wagner, quan jove, havia sigut partidari de la Vida, del sentit altament humá y fortificant que'ls grechs havían dat al Art; y després, baix la influencia pessimista de Schopenhauer, havía acceptat la moralitat inmoral del *renunciament*, de la *decadencia*, proclamant la necessitat d'una redempció mística, y fent un art corruptor. Per axó Nietszche va atacar á Wagner.

Creyém que la revista intelectual, avuy la primera d'Europa, *Le Mercure de France*, fa un gran bé á las generacions novas dels paissos llatins donant traduhidas en llengua francesa aquestas y altras obras de pensadors germánichs ó anglo-saxons que passarian desconegudas en nostres paissos y que, en-

cara que no tinguin més influencia que la del contrast, aqueixa influencia ha d'ésser regeneradora per l'ánima llatina, donchs l'esperit, com el cos, necessita una alimentació variada pera nodrirse bé; si no, degenera. Exemple: l'esperit castellá que, dedicat al *uno mismo* y rebutjant tot lo dels altres *por extranjero*, s'ha quedat mort, tot enterch y corsecat.

Remerciém, donchs, al *Mercure de France* pel seu envio.

POMPEYUS GENER.

DE PINTURA

La impresió que produheix una visita al Saló Parés, hont hi ha acobladas en *exposició general* las mellors firmas de pintors de nostra ciutat, desconhorta al qu'estima l'art y deixa una profonda tristesa.

Un hi entra ab tota bona fe, ab cert esplay á l'ánima, desitjosa de despendres per un moment de las baixesas materials y enlayrarse en la contemplació del esfors del sentiment y del esperit humá que lluheix en tota obra artística, y surt á poch entristit y dominat per amargas reflexions.

Es en va que cerquéu en aquellas parets recubertas de quadros quelcóm del esperit del nostre poble, quelcóm del sentiment dels nostres artistas. La Pintura del Saló Parés, — en aquesta darrera exposició, — es com l'art dramátich del teatre Eldorado. Es *género chico* de la pintura. A l'Eldorado, obras buydas sense cap art, sense ánima, paraulas vulgars entortolligadas unas ab altres pera fer riure; al Saló, quadros sense ánima també, obras buydas, colors posats perque sí barrejantse y embrutant telas, quadros ab casas de cartró y figuras de guardarropía. Allí, faramalla per afalagar els instints brutals de la gent inculta; en l'altra part, brossa no més per acontentar y no despertar el mal gust de las gents d'esperit vulgar.

Y un se pregunta: —¿No hi há pintors á Barcelona? — Y si sols ha vist aquella ó semblants exposicions, se respón resoltament: — Sí: hi ha pintors, peró no hi ha artistas. — Y encara que no es veritat l'afirmació, es lógich qu'aixís se pensi. La producció (generalment parlant) dels pintors, y qu'es la que s'exteriorisa, no respón al noble objectiu de fer art, de satisfer la necessitat de produhir obras artísticas com l'arbre de dar fruyts, sinó que respón solzament á un prejudici per atreures el benestar material, pera fer negocí. L'art no es ja una missió, es un ofici, una industria com qualsevulga altra.

Vegéu sinó'l Saló Parés y escoltéu, per acabar de convéncens, als pintors mateixos. En els quadros, lo que la gent vol. Aquí un carmetlo ab cara de dona y molta roba de sati y carn de porcellana; el cromo de sempre, sense vida per agradar ó fer els mirallets á las senyoras de fabricant ó de bolsista; més enllá un paissatje ben bonich ó ben trits, peró abdós fets com el motllo que dona bon resultat y que agrada al senyor, satisfet de la seva venda, ó á la senyora que tira per melancólica; en un costat, el quadro d'un pintor de talent, peró que's decanta á lo productiu, á lo que dona diners; y per tot, telas no més, telas més ó menys lluhentas, ben arrengleradas, com las d'un aparador de botiga del comers de la Boquería hont las senyoras hi passan horas tafanejant.

Ni tansols algún qu'altre jove que's vol dar á coneixer ab notas novas, passa de vulgar.

El que's vol separar dels demés y crida ab *pose* de genial, sempre resulta extrany; ¡may ni sisquera esbojarrat!

Y després escoltéu parlar á molts dels pintors. Tots parlan de que *no's veu res*, y de que *això está molt malament*, referintse al negoci, igual que'l farinayre que s'exclama perque han pujat els cambis.

Y un diu: — No hi ha artistas á Barcelona... No la senten la pintura'ls catalans...— Y ho juraría sinó's trobés de quant en quant ab que'l desmenteix alguna obra verdaderament artística.

A ca'n Parés n'hi ha una solsament, y colocada al capdemunt del segón rengle, es á dir, molt mal colocada.

Es un quadro d'en Mir; un delicadíssim tros del laberinte del marqués d'Alfarrás, un estany d'una poesía refinada que'l pintor ha conservat y que potser exagera un xich. Es el quadro d'un verdader artista. En Mir no sols ha *trobat* el quadro en el laberinto, sinó que, al saber véurel, ha sapigut trobarhi'l seu sentiment, ha vist y ha trasladat á la tela aquella noblesa que respíra'l jardí, y al trobar la nota justa en la expressió del natural, ha poetisat aquest ab verdader carinyo y refinament d'artista.

Llástima que'l quadro d'en Mir no tingui cap éxit *material* dels que desitjan sos demés col-legas per ells mateixos.

Tot lo demés de ca'n Parés... molt apropósit pel gust dels senyors de Barcelona.

Nota. — Un'altra excepció de lo dit al principi, y que s'ha de citar per lo raras que son las tals, se veu á ca'n Robira. Es un hermosissim paisatje d'en Galwey que regenera'l aparador d'aquella botiga, desprès de la exposició aparatosa dels *mosqueteros* d'en Fabrés.

J. M.ª Jordá.

ADVERTENCIAS

La precipitació ab que s'han hagut de realisar els trevalls d'organisació d'aquest periódich, no'ns ha permés presentarlo tal com hauriam volgut. Confiém en que aviat quedarán corretgidas las faltas qu'ara s'hi vegin, y en que prompte'ns trobarém en condicions de desenrotllar tot el nostre plan.

Entre'ls molts originals que reservém podém anunciar pera'l próxim número una valenta poesia de nostre gran Angel Guimerá, y un article del apóstol del Catalanisme en Pere Aldavert, abdós trevalls escrits expressament pera nostre periódich. En Narcis Oller, en Maragall, y molts altres, vindrán prompte á honrar aquestas planas.

—

No ha pogut sortir simultaniament ab aquest primer número, com desitjavam, un que titulém Antecedent, y que contindrá'ls trevalls que nostres colaboradors havian publicat en la *Setmana Catalanista*. Creyém necessaria la publicació d'aqueixos escrits, no sols perque alguns deuhen ésser continuats, sinó també, y principalment, perque tots donan á coneixe nostre carácter y tendencia.

Aqueix voluminós número, imprés en carácters clars y menuts, destinat als suscriptors, se posará á la venda al preu de 25 céntims, pera que'ls aficionats puguin completar la colecció. Vegis el sumari:

Articles polítichs: *La Patria*, *El Catalanisme y els catalanistas*, *Tot ó res*, *Lo de Lleyda*, per Lluis Marsans; *La vida municipal y l'esperit regional*, *L'enemich del regionalisme*, per Joan Poblet.

Barceloninas, per Oriol Marti.

Articles literaris: «*Els Segadors*» *á montanya*, *Els Graciosos*, per Salvador Vilaregut; *Aixís va parlar Zarathustra*, *Un traginer filosop*, per Pompeyus Gener; *La Cambrera*, traducció de Narcis Oller; *L'ideal d'en Peret*, per Trinitat Monegal; *La felicitat á montanya*, per Jordi d'Osor; *Nota pirenenca*, per E. Pelegri Ferrer.

Articles critichs: *El Teatre Catalá*, per Emili Tintorer; «*Tristan é Isolda*» *á Barcelona*, per Joaquim Pena.

Poesias: *Darrerías*, per Lluis Almerich; *El lliri blau*, per A. Bori y Fontestá; *Cants de joventut*, per Lluis Via; *Amunt sempre*, per J. Puig y Ferrater; *Fragment del «Ramayana»*, per Salvador Vilaregut.

Teatres: *Lo comte l'Arnau*, *Tristi amori*, per E. T.; *Un fallimento*, per O. M.

Pintura, per A. Solé.

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Extranger: Un any, 8 pessetas.

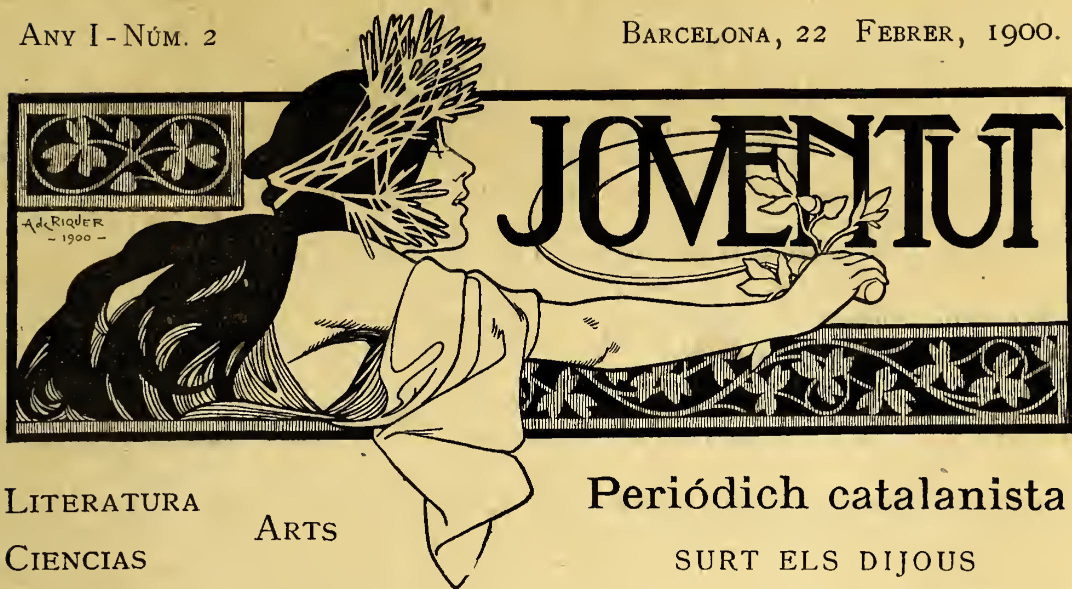
Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els suscriptors se'ls hi regalará 'l *Número antecedent*, que's publica simultaniament ab el primer y's ven al preu de 25 céntims.

Als qu's suscriguin per un any se'ls hi regalará ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Giró, impresor. — Carrer de Valencia, 311.

Any I - Núm. 2 Barcelona, 22 Febrer, 1900.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Director literari: Lluís Vía. Director artístich: Alexandre de Riquer.

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

MOLT SOROLL DE BOIXETS Y POCAS PUNTAS

Lo que ha passat aquests dias al Parlament espanyol, me referma més cada dia en la idea que tinch de que als catalanistas nos convé molt poch ficarnos allá ahont no'ns demanan.

Telegrafiadas y passadas per l'alambi deu ó dotze vegadas per estalviar algunas pessetonas, las oracions parlamentarias semblan qui sap qué; sembla que'ls que han pres la defensa del programa catalanista hagin dit als diputats unas cosas molt groixudas. Sembla que ab una gota d'aquella essencia n'hi té d'haver pera embalsamar mitja Catalunya, y quan arriban després impresas al *Diari de Sessions* un pert totas las ilusions que s'ha format, si no es d'aquells que, pera creure las cosas, tenen de palparlas.

No; no n'hi ha per embalsamar mitja Catalunya ab lo que digueren al Congrés. Pera poder dir com á deu de regionalisme, tant si ve á tom com si no,'s comprometen com á cent ab negacions que'ls treuhen per demá tota la forsa, si es que, enfadats de las grosserias que diuhen los altres diputats contra Catalunya, volen donar un pas més endevant en reivindicar la seva personalitat.

Santa ignocencia! Per qué las fan certas confessions que no venen á to? Per qué hi van á la guerra ab fusells de canya, y s'apressan á ensenyar ells mateixos que son de canya quan los altres, esverats, los havian pres per fusells de debó?

Si'l catalanisme hagués d'avansar desde'l Congrés, faria molt poch camí; menos que no'n fa una formiga quan se'n endú al cau un gra d'ordi, que se li encalla per tot arreu ab l'aresta. Vindrian al Catalanisme aquesta gent desvagada qu'en las batussas del Congrés hi veuhen un entreteniment pels dias de feyna que'ls ajuda á matar las horas que no poden acabar de matar al Cassino jugant á tresillo, y un motiu més de fer lo gallaret los diumenges quan surten los pagesos d'ofici y esperan l'hora de dinar fent rotllo á la plassa de devant de la iglesia. D'aquestos ne vindrian alguns si tinguessim uns quants dipu-

tats que se las *tinguessin tiessas* ab los diputats vells que consideran lo saló de sessions com un Joch de pilota. Peró dels que n'están cansats de tanta comedia no n'arreplegaria cap lo Catalanisme, perque'ls cauria l'ánima als peus veyent las confessions que's tenen de fer pera poder dir la meytat de lo que dihém tots devant de qualsevol que'ns vulga sentir y que sia dels que trevallant se guanyan la vida, peró qu'es pecat mortal dirho devant dels que han trobat la quadratura del círcul sens altra feyna que vestirse de diferenta manera que la demés gent. No sé si m'explico.

Qu'es cas de fer arrencar lo Catalanisme de la cayguda de Balaguer! Això als regionalistas parlamentaris los hi faria més horror que una paraulada dita per una boca de serafí. Lo qui arriba més enllá s'atura al temps del primer Borbó, y, encara, no per reclamar tot lo qu'ell va arrebassar després de la heroyca defensa de Barcelona, sinó una part petiteta, una part que no'ls puga fer confondre ab los exaltats. Alguns, los més, ja s'acontentarian ab tornar al any quaranta quan lo centralisme feya lo mateix que fa avuy, sinó que no s'havian inventat tants cordillets y tants cartrons pera fer anar bé la máquina Jacquart ab que teixeixen ara las florejadas sedas de nostra Regeneració. Y com que uns ab altres dels que'l govern deixará sortir de las urnas no tindrán lo génit fort, tant avuy, com demá, com sempre, al Congrés no hi veurém may llensar lo crit de guerra contra lo que ab nosaltres no pot estar may en pau. La guerra s'hi fará á tall de xileno, peró no de xileno de debó, d'aquells que á las tropas europeas las hi varen ensenyar fa pochs anys cóm se tenen de batre'ls soldats en las batallas, sinó de xilenos de sarsuela, dels que no més parlan de *tiritos* y que'ls tiritos se'ls tiran haventhi una montanya de per mitj.

No parló per ningú y parlo per tothóm. Está renyit lo sistema parlamentari espanyol ab la exposició nua y crua de una doctrina que, per lo mateix qu'es la que'ns pot salvar, es la que troban més horrible'ls que viuhen de la sava de las regions no mortas encara. Lo dia que un diputat los plantés cara de debó als gendres dels ministres, y als amichs dels gendres dels ministres, y als duchs y comtes y marquesos que forman lo march del Congrés, y als fills de generals, y als generals, y als amichs dels generals que arrodoneixen lo quadro, aquell dia, igual que si estrenessin una obra bona d'un autor á qui tinguessin rabia, picarian de peus y de mans y, cridant com uns carreters, treurian del Congrés al que s'atrevís á dirlos las cosas pel seu nom, sense fer protestas de que s'es un'altra cosa pera ferlos empassar la píndola. Tant que li convé l'oli de fetje de bacallá al Estat Espanyol, y tantas rabequerías que fa per péndrel! Y tant com al Estat Espanyol, potser los hi convé als que avuy fan d'intermediaris entre'l Catalanisme y'ls polítichs, perque uns ab altres tenen las sanchs pobras, massa pobras per los insidiosos atachs del Centralisme, que segueix y seguirá en la seva deria de convertir nostra patria en una colonia peninsular á truco de rescabalarse de la perdua de las que avans explotava.

Y encara avuy ray! Avuy alguns regionalistas, dos ó tres, se troban diputats com qui diu sense haver hagut d'anar á l'aranya estira cabells ab los candidats del govern, y això mateix los hi dona certa independencia que no podrán tenir uns altres avuy per demá que desgraciadament lo país se llensés de ple en la comedia electoral que tant agrada als que s'acostaren á n'en Polavieja y demá pactarán ab lo dimoni, si'l dimoni no'ls ensenya la forqueta per las dugas punxas.

Pobres de nosaltres lo día que semblants pollastres puguin arribar á cantar al Congrés! Llavoras si qu'haurém malbaratat en tres mesos la feyna de vint anys, perque, com haurán arribat á possehir un'acta ajupintse á la voluntat del govern, y anant á veure als alcaldes y al governador, y ajuntantse ab qualsevol que'ls ofereixi vots, s'emetin ó no s'emetin per los que poden darne... si semblants pollastres arriban á fer quiquirich desde Madrid, llavoras si que será qüestió d'apretar á corre. Son dels que troban que'l blat de moro es més bo que'l sagó remullat, dels que *creuhen* que'l fi justifica'ls medis, encara que de fi no'n tingan cap més que'l d'arreplegar lo títul de Senyoria y'l de fer los gegants ab altras senyorias igualment ilustres qu'ells, y tan ben intencionadas com ells, y tan despreocupadas com ells en això d'arreplegar vots ploguin d'allí hont ploguin, sense voler saber

si'ls electors s'han passat la tarde del diumenge trencant pinyons ó anant á tirar un paperet blanch dintre del pot de vidre de adroguer, que'l dissapte al vespre encara estava ple d'atmetllas torradas.

Si d'alguna cosa pecan los diputats que avuy nos defensan, es de tenir poca sanch ó de tenirla massa freda. Cap més defecte gros los hi coneixém. Als que temém son als *aixerits*, als que troban que l'anar ab lo cor á la má fa criatura. D'aquestos si que *liberanos Domine*. Son molt lluny las eleccions, y ja sembla que tingan lo ball de Sant Victor. Com varen perdre la joventut defensant una idea, ara volen defensar la seva persona, que fora llástima arribés als cinquanta anys sense ser lo que'ls que's posaren á temps sota las alas d'en Planas y Casals varen ser als trenta. No n'hi ha pochs d'ulls clavats en los districtes electorals de diputats provincials! No se'n llensan pochs de sospirs per un'acta de regidor! No se'n escriuhen pocas de cartas pera ferse ben voler dels qu'enmotllan diputats á Corts com aquell qu'enmotlla *santidiguixis!*

Los dos ó tres diputats qu'ara'ns defensan pecan no més que de no tenir embestida. Nos fan un xich de bé, fentse en cambi ells gran mal, perque's lligan tontament ab confessions que podian molt ben guardárselas, perque Deu sab demá qué'ls hi convindrá més fer. Han sortit ab son propi esfors y ab la benevolensa d'un governador polavieji que no sabia la terra que trepitjava, sense comprometre pera res la idea. Al cap y á la fi de sos actes y de sas confessions no n'han de donar compte á ningú. Si alguna cosa de bo fan, Deu los hi pagui.

Peró ay del dia que'ls *aixerits* poguessin parlar en nom de Catalunya! ay dels que'ls fessin nosa pera las sevas combinacions! que potser no esperarian com cert regidor de Palma que no fa encara dos anys tractava d'egoistas als fabricants del Foment y avuy va de tronch ab ells á que un llamp del cel me caygués al mitj del cap en lloch d'entretenirse á obrir un roure; potser ells mateixos nos denunciarían als que fem arrencar las reivindicacions de la cáyguda de Balaguer, com ja caritativament va fer en cert diari un evolutiu que no's firmá al fer d'espieta del Portal Nou, peró que per l'estil del escriure era també dels de Balaguer avans del manifest d'en Polavieja.

Passaría llavoras en la idea nostra lo que ha passat ab lo Somatent, que la bellugarian los que van més darrera del figurar que d'altra cosa. Pau, Pau y sempre Pau. Bon lema per una nació cansada de la guerra, peró simbol també d'un altra cosa que diu l'adagi, y tamburet per enfilarse alguns hisendats que més valdría que's cuydessin de la seva hisenda. Igual nos passaria als catalanistas lo dia en que'ns tornessim parlamentaris, perque com las actas de diputats serán sempre pels més afamats, los que de bona fe anessin á las eleccions pera fer sentir al Congrés las reivindicacions positivas del Catalanisme's quedarian en terra, mentres los que no tenen escrúpuls electorals ni d'altra mena se n'empujarían al tren ab aquell ayre que hi tenen los viatjants de casas de comers.

Me n'ha acabat de convencer lo qu'está passant. Si per dirlos part de lo que pensém ja s'esvalotan y amenassan á Madrid, qué no farian si'ls hi diguessim tot? Reyna Santissima! Ab acta y sens acta'ns tirarian escalas avall y'ns bandejarian del *Sagrario de las Leyes*.

Si algún dels ferms solicita'ls vots dels catalanistas, farán bé de votarlo; que no's diga després que no s'ha probat tot. Peró si es dels que, un cop cantadas las veritats, segueix arreglant assumptos de districte agenciant carreteras; si es dels que preparan ab temps unas eleccions com aquell que prepara pells de bou pera fer sabatas, que crech que necessitan dos anys d'estar enterradas ab roldó y escorsa de pi, que se'n malfihin, que ja n'está plena la Historia de lo que fa aquesta mena de gent: un dia al any, quan l'amo y senyor los hi dona permís, defensan á la seva terra, y'ls altres tres cents xeixanta quatre dias llauran per allá hont volen los ministres.

Que també'ls grans politichs ho fan devegadas lo que certs pares que no volen que'l seu hereu passi per pobre, peró que tampoch consenten que'ls hi gasti un quarto malament.

Ja la deuhen saber la recepta: li donan un duro en pessa y mitja pesseteta cada diumenge pels mals gastos. Lo duro pera ferlo trincar; la mitja pesseteta per lo que convinga.

Y com que'ls diputats que surten de trascantó no se'l poden gastar lo duro en pessa, per això es que no som partidaris de que n'hi hagi. Si de cas, que sian dels que'l bescambían quan convé, agradi ó no agradi al pare.

Lo dia que un d'aquestos vagi al Congrés, s'hi coneixerá de veras, sobretot si no més hi va al discutirse cosas de veritable importancia pera la nostra patria, entornantsen un cop llesta la feyna per que especialment ha deixat sas obligacions.

Los que van adalerats darrera un'acta, no parantse en escrúpuls per obtenirla, son, si's vol, uns bons agents de negocis pel districte, peró surtin ab lo dictat que's vulga, de republicans, de carlins ó de regionalistas, son iguals que'ls *independientes* de que's burlava'l marqués d'Albaida ab tant ayre, diputats que de silaba en silaba van perdent la categoria de personatjes fins á quedarse reduhits á las duas darreras, en quin estat es quan los peixan més bé'ls ministres, perque es quan los hi donan menos disgustos y quan los hi fan menos nosa.

Llavors es quan pels districtes se sent molt soroll de boixets, quan no's parla més que de carreteras en projecte, y de regalos de bibliotecas als cassinos, y de consignacions per algún Ateneu del districte en que's dona alguna classe de dibuix lineal.

Peró las puntas del coixi no avansan. Ni'l districte com á districte, ni la comarca com á comarca, ni Catalunya com á patria nostra, hi guanyan res. Los únichs que hi guanyan son alguns particulars que veuhen resolts assumptos extranys, y'ls músichs lo dia que donan al diputat la serenata d'arribada.

No sé veure que de diputats eixits de conxorxas ne pugui sortir res més. Son d'altra pasta'ls que tenen d'esglayar als governs espanyols. A Madrid n'hi poden escalfar molt pocas de cadiras.

P. Aldavert.

CAUSA GUANYADA

Ho es, y ben guanyada, la del Catalanisme, encara que'ls governants no tinguin la llealtat de confesarho. Aixis ho hem afirmat moltas vegadas els catalanistas, peró desde'l *meeting* celebrat á Lleyda'l passat diumenge, ho repetim ab més convicció que may. El triomf complert de la Causa es ja qüestió de pochs anys, com sembla qüestió de pochs dias la gestió del governador centralista que pateix aquella provincia catalana.

Va ser un acte hermós y de trascendencia'l del diumenge, y va quedar demostrat que la comarca lleydetana, com totas las del terrer catalá, tenen verdader esperit patri, y que aquest esperit s'anirá desvetllant á cada nova vexació dels que volen introduhir, en nom de la *unidad de la patria*, diferencias manifestas entre poble y poble. Com si no sapiguessim els catalans que de patria no més n'hi ha una, com no hi ha més que una mare!

Desconeixent y atropellant el verdader sentit de patria, es com se tendeix solzament á fer desapareixe la necessaria germanor entre'ls pobles d'un mateix estat; y nosaltres no ho volém que's crehin odis entre regions que's diuhen germanas, detentant els drets de las unas pera ensoperbir més á las altras; no volém ésser menos havent sigut més; no consentim que se'ns desnaturalisi, privantnos d'usar la nostra llengua dintre de casa nostra. Aixis el diumenge ultim á Lleyda, entre tantas emocions falagueras, ne tinguerem una de ben trista al llegir en el portal mateix de la ciutat aquest lletrero: *Ciudad de Lérida y capital de su provincia.* Una ciutat tan típica, tan catalana, y que ab prou feynas se sab esplicar ab altra llengua que la seva, tenir d'anunciarse en castellá! No es això ridícul? Al bestiar també se'l marca, sense qu'ell ne tingui conciencia; peró tractantse d'un poble, d'un poble ben caracteristich, d'un poble de historia gloriosa, es doblement trist, per ell y pels que'l governan.

Mes ja Lleyda, com las altras comarcas de Catalunya, gracias sobretot á las vexacions de que son objecte, se'n van adonant cada dia més de que no hi ha millor llengua que la propia, la que no disfressa ni'ls sentiments ni las ideas. Y que la nostra llengua sia la oficial, y'l nostre programa de Manresa sia reconegut y acceptat totalment, se logrará tant més aviat com més abundin els governadors civils de la mena del senyor Martos O'Neale.

El *meeting*, al que tinguerem l'honra d'assistir en representació d'aquest periódich, va resultar un acte imponent, conmovedor. Els oradors senyors Renyé, Mallofré, Closa, Mon, Roca, Fiter, Permanyer y Folguera, predi-

caren la més sana doctrina, combatent ab tota l'ánima al centralisme que'ns embruteix y'ns ofega.

La gentada, qu'era inmensa,'ls aplaudi ab entussiasme y protestá en massa de la conducta del governador d'aquella provincia. S'acordá pregonar que'l Catalanisme mantindrá sempre ben alt son únich programa, vinculat en las Bases de Manresa.

La despedida que'l poble lleydetá feu als benemérits patricis de la Unió Catalanista y á sos companys de Barcelona, ens va conmoure de debó. Als coristas de Lleyda se'ls havia privat de sortir al *andén*, peró fou impossible contenirlos, á ells y á la gentada (entre la que hi abundavan las donas), que ab atxas encesas, cantant nostre himne nacional y victorejant á Catalunya,'ns donaren l'adeussiau.

Al retornárloshi,'ls fem present que convé no defallir. Com que's tracta d'una causa guanyada, cal no precipitarse ni perdre la serenitat. Mantinguemnos en lo just sense may transigir, y's veurá que la rahó dels pobles que son pobles y dels homes que son homes, es com el cer, que no's doblega.

Ll. V.

QUINA ES LA MILLOR OBRA DE WAGNER?

DESDE CARLSRUHE

El músich Hugo Tomicich ha dirigit á distintas conegudas personalitats aquesta pregunta: *Quina obra de Wagner considera vosté qu'es la millor?* Las diferentas respostas, Tomicich las inclou en un llibret que de segur interessará á n'els circuls musicals. El llibre's compón de xeixanta respostas. Onze dels preguntats responen ab evassivas, setze s'inclinan pels *Mestres cantors*, onze per *Tristan é Isolda*, cinch per *L'anell del Nibelung*, tres per *Lohengrin*, tres per *Parsifal*, dos per *Tannhäuser* y un per *L'Holandés volant*, *La Walkyria* y'l *Crespúscul dels deus*. Las respostas restants s'inclinan vers obras aisladas.

Pera satisfer la curiositat dels que'm llegeixin, me complauré en traduhir algunas de las opinions dels artistas més coneguts. Comensém pel celebrat compositor August Bungert.

«Quina obra considero millor de Wagner? Jo dupto entre *Mestres cantors* y *Tristan*.»

L'eminent cantant Eugeni Gura diu: «¿Cóm puch pretendre donar resposta á la seva pregunta «quina obra considero millor de Wagner?» Mil mercés devém donar al geni de Wagner per havernos fet el do d'una serie d'obras magníficas é inmortals que logran consolar, enlayrar y redimir á tots aquells que saben saborejarlas.»

El conegut compositor Guillém Kienzl escriu: «La seva pregunta'm sembla que no té resposta, puig que cada obra dramática de Wagner en sa manera es la millor; s'hauria de dir en una paraula *L'obra de la vida de Wagner*. Y lo qu'axió significa, ho sab tot aquell que coneix y comprén la vida, el gran poder qu'exerceix sobre el desenrotllo en la cultura del seu temps.»

El propietari de la renomenada sala de concerts de Munich, Dr. Franz Kaim, diu: «Deixo com á *dilettanti* á músichs de valer la contestació més fundada, y sols dich senzillament que l'obra que'm satisfá més de Wagner es els *Mestrers cantors*.»

Conrat Kühner diu: «Vosté'm pregunta quina obra de Wagner es la millor? Donchs, naturalment: *L'Anell del Nibelung;* y de las quatre que conté, potser el *Siegfried* (no vuy pas dir el compositor del *Bärenhänter!*) Vis á vis dels músichs, un rahonament seria per ma part superflu. Senyoretas é institutrius, naturalment, s'inclinarian pel *Lohengrin* y *Tannhäuser;* un principiant en el wagnerisme (aquí hi ha un joch de paraulas intraduhible) s'entussiasmaría ab la *Partitura* del *Tristan* y dels *Mestres cantors*. La música dels *Nibelungs* sembla concebuda al mateix temps que las paraulas del text; es una especie de música primordial, si es veritat que Wagner l'ha composta; peró fortament influhida per Wotan y l'augusta nissaga divina.»

El director y compositor modern Joan L. Nicodé, diu: «A la seva pregunta responch senzillament que la millor obra de Wagner es *Tristan*. Aquesta encarna enterament la grandiosa personalitat y'l trevall de tota la vida de Wagner en un cristall únich y radiant. »

El director d'orquesta Juli Prüwer diu: «Llástima que tinch tan poch temps per allargarme en la contestació: *Tristan*, per mi, es la millor.»

El director Felix Weingartuer: «De las obras de sa joventut, el *Tannhäuser;* de las últimas, els *Mestres*.»

Finalment, Ricart Sternfeld: «Si vosté'm pregunta quina obra considero millor de las d'en Wagner, li contesto: *Sempre aquella en que m'hi compenetro mirant, escoltant y pensant*.»

Jo afegeixo que la millor per mi es l'última que sento.

Antoni Ribera.

Carlsruhe, 14 febrer, 1900.

—A Balaguer jo os veya
en creu sobre l'altar.
—La creu, pera abrassarte,
d'abrassarla he deixat.
T'han oblidat los homes,
jo may t'he d'oblidar.—
Sobre'l pit del Deu martre
l'altre martre té'l cap.

—Senyor, qu'es de mon poble?
—Ton poble es en pecat:
pecats que son dels pobles
bé costan de rentar!
Lo meu fins l'ultim día
pel món anirá errant:
al teu li calen sigles
pera tornarse á alsar.

A sanch y á foch cent voltas
estrangers l'entrarán;
pitjor qu' estrangería
serán los de ta sanch;
los fills vendrán als pares,
los germans als germans,
que jo he tingut un Judas
y'ls teus no's contarán.—

—

La fossa ja es oberta;
ja'l comte es dalt á baix.
Vuyt pams sols té la fossa
y á dintre tot hi cap,
que hi tiran lo cadavre
de regnes y comtats,
y ab quatre cops d'aixada
la terra hi han tornat...

—

Mes lo Sant Crist dels avis
á Balaguer s'está
demunt del nostre poble
los brassos aixamplant,
y'ls ulls girats á terra
per véurel aixecar;
que ja ha rentat sas culpas
y sent la llibertat.

REDEMPCIÓ

Ja surten de la torre
los tres botxins reals;
llensa l'un l'atxa á terra,
l'altre enveyna'l punyal,
l'ultim tanca la porta;
tots tres qu'alegres van!...
Y á dintre de la torre
lo comte's nega en sanch.

—Hónt li obrirém la fossa?—
preguntan als infants.
—Vora'l portal del temple,
que'l trepitjin passant;
no hi poséu creus assobre,
que no'l sabrán ni'l sants:
feula soma, ben soma,
y'ls gossos l'en treurán.—

A dalt tot son estrellas,
á baix tot fosquetat.
—Senyor Deu meu!—sospira
lo comte agonitzant.

La porta de la torre
s'ha obert de bat á bat:
ja'l comte'ls ulls aixeca,
ja un home té al devant.

Ja's miran y's remiran,
ja's tornan á mirar.
—Jaume d' Urgell, coneixme.
—Quí sou? No os conech pas.
—Soch ton amich que t'ayma.
—D'amichs ja no'n tinch cap.
—A Balaguer tu'm veyas.
—Balaguer va finar:

Finá tota la Terra
de des Castella al mar.
—Tot temps sobre la terra
mos brassos he aixamplat.—
Lo foraster li mostra
ferits costat y mans,
al front corona d'arsos.
Lo comte arrenca en plany.

ANGEL GUIMERÁ

Barcelona, 12 febrer, 1900.

UN CANT DE IAMBLICUS

El doctor Hans Sprenkel, sabi helenista alemany, acaba de descubrir, en son viatje al Assia Menor y al Egipte, prop d'Alexandría, un papirus de la época de la decadencia del Imperi Romá, en que hi ha transcrits en grech uns cants filosófichs que'l sabi germánich atribuheix á Iamblicus, el célebre neoplatónich de la Escola d'Alexandria. Semblan dirigits contra dels Césars y del govern de Roma.

Perque se'n pugui judicar ab fonament, aquí'n transcriurém un: (1)

«Hi ha una superstició política, com hi ha una superstició cosmogónica. El Rey (2), que deuria ser el primer de cada poble que tingui Rey, sols es ja un símbol d'aquesta primacia. Y lo mateix es dels altres que manan sota d'ell. Sols son noms, purs lletreros, símbols morts, ampollas buydas y aparatosas que ja se'ls hi ha evaporat la essencia. Representan, peró no son.

Consideris com se vulga, el govern, tal com está constituhit avuy, ha nascut de la agressió. Son apoyo son sols las legions. Si no hi hagués pretorians, ja s'hauria enfonsat el trono. En las petitas societats primitivas, patriarcals, ahont una pau complerta hi ha regnat durant sigles, res existeix que se sembli á n'aixó qu'ara'n dihém *el govern*. Allí no hi ha cap organisació coercitiva de la vitalitat humana: sols hi ha una supremacia honoraria, quan una supremacia existeix. Tothóm creu lo que vol. Lo pensar diferent no es pas un crim. En tals comunions excepcionals, que no son pas agressivas, y que per causas especials no están exposadas á cap atach, la Veritat, la Justicia, la Honradesa y la Generositat, hi son practicadas lliurement. En quant á legislació, basta que la opinió pública hi sía convocada de temps en temps á una assamblea dels més judiciosos. Viuhen en Santa República.

En cambi, allá ahont hi ha guerra, el mando s'hi dibuixa tot seguit en la persona del cabdill més fort, més astut ó més brutal, y després aquest persisteix acabada la guerra, y contiinúa y's fortifica apoyat pels inconscients y pels violents. Després sa tiranía s'engrandeix per la conquista ó pel domini dels pobles que'l rodejan y fins dels qu'están més lluny. La tribu triomfant se creu superior é imposa la lley, la llengua y las costums á las altras, encara que ditas lleys, costums y llengua sian inferiors y barbres; y d'aixó se'n diu Govern; y del més violent se'n diu el Rey, y després per costum se segueix adorant als que'l succeheixen.

«Govern, Autoritat!» Els grechs d'Atenas sols conegueren la *Arjia*, ó sigui la ordenació, l'arquitecturament, ó la creació de la República. Governar vol dir guiar y produhir; conduhir la Vida ab una marxa ascendent, no comprimirla en motllos vells en profit de nulitats; no deixarla morir de fam dantli sols per aliment paraulas buydas, obligantla á ser estéril. Autoritat vol dir ésser autor d'alguna cosa: ésser creador; y mal podrá serho qui no sía autor de res, ó autor de desastres! Governar, á lo més, es funció de *demiurgos*, funció de segón ordre, funció baixa.

Per aixó aquí en tots els partits hi ha *jefes*, autoritats exercidas imperativament pels superflus, pels morts, pels inútils. La Vida sacrificada á la Mort! Voléu res més horrible?

La *Vida*, la Vida intensiva, extensiva, ascendent: veus aquí la Suprema lley, veus aquí lo Sagrat, el Logos, el Verb present y palpitant en la carn nostra. Lo menos vital té que cedir á lo qu'ho es més, ó vivificarse en progressió creixent. Posar límits á la Vida: veus aquí'l gran sacrilegi. Propagarla y superiorisarla: veus aquí la Religió qu'es la font del Comanament dels pobles; aixó es: el dret diví. Sa realisació's diu Bellesa, Conciencia perfecta y Ciencia total. *Agia Sofia!*

Siguéu creadors, peró no de mots. Conservadors, may! La millor manera de conservar es anar avansant. Feu fills, y anéu enterrant als morts. (1) Conservarlos, es un crim; dárloshi sepultura, una religió. Conservar

---

(1) Hem procurat fer la traducció lo més ajustada possible, peró á pesar de tot hi ha noms qu'hem tingut d'assimilarlos á d'altres actuals que corresponen sols á usos parescuts.

(2) Nosaltres traduhím *Rey* la paraula *Basileus*, que Sprenkel traduheix per Kœnig. Tal volta Iamblicus volía dir Emperador.

(1) Se veu qu'aquesta era una idea de l'época. L'evangelista cristiá es més radical encara, ja que fa dir á Jesu-Crist: «*Deixéu als morts qu'enterrin els morts.*»

y pararse, es destruhir y decaure. Durar no es viure. Propagar la putrefacció, extendre la mort y adorar las momias, això fan els conservadors!

Tot conservador es tal, per mengua d'organisació, per degeneració, per afeminació de temperament; els mascles crean. Tots ells son invàlits que sols poden batres á la defensiva; impotents que pretenen privar d'engendrar als feconds. Son el gel, que voldria apagar el sol de por que no'l fongui!

Els forts, els vitals, son actius, evolutius, nous, sempre nous; creadors! Durs y brillants com el diamant, inexorables en la seva marxa en avant com la fletxa que surt del arch, com la pedra de la catapulta en la seva trajectoria, com el planeta en l'espay que marxa sense cuydarse dels pentacles dels astrólechs.

Tot en el món es moviment y lluyta. La única manera d'extendre la Vida, es anar lluytant. La pau s'obté després del triomf. Enveynar la espasa, es firmar la esclavitut; sellar la tomba.

No adorém las momias; respectém als morts, peró enterremlos. Y continuém cantant joyosos pel camí de la Vida, sembrant l'ideal pels nostres fills. L'ideal es lo real; lo més poétich, lo més práctich.»

Per la traducció,

POMPEYUS GENER.

«TRISTAN E ISOLDA» A BARCELONA (1)

V

De tots els artistas, ó millor cantants, que han executat l'obra wagneriana que'ns ocupa, solzament podém senyalarne un qu'hagi estat al nivell de sa tasca; la senyora Adiny es l'única qu'ha sentit el drama musical, donantnos una interpretació digna y seria de la sublim Isolda. Y ja que'ls organisadors d'aquestas desgraciadas representacions ens han obligat á prodigar tantas censuras, just es que no regatejém l'elogi quan la ocasió ens ho permet. L'Adiny es una de las poquissimas artistas que coneix nostre públich, qu'han estudiat á Wagner degudament, que s'han compenetrat ab la essencia de sas creacions, que senten de debó'l personatje, y qual interpretació resta fidel á la concepció del autor. Tant Brunhilda com Isolda han sigut interpretadas per l'Adiny segons la veritable tradició wagneriana, comunicant á abdugas creacions un sentiment y forsa d'expressio, una vida y un relléu, que contrastava notablement ab la profanació de qu'eran objecte'ls restants personatjes, confiats á gent inepta pera'l cas. Ah, si tots els encarregats de fer malbé *La Walkyria* y *Tristan é Isolda* en nostre teatre haguessin possehit el talent de la senyora Adiny! Quin efecte tant distint haurian produhit aquellas obras! Mes el públich, fins no dominant la partitura, ha pogut ja apreciar las tals diferencias ab sols comparar l'estil d'expressió, tant en la dicció com en la plástica, de la senyora Adiny, ab el dels altres cantants.

Pera fer un judici del tot imparcial de las qualitats d'aquesta artista, hem de posar en primer terme sa plástica admirable y sa dicció esquisida, y en segón lloch sas facultats vocals. El talent natural de l'Adiny, junt ab el profond estudi dels personatjes y'ls coneixements qu'ha adquirit en bonas fonts, li han proporcionat un extraordinari domini de las concepcions wagnerianas. Sa majestuosa figura, sa ánima gran, son temperament apassionat, li donan els medis pera fer arribar als espectadors tota la emoció del personatje. Si possible fos retornar á sos órgans vocals la frescor d'uns quants anys enrera, no podria demanarse més perfecció. Peró si en alguns arriscadíssims passatjes sa emissió vocal no té tota la potencia y brillantor desitjables, la seva ánima en cambi no defalleix jamay, y la expressió es tan sentida y artística, que de bon grat se perdonan aquellas faltas. Heus aquí'l secret del drama lirich wagneriá: els verdaders artistas, ab més ó menos facultats, farán fruhir sempre la emoció de l'obra; aquells que's converteixen en máquinas de llensar aguts, sols fástich vos produhirán.

El primer acte de *Tristan* es un del més espressos pera posar á proba'l talent y facultats

---

(1) Els quatre articles anteriors foren publicats en la *Setmana Catalanista*, y'ls hem reproduhit en el número *antecedent* d'aquest periódich. Ab tot y'l temps transcurregut desde son estreno, seguím ocupantnos del *Tristan*, donada la importancia de l'obra y la escassetat, per altra part, d'aconteixements musicals.

d'una artista. La tremenda lluyta que sosté durant tot ell l'ánima de Isolda, ha sigut expressada maravellosament per la senyora Adiny. Sa ira al contemplar la impassibilitat de Tristan, la relació dels aconteixements esdevinguts quan va fer sa coneixensa, y'l desbordament de cólera al invocar als elements y triar el filtre mortal, ha fet sentirnoslos en tota sa intensitat. La expressió de son rostre, las actituts trágicas y ajustadas á cada situació, la intenció posada en cada frasse sens exagerarla, donavan al personatje un relléu qu'arribava moltas vegadas fins ahont semblava no havian de permetreho las facultats vocals de la intérprete. Y més enllá, al encararse ab son amant, ¡quin art tan exquisit per expressar la ironia ab que intenta ofegar sa passió, y més que may al oferirli la beguda escarnint la turbació del héroe! Es aquest un dels principals passatjes en que dita artista, compenetrada ab la idea del autor, ens ha produhit el sentiment exacte de la situació.

En el transport amorós del final del primer acte, com també en la primera y darrera part del diálech del segón, no ha lograt l'Adiny arribar al mateix nivell, degut, sens dupte, en gran part, á la mala companyia ab que anava. Impossible es que ab semblant Tristan hi hagi cap Isolda que no acabi per descompondres y perdre fins la noció de lo que está representant, puig essent escrits, aixís el cant de joya com el cant de mort, *á duo*, com diuhen els italians, forsosament el cantant dolent ha d'ofegar y deslluhir la feyna del bo. En cambi, en l'altra part del diálech amorós, especialment en la invocació á la Nit, el talent de l'Adiny s'ha manifestat en tot son esplendor, embolcallant aquella página sublím ab un encís indescriptible. Y finalment, en la mort de Isolda, encara que la part del cant quedava casi ofegada per la orquesta (culpa imperdonable del mestre director), tot ho cubría la plástica admirable de l'actriu, que més qu'enlloch arribava en aquells sublims moments á sa perfecció.

Tal ha estat, en breus termes, el trevall artistich de la senyora Adiny, l'única nota consoladora en mitj de tant desgavell. Un detall hem d'afegir, del que ben pochs espectadors n'han fet esment. La versió italiana del poema, que, ab tot y anar firmada per en Boito, es de lo pitjor en son género, ha sigut rebutjada per l'Adiny en sa major part, substituhintla per un'altra feta ab molta conciencia per la propia artista, que la trobém per complert fidel al text alemany. Aixó dona idea del seu talent y del amor y veneració que sent per las creacions wagnerianas.

—

No malgastarém gayre tinta ni espay pera judicar el trevall del tenor Cardinali, la nulitat més monstruosa d'entre las moltas que hem tingut de soportar en el Liceu. Com ja diguerem, la culpa no es tota seva, sinó dels que'l contractaren ab tot coneixement de causa després de las moltas temporadas que l'havíam patit y de las moltas voltas que'l públich l'havia rebutjat. En Cardinali es, considerat com artista, la negació absoluta de tot quant fassi relació ab l'art veritable, y per tant, no pot menys que destrossar tot paper de que s'encarregui. Si aixó ho hem cregut sempre, en TOTAS quantas obras l'hem sentit (inclús l'*Otello*), jutjis lo que será després de la profanació qu'ha comés ab el *Tristan.* Y creyém no havernos d'esforsar gayre en demostrarho, perque'l públich, que sols va tolerarlo'l primer día per respecte á l'obra que s'estrenava, s'ha encarregat després d'anarli fent la deguda justicia, que va ésser ben complerta per cert en la darrera representació.

No es la deficencía ben patent de sas facultats vocals lo que principalment li hem de retreure, ab tot y ésser ben necessarias pera cantar una part tan dificilíssima y fatigosa: es sa péssima escola de cant, que no podém admetre, y més encara la *sans façon* (per no dir cosa pitjor), ab que s'ha atrevit á desnaturalisar el personatje. Son desconeixement de l'obra wagneriana es tan absolut com sa tranquilitat per esmenar la partitura á mida del seu gust. Aixís com l'Adiny estudía la part á conciencia fins assimilársela, y la interpreta ab tota la intensitat d'expressió que li es possible, y ab una fidelitat que demostra sa veneració per l'autor, en Cardinali no li guarda el més petit respecte; s'aprén la llissó en quatre dias sense capficarse ab el sentit de lo que troba escrit ni ab la naturalesa del personatje, y pera no respectar res, ni tan sols segueix el metrónomo, perque segons ell diu, «*con me-*

trónomo non e possibile l'interpretazione personale».

Senyalar el tros en que ha estat pitjor es tasca ben difícil, perque en tota l'obra l'hem trobat igualment desencaixat, sempre deslligant las frasses, sempre cridant fora de to, may identificantse ab els sentiments del héroe wagneriá. Sa entrada en la cambra de Isolda deu ésser molt més solemne, més grandiosa, y no ab la tranquilitat ab que ho fa en Cardinali. En sas primeras frasses deu mostrar el respecte á la sobirana, peró també l'orgull y la dignitat del héroe, que no hi hem sapigut veure may en aquest tenor, sols preocupat en dir notas mancadas de sentit y d'expressió, escursantlas, allargantlas ó transportantlas segons sa conveniencia. El jurament de Tristan al pendre'l filtre deu ésser ab expressió sentida y melancólica, y no ab l'aspresa y brusquetat que hi dona dit tenor. ¡Y quína pantomima tan ridicula per expressar els efectes de la beguda! No hem vist may uns gestos y actituts més propis pera convertir en cómich lo que deu ésser sublim. Y al caure en brassos de sa aymada, ¡quin talent d'expressió el d'en Cardinali per dir aquell *donna celeste* ab un bram tan formidable com fora de lloch!

En el diálech del segón acte, res tampoch ha deixat que *desitjar*. Desde'ls crits de la sortida, fins als crits del cant de mort, tot aná per un mateix estil. En els passatjes de forsa y ardor, com els indicats, ni una nota justa y sentida, sempre fora de temps y de to; en els trossos tranquils y delicats, com la invocació á la Nit, no es possible major desastre, puig mancat en Cardinali de mitja veu, s'escanya aixis que intenta modular. També hem de dirli que no ha comprés la escena del combat. Fixantse una mica en el sentit de la contestació que dona al rey Marke, ben clar se veu que Tristan busca la mort, y per tant, en lloch de combatre ab Melot, com fa en Cardinali, deu llensar la espasa á la primera topada, y deixarse ferir. Creyém qu'aixó es quelcóm més que un detall, y per lo mateix, ferho de modo diferent es desnaturalisar el poema, revelant un complert desconeixement en l'intérprete.

Finalment, la grandiosa escena de l'agonia qu'omplena'l tercer acte, ha resultat el disbarat més gros entre'ls molts qu'aquest tenor ha comés. La sublimitat d'aquesta escena segueix sent desconeguda per nostre públich, qual paciencia pera soportarla ab semblant execució casi hem d'admirar. Un home ferit mortalment no ha de cridar, baladrejar y descompondres de tal manera, ni aixís ho ha escrit en Wagner. Ja han passat aquells temps de las *óperas*, en que un agonitzant etjegava á plens pulmons l'aria de reglament, que després taral-lejava'l públich al sortir del teatre. Si en Cardinali tingués talent, podia haverse lluhit de debó en aquest acte, donchs las deficiencias de sa veu casi bé l'afavorían pera donar á la situació un sentit de realitat qu'ara hi ha faltat en absolut. En cambi, de crits n'hi ha hagut al engrós, desfent el sentit de las frasses y'l conjunt de la situació, sobretot al arribar á la visió ó somni de Tristan, hermosíssim fragment qu' hauria conmogut al públich si hagués sigut cantat per un artista de cor. Y per complement, hem d'afegir la descabellada mímica d'aquest tenor, que si ha sigut deplorable en tota la obra, molt més encara en el deliri del ultim acte, en que, ab sos ridiculs ademans, millor qu' expressar la lluyta entre la vida y la mort, ens feya l'efecte de que li havía vingut un rampell de bogería. Creyém qu'en realitat deu estar atacat d'ella qui, ab els érros senyalats, s'ha atrevit á profanar un dels personatjes més hermosos del teatre wagneriá.

—

Pocas paraulas mereix la interpretació dels restants. Tant Brangania com Kurwenal y Marke, encarregats á gent italiana, han sigut desnaturalisats per complert. La senyora Borlinetto, ab sa veu trémola en excés, sos aguts desafinats y xiscladors y sa escola de cant en extrém amanerada, ens ha fet malbé'l tipo de la serventa de Isolda. Son hermós cant d'apaybagament y persuassió en el primer acte, es precis dirlo ab tota la dolsura y melangía possibles, y sempre á mitja veu y no ab els crits desaforats d'aquesta contralt. El cant d'alerta del acte segón, que segueix á la invocació á la Nit, deu ser dit á temps *molt més lent*, pera que aquellas notas graves y monótonas produheixin l'efecte verdader de la situació; mes la Borlinetto, tant per la deficiencia visible de sas facul-

tats, com per sa ignorancia de lo que interpreta, ha destruhit del tot l'ambent poétich de tan hermosa escena. Y com actriu, n'hi ha prou ab dir qu'ho ha fet ben bé á la italiana. Al portar á Tristan el missatje de Isolda, ni un moment l'hem vista dirigirse al héroe, sinó sempre girada cap al públich. En sos diálechs ab Isolda adoptava tot sovint actituts de melodrama, y més qu'enlloch al cambiar á espatllas dels amants el filtre mortal per l'amorós. Allí va fer una pantomima tan ridícula, que'ns trobavam transportats al tercer acte de *La Gioconda,* qual obra, model d'*óperas,* encaixa tant de ple en las condicions *artísticas* de la senyora Borlinetto y encara fa las delicias dels *dillettanti* de nostre Liceu y del Real de Madrid.

Si'l barítono Giraldoni, dotat d'una hermosa y potenta veu, tingués sas facultats artísticas al mateix nivell de las vocals, res tindríam qu'objectarli en la interpretació del fidel escuder de Tristan. Peró, educat també dins de la rónega escola italiana, prescindeix en absolut del personatje que representa pera cuydarse tan sols de la emissió de la veu, introduhint tals *fioritures* en la partitura, que jamay son autor las va somniar. Millor hauría sigut ajustarse á lo que aquella mana en la valenta cansó de Morold, que ni un sol día varem sentir á temps, tant per culpa d'en Kurwenal, com del mestre director. Y durant tot el tercer acte, hem trobat á aquest barítono ben fora del personatje, buscant per tot l'efecte, cantant á tall de romansa aixís que la ocasió se li presentava, allargant exageradament els finals de las frasses, inventant el *calderó* allá ahont no hi es escrit, y per ultim, empleant unas actituts que per lo grotescas sols poden compararse ab las d'en Cardinali. En comptes de la figura noble del escuder, hi hem vist senzillament un ninot qu'en la escena de la mort sols fer riure ha lograt.

El rey Marke ha tingut un intérprete pitjor encara que'ls anteriors. Si la contralt y'l baritono's distingían per sa dolenta escola de cant, el baix Cromberg no té ni escola, ni veu, ni tampoch sentit comú pera compendre que no serveix ni com á cantant ni com artista. En cambi, de bon grat li reconeixém una gran dossis de *tranquilitat* pera desafinar de la primera á la darrera nota y pera transportarne la major part á son capritxo. Y no parlém del actor per no trobar calificatíu prou fort per aplicarli. Las queixas d'amargura, la consternació que s'apodera de l'ánima del soberá, en comptes de traduhirla en planys fondos y sentits, ho ha fet ab crits desaforats, ab accionats de rey d'*ópera* que li davan un carácter del tot oposat al verdader.

Fins en las parts secundarias s'hi ha vist el desconcert degut á la falta de direcció artística. Tant el traydor Melot, com el mariner, el pastor y el pilot, han portat son gra de sorra al desgavell general, cosa tan fácil d'evitar si algún dels que duyan la direcció s'hagués pres la molestia d'ensenyárloshi la expressió de las curtas frasses que'ls hi pertocavan. Peró de lo que portém apuntat bé's deduheix que solzament una artista coneixía el terreno que trepitjava y ha guardat, per tant, á l'obra'l respecte degut; tots els demés han empleat sos esforsos en profanarla, fins al punt de que hauríam d'atribuirho á mala fe, si tant clar no s'hagués patentisat qu'era sols el fruyt de la IGNORANCIA més absoluta.

JOAQUÍM PENA.

TEATRES

NOVETATS

LE VERGINI

Son las tres fillas de Delfina Tossi (la viuda del *buon* Tossi), y á la vegada las protagonistas de la comedia d'en March Praga. No volguéu res més aixalabrat y més cap de cascabell que Nini, (la mitjana de las noyas), més ximple y beneyt que Selene (la petita), y sobre tot, res més inconscientment cínich que aquella *buona* Delfina, aquella *marassa*, que parlant de las escandalosas escapadas de sas fillas á *vegliones*, á casas d'amichs, á *gabinetti* de restaurant y á llochs molt pitjors, diu resignadament:—«Y bé... qué hi farém... son cosas de joves!»—Y quan els balls que dona á casa seva arriban al grau més elevat d'animació y de gatzara, s'adorm pacíficament en un sofá.—«*Questa madre é veramente romana*»—exclama ab to sentenciós de broma'l simpátich Vittorio Olgiati, un dels íntims de la casa.

Ja té rahó, ja, *signor* Olgiati: es ben bé romana, y si no li sab greu, ben barcelonina. ¿Que's pensa que no'n tenim per aquí de bonas mares que saben adormirse á temps y que, al tractarse de las máculas morals de llurs fillas, troban qu'es un atenuant la circunstancia d'ésser joves? Desgraciadament, ja'n comensém á tenir massa, y no pas dintre la classe social á que per boca de vosté's refereix el *signor* Praga. No, no; més amunt, entre la gent que s'ha fet rica en pochs anys y avuy *fan de senyor* y no saben lo que's tenen.

Torném al cas. *Peró*, com diuhen els personatjes de *Le Vergini*,—aquestas dugas noyas, Selene y Nini, ab tota llur apariencia de *descoco*, tenen sempre un *non plus ultra*, que las manté á ratlla y del que no passan: el dintell d'una alcoba. En cambi, sa germana gran, la espiritual Paolina, la severa noya vestida de negre, la personificació del sentit moral, sempre trista, mirant y sospesant ab repugnancia resignada la vida y'ls fets de sa mare y sas germanas, y de la que s'enamora perdudament Dario, un dels joves de cor més noble que freqüentan la casa; aqueixa, donchs, es la que'ns resulta la més culpable, puig casi en sa infantesa fou l'amistansada del *signor* Vercellini, un intim amich del seu pare difunt.

Paolina, que per sa part estima de veras á Dario, cada vegada que aquest li parla de casament muda de conversa, perque no vol enganyarlo, diferint aixís son consentiment; peró Dario, malgrat las mofetas de sos amichs, resol casarse ab ella, y ja faltan no més que vuyt días per la boda. Se tracta de quíns serán els testimonis d'ella, y la mare pensa en el signor Vercellini. Paolina refusa obstinadament y confessa sa falta á Dario. El casament se desfá, mes Dario proposa á Paolina de fugir ab ell.—«Sense ser ta esposa... may!—diu Paolina— Ara veig ben clar que no m'estimas. Jo soch superior á tu, m'hi sento. No vaig voler enganyarte, y avans de la boda vaig dirte la veritat, y ara qu'ho sabs, pagas la meva llealtat y'l meu amor, proposantme'l ser la teva amistansada. Això may!... Adéu!»—Y's despedeixen per sempre!

Aixís acaba la comedia, hermosament desenrotllada, justíssima de diálech (tant, que hi ha estonas en que las escenas semblan trossos de vida, desapareixent la ficció teatral per complert), y sagellada tot'ella per la personalitat literaria y dramática d'en Praga, que hi brilla molt més qu'en *La mamma* y ab la mateixa forsa qu'en l'*Alleluja*, *La moglie ideale*, *L'innamorata*, *L'amico* y *L'erede*. Aquestas quatre últimas las desitjariam veure representadas per la companyía Mariani, que tan bé interpreta (y es molt natural) las obras que son de casa seva. *Le Vergini* va agradar casi á tothóm, essent molt aplaudits y molt festejats la Mariani, la Farina y en Ferrero per la justa encarnació de las figuras de Paolina, Nini y Vittorio Olgiati.

S. V.

¿ LITERATURA ?

No, no es literatura'l contingut de dos ó tres llibres que tenim sobre la taula acabadets de sortir pera diversió y entreteniment dels plagas que gosém el ridícul que resulta de la fatuitat ó'l desequilibri. ¿Que potser convindria no fer cas dels qu'encara qu'ho fassin de bona fe arriban al món literari ab mirada de sabi qu'han copiat dels bons autors y ab la veu més buyda que'l ressó d'un vaixell de cent cargas d'un país filoxerat? Donchs, no senyor. Es permés y dispensable l'erro del principiant que modestament confegeix sos primers versos, emporpradas las galtas ab vergonya de verge que sent las primeras declaracions d'amor, mes no pot serho l'obra del versista reincident ni la del pobre infatuat que's creu que las lletras de motllo tenen el mágich do de fer passadoras y fins clássicas las bestiesas del seu cervell escorregut.

Ben mirat, té dispensa cert poeta-carboner qu'acaba d'escriure un diálech *representable* titulat: *Del modo com faig los versos*. En aquest diálech no hi ha por de pendrehi mal. Els personatjes son l'autor y un *altre* poeta rich. Comensa la escena llegint aquest una poesía molt dolenta del primer, y un cop llegida diu:

No es dolenta la poesía,
per lo tant s'imprimirá
si pot sé á n'el próxim número
del periódich *Lo Fanal*.

y l'altre respón:

> Se li estima molt l'obsequi
> y mil gracias p'endevant.

Van seguint els elogis y'ls ripis. El poeta rich li retréu un'altra obra; diu que l'ha llegida quatre vegadas,

> Y més sempre m'ha agradat,
> *per lo cual*'l felicito.
> —Gracias mil, etc.—

Aquesta *literatura* es dispensable un cop s'entera'l pacient lector de que'l llibre's regala als parroquians del carboner-poeta. Mentres aquest no'ls hi *quiti* carbó del pes, tot va bé. Molt millor que'l llibre *Tonterías*, d'un colohorador de *La Esquella*, que pot y deu aixecarse de la tremenda cayguda literaria que representa l'haverlo publicat...

Y sobre tot, anant al objecte principal que'ns ha decidit á escriure aquest article, lo pitjor que puga sortir de ploma humana no arribará á eclipsar la gloria literaria guanyada per *don Pablo Espel y Comas*, autor de varias obras d'ensenyansa elemental, la derrera de las quals, única que m'ha vingut entre mans, es la *Elocuencia moderna prosaica y poética, ó sea repertorio selecto de literatura española*. Si aquest bon senyor no fos director d'un colegi d'aquesta ciutat, potser no'ns hauriam permés el gust de denunciarla á la pública tafaneria y fer indirectament la propaganda del llibre. Mes essent el senyor Espel Director del *Colegio de San Ramón de primera enseñanza, elemental, superior y párvulos*, y sabent per bonas referencias que son de xeixanta á setanta'ls *xicots* exposats á llegir aquesta *Elocuencia*, creyém fer una bona obra si la doném á coneixe á tothóm... que'ns llegeixi. Els uns s'hi divertirán, els altres s'indignarán, y entre tots parlarán del llibre y fins alguns el comprarán.

Y donchs, parlemne. Aquesta *Elocuencia* ó *repertorio selecto* se compón en primer lloch del retrato y firma autógrafa del senyor Espel: *á tout seigneur...* Segueix la part *selecta* de prosa *española*, que's compón de quaranta capituls (continguts en més de trescentas planas) originals totas del autor, del senyor Espel; ell sol s'ha encarregat de la part *prosaica* del llibre (y tal *prosa* y tal dolor!) La part poética está formada per unas cinquanta poesias de molts autors, entre ells en Cervantes. Ell no'n vol res de prosa d'en Cervantes; l'inclou al tal Cervantes com autor de la poesia *Lanso* y santas pascuas. Prosa espanyola: don *Pablo Espel y Comas*. Tot lo demés son versos, ó, com si diguessim, *romansos*.

Me descuydava de dir que precedeix als quaranta capituls de *prosa española selecta*, un prólech y... vaja! comensém pel prólech.

Agáfinse bé y llegeixin: «La inteligencia desprende su curso invisible, cuya ciencia es un sueño cual liquido ó substancia es un compañerismo que forman el cuerpo y el alma, según su conciencia da vida á su instinción y prepara su jardin llamado naturaleza, que es el primer elemento de la filosofia. Y de ella nos empieza á fulminar la imaginación y nos produce un desarrollo literario de mayor ó menor elocuencia, da lugar á explanar el sentido de los ideales fines que se ha propuesto; el hombre para que se esparcen aquellas aromas que forman un conjunto de los perfumes distintos, y variados colores que afluyen por el espacio del firmamento solar, esos frutos que se intercalan entre los luceros juveniles.»

Va seguint d'aquest *tenor* tan engrescador, com poden veure, fins arribar á la següent alusió als critichs, que tinch el dever de recullir (l'alusió ¿eh?):

«Recorred á esos que pretenden pasar por bibliográficos, que quieren sancionar y criticar escritos y libros, desmoralizando el sentido de la causa de lo que contiene y sólo ven una anécdota caprichosa dentro el juicio que forman de los autores, demostrando varios pareceres que se incautan sensaciones, abogando sin premeditar la claridad de conciencia y concisión de lo que se trata, divagando su raciocinio por carecer de conocimientos para alcanzar el *don* de la crítica por faltarles la supremacia; los cuales se hallan acostumbrados engalanarse esos criticos de colectivismo que les protege la misera ignorancia.»

Com se veu, la embestida es de *mestre*. Fins la contestaria... si entengués lo que diu.

L'estil clar y eloqüent d'aquestos dos *morceaux*, es el mateix de tot el llibre en la part prosaica.

Vegin qué diu al parlar de la ensenyansa:

«Pues, comprofesores, todos en conjunto debemos prestar auxilio al jefe de la locomotora eléctrica, para que este expida un alambre por todo el suelo español que florezca de excelentes perfumes líricos entre los alambiques por medio de sus correspondientes serpentinas... Pobre Magisterio español si la obscuridad sigue se verá en un cadalso por faltarle la corriente eléctrica...»

Llegiu aquestos substanciosos parrafets y ¡ay! penséu en els pobres noyets del colegi de Sant Ramón. Obriu el llibre per qualsevol plana y trobaréu aquest desbarrament de paraulas y conceptes.

En la plana 37 vol definir la Física y diu: «es la fomentación de sensaciones que produce en nuestro organismo de distintas formas al vislumbrar las regiones de diferentes estados de los fenómenos llamados cuerpos, cuyos objetos no varian sus agentes naturales, ya sean de mayor ó menor tamaño de su naturaleza, cuya ciencia no olvida su propiedad.»

¿Qué'n treurém de copiar més *trozos escogidos*, si tot es per l'estil de lo copiat? ¿Qué sabrán més quan hagin llegit que'l telégrafo es una «invención francesa descubierta en el año 1793, y al despedir la demanda la cual se traslada vertiginosamente al lado opuesto...»? que'l fonógrafo es una «invención de recuerdos y memorias de épocas pasadas ya sean parientes, amigos por medio del americano Edisson, en cuyo aparato absorve el eco de las modulaciones, ya sea un discurso, ó recitar un acto literario, pues los sonidos de las palabras quedan estampados y aquella voz humana puede volverse á oir algunas veces, pareciendo el primero y segundo, etc., de quien se recopiló»?

Parla de Jesucrist y diu qu'es un arbre de molta *gigantosidad;* se plany de las angunias del pagés y'ns descriu una tempestat: «por desgracia cubre todo aquel terreno de agua y pedrisco, todo por la chispa eléctrica constante, donde no se ve vislumbrar más que el rayo y el trueno.»

Al descriure un paisatje diu que «se halla poblado de árboles por completo, es una giganteria de robles, encinas, pinos, pinabetes, alcornoques, arbustos, yerbas, todo en abundancia, que está hecho un verdadero paraiso. Los viñedos en prolija escala, etc.»

Tot el llibre es copiable: no's pot despreciar una ratlla; quan diu que'l mar «cubre las tres terceras partes del globo, siendo salado en todos sus espacios y dividido en escepciones»; quan diu que s'ignora la época de la *muerte positiva* d'en Rioja; quan diu qu'en Ruiz Zorrilla era *notable hombre público entre los españoles grandilocuentes.*

Decididament, no volém copiarne més fragments. Tanquém el llibre d'una revolada per treure de devant nostre y dels pacients lectors, la *pesadilla* d'aquest garbuix horrible, y acabém (per fi!) demanant á tots que's recordin dels infelissos que per sa desgracia han caygut en el colegi de Sant Ramón.

Al tal senyor Espel li dirém ab paraulas d'en Juvenal: «Trenca la ploma, pobret; esborra las parrafadas que t'han costat tantas vetllas. Això que tu escrius, tot lo més te valdrá alguna corona, potser una estatua magra com tu! No esperis més; avuy els nostres avaros richs no saben concedir al talent altra cosa qu'alabansas y la estéril admiració dels nens pels pavos reals... Y tu't vas fent vell!»

E. Moliné y Brasés.

LLIBRES REBUTS

Breu compendi de la historia de la Literatura Catalana, per Norbert Font y Sagué.—Barcelona, Estampa «La Catalana», 1900. — 1 pesseta.

En Jaume Puigventós, l'infatigable estampador que ab sas publicacions tant de bé ha fet á la causa de la Patria, acaba de donar á llum una importantíssima obreta del distingit escriptor y entussiasta propagador en Norbert Font y Sagué. En una carta que á tall de prólech hi va impresa, diu l'autor que son ensaig, fet molts anys enrera, tal volta necessitaria serias correccions y adicions.

Cert es que podria trobarse alguna omissió important, y en certs punts seria de desitjar més precissió y fermesa, mes ab goig devém consignar qu'es un'obra altament recomanable y que per son estil se fa no solzament necessaria al jovent avuy esperansa de Catalunya, sinó que molts y molts que conreuhan la literatura catalana hi poden trobar ensenyansas profitosas.

Remerciém l'envio y donêm als autor y editor la més coral enhorabona, y'ls encoratjém francament pera que següeixin sa lloable tasca en bé de la Literatura y la Patria Catalana.

—

La tasca del Catalanisme. — Lo moviment dels gremis, lo concert económich y'l Catalanisme, per Jordi Franch. — Barcelona, Imprempta «La Renaixensa», 1900.

La sola anunciació del titul d'aquest follet (firmat ab un pseudónim qu'encubreix un valent escriptor á qui creyém coneixer), basta pera que's comprengui la seva importancia. Un criteri clar, un estil senzill, la doctrina més pura: veus aquí las condicions qu'avaloran aquesta obreta, petita per sas dimensions y gran per son esperit. Tots els bons catalanistas, els veritables, la llegirán ab gust; als altres, més que á ningú,'ls convé estudiarla y Deu fassi que'ls hi aprofiti. No'ns sabém estar de copiar el final:

«Nosaltres que som els primers en reconeixe la bona fe y enlayradas intencions d'alguns d'ells, no tots, desitjém de tot cor que segueixin trevallant pera la redempció de nostra estimada Patria, y per aixó, fem públich el nostre parer, perque enteném que lo succehit deu servir á tots d'experiencia pera'l demá, y de profitosa llissó que'ns ensenyi ahónt havém de trobar l'única bandera que pot conduhirnos á la desitjada victoria. Aquesta bandera es la que temps ha tremola en mans de la «Unió Catalanista», es la senyera qu'arborá Catalunya al donar el primer crit de mare ultratjada contra una gent que la té empresonada y mal cria'ls seus fills, es el penó sagrat que devém seguir y defensar tots els catalans, no ab els ulls fixos á la butxaca, sinó ab el cor vessant d'amor á nostra Patria y al crit únich y decidit de ¡Visca Catalunya!»

—

L'Arxiu. — Llibreria de Joan B.ª Batlle. — Catálech.—Estampa «La Catalana,» 1900.

L'aparició d'en Batlle entre'ls molts que fan á Barcelona l'*ofici* de llibreter rutinariament y sense més coneixements que una práctica estantissa, fou una sorpresa per cert ben afalagadora. Sa inteligencia, son criteri, son esperit rebuscador, son condicions que li han permés colocarse en primer lloch entre aquells que poderosament han d'influir en el desenrotllo del esperit literari y artistich del nostre poble. Son amor á Catalunya bé l'ha demostrat ressucitant el *Calendari Catalá* fundat pel may prou plorat Pelay y Briz, y sas especials qualitats pera la dificil tasca á que's dedica, poden veures al llegir els catálechs que sovint dona á llum. Ben fermament pot assegurarse que lo que no's trobi en sa casa, no cal cercarho á fora. Per aixó las principals bibliotecas y llibrerías estrangeras á ell se dirigeixen al cercar un llibre *raro*. En la especialitat dels llibres catalans, pot afirmarse que no té parió.

Desitjém que perseveri en sa lloable empresa.

O. M.

NOVAS

Junt ab el número tercer, apareixerá la setmana próxima'l *número antecedent*, que regalarém als nostres suscriptors.

—

A primers del mes entrant l'agrupació artistica *Teatre intim*, donará en sessió privada una representació del famós drama d'Ibsen: *Gengangere* (Espectres), traduhit al catalá per en Joaquim Casas y Carbó y en Pompéu Fabra, baix la següent distribució de papers: *Helena Alving*, senyora de Mena.—*Regina Engstrand*, senyoreta Alcalá.—*Oswald Alving*, senyor Gual.—*El pastor Manders*, senyor Giménez.—*Engstrand*, senyor Puiggari. L'obra será posada en escena baix la exclusiva direcció de l'Adriá Gual.

—

Nostre amich el mestre Ribera'ns escriu que'l compositor catalá qu'hagi escrit una obra orquestal de no molt llargas dimensions y genuinament catalana, y desitji que se li executi á Nüremberg y més tart á Munich, fassi'l favor d'enviarli partitura y parts d'orquesta avans del 6 de mars á Bayreuth, *poste restante*.

—

S' ha constituhit á Barcelona una nova agrupació que, baix el nom «Art & Patria» trevallará pera acoblar las energias artisticas dels joves de la nostra terra.

—

Hem rebut els periódichs *L'Atlántida*, *La Veu del Segre*, *La Veu del Montserrat*, *Montserrat*, *Gent Nova*, *El Vendrellense* y *La Veu del Ampurdá*, ab els qu'establím el cambi.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

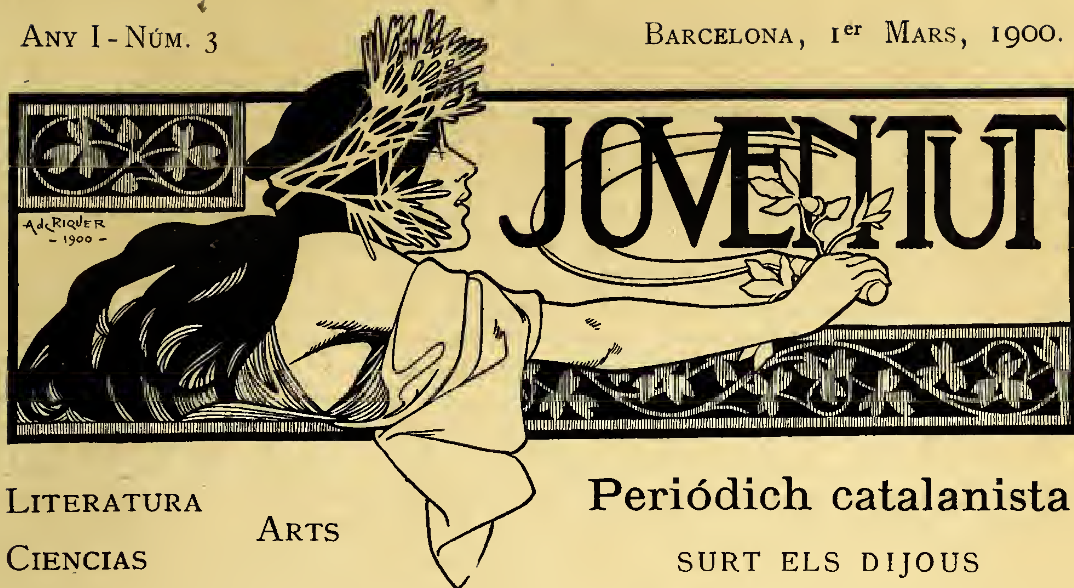
Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els suscriptors se'ls hi regalará'l NÚMERO ANTECEDENT, que's vendrá al preu de 25 céntims.

Als que's suscriguin per un any se'ls hi regalará ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Any I - Núm. 3 Barcelona, 1er Mars, 1900.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Director literari: Lluís Vía. Director artístich: Alexandre de Riquer.

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

LA CONCIENCIA NACIONAL

Las nacionalitats caygudas, aquellas que, reunint tots els carácters d'una colectivitat nacional, viuhen com miserables esclaus, sense llibertat y sense nom, necessitan pera recobrar un dia'ls drets en malhora arrebassats per l'ambició, que son poble tingui coneixement de la propia existencia, de lo que es, de lo que té dret á ser; en una paraula, que tingui conciencia nacional.

Aquesta condició existeix d'una manera precisa y necessaria á tot arréu ahont existeix una entitat nacional, lliure ó esclava, dominadora ó dominada; peró no sempre's manifesta ab el mateix grau d'intensitat. Quan més digne es un poble de sa llibertat, major es la forsa ab que's manifesta la seva conciencia nacional.

Victima un poble de las crudeltats d'un déspota, que pretén ab sa forsa destruhir lo indestructible, cau en l'ensopiment fins á perdrer la noció de sa propia existencia; peró aquest estat de degeneració no pot ésser etern, la forsa natural se manifesta un ó altre dia, y aquell poble desperta, 's coneix á si mateix, se dona rahó de sa propia existencia. Mes aquest desvetllament, que sempre's veu va creixent y extenentse poch á poch, no necessita pas un constant trevall intelectual pera despertarlo: com naturalment existeix en el si de tothóm, una forma ó una expressió que pugui moure'l sentiment es prou pera despertar la conciencia de la propia nacionalitat.

Aquesta veritat se manifesta continuament en la vida práctica, d'una manera tant més evident y precisa, com menys inficionat está l'home pels mil y un falsos prejudicis que des de petit se li ensenyan en las escolas. Tots ho poden haver vist. Situeuvos en un país qu'estigui en ple periodo d'un desvetllament nacional, seguíu als seus apóstols quan deixin la tranquilitat de la llar per anar á predicar la bona nova á un poble ahont may hagi arribat ni l'anunci de la idea nova, y examinéu al poble quan escolta aquellas paraulas plenas d'amor al terrer y d'entussiasme per la llibertat. No tardaréu en

veure cóm aquell poble, fins allavors verge d'aquella idea, aviat se compenetra ab la paraula del orador, ab ell s'entussiasma, ab ell clama venjansa, ab ell aixeca'l més majestuós dels altars á la patria, ab ell alaba, ab ell maleheix, ab ell recorda las glorias passadas y ab ell canta las esperansas del demá. Aquella gent no havía sentit may res de tot alló; aquella gent no s'entussiasma per tot lo que'ls predican. ¿A qué's deu, donchs, el miracle? A que sa conciencia nacional s'ha desenrotllat, ha vist un món nou, gracias á las paraulas d'un apóstol que, ab sas fermas conviccions y guiat per aquella mateixa conciencia, ha sapigut trobar la forma de despertar el sentiment nacional d'aquella massa que, guardantlo innat al fons de sa ánima, fins en aquells moments no ha sapigut donarsen compte d'una manera complerta y acabada.

Y no hi ha'l per qué tenir por de que aquell esperit fals de nacionalitat que sempre'l dominador procurá inculcar als dominats, pugui tenir prou forsa pera destruir el desvetllament de la veritable conciencia nacional. La mentida, la falsetat no pot may subsistir devant per devant de lo qu'es de lley natural, de lo que sempre ha subsistit y subsistirá per més que s'hi oposi la legalitat fixada pel voler dels homes; y en el cas concret de que tractém, com l'esperit d'una nacionalitat se descubreix fácilment per medi de mil diferentas manifestacions, sempre claras y evidents, no's pot may temer que lo postis, lo inventat pera conservar la concupiscencia del dominador, pugui res contra lo qu'es fill de la mateixa naturalesa, que's compláu en sagellarla ab signes evidentíssims pera que las inteligencias formadas dintre la esfera especulativa, lluny de poder demostrar una falsetat que no existeix, descubreixin y propaguin novas rahons, novas probas pera testimoniar qu'es una veritat indiscutible lo que comensá pel desvetllament d'un sentiment innat y ha d'acabar ab el símbol d'una nacionalitat cayguda y ab la bandera d'un poble digne que, veyent detentada la llibertat que per dret natural li pertoca, lluyta ab fe, ab constancia y ab coratje pera reconquerírla.

Per arribar á aquest fi, lluytan y deuhen lluytar sempre las nacionalitats esborradas dels mapas moderns per la forsa de las armas ó pels contractes diplomátichs; y mentres sas forsas no sian prou per empendre aquesta lluyta ab la convicció de que l'éxit ha de coronar l'esfors, els propagandistas de la nova idea han de procurar sempre, no predicar al poble milloras en la materialitat de son present, sinó lograr el desvetllament de sa conciencia nacional, com á primer y més ferm fonament d'aquell esplendor y d'aquella grandesa que sols poden obtenir els pobles lliures.

LLUÍS MARSANS.

LA POLÍTICA CÓMICA

S'acostavan las eleccions; el nostre diari omplia las columnas de noticias electorals y'l pobre director se passava'l dia sentint parlar á n'els polítichs dels pobles vehins de si las actas serían en blanch ó en vert, ó en vermell ó en negre.

Faltavan quatre dias per la elecció y ja'n feya altres quatre que'l director y'ls redactors del diari anavam enflaquint, y alló era un no pararl A qualsevol hora que s'arribés á la redacció, ja's trobavan mitja dotzena de regidors y presidents de cassinos y comités que venían á cercar instruccions, á fer pronóstichs ó á parlar mal els uns dels altres. Un día'l governador els hi havía dit que hi hauría ordre, l'altre día'ls hi havía dit que guanyarían, l'altre al contrari, l'altre no'ls hi havia dit res; el dilluns que si hi havía hagut reunió del comité, el dimars que si faltavan interventors, el dimecres que si'n sobravan, ara que si'ls conservadors pactavan ab uns, ara que si'ls carlins presentavan candidat nou, després que si'l socialista feya el raro y s'embolicaria ab el republicá... y tot era motiu d'angunias y sobressalts, y tot venía cap al nostre diari, y tot ho haviam d'escoltar, pera ferne *gacetillas*, els redactors.

Y es qu'aquell any la cosa tenia importancia y trascendencia. En Romero Robledo's presentava candidat, després d'*empassarse* als lliberals d'en Sagasta, y lluytava contra un conservador mitj carlí que preparava un munt d'embolichs pera guanyar la plassa. Eran els dos únichs candidats, y á n'en Romero l'apoyavan tots els que's deyan lliberals.

La veritat es que's trevallava. En Romero,

sobre tot, semblava una llansadora. Feya vuyt dias qu' havia arribat y portava fets trenta sis sermons. Alló no era una persona, sinó una máquina de fer discursos bons. Ell, sol moltas vegadas, y altras acompanyat, anava á veure á tothóm á tots els cassinos politichs y no politichs, á totas las societats recreativas y fins de ball, á tots els comités y fins á tots els alcaldes de barri. Cada dematí, cada tarde y cada vespre convocava electors en un poble ó altre, en un cassino ó en un teatret, y allí'ls esplicava qué era axó de la politica y del proteccionisme (que deyan que'n sabia molt), y allí tothóm l'escoltava ab la boca oberta, aplaudint quan l'entenian, y quan no l'entenian... també.

Un dels dias aquestos, m'estava jo á la redacció, tranquilament, fent els *sucesos* y esplicant al lector del següent dia si un carro havia mort una criatura, ó un cassino havia cambiat de Junta Directiva, quan varen arribar tres senyors que ja coneixía y que anavan molt ficats en axó de la politica d'un dels pobles vehins.

Un d'ells era sindich y tenia una revendería, home serio que parlava escoltantse y admirantse; l'altre era vocal d'un comité y, encara qu'havia sigut antich progressista, desde que tenia una caseta y una vinya era del *Cassino Dinástico*; y, finalment, l'altre no era res, peró havia sigut una vegada regidor y era'l cafeter d'una societat *de recreo*.

Van arribar, com deya, y després de parlar ab el director, surt aquest y'm diu:

—Vegi, escolti als senyors y fassi una ressenya de la visita d'en Romero al *Cassino Familiar*.

—Ah! En Romero ha anat al seu cassino?

—Sí, senyor—van respondre tots tres á chor.

—Vostés dirán.—

El director se'n entrá de nou al seu despatx, y'l *síndich* ab molta calma prengué la paraula:

—Ja veurá. Vosté sab que'l *Cassino Familiar* no es politich.

—Sí, es familiar.

—Justament. Peró encara que no es politich, com que hi ha politichs y'l comité de que tinch l'honor de formar part es el lliberal, y'l candidat conservador no'ns ha visitat, podém apoyar de certa manera...

—De certa manera?

—Axó no's pot dir encara ben bé; peró, sab?...

—Ah!

—Sí, senyor. Y com en Romero'ns ha fet una visita d'atenció... nosaltres, per casualitat, hem sapigut que vindria y l'hem rebut obsequiantlo... Per axó voldríam que el diari ho espliqués. En Romero Robledo ha fet un discurset y nosaltres també hem dit quatre paraulas.

—Veurá,—vaig contestar;—lo millor es que vosté mateix fassi la gacetilla, ó l'articlet, ó lo que vulgui... M'ho dona, y aixís sortirá millor y més á gust de vostés mateixos...

—Molt bé diu. Se pot fer aquí?

—Sí, si. Aquí té ploma y quartillas.—

Emprench jo de nou la meva feyna, y aquells senyors, tots tres, comensan á escriure mirant de tant en tant las bigas del sostre.

Al cap de mitja hora llarga s'alsa'l primer. Li demano qu'esperi un moment que acabin els altres, y, poca estona després, tots tres me presentan els *memorials*.

Llegeixo'l primer y'm trobo ab un discurs que comensava ab alló de *la consecuencia politica, la actitud manifiesta del partido, la mistificación del sufragio, las conquistas democráticas, los depositarios de la opinión pública*, y un remat de cosas més.

—Axó es lo que jo he dit—digué'l senyor síndich.

—Ah!—

Y llegeixo l'altre *memorial*, y era un altre discurs semblant; y llegeixo'l tercer, y lo mateix.

—Jo he dit axó á n'en Romero—diu l'un. —Qué li sembla?

—Molt bé...

—A mí'm sembla—diu l'altre—que ab axó ultim que vosté ha llegit y qu'es lo que he dit jo, esplico bé la nostra actitut, ¿eh?

—Molt ben esplicada—vaig contestar jo;—peró, y en Romero Robledo, ¿quin discurs ha fet? ¿Qué ha dit?

—Ah!—responen tots tres;—alló que diu sempre; com li sembli; axó vosté mateix ja s'ho arreglará!

—¡.....!—

J. M. Jordá.

EN BARTOMEU

Á J. M. TAMBURINI

L'Isidret s'havía assegut á pendre'l sol del rasser del molí. Las parets de la pallissa y del corraló, fent escayre,'l salvavan del ayre fret de montanya, y s'hi trobava tan bé, que s'havía adormit ab el cap enlayre, babejant ab la boca badada y la barretina enrera, quasibé fora del cap. Com las calsas li venían curtas, las moscas, que ja comensavan á volar sentint la primavera, el fiblavan, y ell tot adormit arronsava'l peu dins de la espardenya ó movía la cama per axurriarlas, mes ni ell conseguía ferlas fugir, ni ellas despertarlo. Roncava com un benaventurat qu'acaba de cumplir els deu anys sense penas ni glorias.

D'aquell rasser,potser l'en hauria hagut de treure'l fret de la vesprada, si per la cantonada de la pallissa no hagués comparegut el Jep tot gratantse y dihent:

—Sidro, Sidro! Qué redimoni dorms? El pastor ja está á punt d'enjegar.—

El Sidro seguía dormint com si tal cosa, y el Jep, ab una branca que duya á la má li va plantar una vergassada.

—Qué redimoni dorms? Es hora d'engegar!

—Ja veurás tu, animal! Si'm tornas á tocar et fumo un cop de roch! Perque tens un any més que jo't pensas...—

El Sidro, tornant á posar el cap á la paret, sense la barretina qu'havía rodolat á terra, tornava á tancar els ulls pera rependrer la tasca.

—Ho vaig á dir al pare! Mira: el pastor ja té'l sarró arreglat, y'm sembla que si no't mous prou te'n haurás d'anar sense beguda.

—No hi vuy anar á guardar! Que hi vagi'l pastor sol, y sinó perque'm pegava aquest matí!

—Escolta tu, Sidret: que no sabs qui ha vingut?

—Qui ha vingut?

—No ho dirias may!

—L' oncle de la Tolrana.

—En Bartoméu.—

El Jep havía pronunciat aquest nom tot baix, guaytant per tot arréu, recelós de que'l poguessin sentir.

Al sentir el nom, l'Isidro d'un brinco s'havía posat dret.

—En Bartoméu? Ca!

—Et dich que sí; en Bartoméu. Escolta; mes, cremat sigas si ho dius á ningú. L'han portat ferit aquesta nit passada. Te'n recordas avans d'ahir aquell foch que sentíam cap á l'altra banda de las costas de Taús, á la vall de Sallés? Allavoras el devían ferir.—

L'Isidret s'anava tornant groch, y tot tremolós preguntava:

—Que l'has vist tu?

—Jo sí. El pare y la mare's pensavan que no ho sentía, y anit passada ho vaig veure tot de des que van obrir la porta fins que va ser ficat al llit de dalt á la cambra de las golfas. El van dur dos voluntaris, á cavall d'un matxo. El pare aguantava'l llum tot tremolant, y la mare plorava, plorava! Tots parlavan baix, y'l Bartoméu va fer un gemech quan el van baixar de á cavall pera durlo á la cambra. Está més groch!... Jo ho veya tot per l'aspitllera del estable, y quan van haver passat vaig seguir escala amunt darrera d'ells. El pare que'm va veure, va dirme que si deya res vindrían soldats y l'acabarían de matar. Ara tu no ho xerris!

—No tinguis por. Que l'ha vingut á veure'l senyor metje, qu'he vist que pujava aquest matí á dalt á casa?

—Sí; diu que la bala'l va travessar del costat y que potser se morirá. Calla, no ploris, que't sentirían els de casa. Vesten á guardar, y jo ja't diré tot lo que passi.

—Jo'l vuy veure, jo'l vuy veure!—

Poca estona després, s'obrían las portas del corral. El pastor al devant de la ramada feya:—«Ruuxiquée, Ruuxiquée, Bita! Vina assá, Blanca! Ah, si t'hi baixo, mala pell, ja't faré tussar la sagalla! Ruu! Ruu!»—Y aixís, tot caminant y donant trossos de pa á la manyaga, seguían carrera avall cap á traspassar la riera y empendre la pujada bosch amunt, emboyrats per la polsaguera qu'alsavan.

L'Isidret, contra sa costúm, no feya corre las ovellas, ni tirava rochs, ni bornava ab el gos ramader: seguía ab el cap baix, las mans á las butxacas y'l bastó atravessat sota l'aixella.

—

Tots els de la casa dormían. El ferit semblava com si estés millor, y á prechs d'ell, son pare y sa mare havían anat á retiro.

A la porta de la cambra, baix, molt baix, l'Isidret preguntava:

—Bartoméu?—

A dins no responían.

—Bartoméu?—

Res.

—Ja ho sé qu'ets aquí. El Jep m'ho ha dit. Per qué no ho vols qu'entri?... Bartoméu, que dorms?...—

Allavors una veu débil va fer de la banda de dins:

—Sidret; vina, escolta: pujam el sellò de l'aygua; tinch una set!...—

Tot alegroy de poderlo aliviar, l'Isidro va anar á buscar el cantiret. Va sentir com son germá s'assentava gemegant y ab fruició engullía l'aygua fresca bona estona, bona estona... Un trago molt rellarch! Va sentir el sospir fondo que feya son germá, com si ab aquella alenada volgués llensar tot el foch de la febre.

—Té, pren el selló; ves alerta que no'm toquis; aixís. Fesme un petó.—

Per la escala varen sentirse passos; pujava llum, y en Bartoméu va dir:

—No't moguis, Sidret; quédat; no't dirá res la mare. Oy, mare?—

La pobra dona va entrar á poch á poch, ab els cabells desfets, en cos de camisa y descalsa; las fandillas de borrás fetas de trossos, flaca, els ulls ensorrats. Ab una má sostenía'l mocador del coll y ab l'altra'l gresol.

—Qué hi fa aquest aquí? Per qué no ets á dormir tu, Sidro? Quí t'ho ha dit? Ay, Reyna Santíssima, qué cosas, qué cosas!—

Y dirigintse al gran:

—Ajeute, home, y estigas quiet! Remalehidas guerras, que'n feu de mal! Vols pendre la medecina? Mitja xicreta. Tu vesten á dormir, Sidret, y si ho dius á ningú que ton germá es aquí, ton pare't matará!—

L'Isidret va baixar escala avall tot contristat, y la mare va quedarse en aquella cambra fumada per las teyas, ab la poca claror del llumet d'oli que il-luminava fantásticament al ferit y retallava son perfil groch part demunt de las parets negras, allargassant una ombra exagerada qu'arribava fins á las bigas trenyinosas del sostre.

—

Passaren dias, y una matinada, avans que clarejés, pel cantó del poble, avall, tocavan las campanas tristas, anyoradissas que semblavan un plor.

Ja ho podía saber tothóm qu'en Bartoméu havia vingut! Aquell xicot fort y robust que sempre fou la enveja de las mares del poble, que las fadrinas més ricas miravan ab ulls dolsos, trevallador ferm, seré y clar ab tothóm y ab totas las cosas, perque no havía d'amagar res á ningú, havía tornat á la casa payral, mes per anarsen cap al cel sense que'ls cuydados y l'abnegació fins al sacrifici dels seus pares hi poguessin res ab aquella terrible ferida.

Un día avans el Rector li havía administrat el Sants Sagraments aprofitant una estona en que tenía'l cap seré y tan sols se planyía d'aquella set ardenta que no'l deixava viure.

Avuy se'l enduyan al fossar del poble; el Rector y'l Vicari cantavan las absoltas; la celistia apuntava ab una ratlla de llum de un groch intens que partía la nuvolada peresosa; las montanyas negrencas se precisavan demunt del cel obscur; la torre y'l castell del poble's perfilavan al lluny; la verdor dels blats, ferma y potent, se distingía, y l'aygua de la riera semblava lluminosa.

Un home embolicat ab la manta y l'aixada al coll, se deturava entre mitj dels bancals d'una vinya trayentse la gorra al passar l'enterro, y las alosas cantavan enlayre mentres que las orenetas passavan brunzint arrán de terra.

Els capellans s'anavan perdent entre mitj dels sálzers y pollancres de la riera, y la distancia apagava'ls seus cants, que's perdían avall pel caminet del cementiri, confosos ab el remoreig de la fullaraca novella que's deixondía.

Dalt al bosch el bestiar pasturava tranquilament; el fluviol del pastor cantava trist; y l'Isidret, que del peu d'un marge havía anat seguint l'enterro ab els ulls fixos mentres que las llágrimas mudas li relliscavan cara avall, quan ja no'l va veure's deixá caure boca terrosa, arrencant un plor esgarrifós, de desesperat, dihent entre'l panteig que l'embargava:

—Bartoméu, Bartoméu!—

Alexandre de Riquer.

Burne Jones.

JOVENTUT

Cóm me plau la primavera!
Valgam Crist, y cóm me plau!
Tot recobra nova vida,
tot verdeja, tot renaix!
Si'l jovent pensés com pensa
qui pentina un cap ben blanch,
si'n treuría d'ensenyansas
dels miracles que fa'l maig!
Peró's creuhen, com jo'm creya,
qu'aquell mes torna cada any,
que si un camp l'hivern despulla
ja un estíu lo vestirá.
Sent axís que res pot fondre
la nevada del meu cap
prou calent, ab tot, per dirvos
ab alé sagramental:
—«Jovenalla de ma terra,
no us fíéu del que vindrá,
y'l que valtres puguéu fervos
no ho captéu pas dels estranys.
Com alosas matineras
aixequéu lo vol y'l cant,
y del auba que clareja
no'n perdéu sisquera un raig.
Com formigas ben-feyneras
trevalléu sense descans,
y'ls graners ab fe y constancia
tinguéu sempre curullats.
Per guardar vostres masías
vetlléu sempre, com fá'l cá,
y si un jorn la patria us crida
siguéu forts, com lleons braus.
Joventut: sols tu á la patria
lo seu brill pots retornar
com revifa'l pla y la serra
sols un bes del mes de maig.
Joventut vol dí alegría,
nova sava, roja sanch,
vol di enginy, salut y forsa
y esperansa en un demá.
Un demá qu'ab entussiasme
heu d'anarvos apropant
ab amor y ab fe sens límits,
trevallantho pam á pam.
Trist de mi que me'n adono
quan ja gayre bé hi fet tart;
quan ni'l sistre per cantarvos
aguantar puch en las mans.
Peró ab tot, si'l demá arriba
y en bon-hora arriba en pau,
si jo visch, en los meus brassos
un per un tinch d'abrassá'us.
Y si no... vull ser la víctima;
llamp de Deu!... prenéu ma sanch
per pintar de nou las barras
del escut que us salvará.»—

RAMÓN SURIÑACH BAELL.

21 febrer, 1900.

PARABOLA
DEL
HOME RICH Y'L POBRE LLATZER

PER GABRIELE D'ANNUNZIO.

Hi havía un home rich que's vestía de porpra y de lli finissim; y cada jorn tenía convits espléndits. Hi havía allá un pobre anomenat Llátzer, que jeya á la porta del rich, ple de llagas. Desitjava nodrirse de las engrunas que queyan de la taula del rich, y ningú las hi donava; pro venían els gossos y li llepavan las llagas. Y succehí que va morir aquell pobre y'ls ángels se'l emportaren cap al si d'Abraham. Y'l rich va morir també y fou sepultat al infern. (Lluch. xvi. 19, 20, 21 y 22.)

Hi havia un home rich, opulent, que vestia porpra y seda de mar, y passava sos dias entre mitj d'espléndidas disbauxas.

Gaudia en sos bells palaus y magnífichs vergers, aquells rublerts de músichs y cortisanas, aquestos de fruytas y d'aromas. Y tots els jorns, al despertar, se trobava com terrer abundós, disposat á reverdir, sentint sempre nous desitjos, que brollavan de sa carn com fonts de joya.

Gaudia contemplant la forma pura de las columnas ab que artista excelent havia adornat sos vestibuls; gaudia mirant las ágils y robustas camas del foner, plantadas en terra al temps de giravoltar sa fona, y'l pas del llebrer cassayre á través de las pradas, rápit com la flama que fa cendras las cabanas, atiada per las ventadas del capvespre.

Com els reys de Media y Persia ablania'ls cossos de sas donas ab olis aromátichs, y volía que'l mestre de sos ungüentaris li cerqués cada jorn un nou perfúm, extret de las flors, de las rehinas dels arbres y de las glándolas de las bestias.

Mes quan las plujas estivals inundavan la terra xardorosa y esquerdada, ell aspirava fortament la humida flayra terrala, recullit en silenci, mitj closas las parpellas, oblidantse del bany de sa favorida y rebutjant per aquell dia las ámforas dauradas plenas de perfums.

Aymava follament els festins de la nit y'ls del dia, y'ls menjars més delicats, en la vaixella més estranya per sa riquesa, y las confituras may assaboridas, en que no's podia regonéixer fácilment el gust de las fruytas, sublimadas pel temps y'l foch; y'ls vins que davan sa sanch á las divinitats de la faula, representadas en ciselladas copas; y tot lo que tenia aspecte especial y estranger, en lo que sols un gust molt refinat hi podia trobar joya.

Els cuyners sabian cercar, en els cossos de las bestias sacrificadas, el bossi esquisit, amagat entre la massa dels músculs, fondo com un cor: y del mateix modo que'ls músichs afinan sos esturments, ells sabian apaybagar, per medi de graellas, amplas ó estretas, las xardors del foch.

A. Boyd Houghton

Mes, per'xo, moltas vegadas el veyan descavalcar pera recullir un raig de mel de la escorsa d'un arbre, y, senzillot com un pastor, treure la cera barrejada ab la mel silvestre y beure aygua en el doll mateix de las fonts, tot xarrupantla del clot que feya ab sas mans plegadas.

Y encara més se delitava disfrutant de las dolcesas de las cosas ab aquell sentit que tenia difús per tota sa persona, y tan altament despert en las puntas de sos dits, que semblava traspassar las fitas de son cos, com la llum qu'atravessa l'alabastre d'una llantia.

Pera gaudir més lentament, manava qu'en la foscor y en silenci, sos servidors li portessin una dona cenyida de cent túnicas de teixits diferents, com un fruyt tancat dintre de moltas escorsas, perque palpant desde la primera á l'última vestidura, sos dits pressentissin, per una varietat de plaher, la finesa y la tevior de la pell maravellosa, y fossin conduhits gradualment fins allá hont era ben tangible la qualitad divina desitjada.

Mes la sorra dels mars y dels rius, rojenca y aspra com las crins dels cadells de lleó, ó tova com el pel del cervo tendre, ó argenta-

da com el borralló llanut del anyellet, agradava á sos peus nusos.

Y'l cor no sols botia en son pit al so de las flautas y dels himnes cantats en sa lloansa: també s'estremía sentint el clar renill que s'escapava pels nassos fumejants de sos nobles cavalls, quan, arribada l'hora del pinso, els palafreners s'hi acostavan pera dalshi el calent aufals demunt de safatas d'arám.

Y era capás igualment de grans generositats, y de plorar, y de matar, y d'inventar un suplici, y d'afalagar en silenci'ls pensaments més hermosos. Un cop regalá una nau molt lleugera y ben tallada á un jove desconegut que desde la platja solitaria contemplava ab tristesa la ratlla llunyana del horitzó.

Y succehi que un jorn se trobava devant d'una taula, parada sota d'un pórtich obert cap á la banda dels jardins, tenint á sa dreta y á sa esquerra dugas cortisanas triadas entre trescentas, que s'anomenavan Adonia y Elisamma. Aprop d'ell hi havia músichs, una cantatriu y un nen etiop, qual rostre, untat ab oli, lluhia com l'évano pulit.

Adonía's tombava cap á la banda hont sonavan la veu y'ls esturments, acotant sa testa com una esclava, perque l'esperit qu'animava sos membres voluptuosos era de tal mena, que la música l'atreya, com el vent domina las flamas volubles. Y sos dits, aprop de sos llabis, semblavan espigas d'or voltant una rosella, y tota la xardor dels mitj-días d'estiu guspirejava en sa cabellera, maravellosament trenada.

Elisamma assaboria las fruytas que tenia al devant, demunt de plat riquíssim, semblantas á dátils petitets conservats dintre de ámbar soluble. Y son pit, mitj nu, resplandia rosat fora del bust, com la llum quan apareix per las cimas dels turons; y tota sa carn semblava resplandir també á través del vestit, com las flamas d'un canalobre á través de foschs cortinatjes.

Adonia sentia de tant en tant, y al parar la música, els renills d'un cavall, y un crit agut y ronch, y son cor glatia fortament perque endevinava que més enllá dels pórtichs l'hermós domador Talmai adestrava un cavall salvatje.

Elisamma també sentia'ls renills y'ls crits, y també glatia, perque la bellesa y la forsa de Talmai havian deixat, al passar per sa carn resplandent, solch de xardor fonda, com els vents abrusadors de la Llibia quan passan á través dels sorrals.

El Senyor, el Gran, el Magnífich, mirava alternativament á l'una y á l'altra, ab ulls tendres y crudels á la vegada, donchs endevinava'l desitj qu'animava á las dugas vers la sanch del escláu y havía resolt gaudir per darrer cop de sa bellesa, fentlas morir després; y complagut las contemplava, tan hermosas, voltadas de la mort!

Y afalagava á l'una y á l'altra, y lloant amorosament llurs encants, las hi deya: — «Oh! Elisamma! Elisamma! May t'he trobat tan hermosa com avuy te trobo! Oh! Elisamma! Tos pits resplandeixen com la lluna, quan s'alsa per demunt dels serrats frondosos! Tos llabis son com l'humit buch de mel rosada! Tos ulls com els ports d'un realme quan hi arriban las naus plenas de vi, de cedres, de narts y de cinamomo!..» —

Y afalagava á l'una y á l'altra, y lloava amorosament llurs encants, tot dihent: — «Oh! Adonía! Tu no has pas may estat tan dolsa, onejant y daurada com ara! Oh! Adonía! Tu ets l'ona del so,'l manat de tendres rebolls de sálzer vora l'aygua cristallina! Tos llabis son com una paraula qu'encara no s'ha dit! Tas trenas com l'estíu dins d'un laberinte! Tos ulls com els ports d'un realme quan hi arriban els navilis dels embaixadors, fent voleyar innombrables gallarets al llarch de sas vergas!...»—

Y las dugas cortisanas sentiren, tot escoltantlo, que sos cors s'oprimian, perque veyan que sos ulls eran com el paláu d'un realme en el que tots els llums son encesos menos un, prop del qual el butxí hi vetlla.

Y encara digué'l Senyor, al acabar la música: — «Talmai ha domat son cavall!» —

Y per alguns moments regná un gran silenci pels vestíbuls y pels jardins y pel buyt dels esturments; y tot brillava, com al pas d'una potencia divina, mentres el vent del mitj-día escampava per tot arréu un polsím maravellós, arrebassat á las flors llunyanas.

Y va sentirse dins del verger esbadellarse una magrana de l'anyada darrera, vessant prop d'una corola mitj badada.

Llavors el Senyor Magnífich pensá en las donas desconegudas que á n'aquella hora venian demunt de camells, á través del desert, escoltadas per sos criats y destinadas á son llit; y somniá en la fusta d'algummium que sos servidors havian de portarli pera la construcció d'un llit nou. D'aquella fusta may s'en havia vist en llurs dominis, y allá hont creixia'n feyan címbals.

De cop Adonia va exclamar: — «¿Quí's queixa aqui, prop de la porta?» —

Elisamma també va dir:—«Algú s'ha queixat prop de la porta!» —

Y'ls gossos lladraren. Y'l Senyor digué al nen negre:—«Ves, y mira lo que succeheix!»—

Y'l nen va anarhi; y va obrir; y'ls gossos pararen de lladrar; y's va sentir altra volta una queixa.

Era un pobre, anomenat Llátzer, que jeya prop de la porta, tot cubert de llagas, y demanava que li deixessin apagar sa fam ab las engrunas de la taula del rich. Els gossos mateixos li llepavan las llagas.

Elisamma digué:—«Es un pobre que s'está morint!»—Y ella y Adonía, al veure al home llagat, apartaren d'ell sos ulls cristallins y sentiren tremolar sas carns inmaculadas.

Adonia digué al nen negre: — «Dónali un pa y tanca la porta.»—

Mes el rich va dir: — «No: feslo entrar y que s'atansi. Vuy que sápiga'l qu'es gaudir!»—

Y'l nen va acostar al pobre á la taula. Y las carns del pobre semblavan els pámpols tallats á la tardor d'un vinyat despullat de raims. Caygué demunt del marbre esplendorós. Els gossos el voltavan inofensius, y las donas no se'l miravan.

Y l'home rich digué contemplantlo:—«Quí ets?...»—

Y'l pobre respongué:—«Soch Llátzer!»—

Y'l Magnífich li preguntá: — «Y d'ahónt vens tu, Llátzer?»—

Y'l pobre digué:—«Vinch d'arrossegarme per la pols de las ciutats desoladas!...»—

Y'l Magnífich digué encara: — «Y ara qué desitjas, Llátzer?»—Y pronunciá aquestas paraulas com un sobirá, disposat á ferli'l més gran present.

Mes Llátzer respongué:—«Deixeume, Senyor, que'm nodreixi ab las engrunas que cauhen de vostra taula.»—

A. Boyd Houghton.

Y son rostre era groguench y sas galtas enfonzadas, com un solch fet en las cendras, y l'ombra de la mort s'endevinava en sas parpellas, y quan parlava's veya que no tenia sana més que la pell que li voltava las dents. Y sa ánima feble era tota en els palmells de sas mans.

Traducció de

(Seguirá.) S. Vilaregut.

MESTRE OLAGUER

Y SA «MISE EN SCÈNE»

Varem tenir ocasió d'assistir, el divendres passat, á la funció catalanista del teatre Principal, y de fixarnos en la manera com l'hermós monólech patriótich de nostre genial amich Angel Guimerá era posat en escena, dolentnos de veras que fos representat sense cap mica de propietat histórica. Y això que dihém d'aquesta funció, ho dihém també de totas las vegadas qu'hem vist posar l'esmentat monólech en escena, lo mateix al Teatre Romea qu'en altres de Catalunya.

De primer, en el punt ahont se bat mestre Olaguer, á no haverhi una trinxera en tota regla (com eran las que formavan la segona defensa interior de Barcelona quan l'ultim assalt), la barricada deuria estar feta ab grossas botas y sachs de terra ó d'arena; las finestras de las casas, tapadas ab matalassos ó espitlleradas; dalt de la barricada ó bastió, si no hi flotava en alguna balconada d'assobre, hi devia haver la bandera de las quatre barras ab el número de la companyía, y l'escut del capitá ó'l sant ó santa qual nom portava'l gremi. Moltas eran á quartels esviaixats: en els dos laterals hi havia las quatre barras; en els de dalt y baix la creu de Sant Jordi, y al mitj l'escut ó imatje.

A mestre Olaguer, lo mateix qu'als morts que hi ha per la escena,'ls presentan vestits de pagesos catalans del primer ters d'aquest sigle, ab barretina vermella curta, calsa curta estreta, jech curt, faixa, espardenyas, etc., etcétera, y van rapats y afeitats. Y no hi ha res de tot això. Mestre Olaguer y'ls seus companys defensors de la barricada ó bastió, no eran pas pagesos, sinó *ciutadans honrats* de Barcelona, y no vivian en 1830, sinó en 1714. El vestit que deurian portar, y l'armament, es el següent:

En primer lloch, el cabell ha d'ésser llarch, partit en clenxa pel mitj y tallat arrán d'espatlla. La cara afeytada, ab bigotí sol ó bigotí y mosca, no tractantse de barbamechs. Com que ja fa días que's baten, poden dur un xich de barba y las grenyas un poch més llargas de lo regular. Els ciutadans honrats de Barcelona estavan afiliats tots en companyías ó esquadras formadas pels gremis, y aquestos tenian armament y pessas suplementarias de reglament. Aquestas eran: un

mosquet de pedra, y una espasa o sabre (segons els cassos), d'un sol tall y punta. La espasa era d'acer no molt llarga, bastant ampla y ab guardas de petxina, ó de fanal, per l'estil de las d'abordatje actuals, ó de las de *dos conchas* usadas pels espanyols. Els sabres eran ab guarda y pom *á la valona*. Creuhavan el pit una xarpa ó tahali de cuyro ros, del que penjava la espasa ó sabre, y una bandolera de la que penjavan molts canons que contenian càrregas pel mosquet. Al capdevall de la bandolera hi havian una bossa plena de balas y un *polvorí*, ó sia una figueta de banya plena de pólvora fina per encebar las cassòletas de las armas de foch. N'hi havia que, ademés, portavan pistolas y fins una daga *de vela*. Axó en quant al armament.

En quant al vestit, era, per lo regular, de vellut de cotó de color d'oli, d'estamenya fosca, ó de burell, els més pobres. Consistia en una jupa ab mánega ab voltas, ab botons d'acer ó de banya bastant grossos, unas calsas curtas amplas, ab botonada al costat; es á dir, vestit á la xamberga, ó *á la vigatana*, com aquí's deya. La camisa era de lli sense blanquejar, ab mánegas molt amplas y coll y punys girats á la mosquetera, lligats ab betas y sense planxar. El coll era també molt ample, formant casi una valona sobre'l cos de la jupa. Duyan barret rodó d'alas amplas, baix de copa com l'usat en l'época de Carles II, y portavan mitjas de cotó blau, ó negre, excepte'ls de la *coronela*, que las duyan vermellas, com lo restant del vestit. Als peus sabatas rossas de baqueta, de pala alta y ab talons bastant alts. Per abrigarse duyan un capot com el qu'hem vist portar no fa molts anys als *mossos de la esquadra*, ó una capa gascona, qu'era una valona llarga ab coll ample girat y sardinetas de dalt á baix, que servian pera tancarla pel devant; peró, per lo regular, tant capa com capot, si no feya pas molt fret ho duyan tirat sobre la espatlla esquerra.

Tal era'l vestit de tots els defensors de Barcelona. Havent durat molts anys el siti, tots anavan, si no del tots uniformats, al menys vestits tal com requería la guerra d'aquell temps.

Considerant que la escena passa sobre'l mes de setembre, mestre Olaguer podria, si's vol, anar en mánegas de camisa, peró may prescindir de la bandolera, de la xarpa y de la espasa de trinxera, ni del vestit y demés prendas qu'hem esplicat. Sols podria tenir tirada per allí la jupa, encara qu'estava prohibit per la ordenansa'l despullarse de cap de las prendas en els moments de combat.

Aixís, recomaném al senyor Borrás y demés actors que se'ls ocorri posar en escena'l *Mestre Olaguer*, que segueixin aquestas instruccions, y d'aquest modo presentarán un verdader quadro históric. Totas las *guardarropías* tenen vestits *xambergs*. Els demés son petits detalls que's poden arreglar fácilment, y seria una llástima que per tan poca cosa's fes malbé l'efecte histórich de tan hermós monolech. Nosaltres estém á la disposició dels actors que vulguin consultarnos, pera dárloshi tots els resenyements possibles, no sols per aquests personatjes históricht, sinó per tot lo que's refereixi á indumentaria de la Historia de Catalunya.

Pompeyus Gener.

TEATRES

NOVETATS

La Realtá.

D'en Gerolamo Rovetta no'n coneixiam més que un drama anomenat *I Disonesti*, representat per en Novelli en una de las moltas visitas que'ns ha fet á Barcelona (algunas ben mal correspostas per part de nostre públich). Recordo qu'era una nit d'abril al teatre Lirich, y que'l drama va agradar molt, ab tot y tenir bastants defectes, y que va imposarse de cop y volta. Se veu qu'en Rovetta no s'adorm pas com fan *nuestros más insignes dramaturgos*, sinó que trevalla de fort y de ferm, sense descans y sense treva, y fruyts de sa valenta tasca son dramas com *La Realtá*, que sent com son ben sapats y fornits per la sava xardorosa de sa terra que'ls nodreix y vivifica,'s veu que son autor els ha exposat ben sovint á las ventadas ibsenianas que venen del Nort, y aixís s'ayrejan, se fant forts y tenen dret á disfrutar de llarga vida.

La Realtá es un drama d'empenta, hont s'exposa un problema ben trascendental avuy en dia: la lluyta entre l'ideal y la realitat de la vida. L'Ibsen ja'ns el presenta en l'*Halvard Solness*, y en Gabriel d'Annunzio, encara que en forma exclussivament poética y d'altre modo, en sos dos darrers dramas *La Gioconda* y *La Gloria*. En Rovetta, sens arribar á la forsa titánica y al profétich y aclaparador cop d'ull del gran mestre noruech, ni á las vi-

sions eminentment estéticas, de poesia forta y pertorbadora com el perfúm de las rosas de maig, del admirable poeta italiá, tracta en esfera més modesta y potser més natural y veritable'l problema tal com ell el veu. Ab gran sobrietat y ab gran senzillesa de medis l'exposa, fa esclatar el conflicte y'l resol tal com ell creu qu'ha de resoldres, peró ab un nirvi dramátich de tal mena, que la impresió que produheix la representació del drama es fondíssima, d'aquellas que no s'esborran.

Francesco Quarnarolo, carácter hermosissim y altament simpátich, es un home de gran imaginació y de cor inmens, excitable, inquiet, emprenedor, d'aquells homes que semblan tenir alas, que somnía sempre en grans empresas, vessant amor per tothóm; trevallador infatigable, es un verdader atleta moral que desde casi sa infantesa lluyta constantment y sense donarsen compte ab la que ha de ser sa eterna enemiga, la més odiosa y execrable pels grans homes: la realitat. Als vint anys s'enamora perdudament, ab tota la forsa del seu gran cor, d'una dona que somnia també ab la gloria, acariciant la dolsa idea d'arribar á ser una gran artista lírica. Se casa ab ella y d'ella té una filla: Sofia. A n'en Francesco tot li va bé fins aquí, peró la realitat ja l'espera pera ventar á sas alas el primer cop d'estisoras. Sa muller fuig de la casa marital per anarsen darrera d'un amant. En Francesco's desespera, té un disgust de mort. Li han tallat moltas plomas; sas alas sagnan; mes poch á poch se va revifant. Sos devers de pare envers Sofia, que va creixent, l'obligan á tornarse á llensar á la lluyta ab més coratje que may. Sab que sa muller s'ha despertat de sos somnis de gloria pera tornarse una viciosa. A sa filla li diu que sa mare es morta, y la noya's va tornan dona, criada y educada pel seu pare á qui cada dia s'assembla més: es intel-ligent, resolta, de gran cor, seriosa, venerant constantment la memoria de sa mare. La Sofia Quarnarolo, altre tipo y carácter bellissim, es ben bé l'ideal de la dona moderna.

Lluytant y trevallant de ferm, en Francesco ha arribat á fundar una gran federació d'associacions obreras, y estimat de tots els que'n forman part arriba (quan comensa l'obra), á ser elegit president per milers de vots, y'l veyém radiant de goig, remerciant desde'ls balcons de sa casa á n'el poble que ompla de gom á gom la plassa y l'aclama y'l victoreja. La joya no cap en son pit. Se considera felis, tot li somriu. A fora'ls plaudiments, las caricias del poble que l'adora; á dins, l'amor de sa filla que festeja ab en Giordano Candia, un xicot de talent, fill de rica familia y ardent apostol de sa causa. Y perque res hi falti, en Quarnarolo es correspost per l'Anna Santer, la mestra suissa de las escolas de la federació, á qui estima bojament y ab la que s'unirá ab llas etern, no benehit per la Iglesia ni amparat per la lley civil, perque son matrimoni anterior ab aquella perduda que va rodolant pels grahons més baixos del vici li priva de ferho, sinó consagrat per un jurament d'amor etern que's fan tots dos. La volada d'en Quarnarolo, com se veu, no pot ser més espléndida. S'ha sortit de la realitat, mes l'alé no li manca: la victoria es ben seva. Peró, com ja li profetisa'l *signòr* Marino (un pobre home desenganyat de las falsas voladas vers la gloria, un verdader náufrech social y un dels tipos més ben dibuixats del drama), no cal enlluhernarse ab resplandors de fochs de palla, y si no's pot volar ben enlayre, fora del alcans dels trets dels cassadors, val més arrossegarse per la terra. El cassador, quan s'alsa l'aucell, es quan li engega'l tret.—«Vos alseu vos y no tinguéu por»—li diu;—«la realitat ja vos está apuntant á horas d'ara».—En efecte: el tret de la realitat no's fa pas esperar. El dia mateix del triomf, el govern destituheix á l'Anna Santer de son empleu de mestra de las escolas. Arriba un capellá montanyench, Guglielmo Nordel, y de part d'una tia d'Anna, malalta en llur poblet nadiu, li ve á recordar que la vida que fa no es correcta y si molt pecaminosa. Els diaris del vespre ja donan compte de la destitució de la mestra.

Mes això encara no es res. El temps passa y las acusacions dels contraris d'en Quarnarolo son cada dia més nombrosas y més graves. El dupte comensa á torturar á sos amichs, els quals encara'l defensan, peró ve un dia en que's reuneixén els caps d'ala á casa seva y li exposan clar y net totas las acusacions, una per una, perque las aixafi y las desfassi ab probas ben complertas. En Francesco comensa á torbarse al veure aquella nuvolada de desconfiansa, d'odis y de traydorias que l'amenassa. Sas explicacions no semblan prou claras, no satisfán prou als amichs, els quals li aconsellan que dimiteixi son cárrech de President de la federació, y al ultim (en una escena magistral), un d'ells, cabalment un obrer, l'insulta, y en Quarnarolo'l bofeteja, cego de rabia, entre las empentas dels amichs que forsejan per separarlos.

Un per un, van deixantlo sol; fins son futur gendre l'abandona. L'Anna Santer no hi es tampoch per aconsolarlo, perque, cedint als prechs del capellá del seu poble, se'n ha anat á veure á sa tia malalta, y no més li queda sa filla, sa volguda Sofia, que omplintlo de petons, li aixuga las llágrimas dels ulls y la suhor que regala del seu front d'atleta.

La necessitat els obliga á viure modestament, abandonats de tothóm, menos del filosop *signor* Marino, que'ls serveix y aconsola en sa desgracia; y ab la perspectiva de

tres mesos de presó, qu'haurá de sufrir en Quarnarolo á conseqüencia d'una denuncia presentada per un dels associats de la federació, acusantlo d'haver robat del fondo social.

En Giordano Candia ve á despedirse de Sofia per rompre definitivament ab ella. Li torna las cartas. — « Per qué? » — diu ella no sabent darse compte de lo que li passa. — « Perque m'has enganyat », — contesta ell. — « Tu no vas dirme que ta mare era viva y que fos lo qu'es!... » — « Que la meva mare es viva?» — exclama Sofia transportada de goig, delirant, en el mateix moment en qu'entra en Quarnarolo, que li havia dit sempre qu'era morta. — Y aquí, un cop fora en Giordano, esclata entre pare y filla una escena espantosa. Ell respón als cárrechs de Sofia dihentli que sí, que sa mare es viva, peró que aquella mare desnaturalisada no es la que s'han forjat la imaginació y'l cor d'ella. El cop es fort pera la pobre Sofia. La realitat triomfa y gosa ab l'agonía de sas dugas victimas que, sense forsas pera lluytar més, cauhen rendidas, completament vensudas, deixant que suri l'imperi dels *imbécils* y dels ignorants ensoperbits. Ells prefereixen morir, y's matan, adormintse abrassats pare y filla, y asfixiantse ab las emanacions del carbó, ab el baf de la negra realitat que tot ho enmatzina.

Tal es el drama d'en Rovetta, vigorós, mascle, tot ell de ferro (si se'ns permet la frasse), é interpretat d'un modo admirable per tota la companyia. Pocas vegadas hem vist en nostres teatres conjunts tan justos y veritables com el d'aquella escena de la baralla del segón acte, que fa esgarrifar de debó y ahont, com en tota l'obra, en Paladini (Francesco Quarnarolo) va estar fet un colós. L'alsaria á que's va remontar l'eminent actor, fou verament insuperable. Al enviarli desde nostras columnas l'aplauso més calurós, li fem avinent la grossa recansa que sentim al veure que se'n ha anat d'una companyia de la qual era'l nirvi principal, y s'ha despedit d'un públich que tant l'estima.

La Mariani molt bé, sobretot en el tercer acte. En Brignone (*signor* Marino), en Bernardi, en D'Antoni, en fi, tots, en una paraula, á l'alsaria de l'obra. Crech qu'es l'elogi més falaguer que de son trevall pot ferse.

S. V.

« TRISTAN É ISOLDA » A BARCELONA

VI Y ULTIM

La personalitat del mestre Soler y Rovirosa, l'eminent pintor escenograf que tantas obras d'art ens ha fet admirar en el transcurs de sa llarga carrera, ha sigut sempre objecte de nostre especial estimació. Dolorós ens ha d'ésser, per tant, no poder tributarli, en la primera ocasió que tenim de parlarne en la prempsa, els elogis que son gran talent artistich tan sovint ha fet brollar de nostres llabis; peró'l dever que'ns hem imposat de no deixar passar en silenci res de quant ha contribuhit á profanar el *Tristan* á Barcelona, 'ns conduheix á ocuparnos, pera cloure aquests articles, dels autors del decorat y trajos, aixís com de la direcció artística, encarregada al ja esmentat senyor Soler y Rovirosa.

Al publicarse las llistas de la darrera temporada, y veure en ellas que'l senyor Soler figurava com á director artístich, esperavam que l'obra de Wagner sería posada ab la serietat y respecte á que era acreedora, majorment després del viatje á Alemania que ab aquest objecte verificá dit artista en companyia del empressari. Mes, com ja diguerem en el primer d'aquests estudis, de ben poch va servir semblant excursió, donchs retornaren empressari y director á nostra terra ben poch coneixedors de sa obligació, á judicar pels fruyts que dita excursió ha donat. Y com que'l fí primordial de la Empresa ja sabém qu'es tot lo contrari del verdader Art, y en cambi jamay gosariam dir altre tant de la persona encarregada de la direcció artística, aném á demostrar á n'en Soler, qu'ell té la culpa dels errors comesos en tot quant no's refereix á la execució vocal é instrumental de l'obra, culpa que sols hem d'atribuhir á son desconeixement, per falta d'un estudi profond, de las obras de Wagner.

El primer y sens dupte'l més capital dels errors d'en Soler y Rovirosa, es el cambi d'época del poema. ¿Quí autorisá al artista semblant atreviment? ¿Cóm podém tolerar que'ns transporti al sigle XII l'acció que Wagner posá en el SIGLE VI? Si en Soler hagués regirat una mica las obras que d'axó tractan, s'hauría convensut de la equivocació en qu'estava al creures autorisat pera posar l'acció en plena Edat Mitjana. Pera demostrarli que la rahó es nostra, li citarém el testimoni del propi Wagner, qu'ell sens dupte no ha sapigut trobar enlloch. En Wagner, trobantse á Paris en 1860, va publicar, en un volúm titulat *Quatre poèmes d'operas*, el text íntegro, traduhit per ell mateix en prosa francesa, dels seus dramas lírichs *Vaixell fantasma*, *Tannhäuser*, *Lohengrin* y *Tristan é Isolda*, y en la primera plana d'aquest ultim s'hi llegeix textualment: «La scène se passe vers le VIe siècle». Creyém qu'axó, dit pel propi Wagner, no admet réplica, y no cumplirho es cometre un atentat contra la seva obra artística. La diferencia d'una época á l altra obliga á fer un salt massa gros y á presentar ab decorat y trajos dels sigles XII, XIII y XIV, lo que deuria ser

mitj barbre (1). Aixís es com ho volía en Wagner, aixís se presenta en totas las grans escenas d'Alemania, y fins á París recentment el malhaurat mestre Lamoureux, infatigable apóstol del wagnerisme, va respectar la verdadera tradició, com pot comprobarse en el número de la magnífica revista d'espectacles *Le Theatre* del passat novembre. Comparis la indumentaria de París ab la nostra, y vegis de quina part está la rahó. Aquest ha sigut, donchs, el punt de partida de tots els demés disbarats qu'en lo que's refereix á la *mise en scène* s'han anat succehint.

Las decoracions del *Tristan* ens han satisfet poquíssim. Cap d'ellas la trobém ajustada á las anotacions que hi ha al llibre, del qual n'ha prescindit el pintor sempre que li ha convingut. En el vaixell del primer acte hi hem trobat falta de grandiositat y fins desproporció entre la tenda de Isolda y lo restant. Donadas las dimensions del escenari del Liceu, creyém que se'n podía haver tret molt més partit, sobretot en lo que's refereix al segón terme. La popa de la embarcació l'hauríam desitjat més llunyana y més majestuosa, ja qu'es natural que'l rey de Cornouailles enviés el seu millor vaixell pera cercar á sa promesa, la princesa de Irlanda. Els cortinatjes que tancan la tenda'ns han semblat de tons massa vius y poch adequats pera que'ls personatjes se destaquessin ab el degut relléu; el llit de repós de Isolda bon xich senzill; y la tauleta ab la seva cobertura semblava més apropósit pera posarhi las canadellas, al costat d'un altar, que no pels filtres mágichs. Y apropósit d'aquests, mana Wagner que'l filtre amorós sía representat per un pot daurat, y'l brebatje de mort per un de negre, com indican las paraulas «*di color fosco*», que diu Isolda al mostrarlo; peró aquí sols n'hi havía un de daurat, que sortía dos cops de dintre la capsa. La escala que pera baixar al interior del vaixell deu veures al costat dret, ha sigut suprimida com article de luxo, ja que cap servey hi fa. La copa en que's serveix la beguda deu tenir, pera ésser d'época, la forma d'un corn; res de tassa com la qu'aquí's presentava, y que desprès rodolava per terra ab soroll de llauna. Citém tots aquests detalls que á alguns semblarán secundaris sent aixís que tenen una importancia capital en las obras de Wagner, pera que's vegi'l poch coneixement que la direcció artística tenía de l'obra. Y al final d'aquest acte, quin efecte més deplorable veure caminar á empentas dels maquinistas el castell del rey Marke, pera simular l'arribada á port del vaixell! L'escenograf va tenir una bona pensada, peró va sortirli un xich desigual en la práctica; millor hauría sigut com se fa en altres teatres, qu'apareix ja tot el castell al descorres las cortinas. L'efecte d'aquest final no pot haver sigut més raquítich: no hi ha hagut direcció pera moure las massas y ferlas esclatar en la desbordant joya que deu produhir l'arribada á port. Y per últim, aquella cayguda de teló tan anti-estética qu'en Soler y Rovirosa podía haver suprimit d'un cop per sempre, substituhintla pel joch de cortinas que ab molt bon acert havía disposat al comensar l'acte.

No gayre més ens ha satisfet la decoració del segón acte. Prescindint de l'arquitectura del paláu, forsada pel cambi d'época de l'obra, hi trobém també bastants detalls que s'apartan dels desitjos del autor. La torre del castell es un dels trossos que més ens han agradat, sobretot el finestral de la part superior, ab un efecte de lluna molt ben combinat; peró aquesta torre deu ésser practicable, y en son últim terme hi falta una escala (també practicable) que conduheixi á una terrasa desde ahont deu vetllar Brangania, amagada, durant el diálech amorós. El banch ahont aquest té lloch destruheix tot l'efecte estétich de la situació, puig devía ésser un banch de flors y fullatje, colocat dissimuladament en una recolzada del jardí, y no de marbre y tan mesquí y pelat com s'ha presentat aquí. En cambi, l'escenograf hi ha afegit de la seva cullita dugas columnetas ab uns reys esquifits que semblavan dos *santidiguixis*. En quant á la part de jardí, té d'ésser molt més frondós, sobretot en l'últim terme, formant un verdader carrer d'arbres corpulents, per ahont entra Tristan, y sense que's vegi al fons cap altre edifici (1). Ademés, ¿no podía'l director artístich haver suprimit la *tradicional lluna* d'aquell teatre, quals projeccions tan desastrós efecte produheixen, y substituhirla per una de més *auténtica*, cosa gens difícil avuy día en qualsevol teatre de segón ordre?

En el tercer acte es ahont el pintor més llibertats s'ha permés, no subjectantse pera res á la voluntat del autor, fins el punt de que aquest mateix no coneixería que la decoració fos pintada pera'l seu *Tristan*. En Soler y Rovirosa, desconeixedor de l'obra, ha pres lo secundari per lo principal, y sols hi ha trobat ocasió pera presentarnos las ruinas d'un castell, que no diu el llibre que sía enderrocat, sinó tan sols abandonat. Y aquest castell, desprès de cambiarlo de lloch, puig

---

(1) Cosa semblant succeheix ab *Lohengrin*. L'época de l'acció es el sigle x, puig el rey Enrich *l'Aucellayre* es un personatje históric, y per aixó á Alemania hem vist vestir dita obra ab trajos bizantins. Aquí, y en altras escenas igualment poch escrupulosas, s'ha trasladat al sigle XIII, ab el pretext de que'ls trajos resultan més *brillants* ó més baratos.

(1) Hem cregut veurer aprofitada en aquesta decoració, bona part de la del darrer acte de Falstaff.

deu apareixer á la esquerra del espectador, omplena ab excés l'escenari, no deixant gayre espay al element que deuria predominar sobre tot lo demés. Mar, molt mar, molt horitzont es lo que volia Wagner pera reflexar la idea d'aquest acte, que no es altra que la tristesa, la desolació y la soletat que envoltan al héroe agonitzant. El pintor ha suprimit además la torre de guayta, que tant servey deuria fer durant tot l'acte; de manera que tant el pastor, com en Kurwenal, y després el pilot, tenian d'endevinarho tot desde dalt d'un pedris. Y posat l'escenograf á cambiarho tot, ni tan sols ha respectat l'arbre, substituhint per un roure lo que l'autor mana molt expressament que sia un tell. Las llums donadas á aquesta decoració, las trobém també molt impropias: massa claror, excés d'alegría hi ha al comensar l'acte, com poca gradació de llums després, pera ferse vespre de la manera falsissima que's fa sempre en el Liceu, ó sia, tancant de cop las aixetas del gas. Ja que'l senyor Soler volia presentarnos la seva decoració ab dos efectes de llum distints (cosa que l'obra no ho marca), podia haverse cuydat una mica més de la transició de l'un á l'altre. ¿Que no s'hi va fixar l'estiu passat en els admirables jochs de llums del escenari de Bayreuth?

La direcció artística ha comés la derrera y potser la més important equivocació al final de l'obra. L'assalt de la fortalesa per la gent del rey ha resultat una comedia complerta, puig impossible es veure una *lluyta* més pacifica. Feya riure la *tranquilitat* ab que aquells guerrers esbotsavan la porta. Y pitjor sorti encara'l quadro final, en que totas las figuras estavan descompostas y fora de lloch y d'expressió, convertint en cómica tan hermosa situació trágica. No es la culpa de Wagner per fer morir quatre personatjes á l'hora, ni de Shakspeare quan fa altre tant en el final del *Hamlet;* el públich no riuria, avans al contrari, entraria de ple en la situació, ab artistas de debó, que sentissin el personatje que interpretan, y ab directors artístichs que tinguessin conciencia del seu cárrech y forsa de voluntad pera posar á ratlla á tothóm que volgués profanar la creació del Geni.

Molt ens dol haver d'expressarnos aixis, majorment al tractar d'una persona del talent é ilustració d'en Soler y Rovirosa. Peró reconegui aquest mestre ab sinceritat que no es tot hú fer el decorat de *La Redoma* y *De la Terra al Sol*, ó'l de *Tristan é Isolda*. Y la veritat: en aquestas decoracions, particularment la del segón acte, hi trobém bastant de comedia de mágica. En Soler ne va tenir prou ab saber que primer sortia un barco, després un jardí, y al ultim un castell; el mestre de Bayreuth exigeix, en cambi, que tots els elements que intervenen en sos dramas lirichs se compenetrin ab son pensament generador y que l'encarregat de posarlo en escena sigui apte pera capir que'l drama wagneriá es bon tros diferent d'una *ópera de espectáculo*.

—

Altre tant hem de dir al dibuixant senyor Labarta, puig la indumentaria de l'obra ha anat de parella ab el decorat. N'hi ha hagut pera tots els gustos, desde'l trajo del rey, qu'es bizanti pur, fins el de Tristan, qu'es de ple sigle XV. El dibuixant dels figurins, influhit sens dupte pel pintor, ha patit del mateix defecte d'aquest, ó sia ignorar el terreno que trepitjava. No n'hi ha prou, senyor Labarta, ab dir qu'en Wagner podia saber de música, peró qu'en las altras arts era un ignorant. Avans d'esmenar la plana al mestre, es menester conéixel per quelcóm més que per referencias. Sapigut es que Wagner va cedir el drets de propietat de *Tristan é Isolda* á la casa «Breitkopf Härtel», de Leipzig. Aquesta casa, que podém donchs considerar com la més autorisada en la materia, recullí tot lo que Wagner ordená respecte al decorat y trajos de l'obra que'ns ocupa, y ho publicá, pera coneixement dels directors, pintors y dibuixants de tot el món, en quatre distints idiomas; alemany, inglés, francés y fins grech. Com á mostra transcriurém la descripció del trajo de Tristan:

«Túnica blava de llana groixuda, de fils espessos, qu'arriba fins els genolls, ab mánegas curtas que cubreixen la meytat dels brassos. La túnica va guarnida, en sas voras inferiors y en sas mánegas, de pell de gat gris.—Amples brassalets de metall á cada bras. — Corassa de metall, subjectada per medi de corretjas de cuyro natural.—Cinturó ample de igual cuyro, destinat pera portar las armas, y guarnit de metall.—Gran capa blava, més fosca que la túnica, sense cap adorno.—Cascò de ferro ab guarniments de metall.—Espasa curta y ampla, ab mánech de ferro, y veyna de cuyro natural, guarnida de metall.—Mallas de color de carn fins als dits dels peus. — Sandalias de cuyro natural, lligadas fins el genoll; sota 'ls lligams de cuyro, una pell de gat, gris, enrotllada al voltant de las camas; assobre y devant, genolleras de metall.—Cabells rossos y rissats cayent sobre'l coll; gran barba, una mica més clara, tallada en punta.»

Compari'l lector el trajo descrit ab el de Cristófol Colóm que duya'l Tristan del Liceu, y després trihi'l que més li agradi.

També podriam copiar la descripció dels trajos dels altres personatjes, peró com á mostra es suficient lo qu'hem transcrit. Hauriam volgut més sencillesa en el vestit de Isolda. Son manto es precis que sia d'un to vermell pujat, qu'es el color més adequat al estat de la seva ánima. Brangania estaria més apropiada ab una túnica gris y senzilla, que ab el trajo de dibuixos y coloraynas qu'aqui

li posaren. El trajo del rey Marke, el millor dels que's presentaren, tenia també'l defecte de la impropietat. Pera rebre en son paláu estaria adequat, peró per venir d'una cassera nocturna, com en el segón acte, ó fer un viatje per mar, com en el tercer, no es aquell el vestit més indicat. Y aixó de que un sobirá degui anar sempre disfressat ab las sevas insignias, sense llevarse del cap la corona ni quan va de cassa ni quan va per mar, ho trobém senzillament ridicul, senyor Labarta.

De totas las equivocacions de indumentaria, la més inconcebible es la referent á Kurwenal. El vell escuder que fa casi bé de pare al héroe, que li parla en el llit de mort dels jorns de sa infantesa, han tingut el mal acert de caracterisarlo tan jove, que més aviat semblava ell fill de Tristan. La barba de Kurwenal deu blanquejar un xich, en comptes d'ésser tan rossa y rissada com la que duya en Giraldoni. Y, per altra part, ¿á qué ve suprimir el casco, igual que ab Tristan, y fer anar als guerreros pel món ab el cap descubert? El trajo del escuder consisteix en túnica fosca cuberta de pells, manto llarch, calsat com Tristan, els brasos nusos, y casco de metall ab banyas. Qué li sembla, senyor Labarta? ¿No es més artistich y d'época que'l que vosté va inventar? No parlém de la indumentaria de la comparsería, perque además de la impropietat, ni tan sols el mérit d'ésser nova tenía, fent constar tan sols que l'únich vestit dels pastors eran las pells del seu remat y aixís está manat que vesteixi'l que surt en el *Tristan*.

Aqui finalisém aquests apunts sobre l'atentat artistich comés en el Liceu. Repetim, com diguerem al comensar, que no'ns ha mogut passió de cap mena ni ha sigut nostra intenció la de molestar á ningú dels que per forsa hem tingut d'atacar. Nostre únich objectíu es lluytar ab totas las forsas pera que las creacions artisticas sían respectadas com se mereixen, y'l públich no sía víctima tan sovint de semblants enganys per part dels que, atents sols á explotarlo, no reparan en profanar las obras del Geni.

Y fins als vinents concerts.

JOAQUÍM PENA.

NOVAS

Avuy repartim als nostres suscriptors el NÚMERO ANTECEDENT, que conté'ls trevalls publicats per nostres colaboradors en la *Setmana catalanista*. Com ja varem dir, creyém necessaria la publicació d'aquestos trevalls, perque alguns d'ells s'han continuat en las planas de JOVENTUT y, principalment, perque tots donan á coneixe nostre carácter y tendencia.

El NÚMERO ANTECEDENT se posa á la venda al preu de 25 céntims pera que'ls aficionats puguin completar la colecció: peró als suscriptors se'ls hi regala. Vegis el sumari:

ARTICLES POLÍTICHS: *La Patria*, *El Catalanisme y els catalanistas*, *Tot ó res*, *Lo de Lleyda*, per Lluís Marsans; *La vida municipal y l'esperit regional*, *L'enemich del regionalisme*, per Joan Poblet.

BARCELONINAS, per Oriol Martí.

ARTICLES LITERARIS: «*Els Segadors*» *á montanya*, *Els Graciosos*, per Salvador Vilaregut; *Aixís va parlar Zarathustra*, *Un traginer filosop*, per Pompeyus Gener; *La Cambrera*, traducció de Narcís Oller; *L'ideal d'en Peret*, per Trinitat Monegal; *La felicitat á montanya*, per Jordi d'Osor; *Nota pirenenca*, per E. Pelegrí Ferrer.

ARTICLES CRÍTICHS: *El Teatre Catalá*, per Emili Tintorer; «*Tristan é Isolda*» *á Barcelona*, per Joaquím Pena.

POESÍAS: *El lliri blau*, per A. Bori y Fontestá; *Cants de joventut*, per Lluís Vía; *Amunt sempre*, per J. Puig y Ferrater; *Fragment del* «*Ramayana*», per Salvador Vilaregut.

TEATRES: *Lo comte l'Arnau*, *Tristi amori*, per E. T.; *Un fallimento*, per O. M.

PINTURA: per A. Solé.

La funció donada al Principal el dia 23 del passat febrer á benefici de l'Associació de la Ensenyansa Catalana, estigué concorregudíssima. Dita Associació l'havía dedicada á la *Unió Catalanista*, é hi prenia part la societat coral *Catalunya Nova*, la que, després de representarse «Lo ferrer de tall», va executar triadas pessas, tals com «Els tres tambors» y el valent «Crit de Patria», acabant ab «Els Segadors», que la concurrencia va escoltar á peu dret y va aplaudir ab entussiasme gran, donant continuats viscas á Catalunya y á sa autonomía.

Després el primer actor del teatre catalá senyor Borrás va interpretar el famós monólech d'en Guimerá «Mestre Olaguer», obtenint els aplausos de sempre. Al acabarse la funció, una bona part del públich va dirigirse Rambla amunt cantant nostre himne nacional.

Doném la enhorabona á l'Associació de la Ensenyansa Catalana, y desitjém que's repeteixin sovint en nostres teatres festas tan patrióticas com la que'ns ocupa, y que tant de bé reportan al Catalanisme.

La casa editorial de música Breitkopff & Härtel, de Leipzig, ha comensat la publicació de las obras complertas de Berlioz. La

colecció's compondrá de vint tomos, al preu de quinze marks cada un.

—

Molt ens compláu poder donar compte d'un nou triomf de nostre colaborador y benvolgut amich el mestre Antoni Ribera, obtingut en el concert que doná'l día 14 del passat febrer en la Sala Kaim, de Munich. Els professors de la orquesta (qu'es la del célebre Weingarstner). en el primer ensaig, al acabar el preludi dels «Mestres cantors», ovacionaren al mestre catalá. El princep Lluis Ferrán assistí al ensaig, ab la infanta Pau, qui al acabar el concert cridá á son palco al mestre y li regalá un barril d'or que representa Munich; en el cércol de dalt hi ha estampat el programa, y en el de baix, la mateixa infanta hi grabá la data y son nom. Las felicitacions generals rebudas encoratjan á l'Antoni Ribera per avansar en son dur y gloriós camí, y en son próxim concert donará á coneixer al públich de Nüremberg la música catalana. Rebi nostra més coral enhorabona.

—

Han visitat nostra redacció'ls periódichs *Lo Pi de las tres Brancas*, de Berga; *L'Aliga Tarreguense*, de Tárrega; *El Autonomista*, *El Correo de la Tarde* y *Lo Geronés*, de Girona, y ademés, *Pel & Ploma*, *Catalonia* y *Catalunya Nova*, de Barcelona.

Agrahím la visita y establím el cambi.

—

La *Unió Catalanista* va invitarnos al meeting celebrat á Crespiá'l dissapte ultim, ab motíu de la festa inaugural de l'Agrupació Catalanista d'aquella localitat. Per més que no hi varem poder assistir, ens hi adherirem de tot cor, acompanyant en esperit als companys de causa que tan alt parlaren en la defensa dels drets de la terra.

Assistiren al meeting més de 1.500 personas, haventhi molts catalanistas de las comarcas del Ampurdá, Castelló d'Ampurias, Figueras, Besalú y altres pobles.

Resumí'ls discursos en Joaquim Botet y Sisó, vocal de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, qui tancá l'acte dihent:

«Reclamém pera Catalunya'ls drets que constan en nostre programa, perque'l poble catalá l'ha fet Deu que'ns els doná y no'ls polítichs que'ns els volen pendre, y que cada día motejan á la nostra parla de dialecte ab gran desconeixement de la materia. Ens diuhen separatistas, y'ls verdaders separatistas son aqueixos que'ns insultan, perque si no consideran com espanyola á la llengua catalana, á nosaltres ens donan dret pera deixar d'ésser espanyols. Trevallém sense descans en favor dels principis que integran nostre programa, y podrém contemplar el complert renaixement de Catalunya, donchs el dret y la justicia están molt per demunt del orgull dels pobles.»

Acabá la festa ab gran entussiasme, cantant tothóm «Els Segadors».

—

El vinent diumenge tindrá lloch á Esparraguera la festa inaugural de l'Agrupació Catalanista «La Coronela». Ab tal motíu regna gran entussiasme en aquella comarca.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

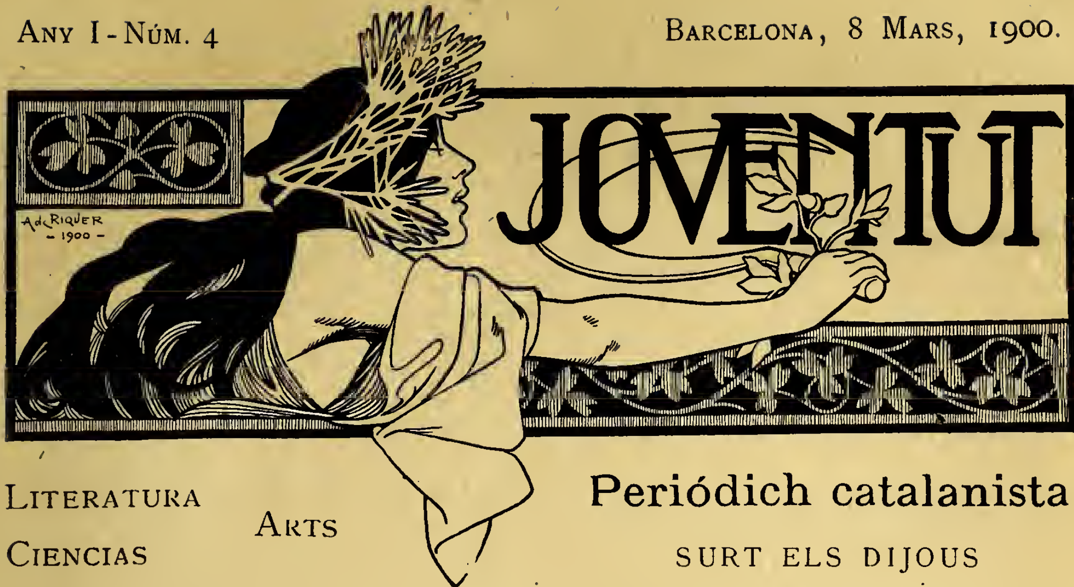
Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

ANY I - NÚM. 4 BARCELONA, 8 MARS, 1900.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

COLABORADORS D'AQUEST PERIÓDICH

Francisco Albó y Marti, Pere Aldavert, Ferrán d'Arteaga, Bonaventura Bassegoda, Hans Bethge, Joan Boada, A. Bori y Fontestá, Jaume Brossa, A. Busquets y Punset, Jascinto Capella, Enrich Clarassó, Ramón N. Comas, Alexandre Cortada, Carles Costa, Agusti Creuheras, Pompéu Fabra, Joseph M.ª Folch y Torres, Enrich de Fuentes, Joan Gay, Pompeyus Gener, Adriá Gual, Angel Guimerá, Joseph M.ª Jordá, Albert de S. Llanas, Joan Maragall, Pere G. Maristany, Eduart Marquina, Lluis Marsans, Oriol Martí y Ballés, Joseph Mas y Casanovas, Francesch Matheu, Apeles Mestres, E. Moliné y Brasés, Trinitat Monegal, Lluis Noguera, Narcis Oller, Eduart Pelegri, Joaquim Pena, Claudi Planas y Font, Joan Poblet, Frederich Rahola, Antoni Ribera, Alexandre de Riquer, Manel Rocamora, Joseph M.ª Roca, Santiago Rusiñol, Alfons Sans y Rossell, Valeri Serra y Boldú, Antoni Solé, Ignaci Soler y Escofet, Ramón Suriñach Baell, Joseph M.ª Tamburini, Emili Tintorer, Joan Tusquets, Modest Urgell, Mique Utrillo, Jascinto Verdaguer, Pbre., Lluís Via, Salvador Vilaregut, Marián Wayreda, Lluis de Zulueta, y altres.

COMEDIA POLÍTICA

La cosa ja no ofereix dupte. Segons diuhen á Madrid, el Catalanisme es un verdader perill y s'han de reprimir *con mano fuerte* las sevas manifestacions. ¿Cóm es possible que uns neuróticks retrógrados, ab sos esplays de literat y artista, puguin fer trontollar aquella *unidad que tanta sangre nos cuesta?* Vagin á saberho!

Peró de que la cosa es seria ja'n poden estar segurs. Ho han dit tots els diputats regeneradors, ho ha dit en Romero Robledo, el politich més formal, l'home de més conseqüencia politica d'Espanya, y fins en Villanueva, que si bé á Cuba apoyava als elements autonomistas, allissonat per la experiencia deu pensar ara que per la forsa d'una idea, *cuatro bandoleros* y *cuatro gatos* poden

multiplicarse com els pans y'ls peixos del Evangeli.

¿Y en Silvela? A n'ell sí que li ha passat alló que tan sovint succeheix en las companyias *cómico-dramáticas*. Veurán un galán jove, aixerit, inteligent, estudiós, sempre en situació y á punt pera que no's descompongui'l quadro, y que fins á voltas se fa aplaudir més que'l primer actor ja vell, el qual, per son cárrech de director y empressari, té de doblegarse moltas vegadas á las exigencias del mal gust dels abonats.

El galán jove, en son quartet, diu en confiansa á sos admiradors:—«Fulano (el director) ha sigut un gran artista, peró avuy es ja una *ruina*. Jo, per afecte y per respecte á qui ha sigut mon mestre, dech *soportar* sas impertinencias, peró'l dia que pugui formar una companyia *ben meva*, ja veurán cóm sabré prescindir d'aqueix art ranci y rutinari, y seguiré las corrents modernissimas, ilustraré al públich, no sufriré las imposicions dels autors vells que per sa autoritat, adquirida per antigüetat, ens condempnan á representar obras *fossils*, sense vida, contrarias al progrés incessant del art. No cal dir que vostés (dirigintse als periodistas que l'escoltan y que portan induptablement *son drama* á la butxaca), no cal dir que vostés sortirán de la categoria d'autors anónims y m'ajudarán en ma regeneradora tasca.»

—«Qu'es bonich aixó! Que n'es d'inteligent aquest xicot!»—exclaman tots; peró arriba'l dia en que per qualsevol futesa renyeix ab el *gueto*, y la cosa ja varia d'aspecte. Ja poden tenir per segur que debutará ab l'*Aldea de San Lorenzo*, *La Carcajada* ó, tot lo més, ab el *Drama nuevo*.

¿Que surt la critica y l'ataca ab sos mateixos arguments? Ja's cuydará de dir que *ese chisgaravís* li té rabia porque li ha rebutjat un *infundio* qu'ell ne deya drama. ¿Que continúa la campanya? Allavors crida al administrador: — «Oiga usted, Sánchez; desde mañana le retira usted el *pase* á ese *papelucho*.» — ¿Que xiula'l verdader públich? A reforsar la *claque*, que ja té bé prou mans pera fer soroll! Ab aixó y representar una comedieta d'un periodista influyent, encara que sia *una lata*, per alló de que la *prensa es la palanca*... etcétera, ja está tot arreglat; y'l dia del benefici, ab las fullas de llaurer y coronas de vert pagadas pel beneficiat que cauhen de las *bambalinas*, ab els versos que plouhen del sostre, fets pel *primer apunte*, ab els aplausos dels amichs á qui ha regalat els palcos, y ab l'article *de contaduría* que inserta *El Eco de la Localidad*, cada dia creix més la seva reputació. Ja diu ell en confiansa que, encara que li repugna, convé ser práctich, y que'l públich que paga té drets molt respectables, perque s'apoyan en la *taquilla*; y finalment, no cal ferse ilusions: la gent no vol patir al teatre, sinó riure, y no está per filosofías; lo que li agrada son aquellas *tiradas de versos sonoros* que l'ensopeixen, y aquells finals de *latiguillo* que'l fan aixecar de la lluneta.

Naturalment, tots els públichs no son iguals: n'hi ha que no's deixan enlluhernar per la pedreria falsa; peró, lo que diu ell: no son las provincias que li han de donar fama: —¡«Qué me importa que me pateen esos brutos, cuando tanto me han aplaudido en Madrid! ¿Se acuerda usted, Sánchez, (l'administrador) de mi *caída* de *marras*, y de aquel *mutis*? ¡Cómo que por esto abandoné á mi maestro!» —

Que farian riure aqueixas *miserias de bastidors*, si la serietat, si la santetat del ART no fossin tan respectables!

Oriol Martí.

DE BONA MENA

Si al arribar á Campdevánol, per la carretera de Ribas, agaféu per la esquerra y pont enllá com qui enfila'l camí de La Pobla, os trobaréu á las dugas horas ab una dressera que porta á un recó de món, quina gent hi viu satisfeta y á conciencia de que'ls mals vents no hi arriban. Un campanaret aixerit, surmontant una iglesia més aixerida encara, os assenyala un poblet ignorat de qui no coneix el Santuari de Montgrony, quina capella románica es de las més antigas de la nostra estimada Catalunya. El poble s'anomena Gombreny, y es d'una puresa de costums admirable. Avesat al trángol de las guerras civils, no heu pas de parlar als vehins de lo qu'es la hospitalitat; no'ls heu pas de dir cóm se cuyda un ferit, cóm se tracta un malalt, cóm s'acull y's defensa á un fugitiu sía del color que's vulga... Els hi ha tocat tant el

fer de pare-pedás en las guerras! Y aquest tracte humanitari, que molts podrian desvirtuarlo ab la escusa de que'ls pobles petits no's poden comprometre en temps de bullangas, el tenen els gombrenesos heretat de molt temps; son catalans de pura nissaga: llenguatje, costums, bonhomia, tot això que's va esborrant d'alguns pobles, ho mantenen ells ab una escrupulositat tan segura, que, per ara, no hi ha pas cap perill de que s'en desfassin.

Son d'ells encara aquellas tipicas *carmilleras* de la vigilia de Pasqua florida, ab l'arreplega d'ous y de xays, ab las endressas y cansons de la terra, per las fadrinas que no s'amagan de deixarse galejar y de servir al jovent á la taula; son d'ells encara aquellas sujestivas festas majors, ab el *bon jorn* al matí, ab l'ofici solempnial presidit per l'Ajuntament y la Pabordia, ab el *llevant de taula* ahont pidolan els baciners per la illuminació del rosari, ab els balls de la terra que honora'l Rector presidintlos á plassa, ab l'ofici anyal pels difunts, ab las tornabodas alegras, ab las visitas á la Verge trobada, ab las ballas á l'era del Santuari, y l'anada á la font, y la tornada á la hermita, y'ls goigs cantats y'l rosari; son d'ells encara la processó y la entalamada de la festa del Corpus; las ofertas del pa y del formatje en la missa major; l'adoració per Nadal ab els pastorets enflocats y la xiuladera dels flaviols de saúch...; son d'ells encara totas eixas costums; y la visita als malalts, y l'ajudarse en las feynas en las tongadas del segar y del batre, quan el pobrissó comparet necessita de brassos, ho tenen com á molt ben entés y com á cosa sagrada.

Son franchs com la táula que brindan á tothóm; son aixuts de paraulas, ab la parla neta de tot ressabi foraster, ab la desconeixensa de mots banals y d'ofenosa taleya; sostenen un compromís encara que'ls pesi l'haverlo contret, y no s'avergonyeixen de confessar els seus erros, essent forsa tossuts en defensar la veritat que desitjan en tot y per tot: en el pensament com en l'obra.

Y no'ls parléu pas de presentarse d'altra manera com son; ni ho volen fer, ni'n sabrian. En punt á vestir, fan gala d'intransigents; roba de drap, barretina vermella, espardenyas de beta, y «qui aprofita la roba ve que s'ho troba», diuhen ells, que no n'estrenan pas gayre. Aixís se'ls veu ab aquell tirat primitiu y se'ls assenyala per tot sense qu'ells s'en ofenguin; perque, contat y debatut, treuhen en clar qu'ab els diners que per roba estalvian n'hi ha pera refer els conreus, per ajudarse ells mateixos y per aquestos dimonis d'impostos que llurs ascendents no coneixian y qu'ara ells han de soportar com pedra seca y maligne.

Y com no s'ofenen de que se'ls assenyali per l'antigor de la roba, tampoch s'ofenen de que se'ls retregui la cantarella ab que parlan. S'han fet l'adagi «el parlar com el vestir», y qui volgués esbrinarne la substancia, tal vegada hi trobaria que l'un com l'altre ha de ser net y senzill, ab el jayent que la roba pren al cos com la paraula allá hont es parlada. Anéu, ensenyeulos de filosofar.

Y aquesta gent que, pobra com es, no permet que cap vellet vagi á captar; que adinera'ls emprius y acarbona las bagas pera treuren lo menester á lliurar del servey de las armas al jovent que sortejan; aquesta gent que té confiansa en Deu y en la Verge de Montgroy, conformantse en las tribulacions y malas tongadas, s'esgarrifa de pensar com posada á la vida moderna hauria de cambiar de fora com de dins, per no passar com una nota endarrerida ab tot y conservar, com s'en alaba, la empenta d'una sanch sanitosa, d'una conciencia honrada, d'una puresa de costums que la fa digna de tota mena de consideracions y de respectes.

—No, no,— diuhen els gombrenesos; — ni may que puji aquesta vida de ciutat; podriam tenir més diners, anar més bonichs, peró... estariam més tristos.—

Y es que la terra hont s'ha nascut, es més alegra com més verge d'influencias estranyas.

A. Bori y Fontestá.

LA VENTURA D'UN BORDET

I

Per més toms que hi dongués, no sabia pas cóm arreglarsho pera dir clar y net al avi que se'n volia anar. Y això que'l Xepallí era una espurna que ja, ja!

Peró res; ab tot y això, á n'ell li havian fet

de pares á Campdelarit; y considerava una ingratitut deixarlos de cop y volta no pensant qu'ell ja's guanyava de sobras las garrofas. Alló era un seguit que feya pena: «Xepalli, vesme á cercar un brassat de jas pels garrins»; «Xepalli, portam un grapat d'encenalls pera fer bullir la perola»; «Xepalli, escatam una cistella de naps»... Y encara, paciencia mentres l'avia no l'enjonqués á bressolar al marrech. Tot això després d'haver fet jornal llarch al camp ó á la vinya, ahont, pobrissó, passava'l rosari de sas penas esperant l'arch de Sant Martí que eixis á bell esclat en aquella tempesta esgarrifosa qu'assotava son cor tendroy.

Y li sortí. Era un capvespre de maig; emperesida la terra, veya fugir turons enllá al sol que la besava tot el jorn; els aucells eran al bo de llurs canturias y trenavan l'himne del amor ab floridas passadas, sobretot el rossinyol ab sa veu escotorida y galana. El pobrissó del Xepalli s'estava estirat al marge guaytant la posta del sol, com si darrera d'ell vegés póndreshi sas més bellas esperansas. Quan més follivol estava en lo recompte de sas desventuras, se li atansá tota xiroya y vistosa la pubilleta del Raulet: una mosseta de disset anys, alta, garrida y guapassa, que feya glatir un estol de fadristerns de bonas casas que la pretenian. Encarántseli ella ab atractiva desinvoltura, comensá:

—Malagonyat minyó pels de Campdelarit! —

Ell, alsantse esparverat y sorprés, contestá:

—Tingáu en compte, minyona, que m'han fet de pares, y l'agrahiment es la prenda personal més estimada.

—Pro no coneixes, pobret, que t'esplotan, fente trevallar sense donarte res més que las caixaladas que un gos se las gonya boy y estantse tot lo dia estarnayat de panxa al sol? Al Raulet no ho fem pas aixis.

—Pro penséu, pubilleta, que no vaig anar á parar al Raulet, sinó á Campdelarit, y fins que Deu m'obri un camí'm veig obligat, y encara bon goig, á ésser servidor fidel y conformat d'aquella bona gent qu'ab tot y això m'estiman y'm tractan ni més ni menys que com á un fill propi; y això val molt.

—Pensa també que á Campdelarit quan un fill ó filla's voldrá acomodar li donarán son just cabal vistós, y tu, pobre bordet, te n'haurás d'eixir ab la roba de la esquena. —

Al sentir la paraula *bordet* no's pogué pas contenir, sobretot dita ab aquell interés per una minyona; y las dugas llágrimas entretingudas en sas parpellas, si cauhen no cauhen, se tornaren filet seguit, acompanyadas d'un gemech fondo, fondo.

—Plora! plora! Desfógat á mon devant, que jo vull lliurarte d'aquest jou qu'amenassa eternisarse sobre teu, procurante una vida trista. Demá t'esperém al Raulet ab millors tractes y... quí sap si darrera d'aquestos tractes hi anirá quelcóm més que fará ta felicitat y la d'altre ser.—

Al dir aquestas paraulas sospirá fondament, cullint ab son blanch mocadoret una perleta que rodolava lleugera per sa gemada galtona. Y s'escapá depressa, deixant al Xepalli encantat y com aturdit.

Allavors en lo cor del bordegás s'hi comensá á despertar un sentiment nou per ell, desconegut, y que li feu pressentir una dolcesa estranya... L'amor... l'amor sembrat per las paraulas d'una nina xamosa, felissa, en qui jamay ell havía atinat. La coneixia... sí... de véurela á missa'ls dias festius... la coneixia... sí... de trobarla pels pradells cullint floretas, ab son cistelló enflocat. Quí no la coneixia á la pubilla del Raulet! Era l'angel de aquells entorns, que sabia tant d'aixugar las llágrimas als desvalguts!

El pobre Xepalli no va pas adonarsen que se li fes fosch y qu'era l'hora de retornar á la masía; tan abstret lo deixaren las paraulletas de la nina, que no s'hauria pas mogut del tros, si no l'haguessin desensopit lo xiulet y'l bram estrafet del pastor que l'avisá desde'l tossal. Cullí las eynas y'l paneró de la brena y feu vía concirós, no podentse treure del magí aquellas paraulas secas y ditas entre llágrimas furtivas: «Demá t'esperém al Raulet ab millors tractes y... quí sap si darrera d'aquestos tractes hi anirá quelcóm més que fará ta felicitat y la d'altre ser.»

II

Encara'l sol no dava senyals d'eixida, que'l Xepalli ja s'estava al finestró de sa cambra guaytant de dret al Raulet... al niu dels seus somnis, al cimall de sas esperansas més floridas; allá ahont volaria gojós bon punt ha-

gués pres comiat de Campdelarit... Peró cóm fersho ell pera pendre comiat d'una casa que l'havían acullit de xich y desamparat y ahont se'l miravan com á propi? Y's deya y repetia una y cent voltas: «Si tu fossis com el Jepana, que té tracte fet ab l'amo y cobra sou, aviat estaría llest: anirías de dret al avi y li dirías sech y net: L'avi, m'ha eixit una casa que'm fan uns tractes que vos no me'ls podéu fer; y aqueixos tractes me convenen com el pa que menjo; per lo tant, si en quelcóm vos puch ésser convenient, al Raulet me trobaréu; per'xo, amichs com sempre. Aixís mateix li diría; pro ara, cóm ferho per no quedar malament ahont m'han fet home? Cal pensarhi, cal pensarhi.» Y en demés, ell veuría á la Nuria y s'ho enrahonarían, obrintli ella un camí, al ensemps qu'acabaria d'esplanar aquellas paraulas del dia avans y potser fins n'hi faria saltar alguna altra que fos clar estel en la nit pahorosa de sa infantesa y joventut denarida. Enfonsat en aytals consideracions lo trobá'l sol, assenyalantli l'hora d'anar al tros, ahont hi trescava solet tot lo sant dia, y ahont la mosseta l'aniría á trobar, estranyada de no veurel á casa llur, que'l devian esperar de bon'hora.

Baixá á la cuynassa dels mossos y prengué'l cistelló del esmorsar, y agafant del barri'ls cávechs y arpellas, feu via al trevall mormolant aquella cansoneta tristoya:

Lo mal del amor
n'es mal de migranya;
nineta gentil
me'l encomanava,
y me'l curará
sols la enamorada.

Arribá al tros tristoy y agobiat, no sabent cóm pararia tot alló del jorn avans, y esperava ab delió á la Nuria, pensant confiat que ella trobaría eixida satisfactoria per aytal assumpto. La esperava ab delió, peró barrejada ab temensa, veyentse avergonyit de tindre d'aguaytarse á una pubilla com la Nuria del Raulet, que si bé era cert que li havía indicat de bell antuvi y entre llágrimas, que l'estimava, ab tot, la gent l'assenyalaría ab el dit, tatxantlo per haver corferit á la pubilla més rica y vistosa de vint horas al vol. Ell, qu'era pobre y... bort! Y al considerarho's desfeya en un mar de plors qu' aixugá tot seguit la nina, que'l vigilava d'estona desde'l marge del empríu, ahont havía anat tementse del apocament d'en Xepallí pera donar de cop lo comiat dels seus amos.

—Y donchs, Biel, qui't fa menjar sopas á Campdelarit avuy? No quedarem que vindrías de bon'hora al Raulet? Que potser te n'has desdit?—

Al sentirse anomenar per son propi nom, experimentá un goig inesplicable. Ell, que sempre havia de sentirse, encara que no se'n ofenia, «Xepallí axó, Xepallí alló,» Es dir...! que ab tot y tractarlo com á propi á la masia ahont lo pujaren, may se pogueren estar de cridarlo ab aquell motíu trist, del tot trist per ell, pobrissó; y per'xó al escoltar de llabis d'aquella minyoneta son nom veritable, se sentí felis, augurant cosa millor encara. Tornat en si de son aclaparador estat y animat per aquell tractament, s'apressá á contestar:

—Sabéu, Nuria, que no goso pas donarlos comiat als de Campdelarit? Si vos no m'obríu camí,'m veig perdut, en bona fe. N'estich tan agrahit d'aquella gent! Pro també'm plauria tant víndremen al Raulet, que, vaja... no atino entre aytal goig trobar una eixida... una escusa que'm posés á xopluch del tractament d'ingrat per part dels meus benfactors.

—No t'espantis; tot ho farém; avuy me'n aniré á trobar al senyor Rector, y ell, no hi ha dupte que't portará á bon lloch; estigas tranquil y seré, y la cosa vindrá per ella mateixa.—

Garlaren bella estona, jugant llurs cors en un cel d'amor que s'esbadellava á son entorn, seré y rublert d'una felicitat jamay sentida per aquells dos sers que de bell antuvi's juraren, en nom de Deu, estimació eterna, fidelitat intrencable; en tant que'l rossinyol glosava aquell idili dols, cast y tendrívol.

III

En Xepallí ja feya un any qu'era al Raulet, y per anarhi no havía tingut pas de donarlos comiat: l'avi mateix li doná á n'ell, fentli proposicions d'una casa que'l demanavan y ahont faria á bon segur més carrera que á Campdelarit, perque allá, passat de las garrofas, vestir y calsar, no podian pas fer més. Ell deixá anar quatre llágrimas y feu via al Raulet, quedant en bon terreno ab la casa ahont fins allavors li havian fet de pares.

Ara's trobava millor, y de bon tros! No feya res més que vigilar als trevalladors, anar pels mercats trafiquejant, y fins li feren apendre de lletra ab un estudiant teólech que hi anava cada vespre. La pubilleta n'estava qui sab-lo enamorada, y tant, que fins parlá ab sa mare pera casarshi ab el bordet. No deixá de sorpréndrela aquesta resolució de sa filleta, y ab tot, no li repugnava pas gens. Li feu algunas observacions de lo que diría'l poble,'ls parents, coneguts... en fí, feu l'ofici de mare. Peró la noya, no's mogué de son ideal, y al cap de mitj any ja era la esposa del Biel, felíssa, plena d'un benestar inmens y contenta d'haver lograt á més del objecte de son cor, fer home á un minyó que hauría sens dupte passat á la ventura un calvari de penas y trevalls.

En Xepalli, fet lo cap de casa del Raulet, la feu prosperar aumentant llurs cabals que allavors eran propis. Y encara avuy pot veures al Raulet com la masía més potenta de la Guillería y baix Montseny. En Xepalli ja es vellet, la Nuria no tant, peró ja's mostra un tant aclofada pel pes dels anys. A llur entorn fressejan sos nets enjogassats, cuydant ara'l casal l'hereuhet, qu'arreplegá, com son pare, bona companyía.

Jordí d'Osor.

NOCTURNA

El carré es tot desert. La claror blanca
de la lluna en son ple, cau en la vila
y llumena palaus y casas vellas.

El carré es tot desert... Y'ls palaus góthichs
dels richs que ja reposan el mitj-tancan;
els arbres el confonen; la llum groga
dels fanals el rabeja de penombras.

Las notas apagadas d'un piano
cantan una cansó, boy confonentse
ab el raig blanch que's filtra en las persianas
y que s'estén d'aquell carré en la ratlla
y que's per llá d'enllá.

De sobte, secas
com si anessin á rompres, las grans rodas
d'un carro vell se topan ab las pedras...

Pobre cavall! Talment sembla un espectre
qu'avansa lentament al clar de lluna...
Pobre cavall!... Es condempnat á durla
la cárrega feixuga de inmondicias,
y á vetllar dolorós en las tranquilas
horas d'aquella nit...

Avansa, víctima!
Bestia noble y més gran que molts del homes!
No sents el cant febrós d'aqueix piano?
Es el cant de ta marxa... Avansa, avansa,
fent sentir de las rodas el sinistre
traquetejar!...

Y avall, avall per sempre
s'endinza l'animal ab la gran cárrega,
y's pert al lluny aquell soroll de rodas.

Y's torna á quedar sol el carré amplíssim,
y las darreras notas del piano
en la buydor del clar de lluna's perden...

Xavier Viura.

PARÁBOLA
DEL
HOME RICH Y'L POBRE LLÁTZER

PER GABRIELE D'ANNUNZIO.

(Acabament)

Y'l gran Senyor va dirli: — «Jo ompliré ta boca de plaher y tos llabis de joya.»—

Y va ordenar al nen negre que presentés al famolench el menjar més delicat dintre de la més rica vaixella. El nen negre va posarli al devant un plat tot d'or. Peró Llátzer no s'atreví á profanar ab sas mans vils aquell menjar de reys. Quedá com un cego; las llágrimas brollavan de sos ulls y semblava defallir, perque la fam li havía ressecat el moll dels ossos, y aquestos eran buyts com el dintre de las canyas. Y'ls gossos que'l voltavan varen devorar tot seguit els menjars del plat d'or. Llavoras el rich li digué: —«Malhaurat ets tu!...»—

Y va ordenar al nen negre que portés pel pobre'l vi més saborós dintre de la copa més cisellada, y 'l nen va obehir, presentantli una copa més hermosa que'ls topacis d'Etiopía.

Mes las mans de Llátzer tremolaren tant, que la copa li lliscá, fentse trossos sobre'l marbre, y 'l vi, esbargint sa aroma, s'esparramá entre las potas dels gossos.

El Magnífich digué encara: —«Malhaurat ets tu!»—

Y va dar ordre al nen negre de que cerqués una túnica de Siria y la portés al pobre. A poch torná'l nen ab una túnica brodada de mil colors, y va posarla en las mans de Llátzer.

L'home rich digué:—«Aixécat, Llátzer, y pósat aquesta túnica preciosa».—Y Llátzer va alsarse; mes al ferho, posá son peu llagat sobre un tros de la túnica lleugera, que's va esquinsar tota, produhint un so semblant al xiscle de l'aureneta.

El Magnífich digué encara una volta: —«Malhaurat ets tu!»—

Y allavors passava al lluny, pels jardins, el domador Talmai, portant per las regnas el cavall domat, quals nassos inflats encar escumejavan.

Y'l Senyor al véurel va cridarlo, y ab una má subjectá pel bras á Adonía y ab l'altra á Elisamma. Y las donas s'esgarrifaren perque vegeren que sos ulls eran com el paláu d'un reyalme hont totas las antorxas son encesas, menos una prop de la qual el butxí hi vetlla.

El Senyor digué:—«Talmai, acóstat ab el cavall domat».—Y Talmai va acostarse ab son cavall, que tenía las potas sonorosas y'l coll tremolós, y tot passant la má pel coll de la bestia, digué romrihent:—«Mira, Senyor: l'he domat, deixantel com un anyell.»—

Y aytal victoria de sa forsa, li esborrava del front el signe de la esclavitut. Talmai restava dret entre dugas columnas, amarat de suhor; son posat era atlétich, completament hermós. Y'l cavall tremolava, perque sa sanch sentía horror per l'home leprós; y la noblesa de sa rassa cremava dintre sas venas com flama inestingible, y las venas del coll y del pit s'entrelligavan.

El Senyor, confortat ab aytal espectacle y ab els ulls fits en el pobre, exclamá:—«Ton coratje tindrá bon premi, Talmai. Vina, donchs; treu al cavall las bellas regnas ab que l'has somtés, y pórtamelas tot seguit. Aquí t'espero.»—

Y deya això, perque bullía dintre son cap un pensament desde que subjectava ab sas mans á las dugas cortisanas, qu'havían tremolat de desitj al veure'l domador y ara tremolavan de por fins als ossos.

Y tot seguit digué á Llátzer:—«Oh, Llátzer! Donchs ton paladar no sab distingir las cosas bonas de las dolentas, y ni'l plat, ni la copa, ni la túnica t'han pogut retornar, jo vuy fer l'última proba... l'amor! Aquestas donas serán tevas; jo te las donaré.»—

Y Adonia va queixarse dihent:—«¿Qué'n vols fer de mi, Senyor?»—

Y Elisamma va queixarse també:—«¿Qué'n vols fer de mi, Senyor?»—

Y abdugas, tremolosas, ploravan: sa carn tenía horror envers l'home llagat.

Y Adonía sospirava dihent:—«¿No'm deyas que may havía sigut tan dolsa pera tu com ara, Senyor?»—

Y Elisamma:—«¿No'm deyas que mos pits resplandían com la lluna pera tu, Senyor?»—

Y tremolavan mentres el Senyor, impassible, las despullava. Y Adonía li pregava aixís: —«No m'envileixis, Senyor, si t'he agradat!»—

Y'l Senyor contestá:—«Heus aquí á Talmai que porta las bellas regnas. Oh, Adonía! Oh, Elisamma!»—

Y'l domador s'atansá portant las llargas bandas vermellas, semblants á llassos fortíssims. Y'l Senyor digué al pobre:—«Oh, Llátzer! Aquestas donas que tanta joya m'han donat, son tevas. Ara es precís unirte ab ellas.»—Y exposá son pensament ab gran imperi.

Llavors el nen negre estengué una catifa sobre'l marbre, y demunt de la catifa hi van ajeure á Llátzer, y las dugas cortisanas furiosas foren lligadas estretament al home llagat; foren lligadas y enroscadas ab las regnas del domador. Y Llátzer semblava un pámpol tallat á la tardor, entre mitj de dos hermosos raims blanchs.

Y'l Magnífich digué al mestre dels músichs, volent ofegar la cridoria: —«Que sonin els esturments sorollosament!...»—

Mes las donas no cridaren, ni's mogueren. Semblavan entumidas per l'horror. El nen negre va extendre demunt del suplici

una tela de color escarlata. Y las ombras de las columnas s'allargaren al pondres el sol.

El Magnifich digué: — «Ara vina ab mi, Talmai. Vaig á darte un bon premi.» — Y s'endinzá ab el jove pels jardins, fins arribar á un clos hont un estatuari vingut del Hellas y anomenat Apolodor modelava tals estatuas, que al véurelas se sentia caure l'oblit com una rosada sobre l'ánima.

Al arribar al dintell va deturarse, y mirantse al domador, somrihent, va dirli: — «Tu ets massa bell, oh Talmai! Peró la bellesa del mortal passa y s'acaba. La vida de la bellesa va tan depressa com la llansadora dels teixidors. Jo vuy eternisar ta perfecció. Aquí tens el bon premi.» —

Y va entrar dintre'l clos, y digué al estatuari: — «Aquest jove ha domat avuy un cavall salvatje. Es encara tan fort com hermós y, oh Apolodor!, ben digne de que tu'l representis pera la posteritat en el bronze més pur.» —

Y'l grech admirava al assiátich qu'aixis concedia l'honor diví d'una estatua á un jove pel sol fet de domar un cavall. Y venia á sa memoria la ciutat sagrada d'Olympia sobre'l riu Alféu, ab sas verdas espessuras, y la solemnitat dels jochs olímpichs, y la estatua feta d'ell per un atleta il·lustre, anomenat Psaumidas, á qui'l famós Píndar havia lloat en himnes cadenciosos. Y's recordava del esplendor dels deus benfactors, y de la península retallada demunt del mar com una fulla de morera.

Y'l Magnífich continuá: — «Jo't faig entrega, oh Apolodor, d'aquest jove mortal pera que me'l tornis inmortal.» — Y sentint aprop d'ell el bramul del foch que fonia'ls metalls, digué en veu baixa al estatuari: — «¿No podrías treure'l motllo sobre'l mateix home viu, y fóndrel tot seguit com fons la cera?» —

Y dirigintse á Talmai, va dirli: — «Ja no serás més escláu. Avuy comensa la eternitat pera ta bellesa, oh Talmai! Consagraré las regnas del cavall domat á la teva estatua de bronze.» —

Y s'allunyá del esguart de llurs servidors. Y tot allunyantse, pensava en el goig misteriós que sent el cor quan se contemplan las estatuas, goig pur que no porta en si desitj de cap mena. Y al anar á pujar á la més alta torre pera veure si ja s'oviravan pel cantó de terra y per la banda de mar las caravanas de Saba y las naus de Tarsis que li portavan nous encisos pera sa vida, va trobar al nen negre que li digué:

— «Els ángels han devallat fins al vestibul y s'han endut demunt de sas alas al pobre cap al cel; peró un dels ángels s'ha quedat y s'está prop de las donas mortas.» —

El Senyor no volgué dar crédit á tal maravella, peró, incrédul y tot, feu via altre cop vers el vestibul.

Era ja nit: milers d'estrellas guspirejavan desde las profonditats del firmament y las flors nocturnas se badavan en els jardins exhalant una alenada voluptuosa. Tan gran era'l silenci, que's sentia dintre las piscinas cóm capbussavan els peixos y cóm obrian sas bocas á flor d'aygua. El nen va exclamar esporuguit: — «¿Que no'l veus al ángel, Senyor?» —

Y'l Senyor vegé efectivament á la criatura celestial, perque era cert que un dels ángels havia sigut tentat per la bellesa d'Adonía y Elisamma, que jeyan allá completament núas y mortas, resplandint sas carns com el silex.

Y en aquell lloch las columnas del pórtich, foradadas pel foch angélich, s'havian tornat trasparents com el cristall; y la tela de color escarlata s'havia tornat blanca com la neu; y las regnas eran fluixas perque Llátzer ja no hi era, donchs els ángels se'l havian endut cap al si d'Abrahám.

Y l'home rich digué á la criatura celestial: — «Hoste maravellós, ben vingut sias á mon paláu. Tot lo que tinch será teu si t'agrada viure y reposar á mon costat!» —

Y l'Angel respongué: — « Restaré á ton costat y gaudiré de tos bens.» — Peró las grans alas que tenia plegadas, caygueren de sa espatlla com talladas de repent per un coltell invisible; caygueren com las fullas del bosch, sense soroll; caygueren y palpitaren demunt del marbre, prop de las donas núas y mortas; palpitaren ab totas sas plomas, lluhiren ab resplandor suprém y quedaren extesas demunt la pedra.

Y'l Magnífich digué: — «Ara vina al festí, hoste maravellós, alleugerit de ton plomatje, y gaudirém plegats. Las caravanas de Saba y las naus de Tarsis están promptas á arribar plenas de donas, cavalls, vestits, vins, aromas y totas las cosas bellas que tan agradosa fan la vida als homes.» — Y aquella nit celebrá un gran festí ab músicas y dansas. Y va mostrar á la criatura del cel las voluptats de la terra.

Y desd'aquella nit, tots els dias tingué per companyó de sa vida alegra al ángel sens alas, qu'era molt hermós, no com Talmai, sinó al estil d'una verge filla de reys.

Peró duya en sas espatllas dugas senyals rojencas qu' á voltas s'inflamavan, y alashoras sentia una xardor que'l desesperava y li feya demanar á la terra goigs qu'eran impossibles. Y succehi, per fi, que l'ángel va trobarse heréu del home rich, perque aquest va morir sens haverse sadollat prou dels goigs de la vida.

Y trobantse'l rich en els martiris del infern, alsá'ls ulls y vegé al lluny á Abrahám, y en son si á Llátzer. Y va queixarse dihent: — «Pare Abrahám, tingáu pietat de mi; digáu á Llátzer que, mulladas las puntas de sos dits, vingui á refrescar ma llenga, perque'l foch m'atormenta.» —

Burne Jones.

Peró Abrahám respongué: — «Fill meu, recórdat que tu has rebut els bens en vida y Llátzer els mals; ell es ara consolat mentres que tu pateixes torments. Y ademés, hi ha un abim fondissim entre nosaltres y vosaltres, de manera que'ls d'aqui que desitjessin anar ab vosaltres, no podrian, del mateix modo que'ls d'assi baix no podriau venir fins á nosaltres.»—

Y ell va dir: — «Jo't prech, oh Pare, que l'enviis á casa de mon pare, perque tinch cinch germans y perque'ls hi digui lo molt que jo pateixo; y aixis creurán y no vindrán á parar ells també á n'aquest lloch de martiris.»—

Y Abrahám li replicá: — «Ja tenen á Moisés y als profetas; que'ls escoltin.» — Y ell digué: — «No, Pare Abrahám; que si algún mort anés á véurels, potser s'esmenarian.» — Abrahám digué: — «Si no s'escoltan á Moisés y als profetas, tampoch s'escoltarán al mort ressucitat que se'ls presenti.» — Y ell encara digué: — «Si hi anés jo mateix, creurian, y jo portaria també á n'aquell ángel qu'ha heretat tots mos bens. Jo't prech, donchs, que m'hi enviis.»—

Y no sabia demanar altra cosa que ressucitar y trobarse altra volta ab sos bens aymats. Peró Abrahám no respongué, y Llátzer quedá mut é inmóvil en el si del Pare, vestit de llum.

Y ell digué: — «Oh, Llátzer! Recórdat que jo vaig oferirte manjars esquisits dintre plats d'or que tu no vas gosar á pendre y'ls gossos els devoraren rápidament. Malhaurat! No sabs lo qu'es el goig del paladar!...» — Y Llátzer continuava mut é inmóvil en el si d'Abrahám.

Y'l rich li digué: — «Llátzer, ¿te'n recordas que't vaig fer servir el vi més saborós dintre preciosa copa, y la vas deixar caure en terra esparramantse tot el vi? Malhaurat! No coneixes el poder de la beguda!...» — Y Llátzer seguia mut é inmóvil en el si d'Abrahám.

Y'l rich li digué: — «Llátzer, ¿te'n recordas que't vaig donar una túnica de Siria brodada de mil colors, y la vas esquinsar ab ton peu? Malhaurat! No has sentit may demunt la pell la suáu dolcesa dels teixits sedosos!...» — Y Llátzer sempre mut é inmóvil en el si d'Abrahám.

Y li digué'l rich: — «Llátzer! ¿Te'n recordas que't vaig fer lligar demunt d'una catifa ab dugas cortisanas triadas entre trescentas? Te vaig fer lligar ab Adonia y Elisamma com un pámpol entre dos raims d'or, y't vas morir, y'ls ángels se t'emportaren! Pensa, oh Llátzer! qué dolsas devian ser aquellas carns quan un d'aquells ángels missatgers fou tentat, ab tot y ser ellas mortas! Malhaurat! Malhaurat!... No has gaudit may del amor!...» — Y Llátzer, al sentir aixó, s'estremia en el si d'Abrahám.

Y'l rich li digué: — «Oh, Llátzer! Jo cantaré eternament els bens de que tu no has gaudit, y las flamas serán la meva lira!» — Y á son voltant las flamas brunzian y zumzejavan com milers d'arpas rojencas, y ell cantava enumerant y lloant els bens d'aquesta vida. Y tot cantant li deya: — «Mos ulls han vist totas las cosas, mas orellas las han escoltadas, ma llengua las ha assaboridas, mon olfat las ha oloradas, tota ma carn s'ha sadollat d'ellas!...» —

Y totas las formas d'aquestas gaubansas se destacavan precisas en sa memoria, y semblava que las caravanas de Saba y las naus de Tarsis feyan via ab llurs cargaments vers aquell lloch xardorós... Y ell cantava l'himne de sa bona vida.

Y Llátzer va sortir del si d'Abrahám per escoltar el cant de la bona vida; y va acostarse tot escoltant, va acostarse fins á ran del abim.

Y'l que li havia ofert el plat, la copa, la túnica y l'amor, l'home rich, el Magnifich, li digué encara cridant entre l'espetech de las flamas que la embranzida de llur cant atiava y removia dántlashi formas de joya; li digué, donchs, encara: — «Malhaurat ets tu, Llátzer! Malhaurat ets tu, perque no t'has nodrit més que d'engrunas! Mos ulls han vist totas las cosas, mas orellas las han escoltadas, ma llengua las ha assaboridas, mon olfat las ha oloradas, y mas mans las han palpadas, y tota ma carn s'ha sadollat d'ellas!... —

Y Llátzer, decantantse follament, al sentir aixó, cap á las bellesas de las cosas vanas, caygué precipitat dintre l'abim.

Traducció de

S. Vilaregut.

ELS CONCERTS DEL LICEU

I

Els mestres Nicoláu y Millet han organisat, pera la present Quaresma, una serie de deu concerts vocals é instrumentals, el primer dels quals está anunciat pera'l dia que sortirán á llum las presents ratllas. Constituheixen la base d'aquestas audicions las nou sinfonías de Beethoven, y l'atractiu principal está en la execució de la *Novena Sinfonía* ab parts y coros, interpretats aquests per l'Orfeó Catalá, que ademés cantará moltas altras composicions triadas de son repertori, y entre ellas la gran escena de la *Consagració del Graal*, del *Parsifal* de Wagner. Els programas resultan, donchs, de primer ordre, y si tots els elements qu'han de interpretarlos estiguessin al seu nivell, fora aquest un dels aconteixements musicals més grans qu'aquí haurían tingut lloch.

Ara bé: sent la orquesta'l primer element de tot concert, hem de preguntar: ¿existeix en realitat á Barcelona una orquesta de concerts? Si hem de judicar pel gran número que d'aquests s'han donat, la contestació fora afirmativa; mes fixantnos en els resultats obtinguts, hem de negarho en absolut. En nostra ciutat podrá haverhi una colla de músichs que's llogan á qualsevol preu, pera tocar qualsevol cosa de qualsevol manera (salvém alguna rara excepció); que s'asseuhen devant del faristol capficats solzament ab el número de planas qu'han de girar; qu'aprofitan els compassos d'espera pera llegir el diari ó pera fer la bacayna; que sols esperan ab delit el permís pera fer el cigarro y més encara'l moment de plegar; que s'escoltan com qui sent ploure las observacions dels directors; que jamay se'ls acut endurse'l paper á casa per estudiarlo y pulirlo; en una paraula, que converteixen en baix ofici lo que fou calificat d'art diví. Ab semblants elements podrán donarse óperas, *con ó sin espectáculo;* podrán ferse balls de máscaras, de mágica, y també d'envelat; podrán celebrarse oficis solemnes; missas pastorils ó de las altras; primeras comunions de noyas de casas bonas; funerals á gran orquesta ab *Requiems* de tant aparato com falta d'esperit religiós, y fins festivals d'una pila de cents executants en la in-acústica sala de concerts del Paláu de Bellas Arts: tot aixó no hi té res que veurer ab l'art veritable. Peró es irrisori qu'aquestos mateixos elements sían els únichs ab que's conta pera las audicions de concerts sinfónichs.

No es aquesta l'ocasió d'esbrinar las causas del atrás de la cultura musical catalana; prou que'ns vagará pera ferho. Peró si que apuntarém, com á principal, l'egoisme de las empresas que llensan milers de pessetas y fins de *duros* per la contracta d'un *divo* ó *diva* escadussers, y regatejan indignament el sou d'un músich (1). Poden senyalarse també la ignorancia y estulticia de totas las Juntas de propietaris del *Gran* Teatre, que, entre moltas altras cosas, podían haver reglamentat las massas instrumentals y corals posantlas á un nivell digne del mateix; l'endropiment y falta de sentiment artístich dels pochs músichs que, valent alguna cosa, (ben poca), s'han estimat més la vida gandula y ben pagada de quartetos de cafés y teatres; las rivalitats de tota mena que continuament hi ha hagut entre'ls mateixos del ofici, ofegant moltas iniciativas y menyspreuhant tota idea que no sortís del seu grupo; el caciquisme de certs *acobladors* d'orquestas ben coneguts, que cobran el seu tant per cent del mesquí sou de cada músich; y per fi, la inconstancia y volubilitat del públich, qu' ab tot y tenirse per tan filarmónich, no ha respost moltas vegadas com devía als esforsos fets per enlayrarlo de son nivell habitual.

En tals condicions no es, per consegüent, possible la existencia d'una orquesta seria de concerts, que pugui fernos sentir d'una manera tan sols acceptable las obras mestras de la música sinfónica. Bé es veritat qu'en

---

(1) Ens consta per conducte digne de crédit que hi ha músich al Liceu que cobrá TRES RALS per tocar tarde y nit el *Tristan é Isolda* complert, el día del ensaig general igualment que tots els ensaigs anteriors.

certas ocasions nostres músichs han fet molt més de lo habitual y, despertant de son tradicional ensopiment, han donat probas de lo molt que s'en podria treure si hi hagués qui s'encarregués d'educarlos. Las excelents batutas d'un Vincent d'Indy ó d'un Strauss, d'un Kögel ó d'un Colonne, han realisat miracles; s'entén, d'execució molt més que de dicció. Els músichs catalans, que tenen facultats naturals pera llegir ab més promptitut que molts d'altres las composicions més enrevesadas, y per enmotllarse en un parell d'ensaigs als desitjos d'una batuta mascle, han respost valentment al sentir la xurriacada d'un verdader mestre, y en la Sinfonía de *Tannhäuser* ó en la *Pastoral* ab en d'Indy, en la *Heroica* ó en *Don Joan* ab l'Strauss, com en la *Fantástica* ab en Colonne, per no citarne d'altras, la orquesta no semblava la que estém condempnats á patir ordinariament. ¿Podém dirne altre tant de las moltas vegadas que l'hem sentida baix la direcció del mestre Nicoláu?

Molt ens extendriam sobre'l concepte que'ns ha merescut aquest director, ja al encarregarse de la Societat catalana de concerts y estrenar á Barcelona la *Consagració del Graal,* ja al donarnos per son compte aquella colecció de *retalls* de *L'anell del Nibelung,* ó ja també quan els concerts matinals de Novetats, ahont, en mitj de la més complerta soletat, varem poder apreciar las dots del senyor Nicoláu en la interpretació de vuyt sinfonias de Beethoven, y á més d'una cosa que'ls programas deyan qu'era la *Novena Sinfonía.* Nosaltres, que creyam ja curat al mestre Nicoláu del seu *sport* de donar series de concerts per *recreo* de butacas, palcos y acomodadors (ja que l'abandono del públich forsosament li ha de produhir no pochs sacrificis pecuniaris), esperavam no haver d'ocuparnos de cosas ja fa temps esdevingudas, quina millor condempna es el silenci y l'oblit. Peró la *reincidencia* que'ns anuncian els cartells del Liceu per forsa'ns portará á parlar de lo que prefeririam no tractar jamay, y á dir las cosas pel seu nom, puig que no creyém gayre probable un cambi en el temperament artistich del mestre Nicoláu. Tantdebó fossim constringits á rectificarnos!

Aném ara á lo més interessant. La empresa de posar la *Novena Sinfonía* ab coros (única manera com deu executarse) es arriscadíssima y requereix aptituts molt especials tant en el director com en els executants. Wagner, que tan gran admiració sentía per aquesta obra, que fou el verdader descubridor de sas innombrables bellesas, el que la rehabilitá en 1846 del menyspréu ab que la miravan els *sabis* d'aquell temps y qui establi las reglas pera la seva verdadera execució, ens diu, en el tomo II dels seus escrits, qu'aquesta Sinfonía no pot conmoure al públich sinó «á condició de que las extraordinarias dificultats qu'ofereixen els coros sian superadas d'un modo ideal, cosa que no's pot obtenir més qu'ab una massa coral imponent y entussiasta». ¿Se'n ha assegurat bé el mestre Nicoláu dels elements que recomana una autoritat tan respectable com en Wagner? ¿Estima suficient el concurs del Orfeó Catalá per una obra tan complicada? Nosaltres que coneixém á fons la *Novena Sinfonía* ab coros, que n'hem sentidas execucions molt notables en diferents centres musicals, molt temém que l'Orfeó Catalá, al qu'hem de regoneixe de bon grat qualitats molt recomanables, no pugui produhirnos en aquesta obra la veritable emoció artistica. Ni'l número ni la calitat de las veus ab que conta, creyém que sian els més adequats á la tessitura altíssima en que Beethoven posá l'*Oda á la Joya*, de Schiller. Y per altra part: ¿á quins artistas ha encarregat la execució de las parts á solo? Res ne parlan els cartells, per lo qual sospitém que quatre partiquins *despatxarán* com puguin las dificilíssimas parts de barítono y de tenor, de tiple y de contralt, que requereixen ésser confiadas á cantants de primer ordre. Si aném ó no errats, aviat ho hem de veure.

Ab lo qu'hem dit no preteném judicar el resultat probable d'aquests concerts, ni emetre nostre criteri sobre la execució que obtindrán las obras anunciadas, puig ben clar pensém exposarlo després de l'audició de cada una d'ellas. Lo que si volém que consti per endevant, es que no ha de modificar ni atenuar nostras apreciacions la circunstancia d'ésser tots els elements que hi prenen part, directors y executants, de nostra terra, y fins alguns amichs y dignes companys de causa. Dihém això, perque desde llarch temps venim observant en las

criticas musicals de la prempsa catalanista la costúm d'alabar, vingui ó no á to, tot lo que fan els artistas de casa y principalment els seus correligionaris. Catalanistas com el que més, no seguirém, ab tot, aquest sistema; en primer lloch, per la rahó tan sapiguda de que l'art no reconeix patria, y en segón, perque la millor proba d'estimació als que'ns son grats es férloshi notar sos defectes y equivocacions, en comptes d'enganyarlos ab elogis exagerats que cap bé'ls hi reportan. Quánts y quánts artistas han sortit en nostre pais ab facultats y talent per arribar molt amunt, y han quedat estacionaris per las falsas adulacions dels amichs, els aplaudiments exagerats del públich y'ls elogis intempestius de la prempsa!

Que l'ombra venerable del gran Beethoven inspiri y tingui de sa má á tots, director, músichs y cantants!

Joaquím Pena.

CANÇÓ DE L'ALOSA

Com sageta disparada,
cada dia, á trench d'albada,
de mon solch m'alço d'un vol.
De la llum enamorada,
só matinera,
só la primera
que veu lo sol.

Peró avuy, més dormidora,
no he pogut veure á l'aurora
que suara haurá passat:
aquell núvol que's colora
es la rodera,
la polsaguera
que ella ha dexat.

Prou ans d'hora avuy clareja!...
En dolcíssima barreja
s'ouen lluny arpes y chors...
Es desembre y abrileja...
Morta com era,
ja es la ribera
com riu de flors.

Una angélica embaxada
veig que passa endiumenjada,
vestes d'or y ales de neu:
dú una tendra flor gemada,
flor remeyera
que'l mon espera:
lo Fill de Deu.

De Bethlém veig la Establía
que es la cambra de María;
plomes d'ángels per trespol;
á Jesús ¡ay! quí'l veuria!...
Só matinera,
só la primera
que he vist lo Sol!

Joseph Mas y Casanovas.

Desembre, 1899.

NOVAS

La *Revista Homeopática* ha publicat un número que dedica á la memoria del doctor don Joan Sanllehy y Metjes, mort en aquesta ciutat el 13 de janer prop passat.

Era'l doctor Sanllehy un carácter tan catalá, y especialment tan barceloní, que'ns dol de veras no poder parlarne ab la extensió que's mereixia. No esplicarém, donchs, els remarcables fets de sa brillantissima carrera, y sols dirém que fou l'implantador y mantenedor més decidit de la doctrina de Hahnemann en nostra patria. Convensut de sa bondat, ab la fermesa d'un apóstol sostingué, sense defallir may, una terrible campanya, rebatent els atachs de sos enemichs, més d'una volta esperonats per la mala fe y per la enveja. Aixis com la lluyta no amargá son carácter afable y bondadós, tampoch el triomf definitiu li feu perdre sa senzillesa y humilitat caracteristicas. En tota sa persona, en sos més insignificants actes, hi resplandia sa distinció natural, y sa inteligencia privilegiada's mostrava en tota ocasió. L'afecte que sentia per sos malalts, era per ells correspost ab un respecte que bé pot dirsen veneració. Parlava poch; mes en sas breus paraulas, qui'l coneixia hi endevinava son judici, que podia considerarse sentencia. Son esperit ordenat com pochs n'hi hagi, li permetia atendre á sa obligació y aplicarse en l'estudi de las més variadas manifestacions del art y de la ciencia.

Pobres y richs eran per ell atesos ab la mateixa solicitut. Bé pot dirse qu'empleá sa llarga existencia en bé de la humanitat. Aclaparat pels anys y per una grave malaltia, may abandoná l'estudi, ni descansá en el cumpliment de sa missió. Mitj'hora avans d'entrar en l'agonía, rebé encara á una familia qu'acudia á ell demanantli sos serveys, y en el deliri no's recordava de sos mals, preocupat pels dels altres. May oblidará Barcelona á un de sos fills que tant l'ha honrada.

—

Durant la vetlla del ultim dissapte, la secció de Carreras Especials y Bellas Arts del «Centre Escolar Catalanista» celebrá la inaugural de las tascas académicas del present curs, ocupant la presidencia nostre distingit company de causa en Bonaventura Bassegoda.

El secretari en Joseph Ros y Güell va esplicar en un breu y acertat parlament, els trevalls que intenta portar á cap dita secció, entre'ls que hi figura com á principal la organisació d'una serie de concursos anyals en que hi pugui pendre part tot el jovent catalá que's dedica á la ciencia y bellas arts, á qual efecte la secció circulará dintre pochs dias una alocució dirigida al esmentat jovent, la que fou llegida en l'acte.

El president en Joan Banús y Moréu llegí son discurs, quin tema «Ciencia y cientifichs» desenrotllá, posant de manifest la germanor que hi ha entre la ciencia y l'art.

Seguidament feu us de la paraula en Bassegoda, recordant al jovent escolar del seu temps y comparantlo ab el qu' avuy se associa baix els lemas de Ciencia, Patria y Art, especialment els del «Centre Escolar», á quins alentá á que prossegueixin ab la fe y enteresa que fins ara han demostrat en sas aspiracions, encomanántlosi que no deixin de conservar ben altius y honrats els lemas qu'adornan son sagell, y que no creguin, com alguns, que si Catalunya ha despertat del seu ensopiment es degut sols á n'ells, quins se pensan ser la gota d'aygua que fa vessar el got, com si ferlo sobreixir sols fos produhit per la gota y no per las que ja'l got omplian.

Els encarregá també que mantinguessin sempre ardent l'amor envers sa única patria, per quina reveindicació deuhen trevallar sense preocuparse del profit que d'ella'n puguin treure, perque de lo contrari caurían al costat dels que més mal ocasionan á Catalunya, pertorbant la marxa de nostra gran empresa.

El vispresident, nostre volgut amich Antoni Solé y Plá, en un magnifich parlament doná las gracias á la triada concurrencia que assistí al acte, pregant molta fermesa y unió pera la consecució dels ideals catalanistas.

Tots els oradors foren merescudament aplaudits pels assistents, entre'ls que hi figuravan bon nombre de representants de diferentas entitats aderidas á la *Unió Catalanista*.

Per fi de festa's cantaren *Els segadors*.

—

L'Agrupació Catalanista de Sans «Els Se-

gadors» ha organisat, pera'l dia 24 d'agost vinent, un certámen literari al que hi cooperarán tots els elements catalanistas d'aquella localitat.

El jurat calificador está format pels senyors: don Angel Guimerá, president; don Joseph Pin y Soler, don Joaquim Ruyra y Oms, don Pere Riera, don Jascinto Laporta, don Ramón E. Bassegoda y don Manel Rocamora, secretari.

—

Nostres dignes companys de causa senyors Renyé, Espluga y Arderiu, s'han separat de la redacció del setmanari lleydetá *La Veu del Segre.*

—

Hem rebut l'idili poemátich *Boyra y sol*, de nostre estimat colaborador A. Bori y Fontestá.

Un gran amor per las costums de la terra catalana; un gust depurat en la narració; una versificació armoniosa, y, per sobre de tot, un alt sentiment poétich, son las condicions que's troban en aquesta obra y que mantenen al senyor Bori y Fontestá en el lloch de honor que tan ben guanyat té, ja fa temps, entre'ls poetas de Catalunya.

—

En la primera de las conferencias que's proposa donar la «Lliga de Catalunya,» celebrada'l passat divendres, el reputat novelista catalá en Narcís Oller, oferí las primicias de son llibre «Teatre d'aficionats.»

Unim nostras felicitacions á las moltas rebudas pel senyor Oller en aquell acte y remerciém á nostre distingit colaborador per l'envío de sa notable obra, de la que'n parlarém ab la extensió que's mereix en un altre número.

—

Hem rebut la «Guia práctica de los ferrocarriles de España», per don M. Grajo. Es una obreta molt útil que facilita en gran manera al viatjer els datos que li son necessaris; conté un índex marginal per ordre alfabetich de las principals línias; un mapa general en trés colors, y 26 itineraris gráfichs. Se ven á 1 pesseta.

—

S'ha publicat el número pertanyent als mesos de mars y abril d'aquest any, de la Revista de la «Asociación Artistico-Arqueológica Barcelonesa», que dirigeix nostre company de causa en Pelegrí Casades y Gramatxes, contenint el següent sumari: I. Domenicos Theotokopoulos (el Greco), per en Salvador Sanpere y Miquel.—II. Descripció de la iglesia y convent de Sant Francesch de Barcelona, segons el llibre manuscrit del P. Comes.—III. Els Hetheus. Notas críticas á propósit d'un opúscul en que's tracta de si'ls hetheus colonisaren Catalunya, per en Joseph Brunet y Bellet. Ilustran l'estudi sobre'l Greco varias fototipias, reproducció de retratos del célebre pintor cretench y de sa familia.

—

Sentím las denuncias de que días passats foren objecte'ls periódichs *La Veu de Catalunya*, de Barcelona, y *La Veu del Segre*, de Lleyda, desitjantlos que'n surtin en bé.

—

Publiquém avuy la poesía *Cançó de l'Alosa*, d'en Joseph Mas y Casanovas, que per omissió involuntaria deixá de figurar en el *Número antecedent.*

—

Son molts els periódichs catalanistas que han reproduhit el patriótich article «*Els Segadors*» *á montanya,* de nostre company de redacció en Salvador Vilaregut.

Aquest y altres trevalls patriótichs poden veures en el *Número antecedent,* qu's ven al preu de 25 céntims.

—

Invitats per la *Unió Catalanista,* assistirem el darrer diumenge al meeting catalanista d'Esparraguera, hont hi estavan representats gran número d'associacions, periódichs y entitats catalanistas.

El meeting va celebrarse en el teatre del Café Nou, assistinthi un públich numerosissim.

Ocupá la presidencia'l senyor Folguera, president de la *Unió*. Feren us de la paraula els senyors Folguera, Salat, Pascual y Amigó, Mallofré, Colomer y Marsans, sent in-

terromput aquest ultim per uns quants esvalotadors catequisats per l'Odón de Buen, aqueix catedrátich castellá que, tot y dihentse molt lliberal, se va permetre, dias endarrera, insultar al Catalanisme.

Hem de fer constar que'ls escandalosos que pertorbaren l'ordre, atropellant el dret dels que celebravan l'acte ab el degut permis de l'autoritat, no foren expulsats del local per aquesta, ab tot y creures ells que se'ls expulsaria, puig promogueren l'esvalot tot acostantse cap á la porta, per lo que'ls pogués succehir.

Els delegats catalanistas s'abstingueren en absolut de tota manifestació incorrecta, y encara que'l meeting va tenirse de suspendre, va quedar sentat pel senyor Folguera que «en mitj d'aquest mar de confusions la nostra bandera sura gloriosa, enlayrantse entre l'espetech d'hipocresias y traydorias que'ns envoltan. Peró nosaltres anirém fent la via espléndida que tenim senyalada. Volém llibertat, y la llibertat volém que tothóm la entengui de la manera que li dicti'l seu cap y la seva conciencia. Nosaltres volém salvar á Catalunya y la nostra doctrina es solzament d'amor y de patriotisme».

Y la nostra propaganda no será estéril, á pesar de la guerra que'ns fan els inconscients y'ls malvats.

—

El passat diumenge á la tarde tinguerem el gust d'assistir á la sessió qu'en el local dels «Montanyenchs» doná nostre estimat amich y colaborador Antoni Busquets y Punset, qui llegí varias de sas més escullidas composicions en prosa y vers, sent molt aplaudit per la numerosissima concurrencia qu'omplia'l local de gom á gom.

L'acte fou amenisat ab cansons catalanas, que foren escoltadas ab gran fruhició. Trobantshi present mossén Jascinto Verdaguer, nostre amich y colaborador en Joseph M.ª Folch y Torres llegí un fragment del *Poema de Santa Eularia,* del gran poeta, que fou estrepitosament aplaudit, lo mateix que una valenta poesia del propi senyor Folch y Torres, llegida en darrer lloch.

Felicitém al senyor Busquets y Punset per l'éxit obtingut en tan agradable sessió.

Acabá l'acte com de costúm, entonantse l'himne nacional catalá per tota la concurrencia.

—

A Badalona's tracta de constituhir un *Centre Catalanista* que, tot y tenint carácter recreatiu, tendeixi á desterrar hábits forasters tan perniciosos y embrutidors com el flamenquisme y plagas semblants.

—

Deya nostre estimat y respectable confrare *La Renaixensa,* en son número del ultim di lluns:

«En la catedral de Barcelona la parla catalana acaba de guanyar un llegitim triomf. Aquest any el poble torna á escoltar els sermons de quaresma en sa propia llengua. Tantdebó qu'aqueix hermós fet s'hagués repetit en totas las catedrals de nostra Terra!

Als catalanissims fills de la inmortal Girona encara no'ls hi ha arribat l'hora de fruhir aqueix dret indiscutible. Y á fe que no es pas per mala voluntat del sacerdot qu'está encarregat d'endressalshi la paraula.

—Fills meus, voldria parlarvos en la nostra llengua—'ls hi deya ple d'unció evangélica en sa primera quaresmal.—Jo que'm dirigeixo de dret al cor, he de trobar mil dificultats expressantme en una llengua forastera. Perdoneume, si cumplint lo que se m'ha encarregat, no sé infiltrar en vostras ánimas tot alló que fácilment hi entraria predicantvos en aquella parla qu'es la meva, per la rahó senzilla d'ésser també la vostra.»

—

La vetlla del 17 del corrent tindrá lloch al Saló Parés una sessió de música de César Franck, Robert Schumann y Ricart Wagner, á cant y piano, essent executants donya Maria Pichot de Gay y en Joan Gay.

Oportunament enterarém á nostres llegidors del resultat d'aquesta festa artistica, que promet resultar brillant.

A ca'n Parés, á «L'Avenç» y en els magatzems de música dels senyors Pujol y Salvat, se despatxan bitllets.

S'están repartint els programas, en els que hi figura una reproducció del magnífich cartell anunciador.

—

A fi de poder insertar, sense que nostres llegidors trobin uña merma en el text, els molts anuncis qual publicació se'ns solicita, dintre de poch acompanyarán als números de Joventut unas elegants cubertas, destinadas á estamparhi la secció anunciadora.

L'éxit cada día creixent qu'obté'l nostre periódich, ens obliga á introduhir aquesta millora.

—

Publicacions rebudas:

Hem rebut la visita dels periódichs *Avant sempre, sempre avant*, valent defensor de la nostra causa á Manila; *La Costa de Llevant; Lo Somatent*, de Reus; *La Nació Catalana*, el *Boletin Jurídico* y *La Barretina*, de Barcelona.

Ab gust establím el cambi.

—

Advertim á aquells de nostres suscriptors de fora que no hagin satisfet l'import de la suscripció, que pera posarse al corrent ab aquesta administració tenen de temps tot el mes actual. Si passat aquest no haguessin satisfet sas cuotas, ens veuríam obligats á suspendre l'envío del periódich.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

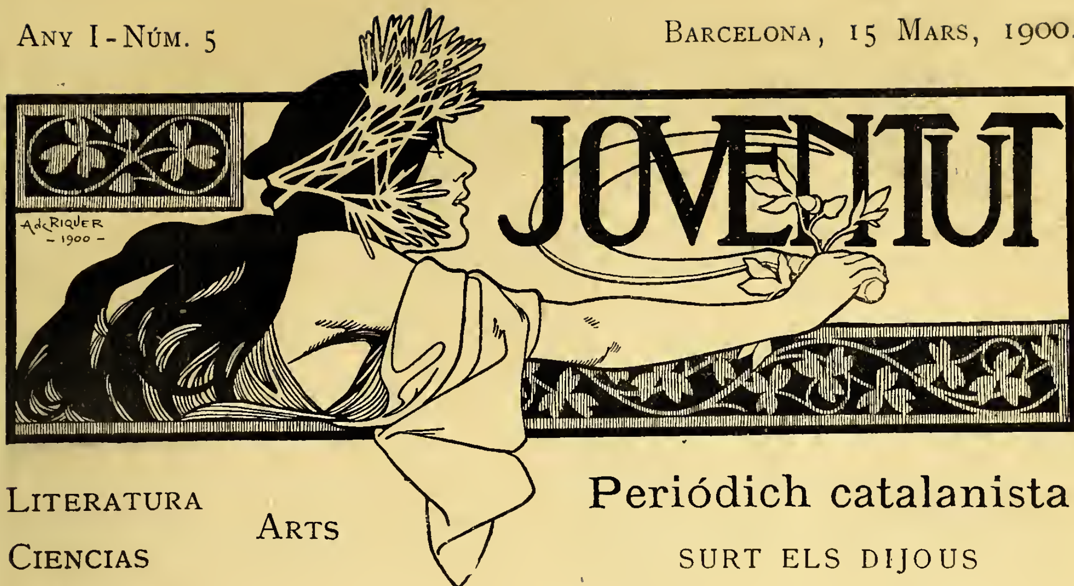
Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els suscriptors del periódich se'ls regala'l Número antecedent.

Als suscriptors per un any se'ls hi regala además el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Any I - Núm. 5 | Barcelona, 15 Mars, 1900.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Director literari: Lluís Vía. Director artístich: Alexandre de Riquer.

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

COLABORADORS D'AQUEST PERIÓDICH

Francisco Albó y Martí, Pere Aldavert, Ferrán d'Arteaga, Ramón E. Bassegoda, Bonaventura Bassegoda, Joseph Bernad Durán, Hans Bethge, Joan Boada, A. Bori y Fontestá, Jaume Brossa, A. Busquets y Punset, Jascinto Capella, Enrich Clarassó, Ramón N. Comas, Alexandre Cortada, Carles Costa, Agusti Creuheras, Pompéu Fabra, Joseph M.ª Folch y Torres, Enrich de Fuentes, Joan Gay, Pompeyus Gener, Adriá Gual, Angel Guimerá, Joseph M.ª Jordá, Albert de S. Llanas, Joan Maragall, Pere G. Maristany, Eduart Marquina, Lluis Marsans, Oriol Martí y Ballés, Joseph Mas y Casanovas, Francesch Matheu, Apeles Mestres, E. Moliné y Brasés, Trinitat Monegal, Lluis Noguera, Joan Oliva Bridgman, Narcís Oller, Eduart Pelegri, Joaquim Pena, Claudi Planas y Font, Joan Poblet, Frederich Rahola, Antoni Ribera, Alexandre de Riquer, Manel Rocamora, Joseph M.ª Roca, Joaquim Ruyra y Oms, Santiago Rusiñol, Alfons Sans y Rossell, Valeri Serra y Boldú, Antoni Solé, Ignaci Soler y Escofet, Ramón Suriñach Baell, Joseph M.ª Tamburini, Emili Tintorer, Joan Tusquets, Modest Urgell, Miquel Utrillo, Jascinto Verdaguer, Pbre., Lluis Via, Salvador Vilaregut, Xavier Viura, Marián Wayreda, Lluis de Zulueta, y altres.

SUMARI:

SUPERNACIONALS!

La paraula ha fet fortuna.

Poch podíam pensarnos, quan escribíam el manifest de la *Setmana Catalanista* (que avuy es el de Joventut) y deyam: «*A més d'ésser Catalans de cor som* Supernacionals, *com que admirém tot lo bo sense distinció de nacionalitat...* etc.», que aqueix mot fes tanta impresió á Madrid, que avuy sigui ja un símbol del desdoblament de la Espanya, y

una bandera pels vitals, pels forts, pels sans. Com un edifici vell que hi ha caygut el llamp, la Espanya s'enfonza; peró lo qu'era de mármol y de bronze, lo qu'era ferm, resta en peu, sobressurt d'entre la runa y queda formant part de tot lo permanent. Aixó, donchs, es lo SUPERNACIONAL, segons ara mateix allá á Madrid ho diuhen.

—

Després del nostre manifest, l'Ortiz de *La Publicidad*, va ferne una xirigota en la *Vida Nueva*, de Madrid, y per aclarar lo qu'ell deya, varem escriure l'article «*Los supernacionales de Cataluña*». Poch podiam pensarnos l'efecte que produhiría. Crits en tots els diaris, anatemas en las penyas de la *coronada villa*, interpelacions al Congrés... Un periódich digué que prompte'ls *supernacionals*, després d'haver guanyat *La Batalla de Lérida* (1), farían *La Conquista de Madrid* y *Venganza Catalana*. *L'Imparcial* s'arrencava ab un article en que's demanava (com qui no diu res) que'ns tallessin els queviures (!!), es dir, proposava la creació d'una lliga contra'l comers y la industria de Catalunya; y fins se'm digué qu'algún *valiente*, en un café, arribá á demanar el meu cap.

Lo de *La Sublime Puerta y la Puerta del Sol* els va treure de tino, y jo vaig contestar explicant lo que volia dir.

—

La *Puerta del Sol*, els deya qu'era un simbol de tot aqueix món politich, curt d'ideas, aussent de cor, paralitich, retrospectiu y acanallat que regna á Madrid. Els deya qu'era la Espanya obstinantse en els seus erros, en els seus defectes, en la crueltat y la negror que hi havian imperat durant la dinastia austriaca, y que revisqueren al fi de la borbónica. Els deya qu'era els *chulos* acanallats, hermafroditas, els politichs á l'africana, els fanátichs fetichistas, els esbirros torturadors, ab un refinament de baixa crueltat que no vegé la inquisició de Felip II. Els hi deya qu'era els que's deixan conduhir al *matadero*, impassibles com l'alarb que's deixa destruhir per una epidemia, conformantse ab la voluntat d'Alá perque *estava escrit*. Els hi deya qu'era, aqueixa botiga de cartaginesos ahont se ven tot lo de la nació, y aqueixa nació degenerada que s'ho deixa vendre tot sense gens enfondarshi. Y per fí, acabava dihent que tot aixó ha de desapareixe, y que'ls forts y'ls vitals han de caurehi assobre pera destruhirho; posanthi al final la frase de Catón: *Delenda est Cartago!*

—

L'article fou denunciat. Jo havia delinquit per dir la veritat devant del món, per no ésser, ni estúpit pera no compendre tot aixó, ni hipócrita pera callarho després d'haverho comprés.

Donchs bé: ara se'm dona la rahó, no sols en *La Dépêche*, de Toulouse; en *La Gironde*, de Burdeos, y en diaris de París y d'Alemania, sinó en un periódich de Madrid tan sensat com *El Español*. Aquest periódich, en son número del dia 7 d'aquest mes, després de confessar l'abatiment d'Espanya, la seva ruina, etc., etc., ens mira á tots els intelectuals de Catalunya ab por y respecte, com el creyent que veu una terrible visió profética; y exclama: «*Esa palabra, los* SUPERNACIONALES, *es la huella que en el lexicón castellano dejará la crisis de la nación*.» Y després de dir que fracassan las tendencias que no troban expressió adequada, las que no anima'l *Verb vivent*; afirma que «*prosperan y vencen aquellas cuyo apostolado se ejercita con términos matrices claros y conocidos*.» Y afegeix: «*Esta palabra*, SUPERNACIONAL, *es el síntoma más alarmante de este periodo crítico de nuestra historia contemporánea*.» Y continúa dihent l' articulista que si ell fos historiayre, faria un capitul, al arribar á la época present, ab solas dugas frases: «*Perdió España las colonias. Y los hombres en ella nacidos se llamaron supernacionales*.» Si. Tots els qu'en ella han nascut y's senten homes, homes tal com els concebiren els Grechs, homes forts, se diuhen SUPERNACIONALS. Té rahó l'articulista. L'home no pot formar ab els que acceptan sense protestar el jou d'un passat mort y d'un present culpable.

(1) Quan els nostres amichs anaren al meeting de Lleyda.

Y continúa l'articulista, que sembla illuminat per la llum divina:

«*Para mí, el supernacionalismo es la brecha mayor abierta en el seno de la patria española. Y ese vocablo, con sus adjetivaciones correspondientes, el arma más terrible de la revolución del porvenir.*»

Quin ariete portava jo! Y no'n sabia res! Quina catapulta! Ja ho deya Cromwell quan afirmava que la creencia era millor armament que'ls arcabusos:—«*Creyéu en Deu y mulléu la pólvora!*» — Aixís cridava al seus puritans avans de la batalla.

Madrid ens ha batejat; Madrid ens arma cavallers; Madrid ens proclama instrument sagrat de la Fatalitat, llibertadors del Pervenir, invencibles!

Tu dixisti.

Galanteria per galanteria. Noblesa obliga. A tal consagració *in extremis*, contestarém saludant á la Espanya agonitzant, posant un genoll en terra, y resantli la caritativa absolta: *Requiescat in pace!*

POMPEYUS GENER.

LA PRIMERA ESCENA DEL PRIMER QUADRO DEL PRIMER ACTE DE LA PRIMERA COMEDIA

Decoració: La escena representa un jardí tan gran, que no s'acaba may. En aquest jardí hi ha de tot: flors de las que fan olor y de las que no més fan goig, canya dolsa, arbres fruyters que produheixen de tot: figas, nous y atmetllas, y fins plátanos, dátils, cocos, etc., etc. Verduras pe'l pare y per la mare; cols de la terra y cols de Brusselas; patatas rodonas, de las de bolado y de las de Málaga; pésols, favas, escarxofas, ápits, espárrechs, créixems, etc., etc. Bestias de totas classes, de las que s'arrossegan per terra, de las que caminan, de las que saltan y de las que volan; de las que casi no's veuhen, com es ara las pussas menors d'edat, y fins megateris dels de major grandaria, etc., etc. En primer terme, (perque aixís se vegi ben bé), assota d'un arbre, un be adormit que té'l cap sobre de la panxa d'un llop qu'está ben despert, y que ni fa cap mal al xay, ni pensa fernhi. Al costat del llop, tres ó quatre gats qu'en companyía d'una pila de ratas saltan y ballan, sense esgarraparse. A dalt del arbre un esparver y un colóm fentse pessigollas, ab un carinyo que conmóu fins á las hienas. Tot es alegría, no fa fret ni calor, cap malura fa malbé las plantas, ni cap passa mortifica á las bestias, perque cap microbi envenena l'ayre. L'aygua es de primera, y aixó que un dels quatre rius que atravessan el jardí es el Ganges. En resúm: un estar d'ángels; un verdader paradís. Al aixecarse el teló, apareix un minyó jove, molt ben plantat, molt maco y molt simpátich, y aixó que porta'l cabell despentinat y la barba tan descuydada, que's veu tot seguit que ni'l seu amo ni cap barber l'han acariciada may. Entre aixó y que no porta á sobre cap mena de vestit, ni cap pell, ni cap fulla de figuera, 's pot dir qu'está fet un Adám. Té una salut qu'enamora; no té cap nafra; ni sisquera un ull de poll. Té'l cap molt clar y'l cor molt encés, peró es una mica débil de carácter. Aixó perdrá á n'ell y perdrá á tothóm.

ESCENA PRIMERA Y ÚNICA

ADÁM, *y tot seguit un* ANGEL

ADÁM, *entra pel foro, y al veure tantas y tantas bestias, se queda espantat y diu*: — ¡Áh! *(Dirigint la veu á dreta y esquerra:)* ¡Socorro! ¡Socorro! *(Dirigint ara la veu á las bambalinas:)* ¡Socorro! ¡¡Socorro!! ¡¡¡Socorro!!!

UN ANGEL, *baixant de las bambalinas.*

—¿Qu'es aixó? ¿Qui es que crida d'aquesta manera?

ADÁM. — ¡Era jo, era jo!

ANGEL. — Peró ¿per qué cridas? ¿De qué tremolas?

ADÁM. — ¡Vegi si estich gayre segur entre totas aquestas fieras!

ANGEL. — ¿Peró de qué tens por?

ADÁM. —¡Ay, ay, de que se'm menjin de viu en viu!

ANGEL. — No t'espantis, home, no t'espantis. Tu sigas bon minyó y cap d'aquestas bestias te fará cap mal; ni't picarán las pussas, ni'ls mosquits, ni las abellas; ni t'esgarraparán els tigres, ni las hienas; ni'ls elefants te clavarán cap trompada, ni se't menjarán els lleons. Tu fes bondat, y no tingas cap por dels animals, que tu serás el seu rey. Tu serás l'amo de tot lo que veus. Els fruyts de las plantas y'ls fruyts del arbres, tot es pera tu. Cap d'aquestos fruyts te fará may mal de ventre; molt al contrari, ho podrás aprofitar tot pera recrearte'l paladar y per anar renovant las forsas que gastis. ¡Y qué'n serás de felis si no't tenta l'orgull, si no oblidas may que tu ets fet de fanch!

ADÁM, *molt espantat:* — ¿Jo soch de fanch? ¡Ay pobre de mi!

ANGEL. — ¡No tinguis cap por, tarambana! Deu t'ha fet de fanch, peró com Ell t'ha donat vida, mentres tinguis vida no t'has d'espantar. Aquesta vida será eterna si tu no ets orgullós; peró si ho ets, pobre de tu, Deu te condempnará á que la vida't duri molt poch, y un cop te moris, allavoras si que tornarás á ésser fanch.

ADÁM.—Peró, ¿qué vol dir ésser orgullós?

ANGEL.—Tenir la pretensió *imbécil* de voler ésser tan sabi y tan poderós com el Deu que t'ha tret del fanch, y que ha creat tot lo que veus.

ADÁM.—No ho soch pas d'home de pretensions. No hi ha perill de que m'emboliqui!

ANGEL.—Es que't tentará'l dimoni; el dimoni ho fará tot pera pérdret á tu y á la teva descendencia.

ADÁM.—¿Y qui es el dimoni? ¿Que n'hi ha gayres de dimonis?

ANGEL.— ¡Més que un foch no'n cremaría! De tots els qu'eram ángels n'hi va haver la tercera part que, la setmana passada, capitanejats per un tal Llucifer, l'ambició'ls va pujar al cap, y Deu els va fer treure del Cel á puntadas de peu en el mateix instant en que, havent comprés malament la excelencia que tenian, volgueren ésser tan poderosos com el Deu que'ls havia fet.

ADÁM. — ¡Ximples, més que ximples! ¿Y ahónt han anat á parar aqueixos pocas soltas?

ANGEL.—Cap al Infern, á socarrimarse per sempre més. Son ells els que't farán perdre á tu y á tota la humanitat si te'ls escoltas.

ADÁM. — Qué'm tinch d'escoltar! Qué'm tinch d'escoltar!

ANGEL. — Fixat bé en lo que't vaig á dir ara. Tot lo que veus aquí y tot lo que't trobarás fora d'aquí, tot es pera tu, tot menos la fruyta d'aquesta pomera. Pobre de tu que la toquis!

ADÁM.—¡Me'n guardaré com d'escaldarme!

ANGEL. — Aixó ja ho veurém, perque ja pots contar qu'en Llucifer y la seva gent no deixarán res per vert perque tu't perdis; perque perdente, tu serias molt desgraciat y ho sería tota la teva descendencia; tota la humanitat ho sería desgraciada. Tu estigas ben alerta, perque'ls dimonis te farán creure que menjant del fruyt d'aquesta pomera serás molt més felis.

ADÁM. — Peró si ja ho soch prou de felis! ¿Qué pot desitjar més un hom que menjar, beure y no fer res?

ANGEL. — També eran molt felissos els meus companys; eran al Cel y no'n varen tenir prou de felicitat: volian governar, ho volian tot, y ara no tenen res.

ADÁM.—¿Vol dir que jo seré ben felis, que no m'aburriré tot sol com un mussol?

ANGEL.— Tu deixa fer, que no ho estarás pas de sol! Desseguida que jo me'n vagi, t'agafará una son estranya, y un cop estiguis adormit te treurán una costella.

ADÁM, *molt esgarrifat:*—¡Ay la mare!

ANGEL.—¡No tingas cap por, que no't farán cap mal! ¡Si ni tan sols te'n sentirás!

ADÁM. — ¡Peró tindré una costella menos!

ANGEL. — Que no't fará cap falta, perque ja te l'han posada de més á més.

ADÁM.—Peró, ¿per qué me l'han donada, si me l'havian de pendre?

ANGEL.—¿Ja comensém? Tu calla y deixa fer! ¿Que no ho veus, infelis, que comparat ab Deu tu no ets ningú? May hi arribarás á poder saber cóm passan las cosas que pas-

sin. Si no sabs *cóm* passan, ¿cóm vols descubrir *per qué* passan?

Adám. — Sí senyor, sí; ja ho reconech que no soch ningú!

Angel.—Escoltam bé! D'aquesta costella en treurá Deu una dona casi tan gran com tu, que será la teva muller.

Adám, *enriolantshe:* — ¿D'una costella meva'n treurán una dona que casi será tan gran com jo?

Angel. — Noy, ves ab cuydado; ¡mira que aném molt malament! Tu escolta y calla, que cosas molt més grossas veurás, que ab la mica de cervell que tens no podrás arribar á compendre may.

Adám.—Dispensim, que ja no diré res més.

Angel. — Ab aqueixa dona, qu'aviat la tindrás aqui, veshi ab molt cuydado que no't tenti y't fassi menjar pomas d'aqueixa pomera que t'he dit.

Adám. — No'm deixaré pas enganyar.

Angel.—Mira que tu no sabs lo que será aquesta dona; mira que tindrá un ulls que mirante'ls teus te fará tornar tarumba; mira que tindrá una veu tan dolsa, tan dolsa, que quan ella t'enrahonará sentirás pessigollas desde la closca de dalt de tot del cap fins á las plantas dels peus.

Adám. — Ja pot fer tot lo que vulgui, que no'm deixaré engalipar.

Angel. — Ay de tu, y ay de la humanitat, si't deixas engalipar! ¿Veus, totas aquestas plantas qu'ara gastan tanta salut? Si no arribas á fer bondat, ellas pagarán la festa, perque com que las plantas y'ls fruyts dels arbres tot es pera tu, Deu fará que hi hagi cambis violents de temperatura que matin els fruyts, y que hi hagi maluras que matin las plantas y'ls arbres. Aquestas bestias que ara viuhen sense ferse cap mal, desde'l moment que't passi pel magí'l voler ésser tant com el teu Creador, casi totas ellas, de mansas se tornarán fieras, y moltas d'ellas anirán contra tu y contra la teva descendencia, y fins aquestas bestioletas que casi no's veuhen t'atormentarán á totas horas. Te picarán las pussas, te picarán els mosquits y't fastiguejarán las moscas. Y de lo que't farán las fieras no te'n dich res; totas t'empaytarán y se't menjarán de viu en viu. Fins n'hi haurá que't farán mal; no per menjarte, no més que pel gust de fer mal, t'enfonsarán las banyas al pit y per tot arréu. Creume á mi, no ho siguis pas d'orgullós, perque si ho fossis, pobre de la humanitat! tot serian desgracias! Hi hauria homes més dolents que las bestias més dolentas: hi hauria avaros, envejosos, hipócritas, estafas, lladres, traydors, assessinos y desagrahits; y fins hi hauria donas sense gens de vergonya! De plagas sobre de la humanitat n'hi plourian cada dia de novas. Hi hauria personas que no hi sentirian de cap orella, n'hi hauria que no hi veurian més que d'un ull, y n'hi hauria que no hi veurian de cap; hi hauria geperuts, hi hauria mancos, hi hauria coixos, y fins n'hi hauria que tindrian cervell que no els rodaria de cap manera, que'ls dirian ximples; y fins n'hi hauria que'ls rodaria al revés, que'ls dirian bojos. Ay de tu que no fassis bondat, perque si no'n fas, fins entre las bestias que'ls teus descendents creurian més mansas, (que fins las tindrian á casa y tot), hi hauria una malaltia tan terrible que seria malaltia mortal de las més terribles; totas las bestias que l'arreplleguessin moririan rabiosas, y las altras bestias y las personas que mosseguessin las bestias rabiosas, també hi moririan d'aqueixa mort tan terrible; la més terrible de totas las morts. Si tu no fossis bon minyó, els teus descendents encara serian pitjor que las fierás més fieras. Els gats no esgarraparian als gats; llops ab llops no's mossegarian; peró homes ab homes se matarian, y's matarian al engrós; per mils y per milions y ab tota classe d'eynas de fer mal se matarian.

Adám.—Si qu'estariam ben frescos si aixó succehis!

Angel. — Tot está á la teva má. Si tu ets humil, tot será benestar, tot será felicitat; y si ets orgullós, Deu t'humiliará, y fins t'haurás de guanyar las caixaladas ab la suhor de la cara y ab la suhor de tot el cos.

Adám, *molt esgarrifat:* — ¡Ay, Deu nos en guart!

Angel. — Pera no ésser orgullós, recórdat sempre de que en *tu* no hi ha de *tu* sinó una tercera part, perque si pesas xeixanta quilos, per exemple, no més n'hi ha vint de carn y ossos, y quaranta d'aygua, humors y... daixonsas. Recórdat sempre que fins en la teva sanch, qu'es lo que't dona la vida, de cada mil parts n'hi ha setcentas noranta cinch

d'aygua. ¡No siguis orgullós, home, no siguis orgullós! *¡Hasta* la vista!

Adám. — ¡Estigui bonet!

El minyó's queda com qui veu visions. Li agafa un mal de cap d'alló més dols, s'adorm, li fan la operació, apareix Eva y... bona nit y bon'hora. Se sent el bram de las fieras, l'espetech dels trons, cau per tot arréu la gran pedregada y... cau el teló.

Albert Llanas.

SACRIFICI

Era un capvespre trist d'hivern. Queya la pluja pausada y monótona. La Mercé s'acostá al balcó, y apoyant son front xardorós en els cristalls, mirá al carrer ab la insistencia del qu'espera á algú. A poch va retirarse del balcó, fent un sospir, y's deixá caure en un silló, prop de la llar.

Y aixís se quedá, com ensomniada, tot contemplant las flamas que s'allargavan prenent fantásticas formas. No hi havia á la cambra altra claror que la de la llar encesa, ni's sentia més brugit que'ls espetechs de la llenya al consumirla'l foch.

La Mercé repassava sa historia. Veya sa infantesa descolorida, sa existencia de noya malaltissa que no ha assaborit els petons de la mare, sempre al costat d'un pare rigit y sever, que li donava tot, menys lo que son cor desitjava: unas engrunas d'amor. Recordava 'ls llarchs dias de col-legi, aquella presó tan odiada, sense més consols que'ls que li portava la nit compassiva bressantla en aquells somnis en que se li apareixia, com en un qüento de fadas, un princep de vistós trajo y de cara d'ángel que la besava amorosament y se la enduya á son realme, lluny d'aquell desterro.

Se li representava sa jovenesa, no gayre més alegra, y sos somnis de verge qu'endevina lo que no pot capir encara. Ja no'l veya al princep de sa infantesa, sinó á un jove rich y hermós, qu'ab el primer tenia no obstant certa semblansa. Mes, al tornar á sa casa, influhida malgrat seu per las ideas positivistas de son temps, no feya altra cosa que cambiar de presó, y sos desitjos eran en essencia'ls mateixos: estimar y ser estimada.

Y tot havia passat; sas ilusions havian caygut una per una, deixant son cor nu y trist com un arbre en ple hivern.

Com que ni l'hermós princep, ni l'esperat donzell aparegueren, acceptá, passivament y sens ilusió de cap mena, á n'en Ramón per marit. En Ramón era un xicot de bona posició, de inmellorables condicions, honrat y trevallador; en fi, un home que, segons parer de tothóm, li resultava un bon partit y podia ferla ditxosa. Mes ella no ho era, nó, encara que tots li creguessin. No li faltava res, res; peró no tenía'l bé que sempre havia desitjat sense may assolirlo: l'amor.

En mitj d'aquella pau ensopidora, son cor va rebre un fort sotrach al perdre aquells dos angelets rossos que'l cel li havia donat per únich consol. L'amor de mare va poder manifestarse poch temps; el de dona, no podria manifestarse may. ¿Qui podria ferli sentir? Son marit no, perque may l'havia compresa. ¿Un altre? Tampoch. La Mercé era honrada. Y somniava, somniava y s'avergonyia de sos somnis, que creya criminals y que al despertar la deixavan més abatuda y nirviosa y li feyan plorar llágrimas tristas com la pluja que queya sense fer remor en aquell melangiós capvespre.

Tot son cos s'estremí al recordar l'arribada d'en Lluis, á qui havia conegut en sa infantesa y qu'era l'amich intim, casi'l germá de son marit; aquell que tant feya riure á sos angelets plorats; el que's va fer indispensable en aquella casa per tots, fins per ella; á qui tots estimavan, y ella més que ningú!...

Esperava sa vinguda ab una ansia inexplicable; una angoixa terrible la ofegava; y á la nit, feya esforsos pera no adormirse, tement anomenarlo en somnis; y sa imatje la tenia sempre al devant, y tancava las parpellas pera no véurela; mes la veya, la veya sempre, y, folla d'amor, li enviava besos ab el pensament...

—

Trucaren, y la Mercé's despertá ab sobressalt,dibuixantse en sos llabis un somris. Prou li deya'l cor qu'era ell, ell que no sabia que estés sola!

Com en altras ocasions semblants, en Lluis, torbat, prengué un llibre y llegí en

veu alta á vora d'ella. Abdós comprenian que aixís evitavan una conversa que'ls podria trahir obligántloshi á revelar un secret que no ignoravan, peró que volian mantenir dintre del cor sense que may l'esmentés la boca. Tenian por d'ells mateixos.

Sense darsen compte, per una atracció inevitable, s'acostaren. Sa respiració era un panteig fatigós; sos rostres, encesos, casi's tocavan... En Lluis, marejat per la flayra de joventut y vida de sa estimada, en va procurava apartar d'ella'ls ulls; y la Mercé tremolava, poruga de que brollés dels llabis de son amant aquella paraula tan temuda y tan desitjada.

En Lluis, ab un esfors suprém, s'aixecá, y mirant fixament á la Mercé, va anarsen sense pronunciar un mot. El secret ja se'l havian dit; calía fugir, y fugí, victoriós de la terrible lluyta que contra'l desitj havia sostingut aferrantse á l'Amistat y al Amor. Respectá á la Mercé per ser la muller de son amich, y perque la estimava de debó. La estimava honrada y pura. Y com més débil la vegés, més la respectaria. Molts de sos amichs, si ho haguessin sapigut, l'haurian tractat de boig... Qui sab! Peró, si ho era, no se'n dolia.

Y en Lluis emprengué un viatje molt llarch.

—

Al retornar, trobá á la Mercé tota endolada: en Ramón havia mort. La passió d'en Lluis era ben viva encara; y ell no la podia abandonar á la Mercé, que prou abandonada estava y perseguida's veya pels parents del seu marit.

En Lluis cumplí sa missió; y haventla acabada, un jorn se trobaren en la mateixa sala, llegint ell el mateix llibre; y altra volta aquella atracció misteriosa'ls acostá á tots dos. Y en Lluis torná á fugir!... ¿Per qué no havia de fugir l'obstacle que'ls separava?

Pera vencer sa passió, en Lluis havia endormiscat son cor ab l'encis estrany que té'l sacrifici de la propia felicitat, aquell sacrifici qu'ell feya en aras de l'Amistat y l'Amor. A sa estimada volia véurela rodejada d'aquella aureola de martre que la feya gayrebé divina; y si ell hagués gosat l'amor de la Mercé en tals moments, hauria cregut no sols ofendre la memoria del amich mort, sinó també profanar y trossejar la corona d'espinas que cenyia'l cap d'aquella dona y la feya més adorable encara.

—

La Mercé abandoná la ciutat malehida ahont sols dolors havia trobat, y's refugiá en un poblet, buscant la pau de l'ánima en aquella soletat. Allá era desconeguda de tots, y allá esperava sempre á n'en Lluis, de qui guardava un retrato, ja mitj esborrat de tant besarlo. Y pensava ab esglay:—«¿S'esborrará també la meva imatje del seu cor?...»—Y comensá á migrarse, y s'enmalaltí, y prompte vegé que sos dias eran contats.

No li dolia deixar aquest món, que per ella havia sigut sempre una vall d'amargor; mes avans de deixarlo, volia veure á son estimat al menys una vegada. Y no li fou negat aqueix consol. Al entrar en Lluis en la cambra, un somris de goig va dibuixarse en la cara de cera de la Mercé, y brillaren sos ulls, hont s'hi havia concentrat tota sa vida, y sos llabis morats s'enrogiren.—«T'estimo, Lluis, —li digué;—t'he estimat sempre. Tu eras el príncep que'm besava en mos somnis de nena, tu'l donzell á qui adorava en mos desvetllaments de donzella, tu l'estimat de mos somnis pecadors de casada... Tu m'has ensenyat á ser honrada. No has volgut mon cos... Gracias! Pren la meva ánima, que sempre ha sigut teva!...»—Y's repenjá á son coll, y besá son front y sos ulls, apretanthi fortament els llabis... Un bes llarch, molt llarch, sols interromput per la Mort!

Després, decantá'l cap enrera y quedá com dormida. Somreya. Havia sigut felís avans de morir. En Lluis, agenollat prop del cadávre, interrompia ab sos senglots el silenci de la cambra. Afora plovia pausadament: pluja d'hivern, monótona y trista com un plor de la Natura devant d'aquell sacrifici d'amor tan sublim com inútil.

Trinitat Monegal.

LOS ULLS DE LA VERGE

La Mare de Deu
quan era xiqueta
tenía'ls ullets
com dugas estrellas.
Girantlos al sol,
lo sol hi somreya;
la lluna, á la nit,
n'estava contenta;
y tot lo del cel,
del cel y la terra,
glatía aquells ulls
com dugas estrellas.

Los lliris dels camps
s'obrían per véurels;
entorn los aucells
hi feyan l'aleta;
abellas y fonts
y rius y poncellas,
tot era glatir
aquella llum fresca.

La Mare de Deu
quan era xiqueta
tenía'ls ullets
com dugas estrellas.
Girantlos al cel,
lo sol hi somreya;
girantlos al món,
floría la terra.

A. Bori y Fontestá.

ELS CONCERTS DEL LICEU

II

Figuravan en el programa del primer concert, una darrera l'altra, las dugas primeras *Sinfonias* de Beethoven. Ab una sola n'hi havia prou pera saborejar la música del gran clàssich y evitar la monotonia que forsosament resulta de l'audició seguida de dugas obras tan similars en son estil com la *Primera* y *Segona Sinfonías*, majorment disposant de deu concerts pera donarnos las nou Sinfonias anunciadas.

La execució de la *Primera Sinfonia* resultá ben deficient. La orquesta aná llegint els quatre temps que conté, ajustada en alguns trossos, bastant deslligada en altres, sempre ab gran desequilibri entre'ls instruments de corda y'ls de fusta, resultant la part d'aquests la pitjor, y sense que'l director dongués interpretació de cap mena al marcar el compás ab l'ensopiment qu'en ell es tradicional. Aixís es qu'en l'*allegro con brio*, aquest *brio* ens el quedá á deure per complert, y las gradacions en que successivament se va desenrotllant el tema musical no sortiren de la eterna mitja tinta á que'l senyor Nicoláu ens té tan acostumats. L'*andante* y el *minuetto*, dugas parts tan hermosas com senzillas, foren ditas sense cap matís ni expressió, molt poch cantat el tema de l'*andante* y faltat de la elegancia que requereix el *minuetto*, que, per altra part, fou dut á un temps massa lent, puig fixantshi'l director podia enterarse de que Beethoven no demana'l temps natural del minuet, sinó que posa la indicació d'*allegro molto é vivace*. Y en l'*allegro* final la orquesta aná més deslligada qu'en els temps anteriors per lo mateix qu'es el de més execució, y ab molt poca netedat els instruments de corda, sobretot cap als últims compassos.

La *Segona Sinfonía* fou, senzillament, destrossada. En la anterior, al menys, els músichs anavan en general tots á una, mes en aquesta cadascú la enfilá pel seu cantó, faltanthi per tant la unitat desde son comensament fins al final. En el primer temps faltá expressió en el caracteristich *grupetto* ab que s'inicia'l tema en las violas y violoncellos, passant després aquesta falta d'expressió als instruments de fusta que, particularment l'oboe y la flauta, ho feren pessimament. Del mateix modo en la melodía que hi va intercalada, qu'entonan els clarinets y fagots apoyats pel metall y que després reprén tota la orquesta, observarem una falta de claretat y de justesa extraordinarias entre'ls varis instruments al cantar el mateix motíu.

Segueix després el *larghetto*, hermosissim temps que s'imposa desde son principi per lo inspirat de sa melodia y lo deliciós de sa factura y de sas variadas modulacions. En aquest temps, Beethoven dona un gran pas en la obra total de la *Sinfonia* y fins creyém descubrirhi ja algunas espurnas de lo que més tart será l'incomensurable *adagio* de la Novena. Y com més gran es l'obra, més de relléu se posan las deficiencias de nostra orquesta. Donada la lentitut del temps, no havia de vence'l director grans dificultats de execució, peró sí qu'estava obligat á treure de sos músichs una puresa y riquesa en la dicció que hi han mancat en absolut. Cap dels instruments que cantan á *solo* l'hermós tema ho ha fet ab sentida expressió, per la senzilla rahó de que la orquesta no té solistas qu'estiguin al nivell de sa tasca. La falta de dicció en els instruments de corda, la poca dolcesa y sonoritat de la fusta, y las continuas desafinacions del metall, han contribuhit per igual á fer malbé aquesta deliciosa part.

En el *scherzo* l'orquesta aná perduda del tot, sobressortint, per la péssima interpretació, l'oboe y la trompa. Y'l director tan tranquil, sense amohinarse en recullir ab la batuta'ls descarrilaments de sos músichs. Per altra part: ¿quán se convencerá'l senyor Nicoláu de que'ls *scherzos* (com el seu nom clarament indica) deuhen darse més lleugerament, á temps més viu y joganer, en comptes de la pesadesa y ensopiment ab qu'ell els porta? En l'*allegro* final, animat de la mateixa joya que dominava en el temps precedent, tampoch hi ha hagut colorit de cap mena, quedant sense la expressió deguda'l *decrescendo* del final, pera convertirse després en un *fortissim* que, com de costúm, tampoch varem poder sentir.

La impresió qu'en conjunt ens ha deixat la execució d'aquestas dugas *Sinfonías*, es de qu'el mestre Nicoláu es el mateix de sempre. Ell agafa ab tota catxassa la batuta, dona la entrada á la orquesta, y desde llavors cada músich queda autorisat pera fer lo que millor li sembli, ja que'l director, portant ab prou feynas el compás, mitj adormit, pera res se cuyda de la diferenta expressió que cada passatje requereix. La interpretació de las *Sinfonias* de Beethoven ha de portar sempre'l sagell caracteristich del temperament del mestre que las dirigeix. Ab en Nicoláu es inútil cercar l'estil d'interpretació. Com qu'en el terreno del art es tan sols una personalitat momificada, no pot comunicar als que segueixen sa batuta res més que l'ensopiment en que perpetuament sembla trobarse la seva ánima.

—

La *Consagració del Graal* omplená l'última part del primer concert, en el que Wagner y Beethoven ne sortiren sacrificats casi per igual. La grandiosa escena del primer acte de *Parsifal* ha quedat ara com avans, en mans del mestre Nicoláu, despullada de tot son encís diví, de la indispensable unció religiosa ab que deu executarse; y per tant ab més rahó que may podém dir que s'ha

comés ab ella una verdadera profanació. El primer tema que apareix, representant la veu del Montsalvat, es portat massa depressa, sense quadratura, sentintse bastant confosament; el tema del Graal surt molt deslligat y també massa depressa, y en cambi, s'adorm aviat la orquesta sense donar cap relléu al *crescendo* que segueix, en el que als instruments de metall, faltats de la necessaria homogeneitat, no es possible ferlos anar may d'acort. La frasse penetrant que expresa'l dolor de la ferida sagnanta d'Amfortas, es dita sense la menor expressió, donchs el director permet que la estrident queixa dels cornetins, que deuría sentirse per sobre de tot, quedi ofegada per lo restant de la orquesta. El conjunt de tot aquest tros, portat ab el desconeixement de que dona proba tan evident el mestre Nicoláu, pert la grandiositat que l'autor va donarli.

Las campanas qu'acompanyan la entrada dels cavallers del Graal en el temple, constituheixen un element essencial en aquesta escena. No trobém calificatiu prou fort pera condempnar l'atreviment ab que s'ha destruhit tot son efecte en el Liceu. ¿Ab quin títul y autoritat gosa'l senyor Nicoláu transportar descaradament las notas d'un extrém al altre del pentágrama? ¿Que no té ulls pera llegir á quina baixa octava están èscritas aquellas quatre notas en la partitura? ¿Ni té tampoch orellas pera sentir la impossibilítat de reproduhirlas en el to altissim en que's troba l'instrument que s'usa al Liceu? Y encara té'l valor d'anunciar en els programas qu'ho executa en la forma indicada per Wagner! Mal per mal, resultava millor el sistema empleat la primera vegada en el Lírich; ó també's logra un efecte molt aceptable per medi d'un piano de cúa combinat ab dos instruments coneguts per *tan-tan*, en dos diferents tons, un per las notas altas y un altre per las baixas.

La escena de la Consagració es impossible que produheixi son efecte, dada la falta de sentiment del director y dels violoncellos ab que conta pera expressar la frasse sublim que l'acompanya. Ni'l to sech y apagat dels instruments, ni la poca inteligencia dels músichs en donar el clar-obscur que's requereix, poden portarnos altre resultat que'l migrat qu'aquí hem vist. La entrada dels cavallers desprès de la consagració y tota la escena que segueix, es dirigida pel mestre á un temps tan precipitat, que resulta exageradament vulgar y trivial lo que hauría d'expresar la energia y la ferma fe dels guardadors del Graal.

La part coral d'aquest fragment, encarregada al Orfeó Catalá, ha deixat bastant que desitjar. Hi trobém algun avens, comparantho ab la primera vegada que la sentirem al mateix Orfeó; peró la veritat es qu'esperavam del mestre Millet que ab el temps transcorregut y ab els elements valiosos que componen actualment la societat que dirigeix, ens donaria una interpretació que s'acostés ab fidelitat al esperit de l'obra wagneriana, al menys com ho fa al interpretar á Vittoria y Palestrina. Els coros han anat ben ajustats, es cert, peró no'ns han produhit la emoció interna que dimana de l'obra, per cantar en general massa fort, sense usar la mitja veu, per l'aspresa del coro de cavallers, per fáltar alguna forsa en el de joves, y per lleugeras desafinacions en el de noys. Potser aquests interpretaren millor que tot la frasse augusta del moment de la consagració. Hauriam volgut, per ultím, que l'Orfeó hagués cantat d'un modo més inteligible la fidel y hermosa traducció catalana d'en Maragall, quals frasses no's sentían gens clarament, y que la colocació dels coros interiors fos exactament á la distancia y alsada exigidas pel mestre de Bayreuth.

JOAQUÍM PENA.

TEATRES

ROMEA

CENDRAS D'AMOR

En la funció á benefici d'en Borrás, s'estrená'l quadro dramátich de l'Ignaci Iglesías *Cendras d'amor*.

L'Iglesias no ha volgut en aquesta darrera obra, com en altras sevas, presentar cap dels problemas socials que li donan personalitat en llurs dramas, sinó senzillament conmoure, dominar al públich ab un quadro plástich. Ha deixat de banda la sociologia, l'art ibseniá, de pensador, pera presentarse solzament poeta. No ha volgut convence, sinó fer sentir; no ha pretengut entussiasmar, sinó fer plorar, arribar á l'ánima del públich, fent vibrar el seu sentiment, el seu *millor fondo*. Per arribar á convence á un auditori, encara que sía per medi de la ficció dramática, n'hi ha prou moltas vegadas ab la originalitat d'un tema, ab l'ardidesa d'una idea, ab la forsa ab que's presenta úna teoria. Pot ferse un gran drama social essent un pensador. En cambi, pera fer sentir á un públich, pera ferlo plorar, pera dominarlo, es necessari que l'autor sia un artista, que'ls seus sentiments sían superiors, més intensos, més refinats que'ls mateixos del públich á qui's dirigeix. *Si vis me flere...*

En aquest sentit, el drama de l'Ignaci Iglesías es meritíssim, perque es obra del poeta, perque porta quelcóm de l'ánima gran del artista, del seu *millor fondo*, dels seus sentiments.

No hi ha en *Cendras d'amor* la forsa intelectual d'altres dramas del mateix autor, com *Fructidor* y *Els Conscients*, per exemple; peró hi ha més poesía, més potencia imagi-

nativa, més creació purament artística y ab més art expressada.

El tema no pot ésser més senzill. Es un sol quadro, però un quadro hont hi palpita un drama intern, un moment dramátich que deixa una impresió fondíssima y pel que s'endevina, velat hermosament, un drama sagnant de la realitat impura.

Presenta l'autor un cementiri nevat, en una de las foscas matinadas del hivern; un cementiri poétich, voltat de pebrers y xipressos majestuosament tristos, ombrejant las tombas. En primer terme'l vell sepulturer cava una fossa ahont hi ha d'enterrar un albat, un nen ros mort apenas nascut; y l'ha d'enterrar d'amagat, perque es el fruyt d'un amor culpable.

El pare de la criatura la porta, envolcallada la caixeta blanca, y veu enterrarla. L'autor ha trobat la nota justa en aquella escena terrible, entre'l pare sanglotant, entontit, sense dir paraula, y'l fosser inquiet, temerós, qu'en aquella feyna sols hi veu el medi d'enriquirse.

El drama exterior no's veu, però s'endevina; el descríu el sepulturer responent á la seva dona en molt pocas paraulas, però tan justas, que la figura de la dona enamorada y culpable sembla veures apareixe en aquella carretera del fons, per ahont *passava la senyoreta rossa, hermosíssima, muntada á cavall ab son enamorat.* Y acaban de dar la impresió del drama que no's veu els breus planys del pare, que al veure enterrat á son fill, li demana perdó per no haver sapigut, cobart, sustreures á las convencions socials, per no haver gosat á estimarlo ab el front alt, ab tota la expansió de l'ánima y ab tota la forsa de la seva sanch jove.

El final no pot ésser tractat ab més simplicitat, y produheix una emoció inexplicable quan el sepulturer demana al *senyoret* que vagi á la primera missa qu'anuncian las campanas, y que resi...

Té quelcóm el dramet, dintre de sa propia originalitat, de las concepcions mæterlinkianas. Més ben dit: l'objectiu del autor no es altre que'l del mestre de Gant: produhir una intensa emoció en el públich per medi de la plástica y de las sugestions qu'aquesta determina.

L'éxit qu'obtingué *Cendras d'amor* va ésser ben afalagador pera l'autor, que degué sortir á escena á rebre'ls aplausos, per més qu'en un públich avesat, com el de Romea, á las rutinarias obras que tants anys han sigut son aliment, la novetat y l'artística simplicitat de l'obra'l deixaren fret al principi y no lograren entussiasmarlo del tot al final.

L'obra fou ben presentada, y tant el senyor Borrás com la senyora Monner y'l senyor Guitart, son dignes, per son trevall, de tot elogi.

J.

NOVETATS

La Parisienne

Durant un dels intermedis, vaig cullir al vol y de boca d'un conegút escriptor barceloni, una frasse *clavada* respecte á la comedia de l'Henry Becque, frasse que per si sola constituheix el judici crítich més complert y més encertat de dita obra: «Té tota la gracia maliciosa y tota la perversitat refinada d'un dibuix d'en Forain.»

En efecte la frasse no pot ésser més justa, donchs els tres personatjes principals, els que integran la comedia, Clotilde, son marit Adolphe Du Mesnil, y l'amich del segón y amant de la primera, Lafont, están dibuixats ab aquella trassa incorrecta y ab aquell desgarbament que tant seduheix y qu'es tan propi del famós artista parisench.

La comedia's reduheix á presentar l'etern *menage á trois*, la casada perversa, astuta, variable, sense nort ni direcció fixa de sentiments, qu'enganya al seu marit, al principi potser creyent en un amor nou envers son primer amant, però ben prompte convensuda de que tal passió no existeix y gaudint alashoras del misteri, del capritxo, *donantse* quan no té res més que fer, el dia que s'aburreix, quan li ve bé, y exigint del amant que la deixi tranquila cuydarse de sa casa, del ascens de son marit, y li permeti portar una vida reposada ab totas las apariencias de casadeta, tan aixerida y elegant com dona de sa casa y enamorada de son marit.

Mes l'amant, l'apassionat Lafont, no s'hi conforma ab aqueix paper d'enamorat á estonas; la vol tóta per ell á la *charmante* Clotilde, está gelós, vol saber ahónt va quan surt de casa tota sola, y de qui son las cartas que reb; però ab sas perfidiosas insistencias y ab sas gelosias, no fa més qu'enervarla á n'ella, que'l troba pesat, ridícul, empalagós y fins faltat de cortesía. «Vesten, que'm fas nosa, em fastiguejas»—li diu. Però ca! En Lafont, ferm que ferm, prega, amenassa y acusa.—«Aixó es que tens un altre amant. Y jo'l conech. Es...l'Ernest Mercier.»—«No,--respón ella ab una tranquilitat y desvergonyiment aclaparadors—es l'Alfred Mercier!...»—En Lafont ja no pot més: esclata,'s posa á plorar y se'n va desesperat.—«Gracias á Deu!» —diu ella, respirant ab forsa com qui s'ha tret un gran pes de sobre.—«Era inaguantable! Veyám si al ultim no més estaré tranquila al costat del meu marit!» exclama al final del segón acte. Y'l pobre marit no li pot dar las gracias d'aquest *devouement*, perque com que *no'n sab res*, el pobre home!...

Al cap de temps, Clotilde, després d'haver intentat altras afeccions, troba que'ls joves del dia no valen pas la pena de que una se ocupi d'ells. Son sechs, plens de pretensions, *poseurs*, y vetohaquí tot. Alashoras se recorda del pobre Lafont, qu'era l'home qu'ella

necessitava, un amich excelent, un segón marit... Y l'anyora... 'l troba á faltar. Y sona'l timbre, y en Lafont se presenta timidament. Ella l reb ab palmas, peró prompte tornan á sortir els topaments de carácter de l'una y l'altre, afortunadament per darrera volta, perque ab l'arribada del bon Du Mesnil, del marit bonatxás é ignorant, que també reb ab palmas á son estimat Lafont, se referma d'un cop per sempre l'ideal de Clotilde, partidaria convensuda d'un ben entés *menage á trois*.

Y aixís se clou la comedia d'en Becque, tota ella esquisida, trassada de má mestra y deixant al espectador que no bada, una emoció artística finissima, castissament parisenca, d'actractiu encisador, tant per la construcció sólida y ben entesa de la comedia, com per la vivesa del diálech. Peró de tal emoció, y del ayre excepcionalment parisench, ben poch, per no dir gens, ens en va arribar al veure la comedia d'en Becque feta per la Mariani. Ho hem de dir ab franquesa: la celebrada actriu italiana va estar del tot desencertada en la interpretació de la *parisienne* Clotilde. Ni sas facultats intelectuals, ni las fisicas (per cert ben apreciables) poden plegarse fins al punt de sentir é interpretar el tipo trassat per en Becque. La varem trobar, sobre tot en els dos primers actes, faltada d'*esprit*, de distinció, de *chic*; en una paraula: presentant el personatje grollerament, á batzegadas, exagerant constantment la nota y, per lo tant, desfigurantlo per complert. Escoltantnos á la Mariani, no'ns varem poder treure del cap, tota la nit, á la Réjane. Cóm hi deu estar la gran actriu parisenca en *La Parisiennel* Quinas finesas, quinas *nuances*, quina *spiritosa* perversitat y quina suprema elegancia deu posar en la interpretació de l'obra de Becque!

També hem de regoneixe que una actriu, pera fer aquesta comedia, té d'ésser forsosament parisenca, lo qual vol dir que la culpa de que la Mariani no'ns agradés, no es pas tota d'ella. En Zampieri y en Masi no més que regulars. Tampoch es això. En fi, no'n parlém més y aném com á nota final á consignar una apreciació sobre la nova companyía de la Mariani. Lo qu'es ab semblant cambi y ab l'allunyament d'en Paladini, malgrat la discreció d'alguns artistas nous, hi hem perdut bastant.

S. V.

BIBLIOGRAFÍA

TEATRE D'AFICIONATS — Comedias y monólechs per Narcis Oller. — Fidel Giro, impressor. Barcelona, 1900,

Al apareixe una obra firmada per un autor tan conegut y apreciat com en Narcís Oller, pot ben bé considerarse inútil el trevall de publicarne un judici. La tasca del crítich queda realment reduhida á establir, segons sa opinió particular, el valor relatiu del llibre recentment publicat, respecte als anteriors eixits de la mateixa ploma. Peró com l'obra de que parlém pertany a un género no conreuhat per aqueix escriptor, y nou en nostra literatura, creyém convenient fer remarcar la seva oportunitat.

Ja esplica l'Oller ben clar en el prólech quins son els seus propósits: oferir als aficionats, cada dia més nombrosos, á representar obras dramáticas, una colecció que, per sas especials condicions, sia adequada pera els teatres ó salons particulars, evitant el ridicul en que tants y tants cauhen escullint pessas superiors a sas facultats é impropias del lloch ahont se representan, y allunyant al aficionat novell del terrible perill de imitar á determinat actor.

A Barcelona, especialment, s'hi nota la falta d'un repertori de saló. La heterogénea societat barcelonina, producte de la creixensa rápida y desordenada de la ciutat, ab sa confusió de classes é indeterminació de carácter, no conta ab aquells centres de reunió, tan necessaris pera la vida de relació, qu'existeixen en altras capitals.

Las grans recepcions y balls no han pogut pendre aqui carta de naturalesa, y tots els ensaigs fets han resultat ridiculas parodias. Cal, donchs, trobar un medi pera reunir las familias, sense recorre á las *tertulias cursis* que no tenen altre atractiu que la murmuració ó'l *flist* més ó menys ignocent.

Creyém que'l teatre casulá es l'únich medi pera lograrho.

Las alenadas de vida moderna que de l'altra banda dels Pireneus rebém, han fet neixe en el si d'aquesta societat, que desgraciadament té per nota caracteristica un mercantilisme desesperador, un sentiment d'art débil y vagarós encara, peró que promet desvetllarse quan trobi un ambent adequat Avuy ja fins els més vulgars burgesos enriquits creuhen indispensable donarse un cert barnis d'ilustració, y encara que compran quadros á metros, tal com venen las pessas eixidas de sas fábricas, y omplenan sa biblioteca de llibres ben enquadernats pera que fassin goig, tot això revela, com á signe dels temps, que no es tal volta molt llunyá'l dia en que s'anuncii la bona nova. Ben clar ho indica l'esclat de vida d'aqueixa jovenalla qu'ab tanta fe y entussiasme's dedica al estudi y al conréu de las arts y las lletras; y fins *els altres*, els noys *de casa bona* qu'avans sols se preocupavan d'estrafer els *figurins* estrangers, avuy ja's disfressan de *bohemis*. Els que senten verament l'art, serán elements valiosos pera crear ó pera preparar, al menys, la nova generació; els que sols el pressenten y no poden capirlo, aquells, se tallaran sas cabelleras á lo modernista; y's farán diputats ó menarán carruatje, ja que ni útils podrian ésser pera tirar un carro, per falta de forsas. Las noyas

també la senten eixa alenada de vida, ab tot y la instrucció estantissa de las *pensions*, que las converteix en bonichs estotxos que no guardan cap joyell, malgrat la *educació* que reben de la *miss* esllanguida ó de la rodanxona *demoiselle*, que comensan á com pendre que pera la dona l'art no's reduheix á pintar flors y papallonas en vanos ó sombrillas ó á fer *arpegios* en el piano, ó á brodar tovallolas que després d'exposadas á ca'n Garcerie ó á ca'n Mitjans, «*sin lavar*,» no han tingut altra utilitat que la que reportan als betas y fils que las hi han venut els rodets y las agullas. Sense desnaturalisar á la dona, pot conseguirse que no sía un moble de luxo, educantla per medi del art que no sols desenrotlla sa inteligencia, sinó que regula sa sensibilitat. Vegis, donchs, cóm el teatre pot ésser no sols un esplay, sinó fins un medi d'higiene moral.

Es un fet ben reconegut que generalment els joves fugen del costat de las noyas de bé, ó perque s'hi aburreixen, ó perque, com confessan cinicament, creuhen que no'n poden treure res. Els més estúpits, se deixan ensopir per la insubstancial conversa dels salons burgesos, y devallan á la categoria de trastos inútils; els demés, cercan en altre lloch la diversió qu'allí no hi troban.

El teatre casulá pot ésser un poderós medi d'atracció pera que'ls joves sans de cos y d'esperit comprenguin que individuus de diferent sexo poden relacionarse sense necessitat de *ferse l'amor* pera passar el rato, y qu'entre ells y ellas pot establirse una corrent simpática d'amistat pura y desinteressada, y coneixentse y comprenentse, si l'amor s'hi fica pera fer de las sevas, fins pot esperarse que resulti algún matrimoni que no sia com la majoria dels d'avuy: un contracte ó una especulació. No tinguin por els pobres d'esperit! No perilla la moral, ni la dignitat de la dona, si ella sab guardarla. Naturalment, deuhen triarse ab molt cuydado las obras; peró, en aqueixa selecció, s'ha de procurar sobre tot que no sian *mansas*, perque llavors els resultats serian negatius. Creyém que raras vegadas deu recorres á obras estrangeras: com més las *personas* se vegin retratadas en els *personatjes* que deuhen encarnar, major será la impresió moral y artística. El camp es molt vast; en ell poden esbravarshi els autors novells; allí hi lluhirían aquellas obretas delicadas que no's representan en un teatre *de debó* perque no son prou teatrals; y finalment, allí la simplicitat dels medis de que's disposa ensenyaria á molts á prescindir de certs *convencionalismes* de las taulas.

Doném, donchs, la enhorabona al senyor Oller qu'ha posat la primera pedra, y fem vots pera que, com sovint passa, no's fassi esperar la segona... y las altras. Ell que tan admirablement atrapa'ls tipos y retrata las costums de casa, pot y deu donarhi una vigorosa empenta, y de segur que l'ajudarán molts y molts autors (com per exemple l'Albert Llanas, en quals obras hi ha un sagell de distinció y bon gust no superats encara), que tenen las condicions especials pera'l conréu d'aqueix género dramátich que ab tan bon acert tracta d'implantar el reputat novelista.

ORIOL MARTÍ.

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

DEL ANY 1900

Llista de las composicions rebudas en Secretaria fins lo día d'avuy.

Número 1. Lisa. Lema: Fulls de la vida.—2. Lo testament del soldat. Lema: Fragment.—3. Redempció. L. ¿Sentíu?—4. Lo poema de la nit. L. Fantasía d'amor.—5. Himne de Sant Bernat. L. Traducció.—6. L'himne litúrgich «Ave Maris Stella», traduhit en vers catalá.—7. Traducció del Ave Maris Stella, pera ésser cantat ab la mateixa tonada de la lletra llatina.—8. La cendrosa. L. ...ma lyre toutefois -s'eveillait ecoutant ces plaintes, cette voix. *(A. Chénier.)*—9. Credo. Sense lema.—10. La darrera carta. L. Recorts de la guerra.—11. L'hivern á montanya. L. Quadret.—12. La mort del poeta. L. O mort! Est-ce ta voix qui frappe mon oreille? (Lamartine).—13. Confiteor. L. Jo pecador...—14. La nevada. L. Hélas! plus de grandeur contient plus de néant! (V. Hugo).—15. Cansó de la espasa.—16. Alegoría. L. Fe, Amor y Esperansa.—17. Ave Maris Stella. L. Ad te suspiramus.—18. Las absoltas del segle. L. Tout es grand, tout es beau, mais ont meurt dans votre air. (A. de Musset.—*Rolla*). - 19. La Mortalla. L. ...y viu no més d'amor. (*Pagés de Puig*).— 20. La ratxada. L. Lo cel. la terra, l'ona y tot á la una remoch á mon albir. (*F. Agulló*).—21. Lo Deu de las venjansas. L. Lo Deu de las venjansas es lo Senyor, etc. (Ps. XCIII, v. 1).—22. Diálech espiritual. L. Magna sunt enim judicia tua Domine, et inenarrabilia verba tua. (Llibre de la Sabiduría. (Capit XVII, 1.)—23. Als poetas germans. L. Hem sentit tots en las venas, etcétera. (Collell).—24. Cant de las bruixas. L. Moi, j'ai l'ombre muette. (A. de Vigny).—25. Las noyas del Ampurdá. L. Cansó.—26. La cansó del Taper. L. Honor al travall.—27. L'antich Profeta vivent. L. Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. (Eccles. XLVIII, 4).—28. En las ombras. Poemet. L. Post nubila Fæbus.—29. Tornará? L. Lo temps torna; la joventut, no.—30. La meva vinya. L. Fe y constancia en lo travall.—31. Las quatre poncellas. L. Qué hermosos plansons los de la Quica!—32. Poblet. L. Populetus est, fuit, eritque, inmortalis.—33. Lo poeta en lo festí L. Sa Santé, chose étrange! á tué son talent. (H. Blaze).—34. La terra. L. La nature... s'éléve ainsi qu'un temple solenne. (Châteaubriand).—35. En la nit dels morts. L. Esperit agitatara reposa...! *Hamlet.* (SHAKESPEARE).—36. Lo corn de cassa.—37. La llegenda de la Reyna. L. Fides.—38. Quadro del model. L. A mon taller.—39. Petons. L. A una fadrineta.-40. Lletra. L. Vivre même inconnu dans un songe de femme... (Lamartine).—41. Lo sacrifici. L. Quæ postquam gesta sunt, etc. (Gen. XXII, 1) —42. La victima d'amor. L. ¡Desditxada!—43. La rosa. L. Bonheur vain! fol espoir! delire d'une fièvre! (Sainte-Beuve).—44. D'un poeta á un altre. L Perque'l riu tot plegat s'asseca y'ns deixa altre cop consumintnos de set! (GOETHE.—*Faust*) —45. París. L. Oh vergonya, vergonya, vergonya! (*Longfellow*).—46. Lo plor de la ginesta. L. Recort del «Corpus» —47 Confessió. L. He pecat! (Amorosa de vano estil Lluís XV).—48. Idilis del camp.

L. «La poesía del camp es verdadera poesía!» (E. Moliné y Brasés).—49. Elegía. L. Bucólica.—50. Historia d'amor.—51. Salve. L. Llum eterna.—52. Lo Rossinyol. L. Goig perdut.—53. Boda mortal.—54. Lo Sant Crist de Lepant. L. Hajan dolor de la dolor de mi. (*Ausias March*) —55. Setze anys. L. Un rayon de soleil brille a leur horizon. (*Th. Gautier*).—56. Mecenas y'l poeta.—57. Quan seré gran... L. Recort —58. Floralía. L. Salvéula vos, Regina.—59. Rondalla de fadas.—60. Boscatanas.—61. Foch y neu.—62. Ave Maris Stella. L. En lo mar del meu cor—Verge María—tu ets ma estrella d'amor—de nit y dia.—63. Als barbres. L. Poète aux longs regards, vois les races futures. (*Laprade*).—64. Barcelona. L. Hæc alias inter caput extulit urbes. (*Virgili*, Egloga 1).—65. Traducció del himne litúrgich «Ave Maris Stella». L. Eva divina.—66. Beatriu L. Per la selva forla e scura. (*Graf*).—67. La porcayrola. L. Alegoria popular. 68. L'adéu del guerrer. L. Fuyons, fuyons; voici l'instant. (*G. Nadaud*) —69. Las Vespras Sicilianas. L. Liberté! pur flambeau de la gloie orageuse (*V. Hugo*),—70. Epissodis. L. De la terra —71. Super flumina. L. (Paráfrasis del Psalm CXXXVI). Patria.—72. L'Esfinx.—73. Lo jurament d'Aníbal. L. L'amour de la Patrie est le prémier amour. (*Verlaine*).—74. Cansons. L. Per vosaltres, maynadeta —75. A Santa Eulalia. Pregaria L. Sancta Eulalia, ora pro nobis.—76. La Fira del Hostal del Vilar. ¡T'estimo!—77. Batechs del cor. L. O quam te memorem, virgo? etc. (*Virgili. Æneida*. Llibre primer).—78. A la Lluna. Oda. L. Post nubila Phœbus.—79 La boyra. L. Del mar.—80. La parla de la terra. L. Parla de reys, de sants, de trovadors y sabis, parla d'un poble brau, noble y fidel. (*A. Blanch*).—81. L'any 1900. (Fí del sigle XIX). L. Eres siglo de fósforos y globos;—sólo siglo de luz para los bobos. (*J. Zorrilla*).—82. Per las montanyas. L. Impresions d'una excursió pels Pirineus.—83. La llegenda del amor.—84. Advent.—85. Vaguetat. L. Mot suprém.—86. Colecció de cansonetas. L. Odéfilo.—87. Millora. L. Si Deu ho vol.—88. Miserere. L. J'implore ta pitié. Toi, l'unique que jaime... (*Baudelaire*).—89. La negació. L ...après votre nuit se leve le jour blanc... (*A. Ferdinand Harold*).—90. Quaresma.—91. Lo primer crim. L. Remordiment.—92. Los Segadors. L. Cansó de guerra.—93. Mon espós. L. Amore Langueo.—94. Comparansa entre'ls regnats de Jaume I de la Confederació Catalana-Aragonesa y Felip II de Castella. L. Jaume I y Felip II.—95. ¿Qué passa?—96. La veu de la Montanya. L. ¡Patria!—97. Roland. L. Llibertat.—98 La vida fosca. L. Sugestions —99. Las campanas vellas. L. Per in sæcula sæculorum.—100. Ave Maris Stella, etc.—101. Himne, traducció en vers catalá del cant litúrgich: Ave Maris Stella. L. Ave.—102. Amor. L. Tot.—103. La Rondalla. L. Avant.—104. La capsa dels Reys. L. Desitj cumplert.—105. Herodías. L. Fides.—106 Orgull.—107. Lo rey de la mort —108. Orígens del Cristianisme en la illa de Menorca y fasses per que passá fins á la invasió serrahna. L. Ego plantavi... sed Deus incremeu tum dedit. (I. Corinth. III, 6).

També s'ha rebut un plech ab lo tema: «Ave Maris Stella». mes sense la composició.

Barcelona. 4 de Mars de 1900.—Lo Secretari, Sebastiá Trullol y Plana.

NOVAS

El meeting que la *Unió Catalanista* va donar á Vilassar el passat diumenge, va atraure á la espayosa sala del Circul Vilassanés una concurrencia que la omplia á vessar. El local estava adornat ab escuts de Catalunya y cartells ab noms de patricis de gloriosa recordansa, y al fons del escenari, al mitj d'una bandera catalana, hi rumbejava l'escut de Vilassar. La mesa estava constituhida pel senyor president y membres de la junta de l'Agrupació local, els individuus de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* senyors Folguera, Roca y Marsans, y'l delegat de'l governador civil. Oberta la sessió,'l president senyor Just digué que'l meeting tenía per objecte escampar las ideas catalanistas y escoltar als apóstols de la causa, y acabá cedint son lloch al president de la *Unió*, don Manel Folguera, que fou saludat ab grans aplaudiments y víscas á la *Unió*. El senyor Folguera evocá'l recort del malaguanyat senyor Arús y recomaná gran prudencia y moderació als oradors y al públich.

Se concedí la paraula á en Emili Vallés, delegat de l'Agrupació Catalanista de Barcelona «Ramón Llull», qui manifestá que l'esperit de la *Unió Catalanista* es radical com sempre, y reclamá l'esfors de tots el catalans pera conseguir la revindicació de Catalunya.

Acte seguit, el secretari va llegir una nombrosa llista de delegats, adhesions y periódichs representats, entre'ls que hi figurava JOVENTUT.

Usá també de la paraula don Rafel Monjo, de l'Agrupació de Vilassar, qui llegí un eruditíssim trevall, tractant d'una manera magistral las Bases de nostre programa que's refereixen á la Llengua catalana, Servey militar y Tributació; sent interromput varias voltas pels entussiastas aplausos del públich, y objecte d'una ovació al terminar.

Don Enrich Durán, del «Centre Catalá» de Sabadell, declará que'l Catalanisme sols vol homes honrats; y defensantnos del dictat de reaccionaris, ab que'ns atacan nostres enemichs, feu constar que nostra causa no segueix á partit politich de cap color; y en quant á l'acusació de separatistas, digué que sols ne som dels vividors qu'han malbaratat l'Estat espanyol.

El senyor Frías, en nom del *Jovent Catalanista de Lleyda*, esplicá detingudament el Compromís de Casp, fent notar lo desastrós que fou el seu fallo pera nostra Patria.

Don Narcís Fuster, de l'Agrupació de Ripollet, digué, en eloqüents períodos, que'ls catalanistas no'ns tenim d'aixecar ni sublevar, sinó que'ns devém enfonzar y arrelar bé en l'esperit de la terra, pera sadollarnos del patriotisme necessari pera conseguir nostras aspiracions.

El President de la *Unió Catalanista*, don Manel Folguera, s'alsá pera dir que'l poble de Vilassar no necessita que se'l iniciï en el Catalanisme, puig que ja ho está de molt temps ensá, gracias als esforsos d'alguns de sos fills. Digué que'l Programa Catalanista no es de cap personalitat ni de cap tendencia, sinó qu'es de Catalunya; manifestá que'l Catalanisme no fará pactes ab cap partit politich, y que als que s'han apartat de la *Unió*,

ningú'ls en ha tret; son ells que se'n han apartat. En quant á la campanya electoral, manifestá que'l Catalanisme es partidari del retraiment mentres no puga lluytar honradament; respecte á las eleccions municipals, digué que's deuhen apoyar á las personas honradas y aptas pera l'administració, prescindint de tot color politich. Presentá al sempre anyorat Arús com á model á la joventut, y's despedí de la població en nom de la *Unió*, aixecantse la sessió entre viscas á Catalunya, á Vilassar y á la *Unió Catalanista*, y entonant el coro «Lo Planter» y tot el públich, l'himne «Los Segadors» ab gran entussiasme, que's desbordá en la estació al arrencar el tren.

—

Ha aparegut á Barcelona'l primer número de *La Ilustració Llevantina*, revista artistich-literaria de Catalunya, Valencia, Mallorca y Rosselló, que conté exquisits trevalls de nostres primers escriptors, y ademés magnifichs grabats de coneguts artistas catalans, aixis com també reproduccions de importants monuments de la nostra patria.

La part material es digna de tot elogi, y la netedat del tiratje honra al establiment tipográfich d'en Fidel Giró.

Benvinguda sía la nova publicació, ab la qu'establim desd'ara'l cambi.

—

Desde'l próxim número, la Joventut sortirá ab vistosas cubertas, en las que hi figurará la secció anunciadora.

Advertim á tots els que hi vulguin posar algún anunci que, en el cas de donarlo per una llarga temporada, la casa's cuydará de encarregar el dibuix adequat y fins de treuren el corresponent cliché, donchs es condició indispensable que hi hagi un cliché especial pera cada anunci.

Pera més detalls, dirigirse á l'administració del periódich.

—

Publicacions rebudas en aquesta redacció durant la última setmana.

De fora Barcelona:

El Diario de Gerona, *La Veu de Mallorca*, *La Veu del Vallés*, *La Veu de Tortosa*, *Boletín de la Biblioteca-Museo-Balaguer*, *La Semana Católica*, de Valencia, y *El Eco de Sitjes*.

De Barcelona:

La revista *Arquitectura y construcción*, *El Fomento*, *El Teatro Católich* y *La Creu del Montseny*.

Ab totas aquestas publicacions hi establim gustosos el cambi.

—

Nostre colaborador y amich en Jascinto Capella ha publicat, baix el títul de «Intimas», un aplech de poesias. En parlarém, desprès de llegirlas, ab la extenció deguda.

—

Definitivament el dia 20 el «Teatre intim,» que dirigeix nostre amich y colaborador l'Adriá Gual, posará en escena l'obra *Espectres*, de Ibsen. De la part d'Oswald se'n encarrega'l senyor Gual, com ja diguerem.

—

A Sitjes regna gran entussiasme per la festa catalanista del próxim diumenge, que organisa la *Unió*.

Prometém assistirhi.

—

Á nostre estimat company *La Renaixensa* li ha sigut imposada una multa de 500 pessetas, per un solt publicat en sa edició del dilluns ultim.

Ho sentim de tot cor.

—

La nostra llengua es oficial á Fransa

Com s'haurá pogut veure pe'ls telégramas aquí rebuts, y pe'ls diaris de Paris, la antiga y hermosa *Llengua d'Oc*, dita també *Provençal*, *Llemosí* ó *Romanç Catalanesch* (1), ha sigut declarada llengua oficial á Fransa, pera totas las regions del Mitjdia, podent servir pera'ls actes oficials y ésser el medi d'ensenyansa en las Universitats.

Quina llissó pel govern espanyol y sobre tot per aquest remat d'imbécils que desde'ls banchs de la majoria cridavan á Madrid: *Dialecto! Dialecto!*... ¡Fan llástima!

Els nostres germans de Fransa, els Provensals, els de Tolosa y altres, podrán ja expressarse en la llengua del país en que nasqueren y cultivarla y ferla reviure y brillar, apoyada per l'Estat. Y la República Francesa no s'en sentirá pas disminuida, sinó encara més forta, donchs ells, els de la nostra sanch y de la nostra rassa, serán els més entussiastas defensors d'una Nació que's va formant á la moderna *per diferenciació, y per convergencia* (2). El Sol de Paris, la *Ville Lumière*, ha irradiat llum y vida.

Quina diferencia ab el *pop* d'Espanya, la *coronada vila tentacular*, qu'ara més que may allarga las sevas prolongacions, sols pera xuclar la vida y estrenyer la seva presa, que sent que se li escapa!

L'esperit castellá es incorretgible; sense

---

(1) Vegis: P. Gener, *Heregias*, la historia de aquesta llengua, la primera de las neollatinas, usada y parlada del Limoges á Alacant, com fou la mateixa, en totas las comarcas compresas en els dits termes.

(2) D'aquesta formació de las nacions modernas, lenta y progressiva, á Madrid no'n saben res.

mitjos tons ni flexibilitat. Enterch, dur, tot d'una pessa, aixis se quedará momificat pels sigles dels sigles, si las regions vitals, ó un'altra nació, no's cuydan d'enterrarlo. De res li han servit las llissons que rebé á Holanda, á Flandes, á Italia; de res el que se li separés Portugal y Catalunya en 1640; de res la perdua de totas las Américas, y ahir la de las Antillas y Filipinas. Encara vol comprimirho tot en el mateix motllo vell, y subjectarho tot á la seva ignorancia.

Quína diferencia ab Fransa, vital, progressiva, humana, justiciera, dominant y castigant fins als alts poders del Estat, quan son excessius ó quan faltan!

Envegem de tot cor la sort dels nostres germans de l'altra part de las serras pirenencas.

Si, per qualsévol accident de la política internacional, arribés lo que tots esperém, hi haurian dos Paris á Europa: el del Nort, y el del Mar llati: Barcelona, que veuria afluirhi, ab la bona administració, la riquesa y'l moviment de tot el Mitjdia!

¡Quin somni!

Somniém, somniém, que á voltas els somnis son profétichs... y's realisan.

G.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

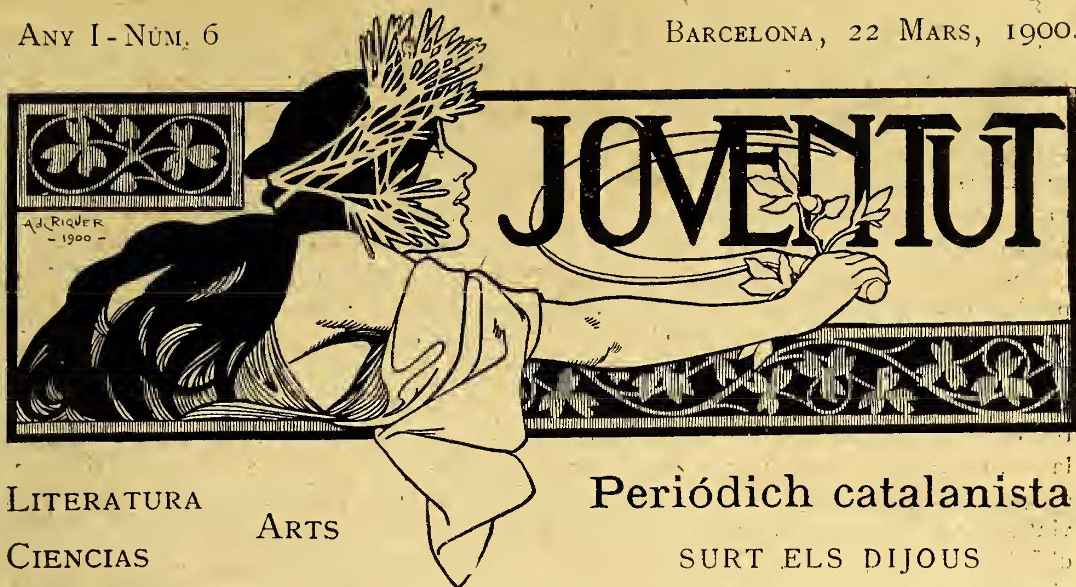
Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els suscriptors del periódich se'ls regala'l NÚMERO ANTECEDENT.

Als suscriptors per un any se'ls hi regala ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

ANY I - NÚM. 6 BARCELONA, 22 MARS, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

CAP AL SUICIDI

Quatre sigles de continuats escarments, no han servit pera res al Estat espanyol. No vol, ni pot cambiar una táctica que li ha fet perdre'l més extens dels imperis: sempre trevalla per enxiquir el territori subjecte á sa dominació.

El seu sistema no ha variat ni un pensament: allá hont hi ha vist una petita demostració d'esperit de llibertat y vida, l'ha hagut de perseguir y maltractar y ha pretés ofegarlo per medi de las persecucions, dels desterros y de la sanch. Tot ha sigut sempre en va: ella no se'n ha donat compte, peró'l fet ha sigut qu'aquesta táctica, en lloch de fer minvar el desitj de llibertat, li ha donat sempre més forsa y més volada, acabant ab el mateix resultat, quan no ha sigut per la forsa propia dels perseguits, per l'aussili que directa ó indirectament han rebut de nacions extrangeras impulsadas per un esperit humanitari ó per un interés material.

Perdudas ja tota l'América, las colonias oceanicas, els territoris que tenia á Europa y fins el Rosselló, Portugal y Gibraltar, no pot seguir aquella táctica á Cuba y Filipinas, separadas per sempre més del imperi colonial espanyol, y aixís els seus homes no hi poden viure.

Catalunya, terra ab propia fesomia, sempre ha viscut enamorada de la llibertat, á la que deu sa vida, sas institucions y sas glorias. Aquesta aspiració, avuy s'ha encarnat en el Catalanisme, y aquest ideal, que no respecta cap dels vells y corcats motllos de la política espanyola, es avuy víctima d'una d'aquellas injustas persecucions que tan sovint se troban en las planas de la historia d'Espanya. Per més que de dret no sigui aixís, y per més que'l mateix Govern hagi afirmat solemnement sa legalitat, el Catalanisme es considerat de fet com ilegal, y'ls seus partidaris han sigut posats fora de la lley.

Pera nostres periódichs no son prou ja'ls cástichs dels tribunals de justicia: las multas d'importancia están á l'ordre del dia y las suspensions no tardaran á arribar. Las reunions de propaganda son prohibidas, mil obstacles s'oposan á la fundació de novas associacions.

Son els primers passos del camí fatal, de aquell camí que porta al suicidi.

Encara s'hi pot ser á temps: encara una inteligencia serena, un home de talent, podria evitar el resultat que, al pas que's va, es inevitable. Las tendencias catalanistas no deuhen despreciarse, ni perseguirse sense més ni més; son aspiracions dignas y honradas que deuhen estudiarse fondament y donárlashi la satisfacció que l'esperit de Catalunya exigeix. Si'l Govern espanyol, per compte de seguir aquests concells, prefereix seguir l'antiga táctica espanyola; si confia que las persecucions han de donar á Catalunya un resultat diferent del qu'han donat sempre; si creu que'l sistema d'opressió ha d'evitar la creixensa del Catalanisme, quan may ha evitat ni las segregacions territorials ni las revolucions interiors; alashoras, indefectiblement, vindrá lo que ha vingut sempre, vindrá lo que ab las presents persecucions se busca.

Mes, ho dihém ab tota franquesa: nosaltres no creyém pas gens que'ls de Madrid se esmenin. Si tinguessin un home ab prou talent pera salvar aquesta situació, l'orgull de la rassa'n faria sortir cent que li privarían de fer la bona obra. Y si aquell home fos prou ferm pera resistir la oposició de tota una rassa, no podría resistir á la desastrosa situació moral y económica del actual Estat espanyol. Si avans rich y respectat no sapigué adonarsen dels mals camins que portava, no se'n adonaría tampoch avuy, donchs quan quatre sigles d'errors no han inspirat una esmena, no la inspirarán els desastres de Cuba y Filipinas, de molt poca importancia comparats ab altres ocorreguts en temps antichs.

Per això afirmén que fa vía al suïcidi.

LLUÍS MARSANS.

EL COMTE ARNAU (1)

—¿Quín'hora es que'l gall ja canta—muller lleal,
Quín'hora es que'l gall ja canta—viudets igual?
—Les dotz'hores son tocades—comte l'Arnau,
Les dotz'hores son tocades—valgam Deu, va!

Es el cant dolorós y profond de l'ánima del poble; es la melodia d'espant y de tristesa qu'os fa alsar els cabells y os fa cloure'ls punys ab angoixa... es una nota de terror sortida de dins de tot de nostra estimada Catalunya!.. Es el cant nocturn y creyent ple de fe y de misteri; el cant qu'os fará agenollar y qu'ab sa gravetat imponent os fará descubrir la testa...

Cansons ignoradas fins avuy; esparsas de poesía y d'esperansa, ¿ahónt erau que no heu sortit fins ara? Os hem hagut de cercar en las murallas dels castells oblidats; os hem hagut de veure en las runas dels monastirs y en els vestigis de las masias.

Oh, tu, melodia profonda y sacrossanta que semblas eixir del fons de la terra! Tu portas l'esperit del nostre poble; tu simbolisas un sentiment de Catalunya. En las nits de tempesta, mentres els trons udolavan pels carrers de la ciutat, ta armonía solemne m'ha fet agenollar devant de la imatge...

---

(1) Trevall llegit en la vetllada dada per *La Creu del Montseny*, en obsequi d'En Juli Delpont.

D'ahónt ha sortit la gravetat, la por sobrenatural, l'ambent de sublimitat incomprensible de ta música?

Jo he vist la figura malehida del comte Arnáu, voltar dalt del cavall els murs del castell ombriu, ab els cabells erissats y ab la mirada fixa; jo he vist el rastre de foch que deixava y he sentit la veu de la muller y de las fillas qu'ab els criats del casal deyan pregarias...

Y, barrejada ab la veu dels trons, he sentit la veu dels gossos malehits y'ls udols de fera dels corns de cassa, y mos ulls han mirat las ombras dels cassadors feréstechs, que corrían á la llum dels llampechs y á la claror groguenca de las atxas.

Y tot ho he vist y ho he sentit en la melodia infinita de ton cant, en l'ánima de tas notas y en la concissió severa de tos versos.

Cansó que semblas un udol, cansó que semblas un gemech!... Ressona, ressona en las orellas y en el cor de tots els fills de Catalunya, que quan aquests te sentin, se sentirán sugestionats ab l'impuls esglayador qu'arréu escampas...

Cansó que semblas un udol!... Quina tonada es la teva!... Es tonada com de trons!... Sembla un bram de l'aixordadora tramontana; sembla un crit d'angunia d'algú que pateixi... sembla'l clam d'un fantasma...!

Y ta historia, qu'es la historia terriblement poética, fa posar fret á qui la escolta en las nits d'hivern feréstegas, en aquellas nits que'l vent de la montanya s'abrassa ab el vent del mar, y arrasseix y trinxa y fa malbé en sa épica abrassada!

Aquellas minas de Sant Joan, quántas voltas s'han recordat ab feresa! Aquells encontorns del convent enrunat, quántas voltas han sigut visitats per la dona qu'ha cantat conmosa ton cant, pel poeta remembrador de las sagradas bellesas de la patria!...

Allá en aquellas planurias catalanas, en las horas del crepuscle; allavors que, per la tardor, els genis de l'ombra dibuixan monstres en las creuheras dels camins, y las clarors incertas fan recordar las fantásticas sardanas de las nuas bruixas al voltant dels roures gegantins y de las majestuosas alzinas .. alashoras que'l so llunyá de la campana convida á la oració, alashoras heu de sentirla aqueixa cansó, alashoras heu de sentirla, que sentintla vos esferehiréu com criaturas y cercaréu en l'horitzó'l punt de llum que deu senyalar vostra masia!...

Catalans!... Al sentir aqueix cant, el cant de lo pahorós y de lo terrible, recordeuvos del castell malehit, y recordéu també que cada una de las notas d'aqueix cant ha de ressonar sordament en el cap dels que'ns oprimeixen!...

XAVIER VIURA.

Diada de Nadal del any 1899.

DOS MALALTS

L'euga del tronch d'eugas del senyor marqués de X estava molt malalta.

També estava molt malalt, més malalt que l'euga, el pare del pobre Jaume.

De la curació de l'euga n'estava encarregat el manescal més sabi y més experimentat de Barcelona.

Al pare del pobre Jaume'l visitava *de tant en tant* un metje qu'havia acabat la carrera feya molt poch, y que ademés de no tenir cap experiencia, era molt animal, que també n'hi ha de metjes á Barcelona casi tan burros com un que jo'n vaig coneixe á Madrid, que va dir á un dels seus malalts, amich meu: «*Si té fèbre, diguimho, no m'enganyi.*»

A l'euga del senyor Marqués no li faltava res absolutament. El senyor Marqués era riquissim, y encara que molt avaro, era molt espléndit ab els seus cavalls, ab els gossos y ab las *Celestinas* que li proporcionavan *Melibeas*.

Al pare del pobre Jaume li faltavan visitas del metje, medecinas y cuydados. No més tenia'ls del seu fill que, pobret, no podia estar al costat del seu pare á totas horas, sinó qu'havia de sortir molt sovint á guanyar alguna pessetota traginant baguls, y lo que sortis.

El matalás ahont descansava'l pobre ma-

lalt era de palla de blat de moro. L'amo de la casa d'empenyos, que ja guardava'ls llensols y tot lo que tenia empenyable'l malalt, ja havia posat al seu balcó un lletrero que deya: «*Alhajas, ropas y efectos que convengan.*» Y no li convenian ni'l matalás, ni l'única cadira que quedava en la casa, que, com que tenia molts anys de serveys, ja no hi podian seure ni criaturas escardalencas.

—

El pobre Jaume ho va fer tot pera trobar una col-locació, y removent cel y terra va poder entrar de lacayo á casa del senyor Marqués, que no'l va pas col-locar ni per fer una obra de caritat, ni per complaure al amich que li va recomanar, sinó perque, per casualitat, en Jaume era tan bon mosso com el lacayo qu'havia fugit ab la filla gran del senyor Marqués. Li va donar la plassa aquest senyor Marqués quan va veure que la llibrea del lacayo fugitiu li anava que ni pintada.

També hi va ajudar molt en la decissió del senyor Marqués el vot de la senyora Marquesa, á qui *á la cuenta* també li agradavan d'alló més els lacayos joves, forts y bons mossos.

El cotxero de la casa, qu'havia recomanat molt á un parent seu, que no era bon mosso, va rebre á'n'en Jaume ab molts mals modos, peró no va tenir més remey que donarli possessió del cárrech, y entregarli'l barret, la levita negra, l'armilla negra y els pantalons negres. Es á dir, l'uniforme negre, perque'ls senyors duyan dol d'un oncle que s'havia mort deixantlos moltas terras, moltas casas y moltas Fransas.

A pesar del dol, com qu'aquell dia debutava en el Liceu una diva molt guapa y de molta historia, els senyors varen tenir á bé anar al *Gran Teatre.*

A las dugas de la matinada'l pobre Jaume ja havia acabat la feyna, ¡ja era lliure! y corrents y depressa se'n va anar cap á casa á donar al seu pare la fausta noticia de la col-locació; peró... com l'home no més proposa, la seva mala estrella havia disposat que'l pobre malalt ja hagués perdut el coneixement, pera no recobrarlo may més.

La nit següent, els senyors no varen anar al teatre, perque no hi havia funció, y perque el senyor Marqués tenía una cita, y la senyora Marquesa un'altra.

El pobre Jaume ja's creya poder anar al costat del seu pare, que s'estava acabant.

Peró veliaqui que'l manescal va deixar l'ordre de que vetllessin aquella nit á la *pobre* euga, y'l senyor Marqués va disposar que fos el Jaume el que's quedés tota la nit á vetllar á la bestia... ¡Pobre Jaume! ¡Que'n va ésser per ell de llarga aquella nit! No s'acabava may! No's va morir perqu'era molt fort, dels homes més forts!

—

Quan se va llevar el cotxero, va permetre que'l pobre Jaume s'arribés á casa á veure qué feya'l seu pare.

A tothóm qu'anava pels carrers li va cridar l'atenció aquell bon mosso que corria tan desesperat. ¡Y, pobret, corria inútilment! Quan va arribar á casa seva, va trovar al seu pare que ja havia acabat els sufriments.

Va malehir al senyor Marqués, va malehir al manescal y va malehir á l'euga.

El senyor Marqués li va adelantar, *á compte de la soldada,* 'ls diners pera la caixa y pera l'enterro.

Enterrat el seu pare, el pobre Jaume, pera poder pagar lo que devia al senyor Marqués, va tornar á la casa del seu amo aquell mateix dia, aquell dia en que precisament els senyors Marquesos havian decidit treures el dol, y que l'euga, que ja's trobava millor, ja va poder sortir á pendre'l sol, duhentla del ronsal el pobre Jaume, que ab la llibrea de coloraynas feya un goig d'alló més.

¡Pobre Jaume!

ALBERT LLANAS.

CRIT DE VIDA

Era al mitj del estiu. Un dia hermosissim; un cel ras, blau, sense cap núvol, un sol rialler, una plana alegra, encara fresca per la pluja de la nit, y un xerroteig d'aucells esbojarrat, ple de vida.

En una jardinera anavam d'excursió uns quants joves y noyas. L'oreig del matí jugava ab nostres cabells y'ns refrescava la cara; tothom reya, tothom garlava á l'hora. L'alegria poética del paisatje havia filtrat fins al

fons de l'ánima de cada hu. ¡Quin dia més felís! Ningú pensava en las penas de la vida; tot s'havia olvidat.

La conversa recaygué sobre'l pervindre. Aquella colla de joves tots hi creyan, tots somniavan ab el demá. Jo, l'únich malalt de entre ells, al pensar en el pervindre, vaig sentir una fiblada fonda y per tot mon ser va desbordarse una corrent de glas.

Y vaig girar la cara per amagarla de las miradas, y mos ulls se clavaren en la carretera dreta y monótona que al compás dels cascabells, s'anava estirant darrera nostre.

—D'aquí un any—pensava jo—¡quí sab ahont seré! Tal volta ja m'estigui podrint á dins d'un d'aquells ninxos humits del cementiri infecte de la ciutat!... Y aquesta vall tornará á estar tan alegra, tan poética, y'ls aucells, com avuy, cantarán esbojarrats, y *ells*, els meus companys, seguirán vivint, vivint, disfrutant d'aquest patir que tant ens agrada, d'aquest sufrir que se'n diu vida... Y en tant jo reposaré sol y ben olvidat de tots, y aquest olvit, aquesta soletat, m'espantan, m'esgarrifan... ¡Vuy viure!... ¡Vuy viure! —

Y pera distreurem, vaig tombar la cara cap á dins del carruatje, al mateix temps que'm trobava més abatut, més malament que may.

No hi ha remey: la realitat es crudel. Quan arribi l'hora, jo moriré, y la vall quedará alegra y *ells* seguirán vivint y'ls aucells cantarán esbojarrats la cansó de l'alegría, aquesta cansó que'm fa tan mal, que se'm filtra al moll dels ossos escarnintme.

Y jo, impotent, fins als darrers moments, seguiré cridant sempre:—¡Vuy viure!—

JOAN OLLER Y RABASSA.

PRIMAVERA

Lo trist Hivern queda enrera
y lo bon temps ja somriu;
ja ha arribat la Primavera
y'ls moixons ja fan son niu.

Tot son flayres, llum y vida;
lo Món torna á despertar
y la Natura'ns convida...
Oh, dona! Anemhi á gosar!

Anemhi á gosar, oh dona!
á eix edén ubriagador
hont tot lo creat entona
l'himne gegant del Amor.

Enguany com altres anys la primavera
ha arribat somrisenta y perfumada
vessant flayre de flors,
enguany com altres anys, dona encisera,
enfront de ton balcó cada vesprada;
cantará'l rossinyol sos gays amors.

Un any més, un any més, ma dolsa vida!
Un altre any, y la vall, fins avuy erma,
altre cop florirá.
Es lo pas del vell temps, qu'en sa fugida
va arrossegantnos sempres fins al terme
que comensa en la porta del fossar!...

ARNÁU MARTÍNEZ Y SERINYA

L'ALEGRÍA GRIS

Un día que la vaig veure á plena llum va encisarme. Anava ab sa mare, y abdugas se passejavan pel carrer més aristocrátich de la ciutat. Sa cara era hermosa, d'una hermosura inmaculada; sos ulls negres, d'una negror semrihenta, semblava que llansessin espurnas de foch á cada llambregada. Caminava á passets iguals, d'una armonía dolsa, y moltas vegadas girava'l cap enrera com si cerqués á algú, ab un giravolta rápida, lleugera y graciosa. Restava parada una estoneta, mes després, fent uns saltets menuts, anava á reunirse ab sa mare, que, adonantse de la falta d'ella, s'aturava, esperantla ab posat de resignada.

Moltas vegadas la veya, y m'estranyava qu'allá, en ple carrer, s'aturés de sobte y después se posés á corre fent aquells saltets menuts, bufons. M'estranyava també son etern posat de complascenta, el somris que moltas vegadas apareixía en sos llabis sense més ni més...—¡Quina noya més felis!—me deya.— Ella si qu'aquest món el deu trobar perfecte, deliciós!...—

Y aixó'm capficava. Jo volia saber *el per qué* aquella noya sempre estava joyosa. Y va entrarme la manía, la estranya manía de que aquella noya m'havía de comunicar l'alegría que á n'ella fins potser li sobrava. — D'alegría n'hi sobra — repetía; — en té massa!... Donchs jo'n vuy, jo vuy péndrenhi una mica, una mica que's desprengui dels seus actes, de las sevas miradas... Jo'n vuy de alegría, vuy saber la sensació que dona aquesta...—

Y vaig seguir á la noya, y vaig franquejarmhi. Va semblarme que, d'ensá que'm coneixía, no reya tant com avans; semblava que la meva coneixensa l'hagués feta posar seriosa, trista. Peró la cara seriosa no més la feya quan venía al meu costat, que quan jo era fora, prou reya, prou se li desbordava'l goig que devía tenir concentrat per esclatar á la hora menys pensada, al moment més inoportú.

Volia saber el motiu dels seus sobtats esclats de joya, y volía que me'ls comuniqués...¿Cóm ferho?... Pensava y tornava á pensar, y no trobava cap medi convenient. Vaig posarme á meditar forsa, forsa... y'l medi fou trobat.

M'havía agafat una estimació gran per ella.—Donchs, aniré á casa seva y la demanaré per esposa—'m vaig dir.— Aixís la tindré sempre al meu costat... y bé riuré alguna vegada, quan menys!—

Vaig anarhi, y vaig exposar els motius de la meva visita. La mare, qu'era la que m'havía vingut á rebre, res contestava. No més me mirava fixament, ab els ulls mitj plorosos. Al ultim, un cop jo m'havia esplicat, va ferme senyal de que la seguís. Vaig anarla seguint, y'm conduhí á una galería que donava al jardí de la casa.

Allá al jardí, sota un taronjer de brancám caygut qu'amorosament la tapava dels raigs del sol, s'estava la noya asseguda en un balancí y amanyagant y bressant á una nina com pera ferla dormir un somní color de rosa, un somni lliure dels malsdecap de la vida... Al véurens pará de bressarse, restá com atontada, mirant alternativament al blanch surtidor qu'allá prop dels seus peus s'estenía, y á nosaltres. Y sa mirada era vaga, sens expressió.

Sa mare la cridá; mes ella continuá mirant fixament; torná á cridarla, y llavors esclatá en una rialla tremolosa... y continuá bressantse y amanyagant á la nina.

Llavors la mare, giranse cap á mí, va mirarme ab ulls interrogatius. No vaig poder resistir sa mirada, y corrent, ab el cor trossejat, vaig sortir d'aquella casa.

Per efecte de la rapidesa ab que vaig anarmen, no's fixá en res mon cervell. No més me recordo del soroll feble que feya l'aygua del surtidor cayent acompassadament... Semblava que plorés.

Oh! si, si! Devía plorar... devia plorar per aquella noya que fins allavors jo no havía comprés... devia plorar per aquella noya que reya molt, molt, sense més ni més, y per sa pobre mare... D'aquest poema teixit ab las ayguas llagrimejants del surtidor, també devia haverhi una esparsa per la meva alegria, per la meva alegría perduda... aquella alegría que no'm pot comunicar ningú, y que, per havérmela de comunicar aquella noya, era preferible no conéixela.

Val més la tristesa. Aquesta es sincera, es conscient... Y ay! qué n'es d'horrorosa l'alegria gris, l'alegria sense fruhició!... Desgraciat del que la té!

ALFONS SANS Y ROSSELL.

SALUT ALS JOVES!

Y tot mirant als pobles que venían,
aixís va parlar l'Home:
—L'ampla terra
es teva, Joventut; jo te la dono!
Ab tu qu'ets la potenta sanch, la sava
que nodreix als nous arbres, va la Vida.
L'Amor es ton marit, Joventut bella!

Els ídols aixecats per la ignorancia
y adorats pels estúpits, enderrócals;
llensa'ls fruyts de l'anemia á la fossana
inmensa de lo inútil. Lluyta sempre;
lluyta com els atletas, sens rendirte.
Primer mort que vensut! Ab brava forsa
trevalla com els fills de las Ideas,
sens temor als lladruchs de la rutina.
Pas á ton pas, oh Joventut!
L'atmósfera
plena está de microbis: la tempesta
ab son alé potent la purifica.
Sias tu la tempesta benhaurada
que sobre de las runas del vell temple
aixequi'l nou. Desperta!
Pas als joves!
Sagrada es la missió; tens de cumplirla.
Per' xó t'han engendrat; per' xó las mares
nodreixen als seus fills; per' xó la Historia
ens ensenya'l camí. Companys, seguimlo,
y'l món avansará.
Cantém la Vida,
no aqueixa miserable dels que viuhen
sentint la febre d'or: la vida heroica
qu'es la vida dels deus, la vida santa,
la dels que deixan fruyts sobre la terra.

Besa'l front dels que cayguin en la lluyta,
y adora son recort. Ells son els únichs
que sobre'ls pedestals han d'aixecarse:
ells han deixat un rastre y un exemple.
Els pobles agrahits son grans. Els héroes
á Grecia foren deus, y deus á Roma.
Pas á ton pas, oh Joventut!
La terra
sotraqueji á ton pas. D'aqueixos bronzes
alsats per la ignorancia als predilectes
de la boja fortuna, d'eixos marbres
que insultan la memoria dels il-lustres
fills de la Inteligencia que moriren,
ni l'ombra has de deixar. Ab má valenta
romp aqueixas cadenas qu'engendraren
l'Orgull y l'Avaricia. Son l'estigma
que flagella ton rostre deshonrante.
Pas á ton pas, oh Joventut!
La forsa
vital es ta companya; la grandesa
d'accions neix de la forsa. Es trist, deforme,
el fruyt del raquitisme. Quan es sana
una naturalesa, son magnifichs
y bells els fruyts que dona!
Lluyta, lluyta,
perque es la lluyta eterna de la vida,
la dels grans sentiments y las miserias,
la lluyta que t'espera.
Ets la esperansa
dels qu'adoran la Vida; ets la novella
Primavera, qu'al món ha de cubrirlo
de flors y de perfums. Al contemplarte
potenta y brava, tots, tots els qu'esperan
te saludan, y'ls cántichs de victoria
fan tremolar els llabis, y las venas
s'aixamplan ab la sanch vella enardida.
Tan sols els impotents, els fills estúpits
de l'Anemia't tremolan y t'insultan...
Aixáfals á ton pas!
La cansó hermosa,
la cansó de la Vida y la Bellesa,
no deixis de cantar. Nostra nissaga
proclamemla ab forts crits. Els nostres pares
per' xó'ns han engendrat; per' xó'ns nodriren
las mares ab amor; per' xó la Historia
ens ensenya'l camí. Companys, seguimlo,
y'l món avansará!...
Salut als joves!

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

7 febrer, 1900.

ELS CONCERTS DEL LICEU

III

El segón concert donat pel mestre Nicoláu ab la cooperació del Orfeó Catalá, resultá pel contrari un concert del Orfeó Catalá ab la cooperació del mestre Nicoláu. Heus aqui com aquest senyor, que fins ara anava esgarrant quantas empresas intentava, ha tingut el bon nas d'embolicar al Orfeó en aquestas audicions, fent aixis un darrer esfors per atraure á un públich que li havia girat la cara d'un modo tan constant com eloqüent. Y en efecte: aquella distingida societat coral ha sigut l'esquer pera pescar una concurrencia que d'altra manera, ó sia ab l'anunci sols de concerts sinfónichs, no hauria, ara com las altras vegadas, obtingut. Consti aixís, pera que quedin las cosas en son degut lloch.

Per causas imperiosas ens vegerem privats, ben contra nostres desitjos, d'assistir á aquest concert. Al fullejar l'endemá la prempsa, ens van sorpendre, donantnos al mateix temps la mida de lo succehit, las apreciacions de certs revisters *admiradores sinceros del maestro* que, acostumats á fregarli ordinariament l'incenser pels nassos, no titubejavan en atacarlo de valent. Molt grossa havía d'ésser la falta del mestre pera girar la llure ya de la prempsa *adicta*. Amichs nostres, qual criteri estimém tant com el propi, ens feren un relat imparcial de lo succehit, que resumirém en breus termes.

La *Sinfonía Heroica*, com s'anomena la tercera qu'escrigué Beethoven, fou implacablement destrossada. Sempre ha sigut aquesta una de las sinfonías pitjor entesas y pitjor executadas pel mestre Nicoláu peró l'atentat últimament comés ha deixat molt enrera als anteriors. Els quatre temps de que consta foren dits no tan sols sense cap expressió ni colorit, sinó que fins ni concertats anaren. Desconcert semblant no s'havía sentit may. No cal ja parlar de las *reglamentarias* ensopegadas de las trompas en el *scherzo*, puig això fora secundari si aquest temps hagués sigut portat ab la precissió, ritme y claretat de que hem pogut fruhir quan l'han dirigit altres mestres ab la mateixa orquesta y'l mateix insoportable metall. ¿Sab, senyor Nicoláu, que indica molta... sanch freda, per no dir cosa pitjor, el repetir aquest tros en mitj de la protesta de la majoria del públich? Això no ho fa cap mestre serio. Inútil, ab tot, es demanar respecte vers el públich á qui no'n té cap pera las creacions del inmortal Beethoven. Sembla com si la seva *Tercera* l'haguessin titulat *Heroica* preveyent la *heroicitat* del públich, no pera sentirla, com deya un critich, sinó pera soportarla malmesa fins al punt en que'ns la deixa'l mestre Nicoláu.

L'Orfeó Catalá cantá en aquest concert algunas escullidas composicions de son repertori, que ja coneixiam Com qu'en ellas se troba en son verdader terreno, no es d'estranyar qu'entusiasmés al públich, motivant l'única ovació d'aquests concerts. De bon grat el felicitém per l'ajust y colorit ab que interpretá totas las obras, particularment la hermosissima *Aucellada*, de Jannequin, y'l sentit y ben armonisat quadret *La mort del escolá* d'en Nicoláu. Aixis es com voldriam sentir sempre al Orfeó, y no hem de cansarnos de recomanarli que procuri mantenirse á igual nivell quan, sortintse del medi en que habitualment se mou, s'arrisqui en la execució de las més grandiosas y atrevidas composicions.

—

La *Quarta Sinfonia* de Beethoven y'l poema *Hènora* de Nicoláu, son las dugas únicas obras qu'aquest ens ha donat en el tercer concert.

Transcorregué la vetlladá en mitj de la major fredor y aburriment, puig ni la execució de la primera ni'l valor musical de la segona de ditas obras lograren desensopir al públich.

El primer *allegro* de la *Quarta Sinfonía* fou dit regularment per la corda, peró molt malament per tota la fusta, en particular las flautas, y no tingueren cap relléu las entradas del metall. L'hermosissim *adagio* que segueix, no apreciat encara per nostre públich en tot son valor, el portá'l mestre completament deslligat, sense cap matis, faltat de dolcesa en els *pianíssims* y de relléu en els *crescendos*. Els primers violins *llegiren* sa part ab bastanta netedat, peró'l quarteto de fusta va ferho pitjor que may, sense unitat ni lligament, distingintse'l clarinet per sas desafinacions continuas y falta d'expressió en el deliciós *cantabile* que té aquesta part.

Al arribar l'*scherzo* fou ahont millor se mostrá la falta de coneixement y domini de la orquesta per son director, que hi aná del tot perdut. El ritme á contratemps d'aquest *scherzo*, fa que la frasse ritmada á dos temps se vegi obligada á entrar en compassos de tres temps, y per tant, si'l mestre no porta recullida la orquesta. com aqui ha succehit, forsosament ha de faltar la unió. Y en el *trio* tampoch sentirem els setze compassos de gradació del *crescendo* en els instruments de fusta, que marcaren de sobte la transició al fortissim. Per ultim, en l'*allegro* final, que porta la indicació d'*allegro ma non troppo*. el mestre senyalá un temps tan vivissim, que'ls músichs tingueren de fer miracles tan sols pera llegirlo. La corda digué tota aquesta part ab una confusió indescriptible, fent del tot ininteligibles la majoria dels passatjes; y'ls instruments de vent se mantingueren á igual nivell, ademés d'entrar sempre ab retrás, costúm ja antiquissima en nostra orquesta. En resúm, el mestre Nicolau dona una nova mostra, en la interpretació de la *Quarta Sinfonia*,

de sas qualitats negativas (que's resumeixen en la falta de batuta), reveladas en las sinfonias precedents.

La llegenda musical *Hènora*, reflexa per complert el temperament de son autor, tant, que podríam dir qu'en ella l'ánima del mestre Nicoláu s'hi veu maravellosament retratada. Comensa la primera part ab un preludi que no está inspirat, sinó *calcat* en el de *Lohengrin*, que segurament seria l'única obra de Wagner que coneixía'l mestre quan el va escriure. Després d'un vulgar coro de pescadors, segueix un diálech de tiple y contralt qu'es de lo més buyt qu'hem sentit, puig res s'hi troba: ni motiu, ni sentit en el recitat, ni trevall orquestal. Las notas se succeheixen unas á altras sense la més mínima correlació de ideas. Ab la entrada del barítono tornéin cap á Wagner. es á dir, cap al autor de *Lohengrin*. Barrejats ab la major indecissió, hi descubrim els temas del Graal y de la esperansa, y fins un tros del duo d'amor. Això dura poch, puig després d'un difús diálech en que res se treu en clar, ni dels cantants ni de la orquesta, ve un tros de punts suspensius en el programa ab un paréntessis que diu *en éxtasis*. Aqui es ahont esperavam veure desplegarse'l talent musical d'en Nicoláu puig la situació dava de si per expressar ab un tros sinfónich lo que la paraula humana es impotent pera descriure, com fan els grans mestres, ó bé pera lluhirse ab un *intermezzo* efectista sense cap concordancia ab el llibre, com fan els italians. Donchs ni una ni altra cosa. Ab sols un parell de compassos de silenci, embesteix el barítono tot un *raconto* de lo més cursi y amanerat que s'hagi escrit. Alló sembla purament Chapí y, encara, pera més precisar, ens recorda bastant *La Tempestad*. Si's compara aquest tros musical ab la lletra que vol interpretar, plena tota del més ardorós misticisme, no's pot menys d'admirar la tranquilitat del autor de la música per estrafer ab tan poca solta la idea del autor del poema. Després d'un altre diálech, tan insubstancial (musicalment) com el primer, se llensa l'autor al final cap al imprescindible *crescendo* á tota máquina, ab un tema (per ultim n'apareix un) vulgaríssim, entonat per tota la orquesta *al unísono* y á tall de concertant de *Gioconda*, pera convertirse al ultim en himne d'apoteossis de ball d'espectacle. En poca estona hem recorregut tots el géneros, sense sortir per això de la més desesperant monotonía.

Altre tant podríam dir de la segona part d'*Hènora*. El monólech de barítono ab que comensa, torna á recordarnos la esmentada obra wagneriana, peró tot ell sense cap coordinació, en mitj d'una insoportable llanguidesa. Segueix un altre *crescendo* tan cursi com l'avans citat, en el que, reproduhint el motiu del *raconto*, també *al unísono* pera major varietat, s'hi troba un trevall d'instrumentació tan deficient com equivocat. pel mal lligament de la corda ab el metall. El cant d'*Hènora* no's distingeix gayre de tots els que l'han precedit, puig sa extraordinaria vulgaritat el fa més propi d'una sarsuela que d'un poema musical. Y fineix aquesta obra ab el cant del *miserere*, qu'entona el coro, y ens dona per primera vegada en el poema, sortint de las eternas divagacions, una idea fixa. un objectiu realisat pel compositor. Aquest coral está ben portat en son comensament, peró després pert el sabor religiós, per haverlo sacrificat al efectisme del imprescindible *crescendo*, que resulta massa teatral y busca sols l'aplauso final.

L'Orfeó Catalá interpretá tot aquest final ab molt bona entonació y colorit, despertantnos del ensopiment que'ns envoltava desde'l comensament de l'obra. La orquesta. un xich millor qu'en las sinfonías de Beethoven, potser perque'l *classicisme* d'en Nicoláu li es més assequible que'l del mestre de Bonn. El barítono senyor Puiggener interpretá sa part de la manera que'ns té acostumats. Las debutants Marina Cañizares y Amalia González se revelaren dignas deixeblas del autor de l'obra, y las hi profetisém qu'anirán molt lluny per aquest camí, sobretot si, com suposém, també *fican cullerada* en la més que probable profanació de la *Novena*, que desgraciadament s'acosta á passos de gegant.

—

No'ns queda espay pera parlar en aquest número dels concerts de diumenge y dilluns últims. En darém compte en el próxim.

JOAQUÍM PENA.

TEATRES

NOVETATS

COME LE FOGLIE.

Las fullas del arbre d'arrels corcadas per la malura cauhen y s'escampan á la primera ventada. Unas, per ésser més feixugas, sembla que vulguin arraparse á la mateixa soca y á las brancas; altras no paran fins arribar á terra, aguantantse intranquilas sobre parets y marges; y altras, per fí, las més lleugeras, rodolan tot seguit al fons del barranch, ahont van á podrirse entremitj del fanch y la inmondicia. Allí anirán á retrobarlas totas las altras, arrossegadas per nous vents.

La familia Rosani es aqueix arbre debilitat. El pare, soca impotent, es un home de carácter débil y tolerant. Té la voluntat atrofiada; no esclatará may enérgica y viril pera afrontar las contrarietats xicas y grans de la vida. Irreflexiu, s'ha casat per segona vegada, y sa muller y sos fills, volubles y lleugers per naturalesa, no trobarán en ell una forsa que'ls contingui, ó que'ls redressi. Sa

educació será tan refinada com inútil, y tothóm fará'l seu capritxo sense tenir pera res en compte que son pare es molt bo, y sabent com saben que ab una caricia'l farán content. El luxo y la vanitat del gran món arruinan la familia. Qué trist es el desespero del pare impotent, que no pot fer compendre á tots aquells caps buyts lo que representa per ells aquella ruina! Sols un nebot de voluntat ferma y cor sencer, tractará de regenerarlos, mes será inútil: tots se'n burlarán, retreyentli sa falta de gust en el vestir, y, vanitosos, li dirán qu'ell es d'una rassa diferent. — «Trevalléu y lluytéu—dirá ell— qu'en el trevall y en la lluyta es ahont s'hi troba la vera forsa y la vera bellesa!»—Peró, insubstancials, li contestarán rihent que ja trevallan la madrastra pintant quadrets de *budoir*, la noya estudiant la gramática italiana pera donar llissons de inglés, y'l noy anantsen á jugar á casa d'una perduda enriquida entre'l llot de la societat. Aqueixos son els únichs trevalls dignes de sa rassa! Novas ventadas vindrán, y totas aquellas fullas ja despresas rodolarán fatalment cap al abim. No n'hi ha pas de salvació possible pera cap d'ells, puig tots son impotents pera lluytar ab la vida.

No obstant, el desenllás trágich que casibé s'imposava, sembla qu'hagi espantat á l'autor, y sa fantasia li ha inspirat un medi de ferlo més consolador. No: no totas las fullas anirán á podrirse al femer: una n'hi haurá, la més feixuga, que detinguda per un etzar al precipitarse, reaccionará, y la filleta compendrá que son pare, encara que débil, era bo, y que sas sospitas eran infundadas, y que Max, son cosí, encara que ferrenyo, té un bon cor y una gran forsa. Consolant al primer y obehint al segón, encara pot salvarse tot; y un raig de llum y de consol, precursor de redemptoras esperansas, entra al caure'l teló per la finestra oberta.

Heus aquí aquí'l drama d'en Giacosa; drama exuberant, ple de vida, d'una observació serena y d'una sátira sangrenta. Desde *Tristi amori*, trobém qu'en Giacosa ha donat un pas ben llarch. *Come le foglie*'s desenrotlla ab una acció més unida y més valenta; els tipos, sobretot pare y fill, se sostenen ab pasmosa veritat, y la nota sentimental qu'á voltas fascina al autor, no arriba may á portarnos á situacions romànticas é inverosimils.

Aqueix sentimentalisme, no obstant, es l'únich defecte que trobém en la obra. Hi ha algunas escenas, com per exemple la del tercer acte entre'ls dos germans, y la del acte quart, que son hermosissimas, d'una *fibra* dramática extraordinaria; mes son massa llargas. Quant la tensió y la intensitat dramática arriban á apoderarse del públich, es molt perillós insistir massa, y en Giacosa sembla que gosi fentlo patir, á riscos d'arribar á enervarlo. En las situacions fortament dramáticas es quan més se necessita la concissió, las frasses contundents y breus, y l'accionat expressiu y gráfich. Per aixó sembla que l'obra sia massa llarga, y en veritat creyém que se'n podria retallar un bon xich.

La execució, molt desigual. La Mariani va estar molt bé, admirable. Sense dubte, sent molt millor las obras de sa casa que las exóticas; per aixó las fa viure ab tant vigor y tanta justesa. D'en Zampieri casi hem de dir lo mateix, y en quant á n'en Chiantoni, sols dirém qu'es dificil ferho millor. Es un actor aquest de grans qualitats. Estudia y sab compendre'l personatje á fons, y's mou en escena ab desembrás, sense mica d'amanerament. Llástima que sas facultats vocals sian una mica deficients. Sa veu resulta á voltas apagada y á voltas, en situacions fortas, estrident. Els demés no estigueren gens afortunats, especialment el que fa de pare. Tan malament ho va fer, que un paper que sense dupte es el millor de l'obra, passá casi desapercebut pel públich.

E. T.

LLIBRES REBUTS

INTIMAS, de Jascinto Capella, ab un prólech de Ignaci Iglesias. Barcelona. Estampa de Torrella y Toll. 1900.

Aconsella'l bon sentit al que's proposa llegir ab fruyt un llibre, comensar la lectura pel prólech, si es aquest del mateix autor, perqu'es de suposar qu'en ell esplicará la idea generativa de la seva obra, y fará totas aquellas aclaracions que creu necessarias pera ferla compendre y pera posar al lector en el lloch ahont l'autor ha volgut colocarse.

Si es el prólech producte d'altra ploma, ja sia d'amich ó de mestre, es més convenient no llegirlo fins que s'hagi acabat el llibre, donchs aixis cap influencia estranya podrá desnaturalisar la impresió rebuda, y la opinió que'n resulti será verament personal.

Al terminar, donchs, la lectura del tomet de nostre colaborador en Jascinto Capella, llegirem el notable prólech de l'Ignaci Iglesias, y molt ens complagué trobar qu'haviam coincidit en nostras apreciacions.

L'Iglesias demostra ab ell, qu'es no sols un bon escriptor, sinó també un bon amich. No ha incorregut en el defecte, tan comú en els prologuistas, d'alabar inconsideradament l'obra que deuhen presentar al públich; molt al revés, ab notable llealtat y bon criteri, adverteix al autor aquells defectes que, segons sa opinió, deu corretjir pera que pugui desenrotllar convenientment sas qualitats, que's compláu en reconéixeli, y esdevenir ab temps y estudi lo que promet ésser, si no erra de camí.

Com pensém lo mateix que l'Iglesias, co-

piarém alguns dels seus párrafos, que millor que nosaltres farán la critica del llibret que examiném.

«La generalitat dels joves actuals, cedint á las impulsions dels ardors primerenchs de la joventut, ull-presos per las gracias exteriors de la dona, confonen, sens adonarsen, l'alambicament del instint luxuriós ab las ansias del amor del esperit: llegiu, si nó, llurs obras, que, en sintessis, sols hi trobaréu els plors y'ls deliris promoguts per la absencia de la carn qu'ha excitat subtilment llur instint y llur imaginació. No es l'amor lo qu'ells cantan; no es el ser estimat ab qui el nostre pensament se compenetra y á qui els sentiments ens cor-lligan, lo que inspira llurs cants; no es el desitj sagrat de la possessió pel fruyt que després hermoseja y sublima á la dona estimada tot perpetuant y enfortint la vera afecció espiritual: es el sensualisme intelectualisat y poetisat, que significa decadencia humana...»

. . . .

«La qualitat més bona d'en Capella's manifesta en que, ab tot y ésser un sentimental, no li mancan may ideas pera fiscalisar la naixensa dels seus sentiments.» «En las sevas poesias se veuhen tres matisos, els tres ben antitétichs. En el primer, l'autor se'ns presenta ab tot l'esplet de la joventut aixelabrada, ab cert ayre *mondain*, propi dels bohemis francesos; en el segón, tot malhumorat, excéptich y envellit, com si ja estés desenganyat del món; y en el tercer, infantívol, ab totas las raresas y follías d'un adolescent.» «No's cregui, peró, que'l llibre d'en Capella sía del tot malaltís. Aquest jove poeta no sent potser encara la vida á ple ayre y á plena llum, natural y forta: reflecteix no més la vida grisenca de la ciutat, ab els seus refinaments sensuals; s'encisa ab las donas que jo'n dich *artificials*, perque en ellas tot es adob y artifici; petoneja llabis pintats de carmí, ressechs de tant ésser besats, y s'encanta devant de linias delicadas, peró poch vigorosas. La vida fecondant, la vida intensa que vessa dolls de sentiment y de pensament, no's troba gayrebé en las *Intimas* d'en Jascinto Capella...»

. . . .

«Ab el temps, qu'es el gran depurador, ell se perfeccionará, sobretot si logra desferse del sensualisme actual, entregantse, ab el cor flamejant d'amor sá, á cantar las lluytas humanas tot mirant ab serenitat enlayre. Quan en Capella'l senti el fort, el pur y veritable amor, aquell en que's petoneja la dona estimada ab l'afany de véurela convertida en mare, els seus versos haurán perdut el to malaltís que tenen avuy, y la seva imaginació no veurá'l món ab el pessimisme d'ara.»

. . . .

Eixas admirables observacions de l'Iglesias deuhen ésser molt seriament meditadas, perque retratan de má mestra aqueixa anemia moral, aqueixa neurastenia intelectual que s'ha apoderat dels joves literats y artistas. Més que imitar procurin estudiar, y sobretot á sentir; mes ab esclat, ab forsa, com pertoca á un jove sá de cos y d'esperit, que tant en sas manifestacions sensualistas com en las més espirituals, deu vessar un doll de vida sanitosa, regeneradora.

Esperém, donchs, ab en Capella (y ab altres com ell) que, com diu molt bé l'Iglesias, «cal confiarhi, perqu'es jove y es actiu, perque té ambicions y no pren l'Art com un passatemps, sinó com una necessitat absoluta d'expansió pera la seva ánima.»

—

Anuari Catalá. Revista del moviment literari regional, per Joan Umbert. (Any 6. 1899). Barcelona. Establiment tipográfich. Casanova, 13. 1900.

No coneixém al senyor Umbert, ni es nostra intenció molestarlo ab lo qu' aném á dir de son opúscul. Respectém com el que més á tots els que d'un modo ó altre's dedican al conréu de las arts ó de las ciencias, encara qu'ho fassin sens acert; peró al tenir que donar nostra opinió, volém ferho ab tota lleal-tat y franquesa, ja qu' aqueixas son las únicas qualitats de que podém enorgullirnos.

Hem dit que no coneixém al senyor Umbert; peró se'ns figura que deu ésser un jovenet aficionat á la literatura, lector de molts llibres, potser de massa, y ab un cert convenciment, tal volta exagerat, de sos mérits propis. Dihém aixó, perque ja ho revela el sol titul del seu llibre. Dir *Anuari Catalá* d'una colecció de cinch articles, y pretendre reflectir en ells el moviment de la literatura catalana durant l'any 1899, ja es una exageració. No vol aixó dir que degués inclourehi *totas* las obras, peró sí las més notables; y la omissió d' algunas de las més capdals no s'esplica quan dona cabuda á la critica d'algunas insignificants.

El senyor Umbert fa com aquells que menjan molt y paheixen malament. Aixó no pot nodrir el cos, y sol crear una naturalesa en apariencia robusta, peró fluixa en realitat y malaltissa. El to de suficiencia qu'adopta generalment, no pot ferse gayre simpátich, y l'estil inflat y enrevessat qu'emplea arriba á marejar y fa difícil compendre lo que's vol dir, y quan se consegueix, fa l'efecte de que'l critich ha triat las obras qu'examina com á pretext pera lluhirshi, enfosquint la personalitat del autor pera fer lluhir més la seva.

Ja notarem molts d'aquests defectes en sa obreta titulada *Jardí de l'ánima*, en la que s'hi veya un afany inmoderat de singularisarse.

Repetim que sentiriam que nostre llenguatje l'ofengués. Llealment confessém que'ns dol veure que un jove malmet sas facultats,

que tal volta, ben dirigidas, podrian donar bons fruyst. Y puig té afició per la literatura y's nota que llegeix bastant, ja té molt guanyat pera esmenarse, si's dedica á un estudi serio y ben ordenat. Un jove pot corretgir els seus defectes, si no es orgullós, ni presumit. Aconsellém al senyor Umbert que no oblidi que més tart no hi seria á temps.

O. M.

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

DEL ANY 1900

Segona llista de las composicions rebudas en Secretaría desde la primera publicadá'l dia 4 del corrent mes de mars, fins lo dia d'avuy, terme senyalat en lo cartell de convocatoria pera l'admissió de trevalls.

Número 109: Pagesadas. Lema: Per l'abundor del cor la boca'n parla.—110. Tristesas. L. Son mas alegrías.—111. Lluny de la terra. L. Ay baylets que juguéu are. etc.—112. Al cel. L. ¡Dolsa morada!—113. Ave Maris Stella. L. Litúrgia.—114. Anima enamorada. L. Amore langueo.—115. María de Magdala. L. Deo cara.—116. Idili blau. L. Le ciel était trop bleu, trop tendre... (*Paul Verlaine*) —117. La meva estimada.—118. L'adeu del apóstol. L. Pátria meva.—119. Entre infants. L. Tradició del Vallés.—120. Lo Silf. L. Qüento.—121. Lo poeta pobre.—122. Las flors del gerro blau.—123. Dos pessebres. L. Ahir y avuy.—124. Resurrecció L. (Fragment d'un poema inédit).—125. Ave Maris Stella. Traducir siendo fiel al sentimiento y en lo posible á la letra. (*Campmany*).—126. Arpegi. L. Exurge psalterium et cithara: exurgam diluculo. (Del Psalm CVIII—3).—127. Natura. L. Díptich —128. Trist Nadal. L. Anyoransa.—129. Las flors primeras. L. Als Martres del Ideal.—130. Traducció del himne litúrgich Ave Maris Stella. L. Fælix cæli porta.—131. Ave Maris Stella. Lema: Bon vent y barca —132. Enreral L Optima quaeque dies miseris mortalibus aevi Prima fugit .. (Virg. Georg. III, 67).—133. Ave del mar estrella. L. Janua cæli.—134. Nit serena en alta mar. L. Ton casal no es á la terra—es més amunt ton casal. (*A. Blanch y Corlada*) —135. La derrera flor. L. ¡Pobreta!—136. Cansons escolars. L. ...y si cantant, lo noy sent y pensa, la cansó es bona. (*Fröebel*).—137. La Vepa (Monólech). Ho perduto tutto: sono un tronco che sente é pena (*Leopardi*).—138. La barca del pescador.—139. L'Angelus. L. Les sons et les parfums tournent dans l'air du soir. (*Ch. Baudelaire*) —140. L'enderroch. 141. Lo llenyatayre.—142. Ramell de cansonetas. L. Encare me'n quedan.—143. Enhorabona. L. A mos amichs N. N. y N N. en lo tercer aniversari de llur boda.—144. Del seu album. L. Amor.—145. Pregaria. Lema: Pietat, Senyor!—146 L'home. L. Rey de la Creació.—Cuch de la Terra.—147. A Jesucrist Redemptor. L. Fides.—148. L'última oreneta. L. Se'n va.—149. La torrentera. L Hi viu la primavera.—150. Mon amich (?). L. Canis Fidelis.—151. Catalunya! L. 1714, no t'oblidaré.—152. La Gran Obra. L. T'has posat á la gran obra—Sense treva, ni descans. (*F. Matheu*).—153. Invocació. L. ...su ciel l'influence secréte. (*Boileau*).—154. La cura maravellosa. L. Música... música!—155. ¡Mare! L. Excelsior.—156. A Reus. L. ¡Deu te guart y l'Angel bo!—157. Téssis. L La Pátria, es Pátria.—158. Ave Maris Stella. L. Traducir siendo fiel al sentido y en lo posible á la letra. (*Campmany*).—159. Terras de llum. L S'embarcorá acompanyat de Minerva, etc.—160. Las tres tonadas de la vida. L. Justus de angustia liberatus est.—(Proverbis.—XI, 8).—161. Lo pastor. L. Ell es lo rey dels singles,—las boyras y'l mal temps.—162. Las fonts del Llobregat. L. Lo travall de Catalunya.—163. Vora'l foch. L. Ma languissante vercure ne laisse aprés elle ancun fruit. (*Millevoye*).—164. Ave Maris Stella. L. A tu t'anomena tot llavi—A tu t'aclama tot pit. (*Llorente*).—165. Amors del cel. L. Allá dalt ja'ns veurém.—166. Cansons de escola L. Elevons la voix de l'innocence. (*Lamartine*).—167. La Beata Margarida. L. Calvari de amor.—168. Romancerct del Beato Ramón Llull. L. «Bon Jesús agonitzant—me volguesseu per deixeble».—169. Serras blavas. L. Son ellas l'ideal d'una ventura vaga, etc.—170. Lo mal Conceller. L. Dura lex, sed lex —171. La molinera. L. Fes que la taca no hi sía.—172. Intimas. L. Recorts.—173. Nocturn. L. ¡Oh Verge de mos somnis!—174. De la vida feudal. L. «Sensualisme».—175. La cansó de la fals. L. Patria. Fides, Amor.—176. Soleyada. L. Apuntació.—177. Nocturn. L. Pende la luna sul divin silenzio. (*Gabriele d'Annunzio*).—178. A la Verge de Montserrat. L. Fides.—179. Quadret. L. Del natural.—180. Lo desterrát. L. ¡Patria meva, cóm t'anyoro!—181. Quadret. L. Vocació?—182. La pastoreta. L. Amorosa.—183. Pregaria á la Verge. L. Escut dels pecadors.—184. Los Xiquets de Valls. L. Pro Cathalonia patria mea.—185. La Hora Santa. L. Al peu del llit, Himne'ls flams ajunta.—186. La Fatxendera. L. Qui no vulgui pols...—187. Amor. L. L'ausencia engeloseix y mata l'enteniment.—188. Al peu del Sagrari. L. Quan l'ánima parla—tot un Deu la escolta.—189. Un miracle. L. ...sols un miracle-ha donat vida á son cor.—190. Lo Jubileu de la Porciuncula. L. Fe y amor te regan,—per cada any fiori.—191. Despedida. L. Oh llengua catalana,—llengua de mon amor.—192. La marinereta. L. ¡Visca'l regionalisme catalá!—193. Lo pergamí. L. Notum sit cunctis.—194. La Mare de Deu de la Mercé (Romans históricn). L. Ad te suspiramus—Advocata nostra.—195. Rebuig de la guerra. L. No per la Patria.—196. La pluja desitjada. L. La Fe aplana montanyas.—197. Epílech de disbauixa. Lema: Vida que fuig.—198 Lo nou Escut de la Patria. Lema: Quatre barras de sang sobre camp d'or y una fals d'argent.—199. La festa del barri obrer. L. Anake.—200. Don Joan. L. Il pénétra dans la chapelle qu'il referma... (*E. Verhaeren*).—201. Lo llop.—202. A Montserrat. L. No es bon casat...—203. Lo geni de las montanyas. L. Ell estima dolsament.—204. Caliu entre cendras. L. Recorts.—205. Lo cant del picot. L. Gutta, gutta cavat lapidem.—206. Lo camí de la vida. L. Barretina catalana...—roja de color de sang...—209. La Presentalla. L. ¡Pubilleta, á Deu siául—210. Breus consideracions sobre la excelentísima oració del Pare-nostre. Excitació á resarlo bé. L. Fiat voluntas tua.—211. Anyoransa. L. Sugestió.—212. Lo vent. L. Monstre.—213. La fábrica catalana. L. Qui trevalla resa.—214. Poema del sol. L. S'allunyan las tenebras—Un dia més nascut.—215. Lo Rey dels arbres. L. Excelsior.—216. La Caixa Pobre. L. Pallida mors.—217. Lo mal vent. L. Passará.—218. Ave Maris Stella. L. Salva nos, perimus.—219. Ramellet. L. Mes de María.—220. «Deu es caritat».—221. Lo Miserere á Ripoll. L. Fides.—222. Versió del «Ave Maris Stella». L. «Respice stellam—Voca Mariam». (*Sant Bernat*).—223. Revicturis. L. Ossa arida audite verbum. (*Ezequiel* XXXVII.—4).—224. Lo «Ave Maris Stella» en catalá. L. La Mare de Deu—un roser plantava. (*Popular*).—225. Aplech de cansons pera noys y noyas. L. De la terra.—226. Boyra y montanya.—227. Poncellas. L. «A la memoria de ma filla».—228. ¡Llibertat! L. Si fortas son las opressoras, etc.—229. La Setmana. L. «Dominum!»—230. Ave Maris Stella. L. Spes nostra, salve.—231. Los desposoris de María. L. Auba.—232. Lo temporal. L. ¡Sant March, Santa Creu!—233. A la Santa Verge de Lluch (Oda). L. Augusta Inspiradora.—234. La flor del bosch. L. Viola boscana—floreta de llir.—235. ¡Sempre aixís!—236. Lo monjo mort. L Nescitis diem...—237. Amor diví. L. «Deu es

caritat» *(Sant Pau)*.—238. Catalans: qui no sembra no cull. L. Jochs Florals de 1900.—239. Al Montseny. L. Mon senex—240. La Verge de la Mercé L. Redemptrix Captivòrum Ora pro nobis. —241. Los dos aymadors.—242. Lo gra de blat. —243. Corpus.—244. Lo Sermó de la Montanya. L. Evangeli de Sant Matheu, Cap. V, VI y VII.—245. L'ultim cant. L. Quia tempus non erit amplius (Apocalipsis, cap. X, vers. 4).—246. La Torre de la minyona. Tradició. L. No alberga dolsos sentiments en son cor, etc.—247. Lo cant de la vida. L. Quin dols escalf en tots los cors...!—248. La masía trista. L. ¡Perdut!—249. Cegueras de Rey.—250. La Pubilla. L. Costums.—251. D'ahir á avuy. L. Cansoneta.—252. Fidelitat. L. Adeu per sempre.—253. Llegat. L. De pares á fills.—254. La meva vall. L. Primer ella.—255. Esposallas. L. Deu vos fassa ben casats.—256. Eterna primavera. L. Alla d'allá. —257. Un ángel més. L. Aynoransa.—258. La allau L. Natura.—259. Narracions. L. Tres.—260 Judith. L. Fortitudo.—261. Missa nova. L. Sacrifici.—262. Romanceret del Beato Ramón Llull. L. ¡Fill preclar de la dolsa Illa, etc.—263. Tretze cansonetas. L. Eternel, mon Dieu, sois loué!—J'ai travaillé j'ai ri, joué .. *(Ratisbonne)*.—264. Ave Maris Stella. (Himne litúrgich). L. María tota ratio spei meæ. *(Div. Bern)*.—265. Diálech de la Mort. L. Serenament—266. Traducció del «Ave Maris Stella». L. (Himne de la Verge).—267. Cant d'estrellas. L. Corona.—268. Estiuhench. L. Ecce hæreditas Domini filii. (Psp. 126—1).—269. A las estrellas. L. La lumière est errante aux cieux... *(A. Moekel)*.—270. L'ángel caygut. L. L'esca del pecat.—271. Los gitanets hórfens. L. Los paries.—272. Negant la existencia del Home. L. Comparansa.—273. La germana del fill pródich. L. Elle est la grande sœur de l'Enfant prodigue etc.—274. L'aranya misteriosa. L. La musique produhit sur les animaux des eflets, etc—275. Tardorencas. L. Notas.—276. La meva amor. L. Será eterna—277. Himne Ave Maris Stella. (Traducció). L. M ria.—278 Lo vestit blanch. L. Es la nostra reliquia.—279. Tempesta y bonansa—280 Patria. L. ...la Patria es una comunitat histórica. etc. *(Doctrina Catalanista)*.—281. Lo cor y l'ánima. Lema: Idili—282. Rey destronat. L. ¡Pobret!—283. La Por. Lema: Misteri. —284. Ferrán II. Lema: Deu lo perdo!—285. De la meva cartera. L Notas.—286. Palimpsest. L. Intelligenti pauca.—287. Psalm. L. Cantate Domino canticum novum.—288. Ave Maris Stella. L. Advocada nostra.—289. Redimida...! L. Patria y Fe.—290. Lo Missioner. L. Més enllá.—291. Absoltas. L. (A Barcelona antiga)—292. Traducció del «Ave Maris Stella» L. Ut videntes Jesum—semper collætemur.—293. La Samaritana. L. ¡Sitio! —294. Traducció catalana del himne litúrgich «Ave Maris Stella».—295. La gota d'aygua. L. ¡Salve!—296. A la Verge María. L. Tota pulchra. —297. Vida per vida. L. Qüento.—298. Carta. L. Desclosa.—299. Lo rey Midas.—300. La pipa.—301. Quis est iste, qui venit de Edom...—302. Pels ayres. L. ¿Vols navegarla, gentil nineta—La mar blavosa de l'infinit? *(Casas y Amigó)*.—303. L'home y l'aucell. L. Marina.—304. Follía d'amor. L. Jo sento en mon pit viure inmens desitj... etc. *(J. Torres y Reyató)*.—305. Amor de Mare. L. ...més enllá de la fosa...—306. Los Segadors. L. Lo corn de Catalunya.—307. Lecturas perillosas. L. Exaltan la imaginació.—308. La estrella del vespre.—309. Roméu de gloria. L. Amor ha fet dels seus bons servidors, etc.—310. Batechs d'un cor catalá. L. Confiansa en Deu y vía fora als opresors.—311. Los dos crepuscles. L. Si l'any té primavera, també'n té'l cor. *(Casas y Amigó)*.—312. Traducció del Hymne «Ave Maris Stella». L. Per cantarla'l poble.—313. Rondallas y Cansons. L. Patria. —314. Loki i Següen. (Llegenda de la Mitología Germánica). L. Loki'l viciós encadenat gemega.—315. Fidelitat. L. Mon secret est cher et chére ma souffrance; etc.—316. Primer dolor. L. Fides.—317. La mort. L. ...et la garde qui vieille aux barrières du Louvre, etc.—318. L'Avi. L. Senectus venerabilis.—319. Una cosa al mon. L. Vanitas.—320. Lo cant del aucell. L. ...un toch al cor.—321. Recort. L. Remember.—322. Lo Crist solitari. L. Non es recordata dierum adolescentiæ tuæ. *(Ezequiel*, xvj, 22).—323. Nuvial. L. Trenta anys després.—324. Cástich del cel. L. Jo t'aborresch.—325. Miniaturas. L. Intimas.—326 La sembrada. L. Cansó de voleya.—327. Un tom d'arrabals.—328. Planys d'en Claris. L. ¡Patria!—329. La llantia. L. Só l'astre que enllumena tot un cel.—330. Lo Captayre. L. «Popular».—331. Lo Testament. L. La mort té sas revelacions. *(Victor Hugo)*.—332. Remors del bosch. L. Suavitat.—333. Flors marcidas. L. ...no'n fassis cas.—334. Lo plor dels paisatjes. L. Amors blanchs, sinfonia nocturna.—335. La mort del Comte. L. D'aquells temps.—336. Lo meu ideal. L. Confidencias.—337. Lo Senyoríu de Bellpuig. Genealogía y cronología de duas Familias Catalanas. L. Anglesola y Cardona. —338. Enfilall. L. V Sonets.—339. Fret de dins. L. Planys íntims.—340. La flor marcida. L. ¡Miréula!—341. Intima. L. Cada aucell—troba son niu bell. *(luis Roumieux)*.—342. Natura. L. Mare nostra.—343. Mos somnis. L. Deliris.—344. La Malalta enamorada. L. Ves quí ho diría.—345. Goig de viure. L. Per la campanya.—346. Los dos crepuscles. L. Si l'any té primavera també'n té'l cor. *(Casas y Amigó)*.—347. La desitjada pluja. L. Las deus son estroncadas.—348. La cansó del vell xaruch. L. Miserere nobis.—349. La barca vella. L. Elegía.

Barcelona, á mitjdía del día quinze de Mars de mil noucents.—Lo Secretari, SEBASTIÁ TRULLOL Y PLANA.

NOTA.—No han sigut admesas quatre composicions, per venir firmadas; y altras nou per haverse rebut després de la hora fixada en lo Cartell de Convocatoria.

NOVAS

El *Centre Escolar Catalanista* ha publicat la següent alocució al jovent catalá:

«Companys: El desvetllament de Catalunya es un fet.

»Al posarvos devant dels ulls la felis renaixensa de la Patria, sentim un goig extraordinari en fer constar que'ls estudiants y tot el jovent d'aquesta privilegiada terra som els qu' en més nombre y valentia formém á las avansadas en las honradas filas del Catalanisme.

»Nosaltres volém que l'avens dels ideals catalanistas no sigui cosa de per riure: volém que nostras aspiracions s'estenguin á tots els ordres y que's mereixin el respecte de tots els homes pensadors de la época, pel seu noble esperit y per sa finalitat ben profitosa que respongui á las imperiosas exigencias del sigle y á las envejables aptituts de nostra emprenedora nissaga.

»Al nostre cárrech está que'l nom de Catalunya figuri á n'el catálech dels pobles més ilustrats y trevalladors d'Europa; y en lloch d'espantarnos la empresa per la inmensitat de la seva amplaría, cobrém nou dalit cada día, refermantse nostra esperansa de que no hem de trigar gayre en veure cumplerts nostres desitjos.

»Aprenents avuy del saber y cridats á ser demá'ls directors dels negocis públichs, tam-

bé podém fer Patria á la nostra manera, podém fer Patria intelectual; en altres termes, hem de procurar conseguir que la cultura que'ls catalans posseheixin sigui netament á la catalana.

»Inspirantse en aquestos generosos sentiments, la Secció de Carreras Especials y Bellas Arts del *Centre Escolar Catalanista* de Barcelona, os fa sapiguer que projecta organisar una serie de concursos anyals en cada un dels quals no's proposará més que un premi, procurantse que's cambihi oportunament el tema de modo que un any corresponguí á estudis d'Enginyeria, altre d'Arquitectura, de Ciencias, Pintura, etz., perque aixis puguin optarhi á bon torn els alumnes de totas las professions qu' en la nostra Secció venen compresas, sense que això sigui obstacle perque en alguna ocasió's fixi un tema de carácter general que estiga al alcans dels estudiants de varias carreras, com per exemple «Estat de la industria á Catalunya» y altres per l'estil. Mes pera inaugurar ab l'aparato que's mereix tan enlayrada tasca, comensarém aquest any ab un Certamen més ampli, quins premis y punts d'estudi s'anunciarán degudament, si, com esperém, mercés als esforsos de tots pren peu y prospera á satisfacció la nostra idea.

»Comptant ab vostra ajuda en tot lo que contribuhexi al progrés de la Patria, os demaném ab insistencia que miréu de fomentar la concessió d'objetes que's puguin proposar com á premis del projectat Certamen y que cooperéu en tot quant de vosaltres depengui al éxit del Concurs, á qual fi podéu dirigirvos á la nostra Secció ab aquest adrés: Secretaria de la Secció de Carreras Especials y Bellas Arts del *Centre Escolar Catalanista* de Barcelona, Canuda, 7, principal.—Barcelona 1.er de Mars de 1900.—¡¡Catalunya y avant!! —El President, Joan Banús y Moreu.—El Secretari, Joseph Ros y Güell.»

—

En el passat número varem dar compte de la multa de 500 pessetas imposada á *La Renaixensa*. Avuy devém afegir que dit periódich també fou denunciat, y últimament se li ha imposat un'altra penyora de 100 pessetas. *La Nació Catalana* també ha sigut denunciada y multada ab 250 pessetas.

Manifestá'l governador qu'es per haver faltat á las prevencions fetas á la prempsa, en substitució de la censura, mentres segueixin suspesas las garantias (!) constitucionals.

Lo que's veu clarament es la tossuneria del govern que, en lloch d'esmenar la seva funesta política, sembla decidit á reprimir las manifestacions del Catalanisme, com ho proban, ademés de las esmentadas denuncias, las suspensions d'aquells actes de propaganda, com el meeting de Sitjes y altres, que fins ara havian sigut considerats legals.

Ens fa pena la conducta del govern, peró no ha de doldre al Catalanisme. Com més se tracti d'ofegar l'esperit d'un poble, més fort será'l sentiment de justicia que's desvetllará.

Ben clarament ho demostra la suscripció iniciada per l'Associació Popular Regionalista pera pagar las multas imposadas á dits periódichs. Tant en aquesta administració com en els altres llochs designats pera rebre donatius, hi acudeixen en gran número'ls bons catalans, que al depositar els 10 céntims (tassa máxima fixada), fan constar la seva protesta devant d'aqueixa persecució inmotivada que vanament s'esforsan en disfressar ab altres noms.

—

En vista del ofici dirigit pel governador civil á *La Renaixensa*, prohibint la publicació de la llista de donatius que'ls catalanistas fan pera sufragar las multas imposadas á dit periódich y á *La Nació Catalana*, hem de deixar de publicar la llista de las suscripcions recullidas en nostra administració, que actualment s'elevan á molts centenars.

Dita llista's posará de manifest en la redacció de JOVENTUT á tots els que desitjin consultarla.

—

Nostre estimat colaborador l'ilustrat periodista francés Mr. Jules Villeneau se troba actualment á Paris pera gestionar la representació de la seva traducció de *Maria Rosa*, d'en Guimerá. La traducció es notabilíssima y está feta segons las modificacions que l'autor ha introduhit en certs passatjes del drama, especialment en el segón acte, que li donan encara més forsa. Segons la carta qu'hem rebut, sembla que's representará en un dels principals teatres, y encarnará'l personatje de Maria Rosa una de las primeras actrius francesas. Ab aquestas condicions y ab el valor de l'obra y son carácter especial, es de creure qu'obtindrá á París éxit major encara que'l merescut per *Terra baixa*.

Molt ens compláu poder donar aquesta nova tan grata pels amants de nostra literatura.

—

A Manlléu s'ha constituhit una Associació Catalanista baix el títul de «En Rafel de Casanova» y adherida á la *Unió Catalanista*.

Ho celebrém, desitjant que la nova Associació perseveri en sos nobles propósits, pera bé del Catalanisme.

—

Hem rebut els periódichs *El Nuevo Régimen*, de Madrid; *L'Olotí*, d'Olot; *Las Esti-*

soras, de Palafrugell; *Las Quatre Barras*, de Vilafranca; *Lo Jovent Catalá*, *Lo Mestre Titas* y *La Rosa Blanca*, de Barcelona.
Queda establert el cambi.

—

El segón número de *La Ilustració Llevantina* no desmereix del anterior. Publica, entre altres trevalls, un notable article de salutació á la prempsa catalanista, y reproduheix las primeras planas de tots els periódichs defensors de la Causa.

—

Ab motiu de sa entrada á la capital de sa diócessis, el nou Bisbe de Perpinyá, monsenyor de Carsalade de Pont, ha dirigit una notable pastorál als fidels d'aquell recó de la Catalunya francesa, en la que s'hi veu que ans d'ocupar la cadira de son pontificat, ha volgut estudiar la historia, costums y monuments de tota aquella part de Rosselló, y per cert qu'al parlar dels enderrocats monastirs de Sant Martí de Cuixá, Serrabona y Sant Miquel, récorda alguns fragments de la hermosa poesía de nostre gran mossen Cinto, *Los dos campanars*. Nosaltres ens en fem gloria per la part que'ns toca.

—

Vergonya de las vergonyas!
Copiém del nostre benvolgut confrare *La Renaixensa*, del dilluns ultim, el següent relat de lo succehit el dia de San Joseph en el temple del ART NACIONAL que per deshonra de nostra ciutat hi ha á la Barceloneta:

«Per edificant, l'espectacle qu'ahir se presenciá en la Plassa de Toros.

»Al *lidiarse*'l quint toro, y aixó que diuhen els del ofici *que no hay quinto toro malo*, per una errada del President, ó del toro, ó del torero, la cosa no marxava segons las reglas del *arte nacional*, y'l públich comensá á tirar al rotllo ampollas y taronjas y tot lo que tenia á má que no fos flonjo. S'arrencaren banchs y contrabarreras y també ho llensaren al mitj com si s'anés á preparar un foch de Sant Joan. Y'ls crits y brahols dels homes y'ls xiscles de las donas acabavan de donar al escándol el to que li faltava. Y'ls civils al *tendido* argumentant ab la boca de la persona y ab la culata dels fusells. Y'ls espectadors de sanch més torera torejant al toro, qu'estava esverat al veures entre mitj de tanta bestia... Y vinga xibarri y moviment, y la bandera *gualda y roja* voleyant al cim de la porta principal.

»Y si'ls argentins ho haguessin presenciat, se creurían que l'aixám de xemeneyas que s'alsan del pla de Barcelona eran minarets y las fábricas mesquitas.»

No hi volém fer cap comentari, perque serian massa forts. Sols dirém que á la Plassa se n'hi veyan molts de marinos argentins, que podrán, de retorn á sa terra ferne un bell relat de la BÁRBARIE ESPANYOLA.

—

Aquesta setmana's publicará'l quadro dramátich del genial escriptor en Santiago Rusiñol, ab música del reputat mestre Joan Gay, que porta per titul *El jardí abandonat*.

—

Havém rebut el llibre de versos titulat *Cantos nuevos*, de don Rafael Ruiz López. La obreta porta un prólech de J. F. Luján.

—

El dia 16 doná la *Sociedad Filarmónica* que dirigeix Mr. Crickboom, un de sos acostumats concerts en la Sala Estela. Comensá la sessió ab un *Cuarteto* de Borodine pera instruments de corda, que trobarem molt deficient, tant en el trevall melódich com en el de composició. Tampoch ens va satisfer la execució d'aquesta obra, donchs tant el mestre Crickboom, com sos aventatjats deixebles semblavan estar dominats per la indecissió y falta de consistencia que regna en tota l'obra.
S'executá després un *Poema* de Chausson, pera violí y piano, qu'es de totas las obras que coneixém d'aquest autor la que més bona impresió'ns ha produhit. Domina en tota la compossició una gran expressió melódica, ben armonisada y en progressió creixent fins á son final. En Crickboom interpretá aquesta obra d'un modo acabadissim, podém dir perfecte, aixís en la dicció com en la execució, sent en nostre concepte una de las obras més magistralment per ell executadas. de quantas li hem sentit. La senyora Crickboom digué discretament la part de piano.
Y per ultim, vingué un *Concert* pera violí y orquesta del inmens Bach, el verdader pare de la música, obra tan perfecta en inspiració y grandiositat com totas las sevas. Tant el mestre Crickboom com la petita orquesta dirigida pel senyor Mas, se lluhiren de debó en la execució d'aquesta obra, sobressortint en l'*andante*, que fou repetit. Al final de cada temps el públich va tributar una ovació als intérpretes en premi al seu exquisit trevall.

—

En el Saló Parés tingué lloch el dia 17 un agradable concert de cant y piano donat pel reputat mestre Joan Gay y sa esposa Maria Pichot. Aquesta'ns feu passar una vetlla en extrém agradable, cantant. de la manera deliciósa qu'ella sab, cinch delicadas melodias

de César Franck, y cinch inspiradíssims poemas de Ricard Wagner, que denotan ben clarament la seva paternitat. D'entre totas, ens entussiasmaren principalment per sa exquisida interpretació *Le mariage des Roses*, de Franck, y *L'Ange* y *Rèves*, de Wagner.

Entre unas y altras, en Joan Gay executá brillantment al piano varias escullidas y delicadas composicions de Schumann que li valgueren forsa aplausos.

Al final de la sessió, la senyora Pichot de Gay, pera correspondre als desitjos dels assistents, cantá dugas preciosas cansons populars catalanas, *María Agneta* y *El Pastoret*, delitantnos extraordinariament á tots ab l'art exquisit ab que interpretá d'una manera acabada las cansons de la nostra terra.

P.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

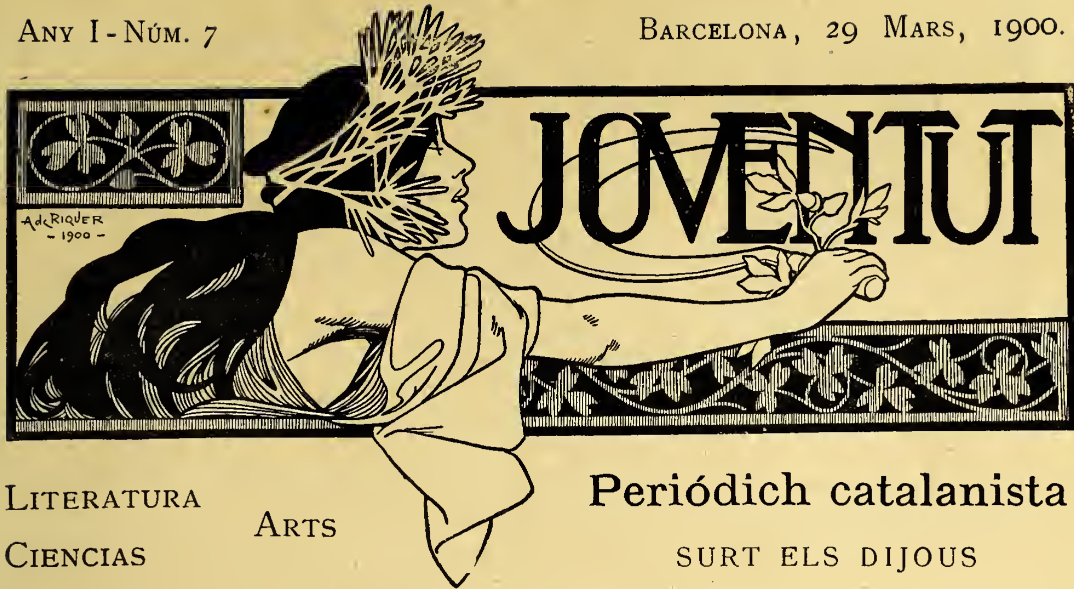
Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els suscriptors del periódich se'ls regala'l Número antecedent.

Als suscriptors per un any se'ls hi regala ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

ANY I - NÚM. 7 BARCELONA, 29 MARS, 1900.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

COLABORADORS D'AQUEST PERIÓDICH

Francisco Albó y Marti, Pere Aldavert, Ferrán d'Arteaga, Ramón E. Bassegoda, Bonaventura Bassegoda, Joseph Bernad Durán, Hans Bethge, Joan Boada, A. Bori y Fontestá, Jaume Brossa, A. Busquets y Punset, Jascinto Capella, Enrich Clarassó, Ramón N. Comas, Alexandre Cortada, Carles Costa, Agustí Creuheras, Pompéu Fabra, Joseph M.ª Folch y Torres, Joseph Franquesa y Gomis, Enrich de Fuentes, Joan Gay, Pompeyus Gener, Adriá Gual, Angel Guimerá, Joseph M.ª Jordá, Albert de S. Llanas, Joseph Mallofré, Joan Maragall, Pere G. Maristany, Eduart Marquina, Lluis Marsans, Oriol Martí y Ballés, Joseph Mas y Casanovas, Francesch Matheu, Apeles Mestres, E. Moliné y Brasés, Trinitat Monegal, Lluis Noguera, Joan Oliva Bridgman, Narcis Oller, Eduart Pelegri, Joaquim Pena, Claudi Planas y Font, Joan Poblet, Frederich Rahola, Antoni Ribera, Alexandre de Riquer, Manel Rocamora, Joseph M.ª Roca, Joaquim Ruyra y Oms, Santiago Rusiñol, Alfons Sans y Rossell, Våleri Serra y Boldú, Antoni Solé, Ignaci Soler y Escofet, Ramón Suriñach Baell, Joseph M.ª Tamburini, Emili Tintorer, Joan Tusquets, Modest Urgell, Miquel Utrillo, Marián Vayreda, Jascinto Verdaguer, Pbre., Lluis Via, Emili Vilanova, Salvador Vilaregut, Jules Villeneau, Xavier Viura, Lluis de Zulueta, y altres.

SI JO FOS EN SILVELA

En Silvela está molt amohinat ab lo que li diuhen los diputats sobre'l Catalanisme, y la veritat es que s'ho té ben merescut. No per lo que li retreuhen los toca-timbals de Madrid, de qu'ell li hagi donat alas, que prou 'ns vaga als catalanistas de saber qué es una novela de *á cuartillo de real la entrega*, sinó perque als tontos que volen passar per sabis, los hi está bé que'ls fassin ensenyar las orellas.

Volen saber lo que'ls hi diría jo als diputats lliberals si fos d'en Silvela? Donchs, senzillament: que si volen fer de guardia-civils que's posin lo bicorni, y si volen fer de fiscals que's fiquin la toga. Que com á diputats los hi está molt més bé atacar al govern si de la persecució'n fa un gra massa, que no atiarlo per aquest camí. Que com

á dinástichs que quan convé *caen del lado de la libertad*, los está molt malament atacar sense to ni so als catalanistas, que si se'ls persegueix com á cans folls, endonántsels tan poch com se'ls endona de la República com de la Monarquia, lo mateix *podrian caer*, desesperats, *del lado* de la República federal que d'un altre *lado*, puig en tots dos *lados* tenen pretendents bon xich més guapos y ben plantats que'ls que se'ls presentan á las Corts de Madrid, que semblaria que s'haguessin begut l'enteniment si no fes ja moltas dotzenas d'anys que se'l varen beure.

Y un cop jo hagués *caído del lado* del sentit comú, ells que cayguessin del *lado* que volguessin, que de segur se farían molt més mal que no pas jo.

Y si fossin diputats ó senadors lopezdominguistas ó republicans dels que no paran may de *coaligarse* perque la goma arábiga d'ensá que s'hi va fer rich en Vilaclara may més l'hem vista anar á bon preu, si fossin demócratas ó republicans los que m'aixequessin lo coure, llavoras encara parlaria més clar, perque no n'hi ha prou ab dir *Vi-va Es-paña* pera fer lo que á un li dona la gana. A aquesta mena de republicanets los hi sembla que ab semblant butlla poden anar per tot arréu, lo mateix á la revolució armada que á las eleccions de conxorxa. Es un *cúralo todo*, com lo sistema Kneipp, sinó que no ho pot curar quan lo mal ve de fora, dels Estats-Units, per exemple.

Si jo fos d'en Silvela, 'ls hi diría aixó y'ls hi recordaria que podría molt ben ser que ab las deixuplinas als dits m'entressin ganas de declarar *fuera de la ley á los republicanos*, perque tal com pels unitaris es pecat mortal ser catalanista, pels monárquichs de veras es encara més pecat mortal ser republicá; perque ab las Bases de Manresa hi es molt compatible la vida armónica de las regions espanyolas, mentres que no hi ha compatibilitat de cap mena entre la monarquia actual y la república, encara que sia una república de fira com la que volia en Castelar.

Y com per aquest cantó *caeria* també *del lado* del sentit comú, deixaria qu'ells cayguessin de clatell ó de cara.

Y si m'ho digués en Romero Robledo que perseguís al Catalanisme, li respondria que no ho faig perqué no m'atabalés demá defensantlo.

Si en Silvela tingués dos dits de front, aixó fora lo que'ls hi contestaria als diputats y senadors qu'ara l'amohinan.

Peró, com qu'es un infelis, un ánech que ni neda bé, ni vola bé, ni casi sab de caminar, seguirá fent coro als qu'escampan la boyra, sense fixarse que si Europa s'arriba á enterar per sos propis llabis de cóm está la cosa, no'ls deixará un xavo partit pel mitj, encara que li demanin agenollats, pagantli un quinze per cent d'interés y donantli per garantía totas las rendas que s'han de cobrar en mitja centuria.

Encara que no fos per res més que perque es una pobra que demá tindrá d'enmatllevar diners fora de casa, no li convé á Espanya escandalitzar de la manera que ho fan los diputats y senadors. Precisament las casas que's troban en aquesta necessitat, lo primer que procuran es que'ls de fora no s'enterin de las miserias de dintre.

Aqui no: lo mateix los pares que'ls avis de la patria, mereixerían que'ls portessin, no á estudi ab un mestre, sinó á costura ab una mestra. Ab una mestra que'ls hi ensenyés lo *Bendita sea tu pureza* al demati y'l *siete por ocho cincuenta y seis* á la tarde. Solzament aixís hi hauria salvació.

PERE ALDAVERT.

EL TRIOMF DE LA «SENYERA» Ó LA CONQUISTA DEL LICEU

Tan grossa era la victoria del Orfeó Catalá que fins al Liceu havía lograt imposarse, fent ressonar, entre aclamacions y llarchs aplaudiments, els cants de nostra terra, y esventant, ab las bravadas de sanitós ayre de montanya, el baf malaltís y corromput qu'ensopeix al auditori escampat per palcos y platea y ensenyorit de tots els ámbits de la majestuosa sala. Y encara la victoria era més complerta. L'Orfeó Catalá, que representa en l'actualitat, per una serie de causas fillas de son indiscutible valer y també de la sort capritxosa, l'esperit verament catalanesch desvetllat de fresch, se sent jove, brau, ardit, y com Orféu, va infiltrantlo, tot puntejant sa lira de tres cordas, dins dels cors catalans que dormian narcotisats per ventadas ponen-

tinas, y va amansint á las feras de la terra que tenen empeltada la rabia moresca, tot tallant els xucladors que desde Castella funcionavan perfidiosament, tenint als pobres castellanisats en excitació constant y promptes á devorarse els uns als altres, per més germans que fossin. Aquell apretat grupo de cantayres, aquells homes, aquellas noyas y aquells nens, empenyentse, tots abrassats, al voltant de sa Senyera, sempre m'han semblat las primeras collas d'una creuhada, d'una riuhada humana prompte á inundar la terra malmesa, pera donarli nous esplets de fecondació y de vida. Sempre m'han semblat els primers creuhats que ja comensan á passar, peró sens armas, ni caras ferrenyas, sinó alegroys, tot cantant per atiar ab sas canturias als altres que venen darrera. En tots els exércits de la historia de las conquistas, hi ha hagut la música per enardir als guerrers y dárloshi coratje. També'n duyan els creuhats de Pere l'ermitá y de Godofred: ¿per qué no n'hem de dur nosaltres? Y aquella Senyera, que sembla despenjada de sota una arcada de catedral gótica, patinada pel temps, petonejada continuament per l'alé amorós de las pregarias y embolcallada entre'ls vels finíssims de las glopadas d'encens; aquella Senyera benehida per mans de prelat ilustre als peus de la Verge negra de nostra Montanya, després d'haver rebut l'homenatje del vent del rocám, ple de flayres boscans, queixas de l'aucellada y xerroteig de fonts misteriosas; aquella Senyera, donchs, simbolisa avuy en dia l'esperit catalá, purissim, sense mácula; representa avuy en dia la Bandera Catalana.

Y l'Orfeó havia cantat al voltant de la Senyera, á las taulas del Liceu, qu'es com si diguessim el darrer baluart del Castellanisme, ahont una migrada reunió de catalans esquifits van disfressats de madrilenys, tot mastegant un castellá que fins fora rebutjat en terra de Castella; y havia triomfat en aquell Liceu, que més que teatre sembla una mesquita per un cantó, y un bassar moresch per un altre. Una mesquita, perque deixant apart l'esperit muslímich dels castellanisats que hi van á jeure, es allá hont hi refilan de valent els tenors com els muezzims dalt de la punxaguda torre; es allá hont donan el do de pit que'ls afolla; es allá hont las tiples lleugeras llensan al vol sas fermatas, picats, voladas, trinos y demés requincallas de música serrahina, ab cayents innobles de peteneras y seguidillas; allá hont las ballarinas han reblincat la nuesa de llurs cossos ab lassituts voluptuosas d'almea desenfrenada; y en fi, es allá hont l'art veritable se'ns presenta desfigurat, y allá hont ab tot descaro's disfressa de *bufón* la figura venerable del mestre de Bayreuth. Un bassar, perque en aquells palcos, com en paneras forradas de vellut, s'hi exposan, ben empolaynadas y ben ensucradas, las ninas humanas desitjosas de fer un bon partit, y perque allá s'hi fan altras contractacions (avans fins s'hi jugava á la *Bolsa*), algunas d'un género ben relliscós y de moralitat ben duptosa.

Donchs bé: aytal victoria del Orfeó Catalá, y, per conseqüencia, del esperit catalá, aclamat en ple Liceu, havia de fer que succehis per forsa lo que ha succehit.

Tota la taifa d'empleats del emir de Castella va rosegarse'ls puyns y va grinyolar de rabia, aixordada per las sorollosas ovacions y per la cridoria y espetech d'aplaudiments ab qu'eran rebuts els cants del Orfeó qu' en catalá cantava; y ells que sí, ¿quína'n fan? ab la escusa de que no han pagat un tribut que no deuhen, els hi prenen la Senyera, clavan l'urpa en lo més sagrat.—*Ya no tenéis bandera!*—exclaman irónicament, ab rialla de beduhins que fugen ab la presa; y quan la nova d'aytal malifeta s'escampa per la ciutat catalana, la indignació brolla espontánia per tot arréu, fins en els més indiferents; y, oh miracle! fins en els castellanisats, que sembla que's revifan y's desensopeixen. Y ve'l vespre, y 'l poble barceloní omplá de gom á gom el Liceu, que sembla ja una mesquita conquistada ahont la gentada s'acobla y s'empeny, tot esperant qu'arribin els creuhats victoriosos. Y l'angunia es inmensa, la sala grandiosa bull, l'ayre es tan caldejat que sembla foch, l'Orfeó está á punt de sortir, y'l poble catalá á punt de preguntarli: —*Ahónt es la vostra bandera?...*—

Y veus aquí que'ls creuhats van sortint d'un á un; y'l poble pica de mans; y quan hi son tots, surt també, més hermosa que may, la Senyera deslliurada, perque la taifa moresca ha tingut por y, repensantse, els hi ha retornat la prenda ussurpada, y al véurela'l

poble, esclata una ovació delirant, tothóm s'aixeca, tothóm pica de mans, voleyant frenéticament per tota la sala infinitat de mocadors com banderetas blancas que saludan á la mare, y un orfeonista clava la Senyera al bell mitj del prosceni, allá hont hi refilavan els muezzims tenors, y allá continúa'l poble aclamantla, victorejantla. Un deliri tan inmens no l'hem vist pas may. Y la Bandera Catalana, eixida de son curt cautiveri, sembla més que may despenjada d'una arcada gótica, benehida als ulls de la Verge negra de nostra Montanya; y després del petoneig amorós de las pregarias, del incens y de las ventadas montanyencas, reb el petó febrós y l'abrassada delirant de tot un poble que sentintse fort, contesta enorgullit á las taifas forasteras, content y joyós d'haverla recobrada y apretantla ben fort perque no li prenguin may més:—*Aquí es la nostra bandera!...*—

SALVADOR VILAREGUT.

EL CANT A LA JOVENTUT DE ZARATHUSTRA

Frederich Nietzsche, en la seva obra *Also Sprach Zarathustra*, per exposar ell las sevas profondas y atrevidas ideas sobre la societat y l'Univers, se serveix de la ficció de que Zoroastre torna á baixar de la Montanya Sagrada. Peró en Nietzsche, al voler fer parlar al reformador dels Aris del Irán, se va impregnar d'aquella doctrina superior, exposada en l'*Avesta* y demés escrits *Zendas* (1), tant, que moltas vegadas no fa més que transcriure, en estil concentrat, las ideas del creador del Maçdeisme. Fullejant aquestos dias la excelent traducció del *Avesta* de J. Dermesteter, ens va impresionar lo que'l dit reformador dels fills del Irán predicava á la joventut del seu temps, molts sigles avans de J. C. y ab anterioritat als filosops de Grecia. Aixís ho transcribim fent lo que va fer en Nietzsche, es á dir, concentrantho y posantho en estil inteligible. No s'estranyi ningú, donchs, de la ressemblansa d'aquest Cant de Joventut ab alguns dels passatjes de «*Also Sprach Zarathustra*», ja qu'aquí es el propi Zoroastre el qui parla. Diu aixis:

—

«Joventut!, planta nova, flor d'Humanitat, llevor de vida! Escoltam!

Escoltam, oh Joventut! que't vuy parlar pera que no't perdis, pera que las energias qu'en tu portas no passin y desapareguin sense fructificar, com l'aygua fecondant del ruixat que'l vent tira cap enllá á dins de la mar profonda.

Oh Joventut! Obra'ls ulls y mira. Mira cap á fora pera veure lo que al Univers se passa; y cap á dins pera sentir tot lo qu'en tu precontens y portas.

Ara jo't vaig á dir una gran veritat que't semblará un somni:

«*El Món de las apariencias, es el sol Món real*»; y tu, y aquest Món aparent, forméu una sola cosa, y no n'hi ha d'altra possible. Peró en aixó que veus á fora y sents á dintre, hi ha eternal moviment, progressió y decadencia, vida ascendent y vida descendent, creixement y minvansa. Y tu ets el creixement, la vida ascendent, la Creació en Potencia. Fes que's transformi en Acte.

Com el que, formant part d'una caravana, va marxant, tu formas part d'un exércit qu'avansa. Mira als que van ab tu; y, ab delit d'anar més endevant sempre, considera com van poch á poch. Mira'ls que coixejan, els que cauhen, els que's quedan enrera, y'ls cobarts que t'estiran la capa perque no segueixis avansant... Déixals la capa y marxa! Y sempre endevant, endevant sempre! Si algú cau mort, entérral y plóral, peró no't deturis. Fes sempre via!

Joventut! Sigas pessimista del present, pera ser optimista del avenir. Compara lo actual, terra á terra, ab la brillant estrella que al horitzó't guia, y digas:—«¡Qué fosch es tot aixó, qué rocallós é imperfecte!»—Aixís sigas inactual, profondament inactual, pera crearte'l Paradis del Pervindre. Si'l teu camí'l trobessis tan bo qu'esdevingués la teva casa plantanthi la tenda, ¿cóm anirias endevant envers la llum de l'alta estrella? Endevant! Endevant! Fes sempre via! Si no trobas l'avuy insuficient, may voldrás anar á un demá millor. Deixa als vells que's plantin en l'avuy, als vells de l'ánima!

Joventut! Tot anant caminant, sembra y

---

(1) Nosaltres varem exposar com en Nietzsche las ideas sanas y fortas de Zoroastre ó Zarathustra, en *La Mort et le Diable*, 1.ª part, cap. II, *Perse*, y 2.ª part, cap. II, *Ariman*.

planta. Els que vindrán darrera, ja reculliran els fruyts, com tu reculleixes els dels que t'han precedit. Y marxa sempre endevant, y canta y balla; y balla d'alegría, que la vida es sempre nova; y beu en las fonts abundants y frescas. Y si passas aprop de las estatuas, salúdalas, peró passa de llarch, que son fredas y están paradas; que l'admiració no't fixi sota d'ellas, que't podrían caure assobre y aixafarte. Quánts n'hi ha qu'han quedat morts per sempre, devant d'alguna estatua! Fes via ab el seu recort; mes no giris la cara, que't petrificarías.

Ves endevant y puja la Montanya, la Montanya sanitosa desd'ahont s'ovira'l Cel inmens y la Mar ampla. Y puja, ves pujant! que quant més pujis més gran serás, encara que'ls altres te vegin més petit; els altres que s'han quedat endarrerits y empantanegats en las ayguas llotosas de la plana.

Y, pera pujar, apoya ferm els peus en terra. No fos que, mirant massa enlayre cayguessis en un pou! Y apoya fort els peus en terra pera saltar més alt, més, y cada día més vers á la cima!

Pera pujar ben alt, sigas víril ó virtuós, qu'es lo mateix. Sigas alegre, y riu d'un riure franch y lleal; no d'un riure estret y contret, com els que barrejan fel á la mel, y matzinas á l'aygua cristallina. Riu d'una rialla oberta, ab el riure sagrat de la Bellesa contenta.

Que la teva Virtut sigui hermosa y forta, activa y desinteressada, com l'Amor de la Mare que's projecta y compenetra ab el Fill, fet d'amor y de la seva substancia; y la Mare no vol que se li pagui aquest amor; y la que vol que li paguin, ja no es Mare, qu'es estéril prostituta.

Aixís no has de voler que't paguin la Virtut ab cap mena de recompensa, ni Aquí, ni al Cel. La Virtut ja's porta la propia paga ab la propia alegría. Aquesta es divina moneda d'Héroes; lo altre es sols tráfich y usura.

Que ta Virtut no sigui resignació á cosas tristas, á opressions, á sufriments, á tiranías, á vida descendent; ni voluntat de mort, en cap manera.

Que tampoch sigui l'acte d'ahir convertit avuy en rutina.

Ni santa obediencia á l'Autoritat, fins á l'autoritat manca, ó coixa, y estéril. Digas: «*Honor al qu'es Autor ó Creador d'obras de Vida, de Vida ascendent, de Vida ampla!*» Y també: «*Honor al qu'es Destructor de trabas y barreras!*», perque la Vida en gran pugui aixís esparramarse sens obstacles. L'autoritat que res millora, que no cumpleix ab aquesta lley sagrada, es un mort ocupant el lloch del Creador. Gran sacrilegi! Llamps y centellas que l'aniquilin!

Que la teva Virtut no sigui pas por á cástich, perque la por es minva, y la Virtut es sobras.

Que tampoch sigui ineptitut pel Vici, peresa de gosar, mancansa de forsa, que cap mérit té abstenirse de lo que no's pot heure.

Que no sigui com els que, junyits á pesants carros, baixan montanya avall trabats, estret el mos, las bridas tirantas. Y baixan á poch á poch, tot grinyolant, que'ls frens els fan patir y no'ls deixan pas corre, ni desbocarse. La Virtut no es pas fre, ni'ls homes son recua.

¿Veus aquestas gotas que cauhen sempre iguals, pausadament, cap á la vall profonda, sempre ab el mateix tich-tach, com una funció monótona? Tampoch aixó es cap Virtut; dintre de l'ánima sols sería regularitat de funció, propia de máquina.

No siguis crudel ab tu mateix, no't contradiguis. La bestia que portas dintre, ben guiada pot portarte molt lluny, muntanthi á sobre; peró si la destruheixes, caus y t'estancas.

No vulguis fer virtut sols d'un grapat de Justicia. Ser inflexible é inexorable, es casi sempre pretext pera ser crudel, es sols un modo de donar desfogament legal á ressabis de carnívoro. Pensa que'l butxí es l'antípoda del Héroe.

Tampoch es Virtut estarse quiet, enclavat en el llot d'un ayguamoll, contentantse com las granotas á no mossegar y evitar las mossegadas, ó xiular com els gripaus entre las canyas, segons el vent que bufa.

Tampoch sigui la teva Virtut tan sols un gesto. Ni agenollat, ni ab las mans plegadas, se crea l'Esdevenir, ni's redimeix als que sufreixen.

Ni tampoch la devoció á fórmulas mágicas, donchs la Divinitat no's deixa corrompre ab las pregarias. Incorruptible qu'es, sols baixa ab actes, actes hermosos.

Que ta Virtut no sigui'l ferte cassador de defectes, que no es virtut propia'l trobar erros dels altres; y un no proba qu'es alt demostrant que tots els demés son molt més baixos.

Per fi: que ta Virtut no's confongui ab la necessitat, qu'aquesta, ab la Virtut, res té de ferhi.

Que la teva Virtut sia la superabundancia de tu mateix, oh Jovent! Que sigui potenta, irradiadora de Vida. Més que Justicia, que sigui Amplicia, forta y hermosa. La Virtut dona, irradia; es com el Sol que tot ho daura; com l'or, qu'alegra'l cor y la vista.

Tu mateix, oh Jovent, has d'ésser ofrena y rich present d'aquesta Terra Mare. La teva ánima deu aspirar incessantment á absorbir tresors inmensos pera redonarlos millorats, multiplicats, agrandits, nous, als que post vinguin.

Tens de forsar á totas las cosas del Cel y de la Terra á entrar en tu; y un cop aixís ple, tu tens d'entrar en tot ab un inmens amor, y fecondarho.

No tinguis l'egoisme pobre dels malalts, ó dels parássits, que rodan entorn de la taula del que dona. No!

Tingas l'egoisme inmens del Conquistador mundial que no vol pendrer per ell, sinó pera tornar superiorisat lo que conquista. Absorbeix pera donar sempre, y pera que'l teu do sigui de mil voltas superior á la teva presa. Y de tant absorbir y dominar, de tant donar y crear, tu'n serás agrandit y hermosejat, y anirás pujant la Montanya desd'ahont veurás petits els que s'han quedat baix d'ella.

Y allí, per dessobre de la reprobació y del elogi, ab la ferma voluntat plena d'amor de manar sobre de totas las cosas y millorarlas, domptant la Natura, irradiant Vida sobre del Món y plaher sobre dels Homes, hermós com estatua eterna, oh Jovent!, tu serás el Deu Creador, la llum d'Ormuzd que intensifica, colora y forma la Creació sensible! Y sobre'l Cel brillará llavors el coneixement perfecte, fort per la Potencia y daurat per la Bellesa eterna, com el teu *nimbus* radiant de Gloria.»

—

Això ho digué Zarathustra, y aixís ho he llegit en el *Zenda Avesta*, ab els ulls dels sentits y ab els de l'ánima.

Pompeyus Gener.

PATRIARCAL

Sortía jo de la vila al cop de la soleyada, y ala, ala, per la carretera, ó molts cops vinyas á través, no parava fins arribar al tossal d'en Gorina, que s'alsa engallardit á un tret de fona de Bellmaig.

La caminada no era curta: un'hora y mitja anant á bon pas, encara que la major part de las vegadas, no portant pressa, hi empleyava molt més temps. M'agradava la quietut inmensa dels camps, y, contemplant per tots indrets la terra desplegada en mansas comas, mos passos anavan emperesintse y escursantse,y ni'm sentia del sol, que'm feya suhar de valent. Els aucells á mon pas fugían alarmats de l'una á l'altra de las ensopidas oliveras; aixams de papallonas sortian esvolotadas de las farigolas y'ls timons... Sols las serps, redressadas vora'ls marges de la carretera interminable, restavan inmóvils, impassibles, emborratxantse de sol.

Qué dols es viure quan en nostra ánima sols hi influheix l'augusta serenitat de la natura! May com en tals moments he pensat ab més amor en las personas qu'estimo, ni may com alashoras m'he trobat lliure de passions.

Al enfilar pel corriol que mena al cim del tossal, els gossos de ca'n Gorina ja m'havian flayrat y s'acostavan á rebrem. Un cop á dalt, el jayo's disposava á darme conversa, y sa neta'm pouhava un canti d'aygua fresca, que no'm deixavan tastar fins que'm veyan sense gota de suhor y refet del cansanci.

Y jo girava la vista pels voltants, hont hi blanquejavan una munió de poblets silenciosos. Y conversavam llarch l'avi y jo, y nostra conversa era sols interrompuda de tant en tant per la campana de Bellmaig, que dolsament brandava.

—

Era una tarda de las darrerias d'agost quan vaig pujar per ultim cop al tossal. Me trobava bastant afadigat, y pera ferme beure aygua ben fresca y sanitosa, m'acompanyaren el bon vell y sa neta (els altres de la casa trevallavan com sempre), á la font de Montguillém, que raja á unas trescentas passas darrera de ca'n Gorina.

Y assegut vora la font, tot gosant d'un panorama espléndit, li deya jo al avi:

—La comprench la felicitat, coneixentvos á vos y prenentvos per patró de lo que deuhen ser els vehins d'aqueixa munió de poblets.—

Y ell, que s'havia acalorat un xich ab la caminadeta,'s tirá enrrera la barretina, deixant veure, á més del front venerable, bona part de la calva closca; y respongué pausadament:

—Això té de bo la terra nostra. Per tots indrets la veuréu conreuhada, y de tant en tant trobaréu un poble gran ó petit, familia de familias que trevallan y s'estiman. La veritable riquesa, aqui la tenim, en la terra que'ns torna agrahida'l fruyt del nostre trevall. No la busquéu la perfecció en las ciutats: la perfecció es aquí, y tot el món hauria d'ésser un aplech de petits pobles. Els homes foran homes sencers, la vida fora vida veritable, y ni'ls ambiciosos la trobarian petita, ni s'hi perdrian els pobres d'esperit. Veyéu de qué serveixen las grans ciutats, si'l món no está poblat més qu'á mitjas, y no s'acaban las sectas, ni la barbarie, ni'l crim.—

No vaig volerli parlar al bondadós avi de la necessitat dels grans centres industrials, ni de las lluytas dels artistas per l'ideal que dignifica als homes. No m'hauria entés, per més qu'en sa ignocencia s'hi revelava un sentiment d'art exquisit. Ell prou que's feya entendre, y jo, sentintlo, prou que me'n emprendava d'aquell home que tan ben compenetrat estava ab son medi habitual.

Entre tant la noya havia omplert un got y me'l oferia somrihent. Me vaig beure'l contingut d'una tirada, y va anar per un altre. Y acotada endevant, ab la má dreta sostenia el got y tomava l'aygua, mentres s'apoyava, ab el bras esquer enlayrat, en la roca molsosa. Son cos destacava ab gran puresa de linias, y sa descuydada actitut no podia ser més bella. Jamay una figura de dona, ni Rebeca á la font, ni cap hermosura biblica, ha resultat pera mi més poética y encisadora. Y encara avuy se'm representa plácida y hermosa aquella mosseta plena de vida, y'm sembla véurela mitj perduda en la buydor d'un fons amplissim, lluminós y blau.

Va ser com una sugestió d'oassis en ple desert; va ser, en mitj d'aquell esclat de sol, com una impresió fresquissima de lluna.

Y á clar de lluna era quan vaig deixar, tal vegada per sempre, á aquells bons amichs. Y al entornarmen, qué gran, qué quieta era la plana! Un sentiment d'amor y de benestar era sobirá del món. Y tot fent cami,'m delitava veyent entorn meu apilotarse capritxosas, com per amagar nius d'amor, las ombras ja duras, ja indecisas, de las marjadas rocosas, de las socas retortas y dels matolls esburrifats.

Lluís Via.

DESVARI

¡Oh, qu'es hermosa l'hora dels desvaris sublims y dels sentiments fondos!...

Ell, el tisich, está pantejant dolsament, devant dels sorolls misteriosos del rellotje, del rellotje inflexible, inmutable, que li conta'ls minuts y'ls segons que li quedan en la terra.

El tisich desvarieja. Pressent sensacions supremas é inacabables; recorda melodias d'amor y de tendresa; percebeix imatjes inmaterials y confosas; sent cansons que no sab d'ahónt surten... Entremitj dels cruiximents de la cambra, el tisich prega.

Prega per la Dona que pressent y que no ha trobat; prega pels ulls inconeguts y misteriosos que'l miran fit á fit ab un esguart de dolcesa consoladora; prega per tots y per totas las cosas.

Y somnia ab els jardins deserts y glassats; ab la pau de las tombas; ab las tenebras de la esglesia; ab la desolació de las runas; ab la majestat de las naturalesas mortas...

Y'l rellotje, inflexible é inmutable, va contantli'ls minuts y'ls segons que li quedan en la terra.

Y al compás dels seus sorolls, el tisich, á la fi, s'adorm somniant y remembrant mentres panteja... y enllá, lluny, hont el cos no hi arriba, el tisich pressent las sensacions febles y profondas de la Bellesa suprema, y voltada de núvols d'or, blanca com una coloma verge, el tisich veu la ciutat dels desgraciats, la ciutat dels que fugen, la ciutat dels que cauhen vensuts; y mentres s'adorm, somriu ab consol y ab angunia, y sa respiració fadigosa's pert en l'ambent malaltis de la cambra...

¡Oh, qu'es hermosa l'hora dels desvaris sublims y dels sentiments fondos!...

Xavier Viura.

CANTS DE LA NOVENA SINFONÍA DE BEETHOVEN

CANT DE JOYA

(Poesía de Schiller)

RECITAT

Germans: á fora tristesas! Altres cants més joyosos entonats are sían; de joya ressonanta.

CANTS

Joya, qu'ets dels deus guspira
generada dalt del cel:
vent de foch el pit respira
sota 'ls plechs del teu sant vel.

Si ajuntarse'ls cors demanan
que un mal vent va separant,
tots els homes s'agermanan
hont tas alas van tocant.

Si fortuna generosa
ens ha dat un bon company
ó companya graciosa,
cantarém ab més afany.
Sols si un cor hem fet ben nostre
forta veu podrém lluhí;
pro mes d'un girant el rostre
fugirá plorant d'aquí.

Joya tots voldríam heure
bo y seguint son pas florit,
y de joya tot s'abeura
de natura en l'ample pit.
Joya es bes y primavera,
joya bons amichs ens feu:
goig fou dat al cuch en terra,
goig al ángel prop de Deu.

Goig! Els astres cantan gloria;
van pel cel rihent triomfants.
Goig! Corrém rihent, germans;
héroes som cantant victoria.

Abrasseuvos, homes, are!
Un gran bes inflama 'ls cels:
germans, sobre'ls bells estels
hi ha l'Amor inmens d'un Pare.

Humilíat, oh! món, are!
¡Criador de terra y cels!
Dins la llum de mils estels,
dins la llum cerquemte encare!

Traducció de

Joan Maragall

ELS CONCERTS DEL LICEU

IV

Arribá son torn á las Sinfonías més conegudas y preferidas del públich barceloni, la *Quinta* y la *Sexta*, que respectivament van ésser sacrificadas en els concerts quart y quint d'aquesta temporada.

El majestuós tema de quatre notas ab que Beethoven comensa sa *Quinta Sinfonía* y reproduheix indefinidament d'un cap al altre del *allegro*, pert tota sa grandesa en mans del mestre Nicoláu. No n'hi ha prou ab que's diguin aquellas senzillas quatre notas: es menester donárlashi tota sa expressió, marcant degudament son ritme pera que l'efecte resulti. Y aquí lo únich qu' ha resultat es la falta de quadratura. La orquesta no ha fet més que llegir ab una aussencia absoluta de colorit y ab bastant desequilibri entre'ls instruments de corda y els de vent, corresponent á aquests, com de costúm, la pitjor part, en especial cap al final d'aquest temps en que atacavan el tema sense cap mena d'ajust y sempre ab retrás.

En l'*andante*, la hermosissima melodía dolsa y suáu en que Beethoven hi vessá la inspiració, fou dita sense sentiment, com no pot menys de succehir ab uns violoncellos y violas qu'en lloch de cantar y frassejar, tan sols rascan las cordas. Ademés, *andante* no vol dir *dormida*, y'l senyor Nicoláu en aquest temps hi fa to t'una *mitjdiada*, y no ho dihém precisament per la duració del mateix, sinó pel moviment desdibuixat ab que'l porta. No hi dona 'l clar-obscur necessari, ni fa observar als músichs las indicacions *dolce* y *sempre pp*, que tan sovint marca la partitura. Y quan en el *crescendo*'ls violins reprenen la melodía, y la fusta la repeteix casi un compás més tart en forma de *canon*, aquesta imitació que's fan uns instruments ab altres s'ha de distingir ab molta més claretat, puig el quarteto de fusta (qu'es de lo pitjor de la orquesta) no sab lo qu'es el tocar net, ni fer els lligaments ni matisos que's porta cada frasse. Las entradas del metall en aquesta part, que deuhen ser sempre ab tota forsa pera marcar el ple d'orquesta, ab dificultat se sentían, llevant aixis tota la grandiositat al motiu y acabantho d'espatllar ab el seu to tan desafinat y tan dolent com de costúm.

La entrada del *scherzo* té d'ésser més grandiosa, marcantse més estacat el ritme del tema. Y quina desgracia'n va fer la corda del célebre *fugato*, d'aquesta part! L'efecte qu'en Nicoláu fa fer (ó tolera que fassin) als contrabaixos, es talment de circo eqüestre. El *crescendo* que prepara la entrada del *allegro* final el va portar, com tots els altres, sense cap relléu y faltanthi la brillantés al arribar al punt culminant. En aquestos passatjes es ahont convé més una batuta forta que s'imposi á tota la orquesta pera contenirla en el comensament y per arrossegarla al plegat quan l'autor ho exigeix. Tot l'ultim temps va ésser un verdader desgavell. Aixis que'l director etjegá l'*allegro*, vingué la descarrilada de la orquesta, y desd'aquest moment, impossible fou treuren l'aygua clara. El cant triomfal ab que's clou aquesta *Sinfonía*, quedá destrossat en mans d'uns músichs qu'anavan més perduts encara de lo que perdut estava son director.

Aixis es com hem sentit en el Liceu aquesta magnífica obra, que semblava que ni tan sols s'havía ensajat. Y aixó que, respecte á aquest punt, bé prou ne podrían donar rahó els que tingueren de pagar las QUATRE MIL PESSETAS á que pujaren els ENSAIGS de la *Quinta Sinfonía* de Beethoven en els concerts que dirigí'l mateix Nicoláu anys enrera, en el teatre Principal.

—

L'endemá de la *Quinta*'ns donaren la *Sexta*, qu'es com si diguessim que, després d'un disbarat com un temple, 'n vingué un altre com una catedral. D'entre totas las Sinfonías de Beethoven, apart de la *Novena*, es en nostre concepte la *Pastoral* la que requereix una interpretació més de *virtuose*, y la millor, per tant, pera posar á proba'l valer d'una orquesta y de son director. Y en efecte: ben patenta ha quedat després de la *catástrofe musical* del dia de Sant Joseph (ens en recordarém tota la vida), la ineptitut del mestre Nicoláu y dels músichs á sas ordres. Nosaltres, qual únich móvil es dir clar y catalá lo que'ls altres no gosan tot y tenint més dots y autoritat pera ferho, no'ns ensanyarém ara ab el desditxat mestre xiulat pel públich y abandonat de tots, fins del seu *gat vell* que per fi, al menys en aquesta ocasió, ha esbotzat el bombo y cantat la palinodia. Aixó dona la mida del trevall, á totas llums indefensable, del pobre Nicoláu.

N'hem sentidas moltas y moltas de *Pastorals*, dirigidas per mestres bons y per dolents, més d'aquestos que dels altres; peró cap com l'última. Qui no va assistirhi no pot imaginarsho, perque á estonas fins ens figuravam qu'ho feyan expressament. La cosa comensá bastant mansa en un principi; semblava que l'atentat no aniría més enllá que els de la *Tercera* y de la *Quinta;* peró poch á poch s'embolicá fins á tal grau, qu'al arribar la tempestat, ja hi havía hagut una desfeta. Inútil es analisar temps per temps tots els erros comesos. La magnitut d'aquestos ens faría interminables, donchs ens obligaría á repetir tot lo qu'hem apuntat al parlar de las anteriors sinfonías, peró corretgit y aumentat cent voltas. Si en Nicoláu se distingeix sempre per la falta de dicció, de colorit, de clar-obscur, en lloch com en la *Pastoral*, la més descriptiva de totas las sinfonías, poden comprobarse aquestas qualitats negativas.

Per aixó'l primer *allegro*'ns resultá d'una

monotonia insoportable y l'*andante* descolorit, sense'l més petit frasseig ni lligament, y sense veures cap matis en el llarch trevall orquestal per que atravessan els temas fonamentals. Exceptuant els primers violins, que quan menys llegian ab bastanta claretat, el reste no arribá ni á dir lo qu'estava escrit. Dels segons violins y violas sols podém dir que no semblava que hi fossin, puig may donaren fe de vida. Els violoncellos, ab el seu to tan aspre com de costúm y sa falta absoluta de sentiment; y els contrabaixos produhint una confussió extraordinaria en tots els passatjes en que intervenian. La fusta més malament encara que'ls altres dias, per la senzilla rahó de que aquesta es una sinfonia pera solistas, pera verdaders mestres, y'ls nostres ni á aprenents arriban. No's pot donar res més mal tocat que l'*andante* que sentirem ab aquell oboe y aquellas flautas, y pitjor encara ab aquell clarinet desafinat, xisclant continuament, no modulant may. Quín modo de *glopejar* els passatjes en terceras! Y quina manera de dibuixar la fusta las filigranas del final!

En l'última part vingué la verdadera *debacle*. Desde la primera frasse en que'l corn doná la senyal pera desbandarse, ja no fou possible tornarlos á sentir encarrilats. Ningú, absolutament ningú va arribar ni á llegirlo'l seu paper, y menys encara'l mestre, qu'anava á remolch dels seus músichs. Tot desencaixat, tothóm perdut en mitj d'una *tempestat* que no arribava ni á parodia de la que deuría haver fet esclatar el geni de Beethoven pe'l demunt del director y de sa orquesta. N'hem tingut de sentir de profanacions d'obras mestras, peró repetim que com aquesta de la *Pastoral*, ben pocas. Y pensar qu'encara no som allá ahont aném!

La ovació única, verdadera y merescuda del quint concert, ha sigut pera l'Orfeó Catalá, al interpretar magistralment la *Missa del Papa Marcelo* de Palestrina. En ella's troba l'Orfeó en son verdader terreno, puig de las moltas obras que li hem sentit, es en las d'aquesta naturalesa ahont més ens ha entussiasmat. Es notabilissim l'ajust ab que'ls coros d'en Millet cantan aquesta obra, que tan bé encaixa en sas veus, y la expressió y relléu que donan als principals passatjes, entre'ls que descolla per sobre de tots el final del *Credo*, en que'l coro's creix per moments fins á produhir un efecte tan admirable com llegitim. Pot ben afirmarse qu'en obras com aquesta arriba l'Orfeó, en lo relatiu al mecanisme, á un alt grau de perfecció. Peró es deplorable que la *Missa* de Palestrina sols pugui ésser apreciada en tot son valor quan s'executa en el teatre, ahont may podrá produhir tan hermós efecte com sota las voltas d'un temple; mes s'oposan á això ultim las rónegas disposicions eclesiásticas qu'excluheixen dels oficis litúrgichs las veus femeninas, encara que, per altra part, toleran continuament la execució de trossos d'óperas y sarsuelas, y de tota mena de música exenta de sabor religiós. Quan el temps ens vagui, ens proposém dir quatre veritats sobre aquest importantissim tema.

Pera final d'aquest concert, el mestre Nicoláu s'encarregá de fer malbé tres conegudíssims trossos de Wagner. No sempre ha de ser Beethoven qui pagui la festa. Els famosos *Remors de la selva* els porta en Nicoláu ab un desconeixement absolut de l'obra, comensant ab exagerada lentitut, pera convertirse després en un temps massa viu y fins precipitat cap al final sense motiu qu'ho justifiqui. Tot el cant del aucell fou dit no sols sense matis ni expressió, sinó que ni l'oboe ni'l clarinet llegiren correctament las notas escritas. El preludi y la mort de *Tristan é Isolda*, foren tan mal executats com la pessa anterior, puig allí ahont tot es sentiment, passió, desitj, ardor amorós, ¿qué voléu que'n surti de l'ánima *petrificada* del senyor Nicoláu? Devém fer especial menció del extraordinari ensopiment ab que conduhí el preludi allargant las frasses de tan exagerat modo, que foren enterament desnaturalisadas.

—

La *Séptima Sinfonia* de Beethoven obria'l programa del sisé concert. El públich, que ja va cansantse de la indigna execució qu'obtenen las obras d'aquest mestre, fa més enérgica á cada concert la seva protesta, arribant en la *Séptima* á demostrarho d'un modo bastant significatiu. Y no es que la interpretació d'aquesta *Sinfonia* fos pitjor que la de las sis anteriors; lo que hi ha en realitat es que'ls disbarats se posan més de relléu á causa de la major complicació y progrés en l' estil de composició de las últimas sinfonias.

En el primer temps, las escalas dels instruments de corda en el *poco sostenuto* foren ditas ab molt poca netedat, y altre tant dirém dels dibuixos d'acompanyament en el *vivace*, particularment dels segons violins, que no's sentiren may. La fusta, que tan gran paper hi juga, estigué com de costúm molt desequilibrada y llegint sa part ab gran incorrecció. L'atrevit y genial moviment rítmich de aquest temps, ab els seus cambis d'armonia, salts d'un registre al altre, interrupcions sobtadas y transició continua dels pianissims als fortissims, quedá perfectament incomprés pel mestre Nicoláu.

El prodigiós *allegretto*, el magnífich tros, un dels més hermosos que Beethoven va escriure, no produhí'l menor efecte; tant, que creyém es la primera vegada que'l sentim sense repetició. La deliciosa melodia que comensa en els baixos y va pujant progressivament fins als instruments més aguts, fou dita d'un modo tan descolorit, y ab tan defectuosa gradació, que feya verdadera llástima sen-

tir destrossar un fragment tan sublim. Y per mostra d'execució bruta y desdibuixada, podém citar tot el fugat de corda del final de aquest temps.

Major fou encara'l desgavell en els dos últims temps. El *presto* aná sense cap precissió, ab sobrada pesadés, y molt mal accentuadas las escalas descendents que cantan el tema dominant d'aquest temps. Y en l'*allegro final* la orquesta's va descompondre més que may, tocant els músichs completament perduts de un cap al altre; tot això adornat ab unas desafinacions horrorosas del metall y de la fusta. El *brio* que requereix aquest *allegro* no'l poguerem veure en la batuta mandrosa del senyor Nicoláu. La *ovació* que li tributá'l públich fou ben merescuda.

Disfrutarem en la segona part de tot un poema sinfónich, del senyor Lamote de Grignon, autor d'aquella célebre *Sinfonia Catalana* que sentirem l'any passat al Lirich. El poema *Medora* es un teixit de notas y més notas posadas per l'autor sense la més petita concordancia, com tampoch no'n guardan ab el cant de Lord Byron en que l'autor vol haverse inspirat. Això es lo que més hi hem trobat á faltar: la inspiració; no anant tampoch gayre més enllá l'obra com á trevall de composició, puig l'autor desconeix bastant els efectes que's poden treure dels diferents instruments de la orquesta. Las frases son ditas constantment per aquesta al unissono, y el motíu principal no's mou (com es de suposar) dels primers violins. El públich s'ho escoltá com qui sent ploure, rahó per la qual no volém enfondir més per ara en la personalitat artistica del senyor Lamote de Grignon.

Y per ultim, s'executaren com á novetats, el magnifich *Ofertori* del *Requiem* de Berlioz, en que s'hi notá un gran desequilibri entre la orquesta y els coros, puig si bé aquests cantaren á conciencia sa part, quedavan continuament ofegats per la orquesta que tocava bon xich més fort de lo degut; y l'*Alleluya* del *Mesías*, de Haendel, que produhi escás efecte, potser principalment per la pobresa y monotonia de la orquestació. El *Credo* de Palestrina, executat per l'Orfeó ab la brillantés de sempre, fou l'éxit veritable d'aquest concert, apart de la ovació delirant qu'obtingué la Senyera del Orfeó, al apareixe deslliurada de la iniquitat comesa per nostres tirans.

JOAQUIM PENA

TEATRES

TEATRE INTIM

GENGANGERE *(Espectres)*.

Coneguda ja del públich l'obra de l'Ibsen, per haverla representada en Novelli, y coneguda també dels aficionats la traducció catalana d'en Joaquim Casas y en Pompeu Fabra, per estar impresa y perque's representá una volta en el teatre Olimpo, no'ns en ocuparém del drama del genial autor noruech ni de las qualitats de la esmentada traducció. Arribém tart pera judicarlos, y, per altra part, no disposém avuy del espay suficient pera ferho com se mereixen.

Concretantnos, donchs, á donar compte de la impresió que'ns produhi la representació donada en el teatre Lirich, y encara que l'amistat ens lliga ab en Gual, procurarém ferho ab bona imparcialitat y millor intenció.

Comensém per dir que'l *Teatre Intim* es molt simpátich, y encara ho es més l'esfors d'en Gual y sos colaboradors al dar á coneixe las obras modernas nacionals y estrangeras, presentantlas ab una propietat y riquesa de detalls á que no estavam acostumats. Aixís ho han fet ab *Gengangere* y, diguemho tot seguit, un gros pes que portavam sobre nostre esperit ens va caure al aixecarse'l teló y veure aquella sala presentada ab un coneixement tan intens de l'obra, del autor, de las costums y de l'ambent social en que'l drama's desenrotlla; y al sortir els primers personatjes, vestits ab escrupulosa propietat y moventse ab naturalitat no afectada, desaparegueren per complert nostres recels, puig hem de confessar ab franquesa que teniam molta por de que l'obra de l'Ibsen fos profanada. Bé prou qu'ho sabiam qu'era en Gual qui la presentava, y que per aquesta part no hi havia perill; lo que'ns feya por era la execució. ¿Va ésser aquesta encertada? Sí; l'obra de l'Ibsen va sortir, en conjunt, ben arrodonida, y va produhir en el públich que silenciós la escoltá, la impresió intensissima que sols s'obté en aquesta classe d'obras quan son ben interpretadas. Lluny de resultar una profanació, sigué un éxit pera tothóm, y'ns en alegrém moltissim, no ja sols per ells, sinó perque'ns varem acabar de convence de que no es pas impossible'l posar en escena obras d'aqueixa empenta; y á nosaltres que'ns entussiasman, aqueixa sola possibilitat ens produheix gran satisfacció.

Vol dir això que la execució fos perfecta? No. Bon xich se'n falta. Tots varen fer lo que van poder; tots se sabian el paper á la perfecció; tots, els homes especialment, coneixian l'obra á fons y tenen suficient criteri per enténdrela; y tots (això es lo més estrany) han demostrat tenir condicions pera representar. Donchs bé: á pesar d'això, no n'hi va haver cap que'ns satisfés del tot. En primer lloch, de cada cent paraulas no'n varem entendre la meytat, lo qual vol dir que si no haguessim conegut l'obra casi de memoria,'ns hagueram quedat á las capsas. Lo primer que's necessita pera fruhir en el teatre, es sentir lo que diuhen els actors, y en obras com las de l'Ibsen més que may, perque en ellas no hi ha palla; tot es essencial;

cada frasse que's pronunciá contribuheix á arrodonir un tipo, á esplicar sa psicologia y'l per qué de son obrar; de manera que'l públich no'n pot perdre cap, sinó no compendrá res. Nosaltres desafiém á qualsevol dels qu'assistiren á la representació sense coneixe'ls *Espectres*, á qu'espliquin el sentit de l'obra. Hi ha que desenganyarse: mentres se representi en un escenari gran per un públich qu'está en una sala més gran encara, no's pot parlar com se parla á casa; es necessarí dir, y dir teatralment. La dicció, millor dit, la falta de dicció, es la causa de que no se'ls senti. No hi ha pas necessitat de que s'esgargamellin á crits; lo que falta es saber respirar y fer pausas á temps, saber modular la veu y tonalisarla de manera qu'arribi clara al espectador. En comptes d'això, tant en Gual com els demés, semblava que no representessin pel públich, sinó per ells mateixos, y es clar que si ells se sentian ab veu natural, nosaltres no'ls sentiam de cap manera. Per més esforsos que fessim, no logravam entendrels, y'l públich verament aficionat arribava al final dels actes rendit y afadigat, més que per la emoció, que no arribava á experimentar, per la tensió nirviosa produhida al concentrarse á fi de poder endevinar lo que per medi dels sentits no percebia.

No volém insistir més sobre això, ni parlarém d'altres detalls menys importants, perque nostras observacions son de sentit comú. Si n'hem parlat, es perque creyém qu'en obras d'aquest género s'ha de filar molt prim, y'ns sab greu qu'en Gual no s'hi fixi en això, puig gent qu'ha vensut y sab vence dificultats més grossas, si hi reflexionessin y ab bona voluntat se proposessin superarlas, ho lograrían y darian un gran pas pera que'l públich li anés prenent gust á aquest *teatre*, que tant á ells com á nosaltres ens captiva y enamora.

E. T.

NOVETATS

L'érede.

Com en totas las obras dramáticas de Marco Praga, s'hi troba en aquesta una admirable disposició d'escenas, un diálech viu, sempre vibrant, pastós, y sobre tot, un interés que va creixent sempre y manté en constant expectació al auditori, sens enervarlo may ab escenas massa diluhidas, ni ensopirlo ab actes llarguissims y pesats. La justesa y la proporció, son potser las qualitats capdals de Marco Praga, es dir, el verdader sentit del teatre, que desgraciadament brilla per sa aussencia en totas ó quasi bé totas las obras mestras del teatre intelectual modernissim, per exemple, *Espectres* de Ibsen y *Come le foglie* d'en Giacosa; y cito aquestas dugas per que las acabo de veure representadas y la impresió es ben fresca. Es clar que, de *L'erede* á n'ellas, hi ha una gran diferencia, y es clar que, si'm davan á escullir, me quedaría sense pensarmhi gens ab las dugas obras esmentadas, perque admiro com el que més y soch devot veritable del geni de Bergen y dels drmaturchs escandinaus, belgas, alemanys é italians qu'ab tanta fe y talent trevallan per enlayrar el TEATRE, cadascú á sa manera, y fer que sigui quelcóm més que un *mer passatemps*, retornantli l'esplendor que tingué en altras épocas.

Peró voldría que's preocupessin un poch més de *lo qu'es el teatre;* en una paraula: que fossin més poetas y autors dramátichs, que pensadors y filosops.

Tornant al drama d'en Praga, té un primer acte, tallat á manera de prólech de melodrama, justissim, molt ben fet y ab un final forsa atrevit; dos actes hermosament arrodonits y un quart acte un xich desigual, ahont decáu no poch la forsa ab qu'estava trassat en els actes anteriors el carácter més bonich del drama, el de Constanza, la filla del Marqués Capiago d'Arda, que pera reparar la mala acció comesa per son difunt pare en la honrada familia Sthor y en la persona de la noya,'s casá ab el germá d'aquesta, donantli son cor, son blasó y sa fortuna, y despreciant els parers y consells de sos parents, que momificats en un criteri mitj-eval de diferencia de classes y de miraments socials, volian pagar ab un grapat d'or la deshonra de la noya Sthor, comesa pel Marqués, son cap de familia.

La interpretació fou excelent per lo que toca á la Mariani, á la Montrezza y á n'en Chiantoni, y regular per part de tots els altres.

S. V.

Il duello.

Quan la senyora Mariani decidi cambiar els elements de sa companyia, creguerem molt exposat que prescindis d'un actor y director tan consumat com el genial Paladini.

Els éxits obtinguts per certas obras d'un gust artistich refinadissim, ens feren concebir falagueras esperansas de regeneració pera la cultura de nostre públich.

Al veure que las funcions de l'actual companyia Mariani (en la qual sols hi hem vist un artista notable, el jove Chiantoni), no atreyan al teatre aquella gentada que l'omplenava pochs dias avans, poguerem sospitar qu'encara hi havia bon gust á Barcelona. Nostras ilusions prompte s'esvaniren: molts d'aquells senyors qu'havian aplaudit ab entussiasme las admirables obras d'en Praga, Sudermann, Giacosa, etc., y el delicat trevall d'en Paladini, avuy se cargolan de riure ab las pallassadas d'en Massi, á qui sols se li pot dir artista perque també aixís s'ano-

menan els clowns del circo eqüestre; y ploran com criaturas devant de dramas revellits, falsos, encarcarats y ridículs com *Il duello*, d'en Ferrari, representat el dissapte.

No caldria parlarne si no fos perque ab ell va presentarse'l nou director senyor Pietroboni. Pel sol fet de triar tal obra, ja podría férseli la sentencia.

En Pietroboni es un senyor de certa edat, de bon regent, que no faria cap mal paper en la *directiva* d'un *Fomento*, ó en la *presidencia* d'una *Asociación de fabricantes;* peró per director d'una companyia seria, resulta molt passat de moda. Es el tipo ideal per director d'un *Conservatori*, es á dir, d'una d'aqueixas grans *fábricas de conservas artísticas*. Es d'aquells que glopejan las paraulas y sempre sembla que parlin en vers, d'aquells que no oblidan cap detall d'expressió dels apuntats en el llibre *de text*, dels que saben, per exemple, que l'*admiració*'s demostra arquejant las cellas y badant la boca, y'l *dolor* fent el patarrell com una criatura rebeca... Y'l sentiment?... El sentiment veritable... Ja veurán: *en el teatre tot es convencional!* Donchs bé: l'obra d'en Ferrari es un *rescalfat;* en Pietroboni es alló qu'ara'ls artistas joves en díuhen una *patúm;* y'l públich va trobar qu'estava d'alló més bé. ¿Qué hi farém? Confessar que'ns havíam equivocat y qu'ha fet molt bé la empresa Mariani ab lo qu'ha fet, perque sembla que será veritat alló que diuhen de que cada públich té'ls autors y artistas que's mereix.

O. M.

DE PINTURA

Un día'm deya un amich que podría consignarse en el Baedecker, com á nota interessant als que viatjan, que á Barcelona tots els pintors s'assemblan; y la gran justesa de la seva afirmació se'm quedá grabada á la memoria.

En Carles Vázquez, qu'ha exposat á can Romeu *(Quatre Gats)*, també s'assembla; també es de la colla dels que quan van á Llotja *fan vermell*, quan van á París, Bélgica, Granada ó la Mancha, corren per aqueixos mons de Deu desprovehits d'un ideal que'ls guihi, ab el *lastre* feixuch de la visió d'altras obras que'ls han impresionat y que donan al públich com la traducció de la traducció d'un'altra traducció debilitada y aygualida, renyida en absolut ab la creació personal.

En las obras del senyor Vázquez s'hi descubreix més aviat un estudiós ab ganas de vence las dificultats del *metierisme*, que un preocupat de donarse á coneixe ingenuament. Estudía més per pintor que per artista, y es digne de figurar entre la colla dels que forman la nota curiosa pel Baedecker.

A ca'n Parés, res de nou. Pintura d'aquella que'n volen dir catalana y que no té res que veure ab el nostre modo de ser ni ab els nostres tipos, ni ab las nostras costums, ni ab las nostras encontradas. Desconeixement complert de las nostras valls emboyradas per la fada nebulosa del Pirenéu, res que recordi el remoreig dels nostres boscos ni la potent poesía de las nostras valls. Recorts, recorts y més recorts d'alguns mesos passats á fora entremitj de francesos ó d'italians, y'ls que no hi han estat imitan als que n'han vingut.

Tanta y tanta semblansa, que més que semblansa arriba á ser uniformitat dintre de la nostra Barcelona,'m fa pensar en un fet que'm succehí á Paris l'any de la darrera Exposició Universal. Vaig allotjarme al *Hôtel des Pays Bas*, y la *dame de comptoir*, al entregarme'l número de l'habitació'm va dir ab seguritat:—Vos sou de Barcelona! N'han vinguts molts de barcelonins y, vist un, vistos tots. La mateixa barba tallada del mateix modo, el mateix vestit, el mateix barret y exactament la mateixa llargada de punys y alsada de coll tancat per una corbata similar. Vist un... vaja, que'ls coneixeria per tot arréu.—

Tot s'assembla, homes, vestits, pintura, etcétera, y tot fa pensar ab el qüento d'en Pep Llimona dels dos gossos, el *Layón* y el *Tigre:* dos gossos que s'assemblavan tant, que no podían assemblarse més, com dugas gotas d'aygua; peró... el que s'assemblava més era'l *Layón*.

Si seguim per aquest camí, l'art de Barcelona dintre de poch encara será pitjor que'l *Layón*.

A. R.

CONSELL GENERAL

de representants de la «Unió Catalanista».

El diumenge 25 del corrent, va tenir lloch en el local de la *Unió Catalanista* la reunió del Consell General per admetre á las entitats, periódichs y particulars que tenen solicitat l'ingrés.

La Junta Permanent hi asistí en ple, y després de llegirse y aprobarse l'acta del Consell General anterior, varen ser admesas las següents entitats: Agrupacions Catalanistas de Sant Andreu de la Barca, Palafrugell, «Art y Patria» de Rubí, «La Coronela» d'Esparraguera, «Lo Trángul» de la Barceloneta, «Lo Renaixement» de Barcelona, de Granollers, de Crespiá, de Molins de Rey, «1714» de Celrá, «Lliga Catalanista de Ripoll y sa comarca», Associació Catalanista de Vilanova y Geltrú, Centre Catalanista de Figueras, «Rafel de Casanova» de Manlléu, periódich *Gent Nova* de Badalona y «Centre Catalanista Graciench».

A continuació,'l President explicá la gestió de l'actual Junta Permanent, donant lectura

al notabilissim document que á continuació transcribím:

UNIÓ CATALANISTA

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, crida á las colectivitats adheridas y als socis individuals al Consell General que's reunirá á Barcelona en lo local de la «Lliga de Catalunya»'l día 25 de mars, pera esplicalshi la conducta per ella seguida desde'l día de son nombrament sotsmetentla á la seva aprobació.

Ben lluny tenía del pensament lo donar compte de sos actes avans del temps reglamentari, perque no li remordeix la conciencia d'haver fet res que contradís al honrós encárrech que li feu en lo día de sa elecció la *Unió Catalanista;* peró, apenada l'ánima per una ja massa llarga y enutjosa campanya d'acusacions y fins d'insults oberta contra ella per alguns periódichs de qual catalanisme no volen que's dubti, se sent la necessitat de recorre al Consell General pera saber de una vegada quin valor ha de donar á tan estrepitosa cridoria, pera justificarse devant dels que de bona fe hajan posat en dubte la correcció de son procedir y pera veure si en realitat sos fets están en desacort ab lo criteri que las entitats adheridas s'haurán anat formant en presencia de tan desagradable brega.

Mes, sía la que sía la decisió que prenga'l Consell General al escoltar y sospesar las detalladas esplicacions que la Junta Permanent donará de sa conducta, aqueixa creu del cas fer públicas ja desde ara algunas declaracions que, ab lo fí d'esbargir la boyrada de falsas acusacions y de inmotivats judicis de que ha sigut objecte, desitja que arribin á coneixement de tothóm.

Lo primer que té interés en manifestar ab ben alta veu es que ni ha impulsat may ni promogut las deplorables desavinensas escaygudas en lo camp del Catalanisme, avans exemple de cordura y d'estreta germanor entre sos entussiastas afiliats. En los moments actuals que poden ser de persecució y de proba y en los que's fa més que may necessaria la cohessió de forsas de quants posin per demunt de tot altre interés l'amor á Catalunya, pesaría sobre la seva conciencia l'haver intencionadament trevallat per atiar en nostras filas lo foch de la discórdia.

Desgraciadament la divisió existía ja,y per cert no gayre encoberta y en lo fons ab la mateixa intensitat que ara, molt avans de la constitució de la actual Junta Permanent. Mancava sols una ocasió, una excusa ab que poderla fer ostensible ab apariencias d'oportunitat, y'l Manifest dirigit «Al poble catalá» á fí d'orientarlo en mitj del rebombori promogut per la proclamació d'un projecte de concert económich provincial, vingué com l'anell al dit als elements de la *Unió Catalanista* que desaprobaren aquell document, pera trobar que era arribada l'hora de que la disidencia esclatés públicament.

La Junta, á la que tan sense justicia s'acusa de haver excitat la dissensió latent, se limitá en aquellas circunstancias á cumplir ab lo que entenía que estava obligada á fer. Mal podía prestar son consentiment á unas bases de concert económich que estavan en evident desacort ab las del programa sostingut en las sevas Assambleas, ni á un projecte que partía del artifici de la divisió de Catalunya en provincias, y que'ls mateixos presidents de las cinch associacions que'l formularen no volgueren donar á coneixer á la *Unió Catalanista*, segurs de que aquesta no podía contribuhír á la seva redacció.

Y la Junta combaté'l projecte, no pas, com s'ha dit, per posar en dubte la bona intenció de sos autors, sinó pera doldres amargament de que'ls entussiasmes irreflexius y las energías malaguanyadas que llavors se despertaren no s'haguessin sabut ben dirigir cap á la petició de solucions més amplas y més complertas y generosas ja que, aixís com aixís, s'havía d'estar molt encegat pera no veure que'ls governs actuals no havían d'otorgar la més mínima concessió adhuc essent tan pobre y tan mesquina com la que's solicitava.

Lo cert es que per aquest sol acte *La Veu de Catalunya* y'ls socis individuals ab son criteri identificats se cregueren ab motiu suficient pera no continuar en las filas de la *Unió Catalanista*, decisió digna de ser doblement sentida per lo que alguns d'ells havían treballat en sa creació y sosteniment y per la calitat dels mateixos, peró que ni'ls acusava de massa tolerants ni semblava que havía d'autorisarlos pera empendre una campanya tan crúa y enverinada com la que sostingué'l referit diari, convertit en dipósit ahont s'hi recullían pacientment tots los dicteris y totas las recriminacions que altres periódichs havían anat escampant contra la Junta.

Passá al fí la turbonada, y com, agotat ja'l tema del desventurat concert económich, no hi havía més remey que tornar á deixar á la Junta en pau, se feu necessari pera revifar lo foch que anava esmortuhintse cercar un altre fet qualsevol, un petit incident que al ser discutit pogués pendre fácilment proporcions desmesuradas. Y'l fet ocorregué á Lleyda ab motiu del miting organisat per iniciativa de la *Unió* posada d'acort ab la «Associació Catalanista» d'aquella ciutat com á protesta per la arbitraria persecució, sols concebible á Espanya, que en la regió lleydatana sufreixen nostres germans de causa.

Ja distribuhits los torns y horas, avans de que arribessin los companys de las altras regions á Lleyda, dos distingits oradors catalanistas y particularment molt estimats per aquesta Junta, l'un representant d'un Centre molt novell qual existencia oficial desconeix la *Unió* y l'altre d'un diari avuy dissident, se presentaren com á invitats pera pendre part en lo meeting, demanant per consegüent lo lloch que en lo mateix se'ls senyalava.

Desconeguda per la Junta que suscriu la oficiositat de tal invitació y en la imposibilitat de pendre cap acort per falta material de temps, y, sobretot, enfront del perill inminent de que la fatal divisió que deplorém s'accentués encara més al trobarse devant per devant los avuy enemistats, lo President de la *Unió*, que allí's trobava, no considerantse ab cap dret pera imposar als oradors adherits y á las entitats expedicionarias adictas la intervenció en lo meeting de colectivitats desafectes, ab las quals, ab rahó ó sense, aquellas potser no voldrían públicament alternar, se cregué obligat á avisar á la Associació'l conflicte que podía sobrevenir pera defugirne tota responsabilitat, retirantse devant de la seva indecisió'ls oradors esmentats.

La Junta Permanent, al ferse seva la conducta observada per la presidencia, la qual reconegué á la Associació de Lleyda la llibertat en que estava d'haver pogut prescindir de son concurs si tal hagués sigut sa intenció, entén que sériament no'n podía seguir cap altra. Ningú la guanya en lo desitj de reconciliar á tots los elements del Catalanisme avuy en desacort, peró aquesta unió la vol oberta, franca y definitiva, y á saber que'ls referits oradors s'oferían á pendre part en lo meeting, hauría fet tots los esforsos possibles pera que sa admissió fos tal vegada lo preliminar d'una avinensa que ab lo temps s'imposará. Peró tampoch la guanya ningú en respectar la lliure acció de las sevas entitats y dels seus socis y hauría sigut un acte autoritari y verdaderament absolutista lo d'imposar per sorpresa la ingerencia en lo meeting de representacions ab las quals moltíssimas d'aquellas no volían comptar. Y, en fí, ab la má posada al pit, contesti qualsevol dels que més condempnan la Junta: obligada á triar entre'ls dos representants, sols y verns, de duas entitats no afectas á la *Unió*, y'ls quatre ó cinch cents expedicionaris adherits que ab ells allí no comptavan, devant de la imposibilitat d'intentar

una reconciliació que hauría sigut ridícola si se havía de trencar al endemá, quína es la Junta Permanet que s'hauría atrevit á optar per los primers?

Peró l'objecte principal quedava realisat. Haver lograt posar en un moment de compromís á la *Unió Catalanista* y á la «Associació de Lleyda», la qual, per cert, oficialment tampoch havía invitat al aludits representants á usar de la paraula en lo meeting; haver trobat lo medi de fer rajar una altra plujeta d'insults y de paraulas grossas sobre aquesta Junta Permanent, això sí, no admetent en lo diari que té dret á estampar qualsevol injuria, la publicitat d'una rectificació sense mutilarla ó falsificarla ab graciosos comentaris; haver, en fí, motivat la nova deserció d'un Centre y de dos ó tres periódichs adherits; tals han sigut las gloriosas despullas de la victoria alcansada per los dissidents en la última batalla.

Y veyeusaquí'ls dos gran crims comesos per la Junta Permanent als que's vol fer passar com á promovedors de la divisió catalanista. La Junta sols demana á Deu que no's puga fer mereixedora de més grossos cárrechs, puig dels dos únichs fets de que se l'acusa ni's disposa á sentirne propósit d'esmena, ni pensa ab ells haver arribat més enllá d'ahont lo dever li manava. Respecte al primer, lo de sa marcada oposició al deficientíssim projecte de concert económich avuy ja enterrat, parlin de son acert en no posarhi cap confiansa, no per cert la estúpida desatenció del Parlament espanyol, de la qual no fa cap cas, sinó la gelada fredor ab que avuy ne parlan los que n'eran sos més fogosos partidaris, la diversitat de criteris sostinguts per los encarregats de defensarlo, y, sobretot, las modificacions y adobs que ja s'han anunciat y ab que se'l vol refer lo día que's cregui propici pera presentarlo de nou.

En quant al segón, ó sía'l de la actitut que involuntariament se vejé obligada á pendre en lo meeting de Lleyda, contesti per ella la Societat més directament interessada en la questió: la «Associació Catalanista» d'aquella ciutat acordá en Junta general, en sessió celebrada'l día 8 de aquest mes, refermarse en sa adhessió á la *Unió Catalanista*.

Peró, fins suposant que en qualsevol d'aquestos cassos hagués anat errada, fins donant per admés que en algún de sos actes, mentres no sían los que pertanyen á la essencia del Catalanisme, hagués obrat d'una manera inoportuna ó poch apropiada, ¿faría lloable tot això la tasca de qui hagués anat estant al aguayt d'una relliscada possible ó d'un descuyt excusable, pera recriminarla ab tant calor y ab tanta aspresa com la manifestada per los que ara s'han declarat sos adversaris? Si en lloch de demanar, per medi del Consell General, la rectificació de sa conducta, s'optés sempre pel fácil medi de desertar del costat de la Junta, quan sembla que aquesta no ha obrat prou bé, ¿quína lliga d'associacions, conservadoras de sa vida propia y autónoma, sería may possible? Si fos cert, que no ho es pas ni pot serho, que la unió del Catalanisme depenía de causas tan petitas, s'hauría de comensar per confessar que'ls llassos que semblavan juntar tan amorosament á totas las sevas entitats eran en bona fe ben febles y ben esquinsadissos.

Altra declaració que la Junta Permanent ve obligada á publicar es la de que no pot admetre que haja donat may dret á que se la considerés com á sistemáticament partidaria d'una política catalanista radical é intranzigent. La fórmula del *tot ó res* que ab estranya persistencia se li ha vingut atribuhint, es una nova invenzió no llegitimada per cap de sos actes.

Arribin fins allí hont se vulga las aspiracions nacionalistas dels individuos que la componen; ella, com á entitat, no ha deixat ni un moment d'enmotllarse al criteri amplíssim que representa'l programa que li ha sigut confiat y dins del qual hi caben tots los més variats matissos del Catalanisme, lo mateix las tendencias més conservadoras que las més exaltadas.

Res més pueril, per lo tant, que l'haverla suposat entretinguda en anar fent classificacions de catalanistas en purs ó impurs, revolucionaris ó evolutius, vells y joves, radicals y oportunistas, y demés variants de tan ridícola frasseología forastera, contra qual aplicació sembla que protesti la grandesa de nostra causa. Un sol integrisme, una sola intranzigencia's complau en professar aquesta Junta: la del manteniment intacte de las Bases de Manresa tal com entengué que li fou encarregat per la *Unió Catalanista* que la elegí, y en la mutilació de las quals creu que no pot consentir de cap manera.

Es clar que las Bases de Manresa no son intangibles. Es clar que ellas mateixas son fillas de la evolució natural del Catalanisme, que de literari que fou en un principi s'aná transformant fins arribar á aquella clara definició política de nostras aspiracións actuals, aixís com no es menos clar ni menos natural suposar racionalment que dita evolució anirá continuant y no pas pera desfer lo fet y tornar enrera, sinó en sentit ascendent y progressíu; peró es únicament la *Unió Catalanista* la que per medi de sos Consells y Assambleas pot senyalar las modificacions necessarias ó pertinents, tocantli no més á la Junta actual, y á las altras que vindrán, la missió de respectar y de vetllar per lo cumpliment de sos acorts sense ferhi la més menuda alteració.

Y á aqueix estricte cumpliment s'ha limitat la gestió de la Junta. No ha dogmatisat ni tampoch ha obert cap cisma; no ha sentat doctrina nova ni en la qüestió económica ni en cap altra. Sab de sobras fins ahont arriba'l poder de la seva autoritat, que té per delegació y no per dret propi, y no havía d'exposarse á gratcient á ferse mereixedora de cap de las aspras censuras que té la seguretat de que no se li haurían dirigit en días menos tempestuosos.

Y en quant á la seva bescantada intolerancia ab los dissidents, bé l'ha de reconeixer com á la més calumniosa de las acusacions qualsevol que s'haja fixat una mica en lo procedir de la Junta en aqueixa qüestió. No l'ha perduda may la serenitat, gracias á Deu, fins á no saber resistir ab tota energía las excitacions de moltas entitats que, frisosas de posar un correctíu á las insidiosas provocacions d'algún periódich, demanavan á boca plena sa expulsió de la *Unió Catalanista*; no l'ha perduda may, fins á no deixar que obrés tothóm ab tota la llibertat á que tenía dret, sufrint com alguns periódichs adherits judicavan, devegadas sense cap fonament, la seva conducta, deixant passar ab resignació'ls cárrechs d'absolutista y de demagógica ab que indistintament se la obsequiava y soportant lo títol de repartidora d'excomunions que ni ha llensat may ni vol llensar contra ningú.

May ha expulsat á ningú de son costat; se n'ha anat qui ha volgut. Que no es pas ella la que concebeixi mesquinament á la *Unió Catalanista*, com un conjunt d'entitats arrengleradas y regidas per una disciplina de quartel ó de partit polítich espanyol: sinó que, al contrari, no creu que ningú l'aventatji en saber respectar la autonomía y la vida propia de cada colectivitat, volguentlas á totas agermanadas, no pas per un mateix reglament, sinó per una mateixa idea.

Y precisament la Junta té la pretensió de que á aquesta actitut deu lo manteniment casi intacte de la *Unió Catalanista*, que al cap y á la fí, després de tanta cridadissa y per respectables que sian alguns dels dimitents, de prop de un centenar de colectivitats de que avuy se compón la *Unió*, un sol Centre y tres ó quatre periódichs son en conjunt los que l'han abandonada.

Y encara creu més: entén que fora de la *Unió* pot ferse també bona feyna en favor de Catalunya, y confía en que'ls que avuy han fugit, no per això trevallarán menos afanyosament per la re-

dempció de la nostra desventurada patria. Ells saben sens dubte lo que's proposan, y no hi ha dret á contrariarlos mentres no's cuydin d'entorpir ni entrebancar la marxa de la *Unió*. Si es cert que van al mateix fí que aném nosaltres, que hi vajan pel camí que vulgan: ja'ns trobarém.

Finalment, al declarar la Junta Permanent lo desitj d'una concordia entre tothóm pera dirigir los generals esforsos contra nostre enemich comú, lo repugnant centralisme que ara més que may nos amenassa, prega de nou als periódichs adherits que dongan ja per terminat lo llastimós espectacle de las bregas que fins ara han agitat lo camp catalanista, no contestant á cap provocació ó á las insinuacions més ó menos molestosas dels altres, deixant sols en sa trista tasca als que's vulgan entretenir en continuarla.

Després d'aixó, indicat ja'l criteri en que la Junta ha basat la seva conducta en las dificils circunstancias que han fet un bon xich més pesants sos cárrechs, resta ja no més que donar de la mateixa totas las esplicacions que li sían demanadas. Aixís pensa ferho devant del Consell General de la *Unió Catalanista*, á qual superior autoritat las vol sotsmetre; la seva decissió será la sentencia que li pertocará acatar.

Barcelona, 13 de mars del any 1900.

Manel Folguera y Durán, de Sabadell, *President*. — Joseph Franquesa y Gomis, de Barcelona, *Vis-President*. — Joaquím Botet y Sisó, de Girona, *Tresorer*. — Joseph M.ª Roca y Domingo Martí y Juliá, de Barcelona, y Frederich Renyé y Viladot, de Lleyda, *Vocals*.— Lluís Marsans, de Barcelona, *Secretari*.

La gestió de l'actual Junta Permanent fou aprobada per unanimitat en votació nominal per volerho aixís tots els representants, á pesar dels desitjos de dita Junta de que la votació fos secreta á fi de deixar á tothóm en complerta llibertat d'acció.

S'acordá, per ultim, ratificarse en lo acordat en el meeting de Lleyda; aixó es: Pregonar ben alt que'l Catalanisme referma y mantindrá, com ho ha fet fins ara, son únich y exclussiu Programa vinculat en las Bases de la Constitució Regional Catalana aprobadas en l'Assamblea de Manresa de 1892 y en las demés Assambleas catalanistas; fent constar que desitja poder seguirlo propagant dintre de la legalitat, de la qual no sent cap necessitat d'apartarsen pera perseguir la única regeneració possible de Catalunya dintre l'Estat espanyol. Ab tot, y per si algún día l'encegament dels politichs centralistas arribés més enllá de lo rahonat y lo just, se sent obligat el Catalanisme á declarar ja desd'ara qu'estima la justicia de sa causa molt per sobre de tots els anatemas que contra d'ell se poguessin fulminar, considerant sempre y á despit de tot, la reivindicació de la dignitat y dels drets de Catalunya com á aspiració nobilíssima que'ls catalans tenen sacratíssim dever de portar á la práctica.

Acabá l'acte ab gran entussiasme, cantantse *Els Segadors* per tota la concurrencia.

NOVAS

El divendres prop passat tingué lloch en la «Lliga de Catalunya» una agradable vetllada literaria, en la que l'eminent prosista catalá en Marián Vayreda doná lectura á diversos fragments de sa novela *Sanch nova*, qu'aquesta setmana s'ha posat á la venda.

La sala d'actes de la «Lliga» estava plena d'un públich ilustradíssim, que va celebrar y aplaudir com se mereix tan notable obra, de la que n'hem rebut un exemplar y'ns proposém parlarne com se mereix.

A las moltas felicitacions que va rebre'l senyor Vayreda, hi afegim la nostra.

—

Hem rebut la revista *Esperia*, que's publica á Caserta (Italia), y la *Revista de Ciencias y Letras*, de Madrid.

Queda establert el cambi.

—

El passat diumenge morí en aquesta ciutat el llicenciat en filosofía y lletras Pere Alsina. Era dels mestres, per desgracia poch abundants, que prenen en serio la ensenyansa, y per aixó lograva tenir bons deixebles, qu'eran per ell bons amichs.

—

Hem rebut el Catálech d'aparatos, articles y productes químicament purs pera la fotografia, recentment publicat per la Viuda de Fernando Rus. Per lo molt complert, se recomana aquest Catálech á tots els fotógrafs y'ls bons aficionats.

—

Don Evelí Doria y Bonaplata 'ns ha enviat un exemplar de *Lo nostre plet*, conferencia per ell donada en l'Academia de la Joventut Católica de Barcelona'l día 10 de janer d'aquest any.

En aquesta obreta's fan atinadas consideracions sobre las causas del enervament per que ha passat Catalunya durant els ultims segles, y s'exposa la conveniencia de regenerar á la multitut pera que l'actual renaixement sía estable y l'autonomía de Catalunya dintre de la unitat espanyola sía un fet.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

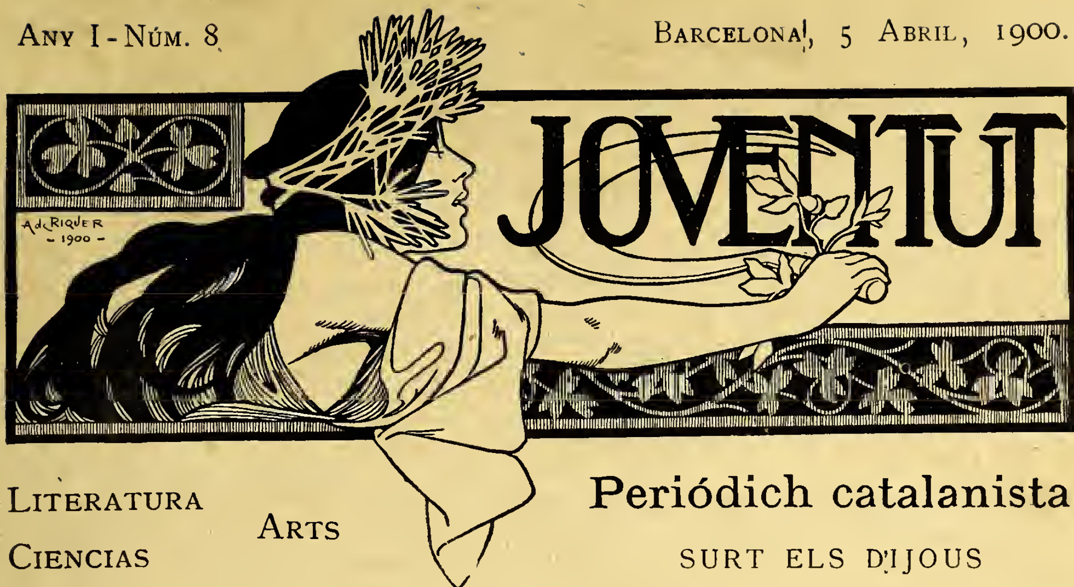
Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els suscriptors se'ls hi regalará'l *Número antecedent*, que's ven al preu de 25 céntims.

Als qu's suscriguin per un any se'ls hi regalará además el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

Any I - Núm. 8 Barcelona, 5 Abril, 1900.

Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Director literari: Lluís Vía. Director artístich: Alexandre de Riquer.

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

COLABORADORS D'AQUEST PERIÓDICH

Francisco Albó y Marti, Pere Aldavert, Ferrán d'Arteaga, Ramón E. Bassegoda, Bonaventura Bassegoda, Joseph Bernad Durán, Hans Bethge, Joan Boada, A. Bori y Fontestá, Jaume Brossa, A. Busquets y Punset, Jascinto Capella, Enrich Clarassó, Ramón N. Comas, Alexandre Cortada, Carles Costa, Agusti Creuheras, Pompéu Fabra, Joseph M.ª Folch y Torres, Joseph Franquesa y Gomis, Enrich de Fuentes, Joan Gay, Pompeyus Gener, Adriá Gual, Angel Guimerá, Joseph M.ª Jordá, Albert de S. Llanas, Joseph Mallofré, Joan Maragall, Pere G. Maristany, Eduart Marquina, Lluis Marsans, Oriol Martí y Ballés, Joseph Mas y Casanovas, Francesch Matheu, Apeles Mestres, E. Moliné y Brasés, Trinitat Monegal, Lluis Noguera, Joan Oliva Bridgman, Narcis Oller, Eduart Pelegri, Joaquim Pena, Claudi Planas y Font, Frederich Rahola, Antoni Ribera, Alexandre de Riquer, Manel Rocamora, Joseph M.ª Roca, Joaquim Ruyra y Oms, Santiago Rusiñol, Alfons Sans y Rossell, Valeri Serra y Boldú, Antoni Solé, Ignaci Soler y Escofet, Ramón Suriñach Baell, Joseph M.ª Tamburini, Emili Tintorer, Joan Tusquets, Modest Urgell, Miquel Utrillo, Marián Vayreda, Jascinto Verdaguer, Pbre., Lluis Via, Emili Vilanova, Salvador Vilaregut, Jules Villeneau, Xavier Viura, Lluis de Zulueta, y altres.

TREVA

Quan sortirá aquest article, las Corts se deurán ja haver tancat. No hi fa res: ab Corts ó sense, el Govern sempre ha fet lo que li ha dat la gana. Els conills de guix de la majoria á tot han dit que si, y las minorias ja sabém qu'eran encasilladas.

Diu que van á comensar las repressions; diu que no podrém dir lo que sentim; diu que'l Govern posará á coto aixó d'aqueixa efervescencia autonomista, regionalista, catalanista, etc., etc., que aqui hi ha. *Tant pis pour lui*. Las tendencias fortas fan com el ferro: se trempan á cops de martell. Tapar herméticament una olla que bull, es voler ferla explotar. El foch, al ayre lliure, s'esbargeix; cobat y comprimit, pot ser explossiu, causa d'incendi. *Deus dementat prius quos vult perdere*. Desitjariam que'l Govern no procedis de manera tan desatentada.

Nosaltres continuarém sent lo qu'hem si-

gut fins ara, ab ó sense repressió. Avuy altra vegada afirmarém el nostre programa. Som SUPERNACIONALS, perque defensém un ideal superior al que s'enclóu en els estrets y mesquins limits morals de lo qu'avuy se'n diu aqui nació. Somniém en una Catalunya rica y gran, lliure y sabia, ahont tothóm hi trobi'ls medis de desenrotllar las energias qu'en son si porta precontingudas, lo mateix las fisicas que las que tendeixen á produhirli una vida genial y heroica, donchs tendím á produhir un tipo superior d'home. Volém qu'en la nostra terra tothóm pugui implantarhi totas las superioritats de tota mena; que tot ideal hi pugui ser defensat; que cadascú pugui en la seva conciencia adorarhi la divinitat baix las formas que millor li sembli, y fins sense cap forma, si troba que cap forma pot enclóurela.

Volém que hi sigui benvingut tothóm que hi arribi ab quelcóm de vital, ab quelcóm qu'ajudi á la marxa ascendent de la especie humana. Som *inactuals*, perque l'actualitat no'ns ofereix res de tot aixó, ni dins ni á fora de la nostra terra. La nostra terra, dominada fa molts sigles per gents que l'han considerada com á cosa conquistada y explotable, ha adquirit, gracias á una *selecció al revés*, tots el carácters regressius d'un pais oprimit. Plena de vida, peró decapitada, la seva activitat ha sigut sols una activitat inferior orgánica; y prou els governs centrals s'han cuydat de no apoyar res més que lo que á tal activitat pogués concorrer.

Aixis s'ha dat protecció sols al manufacturer; se li ha dit al Catalá en so d'alabansa qu'era laboriós, industriós, etc., etc., y tot s'ha enclós en aquell elogi sarcástich de la Balada d'en Ventura Ruiz Aguilera:

Cataluña tiene un hijo,
tiene un hijo menestral.

Si! Un fill menestral sols se li ha volgut regonéixer... En cambi, cap fill sabi, cap fill cavaller...

Donchs la joventut d'avuy qu'estudía y s'instruheix, que viatja, veu y s'identifica ab lo que passa á Europa, que no pot contentarse ab certs ideals buyts que fan un so vell y esquerdat y que serveixen de melodia pera que segueixin els remats d'altras comarcas, respón en alta veu:

Catalunya ne té un Fill
Cavaller del Ideal,
ne té un Fill de sanch heroica,
un Fill que. . . . .

L'esdevenir continuará la Balada segons el to ab que l'acompanyin el governs d'Espanya.

POMPEYUS GENER.

CLAR Y CATALÁ

RESPOSTA Á E. SUÑOL,
CRÍTICH (?) MUSICAL.

Ab verdader delit he llegit l'article de vosté en que's permet atacarme per primera vegada, endressantme tot un rengle de sas habituals y grosseras brometas, encara que aparentment no's tracta de mi, sinó d'un tal Dallonsas, qu'es un senyor que fa riallas de *pena* ó de *poca-pena*. (1) *Vaya, vaya*, quín gat dels frares qu'es el senyor Suñol, alias *Marramau!* Vegi: vosté's pensa haver dit una ocurrencia nova, sent aixis que alló de poca-pena ja m'ho va dir á estudi'l mestre una vegada que li vaig posar la llufa. *Bueno:* quedém, per tant, en que'm puch donar per aludit y en que tinch perfecte dret á *esbravarme.* Donchs, somhi.

Dech avans advertirli que detesto y detestaré sempre'ls atachs personals, dels quals sols (per excepció) en faré us quan el que m'ataca'ls hagi avans empleat ab mi, tornanthi sempre cent per hú. Y crech que precisament ara'ns trobém en aquest cas. Vosté, com á paladi perpetuo del senyor Nicoláu, podia haver combatut els meus articles, (ab els quals protesto en absolut d'haver volgut inferir el menor agravi á la personalitat privada d'aquest director); podia, repeteixo, ó devia, millor, haverlos impugnat ab armas de lley, ab las únicas armas de la crítica, rebatent ab arguments fonamentats cada un dels que jo he empleat pera demostrar, en *cada temps de cada Sinfonía*, la desastrosa execució obtinguda. Aixis ens hauriam entés; aixis s'hauria pogut entaular una polémica franca y noble, en la que res hi hauria perdut ningú, ni s'hauria ofés cap sentiment in-

---

(1) L'article de referencia pot trobarlo el que ho vulgui en *La Veu de Catalunya* dels días 31 de mars y 1.er d'abril, edicions del vespre y del matí respectivament.

tim; en la que jo, tot contestant á vosté, hauria pogut refermar mos arguments ab altres qu'ara he callat, en part per no ferme pesat y en part per no ferme'l *sabi;* y finalment, potser alashoras, ficantli jo'ls dits á la boca, (com vulgarment se diu), hauriam conseguit saber lo que fa tan temps esperém tots; això es, el PER QUÉ resulta tan maravellosa la execució de las *Sinfonías* de Beethoven pel senyor Nicoláu, segons l'*autorisada* opinió del seu majordóm, en Suñol, qui en sos xavacans articles, no'ns ha donat may altra rahó de sas *ensabonadas* al mestre que l'etern *perque sí*, ó sía *perque á mi'm dona la gana de dirho.* MAGISTER DIXIT.

Ben lluny de seguir el noble procediment qu'acabo de senyalar, n'ha empleat el senyor Suñol un altre completament oposat, peró en cambi molt més *cómodo.* Y es el seu procediment baix de sempre, impropi de tota persona seria y que tingui conviccions. Las cosas (y molt més els atachs), s'han de dir front á front, ab el cap ben alt y sens amagar la cara, anant dé dret al fi que un se proposa. Mes en *Marramau*, quan no té d'encensar al seu Deu, embesteix sempre de trascantó, ja *passejantse* als pobres músichs que no volen combregar en la seva confraria, ja atacant, molt encubertament, (peró ab tot se li veu la orella) á las eminencias musicals que del estranger han vingut. Donchs per aquesta vegada heu errat el tret, mestre, perque jo ni soch músich dels que ab tot y rebre'ls hi convé més callar per mor de no perdre la *vinya*, ni soch tampoch cap eminent director (que jo sápiga) d'aquells als que ni tan sols els hi arriban els esquitxos de vostra baba. Soch senzillament un modest aficionat que sense pretensions de *sabi* té la *seba* de voler que las creacions musicals s'executin tal com son autor las va concebir, sense profanacions, y de no voler acceptar, en qüestions d'Art, els termes mitjos; es á dir, que ó's fan las cosas tal com se deu, ó no's fan, perque en Art tot lo que no arriba á bo, es, senzillament, dolent. Soch dels que, desde que tenim us de rahó, hem fet del Art una RELLIGIÓ, y com nous cavallers del Graal vetllarém sempre y ab totas las forsas per sa eterna puresa, combatent sense treva ni descans contra la mala fe dels vividors y la ignorancia del vulgo. Soch també dels qu'han anat á Bayreuth (ja li veig la mitja rialleta), no pera donarme to com fan alguns, sinó pera conéixer y capir las sublims concepcions wagnerianas en tota sa grandiositat y no tornar aquí ab el cap vuyt com un Bernis ó un Nicoláu. Y soch, per fi, dels que s'han dedicat durant molts anys, diariament, al estudi de las obras de tots els grans mestres de la música, y després de sentirne execucions molt notables en diferents capitals extrangeras, me disposo ara, aprofitant la fundació de periódich tan independent com JOVENTUT, á sortir á la palestra ab l'ÚNICH MÓVIL de lluytar per l'Art veritable, pesi á qui pesi, caygui qui caygui. Ademés, no soch, ni he sigut may, dels *pequeños* ni dels grans, dels blanchs ni dels negres, dels d'en Millet ni dels d'en Morera, dels modernistas ni dels anti-modernistas: admeto totas las escolas y tots els grupos, y aplaudiré sempre lo bo, vingui d'ahont vingui.

Tornant al seu article, senyor Suñol, no hi ha en tot ell una ratlla, ni una sola paraula, que combati, ni demostri, ni tan sols exposi cap error de cap dels meus escrits. Peró si no fa això, que fora lo únich serio y decent, s'entreté en cambi ab una serie de bestiesas qu'ademés de referirse á actes privats y no á cap concepte escrit per mi, están per altra banda completament desprovehidas de fonament. Y qui tal fa, bé pot ser calificat d'embustero. Vosté afirma que jo seguía la execució de la *Novena* ab la partitura *de piano*, lo qual es absolutament fals, y es que vosté, espiantme continuament, ab la seva sarcástica rialleta, desde l'altra banda del tercer pis, me va veure ab un llibre en octáu als dits, deduhintne, ab tot el seu *perspicás* ingeni, que, donat son tamany, tenia d'ésser forsosament *de piano;* y sense pendre cap altre informe té la barra de sostenirho rotundament en lletras de motllo. Donchs, vegi lo que son las cosas: era una partitura D'ORQUESTA, com totas las que tinch de las altras *Sinfonías* de Beethoven; y pera que vosté no tingui cap dupte de lo qu'afirmo, invoco'l testimoni de nostre comú amich el director artístich d'aquest periódich, y encara, pera major fe, el d'un que'n dona públicament y es també amich de vosté, el senyor Puig Samper, qu'ha estat varis dias en mon palco y n'hi pot donar rahó sobrada. Bé, ara

no's quedi com un gat escaldat, senyor *Marramau*, que ja li esplicaré cóm ha sigut aixó. En las principals nacions civilisadas, musicalment, (aquí encara som en plena barbarie), tothóm, homes y donas, se'n va á sentir l'obra ab la partitura sota'l bras, fins al punt de que al girar full se sent un soroll casi tan molest com aquí quan estossegan. Es una *seba* com qualsevol altra, y vosté que *també ha viatjat*, bé prou qu'ho deu saber. Peró lo que no sab, puig d'altre modo no hauria fet una *planxa* semblant, es que per evitar la molestia de traginar uns *protocols* tan grossos com els que forman una partitura d'orquesta (majorment tractantse de la *Novena*), s'han publicat unas reduccions (de tamanyo) en octáu, que se'n diuhen edicions de butxaca, y que son d'us molt corrent á Alemania é Inglaterra, editadas per las casas Ernst Eulenburg, de Leipzig, y E. Donajowski, de Londres. ¿Veritat qu'es curiós aixó? Donchs si vejés la que jo tinch en quedaria emprendat, perqu'es tot'una *monada*.

Per lo demés, li *agraheixo* la intenció ab que ho ha tret aixó de la partitura, puig encara que realment hagués sigut de piano ¿ab quin dret s'hi fica vosté en un acte de carácter exclussivament privat? Ademés, aixó de la *seba* de dur la partitura no vaig tenirla jo sol; si vosté no hagués estat tan enfeynat seguint punt per punt tots els meus moviments, podía haverne vist en el mateix tercer pis una de ben grossa, de las que semblan un *protocol*, y abaix al anfiteatre dugas, que potser si qu'eran de piano, y que s'havian de veure molt bé desde las butacas *gratis* que vosté té al tercer pis.

Ab aixó de la partitura de *piano* li passa que ha sentit campanas y no sab ahónt. A vosté li roda pel cap qu'ha vist usarne alguna fora de lloch y no recorda quán. Veyám si jo n'hi faré memoria. Era al mateix Licéu y s'ensajava'l *Tristan*. L'Albeniz que comensá els ensaigs (sens dupte per equivocació),'s va veure un dia tip de bregar ab aquella gent y'ls va etjegar á..... passeig. La Empresa, veyentse perduda, buscava un director qualsevol qu'ensajés l'obra fins l'arribada d'en Colonne, encara llunyana, y com á últim recurs va contractar un mestre que's diu Nicoláu; no se si vosté'l coneix. Donchs aquest senyor, sens dupte perque coneixia massa l'obra, va tenirne *suficient* ab una partitura DE PIANO, y ab ella dirigí tots els ensaigs. Alló semblava un camp perdut, ningú sabia lo que tocava, perque de indicacions de la boca del director no'n va sortir ni una. Pera més informes, preguntiho als mateixos músichs y als que com jo varen sentir exclamarse al propi mestre Colonne de lo *ben preparada* qu'havia trobat la orquesta.

Ja veu com, al volersem rifar á mi, m'ha fet comensar á treurer drapets al sol. En tinch tot'una preciosa colecció que guardo en cartera y que, si vosté no hi té inconvenient, anirán sortint. Jo no desitjava altra cosa, li confesso, perque'n fa molt de temps que'm reventa en *Marramau*; peró volia qu'ell tirés la primera pedra. Vosté hi ha caygut de pla, peró ha fet una espifiada que ni la dels corns en la *Tercera*. *Nada*, ja ho diuhen els castellans: *al primer tapón zurrapa*.

Si no'n té prou, torni per un altra, senyor Suñol, ó senyor Bunyol, perque jo sempre estaré á punt. Peró un altra vegada, si vol un bon consell, avans d'espifiar enguixi.

JOAQUÍM PENA.

LA FILLA DEL MAR

Don Angel Guimerá'ns ha autorisat pera publicar dos fragments de son drama *La filla del mar*, que té d'estrenarse demá á Romea.

També en Maurici Vilomara ha tingut la galanteria de deixarnos reproduhir la decoració que li fou encarregada pera dita obra, y que correspón als actes primer y tercer.

D'aquesta decoració podém dir, judicant pel bosset, qu'es molt justa de perspectiva, y que per sa bonica tonalitat, creyém que acreditará una vegada més á son autor com á excelent colorista.

Respecte al drama, 'ns abstením de fer per endevant cap consideració. Els dos fragments á continuació transcrits ja's recomanan per si mateixos.

La JOVENTUT fa gala avuy de poder oferir á sos llegidors las primicias de l'última producció de nostre gran autor dramátich.

Decoració d'en Maurici Vilomara. — Actes I y III

ACTE PRIMER — ESCENA VII

Catarina, Agata, Baltasanet, Gregori; Filomena, Lluiseta *y altras noyas;* Rufet, Móllera *y altres minyons.*

. . . .

Lluiseta. — Per aixó t'has tirat avuy á l'aygua.

Agata. — Oy que no, que hi he caygut, mala negada! (*Riu, animantse.*)

Móllera. — Y que deus haver fet un xap!... (*Riuhen tots.*)

Agata. — Y que si fa no fa hi havia deu brassas d'aygua. Y que hi estava bé á sota! Com que veya la teyera d'un vert de mareperla més hermós!... Veuréu, tireushi un dia vosaltres. (*Las altras fan que no.*)

Filomena. — Si, ves si'ns hi tirarém de cap á mar nosaltres!

Agata, *rihent desdenyosa.* — Tenen por! No gosan!

Lluiseta. — Y si'ns hi quedavam?

Agata, *ab entussiasme.*— Per sortir, mira: picas á terra ab el peu, obras els brassos, y amunt! Ara, per no sortir may més... ajuntas els brassos ben estrets assobre'l pit, com si estessis sola al món y pera despedirte, no tenint á ningú á qui abrassar, t'abrassessis ben fort á tu mateixa... Y no tornarías may més assobre l'aygua. May més. May més.

Filomena. — Dius unas cosas devegadas!.. (*L'Agata riu fort.*)

Lluiseta. — Veurás, no volém estar tristas nosaltras. T'hi deus haver deixat caure per broma á l'aygua, tu. (*Totas diuhen que sí rihent y fent gresca.*)

Agata, *cremada, ab violencia de cop.* — Que os he dit que no! Tossudas! Que no!

Rufet. — Donchs cóm ha estat?

Agata. — Ha estat... (*Poch á poch cambiant, y al ultim rihent.*) Veuréu cóm ha estat, veuréu. Donchs que al caure las dotze horas de la nit, en Baltasanet que feya d'arborayre m'ha emprés dihentme: «Veyám, veyám, Agata, ara que comensa'l teu gran dia cóm te lluheixes ab la fitora!» Perque avuy hem pescat á la encesa. «Que cóm me lluheixo? Ja ho veuréu ara!» Jo que m'he posat dreta á la prova, he engrapat l'eyna, m'he senyat, y á mirar sota meu dintre de l'aygua. Tot era quiet; ni una manxada de vent, y'l mar planer, planer que una hi caminaria per sobre. Vetaquí que al cap d'un Pare Nostre'm veig venir á la clara de l'aygua, cuejant com una senyorassa, y més contenta, una surella; y ras, fitora avall; y ras, fitora amunt: la surella clavada! (*Riu.*) Y l'ull viu altre cop! Calléu, calléu, qu'ara

ve un retxetó més botzo y presumit!... Semblava'l senyor notari de vila; y ras! al mitj de la esquena y al cove! (*Molt exaltada: després festosa per lo que va á dir.*) Y després me veig que pujan á la llampa de l'aygua dos peixets més aixerits, que tan aviat eran de plata com d'or, l'un al costat del altre, ab els capets aprop, que talment semblava que festejessin y s'anessin dihent cosas bonicas. Jo que poch á poquet he anat retirant la fitora perque no s'espantessin els pobrissons, y'm deya mirant al més xicarró: «Aquest ets tu, Agata.» Y mirantme al altre que semblava que fos l'home y que fes l'ullet: «Aquest es... es...» (*Riu ella.*)

FILOMENA.—Si, si. Qui't semblava, qui?

AGATA.—L'altre?... L'altre'l xicot qu'á mi m'estimará algún dia, vaja!

. . . .

ACTE SEGON—ESCENA X

MARIONA, PERE MÁRTIR, CINQUENAS *y* AGATA.

. . . .

AGATA, *ananthi.* — Qué li deyas á la Mariona? Li parlavas de mi, veritat?

P. MÁRTIR. — Si, si; de tu parlavam.

AGATA. — Oy qu'es maca la Mariona?

MARIONA, *cremada.* — Si, maca! Apartat!

CINQUENAS. — Mariona! (*Cridantla ab imperi.*)

MARIONA, *ananthi.*— (Si no la deixa'm tornaré boja!)

AGATA, *á Pere Mártir.* — Sabs aquella cansó? Ja la sé tota, tota.

P. MÁRTIR. — Y t'agrada? Digamho que t'agrada.

AGATA. — Si m'agrada? Com que m'has dit que la teva mare't feya adormir ab ella! (*La Mariona procura apartarse d'en Cinquenas. Aquest la obliga á seure.*)

CINQUENAS. —Veurás, assentém lo qu'hem pagat. Y fes els comptes que't diré. (*La Mariona mira als altres.*) Escriu, dona!

MARIONA. — Bueno, ja escrich. (*Cremada.*)

(*En Cinquenas anirá dictant á la Mariona; en Pere Mártir ha anat seguint baixet el cant de l'Agata, que també cantava baixet*).

AGATA, *interrompentse de cop.* — A quánta de gent la deus haver ensenyada, oy? (*Ab tristesa.*)

P. MÁRTIR. — A ningú. Malviatje'l món dolent! T'ho juro! Y això que sempre l'he sapiguda; y moltas vegadas, quan he estat trist y sol, me la he cantada jo mateix, sense dir res, baixet, sabs? Y m'aconsolava.

AGATA, *de cop.* — Ay! Ara voldria aguantar á algú, á la Mariona... (*Ananthi y tornant enrera.*) Pera ferla adormir cantantli. (*Anant d'una banda á l'altra, movent els brassos y cantant entre dents com si fes adormir á una criatura.*)

P. MÁRTIR. — (Está llest: avuy es l'ultim cop que veig á la Mariona. Y ab aquesta m'hi caso, y prou bojejar.)

AGATA. —Tu estás tristot y jo no vuy qu'ho estiguis.

P. MÁRTIR, *emportántsela més lluny d'en Cinquenas y la Mariona.* — Si qu'ho estich, y es perque t'estimo tant, tant, Agata, que no voldria qu'ho sapigués... ningú que t'estimo. (*Per la Mariona.*)

AGATA. — Y això't posa trist? Donchs á mi'm dona una alegria més regrossa! Y tant se me'n dona qu'ho sápigan. Perque qui m'ho havia de dir á mi que vindria un temps en que m'agradés tant ser al món! Y això que ara'l món es més petit. Mira, está entre tu y jo; va d'aqui á aqui, y prou.

P. MÁRTIR. — Si, Agata, si; y quan tu't vas acostant y'ns mirém, ell se va tornant encara més petit; (*Acostantshi ell*) y ves ahónt es el món, y'l cel, y tot entre nosaltres... (*Va á besarla á la boca.*)

AGATA. — No, això no. Y no hi tornis. (*Li pega á la boca ab una rosa que té á la má, rihent*).

MARIONA. — No escrich ni conto més jo!

CINQUENAS. — Vaja, dona. (*Torna á seure Mariona al veure que'ls altres dos s'han apartat.*)

P. MÁRTIR. — Si, si, Agata; si, perdonam; que ja ho sé que tu no ets com las altras, ni jo ho vuy ser com era. (*Ella mitj avergonyida va arrencant ab els llabis fullas de la rosa*) Que á mi qui m'ho havia de dir, Agata, que prengués en serio moltas cosas: l'estimar á una dona... Perque jo avans no hi veya... ¿cóm t'ho diré? sinó vanitat en que coneguessin els meus amors, sabs? Y ja ho sentia á dir jo que s'estimava d'altra manera que no era pas la meva, peró jo no ho creya. (*Riu ell tot satisfet; ella segueix desfullant la rosa, tirantli ab els llabis las fullas á la cara.*)

Agata. — Ves dihent, que m'agrada més sentirte!...

P. Mártir. — Y qu'ho sé jo'l que't dich! Si m'he tornat, de vell qu'era, en un nen petit, petit. Y tan cambiat estich, que vuy cambiarho tot desd'ara.

Agata. — A qué vols cambiar? A qué?

P. Mártir. — Vuy ser un altre home. Vuy poderte estimar á tu sola. Ágata, estás disposada á tot pera ser la meva dona?

Agata, *estranyada*. — Y si! A tot!

P. Mártir. — En qui tens més confiansa al poble, pera que't fassi costat y't defensi?

Agata. — En la Mariona.

P. Mártir. — Oh, no; cap dona.

Agata. — El Baltasanet

P. Mártir. — Si, el Baltasanet. (*Al veure un moviment de la Mariona, que's vol tornar á alsar.*) Y ara, separemnos. (*Apartantse de l'Agata.*) (Demá jo me'n vaig del poble, y ella vindrá ab el Baltasanet, y'ns casarém.)

Agata, *acostantshi estranyada*. — Peró qué hi ha, Pere Mártir?

P. Mártir.—Que demá... (*Mirant cap á la Mariona y contenintse.*) No, no, ja ho sabrás dema mateix, Agata.

Agata.—Que t'has enfadat ab mi per... lo petó, potser?

P. Mártir.—No, Agata, no.

Agata.—Es que, si t'has enfadat, fésmel.

P. Mártir.—Si no es aixó; si t'estimo més encara.

Agata.—Es que si tu no me'l fas te'l faig jo á tu. Que tantas cansons! Vina! (*Agafantlo pel coll y rihent. Fa una estona que se las heu la Mariona distreta ab en Cinquenas. Al veure l'acció de l'Agata ho deixa tot, ananthi.*)

Mariona, *furiosa*. — Agata! Agata!

P. Mártir, *á Mariona*. — Qué vols tu? Déixans estar á nosaltres! (*Apartant á la Mariona.*)

. . . .

Angel Guimerá.

BÉ PER MAL

Aixó de que al naixer l'home ja estigui feta la gracia, aixó de que las criaturas al fer la seva entrada al món ja portin la seva planeta dessota l'aixella, es una mentida com una casa.

No es pas veritat que hi hagi homes que neixin *bons* y homes que neixin *dolents*. Ho afirmo aixis, en absolut, perque ho he vist y ho he tocat. He vist y he tocat que quan el temperament es débil, las passions també ho son, y que quan es de gran forsa, aqueixa mateixa forsa es la que'ns ajuda á fugir del mal, *quan ho fem tot pera fugirne.*

D'aquestos ximples que creuhen, aclucats d'ulls, que *tot está escrit*, que totas las desgracias venen perque han de venir, sense que poguém ferhi res per esquivarlas, jo'n conech un que may ha volgut dur parayguas ni *chubasquero*, y que quan l'arreplega la pluja, segueix impertérrit el seu cami, sens anar més depressa qu'avans de ploure. Aqueix infelis fatalista diu: «que com que ja *está escrit* el número de porrons d'aygua que li han de caure á sobre mentres será al món, tots els qu'ell podria esquivar un dia, ja'ls hi tirarian per sobre un'altre dia.

—

Aqui tenim en Joanet, que no es bo ni es dolent, que será lo que vulgui ésser, segons els companys que tingui, perque, pobre xicot, d'ell no se'n ha cuydat ningú. Sab qu'ha tingut pares perque tothom en té de pare y mare; peró ell ni menos els ha conegut.

Sense saber cóm, en Joanet, quan tenia dotze anys, se trobava d'aprenent en la gran fábrica de quincalla establerta en un dels extrems del Nort de Paris, de la que n'era amo un tal Mr. Charles X.

En Joanet no tenia cap ocupació determinada, feya lo que li manava'l seu amo, portava recados, regava'ls arbres y las plantas del jardi que voltava la fábrica, y tenia al seu cuydado al *León*, qu'era un gos de Terranova que feya com els altres gossos, acariciava molt més al aprenent qu'á l'amo, perque aquest no li donava sinó terrossos de sucre de tant en tant, y en Joanet li donava menjar y beure cada dia, cada dia.

Velsaqui que'l pobre *León* va perdre la gana tot d'un plegat, y velsaqui que l'aprenent ho va comunicar á Mr. Charles; y com qu'aixó va succehir en dissapte, l'amo va donar l'ordre á n'en Joanet de que portés l'endemá'l gos á casa d'un manescal molt entés, peró que vivia al Sud de Paris; es á dir, dugas horas lluny de la fábrica.

L'ordre verbal de Mr. Charles va ésser aquesta: «Si'l *León* té cura, que'l manescal digui per escrit tot lo que s'ha de fer, y si no té cura, que se'l quedi; que'l mati si creu que s'ha de matar.»

—Ay pobra bestia! — va exclamar l'aprenent. L'endemá diumenje un cop va haver regat l'hort y'l jardi de Mr. Charles, en Joanet va sortir ab el gos, *ab el propósit* d'anar á casa del manescal y ab la esperansa de que fent lo que manés el veterinari y cuydant molt á la pobra bestia, la bestia's curaria.

Havia caminat cosa d'un quart, quan ¡zas! se topa ab un trinxerayre d'aquella terra, que tots els diumenges esperava á n'en Joanet per anar ab ell á una taberna ahont se reunian una pila de companys, tots ells *fills de bonas casas*, que casi sempre feyan pagar el gasto á n'en Joanet.

L'aprenent va manifestar al trinxerayre explotador que de cap manera podia anar aquell dia á la taberna, perque entre l'anada á cal manescal, la estada alli, y la tornada á la fábrica, ja necessitava tot el demati.

—Peró ¿qué hi vas á fer á cal manescal? — va dir el trinxeraire.

— A saber si'l gos té cura ó si no'n té, qu'en aquest cas, potser podré venir més tart á la taberna.

—Això ray, digas al teu amo que'l gos no en tenia de cura, y deixal estar.

—¡Perque se'n torni á la fábrica y'l meu amo vegi que no faig lo que'm manan y's cregui que no estimo al *León!*

—¿Peró que no ho veus que no té cura aquesta bestia?

—No que no ho veig, perque no hi entench.

—¡Jo si que hi entench! Si tu l'estimessis, com dius, ¿sabs lo qu'haurias de fer? Tirarlo al Sena perque no pateixi més, pobra bestia!—

Encara qu'en Joanet va comensar horroritzantse ab la proposició del trinxeraire, com qu'aquest era lo que se'n diu un dimoni, va acabar per convence al aprenent, y entre tots dos varen anar á tirar l'animal al riu.

La pobra bestia's va defensar tant com va poder, peró com qu'eran dos contra un, al ultim va perdre'l gos, y ¡patatum! va caure al aygua, peró.. darrera d'ell també hi va caure en Joanet.

El trinxeraire, en comptes de donar auxili al aprenent, ó anar á avisar perque'l salvesin, pera no comprometres, corre que correrás.

En Joanet, á consequencia del susto, avans d'arribar á l'aygua ja havia perdut el coneixement.

El pobre gos anava nadant y nadant pera guanyar una especie de desembarcadero que hi havia á la dreta del riu, peró quan casi bé ja hi era, va veure qu'en l'altre costat la corrent del Sena s'enduya al aprenent.

Desseguida que'l gos va veure á n'en Joanet flotant sobre l'aygua, va cambiar de rumbo, y fent esforsos verament heroichs va poder atrapar al bordegás, el va poder agafar per la blusa, y ab l'ajuda de la gent que, plena d'entussiasme pe'l gos, havia contemplat tota la escena, va poder posar á salvo al aprenent.

Un cop en terra, va ésser tan ben cuydat, que al cap de dugas horas, ab el vestit ben aixut, perque l'havian assecat al foch, en Joanet va tornar á la fábrica en companyia del *León.*

Alli va confessarho tot al seu amo, li va demanar perdó, que li va ésser concedit ab la confiansa de que aquesta llissó tan tremenda li serviria d'escarment, y deixaria las malas companyias per sempre més.

Aquella mateixa tarde en Joanet va dur al *León* á casa del manescal, que va donar remey perque'l gos se curés en molt pochs dias.

Desde llavors, l'aprenent va deixar als mals companys. En comptes d'anar á las tabernas, se quedava á la fábrica; per entreteniment va apendrer tot sol de llegir; y'l seu amo, veyentlo tan bon minyó y tan aplicat, li va buscar y li va pagar un bon mestre, que fomentés las aptituts del noy, que d'aprenent va passar á fadri y de fadri á majordóm.

—

En comptes d'un perdut va ésser un home útil á la societat. Si en l'infern *havian escrit* qu'en Joanet seria un home dolent, ho varen haver d'esborrar.

ALBERT LLANAS.

—Si renyissim—ella'm deya—
y d'un altre hagués de ser,
mon ánima teva fora,
sols teva y de ningú més.—
Y avuy, qu'ella ja es casada,
penso sempre quan la veig:
¿lo que dins d'ella batega,
de quí durá'l pensament?

—

Voltada de sos fillets
la vaig contemplar un día,
y'm va fer un mal al cor
el veure que s'enrogía!

MANEL ROCAMORA.

ÍNTIMAS

Rabéjat bé d'amors
sadóllat bé de viure;
no hi pensis més en mi,
que'l món es dels qu'olvidan.

—

Desde'l jorn en que l'aymía
va negarme'l seu amor,
un pomell de semprevivas
porto sempre sobre'l cor;
un pomell de semprevivas,
perque son las flors dels morts.

—

Li vaig pendre d'amagat
el llibre d'anar á missa
y vaig trobar entre'ls fulls
els gays secrets de l'aymía.
Una flor que li vaig dar
y ella prengué avergonyida,
la carta en que li vaig dir
que'm moro de melangía...
tot barrejat ab estampas
de Sants, y ab pregarias místicas.

. . . .

Qu'hermós qu'es l'amor profá
quan la dona que'ns estima
divinisa'ls seu secrets
dintre'l llibre d'aná á missa!

ARNAU MARTÍNEZ Y SERINYÁ.

IDILI

A un raig de sol filtrantse en las falzías,
dos papallons s'han vist y enamorat;
tu hi gosavas mirántels y'ls seguías
ab la mirada ingenua
d'un cor aponcellat.

Volant y revolant ab dalé boja,
han fugit endinsantse en la foscor;
t'has tornat, alashoras, tota roja
y has acalat la vista...
¿Per qué ho has fet, amor?

A. BORI Y FONTESTÁ

AL COR DEL MONTSENY

Lliscant desde las puntas del Home y Matagalls, Montseny avall baixa joganer el ventitjol, petonejant arbossos y alzinars, interrompent el silenci sagrat de las montanyas ab remors amplissims que ressonan de vall en vall com trench d'onadas.

Retallat per las serras, un cel blau y trasparent se'n puja volta amunt.

Abaix, sota la vaga humida, s'escorra la riera blanquinosa, rebullint presonera, anyorant no poder pujar com l'ayre serra amunt envers el cel, cantant, cantant plorosa l'himne nostálgich á sa anyorada llibertat. Garsas y gaigs, tudons y merlas, atravessan ravents la fonda vall llit de la riera, xisclant, cridantse amorosidas, demanant al bosch paláu pera sos amors, rasser pera son cos... Y'l sol, l'astre del dia, font de vida y de llum, desde'l mitj de la emboyrada esfera envia sos raigs d'or, besant á boca plena'ls camps sembrats, filtrantse entre las fullas, amanyagant la herbeta de sota la boscuria, esclafantse contra'ls rochs, abrassantho tot, confonentse ab tot, majestuós, alegroy, fecondant la terra...

Com un diamant brilla la hermita emblanquinada, dibuixantse en sas parets l'ombra blavosa del xipressos del petit cementiri que volta per un costat á la vella sufragánea. La nota més brillant d'aquell quadro de llum, es aquella capelleta que surt per clar sobre'l fons vert-fosch dels alzinars, mitj tapada pels quatre xipressos majestuosos, altissims; els tres envellutats, plens de vida y verdor, ata pahits com si las fullas se busquessin pera besarse, guardadoras de nius, gronxantse al impuls del ventitjol; l'altre, trist, rígit, mitj mort, ab fullas sols en els extrems, ensenyant sos tronchs magres, morintse poch á poch, plorant á cada volta que'l vent passa joganer per entre sos nirvis de fusta. Tots quatre plegats fan ombra al petit cementiri sense ninxos ni altres adornos que las margaridoyas que brillan en mitj d'aquella herbeta sense nom que creix en els llochs tristos.

Per las parets las sargantanas prenen el sol de dugas en dugas, y las cigalas dalt dels xipresos llensan sa rítmica tonada, fent més quieta encara la quietut de la vall...

La Natural reposa, gaudint endormiscada las caricias del sol, rebent voluptuosa las alenadas del vent que rondina en la boscuria.

Després de tocar las nou batalladas la vella campana de la hermita, anunciant l'*Angelus* del mitj jorn, els pagesos que per camps y feixas trevallan en silenci, deixan las eynas y poch á poch buscan sota algún marje ó baix alguna alzina bona ombra, y, tranquilament, se posan á dinar sense que'ls hi falti may lo indispensable per ferho de gust: bona gana.

—

Cada dia, á la mateixa hora, cap allá á tres quarts de dotze, la minyona de ca'n Illa, vorejant las feixas, rebent sobre la testa aquell sol calent qu'envoltava sos cabells com ab una aureola d'or, portava'l dinar als quatre mossos del mas que recavavan els blats de moro, arrencavan las ravenissas del fajol ó espurgavan las patateras.

Al toch d'oració tots deixavan els cávechs, y plegats se'n anavan á dinar; tots menys en Peret, el que feya cinch de la colla. Aquest no menjava á la casa: tot sol pujava caminals amunt cap al porxo de la hermita, allá esperava un ratet y no trigava á veure brillar entre'ls sembrats el mocador vermell de la Loretas, la seva dona que, somrihent y ab la carona vermella com las rosellas, ab el cabás del dinar á la má, més que caminar, volava camps á través cap á la hermita. En arribanthi, tot seguit *parava taula* baix l'ombra d'algún xiprer, sobre la herbeta fosca y humida d'aquella estancia trista. Y abdós asseguts cara á cara, dinavan alegroys, xerrotejant, fent la competencia á las cardinas que cantavan sos amors entre mitj de las fullas dels xipressos.

Després de dinar, ell encenia la pipa de cirerer, y arrambat al tronch del xiprer que li feya ombra, fumava endormiscat mentres ella recullia ab cuydado, tot mirant de cúa d'ull á n'en Peret, els plats y altres andróminas, ficantho tot dintre'l cabás, que tapava ab las estovallas de lli cru, blancas com un glop de llet...

Quan era hora de tornarhi, la Loras, ab el cabás á la má, com una estatua, mirava fit á fit á n'en Peret; aquest s'hi acostava poch á poch, ab son nervut bras li voltava'l cos, y aixis anavan caminant fins prop del porxo d'entrada.

— Adéu, Loras; fins á posta de sol! — deya ell.

Y's miravan enamorats, joyosos d'estimarse; y s'acostavan més fins á confondres, y se sentia un petó apretat, xardorós y expansiu, ple de plahers y d'armonías, que'l vent afanyós recullia, emportantsel entre sas onas joganeras.

Y era sublim veure aquell home y aquella dona besantse apassionats sobre aquella terra sagrada, bressol d'un altra vida quí sab si tomba de sos pares! Era quelcóm qu'alegrava'l cor, y feya cantar y riure!

E. Pelegrí Ferrer.

SOL IXENT

Mil voltas l'havia contemplat l'hermós espectacle del despertar del dia, y ab tot, esperava ansiós que la fosca s'esbahis deixant pas á las hermosuras precursoras del sol ixent.

Poch á poch la negror se torná en un gris clarissim, y més tart una blavor esmortuhida aná avansant lentament, mitj carminada, allá baix, al horitzó, com las galtonas d'una donzella al sentir el primer «t'estim!» dels llabis del jovincel preferit.

Totas mas miradas s'hi dirigiren al punt enrogit, que á cada instant prenia'l to més encés fins á semblarse á una colossal foguerada qu'eixint d'en terra s'escampés atrevida per la volta inmensa.

Ab l'afany de gosar, mos ulls inmóvils s'entretenian esguardant aquell espectacle, y ansiós esperava'l moment en que'l sol apuntés darrera l'alta serralada: tan gran, tan encés, escampant aquells raigs que, ajassantse per la plana, ara aixamplantse y extenentse més y més, semblavan un riu de porpra eixit de mare.

Y'l moment arriba, y tot jo, invadit per una esgarrifansa d'emoció, m'adormo, en un éxtassis sublim, y llavors, dominant la inmensa plana que s'extén á una y altra banda, m'enorgulleixo d'ésser testimoni de tan grandiós espectacle, y un desitj esbojarrat, egoista, se'm acut: el de que, quan la humanitat desperti, el sol s'amagui á sos ulls y jo llavors pugui alabarme d'haver estat sol testimoni d'aquellas hermosuras negadas als demés...

Ab tot, mon cor no'n té prou. Li manca quelcóm en mitj del goig que fruheix...

Ja ho sé! Anyoro á n'ella. Sento'l desitj de compartir mos goigs ab els de ma estimada. Oh, sí! Goig complert! Un matí com el d'avuy, peró ab ella aprop, ben aprop meu; abdós sentir aquest goig dolcissim y extasiarnos abdós en la contemplació del naixement del dia, y ella, al sentir en son cor el bes dols de la riolera natura, emocionada y corpresa, atansarse més á mi y arraulirse en mos brassos, defallida de goig, ubriagada d'amor y entussiasme y encisada per la llum esplendenta del sol ruhent que'ns besaria amorosit y'ns ajocaria plascent dintre sos raigs, formant inmens dosser estés dessobre nostras testas. Oh, sí! Llavors sí que'l goig fora com-

plert y la meva ánima somniadora's satisfaria de gosar!

—

A trench d'auba, ella y jo, agafats del bras, esperavam delitosos el primer bes del sol.

Com sempre, va encisarme aquell cel ab aquellas clarors primer porugas, y més tart fortas y marcadas ab matisos nacrerins que afalagavan l'ánima.

El sol estava á punt d'eixir.

Ella s'impacientava. Va doldrem. Jo may m'hi havia impacientat.

Per fí sortí'l sol, voltat de flamas y de boyras encesas y esplendentas.

Conmogut per la ditxa qu'en tot mon ser sentia, vaig cercar una má d'ella, y entussiasmat, foll d'alegria, vaig exclamar:

—Quánta grandesa!—

Ella'm guaytá somrihent, amanyagantme ab sa dolsa mirada.

—Quánta grandesa!—vaig refermar jo.

—Si, molthermós—digué ellaá la fí, sense deixar de mirarme. — Molt hermós...—

Y afegí:

—¿Estás content? Ja t'he acompanyat. M'ho pregavas tant... Tinch son; m'he llevat tan dejorn... Digas, ¿estás content?—torná.

—Sí, si.—

En sos ulls hermosissims vareig endevinarhi un'ánima tan diferenta de la meva!

El sol ja era ben alt, y un de sos raigs, per befa ó per consol, s'enmiralla en una llágrima qu'eixía de mos ulls.

Joseph M.ª Folch y Torres.

BIBLIOGRAFÍA

Les amants d'Arles.

Tal es el títul del poema dramátich original del jove escriptor provensal Henry Mazel, qu'hem rebut elegantment editat per la Societat Editorial del *Mercure de France*.

L'acció passa en la época de la decadencia del Imperi Romá, ó siga de la baixa llatinitat, á Arlés y á las voras del Mediterrani.

Encara que la factura del drama es essencialment moderna, es una reconstrucció, ó una evocació, d'aquella época, tal com lo que Flaubert va fer ab Cartago, al escriure la seva *Salambó*, Litton Buller ab *Els últims dias de Pompeya*, y fa poch ha fet Pierre Louys ab *Aphrodite*, que'ns presenta l'imperi grech d'Alexandria.

L'obra está admirablement escrita, perque en Mazel, á més d'ésser poeta que dona color y relléu á las cosas, es un pensador que hi posa l'ánima. Es llibre que's recomana als que vulguin dedicarse, ó siguin aficionats, als dramas histórichs. Dona idea clara del temps, del lloch y de las gents qu'en ell se mouhen, lo mateix els Imperials cristians que'l Barbre Gandovald, y'ls altres.

Sentím no poder ésser més extensos, perque l'espay de que disposém no'ns ho permet, per ser obra digna de tot elogi.

Felicitém á n'en Mazel per la seva obra y li desitjém que continuhi, y qu'en la próxima, en lloch de cantar temps de decadencia, cantí'l Sol y la Vida, que tan espléndida es en la regió de Provensa, germana de la nostra.

—

Actes.

Aixís se titula un curt poemet en vers de Ivanhoé Rambusson, edició de bibliófil de J. Gentil, tirada solzament en número de cent exemplars, en paper fort satinat, y deu en paper d'Holanda, tots numerats.

Es la historia breu d'una crissis de l'ánima del autor, contada per ell mateix en hermosos y sincers versos. Com diu en l'*Avant-propos*, el poema ha sigut escrit ab un gran esfors d'ingenuitat, y nosaltres el respectém com tot lo qu'es ingenuo, encara qu'enclogui sentiments é ideas que no son els nostres.

Sembla qu'aquest poeta no destina'l seu poema á la venda, sinó á dar compte á algunas ánimas escullidas de la crissis perque ha passat la seva. Admirém al cristiá sincer qu'entre'ls cent á qui esculleix pera contarlos com va sublimarse en la fe per un esfors de la voluntat, ens hi ha contat á nosaltres, dedicantnos personalment l'*exemplar 80*, constantli com li constan las nostras ideas filosóficas, ben diferentas del seu misticisme.

Mil gracias per la gentilesa, estimat confrare.

—

Acabém de rebre'l volúm de crítica filosófica, editat pel *Mercure de France*, titulat *De Kant á Nietzsche*, degut á la ploma del intelligentissim crítich T. de Gaultier.

Ens en ocuparém com se mereix obra de tal importancia, en el número próxim.

P. Gener.

ELS CONCERTS DEL LICEU

V y ultim

Y per major escarni li posaren INRI.

Si; perque en el verdader Calvari qu'han tingut de passar las *Sinfonias* de Beethoven destrossadas sense pietat pel senyor Nicoláu, hi faltava'l darrer sacrifici, la més grollera y sarcástica de las mofas, la escupinada al geni inmortal; y tot això s'ha cumplert plenament ab la execució de la *Novena*, no ja feta mal-

bé, no profanada com deyam de las anteriors, sinó que, aplicanthi el verdader mot, hem de dir qu'ha sigut prostituhida.

Encara'ns sembla qu'ho somniém. A voltas no'ns acabém de convencer de la realitat de tan monstruós atreviment, perque sembla impossible que hi hagi qui's tingui per *mestre*, ó per *músico concienzudo*, com li diuhen els seus turiferaris, y no tingui sentit comu pera capir que lo que fa ab las obras de Beethoven es tota una iniquitat tan sols tolerable per la ignorancia de bona part del auditori; que de profanació en profanació, el geni, personificat en sas concepcions, ha sigut afrontosament arrossegat fins al capdemunt d'aquest nou Gólgota, y qu'el dia *fausto* (30 de mars) del estreno de la *Sinfonía ab coros*, fou crucificat en nostre Liceu l'inmortal deu Beethoven, que, ab Wagner y Bach, constituheix la trinitat augusta en la relligió del Art musical.

No hem de venir ara á fer d'apóstols de la creació més grandiosa del mestre de Bonn. No omplirém columnas senceras, com fan alguns, *descubrint* las bellesas innumerables d'un obra que conta prop d'un sigle d'existencia y de la que ja han dit tot quant hi havia pera dir els pontifices de la critica musical. No farém gala d'una erudició llogada, abocant aqui, com á propis, conceptes y judicis afanats (sense dirho) dels magnifichs estudis critichs (1) que sobre aquesta *Sinfonía* s'han publicat. Peró apuntarém resumidas nostras impresions sobre la execució obtinguda, pera demostrar el fonament de lo que á alguns podrán semblar exageracions injustificadas en gran part. Com diguerem al comensar aquests articles, fa molt y molt temps que la coneixém la *Sinfonía ab coros*, de la que n'hem sentit interpretacions molt notables, y per aixó hem anat al Liceu ab tot coneixement de causa y tenim perfecte dret á judicar, y á fer públich nostre judici sense traba de cap mena.

Comensá l'*allegro*, y comensarem nosaltres á patir. Aquest primer temps, el més dramátich y per nosaltres un dels més hermosos de la *Novena*, fou dit sens expressió, sense vigor y sense unitat. La lluyta entre'ls sentiments de l'ánima que se succeheixen en aquesta hermosa página, las frasses qu'expressan la opressió, la resistencia, l'aspiració, el combat, l'anhel, l'aflicció, el decahiment y la postració, que tenen son lloch senyalat en cada instrument y en cada frasse de la orquesta, ni aquesta las sentia ni menys encara'ns las podia fer sentir. Comensaren perduts, y fins després de bastants compassos no pogué la batuta directora recullir la orquesta. Fins els instruments de corda anaren destarotats per complert, no marcantse'ls dibuixos dels violins ni'ls subratllats dels contrabaixos. Els *grupettos* de semicorxeas que passant d'uns instruments als altres marcan el contrast dramátich, deuhen dirse sobtadament, ab una energia y sequedat qu'ha estat molt lluny d'expressar la orquesta. Al arribar el primer cambi de to, la melodia que canta la fusta ha de ser com un prech temerós, dita *piano* y dolsament y no ab l'accent forsat, sech y deslligat ab que l'hem sentida, quedant ademés constantment ofegada per la corda. El moviment contraposat de aquesta, uns compassos més avall, que sembla la lluyta entre dos gegants, requereix una molt més gran y més sobtada expressió. Las escalas cromáticas que segueixen deuhen ser sempre *pianissim* durant setze compassos, mes per aixó's necessita saber tocar net; d'altre modo, ó sia com la orquesta ha dit aquest passatje, es impossible graduar el *crescendo* que segueix y que aqui no ha resultat tal. Més avall hi ha un motiu del oboe, al que en el compás següent se li ajunta la flauta, que traduheix un sentiment de consol y que, per tant, requereix una dicció fondament expressiva y lligada; peró inútil es demanar cap modulació als dos solistas que d'aquests instruments hi ha al Liceu. Y'ls acompanyaments bruscos de la corda y el metall, s'han de marcar ab dos cops *fortissims* y un *piano*, sobtats y enérgichs, qu'en Nicoláu ni ha somniat. Tots els passatjes que segueixen foren llegits confosament per la corda, que tan gran paper hi juga. Peró la confusió major fou al arribar el poderós *fortissim*, quin ple d'orquesta resultá ben buyt per falta d'ánima en la batuta del director. No compreném ahónt aquest té las orellas pera no sentir que la corda ofega constantment el quarteto de la fusta, y que'l metall casi bé may l'hi entra á temps. En el final d'aquesta part els magnifichs *tremolos* dels violoncellos y contrabaixos que reproduheix tota la corda s'han de dir ab misteriosa grandiositat, retenint la orquesta per esclatar al final en el més potent crit de dolor. Quín *allegro*, senyor Nicoláu! Ab ell s'ha coronat vosté de... vergonya.

Arribá l'*scherzo* y ¡oh miracle! presenciarem el desensopiment del mestre Nicoláu, puig, talment desconegut, s'hi va llensar de debó, haventhi moments que fins semblava en Millet. Llástima gran que un per ell tan gran esfors resultés tan mal empleat. Nostra imparcialitat ha de regonéixer, en justicia, que's traslluhia qu'alló estava ensajat. En Nicoláu, recordant sens dupte las *ovacions* dels *scherzos* de Sinfonias anteriors, va decidirse á fer un va-y-tot, y ja poden contar las tornadas *da capo* que tindria de fer en els ensaigs.

---

(1) Adressém al lector als excelents estudis de Wagner, Schumann, Mendelssohn, Berlioz, Rubinstein, Düremberg, Porges, Schindler, Grove, Ernouf, Brenet, Barbedette, Lenz, Lucas, Kufferath, Schuré, Wilder, Soubies, Colombani y altres.

Peró que una cosa s'hagi ensajat no vol dir precisament que tingui d'anar bé, y no hi aná, perque la interpretació del mestre fou tot lo contrari de lo que devia ser.

El tema dominant del *scherzo*, que ab sols tres notas se reproduheix fins al infinit, donantnos una vera impressió d'alegría salvatje, s'ha de dur casi bé tot el temps *pianissim;* «*p.p. sempre p.p.*» diu la partitura, mentres qu'en Nicoláu l'ha dut ab una fressa d'alló més recomanable pera cubrir els defectes de execuci›. No compreném que'ls instruments hagin de sonar tan pesantment, y en particular que'ls violins fassin xisclar y grinyolar las cordas fins arribar á treure tota la gracia y enjogassament á aquesta part. Alló semblava una fábrica de serrar fusta. La sequedat d'expressió que hi hem trobat de més, l'hauriam millor desitjada per algunas frasses de la part anterior. En el *trio*, ab tot y que'l corn no espifiá tant com altres cops, la dolsa frasse melódica fou dita sense claretat ni modulació, y poch marcat el *staccato* de la corda. ¿Y las modificacions establertas per Wagner y adoptadas per tots els grans directors, de reforsar ab els corns la melodia de la fusta? Nosaltres no las varem notar pas aqueixas modificacions.

El famosissim *adagio* d'aquesta *Sinfonia* ha tingut igual ó pitjor sort que'ls temps precedents Las divinas armonias que devallan sobre nostra anima, els sentiments de joya, de pau, de tendresa, els dolsos anhels del cor, expressats per las dugas hermosissimas melodias qu'apareixen alternant en aquesta part, requereixen una vera interpretació, una batuta conduhida per un'ánima viril y apassionada, no per un'ánima de canti. Y per altra part, es necessari lo qu'hem dit en tots els *andantes* de Beethoven, peró cent voltas aumentat, axó es, que hi hagi instrumentistas qu'en comptes de llegir modulin, que cantin, qu'expressin. En axó se'n ha endut la palma'l clarinet, desafinant continuament, tocant molt més fort de lo degut, sense cap matis y ab verdader to d'envelat. Las dugas melodias han sortit descoloridas, faltas d'expressió y de dolcesa tant en la fusta com en la corda, sobre tot la del *andante*, qu'en tal alt grau ho requereix. Els *staccatos* del metall y els *pizzicatos* de la corda, molt bruts, fins á no poder serho més, y tot el conjunt del temps, faltat per complert de clar-obscur.

Y arribém á la darrera part. Ja som al capdemunt del calvari, y va á quedar consumat el sacrifici.

En la entrada d'aquesta part, la orquesta emprén la desbandada. Es un *fortissim* qu'ha d'esclatar com un llamp, ab extraordinaria energia, y que, no adoptant las modificacions de Wagner en el metall per apoyar la fusta, produhirá sempre un efecte tan horrorós com el qu'ha produhit ara aqui. El magnifich recitat dels violoncellos y contrabaixos ha sigut llegit sense donarhi la més minima expressió, y bastant més fort de lo que deuria ser, y en las escalas que més avall tenen las violas y violins s'hi van perdre del tot. D'aqui fins al final, regná en tota la orquesta la confusió més extraordinaria. Devém mencionar especialment l'*allegro alla marcia*, qual tema de la fusta, qu'es el mateix motíu de joya, peró transformat ritmicament en una marxa jovenil y guerrera, resulta d'un efecte desastrós tal com el porta en Nicoláu, donchs alló sembla una murga. El colossal fugat de corda que hi ha en aqueix mateix *allegro*, no resultá ni á temps, ni molt menys net, perque cada instrument anava pel seu cantó. Y lo mateix podém dir dels últims trossos: soroll, molt soroll, y res en clar; el bras potent qu'arrossegués á tot'aquella massa y la conduhis unida, no podém anar á buscarlo allá hont en passatjes més senzills ja no l'haviam trobat. *Vaya* un modo d'executar el darrer *prestissimo!* Alló semblava'l galop *¡Fuego!* d'en Goula al final d'un ball de máscaras.

Els coros no han estat á l'alsada de sa missió! La partitura demana que'l coro estigui format de tenors y baixos, y no son aquestas las veus més brillants ni robustas del Orfeó Catalá, ab tot y haverlo reforsat. Els hi reconeixém, en justicia, qu'en els trossos solemnes estigueren bastant bé, sobre tot en l'*andante maestoso;* peró en tot lo demés, molt malament. Las tiples moltas voltas desafinadas per lo elevat de la part. El coro d'homes, molts cops baix. En el final faltá á tots la empenta necessaria, resultant aqueix final bastant manso

Els solistas feren també tot lo possible per esguerrarho. De bona voluntat ja n'hi havia; lo que no tenian eran facultats. La tiple potser es la qu'ho *llegí* millor, deixant apart las desafinacions dels aguts. El baritono molt fora de to; no fan per ell totas aquellas *fioritures* El tenor desastrós, fusellable; ni una nota ben donada. De la contralt no'n podém dir res, perque encara no l'hem sentida.

Ab tots aquests elements, ja ho veuhen si ha sigut tot'una *Passió* la execució de la *Novena*. Peró per axó'l senyor Nicoláu tan fresch y ab l'*alta honra* d'haver sigut el primer que'ns ha donat la *Sinfonia ab coros.* Y donchs, ¿qué'n farém ara d'aquell arreglo tan piramidal fet per vosté, en que las veus eran substituidas per cornetins? Si l'envia á la Exposició de Paris potser li pagarán bé.

—

Aqui terminém las ressenyas d'aquesta *famosa* tanda de concerts. Ens han quedat á deure algunas obras anunciadas, mes per la execució qu'haurian obtíngut, tant se val.

L'Orfeó en els últims concerts ha cantat algunas pessas del seu repertori, totas ja conegudas, ab la mateixa bona execució y'l mateix éxit de sempre. Y al deixar en pau, per ara, al senyor Nicoláu, hem de dirli que, si al corre de la ploma, algún concepte ha pogut molestarlo (que no ho creyém) en sa personalitat privada, dónguil per no escrit; peró en quant á sa personalitat musical, tingui entés que'ns ratifiquém en tot, d'un cap al altre, y qu'estém disposats á fer altre tant cada vegada que torni á agafar la batuta y espatlli, com fins ara, tot quant intenta executar.

JOAQUIM PENA.

TEATRES

NOVETATS

INFEDELE.

De la comedieta d'en Roberto Bracco ja'ns en havía donat una traducció, més ó menos fidel, la companyia de la María Tubáu. Ja alashoras varen atraurens agradablement las deliciosas escenas, els *trucs* de bona lley y la'*spiritosa* vivesa del diálech, que son las qualitats més sobressortints de la comedia del reputat escriptor napolitá.

La bona impresió rebuda ab la traducció castellana,'s confirmá y aumentá no poch ab la representació del original italiá, sens dupte per la forsa de la interpretació donada á l'obreta per la companyia de la Mariani, interpretació que fou molt justa, y, sobretot, despullada de tots aquells encarcaraments y estudiat exotisme de las *creacions extrangeras* de l'actriu castellana més amunt esmentada. Ademés, la forsa del original es sempre decissiva.

Això no vol dir que, per part de la Mariani y d'en Zampieri, la interpretació fos intatxable. Res d'això. La Mariani bé, no més que bé y encara á estonas. Y que'ns perdoni si li dihém qu'anava bastant mal vestida en els dos primers actes, y cursi d'una manera extraordinaria en l'ultim. D'ahónt l'ha treta aquella mena de bata ab aquells galons daurats tan duptosos? Després, alló de darse continuament cops de puny á las camas, no crech qu'ho fes la comtesa Clara. Vaja, que alló no fa comtesa.

Ens permetém aytal atreviment, perque es desconsolador que una actriu de mérit tan fora de discusió, dotada d'una ductilitat escénica y d'un encís per agafar als espectadors potser únichs y á qui tant admirém y apreciém artisticament, fassi de tant en tant aquestas *planxas* incomprensibles en una dona d'un cap tan clar y tan aixerit com ella.

En Zampieri, desigual y com pocas vegadas desballestat y fora de tipo.

En cambi, en Chiantoni, admirable. Fou l'héroe de la nit.

S. V.

NOVAS

En son número 12 's despedeix del públich el periódich nacionalista lliberal *Catalonia*.

Molt sentim la seva desaparició, com sentirem la de *L'Avenç* y la de la mateixa *Catalonia* en sa primera época. La multa *póstuma* que li ha sigut imposada creyém que no desanimará als senyors Casas-Carbó y Massó y Torrents, y que aviat donarán á llum una nova revista que de segur tindrá més llarga vida, donchs tenen qualitats y medis pera lograrho.

—

Pera'l diumenge de Pasqua prepara la *Unió Catalanista* un meeting que tindrá lloch en la vila del Vendrell, á las deu del dematí.

Els catalanistas d'aquella comarca trevallan activament en la preparació d'aquest acte, que promet veures extraordinariament concorregut.

Totas las entitats adheridas á la *Unió Catalanista* hi serán invitadas.

Avant sempre, y la reivindicació dels drets de Catalunya será un fet.

—

Per fi s'ha publicat el *Número d'Hivern* de *Pel & Ploma*, qu'es de lo millor que s'ha vist en son género, trobantshi en ell las més acreditadas firmas de nostres poetas y prosistas. Això fa que'l comprin gustosos no sols els iniciats, sinó tots els qu'estiman el verdader art sens exclussivismes.

Costa dos rals aqueix número, y resulta baratissim. El tiratje dels dibuixos d'en Casas y d'en Pichot que'l decoran, honra en gran manera l'establiment d'en Thomas, del que ara més que may pot dirse que no té rival.

Nostra enhorabona á tots, y endevant.

—

En Manel Marinel-lo'ns ha enviat un exemplar de son volúm de poesias *Anima*.

La crítica ha alabat ja com se mereix aquest aplech de composicions en que s'hi troba un sentiment poétich delicadissim y una gran facilitat en la forma, encara que'l llenguatje no sía en totas ocasions propi d'un purista.

—

Cent biografíes tarrassenques.—En Joseph Soler y Palet ha publicat el IV volúm de la Biblioteca Histórica Tarrassenca. Las cent biografias que'l componen acreditan una vegada més las dots del senyor Soler y Palet per aquesta classe de trevalls, tan útils com dignes d'emulació. Rebi la nostra enhorabona.

—

Hem rebut: *La Opinión*, d'Almeria, y *El Porvenir del Obrero*, de Mahó, periódichs ab els qu'establím el cambi.

—

Concert Vidiella.

El dissapte passat doná en el Teatre Principal aquest célebre pianista un magnifich concert. Es en Vidiella'l mestre de tot una generació de pianistas, l'artista que ha convertit en verdader culte lo que molts tenen sols com un vulgar ofici. Peró es ademés també un concertista eminent dotat d'un estil personalissim que'l coloca en lloch molt senyalat entre'ls que's dedican á tan dificil art. En ell hi trobém sempre lo que tant desitjém en tot executant, ó sia, la interpretació personal que, tot respectant l'obra, desentranya'l pensament del autor y'ns el transmet ab una claretat imponderable. Fer del piano quelcóm més que una vulgar máquina, arrencar de sas cordas per medi d'una exquisida pulsació las notas del més delicat sentiment, entregarse en cos y ánima á l'obra que s'interpreta, son qualitats que molt pochs posseheixen en tan alt grau com en Vidiella.

Senyalar quina obra interpretá millor es cosa ben dificil, puig tot el programa fou tocat ab el sentiment y la correcció de sempre. Aixís en la *Sonata* de Beethoven, com en las varias obras de Chopin, en las *Dansas* de Grieg y de Brahms, com en la *Barcarola* de Rubinstein, ens va produhir una emoció inefable, confortantnos ab alenadas d'art veritable.

Ens preném la llibertat de recomanar al senyor Vidiella que suprimeixi dels seus programas els dos trossos de Wagner que'ns ha donat en aquest concert, perque las transcripcions que tant en Liszt com en Tausig han fet de dugas inspiradissimas páginas d'aquell geni son molt poch respectuosas ab l'original, sobre tot la *Mort de Isolda*, que arreglada per en Liszt resulta alló que'ls italians en diuhen un *pasticcio*. Y perdoni l'atreviment en gracia á la intenció

Esperém qu'en breu se rescabali del deute que ha deixat pendent ab el públich, donantnos la magnifica *Sonata Appassionata* del gran Beethoven. Potser aixis tindrém el plaher de tornarlo á sentir aviat, donchs convindria que'l senyor Vidiella no's fes pregar tant pera dar concerts devant d'un públich que tant l'estima.—P.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

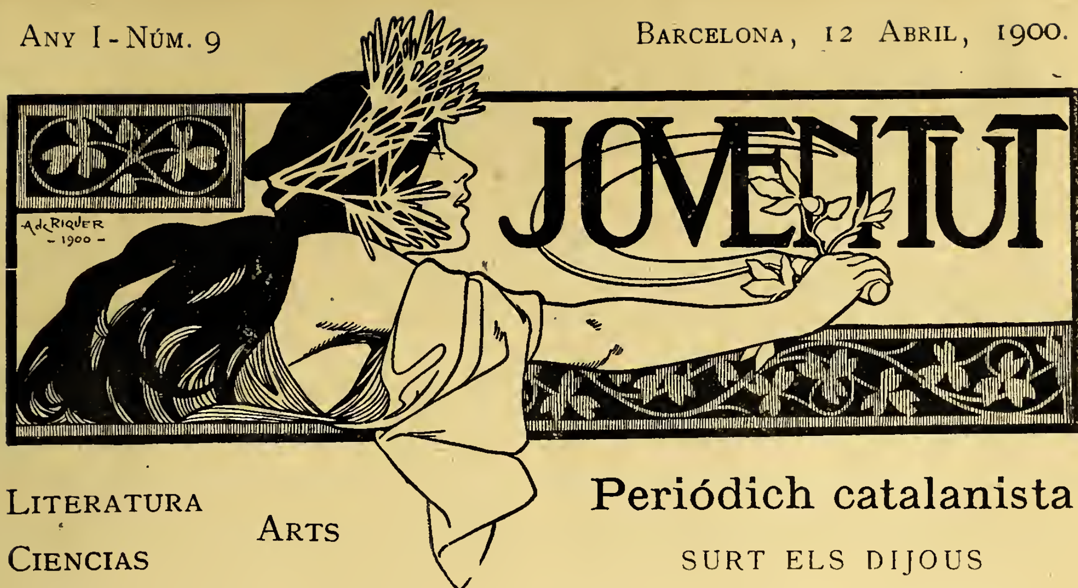
CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.
Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.
Estranger: Un any, 8 pessetas.
Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els suscriptors del periódich se'ls regala'l Número antecedent.

Als suscriptors per un any se'ls hi regala ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

ANY I - NÚM. 9 BARCELONA, 12 ABRIL, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Preu d'aquest número, ab son suplement:
30 céntims de pesseta.

En obsequi á sos suscriptors publica avuy JOVENTUT un artístich *Suplement* de vuyt planas, en paper superior, redactat pels primers poetas de nostra terra é ilustrat ab magnífichs grabats. Com á bons catalans, som més amichs de fets que de paraulas, y aixís haurán ja pogut veure nostres suscriptors que fins ara hem donat molt més de lo qu'havíam anunciat.

Dit *Suplement* (que inaugura una serie que'ns proposém publicar), junt ab el número costará 30 céntims; peró'ls suscriptors el rebrán sens aument de preu.

PROMETATJE D'ISSAAC

Y Abrahám, sentint que son cos se flectava sota'l pes dels anys, que las arrugas solcavan son rostre, que son esguart cansat de reflectir tantas y tantas imatjes s'havía tornat feble y esmortuhit, y contemplant els rulls de sos cabells y de sa barba cada dia més blanchs, va sentirse corprés per engunias misteriosas, y una esgarrifansa de tristesa'l feu estremir per complert, com la rufagada humida del vent de pluja esbadia y esbulla'l revellit brancám dels xiprers centenaris. Y va cridar á Eliezer, el més antich de sos servidors, y va confiarli la missió de cercar una esposa pera son fill Issaac, ab la condició de que la nuvia havia d'ésser triada entre las donzellas d'Harán, á la Messopotamia. Y Eliezer jurá devant de son senyor qu'estava prometé á cumplir l'ordre donada.

Y un jorn, á l'hora frescal en que'ls pastors de Bersabée enmenan llurs ramadas cap á las verdas cimas de las montanyas, encar invisibles sota'ls vels densissims de la boyra matinera; á l'hora lluminosa en que'l sol llensa sos primers esguarts de foch y's desmayan

las últimas estrellas; á l'hora joyosa en que'l trull inmens reprén sa marxa y esclafa l'atapahida massa d'olivas, llensant per sos amples canalons el primer glop oliós; á l'hora serena en que las tórtoras sospiran y'l pa encara fumejant exhala un aroma que retorna, sortia per las amplas corraladas del casal d'Abrahám la caravana d'Eliezer, y atravessant las eras grandiosas, emprenia sa caminada per entre'ls horts flayrosos, els vinyats novells y las extensions inmensas de blat á punt de segar.

Y la llarga corrúa de camells, bous, cabrits y someras anava carregada de presents pera la nuvia ignorada. Els enfilalls de perlas de Tyr, els gafets en forma d'insectes de diamants d'Egipte y las arquetas de cedre plenas de polsím daurat y carminós, de sándal, de cumí, d'espicanart y de mirra, y de tints de tots colors per allargar las línias de la bellesa del rostre,'s barrejavan ab las telas llampantas de Dámas, ab els ventalls de ploma de cigne ab mánechs d'uyal d'elefant portats del Ganges, ab la porpra de Siria, ab las ombrelas de seda de mar ab farbalans de picarols de vidre de Saba, y ab els brodats argentins de Babilonia. Y'ls camells y'ls bous, tots enflocats, sentían entre sos geps botaruts y demunt sos lloms, el pes de la preciosa cárrega, atiats per servos negres, obehint las ordres de son aymat cap de colla, el venerable Eliezer de barba blanca, qu'anava al devant seguit de dotze donzellas triadas entre las més bellas de Bersabée, veladas fins als ulls y muntadas demunt de someras blancas; vinentas servidoras de la nuvia ignorada.

Y Abrahám, desde'l mirador més alt de son casal, contemplá com la caravana s'allunyava entre'ls blats ufanosos. Y quan, al ple del mitjdía, sos ulls ab prou feynas la oviravan, á través de las vibracions lluminosas del xardorós ruixat de sol qu'encenía las planuras, estengué'ls brassos pera benehirla, y dugas llágrimas s'escolaren pels solchs fondos de son rostre, humitejant els rulls blanquissíms de sa barba; y'l cor enguniat del vell patriarca s'asserená per complert, com el revellit brancám dels xiprers centenaris se revifa y relluheix al rebre la primera besada del sol, després de forta turbonada.

Y Eliezer, havent contemplat per deu voltas, en la quietut resplandent de las nits estrelladas, guspirejar la constel·lació propicia, guia fidel de son viatje, arribá á las terras de Messopotamia, y al ovirar al lluny la ciutat d'Harán, com un clos misteriós guardador de la verge destinada per esposa del fill de son senyor, com un jardí de primavera hont s'hi conreuhava l'arbre de jovenesa esplendorosa qu'havia d'empeltarse á la nissaga d'Abrahám, feu un crit prolongat que ressoná per las buydors de las planas floridas y s'esvahí entre'ls remors del vent amoixant las boscurias. La caravana va deturarse, y ben prompte una columna de fum eixí de la terra caldejada, enfilantse en borrallons espessos cap á las alsarias serenas per hont rodola la veu aclaparadora de Jehová.

— « La set resseca ma gola! » — exclamá Eliezer, de genolls en terra y alsant sos brasos cap al cel, al punt que quatre servos vessavan aromas demunt de la bestia sacrificada. — « Feu, oh Jehová! que la primera donzella d'Harán que m'oferesca de bon grat l'aygua fresca y saborosa, sía la esposa triada pel fill de mon senyor! » — Y la flama embaumada llensava nous espiralls flayrosos.

Y á l'hora daurada en que'ls primers alés del vespre amorosían els xiprers, pujava Eliezer, amarat de suhor, sedench, apoyantse en sa llarga crossa, pel caminal que porta á la plasseta hont la carassa inflada de pedra d'un querubí llensava per sa boca'l doll frescal, voltada de magraners y de sálzers. Y l'antiga remor de la font semblava la veu del geni protector de la silenciosa fondalada, cantant la eterna complanta de l'aygua.

Y las donzellas d'Harán baixavan pel caminal ab passos rítmichs com si sentíssin temensa de trencar l'encís vespral y profanar aquell sant clos de la natura. Y Eliezer, al véurelas baixar, se las mirava serenas, hermosas, ab sas ámforas plenas que traspuavan. Y las unas la portavan á la espatlla, arquejant sos brassos nusos com nansas de vori; y las altras l'apoyavan demunt de la cadera dreta, decantant ab somniadora lassitut son bust cap á l'altra banda. Y n'hi havía que, al veure al vell caminant, se'l miravan ab esguart prolongat, mes sense descloure'ls llabis.

Y ell ja per tres voltas havía probat de parlar ab ellas, mes li semblava que una forsa misteriosa li enfosquía'l pensament y li

estroncava las paraulas. Y'ls tons daurats del cel se fonian demunt de las diáfanas blavors nocturnas; y's sentian botre demunt de l'herba'ls fruyts massa madurs cayguts dels arbres; y la remor de la font era tan propera qu'aixordava.

Y Eliezer va arribar á la plasseta, y una visió'l corprengué. Vora la font, una donzella, l'última, omplia llur ámfora; tot el seu cos se blincava com un arch, contret invisiblement per la canturia de la cara angélica de pedra, com si volgués esbrinar lo que deya la complanta de l'aygua. Y tot de sobte tombá'l cap, y's redressá; els passos del intrús l'havian espantada; y sa figura esbelta's dibuixá precisa dins l'intercolumni lluminós de dos xiprers altissims; y la visió jovenívola exhalava tan perfecta armonia, que'l servidor d'Abrahám se senti com embolcallat per un encis; y al resseguir las linias sobiranas d'aquell cos semblant á una corola encesa á punt d'esclatar, al admirar aquella cabellera sedosa y tornassolada com las alas del corp, aquells llabis esberlats per un somriure estátich, vermellenchs com el such dels raims madurats per las soleyadas estivals, y aquells ulls resplandents com dugas llantias votivas, li semblá que una potencia divina aclaria'l curs de son pensament y nuava'l fil de sas paraulas. Y caminant envers la donzella que l'esperava serena, li va demanar:—«¿Que'm deixarias beure d'aquesta aygua?» — Y la donzella, tot presentanli l'ámfora, li contestá: — «Bebeune tanta com volguéu, senyor; per vos la porto!... » —

Y mentres Eliezer engolia tot xarrupant l'aygua fresca y saborosa, els arbres, l'herbám florit y la font cantatriu prengueren reflexos daurats; y la figura esbelta de la noya sostenint l'ámfora ventruda's destacava demunt de la lluna plena, que com un gran disch d'arám avansava majestuosament per las blavors nocturnas. Y Eliezer, havent remerciat á la donzella, desprès d'assadollarse ab la frescor de l'aygua benfactora, entreteixi ab ella la conversa, fins al oferiment nuvial!... Y'ls remors antichs de la font, la eterna complanta aixordadora de l'aygua, escampá'l ressó de sas veus.

Y al temps qu'Eliezer devallava pel caminal acompanyat de la donzella, el bosch de magraners y de sálzers s'encenia ab resplandors de porpra, cremavan las antorxas fumejantas, y devant d'ella's presentaren sense vels las dotze servidoras, s'agenollaren á sos peus y li besaren las sandalias; y'ls esclaus negres feren avansar las rengleras de camells enflocats y descarregaren els presents. Y en els ulls de la donzella, al contemplar las joyas nuvials, tot pensant ab l'adorat espós que las hi havia de cenyir, hi perlejaren dugas llágrimas que li lliscaren cara avall, com las gotas de rosada lliscan pels pétals de las rosas de Jericó al rebre'l primer petó de l'auba.

Y la donzella era Rebeca, filla de Bathuel, fill de Melca, muller de Nachor, germá de Abrahám.

SALVADOR VILAREGUT.

TENTACIÓ

A mitjdia'l moviment de cotxes, carros, tramvias y demés vehiculs de totas menas que donan tan animat aspecte á nostra ciutat, ha comensat á mimvar. Las complexas remors que produheixen las ferradas potas dels animals al trepitjar neguitosos las vias empedradas de la Rambla, las interjeccions dels cotxers y carreters y'ls crits estridents é inarmònichs dels venedors de periódichs y objectes de quincalla barata, van esmortuhintse, y un silenci sepulcral s'estén dominador per tota la ciutat. Som á Dijous Sant y'l Fill de Deu se prepara á morir pera redimir nostras culpas! El poble creyent, y fins l'escéptich, se sent aclaparat per la frisansa misteriosa que remóu son esperit sempre que'l silenci y'l repós de la naturalesa que l'environa li donan lloch pera concentrarse y meditar sobre'l pavorós problema d'aquell altre repós y silenci eternals, terme fatal y necessari de las agitacions, del bullici, de las ilusions y dels afanys que, mentres corren els dias, el distreuhen y dominan.

A las tres la quietut es complerta. El cel sense núvols es tot blau, tot clar. Majestuós el sol, camina acompassat é impertorbable, segur de son fi etern y de sa missió ben definida, enviant ab indiferencia y compassió uns raigs esmortuhits als miserables mortals que febrosenchs y neguitosos caminan sense saber ahónt van ni d'ahónt venen, cumplint una missió qu'es per ells cada dia més con-

fosa y que menos la comprenen quan més s'esforsan per esplícársela.

No fa gayre fret; ni un alé d'ayre pertorba la pau que per tot regna, y las brancas dels arbres, que ploravan corsecantse la mort de sas fullas, comensan á revifarse mentres senten pujar soca amunt, del fons de la mare terra, la sava fecondant qu'altre cop las fará reverdir.

Encara qu'es dia de dejuni, tothóm ha ben dínat. La digestió es tranquila, puig en tal día ningú ha fet cap excés y ningú s'ha barallat á taula; las discusions, y fins els petits rencors, s'han encalmat; tothóm s'es esforsat pera ser bo, molt bo y molt indulgent. Bé prou que'n quedan de días pera tirarse'ls plats pel cap! Avuy no hi ha pas un home, ni una dona, que no's senti filantrop, y fins se fan propósits sincers d'esmenarse en el pervindre. A qui més y á qui menos, á tothóm li fa por la balansa simbólica. Per aixó'l pare de familia no mana á crits, y pera donar exemple, acompanyará, ab la dignitat necessaria, á la familia, vestínt el sombrero y la levita més nous que tingui; per aixó la mare no fará reganys á la criada, ni li retreurá'ls vintisset céntims que faltan en el compte de la plassa; ja s'esbravará un altre dia! Mentrestant, se posará'l vestit de seda, la mantellina negra y totas las joyas de quan se va casar, pera fer *tropa* al costat del seu marit. Una mica per aixó y una mica per forsa, els senyorets (de setze á vinticinch anys) s'avenen á deixar per un día als amichs, consolántse ab la secreta esperansa de que'ls guants grochs, la xistera y'l jaqué que duhen per tercera vegada,'ls hi servirán molt pera fer conquistas, á lo qual hi contribuhirán els dos duros en pessa que pensan tirar á l'assafata de la cosineta, que's trobará de cinch á quarts de sis darrera d'una taula petitoria; ademés, també contan una mica ab las empentas que hi ha al entrar y al sortir de las iglesias. Per aixó las senyoretas se vestirán igualment ab gran cuydado sos millors drapets, puig encara que tenen molta fe y molt temor á Deu, també saben que fentse ben guapas y anant ben bonicas honran al Deu á qui van á visitar, tot honrantse á sí mateixas; y si per cas las amigas tenen gelos del goig qu'ellas fan, ó algun jove se'n enamora y las hi tira tot baixet alguna floreta al entrar á la iglesia, ¿qué volen que hi fassin ellas? No'n tenen pas la culpa de ser tan macas!

Tal es l'estat d'esperit de cada un dels individuus de moltas familias al sortir á dos quarts de quatre de la tarde per anar á fer la visita reglamentaria als monuments. El pare per dignitat y per guardar las formas, la mare per devoció y per lluhir las fillas y'ls diamants, els senyorets un xich per forsa y un altre xich per aburriment, las senyoretas un bon tros per fe senzilla, y un altre perque las vegin, y tots junts per seguir la rutina, ó las costums tradicionals, al mateix temps que pera satisfer un secret anhel del cor que demana, ab veus que vibran més fortas al percutir solitarias en l'atmósfera de pau y de silenci que per tot regna, un xich de contrició y de penediment á fi d'acallar la conciencia intranquila devant del misteriós pervindre ab que sols se pensa en moments de reculliment y soletat.

Carrers y plassas van animantse paulatinament. Tothóm sembla que vagi atrafegat. Se senten els xisclets de las botas de xarol ressecas per haver estat guardadas en un recó del armari, y el xiu-xiu de la seda, y el cruíxir dels enagos encartronats. La falta de costúm en vestir ab tal ceremonia fa que la gent camini y's mogui ab certá solemnitat y afectació qu'en molts arriba fins al encarcarament. Se parla baix; las veus ressonan fondas, apagadas; á voltas vibran ab sons metálichs, estridents; els ulls solen estar baixos, mítj tancats; fins als amichs més íntims se'ls saluda ab molta serietat y respecte. A las portas d'entrada y sortida dels temples s'hi apretan els devots ab suavitat, peró ab constancia, sense que ningú cridi ni s'esvaloti, mentres se senten las veus doloridas y llastimeras dels ceguets que apropet cantan la Passió, y'ls sons esquerdats dels xarrachs y massas que ab precipitació fan girar els baylets. Y al fons, d'espatllas á la porta,'l sereno del barri endiumenjat presideix ab gravetat y suficiencia'l coro de venedoras de farigola y de llorer, qu'embauman ab sa fragancia l'alenada ja plena de flayres d'encens que surt del temple enfora.

—

Sols té setze anys. Es la més petita de las tres germanas, y també es la més maca; es rossa y té'ls ulls blaus, molt grossos y expressius; quan els obra s'hi veu tota la candidesa de la seva ánima ignocenta encara; també s'hi veu la curiositat, y en tal diada un no sé qué de melangia y tristesa que á sos ulls puja del fons del cor oprimit per angoixa indefinida. Es el sentiment de la fe pura, ingenua, qu'ha arrelat en lo més intim d'aquell cor. L'ánima senzilla d'una criatura qu'encara cap desilusió ha arribat á marcir s'esglaya devant del sublim misteri de la redempció de las culpas humanas feta per un Deu de perdó y de caritat que sab bé prou que ningú més qu'ell podria consumar un semblant sacrifici. Y la dona que's desperta confosa al rebullir de la sanch ardenta d'una joventut que's llensa á la vida, comprén, al través de tots aquells misteris, que la fe de cent generacions y una educació religiosa ben cuydada, han infiltrat en son cor verge'l terrible secret de la primera culpa y del fatídich desenrotllo de las passions humanas que, desde'l primer pecat, van trasmetentse de generació en generació, estenentse y complicantse cada dia més segons se complican y's desbocan els instints de la bestia que no vol reflexionar y segueix avant pel camí de la luxuria y del plaher, únichs ideals que la fan remoure.

Sa candidesa, sa fe, sas prácticas religiosas, la set del pur ideal que somnia son cor tendre per una part, y l'instint segur que, á falta d'experiencia, li fa veure á través d'un vel confós tota la humana miseria per una altra, fan ressortir en son rostre la inquietut, l'esferehiment y la preocupació que produheix en son esperit la solitaria revelació del Mal qu'esclata victoriós al seu entorn fent burla y escarni de tots aquells principis, de tots aquells dogmas y de tota aquella fe que ab hipócrita reculliment la societat ostenta.

Esporuguida, trista, recelosa, ab el cor ple d'inquietut, ha seguit en silenci per carrers y plassas, passant per entre mitj d'un poble barreja monstruosa d'escéptichs y fanátichs que's cubreixen per igual ab la capa de la hipocresia per amagar son egoisme; y de sobte s'ha trobat á dins de la primera iglesia. La foscor s'estén per las tres quartas parts del temple, que com inmens molí va xuclant y escupint per sas dugas bocas las onadas de la fe qu'entran escumejant seguint son curs, y després d'estancarse un moment dins del sagrat recinte y d'escampar el llot y la bromera ab que van disfressadas, surten tranquilas y silenciosas en cerca de novas vias y de nous afanys, per anar altre cop á agombolarse neguitosas devant d'un altre molí sagrat hont se pugui buydar d'una vegada'l fons inagotable de la miseria humana que sembla anar creixent y creixent sempre com més escoria deixa.

Mes enllá, al fons, s'aixeca arrán del sol relluhenta graderia que's va á perdre definintse cap amunt, cap al cel... fins á tocar els núvols que s'estenen formant un bressol impalpable de perfumat encens que misteriós guarda y bressa'l Sagrament Santíssim, símbol del Sacrifici.

Y mentres els ciris de flama llargaruda qu'espetegan ofegantse, l'encens que fuig volant tot y deixant, caritatiu, una part de sa essencia, y'ls cants acompassats y dolorits que del chor surten, s'elevan buscant las regions puras, sols l'home baixa'ls ulls y mira á terra, avergonyit de sa flaquesa y cobardía.

Com tothom, ella també s'agenolla y mira á terra. Tracta de recullir l'esperit pera que s'elevi com l'encens, enlayre sempre, y no ho pot pas lograr. Al intentarho, la remor dels esperits estragats que la environa's fa més intensa, y sa sensibilitat, afinada, arriba á percebir els sentiments secrets qu'agitan á n'aquells cors aparentment repenedits; y entrevéu els cálculs usuraris del pare que conta'l seu dot pera casarla ab son fill, las reflexions de la mare que pensa cóm s'ho arreglará pera ferla sa nora y sa esclava, l'odi de l'amiga y de la desconeguda envejosas de sa hermosura y sas galas, y las miradas lúbricas dels joves indecents que la detallan y mentalment la despullan rihent per dintre ab goig satánich, esgarrifós! Ofesa sa dignitat, aixeca'l ulls com si volgués protestar de tanta infamia, y sa mirada ferma s'estén per l'entorn despreciativa.

Mes de sobte s'estremeix, quedant com fascinada; son cor ha sofert fonda conmoció, y batega furiós; sos ulls l'han vist... *á n'ell.* ¿Qui es? No ho sab; no l'havia vist may; mes el coneix ben bé: es ell!... la vida!... l'home tal com l'ha somniat, tal com deu

ésser! Al fons, prop d'un altar, prop del Sant Crist que jau á dos pams de terra ab un vel negre sobre la cara, y mentres la gent desfila depositant besos indiferents sobre las llagas sagradas, s'está dret, creuhat de brassos y mirantla fit á fit. Es moreno y ben plantat; sa cara de faccions pronunciadas, peró armónicas, demostra la impetuositat y la energia de son esperit; sos sentiments han d'ésser apassionats, violents, tant si'ls inspira'l *mal* com el *bé*. Aqueix home ha d'ésser ó bé un ángel ó bé un dimoni... Angel li sembla á n'ella! Sos ulls negres, envellutats, s'obran francament y deixan veure un fons indefinible de pietat y dolcesa que captiva... Sembla que demanin perdó! Perdó de qué? No ho sab pas ella. Més aviat els hi daria las gracias á n'aquells ulls, que l'atrauhen y la consolan. Tot son disgust ha passat, y una indefinible sensació de benestar s'estén per sos delicats nirvis, concentrant poch á poch tota sa sensibilitat en un sentiment únich, avassallador, que issola son esperit en mitj d'aquell mar *de fanch* que poch avans l'aclaparava. Mes la calma no dura gayre; una arruga en aquell front esgroguehit per la llum dels ciris y un imperceptible moviment de impaciencia que ha sorprés al mirársel, tornan á aixecar en son cor nova tempesta, més terrible per ésser més concentrada. Y aquell cor senzill y pur qu'en sa ignocencia anava á depositar el tribut d'oració, de penediment y de gratitut que'l Deu d'Amor y de Sacrifici li demanava, s'ha sentit de sobte dominat per aquella forsa misteriosa que l'atráu, fentli perdre tota noció de la realitat que l'envolta. Sola, de genolls y'ls grans ulls oberts, ja no sent els cants ronchs que del chor surten, ni'ls murmuris d'oració de la vella fanática confosos ab el burgit estrany de la gent atropellantse y parlantse á cau d'orella; ni sent la flayra d'aquell ambent saturat de fum que'ls ciris y llanternas llensan; ni sa gorja assedegada demana aygua que la refresqui, ni sos genolls están ja adolorits, ni sos ulls encisats veuhen al Deu de redempció dominant en son trono tan miser espectacle. Res, res de tot axó la impresiona. Tots sos nirvis están condormits, y sa sensibilitat, perduda en la materialitat del cos, se concentra al fons de son cor pera rebre la mirada fonda, terriblement dolsa, ardenta y enlluhernadora, que surt d'aquells dos ulls negres enviantli raigs de foch que la traspassan y remouhen las cendras que tapavan el caliu que hi havia al fons de sas entranyas.

Y surt d'aquella iglesia quan li manan, sense donarse compte de lo que fa; segueix carrers y plassas y entra en un altre temple, y després en un altre; y sempre, per tot arréu, á dins y á fora, la mateixa visió dels ulls d'aquell home la persegueix implacable, demanantli quelcóm qu'ella no sab pas lo qu'es, peró qu'ho endevina; quelcóm confós y estrany que, boy seduhida, se resisteix á donar; quelcóm que comensa en un plany armónich de pietat y de perdó y acaba esclatant victoriosament en un critinmens d'amor, de goig, de vida.

Emili Tintorer.

DE KANT Á NIETZSCHE

Aixis se titula l'obra de crítica filosófica de Jules de Gaultier, editada per la Societat del *Mercure de France*.

Es un profondissim estudi de la evolució del pensament humá en tot aquest sigle xix, establint relacions ab els antecedents qu'ha tingut aquesta evolució en l'antigüetat Grega y en l'antigüetat Indica.

Fer una crítica d'aquest preciós estudi critich sería qüestió d'escriure un volúm casi com el qu'ha escrit nostre confrare Jules de Gaultier. Ens limitarém, donchs, ja que'ns imposa curts límits l'espay de que disposém, á fer una simple exposició de l'obra.

En el capítul primer desenrotlla'l problema del *Instint vital*, representat per *Platón* y pel *Judaisme*, y regoneix qu'en Occident el Monoteisme ha sigut el resultat de l'aspiració, ó de la ficció, vital, de las rassas Helénica y Judaica. Platón, transformant una teoría del *Coneixement* en una ontologia, va fundar el *Theisme racionalista*. En cambi, en el poble Judaich, el Jehová fora del Món, resulta la Divinitat fora de la Rahó. Y l'autor segueix describint cóm, baix la protecció del Dogma, el racionalisme tehista's fortifica, demostrant la seva utilitat vital; aixis se veu de quin modo en el santuari més pur del Dogma la Rahó pura hi es respectada. Y aqui

entra ja á descriure l'actitut de Kant en presencia del Monoteisme platónich.

Fins aqui l'Instint de la Vida.

—

En el segón capitul es examinada la qüestió del Instint del Coneixement, y'l problema's desenrotlla entre *Kant* y l'*Induisme*. Veu l'autor que las lleys mentals, en lloch de ser las que marcan la comprensió de la realitat del Univers, no son més que uns funcionalismes ú órguens propis á instituhir la ilusió del Univers. Kant y Schopenhauer fundan en aquest *ilusionisme*'ls principis constitutius de la Ciencia del Coneixement. Segons Kant, el Sér se concebeix diferent de lo qu'es. Ve la exposició de la impossibilitat de la existencia dels *numenos*, y resulta que'l *Temps*, *l'Espay* y la *Causa*, no son més que propietats del subjecte. Acaba ab el regoneixement de la sinceritat de las lleys fenomenals.

Las analogias del Kantisme ab la filosofia Indica ressaltan. El Món ve á ser com en aquella, en ultim resultat, la ilusió suprema, la *Maia*. Peró ab Nietzsche ve una forma nova de l'angoixa metafisica. ¿Qui sab si'l Món com á representació, no excluheix ja la possibilitat de la existencia en si?

—

En el capitul tercer exposa lo que modernament se'n diuhen *Els Idols del Cel Lógich*.

El primer d'aquests Idols es la *Veritat*. La idea de Veritat, segons els filosops ultims, resulta d'una confusió de la forma y del contingut del Coneixement. Aqui ve'l desenrotllo de la filosofia del *Coneixement empírich*, y entra'l sistema de Claudi Bernard. Després de molts analissis sobre las Ciencias, ve á induhir que la Veritat absoluta es principi de fanatisme y de combat, substituhintse al principi de diferenciació qu'engendra la Vida.

L'altre dels Idols del Cel Lógich es la *Llibertat*. La Llibertat, definida per la Ciencia moderna, es sols l'estat positiu qu'acompanya la supremacia d'una forsa sobre d'un'altra ó sobre de varias. Aqui l'autor, després d'haver fet la critica de las últimas teorias, acaba ab la exposició del *lliure arbitre* com cas de conciencia, y troba'l seu origen en la ilusió de la personalitat.

Després d'haver passat sobre aquests temas, emprén un estudi serio de la filosofia kantiana de la *Crítica de la Rahó pura*. Passa després á examinar el criticisme francés de M. Renouvier, y acaba presentant las consequencias del neo-kantisme alemany, del qual ell en diu *regressió filosófica*.

—

Després de la regressió, ve la transformació. Efectivament: la filosofia's transforma ab August Comte, y la Humanitat recull els beneficis del esperit positiu, qu'es especialment produhit per la Ciencia francesa. Aqui entra Taine y la escola de M. Ribot, y l'autor fa la critica d'aquesta escola y demostra que la concepció de la finalitat universal qu'encare té'l dit sistema, es l'última tara metafisica qu'ha de descontarse. Y acaba ab la critica del Sistema d'en Carlyle, que pren l'*Héroe*, ó sia la individualitat de major energia coordinada, com principi de coordinació de la energia social.

Després passa ja á exposar la filosofia d'en Nietzsche, acabant ab una critica de las Metafisicas y de las Morals, examinadas baix el punt de vista del Coneixement.

L'objecte del llibre es veure de fer llum als següents problemas:

Ja que la *cosa en sí*, ja que una substancia *simple* y *lliure*, no son ni poden ésser objecte del Coneixement, ¿quin deu ésser el Sentit de la Vida?

¿Es possible una esplicació del Univers?

La inquietut metafisica ¿pot arribar á ésser saciada y calmada? Aixó d'una part.

Y d'altra:

¿Cóm s'ha de viure? ¿Pot constituhirse una Moral? Y si's pot, ¿quins serán els dictats d'aquesta Moral?

—

Com se pot veure per la exposició, el llibre de Gaultier es un dels més serios y més conciensuts qu'hagin sortit á Europa en aquests últims anys. Tot ell está ple d'una erudició y d'un sentit penetrant de la materia de que tracta, poch comú en els autors d'avuy dia. Ademés está escrit en llenguatje clar y natural, y exposat tot ab gran método, qualitats que fan d'ell un llibre de gran utilitat y una obra inapreciable pels que s'inte-

ressan pels problemas de l'ánima moderna.

Felicitém al Mercuri de Fransa per la edició d'un tal volúm. y á Jules de Gaultier li desitjém que per molts anys pugui fer tan bonas obras.

POMPEYUS GENER.

RECORTS DE JOVENESA

POESÍES AMOROSES PER MARIÁN AGUILÓ Y FUSTER

L'Angel Aguiló, perseverant en sa lloable tasca de donar á llum las obras de son venerable pare en Marián Aguiló, acaba de publicar un volúm, magnificament imprés en «L'Avenç», que conté las poesías qu'aquell escrigué per esbarjo y consol de sa ánima d'adolescent.

Pera'ls fervents aymadors de las llegitimas glorias de la Patria, la respectable figura d'en Marián Aguiló será sempre venerada, ja qu'ell fou el verdader patriarca de las lletras catalanas renaixencas. Pera judicar una obra, deu sempre considerarse en quinas circunstancias de temps y de lloch fou concebuda, condició necessaria pera ferse cárrech de la personalitat del autor. Quántas y quántas produccions, estimadas pels apassionats de nostra literatura, no resistirian avuy una crítica rigurosa, y malgrat axó son documents estimables, més per son valor históric que per son mérit literari intrinsech! En Rubió y Ors, en Balaguer, en Frederich Soler, per exemple, avuy no escriurian com en aquells temps, y si ho fessin, els seus escrits no mereixerian el respecte ab que avuy son llegits. Peró, aixis com aquests y altres escriptors que prepararen el desvetllament de Catalunya no sapigueren sustreures á las influencias estranyas que'ns feyan forasters á casa nostra, en Marián Aguiló, en sos esbarjos de poeta y en sas investigacions d'erudit, s'abeurá en dugas fonts d'ayguas puras y sanitosas: la poesia popular, y'ls antichs documents que conservavan sense mácula la llengua y l'esperit catalanesch de nostres besavis. Per axó sa figura resplandeix y resplandirá sempre, sense que puguin enfosquirla ni esfumarla'ls esplendors de la vida nova que pera Catalunya s'inicia.

Veyéu, donchs, pera compendre sa última obra publicada, lo qu'ell mateix deya en el prólech qu'escrigué pressentint ja sa mort:

«Lo Romanticisme governava encara a la plena entre'l jovent lletraferit de la primera volada, que s'amagava les orelles ab la garceta tant més llarga y embullada com més eren les pretencions artistiques, y l'esgroguehiment del qui la duya.

»Casi tant com la moda del cabell llarch, distintiu especial de la secta, semblava generalisarse la pruhija contagiosa de versejar, jatsía molts s'estalviessen los entrebanchs de la rima, buydant en prosa poética o ab versicles com a biblichs, sos escalaborns de fantasíes y de somnis, plens de misteriosos punts suspensius.»

. . . .

«Coneixia des ma infantesa la poesia popular y casolana de la llengua materna, y als quinze anys comenci per instint a servirme d'ella séns cap intenció ni coneixement literari; els meus únichs mestres foren els glosadors populars y no'ls prenguí per elecció, sinó perquè no'n sabia d'altres.»

. . . .

«La novetat dels sòns de la lira catalana me feu oblidar sovint la pobresa de mes forces, y séns llibres ni antichs ni moderns (que encara no havia sapigut trobar), per apendre y comparar y avergonyirme... (durant lo floret de ma jovenesa), sense por a la soletat en que se perdien mos cants, vaig fer coratjós mon aprenentatge poètich, ple de zel per la llengua.»

. . . .

«Est amor á la llengua me féu oblidar la poesia propia per ferme humil sirvent de nostra parla desterrada. De glosador més ó menys pretenciós, me fiu escrivent y copiador y arreplegador ó inventariador de tot lo catalá, a fi d'obrir el camí als altres, y les cançons populars y el diccionari y els llibres y els goigs y les fulles volants y els manuscrits, tot ho desitjava veure per por d'enganyar als quí havia ponderat nostra riquesa literaria.»

. . . .

«Al cerciorarme de l'unitat del diccionari, de la sintaxis, etc..., vaig creure que's devia tornar a l'unitat que podriem dir acadèmica, tota vegada que no havia desaparegut ni dels rituals dels diferents bisbats, ni dels

manuals dels notaris, ni dels catecismes, y sobretot, y aquesta és la gran rahó, no havia desaparegut de la poesia verdaderament popular.»

. . . .

En aqueixos paragrafs que copiém del prólech (que'ns dol no poder insertar integrament), se retrata maravellosament en Marián Aguiló. Si; en ell se veu l'intelectual somniador de un avenir millor, que's compensa de las amargors d'un present prosaich ab las dolcissimas y poéticas remembransas d'un passat gloriós. Per aixó sos cants son tristos, son amor malaltis. No s'hi veu l'esclat del foch jovenil cantant l'amor fort, la vida sanitosa y potent, sinó'ls planys d'un'ánima adolorida, que ab sas canturias endolceix las penas del exil. La forma enmatllevada á documents esgroguehits pels anys, presenta aquell sagell venerable que dona á las cosas de la velluria la patina del temps, y l'esperit de sas poesias es el mateix de la poesia popular, que no sab cantar l'amor si no es pera plorar el desdeny de la *ingrata*, ó l'anyoransa del sér estimat. Judiquém, donchs, l'obra del Aguiló retrocedint al temps en que fou escrita, puig com diu ell mateix de sas poesias, «sa ranció prové de que la majoria dels lectors actuals ni acceptan l'ideal que las mogué, ni participan del sentiment que les escalfaren.»

Diguém, donchs, als joves que ab tant amor y coratje conreuhan nostra literatura, que's descubreixin devant d'aquest llibre y venerin aqueixas flors, malgrat sian marcidas, puig no han perdut encara sa flayra y recordan, al qui ab respecte las considera, quelcóm de fullas secas conservadas per má amorosa entre'ls fulls d'un vell breviari; y finalment, preguemlos que grabin en sa memoria aquellas paraulas que prengué l'Aguiló per lema de sas publicacions: *Remembra lo passat. Ordona lo present. Proveheix al esdevenidor.*

O. M.

TEATRES

ROMEA

La filla del mar

La filla del mar es l'obra d'un poeta; d'un poeta que sent intensament la vida.

L'acció passa entre gent de mar, en un poblet de la costa. Agata, la protagonista, procedeix de terras desconegudas. Llensada á la platja entre las desferras d'un barco moresch, la reculliren á ca'n *Cinquenas*, modest propietari y constructor de petitas embarcacions, y home que's distingeix per sa cómica avaricia.

La neboda d'en *Cinquenas*, la Mariona, está bojament enamorada del Pere Mártir, el fadrí més rumbós del poble, el preferit de las donas, moltas de las quals s'han perdut per ell.

La mala fama del Pere Mártir fa que la Mariona hagi de tenir ben amagats aquells amors, pera que no s'escandalitzi ningú, y menos son oncle, que, al tenirne sols noticias vagas, ja l'ha amenassada ab negarla entrada en sa casa al Pere Mártir, y ab desheredarla á n'ella. ¿Quina'n fa llavors la Mariona pera desvaneixe tota sospita? Proposa al seu estimat qu'enamori á l'Agata, la desvalguda, la ignocenta, la que per tothóm es considerada com una qualsevol... per tothóm menos pel vell Baltasanet (tipo verament adorable del que l'Iscle Soler n'ha fet una justissima encarnació).

Y'l Pere Mártir enamora á l'Agata; peró, tot enamorantla, s'adona de que aquella criatura li va inspirant un afecte veritable y honrat, y comprén que lo qu'ha sentit per las altras donas, fins per la mateixa Mariona, no ha sigut més que un desitj mesquí, ó una fatlera de sa vanitat. No la vol enganyar á l'Agata: vol casarshi y mudar de vida; mes la gelosia de la Mariona'l posa en grans apuros.

La Mariona, empenedida d'haver fet que enamorés á l'Agata'l Pere Mártir, cita á aquest un vespre á casa seva pera resoldre la qüestió. Decideix anarhi'l Pere Mártir, com tantas y tantas altras vegadas, saltant per la finestra; mes ara ab bastanta repugnancia. Entre tant la Mariona, en un rapte de gelosía, ha maltractat á la órfana, que comensa á sospitar que'l Pere Mártir la enganya, per més que's resisteix á creureho, fins que'l veu entrar per la finestra. Hi ha llavors entre'ls dos amants una escena de contraposadas passions, qu'esclatan al apareixe la Mariona; y aquest esclat no pot ésser més humá ni més potent. Una lluyta grandiosament feréstega,

en que s'hi barrejan la indignació més santa y la més baixa brutalitat del instint, se declara entre aquellas dugas donas, famellas engelosidas que's disputan l'home estimat. Y mentres aixó passa, el poble s'está esperant al peu de la finestra la sortida del Pere Mártir, tot victorejantlo. Una vehina, un'altra victima del amor d'aquell home, ha descubert que moltas nits entrava á ca'n *Cinquenas*, y ha preparat l'escándol.

Als ulls de la gent, no es l'honra de la Mariona la qu'está perduda, sinó la de la Agata; mes el Pere Mártir diu á tothóm que s'hi vol casar, y ho diu ab tota l'ánima, y's disposa á cumplirho. Enterada la Mariona d'aquests propósits, vol impedir á tota costa que's realisin, y en una violenta escena que té ab el Pere Mártir, diu á crits, perdut ja'l judici, qu'ella es la seva amistansada, y que vol fugir desseguida ab ell, encara que la desheredi son oncle y la malaheixi tothóm. Y s'aferra al coll del Pere Mártir, y abrassats aixis, bregant ell per fugir y ella per retenirlo,'ls sorprén l'Agata, qu'en sa desesperació, creyentse burlada, agafa la fitora y la clava á la espatlla del Pere Mártir, tirantse després al mar, del que n'es filla.

Aquesta es l'acció principal del drama, despullada de molts y molts epissodis secundaris y sense fer esment d'alguns personatjes magníficament dibuixats que hi intervenen.

La filla del mar es un gran drama passional, ab tota la forsa y tot el calor de vida que caracterisan als dramas d'en Guimerá. Els que's tenen per *intelectuals*, potser que no s'hi hagin trobat á gust devant d'algunas escenas d'aquesta obra. Ells diuhen que son d'un romanticisme efectista, exprés pera las multituts; y encara diuhen més: diuhen qu'en Guimerá, en anteriors produccions, no feya gala de tanta *habilitat* escénica, y en cambi era més robust en la concepció poética.

Si aixó ho diuhen de bona fe, menos mal. Ara en quant als que predican lo que no senten, en quant als que fan més el sabi, aquestos potser se desfarian en elogis si fos en Zola qui hagués escrit un'obra com aquesta, purament passional, que revela tot un temperament, y qu'es, per lo tant, molt humana en nostre concepte, y no pas efectista. ¿Y donchs qué'n dirém del italiá Verga, que tantas passions salvatjes fa bategar en las sevas obras? ¿Que també es efectista? ¿Que no es un poeta? ¿Que son adotzenats els gustos del públich que l'aplaudeix? Donchs, siguin els que's vulguin els gustos del públich nostre, l'obra d'en Guimerá li ha agradat perque vessa á dolls la realitat y la poesia.

Y els qu'en *La filla del mar* hi busquin *una concepció*, ¿no la veuhen la que s'enclóu en el tipo d'Agata, que no es pas gens *simbólich* segons nostre modo d'entendrel? En Guimerá l'ha concebut en un d'aquells moments de inspiració en que altras vegadas va somniar la gran tragedia del rey boig, la de *Mar y cel*, y la idilica ensemps que vital y sublim *Festa del blat*. Es clar que, posats á triar, donariam preferencia á aquestas obras; peró aixó no vol dir qu'en *La filla del mar* deixi d'haverhi una concepció poética digna del talent de nostre gran autor dramátich, encara que la influencia, l'encis d'aqueixa concepció, no aparegui constantment per sobre del drama. S'hi troban, en cambi, en els dos primers actes y en la primera meytat del tercer, entre lluytas potents de passió desenfrenada, quadros molt sugestius, de poesia delitosa, solemnial, bíblica, dignes de la ploma que va escriure l'inmens *Jesús de Nazareth*, la heroica *Jael*, la dolsa *María de Magdala*, l'incomparable *Any mil*. Cap al final de l'obra es ahont apela l'autor al *efecte*, procurant emocionar més intensament al espectador; y, en nostre concepte, aixó es innecesari, perque'l públich ja ha *sentit* l'obra.

La concepció poética del personatje Agata, més que'l personatje en sí, fa honor, de totas maneras, á qui tan hermosa *visió* ha tingut. El poeta la somnia enamorat, en tant que l'autor dramátich la fa viure ab temperament ben humá; essent d'admirar el tipo tant per sa ignocencia satvatje com per sas passions avassalladoras.

Hi ha qui encara'l troba massa definit, en detriment del encant poétich, aqueix tipo de dona; hi ha qui hi troba á faltar altres requisits que la fassin més atractiva, ó repulsiva á voltas, segons el moment dramátich. Mes si alguns buscan confusió de sentiments en la *filla del mar*, es senzillament perque l'autor ja l'ha creada interessant, hermosa; y si no ha deixat entreveure en ella encisos de sire-

na, en cambi li ha donat apassionaments de verge mora, y abstraccions d'il-luminada, y heroisme de mártir. Sense desnaturalisar la humana rudesa del personatje, dintre del misteri que l'envolta, si n'hi caben de dramas de la fantasia! No sé si l'autor, desde'l moment que's proposa fer un drama humá, hauria obrat bé idealisant més el tipo.

Ab tot, els personatjes de Pere Mártir, Mariona y Baltasanet, semblan més complerts y ben dibuixats. Aixis mateix ha estat molt felis l'autor en altres més secundaris. Peró s'ha d'advertir que la majoría d'aquests personatjes foren interpretats á conciencia. pels actors de Romea, mentres que'l d'Agata es bon xich superior á las facultats de la senyora Sala. Ja casi no pot ferse més malament; y es clar que d'això l'obra se'n ressent moltissim. La senyora Clemente, en la majoria de las escênas, tampoch estava á to; sols en las situacions culminants dels actes segón y tercer va entonarse una mica. En Borrás, admirable: el tipo de Pere Mártir encaixa perfectament en sas facultats. Notarem que ni ell ni la senyora Clemente sabian prou el paper, en certas ocasions en que, per la vivesa del diálech, cal dirlo de memoria per ésser impossible seguir al apuntador. Com á director, va demostrar eñ Borrás que sabia lo que duya entre mans, menos als finals dels actes segón y tercer. Al final del segón, sobre tot, foren molt pochs els espectadors que's pogueren fer cárrech de lo que passava al exterior de la casa. Per més que's veya la claror de las atxas del poble, apenas si's sentia la cridoria d'aquest ni res que s'hi assemblés. Aquestas y algunas altras petitas deficiencias que's notaren en els quadros de conjunt, haurían de desapareixe, y no duptém que desapareixerán en las vinentas representacions.

Tots els elogis que's fessin d'en Soler serian pochs. Aquell tipo de mariner vell, peró de cor de nen, el fa ab un art insuperable y recorda'l temps de las bonas creacions d'ell y d'en Fontova.

També mereixen menció especial la senyora Morera y'ls actors senyors Manso y Ros, per la molta solta que donaren als papers de Catarina, Móllera y Rufet.

Els demés actors procuraren trevallar á conciencia, y el públich els va aplaudir á tots, com també va aplaudir la nova decoració d'en Vilomara, molt ben entesa, especialment en l'hermós efecte de nit del acte tercer.

L'autor va rebre grans ovacions al final de tots els actes. Durant la representació del tercer, després de la escena de més efecte de l'obra, va haverse de presentar també en escena. L'éxit fou, donchs, grandiós

En resúm; *La filla del mar* es un'obra verament artistica y verament humana, que fa honor al teatre d'en Guimerá.

LL. V.

NOVETATS

I NOSTRI BUONI VILLICI

Lo qu'es en Sardou,'m sembla que devía estar de broma quan va escriure aquesta comedia; y encara més ho devian estar en Pietriboni y en Zampieri, quan van escullirla com á darrer estreno de la *segunda* y *última temporada* que á horas d'ara *ya tocó* (gracias á Deu) *á su término*. Malgrat haver promés al públich obras del mérit y del pes de las *Animas solitarias* de l'Hautpmann, l'*Hedda Gabler* de l'Ibsen, l'*Amoureuse* d'en Porto-Riche y altras anunciadas en el cartell d'abono, en Pietriboni, que's veu qu'está per l'*antiguo régimen* y que no té fatleras, ni s *bas* de modernisme, (donchs jo crech que si la temporada s'hagués allargat no més que un parell de dias, ens hauría enjegat *La fuerza de la conciencia* ó *La hermana del carretero*), va dir á n'en Zampieri (que á mi'm sembla qu'es home que sab de qué se las heu en això d'escullir obras, peró que per altra part potser també pateix d'alló que diuhen els castellans de que *el hombre es débil);* li va dir, donchs:—«Ja veurás, *carissimo*, déixat d'obras modernas y fem *I nostri buoni villici*, qu'es obra pel públich, y en Masi y jo, l'un pel terme de gresca y l'altre pel terme serio, ens hi lluhirém de valent. »—Creguim, senyor Pietriboni; li parlo ab franquesa: lo qu'es aquell amích meu que li va dir *patúm*, ja sabia'l que's deya, ja; jo'm pensava qu'ho era, peró tant y tant, no ho hauría cregut may. Y si'n té gayres de pensadas com la de ressucitar *cucurullas* tan inconmensurables com la comedia d'en Sardou, potser se tornará tonto.

Els que no hi varen anar, no saben pas

lo que's van perdre. Al primer acte, varen sortir casi tots vestits de pescadors de canya; y de barrila no'n vulguin més. Semblavan en Tonino, en Lui-luí y en Palisse quan fan la entrada cómica. Peró res com el segón acte. En Masi va sortir vestit de capitá de bombers y va jugar á soldats ab tots els *nyebits* de la companyía, y de pallassadas tantas com vulguin. Alló feya l'efecte de trossos de *Urganda la desconocida* y *Sobrinos del Capitán Grant*, fets á la Granvia ó al Circo del Marqués del Duero, ab retalls de Cerbón y xavacanadas esgarrifosas de *troupe* Onofri. Y al acabarse, *gran desfile*, ab un pet de marxa de l'*Aida* tocada per una banda militar, llogada *exprofeso* que... vaja, *el acabóse*! En Pietriboni's va desmayar entre bastidors *commoso per l'efetto de quel finale grrrandioso!....* En Zampieri s'ho mirava desde un palco, no sabent si riure ó si plorar, y al caure'l teló, el públich en massa, cop de *fregir peix*. (Expressió usada per un *célebre* critich musical, que vol dir: xiular).

Lo que va passar durant els tres últims actes, no'ls ho vuy contar, perque'm produhiren un *sopor invencible*, del que'm va treure la Mariani en una escena del ultim acte molt ben jugada.

Y ara, per acabar, dirém una cosa. Si la companyía molt apreciable de la Mariani té de venir á comensar las temporadas en serio, per acabarlas d'aquest modo, val més que no's molesti, perque d'actors dolents ja'n tenim prou ab els de casa.

S. V.

DE PINTURA

Un bon esfors, no pera singularisarse ni enmatllevar als recursos del art una sorpresa, sinó un bon esfors pera que cada un dels artistas busqui en si mateix lo que porta dintre, es lo que'm sembla que fa falta al art catalá; y ha sigut bona proba d'aquest convenciment meu lo qu'he vist aquesta setmana passada á ca'n Rusiñol y á ca'n Joseph Llimona. Parlaré d'en Rusiñol, y un altre día d'en Llimona.

A casa d'aquest artista, ahont vaig anar pera acompanyar al amich Hans Bethge, filosop y poeta refinat d'Alemanía que tenía desitjos de coneixe al nostre poeta pintor, varem poder extassiarnos devant de la producció ben personal, ben propia, d'una interpretació del natural fondament sentida per un refinat somniador qu'emiteix el propi sentiment fonentlo y lligantlo ab lo que'l natural li presenta, rebutjant las asprositats per accentuar tot alló que pot contribuhir á la emoció estética. Y tot resolt sens esfors, sense *pose*, ab noble ingenuitat de confessió.

L'una desprès de l'altra, varen passar per devant dels nostres ulls sorpresos las telas que forman la colecció dels *Jardins abandonats*, y cada una d'ellas era com el cant d'un poema que avalorava l'anterior y feya desitjar el següent; era una part de la idea general qu'en Rusiñol s'havía proposat y que forma un conjunt tan armónich é interessant, que fa pena pensar en dividirlo.

Alló sí qu'es art del que sent en Rusiñol y no un altre artista; alló sí que revela un sentiment personal ben definit! Es l'obra d'un artista que, desprès de buscar y estudiar, ha arribat á descubrirse á si mateix; descubriment qu'es el més dificultós de tots els que poden entrebancar la marxa d'un artista.

Devant d'aquellas telas, indubtablement las millors qu'ha pintat en Rusiñol, no's fa gens ni mica estrany qu'hagi obtingut un éxit franch y unánim á Paris; que *The Studio* li hagi publicat algunas de las obras, dedicantli un article laudatori tal com se'l mereixía.

Si avuy per demá en Rusiñol exposa la seva obra á Barcelona, ¿será ben compresa? ¿No sortirá ningú ab nimietats y mesquinesas d'ofici per regatejarlí'ls aplausos que s'ha ben guanyat?

—

A ca'n Parés el senyor F. Mestres exposa uns retratos que tan sols ofereixen interés pe'ls retratats y per las sevas familias. Un carrer ben entonat ab dugas figuras en primer terme, un y una, que sembla que parlin d'un motíu d'interior, ó bé de que'l primer terme del quadro penja verticalment y están exposats á caure; un hort de cols ab un baylet que sent la *pose*, y un altre quadro ab un cotxe y una senyora que hi puja y qu'es lo millor de lo exposat, encara qu'en ell s'hi notin desproporcions de visualitat d'objectiu.

A. R.

EL PROJECTE DE REFORMAS DEL LICEU

Avans de tot fem una mica d'historia.

L'actual empressari del Teatre del Liceu, acompanyat del pintor escenógraf del mateix, senyor Soler y Rovirosa, realisaren l'estiu passat un viatje á Bayreuth y altras importants poblacions d'Alemania, ab l'objecte (segons deyan els diaris) d'assistir á las representacions de las obras de Wagner, escullir la que aqui devia posarse en la darrera temporada, y portar tot l'aplech de datos necessaris pera que la projectada representació wagneriana fos tot'una solemnitat artistica, es á dir, que's posés en escena d'un modo més digne y respetuós que las anteriors obras de Wagner aqui representadas. De la manera com foren duts á la práctica aquests bons propósits, del modo com s'ha estrenat á Barcelona'l passat hivern el drama musical *Tristan é Isolda*, n'hem parlat ab nostra habitual franquesa en els primers números de aquest periódich, y no hem de tornar ara sobre aquest assumpto.

Peró l'esmentat viatje tenia un segón objecte per lo que's refereix al senyor Soler y Rovirosa, y aquest es el qu'ara aném á analisar. Al enterarse del viatje del pintor escenógraf, la Junta de Govern de la Societat de propietaris del Liceu li encarregá que recullis sas impresions sobre l'estat de las arts escenográficas en els teatres estrangers pera poder servir de base á las reformas que's projectavan en dit teatre. En Soler y Rovirosa cumplí fidelment l'encárrech, y á son retorn presentá una *Memoria* en la que s'hi recopilan els fruyts del seu viatje.

La *Memoria* del senyor Soler y Rovirosa es un trevall fet á conciencia y revela'ls coneixements que aquest pintor té del art de la escenografia. En ella's fa un estudi detallat del escenari de Bayreuth, presentantlo com á tipo en el seu género, y esplicant el modo de funcionar la maquinaria, els procediments tan práctichs com senzills pera construhir el decorat y pera ferlo maniobrar, y'l notabilissim sistema d'il-luminació escénica. Descríu minuciosament las variadas combinacions de llums y l'estudi que pera ferlas jugar de una manera adequada s'ha fet en l'esmentat teatre, demostrant d'un modo *palpable* las excelencias d'aquell escenari, que arriba en aquest punt á una perfecció sens igual. Se ocupa, desprès, en lo qu'anomena *higiene del escenari*, fent una descripció molt gráfica de la deixadesa extraordinaria del de nostre Liceu, é indicant alguns medis pera corretgirho, al menys en gran part. Esplica també las magníficas instalacions de vapor dels teatres alemanys, el notable aparato eléctrich pera imitar las onadas del mar y la plataforma giratoria pera'l cambi instantani de decoració que hi ha instalada en l'escenari del teatre de la Residencia de Munich, acompanyantho tot ab atinadas consideracions de carácter técnich.

Nosaltres, que portats de nostra afició hem recorregut també y examinat minuciosament els escenaris de Bayreuth y de Munich, y admirat (encara que profans en aquest art), sas notabilissimas instalacions escénicas, podém testimoniar la exactitut y la excelent observació que resulta del notable trevall del senyor Soler y Rovirosa, qu'hem llegit ab el major gust. Y ja que al ocuparnos del *Tristan* ens vegerem ab tot sentiment precisats á senyalarli las equivocacions de la *mise en scene*, deplorant, en aquest punt, els negatius resultats de son viatje, ab la mateixa franquesa hem de tributarli ara nostre més sincer elogi per sa magnífica *Memoria* sobre l'art escenográfich d'Alemania, encoratjantlo pera que lluyti, en tot quant estigui de sa part, pera la prompta implantació en nostre atrotinat escenari d'unas reformas que li son en absolut indispensables.

Fins aquí arriba la part bona del projecte de reformas.

—

En vista d'aquests antecedents, nosaltres ens haviam fet la ilusió de que per fi haviam conseguit tenir en el Liceu una Junta de Govern seria, qu'estés al nivell de sa missió, diferenciantse de totas las Juntas qu'en aquella casa s'han succehit. Perque aquells cárrechs han sigut ocupats anys y anys per personas que serán com á particulars molt respectables, peró que han donat repetidas probas de sa ineptitut y que son els principals responsables del llastimós estat anti-artistich de nostre primer teatre. Y no volém parlar ja dels que han cercat arribar á figu-

rar en la Junta ab el móvil d'obtenir aixis una mena de representació que per un cantó satisfeya sa vanitat y per altre'ls proporcionava cert género de *gangas* que coneix molt bé tothóm qu'ha freqüentat els interiors dels escenaris.

Donchs l'actual Junta, en lloch de completar els projectes d'en Soler y Rovirosa pera millorar la *mise en scene*, ab altres projectes pera millorar la desastrosa execució qu'obtenen la casi totalitat de las obras, prescindeix en absolut d'aquest ultim punt de vista, preocupantse tan sols de millorar la ornamentació de la sala d'espectacles. Y tant es aixis, que de doscentas cinquanta mil pessetas que demanava per l'import de las reformas (que per fortuna no han arribat á aprobarse), solzament s'en destina una *quinta part*, ó sian cinquanta mil, á un fi verament artistich, es á dir, á la millora del escenari, y tot lo demés s'inverteix en posar sillons nous, en restaurar la sala, en cambiar la il-luminació d'aquesta y en enxiquir la platea avansant els palcos. No es que deixém de considerar útils algunas d'aquestas innovacions, peró si qu'hem de dir qu'en absolut no son ni de molt tan INDISPENSABLES com las reformas de carácter artistich musical. Qué'n farém de seure ab més comoditat, qué'n treurém de que'ls daurats siguin més lluhents y que hi hagi més claror pera lluhir caras y escots, joyas y pitreras enmidonadas, si l'Art no apar per en lloch y si las obras se han de sentir tan malament com fins ara?

Deixeuvos de milloras més ó menys necesarias y anéu á lo essencial, á lo que ja no pot arribar á un estat pitjor del en que actualment se troba. Preocupis la Junta de millorar las péssimas condicions de la orquesta del teatre, de reglamentarla pera que no s'hi pugui entrar de qualsevol manera y pera que un cop á dins el músich tingui un modo de viure decorós, sense veures obligat á cedir á las imposicions del *cacich* que allí regna com únich amo y que per més senyas se diu Torelló. Cuydin els propietaris, que tants diners gastan anyalment en decorat, de reformar el material d'orquesta, tant en lo que's refereix als instruments com á las partituras, que deurian ésser propietat de la casa, á fi de que'l pobre músich, que no pot ferho de la seva butxaca,'s trobés ab eynas que's poguessin tocar y ab solfas que's poguessin llegir. Estudihin també la reforma radical dels coros, que s'imposa com la que més, comensant per tenir un mestre *fixo* y una escola de cant en la casa, ja que ni'l *Conservatorio Barcelonés* ni l'*Academia Municipal de Música* cumpleixen cap fi artistich dels varis pera que foren creats. Y per fi, cuydin de lligar fort á la Empresa, obligantla á presentar á l'aprobació de la Junta las llistas de la companyia, rebutjant tot lo que no sigui de lley, exigint un cartell al nivell del teatre y no tolerant la serie de *rifadas* que's fan al públich d'un cap al altre de cada temporada, fins al punt de presentar una llista d'artistas y un repertori com el que hi ha anunciat ara als pórtichs del Liceu.

Senyors individuus de la Junta de Govern: pera fer lo qu'han fet fins ara, tant se valia no haver acceptat els cárrechs, puig ab rahó pot dir el públich que l'empressari'ls fa ballar com á ninots á mida del seu gust. Créguinme, tórninse á casa, per més que, ben mirat, ja devian serhi desde'l moment en que una votació contraria'ls ha tirat per terra'l seu *famós* projecte de reforma.

No sé si m'entenen.

JOAQUÍM PENA.

CRÓNICA MUSICAL

El dijous passat doná en el Liceu son darrer concert l'«Orfeó Catalá», ab el *concurs* de la orquesta del Gran Teatre, tenint un ple tan colossal, que fins va haver de sortir del soterrani aquell quadret tan falaguer pels empressaris que diu: *Quedan despachadas todas las localidades.... etc.* Ja'ns aném civilisant, donchs avans el tal quadret no més sortía que per la *serata d'onore* d'algún *grill* mascle ó famella (*vulgo* tenor ó tiple *lleugera*); ara ja surt en els concerts. *Algo es algo, y piano piano si va lontano*

L'Orfeó va cantar regularment el chor de pelegrins del *Tannhäuser*, y obtingué'ls aplausos justíssims de sempre després de la *Mort del escolá* y del grandiós *Credo* de la Missa del *Papa Marcelo* de Palestrina. Després, pera correspondre al obsequi que li feu la orquesta, presidida per son director senyor Nicoláu, consistent en unas hermosas cintas ab dedicatoria y escut de Catalunya,

ricament brodats, que foren colocadas en la *Senyera* devant dels aplaudiments aixordadors de tot el públich (obsequi que, entre paréntessis, se'l mereixen ben bé, perque sense l'Orfeó, *bona nit y bon'bora*, senyor Nicoláu, perque hi hauria hagut *soledad de bancos* y *carrera de ratones.... etc.),* entonaren el valent cant: *Per demunt dels nostres caps hi aixequém una Senyera!,* que fou verament aclamat.

Y un cop retirat l'«Orfeó Catalá», un altre *orfeó* improvisat, cantá al unison, desde tercer, quart y quint pis, palcos, anfiteatre y platea, nostre himne *Els Segadors*, que obtingué un éxit complert.

Y s'acabá'l concert ab la tercera *execució* de la *Novena Sinfonia*, que va anar més desballestadeta encara qu'en las *execucions* anteriors.

—

La «Institució Catalana de Música» que dirigeix el distingit pianista y compositor en Joan Gay, doná en la vetlla del darrer dissapte un triat concert de música religiosa y popular en la gran sala d'actes del Ateneu Barcelonés, devant d'un nombrós y escullit auditori, que la omplia per complert.

Las obras de Mozart, Victoria, Bach y Palestrina que integravan la primera part, obtingueren una interpretació serena y acabada; foren cantadas ab unció, produhint un gran efecte, especialment l'*Alégrat, pobre esperit*, de Bach; l'incomparable *O vos omnes*, de Victoria, y'l *Sanctus* de la missa *Brevis* de Palestrina, y sa execució fou coronada per grans aplausos.

La segona part estava dedicada per complert á la música popular de nostra terra, y en ella la senyora Pichot de Gay va lo que se'n diu encisarnos, cantant aquells ayres montanyenchs tan hermosos, d'una melangía consoladora tan intensa y d'un cayent tan fondo y tan... *nostre*, ab sa hermosa veu extensa y ben timbrada y, sobre tot, ab aquella inmensa gama de matissos ab que frasseja la melodia, engalanantla sempre ab una interpretació y sentiment ben personal. Aixís ho fan els artistas de debó. En totas las melodias populars va ésser ovacionada, especialment en la *Montanya amunt*, de l'Esquerrá; en *Els estudiants de Tolosa*, armonisada per l'Alió; en *La filla del marxant* (pel nostre gust sempre tan bella), armonisada per en Gay, y en el *Plor*, lletra de l'Enrich de Fuentes y música del mateix Gay.

Las cansons alemanyas d'en Maier, que obriren la tercera part, agradaren moltissim y varen ser molt ben cantadas y aplaudidissimas, repetintse'l *Barquer, lo bon barquer* y l'*Amor porta alegria*.

Ressonaren ab la frescal grandiositat de sempre las *Montanyas de Canigó*, y clogueren el concert el *Rossinyol* y'l punxent cant dolorós *Plany*, d'en Morera, que fou aclamat y repetit.

Y cedint als desitjos del auditori, qu'ho demaná á crits, el mestre Gay, més coratjós qu'algún altre, entoná ab son chor l'himne popular *Els Segadors*, essent ovacionat ab deliri. Nostra més coral enhorabona al mestre Gay, á la senyora Pichot de Gay y á tot l'aplech de coristas, per l'agradabilissima vetllada que'ns feren passar.

S. V.

NOVAS

Al meeting catalanista celebrat l'ultim diumenge á Tarragona per iniciativa de la *Unió*, hi va concorre una gentada extraordinaria, y l'entussiasme fou superior encara á lo molt que podia esperarse de la gent d'aquella comarca.

Varen usar de la paraula'ls senyors don Agustí M.ª Gibert, President de l'Associació de Tarragona, don Pere Lloret, don Frederich Renyé y Viladot, don Antón Guasch, don Antón Vidiella, don Joseph Mallofré, don Francisco de P. Bedós, don Joseph M.ª Roca, y'l President de la *Unió Catalanista* don Manel Folguera y Durán. Tots feren atinadas consideracions, no sols pera demostrar que la Causa Catalanista es la causa de la Veritat, puig aixó ja está en la conciencia de tots els bons catalans, sinó pera despertar, encara més viu, el sant amor á la Patria; y'l públich, compenetrantse de tot lo que'ls oradors deyan, els aclamá ab deliri, cantantse al final *Els Segadors* per tota la concurrencia, posada de peu, y donantse á la sortida delirants viscas á Catalunya.

Els catalanistas de Tarragona havian fet al demati una entussiasta rebuda als expedi-

cionaris, y al vespre'ls hi feren una despedida més entussiasta encara.

Avans de celebrarse'l meeting, els expedicionaris havian visitat tot lo més notable de la monumental ciutat, rendint un tribut de respecte á las cendras del gran rey en Jaume'l Conqueridor y del arquebisbe Sagarriga, abdós enterrats en la Catedral.

La Joventut s'havía adherit de tot cor als patriótichs actes que la *Unió Catalanista* celebrá'l diumenge á Tarragona.

Y ara, fins al próxim meeting del Vendrell, que té de celebrarse'l vinent diumenge.

—

Hem rebut l'estudi que sobre'l dibuixant paissista Lluis Rigalt ha publicat en Raimond Casellas, y que l'autor va llegir en una conferencia donada fa poch en el «Centre Excursionista de Catalunya.»

La prempsa va ocuparse llavors d'aquest trevall, en que en Raimond Casellas demostra estar ben possesisonat de lo que tracta, posant de relléu sas ja reconegudas dots criticas.

Li remerciém l'envio.

—

En Santiago Rusiñol y en Joan Gay han tingut la galanteria d'enviarnos un exemplar del quadro poemátich *El Jardí abandonat*, lletra del primer y música del segón.

Els hi remerciém la gentilesa, y ab més extensió parlarém d'aquest interessant llibre, presentat en elegant edició.

—

També hem rebut *Lo Catalá devot*, manual devocionari compost pel doctor Tomás d'A. Rigualt per encárrech de la *Unió Catalanista*.

Com á prólech inserta la traducció de la pastoral del bisbe de Barcelona ordenant la predicació y ensenyansa del Catecisme en llengua catalana.

Es molt lloable la intenció d'oferir als fidels catalans un devocionari pera que no tinguin d'emplear en sos actes intims de devoció una llengua forastera.

—

A nostre estimat company de causa *L'Atlántida* li ha sigut imposada pel govern civil una multa de doscentas pessetas.

—

S'ha publicat un nou cartell del *Quatre Gats* dibuixat per en Casas. En ell hi está representat en Pere Roméu en una actitut molt ben trobada. El dibuix, com d'en Casas; es á dir, fet ab tota la trassa d'un consumat artista.

—

El Jurat calificador dels Jochs Florals de Valencia está format aquest any pels senyors segûents:

Teodor Llorente y Olivares, Pascual Boronat y Barrachina, Pbre., Vicens Dualde y Furió, Francesch Badenes y Dalmáu, Carles Ginez y Vidal, Rigobert Cortina y'l president de *Lo Rat Penat*.

S'ha publicat ja'l cartell, oferintse disset premis per altres tants trevalls.

—

L'ultim número del *Butlletí de la Institució Catalana de Música* publica excelents criticas d'en Gay, en Peypoch y en Pahissa.

—

Hem rebut l'esbós dramátich *Día felís*, de don Antoni Mas y Casanovas, y'l disbarat cómich *La Mágica Negra*, de don M. Reverter y Modolell, publicadas abdugas obras per la «Biblioteca Regional».

—

Periódichs que han visitat nostra redacció durant la setmana última, y ab els quals establím el cambi:

La Palma, de Reus; *L'Art del Pagés*, de Barcelona, y *El Renacimiento español*, de Barcelona.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.
No's tornan els originals.
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.
Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.
Estranger: Un any, 8 pessetas.
Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.
A tots els suscriptors se'ls hi regalará'l *Número antecedent*, que's ven al preu de 25 céntims.
Als qu's suscriguin per un any se'ls hi regalará además el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

SUPLEMENT
ARTÍSTICH LITERARI
SETMANA SANTA

DIJOUS SANT

¡Que n'es de trist el Dijous Sant!
Cad'any lo passo boy plorant.

I

Al meu poblet, qu'es á montanya,
en arribant lo Sant Dijous
s'hi descapdellan els misteris
entre boyrinas, sense sol.
Y la Natura endormiscada
tota recorda aquell trist jorn
quan á la cima del Calvari
s'hi vessá sanch per salvá'l món.
Y plora tot; fins las campanas
han estroncat lo seu ressó
y restan solas y sospesas
dalt l'embarrat del cloquer fosch.
¡Que n'es de trist el Dijous Sant!
Cad'any lo passo boy plorant.

II

En sé al captart, las estenebras
al temple Sant cridan la gent,
y entre l'olor de l'olivera
y de la cera'ls espetechs,
s'ouhen sospirs que del cor ixen;
s'ouhen també fondos gemechs.
Homes y donas els exhalan,
homes y donas, joves, vells;
y á genollons voltan pregayres
lo funerari monument
hont hi reposa'l Deu que un día
ens va gonyar lo dret del Cel.
¡Que n'es de trist el Vespre Sant!
Cad'any lo passo boy plorant.

III

Quan es ben fosch y sens estrellas,
surt pels carres la Processó;
primer la Creu dels improperis
y rera d'Ella dos penons,
y llums y vestas endoladas,
d'un redoblant tétrich ressó,
acompanyant soldats y llansas
que van marcant lo pas sumort...
Lo Sant Sepulcre fa sa vía
y'l poble's posa de genolls.
Els cants tristoys arréu ressonan
y entre ells s'hi escoltan tristos plors.
La Processó del Dijous Sant
cad'any la goyto boy plorant

Antón Busquets y Punset.

LA CREU

I

Si l'ametller te la fruyta amarganta
se l'atravessa pel mitx ab un clau.
Com més endintre del cor se li planta,
te'l fruyt més suau.

Axís la Creu feu la fruyta molt agre
fins que en sos brassos tingué'l Redemptor,
rosats sos llavis ab fel y vinagre
y ab una llansa clavada en lo Cor.

Cóm de la Creu s'endolsía la fruyta!
May de tan dolsa cap arbre n'ha duyta.
Cantau, oh tórtores blanques:
al axapluch de ses branques:
Dulce lignum, dulces clavos,
dulce pondus sustinent.

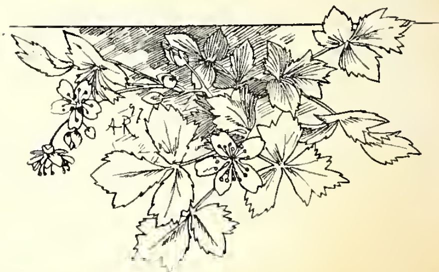
II

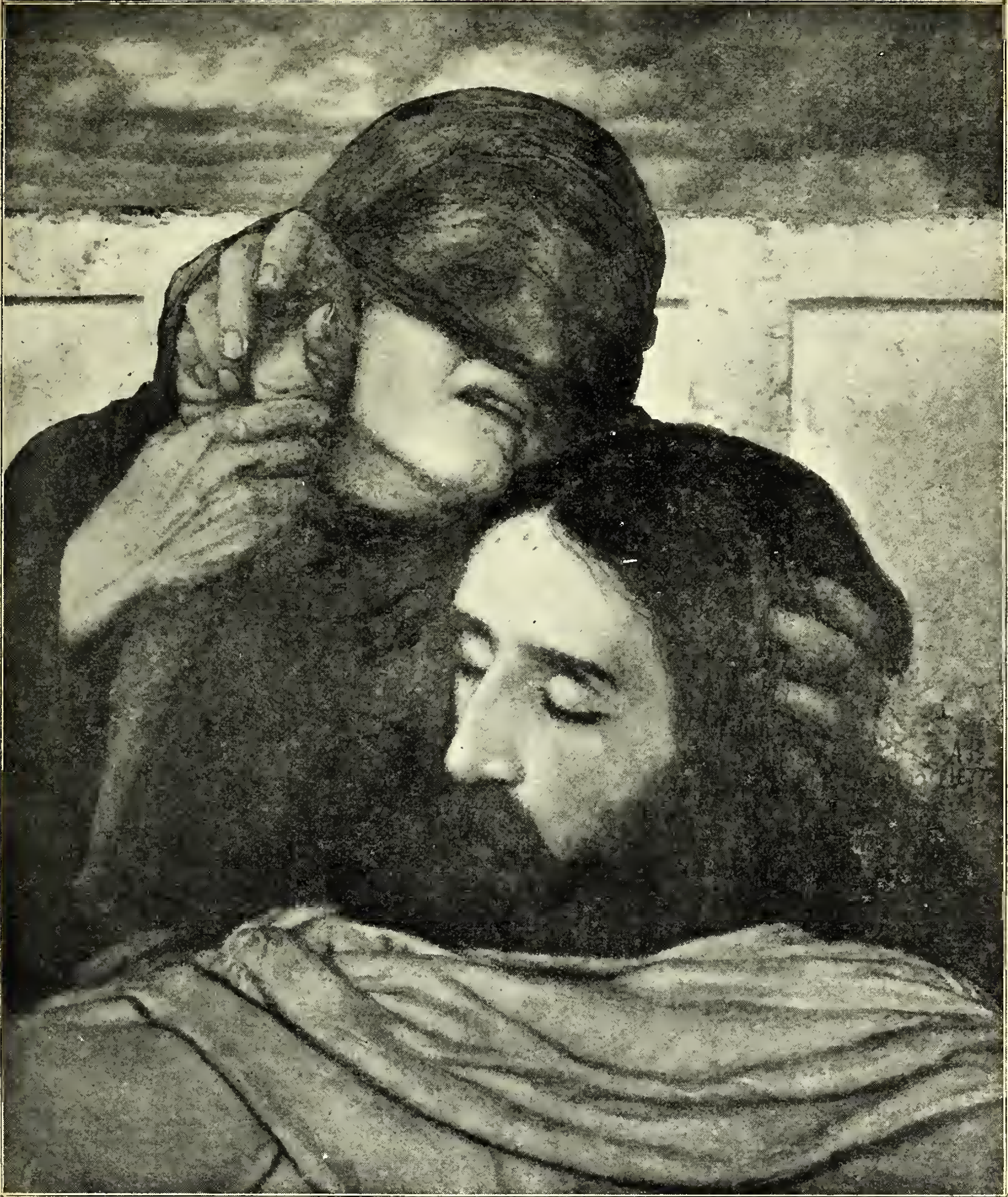
Com l'ametller de les fruytes amargues,
la meva era un fel;
mes hores foren inútils y llargues;
per qui l'ha fet, lo meu cor era un gel.

Per'só Ell mateix ab un clau me'l fería
que encara sagna de nit y de día.

Jo de la Creu acullintme á les branques
canto ab les tórtores blanques:
Dulce lignum, dulces clavos,
dulce pondus sustinent.

Jacinto Verdaguer, Pbre.

Arnold Bocklin.

MATER DOLOROSA

S. Schneider.

JUDAS ISCARIOT

Arnold Bocklin.

STABAT MATER LACRIMOSA

JESÚS AL CEL

L'esbart celest ab greu dolor sospira
clavant los ulls en aquest món llunyá;
y'ls brassos estenent, de sa cadira
s'aixeca Jehová.

En desordre'l cabell, groga la cara,
lo ropatje esquinsat, trémol de fret,
torna afligit y sanguejant encara
Jesús de Nazareth.

Envers lo Pare com á trista ovella
lo Fill camina entre sospirs d'amor,
y ab ulls mirantsel de boyrosa estrella,
li diu sobre del cor:

—Pera'l món deslliurar de la mentida
y acostarlo á ton llabi,'l cor li he dut:
jo á n'ell tot m'he donat en mort y en vida,
y'l món no m'ha volgut.

Als homes los he dit:—«Jo vinch de festa:
vos obro'l cel; doneume hont sojornar.»—
Y tan sols li deixaren á ma testa
la creu per' descansar.

Estrafets y malalts prou me seguían;
mes jo'ls tocava ab amorós condol,
y ells llensavan las crossas y fugían...
y plorava tot sol.

Pobre y descals, de la eternal morada
bé'n feya prometensa als de cor net.
—«De tot es rey,—se deya la gentada,
y's mor de fam y set.»—

Entre'ls homes senzills dotze escullía:
—«Qui més baix segui avuy, més alt seurá.»—
Y en tots la guerra del orgull bullía
per lo lloch de demá.

—«Fins la vida hem de dar si't volen pendre,
qu'es viure—deyan—á tos peus finar.»—
Y dels dotze escullits, un me va vendre
y un altre'm va negar.

Tots poruchs y mesquins m'abandonaren;
dels vils sayons no'm defensá ningú;
y en la creu al morir, mos ulls trobaren
dels dotze, no més hu.—

Calla'l Fill, y una llágrima serpeja
sobre'l rostre del Pare trasmudat;
y amorós en la boca'l petoneja
clamant apesarat:

—Vesten al món, oh Fill, altra vegada;
mes no hi tornis humil, qu'ets lo Senyor:
rey de reys hi has d'anar; tres cops voltada
la testa ab cercle d'or.

Arrossega la porpra en eixa Terra
hont per pobre y senzill no t'han cregut;
arma'ls teus ab las armas de la guerra,
y serás benvolgut.

Feste cremar encens; guardin ta vida
cavalls frisons d'espasas y de creus,
y abaixi'l cap la humanitat rendlda
fins á besar tos peus.—

L'esbart celest aconsolat respira:
lo núvol de tristesa arréu se fon;
seu lo Pare altre cop en sa cadira;
y'l Fill s'entorna al món.

ANGEL GUIMERÁ.

TENEBRAS

Soná l'hora del crim, esglay dels sigles,
que vegé al Just penjat dalt lo Calvari,
y'l sol fugí...
La fosca tenebrosa
s'ensenyorí del món al mitj del día,
lo mar se desfermá, entre udols d'angunia,
s'escruxí estremordida l'aspra serra,
tristos gemechs exiren de las tombas
de son llit axecantse los cadavres;
y en tal trastorn y universal miseria
sols l'Esperit del mal brollá del caos
omplint l'espay d'una infernal riallada,
puix, morta ja la Llibertat per l'home,
d'un món sens Deu veyas senyor y mestre.

—

Cad'any quan aquella hora'l temps esmenta
renova'l temple son dolor.
Y acluca
l'altar sos llums, rodan ramors estranyas
dels fidels en los llabres tremolosos,
mor la oració poruga, prech fondissim
de l'ánima aterrada pel misteri,
y enllá, á fora, en lo cel, cubrintse ab núvols,
lo sol avergonyit sembla que plori!...

—

Bé es dols en la buydor de las tenebras
pregá al Rey de la Llum.
Y la esperansa
revifa'l cor al recordar la gloria
de Jesús desfent l'ombra del sepulcre
quan demunt de la Mort triomfá la Vida.
Y'l veu radiós, brillant, quan per tot cástich
perdoná al món deicida com un pare
perdona al fill traydor, y ab son exemple,
conhort del trist, santificá'ls martiris.
Y'l va seguint quan estimbá als abismes
l'Esperit tenebrós y ab flama nova
encengué ¡oh goig! lo sol de la gran Pasqua,
y quan, ja agermanats esclaus y princeps,
se'n torná al cel, tot benehint sa destra
la sospirada Redempció dels pobles!

—

Mes no tots lliures son.
Qu'en sa fugida
cap al infern la boyra tenebrosa
no tota s'hi engolí. Negras glopadas
sos borralls esbargiren per la terra
y Satán los ha extés demunt dels realmes
hont la cristiana llum brillá més pura,
venjantse de sa gloria al ferhi ploure
la iniquitat, l'oprobi y la injusticia.

Son pobles teus, bon Deu, que ara sufrexen
y may te feren mancament.
Piadosos
foren fills de ta fe y á Tu s'acullen.
Per sos drets, per sas lleys com bons lluytaren
y'ls vencé l'inimich, y ara'n fa befa.
Senyor, Senyor, per qué axí'ls abandonas?
Per sostenir la vida que'ls hi dares
foren com Tu crucificats, y tristos
veuhen rodar los anys desde sa tomba
sens que'ls hi arribi un raig del sol de Pasqua
per alegrar son cor, qu'es ple de vida.

Bon Deu, en aquexa hora de tenebras
tots esperan la llum de ta mirada.
¡Per ta passió, Senyor, son prech ascolta;
y, oh pobles oprimits, confieuse als brassos
del que vencé á la Mort... Seguíu sa vía,
¡Bohemia! ¡Irlanda! ¡Polonia! ¡Catalunya!

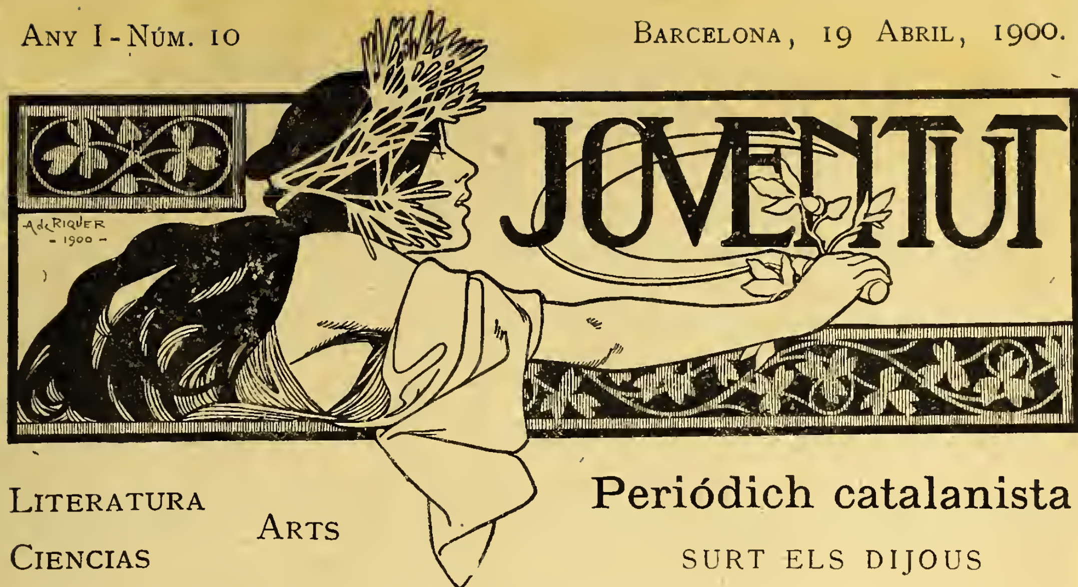
J. FRANQUESA Y GOMIS.

Carolo Crivelli.

Poesía de Mossen JACINTO VERDAGUER

ANY I - NÚM. 10 BARCELONA, 19 ABRIL, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÙMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

FONAMENTS DEL CATALANISME

El Catalanisme com á ciencia politica descansa sobre fonaments que llegitiman sas aspiracions y demostran la rahó de sa existencia. Fora llarch el capitul si'ns volguessim entretenir retrayentlos tots y argumentant á favor de cada un, y com per altra part no es aquest nostre propósit, ens limitarém á fer algunas consideracions.

Deixant de banda'ls fonaments histórichs que son sens dupte'ls més importants, peró també'ls més coneguts, ens trobém ab els d'origen cientifich, que á no existir els primers foran prou pera servir de base y llegitimar ells sols las teorias nacionalistas.

Els primers, ó sian els histórichs, van de dret al cor, y á n'aquesta circunstancia potser es degut l'entussiasme que de cop despertan. Els fonaments cientifichs parlan al cervell y costan més d'entrar; passan un periodo d'incubació avans de fer l'efecte, peró en cambi quan l'han fet deixan rastre. La intensitat de las forsas en igualtat de circunstancias está en rahó inversa de la seva duració; per axò'ls arguments histórichs son d'efectes rápits, intensos, poch duraders, y els d'origen cientifich no obran tan depressa, peró en cambi tenen més llarga duració.

El nacionalisme té per fonament el regoneixement de las varietats, perque entén que son la base del progrés, avens y riquesa dels pobles. Allá hont se manifesta una nova energia, una nova forsa, es que hi ha un germen de vida que convé fomentar. Els organismes no son eterns, els sers no gosan d'inmortalitat; moren els vells pera fer pas als joves, y son aquests la esperansa del demá.

Ajudant al desenrotllo de las varietats, s'ajuda al progrés de la humanitát, perque son ellas las que li portan nou capital de vida. L'uniformisme y la centralisació atentan contra la vida dels petits organismes, fan que'l seu desenrotllo sia raquitich y miserable, priva d'un nou element que ab el temps ha d'ésser sens dupte de gran valua.

Y lo qu'ara dihém es tan cert, que la inmensa volada qu'avuy han pres las ciencias

la deuhen al sistema particularista y analitich que las ha informadas.

—

Ja no n'hi han avuy d'enciclopedistas. Avans podia un home de mitjá talent estar al corrent dels principals punts coneguts per las ciencias totas; avuy, com que no més pera recordar els noms ab que las ciencias se subdivideixen y els capituls que cada subdivisió conté, se necessitaria una memoria sobrenatural, preferim dividir el trevall y realisarlo á conciencia; y la divisió del trevall ha fet que's perfeccionessin els estudis, logrant aixis un major progrés y desenrotllo de totas las ciencias.

Els grans caudals ab que s'han enriquit las diferentas brancas del saber humá han obligat als intelectuals á crear especialitats en totas las carreras. Ab la perfecció d'aquestas, ab l'análissis de cada una d'aquellas parts que avans permaneixian confosas, casi desconegudas, s'ha arribat no tan sols á atresorar ab nous coneixements las qu'existian, sinó que fins se'n han creat de novas.

Es, donchs, una necessitat y representa un poderosissim element de progrés el conreuhar tot lo que's diferencihi de lo conegut.

—

Els moderns estudis antropológichs ens han confirmat que las diferencias qu'existeixen y que donan fesomia propia y característica á cada poble, se manifestan y's fan palpables al pendre midas dels cranis, al estudiar sas cavitats interiors, al pesar y examinar els cervells.

Fonamentadas, estudiadas y conegudas aquestas varietats, neixen la Etnografia y la Etnologia, que, després de sancionarlas y refermarlas, las classifican fentne un tan complert estudi, que avuy ens las presentan diferenciadas ab tal luxo de detalls, qu'es impossible confóndrelas.

Res hauria guanyat la humanitat si després d'haver adquirit aquests coneixements no sapigués aplicarlos.

Si las varietats existeixen y'l seu foment y desenrotllo ha d'ésser font de riquesa y progrés pels pobles, ¿per qué han de permaneixe confosas y agarrotadas? ¿Per qué no se las ha de deixar gosar la vida lliure que pera realisar sa creixensa reclaman? ¿Per qué, robántlashi vida y energias, hem de permetre que las ofegui y corsequi un organisme vell y decrépit que va cap á la fossa?

Nostre sistema es, donchs, cientifich, perque després de fer observació y análissis, un cop trobadas las varietats fins avuy desconegudas, reclama per ellas vida propia y llibertat. Sens aquestas condicions, els elements de riquesa, progrés y benestar que fan grans als pobles, se converteixen en miseria, esclavitut y ruina.

JOSEPH MALLOFRÉ.

«JOVENTUT» A PARIS

Nostre colaborador el distingit escriptor francés M. Jules Villeneau, que com diguerem se troba ja fa temps á Paris per assumptos literaris, havent retrassat son retorn á Barcelona (ahont fa molts anys té fixada sa residencia) pera representar á JOVENTUT en la inauguració de la gran *Festa de la Inteligencia* al fi del sigle XIX, ens ha enviat la següent carta, que será'l prólech de la serie de articles qu'escriurá quan se trobi novament entre nosaltres.

Sr. Director de JOVENTUT: Si bé l'extraordinari trevall qu'he tingut durant ma estada á Paris no m'ha permés correspondre á la honrosa comanda que'm feu aqueixa Redacció, vuy ara enviarvos quatre ratllas pera donar compte de l'obertura de la Exposició Universal.

Espero poder tornar á Barcelona aquesta setmana, puig termenats mos afers, sols he retrassat mon viatje pera representar, encara que indignament, á JOVENTUT en aquesta gran festa. Llavors podré explicarvos las simpatias que aqui tenen per Catalunya y l'agradosa acullida qu'han fet á vostra avansada Revista.

Permeteume, avans, donarvos una bona nova. No sols ha sigut acceptada ma traducció de *María Rosa*, de vostre gran Guimerá, en el teatre Antoine, sinó que puch dirvos qu'en el mateix teatre's representará'l genial drama *La festa del blat*, donchs un conegut escriptor parisench ha solicitat, d'acort ab la direcció, colaborar en sa traducció. Ja vos ho esplicaré aixó y moltas altras cosas; y ara aném al assumpto.

La festa inaugural de la *Grande foire du*

monde, com diuhen els parisenchs, ha superat totas las esperansas en quant á la nombrosa concurrencia de visitants, puig el diumenge, ó siguí'l primer dia de visita pública, se calcula que passaren de 600.000. Malhauradament, res, absolutament res, está acabat, y com deya un obrer al recorre las amplas naus encara buydas de instalacions, «això es una exposició d'*èchaffandage*» (bastidas). La secció espanyola, particularment, está atrassadíssima, donchs sols s'hi. veu en ella completament muntada la instalació d'en Francisco Aurigema. La *Grande pasarelle roulante*, que permet visitar els voltants de la Exposició sense caminar, y que transportá diumenge més de 30.000 personas, la *Grande Roue* y *Le Village Suisse*, ja acabats del tot, son per ara'l *clou* de la Exposició.

Els que vulguin anarhi á estudiar y no á divertirse com qui va á una fira, no cal que's donguin pressa.

No tinch res més que dirvos per avuy. Ah, sí! Alló de las *gitanas andalussas!...* Peró crech que val més no parlarne. Espero, donchs, véureos dintre pochs dias y rescabalarme de mon deute: Rebéu, mentres tant, una forta estreta de má de vostre amich y company

JULES VILLENEAU.

París, 16 abril, 1900.—2 matinada.

CARTA OBERTA Á DON POMPEYUS GENER

Res hi fa que vosté no conegui á qui li dirigeix aquesta carta, ni que jo no tingui l'honor de contarlo entre las personas que'm honran ab la seva amistat. Lo que interessa, lo que'm mou avuy á agafar la ploma, es ferli saber que dins la humil y per molts tan mal compresa classe trevalladora, hi ha un cor (qu'es el meu, y greu me sab no poder parlar en nom de molts altres que pensarán lo mateix) que s'entussiasma y bat ab forsa cada vegada que llegeix un de sos articles en la simpática revista que porta per titul l'encara més simpátich nom de JOVENTUT.

Y no cregui pas que'l que aixis li parla sigui un d'aquestos inconscients que diuhen sempre *amen* al darrer que'ls hi parla, ni un fanátich per cap idea determinada. No suposi tampoch que sigui un desenganyat de la politica, perque may ha estat afiliat á cap dels partits ni sectas qu'han sigut causa de divisió, de confusió y de ruina, no sols en el desgraciat poble espanyol, sinó en casi tots els pobles que forman la humanitat.

No, senyor Gener, no. Ni l'amistat que'm uneix á algunas personas adictas als partits polítichs més avansats, ni'ls discursos que de quan en quan ens engegan nostres primers homes d'Estat, ni'l respecte que'ls desgraciats com jo devém guardar en certas ocasions á nostres superiors, han pogut may, may de la vida, ferme combregar ab las rodas de moli que volían endossarme perque'm declarés partidari d'alguna de las sevas escolas politicas.

Y lo que no ha pogut el respecte, que may ha arribat al servilisme; lo que no ha pogut l'amistat, que si ha suplicat, may fins al punt d'exigir sacrificis d'ideas; lo que no han pogut els discursos, si plens d'eloqüencia, buyts, en el meu concepte, de solucions prácticas, ho ha pogut vosté, senyor Gener, en quatre ratllas; perque'l meu ideal (si es que jo puch tenirne), confós dins del meu cor desde que tinch us de rahó, no havia trobat fins ara una má carinyosa que sapigués mostrármel ben clar, com vosté ho ha fet; perque per més que buscava dins la meva modesta biblioteca llibres que desenrotllessin y traguessin de duptes mon pensament, no havia may trobat la pura essencia y vida que's sobrix en els articles de vosté.

Recullir bona llevor per tot el món; sembrarla en terra catalana, si Castella la rebutja; conreuharla ab l'adob que la experiencia y'l estudi puguin proporcionarnos; y després d'espurgar la mala herba que podrá rebrotar encara del vell planter de preocupacions rancias y desordres escandalosos, saborejar els fruyts dolcissims de Llibertat sens limits que dita llevor per forsa ha de rendir.

Aixís resumeixo jo'ls sabrosissims articles publicats per vosté en els números 5 y 8 del periódich JOVENTUT; y aquest resúm (transcrít aquí ab pocas y tal volta no prou apropiadas paraulas), es lo que á mi m'ha tret del escepticisme en que fa alguns anys vivia, fentme creure qu'encara es possible una redempció social, ja que personas dels coneixements de vosté han arbolat la bandera

pera que aqueixa redempció puga ser portada á la práctica.

Poden, si volen, alguns sectaris, ó alguns assalariats, que's creuhen *sabis*, riures de las aspiracions de vosté considerantlas utópicas; també altres *sabis* se van riure del célebre navegant genovés, y aquest, per tota venjansa, va regalárloshi un nou món.

Y un nou món, ja que's diu *inactual*, es el que porta vosté dins de sa privilegiada inteligencia; y un nou món, ja que's diu *supernacional*, es el qu'ofereix á quants res tenen que veure ab els desastres qu'ha sufert la que'n diuhen patria espanyola.

Per lo tant, senyor Gener, molt poch han d'importarli las burlas dels esperits mesquins; y crech que no es necessari aconsellarli que segueixi'l camí que á tan bona hora ha emprés, segur de que, molt prompte, no fará un partit polítich com els que avuy existeixen, sinó quelcóm més, que sens dupte portará la riquesa, tant moral com material, á la humanitat, y, molt particularment, á aquesta desgraciada terra catalana, que per culpa dels governs centralisadors no pot desenrotllar, com foran sos desitjos, els elements de vida que guarda dins de son cor.

Y pregantli que dispensi l'atreviment, s'ofereix com á correligionari de vosté son afectíssim servidor,

JOSEPH ARNAU.

PAGESÍVOLA

Desde ta reixa m'ho vas jurar,
y d'alashoras, bella María,
sens faltar día
sota ta reixa vareig tornar.

Quan totjust l'auba treya claror,
trescant pels marges per fer dressera,
dona encisera,
vers tu corría, sedent d'amor.

Ab lo gambeto penjat al bras,
corra que corra quan aclaría.
Quína alegría
quan en la plana veya'l teu mas!

De ta finestra guaytava endins...
La defensava reixa envellída
tota guarnida
de campanetas y jessamins.

Com flor bressada pel ventítjol,
ma vida, eixías boy tremolosa,
en tant l'alosa
pel camp filava son himne al sol.

Parlavam d'ángels y somnis d'or,
del dols mormuri de las cascadas,
de bellas fadas
y de poncellas que's tornan flor.

D'aquella festa, quan á n'el ball
trémol vaig dirte que t'estimava,
que'l cor servava
ta bella imatje com un mirall...

Y'l sol s'alsava per las buydors,
daurant las serras de la encontrada,
enjoyellada
ab cants, y aromas, y aucells, y flors.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERINYÁ.

LOS CARAMELLAYRES DEL ROSER

Quan els pardals comensavan la xerradissa entre'ls canyissars de la bassa del Moli y'l sol llustrejava totjust las cimallas de Solterra y de la Gabarra, se trobaren aplegats, tots xiroys, els vistosos caramellayres del Roser ran á ran del muralló de l'era d'en Costa, donant el darrer assaig als goigs de la Verge y al esplet de corrandas ab que devian los fadrins festejar á las mossotas montanyanas, per mor de fer més galán aplega. Caygudas del campanar las cinch batalladas matinals, se partiren en dugas collas á fi de voltar per oposadas direccions tota la parroquia. Els uns s'enfilaren cap á la Corneyal emportantsen al noy Camas ab son violi grinyolayre, que tocava ab una afició encisadora, encara que no's feya pas cárrech de que sacrificava las orellas dels filarmónichs del poble que se'l miravan sempre ab compassió. Els altres seguiren al Serras, que ab la cornamusa á la espatlla, com un cabrit enflocat, y son tipich corbatí vermell, devallava cap al sot de Montsoli ahont també feya cap jo, ab la seguretat de contemplar una de las més tipicas costums de la meva anyorada terrica.

—A fe de neu que cad'any me passa lo mateix. En arribant la Pasca me desoblido del feix d'anys que tragino al demunt y'm sento jove, podé més jove que vosaltres!—deya'l vell Tica, boy arriscant la perillosa palanca de Fontfreda, per ahont s'escorra joganera y escumosa la riera de Montsoli; y plantantse al bell mitj, afegí:

—Enguany comensarém per la Casilla, y os prometo bon recapte. Ja'm va avisar la Tona eixint de Missa'l diumenge passat; ¡ey! cal que afinéu las veus, perque si no cantém pas com cal, diu que no més ens donará'ls ous per la Mare de Deu, y nosaltres haurém d'anar á trencá'l dejuni á la casa Vella ó á la Comtesa, perque las casas qu'ara trobarém son pobretas y ab trevalls poden cumplir ab lo present pel Roser. Pro per xó jo hi vaig segur á la Casilla, perque á la Tona la deixaré parada ab el rengle de corrandas que li vull endressar. Bé m'ho diu prou ella: — Refútrals de Tica! quan vens á caramellas, ab las tevas corrandotas me fas venir un formigó al cor, qu'en bona fe sembla talment que torni á n'aquell temps quan me feyas l'aleta.—Ab aixó ja ho veyéu, noys; comenséu d'ensalivar perque'l companatje anirá com cal.—

Ab aqueixa conversa, que'ls rossinyols seguian, arribarem al portal de la Masia bon punt una xamosa donzella regava las motas d'aufábrega y clavellineras del finestral.

—Ahónt tens la Padrina? — li cridá'l Tica —Digali que surti, que n'hi porto un rengle que li plaurán molt.—

La noya tota avergonyida's ficá á dintre, en tant que la jovenalla's revoltava contra l'avi perque'ls havia compromés fent retirar aquella poncella, com que las caramellas fossin pels vells.

—¡Ay, minyons, no sabria qué dirhi á las altras casas; ja os deixaré en pau; pro en aquesta haig de lluhirme. No os mancarán mossotas ab las que podréu esplayar vostre jovenivol cor. Per una més ó menys!... Altrament, bé'm podéu donar un xich de player; y en demés, que no sabéu que *quan el Montseny blanqueja bogeja?* Ben clar ho canta l'adagi, encara que sé de sobras que á'n á mi'm teniu per un gat dels frares...—

Aixis s'anava escarrassant, fent dissipá'l mal humor de la jovenalla, quan la mestressa doná ordre de cantar las caramellas, que, com á la primera casa, eixiren llisas y flayrosas com el devassall de falgueras y clapas de lliroya qu'engarlandavan la devallant de la turonada de las Clotas. Bon punt acabá la rescobla dels goigs:

Puig la vostra Senyoría
n'es la Verge del Roser,

que queya frescoya als cors dels senzills pagesos, las noyas del mas y pastoras y porqueyrolas demanaren las corrandas, las desitjadas corrandas, ahont tots els caramellayres s'hi lluhiren, sobretot l'avi Tica que no las quedava pas á deure com vulgarment se diu, engegantne unas que feyan una má de blanch; y totas endressadas á la seva predilecta la Tona, que hi espletava unas rialladas que ressonavan per tota la clotada, fent esglayar á la jovenalla de la casa que se la miravan ab estranyesa, com tement un arrel de follia.

Cansat y esgargamellat, deixá anar per fi de festa la darrera:

Si cantéu per las més jovas,
jo per l'avia cantaré,

qu'es la rosa més xamosa
que floreix en eix roser,

qu'en Serras afiligranava de valent ab la cornamusa engojant aquell rieral que talment pareixia un paradis somniador. Se'ns hi escorregué, sens adonárnosen, mitja horeta ben bona que'ns faria prou fretura per acanar la pujada de la Teyeda y devallar després a la Fábrega, ahont ens haviam de trobar ab la colla d'en Camas. Ens despedirem d'aquella santa gent, y ab alegria inesplicable seguirem las casas que'ns tocavan; fent compassos d'espera á la Comtesa, ahont el bo del Sagal ens tenia preparada una brena y una beguda que res hi mancava: després per la Cau, Mascarbó, Las Auledas, masias de las més vistosas, ahont cantavan el jorn de caramellas com á fetxa memorable.

Al tombar lo Pla de las Arenas per agafar lo cortiol de la Fábrega, sentirem l'altra colla cantant á la Casota acompanyats pels *nyigunyichs* del violí del Camas, que ab tot y plaurem de valent per lo tipich del quadro, m'esborronavan. Ens ajuntarem ab ells, y en animada conxorxa arribarem á la Masia esmentada, ahont de consuetut s'hi obsequiava als caramellayres ab un dinar abundós. Cedida la presidencia al avi Animé, y posats á sos costats el Tica y en Serras, ens disposarem á buydar platas y més platas de viandas delicadas que'ns servian unas galans y escotoridas donzellas que ab la rialla á flor de llabi seguian las brometas ignocentas de tot l'esplet de jovent que desensopia aquell soberch y solitari casal ahont s'hi escorren tristoys els demés jorns del any.

La vista que's descubria desde'l menjador era encisadora! Ferem obrir de bat á bat els finestrals y'l geganti Montseny se'ns abocá ab tota sa fantástica bellesa. Jo me'l mirava al meu enamorat Montseny ab l'interés ab que'l galán se mira l'aymia. En sas serraladas y en sas gorgas y en sos boscatjes hi so anat á fantasiar, y l'afecte que m'inspira y la veneració ab que l'aguayto han fet náixer en mi una dolsa melangia, en la que'm rabejo de cos y d'ánima. Quan estava al bo de mos somnis, la colla de companys se disposava á marxar. La tarde queya, y trepant las devalladas d'aquells turons, ab la xerradissa de aucells y ab lo fresseig d'ayguas de torrentars y reguerols, jo'm trobava del tot bé.

Seguirem casas y més casas... Las cistellas totas á curull feyan goig de mirar. Els bons ous y la bona carnsalada donavan á entendre que la devoció á la Verge del Roser no minva pas un punt. Y vinga anar esgranant los goigs de la Sobirana Reyna que alegravan als mústichs pagesos; y altre tant feyan las corrandas, que las minyonetas escoltavan corpresas d'una dolsa esperansa.

Deixant enrera'l Serrat y la Pedrallarga, á toch d'oració entrarem al poble sadolls d'alegria, fent trontollar els carrers ab nostras canturias qu'eixian á escoltar la bona gent. La darrera cantada fou á la plassa de dalt, ahont s'hi trobavan las collas dels que tenian d'eixir nit enllá.

Enguany no hi so anat á caramellas: sols he pogut lliurarme de l'anyoransa que per tan bella costúm sento, escalabornant aquestos recorts dolsos.

JORDI D'OSOR.

L'AIXELABRAT

(BOSQUEIX D'UN DRAMA.)

La familia Abet havia desenrotllat sa fortuna seguint la grandiosa marxa ascendent qu'havia emprés nostra capital.

Don Pere Abet era fill únich d'uns modestos betas y fils que vingueren d'una població de la provincia de Lleyda, y que al establirse aquí trevallaren molt pera darli una bona instrucció comercial. Peró ell volava més alt que'ls seus pares, y veyent escás pervenir darrera del taulell de la tenda, procurá saltar *á Bolsa*, ahont se procurá una serie de relacions que li valgueren moltissim pera las sevas desmesuradas ansias de posessió. En poch temps entengué'l *teje maneje* de la casa, y com qu'era home de pit y que sabia acostarse á qui li convenia, prompte va llensarse á algunas jugadas que li varen resultar productivas. Pochs anys després havia fet una petita fortuna, de la que's serví per endogalar á un modest industrial que tenia una fábrica moguda per un salt d'aygua del Llobregat; fábrica que, á la volta d'alguns anys, va convertirse en importantissima colonia fabril del senyor Abet.

Aquest era, com se va veyent, y segons l'eufemisme al us, un home práctich, un d'aquells homes que tiran pera richs sense

reparar en els medis que usan pera lograr sos propósits, seguint aquella máxima de Rostchild que diu: «Qui no es rich es perque no vol; peró ha de passar per sobre de tot pera conseguirho.»

Res té d'estrany, donchs, que sapigués pendre posicions per arribar á dalt de tot un home de las qualitats de don Pere Abet, representadas per poca aprensió y cert talent natural que li permetia veurehi més clar que la majoria dels que'l rodejavan. Ell va aprofitar la oportunitat del temps, qu'oferia una serie de capitals desitjosos de colocació; ell va ser d'algunas d'aquellas societats de crédit que's dedicaren á engolirlos, costant moltas llágrimas á molts y molts ignocents qu'entregaren sos estalvis á la sinagoga cristiana qu'anava enriquintse á costas de sa bona fe. Aixis el senyor Abet arribá á agavellar un dels capitals més sólits de Barcelona.

Un cop obtinguda la fortuna, li va ocorre al senyor Abet el fenómeno que's repeteix sovint en tots els *parvenus:* va sentir la necessitat de presumir.

Ab el diferents viatjes que per qüestions de negoci havia fet al estranger, se li havian empeltat algunas prácticas de l'alta burgesia, prácticas que foren estrafetas á casa seva. Va pendre institutriu inglesa pera la noya; aumentá'l servey ab dos criats castellans, cuyner y donzella; va remontar la quadra en gran, y encarregá mobiliari nou, y tot l'arreglo de la casa, á un industrial francés. Aquest va ferse cárrech del *cas* que tenia devant, y va aplicarli la medecina deguda servintlo conforme á sos gustos, omplintli la casa de sedas, velluts y cortinatjes de tonalitats rabiosas, esculpturas, mobles, quadros, *bibelots* y demés objectes d'escás valor artistich, peró apropósit pera fer els mirallets á las alosas enriquidas y pera deixar satisfeta la vanitat del *americano.*

La noya fou educada com tantas *ninas* de casa rica: consentintli tot y cultivantli únicament aquellas inclinacions que podian contribuhir á fer d'ella un sér frivol y elegantment vulgar.

L'heréu, en *Pepe*, va passar alguns anys al Jesuitas, y després de curta temporada de Paris, l'enviaren á un col-legi aristocrátich d'Alemania que, segons deya son pare, hi haviaestat l'Alfonso XII; pronunciant tan ampulosament aquest nom, com si á dintre de la boca hi tingués la persona del rey difunt. Allí varen completar la seva educació, ensenyantli algunas fórmulas socials, pocas fórmulas algebraicas, aritmética superior, esgrima, equitació y alguns jochs inglesos; y va tornar á casa ab aqueix gran bagatje de coneixements y xapurrejant una mica l'alemany y'l francés.

El pare va iniciarlo en els negocis, y no va trigar gayre á trobar en ell un descans, perque'l noy, apart d'algunas diferencias de forma y certs refinaments viciosos, semblava una reproducció exacta del pare. Y aquest no cabia á la pell, considerant que son heréu seria un home de profit.

Aixis qu'en *Pepe* Abet va cumplir vinticinch anys, s'encarregá de la regencia de la casa, y esdevingué en poch temps un dels elements joves més coneguts. Tenia bons cavalls y cotxes de ca'n Binder; se'l veya á toros, á carreras y al Polo-Club; sabia jugarse un feix de bitllets al bacarat y al trenta y quaranta; no faltava als estrenos; tenia *queridas*... Era, en fi, un element ab qui podia contarse sempre pera tot lo que fos exhibició y vici, encara que, tractantse de lo ultim, procurés cubrir las formas, perque, com portava la firma de la casa, tenia obligació de fer el serio y de preocuparse del qué dirán.

Tot anava vent en popa á casa de don Pere Abet. La satisfacció la bescantavan fins els animals de la casa per lo grassos y lluhents; y ningú hauria pogut imaginarse que la primera inquietut d'aquella familia la produhiria l'anémica y ensopida Fanny, desapareixent de la casa payral ab la institutriu sense deixar rastre.

No'n volguéu més de passos y telégramas infructuosos dels que va fer el pare. Mes la parella fugitiva fou trobada pel segón germá, en Salvador, que vivia la major part del any á Brusselas, y que, com á home de món, al tenir noticia del fet, tingué també la inspiració de que Paris, la *ville lumière*, hauria atret poderosament á la Fanny. Sense pensarshi gayre, va pendre'l rápit que conduheix de Brusselas á la capital francesa, y pochs ressorts va tenir de tocar pera trobar á sa germana. Al dia següent la institutriu sortia cap á Inglaterra, y'ls dos germans tornavan

á Barcelona, en quina estació'ls esperavan don Pere y una senyora mal carada.

La Fanny fou conduhida inmediatament á una finca ahont hi va passar llarga temporada, fins que'l rum-rum de la seva excéntrica fugida va desapareixe. A don Pere va molestarlo molt *la cosa*, peró no per son aspecte moral, sinó pel dir de la gent. Qui més va disgustarse va ser en Salvador; y no es estrany, tenint en compte sas qualitats éticas.

Ab l'arribada d'en Salvador entrá la familia Abet en una fasse nova. En Salvador havía ja cumplert els vinticinch anys, dels quals n'havia passat deu al estranger, descontant las curtas temporadas que venia pera veure á sa familia. Havia fet la carrera d'enginyer industrial á Brusselas, passant després temporadas á Paris, Manchester, Londres y altras capitals. Sa poderosa inteligencia, oberta á tot lo que fos progressiu, s'havia esplatjat en l'atmósfera cosmopolita en que havia viscut, dedicant sos esforsos no solzament á la ciencia, sinó també á lás qüestions sociológicas y artísticas. Entre'l bagatje de llibres que portá hi figuravan els noms dels més grans pensadors de la humanitat.

Don Pere resolgué inmediatament aprofitar els serveys de son fill Salvador. posantlo com á director técnich de la colonia, y als pochs mesos la influencia del nou director s'hi notá en la serie d'avensos qu'en la maquinaria de la fábrica anaren introduhintse. Y marxant tot vent en popa, aviat va renáixer la tranquilitat en la familia Abet, puig lo de la noya ja s'havia desvanescut per complert, y sa fugida sols servia de tema de murmuració en certs centres hont s'hi reuneixen malas llenguas.

Las personas serias no davan cap importancia al assumpto, sobretot desde que la Fanny s'havia casat ab cert comte, ab qui ja tenia relacions desde molt avans de l'aventura. Sols els envejosos ó'ls xerrayres deyan que'l comte era home poch aprensiu, qu'havia passat per tot ab tal de daurar els seus blassons.

Aqueixa santa pau burgesa va enterbolirse alguna vegada per diferencias d'apreciació entre don Pere y en Salvador; mes la cosa no prenia proporcions serias. Creya don Pere que las ideas de son fill no passarian del terreno teórich, y encara que veya ab poca satisfacció sas relacions ab certs pensadors qu'ell calificava de contraris al ordre social, no podia sospitar qu'en Salvador, en el terreno práctich, conspirés may contra'ls seus propis interessos.

La sorpresa de don Pere fou extraordinaria'l dia que va presentárseli una comissió d'obrers de la fábrica, formulant en nom d'ells en Salvador la demanda. Don Pere va sentir que tota la sanch li pujava al cervell al veure á son fill; mes va dominarse, y respongué á la comissió que's volia pendre un plasso de quaranta vuyt horas ans de contestar concretament. Y sortiren els obrers, y quedaren sols pare y fill, y digué don Pere:

—¿Ja tens idea precisa del acte qu'acabas de realisar? ¿Has calculat ben bé tota la gravetat qu'entranya?... Suposo que no, y per aquest motiu es necessari que parlém, á fi d'evitar repeticions de fets tan contraris als nostres interessos.

—Pera mi,—contestá en Salvador,—l'interés suprém y primordial es el de la meva conciencia, y ja estich content si, al consultarla,'m contesta qu'he cumplert el meu dever, posantme al costat de lo just.

—Caborias! Tu ets un ignocent, un aixelabrat que no sab res de la vida práctica. Has llegit munts de llibrots de quatre esplotadors que sols serveixen pera pertorbar las inteligencias dels romántichs de bona fe com tu, y pera excitar las malas passions del baix poble. La vida es un camp hont el xavo lluytará sempre contra la pesseta; y d'aquesta lluyta se'n aprofitan alguns caps de colla que saben esplotar als tontos y als dolents, predicántloshi doctrinas qu'han llegit (peró que no han pahit) en alguns autors que figuran en la teva biblioteca. En definitiva, fan bé tots aqueixos al agenciarse'ls medis de viure y voler *emanciparse*, com ells diuhen; com també fem bé nosaltres resistintlos; peró lo que no té explicació racional, es que un home com tu, colocat en una situació contraria á la d'ells defensi la seva causa y contribuheixi á la pertorbació present, que fará necessaria la unió de tots els homes d'ordre y dels que tenim quelcóm que perdre, pera resoldre'l problema mitjansant la forsa: es á dir: ametrallantlos.

—Ab molt respecte dech contestarte que no puch estar conforme ab lo qu'acabas

d'exposar. Tu veus la qüestió á través d'un prejudici social que t'impideix judicar ab serenitat. En cambi, jo, estich seré; procuro colocarme en terreno neutral, y procuro també que la meva opinió s'inspiri en la equitat y en la justicia. Creume que va molt errat aquell que solzament se preocupa d'interessos materials. Hi ha quelcóm molt més gran y respectable: el sentiment de justicia, que dona tranquilitat á la conciencia y fortifica y enlayra al individuu sobre tot lo que'l rodeja.—

Don Pere, descomponentse y exaltantse, exclamá:

—Veig qu'estás completament perdut, y que tenen rahó'ls que diuhen que la *malura moderna* t'ha agafat de ple á ple. Es clar que no puch donar la culpa á ningú; regonech qu'es tota meva, tota, per haverte enviat al estranger y haverte concedit una llibertat de que tan mal us has fet. Ja t'he dit que no veya ab gust la teva manera de pensar; peró'm creya que las tevas bojerías no havian de passar may del terreno teórich. Sufria, com es natural, quan alguna persona seria m'esplicava certas excentricitats tevas; veya ab disgust que gastavas molt, no pera dar llustre á la casa, sinó pera protegir á artistas y literats pobres, contribuhint á sostenir á quatre ganduls que ab la escusa d'anar á estudiar pintura moderna á París, art antich á Italia y música de Wagner á Alemania,'s riuhen de la candidesa teva y dels que professan las tevas ideas. Tot aixó jo ho pensava; peró no deya res, era tolerant, cregut de que tu sabrías correspondre á la meva manera de procedir. M'he equivocat. Quina diferencia entre tu y en *Pepe!* Aquest gasta, peró fa lluhir la casa; sab tractarse ab la gent quals relacions convenen, y será un digne successor meu. Repeteixo que m'he equivocat, y que jo mateix m'he ficat l'enemich á casa, al ficarhi un aixelabrat com tu!

—Inútil fora — va objectar en Salvador — volerte demostrar lo contrari. Un dels dos está equivocat. Jo estich convensut de qu'ets tu, y espero que'l temps me dongui la rahó. Jo quedaré satisfet si pot aprofitarse pera res que sigui *práctich*, com tu dius, mon romanticisme de servir la causa de la justicia. Pensa bé la contestació qu'has de donar dintre quaranta vuyt horas. Serénat; déixat de prejudicis; fes que la caixa no pugui més que'l cervell.—

Y, ditas aquestas paraulas, en Salvador se'n va anar, verdaderament emocionat, de la presència de son pare.

Aquella ánima serena que ab tanta intensitat sentia la justicia y la solidaritat social, passava una de las crissis més agudas. La inteligencia poderosa y l'esperit lliure que s'albergavan en ell, no defallían; peró son cor noble y generós no podia menys de sentir fonda amargor al convéncers de que tot un món moral el separava del que li havía dat el sér, com també sufria per lo que podia succehirli al seu pare si s'entossudia en no voler complaure als trevalladors. Aixís es que aquellas quaranta vuyt horas foren per en Salvador de verdader martiri.

Un cop espirat el plasso, la comissió obrera's va presentar pera coneixe la resolució de don Pere. Aquest proposá una fórmula de transacció qu'acceptaren els obrers; peró com que'l cap de colla no va cumplir el compromís, la vaga va esclatar en forma violentíssima, sufrint perduas de consideració trevall y capital, exaltantse de tal manera'ls ánims, que vingueren una serie de repressalias, quals resultats foren persecucions, processos y tots els incidents propis dels períodes anormals en que las passions arriban á la exasperació.

Tant varen complicarse las cosas, que un día, excitats els trevalladors y prenent per una provocació la presencia de don Pere y son fill *Pepe* á la colonía, decidiren calar foch á la fábrica. Grupos numerosíssims, atiats per l'odi, varen desarmar als civils. Entraren després á la fabrica, y uns quants dels més exaltats arribaren fins á l'habitació hont s'havian refugiat don Pere y en *Pepe*, qu'haurian sigut víctimas de la indignació d'aquells homes si en Salvador no hagués aparegut á temps, cubrintlos ab son cos y salvántloshi aixís la vida tot exposant la seva.

Y don Pere, esglayat, va compendre llavors que'ls trevalladors acabavan de posar en práctica la seva teoria, la del dret de la forsa; y ab els ulls negats de llágrimas abrassá á n'en Salvador y li digué:

—Estich convensut de que tu tenías rahó. Ha guanyat la forsa; peró l'esperit de justi-

cia que tu representas ha salvat la meva vida y la del teu germá. Tu ets superior á nosaltres! Aquesta colonia es teva! Fes lo que vulguis d'ella!—

Varen abrassarse ab efussió pare y fill... El món vell y'l món nou s'abrassaren!

Y al cap de pochs anys, la colonia d'en Abet, que tan mala anomenada tenia en tota la ribera del Llobregat, quedá convertida en una Cooperativa de producció, especie de temple del trevall hont oficiava com á gran sacerdot l'enginyer Salvador, ajudat per milers de trevalladors que rebian satisfets, en la forma més propera á la equitat, lo que'ls hi corresponia pels seus esforsos.

Molt contribuhiria á la cultura social la abundancia de *cigalas* com en Salvador, especialment en aquesta terra hont tant s'ha abusat de fer la *formiga*.

CARLES COSTA.

«IFIGENIA A TAURIDA», DE GLUCK, Y EL PÚBLICH BARCELONÍ

Després de més d'un sigle d'existencia, ha arribat á estrenarse á Barcelona aquesta hermosa obra del gran Gluck. La personalitat del músich s'hi veu en ella magnificament compenetrada ab la grandiosa tragedia grega que li serveix d'assumpto, formant lletra y música, d'un cap al altre de l'obra, un armónich conjunt d'homogeneitat complerta. En ella s'hi troba una potent expressió dramática, ab tot y la simplicitat de la orquestació. Gluck realisa la fusió de la poesia ab la música, fent d'aquesta'l complement necessari del drama parlat, desterrant del drama lirich tots els artificis que res tenen que veure ab el desenrotllo natural de l'acció, convertint al cantant en un verdader actor y no en un joglar de la gola, y fent que l'ample recitat y la serena melodia constituheixin els factors únichs del drama musical. *Ifigenia á Taurida* es una demostració práctica de las, en aquella época, revolucionarias teorias de son autor, que tan bellament havia exposat en el prólech d'*Alceste;* y en l'audició d'aquella, com en la de totas sas obras, nostre esperit s'esplatja y ens transporta á las regions serenas ahont la inspiració del geni alemany ha lograt fecondar l'Art musical per medi de l'intim consorci entre la Bellesa pura y la pura Veritat.

De la primera audició d'aquesta obra n'hem sortit fondament complaguts, ab l'ánima confortada per las suaus armonias d'un Art tan pur com senzill, malgrat els nombrosos defectes d'execució y la irrespectuosa actitut del públich barceloní, de la que'n parlarém més endevant.

Ab una curta introducció en que s'inicia la tempestat qu'esclata en escena, comensa l'obra. Tota aquesta primera escena es d'un carácter descriptiu que impresiona fondament y en el que Gluck se mostra consumat mestre, majorment donada la senzillesa dels medis de que disposava. Ifigenia invoca als deus en una pregaria hermosíssima, d'un estil tan sever com perfecte, en la que'l mestre ha vessat á dolls la inspiració y que, ab tot y produhirnos un excelent efecte, aquest hauria sigut molt més gran si l'hagués cantada una artista de conciencia. El coro de sacerdotissas de Diana que comenta las exclamacions d'Ifigenia, té tota la grandiositat del coro de la tragedia grega. La entrada en escena del poble ofereix un viu contrast ab las anteriors escenas, y encara que'l coro es d'un ritme potser un xich vulgar, presenta ab tot un sagell ben caracteristich. Molt notables son las dansas ab que fineix el primer acte, sobretot en el primer de sos temps, que trobém inspiradissim, essent armonisadas ab la elegancia y sobrietat de costúm en son autor, y també ab un colorit admirable.

El dúo ab que comensa'l segón acte es de una magnifica expressió dramática. Las enérgicas exclamacions d'Orestes contrastan ab l'hermos cant qu'entona Pilades, ple de la més inspirada melodiá. Al quedar sol Orestes y entregarse á son dolorós desespero, la orquesta descriu maravellosament la terrible lluyta de son ánima, produhintnos una extraordinaria impresió. Igualment grandiosa es la escena de las Furias ab sa típica dansa fantástica, sobtadament interrompuda per la aparició de Clytemnestra. Els corals d'aquesta escena han de produhir un gran efecte quan puguin sentirse com es degut. Molt inspirada y del tot identificada ab l'esperit del llibre resulta la escena de la ceremonia pagana que clou aquest acte, un dels més hermosos de l'obra en nostre concepte.

L'acte tercer se reduheix, després d'unas curtas y sentidas lamentacions d'Ifigenia, á la gran escena entre ella y els dos captius pera decidir la sort d'aquestos. Es tota aquesta escena d'una gran justesa de colorit per sa admirable tensió dramática, que creix per moments fins arribar á la lluyta sens igual entre Pilades y Orestes, per oferirse mutuament l'hermós sacrifici de sas vidas. La invocació de Pilades al final d'aquest acte no varem trobarla al mateix nivell musical de las anteriors escenas, potser degut en part á defecte de interpretació.

L'obra's desenllassa en el temple de Diana, ahont va á consumarse'l sacrifici. Els cants de las sacerdotissas produheixen un magnifich efecte, aixis com tots els preliminars pera'l sacrifici sagrat. La orquesta reflexa ab gran veritat el profond dolor d'Ifigenia, que's

converteix en ardenta joya al descubrir en Orestes son germá idolatrat De gran forsa dramática resulta tot el final, en que's desenrotlla la lluyta entre grechs y escitas, que fineix ab un cant per la victoria d'aquells, ple de tranquilas armonias, ab que'l coro invoca la benhaurada pau.

La execució de *Ifigenia* en nostre Liceu ha deixat molt que desitjar. La interpretació que li donà'l mestre Ferrari no podém admétrela pel senzill motiu d'ésser perfectament á la italiana,y per tant, efectista, acaramel-lada é impropia d'un'obra clássica com la que'ns ocupa. Las obras de Gluck no'ls necessitan tots aqueixos falsos efectes dels directors d'orquesta, perque ellas ja'n portan en si mateixas de verdaders; s'han d'interpretar ab fidelitat y ab veneració, donanthi la deguda expressió, peró may accentuant y *subrallant* del modo irrespectuós qu'ho fa'l senyor Ferrari. En tota l'obra hi hem trobat aquests defectes, peró particularment en els trossos de conjunt com las dansas del primer acte, que foren portadas ab gran afectació, resultant ab això un efecte contrari, puig el mateix afany de recalcar treu á la orquesta tot el matis y tota la expressió. Per semblant estil aná la escena infernal del acte segón, y més encara'l final d'aquest, en que'l director se permeté exagerar el temps, produhint un efecte en extrém fals. Pera'ls directors italians, lo mateix té una *Ifigenia* que una *Bohème*. Millor dit: espatllats ab els llampants efectes d'aquestas, volen introduhirlos igualment al interpretar las obras clássicas.

La senyora Petri, encarregada de la protagonista, ha demostrat un complert desconeixement del personatje que interpreta. Ella canta son paper y fins el canta fidelment, peró no diu, no expressa un sol moment, no matisa, no li dona la entonació dramática que requereix. Aixó com á cantant, puig com á actriu es una verdadera nulitat, incapás de com penetrarse ab la grandesa trágica d'Ifigenia. Aixís, espatllá per complert las dramáticas escenas del ultim acte, igualment que'l terceto del anterior y que la sentida pregaria del primer. Ni sa figura l'acompanya, ni molt menys sa plástica, qu'es d'escola italiana pura. En quant á la propietat d'indumentaria, bastará dir que'ns presentá una Ifigenia ab cotilla.

El personatje d'Orestes ha sigut destrossat pel baritono Tabuyo. Ni com á cantant ni com á actor feu altra cosa que desnaturalisar per complert sa part. Sa escola es més dolenta encara que la de la senyora Petri, y sas facultats son molt pitjors. Las escenas culminants dels actes segón y tercer, en que tan gran paper hi juga, foren ditas d'una manera que may ha sigut cantar, sinó bramar. Ni un sol moment hi varem trobar naturalitat; pel contrari, sempre la més exagerada afectació. Sa veu, d'un timbre ben ingrat, no modula, ni procura adaptarse al sentiment de la situació que interpreta. Sa mímica, en lloch de trágica, resulta més aviat de melodrama.

Bastant més encaixat trobarem al tenor Gluck en el paper de Pilades. Si bé ab desigualtat, tingué trossos bastant ben frassejats, degut á que sa escola de cant es bastant més correcta que la dels artistas anteriors. En l'acte segón interpretá sa part ab ajustada expressió, particularment la hermosissima *aria* avans citada; en cambi en l'acte tercer no estigué de bon tros á igual nivell, sobre tot en el final, que fou dit d'un modo detestable. Sas facultats vocals son ben deficients. Sa veu, ingrata y de poca potencia y ductilitat, no pot per tant enmotllarse á la expressió que requereixen molts passatjes. Com actor no feu res extraordinari, peró tampoch descompongué'l quadro.

El baix Rossi feu quatre crits en las quatre notas que té la part de Thoas, y entrava y sortia d'escena de manera molt poch artística. Els demés personatjes quedan reduhits á la categoria de partiquins, y com á tals se portaren.

Tan desentonats com sempre anaren els coros. No es possible ab aquests elements posar bé cap obra en escena, y sobre aixó insistirém sempre ab totas nostras forsas. Els coros del Liceu son una ignominia pera la Empresa y pera la Junta de Propietaris qu'ho tolera. Altre tant podém dir de la direcció escénica, ó millor dit, de la falta de direcció. No pot donarse res més deplorable que'ls moviments de las massas en tota l'obra, especialment en la escena de las Furias y en tots els conjunts del darrer acte. Sempre ab la inveterada tradició de posar els coristas arrenglerats! ¿No podria'l senyor Ferrer rompre aquesta anti-estética costúm? ¿Y no podria la senyora Pauleta ensenyar á sas deixeblas altras combinacions de dansas un xich més novas y variadas?

La presentació escénica bastant passadora. El senyor Soler y Rovirosa ha tret tot el partit possible dels elements antichs de la casa, desenterrats del quarto de trastos vells. El senyor Vilomara ha pintat una decoració nova pera l'acte tercer, representant la estancia d'Ifigenia, que produheix molt bon efecte, agradantnos principalment la veritat del sostre. La indumentaria molt mitjana, en particular la llustrina que vestian els coristas.

El públich barceloní, aquest públich tan *inteligent*, tan *filarmónich*, ha xiulat la *Ifigenia* ab tota la *brutalitat* de sos pulmons, y, per dirho gráficament, ha *reventat* á Gluck.

Pobre Gluck! D'aquesta feta son nom quedará per sempre més esborrat del cel de la inmortalitat, peró en cambi, en nostre *Grrran* Teatre del Liceu, diemho clar, en el *gran*

femer de nostra corrompuda societat, hi posarém una lápida conmemorativa que recordi al esdevenir el punt fins ahont pot arribar la estupidesa d'un públich. Nosaltres no oblidarém may més la fetxa de la Pasqua d'enguany.

Al cap y al ultim s'han tret tots la careta, aquella careta que tants y tants duyan quan se representava *La Walkyria* ó'l *Tristan*, per por de que no se'ls descubris sa testa de burro. Perque esqueya molt bé alló de desferse en elogis á Wagner pels corredors del teatre, mentres se feyan un tip de fástich durant la representació. Y ara resulta que aquells *entussiastas* de Wagner no toleran á Gluck, qu'es com qui pretén multiplicar sense saber de sumar. «*¿Pues qué se ha figurado el señor de Gluck con esa musiquilla arcaica, anti-diluviana?*» Aixis s'exclamava en els intermedis cert tronch de germanets que lluheixen molt escalfant els assientos dels palcos, peró que lluhirian molt més tirant d'un carro. Un altre, un adroguer dels que més figuran, deya tot bromejant: «Aixó son tot uns funerals de preu!» Y de bestiesas per aquest ordre, demanin, perque'n varem sentir á l'alsada d'un campanar. La cara'ns queya de vergonya al veure'l concepte qu'alguns extrangers, que prop nostre seyan, se formavan de la *cultura* de nostre públich. De tota la platea, del anfiteatre, de la majoria dels palcos de tots els pisos xiulavan descaradament; era la protesta del propietari burgés y del abonat botiguer que's veu *estafat* en sos drets al trobarse privat de la romansa del *divo* ó la *cavaletta* gargaritzada de la *diva*, al quedarse sense'ls espetechs del concertant y sense las pantorrillas del cos de ball. Perque, horroritzinse! fins aixó es escandalós en aquesta obra: surten las ballarinas en tots els actes, y may se veu *ni un través de dit!* Ni sisquera desde'ls palcos de prosceni!

Durant tota la representació no hi hagué un sol moment en que'l públich s'escoltés l'obra, encara que al final de cada acte *fallava* sense pietat. Y aixó es falta de serietat, de cultura, de respecte envers un Geni que conta prop de dos sigles de renóm universal. En cap altre pais del món s'ha comés ab ell una cosa semblant, si bé es veritat que fins ara sas obras no havian sortit del món civilisat. Enhorabona que no agradés á qui té la desgracia de no compendre certa classe de música, peró sa obligació era callar y aguantarse, y de cap manera protestar ab xiulets, ab badalls descomunals, ab tota mena de crits, convertint el teatre en un estable, y molt menys encara tornarhi l'endemá pera repetir, ab propina,'l mateix espectacle. Per aquest motiu protestém indignats els que no hi aném al Liceu com qui va al cassino. els que no'ns asseyém á la platea pera llegir diaris y entaular en alta veu conversas ab tots els vehins; perque... ¿que no ho saben? els propietaris son els únichs amos del teatre y ningú'ls hi pot treure'l dret d'em...pipar al que paga de bona fe una butaca qu'ells mateixos se venen el dia que no hi van. Si algú ha estat en las filas 8.ª y 9.ª de la dreta del passadis central, me'n sabrá donar rahó. Y qui diu d'aquestas, diu de la 3.ª y la 4.ª, y totas allá ahont s'hi veuhen las *clássicas* tertulias en que las conversas més *intelectuals* dels homes son sobre la Bolsa ó la guerra dels boers, y las de las senyoras sobre las modas de la Juana Valls ó la Vidailhet, la Peitx ó la Marieta de Mataró. Y després se queixan perque'ls joves del dia no's casan!

Que'n gastariam de tinta esplicant la vida é historia del liceista burgés, y fent l'anatomía del públich putrefacte de nostre Gran Teatre! Per avuy ja n'hi ha prou, que bé'ns vagará un altre dia pera continuar, puig no pensém quedarnos ab res dins del cos. Aixó no ha estat més que una expansió, á tall de prólech, y en endevant, ja ho saben: á cada *desafinada* del públich contestarém en el mateix to.

Resulta, en conclusió, plenament confirmat lo que fa tant temps venim sostenint, ó sia, que á Barcelona no es possible Art serio mentres el Liceu subsisteixi. L'únich remey está, donchs, en sa desaparició, y per ella crech que tots els medis foran bons, fins els més violents. Per nosaltres, mentres no hi hagi cap desgracia personal, que's cremi ó que s'ensorri. Y llavors, veuriam si'ls rónechs propietaris tornavan á alsarlo per tercera vegada.

JOAQUÍM PENA.

DE PINTURA

A Catalunya encara hi ha qui participa de ressabis castellans, especialment tractantse d'art. La trista creencia de que l'obra de geni es lo que se'n pot dir l'obra de un *mal genit*, es viva entre nosaltres, y el públich en general se paga més d'un *cartelón* de carniceria ó de la representació gráfica d'un quint acte de melodrama que de la concepció segura y reposada qu'ha arribat á expressarse naturalment després de haver vensut las dificultats una per una.

Aquell que busqui en l'actual exposició que'l Circul de Sant Lluch ha obert á ca'n Parés l'art de bombo y platerets á que'ns referim, quedará xasquejat. No hi ha en ella ni una sola nota d'aquest género. En cambi, tot alló que demostra un estudi serio no tan sols del natural sinó també de la propia personalitat, hi té la seva representació més ó menys important.

Lo més relliscós, lo més... repugnant per un critich, es entrar en personalitats y anatomisar el valor de las obras particularisantlas, no ab la tessis general, ab una apreciació estética qu'enclóu un tot, ab una definició

clara y precisa, sinó determinant un'obra ó bé un autor.

Axió, qu'en general exposa á queixas y fins á enemistats, y que resulta de quasi bé totas las exposicions, no succeheix en aquesta de que tracto. Ja sia pel seu carácter, ja perque'ls que s'han cuydat d'organisarla han tingut un verdader acert en la tria de las obras, la exposició resulta d'un carácter distingit sense pretensions, serio sens encarcaraments de mal gust.

Ab quina franca naturalitat s'expressan aquells dibuixos del *mestre* Joseph Llimona! Si, del *mestre*, perque'l que dibuixa com ell ho fa, es un mestre aqui, á Paris, á Londres y per tot arréu. Es l'artista vigoros y refinat, es aquell que doná forma superba al Berenguer y que cantá'l poemátich misticisme de *la primera comunió;* el qu'executá ab sentiment de colorista digne de Meunier el relléu de Sant Vicens, y ab la refinada delicadesa d'un Frampton, el joch de café y la crossa del nostre benvolgut primer Conciliari.

Per ell el medi d'expressió no es una dificultat. Baix sa potent acció d'artista, del mateix modo fa obehir á la cera que ha de servir de model al joyer, que a la esgarrapada de fanch que fa surgir el grupo de *la forsa* ab un cavall vigorós y un home de la mida del natural, posats en acció, tirants de nirvis, poderosos sens afectacions ni efectismes.

Avuy á ca'n Parés podém admirar els seus dibuixos, y tinga ben entés l'*amateur* barceloni que si's posa'l *monocle* del *snob* per establir comparansas, aquestas no resultarán en perjudici del valent artista catalá de qui podém enorgullirnos. ¡Quina hermosa sobrietat de medis! ¡Ab quina facilitat traduheix el relléu, la forma, el color y el sentiment! Si las sevas brillantissimas produccions ens vinguessin de fora casa ab un nom extrangerisat, que'n diriam de cosas! Donchs ¿per qué no dirho avuy? Deixém que al menys una vegada se sigui profeta en pais propi; no volguém regatejarli l'aplauso que tan bé ha sapigut guanyarse ab sa carrera, qu'es la carrera *d'un artista*.

El seu germá Joan apareix ferm de carácter, estudiós, reflexiu. Més trevallat y menys fácil, la seva obra es més filla del cálcul que la d'en Joseph, es més l'obra de un artista de forsa adquirida que la d'un artista de forsa natural que s'expansiona per la necessitat ineludible d'expressarse en son llenguatje. Y ab tot, aquesta forsa hi es. Si no, que ho diguin aquell hermós escors de dona ageguda, aquel *fill pródich*, aquell *mano* que cerca la petaca *per cargolarnhi un* y que recorda (no per semblansa de model, sinó per las sevas qualitats), els dibuixos del seu germá. *El tallista* es un esplendidissim dibuix de mestre.

En Mas y Fontdevila es sempre franch de procediment, sempre distingit y ple de bon gust. Els seus dibuixos, avalorats per la nota de color sobriament colocada, tenen un interés extraordinari, son d'aquellas cosas que'ls *amateurs gourmets* desitjan, perque saben qu'en un despatx, en una llibreria ó en qualsevulga lloch que's coloquin, donan to y fan quedar bé al amo de la casa, si aquest té interés en passar per intelectual.

Axió succeheix sempre ab els estudis intims del pintor, sigan de qui vulgan, mentres que sigan ben fets. Als que per un regalo gastan en objectes insubstancials de quincalla que un cop fora de la botiga han perdut tot el seu valor, més els hi valdria decantarse per aquest costat. Al menys un estudi es sempre interessant y'l seu valor aumenta sempre sense convertirse may en un objecte d'encants. Fa com el vi, que com més vell, més bo.

D'en Baixeras es sens dupte lo més interesant la seva tela bosquejada, que m'ha fet pensar en algun altra obra d'ell, y no sé per qué m'han vingut desitjos de véurela escrostonada, desprovehida de la rancior de la pintura al oli per admirar el franch bosqueig de composició, en la que demostra ab més claretat la seva potencia.

A n'en Baixeras quan acaba li falta transportarse, veurehi més de recort, saber dominar més el model que *posa* devant d'ell, doblegantlo y vencent la seva fredor inexpressiva pera ferne un objecte de vida, tal com els fa en sos croquis. Li passa al revés de lo que passa en un altre sentit als joves del Circul de Sant Lluch.

Aquests, posant apart en Sardá, veuhen el natural ab ulls que no son els seus, ab els ulls y la inteligencia d'un altre, de Sthenleyn per exemple, y buscan en el natural tot alló que fa aquest autor sense preocuparse de fer una cosa ben seva, ni tenir en compte que si Sthenleyn es un artistás, ho es perque no s'assembla á ningú més; que'ls que l'imitin no passarán may de imitadors, quan no siguin plagiaris.

A aquests els aconsello que procurin descubrirse á si mateixos, que reproduhexin del natural alló que'ls ha sorprés y cautivat una estona fentlos ressentir la emoció estética germen de tota obra personal.

L'Opiso, que promet ser un artista, com en Gali, que té condicions pera serne un altre, no deurian acontentarse ab imitar á un autor determinat, y molt més els valdria fixar la seva atenció en genis com Holbein, Wan Eych, Memllinc, Leonardo de Vinci. Repassin aquells dibuixos y si diuhen plens de rahó que á Barcelona no hi han medis d'estudiarlos, que's necessita un capital per adquirir las reproduccions de semblants obras que no posseheix l'Academia de Bellas Arts, perque l'Academia no té res d'alló que constituheix una base sólida d'ensenyansa, que ab prou feynas poden entussiasmarse ab las ilustra-

cions que'ls diaris ilustrats francesos publican á deu céntims ab firmas acreditadas y baf de burdell, els hi diré que per imitar alló, més val que's quedin á casa y procurin desentranyar las bellesas dels dibuixos d'en Joseph Llimona, molt més sanas en son sentit artistich, molt més correctas y de valor ben diferent que'l que avalúa l'obra de Sthenleyn ó de Forein.

Sthenleyn es l'artista que reproduheix la bellesa de la *crápula francesa;* la crápula nostra es tota un'altra: es aquella de ganivet y trempaplomas que coneix en Sardá, més nirviosa, incissiva y meridional, que ni's mou ni's vesteix del mateix modo qu'aquella, ni respira'l mateix ambent.

Els retratos d'en Sardá, ademés de ser ben dibuixats y ben entesos, son ben bé d'ell. Un xich monótons de coloració, es a dir, qu'en alguns d'ells, el cabell, la carn y'l vestit presentan un topo massa similar; peró apart de això, dominan las qualitats, son naturals y correctes, posseheixen aquella nota d'art que fa que interessin á algú més que al retratat y á la familia del retratat.

Las acuarelas, dibuixos á la ploma y projectes de cartells d'en Llaverias, son molt recomanables, especialment els últims, en que's demostra un cartellista; y sembla estrany que las casas industrials d'aquesta ciutat no's decideixin á utilisar el seu talent.

En Cabanyes es un colorista; Vilas dibuixa un xich *a l'emporte priece*, com diuhen els francesos; á cops d'enformador; Serrahima té tres acuarelas molt frescas; Lluis Masriera resulta fosforescent de color, ben al revés de lo d'en Joseph Masriera, qu'exposa tres notas interesantissimas y d'extraordinaria justesa, uns atmetllers florits que destacan per obscur demunt del cel lluminós, y fan nota clara en el paisatje.

Els dos Vivers segueixen massa á en Joaquim Vancells; lo d'aquells resulta agradable de color, peró fora molt més important si fos més personal, com ho es lo d'en Vancells, sempre poeta distingit de la naturalesa, sempre traductor d'una cosa descuberta per ell en els diferents aspectes del paisatje y no d'altres quadros. En J. Berga interesa en igual sentit.

L'actual exposició del Circul de Sant Lluch es de las més interessants que s'han produhit á Barcelona; els aficionats inteligents poden convéncersen per si mateixos; y si algún dia's fes una exposició general de art intim, quinas cosas no sortirian qu'avuy no podém preveure perque dormen l'olvit en las carteras dels artistas en un recó de taller!

A. de R.

NOVAS

La festa de Pasqua.

El dissapte al vespre la redacció de Joventut va ésser objecte d'una manifestació imponent. Se li havia anunciat que hi anirian alguns coros á donar una serenata. Pera rébrels espléndidament, se van comprar alguns bens, y's va preparar un sopar pels coristas. Un porró inmens, en el que hi cabian 30 litres de vi, guarnit ab fullatje y flors, fou penjat al sostre ab unas cadenas que li permetessin el balanceig necessari pera beurehi. Dos porrons més. de quatre litres, estavan esperant en las taulas, junt ab dos cistells de butifarras blancas y tres monumentals tortells del Forn de Sant Jaume. El pa va ésser fet exprés, de xeixa, á l'antiga, per l'acaudalat agricultor senyor Pi, de Tarrassa.

Al presentarse la secció de *Catalunya Nova* titulada *Crit de Patria,* dirigida pel senyor Esquerrá, se va il-luminar la fatxada de la redacció ab grossas atxas de cera, y's va treure al balcó un Estandart Catalá antich del 1640, del temps de la guerra contra'l comte-duch d'Olivares, portat pel nostre colaborador En Pompeyus Gener Al tréurel al balcó, la multitut el va victorejar calurosament, mentres onejavan en l'ayre las quatre barras y las creus de Sant Jordi.

Tota la redacció y alguns colaboradors s'havian posat la simbólica barretina vermella ab gira negra, al estil de gorro frigi, tal com se porta al Ampurdá y á la Costa.

Mentres el primer coro s'disposava á cantar, vingué á la redacció nostre amich el genial compositor senyor Morera, que fou objecte de gran ovació. La Senyera del coro fou pujada al balcó y sostinguda per en Morera, que també s'havia posat la barretina ampurdanesa.

Després de varias cansons patriöticas se va saludar als coros fent onejar per tres vegadas la bandera, y varen pujar á sopar á la redacció. Alli, en mitj de la major animació y entussiasme, van demanarse *Els Segadors*, que foren cantats pels coristas y respostos pel públich qu'omplia tota la plassa del Teatre y las avingudas de la rambla de Santa Mónica y de la del Centre, essent aplaudits ab gran frenessi. De prompte, del públich s'alsaren varias veus que demanavan *La Marsellesa.*

El coro baixá al carrer, torná á formarse, y una *Marsellesa* solemne fou entonada pels coros y secundada pel públich.

En tant, la redacció, descuberta, s'estava al balcó y tornava á saludar ab tres onejaments de bandera, y ab viscas á la Llibertat dels pobles y á Catalunya. L'entussiasme va pujar de punt al despedirse'l coro; peró aixis que aquest se'n havia anat, ja un altre arribava: era la secció coral de *Catalunya y Avant*, conduhida pel nostre company de re-

dacció en Lluis Marsans, també embarretinat, y dirigida pel senyor Masó.

Ab aquest coro va passar casi igual que ab l'altre; se cantaren algunas cansons de la terra, totas en sentit altament patriótich, pujant els coristas després á sopar á la redacció, essent servits pels redactors. Avans de despedirse, com en l'altre, se cantaren *Els Segadors*, que varen ésser corejats per la multitut d'afora.

En això arribá'l coro *La Palma de Catalunya*, y aquest va cantar l'*Himne del Transvaal*, molt ben traduhit al catalá, fent un solo de tenor el director, y responent el coro y tot el públich.

En mitj del major entussiasme,'s varen cantar altre cop, y á baix, al carrer, *Els Segadors* y *La Marsellesa*, que foren també acompanyats pel públich, y estrepitosament aplaudits.

La festa va terminar ab entussiastas brindis, y en mitj de la major armonia y fraternitat, á dos quarts de cinch de la matinada.

La gentada era inmensa, tant que'ls tranvias tingueren d'aturarse. En las inmediacions s'hi veyan varis cotxes particulars, y dintre d'ells algunas personas amigas presenciavan la festa. El poble, ab tot son entussiasme, estigué com sempre sol estar el poble catalá: correcte y digne.

Fou una festa que no olvidarém may, y que'ns doná la major alegria, perque indica que Catalunya es un pais que viu, y que té latents els ideals superiors de Llibertat y de Progrés.

—

El meeting del Vendrell.

Encara ressonavan, més en nostres cors qu'en nostras orellas, els patriótichs cants ab que'ns havían obsequiat las societats corals avans esmentadas, quan, sense podernos pendre'l descans que'l cos afadigat reclamava, preniam á primeras horas del matí'l tren qu'havia de conduhirnos al Vendrell, ahont anava á celebrarse'l meeting de propaganda organisat pels catalanistas d'aquella vila ab la cooperació de la *Unió Catalanista*.

La comitiva d'expedicionaris aná engrossantse més y més en la major part de las estacions de la linia, y al arribar al Vendrell varem ser objecte d'una afectuosissima rebuda pels companys de causa que allí resideixen.

Ens dirigirem al teatre del Tivoli ahont á dos quarts d'onze va donarse principi al acte devant d'una concurrencia que no baixaria de 1.500 personas.

Ocuparen la mesa'ls senyors don Manel Folguera y Durán, President de la *Unió Catalanista*, don Angel Guimerá y don Antoni Suñol, ex presidents de la mateixa, don Joseph M.ª Roca, vocal, y varis individuus de la Comissió organisadora del meeting.

Feren us de la paraula don Pere Lloret, en nom dels catalanistas de Tarragona; don Joseph M.ª Roca, redactor de *La Renaixensa*, don Antón Guasch; don Joseph Mallofré, director de *La Nació Catalana;* don Ricart Roig, de Sitjes; don Antoni Suñol y don Manel Folguera y Durán, que resumí'ls discursos, essent tots escoltats ab gran atenció y aplaudits ab gran entusiassme.

Al final se cantaren *Els Segadors*, com se fa sempre en semblants actes.

En el mateix local del Tivoli fou servit un excelent dinar, després del qual hi hagué entussiastas brindis. Com una síntessis de tot els que's pronunciaren, mereixen consignarse'ls dels germans Ramón y Vidales, del Vendrell, el d'en Guimerá, y el del President de la *Unió Catalanista*.

Al despedirnos dels bons companys vendrellenchs, s'entonaren altre cop *Els Segadors*, y's donaren forts viscas á Catalunya, á la *Unió Catalanista* y al Vendrell.

—

Hem rebut del Ajuntament de Palma de Mallorca la següent invitació:

«Ajuntament de Palma.—Desitjós lo Excelentissim Ajuntament d'aquesta Ciutat d'honrar com es degut al inspirat poeta y diligentissim bibliófil Exm. Señor Don Jeroni Rosselló y Ribera, Mestre en Gay Saber y un dels més entusiastas restauradors de las lletras de la llengua de Ramón Lull, ha resolt invitar als escriptors qui cultivan el nostro ben volgut llenguatge en la terra Catalana, en lo Regne de Valencia, en l'Illa de Serdenya, y en lo Regne de Mallorcha ab las illas germanas y ab las regions qu'un dia estigueren ab ell unidas baix la corona dels nostros reis, y avuy forman part de la nació francesa constituint sempre un recort gloriós de temps inolvidables.—Y figurant en lloch tan alt en las lletras patrias els escriptors de aquesta regió, tench l'honor de participarli dit acort de la Corporació que inmerescudament presidesch pregantli ab empenyo molt coral que vulga transmetre aquesta invitació als mentats senyors perque prenguen part en la festa qu'es celebrara dia 23 d'Abril próxim-vinent, diada de Sanct Jordi, ab motiu de proclamar al Sr. Rosselló Fill benemérit de Mallorcha, y colocar lo seu retrato en la Galeria d'Homens Illustres d'aquesta Illa.—Deu guart á V. S. molts d'anys. Dada a la Ciutat de Palma de Mallorcha dia 23 de Mars de l'any mil y noucents. — L'Alcalde-President, *Antoni Bonelio*. — El Vocal-Secretari de la Comissió, *Benet Pons Fábregues*.—Sr. Director y Redactors de Joventut.»

Agrahim la invitació á tan patriótich acte, al que'ns proposém assistir.

—

El reputat escriptor mallorquí Matéu Obrador Bennassar, que acompanya en sos viat-

jes per las ciutats y las illas del Mediterrani y del Adriátich al Arxiduch Lluis Salvador d'Austria, ha fet una troballa ben interessant pera Catalunya. Se tracta d'una pila de documents referents á Raimond Llull que's guardan en la biblioteca de la Bassilica de Sant March de Venecia. El més important es una dedicatoria autógrafa, en llati, d'un *códice* en pergami, al Dux Pietro Gradenigo, elevat á la expressada dignitat per l'any de 1289, y célebre per haver instituhit el Consell dels Deu y consolidat el poder de l'aristocracia en la República Veneciana. El referit *Códice* conté, ademés, diferents escrits de nostre gran filosop y eminent poeta, y sembla que la dedicatoria fou escrita pels anys 1309 ó 1310.

—

El «Centre Catalanista de Vilafranca del Panadés» ha organisat un gran concurs d'historia contemporania, que será patrocinat per l'Ajuntament d'aquella vila, las societats «Centre Agrícola», «Lliga Industrial y Comercial» y «Centro de la Unión» y varias conegudas personalitats d'aquella comarca.

S'ha publicat la convocatoria pera dit concurs, que té'ls següents lema y objectiu: *El Panadés en el Sigle XIX;* y en el qual se tractarán els següents temas:

I. Noticia histórica de la part que prengué'l Panadés en la gloriosa guerra de la Independencia.

II. Suscinta idea de las principals manifestacions de la vida política del Panadés desde la guerra de la Independencia fins al acabament del sigle.

III. Apuntes sobre'l moviment intelectual y artistich.

IV. Notas críticas sobre las vicissituts de l'Agricultura, Industria y Comers durant el sigle XIX, deduhintne'ls medis pera lograr llur major foment y prosperitat.

V. Breu ressenya histórica de las malaltías epidémicas y infecciosas desenrotlladas en el Panadés, durant el sigle XIX, y medis higiénichs qu'haurian d'adoptar els Municipis per evitarlas ó aminorarlas en l'avenir.

VI. Lleugeras apuntacions sobre las costums que's perden y las costums que'ns quedan.

Tots els trevalls haurán d'ésser inédits y escrits en llengua catalana.

Pera las demés condicións llegéiginse'ls cartells y programas.

—

El Consell Regional Federalista de Catalunya ha tingut l'atenció d'enviarnos un exemplar del manifest qu'endressa á las associacions y periódichs federalistas catalans. El respecte que inspira la venerable figura d'en Pi y Margall, que mostrá cóm una conciencia pura pot sortir sense mácula d'entre mitj del llot de la política á la espanyola, y el coincidir alguns dels articles del programa federal ab l'esperit de las Bases que defensém, ha de fer que acullin el manifest ab simpatia.

Creyém, donchs, que la experiencia adquirida ab els desacerts passats, y'ls desenganys qu'encara rebrán dels politichs d'ofici, acabarán d'obrirloshi'ls ulls, y allavors vindrán al camp catalanista á combatre per nostre ideal, que no es altre que'l seu, peró més despullat encara de las impuresas de la política rutinaria.

—

El conegut fabricant de licors en Pere Bordas, ens ha afavorit ab una ampolla del licor tónich digestiu que acaba de posar á la venda ab el títul *Licor Sant Jordi*. El cartell anunciador y la etiqueta están redactats en catalá y cada ampolla porta ademés el sagell de la *Unió Catalanista*.

El licor es molt agradable y creyém que tindrá acceptació. Remerciém l'envío.

—

Han visitat nostra redacció'ls periódichs *Hojas sueltas*, de Sevilla, y *La Comarca de Lleyda*, ab els quals farém gustosos el cambi.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

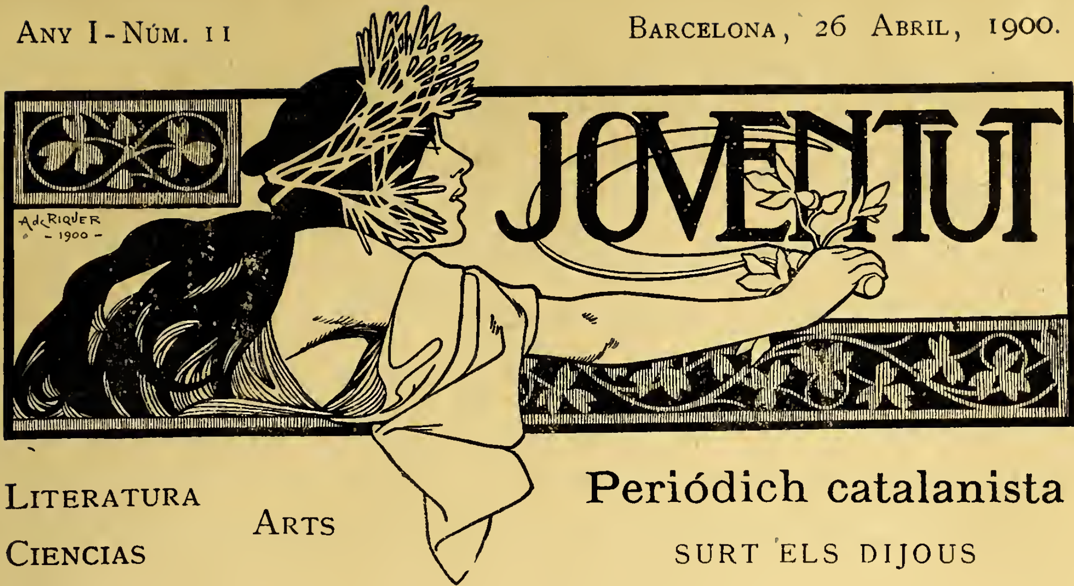
Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els suscriptors se'ls hi regalará'l *Número antecedent*, que's ven al preu de 25 céntims.

Als qu's suscriguin per un any se'ls hi regalará ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

ANY I-NÚM. 11 BARCELONA, 26 ABRIL, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

ALS METJES CATALANISTAS

Pera ésser catalanista no n'hi ha prou ab estimar á Catalunya, ab volerla completament autónoma fruhint á ple ayre de sos indiscutibles drets consignats en las memorables Bases aprobadas en l'Assamblea de Manresa. Si's vol á Catalunya digna y honrada y lliure d'aquesta unificació ab l'Estat espanyol, que la corseca y aclapara, cal procurar y devém fer tots els esforsos imaginables pera ésser dignes fills de tan noble mare, y no'ns havém d'aconhortar ab estimarla platónicament, sinó qu'havém de valernos de tots els medis possibles pera que lluheixi entre'ls pobles més civilisats de la terra, no sols pe'ls mérits y virtuts dels temps passats, sinó pe'ls mérits y virtuts de sos fills actuals, dels catalans d'ara.

Cada estament té la obligació moral de dignificarse, corretgint els defectes de sos individuus, esmenant sos erros involuntaris y censurant severament las inmoralitats conscients y que per consuetut han passat á ésser costúm Per aixó'ls metjes, que tants n'hi ha de catalanistas y catalanistas fervents, deuhen procurar no sols predicar sempre que puguin, y poden sempre, las nostras doctrinas fent propáganda incessant y continua á favor de la causa de la Nacionalitat Catalana, sinó qu'están obligats á observar en l'exercici de la professió, una moral estricta, severa, intranzigent, qu'es l'única, perque de moral no més n'hi ha una.

El metje catalanista no deu anunciar son nom en els diaris com un industrial vulgar ó com una funció de teatre; es impropi de personas serias que posseheixen un títul professional posar el nom en lletras d'imprempta prometent curacions y éxits y declarant infalibles remeys qu'enganyan.

El metje catalanista jamay deu sotscriure eixos certificats que insertan els diaris en sa quarta plana y que no son res més que grollers reclams d'específichs industrials donant fe d'una acció curativa sabent de bona tinta que no es certa.

El metje catalanista no deu pagar may de

la vida comissió al company que li envía malalts, perque un malalt no es un *pedido* y no s'hi ha de mercadejar: y per lo mateix cap metje deu cobrarne de comissió, perque aquestas almoynas tant rebaixan la dignitat del que las reb, com la del que las dona.

El metje catalanista no deu posar son nom al balcó ni al ayre lliure, puig que'ls noms ab la humitat se malmenan, y un nom malmenat no's cotisa al mercat de las personas de seny.

El metje catalanista no ha de pactar ab cap apotecari: sempre ha de procurar que al malalt li quedi la complerta llibertat d'acció de escullir al que més li plascia. En lloch de indicarli ahónt pot anar á cercar el remey, més val dirli ahónt no es convenient que vagi, sempre que pera fer la exclussió's tinguin motius sobrerament fundats y certs de falta d'escrupulositat en el despatx de las receptas.

El metje catalanista no deu rebutjar un malalt perque sos cabals no li permetin pagar la visita. La caritat, per molta que se'n fassi, no enfarfega; y ademés, s'ha de tenir en compte que ningú está malalt per gust, y molt menys els pobres.

Els metjes catalanistas qu'exerceixen en els Hospitals y altras casas de Beneficencia, s'han de fer el cárrech que no visitan *cassos*, sinó que visitan semblants seus que pe'l naixement, l'etzar de la fortuna ó las vicissituts de la vida, se troban sols, abandonats y malalts, allunyats de la familia, cuydats per mans qu'encara que sian de la Caritat son forasteras, que sos ulls brillants per la febre ó entelats per l'alenada de la mort, esguardan la espona deserta de fills, de pares, de parents, d'amichs, y sols els fereix l'espectacle del Viátich que sovint passa y traspassa, ó la vista d'una caixa qu'enclóu unas despullas. Qu'en lloch d'escoltar paraulas de conhort, senten la ranera del que agonitza á la dreta y els crits del que desvarieja á la esquerra.

Cuydeulos ab carinyo á n'aquests sers desgraciats: son germans nostres. Amanyagueulos y feu per ells lo que voldríau que per vosaltres fessin si estiguessiu en son lloch. Procuréu que no vos temin, sinó que vos respetin; que vegin en vosaltres quelcóm de lo que'ls manca, de lo qu'anyoran.

Y'ls qu' exerciu la Beneficencia domiciliaria, els metjes d'Ajuntament, de *Montepíos*, y d'Associacions benfactoras, soportéu ab paciencia vostra missió, no tractéu ab urch als pobrets que necessitan que la Ciutat y sos habitants caritatius els facilitin metje y medicinas; no'ls escatiméu las visitas, que á voltas una paraula vostra de consol fará més que tots els bálsams.

Si axís ho fa'l brillant estol de metjes que s'aixopluga sota'ls plechs de la Santa Senyera de nostra Patria, al mateix temps que dignificarán la professió per tants menyspreuhada y per tan pochs coneguda, lograrán que la seva propaganda catalanista ferma y enérgica sia de resultats práctichs y positius, perque las ideas exposadas per boca d'un home qu' exerceix dignament una carrera ú ofici, tenen molta més forsa moral, son d'éxit més segur, perque las revesteix del seu prestigi, de la seva integritat professional.

JOSEPH M.ª ROCA.

FAUST

Las vidrieras de la cambra's veuhen inflamadas de la part d'afora y's destacan de la massa ombriva que forma la torre, com si fossin els finestrals d'una casa incendiada; las campanas escampan els tochs potents de la Nit; y devant del forn qu'espetega, dessota de la fumada volta del laboratori, el doctor Faust escalfa'ls gresols y fa cruixir las retortas.

Y la seva barba blanca y'ls seus cabells onejan al impuls del foch del forn, y'ls seus ulls semblan guspiras; y la seva ombra's projecta en els prestatjes plens de filtres y's retorsa també al impuls de las flamas.

De las flamas que surten y s'empenyan llensant clarors infernals... de las flamas que's cargolan resplandint en els vermells vidres... Y tota la cambra del doctor Faust ressona y vibra al seu espetech... y las redonas embruixadas se dilatan y sembla que vulguin reventarse.

El doctor Faust, dins de la cambra plena de fum, escalfa'ls gresols y fa cruixir las retortas... Y aquell foch simula fantasmás que s'allargan y s'escursan en dansas horribles... y aquell foch simula gemechs fondos de condempnat. Cada flamarada es com una vida sacrificada per la felicitat del doctor

Faust; cada espurna es un crit d'angunia d'un igual sacrificat pera'l goig que'l doctor Faust busca; cada remolí de fum es un espectre que li amenassa venjansa; cada cruximent de la cambra es un sospir d'un cos que cau per la voluntat egoista del doctor Faust. Tot alló sembla un infern; aquell forn es un forn de vidas humanas que's marceixen perque Faust vol gaudir, perque Faust busca la felicitat en el gresol, y'l gresol s'ha d'escalfar ab sacrificis. Tot brama devant d'Ell, peró Ell, impassible, escalfa y rescalfa, tot sentint el baf émbruixat d'aquell forn que crema anhels, ilusions y esperansas humanas.

El doctor Faust, el bruixot, busca'l ser felís á costa de la infelicitat dels altres, y res li fa qu'en el foch del seu forn hi cremi tot el goig dels altres homes. Ell vol ésser felis; vol ésser gran; vol gaudir sempre... y per aixó, acotat devant del forn geganti, atía'l foch destructor que devora y que devora... y per aixó, acotat devant del forn geganti, aguanta'l gresol qu'ha de produhirli la joya de la seva vida. Y mentres el vent bramula y porta las bruixas de ciutat á ciutat y de vilatje á vilatje; mentres sota'l mantell de las nits nuvolosas els negres fantasmas udolan, Ell, la imatje del home egoista y superbiós, resta més impassible que'ls abets quan veuhen passar devant seu las devastacions de la tempesta.

—

El laboratori de Faust es el món; el forn es el forn de las passions impuras; y Faust hi atía'l foch ab la passió seva.

Y mentres l'atía, las veus inmaterials de la Existencia cantan, quan passan devant de las vidrieras d'aquell laboratori... Cantan cansons indefinibles de joya y de tristesa; cantan cansons indefinibles de voluptuositats y de llágrimas; cantan las esparsas de tot lo mort. Y Faust no comprén lo que cantan.

Y la suhor li baixa rostre avall; y'ls dits se li crispan; y'ls cabells se li alsan; y'l cor li bat ab forsa; y las dents li cruixeixen... y'ls sers sacrificats gemegan y claman venjansa; mes Ell resta impassible á tals clams.

Y tornan á cantar més veus y més veus, y'ls ressons de tals veus s'apagan y tornan á oirse; y Faust, que no las entén, se creu que li cantan el preludi de la Felicitat qu'Ell está á punt d'obtindre... y continúa devant del foch qu'alsa y abaixa la seva ombra devant dels prestatjes plens de filtres.

Y li sembla qu'está á punt de trobar lo desitjat; y li sembla que del gresol sortirá lo qu'ha de ferlo felís pera sempre; y li sembla qu'á la fi's veurá posturejat per la Joya... Y atía'l foch ab el buf de la seva passió impura.

La cambra de Faust sembla que va á esclatar!... La cambra de Faust sembla prompta á inflamarse!... Es ja l'instant suprém!... Ell ha afegit per darrera vegada llenya al foch!... Tot ha bramat ab una veu sinistra!... Faust alsa'l bras creyent haver trobat lo que cercava... ¡Tot ha tremolat!... El fals gresol s'ha desfet... y d'entre tants sers sacrificats, d'entre tantas vidas marcidas, en lloch de l'anyorada Felicitat, devant del Faust etern, surt la brumosa y retorsada figura de Mefistófeles!...

Xavier Viura.

PASSANT PER MONTAGUT

Aquell any, 1890, estiuhejava á Paláu de Montagut, un poblet bonicoy quin carrer més llarch encaixona la carretera d'Olot que rampeja fins arribar á Castellfollit y s'aboca després per la comarca olotina de faixedas frescals y de panoramas espléndits. Els vehins de Paláu anavan aquell dia á Tortellá y m'en convidaren á posta. La tirada era llarga. Compromés á embestirla, deixava enrera las ombras del molí y embrancava per uns camins desgayrats, per uns rebolls espessísims, ab un día seré y una soleyada punyenta qu'abrandava la terra.

En Quel, un bon mosso manquet, conegué que'm cansava.

—Ja'ns vagará de reposar,—digué.—Quan serém á la plassa, entrarém á la fleca, y, allá, veurá quinas ombras! Oydá per nosaltres que tots els camins fossin com aquestos!...

—Peró aquest sol no s'aguanta!

—Bé, donchs; ens aturarém á Montagut.—

Y á las nou del matí y per una acera de llosas que donava á la paret del fossar, entrarem á un poble quiet hont tothóm era á casa. Un banch que'n sortía d'una com hostal, convidava á aturarshi. Al devant del

banch hi havía un taulellet de refrescos. En Quel entrá cap dintre y n'eixí ab un got d'aixarop que'm presentá sostenintlo ab un plat de llauna lluhent. Calgué remerciarho com se mereixía, y mentres jo'm refrescava ab aquella aygua de brescas, rodava ell el platet ab sa má bona, fent llampegoys á ma vista que s'hi fixá bella estona.

—Bé anéu prou bonich—vareig dir.—Aqui á montanya y aquestos plats tan lluhents?—

La hostalera, anomenemla aixís, tota se'n agradava d'aquellas paraulas; se'n agradava y somreya á n'en Quel com interrogantlo si'm havía cridat l'atenció.

Y jo mirant el plat afegia:—Talment sembla d'aquells que la tropa porta á la motxilla...

—Angela!—digué la hostalera, no deixantme acabar.—Pla bé qu'ho endevina.—

Y ella y en Quel, interrompentse l'un al altre, m'anaren contant tota l'acció d'Oix, quan la brigada del general Nouvilas caygué presonera de las forsas carlinas. La riquesa de detalls y l'entussiasme ab qu'eran ponderats per aquella gent montanyesa, m'aixecaren del banch y'm dugueren cap als aforas del poble, veyentme en un apuro pera seguir ab la vista las indicacions d'en Quel y de la hostalera respecte á la direcció de la marxa, de la batuda y de la desfeta d'aquell exércit regular; y quan, de retorn al hostal, passava per devant del fossar y aixecava'ls ulls á dos xiprers centenaris, una empenta d'en Quel obría la porta y'm mostrava una tristesa solemne. De creus entremitj dels cascalls y la brossa n'hi havía á centas.—Aquí hi ha un tinent enterrat; en aquell clot una cinquantena de *sorges;* aquella escala ¿veu? no parava un moment de traginar y d'abocar soldats á la fossa. Vosté se'n haguera escruixit!—

Y aquesta relació llastimera que m'esborroná, sobretot quan en Quel m'interessava ab l'efecte que produhía l'estimbament de las mulas, el potejar dels cavalls en el front dels ferits, la cruixidera dels bagatjes y de las caixas de municions, y las estremituts dels que queyan y quedavan penjats pel corretjám als rebolls de las timbas, me feu adonar de que á Montagut tot eran renissos d'aquella orgía de la mort; y veya als pagesos ab las calsas de panyo dels soldats retenyidas de negre; y'm fixava en que las corretjas del bestiar no eran pas fetas á montanya; que las mantas de la gent eran també de la tropa; que'ls gipons de las donas eran de roba de capot; que'ls botons de llautó duyan relleus alegórichs; deduhintne, sense por d'equivocarme, que tot Montagut s'acuytaría á aprofitarse de la hecatombe despullant als cadávers y emportantsen la corretjería y la ferramenta que'ls carlins no abastarían á recullir per la mateixa abundancia.

A no passar bona estona ab tota aquesta relació, l'aygua aquella que jo havía begut crech que m'haguera fet mal; me traspuava pel front com una angunia de llástimas, y fins, aixugantme ab el mocador, hauría dit qu'eran gotas de sanch, obsessionat com estava per las impresions d'aquella trista derrota.

La nota simbólica vingué tot desseguida. Un pobre mitj baldat arribava á la porta.

—Ola, pillet!—digué á n'en Quel...—Encara ets viu?—

En Quel se'm girá com donantme á entendre que no'n fes cas. En efecte, aquell pobre deixá'l cistell demunt del banch y convidá á n'en Quel á fer beguda. En Quel acceptava. Y la hostalera, servintlos, me va dir:

—Aquí té á dos enemichs; es dir, ho foren; ¿oy, *Zorrilla?*—

El pobre feya que sí ab el cap, mentres tintinejavan sas mans duhent la copa als llabis. En Quel se'l mirava somrihent y ab posat de planyensa.

—Tant mateix—digué'l pobre,—t'hi varen petar el bras, ¿no fa? Si en Nouvilas me creu, no'l cullíau pas á la ratera; nosaltres, nosaltres hagueram guanyat; *veyas* si'ns varen treure de Tortellá, ab tot y calar foch á l'esglesia... Y la fusellada ¿sabs?...—

Y com el pobre *Zorrilla* s'anés engrescant y las mans li tremolessin y li espurnessin els ulls com volentli fugir de la testa, en Quel va tocarlo de la espatlla, l'amoixá ab una almoyna que jo vareig aumentar, y li ensenyá'l bras manco com volent dir: «Jo també'n porto'l senyal d'aquella lluyta desesperada.»

Jo restava espalmat. Per ventura la moxayna d'en Quel ablaní al pobre *Zorrilla*, qui va anar esplicant com ell era de la ronda de Tortellá, com anava d'avansada en la columna d'en Nouvilas, com coneixent el perill in-

dicá qu'era imprudent fer descansar á la tropa en la cayent de la fondalada d'Oix, y com després de la desfeta vingué la fusellada de la qu'ell se va escapar per haverse abrassat ab el tinent de la forsa, qu'era paysá seu y molt amich de criatura. Aquesta pila d'emocions, especialment la darrera, gayrebé l'havian cap-tocat; may més torná á ésser aquell home arruixat que no temía las balas; pobre, sempre malalt y carregat de tristesas, anava captant y retrayent la seva previsió, que per desgracia no volgué sospesar el general Nouvilas en aquella funesta jornada. El sobrenóm de *Zorrilla* ell se l'havia posat: vensut en el cos, volia triomfar ab el pensament, engalanantse ab el nom d'aquell republicá qu'ell adorava.

La despedida va ser seriosa. Tornant á fer caritat á n'aquell pobre desvalgut, sortia jo ab en Quel camí de Tortellá, deixant aquell poble quiet ab sos recorts de la guerra; y, no podentme esplicar cóm en Quel hagués sigut testimoni de la batuda, perque alashoras tindria una trentena d'anys, me vareig permetre preguntarli:

—Y vos anavau ab els carlins? Deviau ser molt criatura...

—Res, tarambanadas de noys... Era del *requeté* d'en Savalls.—

Y caminant, caminant, considerava lo que son las guerras civils: desgavells, ruinas, miserias... un minyó, tan robust y tan guapo, ab el bras trencat y esguerrat per tota la vida... ¡Que no'n vingan de guerras!

A. Bori y Fontestá.

EN L'APLECH D'ESPERANSA

Bon aplech lo d'avuy. Hi ha tot Cruilles,
Sant Sadurní, Monells y La Bisbal;
de sos passats les consuetuts senzilles
guardan avuy pagés y menestral.

Son testimoni de sa fe devota
de presentalles tot un rich tresor,
qu'en la capella la encontrada tota
deixá transcrits sos díes de dissort.

Portá aquí'l pres sa feixugant cadena,
senzill retaule lo malalt curat,
y la fadrina sa abundosa trena
y fins sa crossa l'infelís baldat.

D'uns ulls la efigie, qui claror de día
tant temps no veya, escláu de la foscor;
vestits d'infant la mare que'l perdía
entre aforismes de sapient doctor.

L'anell de nuvia, desposada honesta,
quan als seus brassos va l'espós tornar,
y'l poble que's lliurava de la peste
un tabernacle hermós hi va arrenjar.

Tothóm aquí deixá sa presentalla,
lo menestral honrat y'l gran senyor,
lo soldat quan torná de la batalla
y'l mariner quan arribava á port.

Cap més com Vos, oh Verge d'Esperansa,
mira á sos peus á tants devots pregant,
cap més com Vos aixuga'l plor que llansa
lo món dels desvalguts qu'es ¡ay! tan gran.

Cap més com Vos se podrá dir, Senyora,
pel cego llum, bon temps pel mariné',
y llibertat pel qui en presó l'anyora,
y patria pel qui patria ja no té.

Y patria pel qu'ahir patria tenía
hermosa y gran com altra no n'hi há,
pel poble avuy escláu que també un día
sa presentalla aquí os té de portá'.

La seva.... qu'ha de sé una ganiveta
que vils butxins li varen fermá' ahir.....
¡Oh, estenguéu sobre d'ell vostra má dreta
y'l miracle fará al món estremir!

Ramón E. Bassegoda.

Ermita d'Esperansa (Cruilles), 14 desembre 1895.

PERQUÈ EN EL MALABAR JA NO CREMAN A LAS VIUDAS

I

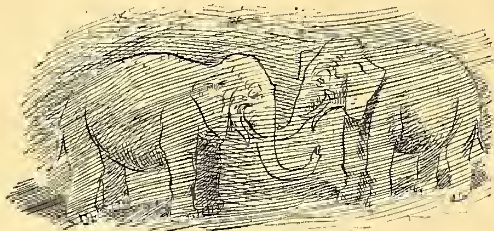
Velshiaquí que una vegada era un catalá que's deya Manxaunxich. Y velshiaquí que aquest home d'esquilat ho era molt, y ell que sí, que va decidir corre món ab el propòsit d'aturarse allí hont trobés la manera de poderse fer ben rich.

Y tal dit, tal fet! S'embarca á Barcelona, tira per amunt, tira per amunt, y arriba al Indostán. Hi dona un vistasso, y s'atura al Malabar.

Y velshiaquí que, *á la cuenta*, en el Malabar y en tot el món, els elefants, un cop captius, ¡bonanit y bon'hora! els mascles no's fan ab las famellas.

En Manxaunxich rumia que rumiarás, y en una d'aquestas rumiadas, l'home va calcular que potser era la causa del retrahiment de las bestiassas el pudor excessiu d'elefants y elefantas.

Y velshiaquí que se li va ocorre tancarlos á las foscas, dematí, tarde, vespre y nit.

Y tal dit, tal fet! Dos que'n fan quatre, quatre que'n fan vuyt, y *así sucesivamente.*

Y'l gran Rajá va nombrar á n'en Manxaunxich *espavilat del Indostán de primera classe*, ab el dret de poderse cubrir sempre que sentís ayre, ó'l barret li fes nosa á las mans, ó li donés la gana de no estar descubert.

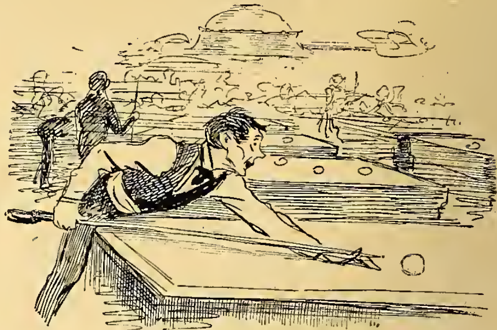
Y en Manxaunxich va agafar tal fama d'esquilat, que tots els ricatxos d'aquella terra que tenian diners adormits els hi portavan, perque ell els despertés.

Y vinga explotar indis, mogols, malayos, alarbs, portuguesos y fins inglesos y tot.

En tot lo qu'en Manxaunxich hi posava má, per dalt y per baix en sortian lliuras esterlinas. Cor que vols, cor que desitjas!

Al cap del any l'home ja era tan rich, que fins feya tirar pava real á l'olla un día sí y un día no.

L'home se'l podía ben permetre aquest luxo, perque no més ab els envíos de caixals d'elefant á Barcelona, ja guanyava tot lo que volía y una mica més; com que per sobre de las taulas dels billars dels cafés de Barcelona no hi rodava ni una sola bola que no fos dels caixals dels elefants d'en Manxaunxich!...

Y això que de bolas de billar, desde la una de la tarde fins á la matinada, en corren tantas y tantas sobre dels panyos verts de la capital, que un hom fins se jugaría'l cap á que en la *laboriosa Barcelona* donan més voltas las bolas de billar al cap del día, que no pas tots els volants de las máquinas de vapor que hi ha en el *casco antiguo, ensanche y pueblos recién agregados.*

II

Y qué n'era de felís en Manxaunxich! Peró velshiaquí que'ls dimonis, que sempre fan de las sevas, que no dormen may, ni sisquera fan mitjdiada, y no tancan de una á tres els días de feyna, y no fan festa cap día del any, varen celebrar un *mitin monstre* per acordar la manera d'entrebancar á n'en Manxaunxich y ferlo caure.

Y tal dit, tal fet! En Pere Botero y la seva gent varen quedar *por unanimidad* en que'l millor camí pera que á n'en Manxaunxich se li acabés aquella felicitat, era *trevallarlo* perque anés enviant diners á una tal *Lola* que havía sigut molt amiga del nostre héroe, que fins hi havía enrahonat cosa de dos anys y pico.

Y ella que sí, que dels diners que rebía del seu ex-aymant no més ne gastava la meytat, y portava l'altra meytat á la Caixa d'estalvis.

Y quan va haver arreplegat els diners necessaris, se va presentar en la sucursal del Crédit Lyonés de Barcelona, va pendre giro pel Malabar, y's va plantificar en el paláu d'en Manxaunxich, precisament el mateix dia en qu'ell s'anava á unir *con lazos indisolubles* ab una indiana d'un lleig molt pujat, peró filla d'un ricatxo d'aquella terra, que encara qu' havia pogut pescar á *sus semejantes* vint milions y pico de lliuras esterlinas, l'home per dinar no més menjava escudella y carn d'olla, y si bé es veritat que bevia vi de pesseta, á n'ell li sortia á dos rals, perque hi

posava un porró d'aygua per cada porró de vi.

Tot estava á punt pel casament. Fins el brahmin qu'havia d'unir al catalá ab la indiana ja s'havia fet rissar tots els seus bucles; peró... la *Lolita*, qu'era una dona de molt génit y que tenia un domini mefistofélich sobre d'en Manxaunxich, el va obligar á casarse ab ella.

¡Ja'ls tenim casats! ¡Ay pobre home! Prou li hauria valgut més que qualsevol dels seus elefants li hagués clavat una trompada á la boca del cor, avans de casarse ab aquella dona plena de passions de las dolentas, y ab una resistencia á las munyecas, que á qualsèvol hora podia donar un centenar de cops de puny seguits, sense dir Jesús.

Y velshiaqui que un dia qu'ella va tirar una planxa pel cap al seu marit, que de qué que no'l toca, ell li va observar que aixó de matarlo que no ho fes pas, perque en aquella terra á totas las casadas que's quedavan viudas las cremavan de viu en viu.

Y ella li va contestar que, ab tal de véurel á n'ell voltat dels quatre ciris grochs, tant se n'hi endonava de tot lo que després succehis.

Y ell que si, qu'agafa'l seu sach de má, hi posa dugas mudadas, s'ompla las butxacas de lliuras esterlinas, y, un cop se troba á la porta, diu á la seva dona, ab molta solemnitat:

—Tu t'ho has buscat, tu t'ho trobarás!—

La *Lolita*, sense molestarse á mirarli la cara, no més li va contestar:

—Uix! (1)

En Manxaunxich, camina que caminarás, arriba al bosch de las palmeras, qu'era una dressera per anar desde la capital fins á un dels pobles més importants del Malabar, que en deyan Matapagant, qu'aquest era'l nom del fundador de la Colonia: un metje catalá que, *pagant*, va *matar* á més de la meytat dels seus clients y va fer una fortuna colossal.

Quan en Manxaunxich va arribar al lloch que va creure més á propósit, va deixar al mitj del pas la carta en que donava compte de la seva mort (de camama). Aqueixa carta deya lo següent:

Ay *Lolita* del meu cor!
Mort y vida Deu las té!
Quan rebrás aquest papé
el teu home será mort.

Ho veig y'm sembla mentida!
Ves quí m'havía de dir
que'm tenía de morir
estant gras y ple de vida!

Sentint cantá una cigala
m'estava aturat, badant,

quan me surt al meu devant
tot un tigre de Bengala.

Y ell que sí, sense cassola
y sense plat ni forquilla,
se'm menja'l tros de la hermilla
que jo hi duya la pistola.

Y un cop m'ha vist desarmat,
el traidor m'ha fet trabeta,

menjantsem la cama dreta.
Vaya una gracia! Cobart!

Ara se'm clava al peu dret,
y's veu que té tant delit,
que no quedará servit
fins que de mi fassi net.

Ay, *Lolita!* Tot me cou!
Ara's menja l'altra cama
y encara de rabia brama!...
Potser no li agrado prou!

Casi bé no puch escriure,
y'ns haurém de despedí...
No hi ha pas remey per' mi:
aviat deixaré de viure!

Com que ab un os s'ha ennuagat,
fa uns ays qu'arriba á conmoure;
peró, com que no'm puch moure,
tinch de mirarmho aturat.

No més m'ha deixat mitj cos,
y es per 'xó que no puch seure;
ara ell se'n ha anat á beure
y bevent s'ha empassat l'os.

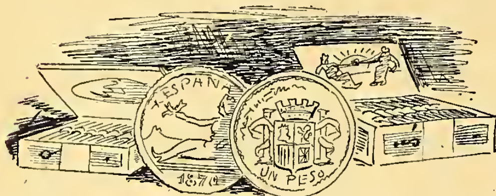
(1) Era de la costa.

Ara torna cap aquí
ab el nas tot brut de fanch...
Ay, que se'm gela la sanch!
Ja estich fresch, pobre de mi!

Ja no'm trobo gayre bé;
fins el pols me fa trip trap,
y'm roda una mica'l cap.
D'aquesta no'n sortiré!

Adiós, Lolita querida;
no ploris, fes el cor fort;
ara sí que soch bent mort,
perque *paso á mejor vida.*

Al qui't porti aquest papé
dónali un parell de duros,

y ademés, tots els meus puros,
que jo may més fumaré.

No malgastis res pel dol
qu'aviat ens ajuntarán,
perque á n'á tu't rostirán.
No'm queda cap més consol!

L'indi que va trobar la carta'n va donar part á la justicia, que va obligar á la viuda á entregar els dos duros y'ls cigarros del difunt.

A n'ella la varen *enchiquerar* tot seguit, y per disposició del gran Rajá,'s va publicar el següent pregó:

Se fa saber qu'en el día d'avuy, á las dotze en punt, tindrá lloch, en la plassa del Megateri, la cremada de la senyora viuda d'en Manxaunxich.

Se fa saber igualment que Sa Majestat el gran Rajá, tenint en compte las tremendas contribucions que ab tanta puntualitat pagava'l difunt, s'ha dignat disposar que tots els encenalls y teyas de la foguera siguin de xicranda, caoba, doradillo y palo-santo.

La comitiva seguirá'l curs de costúm, y qualsevol que vulgui llogar balcons ó finestras del Paláu, que s'entengui ab els revenedors, que van á mitjas ab Sa Majestat.

—

¿Qué va succehir?

Que la viuda d'en Manxaunxich va insurreccionar totas las donas del Malabar, y varen anar al paláu capitanejadas per la *Lolita*, á fer avinent al gran Rajá, que si no s'abolía aixó de cremar viudas, no's casaria cap més dona, y de *cuyas resultas*, desde aquell dia va quedar suprimit lo de las socarrimadas humanas.

—

¿Que cóm va quedar lo d'en Manxaunxich?

Que no va tenir més remey qu'anar á trobar á Sa Majestat y explicarli de pe á pa qui era la tal *Lolita;* y'l gran Rajá va sentenciar á n'en Manxaunxich á pagar la multa de sis parells d'elefants púbers, per la mentida, y á la tal *Lolita* la varen enviar *de passo* cap á Barcelona, es á dir, cap á Gracia: Torrent de l'Olla, núm. X, pis Y.

Albert Llanas.

(Dibuixos de A. Utrillo)

TEATRES

No havent donat compte en nostre anterior número dels darrers aconteixements teatrals, en farém avuy un resúm.

Al Eldorado's va estrenar la sarsuela *La Cara de Dios*, lletra d'en Carles Arniches y música d'en Rupert Chapí, tenint escás éxit. En part, celebrém no haver pogut parlar extensament d'aquesta obra, donchs molt poch de bo n'hagueram dit, tota vegada que resulta de lo més adotzenat en son género.

Al Principal va debutar la companyia castellana del Español de Madrid que dirigeix en Francisco Fuentes, actor estudiós, y molt estimat del nostre públich. El repertori que porta aquesta companyia es bastant *encarcarat* y excessivament conegut. Se'ns ofereixen, no obstant, alguns estrenos, haventse ja efectuat el del drama *El vencedor de sí mismo*, que no donará pas gota de fama á son autor. No va agradar gens, ni ho mereixia. Anit va estrenarse *La Escarapela*, de don Tomas Maestre, y ara s'anuncia l'estreno del drama *¡Pobres hijos!*, de l'Eussebi Blasco. En parlarém.

A Novetats hi actúa una companyia d'opereta italiana que no mereix que's parli d'ella en serio.

Concert Malats.

Al Concert Malats, efectuat el dia 20 al Lirich, hi assistí numerós públich desitjós de fruhir una pura emoció artistica.

En Malats va estar molt bé en la interpretació del concert en *do menor* de Beethoven, ab cadencias de Liszt, com també en las tres composicions de Chopin qu'executá.

La fantasia de Saint-Säens *Africa*, no fou gayre compresa del públich. Ab tot, agradá als inteligents.

El concertista va lluhirse molt en la execució de la *Rapsodia húngara*, de Liszt, pessa de gran efecte que li va valer una ovació. Aixó no vol dir qu'en Malats no estés correctíssim en els fragments de delicadesa, puig hem de regoneixe que matisá molt á conciencia y ab depurat gust casi totas las composicions qu'executa, per lo qual li doném la enhorabona.

La orquesta, dirigida pel senyor Nicoláu, no aná del tot ajustada.

Christiansen.

ODA A FRINÉ

Friné, filla de Tespia: la distancia
de sigles y més sigles que'ns allunya,
ab rápit vol mon esperit la esborra.
Et sento,'t tinch aprop; ma fantasía
et veu com Praxitel-les: bella estatua
cisellada per Venus afrodita
y á son imatje feta. Y res detura
el cant que ix de mon cor al contemplarte;
que ha sacudit mos nirvis ta bellesa,
y ha encés mas sanchs la teva carn nevada,
y han despertat tots mos anhels; y, alegre,
porto la copa dels grans plers als llabis.

Superba joya de la edat antiga:
jo, com el poble de la invicta Atenas,
eixir te miro de las onas blavas,
núa't contemplo embadalit, y uneixo
ma veu als cántichs d'aquell poble il-lustre.
Salve, Friné, filla de Tespia! Salve!

Núa't contemplo enfront dels jutjes; roja
sa testa calva veig tornarse al véuret;
els veig, inútils, á tos peus rendirse,
y't veig burlante de sos prechs estúpits!...

Y á Venus veig, que's sent apesarada
contemplant ta hermosor, que's sent gelosa
de tas carns sugestivas... Que sufreixi!
No escoltis sos gemechs, Friné, no escoltis
la veu del que pateix. Gosém la vida,
la vida del plaher!

Soch teu y ets meva:
la Joventut me fa senyor; la Forma
me fa escláu teu, Friné: soch rey, sent súbdit.
Ja sé qu'haig de trobar entre tos brassos
la Mort: mes no m'espanta, si es hermosa.
Vinga la Mort, vinga eixa Mort temuda,
y ensemps que clogui mos febrosos llabis,
las flors marceixi que mon front coronin;
las flors de nostra festa. Quan, gastada
pels plers la carn del cos, no tinga forsa
y com bambolla de sabó's desfassi,
vinga la Mort ab tos petons unida,
y ab mon ultim esfors voli mon ánima!

Gosém, Friné, gosém! La vida es curta
quan es ditxosa com la nostra; eterna
quan es teixit de sufriments! Tos llabis
guardan el néctar del plaher: gosemlo!
Abrassam fort contra ton pit, apretam
contra aqueix pit hont niuha la luxuria;
abrassam fort contra tas carns rosadas;
contra ta forma esculptural ofegam!

Fidel no m'ho serás: m'ho diu ta historia;
mes tant se val: ets franca y t'ho perdono.
Tu no m'enganyas ab els ulls hipócritas
d'aquella verge qu'ofereix la ditxa
reflectintla en la pau de sas miradas;
tu no pots enganyarme: de tos llabis
no surten juraments d'amor fermissim,
que s'esfuman ensemps que las paraulas.
Ets meva quan te tinch entre mos brassos;
mes ta pensa es molt lluny: á mas caricias
respón el cos, no l'ánima. La teva
somnía ab un altre home, que al besarte
caurá com jo cauré: dins l'ampla fossa
qu'obra á tos peus l'enervador cansanci.
Ja ho sé, Friné; mes no per 'xó m'espanto,
ni t'insulto per 'xó. Tu no menteixes;
com has sigut ets ara y serás sempre:
la eterna variació! Tu ets la enemiga
del vici que s'amaga entre las ombras
d'una virtut hipócrita: ton vici
es gran com ta bellesa sobirana
y ayma la llum del sol com las flors l'ayman!

Gosém, Friné, gosém! Avuy encara
despertan á un sol bes nostres desitjos.
Demá... ¿quí ho sab? Potser demá'l cansanci
ens allunyi per sempre! Friné hermosa:
superba joya de la edat antiga:
no hi pensém en demá; vinga com vulla!
¿El present es hermós? Gosemlo alegres!
¿El pervindre es fatal? No hi pensém ara!
La vida es el moment que's viu; la vida
es un soch, no un seré! Friné tespiana:
cantém els plers de nostre amor, y'ls homes
viscan com han viscut y viurán sempre,
eternament burlantse dels que gosan!

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

SANCH NOVA

La impresió que'ns ha causat la nova obra d'en Vayreda no es pas pera traspuarla en un judici critich, ahont deuhen garbellarse ab táctica y relativa erudició'ls defectes y'ls mérits; sinó que més propi será deixar que s'esplatji la imaginació per aquellas páginas de vida y per aquells rahonables entrellats, per ahont s'hi veu circular, calentona y potenta, aquella *sanch nova* que l'autor vol enconar á la novella generació qu'ha de arrebassar nostra terra del jou que la doblega, y de quina se'n sent borratxa tota Joventut. Si, es cert: l'escriptor oloti'ns ha engandayat ab trassa una seguida de quadros plens de vida y veritat, ahont s'hi esgranan aconteixements sublims que posan en clar la necessitat de que la nostra Catalunya's redressi d'aquest ensopiment y d'aquesta rutina pera reconquerir de fet lo qu'es seu, ben seu.

L'esperit social, gens perillós, que informa l'obra tota, es una qualitat que veyém per primera vegada en llibres d'aquesta mena, y en veritat sia dit, si al llegirla en certs indrets un recorda á n'en Pereda, 'l gran Pereda montanyés, en cambi en altras passatjes el sobrepuja de valent y's veu solzament á n'en Vayreda, á qui nosaltres, sense miraments, encara que sembli atrevit dirho, li donariam la credencial de primer novelista del renaixement. Qui sab arrodonir un *tipo* com en Montbrió, en qui's troban unas qualitats fins ara desconegudas, ha d'ésser un gegant y l'hem de recriminar perque deixant madurar tant y tant la fruyta de sa inteligencia, n'ha deixada fer malbé d'altra que de temps hauria saborejat ab gust el món literari.

Tot això que deixém dit es en quant al fons del llibre, ó sia en quant al assumpto de la novela; ara, si aném á la construcció ó á la forma literaria, allò es un bé de Deu, un devassall de boniquesas, un mar de sensacions poéticas á que, en bona fe, no estém gayre acostumats. Aquella *Topada* y aquell quadro de sega son admirables, fins al extrém de tot; y més encara afeginthi'l llenguatje tan castis y montanyés, cosa gens estranya en Vayreda, qu'ha mamat en las fonts puras. Ab tot, per 'xó, en un qu'altre capitol s'hi troba alguna llibertat de llenguatje massa perillosa pels que essent fills de ciutat agafarán, y ab tota la rahó y dret, com á model la novela del autor oloti. En això sí que hi som escrupulosos, puig plorém llágrimas de sanch cada vegada que veyém nostra llengua profanada per certs escriptors que avuy ocupan llochs distingits y encara ignoran la riquesa vocabularia, que, tota sencera, tota frescoya y vistosa,'s troba á la montanya, únicament á la montanya.

¡Quina manera de sorpendre la naturalesa, en Vayreda! ¡Quina manera de copiarla, y quina manera de profondisarla! De profondisarla pot ser ho haurá fet massa; ha mallat sense pietat el cor d'aquells rústichs pagesos de la Garrotxa. En Bosch, l'inoblidable Bosch de la Trinxeria, també'ls sorprenia als montanyesos, tant ó més bé qu'en Vayreda, pro els deixava tranquils, no'ls estudiava pas el cor y no'ls desvelava l'ánima ab tanta cruesa; únicament aquesta qualitat mancava á n'en Bosch; en una paraula: lo que mancava á n'el escriptor rossellonés, li sobra al oloti, qui s'hauria d'abstindre de filosofar en certs punts que hi cal més serenitat. Tant se val. Per 'xó no's cregan els nostres llegidors, y ab ells l'autor, que'l volguém recriminar per certs defectes. Això may. No es recriminable l'obra d'en Vayreda; en tot cas será discutible la tendencia filosófica qu'ell exposa, y qu'es la més adequada al esperit catalá, y será discutida per preocupacions d'escola, y tocant en això rés hi ha perfet, de sobras ho sabém, més qu'en tot, en aquesta branca, la primera de la ciencia, ahont s'hi ha vulgarisat la frasse, massa práctica, de «tants caps, tans barrets.» A bon segur que no se'n escapará pas d'aquesta acomesa'l llibre nou que tot flayrós ens dona la escola olotina que tan sovint ens sorprén agradosament ab primors de tota mena, ja en pintura, en esculptura ó en prosa literaria; tenint tants galants conreuhadors entre'ls que recordém, ademés dels Vayredas, els Berga (pare y fill), Devesa... y altres que no cal mentar perque'ls llegidors ja'ns creurán. De tot hi ha, menos poetas; fins avuy cap se n'ha revelat en públich; á bon segur que'l dia menys pensat ens n'eixirá un de fet ja, havent passat ignorat son aprenentatje. Deu ho fassi, que bé ho necessita la nostra terra que's desvetllin cors ó que n'ixin de nous per enconar als demés sanch nova, ben nova, com la qu'en Marián Vayreda'ns ha donat als catalans tots, en general,

y á la Joventut en particular, per lo que li'n doném mercés y franca enhorabona.

Antón Busquets y Punset.

EL JARDÍ ABANDONAT

En son quadro poemátich ens dona en Santiago Rusiñol la essencia del seu art de poeta-pintor eminentment personal, y al en-semps una visió de poesia fonda, peró d'una elevació intelectual serena y melangiosa, qu'entranya, per dirho aixís, la exaltació y ennobliment de la natura; exaltació feta per un enamorat de sos reculliments misteriosos y de sas solituts llegendarias, sublimadas per un aroma d'art vell y per la petjada inesborrable de passats gloriosos.

Fins ara, la producció literaria y pictórica del refinat artista catalá corria abundosa, y ben meritoria per cert, peró deslligada complertament l'una de l'altra, sense més relació que l'ayre poétich de familia. En Rusiñol escampava las primeras telas *impresionistas*, (que tan discutidas eran á ca'n Parés), reproductoras de reconets quietosos de Cerdanya, y de gatzaras de la bohemia parisenca dels encontorns é interior del *Moulin de la Galette*, al temps d'apareixe en las llibrerías el primer volúm, *Anant pel món*, en el que's presentava, de cop y volta, imposantse, la personalitat literaria d'aquest artista, ja per nosaltres coneguda en sas correspondencias artisticas de *La Vanguardia*. Venian després las influencias del art d'en Maeterlink, de las telas del Greco y dels imponderables mestres florentins, á fer que'l pintor ens encisés ab las morfinófonas, ab visions de cementiris, de claustres vells, d'ascetas cristians, y ab personificacions de las arts; y que'l poeta ens dongués son segón volúm, las *Oracions*, en el que, ben garbelladas, n'hi han unas quantas de sentidíssimas y dignas de son autor. Y passa temps, y'l pintor, ull-prés per la infinita y poch cantada poesía dels jardins dels califas, comensa á cantar ab sa arpa de colors las fondaladas flayrosas del *Generalife* y de l'*Alhambra* y'l plany imperceptible dels jochs d'aygua á l'ombra dels archs de xiprers retallats. Y ve la tercera manifestació literaria d'en Rusiñol, constituhint son primer ensaig y son primer triomf en el teatre, l'éxit de *L'alegría que passa*, l'obra aixerida y melangiosa, qu'agrada á tothóm, y que quasi coincideix ab l'aparició de son més sentit y complert volúm, els *Fulls de la Vida*, y ab sas visions pictóricas tan poéticas de las solituts y majestats montserratinas. Y ja som allá hont anavam. Las gradacions de poesía fixadas pel poeta-pintor en sas obras y en sas telas, han arribat á fondres en una mateixa nota de poesia y de color, profondament sentida per en Rusiñol (qu'avans que poeta y pintor, es un artista d'una sensibilitat y clarividencia extraordinaria) en una obra que resta per ara com la millor que'ns ha donat y ahont ens hi sembla veure'l desenrotllo total de sas facultats artisticas. Efectivament: son pelegrinatje als jardins nobles, de passat gloriós, de la vella Espanya, dona com fruyt, per un cantó, la hermosa serie de telas exposadas ab tant d'éxit á París, y per un altre, la publicació de son quadro poemátich *El Jardí abandonat*.

La lectura d'aquesta obra produheix una sensació de poesía fonda y pertorbadora, molt semblant á la que's sent al llegir las admirables planas de la per nosaltres obra mestra d'en Gabriel d'Annunzio, *Le Vergini delle Rocce*. Com las encesas rosas de maig, exhala la darrera obra d'en Rusiñol un'aroma forta que embolcalla l'esperit ab somniadora lassitut, una flayra de solitut llegendaria que, deslligantnos per un moment del contacte afrontós de la prosa cotidiana, ens enfoca justament la visió tinguda pel poeta, y veyém, á la daurada llum del capvespre, els caminals solitaris del gran jardí clássich ab sa patina de vellesa, ab sos arbres antichs y sas plantas arreladas. La grisenca silueta de las estatuas neo-gregas, destaca demunt del vert fosch de la massa atapahida dels xiprers revellits. Al fons entreveyém, entre'ls esquelets dels arbres, el devanter del paláu, majestuós encar en sa ruina, ab sos esgrafiats mitj destenyits per las plujas y'l surtidor que plora, canta y resa quietosament. Y amorosintho tot, com una caricia del vent, sentím el cant de las fadas del jardí; las fadas que resan al fons dels arbres foscos, contantnos la llegenda apresa en las boscurias.

Y, moventse en aquell encís capvespral, coneixém las viventas figuras del drama: els homes adelerats fugint del abandono, de la

solitut, que sembla la deesa benfactora de aquell clos de natura noble, tots corrent enlluhernats per un resplandor del món que'ls atráu, que per uns es la guerra, y l'art, la fortuna y la gloria pels altres. Y tots, al marxar, tenen una mirada d'amor y una lloansa d'artista per la verge Aurora, l'ultim reboll de la nissaga aristocrática, l'última flor enamorada de son jardí ple de ruina, «flor assecada entre'ls dos darrers fulls d'un llibre vell», que se'ls escolta amorosa y fins ull-presa y que sembla cedir als prechs del artista, peró que resta detinguda per la temensa de que's moriría lluny d'aquellas frondositats payrals. La seva avia, la vella Marquesa, també la deixa, també se'n va per sempre del jardí, fent via per un caminal qu'es clar, hermós y blanch com una nit serena.—*La claror torna!*—exclama al expirar la venerable figura de cabells blanchs. Y las ombras de la nit embolcallan amorosament tot el jardí, esfumant els caminals, els xiprers y las estatuas; y els tons fonentse en un vert nocturn li donan apariencias de claustre frondós d'un sagrat monastir de pau inmaculada, hont s'adora la deesa Solitut, que poch á poch retorna. El vent de la nit ens porta altre cop el ressó del cant de las fadas:

Filla dels vells jardins,
no ploris d'anyoransa:
vina al niu de verdor,
qu'es el niu d'esperansa.

Y Aurora, corpresa de melangía y de joya quietosa, enamorada de la solitut, s'uneix per sempre ab ella en sagradas esposallas; se fa monja del monastir frondós, y sas bodas se cumpleixen, gronxadas pels cants d'esperansa que semblan exhalar els xiprers, y á la llum tenue de las estrellas solitarias que ja saben lo qu'es víure allunyadas!...

Aquesta es l'obra literaria d'en Rusiñol, exquisida tota ella. Potser per algú de tendencia malaltissa: no pas per nosaltres, que la creyém sanitosament artística, donchs enteném qu'en tot trevall literari, sigui poema, drama ó novela, lo primer que hi té d'haver es art, art y poesía; y lo qu'es d'aquestos dos elements divins, el quadro poemátich d'en Rusiñol en traspúa per tot arréu.

El llenguatje es armoniós y fácil; corra sempre ab certa elevació, molt propia de tots els personatjes. Las escenas molt ben talladas, y algunas, com per exemple la tercera, entre Aurora y Ernest, hermosissimas. Lo mateix dihém de tot el final.

Aquesta es nostra impresió després de la lectura del *Jardí abandonat*, obra que son autor destina á la escena y va decorada ab música d'en Joan Gay, de la qu'esperarém á parlarne fins que vingui sa representació, que no hauría de trigar gayre y que ha de donar no poch encís poétich al que ja té de naixensa la, per nosaltres, més acabada obra d'en Santiago Rusiñol.

SALVADOR VILAREGUT.

SARTOR RESARTUS

PER THOMAS CARLYLE

Es aquesta obra del genial pensador escocés, una de las de més importancia qu'hagin vist la llum en el present sigle, y la que sintetisa tota la filosofía del autor d'*Els Héroes*, en una forma jocosa y fins dirém grotesca, qu'en inglés se li dona'l calificatiu de *humour*. L'obra va ésser comensada en 1830, y acabada en 1831.

Aquesta obra es una autobiografia, y una exposició del esperit d'en Carlyle.

L'autor figura qu'es sols l'editor d'un manuscrit incomplert d'un professor alemany, el doctor Herrn Teufelsdrœckh (1), en qual professor s'encarna ell mateix, y en qual origen misteriós vol significar que l'origen del geni en l'Home Sobrehumá es sempre desconegut, venint á ésser un Sér excepcional entre'l comú dels mortals. El nom de la vila ahont un desconegut deposita'l petit Teufelsdrœckh (Eutepfulh) y'l de la Universitat ahont aprén, com el de l'altra Universitat ahont ensenya (Weissnichtwo), tot son noms simbólichs.

En la infancia del jove futur professor, en Carlyle hi fa una critica amarga de la ensenyansa oficial, pera passar després á descriure cóm se li van desenrotllar las ideas propias y la concepció del Univers, ab la llissó moral que's desprén de la seva manera de veure.

Avans d'estudiar las ideas d'en Carlyle exposadas en aquest llibre, farém notar que

(1) El nom es simbólich y significa *pell de diable*.

may s'han vist ideas més profondas esplicadas en una forma humoristica que millor dongui idea d'ellas.

El *Sartor Resartus* es Deu, ó sia'l Sér, el *Noumeno* de Kant, l'*Incognoscible* de Spencer, la total energia dels dinamistas. Aquest es un Sastre suprém que talla y retalla, y sempre fa vestits nous pels cossos que may veyém nusos: sempre vestits. L'Univers, la Creació, el Món sensible, no son més que vestits més ó menys cambiants, ab que'l Gran Sastre ocult se'ns presenta. De las cosas sols ne podém coneixe las apariencias, y fins ni podém dir si sota de las apariencias hi ha res més.

Els homes que crean, els genis, son sastrets dependents del Gran Sastre major, que tallan pel seu compte. Els homes executors, son *pessés* ó fadrins cusidors.

Aixis en la societat hi veu vestits eclesiástichs, vestits militars, vestits civils, etc., etc., y devantals que tot ho tapan, barrets simbólichs, etc., etc. Segons el Doctor Teufelsdrœckh, l'Esperit Sant ve á ser aixis l'Esperit sastre que inspira continuament las novas modas.

Las conseqüencias de tal sistema son estranyas. En el Món tot lo que podém ponderar son sols vestits, donchs tot va vestit, més ó menys millor ó pitjor; peró l'Geni, sota del vestit pot sentirhi la carnadura del Sér, y'l principi de tota la sabiduria es el mirar fixament els vestits ab penetrant mirada superior, fins qu'esdevinguin transparents. L'admiració, qu'ell califica d'*estupor*, es lo que acompanya aytal mirada, y troba que'ls sabis analitichs moderns no son més que sabis á mitjas, puig no son capassos de tal suprema sintessis.

La Naturalesa no es un agregat, sinó un tot. Totas las cosas visibles, no son més que emblemas transitoris, vestits que's fan vells y que s'han de renovar.

Aqui comensa'l *monodrama* del doctor. Sobre la terra no hi ha pera l'Home de geni *ni fi ni repós*. Com no porta'l vestit del moment, ni vol pendre en serio las mascaradas que se li apareixen, tothóm el deixa de banda. Ha d'ésser nómada. La terra es sols sa patria; es l'eternal pelegri venturós que va en busca de la llum de l'Arca Santa. Ab més Fe que tothóm, está en el centre de la superior indiferencia. *Pistis* y no *Gnosis*. Sempre endevant, y may té'l dogma fet.

En la soletat, té una tentació que vens. En son amor per l'Home troba una nova solució al problema del origen del Mal. L'Home té quelcóm més gran á fer, que anar en busca de la Felicitat. Aquesta, presa en absolut, es una fantasia vana. Es la Eterna Afirmació lo que deu impulsar al Home. Tota convicció que no corrobori la conducta, no té cap valor. El verdader ideal deu estar enclós en la realitat corrent. Aixis: ferms y trevallém, que lo més moral es l'acció!

La professió d'Autor, de Creador de valors nous, es divina. L'Home de geni, l'Héroe, es la suprema energia feta carn, es l'elegit de la Gracia. Veu las banderas, ó sian símbols flotants, com necessaris, peró passatjers; un cop vells, guardarlos piadosament en el Museu del Recort, y vingan novas banderas que fassi onejar el nou vent de la Vida.

Lo únich qu'hem de respectar es el *trevallador*, el de pa material, y el de pa espiritual.

Veu la societat actual morta. Sa ánima era la Religió, y s'ha evaporat. El cos caurá prompte á trossos, peró, com nou fénix, renaixerá una societat superior, bella, viventa, cos y ánima tot en una pessa. La destrucció y la Creació son el revers y l'anvers de la pessa, qu'es al taler ahont s'están teixint els vestits del pervenir. N'hi ha, qual panyo ja está fet: sols falta'l bon sastre que surti y'ls talli á mida. En aquesta nova roba, no hi ha cap combinació mecánica que procuri la llibertat del moviment: es una roba vivent, flotant, heróica. L'Héroe será sempre la pedra angular de tota la Societat futura. Els filaments orgánichs de las telas interiors dels vestits nous, son els periódichs, la literatura. L'Héroe, el Geni, el Sobrehumá, son els grans sastres del pervenir. Els pobles han anat mal vestits, comprimits en pitrals y bragas estretas que no'ls deixavan moure, perque's vestian ab sastrets ignorants, tontos y curts de vista. L'amplitut, la flexibilitat y la hermosura serán las condicions dels vestits qu'ara's teixeixen. Y'l doctor Diógenes Teufelsdrœckh se despedeix.

—

Aquesta es la exposició de la originalissima obra de Carlyle publicada per la Societat

del *Mercure de France* en francés per primera vegada, y traduhida per Edmond Barthelemy.

Pera la major comprensió de l'obra y de la filosofía de Carlyle en general, el dit escriptor Edmond Barthelemy ha publicat seguit un altre tomo, titulat *Thomas Carlyle. Essai biographique et critique*, qu'es un estudi conciensut y molt clar no sols del *Sartor Resartus*, sinó de totas las demés obras d'en Carlyle, fent un análissis de la vida d'aquest autor com sensibilitat, com estudis alemanys, com humorista, acabant ab la exposició de la seva metafisica, de la seva moral y del seu estil. Al final del llibre hi ha un apéndix preciós, qu'es un verdader catálech crítich y bibliográfich de las obras del gran autor escocés, ab exposició comentada de las teorías que cada una enclóu. Felicitém á Mr. Edmond Barthelemy per son magnífich trevall, que tant l'honra á n'ell y al Mercuri de Fransa que l'ha publicat.

POMPEYUS GENER.

NOVAS

Bonas noticias.

Ja ho deuhen saber pels diaris que á Lleyda'l dissapte de Gloria varen ser detinguts d'ordre del governador civil uns quants catalans qu'havian comés el *delicte* de demanar als coros que cantessin *Els Segadors*.

També deuhen saber que'ls tals catalans, tots ells honradíssims, segons afirma la prempsa lleydetana, un cop se trobaren al govern civil, foren insultats per qui menos devía ferho, ó sía l'autoritat, que diu qu'en un moment de inspiració fins els hi va etjegar algún renech.

Per altra part, no deuhen ignorar qu'en Gasset del *Imparcial*, un dels catalanófobos més tremendos, ja ha arribat, *en sus mocedades*, á ministre.

Com que nosaltres sempre arribém tart pera dar noticias frescas, puig no sortim á pendre la fresca més que un cop cada setmana, sols podém dirloshi una cosa: que'l Catalanisme está d'enhorabona ab tants enemichs com li fan propaganda, y qu'en aixó aquests enemichs sempre'ns tindrán al costat.

Per lo tant, senyors de dalt, *duro y á ellos*, que no hi ha temps que no torni, y ab palla y temps maduran las nespras. El mal es que si vostés las copejan massa, se las menjarán més aviat, peró macadas; y'ls farán mal profit.

—

El passat diumenge hi hagué *gran manifestació* als Toros, interveninthi la policía y la guardia civil.

No's creguin que'ls *promovedores del conflicto* vagin demanar rebaixa de las contribucions, ó que's portessin á la vergonya pública'ls politichs d'ofici, ó que's cantessin *Els Segadors*. No: aquestas vulgaritats no s'estilan (ni ganas) en aquell pudrimener. El públich, ó gran part d'ell, demanava senzillament *otro toro*.

Y li varen donar *otro toro* quan ja n'hi havían donat sis; y encara no'n tingué prou. Y no donantnhi més, va comensar á fer micas y bossins de contrabarreras y banchs, y ab las estellas va atipar de llenya als toreros que contra la voluntat popular havían mort al toro tret en darrer lloch.

No estém conformes ab el procedir de la forsa pública, que va fer algunas detencions. L'espectacle NACIONAL es importat de *allende el Ebro*, com las lleys que'ns desnaturalisan, com la taifa d'empleats que'ns delma, y com moltas malas costums qu'aquí s'han introduhit pera pervertir las nostras. Y ja que d'un espectacle com el NACIONAL sempre'n resultan bestias sacrificadas; y ja que al torín, la darrera festa, eran innombrables las bestias que bramavan salvatjement, els polissons y'ls civils tenían bona ocasió de cassarlas ab llas, com á tals. D'aixó no se'n hauría ofés ningú; ni la justicia; y creyém que molts catalans estrafets, aquells del *pan y toros*, hereus dels esclaus romans de la decadencia, haurían pogut alashoras oferir un exemple de sacrifici heroich sobre l'*arena*.

A qui no s'han de demanar sacrificis de cap mena es á las classes conservadoras, á las que'n dihém directoras, que ab son repugnant egoisme han conreuhat la mala herba en nostra terra, procurant, baix la capa de la religió cristiana, convertirla en terra de moros.

Exemple ben recent ne tenim en un diari dels més *serios*, que durant la Setmana de Passió va abstenirse de tractar d'aconteixements artístichs, y en cambi dedicá tot'una plana á ressenyar la *corrida* de toros celebrada'l Diumenge de Rams.

D'aqueixa gent ve la malura, y'ls bons catalans no han d'oblidarho. D'aqueixa gent, qu'en nom de la moral ens dona toros y religió, y la moral ens la queda á deure.

—

Nostre company de redacció l'Oriol Martí y Ballés va rebre la honrosa comanda de representar á la *Unió Catalanista* en la festa celebrada l'ultim dilluns á Palma de Mallorca en honor del gran poeta en Geroni Rosselló.

L'acompanyaren els amichs Pompeyus Gener, Trinitat Monegal y Joaquim Pena, en representació de JOVENTUT.

Dits amichs han realisat á Mallorca'ls trevalls preliminars d'un gran meeting que projecta celebrarhi'l Catalanisme militant.

—

La inspirada poetisa y entussiasta catalanista donya Agnés Armengol de Badia, ha enviat á la Junta Permanent de la *Unió* la comunicació següent, quina lectura omplirá segurament de goig á tots els defensors de las nostras ideas:

«Com sía que la entitat capdal del Catalanisme que Vos ab tant acert presidiu no ostenta cap senyera en sos meetings y festas, diferenciantse aixís de las nombrosas entitats y agrupacions que d'ella dependeixen, vinch á solicitar pera la Dona catalana l'alt honor d'oferir una bandera á la *Unió Catalanista*, que simbolisi dignament son poder, sos drets y aspiracions.

»Si, com espero, la molt honorable Junta Permanent accedeix á ma demanda, tinch propósit d'endressar un manifest á las donas de Catalunya y ensemps obrir una suscripció en la que totas hi puguin pendre igualment part.

»Que Deu vos guardi molts anys pera bé de la Patria.

»Barcelona, dissapte de Ressurrecció, 14 d'Abril de 1900.—Agnés Armengol de Badia.

»Al molt honorable Sr. D. Manel Folguera y Durán, President de la *Unió Catalanista*, Barcelona.»

A tan hermosa y sentida comunicació ha respost la *Unió Catalanista* ab aquesta altra, no menys entussiasta ni menys sentida:

«Ab inexplicable joya ha rebut aquesta Junta Permanent la vostra hermosa comunicació, en la que solicitéu pera la Dona Catalana l'honor d'oferir á la *Unió Catalanista* la Bandera que simbolisi dignament els drets y aspiracions de la Terra.

»Pocas com vos, ilustre poetisa y dama d'exemplar patriotisme, podian gloriarse ab tan noble, generosa y felis iniciativa. Al calor de vostre indiscutible prestigi, ha d'estimularse certament l'entussiasme de las donas catalanas pera coronar aqueixa magnánima obra, que fará estremir de goig á tota Catalunya.

»Per sa part la *Unió Catalanista* sent gran honor en acceptar vostra significativa ofrena, que senyalará una fita ben remarcable en el camí de la nostra regeneració. Y al mateix temps se creu en el dever de prestar tota mena de facilitats á la execució de tan bell projecte, invitantvos á utilisar son domicili social colectiu de Barcelona y'ls de totas sas entitats adheridas en llurs respectivas poblacions, pera'ls trevalls preparatoris que consideréu convenient practicar, á fi de ben assegurar l'éxit més complert.

»A vos, per l'alta representació que vos correspón en la vida literaria y social catalana y per la eloqüent mostra de patriotisme qu'acabéu de donar, vos presta respectuós y carinyós acatament la Junta que suscriu.

»Deu vos guardi molts anys.

»Barcelona, 18 Abril de 1900.

»P. A. de la J. P., El President, Manel Folguera y Durán.—El Secretari, Lluis Marsans.

»Senyora donya Agnés Armengol de Badia.»

—

L'agrupació artistica «Teatre Intim», que dirigeix l'Adriá Gual, donará, á mitjans de maig vinent, dugas representacions en el teatre de la Comedia de Madrid. En la primera posará en escena'l drama d'Ibsen *Espectres* y'l magnifich quadro lirich d'en Rusiñol, ab música d'en Morera, *L'alegría que passa*. En la segona representará'l delicadissim drama d'en Gual *Silenci* y'l potent quadro dramátich d'en Leopold Alas «Clarin» *Teresa*, traduhit al catalá per en Pujol y Brull. Las funcions serán á la tarde, y d'ellas ja se'n parla molt entre'ls *intelectuals* de la *Villa* y *Corte*.

—

En el concurs de cartells artistichs obert per la casa Fiter y Planas, ha obtingut el primer premi'l distingit artista don Antoni Coll.

—

L'editor de la novela *Sanch Nova*, N. Planadevall, Olot, servirá'ls exemplars que se li demanin de dita obra, tant als llibreters com als particulars; als primers ab un 20 per 100 de descompte en comissió, y als segons á rahó de 4'45 pessetas cada exemplar, qu'enviará certificat.

—

Aquesta setmana no podém donar compte del estreno de *Fedora*, efectuat al Liceu, per no haverhi pogut assistir nostre company en Joaquim Pena, que dos dias avans havía sortit de Barcelona.

En el vinent número quedará rescabalat aquest deute ab nostres lectors.

—

En la funció celebrada'l dilluns de la present setmana á Romea á benefici del primer actor senyor Goula, foren ovacionats tant aquest artista com don Albert Llanas, nostre estimat colaborador, autor de la hermosa comedia *La germana gran*, qual *reprise* va efectuarse en dita funció.

Després se representaren las pessas *L'última voluntat* y *La nit de nuvis*, que foren celebradas com sempre.

El teatre estava completament plé d'un escullit públich.

—

La nova obra del gran novelista Pérez Galdós, titulada *Montes de Oca*, apareixerá'l dia

5 de maig próxim, posantse'l mateix dia á la venda en tot' Espanya.

Ab verdader delit esperém coneixe l'última producció del gran escriptor.

—

Hem rebut un exemplar de l'obra de don Gayetá Soler, Pbre., titulada *El problema de la Descentralización*, que fou llegida per son autor al Ateneu de Madrid, en conferencia donada'l dia 15 del passat mes de mars.

—

També hem rebut l'aplech de poesías líricas d'en Ramón Masifern titulat *Notas del cor*. En parlarém.

—

Establím gustosos el cambi ab els periódichs *Hispania*, *Revista Enciclopédica*, *La Actualidad* y *Lo Teatre Catalá*, que durant la última setmana han visitat nostra redacció.

—

MEETINGS CATALANISTAS

Al meeting catalanista de Celrá, celebrat l'ultim diumenge, hi assistí inmensa gentada.

Els expedicionaris de Barcelona havían sigut entussiastáment rebuts á Girona pels bons companys d'aquella ciutat, presidits per en Joaquim Botet y Sisó. Reunidas las comissions catalanistas de Banyolas, Crespiá, Caldas de Malavella, Bordils, La Bisbal, Figueras y altras poblacions, emprengueren tots plegats la marxa cap á Celrá en diferents cotxes en que hi onejavan banderas catalanas.

L'arribada á Celrá promogué gran entussiasme. A l'hora del meeting, tot el poble s'havia reunit en una gran era, y'ls oradors li dirigiren la paraula desde un balcó adornat ab las barras catalanas. L'efecte era sumament pintoresch y hermós. Per tot se veyan vermellejar barretinas: per l'era, pels encontorns, per las finestras y fins per las teuladas. Y contribuhian á fer més sugestiu el quadro, las cansons catalanas que avans de comensar el meeting entonava'l coro «La Unió Celranenca», despertant l'entussiasme de la multitut.

Don Alfons Alsina obrí la sessió y cedí la presidencia á en Joaquim Botet y Sisó, qui parlá en nom de la *Unió Catalanista*, ó sia de tot el Catalanisme.

El seguiren en l'us de la paraula'l senyor Martí, en nom del «Centre Catalanista» de Figueras; el senyor Marsans, en nom de l'Associació democrática «Catalunya y avant» y en representació dels catalanistas eminentment democrátichs de Barcelona; en Rafel Roca, en nom del «Centre Catalanista» de Girona; el senyor Albert, en nom de la Joventut Catalanista de la mateixa ciutat; el senyor Barceló, per l'«Escut Empordá» de La Bisbal; el senyor Laverny, representant el periódich *La Nació Catalana*; y, finalment, tornaren á parlar el senyor Botet y Sisó, pera resumir els discursos, y'l senyor Alsina pera dar las gracias á tots.

En mitj del major entussiasme acabá'l meeting, y quan el poble en massa comensava'l patriótich cant d'*Els Segadors*, el delegat del governador va impedir que's seguis cantant aquest himne. Se suspengueren, donchs, els cants, mes pera rependrels tot seguit en l'interior d'una casa desd'ahont van despertar més entussiasme encara.

Després del meeting, la familia Alsina va obsequiar en sa casa als forasters ab un espléndit refresch. Sortiren tot seguit els expedicionaris cap á Sarriá, ahont s'hi celebrá un altre aplech catalanista, al que hi assistí tot el poble.

Ocupá la presidencia en Joaquim Botet y Sisó, y feren us de la paraula'ls mateixos oradors que havian parlat á Celrá.

Acabá l'acte ab el cant d'*Els Segadors*, y delirants viscas á Catalunya.

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

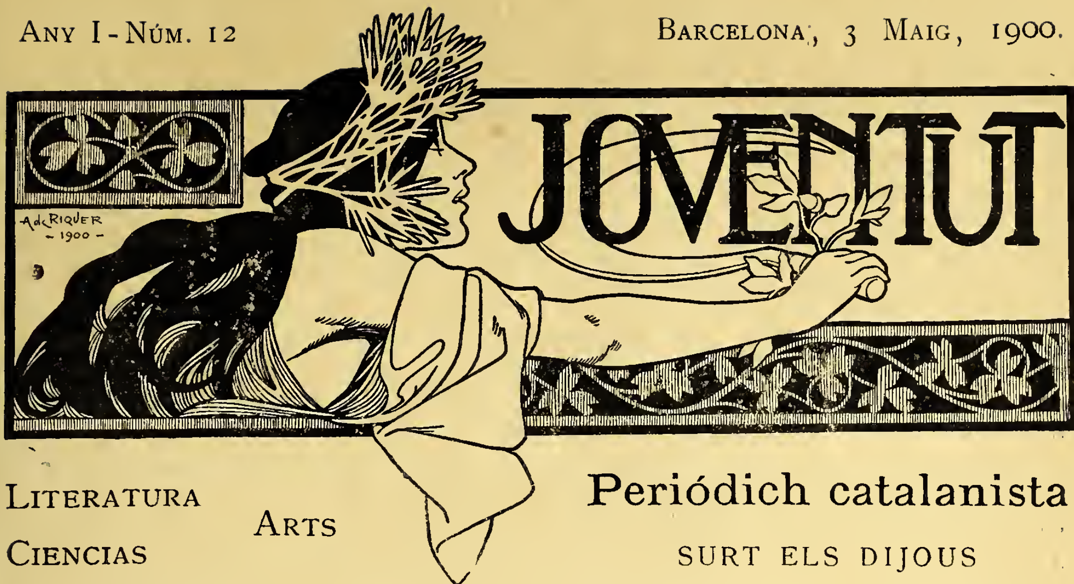
Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els suscriptors se'ls hi regalara'l *Número antecedent*, que's ven al preu de 25 céntims.

Als qu's suscriguin per un any se'ls hi regalará ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

ANY I - NÚM. 12 BARCELONA, 3 MAIG, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

LA ESPANYA ABSOLUTISTA

Al observar desapassionadament y ab l'esperit ben seré la manera d'ésser de la Espanya actual, fa estranyesa veure com sos partits politichs, dividits en mil fraccions, detestan tots ab perfecta unanimitat el regim absolutista, y en cambi tots, esceptuant el federal, peró comprés l'anomenat socialista obrer, tots respectan l'obra fonamental dels reys absoluts, y no sols la respectan, sinó que la veneran y's dedican á la seva defensa y conservació.

A molts, embadalits per la fraseologia de lliberals, demócratas, republicans, etc., etc., ab que molts d'aquells partits se classifican, els causará estranyesa nostra afirmació; peró ningú que's vulgui tenir per mitjanament ilustrat, deu jutjar las cosas per sa aparien-cia, ni'ls partits per l'apelatiu ab que s'anomenan. May el nom fa la cosa, y en els partits espanyols tampoch la nomenclatura adoptada indica sempre las aspiracions que sustenta.

La historia no es una tomba hont se depositan las despullas inútils de las épocas que passaren pera no tornar may més; sas fullas no s'escriuhen pera satisfer la curiositat dels desvagats; las crónicas d'un poble, com els anals de tota la Humanitat, son un acoblament d'experiencias que no poden desconeixe'ls que pretenguin trevallar ab acert pera l'avens de la societat humana. Ella, donchs, ens esplica ben clarament el génessis y'l successiu desenrotllo de las rassas y de las nacionalitats, y ella'ns fa veure d'una manera evident que la marxa progressiva dels pobles no ha sigut may fruyt d'un estudi premeditat, sinó complexa obra de mil agents als que las circunstancias de temps ó d'ocasió han donat poder per encaminar en un ó altre sentit la marxa de la societat. Al parar la atenció en l'estudi de las evolucions dels organismes politichs de las nacions qu'avuy constituheixen l'Estat espanyol, des dels foscos temps de sa reconstitució, se veu ben clar, sense que ni ombra de dubte quedi, que totas ellas, portadas al comensament més per

sa especial manera de ser que per la voluntat de sos directors, adquiriren costums politicas y admeteren organismes socials ben identificats ab sa naturalesa, ben lliures y ben democràtichs en las nacions de temperament pràctich é individualista, bon xich menos en las que semblan nascudas pera viure baix la tutela d'un senyor.

Mestres va passant el temps, aquellas costums s'arrelan, y, consignadas en els códichs, son regonegudas com á legals d'una manera indubtable, y aquells organismes, evolucionant sempre en sentit més lliberal, arriban à ser la pesanta massa que destruheix el feudalisme, anulantlo per sempre més, com un organisme mort que ja ha complert sa missió sobre la terra. Deslliurat el poble real del contrapés de la noblesa, se troba devant per devant del element popular, ja fort y vigorós, que li es un enemich de valua per oposarse à sas ambicions; y desde llavors, no sempre ab armas prou lleals, els reys lluytan contra'l seu poble, procurant arrebassarli cada día nous drets fins à subjectarlos al seu imperi absolut. Alashoras apareix l'absolutisme real, representat per la centralisació, per aquest sistema d'*unitat nacional* que avuy existeix á Espanya.

Veus aqui ben clar lo que deyam al principi: tots els partits espanyols son absolutistas, perque tots defensan la gran obra del absolutisme real. Res hi fa que las lleys consignin llibertats y més llibertats pera l'individuu: eixas llibertats, sense la garantia d'un poder colectiu que pugui defensarlas, son llibertats inútils; y de fet, avuy no estém subjectes al absolutisme d'un rey, peró estém supeditats al absolutisme d'un politich, que al assegurarse la majoria del Parlament ab el falsejament del sufragi popular, anula totas las llibertats consignadas en las lleys y subjecta als ciutadans á un absolutisme exactament igual als dels Lermas, Godoys y Olivares.

Lluís Marsans.

ALS METJES CATALANISTAS

Al excelent article que ab igual epigraf ha publicat en aquest periódich mon bon amich en Joseph M.ª Roca, hi manca, á mon entendre, un apéndix que'l completaria y'l faria de major trascendencia encara. La sanitosa doctrina d'alta moral médica que vol imbuhir als metjes catalanistas pera ferlos ben dignes de nostra santa causa, constituheix solzament la meytat del programa que deu tenir per obligat aquell que pretén ésser membre actiu d'aquest aixecament patri que tan vigorós se manifesta ara en nostra estimada Catalunya. L'altra meytat que jo hi afegiría no pertany al metje professional, al metje en acció clinica inmediata, de curació ó alivi del humà enmalaltit, sinó al metje cientifich, al home de carrera que'l públich no tracta directament, al metje qu'empeny y fa avansar la ciencia, al paleta científich que, pedra sobre pedra, trevalla en l'engrandiment del edifici de la Medicina.

Si hi ha en la historia dels pobles moments psicològichs que'ls fan aptes pera las grans accions, indisputablement Catalunya's troba ara en un dels més senyalats pera que sia licit aprofitar sa benhaurada crissis, á fi de remoure las dormidas energias que tot home de ciencia té obligació de desplegar pera fer honor á son nom y á sa carrera. L'alenada progressiva de nostra ciencia, no se sent en aquesta terra bufar forta; vivim de la ciencia dels altres paissos; las ideas modernas positivas y ben cristallisadas de que parlém en academias y revistas, no son nostras, las hem apresas en el llibre francés ó alemany, apropiántnoslas mitjansant nostra extraordinaria forsa digestiva y assimiladora; en una paraula, la nostra ciencia no té ufana, es pobra, corsecada. ¿ Es per ventura irremediable aquest apocament é inacció que domina als homes de ciencia de nostra terra? ¿Es qu'estém condempnats per sempre á ésser el furgó del tren del progrés cientifich? ¿Es tan migrada y degenerada nostra naturalesa, que sols hem d'ésser aptes pera'l desvetllament politich? No'm resigno á creure certa aytal desventura.

Al escampar ma vista per la terra catalana, veig ab infinit goig que la sembra de la llevor catalanista produheix arréu espléndits fruyts; tothóm sent en son cor vius anhels d'engrandiment patri, com si una forsa atávica fins ara condormida, ressortis potent y vigorosa per assolir prompte llurs drets á la vida; per tots indrets se veuhen encoratjado-

ras manifestacions de sanch nova, ben roja y rica d'oxigen.... y devant de tan hermós espectacle, ¿es deliri de febrosench demanar als metjes catalanistas que fassin ciencia propia, original, catalana de soca á arrel, que cultivin el sagrat camp de la ciencia ab el mateix entussiasme ab que senten l'aspiració de veure gran y enlayrat el nom de nostra terra?

No es, certament, un ideal de cervell desequilibrat ó inconscient lo que jo demano: es el cumpliment d'un dever que tenim els que volém ben culta y lliure á Catalunya. No n'hi ha prou ab fer industria, comers y art seriós per enaltir la nostra terra: cal fer ciencia nostra, ab sagell catalá, á no tardar convertida en veritable font de riquesa y causa d'admiració. Si'ls convensuts portém nostra fe y ardiment á fer actes tan significats d'amor á la terra con escriure nostras revistas médicas en catalá, y en catalá parlém en las academias de medicina, ¿no estém obligats á trevallar sense treva pera crear veritable ciencia catalana? Nostra tasca seria ben complerta si aquest ideal pogués realisarse. ¿Y no fora á la vegada una eloqüentíssima proba de la forsa inmensa de la idea catalanista, que á ella fos deguda la renaixensa de la ciencia catalana, en días passats floreixent y plena de vida, y ara sens alé, vegetativa, casi morta?

Trevallemhi companys, trevallemhi fermament en aquesta renaixensa que tan amunt ens aixecaría y tan trascendent faría al Catalanisme. Siguém, sí, com vol l'amich Roca, ciutadans models de serietat, d'honradesa, de generositat y respectabilitat, qu'aixó en l'home de carrera son qualitats que al dignificarlo'l fan ésser escoltat, y las ideas que defensa guanyan prestigi al eixir de sos llabis; peró, á la vegada, esforsemnos en tenir ciencia original, en contribuhir sense planyehi nostra acció, al avens de la ciencia médica, que al traspassar nostres noms las fronteras que'ns separan dels pobles que descubreixen y fan sense parar medicina nova, y al assolir ab nostres trevalls dret de ciutadanía en el mercat científich universal, nostra causa catalana s'engrandirá, traduhintse á la fi la obra cientifica en acte de consideració y estima envers nostra terra, que té fills que tan bé la representan.

Prou conech jo las casi insuperables dificultats d'aquesta obra redemptora. Tan endarrerits estém, qu'empendre aquest trevall significa obrir un camí nou en terreno ple de brossa y sense rastre que indiqui per hont cal pendre la embestida; y, per mancarnos tot, ni tan sols tením las eynas que son propias y essencials pera que la labor ens sía més accesible. Peró, si faltan laboratoris rublerts de material de trevall experimental; si las clinicas sols de tals poden intitularse perque hi ha malalts, no perque en ellas se disposi dels copiosos elements d'análissis que son perentoris pera fer diagnóstichs á la moderna: si fins se'ns regatejan y escatiman miserablement els cadávrès, impossibilitant els trevalls necrópsichs, font abundosíssima de descubriments; per sobre d'aquesta buydor casi absoluta que'l medi'ns proporciona, hi hem de posar una voluntat decidida, un entussiasme sense límits, una tossuderia inacabable, enmirallatnos y emulantnos, quant la fe'ns manqui, en l'obra dels pobles de gran cultura y civilisació. A la fi, es més meritori l'esfors quan més difícil es la empresa.

Al escalf d'aytals ideas, vencent de día en dia'ls obstacles trobats al desenrotllo de la feyna científica, arribaria á no tardar aquell felís moment en que de la nostra terra també n'eixirian descubriments feconds, veritablement revolucionaris, que l'estranger estaría obligat á cercar pera no endarrerirse. Y llavors, nostra llengua sería per tot arréu escoltada y respectada, y nostra terra fora de tothóm coneguda y admirada, y Catalunya acabaría de refermar sa personalitat ab mostras exuberants de sa sobirana forsa creadora. Al anyorat redressament definitiu de nostra terra podém, donchs, contribuhir els metjes catalanistas, dedicantnos á conreuhar ab ferm esperit el terrer de la ciencia, avuy malmenat y xorch pel deixament vergonyós en qu'hem caygut, desgovernats y explotats per qui deuría ésser el protector y alentador de nostra empresa. Aixequemnos desd'ara y caminém ab delit y sense defalliment, costi lo que costi el fer nostra vía, fins que nostra patria brilli ab llum propia en el món civilisat. Nostre amor á la terra catalana ho reclama y nostre nom ho exigeix; femnos dignes de nostra causa glorificant el nom de Catalunya en els altars de la Ciencia.

JOSEPH TARRUELLA.

JOCHS FLORALS

De renglera tots els volums dels Jochs Florals, com un estol de soldats en ordre de batalla, me plau contemplarvos!... Cada un de vosaltres sou un pas endavant, un esgrahó més amunt que'ns acosta á la terra de promisió. Quánts cors heu desvetllat, quántas voluntat heu format, quánts pensaments heu adressat, enfortit y redimit qu'avans no eran ni representavan res dintre de la nostra terra!... Ditxosos aquells que t'han vist neixe, hermosa y redemptora institució, y han seguit pas á pas tos primers tanteigs y'ls graciosos moviments de ta infantesa! Son pochs, perque la nostra festa ja té vida llarga; y tots son venerables per las novas generacions.

Al comensar la segona meytat d'aquest sigle qu'agonitza, el romanticisme, empeltant l'afició als estudis históríchs, havia estès el gust per la novela histórica. Manzoni y Walter Scott eran els autors més llegits d'aquells temps. Paralela á aquesta afició, nasqué la de la historia novelesca, que consistia en poetisar els fets passats ab totas las invencions de que era capás un autor de la escola romántica. Tots hem pogut llegir llibres de historia escrits per poetas, que farian somriure als grans historiadors antichs y moderns: á Catalunya s'ha escrit bastant en aquest estil. Per ultim, las aficions históricas, en general, produhiren com á conseqüencia las de las restauracions que tant s'han propagat en el terreno artistich propiament dit.

Els literats d'aquesta terra del any 50 y tants, n'emprengueren una de restauració que guanyava á totas las que podian intentar els artistas: la restauració de la llengua catalana. Els erudits y alguns poetas, entre ells el clarivident Aguiló, sabian ja que fora de Catalunya s'iniciava un moviment de resurrecció de las llenguas olvidadas; y'l flamench ja comensava á demanar lloch entre las llenguas europeas; y Mistral havia escrit sa famosa *Mireio*, y Jasmin, el poeta del poble, era celebrat per tota la Provensa; els Jochs Florals de Tolosa's convertian, de fredas sessions académicas hont tant sols se sentía la llengua francesa, en animada festa hont tornava á cultivarse la llengua d'Oc després d'un sigle y mitj d'allunyament; el folk-lore neixia vigorós escorcollant totas las deus del saber popular; las academias históricas, entre ellas la nostra de Bonas Lletras, ressucitavan antichs documents catalans y publicavan curiosos estudis de historia catalana. Sens dubte el gran moment pera Catalunya havia arribat en 1859, y baix la presidencia del venerable Manel Milá y Fontanals se constituhi'l primer consistori dels Jochs Florals de Barcelona, del que formavan part en Joaquim Rubió y Ors, en Victor Balaguer, en Joan Cortada; en Miquel V. Amer, en Joseph Lluís Pons y Gallarsa y l'Antón de Bofarull, com á secretari.

¿Sabian de cert ahónt anavan els restauradors de la poética festa? Si: anavan á retornar al poble catalá sa llengua de tradició literaria estroncada, parlada per rutina, aborrida pels literats; més potser no sospitavan que, instruments inconscients de la Providencia qu'aixis com no vol que desapareguin sas criaturas. desitja la prosperitat de las agrupacions naturals de las mateixas, realisavan el primer acte de la restauració de la patria catalana. Y esgranantse com els parenostres d'un rosari, s'anaren succehint las festas dels Jochs Florals; passaren sobre la patria grans sotragadas politicas, y com el Pi de Formentor del gran poeta mallorquí Mossen Costa y Llobera, els Jochs Florals espolsavan triomfadors demunt las nuvoladas sa cabellera real. Han caygut y s'han alsat dinastias, han triomfat revolucions, s'han establert Repúblicas, y sempre'ls Jochs Florals han seguit sa marxa majestuosa y acompassada cap á la redempció de la patria. Tres generacions de poetas catalans han rebut d'ells la consagració augusta, y las personalitats més notables de Catalunya han encoratjat desde sa presidencia'l moviment de reivindicació que representan.

El sentiment patriótich ha nascut dintre d'aquesta festa, y en ella s'ha covat cada any pera donar novas notas als poetas y nou entussiasme á tots els catalans qu'estiman á sa patria. El moviment de restauració política es fill d'aquest sentiment y ha nascut al ressó de las estrofas dels poetas que, com sempre, son heralts y precursos dels grans fets de la historia.

Catalanistas! Si voléu ser dignes d'aquest

nom, assistiu cad'any devotament á la nostra festa major; no olvidéu may que'l sentiment de patria que'ns arbora en sant entussiasme l'han propagat els poetas y escriptors catalans en aquesta festa, y grabéu en vostres cors el nom venerable dels restauradors dels Jochs Florals perque, volentho ó no, son els desvetlladors de l'ánima catalana!

E. Moliné y Brasés.

MÉS ENLLÁ

Adéu, amor, me'n vaig. Per la meva ánima
es molt petita y fosca la ciutat;
y ab la esperansa al cor y al coll la lira
me'n vaig allá d'enllá.

Com que soch jove y com á tal tinch forsas,
vuy caminar avant y sempre avant,
y atravessar mil pobles y fronteras,
y sempre més enllá.

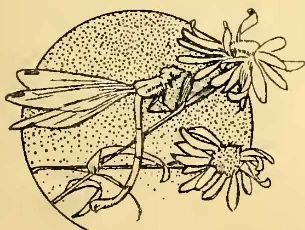
Jamay m'espantarán els camins aspres,
ni l'etern horitzó, ni'ls desenganys,
puig 'nirá la esperansa repetintme:
—Més enllá... més enllá!...—

Cap aquell dols país qu'he vist en somnis,
el país del amor, el país blau,
ahont regna eternament la primavera,
d'ahont els oronells no'n fugen may,
y tot es blau com els teus ulls, aymada,
y com els teus sospirs, tot es suáu.

Y á'n allí, ab ton recort y ab el meus somnis,
enviant al gran Deu mos humils cants,
esperaré la mort..... y allavors l'ánima
anirá més enllá!

R. Suriñach Senties.

(Del tomet en preparació *Cosas mevas.)*

AMICH CASELLAS:

¿Per qué no l'anomenéu á aquell artista de referencia que deya que'ls dibuixos d'en Pep Llimona son superiors als d'en Casas? M'hauria agradat saber á quin d'ells vos referiau, puig que jo he tingut d'escoltar la mateixa opinió, al menys, d'una trentena *que no son de Sant Lluch.*

Que no estich ab ells ja devéu suposarho, puig que las comparacions entre artistas sempre m'han semblat defectuosas.

El per qué no penso com ells, ara vos el diré.

Referintse á qualsevulga medi d'expressió dels que's serveix l'art en general, may s'ha donat el cas de que dos artistas de forsa regoneguda's valguin dels mateixos procediments ni quan dibuixan.

¿Quina necessitat teniau de parlar d'en Casas, quan haviau anunciat desde la vostra cátedra un article que parlaria exclussivament d'en Llimona? ¿Per qué l'acceptavau el paralel si era inacceptable per un critich clarivident? Avuy m'obliguéu á que jo també'n parli y á que posi punts sobre las is, fentme trepitjar un terreny que jo no volia.

En Casas y en Llimona son artistas de aptituts diametralment oposadas.

L'un, en Casas, es el finissim observador que sab sorpendre, ab trasso vigorós y correcte, la vida, el carácter, y fins la caricatura del personatje que's proposa reproduhir; y bona mostra de lo que dich es el retrato que ell vos va fer, aquell que, pera continuar el xiste que s'havía fet ab el d'en Reynés. ne deyam *el kiosco.*

En Casas es, com vos dihéu sabiament en vostra última enciclica llensada desde'l papat de la crítica barcelonina, l'autor de la brillant manifestació d'art catalá en que hi figuravan cent quaranta retratos; y aquests cent quaranta dibuixos comensan á ferme presumir, per lo que dihéu de las qualitats d'en Casas y de las d'en Llimona, que potser havent sapigut d'escriure, no havéu sapigut de llegir, y que si n'havéu sapigut, encara'n sou á confegir *las becerolas*, ó á passar el *narro.*

Per alabarlos, vos acontentéu ab reproduhir las frasses del públich: «Quina veritat! Quina semblansa! Sembla que viuhen, que están parlant!...» Francament, amich Case-

llas: me sembla que no deviau embabiecarvos ab aquestas paraulas. Aixó está bé com á judici del públich; mes l'home que porta la batuta de la nostra estética, el que no pot permetre de cap manera que'ls pintors parlin de pintura, perque'ls pintors potser haurian de parlar del *alumbrado público*, no fora malament qu'agafés las cosas d'un xich més alt, y'n volgués analisar detingudament el per qué.

¿No vos sembla que'ls retratos d'en Casas son verdaderament excepcionals per las condicions del seu autor, perque aquest artista sab fer seriament las cosas no acontentantse del primer resultat, sinó esborrant y tornant á fer fins haver dominat las dificultats materials que devegadas causan ira, mal humor, y fins enmalalteixen?

¿No vos sembla qu'altres retratos son sorpresos, y tan aviat sorpresos com fixats al paper ab ratllas nerviosas, topos amples de carbó escampat ab els dits y una precipitada fatlera d'acabar aviat com si'l model tingués de desapareixe ó perdre'l carácter qu 'en aquell moment resumeix una semblansa moral y material?

Y finalment, penso qu'havéu sapigut endevinar en altres la rialla interior del caricaturista que sab exteriorisar els defectes personals del retratat, valentse d'ells com á medi d'expressió.

Aquestas son las qualitats dominants que forman el vigorós temperament d'en Casas (parlém de dibuixos), las d'un observador incansable, d'un repentista nirviós, d'un critich agut. Aquestas condicions alguna vegada ha arribat á ferlas valer totas á l'hora en un sol retrato: aquell de la barretina negra, per exemple. Sab fusionar la severitat ab la sátira, la correcció de forma y la deformitat, formant *un tot* d'aquestas condicions que á primera vista semblan contradictorias.

Els dibuixos d'en Joseph Llimona son el pol oposat, y va esgarrifarme de veras sentir á dir á una persona de las més *discretas*, *instruidas* y *reposadas*, qu'aquells dibuixos eran de pintor!

Y cá han de ser, sant cristiá! ¿Qué vos en sembla, Casellas amich? Quins son els dibuixos de pintor, y quins els d'esculptor?

Si'ls dibuixos de pintor son aquells qu'están perfectament entesos de valoracions de clar obscur y no d'altras, llavors si qu'ho son; peró si, en cambi, no son aquestos sinó aquells que á més d'acusar el sentiment del color (que també un esculptor pot tenirlo) espurnan vida y moviment per tots costats, son de plechs moguts y linia movimentada, els d'en Llimona no son d'esculptor. A aquestos la vida que'ls anima es reposada. Una quietut de plechs, una sobrietat de moviments, una senzillesa de linia que no es feta pera tots els paladars, molt més adaptable á la serenitat de la estatua que á l'agitació del color, fan d'aquestos dibuixos els dibuixos d'un esculptor, com lo qu'he examinat d'en Casas ne fa l'obra d'un pintor.

Els dibuixos d'en Llimona son com una mena de passatemps de taller. L'artista s'entreté en fixar un efecte, una ratlla, la expressió d'un cap. Aixó'ns ho presenta resolt de má de mestre, de mestre esculptor, sense pretensions d'enlluhernar á ningú.

Els seus dibuixos *viuhen* y *están parlant*, son la *mateixa realitat*, com dihéu dels d'en Casas; peró son d'un'altra mena de realitat, que s'acomoda millor al repós estatuari. Realitat quieta y serena.

Aquella serie de caps exposats darrerament pel nostre esculptor, no son la inanimada reproducció faltada de vida; ni sé, amich Casellas, ahónt havéu pogut fer el descubriment de que sigan, en res ni per res, una serie de semideus ab els que confesséu qu'ha arribat *á donar vida á una humanitat superior poblada d'ángels y verges*, *de damiselas y donzells*, *radiants d'espiritual serenitat*.

Y ara!... Ab un xich més me diriau que representan *El cosaco vencedor!*

Vos afirméu que'ls pintors diuhen las majors barbaritats parlant de pintura; peró, com aquesta?...—Els ulls vos feyan pampallugas, y ningú ha sapigut veure las tals damiselas ni'ls tals donzells, ni molt menys aquella humanitat superior poblada d'ángels y verges. Lo qu'ha vist el públich de Barcelona, sense somniar, es un mano de blusa que feya més cara de treures un ganivet que de proferir una pregaria, unas *modelas* que potser son models de tot menys de conducta; en quant á ángels, ni fins somniant vuy concedirvosho. Com no ho diguéu per aquell cavallás de *chamion* que, á judicar per la musculatura, podria moure un número d'arrobas inverosimil!

Ara dispenséu la molestia. ¿Oy que fa riure que un critich novell, sobre tot sent pintor, s'atreveixi á fervos objeccions y á dir las cosas pel seu nom? ¿Oy que devéu mirárvosel ab un despreci olimpich y un gras somriure, posant la boca en cor, desde las alturas del vostre setial, arrugant las parpellas pera donar intensitat á la mirada viva, com un emperador del baix imperi miraria á una criatura inofensiva, per esclafir després una superba riallada de xantre?

No m'he proposat donarvos una llissó. Deu m'en reguart! Jo, pobre pintor, condempnat á dir disbarats en pintura, ¿cóm podria pretendre semblant cosa?

La pintura pels tintorers!

A. de Riquer.

FLOR DE MARGE

Amagada per l'herba humida que creixia en un barranch, vareig veure un dia una planta de flors petitas y moradas, que ab sa flayra perfumavan tot l'ambent.

Y tant va agradarme aquella planta modesta, que, arrencantla ab molt compte del fanch en mitj d'ahont creixia, vareig trasplantarla en terra de bona sahó, triada per ella, y vareig guarnirli un test que semblava un niu d'enamorada. Las flors varen caure al trasplantarla.

Cóm vareig cuydarla! Ab quín amor, esperant véurela florida! Y la planta creixía, creixia,'s feya ufanosa... y res més: ni una poncelleta va obrir son caparró morat demunt la verdor de las fullas.

Va passar molt temps. Ella cada dia més anyoradissa del marge, més orgullosa de serne filla; jo, enamorat cada dia més, adolorit de no sentir el perfúm de las floretas que tant m'havian encisat.

Pobre de mi, que no sabia que'l trasplantar fa mal; si no al cos, á l'ánima; si no á la planta, á la flor!

Pobre violer! Vareig tornarlo al barranch, al marge; y á la primavera següent, quín goig que feya la planta, plena de violetas, escampant son perfúm per aquell barranch!...

A quánts homes els passa lo que á mi va passarme ab aquella flor de marge!

Joan de la Creu Palmarola.

SOLA

Tots els periódichs de la tarde ho anunciavan ab el *clixé* de sempre: «Aquest matí ha sigut conduhit á l'última morada'l cadavre de don Enrich de ...» etc., etc.

Y mentres la marquesa ho llegia, el marqués li digué:

—Al vespre, en sortint del Club, passaré á buscarte. Anirém á la vetlla que donan els Montroig ab motiu de sas bodas de plata. Estigas vestida... escrupulosament vestida... Quin triomf pera tu aquesta nit, hermosa meva! —

Y, arribada l'hora, la marquesa, sola en son *budoir*, se vestia llampantas sedas, enlluhernadoras galas... tot y portant un gran dol á dins de l'ánima.

Ella havia faltat al seu marit. Peró .. ¿n'era culpable? ¿N'era culpable de que l'haguessin casada tan jove, quan la seva ánima no havia sentit encara la necessitat d'estimar, quan encara desconeixia en absolut las passions de la vida, y tot li eran glorias, vivint joyosa ab aqueixa joya gris de la ignocencia que fácilment fa creure en la ditxa dels altres... de tothóm?...

Casada ab un home rich y de bonas prendas personals, va entregarse á aquest home *per fórmula*, tal com hi havia sigut promesa. Y aviat va notar que'l seu marit no podía ferli fruhir quelcóm qu'ella endevinava, ó pressentia, quelcóm de inesplicable que semblava náixer dins d'ella mateixa, inmaterial y confós y bell com un somni de verge enamorada. ¿Hi hauria algú que la pogués compendre y ferla ditxosa?

L'home capás de compéndrela va apareixe. Conegué al Enrich, un poeta, un boig, que somniava y sentia lo mateix qu'ella, y que va endevinar com ningú las complexas sensacions d'aquell cor apassionat.

Llavors més que may va sentir la marquesa'l desitj de novas emocions; y va duptar, y va batallar; peró, en aquella lluyta, la rahó va perdre ben prompte la forsa que'l cor guanyava; y la marquesa va caure aclucada d'ulls en brassos del amant. Per primera vegada de la vida no va trobarse sola; y, compenetrada ab ell, sas ánimas s'enlayravan plegadas, volavan lliures en mitj de las tempestas del món; creuhavan la fosca

cercant la llum serena de la eternal felicitat.

Qué felis sigué durant aquells sis mesos de constants inquietuts, de sobressalts sens fi!... Ella l'estimava al seu marit... Sí!... Peró l'estimava perque era bo, perque era honrat... Per res més!... La gran felicitat de la seva ánima estava en l'amor del Enrich.

Mort aquest, altre cop se trobava sola, sense poder plorarlo als ulls del món y menys als del seu marit, que ni l'haurian compresa, ni l'haurian perdonada. Sols en aquells moments que ningú la veya, sols en aquells moments, tot vestintse las preciosas sedas, deixava brollar las llágrimas que fins allavors l'havian estat ofegant.

Arréu regnava'l silenci; el dia s'acabava; la terra s'endormiscava tranquilament.

En aquella mitja llum, va dibuixarse, á la porta del *budoir*, la figura d'un home, que anava acostantse y fentse més precisa. La molsosa catifa ofegava'l soroll de sos passos; peró ella'l va sentir, y s'apressá á aixugarse els ulls y á arreglarse ab coqueteria las flors que poch avans s'havía posat al pit.

—Qu'ets hermosa! —va dir el marqués á mitja veu, acostántseli de mica en mica.—Qu'ets hermosa!...—Y abaixá'l cap pera besarla.

Ella, qu'estava d'esquena, alsá'ls brassos, rodejá ab ells el coll del seu marit, decantá'l cap, y's deixá besar al mitj dels llabis.

Peró tenia'ls ulls tancats, y ¡ay! volia ferse la ilusió de qu'era l'*altre* qui la besava.

Y l'interior del *budoir* s'anava enfosquint, enfosquint; y més que may la marquesa, aprop del seu marit, se trobava sola.

E. PELEGRÍ FERRER.

(Dibuix de A. SOLÉ)

LA VISIÓ DEL COMTE UGOLÍ

La maravellosa fascinació que la *Divina Commedia* exerceix sobre'ls esperits consisteix sense cap dubte no solzament en els seus mérits filosófichs, históricbs y filológichs, sinó també en l'art perfecte ab que va ésser concebuda y en el carácter de realitat que Dant Alighieri va donarli. El Dant commóu á forsa d'ésser humá. Si en l'obra apareixen figuras arrencadas del art clássich, y éssers, ángels ó sants de la religió cristiana, entremitj hi alena un aixám inmens de criaturas humanas, patint sota'ls seus dolors ó vivint sostingudas per esperansas. Y apareixent la Humanitat, la compassió surgeix inmediatament, perque'l dolor segueix á la Humanitat com l'ombra al cos, y la compassió es moguda pel dolor.

Diu lord Macaulay que'l Dant descriu més com viatjer que com poeta. La observació es justa: l'objecte del Dant es impresionar ab la relació de tot lo que veu, y pera que la l'impresió sigui fonda, la exactitut dels detalls y la exposició viva y palpitant de las escenas que contempla fa que sobrepugin á la pura forma poética que solzament sugereix impresions de moment y passatjeras. El detall net y destacat, la linia dura, el color brillant y'l relleu vigorós impresionan y fereixen la vista ab forsa irresistible.

Més tart, quan els torments se debilitan y calman y's transforman en altres més suaus en el Purgatori, aquesta duresa desapareix poch á poch y a la fi's fon completament en el Paradís.

Per'xó pot afirmarse que la compassió moguda pel Dant depén de la vida intensa que dona á lo que descriu. Tot se presenta tal com vol el poeta: el seu mágich poder conduheix l'esperit allí hont ell desitja: els

llochs més fantástichs y las visions més extranyas y horrorosas semblan cosas senzillas evocadas pel gran geni florenti. Sota'l mantell estrellat del poeta hi alena sempre l'esperit analitich del viatjer, y aqui está'l gran secret del encis dantesch.

El Dant excita la compassió d'una manera violenta y desesperada. L'horror quasi sempre la sobrepuja. La lúgubre serie dels quadros infernals produheix un efecte pahorós. Sufriments, clams eterns, veus malehidas, fástichs y miserias, torturas impossibles, tot se desenrotlla ab una veritat tan gran, ab un aspecte tan enérgich de realitat, que l'esperit humá pateix sota la impresió dels martiris, d'un refinament de detalls espantós.

Peró, devegadas, la horrorosa negror del Infern sembla minvar y convertirse en una llum apagada y dolsament trista. El tenebrós embut s'aclareix débilment. La intensitat del sentiment que motiva aquesta llum esclata alashoras, y l'esperit, arrossegat per ella, contempla las visions que desfilan devant seu, no ja ab disgust ó espant, sinó ab compassió y simpatia. L'horror va desapareixent, y paréntessis quasi lluminosos s'obran en la llarga serie de cástichs.

—

Pochs han tingut somnis tan terribles com el Dant. En son cervell, ple de visions infernals, fosch escenari de la Mort y del Cástich, aclarit per rojas flamaradas, els condempnats, en actituts violentas ó com petrificats baix el pes d'una maledicció inflexible, reproduheixen al infinit els dramas sagnants ó planyívols que van portarlos al etern martiri.

L'epissodi del comte Ugoli, es un dels més grans que's troban en l'Infern dantesch. Tractat per una vulgaritat, n'hauria sortit un obra de la decadencia romántica, efectista y repugnant; tractat pel Dant, se converteix en una tragedia inmortal y clássica. Las passions politicas la comensan, l'amor patern la continúa y la fam horrible l'acaba.

En l'any 1288 era governador de Pisa Ugoli, comte de Gherardesca. L'arquebisbe Ruggieri va delatarlo com traydor al seu pais. Ab l'auxili dels *Gualandi*, dels *Sismondi* y dels *Lanfranchi* va ferlo presoner juntament ab dos fills y dos nets. A tots els van tancar dintre la torra de la plassa dels Vells, de Pisa. Las claus foren llensadas al riu Arno. Y'ls cinch infelissos van morir un á un de fam y desesperació en aquella torra malehida.

Aquest es el nirvi de la tragedia. El Dant la desenrotlla ab sublimitat incomparable al final del cant XXXII y al comensament del XXXIII (Infern).

El Dant y Virgili atravessan la mansió infernal. El primer ombrivol y commogut; el segón, seré y benévol, disposat á confortarlo. Al finalisar el cant XXXII una visió horrorosa torba llurs miradas: un pecador rosega'l cap d'un altre pecador, sens dubte més culpable qu'ell. El Dant l'interroga, y llavors:

La bocca susleva d'aquell fer past
Lo peccador, torquantla sobra aquell
Als pels del cap qu'havía derrer gast.

Puys comença: ¿Tu vols qu'io renovell
Desperada dolor que'm pren lo cor
Ja pur pensant, abans que parle d'ell?

Mas si'l meu perlar deu esser lavor
Qu'infamia fruit al traidor que io rou
Veuras perlar ensemps mesclat ab plor. (1)

Y aqui comensa una descripció fondament dramática. d'una forsa espantosa. La gegantina imaginació del Poeta's desplega en un *crescendo* majestuós y solemnial. Com un llum vivissim, el geni del Dant fa veure, á travers de las feixugas parets de la torra de la fam, el drama misteriós que's desenrotlla en el silenci y en la fosca.

Heus aqui la narració del infelis comte, plena de frases d'un sentiment infinit, de clams delirants produhits pel torment que li rosega las entranyas, d'exclamacions de rabia impotent y desesperació:

Un breu pertus de dintre de la muda
On de la fam per mi títol es dat
E on cove que encar altri s'encluda.

Me demostra per un seu poch forat
Pus leument ia: quan io fia lo mal son
Qui del futur lo vel m'hag declarat.

Aquest paria á mi mestre é don
Cassant un lop, ab lobertons al mon
Perque Lucha als de Pissa s'escon.

---

(1) La traducció d'aquest fragment y del que seguirá es d'Andreu Febrer (sigle XV).

Ab cans magres, privats, de saber pront
Guatllans é ab Cismons é ab Lanfranchs
Qu'havía mesos en lo primer front.

En petits cors me parian estanchs
Lo Pare é'ls Fills: é ab agut splet lla
Me paria quels fenyien los flanchs.

Quan fuy despert primer en l'endema
Plorar sentí entre'l so mos fillols
Qu'eran ab mi é demanar del pa.

Be est crudel certes, si ia no't dolç
Pentsant á aço que'l meu cor se pensava
Si no't ploras ¿de qué plorar te sols?

Ja eram desperts: é l'ora s'acostava
Que'l menjar nos solía esser adot
E per lo seu somni cascú duptava.

E io clavar sentí'l portal dessot
A l'oribla torra: on io guarde
En la cara mos fills sença dir mot.

Jo no plorava: axí dins m'empedre
Ploraven ells: é Ançilmucio meu
Dix: Pare que has qu'axi'ns guardes? ¿Per qué?

Per ço res no plore ne respos eu
En tot cel jorn, ne en la nit apres
Fins qu'en lo mon altre Sol claror feu.

E com un poch del seu raig se fo mes
Al doloros carcer, é io scullí
Per quatre visatges lo meu messes:

Amduy les mans per dolor me mordí
On ells, pensant que hi fos per voler pa
O per menjar, tantost levarensí.

Dient: Pare molt menys dolor será
Que tu menges de nos: car tu'n donist
Estes mesquines carns primsnesles ia.

Calle levores, per no ferlos pus trist
Cel dia é l'altre estiguem trestots muts
¡Ahy dura terra perque no t'obrist!

Mas pus que som al quart día venguts
Gaddo se gita á mi estés als peus
Dient: Pare que's que tu no m'ajuts?

Aqui mori: E axi com tu veus
Viu io morir los tres de u en u
Entre'l quint e'l sext día: on cech é leus.

Jo'm pris á gropponar sobre cascú.
Dos jorns los cride puys que foren morts:
Puys mes pogue que'l dolor, lo dejú.

Quan aço hag dit ab los ulls retorts
Représ áquell tast mesquí ab les dents
Qui als ossos foren, com d'un ca, forts.

L'últim terset, d'una concisió barbre, es digne coronament d'aquesta narració sens igual en la historia dels sufriments humans.

—

Del Infern se desprén un baf de miserias y torments inventats per una imaginació sobreexcitada per la visió interna de las penas, peró exposats en forma sempre justa, esculptural sempre.

El Dant, tan sincer, no pot menys de reflectir constantment las impresions rebudas. Al deixar l'Infern, al veure de nou las estrellas, un pes feixuch li cau de sobre y respira més á gust. Allunyadas las visions esgarrifosas, perden llur forsa: tot se confón en l'esperit dantesch com una boyra impura que s'escampa y debilita.

Y al entrar en el Purgatori, rentat el rostre ab l'aygua marina, l'esperit se li aixampla: no en va's troba en la regió «ahont l'esperit humá's purifica y's fa digne de pujar al Cel». Alli, «el bell planeta que inspira amor» inonda'l seu cor d'esperansas. Cóm no s'ha d'esborrar, en mitj de tanta tranquilitat, el rastre de las visions horribles? En el Purgatori's refá l'esperit del Dant pera rebre las cascatas de llum celestial. En mitj de resplandors eternals sent bullir per tot el seu ésser un món de melodias sagradas. Y, regenerat del tot, en la seva felicitat que sempre es egoista, el Dant ja no's recorda del Infern y s'oblida de las tragedias passadas, tan humanas, fondas y dolorosas. Sempre l'alegria del present desfá'l recort dels temps miserables!

A nosaltres, identificats ab el Poeta, ens passa lo mateix. La lectura del poema 'ns eleva com portats per una forsa irresistible, deixant las negrors espessíssimas del Infern, á travers de las mitjas tintas del Purgatori, fins á las místicas blancors, radiants y enlluhernadoras, del Paradis.

L'Anima, purificada pe'ls torments horribles del Infern, vola per espays més clars y serens, y quan l'aparició de *Beatrice* allunya pera sempre'ls sufriments humans, alashoras s'espandeix alegrament per la regió de la eterna armonia y de la llum inmaculada, flotant entre las notas d'un himne que's des-

enrotlla melódica y seguidament, com una successió d'onadas que moren suaument sobre una platja. En aquellas alturas el recort tenebrós del pobre Ugoli s'esborra del tot. L'incomparable himne final deixa en l'esperit un rastre de gloria y de inmortalitat. Las miserias infernals s'han esvanit al reflech de la llum divina.

G. Zanné Rodríguez.

QUAN S'ADORMIN LAS FLORS

Vina al jardí silenciós
aquesta nit, aymada,
que passejant tots dos
contemplarém dormint á l'aucellada.

Vina al jardi silenciós,
que al clar de las estrellas
ab un bes amorós
te clouré las parpellas.

Vina al jardí silenciós,
que quan serás dormida
te faré un llit de flors
demunt de l herba humida.

Y allí reposarás
y alli somniarás...
¿Ab quí, ma dolsa aymada?
¿Ab quí que't dongui pler,
mentres jo besaré
ta trena perfumada?

Quan s'adormin las flors,
vina al jardí silenciós.

Rafel Nogueras y Oller.

TEATRES

LICEU

Fedora

Gran ha sigut nostre sentiment per no poder presenciar l'estreno d'aquesta maravella, d'aquest portento musical. Poguerem presenciar sa tercera representació, y encara'ns dura la fonda impresió rebuda, encara'ns tròbém estabornits ó, com si diguessim, *aplatanaos* per la petjada del gran Giordano, que'ns ha revelat las més recónditas bellesas d'un art enterament desconegut, fins ara, per nosaltres. Nostra ploma es impotent pera tributar á la nova obra l'homenatje que li es degut, puig per aixó es menester una cultura musical que confessém no possehir. Aixis es que... perdoni'l lector si no troba en aquestas ratllas un análissis minuciós de las innumerables bellesas de dita ópera, perque á tant no hi arribém.

Fedora es un'obra mestra en son génera, y dificilment cap altre compositor podrá arribar allá ahont en Giordano ha arribat. Quan un músich s'enlayra d'un modo tan sorprenent sobre'ls seus contemporanis, quan se revela un artista d'empenta tal qu'es impossible precisar lo lluny que anirá, fins els més intranzigents, els que may troban res bo, els que sense cóm va ni cóm ve s'entretenen en criticarho tot (cóm algú que coneixen molt be'ls lectors de Joventut) han de donarse per vensuts, y, contra tota sa voluntat, no'ls queda més remey qu'amagar la tralla y agafar els incensers en honor del geni italiá. Oh, gran Giordano! Tu has regenerat aquella santa casa; tu has escombrat d'alli las impuras armonias de la ensopida *Ifigenia*, ab que'ns volian convence quatre *sabis* sols per dur la contraria al intelectualisme de tot un públich; en tu confiém els creyents, la part sana, l'element civilisat entre'ls propietaris y abonats, pera que'ns desinfectis el local de tanta música sabia, plena de soroll y buyda de inspiració, ab que'ns havian infestat els compositors alemanys, y que si'ns descuydém, ab un xich més acaba ab las tradicions del *bel canto*. ¡Gloria al escombriayre, volém dir, al desinfectador de nostra escena lirica, al inmens Giordano!

Impossible es descriure la compenetració de la música de *Fedora* ab el llibre d'en Sardou, aquell altre Giordano del teatre francés. Una y altre forman un conjunt de insuperable perfecció, avalorat ab la grandiositat dels versos del traductor italiá *signor* Colautti, y ab una profonditat de imatjes sens igual:

Il Parigino e come il vino,
il vino de la Vedova,
la Vedova Cliquot...
...Ohibo!

canta la comtesa Olga ab sentiment inefable. Per suposat que la *vedova* deu haver pagat

á bon preu el reclám del seu Champagne. De la mateixa manera podía aprofitarse la escena de las bicicletas (quina aparició en las taulas, á més d'ésser d'un gran efecte artistich, resulta altament *musical)*, podía aprofitarse, dihém, per anunciar alguna fábrica de velocipedos, caballs de máquina, ó bé *el bazar de «El Ingenio»*, com se feu anys enrera en aquest mateix teatre. Aixís tindriam implantada la ópera-anunci, qu'estém segurs havía de produhir magnífichs resultats en *nuestra laboriosa é industrial ciudad*, en la que tothóm hi tindría cabuda, lo mateix el fabricant de xacolata que'l de sabó y espelmas, desde'l que ven capsas de mistos mitj buydas, fins el que fa ilustracions artísticas d'exportació ab las imprescindibles fotografías d'América. ¿Dirán vostés que tot això no es gayre musical? Donchs, pam més pam menos, els mateixos graus de *musicalitat* ve á tenir el llibre de *Fedora*, de manera qu'es més d'admirar el gran talent d'en Giordano al triarlo pera sa ópera, y tenir la abnegació de posarhi solfas, cosa que, d'en Wagner per avall, cap músich hauría gosat fer. *Vaya*, quin mérit, escriure dramas musicals ab llegendas románticas que ellas mateixas se portan ja la música! Aquí es ahont voldriam véurels á Gluck y á Mozart, á Weber y á Wagner! Fent óperas ab folletins de diari basats en crims misteriosos! Això no ho havía lograt ningú encara, y per tant, ¿no mereix en Giordano la gloria de la inmortalitat?

Y si això dihém del llibre ¿qué no dirém de la música, que tan bona parella fa ab ell? D'un cap al altre de l'obra pot apreciarse lo afortunat que ha estat el mestre, fecondantla ab las fonts de son talent inagotable. Las escenas melodramáticas del primer acte ha sapigut el músich respectarlas en tot son valor, fins al punt de no donar fe de vida, puig regoneix que la lletra de per si ja es prou lírica. Els recitats no perden may sa grandesa folletinesca, y tota la escena del indagatori de la policía es de lo més hermós de l'ópera. La romansa del cotxero es originalíssima, d'un efecte nou en el teatre; ab una mica més, aquell bon home'ns esplica fins la *huelga* dels tranvías. Y al arribar la mort del comte, la situació musical arriba també á son punt culminant, manifestantse en una magnífica entrada de corneti, que ab sas notas graves ens infundeix tot l'espant de la mort. Quin maravellós realisme! Alló fa patir massa; aixís es que, al caure'l teló, sembla que un s'ha tret un gran pes de sobre.

En el segón acte hi ha'l *clou* de l'obra, constituhit per un *duo* que á aquestas horas ja s'ha fet célebre. Avans d'ell no podém passar en silenci la elegancia del vals d'envelat, ab uns intercalats de flamench qu'engrescan d'alló més al públich, aixís com la cansó del Champagne, avans citada, en que la orquesta fa prodigis de imitació del borbolleig d'aquest liquit, per manera que podém á conciencia proclamarla digna rival de la cansó de *Niña Pancha*. Un dels punts en que més se revela'l talent del compositor es el *solo* de piano que'ns dona mentres la protagonista s'aprofita per arrencar al seu amant la confessió del assessinat. Es aquesta escena una troballa tan magnífica, que s'ha de veure pera poder fersen cárrech. També son molt ben trobadas las absoltas ab que *Fedora* comensa'l *duo*. Y *vaya* un *duo!* En ell, l'autor de *Fedora* ho ha abocat tot: inspiració y composició, melodia y armonia, ciencia y art. En ell hi trobém trossos, com molts altres de l'ópera, que fins ara haviam cregut de Wagner ó de Bizet, de Puccini, Mascagni y altres, y resulta pel contrari que aquestos autors els havian anat espigolant en las obras del pobre Giordano. Y en ell trobém, en fi, una instrumentació efectista, en que l'autor torna pels furs de la corda y li encarrega constantment la melodia, relegant els demés instruments al paper secundari que tenian avans de Wagner y que aquest ab son desconeixement de la orquestació havia pretés modificar. Te rahó en Giordano: els instruments de vent no tenen cap importancia, y sols deuhen emplearse pera recalcar las frasses, introduhintlos sobtadament en els *fortíssims*, ab estrépit semblant al daltabaix de tot'una batería de cuyna.

Altre tant podém dir de tot l'acte tercer. El tenor se'ns revela com á ciclista consumat, lo que produheix un novíssim efecte *operístich*. No hem sentit frasses musicals més hermosas que quan exclama ab entussiasme *Anche la bicicletta;* y poch després contestant á Olga: *Cercate, dunque, un tandem*. Tots els recitats d'aquest acte, més ó menys ciclistas, son una maravella d'expressió; y en quant á la frasse melódica, está també al nivell de lo restant de l'obra. Un tema hi ha en el duo, repetit un sens fi de vegadas, que'ns fa l'efecte de trobarnos ab un antich conegut: es *nada menos* que'l grandiós tema inicial dels baixos en la marxa fúnebre de *Siegfried*. Ja ho veuhen! Qui ho havía de dir qu'alló que tant ens entusiasmava era una afanada feta per Wagner al ilustre Giordano. Peró l'hora de la justicia sempre arriba (fora d'Espanya) y WAGNER PASSARÁ, segons acaba de dir en lletras de motllo nostre gran Bretón (1). Entre tant, torném al mestre italiá lo que de dret li perteneix, es á dir, l'absoluta *originalitat* aixís en la melodia com en la orquestació. Y si l'autor d'*Andrea Chenier* dona, en una próxima obra, nova mostra de son talent, podrá ab sa trilogia derribar sense cap lluyta totas las divinitats musicals avuy existents.

—

(1) *La Herencia de Wagner*. Folleto ab un prólech de Tomás Bretón al qu'en breu li farém els honors que's mereix.

El públich del Liceu s'ha *empassat* la *Fedora*, donant ab això una proba de conseqüencia, després del desastre d'*Ifigenia*. S'ha escoltat á Giordano, concedintli per tant lo que negá á Gluck; y es que'l propietari del Liceu hi anava ab ganas de que li agradés, perque fa temps que busca una nova *Bohème* ab que poder parar las embestidas del Art serio. Ahónt s'es vist, estrenar en un mateix any dugas obras de Wagner, y de las més enrevessadas! Això s'ha de acabar! Peró, ab tot y las ganas, no pogué esbravarse fins al *duo*, el célebre *duo;* més allí va fer la pau. Molts ho defensan dihent que la ovació era únicament pera'ls cantants que tan magistralment han interpretat aquest dúo, y que no han aplaudit á Giordano, sinó á la Sthele y en Garbin (1). Nosaltres regoneixém de bon grat que'l trevall d'aquests artistas ha sigut excelent, peró protestém en absolut de que per aquest únich motiu s'hagin de salvar las obras, puig en un estreno l'intérprete no s'ha de considerar més que com un instrument del compositor. Y tant es aixis, qu'en el cas contrari, ó sia quan la execució es dolenta, tampoch deu ésser may això prou motiu per enfonzar un'ópera, perque per sobre de tot s'ha de tenir en compte qu'allí s'hi ha anat pera fer justicia al autor de l'obra. Sí'l públich del Liceu procedis d'aquesta llógica manera, no hauria rebut ab l'escándol qu'ho feu, el *Werther* de Massenet, que, apart sos grans defectes, té quan menys un primer acte com no l'escriurán en tota sa vida tots els Giordanos italians. Peró, bé sabém cóm ha surat tot aquest pastitxo de músichs que's diuhen Mascagni y Puccini, Leoncavallo y Giordano, quals obras imposan forsadament á las empresas els juheus editorials que ab els noms de Ricordi y Sonzogno trafican vilment ab las verdaderas obras d'art, obligant á las empresas á que al costat de las creacions dels genis vagin *despatxant* els desdixats engendros del mercat italiá.

Ja ho sab, donchs, senyor Bernis: deixis d'obras clássicas y dongui gust als senyors del Liceu que ab tant delit están esperant unas quantas raccions més de *Bohème* y de *Cavalleria rusticana*. Y pera la próxima temporada, creguim, deixis de Wagner, y fassi saborejar als propietaris las delicias de *La Tosca* d'en Puccini. Perque mentres no's fassi una bona bugada de la gent de palcos y butacas, pensar en altra cosa es lo mateix que *dar margaritas á puercos*, com diu el ditxo castellá.

JOAQUÍM PENA.

---

(1) Ens consta per conducte autorisat que'l tenor Garbin es qui va imposar á la Empresa l'estreno de *Fedora*, junt ab la contracta de sa esposa la senyora Sthele, pera poderse lluhir abdós en dita obra. A cadascú lo que sigui seu.

PRINCIPAL

LA ESCARAPELA

Mentres á Novetats trevallan pels sillons, al Principal trevallan pera las butacas. Ja comensa á fer calor, y no obstant, al entrar en qualsevol de dits teatres se sent un fret que atuheix. A n'el públich res l'encostipa tant com un teatre buyt d'espectadors. Per qué no n'hi van? Per dugas rahons: primera, perque'ls repertoris respectius son gastats, y si quelcóm estrenan es dolent de debó; segona, perque las companyias que hi actúan tenen un defecte qu'es tal vegada'l més gros que pugui tenir una companyia dramática: son d'un color tot gris, com diuhen els pintors simbolistas. Tothóm es discret, uniformement discret. Ni á Novetats fan *galls*, ni al Principal *latiguillos*, (exceptuant á n'en Perrin, que de tant en tant se descapdella), tots cantan ó diuhen el seu paper, frets, indiferents, recitant casi bé de memoria y, com si fossin máquinas, sempre iguals d'entonació, d'accionat y d'expressió. Per aixó'l públich aburrit els deixa sols ab la *claque*, quins picaments de mans metódichs y sostinguts ressonan misteriosos al percutir en la soletat del espay.

Aném á *La Escarapela*. Quan un autor jove estrena sa primera obra, els crítichs benévols solen dir: «La inexperiencia del autor fa que l'obra no interessi al públich: de totas maneras, se veu que té condicions d'autor dramátich.» Y aqueixas condicions las veuhen ja en la concepció, que sembla original, ja en certas situacions dramáticas ben trobadas, ja senzillament en un llenguatje florit ó un diálech viu é intencionat. ¿Hi ha en l'obra alguna d'aqueixas cosas? Donchs, patent d'autor! La experiencia fará lo demés; mentres tant, las profecias plouhen qu'es un bé de Deu.

No sabém pas lo que li han dit á Madrid al senyor Maestre, ni si es jove ó vell, ni si es la primera ó la darrera de sas obras; mes si li han dit quelcóm per l'estil, l'han enganyat com un *xino*. Pera darli un consell d'amich, havian de dirli: «Senyor Maestre: si tenim de judicar per *La Escarapela*, això de fer dramas deixiho corre. Ni ab experiencia ni sense, un drama passador no'l fará pas may vosté, perque vosté no'n té cap de las esmentadas condicions. No sab concebir, perque ha tingut de recorre á la historia pera trobar argument, ab l'agravant de que aqueixa historia ha tingut d'ésser la francesa; no sab construhir, perque l'acció's desenrotlla sense lligament ni consistencia, y las pocas situacions mitjanament dramáticas que s'hi troban ni venen preparadas ab naturalitat, ni n'ha sapigut treure partit, y perque'ls personatjes, res més qu'esbossats, resultan d'un sentimentalisme vulgar quan no d'una brutalitat seca y de mal gust. Finalment, no

sab parlar, perque'l llenguatje, tant en el diálech com en els monólechs (n'hi ha bastants) es pobre, afectat y adotzenat. Y dit això, ja está dit tot.

De la execució no'n dirém res. Ja parlarém dels actors en un'altra obra. En aquesta no podriam ser justos.

—

¡Pobres hijos!

L'Eussebi Blasco sembla qu'hagi volgut fer una comedia de sátira social. «Pobres dels fills quin pare s'ha mort deixant sa viuda jove!» Mes la sátira no resulta. Pera lograrho, es necessari saber sintetisar, concretar en uns quants tipos els carácters distintius de tot un estament ó classe social. Si's logra fer la sintessis, la sátira surt sola. En *¡Pobres hijos!* no hi ha res d'això. Titulada *Salomé y Lucía ó las dos viudas*, podia resultar una comedia senzilla de costums, y'l titul seria apropiat; mes pretendre deduhir una tan trista dissort pera tots els pobrets orfes de pare perque en la vida real se puguin trobar alguns exemplars com els dos que'ns presenta en Blasco, es una gran aberració.

No hi ha, donchs, tal sátira. Vejém cóm queda la comedia. *Salomé* y *Lucía* son dugas viudas joves. *Salomé*, egoista y de passions desenfrenadas, sols-viu per son amant, *Don Agustín*, tipo repugnant que la explota com á administrador de sos bens, enganyantla ab falsas caricias, mentres la ignocenta filla, *Carlota*, descuydada per tothóm, espera neguitosa l'arribada de son promés, el capitá *Enrique*, que retorna victoriós de Filipinas. *Lucía*, viuda als trenta anys, ab sis fillets, ens conta que s'ha retirat del gran món, del que la *Salomé* es escándol, per educarlos com es degut. Després ens resultará una *gata moixa*, que á las primeras de cambi's tornará á casar. Cinch anys han viscut *Don Agustín* y *Salomé* d'aquesta manera, quan arriba'l capitá pera casarse ab *Carlota*. Per un recurs escénich convencionalissim, la mare confessa sos escandalosos amors devant del capitá indignat. Aqueix es el tipo ja vulgar del sub-tinent que després d'un anyet retorna victoriós de *cien combates*, ab dos graus de més y dugas creus per torna. Això no té res que veure ab las pallissas que l'exércit puga haver rebut. Un personatje aixís, d'honor tan fi, no pot menys d'exasperarse, y mentres el poca vergonya de *Don Agustín*, explotada ja una viuda, emprén la conquista de l'altra, y aquesta's deixa estimar, els joves se preparan á abandonar la casa, renegant de la mare indigna. El desespero de aquesta no té limits quan, enterada de que la seva amiga li pren l'amant, se fa cárrech de que ha sigut joguina d'un malvat. Penedida,'s ficará en un convent á purgar sas culpas, mentres els joves se casarán y serán felissos. *Don Agustín* també ho fará, preparantse á ser la *mala sombra* dels sis fillets, que ja comensan á entrar en la lluyta de la vida.

L'únich tipo ben apuntat es el de *Don Agustín;* maquiavélich, hipócrita y ambiciós, es l'home guapo explotador de la debilitat de la dona. Els demés tots se presentan confosos y volubles, no logrant interessar al espectador per son poch relléu y sa falta de consistencia.

A pesar de ser els tres actes curtíssims, l'obra's fa pesada y llanguideja constantment perque'l drama no's núa may; y no's núa perque, en realitat, de drama no n'hi ha. Sols hi ha un fet, y com á conseqüencia, la situació compromesa en que's troba la filla; y encara aqueix fet no fará mancar son casament. La lluyta, y ab ella las situacions dramáticas que sembla deuhen sobrevenir, no apareixen; y passan els tres actes repetint tots els personatjes una mateixa cansó: *Salomé* plorant l'amant que se li escapa; l'altra viuda parlant de sos fillets que tant estima; el capitá repetint que son honor y sa dignitat de *militar valiente* no li permeten... etc., etc.; la filla plorant per sos amors, y la vella criada sermonejant á la senyora. Tot això s'ho diuhen y repeteixen continuament per arribar, al final, á trobarse igual qu'estavan avans. Per allargar una mica l'obra, qu'en mitj acte estaria acabada, hi fica en Blasco escenas tan mansas com la de la declaració de *Don Agustín* á *Lucía*. Els sis fillets de la viuda apareixen ab ella, y conforme la declaració d'amor se puntualisa, la mare fa sortir á sos fillets d'escena un á un per ordre d'edat, perque no malicihin els angelets. La escena es digna d'un *vaudeville* insubstancial ó d'una grollera farsa italiana.

En resúm: *¡Pobres hijos!* ni es sátira, ni comedia, ni res. Buyda de concepció, convencional de factura, artificiosa, falsa y pueril de construcció, y pobre y retombant de llenguatje. Es digna d'en Blasco.

D'en Fuentes, á qui ja coneixiam, dirém que la sobrietat es sa caracteristica. De veu una mica fosca y accionat just, es un bon actor de comedia. Fret per temperament, no sent fondo: per això en dramas no'ns agrada tant. Fuig dels efectes, mes sembla que tingui por y's reserva massa, lo que fa qu'en situacions fortas no entussiasmi. En aquesta obra ha dit son paper ab discreció y res més. L'Altarriba treu bon partit del tipo de *Don Agustín*, sens exageracions. En quant als demés, no'n podém dir res de bo. Diuhen la lletra de son paper seguint al apuntador, sense posarhi res personal, res que demostri un estudi del personatje que interpretan. Es el defecte comú á casi tots els actors espanyols. Entran al teatre com aficionats y com á tals trevallan tota la vida, sens apendre altra cosa que lo que's desprén de las lleugeras observacions que á cada obra qu'estrenan els

hi fan autors més ó menys inteligents y directors més ó menys aptes. Las convencions y la tradició fan lo demés. Trevall propi, zero.

El decorat pobrissim, y'ls trajos, sobre tot els de las donas, péssims de gust y pitjor d'etxuras.

EMILI TINTORER.

NOVAS

«JOVENTUT» Á MALLORCA.

Galantment convidats per l'Ajuntament de Palma á la festa en honor del il-lustre poeta mallorqui en Jeroni Rosselló, ens trasladarem á dita Illa alguns redactors de JOVENTUT. La excursió ha resultat agradabilissima tant per haver pogut disfrutar las incomparables delicias de la terra mallorquina, com pels inmerescuts obsequis ab que'ns han favorescut tant las autoritats y corporacions oficials com las entitats particulars. A totas ellas, y molt especialment al Governador civil, al Alcalde y al Ajuntament de Palma, al centre «Unió Republicana», á la redacció de *La Veu de Mallorca* y als numerosos amichs que'ns honraren ab sas delicadas atencions, enviém desd'aquestas planas el testimoni de nostre coral agrahiment.

Las festas en honor d'en Rosselló, projectadas en un principi ab gran solemnitat pera donar una proba de las forsas vivas ab que conta'l regionalisme balear, foren poch á poch reduhintse y desnaturalisantse per las influencias dels elements oficials que tingueren por de que'n resultés perjudicada la *integridad de la patria*, fins á quedar reduhidas á una trista sessió d'Ajuntament, en la que hi regná la fredor més extraordinaria, á causa del retrahiment d'elements molt valiosos. La funció celebrada á la Casa de la Ciutat consisti en colocar el retrato d'en Jeroni Rosselló en la Galeria de mallorquins il-lustres, y en la lectura d'un estudi biográfich d'aquest poeta per en Joan Alcover.

Acabada la sessió, ens trasladarem á la casa del poeta Rosselló en unió de nostre estimat amich en Claudi Planas y Font, qui, en representació del Consistori dels Jochs Florals de Barcelona, oferi al poeta mallorqui un rich present y'l felicitá pels honors que se li tributavan, protestant al mateix temps de que'l *formalisme oficial* hàgués impedit manifestar públicament la estimació que Catalunya li professa.

En vista de aquesta situació desairada en que quedaren els catalans assistents al acte, per no havérselshi permés donar públich testimoni de la germanor que regna entre Catalunya y Mallorca, el centre «Unió Republicana»'ns obsequiá ab una vetllada en la que, entre altres, enrahonaren els redactors d'aquest periódich Pompeyus Gener, Oriol Martí y Trinitat Monegal, pera exposar els principis del catalanisme, abogant per l'autonomia de totas las regions catalanas, essent rebudas ab extraordinari entussiasme las manifestacions de dits companys nostres, en particular totas las que feyan referencia al ardent desitj d'un prompte deslliurament de la Nacionalitat catalana. La vetllada s'obri y's tancá ab els cants de la *Marsellesa* y *Els Segadors*, que foren aclamats ab deliri.

De la impresió fonda que reberem en aquesta reunió, aixis com de nostras conversas particulars ab els elements més caracterisats de la opinió mallorquina, podém deduhirne que la causa regionalista es objecte en aquella terra de generals simpatias, y de que s'han fet els trevalls preparatoris pera la celebració á Mallorca d'un gran *meeting* catalanista ahont se pugui exhortar á la creuhada santa que dongui per resultat la unió de catalans y mallorquins per arribar més prompte á l'autonomia de sas respectivas regions.

—

Veredicte del Consistori dels Jochs Florals d'enguany:

Premis ordinaris:

Premi de la Englantina d'or. — Núm. 82. — Per les montanyes. — «Impresions d'una excursió pels Pireneus.»

Primer accéssit.—Núm. 223. — Revicturis? —«A les despulles de Sant Cugat del Vallés.»

Segón accéssit.—Núm 286.— Palimpcest. —«Intelligenti pauca.»

Premi de la viola d'or y argent.—Núm. 27. —L'antich Profeta vivent. — «Per amplificatus est Elias in mirabilibus suis.»

Primer accéssit.—Num. 163.—Vora'l foch. —«Ma languissante verdure ne laisse aprés elle aucun fruit.»

Segón accéssit.— Num. 232. — Lo temporal.—«¡Sant March, Santa Creu!»

Premi de la Flor Natural. — Númr 338.— Enfilall —«V sonets.»

Primer accéssit.—Núm. 144.—Del seu album.—«Amor.»

Segón accéssit.—Núm. 39.— Petons.—«A una fadrineta.»

Tercer accéssit.—Núm. 176.—Soleyada.— «Apuntació.»

Premis extraordinaris:

Del Excm. é Iltm. senyor Bisbe de Menorca. —Núm. 108. — Origens del Catalanisme en la Illa de Menorca y fases per que passá fins la invasió serrahina. — «Ego plantavi... sed Deus incrementum dedit.»

Del Excm. é Iltm. senyor Bisbe de Mallorca.—Núm. 168. — Romanceret del Bto. Ramón Llull. — «Fill preclar de la dolsa Illa» etcétera.

Del Excm. é Iltm. senyor Bisbe de Lleyda. —Núm. 267.—Cant d'estrellas. — «Corona.»

Del Excm. Ajuntament de Reus. — Número 215.—Lo Rey dels arbres. — «Excelsior.»

Premi d'un Aymador de las lletras catalanas.—Núm. 74.—Cansons.—«Per vosaltres, maynadeta.»

Els demés premis no s'adjudícan.

—

Se tracta de celebrar un gran festival artistich el dia de la inauguració de la nova plassa de toros que s'está construhint en nostra ciutat. La idea la trobém magnífica, y esperém que tots els elements sans de Barcelona contribuhirán al acte de protesta contra'l salvatje espectacle, demostrant aixís que'ls verdaders catalans no volen barrejarse ab la nissaga d'empleats y vividors que procedents de la *messeta central* infestan nostre pais y donan el principal contingent á la *fiesta nacional* (espanyola).

La Nació catalana ne protesta devant del món civilisat.

—

El doctor don Joseph Ricart ha tingut l'atenció d'enviarnos un exemplar del discurs que sobre *La Medicina Moderna* escrigué pera ésser llegit en la sessió inaugural reglamentaria del día 10 d'abril d'enguany, en l'Academia Homeopática de Barcelona, de qual trevall en doném ab goig compte á nostres lectors y felicitém, al mateix temps, á son autor, en primer lloch per sa tasca, puig al fer un petit y ajustat resúm dels principals aconteixemens de la historia de la medecina, fins arriba á l'aparició del sistema d'Hahnemann, y ve á demostrar que aquest no está reduhit, com mols creuhen, á donar *globulillos* (confitets) y tinturas pera curar malalts, sinó estretament lligat á la profilaxi, ó sia á evitar y prevenir malaltias, bell ideal de la medicina moderna. Ademés, la completan altras ramas naturals de la ciencia de curar, com la dietética, climoterapia, aeroterapia, masoterapia, etc., etc., per arribar en ultim cas á la cirugia, notantse en tot el trevall el més bon criteri práctich, qu'es el que deu presidir al qu'exerceix aquesta carrera.

També en el mateix discurs, al envíar un recort y homenatje als que primerament implantaren y arrelaren la medicina homeopática en nostra terra, tots ells metjes catalans, se'n serveix com á principal punt d'apoyo, y es altre motiu de felicitarlo, per haver escrit aquest trevall inaugural en nostra llengua, donant aixís l'exemple que convindría fos seguit per las demés Academias médicas catalanas.

Y, no obstant, (¡vergonya'ns causa'l dírho!), l'estar escrit en catalá aquest discurs, y'l ferse en ell l'apología de la nostra llengua. fou causa de que l'autor no'l pogués llegir en l'Academia Homeopática de Barcelona.

—

També hem rebut de don Joseph Boniquet, metje especialista en enfermetats de la boca, una Memoria que tracta de la *Higiene de la dentición de seis años*, trevall escrit ab molta claretat y coneixements, que fou premiat per la Societat Espanyola de Higiene en el concurs públich que tingué lloch á Madrid l'an 1898.

—

L'eminent mestre Vicens d'Indy donará tres concerts á Barcelona, els dias 17, 20 y 24 del present mes, ab la cooperació de la societat coral «Catalunya Nova». Els programas d'aquestas sessions son escullidíssims y els donarém complerts á nostres lectors en el número próxim.

—

El prop vinent diumenge sortirá'l primer número d'un nou periódich que portará per títul *El Pensament Catalá* y será dirigit pe'l gran poeta Mossen Jacinto Verdaguer.

—

El popular rondallayre l'Aureli Capmany, disertá'l passat diumenge sobre *Folklore*, fent un just bosqueig de cada una de las brancas d'aquesta ciencia important qu'han conrehuat els primers mestres del renaixement nostre.

Una tirada de selectas mostras enllemíná en gran manera á la triada concurrencia qu'omplía'l local dels «Montanyenchs.»

—

La *Revista Fabril*, periódich qu'acaba d'apareixer á Manlléu, y *La Confidencia Universal*, de Barcelona, han visitat nostra redacció.

Establim el cambi ab ditas publicacions.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

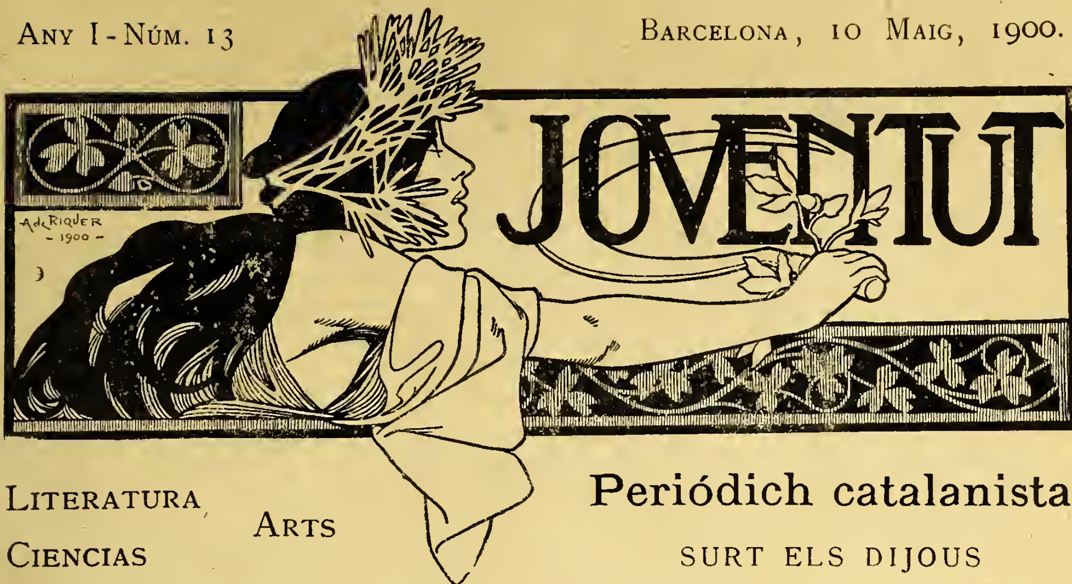
Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els suscriptors se'ls hi regalará'l *Número antecedent*, que's ven al preu de 25 céntims.

Als qu's suscriguin per un any se'ls hi regalará ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Giró, impressor.—Carrer de Valencia 311.

Any I - Núm. 13 Barcelona, 10 Maig, 1900.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Director literari: Lluís Vía. Director artístich: Alexandre de Riquer.

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

SENYOR DATO:

Es molt d'agrahir la visita que vosté acaba de fer á Barcelona, en son noble desitj de donar un nou impuls al Catalanisme; y sentiriam els catalanistas que vosté estés descontent de la rebuda que li ha fet nostra ciutat, qu'es (com vosté mateix va confessar en un telégrama), *modelo de caballerosidad y cortesía*.

Peró, com qu'en tot hi pot haver el seu més y'l seu menos, nosaltres regoneixém de bon grat que las ovacions que varen férseli á la seva arribada podian ésser més sorollosas encara, més entussiastas, més... *frenéticas y delirantes*.

Es clar que de tot lo qu'hagi passat no se'ns ne pot culpar á nosaltres. Mes tampóch se l'ha de culpar á vosté, senyor Dato, perque un hom no sempre té'l do del acert; y miris que n'es de dificultós aixó d'escullir las circunstancias més apropiadas pera efectuar un viatje triomfal, com havia d'ésser aquest.

Nosaltres compreném la seva bona intenció; y perque la compreném, y perque veyém en vosté un dels més ferms campions de la nostra Causa, ens dol en lo més fons del cor que per un moment hagi perdut la serenitat, precipitant un viatje que sols havia d'efectuar quan li pogués servir d'apoteossis de la seva gran obra nacionalista.

No hi ha dubte qu'hem avensat molt desde que vosté fa de ministre. Gracias á la seva gestió enérgica y decidida, gracias á las sevas rigurosas disposicions, inspiradas en el més sant amor á tot lo qu'enclóu un verdader sentiment de Patria, á tot lo qu'es gran y es pur, molts infelissos han obert els ulls. Els que com á bens corrian al darrera de qualsevol *gualdo-rojo* de la classe d'explotadors, ara s'escoltan la marxa de Cádiz mateix que si sentissin ploure; el concepte de Patria está cada dia més definit; y, en fi, ja no'ns veyém tant en perill d'anar á morir com á xinos en qualsevol guerra que volgués promoure qualsevol Cánovas, portat pel seu orgull, ó qualsevol altre home d'estat d'aquells que sols han vingut al món per aumentar el

número dels grans sacrificadors dels ideals dels pobles.

Ara la marxa de Cádiz no se sent tocar ni per miracle. Fins els cegos que captan l'han haguda d'esborrar del seu repertori perque no s'hi guanyavan la vida. Ab aixó, ja ho veu si hem progressat per virtut del sistema de govern que vosté ha tingut á bé posar en práctica á fi d'acabar ab la peste de la patrioteria que'ns rebaixava.

Pera lograr aixó,'s necessitan moltas y molt bonas qualitats; y vosté ha demostrat tenirlas totas: convicció fonda, voluntat ferma, valor pera dictar resolucions, enteresa pera sostenirlas, y, sobre tot, *mano izquierda*, vulgo diplomacia. Ves si no hagués sigut aqueixa *mano izquierda*, si no ho hagueran entés de bonas á primeras á Madrid que vosté feya la Causa nostra!

Mes no n'hi ha prou encara. Es precis que'ls catalans, sobre tot els catalanistas, no oblidin que vosté es al poder; y pera que no ho oblidin, convé que segueixin indefinidament ab las garantias constitucionals suspesas. Com que son gent que promet anar lluny, aixis se podrán entretenir estudiant las antigas Constitucions de la Terra, ó un'altra de més nova: la que contenen las Bases de Manresa, per exemple. Y ja qu'ells son constants, y no's distreuhen, ni's barrejan ab els politichs d'ofici, ni ab els que, á gratcient ó sens esma, fan la feyna d'aquests, com la fan els republicans y'ls carlins de per aqui, els socialistas y demés varietats de totas menas, es clar que l'ideal se realisará, y vosté podrá realisar també, ab més fortuna qu'ara, un viatje triomfal á la capital de Catalunya.

Y alashoras, sense suspensió de garantias, sense tropas aquarteladas per un si acás, sense que vagin á esperarlo á la estació primeras autoritats, ni guardas de consums, ni polissons disfressats de ciutadá, ni escombriayres del Ajuntament; alashoras, llesta la seva obra, ja veurá quina rebuda li fa'l poble de Barcelona.

Y consti qu'en tot lo que dihém no hi ha cap mica de sarcasme. Per anar al ideal, dintre de la legalitat tots els camins son bons, mentres no sian els de la traició y els del crim; y el camí qu'han escullit vosté y'ls seus companys de ministeri no pot ésser més planer, ni millor, per arribar ben prompte á la consecució de lo que s'enclóu en las aspiracions nacionalistas.

Aixís ho creu de tot cor Joventut, un dels periódichs catalanistas que poden parlar ben alt en nom del Catalanisme. Joventut, donchs, ab tota llealtat el felicita, deplorant al mateix temps qu'hagi vingut avans d'hora; puig seguint com fins ara, á no trigar, si torna per aquí, es possible que'l trobi ja realisat el somni que tots acariciém, ó sia'l triomf complert de la Causa Catalana.

Lluís Via.

CLAR Y CATALÁ

El senyor *Don Eduardo Dato* ha vingut á Catalunya ab las mateixas prevencions, ab el mateix encongiment qu'hauría anat á Cuba quan aquella isla encara formava oficialment part del Estat espanyol. El sol fet de que un governant se vegi obligat á recorre als arguments gastats y fóssils de la cortesía y de la caballerositat dels pobles, es penyora certa y segura de que'ls pobles y l'home politich están del tot divorciats, se repel-leixen; y si'l que mana, usant una diplomacia grollera, repeteix lo que ja digué en Cervantes, es que té basarda que'l que per forsa obeheix, com que la rahó li vessa á dolls, demostri palesament la seva protesta.

Fassi y digui lo que vulgui en Dato, fassi y digui lo que vulgui'l Govern de que forma part principalissima, fassin y diguin lo que vulguin tots els governs de procediments centralistas haguts y per haver, aixis sian republicans com monárquichs, Catalunya may estará ab ells; y al parlar de Catalunya, ens referim á la Catalunya honrada, á la que pensa y á la que trevalla, y prescindim en absolut, pera no tacar el nom inmaculat de nostra Patria, dels polítichs d'ofici, dels cacichs de tota mena ab tots sos lacayos y sayons, de las remadas d'empleats que cobran del Centre, dels escamots de investigadors que'ns envían de Ponent pera que se la campin, estenentse arréu pe'l pla y per la montanya com plagas de llagosta famolenca; dels catalans xorchs de sentiments patriótichs que sols somnian en fer bons balansos y sols procuran fruhir els goigs materials d'aquesta vida, prenent la mida del benestar de la Te-

rra ab el seu propi benestar: pera ésser catalá no n'hi ha prou ab haver nascut á Catalunya.

Per aixó fou una nota trista á tot serho, veure'l passat divendres, barrejats y confosos ab la tayfa de genteta y de gentota que adelerats acudiren á rebre al ministre del Estat espanyol, á personas com el senyor Bisbe de Barcelona, don Manel Durán y Bas y don Raymond d'Abadal, portats allí, volém suposar, per aqueix *cúralo todo* que se'n diu Convencionalisme y qu'en els actuals moments á Catalunya li fa més mal que una pedregada seca, sobretot quan ab el ditxós Convencionalisme s'hi envolcallan personalitats distingidas y que ab justicia gosan fama de serias com las esmentadas.

La nostra Terra, cansada d'anar rostos avall y de fer baratas de diners y territoris y dignitat per vergonyas y miserias y vergassadas, se deixonda, y ab plena conciencia de lo qu'ha sigut, de lo qu'es y de lo qu'ha d'ésser, s'ha trassat el camí de son renaixement y'l seguirá ab serenitat y fermesa, lluytant ab tothóm y contra tothóm qu'esmersi'l temps y las energias posantli entrebanchs que puguin deturarla en la solemnial carrera empresa pera l'assoliment de las llibertats que de dret li pertanyen. La brolla que'ls de fora sembrin en el viarany, l'arrencarém ab satisfacció y ab tota la forsa de la nostra ánima; y la que'ns hi sembrin els de casa, l'arrencarém ab el mateix brahó, si bé plens de tristesa; peró també l'arrencarém.

Per demunt de las personalitats per altas qu'estigan, per demunt de las reputacions per ben fonamentanas que sian, hi posém á Catalunya.

Joseph M.ª Roca.

5 de maig, 1900.

DE PARÍS

No havent pogut cumplir l'encárrech del Director de Joventut per mas ocupacions literarias, durant els dos mesos qu'he passat á Paris, á falta de mas correspondencias vuy rescabalar mon deute explicantvos en uns quants articles, no mas impresions sobre la Exposició que tan gran promet ésser, sinó la opinió que tenen formada'ls meus compatriotas del miraculós renaixement de Catalunya.

En conversa ab importantíssimas personalitats de las arts y la política, he pogut veure las grans simpatías que'ls hi mereix el moviment catalanista que, com diu la prempsa francesa, creyan débil y boy comensat y que se'ls hi ha revelat ab un vigor y empenta impossibles de deturar.

Si no hi ha forsa humana que pugui destruhir la llengua polaca á Polonia, la txeca á Bohemia, la rumana á Transilvania y la flamenca á Flandes, ¿cóm pot negarse'l dret de viure á la llengua catalana, ara que més que may sos fills ardits s'enorgulleixen de parlarla y's complauhen en declarar sa verdadera nacionalitat que'ls hi es regoneguda malgrat las reclamacions de la diplomacia espanyola?

El poble francés no pot oblidar els llassos de germanor que l'uneixen ab els catalans, puig dintre de son territori s'ha regonegut la oficialitat de la parla catalanesca.

Els esperits serios de mon país se riuhen de las exageracions dels que ab intenció maquiavélica s'esforsan en donar al moviment autonomista catalá un carácter separatista en el sentit que ab tota mala fe li atribuheixen els centralistas madrilenys.

El separatisme intelectual, ó sia la diversitat de civilisació de las varias nacions que constituheixen actualment l'Estat espanyol, ben clar el comprén la opinió sensata de Fransa á despit dels que volen desnaturalisarho tot pera sos fins egoistas.

El comers intelectual aprecia ben bé la diferencia que hi ha entre'ls productes dels artistas catalans y'ls de las *industrias* anomenadas espanyolas, géneros d'exportació dignament representats per la *Bella Otero* y pels venedors de banos y fotografías ab escenas tauromáquicas y retrats de *toreros* y *bailaoras*.

Per aixó'l *Visca Catalunya*'s considera en país estranger com símbol de llibertat y progrés, molt diferent del *Viva tu mare* que ressona en las instalacions ditas *espanyolas* que exhibeixen balls y cantadors andalusos entre mitj dels altres espectacles de tribus africanas y pobles de inferior cultura que també lluheixen trajos y executan dansas de sos paissos.

Vegis lo que diu *L'Evénement* del 21 de abril al dessota d'una graciosa caricatura que representa una de las parellas de *fla-*

mencos que ab motiu de la Exposició recorren els grans *boulevards:*

«*A Séville ou à Grenade ils s'habillent comme vous et moi, mais à Paris, ils mettent un point d'honneur—et Dieu sait, l'honneur espagnol!... — à ressembler aux Castillans de Gustave Doré.*

Il joue au toréador; étant, tras los montes, *épicier ou employé aux contributions indirectes. Elle est l'Andalouse d'Alfred de Musset mais ici seulement, car là-bas, elle laisse la mantille nationale pour le chapeau-jardinière à « l'instar de Paris ».*

Ils vont, jouant tous deux des hanches et de la prunelle, et les naïfs qui croient encore aux sérénades sous les balcons et aux amoureuses fatales du pays de Carmencita, rêvent, à les voir, à l'Espagne romanesque et guitarresque que célèbrent les librettistes d'opéras-comiques».

El separatisme no cal, donchs, cercarlo en els catalanistas, sinó en els cervells de la gent civilisada qu'aprecia lo bo allí ahont lo troba y sab garbellar y llensar la brossa.

Els francesos de seny creuhen que si'l govern d'Espanya esmena sos erros passats y presents y dona satisfacció á las justas aspiracions de l'avansada Catalunya, encara potser evitará'l desastre; mes si persisteix en son funest sistema centralisador y deixa que el militarisme, tan absorvent aqui com á casa nostra, y la horrible plaga d'empleats converteixin las ricas encontradas catalanas en ermots com las planuras de la Mancha. si Catalunya aixeca la veu demanant justicia, será arribat el moment de cridar com el gran batallador: «*¡Gare a qui la touche!*»

Jules Villeneau.

CANSONS POPULARS ALEMANYAS (1)

MARIA DOLSA LLUM

María, dolsa llum,
de nostra vida amor,
del cel sagrat perfúm,
estrella del meu cor.
Ave María!
Ave María!

L'amor del Fill de Deu
cóm brilla en ton mirar!
Y ets pura com la neu,
hermosa com el mar!
Ave María!
Ave María!

María, llum del Cel,
amor del Infinit,
camí del nostre anhel
en la tranquila nit.
No m'abandonis may
en mitj de mon dolor.
¡Oh Reyna del Espay,
per tu sols bat mon cor!
Ave María!
Ave María!

BARQUER LO BON BARQUER

I

— Barquer, lo bon barquer,
viréu, per Deu, viréu,
que lo meu pare sols á mi'm té
y á la barca soleta
jo m'hi moriré.
Ay! jo m'hi moriré!—
Lo seu pare aviat
hi arriba ab dol greu;
la filleta'l mira, en sos ulls el plor:
— Ay pare meu!
Donéu la casa, donéu tot l'or;
ay mon pare estimat, corréu;
la vostra filla's mor.
— No vuy dar la casa, ni donaré l'or;
la filleta meva ja pot llensá'l plor.
Tornéu, tornéu, barqué', á bogar.
Que se la endugui'l mar!
Pobre Adelaida meva! —

II

— Barquer, lo bon barquer,
viréu, per Deu, viréu!
que lo meu nuvi sols á mi'm té
y á la barca soleta
jo m'hi moriré
Ay! jo m'hi moriré.—
Lo seu nuvi aviat
hi arriba ab dol greu;
la donzella'l mira, en sos ulls el plor:
— Ay amor meu!
Donéu la casa, donéu tot l'or;
ay mon nuvi estimat, corréu;
la qu'os estima's mor.
— Jo vuy dar la casa, jo donaré l'or;
la estimada meva qu'aixugui son plor,
qu'aquest mitjorn s'ha de casar!
No se la endurá'l mar!
Dolsa Adelaida meva! —

LA NINA ESTÁ ENAMORADA

La nina está enamorada
y se'n va cap á la font;
allí's queda dormideta
somniant lo seu amor
L'amor surt y diu: — Nineta
¿quínas penas has passat,
qu'en tos ulls com dos estrellas
dos perlas hi veig brillar?—
Ella diu: — Ben cert que ploro.
Ay amor! ploro per tu,
que si un jorn tu m'abandonas
no'm voldrá may més ningú.—
Quan se desperta la nina
té á la falda un pom de flors
que va deixarhi lo fill del Rey
confessantli'l seu amor!

L'AMOR PORTA ALEGRIA

L'amor porta alegría;
tothóm del món ho sap.
Qu'es bella la Malena
que'l cor me té robat!
Té'ls llabis com rosellas
y negres els cabells,
las galtas com dos rosas
y els ulls com dos estels.
M'ha escrit una carteta
y en prenda del amor
m'envía un pom de rosas
tot ple dels seus petons.
Será la muller meva,
la Reyna del meu cor.
L'amor porta alegría.
Adéu, lo meu amor!

(1) Las presents traduccions foren fetas per encárrech del mestre en Joan Gay, que doná á coneixe las melodías populars alemanyas en el darrer concert donat en l'Ateneu Barcelonés per la «Institució Catalana de música».

UN FILL DE REY ESTIMAVA

Un fill de Rey estimava
á una nina ab tot lo cor,
mes l'aygua que'ls separava
els omplía de dolor.
Ella cridava ab veu tendre:
— Passa'l riu, amor, per mi,
que tres ciris haig d'encendre
per ensenyarte'l camí.—
Una bruixa que hi havía
los tres ciris va apagar,
y el fill de Rey, sense guía,
en lo riu se va enfonzar.

— Ay! correuhi desseguida,
pescador, bon pescador,
que si li salvéu la vida
vos daré una lliura d'or. —

Ja s'allunya la barqueta;
ja torna'l bon pescador.
— Aquí'l tens, bella nineta,
aquí'l tens lo teu amor. —
Ella'l besa, y quan lo mira,
la donzella llensa un crit.
Lo fill de Rey no respira!
Está per sempre adormit!

Lo besa un'altra vegada
y al besarlo li somríu,
y ab lo príncep abrassada
se llensa en lo fons del riu.

Se senten plorar campanas,
se senten crits de dolor,
y junts en covas llunyanas,
tots dos jeuhen, morts d'amor.

Traducció de

JOSEPH M.ª JORDÁ.

ELS JOCHS FLORALS D'ENGUANY

Ab més brillantor que may s'han celebrat enguany els Jochs Florals.

Va comensar la festa ab una grandiosa ovació al bisbe de Barcelona y als mantenedors de la Festa, al presentarse aquestos al Saló de Llotja, qu'estava ple de gom á gom. (Sols del primer se sab qu'hagués anat á rebre al ministre de la Governació á sa arribada á Barcelona.)

El discurs del president senyor Güell y Bacigalupi fou llegit pel mantenedor senyor Cabot, essent interromput constantment per las aclamacions de la concurrencia entussiasmada.

Entre altras manifestacions, diu en aqueix discurs el senyor Güell que á Suissa hi ha presons pels desvagats, mentres que aquí, desgraciadament, els desvagats son els que'ns malmenan y las presons semblan fetas pera tancarhi als pares de familia honrats y als ciutadans laboriosos.

El reste del discurs es una disquisició filológica en la que's compara la llengua catalana ab la dels pobles rhétichs, dels Alps, que després de vint sigles la conservan pura y, en consequencia, mantenen ben definida sa personalitat.

Al final d'aquest discurs el públich va cantar *Els Segadors*.

El secretari senyor Trullol y Plana llegi una ben escrita memoria y doná compte del veredicte del Consistori, procedint á obrir els plechs que contenían els noms dels poetas premiats.

Son els següents:

Flor natural. La guanyá en Guillém Tell y Lafont, que, per haver obtingut altres dos premis ordinaris en anteriors anys, fou proclamat Mestre en Gay Saber. El poeta feu reyna de la festa á sa esposa, que passá á ocupar el setial d'honor entre grans aplaudiments.

Varen guanyar els accéssits en Joan M.ª Guasch y l'Antoni Bori y Fontestá.

La *Englantina* va guanyarla en Joan M.ª Guasch, obtenint els accéssits l'Artur Masriera y mossen Jaume Collell.

S'otorgá la *Viola* á mossen Miquel Costa y Llobera, y guanyaren els accéssits en Joseph Carner y un escriptor desconegut que firma *Virgilius*.

El premi del bisbe de Menorca'l va mereixe en Matéu Rotger; el del bisbe de Mallorca, en Manel Folch y Torres; el del bisbe de Lleyda, en Joseph Parareda; el del Ajuntament de Reus, l'Artur Masriera, y el de «Un aymador de las lletras catalanas», l'Apeles Mestres.

L'Artur Masriera va llegir el discurs de gracias, obra del mantenedor Joaquim Riera y Bertrán, que no assistí á la festa per trobarse malalt.

Entre delirants viscas á Catalunya y tot cantant *Els Segadors*, comensá á desfilar la inmensa gentada, y.....

Renunciém á esplicar lo demés, puig ja es sabut que la policia va ferir á moltas personas, sense respectar senyoras ni criaturas. Els catalans que quedavan dins del Saló de Llotja,'s vegeren precisats á aixecar ab las cadiras verdaderas barricadas. En mitj d'aquell desgavell fou aclamada la reyna de la festa al sortir del local. També hi va haver polissons contusos.

Ens abstenim de tot comentari, perque l'autoritat diu que no se'n poden fer. ¿De qui era la rahó? ¿De la policia ó del poble catalá? La resposta no's pot posar, per ara, en lletras de motllo; peró en cada llar y en cada conciencia s'hi manifesta ben clara,

Lo que si podém dir, com ho diuhen alguns periódichs de Madrid, es que'l senyor Dato pot estar satisfet del seu viatje. Peró de las conseqüencias no n'es responsable Catalunya, sinó'ls pertorbadors del ordre públich.

A nosaltres, després de la hermosa festa dels Jochs Florals y de lo que va succehir un cop terminada, sols ens resta exclamar: Visca Catalunya!

Don Guillém A. Tell y Lafont, que ha guanyat com queda dit la *Flor Natural*, ha tingut l'atenció d'enviarnos la següent poesia:

SONET

¿Quí sab hónt son las flors? ¿Quí sab hónt para
la corola de fullas purpurinas?
Els arsos van trencarla ab sas espinas;
el riu la va du al mar ab sa aygua clara.

Mes l'aroma gentil, ab que tu ara
embaumas tos cabells d'olors divinas,
de llirs marcits y mortas clavellinas,
á dins d'ampolla d'or hi viu encara.

Aixís el nostre amor, Teresa aymada,
viurá després, com eixa olor preuhada,
quan nostres cors haja parat l'hivern;

y omplirá ab son recort de poesía
la cambra hont nostres fills potsé algún día
somnihin del amor el bes etern.

GUILLÉM A. TELL Y LAFONT.

LA CORONADA VILA TENTACULAR

SOMNI - PESADILLA

Dedicat al meu amich Eduart Marquina.

Jo somnio sovint; tant, que fins n'hi ha que diuhen que somnio despert.

Y ahir vaig somniar.

Y vaig somniar cosas terribles, qu'eran una verdadera pesadilla.

Somniava que'm trobava en una vila gran, qu'era coronada y era tentacular com si fos un pop. Estava situada en un pla, dalt d'una altura; la rodejavan estepas y terrenos mitj deserts; y desd'allí estenia'ls seus tentáculs pera xuclar el such vital á las hermosas y fértils comarcas de las voras, que banyavan dos mars: el mar gran y el mar llati.

Aquesta vila, qu'avans havia sigut sols un castell, s'havía anat engrandint á l'ombra d'una corona, y ab l'ajuda dels seus tentáculs xucladors.

Hi havía rey ó reyna. Aquestos regnavan, mes no governavan, segons la fórmula dictada per alguns *leguleyos;* peró ja hi havia qui manava desd'allí en nom d'ells.

Els homes que hi havía, anavan arribanthi de per tot arréu, y eran sechs y buyts, y feyan un so fals com tupins esquerdats de terra cuyta. Y tenian las unglas llargas, y las ideas curtas, quan ne tenian. Las ánimas eran mollas, els pits estrets, els cors glassats y las paraulas dolsas y empalagosas com melassa.

En las cadiras més altas hi asseyan els cadavres, y'ls encensavan. Y aplaudían y apoyavan als acróbatas perque s'enlayressin. Els fenicis que hi anavan dels ports de mar, ab l'ajuda dels saltimbanquis qu'arribavan á ministres, batían moneda ab la qual els pagavan.

Els grans pensaments ardents, allí'ls apagavan y'ls aplanavan tirántloshi assobre plom glassat. Els forts s'hi asfixiavan y'n fugian, ó no volian anarhi.

Las conciencias brutas com aixugamans usats, las inteligencias pobras y flascas com tripas foradadas, las penjavan allá ahont imprimian, y ab unas quantas serraduras del esperit en feyan diaris. Y d'aqueixa pasta, que ni pera fer bassins sería bona, en sortian diputats y fins ministres.

El vapor dels esperits abatuts y la suhor dels parias, alimentava y conservava'ls princeps del poder y de la milicia.

Tots els grans sentiments desapareixían, ó se'ls castigava. Sols els petits sentiments mesquins hi vivían á sou. Las petitas virtuts hi eran hábils, y tenian ocupació lucrativa.

Tot hi era fals. Fins l'or de la paraula, qu'allí era llauna.

Tot se feya ab fórmulas. Hi havia receptas pera ser bo, pera ser sabi, pera fer la felicitat de la patria, etc., etc.

Hi havía molta pietat beata y molta concupiscencia devota. El Deu crucificat hi regnava sobre totas las baixesas. Al peu del Calvari s'hi arrossegavan serps, gripaus, vibras y llargandaixos.

Els richs anavan á demanar caritat en cotxe. Hi havía juheus qu'anavan á missa

després d'haver cobrat per endevant el tres per sis de la seva usura, y la gent els saludava, y fins devegadas els davan titols de noblesa.

En veya molts que al demati caminavan drets y á grans gambadas sortint de sota l'arbre de la llibertat, dirigintse cap á las alturas del coneixement; y cap al tart els tornava á veure, encorvantse y girant via, fins arrossegarse cap á la creu y cap á un trono, al darrera dels quals hi havia un pa.

Pera ser algú, un s'havia d'agregar á altres. Sols hi havia remats, manats per llops, ó per pastors sense cap.

En aquesta vila, per més que hi feya bastanta xafogor, l'ambent era de gel, fins al fort del estiu. L'estiu, allí, may arribava á l'ánima.

Els del poble eran plans y vegetatius, quan no eran corromputs, pudents y agres. La crudeltat y la sanch eran per ells l'única voluptuositat possible. Y á aqueix poble lo que'l perdia no eran els seus pecats, sinó l'aconhortament, la satisfacció de la seva baixesa crónica, l'acceptar lo present com irremediable. Era un producte bort de planta y de fantasma.

Pera lluhirse 's vestian d'hermafrodita. Eran imitadors; desconeixian l'amor, la passió, la sublevació heroica, la creació grandiosa. Tot hi era petit, fins el Teatre y la Critica. «*Ningú sab res, ningú pot res, ningú val res. Tot es igual.*» Veus aquí'l seu Evangeli. La virtut era por á grillet ó cadena, ó bé impotencia ó peresa pel vici. Als que figuravan, la propia cara'ls hi servia de careta. Altres anavan disfressats tot l'any, sens ésser carnestoltas.

Y vaig veure passar uns sachs de paraulas tots farsits de lletras mortas, que tothóm saludava. Altres eran reaparicions estantissas del passat, y anavan embolicats ab textos que ja se'ls havia evaporat el sentit, com unas flors que no fessin ja olor.

Axis varen passar devant meu els sabis d'aquella metrópoli, tots tibats y enravenats, serios com burros. Altres passavan cuberts ab hermosas capas, portant signos de poder ó de noblesa; capas que cubrian sols una repugnant carcanada que deixava entreveure un vapor mort de conciencia negra ó un fum espés de bestiesa crassa. D'altres venian dihent:—«Som els millors, som els reals, els positius!...»—Y eran petits, baixos y aturats. Y d'altres que passavan per graves, eran sols pesats mamarratxos de plom. Y darrera venia una multitut que tenia la cara esgroguehida y sens expressió, y cantava (tot potejant epilépticament, fent contorsions ab el cos, y ab las mans dibuixos en l'ayre), un cant trist com el plany de las cucurullas el divendres sant, ó com el dels Candalas de la India. Y no menjavan; sols bevian, y de tant en tant se davan alguna punyalada.

Jo m'asfixiava. Volia escaparme, volar en plena naturalesa. Una fetor de cementiri m'atrofiava'ls sentits... Ay! Quina angunia!

Y, com un núvol, va passar una bandada de gent que perseguian no sé qué, sechs, famolenchs, mal vestits, ab levitas qu'havian sigut negras, ab barrets de copa que groguejavan.—«Volém l'activitat!»—cridavan; peró no era l'activitat que fructifica, sinó la d'algún empleo. Y la turba á tomballons y atropellantse va passar, y desaparegué deixant sols per terra quatre drapots y algunas papeletas d'empenyo.

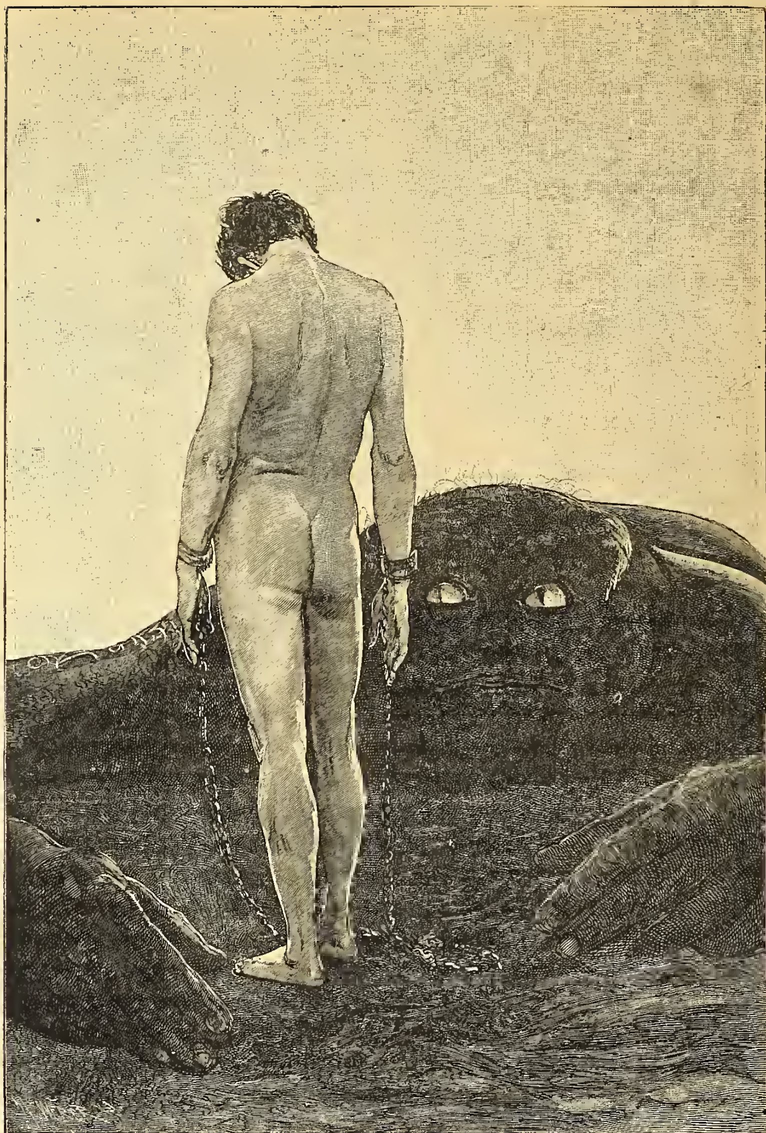
Y á aquesta visió'n va succehir un'altra.

Y vareig veure una cosa que'm va omplir l'ánima d'espant y la pensa de meditacions tristas.

Un monstre gegantesch, aplanat á terra y aplanador d'aspecte, fosch com la nit, ab el front curt, la cara estúpida é indolenta, y la mirada copdiciosa. Dessobre hi tenía escrits caràcters que'm semblavan originaris dels alarbs y no'ls vaig poder entendre. El cos estava ajassat sobre'l pla, peró tenia apoyats els peus al sud del territori, y'l cap ocupava un lloch devant d'una porta que impedía qu'entrés el Sol. Per axó era tan fosch.

Tenia las orellas llargas y baixas, com per escoltar els brugits que de baix vinguessin, y estenia'ls brassos gluhants com pera circumdar á una figura humana; una figura d'home despullat qu'encara no sé si tenia ánima.

Aquest home s'estava dret, ab el cap baix, com hipnotisat pel repugnant monstre; y estava encadenat de mans, deixantli la llargaria de las cadenas sols l'acció necessaria pera cumplir ab las funcions més indispensables.

Schneider.

Estava abatut, inmóvil. Ab els brassos cayguts com la testa, tot tendia cap á terra. Y tot y essent ben musculat, més que per las cadenas, estava subjecte y quiet per la fascinació del monstre. Si hagués volgut, podía rompre'ls ferros y escapar de sas grapas per la part de llevant, qu'era l'única lliure. Y fins ab las mateixas cadenas podía lligar al monstre... Peró no's movía!

—¿Ets mort?—li vaig cridar.

Y no va respondre.

—¿Qué fas aquí plantat? Fes com Sant Jordi! Mata la fera!—

Y per tota resposta va mirarme com enfadat de que li proposés un impossible. Y'l monstre va grunyir en un llenguatje aspre, y va clavarme ab furia sos ulls tétrichs.

Y desaparegué la visió, y vaig veure un mercat ahont tot se venía; y llavors vaig exclamar:

—¿Ahónt es la columna de foch que destruheixi'l Mal y tot ho purifiqui, giravoltant devant d'un nou profeta?...—

Y exclamant aixó, vaig tenir un gran sobressalt, vaig despertarme, y...

Lo pitjor de tot va ésser que, al despertar del somni, tot resultava veritat, veritat pura.

POMPEYUS GENER.

Bocklin.

LA ISLA DE LA MORT

Mon pensament primer, rumiant el titul que precedeix á aquestas linias, va ser parlarvos de las grans ciutats malaltas, sota la buydor de las llurs casas quietas y enfonzadas en la tenebrositat inmóvil de las ideas vellas; ayguas d'un esperit qu'ha mort fa sigles y quinas últimas paraulas encara vibran y's mouhen dolorosament com petits aucells de nit giravoltant las pedras negras, ó munió de moscas grans y misteriosas alimentantse solzament dels suchs de las carns podridas.

Volia pintarvos aquella gran quietut de las ciutats malaltas y apartarvos de las eternas viudas qu'han perdut la pietat de las caricias y han oblidat el gesto gloriós dels llabis que besan y dels brassos que s'obran generosament pera rebre y engendrar.

Mortas, Islas de la Mort, adintre d'ellas no tornariau á sentir el soroll de la sanch en las venas, y las vostras ideas fugirian de vosaltres com aucells lleugers y vius, abandonant las pallas negras d'un niu que ja es petit per ells.

Y veusaqui que, rumiant aquestas cosas, m'he sentit corprés per la proximitat d'una idea dolorosa que se'm ficava dintre l'ánima. Y'ls meus ulls s'han apartat de las ciutats malaltas pera contemplar als homes que'n son la causa d'aquestas malaltias vergonyosas.

Llavors m'ha fugit del cap la idea de parlarvos, amichs meus, de las ciutats en runas, y he comensat á veure la Isla de la Mort adintre mateix del nostre cos y de las nostras ánimas; y una gran necessitat de prevenirvos del perill que se'ns ve á sobre m'ha produhit aquest brollar trist de paraulas sobre'ls llabis.

També nosaltres, bons amichs, fa temps que la estém fabricant la nostra ciutat en runas!

Tots som á desferla poch á poch, y ningú's cuyda d'aixecarne un'altra que'ns amagui las cendras anguniosas de las vellas cosas abatudas.

Fa temps que no vivim la nostra vida.

Ja no tenen carn que'ls uneixi y'ls dongui majestat, els nostres ossos; portém assobre, com una mortalla y un venciment diari, els draps forasters y las flors exóticas d'unas terras que no son la nostra.

En comptes de produhir y rumbejar els nostres fruyts, deixém que'ns cubreixin compassivament els fruyts exuberants dels arbres estrangers.

Som petits nosaltres, pobres homes; y petitas las famellas nostras, quins cossos desfigura un inflament que no es pas l'abundor amable als ulls benfactors dels deus qu'engendran.

Volém fer seriosa la nostra vida, y estém á punt d'arribar al encarcarament buyt dels cossos morts.

Ens portém un respecte gran els uns als altres; un respecte cobart qu'amaga á dintre d'ell indiferencias fondas y odis y enemistats de joves malaltissos.

Fem també las nostras festas; las nostras festas macabras sens alegria interior y veritable.

Pare, mestre, senyor, incomparable Holbein! També nosaltres la teixim la teva dansa de la mort que posa fret á l'ánima!

Es la dansa de tots els dias y de totas las nits: cadascú salta y balla y fa brillar la corona sobre'l seu cap; ó'l pinzell, ó l'arpa, ó la dalla sagnant en las llurs mans; després ens separém tots, ab abrassadas fredas, y cadascú se'n torna á casa ben content d'haverse fet passar per viu en mitj dels morts.

Y aquesta es la nostra vida.

Trevallém, pensant els uns ab els altres, escorcollant las petitas historias de las nostras ánimas, y oblidantnos de l'ánima gran qu'ompla y feconda l'univers. Las nostras obras quedarán ben solas quan mori la generació que'ns fa de tornavéu.

Es ben bé vida de morts la qu'estém fent, amichs, en nostra terra; vida de morts en cementiri, quinas paraulas, quinas sensacions y quinas historias mudas y sinistras no han d'arribar jamay als vius.

Havém prescindit de la nostra ánima—com els morts, que no'n tenen — y'ns apropiém els sentiments de l'ánima dels altres.

Y criticant, y lluytant, fan soroll d'ossos petits els nostres combats; no hi ha la fonda tempestat de totas las passions fortas que's bellugan y de totas las victorias grans que s'están fent.

Aquesta, donchs, es la veritable Isla de la Mort, amichs de l'ánima; la que tots nosaltres preparém ab la negació de la nostra vida propia y ab la limitació dels nostres ideals.

La primera ha petrificat las nostras ánimas y ha fet d'ellas casas tancadas ahont la llum no riu, ni canta.

La segona, aquesta limitació dels nostres ideals, ens ha enfonzat en un mar negre d'ayguas fredas y silenciosas qu'está á punt de separarnos, per sempre més, de las planurias verdas, ahont las ayguas corren y las rosas esclatan senzillament, sense pensarshi.

E. Marquina.

AL PEU DE LA MORERA

(Traducció.)

14 de maig.

També ahir á la nit, tornant de la montanya, vaig sentarme á l'ombra d'aquells pins; també ahir á la nit invocava á la Teresa.

Vaig sentir trepitj entre'ls arbres, y'm va semblar que sentia remor d'algunas veus. Després me va semblar que veya á la Teresa ab la seva germaneta. De primer, fugian esporuguidas. Las vaig cridar pel seu nom, y la Isabeleta, regoneixentme, se'm va tirar á sobre petonejantme. Me vaig alsar. La Teresa va arrepenjarse al meu bras y'ns passejarem, sense dir gran cosa, per la riva del reguerillet fins als llachs de las cinch fonts. Y allá ens plantarem de comú acort á mirar l'astre de Venus que'ns llampeguejava sobre els ulls.

—Oh!—va dir ella ab aquell dols entussiasme to't seu —¿Creus tu que'l Petrarca no la visitava sovint aquesta soletat, sospirant entre las ombras pacificas de la nit la seva perduda amiga? Quan llegeixo'ls seus versos, jo, me'l pinto aquí, malincónich, errabond, apoyat al tronch d'un arbre, saciantse de sos pensaments tristos y mirant al cel, buscant ab els ulls plorosos la bellesa inmortal de Laura. Jo no sé cóm aquell'ánima que tenia en si tanta part d'esperit celestial, havía pogut sobreviure ab tant de dolor y quedarse entre las miserias dels mortals. Oh, quan s'estima de debó!—Y'm sembla qu'ella m'estrenyia la má, y jo'm sentía que'l cor no's volia estar més en el pit. Si! Tu ets creada pera mi, nascuda pera mi, y jo no sé cóm he pogut sofocar aquestas paraulas que'm saltavan dels llavis.

Y pujava pels tossalets, y jo la seguia. Las mevas potencias eran totas de la Teresa, mes la tempesta que las havia agitat era un xich calmada.—Tot es amor,—jo deya:—l'Univers no es més que amor! Y qui l'ha sentit may tant, qui com el Petrarca l'ha fet dolcissimament sentir? Aquells pochs genis que s'han enlayrat demunt de tants d'altres mortals.

m'espantan maravellosament, peró'l Petrarca m'ompla d'esperansa religiosa y d'amor; y mentres ma inteligencia'l venera com á home gran, el meu cor l'invoca com á pare y amich consolador. — Teresa ha sospirat, y ha somrigut alhora.

La pujada l'ha feta cansar.—Reposém—deya ella. L'herba era humida. Ella senyalava ab el dit una morera d'alli á la vora. La morera més maca. Es alta, solitaria, aufanosa. Entre las sevas ramas hi ha un niu de cadarneras. Ah! voldria poder aixecaihi un altar á l'ombra d'aquella morera! La noyeta entre tant ens havia deixat, corrent d'aquí per allá, cullint flors y posantlas demunt de las cuquetas de llum que joguinejavan per alli. La Teresa seya devall de la morera, y jo sentat aprop d'ella, ab el cap apoyat al tronch, li recitava las odas de Sapho. Sortia la lluna... Ah!

¿Per qué'm batega tant el cor mentres escrich? Nit benehida!

14 de maig, á las 11.

Si, Llorens! Fa poch que volia callartho. Ara escoltaho: la meva boca encara está rosada d'un petó seu, y las mevas galtas han estat inondadas de llágrimas de la Teresa. M'estima! Deixam, Llorens, deixam ab tot l'éxtassis d'aquest dia de paradis!

14 de maig, á la nit.

Oh! Quántas vegadas he agafat la ploma, y no he pogut continuar! Me sento un poch calmat y't torno á escriure! La Teresa jeya devall de la morera... Peró ¿y qué puch dirte que no estigui comprés en aquestas paraulas: t'estimo? Al so d'aquestas paraulas, me creya contemplar un somrís del Univers. Jo mirava al cel ab ulls de regoneixement, y'm semblava que s'obria per acullirnos. Ay! Per qué no ve la mort? Y la he cridat. Si, he besat á la Teresa. Las flors y las plantas en aquell moment llensavan un olor suáu, el ventitjol era tot armonia; dels riuhets n'arribava una remor llunyana; y totas las cosas s'embellian al esplendor de la lluna, qu'era tota plena de la llum infinita de la Divinitat. Els elements y'ls sers s'alegravan en la joya de dos cors ubriagats d'amor. He besat y rebesat aquella má, y la Teresa m'abrassava tremolant y depositava'ls seus sospirs en la meva boca, y'l seu cor bategava sobre aquest pit. Mirantme, ab sos ulls grans y esllanguits, també'm besava, y'ls seus llabis tancats remorejavan sobre'ls meus. Ay de mi! S'ha deslligat de mi com espantada: ha cridat la seva germana, y ha anat corrents á trobarla. Jo'm so agenollat, y estenia'ls brassos com pera deturarla y agafar son vestit; mes no he gosat á deturarla ni á cridarla. La seva virtut, y no tant la seva virtut com la seva passió,'m desanimava: sentia y sento'l remordiment d'haver sigut jo qui hagi excitat el seu cor ignocent. Y tinch remordiments, remordiments de trahició! Ah, vil cor meu!

M'hi só acostat tremolant.—No puch ser vostra may!...—Y pronunciá aquestas paraulas profondament afectada, y ab una ullada semblava ferse cárrechs y compadirme.

La só acompanyat, peró no m'ha mirat més; ni jo tenia coratje de dirli ni una paraula. Prop del enreixat del jardi, m'ha pres la má de la Isabeleta, y deixantme,—Adéu,—m'ha dit; y girantse al cap de pochs passos, m'ha repetit:—Adéu!—

Jo'm só quedat extátich. Hauria besat las sevas petjadas. Feya anar un bras, els seus cabells, relluhint als raigs de la lluna, voleyavan poch á poch. Després, á penas, á penas, el caminal y l'ombra fosca dels arbres me deixavan veure'ls seus vestits onejants, que tot y essent tan lluny, encara blanquejavan. Y després que l'havia perduda, aplanava'l cap esperant ohir la seva veu.

Y després, tot marxant, m'he dirigit ab els brassos oberts y com pera consolarme, al astre de Venus: y també havia fugit.

Del *Jacopo Ortis.*

—

Huch Fóscolo, per si no's comprengués prou l'amor que duya á Petrarca després d'escriure'ls *Ensaigs* sobre sas obras, desenrotlla l'acció del seu *Jacopo Ortis* aprop de Arquá, ahont el cantor de Laura visqué'ls quatre anys darrers de sa vida plorant la mort de sa estimada.

Y, com en las tres cartas qu'avuy hem traduhit, en el curs de l'obra's compláu parlantne, fent dir al protagonista ja en el comensament, un dia que va á visitar monument y casa: «Arquà è discosto, quattro miglia dalla mia casa.»

VALERI SERRA BOLDÚ

DE PINTURA

Hermen Anglada

Pot ben dirse qu'es un altre pintor, un nou pintor de cap de brot que'ns arriba de Paris ab una colecció de notas armónicas ben personals, distingidas y d'un gust esquisit. Una serie de fantasias *en groch* de rica entonació, ab finesas y subtilitats de colorista, morats, blaus, taronjas y verts finissims, figuras ben movimentadas y ab un ayre de decadentisme á lo Beardsley, que no respiran alcohol com las de Lautrech ni ornamentismes volguts com las de De Feure. Son las mateixas personas interpretadas d'un modo nou y ben digne d'elogi ab tot y'l seu decadentisme.

El ball en el *Moulin Rouge* es deliciós; las figuras ben movimentadas, els efectes de llum artificial sorpresos y traspassats ab bon gust; el dibuix, y tot alló que viu y varia continuament ab agitació de plechs, cambis de posituras, d'efectes y de color, está reproduhit ab admirable sobrietat de medis, sens afectació de cap mena, presentantse ab la expontaneitat d'una cosa sorpresa al seu lloch, que viu en l'atmósfera convenient y no en la de taller.

El pati del *Moulin Rouge* té las mateixas condicions, representant una escena més quieta. El fons es just de raports ab tot y haverhi'ls negres dels personatjes masculins. Las figuras de primer terme son una fantasia riquissima de color. El *Cassino de París*, el més gran dels quadros exposats, segueix el mateix cami, encara que desitjariam veure las dugas figuras de primer terme més resoltas. En un quadro d'aquestas midas y d'aquesta importancia, tots aquells blanchs daurats per la electricitat podrian ser més trevallats sense perdre la entonació, els caps y mans més resolts, la forma total més precisada. Axó no hauria sigut una dificultat pel senyor Anglada, que sab lo qu'es forma. Estich persuadit de que ho hauria sapigut resoldre sense perdre la frescor, y'l quadro guanyaria molt.

Els palcos de l'*Olimpia*, las escenas del *Casino* y de la *Taverne Royale*, del café *Anglo Americain* y dels *Champs Elisés*, aixis com la hermosa escena de *boulevard*, revelan al pintor que persegueix una idea fixa, enamorat d'un aspecte del natural, que sab veure y fantasiar ab novetat, puig que las sevas divagacions de color no s'assemblan á las de Besnard ni á las de cap altre autor que jo recordi.

En quant á las academias, el senyor Anglada ha fet molt bé d'exposarlas, sobre tot pel nostre públich, qu'encara avuy, veyentho y tenintho á la vista, no se sab convence de que pera fer aquells quadros que no entén se tingui de saber tant de dibuixar.

Una dificultat se presentará avuy pel senyor Anglada: ¿podrá continuar á Barcelona lo que tan bé ha sapigut trobar á Paris? Aquí, com per tot arréu, hi han efectes de llum; peró hi faltan tantas cosas de las que sab treure un partit admirable'l senyor Anglada!

—

Els Cartells

Els del darrer concurs son magres, y el concurs presenta un aspecte pobre, poch original y de bastant mal gust. Ningú diria que's tracta d'anunciar un género rich, distingit y aristócrata com es la blonda: més aviat sembla que's fassi la *reclame* pera las pagesas de la costa que pera l'objecte en sí. Si bé es veritat que tots aquells que podían fer un bon cartell s'han abstingut de concorrehi perque saben perfectament qu'en aquets cassos se'ls fa servir tan sols d'*home sandwich* en profit del anunciant, ab tot esperavam veurehi alguna pensada, alguna nota nova que se surtis de la vulgar imitació.

Fora de Catalunya es tan diferent lo que passa, que homes com Cheret, Mucha, Grasset y altres mestres del cartell tenen anuncis al taller fets pera la venda y apropósit per anunciar qualsevulga cosa, lo mateix una joya que'l purgant Geraudel. La qüestió está senzillament en afegir un petit accessori, ó en la estampació d'un nom, no d'un llibre. Quan sorprenen al model que posa devant d'ells en actitut apropósit per un cartell, quan descubreixen un efecte apropiat al art de carrer, qu'atregui l'atenció y's fixi en la memoria, l'aprofitan, y aixis realisan una obra d'art que no té pas temps d'adormirse entre quatre parets, perque ben prompte troba qui la fassi passar á las prempsas litográficas.

Té rahó l'Utrillo: aqui haurian d'ensajar els artistas de convocar als industrials obrint

un concurs pera veure quin d'ells sab triar millor, y llavors veuriam la oració per passiva, y'ls industrials farian al artista l'espléndit anunci qu'avuy s'ha fet entr'ells de moda.

El més vibrant de tots els cartells exposats, el que cumpleix millor son objecte, si bé l'autor té la fatal culpa de no haverlo enfarfegat ab inùtils medallas y llegendas que ningù llegeix ni pot llegir á l'altura de un primer pis, es el nùmero 16, que porta per lema *Cambiant l'agulla*.

El nùmero 10, que no endevino de qui pot ésser, y porta per lema *De la costa*, es un bon cartell que ni tan sols s'ha mencionat. Després triariam el nùmero 26, d'en Llaverias, y després el 3, *Tendre com un pèsol*.

Els que portan lemas de broma potser se'ls han pres de broma pel lema, y n'hi ha dos qu'encara que'ls lemas ho siguin, els cartells no'n son gens. El nùmero 30, *Mil años de vida te desea esta tu amiga Virginia*, y *Simbolus mantellinensis*, son dos cartells ben capassos de cumplir ab la seva missió y de fer que's grabi en la memoria'l nom d'una casa. Llástima qu'això de la *mantellina* no's diu més que á Catalunya.

La idea del nùmero 40 es molt bonica: es una verdadera poesia gráfica; peró no es per un cartell gran de carrer.

—

La casa Escofet, Tejera y C.ª acaba de publicar un Album-catálech dels seus enrajolats hidráulichs, qu'es una mostra d'avens per un pais, no circunscribint lo que dich á Catalunya, sinó admetenthi als paissos més avansats d'Europa y d'América. L'Album, executat ab la pulcritut que caracterisa tot alló que surt dels tallers de ca'n Thomas, está fet sense planyehi gastos, imprés en bona cartulina y ab un tiratje considerable de colors; ricament enquadernat. Firman els projectes artistas de tan regoneguda valua com els senyors Lluis Domènech, Antoni Gallissá, J. Puig y Cadafalch, J. Font Gumá, Mario López, Carles Pellicer, J. Pascó, E. Moyá, Geroni F. Granell, Antoni Rigalt, Marti Albiñana, J. Vilaseca, J. Fabré Oliver, Artur Mélida, Tomás Moragas y altres.

Solzament aquesta llista de noms, diu que'ls senyors Escofet, Tejera y C.ª saben clarament que l'art industrial es un art que deu pendres tant en serio com l'art de pintar un quadro ó esculpir una figura; que no ignoran qu'en paissos tan avansats com Inglaterra, genis portentosos com el de William Morris no's donan de menos de dibuixar una rajola, un moble, la portada d'un llibre ó la mostra d'una roba pera teixits d'estampats, sinó que, al contrari, aplican son admirable talent á la composició d'un motiu pera paper de parets, ennoblint lo que á primera vista podria semblar més vulgar, com ho feu el ja citat William Morris, com ho está fent Walter Crine, Leo Solon y tots els artistas més ponderats de Inglaterra y dels Estats Units d'América.

Si l'exemple que dona la casa Escofet fos seguit pels potentats de la nostra industria, l'art industrial y decoratiu de Catalunya arribaria á tenir un carácter ben determinat, un sagell propi, perque las demostracions d'art, encara que's fassin en una gran exposició, sempre revelan carácters aislats, modos de sentir ben diferents, en tant que la producció d'aquest que podém dirne art menor determina un gust, una tendencia, las aspiracions de tot un poble. Per això voldriam que l'exemple fos seguit per tothóm, qu'en lloch de buscar á baix preu models exótichs que no s'avenen ab los nostras tendencias ni ab el nostre modo de ser, els productors se preocupessin de tenir dibuixos originals que al mercat els hi valdrian molt més, sempre y quant fossin escullits ab inteligencia.

De la execució no'n parlém, perque ja es sapigut que'ls nostres industrials saben executar. Lo que no saben es atrevirse á fer lo qu'ha fet la casa Escofet, Tejera y C.ª Pera las nostras habitacions tenim enrajolats, gracias al lloable esfors d'aquestos senyors; mes ¿y lo altre? ¿y'ls papers de las parets, la construcció de mobles originals, la estofa pera cortinatjes y tapisserias?

La gent de fora, lo qu'es per ara, no trobarán un sagell personal, un carácter que determini un gust nostre en nostras casas. Per ara seguirán veyenthi un gust estrangerisat que, per no ser nostre, no podém ferlo bé y resulta de *marchand parvenu*, ó pitjor encara.

Felicitém de tot cor á la casa Escofet, desitjant que'l seu exemple sigui seguit per tots, creant sanas emulacions de bon gust y d'originalitat.

A. de Riquer.

LLIBRES REBUTS

Notas del Cor

Ab un prólech d'en Francesch Xavier Garriga, en el que, ab més ó menys justesa, 's plany del mal qu'en el sant clos de las lletras han produhit la Retórica, la Poética y la Crítica de tots els temps, ha aplegat y publicat en un petit volúm en Ramón Masifern, varias composicions poéticas. En ellas hi sonan las notas de sempre; peró hem de dirho francament: el so es esmortuhit, feble, monoton, y precisament las maluras ó malaltías literarias qu'en el prólech del llibret s'esmentan y's combaten, semblan tarar totas ó casi bé totas las composicions del aplech.

De las telas del meu cor
n'he arrencat aquestas notas;
qui no tinga sentiment
no las trobará agradosas,

diu el poeta Masifern.

Si qu'ho son d'agradosas las poesias; algunas tenen un ayre anyoradis y melangiós ben catalanesch; mes, ab tot y venir de montanya, las trobém raquiticas, aixeladas y maltissas. Y de que aixis ens semblin, potser no es pas la culpa de son autor. M'esplicaré. Desde la potent embranzida empresa per l'actual renaixensa de la literatura catalana, s'ha *abusat* (aquesta es la paraula) de fer versos. Els volums de poesias publicats esparveran per sa cantitat, y després de passar tots per ull de garbell, queda lo qu'ha de quedar, tres ó quatre poetas de debó y centenars de versayres que, ab sas composicions faltadas de forsa y de color, ensopeixen la poesia, polsant ab dits febles las cordas de sa lira sagrada y produhint uns fruyts insipits, sense such ni bruch, ni bons, ni dolents, que son vistos pels aficionats y pel públich ab el glas de la indiferencia.

No diré pas que las poesias d'en Masifern siguin d'aquestas, perque en moltas de las que integran el llibret s'hi descubreix un poeta veritable; peró altras no's salvan de la *malura monótona* que, per desgracia, cada dia corseca més els ufanosos camps de la nostra literatura.

S. V.

—

Rosari del cor

Bé fa'l senyor Gras y Elías, autor del aplech de poesias recentment publicat baix el titul de *Rosari del cor*, al manifestar que las tals poesias son producte més del cor que de la inteligencia.

En ellas s'hi nota'l desitj de infiltrar en el lector (per medi de frasses é imatjes més ó menys felissas segons la inspiració del moment) el sentiment de que l'autor se creu possehit. Y no sempre ho logra; perque'l senyor Gras y Elías, no ja per la simplicitat dels assumptos qu'esculleix, sinó per falta d'estil y per deficiencias de llenguatje (en ocasions un xich ripiós), sol comensar una poesia y la va diluhint fins que se li acaba sense saber cóm ni de quina manera.

Com ja hem dit, s'hi nota en moltas de las poesias un sentiment fondo y verdader, peró en altras certa inconsciencia á lo *Pitarra*, veyentse de lluny que l'autor, tot y escribint en catalá, fa poesia á la castellana.

De totas maneras, creyém que'l senyor Gras y Elías, si s'ho proposa, podrá figurar en bon lloch entre'ls poetas que conreuhan la nostra llengua. La franquesa que usém no té de desencoratjarlo ni té de molestarlo, puig qui com ell té facilitat pera versificar, pot anar lluny. Li agrahim l'exemplar rebut.

—

El senyor M. Fius y Palá, de Manresa, ha tingut l'amabilitat d'enviarnos un exemplar de la seva obreta *La lluyta per la vida*, que titula estudi social. Consta'l sumari de 27 capituls, corresponents á altras tantas qüestions, massa en número y calitat pera ésser tractadas en 66 planas. Está escrita ab facilitat, si bé son estil es á voltas massa vulgar, y no s'hi veu cap idea nova, sinó las d'una persona que no ha profondisat els estudis económichs y socials. Remerciém l'envio.

—

També hem rebut una colecció d'articles de don Joan B. Torroella, publicats en diferents periódichs regionalistas y aplegats en un volúm baix el titul de *Lo dret civil gironí*.

L'autor revela coneixement de lo que tracta y un fondo amor á la Terra.

NOVAS

La prempsa diaria d'aquesta capital ja haurá enterat á nostres llegidors de las manifestacions de que fou objecte'l ministre de la Governació á sa arribada á Barcelona, com també de las xiuladas que li foren dirigidas al Liceu y de las bastonadas, cops de sabre y detencions realisadas ab tal motiu per la policia. Ens abstenim, donchs, d'entrar en detalls.

També'ls que'n llegeixen deuhen tenir noticia dels tristos obsequis de que ha sigut objecte'l senyor Dato en diferentas poblacions de Catalunya, y de las manifestacions de protesta efectuadas pels estudiants de Barcelona, manifestacions que han donat lloch á cargas de la guardia civil montada, resultantne novas desgracias.

—

Queda oberta en l'Administració de Joventut, la suscripció pera costejar la bandera que s'ha de regalar á la *Unió Catalanista*.

La iniciativa d'aquesta suscripció's deu,

com ja diguerem, á la distingida poetisa donya Agnés Armengol de Badia, que firma la següent alocució:

«A las donas de nostra Catalunya.—Salut. —Per lo dever que tenim totas de cooperar á la reivindicació de nostra Patria, y per lo que son enaltiment ens interesa y afecta, vos invitém y convoquém, desde la noble dama á la senzilla obrera, pera que concorréu á la suscripció que, á partir d'avuy, queda oberta en els respectius domicilis de totas las entitats catalanistas.

Dita suscripció regoneix per exclussiu objecte'l dotar á la Entitat capdalt del Catalanisme, ó sia á la *Unió Catalanista*, d'una rica bandera, estil gremial, que simbolisi dignament els drets y aspiracions de la Terra.

Confiant que nostra veu trobi ressó en lo cor de la dona catalana, enteném que s'honora á si mateixa honorant com se deu á Catalunya.—Barcelona, diada de Sant Jordi, 1900.—Agnés Armengol de Badia.»

—

Segons costúm de cad'any, el dinar dit *dels Jochs Florals* se celebrá'l passat diumenge al vespre en el restaurant Justin.

El mantenedor senyor Picó y Campanar pronunçiá un breu y patriótich discurs recordant que'l president del Consistori, senyor Güell y Bacigalupi, al anar á la tarde al govern civil pera protestar dels vandálichs atentats de la policia, havia manifestat al governador que las ideas no s'exterminan á bastonadas.

Fou molt aplaudit, com també'ls senyors Tell y Lafont, Guasch, Masriera, Bori y Fontestá y altres dels poetas premiats que llegiren composicions.

Don Joan Permanyer pronunciá breus paraulas, manifestant qu'enfront dels molts enemichs del Catalanisme 's fa precisa la unió de tots els catalans.

Nostre amich en Pompeyus Gener doná lectura á son article *La coronada vila tentacular*, escrit expressament pera JOVENTUT, y que publiquém en aquest número.

—

Diu *L'Ampurdanés* qu'en la embaixada espanyola de Fransa comensa á preocupar el fet de que casi tots els catalans, al omplir las fullas que se'ls hi presentan pels hotels y casas de dormir, en lloch de declarar la nacionalitat espanyola, hi fan constar la de Catalunya.

Es d'advertir que'ls prefectes, ó sian els governadors civils, acceptan la tal declaració com á perfectament válida.

Ho trobém molt natural, y ells també, tota vegada que, com respongueren molt acertadament á la reclamació que'ls hi fou dirigida, s'ha de permetre als catalans lo que no's nega als fills de Polonia, als d'Irlanda y als d'Hungria.

—

Hem rebut el primer número de *Lo Pensament Catalá*, periódich que, com diguerem, está dirigit per Mossen Jascinto Verdaguer.

En sa salutació diu:

«*Lo Pensament Catalá* dona la encaixada de germanor á la prempsa de Catalunya en general, y particularment á la catalanista; aximateix envía una afectuosa salutació á la *Unió Catalanista* y á totas las Associacions á ella adheridas que defensan el programa de Manresa.»

—

Don Benet Pérez Galdós ha publicat son epissodi *Montes de Oca*, de qual obra n'hem rebut un exemplar y'ns proposém parlarne ab la detenció deguda.

—

La setmana passada, las redaccions en pes de *Pel & Ploma* y JOVENTUT y altres amichs particulars, dels que constituheixen el grupo anomenat *supernacionals*, donarem un sopar al jove poeta Eduart Marquina, fa poch retornat de Madrid, y que per primera vegada honra avuy las planas de nostra revista. Com no sabriam dirho ab la gracia característica d'en Miquel Utrillo, preferim copiar la descripció que'n fa en el *Pel & Ploma* del 5 del corrent.

«*Souper National.*—Ab aquest motiu que jo li poso se podria denominar el sopar ofert á n'en Marquina en els *soterranis* del Café Continental pels companys del setmanari JOVENTUT y altres amichs del jove poeta hispánich. L'esperit de la festa fou d'una cordialitat tan gran, que'ls comensals no'ns separarem fins á altra hora. Suprimits els *brindis*, tothóm parlá al menys un parell de vegadas, sense comptar la incessant y animada conversa d'aquella reunió de joves per la edat ó per l'esperit. L'objecte de la festa gastronómica, admirablement servida per en Ribas, fou celebrar l'éxit de las *Odas* d'en Marquina y ferli saber que som molts que'ns alegrém de véurel de nou entre nosaltres.»

—

Com que fa molts dias que no ha visitat la nostra redacció'l periódich *Lo Teatre Católich*, fins á última hora no'ns hem enterat d'un article que'ns dedica, pregantnos que iniciém la idea de que Catalunya honri com es degut á son gran poeta Mossen Jascinto Verdaguer assegurantli una tranquila vellesa, á la que segurament té drets innegables.

Remerciém l'honor que'ns fa nostre confrare, y ja sab que á tot lo que sigui en bé del Art y de la Patria, hi estém disposats sempre á la mida de nostras forsas.

Mes la indole ben delicada d'aquest assumpto, requereix que'n parlém més llargament un altre dia, després d'estudiar ab calma la qüestió.

—

Dissapte passat doná en Miquel Utrillo una conferencia en l'Ateneu Barcelonés, sobre la

Exposició de Paris. Exposá l'estat en que aquesta's trobava al inaugurarse, y'n feu, molt gráficament, el judici critich que li va mereixe baix el punt de vista artistich. Per final doná á coneixe, per medi de projeccions, bon número de vistas fotográficas dels principals edificis de dita Exposició. Els que tinguerem el gust d'assistirhi, sortirem forsa complascuts de tan interessant vetllada.

—

S'han comensat á publicar unas elegants targetas postals ab el titul de «Catalonia.» La primera serie, dita de «Pel & Ploma», sortirá cada dijous ab un retrato degut al llapis d'en Ramón Casas.

També hem rebut unas altras postals anunciadoras de la sastreria de M. M. Castella, que com las de «Catalonia» portan un ben entés dibuix d'en Casas.

—

Per causas imprevistas s'han aplassat els concerts que devia dirigir el mestre d'Indy en el Lirich á mitjats d'aquest mes.

Oportunament s'anunciará la fetxa en que's verificarán.

—

Per ordre guvernativa *La Veu de Catalunya* ha tingut de suspendre sa publicació per un dia.

Desitjém de tot cor que'l dit periódich pugui continuar publicantse sense cap nou entrebanch.

—

La Vanguardia fou denunciada per la ressenya qu'en son número de dilluns feya de lo ocorregut el dia avans al terminarsela festa dels Jochs Florals.

Desitjém al colega que'n surti en bé.

—

També ha sigut denunciada *La Renaixensa* per la major part dels trevalls continguts en son número del dia 5. Ho consigném ab fonda pena.

Com se va veyent, ab la vinguda del ministre s'ha trobat un bon pretext pera refermar la eterna campanya contra'l Catalanisme.

—

El Español de Madrid, periódich que á voltas resulta sensat y que, per rara excepció entre'ls demés diaris de la *cort*, fins devegadas está ben escrit, no vol ja ser una nota discordant y segueix el camí dels seus confrares, revelant no sols el seu pecat d'origen, que no té redempció possible, sinó probant una vegada més que'ls pobles al igual que'ls individuus no poden salvarse quan la gangrena s'apodera d'ells.

El Español, ab un llenguatje aprés en els burdells y tavernas de Madrid, y en las plassas de toros, llochs en que més se revela son carácter *nacional*, ens insulta ab termes que denotan no solzament que desconeix la qüestió catalana, sinó també'ls mes rudimentaris principis de la educació. Ja li contestarém un altre dia. Sápiga per avuy que las nacions *civilisadas* ja van coneixent cada dia més, que lo que separan las regions en un mapa no son las clapas de color, sinó las *tacas*.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

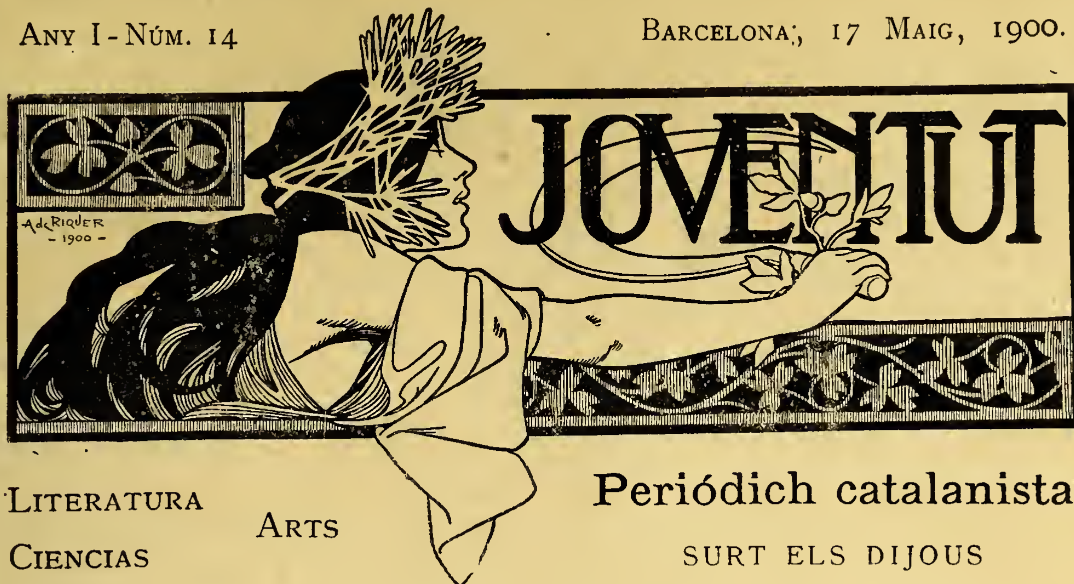
Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fí d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

ANY I - NÚM. 14 · BARCELONA, 17 MAIG, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

A NOSTRES LECTORS

Barcelona ha sigut declarada en estat de guerra, y las circunstancias no permeten que'ns ocupém de politica.

Tant com el que més volém l'ordre, pera que la rahó il-lumini'ls esperits avuy perduts en l'ombra més negra. Si en aqueixos esperits arriba á fershi la llum, nostres enemichs de bona fe'ns farán justicia; si no, may podrá dirse que'n tinguém la culpa nosaltres.

Retirém molts articles politichs que teniam preparats, y mentres no sapiguém quin criteri ha de regirnos, JOVENTUT dedicará sa activitat y sas iniciativas á las lletras y á las arts, publicant els valiosos trevalls que té en cartera y molts altres qu'han de contribuhir segurament á aumentar la importancia qu'en aquests rams ha volgut concedir el públich á nostra Revista.

LA REDACCIÓ.

AL «ESPAÑOL», DE MADRID

Per las rahons qu'exposém més amunt, hem retirat la contestació de JOVENTUT als insults que *El Español* ens havia dirigit.

Avuy qualsevol manifestació nostra podria éssertorsadament interpretada, y no hem de ser tan imbécils que'ns avinguém á fer el joch de certs periodistas-politichs que son els verdaders enemichs d'Espanya. Quan poguém usar dels drets que la Constitució espanyola dona á tot ciutadá, llavors respondrém als grollers atachs que'ns han sigut dirigits pel diari del senyor Gamazo.

LA REDACCIÓ.

DE MON «EVANGELI DE LA VIDA» (1)

Hi ha gents que son com una guitarra que no tingués més que una corda. No coneixen més que una cosa, y tenen un sol so sempre, y sempre'l mateix.

D'altres ne tenen dos. Per exemple, l'instint *científich* y l'instint *práctich*. Aquests homes no comprenen als que tenen molts tons, als que produheixen una armonia ab la vibració de moltas cordas, als que per si sols son una sinfonia, y que varian. Son com els cegos, que res saben dels colors; ó com els sorts-muts, que ignoran els sons de la Naturalesa y de la Música.

No obstant, aquests homes mansos, parcials, monocordes que forman las majorías, son necessaris. Son els homes d'acció. Sovint els hi sobra activitat, ja que tenen poca organisació per emplearla tota; y la seva especialitat se fa activa totseguit, y práctica. En cambi, els hi falta l'activitat superior individual: la Creació, la Direcció, la Concepció genial. Son funcionaris, marxants, banquers, erudits, empleats, etc., etc., representants d'una facultat, d'una aptitut, d'una especie; peró com á Homes complerts, son nuls.

La desgracia dels homes d'acció, dels homes práctichs, consisteix en que la seva activitat no es rahonada. Cap banquer qu'agabella valors y més valors essent ja prou y massa rich pera viure y cumplir espléndidament ab las sevas necessitats y fins capritxos, podrá dirvos may el per qué atresora tant. Ho fa com un instint, com una malaltia. Y aixís dels altres.

Aquesta gent d'acció, aquests práctichs, se mouhen, com roda la pedra que devalla de la montanya, per una lley brutal de la mecánica. No son lliures.

Els únichs homes lliures son els que tenen la suma de totas las activitats superiors, venint á una sintessis contemplativa. Y si aquesta sintessis contemplativa's fa activa per l'excés de la seva forsa interna desbordant, si precontenen un enorme acumulament de forsa fisiológica y psiquica, alashoras son Genis. Y de dret son els que'ls toca dirigir y dar forma á las generacions que pujan, millorar las Rassas, arquitecturar las Societats.

Ay dels pobles que s'equivocan prenent aquells per aquests, preferint els práctichs als genials! Benhaurats els pobles que segueixen als Genis que concentran las grans energias humanas de la Historia!

POMPEYUS GENER.

(1) Que sortirá'l primer del sigle XX á París, *Mercure de France*.

LA FIDELITAT

I

Un cap al tart, venint del externat de Loreto, passeig de Gracia amunt, l'Elvireta va sentir dringar derrera seu un cascabell; un cascabell que no parava y que, tot lo més, havía d'anar penjant á dos pams de terra. ¿Qui, donchs, el faria dringar, si no fos un gos, un gos molt menut, molt bufó? La noya tombá'l cap; la fosca y la gent li van privar de veure lo que cercava. Peró aquell dring-dring no parava may. Ara á dreta, ara á esquerra, ja més lluny, ja més aprop, de tant en tant acompanyat d'un grinyol planyivol, anava seguintla, enrondantla com voliayna misteriosa que li excitava la curiositat y se li enduya'l pensament.

—Ahónt déu ser aquest gosset?—va dir al criat que l'acompanyava, á fi de qu'ell també busqués.

—Oh, el sento, peró no'l veig, senyoreta. Déu ser molt petit.

—Per axó'l busco: per veure si he endevinat cóm és.

—Cóm se'l pensa vosté?

—Oh, jo no me'l figuro tan petit, nó. ¿Cóm li diré? Crech qu'ha de ser un galguet d'aquells inglesos que semblan cavallets ¿sab? Per l'estil del que té donya Carolina ¿se'n recorda?... Peró, diantre; no pára. Oh! y plora, plora!... Aqueix animalet va perdut! —afegí, tombantse altra vegada y aturantse inútilment.

—Be, no s'hi *enfundi*. Qué hi fará? Caminém, caminém, que'ls seus papás no'ns renyin. Avuy ha sortit més tart.

—Oh, si'l *padre*'ns ha fet una plática!... Ay, quin senyor més cansoner!... Peró es

que'm dona angunia aqueixa bestiola. Dring. dring, dring! com si portessim un pobret derrera. Fins sembla que digui: un centimet; tinch gana!—

El criat esclafi á riure.

—Ayay... vostè se'n riu! Que no li fá angunia?

—Angunia! Per què?

—Calli, calli: qu'ara li he vist la cúa!— exclamá, parada altre cop:—Miri que lluny: per alli, prop d'aquell pedris y d'aquells noys! Gracias á Deu, ara encenen els fanals!... Uy, qué brusco! Qui m'ha pegat aquesta empenta?—

Y ab tot y las empentas que rebia dels vianants atribulats, no sabia moures de plantada.

—Aném, senyoreta, aném; miri que'm renyarán.—

Ca! la noya encara desfeya cami, avansant cap al gosset, escorcollant tots els recons del passeig ab el major encis.

—Ara'l torno á veure—exclamá, á la fi.— Miri, miri com galopa; lo meteix qu'un cavallet. Ay, qu'etzarat que va! Com busca! No li dich que va perdut!

—Be, senyoreta, déixil córrer; miri que's fá tart, aném.—

Llavors sacudi'l cap malhumorada y deixá ab recansa corrê'l gos. Però no havian pas fet dèu passas cami amunt, que'l dring-dring més esbogerrat y próxim del cascabell la tornava á fer girar. Eran á las alturas del carrer de Valencia. El passeig estava ja molt més il-luminat y clar de gent. El gos galopava, com deya la noya, folgadament entre'ls pochs vianants, y, encara que fent esses, se'n venía cap ensá.

—Ay, que nyiqueris!—exclamá tota entussiasmada.—Y es del color que jo'm creya. Es de color de plom! Ay, que bu...fooó!—

No havia pogut pas acabar la paraula que ja'l tenia demunt, dret, enfilat á sos genolls, glapint y glatint y esgarrapantli'l vestit ab una nerviositat y desespero á la cúa, que ni qu'hagués trobat al seu amo meteix.

—Pobrissó! Se pensa que só la seva mestressa! Qué vols, nyiqueris? qué vols?—feu la noya, tocant castanyolas ab el bras enlayre.

Y'l gos vinga saltar y fer cabriolas y remenar la cúa com la noya remenava'ls ulls y d'ells saltavan espurnas d'alegria.

—Se creu que só la seva mestressa!

—Es que dèu dur la meteixa aygua d'olor.

—Ay, que bufó! Miri quins salts... Nyiqueris: salta, salta.—

Y com que l'escena s'allargava y'l criat se volia estalviar renys, tractá d'esquivar al gos amenassantlo ab els llibres; però l'amenassat se va fer enrera, y ab un pit que ni un masti, plantá cara al servidor y li ensenyá las dents lladrant com un desesperat.

—Fort—digué la noya, aquissant el gos— fort! Vostè s'ho busca. Ab quin dret s'ha de ficar en las mevas cosas? Ara voldria que'l mossegués... Vina aqui, menut, vina; no'n fassis cás d'aquest homenot.

—Senyoreta — feu, humiliant la veu, el criat, que sabia'ls punts d'insolencia que calsava aquella noya consentida—no crech que li hagi dat motius pera tractarme malament.

—Si, senyor, que me'ls ha dat. Tafaner, més que tafaner! Segueixi y calli y no's fiqui ahont no'l demanan—exclamá ella, engallantse tota.

Y prescindint ja d'ell, amoixá'l gos y se'l va fer seguir fins á casa seva, ahont arribaren sense haver desplegat més els llabis.

II

L'entrada de la bestiola posá la casa en renou. Als crits de la noya, senyors y servey l'enrondaren encisats. Vist á bona claror, resultava un gos aristocrátich, fi, cuydat, lluhent com una seda, que rumbejava ab coqueteria l'elegant collaret de pell de Russia ab el cascabell de penjoll. Tothom el cridava, tothom el volia, y ell, bellugant la cúa, extremint aquellas orelletas que semblavan fullas de begonia trencadas, embestia per aqui y per allá, se cargolava, saltava y feya tals extrems y grinyols que ni que parlar volgués. Talment s'hauria dit que coneixia aquellas personas d'anys há, que tornava á la casa qu'havia perdut.

Durant el sopar, no vá abandonar la cadira que li posaren entre l'Elvireta y sa mare, á las que diverti ab els gestos vius y eloqüents ab que'ls hi demanava las cosas. La noya, sobre tot, vá riurehi molt més que no menjar. No hi vá haver conversa possible. «Quin nassó més negre! Quinas dents més blancas! Quinas potetas més primas y llestas!» Don

Victor, qu'era un enrahonador empedernit, se'l comensá á mirar de reull, y, més tart, insinuá la necessitat de restituhirlo als seus amos. Però la noya s'entristi, y com que la noya s'entristia, la mare contradi al marit.

—Tens unas cosas! Y còm sabrías de qui és?—

«Qué no duya al collar inicials y número? Donchs molt fácilment: anant al Registre Municipal de gossos.»

L'Elvira abandoná repentinament la taula, se'n dugué'l gos, y, arrencantli'l collar, el llensá quí sab ahónt; mentres al menjador seguía'l matrimoni picantse las crestas per lo que'l marit ne deya dever moral y la muller humorada capritxosa, ganas de dur la contra y d'aygualir una alegria á la noya. Aquesta entrá, y com que la discussió seguía, las emprengué acalorada contra'l papá, discutint insolentment el dret de propietat sobre animals tan inteligents y ben dotats de voluntat y afecció com aquell ho era. Contraposava á'n aqueix dret l'innata facultat d'elecció que podía tenir l'animal inteligent, el determini espontani que posá en seguirla, l'haverse defensat fins de qui'l volia apartar d'ella. Negava en absolut l'objecció de que, un gos, lo més fidel dels animals, precisament, pogués confondre personas, fent recalcar repetidas vegadas que si ara ella *possehía* l'animalet, no era pas perque l'hagués prés de ningú, sinó perque ell l'havía seguida.

Don Victor escoltava espalmat els estranys arguments de sa filla, no sabent explicarse d'hónt dimontris podía treures tota aquella nova filosofia de dret natural. Sense arguments qu'oposar y més guanyat per la endiastradura, qu'agraviat de l'insolencia, va acabar ab un «calla, mocosa», tot autoritari, á'n el que contestá'l gos lladrant en defensa de l'aludida; però, á la fi, don Víctor cedi com bon pare babau.

D'aquell dia ensá, baix el nom exòtich y manyagó de Dick, quedá'l galgo amo y senyor del camp fins á un extrèm verament desolador. Enjogassat com bon cadell, saltava taulas y cadiras que ni un clown, y aquí trencava un gerro, allá trabucava un quinqué, y més enllá esqueixava robas, ara desfilava alfombras ò serrells y més tart desfullava flors, ò be rosegava un guant, ò feya rodolar un barret, ò se'ls hi escapava al jardi á esbrotonar las plantas, á destruhir las més hermosas que se li oposavan al pas quan se barallava ab el gat. Allò era un tropell continuo, una borratxera, un torb assolador capás d'empobrir la familia, d'acabar ab sas amistats... però ni'l meteix don Victor ho veya. Ell era'l primer de dur las butxacas plenas de sucre pera que'l Dick lluhís aquells salts inverossímils que feya arrencant de boig, prèvis dos ó tres grinyols de frisansa y algún lladruch esquerdat, qu'era com un crit de follia y ja parent del espetech ab que abiat queya alguna cosa. Donya Amalia, la senyora, feya tractar á'n aquell déspota com una persona. En Dick tenía'l seu plat, en Dick tenía'l seu llit, una manteta pe'l fret, las sevas sabatas de goma. Al mati prenía'l seu bany, á la tarde'l treyan á passeig y, al tornar, el respallavan y l'arruixavan d'essencias perque fés ben bona olor.

Aixís l'animal afortunat vivía lo més regalat del món entre aquella familia á la qual, per altra part, corresponía ab una fidelitat tan gran que ni's mirava las gossas. D'una falda á l'altra, capdellat als peus de las senyoras quan brodavan, á rassers de l'elegant xemeneya quan á las nits d'hivern s'hi reunia en torn la tertulia, no abandonava un dia als seus amos, y quan venian aquests de passeig ò'n tornava ell, expressava ab alegroys estrepitosos lo que'ls havía anyorat en aquells curts moments d'ausencia.

«Deu nos en guart que se'ns morís!» —deya tot sovint donya Amalia.—«Jo li he posat un afecte, pobre bestiola, al veure'l tan carinyós.»

«Oh, es que... no li falta sinó'l parlar. Eh, Dick, eh?»—exclamava la noya en un rapte d'entussiasme, prenentlo á bras y fentli petons fins al meteix morret.

Y quan el gos saltava d'aquells brassos, ja l'esperava don Victor ab un terrós de sucre als dits pera ferlo botar com una pilota, celebrant ab una llagrimeta al ull el coratge y ardiment que l'animalet hi posava. «Perque creyeho: no es pe'l sucre, nò (que prou tip n'ha d'estar) sinó pera divertirme á mi, qu'ho fa la bestiola»—deya molt serio.

Y aquesta situació de mutua cordialitat va anar aumentant al compás del temps, fins al punt que, als quatre anys, ja sens adonarsen ni exagerar, aquells senyors parlavan de la bestiola com d'un individuo de la familia.

Però com qu'una felicitat absoluta es sempre passatgera, adhuch tractantse de gossos afortunats com en Dick, qu'era dels qui's poden citar com exemple de lo que val el néixer ab bona estrella, va arribar un dia en que l'Elvíreta, la predilecta del animalet, capficada per las relacions d'amor que vá contreure, comensá, no diré á olvidar, però si á distreures del animaló y á negarli ben sovint las festas qu'ell continuava demanantli ab una frisansa de cúa y d'ulls anyorats que deyan ben bé lo que patia.

—Ay, fill—encara se li escapava algun cop á la noya—y que n'ets de pesat! No veus qu'haig d'escriure al meu Pepin pera que, en comptes de venir á un quart de nou, sigui aqui á las vuyt? Vaja, vés, vés, no siguis impertinent.—

Y l'animaló, més trist que la nit, ab la cúa entre camas y plorant per dins d'aquella inconstancia que no sabia explicarse ni deixar de perdonar á cada pas, se'n anava cercant consol á la falda de donya Amelia ò de don Victor que, per sòrt, se li mantenian encara lleals.

De sas tres grans passions ja no n'hi quedavan més que duas, però encara menos mal. Pitjor va ser quan, á causa de comprar las robas y joyas de la noya, ni aquesta ni sa mare paravan á casa en tot lo sant dia, y no tenia ja l'anyorat Dick més company festós que don Victor durant las pocas estonas qu'aquest podia dedicarli. Aqueixa soletat li causava una anyoransa espantosa; però encara corqueya més la bestia al veure la fredor ab qu'eran rebudas las extremosas cabriolas ab que'l ximplet continuava celebrant l'arribada de sas mestressas cada cop que tornavan á casa. Ah, quin condol, al veures desdenyat d'aquell modo! «Donchs, que no sentian el redoblar de las sevas potetas demunt la seda de las faldillas, ni'ls grinyolets de pietat que feya? Que no veyan el seu neguit, ni'ls seus bots d'alegria abans tan celebrats? Per ventura no era'l meteix? No las estimava igual? Qué passava alli, qué volia dir aquella trasmudació crudel?» Es cert que, alguna volta, encara li responian fentli tres ò quatre castanyoletas ab els dits... però era tan poca cosa, comparat ab lo d'abans, que sols servia pera fer més dolorós el contrast. Tants de desayres l'enmagrian, el feyan tornar rondinayre y sornut y anar per casa ab las orellas caygudas y la cúa arrossegant, com un desgraciat que fins pert el gust de vestir.

Ah, però, encara es més grossa la que li va fer donya Amalia, aquella que, á primera hora, havia provehit á son benestar ab tanta generositat. Atansantse'l casament de l'Elvira, ja fetas las robas, las anavan portant á la casa, y las senyoras s'hi tornaren á quedar per anarho rebent tot. L'alegria d'en Dick no tenia aturador. Ferlo estar quiet era impossible. Ell l'expressava com podia, com mellor sabia; y'l pobre no ho encertá, ja que las sevas senyoras, entussiasmadas ab aquells drapets tan hermosos y lligadets ab cintas bonicas, no estavan per ell; prou feyna tenian en anarlos colocant com en parada á la sala destinada á ensenyar el *trousseau*, y no podian permetre que l'arruixat d'en Dick, ab el neguit d'abrassarlas continuament, las hi fes caure de las mans aquellas pilas de preciositats ó'ls hi descusis un adorno d'algún vestit.

Aixis van probar de ferli entendre, primerament ab algún gesto de puntada de peu, que, en son aturdiment, potser l'animalet va traduhir á amoretas, y, més tart, ja á revessos y ab algún cop de peu de debó, veyent qu'encara insistia. En Dick, llavors, vegé clar y lladrá, dolorosament ofès, però corrent tot seguit á trobarlas ab las potetas en l'ayre pera que li perdonessin aquest cop de geni.

—Ay, però y qu'impertinent estás!—va fer la noya, despacientada.

—Y tal! Mareja! amohina!—recalcá la mare. Y, depositant el feix de camisas brodadas que duya en brassos, agafá'l gosset, lo va treure á fòra y, tornant á entrar, va tancar de part de dins.

Però en Dick, que, com tot gelós, havia perdut el senderi, lluny d'anarsen á plorar al seu jás, se'n vingué á ferho derrera aquella porta y, veyent que no l'obrian, per blanca y dorada que fos, ell rasca que rasca ab las sevas unglas ni que la ratllés de mal modo y posés á qui'l sentia pell de gallina.

—Diatxos!—van fer ja las senyoras, desesperadas.—Que treguin á'n en Dick d'aquí!—.

Y donya Amalia tocá un botó eléctrich y maná imperiosament qu'agafessin l'animalet

y que, durant aquell día, el tinguessin lligat abaix á la cotxeria.

III

Lo que va en Dick patir en tan dur captiveri's manifestá ben bé en sa pell sedosa qu'havia perdut tota sa lluhentor y tenia aplacada á las costellas com si l'haguessín prisada ab ferros. No volia menjar, aborría l'aygua, se passava el dia udolant y pegant estrebadas á la cadena, ab un desconhort y un neguit que feyan pietat.

Per fi, arribá'l vespre del casament. El trahut de la cotxería fóu tan gran, que ningú's cuydá del gos. A l'anyorament dels de dalt, s'hi afegi aquell dia'l desdeny dels d'abaix. Cotxes y cavalls, tot aná á fòra. La cotxeria's quedá desmantellada y oberta de bat á bat; el renou de cotxes, que venian afilerantse, mentrestant, devant de la casa, era tremendo. En Dick va compendre que's preparava quelcóm de molt extraordinari, y, al veure que no's comptava ab ell, que'l tenían tan oblidat, va foragitarse y tot era plorar y lladrar y estirar més y més la cadena. «Si aquells descastats serían capassos de buydar la casa y deixarlo morir de fam?» D'orellas á cúa, la pell li tremolava com moguda per corrents elèctricas. Ultimament, sent tan gran renou á l'escala, que's decideix á fer un esfors suprèm; de la branzida que pega se li trenca'l ja consentit collaret y ¡apa, noy, ja té la llibertat!

D'un bot se planta al peu de l'escala; però ja allí, veu esferehit, que d'ella's despenja ab remor alegre tota una cascada de jovincels y senyoretas que li embussan el pás. Ells van de frach, ellas adornadas de blondas y flors, llensant fragancias que'l despistan y li capgiran el recort d'algunas caras qu'hauria dit que coneixia. Y la cascada es llarga y compacta, perque tots van de brasset y apretats per las palmas y arbrissons qu'han posat á cada banda'ls jardiners. No te més remey qu'esperar, y'l pobre Dick espera glatint qu'acabi aquella cascada, á cada pas detinguda per l'embassament que's forma al portal, mentres van encotxantse las parellas y desfilant els *landaus* plens.

Mes la bestia frisa, se neguiteja y burxa per entre aquellas sedas y camas al sentir una olor coneguda, refrigerant, que'l fa glatir. S'acostan sos amos, aquells sers qu'ell estima, que daleix per veure; vol anar á trobarlos, y las parellas l'en privan, el trepitjan, l'escanyan; però ell, furga que furga, s'obra pas, y á la fi, disposa de tres grahons lliures.

Oh, gloria! Oh, cel! Dalt del quart, están parats y de brasset don Victor y l'Elvireta, ell radiant de goig, ella de puresa y hermosura sota son vel blanch y sa diadema de flor de taronger. Els d'abaix, com els qu'encara la segueixen, sa mare la primera, la contemplan embadalits, celebrant la riquesa y bon gust de son esplèndit vestit ab rossech que dú penjant del bras.

En Dick ja no pot més, el goig l'empeny y ¡plaf!, quan menos s'ho pensan, d'un sol bot, tremolant, frisós, arriba als peus de sa estimada, lladrant d'alegria, aixecant las potetas. La noya fá un xiscle d'espant, se tira enrera. La mare crida «ay el vestit!» «Ay, pobre vel!» cridan mil d'altres. Don Victor, al sentir això, no s'hi pensa gens: apunta bé el peu, y encertant al Dick pe'l mitj del ventre,'l llensa com una bala pe'ls ayres, fins al mitj de l'entrada, com podría haverhi llensat un drapot brut.

IV

En el reculliment de l'alcova, recolzada á'n el llit y ab el diari encara á la má, donya Amalia's desfeya en plors. Quínas horas més llargas! Quín torment més terrible! «Ah, si'l diari hagués mentit, quína imprudencia, quina crudeltat més criminal! La filla del meu cor, trobarse en aquell descarrilament! morirhi destrossada, aixafada, lluny del seus pares, lluny de mi, Verge Santíssima! Senyor Deu meu, què hauriau fet? No pot ser, no pot ser, no pot ser!»

Donya Amalia's tornava boja y's regirava desficiosa de dolor, esperant al seu Victor que tornés desmentint al diari infame que tan poch s'hi mirava en donar novas horrorosas com aquella.

Y á la fi, aparegué'l seu Victor, més blanch que la paret, se llensá á sos brassos plorant com ella, sens dír un mot, y els caps d'abdós van caure á'n el meteix coixi, desvanescuts pe'l dol més gran qu'han sentit els homes.

Llavors en Dick, qu'havía entrat ab son

amo, llensá un udol dolorós, y, caminant reverentment, aná á raulirse sota'ls peus d'abdós esposos, y, plorós y compungit, no's cansá de beures las llágrimas qu'aquells desgraciats llensavan.

NARCÍS OLLER.

LA PALMA

Ayrosa y gentil com gay aucell de primavera, la Roseta porta sa palma á benehir. Rumbejantla ab goig sobirá,'s va encaminant cap á la esglesia.

Tothóm al véurela tan alegroya's gira á contemplarla. Els seus pares no caben en si de satisfacció al veure que sa filla se'n emporta totas las miradas; y quan ella alguna qu'altra vegada's tomba pera mirársels, ells, no podent més, esclatan á riure.

—

La Roseta s'ha fet gran. Fa ja algún temps qu'está esgroguehida y al ultim cau malalta. Ajeguda en son llit, contempla indiferentment els días que passan, passan...

Un jorn que de lluny ja's comprén qu'está més abatuda qu'altras vegadas, que'l nas perfilat y'ls ulls fondos indican que la febre implacablement la consumeix, sa mare, com inspirada per la Verge, té un felis pensament... ¿Qui sab si la impresió que li produheixi'l presentarli la palma de sobte li tornará la salut?

Y anantsen de la cambra de la malalta, busca, busca per tota llur casa'l talismán qu'ha de tornar la salut á sa filla.

Y allá, en un dels calaixos de rónega calaixera, troba l'objecte dels seus afanys; y corrents, ab el cor ple d'alegria, retorna á la cambra hont sa filla resta malalta. Una volta hi es, aixecant ab ayre triomfal la palma, que de tan vella té un color esgroguehit fosch, y las fullas tot cruixint li cauhen, mira á la seva filla, y ab veu vibrant d'emoció li diu:

—¿Te'n recordas de quan eras petita... de aquell jorn que vas anar á benehir aquesta palma, que tothóm te mirava trobante bella, plena de salut y vida?... Avuy t'has d'estar al llit, atormentada per la febre... Mira, miratela la palma!... Es la mateixa que portavas aquell dia... Es la mateixa que feya que totas las miradas estessin fitas en tu!... Aquell jorn, fresquívola, compartia ab tu'l goig; avuy, esfullantse, sembla que vulgui compartir ab tu las penas tevas!... Si fins sembla qu'al tocarla gemegui ab gemech tristoy!... Oh, palma! jo tinch fe en tu!... Jo tinch fe en que la teva presencia fará recobrar la salut perduda á la meva filla!... —

No pot seguir més; la emoció li priva la paraula, mentres dugas llágrimas, contingudas fins alashoras ab cor valent, volen escapárseli dels ulls impregnats de tendre misticisme.

Als llabis de la filla s'hi dibuixa una rialleta; dugas rosas van apareixent en las sevas galtas...

—

La Roseta, millorant cada dia més, pot ja aixecarse del llit... Al cap de poch temps está bona del tot. La palma, aquell recort de la infantesa, ha fet el miracle. Y quan se veu ardida, forta, ella mateixa deposita la palma dintre l'escaparata, als peus de la Verge Dolorosa que guardan á casa seva. La hi deposita, com á tribut filial d'agrahiment pel felís terme de la seva malaltia. Y diu ella que aquella palma será lo primer qu'ensenyará al seu aymador, quan ne tingui... que aquella palma la fará besar al seu estimat, perque si la *posseheix á n'ella*, á la palma y á ningú més que aquesta tindrá qu'agrahirho...

—

Salve, palma bella!... Tu ets l'emblema del goig sant y de la ignocentesa... Tu donas els plahers més sublims y l'alegria més solemne!

ALFONS SANS Y ROSSELL.

CALMA

TRADUCCIÓ DE L'ODA XVI DEL LLIBRE II D'HORACI

AD GROSPHUM

Calma suplica de los Deus qui's troba
lluny, en mar ample, si ja negre núbol
tapa la lluna, y guiadora estrella
certa no brilla.

Calma desitja la guerrera Tracia,
calma lo persa que'l buyrach adorna,
pau que no's compra ni se ven á cambi
d'or ni de perles.

¡Ah! ni la pompa ni'l lictor del Cònsul
íntimes penes de cap cor allunyan,
ni ansies que sota entexinats riquíssims
pàlides volan.

Poch ja es fortuna per qui en sobria taula
fa lluhir sempre lo saler dels avis:
may greu enveja ni temor sos dolços
somnis arruxa.

¿Qué tan d'esforços per tan curta vida?
¿Qué mudar terres d'altre sol calentes
l'hom qui s'enuja?... ¿Quí dexant la patria
fuig de sí propi?

Munta l'angoxa dins les naus ferrades,
corre y encalça los cavalls qui trotan,
més que les daynes y que vent de núbols
n'es de lleugera.

L'ánima, alegre en lo present, no curi
lo que d'enfora pot venir: les penes
mescli ab lo riure... Res hi ha en la vida
bo de tot cayre.

Mort primerenca s'emportá un Aquilles,
llarga vellesa ja á Titón migrava...
A mi tal volta la Fortuna'm dona
bens que á tu't nega.

Tu de cent mandres ets senyor; ascoltas
sícules vaques per tos camps; eguinan
poltres superbes per ton carro, y vestes
púrpura doble.

A mi certera'm senyalá la Parca
terres petites, mes l'alè del geni
grech de la Musa... y pel vulgar maligne
cor qui desdenya.

MIQUEL COSTA Y LLOBERA, Pbre.

L'ODI

Encara no havian tocat las cinch quan, deixant l'aixada á la barraca, vaig despertar al gos, y després de mirar bé'ls bancals que no hi manqués res, eixirem del tros pera no tornarhi fins el dilluns.

Com qu'al endemá's preparava un ball lluhit al mas d'en Roca, calia qu'anessim depressa, pera prepararnos el farsell, el Pepet de ca'n Ramis y jo. Tot distret anava jo, ab un brot de romani á la boca, pensant en la festa, quan vegi á la Roseta, la pubilla del tros de la Serp, que's dirigia, ab la somera carregada de llacsons, vers el poble ab molta catxassa. No pensava pas dirli res, primera perque com qu'ella anava á ballar ab els xatos, y jo era dels federals, entre'ls dos partits hi havia un odi etern; y segona, perque com que no hi havia parlat may, me'n donava vergonya dirigirli la paraula.

Anava ella tan á poch á poch, que avans de arribar al bosch d'en Titus, ja l'hauria sentida si hagués cantat com altras voltas feya. Vaig acostarmhi més pera poder véurela, y al ser prop seu vaig reparar que dugas llágrimas corrian per sas galtas. Al véurela plorar no vaig poder menys de dirli:

—¿Qué tens, Roseta?—

Ella'm mirá, abaixá'ls ulls y'm respongué:

—Res... que m'he clavat una punxa d'argelaga al dit y'm fa mal, molt mal.

—¿Vols que te la tregui?— vaig dirli jo, agafantli la má.

No's pot descriure la emoció que vaig sentir al tenir entre las mevas mans la d'aquell ángel á qui avans tant odiava. No sabia lo qu'era amor, no havia estimat may; peró una passió extranya'm tenía dominat; mil ilusions voltejavan per ma pensa, y lo que avans era odi, ben prompte's transformá en amor.

Vaig tréureli la punxa, que per cert era molt grossa, y agafant la somera que beurava en un bassal d'aygua d'alli prop, continuarem altra volta'l camí de casa.

Se feya fosch quan entrarem al poble, hont ja m'esperava'l Pepet de ca'n Ramis estranyat de que hi arribés tan tart, peró molt més estranyat de que parlés ab la Roseta.

Desd'aquell dia, cada tarde'ns trobém, y al passar pel bosch sempre li recordo aquella punxa d'argelaga. Y ella somriu, y's torna tota roja.

Jo ja no ballo ab els federals, ni ella va ab els xatos; cada diumenge vaig á casa seva, y en companyia del Pepet, que ja es casat ab la filla d'en Roca, juguém á cartas tota la tarde, mentres els qu'eran amichs meus, que ja no'm diuhen res, passan y enrahonan en veu baixa del casament de la Roseta ab mi, que si Deu vol será per Pasqua vinent.

JOAN MERCADÉ VIVES.

IMPRESIONS D'UN LECTOR

Fins ara solzament els havia pintat, en Rusinyol, els jardins abandonats de xiprers foscos, de desmays esllanguits, de pedrissos romputs, de caminals plens d'herbas floridas, d'arbres sechs, d'ombras tristas; ab brolladors de marbre esmorrallats, d'aygua verdosa que cau d'un plat al altre com un enfilall de llágrimas y fent remor de gemechs; y al enfront el paláu buyt, de vidres trencats y persianas malmesas, ab esgrafiats mitj destenyits y descrostadas las parets, el balcó de ferros rovellats y l'emparralat de fustas corcadas sospenent sarments vells y podrits. Y d'aixó'n feya quadros magnifichs, d'un refinament exquisit y animats per una poesia noble y enternidora. Avuy aquesta poesia li ha inspirat un llibre, y s'ha de confessar que l'obra literaria no es menys encertada que la pintura. Y es qu'en Rusinyol sent fondament la poesia de las cosas vellas, ennoblidas pels anys, modeladas pels besos del temps. Aquesta poesia del jardi clássich abandonat, impregnat de la tristesa que donan els arbres antichs y las plantas arreladas, está personificada en la delicadíssima Aurora, ultim rebrot d'una familia noble. L'artista, per boca de varis personatjes, canta ab entussiasta y fresca inspiració á la figura hermosíssima que representa'ls seus sentiments. Quin dojo de poesía! Es la Poesia mateixa! La emoció no pot cavar més endins. La fruhició es intensa. No's vol que la imatje desaparegui; la lectura's repeteix; se graban á la memoria aquells carinyosos elogis d'enamorat que delira; se tancan els ulls y un se re-

móu extassiat devant la verge «color de rosa pálida, mans com magnolias, ulls de blau de ombra, vestit de colors suáus armonisant ab l'envellutat dels arbres.» Y l'artista, verament transportat, li diu paraulas de delectació espiritual. «Estimarte á tu es estimar abrassant la mateixa poesia. Jo'm sento prosa, Aurora. Te veig idealisada, te veig en vers, y fins no sé llegirte... Dona ideal, monja de poesia, darrer esperit y ánima d'una noble llegenda!...» A la fi tots la van deixant y ella's queda sola y pensativa. «Soletat que esperava, aqui'm tens á ton ombra... Al meu trist casament sols hi vindréu vosaltres, estrellas solitarias; vosaltres, que sabéu lo que es viure allunyadas; vosaltres, que deu llum á l'ombra misteriosa, llumenetas del cel que deu claror als ulls!... Vina ab mi, soletat! T'adoro ab tota l'ánima! Ab tu viuré morintme; ab tu viuré somniant, fins á mon darrer somni!»

—

May la meva ánima s'ha sentit més *acompanyada* que quan m'he assegut en el pedris abandonat del jardi solitari, ó m'he tombat demunt la llenyagadissa fullaraca del bosch, allunyat de la vila atrafegada ó del cami que hi conduheix. Es que no está tota sola en aquells paratjes ahont no arriba'l soroll de la conversa, ni s'hi veu l'ombra d'un consemblant. Un'altr'ánima, potser de més intensitat, viu dins aquella solitut misteriosa, ompla l'espay, s'escampa per tot arréu, ho domina tot. Es imponent. M'espanta. Allá m'hi sento empetitit. M'aplana. Es un ser superior, misteriós, infinit. Y per aixó mateix, es inútil acudir á la soletat pera concentrarme, pera meditar, per estar verament tot sol. M'hi distrech; me separo de mon pensament, objecte de mas reflexions; fins no hi puch llegir; un'altra cosa'm crida l'atenció. En una paraula: la Soletat m'absorbeix per complert. Alli hi ha algú. Jo no estich sol. Hi sento en tota la seva *realitat* el xerroteig de las fadas que cantan cansons d'encisadora vaguetat pera consolar la vida trista y acongoixada d'Aurora, l'ánima misteriosa de la soletat, la eterna enamorada del Artista, que no abandonaria may si son amor propi pogués satisfershi, y la eterna incógnita del Actiu que no comprén la vida sense lluytar ab estrépit. No diré que'l jardí que descriu en Rusiñol tingui una soletat tan espantosa com el bosch llunyadá d'altissims pins, ahont no s'hi fica'l sol més qu'á redols, y d'horitzó dilatadissim; peró si tan misteriosa com la que se sent dins l'edifici históricht, de origen y d'acabament boyrosament coneguts, vensut per la má potenta del Temps, aquest vell may apietat que tot ho mata. Jo l'he sentida eixa soletat trista, d'una tristesa blanca com la carn sense sanch de la donzella ética. Tothóm en fuig; tothóm menys el poeta enamorat del sentiment, de lo subtil, dels matissos, de lo que se'n va, de la realitat idealisada, del núvol encara aprop de las mans.

—

La impresió d'aquesta soletat, sug-gerida per l'obra literaria d'en Rusiñol, inonda la ánima d'infinita dolcesa. Ajuda á deslliurar al esperit de pesadas vestimentas pera deixarlo voleyar com papalloneta lleugera per l'espay misteriós del perfúm y del silenci. Vetaqui una de las vegadas que sobre lo real preferesch lo artistich. Llegint el poema d'en Rusiñol, gaudesch las delicias de la soletat. Me regala la sensació poética de la tranquilitat callada, de l'absencia de tota lluyta, del descans sense dolor, de la vaguetat misteriosa del insomni, y'm lliura del espant, del temor, de la por que'm produheix la fosca buydor del abim, l'espay infinit, la distancia desconeguda, la mort eterna. La solitut d'*El jardi abandonat* es l'oassis de la vida ahont s'atura l'esperit, fadigat del cami de l'ambició. Quin bell paratje pera reposar els cors cansats, els cors trists, els cors malalts! Allá si que s'hi pot pensar y fins meditar intensament, entrant ben endins de si mateix! Cada mot, cada frase, cada concepte del poema sugereix el benestar somniat per l'ánima, que ja no sent las punxadas de lo real. La poesia es sublim; la boyra es finissima; la espiritualitat inmensa. Benehida la solitut, plena d'encant, inspiradora de fondos pensaments, ombra reconfortant, flor de ruina, recort del passat, herencia gloriosa! Si! Benehida sias! Te venero, t'estimo, t'ambiciono, perque tu curas las

feridas que's reben durant la lluyta crudel del món; perque tu tornas las forsas que reclama la vida inquieta de la ciutat. L'amor del desitj m'atréu. Se m'endú envers la guerra l'ansia de la pau futura. Tornaré á ton reconet, que la poesia ha omplert d'encis; tornaré... si no'm mata l'estrépit del combat, ahont cauhen per sempre tants de cors que t'anyoran, que may t'han pogut tastar.

J. Torrendell.

LES FLORS DEL GERRO BLAU [1]

A sobre del piano
y á dins d'un gerro blau, hi ha un pom de roses
rublert d'esgarrifances amoroses.
L'amor les va cullí
á baix á n'el jardí.
Les flors del gerro blau
inondan l'ayre d'un perfúm suáu.

A sobre del piano
les roses se marceixen,
les roses se glateixen
dolsament abraçades,
esbadallades.

Y entres tu joganera
y mitj-rius d'alegría
y del teclat ne treu ta má lleugera
una dansa de Grieg: y l'armonía
del seu ritme festós
te dona un deixament fantasiós.

Y tremolen les roses
á dins del gerro blau,
tremolen, y s'esfullen silencioses
inondant l'ayre d'un perfúm suáu.

Y's gronxa'l seu olor
com un sospir d'amor
que't va voltant,
que't va arruixant
la cabellera flonjament sedosa
d'una rosada tevia y misteriosa.

Aquest sospir d'olor,
aquest desmay d'amor,
es l'ánima fervent y adolorida
de les roses coll-tortes y esfullades,
es l'esperit de tota una florida
que t'adora ab les mans boy ajuntades.

Respira, amor, aquest perfúm suáu,
y torna á omplir de flors el gerro blau!

Joan M.ª Guasch

---

[1] Del tomo de poesías titulat *Joventut* que, sortirá dintre pochs días.

L'HIVERN A MONTANYA

I

Era al cor del hivern; á entrellusca y ab una serena gentil, al Pla de las Arenas no s'hi podia pas aguantar. Un ayre prim y talladis envidriava arréu, arréu, el torrentó de la Font dels Ars y'ls biots d'aygua per hont en ple dia s'hi rabejan las remadas de bestiá. Els pastors feyan via, embolicats ab llur caputxó de burell, vers als cortals, sentintse en aquella hora solemne del crepuscle vesperti els balandreigs d'esquellas.... llunyanas..... fondas..... com lo toch solemne del *Angelus* que dintre poch brandaria la campana fonda... fosca y llunyana de la parroquia. Y s'anava enfosquint, enfosquint; y per enllumenar aquell escenari natural y grandiós, que té per bastidors y bambalinas arbredas gegantas y claps de cel blavosos y per fondo el vell Montseny cubert de neu, las estrellas feyan una lluhissor distinta dels altres jorns, y en la serena volta s'empaytavan fent cúas llampegosas, ara fonentse, ara tornant á reeixir com pera distreure del fret al esmaperdut vianant qu'atravessés en aquella hora aquells tarters escabrosos y solius.

Perduts al lluny el so d'esquellas, belar de xayons, udols dels cans remaders y canturias melangiosas de pastors, restá'l Pla d'Arenas en quietut pahorosa, no torbantla ni'l remoreig d'ayguas, que restavan geladas entre joncars y matas de verns. Quan semblava que la plana, envolta en aquella majestuosa quietut, havia comensat ja la dormida, y'l Montseny ben arredossat ab son llensol ni gosava respirar, se sentiren clars y argentins els tochs d'una campaneta... acompassats... iguals... interromputs d'en tant en tant per un cant tristoy... planer y armoniós qu'entrava á dintre l'ánima y la enrotllava de misteri y la feya abismar en dolsa meditació. Y'ls tochs de la campaneta, acompassats, iguals, s'anavan atansant, atansant, interromputs pel cant tristoy, planer y armoniós; y la Natura per sentirho semblava aguantar l'alé, admirantse d'aquell dols misteri entre aquella calma. De sobte per la recolzada que fa'l camí vehinal s'ovirá un grupo de tres personas, la del devant més petita, ab una llanterna que apenas feya llum, y en la má, brandantla enlayre, la campaneta; seguia una altra un tant encorvada pel pes dels anys, ab una capeta enribetada d'or, un llens blanch com la neu tapant un objecte que duya segur á las mans, descuberta la testa d'ahont els cabells n'havian fugit, y'ls pochs qu'hi quedavan talment pareixian brinets de plata, que interrompia'ls tochs de la campaneta... acompassats..... iguals... ab un cant tristoy, planer y armoniós:

Amplius lava me ab iniquitate mea:
et a peccato meo mundame.

Y anavan fent via seguits d'altra persona, alta, ferrenya, embolicada ab groixuda manta, enfonzada fins á las orellas la vermella barretina, fent esllavissar rochs y sorra ab sos esclops ferrats que fressejavan torbant aquella quietut inmensa. Pobre home! L'angunia'l consumia. La seva pobra mare, la Munda dels Vinyets, s'acabava per moments y'l metje'ls havia donat ordre de sagramentarla, y solets com eran á llur casa ab la sola companyia de son pare vellet ja y sa germana, no tingué pas altre remey qu'arribarse ab quatre camadas á la Parroquia, per avisar al senyor Rector á fí de portar Nostr'Amo y confortar á la pobra malalta ab els auxilis espirituals, bell consol pels que senten arribada l'hora de deixar aquesta vall de penas.

Pobre minyó! Seguia corprés y neguitós, pensant si arribarian á temps á donar el darrer adéu á l'ánima de sa mareta, que'ls devia esperar, y ab ells aquell Deu de cel y terra que tenia de fer estada per darrera vegada en son cor, que, ja net per sos actes piadosos y arrepentiments, acabaria de purificar ab la benedicció del sacerdot, que després li donaria'l bon Jesús y l'alentaria ab los Sants Olis y l'hi faria ab dolcesa la recomanació de l'ánima que cansada del batibull mundá cercava altra estada.

Deixant enrera'ls tarters de la Casota, entraren de plé al Pla y'l passaren desensopintlo ab els tochs de la campaneta... acompassats... iguals y ab el cant tristoy... planer y armoniós del sacerdot qu'apressava'l pas ab tota sa forsa, esgranant aquell salm pidolant la misericordia del cel:

Averte faciem tuam a peccatis meis:
et omnes iniquitates meas dele.

Ressonava per l'afráu aquesta canticel la entre'ls tochs argentins de la campaneta que brandava enlayre l'escolanet. Passaren el torrent, vorejaren el regueró de la font dels Ars, guanyant l'aturonada russola de la Fábrega, y's perderen solana enllá, quedant altra volta en solemne quietut y reculliment aquell escenari grandiós del Pla de las Arenas, que té per bastidors y bambalinas, arbredas gegantas y claps de cel blavosos y per fondo'l vell Montseny cubert de neu y arronsat com jay caduch que'l fret l'atorrolla, rebent la claror fantástica de milers d'estrellas que s'empaytan fent cúas llampegosas, ara fonentse, ara tornant á reeixir com per distreure del fret al esmaperdut vianant que atravessa en aytals horas aquells tarters escabrosos y solius.

II

Clarejava. El cel, tot plomós y emboyrat d'una boyra prima y esclarida, deixava anar seguits, seguits, borrallons blanchs com esfilachs de llana esponjosa que'ls xayets deixan entre garrichs y argelagas de vora via... Nevava... nevava poch y seguit posant blanca tota l'afráu, confonentse'l color dels bastidors ab el del fondo d'aquell escenari inmens que anava á rebre la llum esmortuhida y pobre d'un jorn trist d'hivern; jorn de melangia... sense sol... ab el cel tot plomós y emboyrat... d'una boyra prima y esclarida. Els avellaners de la ubaga de la Fábrega's posavan tots blanchs, els camins d'aquella bifurcada plana restavan esborrats per una capa estesa y blanquinosa que cubria clotadas y torrentars, qu'ajupia jonqueras y matolls, formant una seguida de monticols... talment un pessebre al bell esclat d'una nevada... El jorn s'anava alsant y una quietut seguida amenasava aquell Pla d'Arenas, ahont no s'hi sentirian pas els balandreigs d'esquellas dels remats, els cants dels pastors, els udols dels gossos remaders, ni'ls saltirons del torrent de la font del Ars; perque'ls remats restavan acorralats, els pastors vora la llar fumosa, els gossos á la calentona pallissa y'l torrent gelat y enmudit, dessota la capa de neu blancoya y esfredorida.

De un plegat se sentiren, en mitj d'aquell silenci majestuós, las campanas de la Parroquia brandant tristas com ressó llunyá; com fosca complánta demanant al cel acullida per un'ánima cristiana qu'havia deixat la vida penosa, entre senglots de desconsol y entre oracions senceras de cors fidels y aymants. Poca estona feya que s'havia comensat la complanta d'aquellas veus de bronze quan aparegué, en aquell esblanquehit paisatge, un corteig fúnebre; y al moment d'arribats al lloch ahont bifurcan un sens fi de camins y cortiols, posaren en terra una caixa negra enribetada de morada cinta, ab tatxas grogas, y una gran creu blanca, quina blancor se confonia ab els sarrellets que'ls borralls de neu havian teixit pels cayres; y la voltaren tots plegats, y capbaixos murmuraren una pregaria... llarga... que's confongué ab el cant planer y majestuós del sacerdot que, ab capa negra enribetada d'or, boneto, y precedit del escolanet ab garnatxa, creu alta, llanterna y perolet ab salpasser, arribavan al encreuhament dels camins exhalant aquell tétrich y ploraner

De profundis clamavi ad te, Domine:
Domine, exaudi vocem meam,

que feu gemegar á las tristas y endoladas donas arredossadas en llurs caputxas negras. Entre mitj d'aquell quadro s'hi destacava'l minyó sapat y corprés que dos días avans acompanyava Nostr'Amo per aquella plana quieta y soliua vers sa caseta á donar consol á sa pobreta mare la Munda dels Vinyets, que llavors portavan á enterrar. Qui li havia de dir, pobrissó, aquell dia, que tornaria á desfer aquella ruta per acompanyar á sa mareta al camp de la pau y de la quietut eterna!

Acabada l'absolta seguiren el cami ral de la Parroquia; l'escolanet, ab garnatxa, creu alta, llanterna, perolet y salpasser, al devant; seguint el senyor Rector ab capa negra enribetada d'or y boneto; després dos homes ferrenys que duyan la caixa penjada d'un plansó de roure, quins extrems reposavan en la espatlla ferma de cada un, y darrera de tot el corteig del dol: donas endoladas ab caputxa, la del devant ab el cistelló de l'oferta; homes ab capas de burell y barretina morada... capbaixos... gemegayres, que calsavan ferradas sabatas que feyan escruixir la neu devall sos peus. Bon punt tombaren el cami

ral per agafar la dressera del Clopés, s'esquinsá la boyra plomosa del cel y eixi un raig de sol rialler que besá la caixa negra enribetada de morada cinta, ab tatxas grogas y una gran creu blanca, quina blancor se confonía ab els sarrellets que'ls borralls de neu havian teixit pels cayres. Se sentía encara al lluny el cant del sacerdot, tétrich y ploraner:

Si iniquitates observaveris, Domine:
Domine, quis sustinebit?

y torná á amagarse'l sol, y'l cel restá altra volta plomós y emboyrat, d'una boyra prima y esclarida que deixava anar seguits, seguits, borrallons blanchs com esfilachs de la esponjosa llana que'ls xayets deixan entre garrichs y argelagas de voravia. Y nevava... nevava poch y seguit, posant blanca tota l'afráu, confonentse'l color dels bastidors ab el del fondo d'aquell escenari inmens que rebia la llum esmortuhida y pobra d'un jorn trist de hivern; jorn de melangia... sense sol...

Antón Busquets y Punset.

DE MÚSICA

Diumenge passat terminá la temporada del Liceu, previ'l corresponent foradet fet pels porters en l'ultim número del cartró d'abono.

Es lo que tothóm diu: vostés podrán criticar tant com vulguin al pobre Bernis, peró ningú més qu'ell acaba las temporadas, cap altre ha demostrat saber portar tan bé tot el *tinglado* d'aquella casa. Y ja ho crech que'n tenen de rahó, puig jo fa molt temps que sostinch igualment la mateixa opinió, això es, que sense en Bernis el Liceu está perdut. Ell ha sapigut torejar com ningú á totas las Juntas de Govern d'aquest teatre, fentlas passar per lo que may devian consentir; ell ha afalagat els gustos de propietaris y abonats portántloshi'l *personal* que'ls hi pogués entrar més pels ulls, y procurant que las *formas* servissin pera disimular els defectes de la veu; ell ha fet tota mena d'estranyas combinacions, lo mateix ab las obras y'ls cantants, que ab els abonos y *triquiñuelas* de la Contaduría, fins al punt de qu'es sabut que passa per *primo* l'abonat que paga lo que marcan els cartells. Es cosa ben probada que sols una persona de las condicions especialíssimas del actual empressari pot trobarse bé en mitj de semblant tráfech, y que ningú com ell ha sapigut enganyar al públich donantli gat per llebra á complerta satisfacció de propietaris y abonats.

Proba de lo que dihém ha sigut la reproducció de *La Bohème* y l'*estreno* d'*Aida*, dugas novetats que ningú posará en dubte. Y ha fet bé de reproduhirlas, puig son las dugas únicas obras de la temporada qu'han dut gent al teatre. Sobretot l'*Aida*. el verdader patró d'ópera pera nostre Gran Teatre, ab la que'ls estadants d'aquest han fet la pau d'aquells ensopiments de la *Ifigenia* L'obra mestra de Verdi, segons diuhen els seus admiradors, reuneix totas las condicions pera donar gust per molt temps encara á un públich tan inteligent com el nostre, que se la escolta ab una atenció que no logran gayres altras obras. Els espectadors segueixen punt per punt tots els motius, y'ls tararejan, y alguns fins hi cantan la lletra, desde'l «*ritorna vincitor*» fins el «*si pura è bella*», passant per entremitj dels espetechs de trompeteria dels concertants y *duos*, y esperant ab extraordinari delit aquell rengle de *pinyols* (no trobo un terme més just) que venen á ésser com las pedras preciosas de qu'está *engarzada* la partitura. Crech qu'aquesta vegada han quedat ben servits els liceistas, puig tenor y baritono, tiple y contralt no han estalviat gens sos pulmons, *en aras* de la major brillantés de la interpretació.

Dels homes val més no parlarne, puig tant Radamés com Amonasro han resultat dos camálichs. Quina manera més artistica de dir el paper, sempre ab el crit pels núvols! Jo'm veuría ab feynas pera donar el primer premi en aquest *record* de gargamellas; no sé encara ahónt hi ha més empenta: si en la caixa del pit d'en Duc ó en la d'en Tabuyo.

Enquant á las senyoras, ja ha sigut un'altra cosa, puig encara que no planyian la veu, s'ha vist més justesa en la dicció y en la interpretació del personatje. Mes, ab tot, ho han fet tambésempre á tall d'ópera. Hauríam desitjat que la contralt senyora Dalhander no hagués abusat tant de sa hermosa y potenta veu, perque aquestas bonas qualitats ja las nota tothóm que té oido, y per tant no hi ha necessitat de *repenjarshi* en molts passatjes de la manera qu'ella ho fa. Referent á la eminent *diva* senyora Darclée, hem de dir ab franquesa que será sempre una gran cantant d'ópera, peró que al drama musical no hi arribará may. Negarli sas bonas qualitats artisticas y sas magníficas facultats vocals, seria negar la evidencia. Pretendre que l'*Aida* que'ns ha donat no sia de *recibo*, tampoch fora just. Lo que volém dir es que una artista del talent de la Darclée (per nosaltres una de las de més talent qu'hem conegut), no deuría emplear el temps en cantar *Aidas*, y si ho feya, no entregarse tant al públich, procurant donar á sa part un to menos efectista que'l qu'estém acostumats á sentir. En mitj de frases ben ditas, n'hem trobadas altras desnaturalisadas, sobretot en els finals, ab marcada tendencia á abusar del registre grave. També hem trobat algunas modifica-

cions en la *particella*, ó sian adaptacions á la veu de la intérprete, especialment en l'*aria* del tercer acte. Peró, naturalment, las ovacions sempre son afalagadoras, y per axó la Darclée no ha pogut sostreures al desitj d'arrencar un aplauso allà ahont una nota del cap de munt de la *tessitura*, acompanyada d'una bona estirada de brassos, n'hi proporcionava l'ocasió. No son aquests els camins del verdader Art, sinó'ls de fer diners y procurarse ovacions, quals ovacions se traduheixen en novas contractas, qu'es lo que's pretenia demostrar.

Ab aixó ha finit la temporada. Esperar que la próxima sia quelcóm millor, fora desitjar remey per un mal que no té cura. Seguint l'actual joch, no ha d'anarli tan malament á la Empresa encara qu'altra cosa digui en contrari, puig si no, no hauria estat tants anys encarregada d'aquella casa. Y els que'ns tocará patirla encara! Suposém que á aquestas horas ja tindrá contractat al tenor Bonci, el rey dels *divos*, per un'altra tanda de *Bohèmes*, y pera recreo y satisfacció de la *enllustrada* concurrencia que tant hi disfruta.

—

Del Liceu á la sala Estela, ó sia de la negació del Art á un dels pochs petits tributs que al Art veritable's consagran de tart en tart en nostra ciutat. Aquell local tan petit, que ni podria aprofitarse pera *enfermería* de la gran plassa de toros qu'anomeném Liceu, encara resulta massa gran pera'l centenar d'aficionats que ordinariament hi van á sentir música en serio. El darrer divendres hi doná una de sas sessions el mestre Crickboom, comensant ab un concert pera tres violins de Vivaldi, compositor del sigle passat, qual obra presenta més que tot un interés histórich, y en aquest concepte es digne d'ésser coneguda. Formavan el reste del programa un *Cuarteto* y una *Sonata* de Beethoven, que foren executats magistralment per en Crickboom y discretament per sos acompanyants, permetentnos saborejar á plaher las delicias de melodia y factura que contenen, ab tot y pertanyer una y altra obra á la primera época del inmortal mestre

S'anuncian diferents concerts pera'l reste d'aquest mes. Recordém els d'en Granados, Nin, Manén, Estradé, un d'orquesta per en Crickboom y un festival-mosaich per en Nicolau y en Millet ab la escusa del monument al difunt alcalde d'aquesta ciutat senyor Rius y Taulet. Que l'amor, més al Art que als diners, els meni á tots!

JOAQUÍM PENA.

NOVAS

En mitj de l'amargor que'ns produheixen tantas injurias com la prempsa madrilenya'ns ha dirigit y segueix dirigintnos aquests dias, hem tingut un consol llegint l'article de *El Nuevo Régimen* titulat *La vuelta de Dato*, en el que se'ns fa complerta justicia.

Doném las gracias tant al autor del article com al digne periódich que l'ha insertat, y'l recomaném á la gent de Madrid pera que, desmentint, al menys per una sola vegada, sa eterna ceguera, procuri inspirarse en aquells hermosos principis de generositat y de justicia.

—

Ens abstenim de fer comentaris sobre lo ocorregut á Reus entre'l marqués de Portago y l'alcalde de dita ciutat, y que tant esvalot ha promogut á Madrid.

Sols dirém, extrayentho de la prempsa diaria, que l'Ajuntament de Reus, en que hi figuran representacions de cinch partits polítichs, y la Cambra de Comers de la mateixa població, han acordat per unanimitat adherirse á la conducta del dit alcalde en defensa del poble de Reus.

Sembla que's procedeix contra la Cambra de Comers per haverse fet solidaria de la conducta del alcalde. També's diu que será destituhit l'Ajuntament en pes.

—

Per disposició de l'autoritat ha tingut de suspendre sa publicació nostre estimat company *La Nació Catalana*.

—

En el Certamen Literari de Lleyda ha obtingut la flor natural en Jaume Novellas de Molins, haventse adjudicat els demés premis als senyors Folch y Torres, Ubach y Vinyeta, Boloix, Estadella, Bergós, Llorens Espel, Pleyan y Espinós

El governador de Lleyda, qu'assistí á la festa, pronunciá un discurs en alabansa del nostre idioma.

Fou estrepitosament aplaudit el discurs del president del Jurat, senyor Franquesa y Gomis, com també'l discurs de gracias, del senyor Renyé y Viladot.

Va ser objecte d'una ovació l'alcalde de Reus, que trobantse accidentalment á Lleyda, assistí á la festa.

—

Ab motiu d'un solt insertat en el número de JOVENTUT corresponent al dia 3 del mes actual, en que's feya constar que'l discurs del doctor Ricart titulát *La Medecina Moderna*, no havia pogut ésser llegit en l'Academia Homeopática de Barcelona per estar escrit en catalá, hem rebut una carta en que se'ns manifesta que no fou aquesta la causa de que l'esmentat discurs deixés de llegirse, puig son molts els socis de dita Academia que no sols fan us de la llengua catalana en els actes oficials, sinó que, ademés, son francament catalanistas.

Els informes que nosaltres teniam per esplicarnos en la forma en que ho varem fer, els creyém bons. Ab tot, fem constar la protesta.

D'aquest assumpto ja se'n havía ocupat, en termes semblants als nostres, un altre periódich qu'encara no ha sigut desmentit. Com que no sabém fins á quin punt son fútils els motius que, segons el comunicant, obligaren al doctor Ricart á dimitir son cárrech, no podém rectificar per compte propi, y'ns ateném á lo dit.

—

Verdaderament conmovedora va resultar la festa celebrada l'ultim diumenge en el Col-legi de PP. Escolapis, ahont s'hi reuniren una munió d'ex-alumnes de cabells blanchs, que quan nens, al any 50, hi havian estudiat junts y als que, al ferse homes, havian separat las vicissituts de la vida, els negocis, las creencias y aficions particulars de quiscún.

Quaranta cinch foren els que tingueren la felis idea de fer, durant un dia, lo que'n podriam dir *vida retrospectiva*, vida de recorts. Veus aqui sos noms:

Marqués de Castellvell, marqués de Montroig, Albert Llanas, Miquel Alba, Tomás Dalmáu, Honorat Valenti, Pere Missé, Narcis Catarineu, Jascinto Serra y Font, Guillém, Miquel y Ernest Vilaregut, Ignasi Sala, Lluis Buxeres, Francesch de Bofarull, Rafel Baster, Cayo Maria Capella, Ramón de Valls, Joseph Clavé, Joan Turull y Comadrán, Joan Camó, Antoni Maria Nuix. Casimir Girona, Joseph Coll y Britapaja, Enrich Villavechia, Joseph Erasmo de Janer, Ramón Jordana Rovirosa, Felip Bertrán de Amat, Constanti Damians, Salvador Busquets, Salvador Feliu de la Penya, Pau Marqués, Joan Romani y Puigdengolas, Antoni Romá, Enrich Cussachs, Francisco Gelbert, Joseph Serra Iglesias, Flóscul Vila, Joan Puig y Carsi, Joseph de Rosselló, Enrich Fatjó, Joan M. Fors d'Oliver, Joaquim Berenguer y l'escolapi P. Cercós.

Plegats s'agenollaren, com en sa infantesa, devant la imatje de Sant Joseph de Calasans, celebrantse un ofici en sufragi dels companys morts.

Després de la funció religiosa, varen dirigirse al saló d'actes del Col legi per entregar al Provincial un artistich pergami ab las firmas de tots.

Després se posaren á taula, ahont regná gran expansió. A l'hora dels brindis parlá, entre altres, nostre benvolgut colaborador don Albert Llanas.

Se traslladaren més tart al pensionat de Sarriá, quals alumnes recitaren composicions alusivas al acte, y finalment don Ernest Vilaregut, per delegació de sos companys, pronunciá un sentit discurs dirigit als que foren sos professors, y als actuals alumnes, als que'ls hi digué: «Els nens d'ahir saludan als nens d'avuy; els homes d'avuy saludan als homes de demá.»

Don Albert Llanas clogué la festa llegint algunas de sas festivas composicions, que foren estrepitosament aplaudidas.

—

Nostre estimat colaborador don Narcis Oller ens ha fet mercé del original de sa última obra *La Fidelitat*, que publiquém en aquest número.

Encara que un altre periódich ha publicat la traducció castellana, creyém qu'en l'original catalá, completament inédit, podrán admirarse degudament las bellesas contingudas en l'ultim trevall del notable novelista.

—

L'ultim número de *La Ilustració Llevantina* está dedicat á la festa dels Jochs Florals d'enguany. Porta'ls retratos dels poetas que obtingueren els primers premis, é inserta composicions dels mateixos y articles dels més reputats escriptors de Catalunya, entre ells varis mestres en Gay Saber.

—

S'han publicat novas postals «Catalonia», serie «Pel & Ploma», ab els retratos d'en Rusiñol, Oller, Pellicer, Doménech y Millet, dibuixats per en Ramón Casas.

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

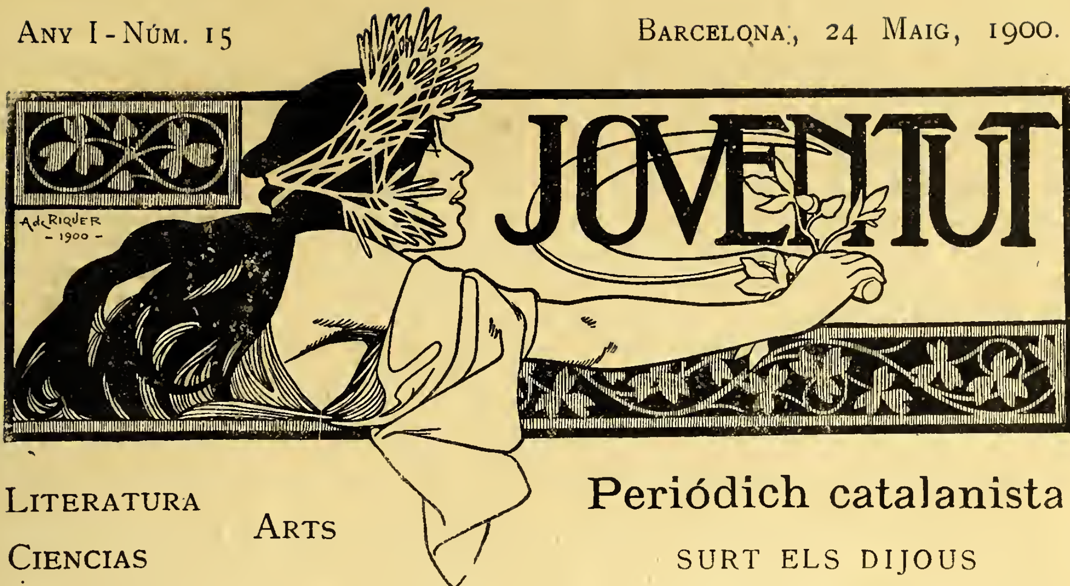
Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fí d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Gitó, impressor. — Carrer de Valencia 311.

ANY I - NÚM. 15

BARCELONA, 24 MAIG, 1900.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

HONNI SOIT QUI MAL Y PENSE

Aquí no ha pasado nada. La tranquilitat no pot ésser més complerta. Si no fos perque'l *Brusi*, fidel á son sistema de informació *póstuma*, ab sos sermons á tall d'oració fúnebre, ens recorda certs fets que no convé recordar, fins creuriam que *tot alló* no eran més que visións febrosencas d'un mal somni.

Els diaris no diuhen res; las respectables *classes directoras* no obran la boca sinó pera dir una bestiesa, cosa gens nova en ellas; y en fi, el poble's diverteix ó s'aborreix com de costúm, trevalla ó ganduleja, fa negocis ó'ls pert, y va á missa ó al teatre com en els temps normals, y fins la gent se mor ó's casa com avans de la revolució de setembre. Així si qu'es viure! Qué bé's respira en aquesta atmósfera d'ordre, de serietat y de justicia! Sembla mentida que uns quants caps calents ab utopias més ó menys enlluhernadoras, hagin pretengut fernos perdre lo qu'es la característica de nostre esperit: el sentit práctich. ¿No era una vergonya que Catalunya, *la laboriosa Cataluña*, aquest *rico florón de la Corona de España*, 's deixés portar per quatre joves aixelabrats y mitja dotzena de vells sense senderi que ab sas ignocentas y retrógradas derias fomentavan odis y rancunias entre las varias provincias que forman la *Península, islas adyacentes* y... prou? ¿Qué dirian els forasters ó estrangers qu'honran ab sa visita á la *ciudad de los Condes*, al veure *el espejo de la caballerosidad y gentileza* entelat pels incalificables actes d'uns quants artistas y literats que, ineptes pera la fabricació de panyos ó de diputats, perden el temps adorant l'art, la ciencia y altras cosas inútils per l'estil? Avuy ja podém dormir tranquils. Gracias al temperament enérgich adoptat pel paternal govern del senyor Silvela, hem pogut compendre una vegada més que'ls procediments de forsa son medecinas tan saludables pels pobles com els cástichs corporals pera las criaturas rebecas.

Si no haguessin sigut las deixuplinas d'aquells mestres de cara de vinagre y casquet de punt de mitja negra que ficavan la ciencia al cap de sos deixebles més durs de closca pegántloshi una surra; si no fos per aquells fanátichs adoradors del sabi principi *la letra con sangre entra*, ¿cóm podria avuy la ense-

nyansa española oferirse per model veritable de perfecció als ulls envejosos de las nacions civilisadas? Tan sols ab governs com els que per fortuna hem tingut, que sols s'han preocupat del bé del pais fomentant las riquesas naturals y desenrotllant sense prejudicis ni privilegis odiosos las qualitats especials de las varias regions, pot consolidarse la unitat nacional. Que n'estavan d'equivocats els que creyan qu'entre las *varias provincias* espanyolas pot haverhi antagonismes! Si es veritat qu'alguns periódichs y politichs de Madrid ens dirigeixen certas paraulas qu'alguns quisquillosos ó mal intencionats volen pendre per injurias, ben clar s'ha vist que sols ho feyan pel nostre bé, inspirats en aquell principi de «qui t'estimi't fará plorar». No; ni'ls articles del *País*, que s'empenya en la existencia d'un ridicul Comité Catalanista á Paris; ni *El Español*, que'ns diu *golfos* sens ánim d'ofendrens; ni *El Liberal*, ni *El Imparcial*, ni tants altres, s'han proposat, com creuria un esperit poch observador á primera vista, rebaixar ni atacar l'honra dels fills de Catalunya; y axó ho podém dir ben alt, perque'l govern que tantas mostras ha donat de imparcialitat y justicia, no permeteria á gent qu'está en contacte directe ab ell, lo que prohibeix als catalans.

Vegis un article publicat en *Madrid Cómico* pel senyor Martinez Ruiz, que insertém sense traduhirlo perque no s'esvaneixi son perfúm, y en ell se trobará'l sentiment de germanor qu'alli tenen per nosaltres.

«Hidalgos y ginoveses.—...Cojo el *Progreso* y leo: «Estas gentes del centro de Castilla, tienen más esfuerzo que *voluntad*. Sirven más para el impulso titánico que para la obra lenta, continua, de una tenacidad inacabable.»

¡Estas gentes! Si; estas gentes son los castellanos, el gran pueblo de Castilla, conquistador del orbe, descubridor de América, maestro en el teatro, sin par en la novela picaresca, incomparable en el *Romancero*, ingenuo, audaz, generoso temerario, sencillo, heroico. Toda la vieja Castilla surge y revive á mis ojos; toda la raza de capitanes y navegantes, de teólogos y misticos, de poetas y pintores: Fernández de Córdoba y Cortés, Melchor Cano y Teresa de Cepeda, Calderón y Velázquez; todos vuelven á la vida y palpitan, hablan y gesticulan, mientras voy leyendo, lentamente, tristemente, el articulo desdeñoso, agresivo, ferozmente injusto, de un amigo querido; artista por su gallardo espiritu, generoso por su corazón magnánimo...

Y todos esos castellanos, todas *esas gentes* que pasan en revuelta cabalgata, en abigarrada *teoría* de coloreados ferreruelos y pardas estameñas, de blancas tocas y cimbreantes airones, de doradas espadas y sonadores rosarios, de argentadas espuelas y amplias golillas, cantan y exaltan la gloria de un pueblo, la voluntad, el desenfado, el valor, el arte, la poesia...

Yo lo declaro con toda mi alma: entre el ginovés, rico, opulento, laborioso, repletas sus arcas de doblones, y el hidalgo, pobre, altivo, sufridor de sus hambres en silencio, sereno ante la muerte; yo, ahora y siempre, me quedo con el hidalgo miserable. En la vida, el corazón lo es todo, y todo lo es el corazón en el arte. Los pueblos no son grandes por sus fábricas y por sus bancos; son grandes por su generosidad y por su fe. Frente á Cataluña burguesa, regateadora del céntimo, sórdida, sin ideales, sin robustas tradiciones artisticas, está Castilla, pobre, dadivosa, soñadora, artistica; frente al noble descuidado, el mercader cuidadoso; frente al hidalgo desprendido, el ginovés que lo explota y vilipendia.

La antinomia es irreductible; la burguesia catalana no podrá nunca comprender y admirar el espiritu de Castilla; el bolsista no admirará ni comprenderá jamás la despreocupación del poeta. Y es lo triste que la juventud catalana, artista, fervorosamente artista —Rusiñol, el más grande de los pintores españoles, autor del estupendo y maravilloso retrato de la última Exposición, que para honra suya pasó la prensa madrileña en silencio; Ramón Casas, el más genial de nuestros dibujantes; Pompeyo Gener; Adrián Gual, autor de *Silenci*; Eduardo Marquina;— lo triste es, repito, que toda esta briosa juventud haga coro en sus improperios á la banda de industriales y mercaderes.

No; el céntimo no es la más segura filosofia de la historia. Preguntar si Castilla tiene fábricas, es como preguntar si Galdós trabaja en los andamios ó si Campoamor ha hecho su fortuna en el comercio de harinas... Pues los pueblos son como los hombres; los hay artistas y los hay industriosos. Cataluña presenta sus paños, sus máquinas, sus muebles; Castilla presenta *El Quijote*, *El Alcalde de Zalamea*, la *Epístola moral*, las *Novelas contemporáneas*, los *Pequeños poemas*.

Decia Campomanes en su *Discurso sobre la educación popular de los artesanos*, que más utilidad habia reportado á la humanidad la invención de la aguja, que la *Lógica* de Aristóteles. No; por lo menos, igual. Del mismo modo que la historia de *El Ingenioso hidalgo* vale por lo menos tanto como la importante fábrica de curtidos que los señores Rubau y Mateu tengan en Barcelona.

... He aqui, mi querido Corominas, lo que han hecho *estas gentes.*»

Preguém que's llegeixi ab atenció, y aixís se compendrá que no deu pendres ab mal sentit. Si ho sembla per la forma, tinguis en compte qu'está escrit per un periódich satírich, y aquella gent quan está de broma es terrible. ¿Que no ho sabém tots que, segons els seus autors cómichs, successors d'en Lope de Vega, els proveedors dels seus teatres, avans anomenats corrals, de las provincias sols se'n deu pendre lo més pintoresch? ¿Que s'ofén cap fill de Galicia de que sols s'ofereixin al públich de la Cort els gallegos com *aguadores* ó *amas de cría?* Ben tontos serian! Si algún catalá s'empenya en veure als castellans en forma de recaudadors é investigadors de contribucions, ó altres oficis per l'estil, ¿qué té de particular que dels catalans sols en vulguin coneixe'ls comissionistas ó politichs de tercera classe que van á explotarlos? Tots sabém que una minoria que cridi fa més soroll que una majoría que sufreix en silenci.

Té rahó'l *Madrid Cómico*. Si hem perdut las Américas, ningú'ns pot treure l'honra d'haverlas descubertas el ginovés Colombo, y si avans may se ponia'l sol en nostres dominis, com á justa compensació, la naturalesa'ns obsequia ab un eclipse total de sol que sols será visible parcialment á Catalunya. Parlém francament, ab tota llealtat y sense vana modestia. Si algú vol creure lo contrari, sols podém dirli com al comensar: *Honni soit qui mal y pense.*

ORIOL MARTÍ.

LA VEREMADA

(MALLORQUÍ.)

Gracias á Deu, las darreras ayguas han estat ben profitosas, la verema ha aumentat molt y'l sol d'aquests darrers dias l'ha pansida. Ahir mateix vaig trescar per las vinyas, espipellant calqún gra ensá y enllá, y tots fan la llagrimeta.

—Els rahims son madurs, es ben hora de veremar,—deya l'amo, en Rafel de Son Torrella, mentres, acabant de dinar ab la familia y demés gent de la posessió, tastavan el gorc, giró y altres rahims del paneret, que'l dia abans l'amo havia recullit.

—Treis,—seguí dihent als missatjers,—avuy mateix, del cup y del celler, las fustas que s'han de restrenye; tu, Toméu, ves á tallar tres ó quatre feixos d'aritja de la verdissa de la Coma, pera posar en els forats dels grifons dels cups; convé avisar als homes de la vinya: el sen March, en Bosch y en Lluis Niu; y als del cup: el sen Bifet y'ls tres jornalers, que passat demá, dia de Sant Miquel, si Deu ho vol, comensarém.—

Mentres anomena una per una las veremadoras compromesas, que troba massa pocas, la madona pregunta:

—¿Que no hi pot anar la María?—

Aquesta al punt encortina, y las figueraleras fan la mitja rialla.

La Marieta, filla de la casa, va poch pel camp. Es blanca, fineta y no gayre lletja. Perque no sia tan tota sola, també hi anirá á veremar la seva parenta y amiga Tonina, de Son Oliver: ja n'havian parlat.

—

Tot el sant dia'l fuster mou gran soroll pegant ab la massa y l'escarpra demunt dels cércols per estrenye 'ls cubells, portadoras, pipas y quartorolas escampadas per tota la clasta, repetint á cada massada ab gran dalit.

—*Per eso son los homes, pera castigar las muqueres.*

Ja está engrassada la espiga de la prempsa, rascats y nets els cups, adobadas y compostas las portadoras al entorn del pou, mitjas d'aygua perque revinguin tot seguit y sian ben estanyas.

El picapedrer va á regoneixe'ls cups pera tapar ab ciment fresch las juntas de las pedras que sian sospitosas.

—Miraho bé,—li diu l'amo,—qu'á voltas el dimoni hi bufa.

—Per la vera cresta! — respón el sen Tali, el passayer major.—Jo he sentit dir que un any á Son Penyalta, quan volgueren trascolar no'n trobaren gens ni mica de vi. Germanets, quin glop!

—Un bon gat degué agafar en Barufet!—afegí 'l porqueret.

—

De bon matí, el dia de Sant Miquel, els carros de porell de la posessió, pintats de

blau, sense bandas, ab els fuells enmorcats de fresch, moguts per dugas mulas grassas y lluhentas, ab junturas y coixins nous, ab tres pilas de portadoras demunt de cada carro y drets al devant els vermadors y vermadoras vestits de mitja festa, cantant y sonant panderos y castanyetas, se'n van á comensar la veremada.

El cel está cubert y ennegrit per ampla nuvolada móvil y desigual, que no deixa lluhir el sol ixent; las boyras tapan las crestas de las montanyas, un ayre tebi y fluix escampa per demunt la terra banyada y obscura las fullas mústigas y grogas qu'arrenca dels arbres. Aquella diada, trista y humida, fa més xocant l'alegria renouhera y escandalosa d'aquells esbarts de pagans, que, sense darsen compte, continúan celebrant las festas de Baco y del naixement del vi novell.

—

La vinya es una gran planura, igual, monótona, sols animada y embellida per las tacas de color verdós y vermell del pámpol socorrat y humit, pels grisos de la terra y'ls serments, y'l negre llustrós dels rahims. Está tota rodada de pomposas figueras que forman una faixa de color vert més fosch, á manera de cenefa d'una rica y envellutada catifa, vista á la claror del sol d'octubre.

Las vermadoras, en llarga filera, seguint las tiras de la vinya, arreplegan, dins paneras teixidas ab canyas y verduchs d'ullastre, las cepadas de rahims. El sen March, ab cassot y calsons de cányom blanquetjat, abarcas als peus, capell desmol·lat de llana grisa, els cabells curts y blanchs com la neu, cara colrada, coronat de pámpols, testa romana la més pura, dret devant la portadora, esclafa y pitja ab una llarga massota las paneradas de rahims que las vermadoras li presentan. Ben plenas y atapahidas las portadoras, dos jovensans de llenyám vermell, en Bosch y en Lluis Niu, las treuhen ab els cimalers á la camada, ahont las carregan á n'els carros, que las dúen al cup.

Entre carretada y carretada, vermadors y vermadoras, per descansar, s'encalsen, cridan, xisclan y's revolcan per terra, forcejant ab foch y malicia, al entorn del sen March, qui, fent de Baco, contempla impassible aquell estol de *sátirs* y *bacants*.

—

Mentres el deu del vi presideix la seva festa, coronat de pámpos en mitj de las vinyas, els trepitjadors, sacerdots del temple hivernal, el celler, ballan demunt del cup una dansa original y estrambótica. Aferrats á las cordas fermadas al sostre, descalsos y arremangats, trepitjan els rahims, y llavors reculleixen tots á un temps las ropas, que llensan á un costat, mentres el most y la molla cauhen al fons del cup.

Sense capell ni boret, tenyits de roig brassos y camas, continúan la dansa sagrada, voltant entorn de la prempsa, per extreure de la ropa 'l such que tiran dins el cup com á libació generosa, purificant al mateix temps el most ab grapadas de sal marina y de guix cristallisat.

—

El darrer dia de la veremada, deves mitjant mati, arriba á la vinya 'l carro del sen Tali, adornat ab canyas verdas, brots de murta, aufábega y bauma-rosa, y ab ell la glossadora de la vila y dos bergantells que duhen una canastra ben enflocada, qu'entregan á la fadrina de la casa, mentres la glossadora canta:

L'amo jove de Maixella
aquest ramell vos envía,
com usansa qu'en tal día
escáu bé per Son Torrella.

Els vermadors contestan tot seguit ab crits y mansballetes. Alsat el vel que cubreix la canastra, veuhen que conté un ramell molt hermós de flors naturals y un altre més petit al seu costat, rodats de pastas, confits, carametlos y altras llaminaduras, y no pocas botellas de vins y licors de lo millor.

La María ofereix las primicias al seu pare y entrega el fiol á la Tonina de Son Oliver. Els vermadors obsequian als nous arribats y tots participan del contingut de la canastra. Las dugas madonetas, en breus moments, tixen ab sarments carregats de rahims y pámpols una vistosa corona, qu'envian á n'en Pep de Son Maixella, convidantlo al ball del capvespre.

—

Per'animar la festa, la glossadora continúa entre'ls vermadors, que prest acaban la tasca; ab frissor se componen y enllesteixen, sota la figuera grossa de la borrera, y cantant y sonant panderos y castanyetas, s'en-

caminan á la casa de la posessió ahont els espera l'arrós espiciat, carn ab pebres vermells, muniatos ab arrop, nous tendras y rapeta fresca y alegra.

—

Acabat el dinar l'era ja está plena de gent que hi ha acudit de las posessions y figuerals vehinals, y fins y tot de la vila pera pendre part en el ball. Els pastors de la casa y altres convidats, tocan las xeremías, fluviols y tamborinos, y las veremadoras sonan els panderos y las castanyetas. En Pep de Maixella, demunt d'un cavall mallorqui negre y aspriu, arriba á temps pera ballar la primera mateixa ab la seva promesa... y'l ball segueix tot el capvespre viu y animat; sols, de tant en quant, interromput per escoltar la glossada.

El sol fuig més depressa, las ombras confonen els contorns de las montanyas; á toch d'*Ave Marias*, que l'amo resa devant, la gent dona'ls molts anys, y formant estols abandonan l'era.

L'hora baixa escampa la poesia íntima y trista del acabament de la festa y del dia. La Maria y en Pep, drets en mitj del camp, devant del portal forá, se diuhen adéu, ab mirada llarga y fonda, y pensan satisfets y concirosos: El darrer ramell!

JOAN ROSSELLÓ.

CONEIXENSAS DE TAVERNA

Cinch anys enrera jo dinava gayre bé cada dia en un establiment quina botiga era una barreja de taberna, taula d'*aygua y anis*, y punt de parada de gent de tota mena, y qu'á l'entressol, ademés de dos quartos que'n deyan *reservats* y tenían la porta tocant á la escala qu'anava á la botiga, hi havia un menjador bastant gran ab un balcó petit que donava al carrer, sis taulas cobertas d'estovallas d'ahont amagavan las tacas posanthi farina al demunt, quatre quinqués penjats de las bigas del sostre, un mirall, un rellotje aturat, cadiras de Viena ab els cargols fluixos, el paper de la paret un xich maculat á l'indret ahont els caps dels entaulats reconers se repenjavan, y un mosso que s'assentava á taula al costat dels parroquians y'ls hi bestreya conversa.

El pa s'hi servia á llescas en aquell establiment, el vi en porró, y feyan mitj plat d'escudella.

De primer se podia pujar al menjador per la escala que, desde'l carrer, anava á tots els pisos de la casa; peró'l vehí del meteix replá va queixarse á l'arcalde de barri del molt tresvals que hi havia de nits, dels ganings-ganangs de la esquella qu'avisava quan s'obria la vidriera de la entrada, dels crits y corredissas dels parroquians de la taverna, y de las parauladas lletjas y altres pecats d'escándol, que feyan d'aquella víntena d'esglahons una sinia de bestiesas. Y l'arcalde de barri, que, per més que la gent deya que si això y que si allò, era un senyor que, quan li convenía, feya la cara seria, y com á saber la obligació d'arcalde de barri, no n'hi havia pas un altre á Barcelona que li passés la má per la cara — ní'l senyor Llorens en els seus bons temps, — va fer barrar la porta dél pis, y pera pujar á l'entressol teniam d'entrar per la botiga, embafarnos de fortor de cuyna, y enfilarnos per la escaleta de cargol, de barana greixosa y esglahons gastats.

Varem pagar justos per pecadors, perqué els que hi anavam á dinar eram gent de bona pasta, y no teniam res que veure ab els aixelabrats que hi movian escándol de nits.

Gayre bé sempre eram els meteixos, á mitjdía. Un pintor que may tenia un quarto perquè may trevallava, y que, segons ell, no trevallava perquè li pagavan poch la feyna;

un músich de la *Unió* qu'á l'estiu deixava suplent en el Café y anava á fer sarauets per las festas majors ab la *Cobla dels Fatxenderos*, y que tot l'any, si fa no fa dia per altre,

tenia un funeral al Pi ó una *funció* á Santa Agna; un mosso d'una fábrica, pobre vell mitj cego, antich *corrido* qu'havía anat á menos, y jo, que menjava allí pera no perdre temps anant á dinar á casa, gastar pochs diners, y poder aprofitar unas quantas pessetas de setmanada que'm donava un botiguer pera que li portés els comptes.

Devegadas compareixia algún qu'altre passavolant; peró desde que varen barrar la porta de la escala anaren fentse escassos. A la nena seria no vareig véureli més.

No l'he oblidada may aquella nena de posat trist, ulls fondos, y cabells trenats, moreneta y magra, vestida ab un devantal de teixit molt sovint brut y gayre bé sempre estripat, els peus dins de sabatas ab els lligams afegits y'l cuyro malmés, y las camas primas venint balderas á las mitjas.

Solía anarhi sola, y'l mosso la feya enrahonar. La xicota parlava ab por, por de que la sorprenguessin conversant, y cada cop que's sentían trepitjadas escalas amunt, callava pera escoltar, y no reprenia l'enrahonament fins estar certa de que'ls passos s'allunyavan.

Esplicava que'l seu pare encare era al llit ab la dona, *la mamá d'are*, com deya ella, y contava tristors de la seva soletat y anyoransas de festas. Al despertarse, fos l'hora que fos, *ells*, si eran á casa, dormían. Molts días la xicota esperava, esperava sense fer soroll, fins que la fam li donava atreviment y's decidía á anar al costat del llit á dir á son pare que tenía gana; y llavoras ell ó ella, qui primer se despertés, la renyava ab mals modos y la enviava á la taverna, ahont li donavan menjar que, á la nit, pagava son pare. Després de dinar tornava á casa: els altres sortian, y ella's quedava á endressar el pis, tota sola. Al ferse vespre, son pare y la seva dona anavan á pulirse, y li duyan sopar, menjar fret comprat á cal adroguer. Mitja hora després ells tornavan á sortir, y la xicota's ficava al llit dejorn, poruga de ser maltractada. Una nit, en temps d'un'altra *mamá* — «aquella tan alta, ¿sab?» deya la nena al mosso — va voler esperarlos llevada, y quan, boy barallantse, arrivá la parella á casa, li varen pegar més...

La xicota, sempre esporuguida, mentres parlava tenía'ls ulls fixos en la porta, y, de tant en tant, s'aturava: peró's refeya, y tornava á enrahonar, com desitjosa de fer escoltar las sevas tristors y serne aconsolada. Boy conversant ab l'un ó l'altre, repartía las miradas entre tots, cercant potser un xich de la tendresa perquè's migrava. Encauada á casa tot el día, glatint al veure las anadas y vingudas dels altres dos, fins envejava la llibertat de las nenas del Hospici que van á professons y enterros. Privada de petons, la seva ignocencia's dalía pels que son pare, devant d'ella, no escasseja may á las donas ab qui havía anat vivint.

Un día, al entrar al menjador, vareig trovarhi entaulats una senyora, un senyor, y la nena trista — que va fer com si no'm conegués.—

La nena anava vestida, si fa no fa, com sempre, peró no ho semblava; y es que la xicota tenia una rialleta als llabis, y als ulls unas espurnas d'alegría, que fins la roba'n valía de més. La senyora duya vestit de seda, gorro ab plomas y sabatas de xarol: á las orellas, arrecadas de preu; al pit, una agulla ab pedrería; al coll, cadena d'or; els punys voltats de brasselets, y las mans ab els dits

plens d'anells. Era maca, d'una hermosura estranya: els cabells d'un ros clar, pentinats tivant y anant de la clenxa fins á tapar las orellas, sense fer ondas, com una vena que lligués el cap; els ulls verdosos, d'aquells que sembla que no miran, com de vidre; els llabis prims, arquejats, y sense riallas; la pitrera alta y els pits aplanats. La hermosura d'aquella dona feya tristor. Sense riallas als

llabis y sense brill als ulls, com un dia núvol, com un diamant á las foscas, semblava una dona de pedra, ó una dona que no hagués estimat may.

Ell era alt y gros, el cap botarut, ab els cabells á ran, els ulls vermellosos, els llabis molsuts y el coll ample, massa. Antich *pierrot* de pantomima vingut á més, seguia anant afeytat de cara y tenia la pell d'un color cendrós clar, com si hi hagués quedat rastre del blanquet ab que avans se la empastifava. Aquells ulls que semblavan voler fugirli del cap, no feyan més que mirar á la dona enjoyada, y, de vegadas, una extremitut de tot el cos — produhida, potser, pel recort d'altras frisansas,—el treya d'aquell embadaliment y li feya cloure'ls llabis que, mentres tenia la mirada fixa en la cara de la hermosura estranya, se movian com si besessin.

La nena mirava á son pare y després mirava las joyas que duya la *mamá* d'allavoras, y que ja havia vist en altras mans, en altres pits de dona besats per son pare. Y ella anava vestida com una pobreta y's quedava orfa de petons.

Fa cosa d'un any vareig voler dinar un dia ab els meus antichs companys de taverna. Sols seguia ananthi'l músich, y ell va dirme que'l pintor se'n havia anat á América, y que al vell mitj cego, vingut á menos, se l'havia posat á casa una dona rica que l'havia estimat molt quan tots dos eran joves y ella verge.

—Y la nena trista?

—Del dia del robo ensá que no ha tornat.

—El robo?...

—Ah! que no'n sabia res, vosté? Figuris qu'aquella dona que vivia ab el pare de la

mosseta, aquella rossa... ¿no se'n recorda?... Aquella que no reya may... ¿sab?... Donchs un dia va desapareixe de casa d'ells enduhentsen tot l'aparador d'argentería que duya al demunt. Ell que, aixis que se'n adona, se'n va á donarne part, y á demanar que l'agafessin per lladre. L'agafan, la duhen á la presó, y ¿vol creure que'l molt poca vergonya cada dia anava á véurela, y li demanava perdó, ell á'n ella, y li duya tota mena de requisits, y no parava de fer passos pera que la deixessin anar? Res, que al cap de quatre dias ella ja era al carrer y tornavan á viure junts. *Sort* que pocas setmanas després la dona va fugirli altre cop no enduhéntseli més que diners, que no tenen senyal...

ENRICH DE FUENTES.

PALLA

A MON AMICH EL DOCTOR MARTÍ Y JULIÁ.

De dos clases conocí
hombres que repugno vellos:
los que siempre hablan de mí
y los que siempre hablan de ellos.

QUEVEDO.

Per aquesta vegada'l senyor Quevedo tindrá de perdonar, puig sols penso parlar de mi, sense *retintins* ni falsas modestias; ben franch, net, clar y catalá; y els que no s'hi conformin que no'm llegeixin; potser encara hi guanyarán.

En Rusiñol diu que soch el *decano* dels pintors y'l cadell dels literats; y'ls companys de JOVENTUT me demanan tots els dias un article sobre pintura.

—¿A mi? ¿A un pintor?... — els hi dich jo. — Y ara! Peró que no sabéu que'ls pintors d'axó y de dallonsas, no hi enteném res? Si's tractés de gimnástica, toros ó pelotaris, ó de fer volar coloms, *pase;* peró ¿de pintura? Als pintors parléuloshi de tot, de tot menos de aquest *ingredient;* y en quant á mi, ja ho sab tothóm: en trayentme de las comedias, bona nit y bon'hora. ¿Que no havéu llegit lo que diuhen certs critichs?...

—Alto! Alto la ronda, y no fem el pagés! — cridavan tots, — que ja coneixém el panyo. No confonguém els critichs ab els criticons y criticayres, perque'ls veritables critichs, els de debó, may han dit ni somniat heretjias. Y ni oblidém que sempre hi ha ignocents que *á cualquier cosa le llaman rubio.*

—Si'l malograt Yxart fos viu, *algo* podría dirvos sobre l'assumpto — deya una veu.

—Y si'l genial Letamendi pogués parlar... — deya un'altra.....

Poch després ens separavam fentlos jo formal promesa de publicar quelcóm sobre pintura; y á falta de coneixements, é incapás de dir res nou, ni sentar cap tessis, allá va una anécdota que no té més interés que'l d'ésser rigurosament histórica, ab noms y apellidos. (1) Fetas aquestas salvetats, entro en materia.

—

Vetaqui que una vegada, de las moltas que per aqueixos mons de Deu he sortit en busca de impresions, trobantme camí del Hospitalet, ab la capsa á la má, l'album á la butxaca y'l cap ple de sebas, me va sorprendre un efecte de cel morat, mes no modernista, ab nuvolets grochs tampoch modernistas, peró molt bellugadissos, que treyan el cap per darrera d'uns pallers, dibuixavan una silueta tan original com senzilla y atrevida.

Veure aquell conjunt, obrir la capsa y pendren nota, va ser obra de quinze minuts. Després l'efecte desaparegué, potser pera no tornar may més.

Y jo cap á casa depressa y corrents, ab la caboria dels pallers y'ls nuvols grochs, faltantme temps pera comensar el quadro, que á las vintiquatre horas tenia bosquejat ab grans clapas de color sobre una tela de tres metres. Comensava á resultarme.

Jo tot content, quan entrá en Comelerán.

—¿Qué tal? ¿Eh? ¿Qué't sembla? — li vaig preguntar, ple de goig y encarantlo ab la tela. — Vaja, digas: ¿qué hi trobas? Respón!...

—*Ma-noy, qué pallers!* — va fer, per tota resposta.

—¿Vols dir que n'hi ha massa?

—Y si, home! ¿Que no ho veus?

—Carat, carat! Potser tens rahó. ¿Y si'n tregués un?... Veyám. —

Y ab dugas pinzelladas quedá suprimit el primer paller de la dreta; mentres tant, entrava l'Urgellés.

—Ola, noy! A propósit; vens bé, ¿Cóm te va aixó? —

L'Urgellés, mirantse apenas el quadro y tot encenent la pipa, murmurá:

—*Renoy, qué pallers!* —

Jo que si, *zas!*, d'un'altra pinzellada me'n porto l'ultim paller de la esquerra.

—¿Y ara? ¿Cóm vos va?

—Malament. N'hi ha massas — me deyan aquell parell de tranquils, tot fent brometa.

—Y donchs, qué haig de fer?

—Treure palla.

—¿Y cóm?

—Aixó ray: posahi arbres negres d'aquells xatos que tu sempre fas y que ningú ha vist may enlloch — me deya l'Urgellés, mentres jo, tot creyentlos, anava esborrant pallers.

Encara'n quedavan tres. S'anava fent tart, y casi no s'hi veya quan vareig deixar la paleta pera despedirlos, quedantme tot sol, ensopit y capficat...

Aquella nit va ser eterna. Al apuntar el dia m'estava ja devant de la tela, esborrant, fent y desfent, més preocupat y nerviós que may.

La meva dona, tan amohinada com jo, també hi trobava massa pallers, peró'l cel li agradava molt y'l terreno bastant.

—Quina llástima! — 'm deya. — Potser hi trevallas massa. Creume, reposahi.

—Impossible! Impossible! Avuy s'ha d'acabar, ó tot ho esborro!—

Y fent probaturas varen passar tres horas.

Serian las deu, y jo encara estava dejú, quan sentirem trucar á la porta.

—¿Qui es? ¿Qui hi ha? Qu'entri, sigui qui sigui.

—*Pues soy yo* — va contestar el senyor de Cabanyes, treyent el cap per la porteta del estudi.

Don Joaquín de Cabanyes: setanta anys, alt, escardalench, ferrenyo, ex-coronel d'artilleria, académich, persona ilustradissima, sense més defecte que pintar paissets molt endressats, escola Haes.

—*Adelante, don Joaquín; no podía usted llegar más á tiempo. Tenga la bondad de sentarse. Vea usted el cuadro. Con toda franqueza: ¿qué le parece?*

—*¿Sin rodeos?*

—*Sí, señor, sin rodeos, como usted sabe y acostumbra.*

—*Pues, amigo Urgel, me parece mucha paja para un solo cuadro.*—

No sé pas quina cara devia posar jo al sentirlo. El cas es qu'aquell bon senyor, empe-

(1) Dech advertir als literats que m'honran inspirantse en els meus fets histórichs, qu'aquest ho es de debó, tal com raja, y no com altres en que ab la veritat hi barrejo un noranta per cent de mentidas empescadas, lo qual vol dir que á n'aquest *cadell* encara li donan més importancia.

nedit de la seva ocurrencia,'s despedi dantme tota classe de satisfaccions.

El quadro y jo quedarem sols, contemplantnos, com dihent: ¿Qu'hem de fer?...

No sé quánt temps va transcorre, ni lo que'm passà per l'enteniment... Tot d'un sobte, agafo'ls pinzells, y... *zis! zas!* ab quatre tacas de vert y negre esborro'ls tres pallers que quedavan, me separo de la tela, crido á la dona, y...

—Magnifich! — exclama entussiasmada — Magnifich!—mentres á mi mateix me semblava un somni aquella transformació conseguida ab tan pocas pinzelladas.

—No hi toquis res més ! — me deya la dona, prenentme la paleta de las mans. — No hi toquis res, qu'ho espatllarás! —.

—

Un any després, aquell quadro fou premiat á Munich, adquirit per l'Estat, y'ls critichs d'aquellas terras el posaren als núvols. Realment l'havia ensopegat de ple.

¿Y'ls pallers?

Oh,'ls pallers! Havian servit per inspirarme un quadro que ja res tenia que veure ab aquella silueta del Hospitalet. . . . .

Ha passat molt temps; mes desd'aquella fetxa, sempre que llegeixo als critichs d'*ofici* y sento als académichs arqueológichs parlar gravement plens d'erudició, del Art y la Bellesa, de la Estética y'l Sentiment y la Poesia, y dels Grechs y dels Romans, sense que jo me'n rigui ni molt menos, demano consells á n'els companys d'*ofici*, me recordo dels pallers, y penso, ben convensut, que per anar tirant ja'n tinch prou ab saber treure la palla.

MODEST URGELL.

NOCTURNA

Miréu com fuig la llum...
El dols fullatje
es tot ple de ressons y de misteri...
L'aygua del llach misteriós es quieta...
Y l'aroma dels lliris, infinida,
sembla un núvol d'encens.
Els estels penjan
com llantias funerals, y'ls raigs de lluna
s'endinzan lentament á dins de l'aygua.

Al mitj del bosch, mitj recuberta d'eura,
brilla ab son marbre resplandent la estatua...
Sembla talment una visió del somni;
sembla talment la verge de las ombras.
Al mitj del bosch, mitj recuberta d'eura
sembla feta d'harmónicas frisansas
que sortint d'algún'orga nuvolosa
s'haguessin convertit en cos.

Las fullas
la tapan tendrament; son com la vesta
nupcial d'alguna dona. Semblan besos
que cubreixin la pell. Son com las ayguas
que cubreixen la molsa de las rocas.

Y entr'ellas llensa sos destells.
Silenci,
pau y misteri, á son entorn.
Els arbres
semblan amichs plascívols que somnihin;
las flors semblan cansons.
La lluna brilla
com may l'he vist' brillar, demunt de l'aygua.

El dols fullatje's mou ab sorolls tendres;
l'aygua del llach mormola;
els arbres brandan
sas testas sorollosas com campanas...
La estatua pren vida y s'agenolla,
y entre'l misteri sacrossant, tot prega.

XAVIER VIURA.

ELS AMORS D'AGNIVARNA

PER KALIDASA (1)

Aquest reboll de Raghou, qu'havía dominat sas passions y que no era pas dels menys entesos en la interpretació dels sagrats llibres, després de fer consagrar, en comptes d'ell, á son fill Agnivarna, resplandent com el foch, se retirá, cap al fi de sa caminada, á las boscurias de Naîmisha.

Un cop allá, oblidantse, devant de las remorosas cascatas montanyanas, dels jochs d'aygua que brollavan en els jardins de son paláu; de las comoditats de son llit de plomas, demunt la molsa frescal irisada de flors; y del brill enlluhernador dels metalls preciosos que guarnian sas pagodas y sas cambras de plaher, dins de la cabana de fullatje, ablaní son cos ab las prácticas de la més austera penitencia, sense cap desitj de remuneració divina.

La tasca de governar l'imperi heretat, no havía d'ésser pas costosa pel fill, donchs havent estat sotmesos els enemichs pel bras del pare y havent rebut las terras, no com de conquista, sinó com á dominis ben seus, no hi tenía altra feyna que gaudirne.

El novell rey impúdich exercí en persona, per espay d'alguns anys, el tribut imposat per sa nissaga; peró després, confiant á sos ministres el govern del realme, va sotmetre sa jovenesa frescal al imperi de las donas.

En els palaus ressonants de címbals hont el voluptuós gaudía entremitj de donas luxuriosas, á las grans disbauxas ne seguían altras de més espléndidas qu'enfeblían las anteriors; el festí d'una nit era superat en atractius pel de la següent vetlla.

No podent sufrir que la més breu estona fos buyda de voluptats, disfrutava nit y día, reclós en sas cambras de plaher, sense girar may els ulls envers sos vasalls, que tants desitjos tenían de gaudir un instant de sa presencia.

Si alguna volta, per voler de sos ministres, ho logravan, sols els hi deixava veure un peu, que sortía per una overtura en forma d'ull de bou. Llavors sos servos, agenollats ab respecte, reverenciavan aquell peu brillant de tints, ab unglas com de nacre; aquell peu, més hermós que un lotos amorosit pels raigs del sol novell.

Tenia estanys plens de nenúfars, quinas ayguas feyan esgarrifar sas esbojarradas cortisanas ab el glatir frisós de sos pits tots ferms de jovenesa; y amagatalls pera las voluptats s'obrían sota galandas de flors. Y era allá hont ell capbussava, encés d'amor frenétich; y era allá hont sas donas excitavan més encara sos desitjos, ab rostres resplandents de natural bellesa, ab ulls dels que'ls ruixims de l'aygua se n'enduyan el polsim blavench que cubría las parpellas, ab llabis hont el tint disolt per la escuma feya lloch á las rosadas carnacions de la natura.

Com un soperb elefant blanch voltat de sas famellas s'endinza per las pradas irisadas de lotos, Agnivarna, acompanyat de sas aymadas, s'endinzava per llochs disposats ab art per assaborir els plahers de la beguda, atractívols per la flayra ensucrada de licors y filtres; y allá, secretament, las hi abocava'l rom provocador d'ubriaguesa profonda, y las sedencas l'engolían afanyosament, ab els ulls closos; y ell buydava la copa oferta per la má d'ellas, ab la febrosa set del arbre *vakoula*.

Dugas cosas li agradava que reposessin sempre demunt de son pit ample: un'arpa de sons planyívols y una hermosa de veu dolsa y ulls enlluhernadors. Y fent ressonar els címbals ab sos punys closos, cascabellejar sos brassalets y arquejar y giravoltar sas garlandas, afollava l'ánima ab l'habilitat del músich més destre, fent tornar rojas á las dansatrius, qu'oblidavan sas pantomimas al devant mateix dels mestres. Y un cop acabada la dansa, las hi omplía de petons el rostre, hont la suhor del cansament esborrava las lluhentors de la *tilaka*; y ab el buf potent, que li eixia dels llabis amorosos, inflava sas bocas, estrafent joyosament al rey dels deus y al sobirá d'Alakâ.

Si may son desitj el menava cap á nous objectes de plaher, sas esposas, endevinantli lo que tramava en secret, el sorprenían rialleras al bell mitj d'una voluptat, quan la meytat de la gaubansa estava encara per cumplirse. Més d'una volta'l lligavan ab sos cenyidors de perlas, amenassantlo ab la punta d'un dit, rosada y bella com els pétals closos d'una rosa, y castigantlo ab un esguart irat, tot arrugant las cellas.

Si á las nits, á l'hora propícia del amor, jeya d'esquena á sa companyona, sentía entressonyat els planys tímits de desitj de sa esposa enamorada. Y ab sa folla lascivia passava dels brassos de sas mullers als de las dansatrius més preuhadas; y ab els dits un-

---

(1) El gran poeta indi Kalidasa es prou conegut perque'ns entretinguém fent son elogi biográfich. Sols dirém que florí en l'antiga civilisació india y que si'ls erudits no están conformes en precisar la data de son naixement (donchs mentres uns la fixan un segle avans de J. C, altres la posan cap á l'any 1050 de la nostra era), ho están tots en regoneixe á Kalidasa com á un dels capdals poetas de la antigüetat, potser el més fogós y original, dotat d'una esplendorosa forsa imaginativa y d'una fantasía tan exuberant, que potser ha sigut ben pocas voltas igualada y may, á bon segur, sobrepujada. Kalidasa es autor dels hermosíssims dramas *Vikrama* y *Ourvaci*, *El regoneixement de Çakountala*, y de las magníficas obras poemáticas *La Tilaka del amor*, *Megha-douta (El núvol missatjer)*, *Ritou-Sanhâra (L'aplech de las estacions)*, *Koumara-Sambhava (El naixement del Deu de la guerra)* y *Raghou-Vança (La nissaga de Raghou.)* El fragment que traduhit oferím avuy als lectors de JOVENTUT, es el cant XIX de l'última de sas esmentadas obras.

tats del tint de las espatllas de las unas, marcava lleugerament els brassos de las altras. Y las reynas, excitadas per las violencias del amor y de la gelosia, encesas d'odi envers una rival orgullosa dels favors del sobirá, ofegant sa ira, trobavan, ab la escusa de la cerimonia d'una festa, el motiu d'assodollarse ellas mateixas ab las promesas d'amor que'l monarca de la terra las hi cumplia.

Quan al matí veya, ab els ulls encara lluhents de las gaubansas de la nit, á sas altras donas iradas devant de sa perfidia, llavors, plegant sas mans, apaybagava sos furors; mes sa feblesa en l'acte amorós las desacontentava novament. Y si en somnis se li escapava'l nom d'una rival, l' aborrian sense dirli, ploravan en silenci deixant las robas del llit plenas de llágrimas, y, revolcantse despitadas, trencavan sos brassalets y cenyidors preciosos.

Al endinzarse espressament pels caminals solitaris de sos jardins, de tant en tant li sortían al pas confidentas veladas, que ab un gesto li senyalavan els bressols de lianas, y un cop allá, tremolós, tement las iras de son ginecéu, assaboria febrosench la voluptat, estrenyent contra son pit á una esclava bellíssima, demunt d'un llit de flors.

A voltas, equivocant el nom d'una aymada, ne sentia á un'altra que li deya: — «¡Si pogués tenir la sort d'aquesta qu'anomenas, jo que tinch l'ánima encesa per las flamas del desitj!...»—Y quan ell s'havia llevat, son llit era esgroguehit y emporprat pels tints, ple de cenyidors trencats y de flors esfulladas, revelant tota la furia de la nit voluptuosa.

Y era ell mateix qui pintava'ls peus de sas esposas, mes sense posar gayre atenció en son trevall, perque sos ulls restavan seduhits al contemplar las graciosas curvas de las caderas, els delicats tormells y las qualitats hermosas, entrevistas per las cinturas afluixadas y á través de las telas finíssimas, transparentas com un esqueix de boyra.

A voltas els obstacles se redressavan devant de sos desitjos sensuals: al voler besar, una boca que fugia; al descenyir una vestidura, unas mans que s'hi oposavan; peró aytals refusaments no eran més que llenya nova qu'arborava'l foch de son amor.

Al enmirallarse sas donas en las inmensas placas de metall polit pera contar las senyals de voluptat que marcavan sos cossos, ell enjogassat y rialler las afalagava lúbricament, y ellas tancavan els ulls, avergonyidas de las imatjes que'ls metalls reproduhian. Y al alsarse del llit, á las primeras rojors de l'auba, sas aymadas, retenintlo pel coll ab la dolsa llassada de sos brasos, y alsantse de puntetas demunt dels peus d'ell, li demanavan el petó de despedida. Y tot son cos sentia una esgarrifansa de joya, més fonda quan els metalls reproduhian la nuesa de son cos clapejada dels tatuatjes de la ubriaguesa voluptuosa, que quan el reflectian ab tota sa jovenesa frescal, cubert de tiaras, joyells y vestiduras sobiranas, d'una fastuositat tan magnifica qu'arribavan á eclipsar l'esplendor mateix de Çakra.

Quan fugia, estenuat, del costat de sas esposas, ab la escusa d'un consell ab sos ministres, ellas, agafantlo pels rinxos de la cabellera, li barravan el pas tot cridantli: — «Ah, traidor!... Ja'ns ho pensavam! Ta fugida no es més que un subterfugi!...»— Peró més tart, rendidas pel cansanci d'una voluptat despiatada, l'abrassavan, adormintse demunt d'ell y esborrant, ab el contacte de sos pits enterchs, l'ungüent flayrós de sándal que'l tenyia. Y si á las nits s'isolava ab alguna cortisana en un clos ignorat, sas esposas, informadas per missatjers vetlladors, se presentavan devant d'ell tot dihentli: — «¿Cóm es que cercas las tenebras pera trahirnos?»— Y no trobant ja plaher en palparlas, ab tot y resplandir de bellesa com reynas de las constel-lacions, se trasmudava á la semblansa d'un camp de lotos *koumoudas* (1), passant las nits en clar y dormint de dia.

Las sonatrius d'esturments, ab sos llabis esgarrinxats per las flautas com per una mossegada, y ab sas cuixas despelladas al frech de la *vîna* (2) com per una unglada, li atiavan els desitjos ab sos esguarts inflamats que'l sufriment adoloria.

Quan proposava á sas cortisanas la representació d'una comedia, ell mateix las hi ensenyava, ab tots els detalls, cóm calia sentir un personatje y entrarhi adins, ab l'ánima, el gesto y la paraula; sostenint devant de sos amichs una veritable lluyta ab els histrions més hábils de la escena dramática.

Y, tenyit son cos ab el polen dels *cadambas*, coronat de flors dels *arjounas* y engarlandat de *corayas*, se perdia, durant el temps de las plujas, entre mitj de selvas artificials, sota voltas de cristall, hont hi sovintejavan els pagons estarrufats, de plomas irisadas, ubriachs d'amor.

Y no's donava pas ansia d'amoixar á sas aymadas, quan ellas se tombavan després dels combats voluptuosos, sinó qu'esperava que la veu fonda dels trons, rodolant per las alsarias, las fes girarse tremolosas y refugiarse en sos brassos.

Las nits del mes *Kârtika* (3) solia passarlas al cim de la més alta torre de son paláu, y allá, sota velariums finíssims, assaboria, voltat de sas esposas més bellas, las puras clarors llunars dissipadoras de las fatigas de la voluptat desenfrenada, en las transparencias blavosas d'un cel sense núvols.

---

(1) Aquesta variant del loto sols obra sas corolas al clar de lluna.

(2) Llahút indi.

(3) Octubre-Novembre.

Y escampant sa mirada pels grans finestrals de son paláu, que s'enmirallava en las ayguas quietas del llach de Sarayoû, al mitj del que hi sobressortia, voltada de cignes, una illa de sorra rosada, com l'arrodoniment graciós d'una cadera hermosa, se recordava del capbussar joganer de sas aymadas.

Sas donas afollavan sa luxuria, redressant, per una banda, sos cossos esbelts tots nusos, cerclats de joyells d'or rublerts de pedreria, semblants á lluminosos espectres siderals embolcallats per boyrinas aromosas d'encens y d'alóes; y per l'altra, closas dintre de sas vestiduras hivernals, més tentadoras encara per lo qu'amagavan, encenian sos desitjos fins al punt d'obligarlo á despullarlas y vestirlas continuament.

En las cambras més allunyadas de son paláu, ben á redós del alé gelat del vent, hi passava las fredas nits del hivern, tant propicias al exercici de la voluptat: y las flamas inmóvils que cremavan en las llantias de vori, eran els únichs testimonis de sas gaubansas.

Aixís que sas aymadas sentian esborronarse'ls presseguers ab las ratxas tebias del vent del mitj dia, portadoras de tendres perfums y de nous esplets de fecondació, esvahian las rancunias de sos pensaments, y, anyoradissas de sos afalachs, s'afanyavan á demanarli'l bes de pau. Y ell gronxantse festós en cisellats balancins, que dels enteixinats lluhents penjavan, se las asseya demunt dels genolls, y á la embranzida potenta dels esclaus, deixava anar la corda sense por, y apassionat las abrassava. Y ellas, al revenir las calors estivals, cubertas tan sols de glassas transparentas sembradas de perlas, ab sas caderas arrodonidas, festonejadas ab farbalans de pedras de tots colors, y ab els pits perfumats ab sándal, li servian begudas aromosas y geladas. Després d'haverse sadollat ab la frescor del licor espiritós, compost del such expremut dels préssechs barrejat ab las flors rojencas del jessamí, son amor, esvahit desde la fugida de la primavera, refloria de cop ab novells esclats de jovenesa.

La existencia del princep. fermada al carro del Amor, s'esmunyia ab rapidesa, assaborint no més que'ls goigs sensuals, que mudavan d'aspecte al compás de las constants variacions anyals del temps. Ab tot y despreciar la tasca de governar son realme, els altres sobirans restavan en pau, esporuguits devant de sa potencia guerrera. Mes un sufriment fill de sa intemperancia voluptuosa corcava lentament son cos al ple de la joventut, com la maledicció del anacoreta Daksha consumeix á poch á poch las lluhentors argentadas del astre de la nit.

Sense fer esment dels atinats consells de tots els fisichs del regne, may deixá de satisfer ni'l més petit de sos desitjos, per convensut qu'estigués del perill que corria al assadollarsen; perque tan despert estava son afany sensual, que no podia somniar ab la privació absoluta de sas gaubansas preferidas sense sentir una impresió dolorosa fondissima y punxenta.

Respirant ab pena, corsecat per la malura, pálit de rostre, parlant ab veu feble, caminant apoyat en llarga crossa, sense poder soportar el pes de sos joyells y de sas tiaras, era la imatje viva del home consumit pel foch del amor. Al contemplarlo moribond, sa nissaga feya l'efecte d'un cel capvespral, ahont la lluna s'ha empetitit fins á la sisena part de son diámetre; d'un verger plé de tronchs, quinas fullas y flors han marcit y escampat las rufagadas de la tardor; de una flama d'antorxa espetegant al punt de fondres.

Devant las temensas del poble de que son rey hagués comés el pecat de morir sense deixar posteritat mascle, els ministres, amagant la malaltia del sobirá, responian continuament:—«No tenen fonament vostras temensas! El sobirá vol oferir ben prompte un sacrifici, per obtenir un fill.»—

Ab tot y haver tingut més d'una esposa, sos amors havian sigut sempre xorchs fins alashoras, y no podia presentar cap fill pera correspondre al deute que ab sos avis ferm tenia. Mes, del mateix modo que la flama agonitzant no té forsas pera resistir las ratxas humidas del vent, ell tampoch en tingué pera soportar sa malaltia, que sobrepassava tots els esforsos dels fisichs del realme.

Y ab la escusa de la ofrena d'un sacrifici pera lograr sa curació complerta, els ministres, aplegats en els pórtichs del paláu al entorn del arxi-brahma, tan entés en els rites de las cerimonias supremas, posaren el cos del rey mort demunt d'una pira de fustas olorosas, y la encengueren entre mitj de can turias funerarias.

Tot seguit, els principals ciutadans, reunits en consell, oferiren l'honor de portar el ceptre imperial á una esposa llegitima d'Agnivarna que presentava totas las senyals ditxosas d'una gruixaria incontestable. Y l'in fant que d'ella nasqué, entre las llágrimas xardorosas llensadas devant de tan inmens desconhort y demunt las cendras encara calentas de sobirá tan poderós, fou desseguida sumergit dintre d'urnas d'or plenas d'aygua de neu, seguint antiga costúm cerimonial de tan augusta nissaga.

Y mentres la reyna portá en sas entranyas, per la felicitat de sos vassalls, el fruyt esperat ab tanta impaciencia, semblá feta á imatge de la Terra, que té amagadas en son sí fecond las flors y'ls fruyts, avans de que floreixin y esclatin; y desde son seti d'or, obehida de tothóm, voltada de sos ministres, triats entre'ls vells més venerables de las familias nobles, governá sempre, ab la més gran sabiesa,'l realme de son espós.

Traducció de S. VILAREGUT.

CONCERTS

A las moltas societats y agrupacions musicals ab que conta nostra ciutat, se n'hi ha afegit un'altra anomenada «Conciertos clásicos», dirigida pel distingit músich Enrich Granados. Doná sa primera sessió en el teatre Lirich la darrera setmana, y en el programa s'hi demostrá'l bon gust de son director, puig encara que no totas las composicions podian anomenarse clássicas, en cambi no hi ha dubte qu'eran ben escullidas.

Sentirem per primera vegada la *suite Holberg* de Grieg, qu'es una de las obras orquestals d'aquest autor que més ens han agradat. Dels cinch temps que conté, sobresurten la *sarabande*, per sa delicadesa de factura, l'*air*, en que s'hi troba un hermós tema magnificament densenrotllat pel quarteto de fusta, y finalment el *rigaudon*, de molt efecte per lo ben trevallat de sa orquestació.

En la segona part, el notable pianista Malats executá magistralment com sempre varias escullidas composicions, sobressortint la *Polonesa* de Chopin, que fou un prodigi de execució. El domini qu'en Malats té del piano es extraordinari, fins el punt de sorprendre la facilitat ab que executa las composicions més enrevessadas.

Ademés d'un *andante* de Cramer, que no ofereix res de notable, y d'un deliciós *minuetto* de Haendel, constituhian la part culminat del programa dugas obras del gran Bach, el mestre de tots els mestres: una *Fuga* pera orquesta que s'executava per primera vegada, hermosissima com tantas altras de aquest autor, y'l magnifich *Concert* en *re menor* pera piano y orquesta de corda, que ja coneixiam.

Passant á la execució qu'obtingueren las diferentas composicions enumeradas, hem de fer á en Granados la justicia de regoneixe que ha intentat fer Art serio, que totas las obras resultaren ben ensajadas, y que'l conjunt fou arrodonit, seguint la orquesta fidelment las indicacions de sa batuta. Per tota aquesta bona voluntat, y per la mostra que'ns ha donat de lo que pot arribar á fer si segueix posant las obras ab el mateix cuydado y serietat, aplaudim de cor al mestre Granados y li desitjém que'l éxit del primer concert vagi sempre en aument. Mes ab la mateixa lleal-tat hem d'aconsellarli que procuri pulir tot lo que sia possible, y anar formant ab sa orquesta conjunts que, si no arriban á la perfecció, s'hi acostin tant com puguin. Nosaltres ens acontentariam ab que comuniqués als seus músichs tot el sentiment que posseheix com artista de piano, y'ls hi fes dir las obras ab aquella exquisida delicadesa, ab aquella elegancia d'expressió que tantas vegadas ens ha fet fruhir. Puig si bé en algunas obras, com la *suite* de Grieg, no tenim res que dir per la execució qu'obtingueren, en cambi altras, particularment el *Concert* de Bach, no'ns produhiren de bon tros la mateixa emoció d'altras vegadas, y sense voler ens venian á la memoria comparacions que no hem de retreure aqui. De totas maneras, molt va fer com á *debut*, y molt més esperém que fará en lo successiu.

No podém menys de protestar de que uns artistas del talent d'en Granados y en Malats, admetessin un piano tan detestable com el que's presentá en aquest concert. La casa Estela segueix las tradicions de son antecessor Bernareggi en aixó de fer pianos dolents, ab soroll de caldera vella é impropis pera podershi lluhir cap concertista. Peró entre tots els pianos dolents, cap com el que sentirem aquest dia. Era un digne *pendant* del *hermós* cartell anunciador de la casa.

—

Un nou concertista de piano se'ns revelá á ca'n Parés, en la sessió que hi doná en J. Joaquim Nin. El gust exquisit que mostrá al formar el programa, va posarlo també de manifest al executar las diversas composicions del mateix. Deixeble d'en Vidiella, ha sapigut apendre d'aquest l'art de la dicció, la delicadesa de matisos, que fan del executant quelcóm més que un maquinista, y que donan á las óbras lo que tan dificil es trobarhi, aixó es, la interpretació personal.

En totas las composicions del programa'ns agradá molt, peró més qu'enlloch en las que requereixen dolcesa d'expressió. Devém citar en primer terme una preciosa melodía, *La tendra nineta*, de Couperin, compositor del sigle XVII, qu'es de las que fan sentir fondo y qu'en Nin digué magistralment. Altre tant podém dir de la *Sonata* de Scarlatti, la *Giga* de Graun, las *Papallonas* de Schumann y totas las demés obras executadas, entre las que n'hi havia bon número del compositor Grieg.

El piano era de la casa Chassaigne, y contribuhi al bon éxit del concert per sas excelents veus y bondat de registres. Ab aixó demostrá també en Nin el seu bon gust.

—

En la sala Estela doná la «Sociedad Filarmónica» un altre concert, casi repetició del de la setmana anterior. La novetat fou una *Sonata* de Grieg, dita per en Crickboom ab son talent de sempre. El *Cuarteto* de Beethoven ens produhi un efecte més gros encara que en l'altra sessió, sens dubte per la magnifica execució qu'obtingué, en la que feren prodigis els intérpretes y en particular son director.

—

El jove violinista Manén, que fa dos anys se'ns revelá com una notabilitat en son génere, ha tornat á presentarse á nostre públich. Confirmant la opinió que llavors ens forma-

rem, hem de proclamarlo com á verdadera eminencia del violí, en tot quant se refereix á la execució. Per ell no hi ha impossibles: es sorprenent la facilitat ab que diu els passatjes més plens de tota mena de dificultats, fins al punt d'ésser l'artista que trobém més similar á en Sarasate. Té totas las bonas qualitats d'aquest, y casi bé'ns veuríam apurats pera dir quin dels dos executa més. Quan en Manén arribi en expressió al punt á que ha arribat en execució, no tindrá rival.

També's presentá com á compositor donantnos á coneixe sa sinfonía *Catalonia*. La fogositat del temperament del jove violinista s'hi veu en ella reflexada, fins el punt de perjudicar en molts passatjes á la composició. En las quatre parts que la forman hi va desenrotllant varis motius populars catalans ab bastant coneixement dels efectes orquestals, si bé en algunas ocasions ab marcada tendencia als estridents fortíssims. Ab un xich més de sobrietat, tractant ab menys soroll temas populars tan delicats com *La filla del marxant*, qu'es un dels més ben desenrotllats, la composició guanyaría molt. No obstant, en el jove Manén s'hi descubreix al músich en que hi ha pasta pera fer quelcóm de debó, majorment atesa la poca edat que actualment conta, y lo molt que pot perfeccionarse ab la constancia en l'estudi qui revela unas facultats naturals en grau tan prodigiós.

—

Acabém ab una nota trista. Ha mort á Munich el célebre Kapellmeister Hermann Levi, eminent director d'orquesta á qui Wagner confiá la direcció de sas grans obras, y que portá la batuta com niugú en la interpretació d'aquell monument musical que s'anomena *Parsifal*. Avuy no tením temps més que per expressar nostre fondo sentiment al veure desapareixe un dels més fervents apóstols de la causa wagneriana.

Joaquím Pena.

TEATRES

La Pasqua de Resurrecció, coincidint ab els esclats primaverals de la Natura, que, com verge endormiscada,'s desperta joganera al primer bes del sol d'abril, marca en la vida artística de Barcelona, especialment en l'art dramátich, un cambi sobtat y ben especial. L'art serio desapareix per complert dels escenaris de nostres teatres, y mentres dura la temporada de primavera, l'aficionat se troba confós y desorientat al llegir en cartells y anuncis els programas sugestius de las funcions del día.

Molt curiós sería definir las causas misteriosas d'aqueix ensopiment del art dramátich y'l perqué del predomini de la frivolitat y lleugeresa en nostres escenaris durant dita temporada; més, existeixin ó no rahons satisfactorias qu'ho espliquin, el fet no es menys cert, y's repeteix anys y anys ab regularitat assombrosa.

Passant una lleugera revista, veurém que'ls espectacles que'ns han ofert els teatres aquesta primavera confirman nostra observació.

Els teatres Principal y Romea son els únichs qu'han cultivat l'art de debó, encara que ab més bona voluntat que fortuna. Es un teatre'l Principal que necessitaría una empresa de molta iniciativa pera desensopirlo, y companyías com la d'en Fuentes-Perrín no poden pas retornarli son antich esplendor. Ja varem fer notar un altre día que ni'ls elements artístichs que la componen, ni son repertori, son lo que tindrían d'ésser pera lograrho.

A Romea no hi passa res de nou. A las darrerías de la campanya, *La Filla del Mar* d'en Guimerá, las gastadas obras de repertori, qu'encara fan riure á n'aquell públich rutinari, y las magníficas decoracions d'aquell *esperpento* literari que'n diuhen *El comte l'Arnau*, fan el gasto esperant el próxim tancament de portas.

—

A Novetats, per més que diguin, no hi ha pas guanyat res la moral ab la fugida de la Mariani y la vinguda de la Soárez. Mes si la moral no hi ha guanyat res, tampoch hi ha guanyat la empresa: lo qual no ho acabém d'entendre, perque la tal companyía sembla feta expressa pera *monopolisar* tot aquell públich, numerosissim á Barcelona, que *sent* pels ulls. Públich lasciu per instint, li agradan las obras *verdas*, de situacions escabrosas y de llenguatje intencionat y de doble sentit. Totas las obras que'ns han donat son d'aquell color, y si bé algunas com *Il Mikado* y *La Piccola Bohème* resultan empalagosas, en cambi *Le Carnet du Diable* pot satisfer al més exigent. Francament inmoral per qualsevol costat que se la miri, es presentada ab gran luxo de trajos y esclat de llums. La Soárez, qu'es un breu compendi de la companyía, desinvolta y falaguera, diu son paper ab una intenció y desembrás sorprenents. D'ulls que parlan, d'expressió y moviments dúctils, y á més á més *paperera*, té magníficas condicions pel génere. Tal vegada hi haurá qui trobi qu'en conjunt las actrius y coristas no son tot lo guapas que podrían ésser, que's veuhen ossos que surten y pantorrillas primas. Això no es veritat més qu'en part, perque no ho son pas tot d'ossos: també's veuhen pells, y bonas pells per cert, y pantorrillas ben formadas; y en fí, unas ab

altras se poden ben empassar, sobretot tenint en compte que totas hi fan lo que saben, es á dir, ensenyan lo que tenen, que no es pas poch..

Francament: el públich *vert* ha caygut en un *renuncio* que'ns dona molt que pensar.

—

Al Tívoli hi actúa una companyia de *zarzuela grande*. L'ópera nacional, com diuhen els castellans. Y qué n'es de migrada y raquítica aqueixa ópera, si hem de jutjar per lo que'ns donan al Tívoli! *Marina* y *La Tempestad*, *La Tempestad* y *Marina:* heus aqui totas las novetats. ¿Qué fan els mestres? Y aixó qu'ara diuhen que un ministre pensa protegir l'art espanyol, y, dintre de la música, l'ópera *genuinamente española*. ¿Ja s'hi ha pensat bé, sant cristiá? Miri que l'ópera *genuinamente española* no es pas la *zarzuela grande*, no; ho havia sigut potser; mes avuy la qu'ho es, es... *la chica: el género chico*. Aquest es el que s'ha de protegir, perque aquest si qu'ho es de *genuinamente español*. El poble espanyol ho regoneix ab son aplauso. En ell s'hi troba la expressió artística més eloqüent y gráfica del estat psicológich d'aqueix poble; en ell s'hi veu retratat en cos y ánima, y en ell s'aplaudeix á si mateix al aplaudir als genis que tan al viu el saben sorpendre y retratar en sa miserable vida d'estancament y fatalisme. Si'l poble'l paga perque li agrada, els ingenis espanyols perque'ls hi pagan el cultivan, y l'art y'l negoci, el poble y l'artista agermanats en la suprema comunió d'ideals que'l captivan, sols esperan la *conmovedora sanción* del govern pera que baix sa protecció s'acabi d'encarrilar aqueix art simbólich que anys á venir será admirat per las generacions com una nova era d'or de las arts patrias.

Aqueixos dias, visitant els teatres de *género chico*, ens hem acabat de convence de que l'art dramátich á Espanya no té cap més cami viable. Sols en ells hi ha públich, y sols en ells s'hi guanyan diners. Fa verdadera tristesa veure'l poble abarraganat fins á tal punt, y fa més tristesa veure als autors, alguns d'ells de talent, més abarraganats encara.

Al teatre de la Gran Via varem veure l'altra nit *El choque de trenes* y *Viaje de instrucción*. La escena, en la primera, representa una estació. Hi passan unas cosas en la tal estació, que sols pot arribar á imaginarlas un cervell desequilibrat ó un home tranquil que coneix la estupidesa del públich. Una dona gelosa escampa la falsa noticia d'un topament de trens á fi de que torni tot seguit el seu marit, empleat qu'ha abandonat son lloch per anar á una cita. L'acció s'embolica ab un tipo qu'espera á sa estimada, la mare d'aquesta qu'espera á un altre gendre rich y que també es esperat per la policia; encara hi ha un músich que se li ha escapat el tren y uns empleats idiotas que no fan més que tonterias. Tot aixó lligat á la bona de Deu. Tothóm diu lo que vol y perque vol, canta ó balla, riu ó plora perque si. Que n'hi deu haver costat d'amohinos al autor! Hi ha una escena que val tots els diners: La gent espera l'arribada del tren. A esperar el tren en aqueixa estació no més hi van homes y donas joves que sápigan ballar, y, además, tants homes com donas. ¿Veritat, senyors Alfonso y Banquells? Está clar, joves y tan ben aparellats, ¿qué poden fer mentres esperan? Ballar! Y, *vóltala Manela!* S'arrencan ab un pet de ball que fa glatir. Sols una cosa'ns preocupa: ¿Que no'ns el podria dir l'autor el nom d'aqueixa estació ahont s'hi balla ab orquesta y tot?

Viaje de Instrucción no es tan desballestat. Al fi y al cap en Benavente y en Vives son homes de talent. Mes el talent y'l *género chico*'s donan bofetadas; qui s'hi fica s'enmascara; y per'xó l'obra, ja que no un disbarat, resulta mansa, ridicula en moltas ocasions, é insubstancial sempre. El verdader ingeni, la sátira fina, la observació justa y la imaginació fresca, no hi caben dintre dels grollers motllos caracteristichs del género. Per ell, s'ha d'escriure, lletra y música á pams, segons un patró estatuhit, y depressa, depressa, perque si no s'encerta se'n pugui fer tot seguit un'altra; hi ha un *clixé* per cada mena de tipos; toreros, manolas, artistas, princeps, etc. Han d'ésser *de tal manera*, tallats pel patró consagrat, y d'aqueix patró ningú pot sortirsen. També hi ha un patró pels recursos escénichs, per las situacions cómicas, pels *números* de música y fins pels xistes, qu'han d'ésser grollers y xavacans. Massa fins é ingeniosos, ningú'ls entendría.

No hem d'insistir per avuy, perque més que parlar de l'obra parlém del género. Del género hi ha molt que dir, y no acabariam. En quant á *Viaje de instrucción*, sols dirém qu'encara que atenuats, s'hi troban tots els dits defectes. Com á proba, citarém un parell de xistes cassats al vol: — *¿Por qué habéis cerrado la vidriera?* — pregunta l'amo d'un hotel á un criat. — *Porque hace frío.* — *Abridla tonto; ¿queréis desacreditar nuestro clima?* — Un altre: Se parla d'un secret d'Estat: — *Resulta un secreto de Estado... interesante!* — Son els millors de l'obra.

En serio y convensuts ho fem constar: Creyém que tant en Vives com en Benavente son capassos de fer obras d'altra empenta, mes si segueixen per aquest camí, s'estimbarán en l'abim de la vulgaritat, qu'al fi del mateix se troba.

Emili Tintorer

LA IDEA

No neix res, ni res mort en esta vida;
no hi ha res nou ni vell en l'Univers;
las forsas se transforman, la materia
cambia de nom: res més.
La nuvolada que la pluja amaga,
es vapor d'aygua qu'á la mar ha prés
y després de la pluja, á la mar torna
per rius y per torrents.
No germina la terra, que transforma
la llevor enterrada, en gayas flors:
la materia no mort, ha viscut sempre:
tan sols cambia de nom.
Lo nin que neix del ventre d'una dona,
no neix, es sols llevor qu'han infantat:
del cadavre qu'enclotan sota terra
nova vida'n vindrá.
Mort y vellesa ¡enrera!... No vos temo!
sou mots estúpits d'ensopit cervell...
en l'Univers la vida es sempre eterna
y l'home may es vell.

No neix res, ni res mor en esta vida,
no hi ha res nou ni vell en l'Univers;
las forsas se transforman, la materia
cambia de nom: res més.
... Mes sí! Una cosa sols al món es nova;
hi ha una cosa tan sols que surt del *res:*
una forsa que neix y creix: *la idea!*
Sols la idea y res més!
Oh, joventut! Trevalla sense treva;
al fons de ton cervell hi germa un sol
qu'aclarirá la fosca..... Salve, idea,
qu'il-luminas el món!

BENJAMÍ ROMO MAS.

NOVAS

Han sigut multats per l'autoritat els periódichs *L'Atlántida* y *La Ilustració Llevantina.*

Ademés, ha sigut amonestat *Lo Pensament Catalá*, y suspesa la publicació del diari *La Veu de Catalunya*, aixís com la del nou diari *La Creu de Catalunya*, després del tercer número.

A tots'ls manifestém el nostre sentiment.

—

Don Lluís Suñer y Casademunt ens ha enviat son idili en un acte *La font dels enamorats*, estrenat també á Romea durant el passat mes d'abril.

—

S'ha publicat, elegantment imprés á «L'Avenç», el drama del Ignaci Iglesias *La Resclosa*, estrenat ab gran éxit á Romea'l novembre del any passat.

Remerciém al autor l'exemplar que'ns dedica.

—

Hem rebut el quinzenari *Badalona Federal* y la revista *El Ateneo Obrero de Badalona.*

Queda establert el cambi ab dits periódichs.

—

Hem rebut una serie de tarjetas postals que semblan voler representar vistas de Montserrat; el respecte qu'ens mereix la Montanya y'l nom de l'autor dels cromos, que sab fer cosas molt millors, ens privan de donar nostra opinió y sols podém manifestar el desitj de poder aplaudirlo en trevalls més artístichs.

—

Ab motíu d'una festa que li dedicaren alguns lletrats de Perpinyá, Mr. de Carsalade du Pont, nou bisbe d'aquella diócesis francesa, refermá una vegada més, continuant las insinuacions qu'esgraná en sa Pastoral d'entrada, l'afecte que professa á n'aquella terra que, ab tot y ésser dintre la vehina República, es catalana, y ben catalana. Al férseli coneixe las xamosas *Montanyas regaladas*, cansó tan bella com anyorívola, y altras de la nostra bella terra,'ls recomaná la conservació de las costums y de la llengua, dihentlos ab vera convicció: «Parléu y cantéu en catalá. El jorn que deixaréu de ferho, no seréu pas rossellonesos.»

No faltá, com no podía faltarhi, un amorós recort per nostre Mossen Cinto, á qui tant ayman els rossellonesos.

—

Preguém als suscriptors de fora Barcelona que no estiguin al corrent del pago de suscripció, procurin ferlo efectíu dintre la brevetat possible, si no volen rebre ab retrás el periódich.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.
No's tornan els originals.
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

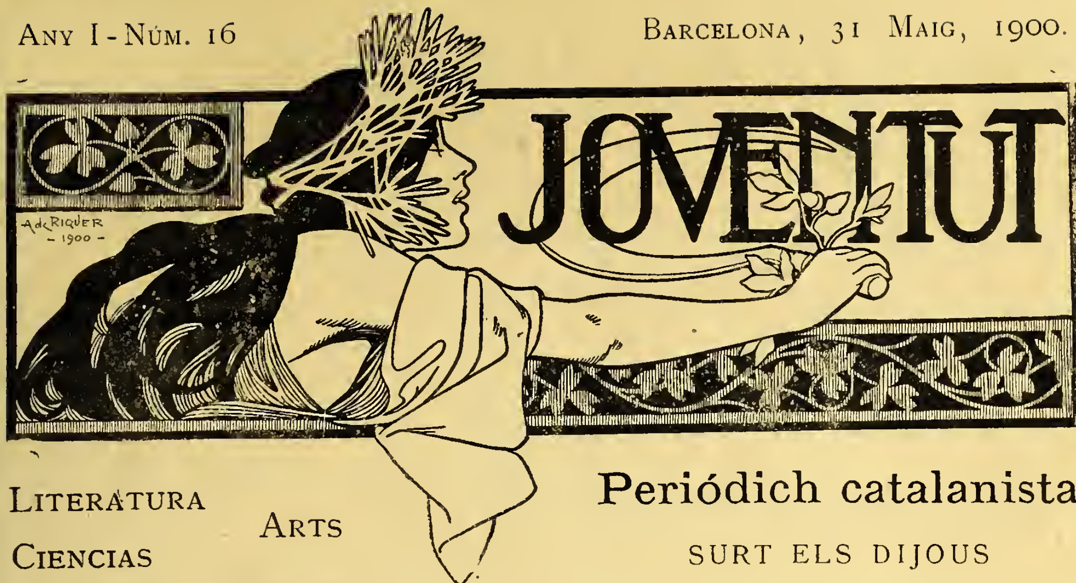
CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.
Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.
Estranger: Un any, 8 pessetas.
Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.
Als que's suscriguin fins á fí d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

ANY I - NÚM. 16

BARCELONA, 31 MAIG, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.

» ATRASSAT. . . 25 »

LA MODERNA OLIGARQUÍA DEL INTEL-LECTE

Entre'ls antichs grechs, tot gran pensador, el producte inconscient de la seva cerebració, li semblava un miracle, y per tant, se creya en poder de la Veritat absoluta. Lo mateix havia passat y passava á Babilonia, Persia, Egipte, etc., ahont las concepcions genials eran tingudas per revelacions directas dels Deus, sobre la essencia de las cosas.

Aixó feya que'ls grans pensadors vinguessin á ser uns déspotas, uns tirans del esperit. Y aixis es que la historia de la Inteligencia, á Grecia, revesteix un carácter de violencia y d'aventura semblant á la de varis partits que's disputessin la monarquia absoluta. En Orient, arribant ja á la imposició dogmática, casi ni menys hi havia lluyta. Els vensuts eran tinguts com adoradors del Mal, y per tant destruhits, ó guardats en esclavitut perpetua.

D'aquesta manera d'ésser del pensament en l'Antiguitat, va resultarne'l *Magister dixit* en la Edat Mitja. Aixis Aristóteles, emigrant d'Atenas á Alexandria, Persia, Córdoba y la Sorbona de París, després d'ésser passat pel filtre egipci, pel mazdeista, per l'alarb y finalment per l'escolástich, va estalviar de pensar á tota la gent ortodoxa, y va produhir sols aquells exércits d'ergotistas, disputadors estérils qu'omplian inútilment *infolios* d'*ergos* y *distingos*.

La santa insurrecció del Intel-lecte lliure, produhida per la Ciencia, que de cada home'n fa un autor de las sevas propias observacions y experiencias, ha fet impossible aquesta tirania del esperit. L'esperit d'análissis, y un gra d'escepticisme sobre'ls resultats de la observació agena, s'hi oposan. El periodo dels tirans del esperit ha passat ja.

Va venir, inmediatament després de la Revolució, l'intent de que tot fos igual, de que'l bestia, com el sabi qu'observa, el que no té energias acumuladas, com el que'n porta moltas, poguessin dar productes iguals. D'aqui lo dels titols que donan suficiencia, etcétera. Peró aixó no ha passat d'un pur intent. En las esferas de la Superior Cultura sempre hi ha hagut y haurá dominació ó in-

fluencia; peró aquesta dominació, aquesta influencia que dóna forma y direcció á las generacions novas y arquitectura'l Món, cambiant el modo d'ésser en la superficie de la Terra, avuy está en mans d'una oligarquía del esperit, y per tant, no es ni tiránica ni perillosa. Tothóm que tingui forsa mental pot serne. Tot se renova continuament. Ja no hi ha dogmas. Es una vera República del Intel-lecte. A despit de tota separació geográfica y politica, á través dels estats, s'está formant una societat SUPERNACIONAL, quals individuus, cada un ne val per molts, y's coneixen, y s'entenen, y pot entendrels tothóm que tingui'l cor ample y la inteligencia oberta. Els primers sabis, els pochs grans filosops, els artistas superiors forman aquest cenácul universal quals dictats obeheixen tots els pobles sens imposició de cap especie. La superioritat intelectual qu'avans creava hostilitat, avuy uneix. L'Home superior va rodejat d'un estat major y's nodreix en la massa, y per ella produheix, y en bé d'ella.

Aixis pot nedar en la vida seguint una corrent propia, fins contra las corrents establertas per altres, segur de trobar qui l'ajudi á obrirse pas, gent que'l segueixi. Ni la tirania qu'alguns han volgut restablir apoyantse en las massas, pot res contra aquest exércit sagrat d'esperits selectes, que cada un combat sol en una direcció, y tots fan armonía. Tots se comprenen; cada un es son Rey. Son lliures. Cada un prefereix morir á sotmetres. Aixis d'aquests núcleus aristárquichs va elaborantse la societat futura, tant més sólida quant més móvil y flexible sia, tant més lliure com més sia *ell mateix* cada un dels individuus que la componguin.

Aixis s'evita l'acció depressiva que tota gran potencia intelectual exerceix després de la seva acció llibertadora.

POMPEYUS GENER.

CREPÚSCUL D'HIVERN

Cosi tra questa
Immensità s'annega il pensier mio:
E il naufragar m'è dolce in questo mare.
LEOPARDI.

El crepúscul d'Hivern es trist, d'una tristesa mortal, en la cambra solitaria, il-luminada pel foch d'una llar inmensa. La flamarada que creix rosegant els boscalls, que s'entortolliga flexible, entre'ls espetechs de la fusta que gemega, y's mitj apaga á voltas pera desferse en densas fumaredas, me parla un llenguatje confós, barboteig de cosas mortas, d'existencias passadas.

Els miralls de Venecia m'ofereixen, á travers de las teranyinas y de la pols, la visió mágica de refinadas galanterias, de modals aristocrátichs, de vestits elegantissims y senyorials. M'ofereixen revelarme'ls secrets de moltas ánimas, l'interior de vidas ditxosas, passadas entre sedas y perfums, alegrías y dansas, y també las tristesas y'ls somnis de sers desgraciats y malaltissos.

Y la cambra solitaria, aclarida per un foch d'infern, reviu orgullosa, sota la destrucció implacable del temps. El mobiliari destenyit, peró encara superb y fort, lluheix el groch d'or vell dels seus millors dias, quan las mollas dels grans sillons cruixian sota'l pes de aristocráticas senyoras de blancas perrucas. Els majestuosos tapissos, epopeyas homéricas y cants d'Ariosto, cubreixen las parets, ab cayent sever y ab lassitut alhora.

Bronzes y marbres, quadros pastorils, *bibelots* artistichs, cortinatjes, llantias de cristall de roca, porcellanas maravellosas, capsetas de marfil, armariets deliciosos, gerros pera flors cuberts de miniaturas; totas las obras mestras del art luxós, refinat y lleuger del sigle XVIII devenen animadas. D'un vell *stradivarius* brollan veus afogadas, sons d'una dolcesa infinida, com si acariciés sas cordas el frech d'una ala invisible.

Y's realisa una resurrecció, solemnial y graciosa. Tal succehiría si s'alsés del seu sepulcre una momia de plechs rígits, y'ls violins, al mateix temps, cantessin un ayre jovenívol de Mozart.

—

A travers dels vidres glassats, en la llum descolorida del crepúscul, veig els vells xiprers d'una verdor fosca y ombrivola, mentres els demés arbres despullats tremolan de fret.

Y penso que'l món es una gran tragedia y que nosaltres som uns actors ben desgraciats. Penso que las lluytas de la vida, els éxits y las caygudas, els enlluhernaments y las de-

sesperacions, no valen aquests moments de calma misteriosa y trágica, aquest reculliment devant d'emocions inexplicables, que no sé si son goigs ó tristesas, peró que'm parlan al cor ab un llenguatje may sentit fins ara. Y aixi'm llenso, de ple, en aquest mar antich, per oblidar y viure alhora. May m'ha semblat tan hermosa aquella frase de Maeterlinck: «La vostra ánima sols floreix en el fons de las nits tempestuosas?»

G. Zanné Rodríguez.

COM LAS FLORS

Retall del diari de Fanny.

Juny, 10. — Avuy fa tres mesos que vaig arribar á aquest poblet, ahont els metjes m'han enviat pera ferme recobrar la salut perduda en ma vida de disbauxa. El poblet es petit y molt bonich: sembla de pessebre. Els ayres purs d'aquesta encontrada m'han revifat; las ayguas van dominant de tal modo la malaltia, que ja no semblo aquella dona magra y groga que ni podia tenirse dreta.

Al llevarme, m'he sentit com en mos temps de noya, ab ganas y forsas pera correr y saltar, ab un dalit que fa molts anys no hi tingut: semblava que tornés á ma infantesa, quan escapantme de casa, aprofitant las estonas que no hi eran mos pares, anava á jugar ab els altres xicots y mossas... ¿Qué farán aqueixos ara?... De quan tenia divuyt anys, que vaig fugir, no he vist may més á ningú del poble... ni á mos pares... ¿Son vius ó morts?...

Deixant corre aquets pensaments me vesteixo. Al acabar me miro al mirall, y alashoras comprench que no hi puch tornar més al poble: tothóm me miraria ab menyspreu; que no'ls dech veure més als meus pares: la cara'ls hi cauria de vergonya. La pageseta d'avans es avuy una senyora, ó al menys ho sembla. Senyora!... Si, de tothóm que la vol!... En aquest poblet me creuhen viuda d'un senyor rich, me respectan y m'estiman; si s'enteressin de qui soch, me treurian á pedradas. La sort es que ja va tornant la salut perduda, y prompte estaré bona del tot. Y alashoras... ¿qué faré?... ¿ahónt aniré?... Altra volta á ciutat, á ser una de tantas flors que s'ofereixen al que passa pera que las prengui, y que, mentres son frescas y fan goig, son estimadas per lo que aparentan, no per lo que valen, y quan son marcidas las llensan.....

Cap á las vuyt surto á passeig pera distreurem, per allunyar recorts que m'entristeixen; vuy alegria, vida, sol, ayre... No vuy pensar en ahir... no vuy pensar en demá.

No feya pas molt que caminava carretera amunt, quan vaig veure un aixám de quitxalla del poble, noys y noyas de vuyt á tretze anys, que jugavan en un camp vehi. Al veurels, me torná á la memoria ma infantesa. També jo hi havia anat á jugar ab la canalla á fora'l poble. Alashoras vaig comensar á apendre lo que no devia saber, á sentir cosas que no podia sentirlas. La meva ignoscencia va rebre'l primer sotrach, que fentla trontollar y minvar en forsa, va preparar la cayguda de més tart.

Vaig seguir mon camí. Apartant l'esguart d'aquell quadro y deixant á un cantó la carretera, vaig dirigirme camps á través cap al lloch solitari ahont anava casi cada jorn á meditar. Me deixava guanyar per la melangia. El paissatje s'assemblava al de ma terra

abandonada, com una gota d'aygua á un'altra; camps de blat, ab sas herbas dolentas y encisadoras rosellas; camps d'ordi, de cibada, de blat de moro... aqui gatosas, allá esbarsés, margaridas, clavells boscans...; més endevant s'hi veyan horts, ab algún roser, fruyterars... y allá, més amunt, la riera, avergonyida de tan poca aygua com duya; y al lluny, com á march del quadro, el bosch ab sos pins, roures y alzinas... Avans d'arribar á la riera, vaig trobar una parella d'enamorats (cap d'ells arribava als setze anys) explicantse son amor, dihentse sos pensaments, ja enrahonant, ja callats, ab el llenguatje dels ulls y las estretas de las mans, que duyan agafadas. També ho havia fet jo! també m'hi havia passejat agafada de la ma del xicot! Era l'hereu d'una de las masias més ricas del poble, era'l més guapo y'l millor sarauhista de la comarca; ja'l recordo, ab son trajo de vellut fi y sas espardenyas!... Varem renyir per una futesa: perque per la festa major, al envelat dels senyors, vaig ballar ab un altre heréu de la comarca, que l'endemá va venir á trobarme á la font. Quins temps! y qué felissos!

En ma passejada vaig cullir flors del camp, y al arribar al bosch, tot seguit vaig dirigirme al lloch de sempre, y allí, assentada en un tronch de roure, meditava tot mirant l'aygua que reguerot avall anava cap á la riera y després als camps á donar vida á las plantas. Als meus peus hi havia motas de flors que cada jorn veya; may las havia tocat per un cert respecte, avuy n'hi fet un pomell qu'he posat sobre mon pit. Tot mirantme las flors pensava en ma vida de ciutat, ahont buscava inútilment divertirme y no feya altra cosa que servir d'instrument de diversió y plaher als que'm pagavan; ahont els homes de bé'm llensavan miradas de desitj, y las donas, unas de menyspréu y odi, y altras d'enveja. Quina vida!... Y pensar que quan comensi á ser vella ó no serveixi'm deixarán y llensarán com las flors marcidas... M'entraren ganas de plorar, y vaig agafar las flors que duya, y omplintlas de petons las hi deya: «No vos llensaré jo quan vos marciu, no!» Y al dirho creya qu'aixís tal volta no'm llensarían á mi demá. De prompte vaig sentir un xiu-xiu de conversa, no molt lluny de mi, y'l remor d'un bes, al moment contestat... M'also poch á poquet, miro per entremitj de las fullas, y vaig veure un'altra parella d'enamorats, ja més grans, qu'abrassats se besavan ab passió... Al veurels el cor se'm nuá. Aixís vaig caure jo! en lloch semblant, als brassos d'un senyoret de ciutat que m'encisá y enganyá com un vil, y que'm deixá sola, abandonada y sens recursos en mitj de la ciutat desconeguda pera mi. Y mas llágrimas lliscavan cara avall silenciosament com las ayguas del reguerot, y l'arrepentiment nasqué. Si, volia tornar á mon país, ab mos pares, demanalshi perdó... y fugir del bosch ahont havia vist un crim igual al que jo purgava. Al eixir, aqueixa impresió va passar, y ja tranquila comprenguí qu'era impossible tornar enrera. Jo era la flor cayguda que'l riu impetuós s'emporta cap avall y que la corrent va esfullant; que no pot tornar enrera, ni ser com avans, sinó que deu seguir avall fins que'l riu la deixa á un costat, al lloch dels inútils, dels aburrits, dels desgraciats... Y en mon dintre vaig decidir seguir avall, sense ni tan sols probar de deixarla, puig era inútil.

Al tornar á casa, poch avans d'arribar á la carretera, al lluny vaig veure la parella que sortia del bosch, ell serio, ella trista y plorosa tot aixugantse'ls ulls ab son mocador. Y sos cabells voleyavan despentinats... Igual que jo! Son fi será'l meu! En mitj de la carretera anava l'altra parella més joveneta, deixaits de la má, rojos abdós y sense dirse una paraula. Farán com els primers! Y aprop del poble la quitxalla tornava,'ls noys grans fent parella ab las mossas. Totjust comensavan! Quán s'aturarían! Eixos grupos no eran més que vistas del cinematógraf de ma vida passada.

Al entrar á casa estava decidida á tornar á ciutat lo més prompte possible... Quina sorpresa la meva al trobar que m'esperava l'amich preferit, el que creya estimar... Ab besos y abrassadas vaig oblidar mas preocupacions... y ell contemplantme amorosit, al veurem roja de la caminada y del sol, exclamá: — «Qué hermosa estás, Fanny, y qué fresca! Semblas una flor!» — Aqueixas paraulas tendras y alegras m'entristiren de nou, desvetllant mos negres pensaments...

De brasset baixarem al jardi, abdós silenciosos. Ell, l'amich benvolgut, sense dir una

paraula cullia las flors més xamosas y'n feya un pomell que m'oferi dihentme:—«Té, per tu las he cullidas»,—y volia arrencarme'l pom de flors boscanas que duya en mon pit y que ja eran boy marcidas. Vaig tènir un moment de protesta; jo volia defensarlas aquellas flors...—«Son pansidas, ¿no ho veus?—afegi, y veyent ma recansa en llensarlas, somrihent digué: — «Es son desti: la flor mustiga's llensa»...—

—«Es veritat»—li vaig replicar, y mos ulls se negaren de llágrimas silenciosas, silenciosas com la meva pena...

JUNY, 11 (mati). — Mon amich ja es fora.

Avuy me'n torno á ciutat, á seguir com avans... ¡Quan me marceixi!...

TRINITAT MONÉGAL.

LA RATA DINTRE DEL FORMATJE Ó L'ESPÍA DEL GENERAL PRIM

Del meu llibre de memorias (en preparació).

1867-68

En aquell temps lo noranta nou per cent y pico dels espanyols ja no podían aguantar més. ¡No podian!

Y fins n'hi havia que se'n havian hagut d'anar fora d'Espanya. ¡Fora d'Espanya!

En Sagasta, en Ruiz Zorrilla, l'Aguirre, l'Olózaga, en Castelar, en Pi y Margall, en Becerra, el general Pierrad, el general Baldrich, el general Lagunero y molts altres, eran á Paris.

El general Prim era á Londres.

L'home que á Espanya feya y desfeya era don Ramón Narváez, que si no tenía gens de talent, tenia en cambi molt carácter y molt malas intencions.

Nostre Senyor se'n va endur á n'en Narváez el dia 23 d'abril de 1868. Y contan las crónicas que'l capellá que'l va ajudar á bé morir, li va exigir que perdonés á tots els seus enemichs, y que don Ramón li va contestar:

—Ay, Pare, jo no'n tinch cap d'enemich, no m'en queda ni un: ja'ls he fet fusellar tots.—

Mort en Narváez, se va encarregar de continuar la seva obra en González Bravo. Va ésser el seu govern una segona edició, sense corretgir.

Per treure alló que hi havia, se treballava molt dintre d'Espanya; peró se treballava molt més y molt millor á París, y sobre tot á Londres, perque allí hi havia en Prim, que era el que comandava á tots els que feyan feyna pera fer caure aquella situació.

Per lo tant, lo que més preocupava á n'en González Bravo era lo que'l general Prim pensava, lo que'l general Prim deya, y sobre tot lo que'l general Prim feya.

Y pera poder saber lo que pensava, lo que deya y lo que feya, varen sortir de Madrid emissaris pagats á pes d'or.

Y tanta feyna va fer un d'aquestos emissaris que, ab molt malas arts, va poder conseguir que algunas de las cartas que'l general Prim rebia, passessin del seu poder al d'en González Bravo.

Com que de conspiradors n'hi havia per tot arréu y fins á la vora y tot del President del Concell de Ministres, un personatje lliberal, dels més liberals, que per fortuna encara viu, y que allavoras era á Madrid, quan va tenir noticia de lo que passava, va enviar á Londres un amich de confiansa, á qui en Prim va contestar que sabia molt bé qui eran y lo qu'eran tots els qu'entravan á casa seva, que ademés ell destruhia totas las cartas de compromís desseguida d'haverlas llegit, y que per lo tant era absolutament impossible lo de la sustracció.

Peró tan bona manya se va donar el personatje lliberal que vivia á Madrid, que'n va poder arreplegar una de las cartas robadas al general Prim; y quan la va tenir va fer tornar á Londres al mateix emisari de confiansa, que va fer el viatje boig d'alegria, primerament perque prestava un gran servey á la Revolució, y en segón lloch perque la primera vegada en Prim, malhumorat per l'avís que li donavan, no l'havia rebut ab la cortesia y amabilitat qu'era d'esperar.

A la segona vegada, sí que ab tot y lo sotrach tremendo que va produhir al general la vista de la carta robada, el va rebre ab tanta cordialitat, que'l va obligar á quedarse á casa seva á viure ab ell.

—

Tres ó quatre dias va permaneixe'l gene-

ral ab el neguit qu'es de suposar, no podent atinar de quina manera la carta qu'ell creya haver tirat al foch, podia hàver anat á parar á las mans d'en González Bravo.

Peró romiant romiant, s'ho va poder explicar. Ja era veritat qu'ell totas las cartas de compromis las tirava al escalfa-panxas, peró com que'l fugó era pera carbó de cok, resultava que moltas d'aquestas cartas, que'l general desde'l seu silló, després d'enmatxucarlas las llensava, algunas vegadas anavan á sota del fugó.

Ara faltava descobrir qui era el traydor que d'allí las hi robava. No més sabia de cert que no podia ésser cap dels seus criats, perque ja estava ben segur de que tots ells fins la seva vida haurian donat si hagués convingut.

Havia d'ésser per forsa alguna de las personas entrants á casa seva. Va fer llista una pila de vegadas, sense poder pecar en cap de las personas que'l visitavan.

Neguitós, frenétich y casi desesperat, va decidir experimentar á tothóm sense exceptuar á ningú.

Y tal dit tal fet.

De un á un, ab qualsevol pretext, feya entrar en el seu despatx á totas las sevas visitas; mentres durava la conversa se presentava un criat del general ab tres ó quatre cartas (simuladas, per supuesto). Després de llegirlas *(ab permís del visitant)* las tirava á puesto. Després, també ab permís del visitant, sortía del despatx ab qualsevol excusa, y quan veya que las cartas enmatxucadas eran en el seu puesto, donava per terminada la entrevista y feya entrar un altre amich, y després á un altre y á un altre, fins que al ultim va caure en la ratera un senyor d'edat que cada dia visitava al general un cop ó dos, á recordarli que de tan lliberal y tan disposat á tota classe de sacrificis no n'hi havia cap més.

La indignació del general Prim va ésser tal, que ab l'intent d'escanyar al espia,'l va agafar pel coll; peró no va tirar endevant desarmat pels xixanta anys del delinqüent que, plorant y de jonolls, va dir al general:

—Si, senyó; si, jo soch un miserable, un traydor que ha abusat de vosté villanament. Pera mantenir á la meva numerosa familia vaig haver d'acceptar del govern espanyol el cárrech que desempenyo. Matim, ja'm pot matar, perque ho mereixo.

—De matarlo ja'l mataré, peró no pas avuy. Vosté seguirá cobrant del govern espanyol, peró'm servirá á mi. Comunicará al govern tot lo que jo li digui y absolutament res més.

Y aixís va succehir.

Y en González Bravo se tornava tarumba perque no podia ni somniar que aquell agent tan *espavilat* y tan *fidel* li fes á saber que'n Prim era á Londres, quan n'era fora; y que no era á Londres quan conspirava allí de valent. Es á dir, que desde allavoras l'espia en comptes de servir al *cuyner*, va servir al *gall*.

Y això va fer que, completament despistat el govern, en Prim pogués sortir de Londres, arrivar á Cádiz y allí ferhi'l seu fet.

ALBERT LLANAS.

PRIMER BES

Entre mos somnis color de rosa,
un d'ells m'agrada més que'ls demés:
aquell que't miro jove y hermosa,
sobre mas galtas posant febrosa
ton primer bes.

Quan sapigueres que t'estimava,
á flor de llabis te va venir;
jo vareig véurel: te'l demanava;
y obrintse'l cálzer que l'estotjava,
va ser per mi.

Entre tos llabis frisós neixía;
sobre mas galtas se va desfer;
desd'alashoras ma fantasía
gronxa que gronxa de nit y día
ton bes primer.

RAFEL FOLETS Y CAPDEVILA.

L'ECLIPSE DE SOL

La nota *más saliente* de la setmana ha estat, sens dupte, l'eclipse total de sol de dilluns passat, y encar que Barcelona no sigué tant ditxosa com Elche, Santa Pola, Plasencia, etc.... ahont la enlluhernadora llum solar fou eclipsada totalment, també disfrutarem per'xó poch ó molt del grandiós espectacle natural, y ben contents podém estar de las nou décimas parts d'eclipse que'ns tocaren, al pensar que á Paris, ab tot y ser el *cerebro* d'Europa, no n'atraparen ni un través de dit.

Tornant á Barcelona, lo qu'es el dilluns, á primeras horas de la tarde, tothóm tenia esgarrifansas astronómicas, tothóm se sentia *Flammarión* ab més ó menos forsa, y en general, l'eclipse anunciat ab tant de bombo y platerets, havia despertat viva atenció entre la major part dels barcelonins.

Peró com que aquestos ja sabém que *se pasan de listos* y tot sovint beneytejan com en lloch del món, no faltaren els que, al preguntarloshi:—«Que ja está á punt per l'eclipse?» —contestessin *glorificat á maitines* ab aquell tan socorregut desdeny de la gent *ase* per naturalesa:—«Y ara, que's pensa que hi crech ab axó que dihuen els diaris?... Axó es bó pels tontos!»

Para verdades el tiempo, que deya el pobre Zorrilla. Molt avans de las tres de la tarde del dilluns passat, quasi tots els terrats, *mirandas*, torratxas, colomars, torras y campanars de Barcelona, eran plens de gentada, que, malgrat la forsa de *los rayos solares*, que picaban de valent, al mitj de las blavors encesas d'un cel sense núvols, aguantaba l'enlluhernament aclaparador de la xardorosa mitj-diada primaveral, atreta per la magneficencia del espectacle, disposantse á fruhirne, armada d'ulleras de llarga vista (á falta d'*equatorials* perfeccionadas), vidres fumats, miralls, y cossis plens d'aygua. Las máquinas fotográficas de totas midas y sistemas no hi mancavan tampoch. El dia era radiant, esplendorós; el sol, brillava ab tota sa forsa, moments avans de comensar la funció. L'encantament boyrós de la montanya de Montjuich y de las serraladas del Tibidabo y Sant Pere Mártir, dominavan, ab la linia blavosa y lleugera del mar encalitjat, l'escampall atapahit d'edificis barcelonins, mitj partit per la nota d'un vert d'esmeragda de coixi de vellut, formada pels plátans inflats de las Ramblas y Passeig de Gracia.

A través del vidre fumat, el sol semblava una taronja lluminosa y aplanada, quan varen sonar mandrosament las tres en el campanar de la Catedral. Rellotje en má esperava la gent ab vera curiositat la presentació de la lluna qu'havia de apareixe, segóns els cálculs dels astrólechs, á las 3 horas, 7 minuts y 22 segons de la tarde. — «*Acudiría á la cita?*» — que diria algún diari castellá. — «Y cá hi havia de acudir,» — rondinava encara algún sabi barceloní entossudit, d'aquells que badan mirantse un balcó que no hi ha res. En efecte, com si l'hagués sentit y volgués ferlo quedar malament, el nostre apreciat *satélite*, á l'hora fixada se presentá, ab exactitut matemática, retallant imperceptiblement ab sa negror la part inferior de la dreta del disch solar. — «Y ara?» — exclamavan els repatanis al convéncers de que alló anava de serio. — «Axis els sabis tenian rahó. ¡Vaya! Vaya! Bé, ja veurém si's fará tant fosch com dihuen?...» — Encara no's donavan per vensuts, més el contacte llunar anava pujant, pujant, á poch á poch, retallant cada vegada més la rodona ataronjada. Grossa cridadissa y esvalot s'alsava dels grapats d'observadors de bona fé, que omplian els terrats y las torratxas. Tot de sopte s'adonaren de que'ls raigs del sol s'esmortuhian paulatinament, els batens d'ombra s'enfeblian, corria un ventet molt fresch y aixiribidor; y las negrors de la lluna havian guanyat tant *terreno*, que'l sol semblava una mitja lluna vermellenca. Y alashoras els carrers fosquejaren, lluhiren uns tons esgrogueits y grisenchs, semblants á la claror trencada de nuvoladas prenyadas d'electricitat; els aucells volaren arrán dels segons pisos; els árbres de vert esmeragda, s'embrutaren ab un tó verdós de domás vell, tirant á florit, y per las plassas més grans, collas de gent, ab el cap alt, contemplavan la grogor espectral d'aquell capvespre postis. Y desde aquells moments, l'eclipse's desenllassá al inrevés. La mitja lluna de color tarongi, que fins alashoras l'haviam vista á dalt, la vegerem després á un cantó, y al final, á baix, y fins en els acabaments del fenómen, no hi faltaren aixerits que gaudiren del brillant perpelleig de Ve-

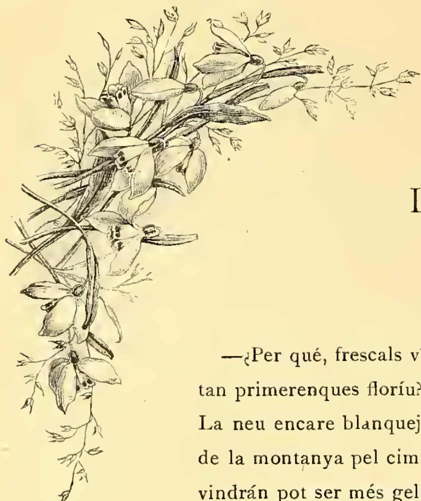
nus, el planeta de primera magnitut que'ls castellans l'han motejat ab l'*álias* flamench de *Lucero del alba*. Y's clarejaren els carrers, els raigs del sol reprengueren sa lluhentor y sa forsa xardorosa, las aus alsaren el vol, els arbres verdejaren ab més delit y las collas de gent qu'omplian els alts y'ls baixos de la ciutat s'escamparen per rependre l'empipadora tasca cotidiana, tot comentant el resultat y efecte del tan *cacareado* eclipse.

—*Ay! Ay! Yo me pensaba que se quedaría más oscuro?*—digué un d'aquells dels colls de color, de dos pams, de l'americaneta cenyida y del barretet de palla microscópich. — *Vaya una lata que nos ha dado el señor Sol con su eclipse.*

Véuhen? Ja'n tenim un de la goma que no li va agradar. Bé, es el que deya un senyor: —«Ja veurán, això dels eclipses es massa alt per gent qu'esvolatega sempre arrán de terra moral, intelectual y fisicament. Per ells lo mateix es un eclipse de sol, que una sinfonia de Beethoven, que una tragedia grega ó que una obra mestre de filosofia.»—Ja tenia rahó aquell senyor, ja; á ne'ls rebolls de las classes directoras barceloninas, no'ls hi vinguin generalment ab aytals *elevacions*, no vehuen que perden l'esma? Vingan acas per manar, *cotillons* per dirigir, animaladas per dir, y malmetre'l castellá en sas conversas ab......!

Ara m'havia distret del eclipse. Quan ens en anavam del terrat (á las 5 horas, 24 minuts y 30 segons) el sol, lliure del negrós contacte llunar, tornava á semblar, mirat á través del vidre fumat, una taronja lluminosa y aplanada. Y á *simple vista*, brillava ab la majestad de sempre.

SALVADOR VILAREGUT.

LES VIOLETES

(IMITACIÓ)

—¿Per qué, frescals vïoletes,
tan primerenques floríu?
La neu encare blanqueja
de la montanya pel cim;
vindrán pot ser més gelades
y vents de Març enemichs...
¿Per qué, frescals vïoletes,
tan primerenques floríu?

—Alaba a Deu qui, bon pare,
no s'oblida dels humils...
Una bona joveneta,
bella y pobre, per aquí
ve a cercar flors, y per ella
tan primerenques florím.

—Dolces flors, ¿y quí es la jove,
la joveneta gentil?

—N'es una trista orfaneta
qu'ab la filosa o cosint,
o venent flors per la vila,
manté sos germans petits...
Un ángel al trench de l'auba
es passat'vuy dematí.
«Obriuvos, flors primerenques
(arreu, arreu nos ha dit):
no té pa la vostra amiga,
y prest'os vindrá a cullir.»

. . . .

«Miraula: ja ve la jove,
la jove per qui florím!»

MIQUEL COSTA Y LLOBERA, Pbre.

DE MÚSICA

HERMANN LEVI

L'eminent director d'orquesta que fá pochs dias ha abandonat el món dels vius, constitueix una de las personalitats més importants que l'art musical ha tingut en la segona meytat del sigle que fineix. En el grandiós Estat del centre de l'Europa, que en curt espay de temps s'ha posat al cap de tot lo que revela civilisació y progrés, ensemps las ciencias que las arts s'han vist creixe y desenrotllarse d'un modo extraordinari y entre totas aquestas una de las més explendorosas ha sigut l'Art de la música. Encare que dominada en un principi per la rónega escola italiana que regnaba á Alemanya, igual que per tot, com á senyora única, pogué l'esperit patri en mitj de l'esclat d'aquell hermós renaixement crear enfront d'ella un altre escola, reflex fidel del modo d'ésser germánich, y després d'un llarch periodo de lluyta, arribar á vencer, mercés á la poderosa empenta dels grans genis y dels valiosíssims artistas que han vingut á colaborar en l'obra d'aquestos.

De tots es ben coneguda la evolució musical dels nostres temps; la crisis perque ha passat l'ópera italiana, y el triomf complert que sobre ella ha obtingut el drama musical

en tots els paíssos ahont se preocupan seriament de tot lo que's refereix á l'Art anomenat diví. No hem de deturarnos ara en senyalar la part que correspón en la inmortalitat á cada un dels mestres verament inmortals, com Bach y Beethoven en el género sinfónich, y com Gluck, Weber y Wagner en el drama musical. Més aixís com las obras de Bach han trigat molt á arribar á domini del vulgo, y las de Gluck foren menysprehuadas per sos contemporanis, altre tant hauria sigut de la reforma wagneriana á no contar ab apóstols tan fervents com el mestre qual desaparició deplorém.

A Alemanya el director d'orquesta representa quelcóm més que un home encarregat de donar las entradas y de marcar el compás, mentres va llegint junt ab els músichs las notas de sa partitura. El *Kapellmeister* alemany es el músich de conciencia que emplea bona part de sa vida, estudiant las grans obras de tots els mestres, fins arribar á l'ánima d'ellas y compenetrarse ab la verdadera idea del autor. Y després d'aquesta identificació ab las produccions dels genis, escampa pel món musical el fruyt de sos trevalls, divulga verdaderas joyas artísticas desenterradas moltas voltas d'entre la pols dels arxius y compleix sa missió educadora fent caure del pedestal molts falsos idols pera colocarhi en son lloch als que de dret els hi pertany. Tal va fer Wagner respecte de Beethoven, y altre tant han realisat, en gran part, els célebres directors que han consagrat sos capdals esforsos al triomf definitíu de las obras del gran mestre de Bayreuth.

Entre'ls molts y molts que desde un principi apreciaren en tot son valer la importancia de la reforma wagneriana y la grandiositat insuperable de las obras de son autor, va apareixe una trinitat augusta, quals noms anirán eternament units al de aquell mestre inmortal: aquests tres homes's deyan Hans Richter, Hermann Levi y Félix Mottl. De temperaments ben distints y fins á voltas contraposats, pot afirmarse qu'en ells s'hi trova condensat tot l'art de dirigir. El talent de Ricart Wagner descobrí ben prompte las excepcionals condicions de sos entussiastas deixebles y acollintlos ab la predilecció que tenia per tot verdader artista, els iniciá en las fins llavors insondejables bellesas de sas derreras creacions, donantloshi el veritable sentit de cada passatje, aixís com la complerta emoció estética del conjunt de cada obra.

La colaboració de cada un d'aquests mestres en els trevalls pera posar en escena las grans produccions de la última etapa wagneriana, es d'una grandíssima importancia, puig la intel·ligencia y laboriositat dels deixebles facilitá en gran part la realisació dels desitjos del mestre. Aixís s'explica que ab tot y ser Wagner un gran director desde molt avans d'esdevenir célebre com á compositor, arribés á depositar tota sa ilimitada confiansa en els esmentats mestres fins el punt de confiárloshi la direcció de la orquesta en els estrenos de sas obras, quals ensajos se feyan seguint punt per punt totas las indicacions del autor, ab lo que pot ben afirmarse qu'ells son qui millor que ningú posseheixen las reglas pera sa fidel interpretació. Richter es la autoritat musical més indiscutible pera tot quant te relació ab la *Tetralogia* y *Els mestres cantors*, aixís com el temperament fogós y extremadament apassionat de Mottl l'han fet el director per excelencia del *Tristan*, y la sobrietat y concissió de Levi se trobavan en son plé domini en mitj de las celestials harmonías del *Parsifal*.

La mort de Levi es una perdua inmensa pera la interpretació d'aquesta darrera obra de Wagner, calificada de testament musical de son autor. Aquest escullí á dit mestre pera l'estreno de son festival sagrat, ab la convicció de que sas especialíssimas qualitats eran las més apropiadas donada la naturalesa de l'obra. La primera representació omplená del tot els desitjos del autor, qui proclamá á Levi com intérprete fidel de son pensament y'l comblá dels més afalagadors elogis, ab lo que sa reputació, ja ben fonamentada, esdevingué universal. Sens dupte l'honra d'haver estrenat la darrera obra, la més pura é ideal, del gran revolucionari de la música, es l'orgull més gran pera un director, y'l triomf que Levi obtingué ab ella fou dels que no tenen parell. Desde llavors, els pelegrins que de las més llunyanas encontradas s'han dirigit casi anyalment al temple guardador de la vera tradició wagneriana, han escoltat el *Parsifal* conduhit per en Levi com el més perfecte model d'interpretació musical, infiltrant en l'ánima dels

fervents una emoció tan intensa, tan pura y á un temps tan misteriosa, que impossible's fa imaginarla á qui no l'hagi may experimentat. En cambi, tot el que l'hagi sentit no podrá menys de tributar al difunt mestre son homenatje d'admiració devant de l'autoritat sobirana y la religiosa convicció ab qu'exercia son sacerdoci.

Las qualitats més sortints de Hermann Levi eran una accentuació d'extraordinaria netedat y del més delicat matis en cada frasse. Portava ab cuydado inmens tan la part externa com la expressió interna; peró ab tot y poguerse calificar sa interpretació d'anatómica, no deixava may en descobert sa estructura; pera cuydar del detall no oblidava may el conjunt. Sa mirada viva y magnética penetrava en els músichs ab influencia avassalladora, fins el punt de lograr un alt grau de perfecció en la justesa de l'accent, de la linia, del timbre y de la sonoritat de cada instrument. Era, per tant, sa execució concisa, clara, ferma, fonent tots els elements orquestals pera arrancarne una homogeneitat insuperable de conjunt.

Tal era'l mestre que l'Art ha perdut pera sempre. Encarregat desde 1871 de la direcció del Teatre Real de Munich, qu'ha desempenyat fins aquests últims anys, en ell doná repetidas probas de son extraordinari valer, posanthi ab un cel infatigable totas las creacions wagnerianas y las dels principals mestres antichs y moderns. En el teatre de Bayreuth fou un factor indispensable desde'l esmentat estreno de *Parsifal*, tan pera la reproducció d'aquesta obra en tots els anys succesius, com pera la direcció de las demés del mateix autor, fins que sa salut delicada l'obligá á abandonar la batuta.

En la direcció de concerts, no quedá á més baix nivell, distingintse particularment en las Sinfonías de Beethoven y Mozart, quals interpretacions eran consideradas com á clássicas. La fama de son talent s'extengué per tot ahont se doná á coneixe, y fins en nostra pobra Espanya (qu'en aquesta branca de l'art encara's trova en la Edad prehistórica), pogué apreciarse una mostra de son valer quan aná á Madrid l'any 1894, diriginthi dos concerts ab éxit que encara no han pogut esborrar tots els directors que s'hi han succehit.

Avuy que'l mercantilisme tot ho invadeix, que la conciencia no serveix més que pera explotar la bona fe, ó millor, la ignorancia del públich y falsejar descaradament las obras artísticas més preuhadas afalagant els gustos depravats de las massas, s'ha de posar ben alt l'exemple d'aquests mestres, verdaders apóstols, models de serietat, de virtut artistica, qu'han consagrat sa vida sencera á difundir las obras de mérit verdader, ab tota la relligiositat del més fervorós creyent. Y ja que'l traball del intérprete sols pot ésser apreciat pels seus contemporanis, just es que al desapareixe d'entr'ells se rendeixi'l degut tribut á sa memoria.

—

HEINRICH VOGL

Un altra perdua de verdadera importancia pera l'art, ha sigut la del célebre tenor Vogl, un dels cantants de més valúa de la escola alemanya y un dels intérpretes més notables de las obras d'en Ricart Wagner.

Traballá constantment en els teatres de Munich y de Bayreuth, fent excel·lents creacions dels protagonistas de *Lohengrin* y *Tristan*, y distingintse també notablement en *Parsifal* y *Nibelungen*, especialment en el personatje de Loge del *Rheingold*, ahont el trobavam d'una perfecció insuperable. No creyém poguer tornar á admirar una interpretació del deu del foch, com la que'ns feu fruhir aquest gran artista, que ab tot y no possehir una veu de *divo*, resultava admirable en la dicció y en la expressió del personatje.

Trepitjá per espay de trenta cinq anys la escena lírica y es sens dubte'l tenor que més ha cantat las obras de Wagner. En els últims anys, sas facultats vocals havían decaygut bastant, peró era tan mestre en son art, que feya oblidar las deficiencias de sa veu. Deplorém, donchs, sa mort, desd'aquesta terra ahont aixó del *tenor-artista*, segueix encara sent un mito.

—

CONCERTS

Després dels citats en el derrer número, hem sentit al pianista Estradé, que recentment ha donat son corresponent concert en

la tanda que ara está de moda. Com no sabém dir lo que no sentim, ens dol haver de manifestar qu'el senyor Estradé es sols una mitjania en el dificil art del piano, y que avuy pera presentarse en públich y omplir tot un programa d'aquest génerp, majorment ab las obras que executá, es menester una talla molt per sobre de la que alcansa aquest pianista. Deficient com á executant (que es lo menos que's pot demanar), no trobarem tampoch cap matís de dicció, ni cap coneixement de lo que sia l'empleo del pedal. Procuri, per tant, corretgir tots aquests defectes y tingui la seguritat de que si desprès de pensarshi un xich més en donar concerts, l'hi trobém un altre vegada algún avens en sa carrera, será per nosaltres una gran satisfacció poguer ferho constar aixís.

—

El notable violinista Manen doná un altre concert, en que posá novament de manifest son excel-lent domini d'aquest instrument, fins arribar á fer prodigis en lo relatiu á la execució. Llástima que'l programa no resultés gayre escullit, puig excepte la deliciosa obreta *La Abella* de Schubert, y una *Chacona* de Bach, rés més hi hagué de relativa importancia. Y no basta que un solista executi á la perfecció: es precís ademés que las obras estiguin al nivell del gust del públich, que avuy ja está cansat de *jotas* y *olés* y molt més encara d'aquella desditxada *Fantasía* de l'*Otello* de Rossini.

—

Segueix anunciantse un seguit de concerts. El públich no respón, puig tots s'han vist molt desanimats, pero per aixó'ls solistas no's donan per entesos. Creguin que aixó del *virtuose* va bé pera una part de programa, y encara quan se tracta d'eminencias. Lo demés es perdre temps y diners.

Esperém ab delit el concert d'orquesta Crickboom, qual programa es excel-lent, sobretot pera coneixe sa interpretació de la *Séptima Sinfonía* de Beethoven.

Joaquím Pena.

LLIBRES REBUTS

Montes de Oca.

En Pérez Galdós, l'eminent novelista canari, ens ha enviat un exemplar de son ultim *episodio nacional*, *Montes de Oca*. Tractarém de dir la impresió que sa lectura'ns ha produhit, encara que parlar del gran autor se fa un bon xich dificil, puig que'ls mestres de la crítica y'ls que no ho son ja n'han dit tot lo que's pot dir: fins disbarats. Peró si dificil es parlar d'ell, ja com á novelista, ja com á autor dramátich, més ho es encara parlarne com á autor d'un *episodio nacional*, perque de totas las bonas qualitats, la millor de cada un d'ells consisteix precisament en formar part integrant dels *Episodios*, aqueixa incomparable historia poética de fets y cosas succehits á Espanya durant el sigle que s'acaba. Tots ells s'assemblan com germans que tenen una mateixa mare: la historia; y's presentan adornats ab las mateixas galas: las d'un ingeni exhuberant. Unitat de criteri al judicar, unitat d'imaginació al poetisar, y, en fi, unitat de factura al desenrotllar. Sempre las mateixas qualitats y, si n'hi han, els mateixos defectes.

Peró lo que'ls hi dona semblansa més marcada, es l'argument históric que'ls inspira, perque la historia política d'Espanya ofereix, en mitj de la diversitat de fets y de la varietat de personatjes, una monotonía desesperant y enervadora. Els principis revolucionaris importats per l'áliga imperial, barrejantse tot seguit ab la qüestió dinástica, divideixen la Espanya dels *Episodios* en dos bandos ben determinats, abdós fanátichs fins al salvatjisme, abdós inconscients é irreflexivament enamorats d'ideals mal definits. Tots junts, estimantla, xuclan la sanch d'Espanya, la endarrereixen en el camí del progrés, y quan l'ánima serena's deté á contemplar eixa obra destructora, se sent aclaparada per la tristesa que li produheix el convenciment de que'ls causants, més que malvats foren fanátichs, més qu'homes reflexius, foren nens irresponsables.

El poble va pendre part en aqueixa lluyta d'extermini ab tota la bona fe y fanatich rencor del inconscient, ab tot l'entussiasme irreflexiu que caracterisa una rassa d'imaginació ardenta y sentit comú escás. Enlluher-

nat pels falsos Idols que'ls capdills li oferiren, se deixá portar per son temperament quixotesch, y aqueix poble d'instint noble, mes d'intel·lecte obtús, lluny de trobar en las classes directoras un reactiu, hi trobá un estimulant. Els capdills politichs y militars, esclaus dels mateixos falsos Idols, l'encisaren, els primers ab sa oratoria retombant, els segons ab son valor temerari. Uns al crit de *Llibertat*, altras al de *Tradició*, y tots al ubriacador de *Victoria*, feren vibrar el noble cor del poble ignocent, quins esforsos incerts resultaren estérils, y al despertar del terrible insomni, perdudas las energias, sols ha trobat com resultat positiu, la ruina y desolació, conseqüencia fatal de tota lluyta cega.

Aqueixos Idols qu'adorá'l poble's deyan: *héroes de sanch* y *héroes de llengua*, mes l'*héroe* de la inteligencia no fou regonegut. El guerrer invicte y l'orador eloqüent foren els amos d'Espanya, y las qualitats assombrosas que uns y altres tenian com elements de Forsa y com elements d'Art, lluny d'aprofitar á Espanya, la perjudicaren, perque aqueixas qualitats aplicadas á la governació d'un poble portan fatalment al suicidi y aniquilament. El guerrer ha eternisat la lluyta; l'artista-politich la va fer necessaria. La ciencia de governar, qu'es ciencia abstracta y demana una inteligencia poderosa y un sentit práctich extraordinari que sols posseheixen els privilegiats de talent enciclopédich, fou monopolisada pels privilegiats de talent especial y limitat: talent militar y talent artistich; dugas classes de talent las més oposadas á una bona direcció politica.

Aqueixas dugas menas de talents, que tan abundavan en aquellas épocas y que per desgracia's dedicaren á la politica, adquiriren extraordinari relléu entre la sorprenent barreja de tipos que fa reviure la poderosa fantasia d'en Galdós ajudada per aquell do incomparable que sembla visió retrospectiva d'una realitat ja llunyana. Ressurten ab una potencia y una fermesa extraordinarias els militars en tota sa grandesa épica, valents fins á la temeritat, nobles fins al sacrifici y á voltas fanátichs fins á la crudeltat; mes ressurten també en politica casi be sempre desgraciats fins á la ineptitut.

També ressurten els politichs de *pico de oro*, els somniadors d'una politica ideal. *Montes de Oca* es un dels tipos més sugestius qu'entre'ls politichs artistas han viscut á Espanya. En Galdós en fa son procés psicológich ab una netedat de linias, una penetració y uns tochs tan gráfichs que al llegir la curta historia d'aquella petita revolució passa viventa per nostres ulls la fantástica aparició d'aquell somniador impertorbable, d'aquella ánima ardenta enamorada d'una poética visió de justicia, d'aquella imaginació constantment en deliri, d'aquell temperament refractari á tota realitat y á tota noció positiva. Y aqueix home, empenyantse en la lluyta impossible, portant com únicas armas sa fe d'enamorat y sa set de justicia, sostenint son migrat govern ab serenitat olimpica y morint ab la convicció tranquila y la estoica resignació d'un fanátich sentimental, es y será sempre l'admiració del artista y de tot home de cor, més es y será sempre la eterna pesadilla dels esperits reflexius que veuhen sintetisats en ell tots els defectes d'una rassa debilitada per sa malaltissa imaginació.

Com deyam, *Montes de Oca* surt de la ploma d'en Galdós retratat al viu, més no de modo tan complert com desitjariam. Sols en els últims capituls del llibre surt, imposantse tot seguit, la interessant figura; fins alashoras sols haviam pogut endevinarla, misteriosa. Nosaltres hagueram volgut qu'en Galdós ens presentés el tipo més detalladament, que seguis pas á pas la dramática existencia d'aqueix home gran en sa follia, que marqués una direcció més complerta d'aquell esperit agitantse neguitós al intentar una revolució que, si resultá petita materialment, tan gran es per la llissó moral qu'enclóu. En una vida com la d'aquell home, tot ha d'ésser interessantissim, artistica y moralment.

Es l'únich defecte que trobém en el llibre. *Montes de Oca*, en lloch del protagonista, resulta un personatje quasi incidental al costat del coronel Ibero, quins romántichs amors omplenan una bona meytat del llibre. Veritat es que també resulta interessantíssima la figura d'aquest, com totas las demés que's mouhen dintre del quadro histórich. Totas surten apuntadas ab una veritat y senzillesa assombrosas, y'ns donan una perfecta idea del estat politich y social en que visqueren, més si com elements artístichs y fins com análissis socials son dignes d'en Galdós, ni

la figura del coronel, ni cap de las altras, tenen la trascendencia moral dels homes extraordinaris; son tipos corrents de la época, admirablement reproduhits per arrodonir el quadro, mes la insistencia del autor en parlarne fa que l'atenció del lector se distregui seguint el llibre ab molt interés, encara que sense la fonda emoció que sols ressent al arribar á las darreras páginas del llibre y toparse ab l'home verdaderament excepcional, únich capás de produhir emoció fonda.

En fi: *Montes de Oca* es un germá digne de la familia. En aquest *episodi*, com en tots els altres, en Galdós se'ns presenta com psicólech, com poeta y com pensador d'una potencia excepcional. Com estilista, fa gala d'un llenguatje clar y fácil, rich sens ésser conceptuós, elegant sens ésser alambicat.

EMILI TINTORER.

—

JOVENTUT.

En Joan M.ª Guasch, el poeta llorejat en els Jochs Florals d'enguany, ha publicat, en un volúm esmeradíssimament imprés, un xamós aplech de inspiradas poesías, baix el títul de *Joventut.*

Com que sempre es un gust el parlar d'un compatrici nostre, y molt més quan se n'ha de parlar bé, merescudament, aqui va'l nostre parer sobre'l llibre atractivol que, baix una carinyosa dedicatoria,'ns ha enviat en Guasch.

La impresió que produheixen, un cop llegidas, las poesias que integran el tomet, es, en primer lloch, la de que'ns trovém devant d'un poeta veritable que sent profondament la bellesa de la natura, d'un enamorat de nostras montanyas pirenencas que fruheix cantant, á través del vel daurat de las tradicions, aquell món primitíu, sempre gran, sempre poétich, ab sos estanys blavosos y sos cingles espadats, sos abets mormuradors y sas pradas floridas, sos pastors cantayres y sas fadas temptadoras, sos remats joganers y sos estels lluminosos.

La poesía pirenenca, en Guasch la sent com els que més l'han sentida, y per' xó nosaltres preferím á totas las demés composicions del volúm, las qu'en ella s'inspiran; per'xó'ns agradan més las que portan per títul *Pirenenca*, el poemet *Per las montanyas* y las *Notas d'hivern*, que las restants, ab tot y valer molt algunas d'ellas.

En aquestas el poeta, junt ab sa aymada, canta l'amor, entre mitj de blats en flor, de mars blavenchs y encesos, de fondaladas frondosas y al calíu de la llar; mes ens apar que la nota no hi vibra tan potent com en las altras, y aqui es ahont d'un modo més palpable veyém que la personalitat literaria d'en Guasch está encara en formació, y per lo tant, ben lluny d'ésser clarament definida; devém consignar que la originalitat hi manca per complert en sas obras, donchs, mentres algunas de sas poesias s'assemblan massa á las del Apeles Mestres, altras tenen tot el cayent poétich de las d'en Joan Maragall.

De tots modos en Guasch, tant per un cantó com per l'altre, va en molt bona companyia, y las influencias dels dos eminents poetas citats, lluny de ferli mal, li haurán irradiat alguna guspira de son foch diví, que fará que la flama poética del nou cantayre catalá cremi aviat ab resplandors ben propias.

En la darrera de las composicions del llibre, anomenada *Joventut*, sembla que'l poeta arrenca'l vol, mirantse á sí mateix y á sí mateix cantantse; y'ls versos surten frescals, sencers, y sobre tot, personalíssims. No podém resistir al desitj de copiarla. Aquí va íntegra:

Canto la joventut, canto la vida,
al compás de l'amor:
per mi la terra brunz y treu florida,
y el blau del cel m'arruixa de claror.

Adoro las montanyas
ab els brassos extesos com l'abet,
tant si l'istiu m'abrasa las entranyas,
com si á l'hivern tremolo ple de fret.

Frueixo'l goig de viure,
ab la testa rublerta d'il-lusions;
m'hi floreix an els llabis el bell riure,
que deixen al passar-hi mas cansons.

L'aire del bosch m'ompla de sanch las venas,
y m'incensan las flors del meu jardí,
teixint somnis d'amor, mato mas penas,
y ab onadas de sol y gots de vi.

Sento vibrá entorn meu una harmonía
que m'atrau y m'encisa dolsament,
com al bon rossinyol, al morí'l día,
l'aroma dels lilars, que gronxa'l vent.

Es la santa poesía
que recull el meu cor extasiat,
y que brunz, com abella que somnía,
á dins mon esperit enamorat.

Ara no més ens manca, als devots del gran art, festejar ab rosas y llorer l'aparició del aplech de poesias d'en Joan M.ª Guasch, quasi més per lo que promet donarnos temps á venir, per las falagueras esperansas que'ns fa concebir ab son primer llibre de versos, que per la bondat real de lo qu'en ell ens dona.

El volúm va decorat per en J. Berga y en C. Devesa, y en conjunt ofereix un aspecte eminentment artístich y del gust més depurat.

S. V.

NOVAS

La Redacció adverteix als literats, artistas ó industrials que l'honran enviantli sas obras ó sos productes, que agraheix molt l'obsequi, peró que no pot permetre que sia fet ab altra intenció que la de saber el judici que l'hi mereixen. Aquells que alguna vegada han vingut á recomanarnos á artistas ó produccions determinadas, ja saben en aquest punt á que atenirse, donchs nostra resposta no pot haber sigut més clara.

No disfrutém, com algú vol creure, en fer *reventadas;* peró tampoch som amichs dels *bombos*. Ja sabém qu'es vici de la naturalesa humana, considerar com estupits ó malvolents als que no reconeixen el *mérit* propi ó tenen diferentas opinions, y si bé es cert que ningú pot sustraures á certs apassionaments de bona fe, perque'ls *idols* existirán sempre, malgrat tot aixó podém declarar ben alt, qu'en nostra Redacció s'hi troba'l major grau *possible* d'imparcialitat, puig cap dels que la forman tenen compromisos, ni interessos particulars, y sols els inspira l'amor á la Patria, á las Arts y á la Ciencia.

S'equivocan, donchs, els que creguin que hem d'admetre un obsequi á cambi d'un elogi que no judiquém merescut; per aquesta rahó, per no deixar ni l'ombra d'un dupte, retorném las localitats qu'ens envian, remerciant l'atenció.

Dihém tot aixó perque una empresa industrial-artística s'ha manifestat molestada per una apreciació nostra que aparegué en el número anterior, respecte unas targetas postals que reberem.

Encara que cada dia es més nombrosa la classe dels *artistas-industrials*, com que pensém que hi ha un xich de diferencia entre ells y'ls industrials ó *empressaris artístichs*, volém suposar que l'autor no s'haguera molestat per nostra crítica; precisament es amich de molts de nosaltres, y la *casa* ofesa, també per nosaltres ha treballat á satisfacció de abduas parts. Si haguessim tingut la intenció de molestarlo, podiam haber aprofitat altras ocasions, puig aixís com deyam que sabia fer cosas millors qu'aquells *cromos*, també confesém que n'ha fet d'altras de tan dolentas, per exemple'ls dibuixos qu'envia de la Exposició de Paris. Sols ens ha mogut l'esperit de justicia, y aquesta explicació particular la exteném á tots els que puguin trobarse en cassos semblants. Nostre criteri com á jutjadors, ni envejosos, ni venjatius, es el d'apreciar las bonas qualitats, ab preferencia als defectes.

Nostres elogis son entussiastas, quan la obra provoca nostre entussiasme, y si la censura á voltas apareix molt marcada, pot ben bé créurers deguda á la indignació qu'ens produheix lo que considerém una *profanació artística*.

—

Advertim als senyors qu'ens honran ab sa colaboració, qu'estém impossibilitats de contestárloshi particularment. Si's prenen la molestia de passar per la Redacció, sabrán si sos treballs han sigut acceptats. No podém assegurarlos l'época de la inserció, y únicament qu'establim un torn tan rigorós com permeten las exigencias de la actualitat y varietat qu'hem d'atendre al confeccionar el número.

—

La notabilissima revista wagneriana *Bayreuther Blätter (Fullas de Bayreuth)*, la més

important de totas las publicacions musicals d'Alemania, y que pot considerarse com el porta-veu oficial del wagnerisme, ens dispensa la inmerescuda honra d'ocuparse de JOVENTUT, citant en son últim número'ls treballs que relatius á l'obra de Wagner s'han publicat en nostre periódich.

Es una satisfacció molt gran pera nosaltres que hagin obtingut tant llunyá ressó nostres escrits, majorment tractantse d'una Revista tan autorisada.

—

Per ocupacions perentorias de nostre crítich de pintura, ens veyém obligats á aplassar fins el próxim número la ressenya de la Exposició del Circol Artistich, com també de la notabilissima d'obras d'en Ramón Casas que acaba d'obrirse á can Parés.

—

Hem rebut el programa de la companyia d'ópera que próximament comensará sa tasca en el *Nuevo Retiro*, anunciant *La Bohème*, de Puccini; la *Mireille*, de Gounod, y *Joseph*, de Mehul. Adjunt reberem unas *postals* anunciadoras fetas per la casa Ricordi, en cada una de las quals s'hi reproduheix una escena de *La Bohème*.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

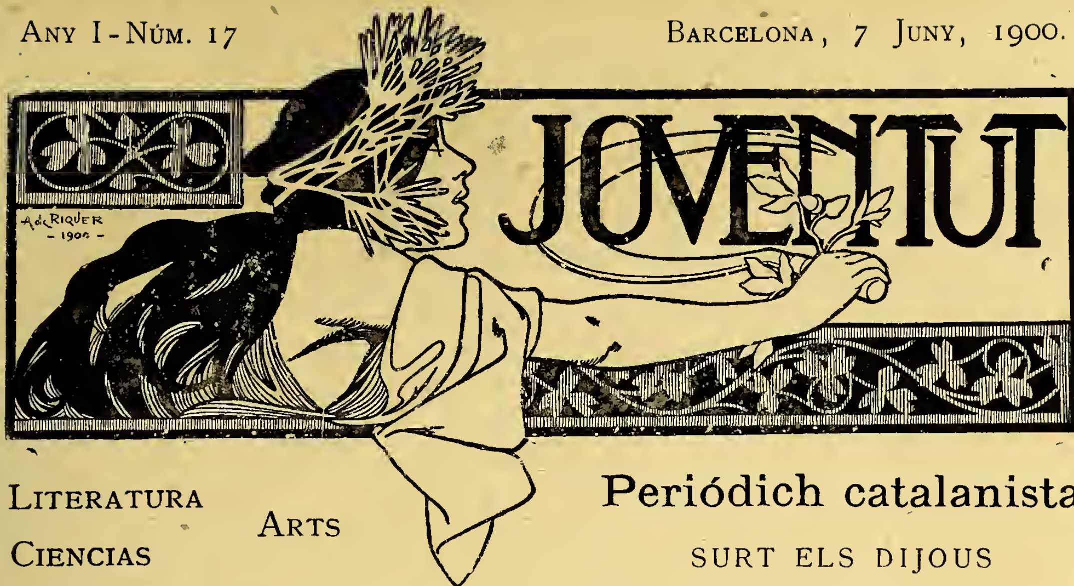
Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fí d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

ANY I - NÚM. 17 BARCELONA, 7 JUNY, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

LO CAMÍ FANGÓS

En temps d'hivern y després d'unes plujes molt fortes, una vegada se trobaren en mitj d'un cami ral, un jove que pujava de la plana, emprenent un llarch viatje, y un vell qui l'acabava, baixant de la montanya y aprop ja de la posada:

—Deu vos guard, bon home—digué lo jove al vell.—Me diriau, si us plau, si hi ha gayre fanch per aqueix cami amunt? —

Lo vell se'l mirá de cap á peus, com prenentli la mida d'un cop d'ull, y després li respongué ab aquexes paraules:

—Me dius si hi ha gayre fanch?

Per los vells fins á genoll,
per los joves fins á coll. —

Lo jove qui esperava sinó una lloansa de sa bona cama, una resposta més falaguera, se quedá en dejú del seu significat. Y creyent que'l bon anciá se volia riure d'ell, si es que no estava trastocat, se'n aná cami amunt tot barbotejant: — Ara veyéu quina resposta de donar á un jove dispost y lleuger com jo, un vell qui se'n va del món! Es que ho voldria dir al inrevés:

Per los joves fins á genoll,
per los vells fins á coll.

Lo jove delitós á pas de convidat emprengué'l cami, y á les quatre passes ja s'havia oblidat de la sentenciosa dita del bon vell, y camina que caminarás, com més anava més fanch trobava. Per sortejarlo, com los anys no li pesavan gayre, saltava d'assí y d'allá de pedra en pedra y d'una vora de cami ral á l'altra. Tot saltant y gambejant refiat de sa lleugeresa, una vegada posá'l peu sobre una pedra girella y quan menos s'ho pensava, se'n aná de costelles al bell mitj y en el més tou y espés de la fanguera, d'ahont sorti emfangat fins al coll y encara ab prou feynas.

A les hores comensá de entendre y de capir l'estrany enigma del vell entenimentat, més que més al recordar que aquest á la seva edat y venint d'un llarch viatje, no s'havia enfangat sinó fins á les genolleres.

De fanch n'hi ha de moltes menes y de viaranys llotosos n'hi ha més dels que sembla y per tot arréu. Si voléu que us ho diga clar y catalá, á la curta ó á la llarga ho son

tots los qui s'apartan del camí de la netedat y de la dretura, que es lo camí del sant Evangelí.

Si'l jove que tot just enfila'l camí de la vida, trobantlo tal vegada espedregat, bonich y sembrat de flors, demanás als vells que ja l'acaban si hi ha gayre fanch, tots farían la matexa resposta:

Per los vells fins á genoll.
per los joves fins á coll.

JACINTO VERDAGUER, PBRE.

LITERATURA FUNERARIA

Somethnig in rotten is the state of Denmark (Hi ha quelcóm de podrit á Dinamarca).—Shakespeare, *Hamlet.* Acte 1.er Escena XI.

No's tracta de las lloansas mortuorias de la vella India, fetas de nit al entorn d'una foguera, ni d'esgranar el complicat y llarguíssim cerimonial funerari dels antichs Egipcis, els millors models de lamentacions hebraicas y simbols poétichs de vida ab que'ls Grechs embolcallavan el misteri de la Mort. No's tracta tampoch del ploriqueig mitj-eval de las *plañideras* castellanas y de las *beguines* flamencas, ni dels grans necrologistas de Lluís XIV. Tot aixó ja ha passat á la Historia. De lo que's tracta es d'una mena de literatura modernissima, carrinclona á tot serho, que'n dirém funeraria, perque en las cerimonias de la Mort s'inspira, producte estrany y xorch del fi de sigle, purament local, exclussivament barceloní, ab tots els síntomas y efectes d'una malura incurable, que cada dia creix ab forsa més esparveradora.

Ja fá alguns anys que la vanitat escandalosa del rich improvisat y del *parvenu* clásich, inflada pel buf potent del periodisme de gran circulació sempre á punt de repartir cops de bombo, l'han plantada á Barcelona, fentla desenrotllar y arrencar tan abundosa florida, que sos fruyts brotan á cada pas, exhalant una fetor moral insoportable. Y lo més trist es que aytal malura ha macat desgraciadament fins als fills de nostra terra. Ens referím als anuncis de mort.

Temps enderrera la forma especial dels diaris barcelonins, plegats á tall de llibres, justificava fins á cert punt (tenint en çompte l'escasetat de novas y de fets filla del reduhit cercle de vida y d'aspiracions en que's movia la Barcelona vella) el luxo, mitj-luxo y modestia dels anuncis mortuoris de plana sencera, mitja plana ó quart de plana, ab que, segóns el nivell de las butxacas, s'anunciava la mort de las personas. Aixó era una costúm, més ó menos rutinaria y eminentment barcelonina, qu'encara que no ho sembli, té'l mateix carácter que'ls tradicionals tres días de passeig de cotxes de Sant Tomás al Parch, l'anar á veure l'ou com balla'l dematí del día de Corpus y las empentas de gent lluhida al carrer de Fernando pel mitj día del Divendres Sant, y tantas y tantas d'altras, de fesomia rancia y efectes inofensius, qu'en lloch d'esvahirse, devant de l'embranzida cap á la vida moderna empresa per la ciutat, de vint anys ensá, sembla que's mantenen encara ben fermas.

Al cap d'avall, las esmentadas planas enquadradas de negre anavan al mitj del diari, entre'ls anuncis judicials y'ls que fixavan la sortida dels barcos, no fent nosa ni pampallugas al bon lector, que com sabia las tasqueras del periódich, ja hi donava un cop d'ull en sas estonas de mal humor, per enterarse de si entre'ls que se'n anavan cap al *altre món*, hi tenía algún amich ó conegut. Axís el diari, sortit de fresch de las prempsas, tufejant encara de tinta, s'interposava invariablement cada dematí, entre la xicra de fumejanta xacolata y'l vas d'aygua, lleugerament daurada de xarop, oferint de primer entuvi al barceloní, tot just llevat, en sa primera plana las altas y baixas del termómetre, el sant del día, las quaranta horas y'l rengle detalladíssim de diversions públicas.

Més aixó son cansons vellas. Aixó succehia en aquells venturosos temps de la Barcelona encar reclosa dintre de sas murallas, voltada de *glásis* verdosós; de las diversions dels *Campos* y de las lluytas homéricas de *Liceistas* y *Cruzados*. Avuy tot ha cambiat. Las palmeras se gronxan entremitj del tertratrémol mercantíl del Port, demunt de las murallas enderrocadas. Las lluytas teatrals s'han acabat. La nova generació puja en general frívola é indiferenta en materia d'art musical y la minoria aficionada la desprecia.

Las frondossitats del Passeig de Gracia, aixiribeixen las solituts dels antichs *glásis*; y per entre mitj d'ellas hi vola y revola, al encendres els fanals, una nova especie de ratas pinyadas, que xisclejan els *diarios de la noche*, importadors de la malura de que parlavam.

La gent els hi pren de las mans, ab febrosa dalera, els exemplars de forma moderna, com els de Madrid y'ls del extranjer, impresos y plegats ab máquinas de las més perfeccionadas. Y'ls repartidors els escampan pels pisos de las casas, torvant la tranquilitat intima de la llar, ab aquellas primeras planas, rublertas de gegantinas esquelas mortuorias, plenas de noms, apellidos paterns y materns més ó menos retumbans, entre las negrencas llengotas dels signes admiratius, ab tota una restellera de creus, *encomiendas*, titols, honors, benediccions apostólicas y promesas de centenars de dias d'indulgencia, procedents de distints bisbats y metropolitans, entre orlas negres de dos dits de gruix, y ab un luxo d'angelets, núvols inflats, rosaris y coronas de sempre vivas, que corprén y esparvera; trencant ab tota aquesta pagana *mise en scene*, escandalosa y sacrilega, l'august respecte que per tot arréu inspira la majestat de la Mort.

¡Que n'hi ha de diferencia entre aytal espetech funerari y la tranquila aparició dels vells diaris á l'hora serena del xacolata!

Hem dit que la malura es essencialment barcelonina. No hi ha pas cap dubte. Prénguinse la molestia de fullejar els diaris de més circulació de totas las ciutats del món. Donguin una mirada als de Madrid, y fins si volen, als dels Estats-Units del Nort d'América, la patria dels *barnums* y de la *reclame* més desenfrenada, en una paraula, l'imperi del anunci. En lloch trovarém en cap primera plana, sigui'l diari del color politich que vulguin, anunci de cap mena y molt menos anuncis de mort. Hi trovarém els articles de fondo, els literaris, els de politica internacional, de critica artistica; hi llegirém las disertacions cientificas de debó, las crónicas cosmopolitas, etc..., y las participacions de defunció, las trovarém en seccions especials y ab paragrafs ben curts y ben sentits. Peró may, ho repetim, may! s'arribará al rebaixament moral de que per desgracia disfrutém á Barcelona. ¡Qué n'es de trist que fins els diaris de Madrid ens portin en aquest assumpto la ventatja!

Y'ls efectes de tan fastigosa plaga son els centenars de pessetas llensats en fum vanitós, á que s'elevan els preus dels gegantins anuncis; y'l ressó del cop de bombo, traduhit en gacetillas, més ó menos llargas y ben escritas, á mida de la grandaria de la esquela, en las que s'exaltan las qualitats morals, intelectuals y socials del difunt (encara que no'n tingués de cap mena): motejantlo d'*estimado amigo nuestro* (encara que no l'haguessin vist may), y's pinta ab vius colors y frasses de melodrama dolent, el desconsol y aflicció de la familia, describintse ab ploma de Bossuet de minima quantia y ab els termes més rimbombants, la pompa del enterro que sempre resulta una *imponente manifestación de duelo* y en el que sempre hi havia *lo más selecto de la Barcelona culta y laboriosa*, junt ab l'*aristocracia de la sangre*, *del talento*, *de la banca y tantos otros que sentimos no recordar*. Ni més ni menys que si's dongués compte d'una *Kermesse*, d'un *asalto* carnavalesch, ó d'unas carreras de cavalls.

La mateixa xerrameca ditirámbica's repeteix al parlar dels funerals; y alashoras surt sempre alló de que *el histórico templo, severamente colgado de negros crespones, vióse lleno durante toda la mañana de un inmenso número de deudos y amigos que ofrecieron su oblación al finado, al són majestuoso de los cantos litúrgicos.*

¡Ja ho veuhen quins trossos més inapreciables de literatura funeraria! Aquestos y altres si que'n son de dignes d'*esculpirse en mármoles* y *entallarse en bronces*, perque las generacions vinentas puguin amidar el nivell d'asquerosa frivolitat y buidor desconsoladora del *fí de sigle* barceloni.

Y com se'n riu de totas aquestas faramallas la gent seria y'l poble! Sobre tot el nostre poble, tant trevallador com inteligent, dotat d'un sentit moral molt més afinat (encara que á n'algú li sembli impossible) que'l de certas classes elevadas, y sobre tot, d'un respecte á la Mort, posat de relléu quasi cada dia, y que ha sigut alabat, com se mereix, més de cent voltas, per gent de fora casa. Com se'n riu ell d'aquestas vanitats estúpidas! Y que'n té de rahó al enriuressen! Y ab quin despreci més significatiu se'n burlan els

extranjers d'aytals *reclames* funerarias! Cal haverlos sentit com ens motejan de refractaris al progrés y á la civilisació; com sostenen que totas aquestas manifestacions, no son més que rastres del socarrim de las fogueras inquisitorials, petjadas d'*esbirros* y cucurullas, y vestigis del regim negrós del rey embruhixat. Cal haverlos sentit, per sapiguer en quin concepte'ns tenen.

Encara uns y altres se'n riurian més si sapiguessen que aqui s'ha donat compte detallat d'uns funerals, que efectivament no tingueren lloch fins al cap d'uns quans dias de la ressenya: y si s'enteressin de que una vegada, dugas familias renyidas y parentas d'un mateix difunt, varen exposar á la desenfrenada batxilleria dels barcelonins, sas rancunias y enemistats més intimas, lluytant, á grapats de moneda, á veure qui posaria l'anunci de mort més gros y més espléndit, resultant, per conseqüencia, que la defunció fou anunciada per partida doble.

Fora en va parlarne més. L'increment alcansat durant aquestos últims temps per aytal *literatura* (?), que mercadeja ab els morts y atia la vanitat dels vius, may prou assadollats d'ostentació, realment provocaría riallas, si no fes plorar de vergonya y no fos una senyal ben alarmadora de que, també com en la Dinamarca dels temps del rey Hamlet, hi ha á Barcelona quelcóm de podrit y ben podrit.

SALVADOR VILAREGUT.

VETLLAS D'ISTIU

Al istiu, després de haver sopat al pati de casa á la claror del sol ponent, me n'anava á ca la viuda Rovellona. Allí acudian altres vehins: la Rosó de la fleca, una xicota alta y grossa, que ja devia haver menjat forment de trenta anyadas, per més que no semblés indicarho son dentat colossal, blanch y atapahit, que brillava ab el llustre de una eyna nova de trinca; l'avi Sássula, un antich boceller, vell de bon regent, ample de cara, cella canut, de nas carnós, parpellas ab giras vermellas y boca escaixalada y afable; en Pere Retort, un corder més alt que sant Gim, ab una ossada monumental, tot ell ánguls y ressalts, y ab unas manassas llargas, nuosas y esgroguehidas, que tenian el palp fret y callós de una pota de gallina; las noyas Xanguetas, duas peixetayres menudas, desneridas, finas com mustelas, ab més ulls que galtas, més boca que ulls y més paraulas que un diccionari; en Xacó de la taberna, un solter de quaranta anys, molt rexitxolat, que las festejava y que, segons indicis, no sabia encara per quina decidirse, enamorat de las bonas dots, ab que l'una y l'altra podian ferli prosperar el negoci; y, per fi, alguns, no tan entrants de la casa, que venian quan tenian humor ó lleure. Era una reunió divertida. Cadahú deixava'ls maldecaps á derrera la porta y procurava disfrutar de la bona hora, com aquell qui entra á la benaventuransa, que ni's recorda del mal temps passat, ni desconfia de lo que está per venir. Feyam un sant Bruno de vi de la terra, nos agafavam á brasset y, tot escampant pels carres una riallada esbalotadora, tira cap á la platja, que á casa hi covan ous.

No eram pas nosaltres sols que hi anavam. Ne voléu de gent pel sorral!... Certament, á la vinguda de la nit, quan manca la marinada y encara no ha entrat l'oratge, la xafogor no deixa viure á sota cobert. Tothóm surt á cercar la fresca y allavoras la platja atráu á la gent com la llar al hivern. Cadahú s'ajunta ab els coneguts, que li son més simpátichs, se forman collas á la vora del mar y, mentres el cos se retorna, gaudint la bravada de l'aygua, s'enrahona, se riu, se canta y's passan xaladament las horas.

Las donas s'asseyan á la moda turca, aclofant las ancas en terra y encreuhant las camas. Nosaltres, els homes, nos ajassavam á tot pler, rabejantnos ab la sorra fresca, extenenthi'ls membres y acabant per adoptar las actituts més propias, segons las aficions de cada qual, ja pera contemplar las estrellas, ja pera ullejar el mar, ja pera sotxar las fesomias de nostras alegras companyonas. L'únich, que's tombava de boca terrosa, era en Retort, que no s'interessava pel mar, pel cel, ni per las noyas, y que, sens dubte, de aquella manera trobava més bon jayent pera la ensacada de ossos que portava dintre la pell.

Desseguida las donas se posavan á articulejar ellas ab ellas. No podian pas aguantar més temps al pap l'arreplech de noticias que havian estat remugant durant el dia. Que si en Pau Morros se casa ab na Reixaca, que si

ell es un infelís, que si ella es una bandarra, que si'l senyor Guillém festeja á la dona d'en Cresta, que si en Baldiró s'ha barallat ab la seva sogra, que si en Faluga s'ha jugat la barcada, que si naps, que si xerevias, que dali, que tómbali... Era precís deixarlas desfogar.

Després l'avi Sássula comensava á moure fressa.

—Axó no es viure... Llampus! quina rampa an es clatell!... Sí... ja podéu riure, ja. Qué os penséu que no hi heu d'arribar may á veys? Pena de mort hi teniu. Vaja, jo no m'hi puch estar ab es cap baix ¡no puch! M'esmaluco, m'enrampo, m'ofego... Si aquesta mala púa de Rosó tingués cor de cristiá, no'm deixaria partir axís.

—Y ara, l'avi! Ja hi som? Ja'm cerquéu es cos?

—No, es cos, no, filla, un boci de cama, res... ja ho sabs tu. Vaja, no sigus d'es morro fort, deixam posar es cap á sa teua falda.

—Miréu quin paletrís aquest homo! Cada dia sa meteixa dería!

—Oydá! pot ésse que si que't pensas que de dia en dia se'm enforteixen es ossos. Ells no se'm corquessin més, mala negada. Cada dia més vey, noa. No hi puch adobar res jo.

—Y qué hi hay d'adobar jo? Anéu á ca'n Pep de sas barcas, que os posi una quilla nova y unas costeyas ben reforsadas.

—Peró, dona, si sa meva carcassa ja está ensorrada y no li manca més que un puntalet á sa roda de proa. Vaja, no sigus esquerpa, pitera, salada... un pamet de falda!

—Mireu, avi, — saltava tal volta una de las Xanquetas — no basquejéu tant per coixí. Aqui, as vostre costat, hi ha en Retort, qu'es homo de paciencia y os deixará aprofitar de sas sevas molsas.

—Llamp que t'abrusi, Xangueta, á quinas molsas me tiras! Deu nos en guart de ventarhi un cop de cap que prou hi quedariam estabornits. No estich tan desesperat, no... ¡ca! Ja sé com l'hay d'amoixar á na Rosó! En contantli una rondaya... ¿oy, salada?

Ne sabia un sarro de rondallas y, en oferint contarne alguna ó revel-lar el secret de alguna tafaneria, que fes set á las donas, l'avi Sássula se sortia sempre ab la seva. Afofolava'l seu caparrás á la falda de la Rosó, creuhava'ls brassos damunt del ventrell y baixet, baixet, seriosament, com qui diu de cor una llissó, vessava la xerrameca més saborosa y divertida que s'hagi sentit may á la platja. Axó sí, quan la donava pel cantó de la putinería ó de la verdor, no tenía brida; peró ho deya tot ab un enginy tan estrafalari que, quan un li llucava las malas intencions per entre mitj del enlluhernament y l'ombreig de las sevas figuras retóricas, no podía menys de esqueixarse de riure. Y per lo que toca á las rondallas populars, las arreglava de manera que llur acció passava gayrebé sempre á la nostra encontrada y molts de llurs personatges eran fills de casas conegudas del nostre poble. Axís, per exemple, en Joan Alós resultava fill de ca'n Trompa, familia quins individuus eran tots molt peluts y molt ferrenys; en Pere sense Por havia sigut campaner de la nostra parroquia; el pou de las Princesas Encantadas estava situat en una casa de pagés ruinosa y deshabitada del nostre terme, coneguda ab el nom de la casa de las Bruixas; el castell de'n Vas y Nontornarás s'havía aixecat al bell cim de la montanya de sant Joan y «carets de Deu, heus aquí perque de resultas d'aquell embruix sa montanya ha quedat tan enxorquida que, ab tot y sas benediccions que sant Joan hi tira desde sa seua capelleta, no s'hi han pogut arrelar més que tomanyins y bolivardas»; en fi,'ns mostrava als nostres voltants las senyals, que restavan encara, de las maravellas, que'ns contava, y'ls seus princeps y fadas y encantayres parlavan en un llenguatge tan netament blanench, que no era pas de dubtar que s'haguessin escalfat á las nostras llars y haguessin anat de grifolda ab la nostra gent de la vellura. La Rosó, que era forsa candia, s'ho empassava de tan bona fe, que algunas vegadas, mentres el narrador explicava las gallardias de algún de sos personatges imaginaris, interrompia'l qüento pera preguntar ab la més natural curiositat:—¿Que l'hauriau conegut vos, l'avi?—

Aquestas narracions s'emportavan bona part de la vetlla.

Devegadas, quan l'avi Sássula's cansava, en Xacó de la taberna intentava substituhirlo, explicant alguna anécdota; peró solia darnos una mala estona, perque'l seu istil mitj superfloridich, mitj acanallat, pretenciós y laberintich era més propi pera marejar que

pera divertir. Deya molts «per consebuent», molts «al objecte», molts «lo qual» y «verbigracia» y lo pitjor era que'ls entatxonava en el discurs tant si venian á tom com si no hi venían. En Retort se'l escoltava com á un sabi de Grecia, admirantlo tant més quant menos l'entenia, peró ni en Retort, ni ningú se divertia ab las gracias del taberner, que se las havia de riure sol, en mitj de las caras macilentas dels seus oyents.

Més agradosa era la vérbola de las Xanguetas. Havian corregut molt per la montanya de poble en poble á vendre peix, se'n havian vist de totas y havían fet més tarambanadas y entremaliaduras que un murri de carrer; y quan ho contavan ab la seva cridoria escardalenca, el seu xafardeig de llenguatge y las sevas ganyotas expressivas, era cosa de que un se cregués transportat al escenari de las llurs fassecias y presenciant á lo viu els aconteixements. Com sempre havian anat plegadas, no podia explicar la una res de que l'altra no n'estés enterada y que no li fes prohitja á la llengua; aixis es que á cada moment se prenían la paraula de la boca. Era una mena de comedia.

—Te'n recordas, pubilla, de quan varem pujar á Pedra-Ferral?

—No me'n hay de recordar, petita, si encara'n gordo cria d'aquellas terras: dos uys de poll, que no me'n deixarán desoblidar en tots es dias de sa meva vida?

—Quins rostos! Es Menuts d'en Cundo de Lloret es devían inventar aquells camins.

—No me'n parlus! Alló no son camins; son esgarrapadas de dimoni obertas en sa penya núa.

—Y queya un sol de Maria Santíssima.

—Es peix á sa panera aixecava una fumarada que ni que estés á sa fogayna.

—Aquesta's volgué descalsar, perque sas botas li fean mal, peró...

—Mala negada, no hi havia manera d'agontar es peus nusos en terra. Sas pedras cremavan com brasas vivas.

—Oydá, pubilla ¿te'n recordas d'aquell homo que llaurava á sa vinya? Era com un vedell, gras, roig de pel, taujanás, ab un posat de nyonya!...

—Si, digali ximple. Li haguessis ficat es dits á sa boca.

—Pesta't sech, pubilla! Tenía una ferramenta de selvatgina, que me'ls hauría ben capulat en un dir Jesús.

—Y no era tan llanut com semblava, vetho aqui.

—Aquesta li va cridar: mestre ¿con hi ha d'aqui á Pedra-Ferral? Y ell se va girar y vinga gratarse's clatell, grata que grata, sense respondre: aquí soch, bestia. Jo vay dir an aquesta: aném, aném... deixal estar... deu esse mut y ab es teus crits no fas més que reviscolarli's poys d'es cap. Peró sa pubilla... tretze son tretze... no volia deixarlo en pau.

—Y qu'era cas, beneyta! May m'ho vay pensar que fos mut. Era que's bo de s'homo no sabía qué contestar; empró, quan li vay haver fet sa meteixa pregunta unas contas vegadas, miréu de quina carta se'n va anar. Va y diu: á vore caminéu, noas.

—Jo vay pensar que'ns enjegava á sa porra.

—Res d'aixó; ja'l vay filar desseguida; volia veure quin pas portavam. Caminém, petita, vay dir; y quan varem haver pujat á un tossalet, s'homo'ns va cridar desde sa llaurada: «Hi teníu una hora!... Hi teniu una hora!» Miréu si'n sabia de matar pussas.

—Y que no va erraho d'un cort de rellotge. Vatúa!... Varem arribar á Pedra-Ferral ab es peix cuyt y sa roba muyada, que's podía escórrer com si sortis de s'ayga. No veyam més que porchs y maynada... Y, tot d'una, sento que aquesta desvergonyida me allarga un espinguet de trompeta: «Sardinas! Sardina de Blanes! Ansia noas, que es fresca y pica com un pebre». Vatúa sa mossa boja! Jo cop de pessigarla: «Calla, calla; no'n vendrém cap». Y ella, sense ferne cas, ab aquell crit d'Israyel, esbombant que sa sardina picava com un pebre. Com no li vay flocar sas balansas pes morros!... Sort de que'm va donar per riure, que fins sas costuras d'es sach se'm descosian, que si no...

—Jo entenia's negoci, beneyta de's cabás. Segons es vent s'han de trempar sas velas.

—Que havías de sebre tu lo que't pescavas! Que'ns coneixém d'avuy, teta? Enrebeixinada que estavas y ganas que tenias de remolejar y esqueixar sa grua, vetho aqui.

—Sigu com vulgu ¿no va anar be? Mira lo que va dir aquella pagesa.

—Uix! encara me'n fay creus, pubilla.

—Donchs si, carets, me ve una pagesa y

diu: «A vore si m'enganyaréu, mala bala! com un dia á Massanet, que hi vay menjar unas sardinas que ni escohissor de peix tenian.»

—Jo'm rebatia de riure... y aquesta tan encirada, fent s'artigle: «Os varen enganyar, mestressa. Aquellas sardinas devian esse d'aygua dolsa. Aquestas son atra cosa; ja m'ho sabréu dír; no n'heu empradas de milloras. Son ajadas as paratje més salat de sa mar salada y, si las feu ab arrós, podéu ben estalviarhi's bitxo. Aixó flayra com unas flors, filla. Sardinaa! Sardina de Blanes! Fresca y cohenta, noas!» No'ns en varem veure sas mans.

—Lo qual que resulta, verbigracia, que sas donas de Pedra-Ferral son reconsagradament entesas al objecte de's peix. Cap de punyings! Si may pujo per aquellas terras... aném á cercar... lo qual que no fora estrany al objecte de's meu comers, de primer m'amorro á menjar fonoys y llacsons per sas marjeras, verbigracia, que no m'arrisco á tastar llus á s'hostal. Per consebuent, cap de punyings!—

Aquest derrer apartat es una mostra de la brillant oratoria d'en Xacó, qui solia resumir la parola de las Xanguetas y trauren la sentencia moral. Llástima que no's pugui donar tan fácilment una mostra de la veu enrogallada y de las maneras aristocráticas del taberner. No acabava may de parlar que no etzibés per sota l'ullal una escopinyada á trenta passas de distancia; y Deu y ajuda, com deya l'avi Sássula, que no ensopegués ab el tret cap ull mirador, qué bona desfeta hi hauria encastat. Peró aquest detall no pinta pas encara al home; era precis véurel; perque no arrufava'l nas, ni reya, ni parpellejava, ni tossía, ni's posticava que no ho fes de una manera afectada, diferenta de la de totas las personas.

Altrament las conversas eran quasi sempre variadas, quasi sempre interessants, sobre tot pera mi, que hi sotxava las paraulas de la terra ab la meteixa afició, ab que un botánich herboreja en una comarca ufanosa y poch visitada. No calia pas que'm queixés d'haver de raure ab alguna cosa grollera. Recullia en cambi unas finesas tan frescas, tan flayrosas! Y á més á més el lloch, l'hora y la tempura eran tan placévols!

Si faltava assumpto de conversa, no mancava pas una endevinalla á rumiar, un problema á resoldre ó una cansoneta á cantar. Y ¿cóm dir l'encant que hi havia en uns goigs senzills ó en una cobla popular cantats á mitja veu per la Rosó ab l'acompanyament de baixons, que hi feya la ressaga ronxadora, y ab la ruixada de notas de salteri, ab que'ls rossinyols, que nian en els jardins del poble, florejavan els compassos d'espera? Y quan una veu llunyana, eixida de las ubagors del mar, responia simpaticament á la complanta de la platja ¿cóm dir la melangia, que's apoderava del cor, y'l sentiment germanívol, ab que un hom se dalia pels navegants invisibles, perduts en la fosca inmensitat de las ayguas?

Per altra part, el silenci no era tampoch may pesat En aquells paratges la pensa's decantava tan dolsament á la meditació! Els fenómens, que apareixían y passavan, xifras esborradissas de algun misteri, atreyan tan poderosament la curiositat!... Tal volta un llumet solitari, que vagareja lentament per la llunyania del mar, tal volta una ona, que, carregada de peixets saltadors, guspireja estranyament en mitj de la fosca, tal volta un estel, que guayta com un ull animat per entre la encortinada de calítjas del horitzó, tal volta una pluja de bólits, que cauhen, assenyalant per un instant ab son rastre forforescent els archs secrets que Deu els hi ha marcat per camí en la diafanesa del cel, tal volta la quietut meteixa, la estática inmovilitat de las estrellas ¿no son cosas que convidan á callar? Aixó adhuch en las nits sense lluna; perque quan la lluna emplatayava las ayguas y descubria las siluetas del penyals marins, els objectes de contemplació, si no més impresionadors, eran encara més nombrosos.

En fi, las horas de vetlla passavan com un somni, ab aquella devallada rápida, que pren sempre'l bon temps al esmunyirse per entre'ls homes. Semblava que no havian transcorregut sinó breus moments desde la posta de sol y vetallá que ja'ls sardinalers tornavan de prima. «Ja venen. Sentiu?» Tal vegada no s'oviravan encara llurs embarcacions, peró s'ohía al lluny la roncor basardosa de llurs corns. El paler s'afanyava á enseuhar pals y á preparar palanquis. «Son aqui. Es noy Pitot ja es á sa punta. Hay conegut es seu toch.» La gent ajocada en el

sorral s'anava aixecant. Compareixian homes ab somals y donas ab paneras. Després se veyan blanquejar las velas esbandidas de celistia, allá en mitj de las ombras, ó dilatar llurs tacas negrencas damunt de la riuhada fulgurant del clar de lluna. S'ohía'l xopollejar dels rems, la remor de rierol manyach, ab que s'escorria l'aygua tallada per la roda de proa, el drapejar de las velas, que palpitavan sobre l'arbre, buydantse del vent. que las havía infladas en paratges més oratjosos, els crits breus dels pescadors y'ls alirets de la quitxalla, que havían sortit á rébrels, nadant, y que tornavan á remolch, agafats al timó de las barcas, ab la esquena espurnejada de ruixíms pipellejants y las camas á flor d'escuma. Y aquí amorrava un llahut y allí un altre... y altres y altres... El paler no s'entenía de feyna.

Allavoras se desfeya la nostra rèunió. Quiscú tirava pel seu vent, acostantse á las barcas, hont hi tenia parents ó amichs. Y las Xanguetas las recorrian totas, armant garola ab tots els pescadors, planyentse de la dissort dels que no duyan res y celebrant ab grans exclamacions y riallas la fortuna dels que havían fet bona pesca. No faltava may algun patró que'ls hi dongués un grapadet de sardinas pera l'esmorzar del endemá. «Aquestas noas ray, — deya l'avi Sássula — saben pescar en aixut y no esguerran may sa calada.»

Jo restava llarga estona recolzat en un penyal, en un recó de platja. M'agradava l'aspecte frescal de las barcas regalimants d'aygua; m'agradava veure com els pescadors anavan desdujant la xarxa, que's podia pendre pel ble groixudíssim d'una cabellera arrebassada del cap d'un gegant marí, sembrada de joyells resplandents; m'agradava veure com la extenían y la grapejavan, arrepleganthi á mans plenas aquells tresors vius, aquellas sardinas d'argent, que ab las ganyas palpitants y la boca oberta, s'estremian d'espant y vibravan entre las mallas, exhalant una jemegor entelada y fina: friii, friii, friii... Per tot arréu llampegueijava'l peix; per tot arréu sonava aquell meteix xeriquet: friii, friii, friii... Això, en mitj del silenci dels espectadors y dels operants, á la vora del mar, á la llum blanquinosa d'una nit d'istiu, suau y temperada com l'alé d'un infant, causa un efecte mágich, que jo no sé pas cóm explicar.

En fí, al caure las onze m'enretirava de la platja; peró no crech que un enamorat s'aparti ab més recansa de la companyia de la seva estimada, ni que, tot anantsen, s'embadaleixi més fondament ab el deix agradós de que'ls encants d'ella li han omplert els sentits; no, perque la marina'm tenía'l cor robat. Men anava poch á poquet cap á casa, refruhint las impresions de la vetlla. Retrobava en el fons del meu organisme las frescors de l'aygua y las sevas flayres confortants, las caricias de la sorra fina, la quinta essencia dels cants y de las remors, que havia sentit, y la placidesa de las celistias. Y se m'acudian uns pensaments ensomniadors. Per exemple: si las fredelugas fan pensar ab las neus, els moixons ab las pradas floridas y las ólivas ab la feredat, la vestidura brillant, d'or, argent y púrpora, dels peixos ¿qué no'ns obliga á sospitar de las bellesas dels llochs amagats que habitan? Y jo las somniava despert á pler del cor. Deixava una mica badada la finestra de la meva cambra, pera que entrés l'ayre pur, me ficava al llit, m'adormía tot sentint la remoreta del mar y bona nit y bona hora.

J. Ruyra.

DIONYSOS

Fillas hermosas de la Grecia il-lustre,
un foraster n'es arribat á Thebas,
es estatua vivent com Arodita
y com ella es un deu de la ventura.
Es un deu del plaher, digne de Grecia,
la patria de las Arts y la alegria.

Corrém á saludarlo, ben joyosos,
com las Gracias divinas y las Horas
saludaren á Venus quan eixía
de la blavosa escuma de las ayguas.

Ve d'enllá, ve de Lydia, d'aquell poble
ahont Astarté y Adonis varen náixer;
d'un poble com nosaltres ferm idólatra

dels vicis grans y las virtuts inmensas;
d'aquell poble viril germá d'Esparta
y pare espléndit de l'alegre Athenas.

L'he vist quan arribava: en el front duya
bella garlanda per Karé (1) teixida
ab fullas verdas de llorer y ab rosas
més blancas que la neu. Sos cabells rossos
fresquívola rissava l'aura dolsa,
y sos ulls grans y negres contemplavan
embadalits el cel de nostra terra,
y al véurel tan magnífich reflectían,
tot el goig de son ánima.'Ls seus llavis
somreyan, com la flor quan amorosa
la santa llum del Sol la besa, y lúbrichs
resavan la oració dels deus del vici;
l'oració d'Aphrodita y son fill Eros.

El deu també m'ha vist y al contemplarme
ab agradosa veu m'ha dit:
—Sagrada
misió tens ¡oh mortal! si vols cumplirla:
Soch germá de Mylita, la dëesa
del Amor y del Pler. Vinch á ta patria
per'alegrarla ab més cansons de forsa,
ab las cansons robustas que'l vi inspira.
Dionysos soch, el ver amich dels homens,
el qu'esborra las tristas recordansas
de son cervell, el qu'afanyós ofega
las angoixas qu'abrusan, el qu'allunya
la imatge de la Mort consoladora
del Pensament cansat, que dona vida,
de la vinya ab el néctar delectíssim.
Congría á ton entorn els joves, dígals
que só arribat á Grecia, y si responen
á ta veu de consol, veníu alegres
qu'ab els brassos oberts os daré l'ánima!...

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

(1) Karé, filla de Demeter, *la Terra*.

LOKI Y SEGÜN

(LLEGENDA DE LA MITOLOGÍA GERMÁNICA.)

Loki'l viciós, encadenat, gemega.

Loki era hermós ab tota la bellesa d'un cos fort y jove. Era ardent, impetuós y variable; per aixó li davan el nom de Loki. A través de la carn del seu pit, el seu cor pantejava un jorn ab desitjos de Justicia, y un altre jorn ab desitjos de disbauxa impura; y ell, Loki, seguint á n'el seu cor, un jorn cometía crims, y un altre jorn gaudia defensant la Justesa Santa y la Veritat.

Y era protegit pels Deus, y prenia part en las sevas delicias olimpicas, y bevía, ab el bras nu y ab el rostre encés pels vapors del festí, els vins de las divinas orgías... Y ara era més ben vista sa imatje pels Deus mateixos á causa de las sevas obras justas, com era amenassat més tart, també per Ells, á causa de las sevas impuras fruhicions.

Y Loki tenia una esposa anomenada Segün; una esposa blanca com un borrall esculpturat de neu, y bona com l'aroma de las flors verges; una esposa de cabells onejants y daurats que tapavan la puresa dels seus pits y de las sevas espatllas, y d'uns ulls blaus y dolsos com el mirar de las figuras del Somni; una esposa d'uns brassos hermosíssims y consoladors, y d'un sospir set vegadas tendre com el soroll de l'aygua en las pesantas mitj-diadas del estíu.

Y succehí que un jorn, Loki, nó podent contenir sa forsa destructora, agafá á Baldur, qu'era un seu contrari, també protegit pels Deus; l'agafá ab las sevas mans forsudas, per la espatlla, y li torsá'ls brassos enrera fentli cruixir els ossos del pit; y un cop el tingué aixís, el rebaté á terra; y com siga que Baldur l'entortolligués desesperadament ab sa cayguda y també'l fes caure, Loki, al sentir fregar sa carn ab la del seu contrari, li deixá anar un bras, y ab el seu li apretá'l coll horrorosament, fins que Baldur desfallesqué, complertament mort, y afluixá'ls muscles y estengué las camas enravenadas.

Y'ls Deus alashoras malehiren á Loki y'l sentenciaren á morir d'una mort crudel y forta... Y'l lligaren sense pietat al demunt d'una roca alta y escarpada. Y en las junturas d'unas pedras que s'allargavan sobre de ell, y un xich separadas com si li fessin de

redós, hi feren niuhar un monstruós serpent. Y aquest serpent destilava un veri inflamant y corrosíu per sa boca inmonda. Y'l feren niuhar allá perque á poch á poch deixés caure'l veri y'l deixés estendre per tot el cos nu de Loki, á fi de que'l fes morir ab una mort intensament crudel é intensament forta...

Y Loki estava lligat per las extremitats de las camas y per las extremitats dels brassos, estés á terra y mirant enlayre... Y á cada esfors que feya pera rompre sos lligams, tots els seus ossos feyan soroll y's marcavan en el seu pit, tan hermós y de tanta fortalesa... Y ell tancava'ls ulls y després tornava á obrirlos, y ja veya'l cap del serpent monstruós qu'anava sortint á poch á poch de las junturas altas de las pedras, y que se'l mirava ab uns ulls horrorosos y verts.... Y quan el veya Loki aquell cap, s'esgarrifava, y tot el seu cos s'estremía, y la veu li sortía ofegada de la boca clamant pietat... Mes ningú n'hi donava. Y Loki gemegava, abandonat de tothóm, mirant la mort més crudel cóm venía á ferlo patir, en aquellas rocas escarpadas y desertas.

Y heus aquí que Segün, la seva esposa, casta com l'aygua d'un xaragall y trista com las fullas dels eucaliptus, mentres ell cridava, venía cap á n'ell, duhent á la má una escudella del ferro més fort y més impenetrable .. Venía cap á n'ell, plorosa com un cántich de l'orga, y'ls seus cabells rossos voleyavan en mans del vent y deixavan descuberta la meytat del seu pit, que no tapava la blanca túnica.

Y Segün pantejava de cansament y d'horror al pensar en el suplici del seu marit, y tremolá sa carn quan el vegé estés sota'l cap del serpent, fent esforsos desesperats ab aquells muscles que tantas voltas havian gaudit la dolcesa de las olimpicas festas...

Y ell, quan la vegé, la remerciá ab angunia, y li demaná ab els ulls un bes. Ell, que altras voltas havia gaudit l'Amor en brassos d'altras donas!... Y no cridá més, y'ls seus esforsos pararen, y tingué en son cor la claror d'un raig d'esperansa.

Y Segün, allavors, acotá'l cos mitj cubert cap á son espós, y ab els ulls plens de llágrimas el besá en la boca.

Mes el serpent, qu'anava sortint, xisclá, y Segün, apartantse,'s posá á tremolar més, y posá dessota de la boca del serpent la escudella de ferro , perque la baba inmonda caygués en ella y no pogués tocar á son Loki... Y Loki va mirar, horroritzat, com el veri maligne queya de la gorja del serpent á dins de l'escudella, y torná á fer esforsos pera desferse, y'ls seus ossos tornaren á cruixir, y del seu pit tornaren á sortir gemechs fondos, perque ell ja pressentía que res podía fer Segün contra las voluntats dels Deus.

Y era tan impura aquella baba, que queya dins de la escudella fumejant; y Segün sentía unas grans sensacions de feresa, al pensar qu'aquell mateix líquit cremant s'enfonzaría en las carns blancas y fortas del seu marit, que ella havía gostusejat algunas voltas; y Segün tenía una gran angoixa al pensar ab els sufriments terribles que patiría Loki al sentir cremar la seva pell y la seva carn adolorida sense poderse moure... Y Segün sentía uns grans desitjos de desapareixe y de fondres pera no contemplar l'agonía del seu espós entre las convulsions de la sanch enverinada... Perque Segün veya que la escudella s'anava omplint, y que'l veri queya, y queya, y qu'aviat sobreixiría y consumiría irremisiblement al condempnat...

Y Loki, en tant, gemegava y gemegava... Y'ls seus brassos y las sevas camas eran llagats pel sech dels grillons... Y'l seu pit semblava destrossat pels esforsos... Y al fí la escudella fou plena, y sobreixí, y feu vessar el verí demunt del seu coll... Y comensá á consumirlo... mentres Segün desesperada llensá la escudella ab el líquit á dins del abim y's posá á implorar pietat dels Deus mateixos... Peró'l vent fongué sas pregarias en las concavitats fondíssimas, mentres feya y volejar la túnica y descobría la nuesa del seu pit, tan sospirador y tan ple d'hermosura...

Y las ombras de la Nit devallaren al entorn de Loki... Y'l malehit serpent continuá vessantli'l seu veri y mirantsel ab aquells ulls verts y horrorosos... Y en tant, Segün, ab las mans al cap y plorant follament, s'arredossava sota las rocas. Els crits terribles d'ell, del viciós condempnat pels Deus, eran portats enllá d'enllá per las gojas del eco... Y Baldur, el seu contrari mort, passá en brassos de la Nit, surant en las boyras del abím, y rigué fortament al mirar la horrorosíssima agonía del seu matador.

Y la seva rialla's perdé com un tro feréstech en la buydor de las concavitats fondissímas!...

Xavier Viura.

CONCERT CRICKBOOM

Una alenada d'art veritable en mitj de la corrompuda atmósfera musical de nostra ciutat, fou el magnifich concert ab que'l mestre Crickboom ens proporcioná una vetlla per tots conceptes agradable. El coneixiam ja com á director d'orquesta per las altras vegadas que aqui havia dirigit y'l consideravam sols com un mestre apreciable, trobantli el principal defecte d'imprimir una marcada sequedat á la major part de las obras que executaba; més ara se'ns ha presentat notablement millorat revelantse com á excel-lent director y fentnos fruhir d'una de las emocions més llegitimas de tota la present temporada.

El programa, constituhit per obras de primer ordre, resultá format ab tota conciencia, y á conciencia plena també executat. Sols una obra no estaba en nostre concepte al nivell de las restants: la coneguda *Dansa macabre* de Saint-Saens, que tant per lo molt manosejada, com fins per son escás valor intrinsech, podia molt bé haverse prescindit d'ella sense que'l programa hi perdés res. En cambi, varem sentir ab molt gust el *Poema lírich* de Glazounow, que sense ser una obra notable, tenia al menys l'alicient del estreno. Dita obra es d'escassa inspiració y novetat en sa part melódica, peró resulta molt ben escrita per son bon treball d'orquestació, aixis es qu'hem d'aplaudir l'havernosla donada á coneixe.

Beethoven y Wagner eran els plats forts del concert y abdós foren tractats per en Crickboom ab tot el respecte y carinyo que mereixen. Ja en la obertura d'*Egmont*, obtingué una ovació de las veritables pel modo notable que fou conduhida y en particular per la brillantés y precisió ab que executá tot el final.

La *Séptima Sinfonía* vingué á ser com una reivindicació, ó una funció de desagravis, en honor del mestre de Bonn, pels repetits atentats que contra sas inmortals obras s'han comés aqui en los últims temps. Sentint l'orquesta com expressava, com interpretava a Beethoven, ens semblava increible que'ls músichs fossin en gran part els mateixos de la orquesta del Liceu. En Crickboom conduhí els quatre temps d'una manera clara, ajustada y expressiva, fent cantar als instruments un per un, procurant que l'acompanyament no ofegués may el cant y donant á cada part la interpretació que requeria. En el primer y ultim temps, es á dir en los temps vius, potser trobém á faltar en aquest mestre quelcóm d'empenta, un xich més d'ánima, particularment en el final, pera donarnos idea exacta de l'alegria desenfrenada que hi domina, y consequéncia d'aixó també ens resultaren portats aquests temps un poch més lents de lo degut. En cambi, l'*allegretto*, el trobarem magistralment, sense'l menor defecte, notable en tot, de temps, de gradació, de dicció, sent expressat ab sentiment tant gran l'hermossisim cant dels violoncellos com potser may aquí s'havia sentit. El *scherzo* fou dut sens aquella tradicional pesadés y ensopiment que tant hem reprobat en altres directors, y fins els dificils passatjes de trompas, sens resultar una perfecció, no desferen l'unitat de conjunt. En resum: una Sinfonía de Beethoven interpretada seriament, donantnos una idea clara de l'obra del gran mestre y fins detallant molts passatjes de manera que d'ordinari no estém acostumats á sentir.

El *Divendres Sant*, aquesta página sublim entre tantas sublimitats com hi ha en el *Parsifal* de Wagner, ha sigut per fi entesa per nostre públich, gracias á la magnifica execució que obtingué en aquest concert. En las varias vegadas que aqui s'havia sentit, may produhí un efecte tan grandiós, perque may l'auditori havia *entrat* en l'obra. En Crickboom s'ha encarregat de lograrho, y ab tot y la falta del efecte escénich que aquí com en tants altres passatjes, es d'una capdal importancia, pot ben dirse que l'obra ha entussiasmat al públich barceloní, que ab tot reculliment la escoltá dos cops seguits. Las bellesas innumerables d'aquest fragment ens arribaren á l'ánima pel notable modo com foren posadas de relléu, creyentnos transportats á llunyanas terras al veure una obra de Wagner interpretada en serio en nostre país, qu'es casi la realisació d'un impossible. Lo mateix podém dir del final de *Rheingold*, executat

ab idéntica conciencia, sortint ab notable claretat el grandiós efecte del fortissim final en que resaltaren distintament els temas del *Walhalla* y del *arc-en-ciel*, en mitj de la potenta orquestació del metall.

Resultá, donchs, el concert Crickboom un aconteixement serio, aquí ahont se'n donan tants de per riure. Que tot ell sigué interpretat á la perfecció no preteném sostenirho, puig pera arribar á n'això serían menester altres elements que aquí no existeixen. Peró ab els que en Crickboom contaba, es á dir ab els músichs amanerats per las tolerancias d'altres directors, casi es impossible treuren més partit del que n'obtingué. Aquest concert es una demostració de lo molt qu'es pot arribar á fer pera la millora de l'Art musical á Barcelona, puig els notables avensos que trobarem en els instruments de corda, degut á la cooperació dels deixebles de l'Academia de música que ab tanta abnegació ve sostenint en Crickboom, deixan entreveure que aquest es el verdader camí pera la formació d'una orquesta seria en nostra capital.

A n'aquesta orquesta, que tantas vegadas ens hem vist en la trista obligació d'atacar, hem de tributarli avuy la felicitació que's mereix. La batuta d'en Crickboom, fou obehida pels músichs ab tota convicció y las obras executadas ab una expressió desacostumada y sorprendenta. La part de corda fou la més notable, arribant á produhir uns plens orquestals de magnifich efecte. La fusta matisá molt més que de costúm y fins el metall si no sobressortí, tampoch desfé'l conjunt. En molts trossos arribarem á sentir la complerta fussió entre totas las veus de la orquesta, cosa que'ns semblava un somni. Vegin ara'ls músichs qu'es lo que més els convé: si seguir com fins aqui anant d'un cantó al altre, conduhits per gent indocta que sols persegueix un fi mercantíl, ó bé oblidant antigas diferencias, aixoplugarse baix la direcció d'un mestre que ab tot y sos defectes de carácter (puig ningú en aquest món es perfecte) ens ha demostrat que té qualitats pera elevarnos á un grau de cultura musical, del que en l'actualitat estém per desgracia ben llunyans.

El públich se mostrá al nivell del concert. Molt menys numerós de lo que requeria un programa tant excel-lent, peró format pels verdaders aficionats, pels que van realment á sentir música, guardá un rellígiós silenci durant la execució de las obras, y feu complerta justicia al terminar cada una d'ellas. Dos detalls que'ns agradaren molt, foren el no exigir la indispensable repetició de l'*allegreto* de la *Séptima* y en cambi ferho ab el *Divendres Sant* que no s'havia repetit may.

En quan á aquell públich *distingit* que brillava per sa ausencia, hem de dirli que no sab prou el favor que'ns vá fer. La circunstancia d'inaugurarse'l mateix vespre la companyía madrilenya d'en Thuíller, aquell guapo que ha fet patir tantas donas desde la escena, s'emportá cap á Novetats la *élite* de nostra estúpida societat y desembrassá'l Lírich de gent que sols hi hauría fet nosa. Tant es aixís, que de propietari del Liceu apenas ni trovarem un, ni per remey. Deu els hi pagui á tots.

JOAQUÍM PENA.

TEATRES

ELDORADO

LA MAMÁ CHICA.

L'*Ainée*, la *Mamá chica*, com diu en Gaspar, es la filla gran del pastor *Petermann*, que'n té cinch d'altras: *Norah*, *Josabeth*, *Elsa Desdémona* y *Dorotea*. Educadas á la moderna y disfrutant de la llibertat de costums que aqueixa sembla concedir, se'ns presentan tot seguit en son carácter francament calculador y egoista. De dot molt reduhit, els hi costará casarse si no s'espavilan; mes com d'espaviladas en son tan com guapas, la tasca no'ls hi será difícil. Egoistas per necessitat, hipócritament lleugeras per cálcul y coquetas per malícia, ho fan tant bé que al fi del primer acte quatre ja han trobat marit. Bé es veritat que *Norah* ha pres á *Lia*, la gran, al pastor *Mayer*, home ignocent, tonto y de costums austeras. Aqueixa, enamorada candorosament del pastor, reb al mitj del cor la primera ferida que li infereix precisament la germana estimada. Mes *Lia* perdona; d'instints nobles y sentiments elevats, ha aprés á sacrificarse y ho ha fet sempre ab gust. «Perdono; mes obeheixlho y feslho felis, perque s'ho mereix; li deus á n'ell y... m'ho deus á mi.»

Els altres tres matrimonis sols incidental-

ment intervindrán per arrodonir l'acció. En quant á *Norah*, passa lo inevitable; de caràcters tan oposats, *Mayer* no pot satisferla y un dia descubreix el pobre pastor que sa muller li ha faltat. Débil de carácter, mes enamorat, se queda confós no trobant altra solució que consultar al sogre, y arriban tots dos pera que'l patriarca de la familia arregli el cas. Qui ho arreglará es *Lia* com sempre. La escena en que *Norah* li explica'l fet y li demana ajuda es superba. Altra vegada s'obra la ferida, no ja sens un cert consol al endevinar que'l tal pastor no era'l ser perfecte qu'havia imaginat.

El vell *Muller*, rich ben conservat, se presenta á demanar la má de *Lia*. La familia s'ha arruinat, y *Lia*, que passada la primera joventut ja havia pres son partit, dubta, mes pregada pels pares y excitada per la desilusió suferta accepta, encara que sens entussiasme, quan la petita, la estrafalaria *Dorotea*, qu'es un exemplar preciós de cínica perversitat, logra seduhir al vell impúdich. La escena, qu'es molt crúa, está feta de má mestra, ab una veritat y un coneixement psicológich admirables. El cop es tan fort per la pobre *Lia*, que no pot resistirlo; la dona ofesa en lo més sagrat de sos sentiments, se subleva, y quan, en aqueix estat d'exaltació nerviosa's presenta'l tinent *Dursay*, guapo y arrogant, parlantli'l llenguatje del amor y de la passió esbojarrada, en son deliri's deixa amanyagar com bestia qu'ha sigut maltractada. Sols al arrivar al costat del abim reaccionará, triomfant sos nobles instints.

L'obra d'en Lemaitre es, sense cap dubte, l'obra d'un sectari. Es una sátira sangrenta del matrimoni sacerdotal. Els tipos perteneixen á la categoría dels sers excepcionals, no als genérichs del estament que vol retratar; per'xó com obra de tessis no'ns convens. Tant el pastor *Petermann*, com la seva dona, com *Mayer*, semblan cuydadosament triats, y en Lemaitre, qu'es un satírich de forsa prodigiosa, els pinta ab tot el rencor del fanátich venjatiu. Mes prescindint d'axó, com á sers excepcionals son d'una veritat y d'una consistencia admirables. Pobres d'esperit, ridícuIs y débils de carácter, no arriban may á la vulgaritat. Encara més sugestius son els de las germanas. La psicologia d'aqueixos cors de dona sensual y refinadament pensadora es tan fina, tan penetrant y tan verament humana, que n'hi ha prou ab aquests *dibuixos* per acreditar á un mestre. *Lia*, sobretot, fent contrast ab las altras, noble, pura, desinteressada fins al sacrifici, bona fins á l'abnegació, mes que's revifa al fi al sentir l'ultratje del escarni, es un tipo hermosíssim, dissecció acabada d'un cor humá, quina perfecció té límits que no's traspassan.

En quan á l'obra considerada teatralment, té'l primer defecte de ser obra de tessis, y sobre d'aquest, com ja hem dit, ser d'un sectari qu'escull maliciosament sas armas. Aqueix es defecte capdal perque'l públich se desinteressa del objectiu del autor; se li fa antipátich y no s'arriba á convence, y com precisament á la tessis ho subordina tot l'autor, clar está que desinteressat el públich d'aqueixa, tot lo que no's lligui directament ab l'acció dramática se li fa pesat, trobanthi inverossimilituts, y un cert deslligament que d'altre modo no hi notaria. Apesar d'axó, hi ha unas quantas escenas, per exemple las de las dugas germanas y las de *Lia* ab *Mayer* en els actes primer y segon, y moltas del tercer y quart, que demostran en l'autor un gran sentit teatral, tan per sa factura com per l'interés que promouhen. Ademés, el llenguatje d'en Lemaitre es viu y gráfich, de gran intenció y finura y d'una correcció exquisida.

La traducció qu'ha fet en Gaspar de l'*Ainée*, es una bona traducció sens ésser excellenta. En conjunt l'obra d'en Lemaitre ha sigut respectada en son esperit y tendencia; escenas senceras están traduhidas literalment, paraula per paraula, y si bé en ocasions en Gaspar no troba la intenció y netedat de frasse qu'avaloran l'original francés, s'ha de tenir en compte que la prosa d'en Lemaitre es á voltas, per la mateixa concisió que tanta forsa li dona, casi bé intraduhible. En cambi, en molts detalls interessantíssims no que no ho ha sigut de respectada l'obra original, tal volta per imposició de la empresa. Tota la escena catorze y'l final del primer acte s'han suprimit; segurament haurán trobat aqueixas situacions massa crúas. Nosaltres, encara que incidentals, las trobém hermosissimas y sobretot necessarias pera ben fixar el carácter de las cinch germanas. Dels dos quadros que té'l tercer acte n'han fet un,

y lo que passa, lo que per forsa deu passar dintre'l pabelló, ho fan passar en el jardi. No ho haurán pas fet per evitar un cambi de decoració ó per no tenir que ferne una de nova, perque de nova no n'hem vist pas cap, ni de bona tampoch. Donchs per qué ho ha permés, ó per qué ho ha fet en Gaspar aixó? Que no ho veu que desprès de lo ocorregut en el jardi entre *Lia* y el tinent, quan ella está ja serena encara qu'ofesa per l'ultratje, es materialment impossible que hi entri en el pabelló? Y si hi entra, l'entrari en tals circunstancias es tan inverossimil, que resulta ridícul y *arxi-convencional.*

La execució, una verdadera desgracia. Tots, absolutament tots ho varen fer péssimament. No n'hi ha pas un que l'hagi estudiada l'obra, ó que, si ho ha fet, l'hagi entesa. Es necessari que'ls actors comensin á compendre qu'estudiar un paper no es estudiar solzament la lletra y quan una empresa artistica s'atreveix á posar en escena un'obra de la empenta de *L'Ainée*, també es necessari que, en primer lloch, sápiga lo que porta entre mans, y en segón lloch si conta ab elements pera ferho. *L'Ainée* es una comedia psicológica, y aixó vol dir que l'estudi de carácters es en ella lo principal. Donchs bé: en un'obra aixis, més qu'en cap altra, els actors tenen obligació d'estudiar á conciencia, y un cop ben empapats del personatje, si tenen condicions podrán sortirne airosos. No fentho, com no ho han fet, en lloch de *La Mamá chica*'ns han donat la seva parodia, y en lloch dels tipos tan finament dibuixats per en Lemaitre, uns personatjes convencionalíssims que ja han servit per altras comedias. Menjar rescalfat.

Lia, més que per son carácter, per la varietat y violencia de sentiments que la agitan, necessita una actriu que á una gran intuició uneixi una flexibilitat d'entonacions y d'expressió y una varietat de recursos y detalls del tot oposats al tradicional amanerament de la senyora Tubáu. La ingenua bondat qu'es la caracteristica de *Lia*, resulta sempre forsada en la fesomia y gesto de la senyora Tubáu per aquella constant contracció de llabis y aquella uniformitat de mohiments desdenyosos sempre repetits. Aixó fá que sols en rara situació digui una frasse ab vera intenció satírica; mes la ingenuitat hi falta sempre. La primera escena ab *Norah* y la dels nens en el tercer acte, demanan una dolcesa y un carinyo que no sab traduhir; la escena ab *Mayer* del segón, la diu á crits y ab transports impropis del personatje y de la fina ironia que hi posa en Lemaitre; y la escena capdal del tercer ab el tinent, sobre no representarla allá hon deuhen, es á dir, dintre del pabelló, la fá sense calor, sense entregarse, ab un exagerament de pudor y una freda reserva incompatibles ab l'exaltació que deu dominarla. Las artistas espanyolas s'han de convence de que'ls abrassos, petons y determinadas llibertats, en escena no tenen res de inmoral quan la situació ho demana, y que, pel contrari, aquest estat de vigilancia constant pera evitar que's propassi un actor fogós fá qu'ella mateixa estigui distreta y digui ab violencia son paper, violencia que's fa ben sensible al públich.

La senyora Rojas s'equivoca de mitj á mitj prenent aquell tó declamatiu y aquell gesto ampulós que no s'avenen ab el tipo de *Norah*, dona refinadament sensual y astutament reservada. La senyoreta Bremón, no sabém si per estar ronca no té la veu fresca que's necessitaria, y ademés sembla una nena aristócrata, mal criada y caprichosa, no com deuria ser, un dimoniet d'instints perversos, recelosa, de cor buyt y de imaginació sensual. Las demés artistas se troban en el mateix cas; desconeixement complert del personatje; per'xó de la escena (citemne una) de la *puput* que tindria de resultar d'una vida, d'un *entrainement* sensual marcadissims, en fan un joch de criaturas grans.

Qui se'n emporta la palma es el senyor Nortes. En Lamaitre pinta un pastor pobre d'esperit, curt de gambals y enamorat, ridicul si's vol, mes serio y convensut. Donchs bé: el senyor Nortes en fa un pallasso; ni més ni menos. Entre ell y'l senyor Villanova que casi casi va estar tan malament, han fet una troballa que feya esclafir de riure á un amich meu qu'aprop tenia. Aqueix amich va fer el següent comentari: «Vetaqui un chiste en acció qu'es lo millor de l'obra.» El xiste consisteix en que al arribar *Mayer* carregat ab tres maletas y una bossa de *bombons*, que penja d'una d'ellas, desprès d'abrassar á tothóm sense deixar las maletas, per *supuesto*, el pastor *Petermann* li diu: «Que vas ca-

rregat noy!... deixa que t'ajudaré» y li agafa la... bossa. Que no va riure'l senyor Gaspar? En Lemaitre estém segurs qu'haguera rigut.

No'n parlém dels demés, ni del decorat, ni dels trajos, perque tot va estar á l'altura de lo dit.

Deu fassi que no s'hi emboliquin més ab obras del teatre modern!

EMILI TINTORER.

FESTAS MUSICALS BAVARAS

Nostre colaborador el distingit músich Antoni Ribera's trova en la actualitat á Nüremberg ab l'objecte d'assistir á las magníficas festas musicals que s'han celebrat els dias 3, 4 y 5 del corrent més, de qual importancia poden jutjar nostres lectors pel següent programa:

DÍA 3, matí, *(música de cambra.)*

Cuarteto de corda en *do major,* W. Mozart.
Cuarteto de piano en *do menor*, R. Strauss.
Cuarteto de corda en *do sostenido menor*, L. V. Beethoven.

Executat pels senyors J. Joachim, Halír, Wirth y Hausmann de Berlin y'l senyor Schwartz (pianista), de Munich.

DÍA 3, tarde.

La Creació, oratori de J. Haydn. — Solistas: La senyora E. Herzog-Welti, cantant de Berlin; el senyors H. Knote, F. Feinhals y V. Klöpfer, cantants de l'Opera Real de Munich. — Director: Eduard Ringler de Nüremberg. — Coro: 600 coristas. — Orquesta: 112 executants. — La orquesta es la del senyor *Krung-Waldsee*, ajuntada ab la orquesta *Kaim*, de Munich.

DÍA 4, tarde.

Las obras següents, baix la direcció de F. Weingartner: Preludi dels *Mestres Cantors*, R. Wagner.

a) *Hymne;* b) *Cansó matinal del pelegrí;* per baritono, ab orquesta (senyors Feinhals), R. Strauss.

Els camps dels benhaurats, poema sinfónich, op. 21 F. Weingartner.

a) *Sobre els estanys;* b) *L'esperit de la rosa;* (senyora Walter Choinanus), H. Berlioz.

Novena Sinfonía, op. 125, per gran orquesta, coros y solistas, L. V. Beethoven.

DÍA 5.

Concert á l'Iglesia. — Director: senyor W. Bayerlein de Nüremberg. — Coros, solistas, violí y orga.

En els próxims números de JOVENTUT publicarém las ressenyas que d'aquests concerts ens enviará el senyor Ribera, dedicant preferent atenció á la interpretació que l'eminent mestre Félix Weingartner hagi donat de la *Novena Sinfonía* de Beethoven, quals ensajos han durat *tres mesos*, per lo qu'es esperat ab ansia aquest aconteixement musical.

NOVAS

Nostre estimat director en Lluis Via fa aprop de duas setmanas qu'es troba retingut á casa per una malaltia, per fortuna no grave peró si molt cansonera. No ho haviam comunicat á nostres lectors per la confiansa y desitj de que la milloria no's fes esperar tant. Pera tranquilitat dels molts amichs que per ell s'interessan ho fem públich avuy, aixis com, pera que en el cas de que en la confecció ó correcció del periódich s'hi notessin certas deficiencias no puguin ésser imputadas á n'ell, ni perjudicar en cap manera á son bon nom literari. Confiém que dintre pochs dias tindrém el gust de véurerlo reprendre sa tasca ab l'entussiasme y acert de sempre.

—

Continuant las perentorias ocupacions de nostre critich de pintura, tampoch podém publicar en aquest número la revista de las exposicions del Círcol Artístich y de Can Parés.

—

Complint ab lo promés als seus lectors, JOVENTUT publicará junt ab el vinent número el segón de sos suplements artistichs-literaris. Aquest suplement estará per complert dedicat al notabilissim pintor alemany Heinrich Vogeler, quals obras, desconegudas en nostra terra, volém donar á coneixe com se mereixen. Acompanyará als grabats un magnífich estudi de las produccions de Vogeler, escrit expressament pera JOVENTUT pel distingit publicista alemany Dr. Hans Bethge, y traduhit per nostre company de redacció en Joaquim Pena.

El suplement artistich, tirat esmeradament en paper de classe extra,'s posará á la venda, junt ab el número ordinari, al preu de trenta céntims, y com de costúm será regalat á nostres suscriptors.

Al mateix temps y pera que'l públich pugui apreciar degudament las obras del esmentat pintor alemany, serán aquestas exposadas en el Saló Parés, desde el próxim dimecres, figuranthi ademés dels aiguaforts que reproduhim, alguns altres que no'ns ha sigut possible ferho per falta de espay.

—

Don Angel Guimerá ens ha enviat exemplars de son drama *La filla del mar*, que ab tan éxit se representá á Romea. Remerciém á nostre genial colaborador, per sa gentilesa.

Rebi també las gracias nostre estimat company J. Oliva Bridgman, per sa atenció al oferirnos lo tomet *Prosa Vulgar*.

Es un aplech d'articles escrits en castellá, publicats en diferents diaris. L'acompanyen un prólech y un epilech deguts respectivament á las plomas d'en Frederich Urrecha y en Frederich Rahola. En ells fan notar las qualitats que revela l'Oliva y que permeten esperar molt d'ell.

—

Han sigut denunciats varis confrares nostres, entre ells, *Lo Pensament Catalá* y *La Publicidad*.

A tots los hi manifestém nostre condol y'ls desitjém qu'en surtin en bé.

—

El passat divendres en la Exposició Casas, instaurada á Can Parés, el jove poeta Eduart Marquina, llegí alguna de sas composicions, y doná á coneixe fragments del llibre *Vendimias*, que té en preparació.

Las manifestacions de simpatia que meresqué de la triada concurrencia qu'omplenaba el local, poden ferli endevinar que'l públich rebrá ab el mateix entussiasme, sinó major que las altras, la darrera producció de nostre benvolgut colaborador.

—

La Junta organisadora de la Kermesse á benefici del Asil d'horfanas de la Montanya de San Joseph, ens favori invitantnos á la festa que tingué lloch el passat diumenge en el local anomenat «Jardin Español», artísticament adornat. Distingidas damas y elegants senyoretas, s'encarregaren de la venda d'objectes y es d'esperar que'l resultat haurá correspost al benéfich fi qu'es proposavan.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

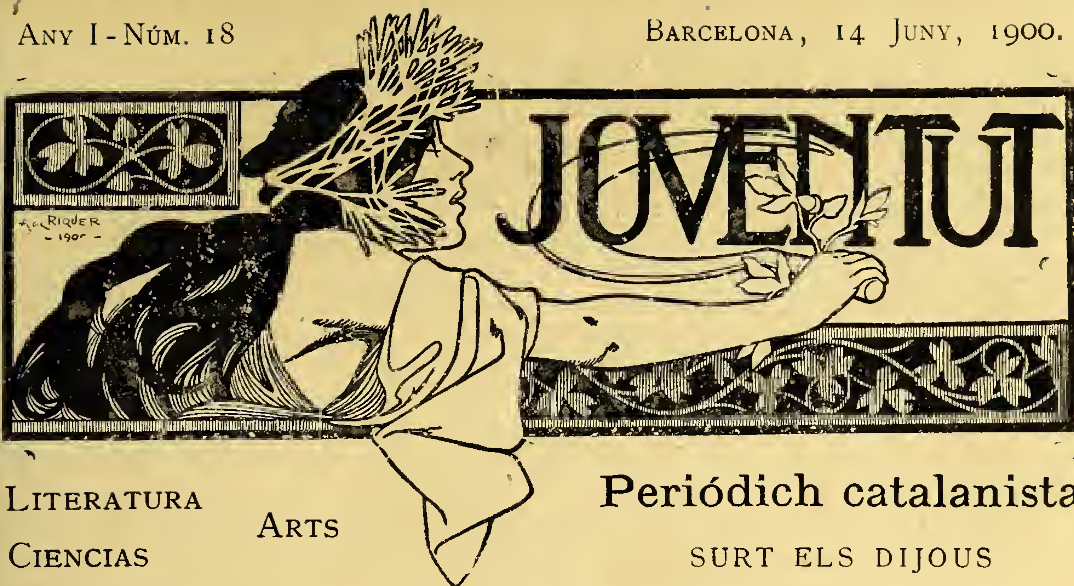
Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fí d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

ANY I - NÚM. 18 BARCELONA, 14 JUNY, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Preu d'aquest número ab son suplement:
30 céntims de pesseta.

L'EVANGELI DE LA VIDA

SOMNI-PREFACI (1)

En un castell del Pirinéu de Fransa,
ben prop del mar llatí, y en rica cambra,
això vaig sommiá una nit tranquila
de Primavera.
Els que teníu la pensa ben profonda,
y'l cor obert als sentiments més nobles,
veníu, jo vos ho prech, ara á escoltarme
lo que vos conto.

—

Vaig sommiar qu'estava en un paláu, y en un'altura. Desd'ella's dominava al camp, y's veyan, allá al lluny, montanyas tapissadas de boscos; y darrera d'aquestas, altras y altras, hasta perdres en ondulada linea gris morada en el blau del cel. De las primeras d'aquestas serras en queyan cascadas, y de las altras en naixian rius. En la plana, y en la part més próxima, s'hi veyan jardins plens de flors espléndidas, quals aromas pujavan fins á ma morada. Era'l mes de maig.

Jo'm trobava en una de las habitacions d'aquest castell, qu'era á la vegada, Estudi, Biblioteca, Laboratori y Musséu. Las parets estavan cubertas de tapissos de Flandes, quan no per talladas llibrerias, arquillas ó vitrinas del Renaixement, plenas de joyas del Art antich. Quadros, mayólicas, fayensas, armas y trofeus omplian las alturas de la gran sala, en la galeria volada que corria al voltant de la cornisa.

Per totas parts s'hi veyan bronzos, marbres y estatuas de talla. Per terra, alfombras persas, árabes, y del Turkestan. Apoyats en els arrimaderos, richs divans, cuberts de broderias orientals. Grans taulas ab aparatos, instrumets de precisió, llibres, papers, pergamins, grabats, y cadiras, sillons y tamburets antichs la poblavan. Una gran esfera armilar, y un'altra de terrestre s'alsavan en els extrems de la estancia. Per la part que donava al precipici, y sobre'ls jardins, tenía aquest saló uns grans finestrals ab vidrieras de colors, ahont hi havia simbolisadas ab figuras, las Ciencias, las Arts, l'Amor, y l'Es-

(1) Aquest es lo prefaci traduhit al catalá d'una obra meva escrita en francés titulada *L'Evangile de la Vie,* que sortirá á París á primers del sigle XX. — N. del A.

fors humà, etc. Com la temperatura era tebia, las vidrieras estaban obertas. Y jo, sentat en un hermós silló de daurats cuyros venecians, contemplava extasiat l'esplendor de la Naturalesa.

Era de nit y la lluna brillava; una d'aquestas nits claras y serenas del mes de maig en que las estrellas semblan vivas y palpitants en lo profond del alt del cel. Me vaig incorporar per admirar millor aquell sublim espectacle, y vaig abalansarme sobre l'abim, apoyantme ab las mans en el petje de la finestrada, y allà lluny, lluny, cap à la dreta, ahont declinavan las montanyas, vaig ovirar el mar, que brillava com si fos de plata.

Aviat'm va semblar que la Naturalesa que jo contemplava extasiat, com si fos parada, fixa, morta, s'animava, vivia, palpitava. Els camps s'extremeixian, y las espigas y las flors se gronxavan al alé de la brisa que las acariciava. Las ayguas s'esparramavan amorosas sobre de la terra abrassantse ab ella y penetrantla. Las montanyas, unas'm va semblar que creixian, mentres que las altras, minbavan. El cel, l'espay, tot ell me va semblar ple d'una substancia etérea vivent, quals astres no eran més que cristalisacions lluminosas momentáneas. Las estrellas semblavan parlarme un llenguatje lluminós que jo no entenia, peró que m'omplia de benestar l'ánima.

Els arbres se balancejavan tot gemegant els uns, mentres mormuravan els altres. El vent cantava. El mar formava un acompament cadenciós ab las sevas onadas á la universal cansó. Y tot perdent son estat estátich, y casi diré la seva corporalitat particular, me va semblar qu'es fonia en un inmens tot armónich, ó que tot lo que jo veya eran sols accidents passatjers del aspecte multiforme d'*un sol Ser*, del qual jo únicament n'abarcava una petita porció, ja fos que la meva mirada el profondisés, s'elevés, ó el recorregués en diversos sentits.

Y lo qu'es més estrany encara, me semblava véurel més en mon interior que fora de mi mateix. Al mirarlo'm feya l'efecte de que jo mirava cap endins. Aixis embadalit va arrivar un moment en qu'Ell y Jo, me va semblar qu'eram una mateixa cosa. O Jo estava en Ell, ó Ell en Mi, integralment units. Lo qu'era no es definible. Ni era jove ni vell; ni mascle ni femella; ni animal, ni planta, ni mineral; ni sólit, ni liquit, ni gas; ni singular, ni plural; y era tot aïxó á un temps. Per més esforsos que vaig fer, may vaig poguer véurel completament. May vaig arribar á abarcarne més que un petit tros; y encara dubto qu'aquesta petita part la vegés bé ó la comprengués tal qual era, perque'm semblava que'm faltavan molts sentits pera fer tal. Y'm va semblar véurel millor ab el sentiment que ab el cálcul. L'análissis m'allunyava d'Ell, y sols arreplegant y juntant els resultats del análissis, podia definirlo un poch. Quan me valia dels instruments cientifichs, dits de precisió, aquesta petitissima part, me semblava á la vegada més real y més insondable, ja que com més y millor l'anava veyent, més se'm enxamplava. Sempre hi havia un més enllá.

Ab el telescopi m'aterrava l'infinit de lo gran. Ab el microscopi, l'infinit de lo petit. Y encara d'altres y altres infinits, del temps, del espay, del moviment, de las formas, y altres que'm desesperavan. Al aixamplar la visió per compéndrel, ó al concentrarlo per fixarlo y definirlo, se'm desvaneixia. Va arribar un moment que'm va semblar que'm tornava boig.

En mitj d'un'ansia tal, la meva conciencia el va interrogar. Y'm va semblar que'm responia.

—¿Qui ets? — vaig dirli.

—Soch...—va contestarme.

—¿Qui? ¿Qué?

—No tinch nom, perque'ls tinch tots. Cap llengua pot expressarme. Ningú podrá may definirme. Soch Incomprensible.

»Sobre aquest planeta, m'han dit: El á Babilonia, Brahama á la India, Pan á Grecia. Els Hebreus no m'anomenavan. Sols devegadas indicavan el meu buf, el meu alé. Els Escandinaus van donarme'l nom de Wothan, es á dir, moviment, forsa, acció! Altres pobles d'aquest diminut planeta, átom de las mevas manifestacions, han personificat y adorat alguns dels meus aspéctes parcials y transitoris. Spinoza me va dir el Tot. Els dogmátichs m'han anomenat l'Etern, l'Inefable, asignantme encara un resto de personalitat, quan tota personalitat es sols la fixació momentánea d'un instant meu. Aixis s'assignan qualitats de *Finitut* á lo infinit Se

m'ha empetitit dihentme DEU. Avuy algún pensador me denomina l'INCOGNOSCIBLE, peró aixó no es més qu'una definició negativa, y encara no es veritat, donchs se'm pot coneixe, peró no compéndrem. *Soch* INCOMPRENSIBLE! *Indefinible!* No cabo en un llenguatje, ni en una inteligencia, donchs no tinch límits!

»Separantme y fentme distint de las mevas manifestacions, m'han dit Zeus, Djauspiter. Ni ha hagut qu'han cregut compendrem y han edificat tot una Ciencia sobre la paraula Deu. ¡Infelissos! No han vist que la Ciencia sols pot basarse sobre relacions observables de puras manifestacions mevas, de trossos de serie de la meva forsa, de la meva energía. Han volgut fer una Ciencia de lo que no pot ésser sabut, y aixís, y dantla per certa, han retrassat la marxa de la Inteligencia humana, de la meva superior manifestació sobre'l vostre planeta, fent que s'esterilisés moventse en la buydor del pur concepte!

»¡Compéndrem en mí mateix! ¡Quina bojería! Els que'm comprenen més, son els que no intentan compendrem. A Mi no se'm comprén, se'm sent!

»A lo més, alguns privilegiats podrán compendre de Mi algunas manifestacions, observant, experimentant, seriant, induhint, y cada dia més, peró may tot, ni *l'ensi* del meu Ser. ¡Impossible!

»Si profundisas massa ab la Rahó pura, arribarás á duptar de que Jo existeixi.»

Y com un rumor llunyá que vingués hasta mí conduhit per l'Eter dels espays siderals me va semblar sentir:

«El Numeno... un Nissus profond, exercintse de tota la Eternitat!»

Y després vaig creure no haverho sentit, ó haverho sentit d'un modo imperfecte dins de mí mateix.

Un vértich se va apoderar de mon cervell. Com més volia servirme de la rahó, més me semblava qu'anava á pérdrerla. Per fi, fent un suprém esfors, vaig preguntarli:

—¿Quína es, donchs, la teva essencia? ¿Quína es la teva manifestació genuina?

—La meva essencia, ni tú ni ningú pot compéndrerla, ni tan sol conéixerla. Compéndrer es abarcar; conéixer es sentir adecuat, y tú, una de las mevas petitas manifestacions momentáneas, no pots ni abarcarme, ni sentirme per complert. Peró t'indicaré la manifestació més essencial que de mi pots coneixe. Se'n díu *Ser*, *Forsa, Energía*, *Moviment*, *Acció*, *Sentiment*, *Conciencia*, GENI!

»Com moviment que soch, cambio contínuament de manifestacions. Com forsa que soch, soch llum, calor, electricitat, energía muscular, corrent nerviosa, voluntat, Intellecte; y soch també gravitació, gravetat, atracció molecular, Amor, y altras forsas que desconeixes; unas, que tú no pots compendre perque tens pochs sentits pera sentirlas, y d'altras qu'anirás comprenent ab els sentits que tens y ab altres qu'anirás adquirint.»

—...Que no puch compendre! Que ja aniré comprenent ab sentits qu'aniré adquirint!...—vaig murmurar atónit.

—Sí,—va continuar com responentme.— Ets limitat, peró cada día els teus límits retrocedeixen, ton Imperi s'extén, las fronteras reculan, peró sense desapareixe may.

»Estudia, observa, analisa, experimenta, investiga, peró evita la debilitat de filosofar fora d'aixó, es á dir, més enllá de ta propia profunditat. Y'ls productes que obtinguis enregistrels sempre á benefici d'inventari. Que ta Filosofía sigui el resultat de tots els teus coneixements rectificats, y que sigui una Filosofía de fluxió, de movilitat, d'evolució, de rectificació contínua. Ha de ser com una cota de finas mallas, sólida y elástica que modeli al exterior la forma de las cosas, sense deformarlas ni comprimirlas qual férrea corassa; ni ésser qual débil punt que s'esbotsa al impuls vital de lo que encubreix y guarda. L'ánima del Home ha de ser en lo possible el tipo concentrat del Universal Sistema, el meu reflecso lo més clar possible.

»No pretenguis pujar més alt de lo que ton vol arribar pugui. Y pera pujar apoya ferma ta planta sobra la Terra. Els Sants qu'han volgut volar al Cel despreciant el Món, l'han trobat buit y petit. Sols desde la Terra t'es permés contemplarlo, y'l trobarás gran y poblat. No't detinguis en una sola de las mevas manifestacions, si vols aproximarte á la verdadera sublimitat del esperit. Els que sols han sigut prodigis de Virtut, els ascetes, els esperits estrictament religiosos, l'homenatje que m'han dirigit agenollats al sacrificarse, ha resultat parcial y deforme, inútil y lleitx. La Virtut, la Santedat per ésser perfec-

tas, necessitan de l'Inteligencia, dela Ciencia, del Diable, com se'n deya en temps d'ignorancia. L'Intel-lecte y'l sentiment moral, son unisons. El verdader Sant es l'esperit just que millor coneix la mundial economia. Un Home de naturalesa severa y vigorosa no pot ésser parcial, ni quedarse parat en detalls, ni en especialitats, ni en actualitats concretas. Te necessitat d'aspirar al conjunt, de veure, de sentir, de comunicarse, de mourers, de produhir, de cambiar; deu recorre els paíssos més possibles, tractar homens de totas las rassas, de totas las condicions, sexos, classes y etats. Deu compendre totas las culturas passadas y presents, deu templarse en la pau y en la guerra, en l'abundancia y en la fam, en l'amor y en l'odi, en la creencia y en el dubte, en el valor y en l'esglay. Y deu de sentir l'Art, profondisar la Ciencia, possehir totas las técnicas, pera tenir la visió clara, pera coneixe'm tan sols un poch, de lluny, peró molt de lluny.

»Y allavoras, arribat ja al Cel del coneixement, per totas las vias de cultura y de grandesa possibles, sentirá el pensament generador del Univers, això es: que las massas de la Naturalesa ondeijan y viuhen, y que tot es energía, moviment, cambi d'organisació, y creació continua. El Cosmos es eternament viu, prenyat de sorpresas. No es pas una dura máquina que rodi matemáticament sempre ab el mateix moviment com un inmens aparato de rellotjeria.»

La meva admiració creixia. Arribat á n'aquesta altura,'m semblava que las lleys mecánicas formuladas pels homens com universals eran tan sols minuts d'aquest gran *no sé qué incomprensible*, indefinible, innominable, que'm continuava dihent:

—Tu, al contemplar els meus múltiples aspectes, els hi donas un nom; Univers, Naturalesa, y't quedas tant satisfet. Al observar una de las mevas manifestacions, exclamas: *¡natural!* ¿Que't pensas di tu ab aixó? ¿Vols indicar que tot passa d'una manera regular, mecánica, prevista, comú, fixa? Es precis que ara ho sapigas. No hi ha pas res més sobrenatural que la Naturalesa.

»Avuy per avuy, tu saps lo que son las montanyas y'ls rius, y perque existeixen. Peró, ¿y la Vida sobre del planeta? ¿Y lo que ompla els espays siderals? ¿Quánt y cóm va comensar l'inmens teixit dels Universos, si es que va comensar may? ¿Qué'n saps tu dels sers que pot haverhi en altras sistemas solars, en aquets mons que semblan seguir una recta indefinida, ó en aquets altres mons que semblan donar estranyas voltas alrededor de dos ó tres sols de colors complementaris? ¡Quíns sers deuhen existir en els planetas que tenen atmósferas molt més tenuas que'l nostre ayre, ó en aquets altres que las tenen densas y opacas com llet, ó pesadas com metalls? Y en els que las estacions duran quinquenis y fins sigles? ¿Quánts regnes organichs pot haverhi en mons de condicions distints al nostre? ¿Quánts sexos contribuheixen á produhir els sers allí?

»¿Hi ha conciencia ó alguna cosa superior que no coneixes encara? ¿Se manifesta á algún altre espay quelcóm de superior ó de diferent á lo que aqui coneixes baix el nom de Vida?

»¿Qué es la llum? ¿qué es el llamp? Vibracions del Eter, electricitat, dirás. ¡Noms! paraulas! etiquetas que'l mesqui del Home posa als fenómens. ¿Per qué las vibracions d'una certa amplitut y rapidés son calor, y aumentant son llum, y aumentant encara l'energía, son raigs quimichs, y altres que els teus sentits encara no percibeixen, ó que percibir no poden?

»¿Saps tu quants mons conté cada microbi? Y quants millons d'Universos han existit antes del que coneixes, ni quants ne vindrán á ésser després de que l'actual se fongui?

»¿Y de la Duració en sense comensament ni fi, que may se para, com un riu en sense riberas que no vingués de'n lloch, y que anés qui sap ahónt, moventse com el vaivé de las onadas d'un mar sense platjas, del qual surtissin y en el qual se sumergissin continuament tots els sers... qué en saps tu de tot aixó?

»¿Y de la Extensió, en sense límits, formada per totas las actualitats, per totas las coexistencias de totas las energías?... L'Espay!. . T has posat may á meditar si no podría tenir més dimensions que las tres qu'avuy tu li donas? ¿Negarías tu ab seguritat que pugués tenirne quatre, cinch, deu X dimensions?

»¿Qué'n saps tu donchs, de las mevas manifestacions, y de mi mateix? ¿Qué soch la Forsa, que tot es Forsa, coexistencia de Forsas, successió de Forsas?

»¿Y tú, que ets més que un conjunt de forsas, de actualitats, de la total energía que van succehintse en una direcció que tu mateix ignoras, encara que á voltas creguis entreveurerla. ¿No trobas l'Univers viu, sagrat, mágich, misteriós, sobrenatural? ¿No't sembla, ara, un miracle permanent? ¿No sents que no es una máquina geométrica, de curvas previstas, regulars, ab engranatjes iguals y ab el motor apart? ¿Pots pas tu distinguir el motor de la máquina; ó millor, no veus tu que no hi ha tal motor ni tal máquina, sino el Ser manifestantse sempre?

»¿No percibeixes que hu soch tot, Manifestació y Essencia, imponderable, inmens, infinit, omniforme y omniactiu, viu, eternament viu, es á dir, la Vida mateixa?

»¡Mira!... Quan baixo es que pujo. Quan destruheixo es que comenso á crear!

»Tal es la meva lley suprema sobre'ls Mons; La Vida. Y la Vida intensiva, extensiva, ascendent, vet' aqui lo sagrat. Lo menys vital te que cedir el pas á lo que hu es més ó vivificarse en progressió creixent. Posar limits á la Vida que creix, que puja, que s'expansiona, que s'irradia, veus aquí el gran sacrilegi! Propagarla, y superiorisarla, fins arribar al paroxisme, en la Bellesa y en el Plaher, veus aquí la Religió que dicta'l meu Suprém Esplendor».

Jo estava extasiat. Me semblava qu'hem revelava la clau dels mons.

—Sigas creador; conservador, may! La millor manera de conservar es anar avansant. Fes fills y enterra els morts. Conservar els cadávres es un crím. Dárloshi sepultura, una religió. El mort fa nosa al viu. Conservar y pararse, es destruir, es decaure, propagar la putrefacció, estendre la mort. Tots els conservadors son tals per mengua d'organisació, per degeneració, per afeminació de temperament. Son inválits que sols poden batres á la defensiva. Impotents que pretenen privar de qu'engendrin els feconds. Son el gel que li diu al Sol, «apagat, que'm fondrias!»

»Els forts, els vitals, son revolucionaris, evolutius, progresius, creadors, durs y brillants com el diamant, inexorables en la marxa endevant com el proyectil en sa trayectoria, com el planeta en sa órbita.

»Tot es moviment y lluyta. La única manera d'extendre y d'elevar la Vida es anar lluytant. La pau sols se te en el triomf de la batalla. El qu'envaina la espasa firma la seva esclavitut, sella sa tomba.

»Soch la Vida y sempre tendeixo més enllá; peró aquest més enllá es sols per tu que ho realiso sobre la Terra. La Supervida, cada día millor, sols ets tu qui pot realisarha. Jo no me'n cuido d'aixó; sols soch impuls; no hi ha providencia més que de total energía. Tu tens d'administrarla, y provehirte á tu mateix. Per aixó ton cervell deu ésser paralelo del Móm. Ta voluntat deu formar part de la fatalitat mateixa, y dirigirla.

»Destruheixo planetas, apago estrellas, enfonzo continents, arruino ciutats, gelo la sanch en las venas dels homens, propago pestes, marceixo frúyts y flors, disparo llamps, faig caure pedregadas, inundo comarcas, derroto nacions, degenero dinastías, extingeixo rassas, crío feras y animals venenosos; la serp, la víbora, l'aranya, l'escorpit, el tigre, la hiena, el chacal, el cocodrilo, el tauró y'l llop de mar, y tots els microbis patogens, y'ls venenos orgánichs son obra meva; lo mateix que las albuminas vivents, els fruyts sabrosos, las flors olorosas, la Primavera, l'Amor, y la Hermosura. La boigería y la perversitat, tant com el Geni y la conciencia son produccions mevas; la Lletjor y la Bellesa, la malaltia y la salut, els mals y'ls remeys, tot ho faig jo, tot ho produheixo. Peró aquestas feras tu deus exterminarlas, aquestas matzinas tu deus neutralisarlas, aquests microbis patogens tu deus esterilisarlos, aquestas albuminas vivents has de fomentarlas; y protegir als animals bons, que son els teus amichs, protegirlos y educarlos. Propagar la Bellesa, y proscriure tot lo lleig, exaltar el talent, sublimar el Geni, afinar la Conciencia, aixamplar el cor, tal es el teu deber.

»Y sinó pots transformar lo lleig en hermós, lo mal sá en vital, lo ferós en amable, lo regresiu en progresiu, lo que se't resisteixi, destruheixeu; y lliure d'ell, engendra y crea lo superior, que aixi obrirás més pas á la Vida, produhint la Supervida, preparant el regnat de lo super-orgánich y el de son rey futur, el Super-Home.

»No tens cap dret á viure de franch! Ni limits, ni treva, ni retrocés, ni pó! Triomfant sempre, sempre avant, y sempre millor y

més, que per tu realiso ma superior manifestació sobre la Terra.»

Escoltant aquesta veu, me vareig quedar com extassiat. Me semblava sentirme armat y estar ja batallant contra l'exércit del Mal, planant per dessobre las cosas, qual nou Sant Jordi.

Y la veu va continuar:

—Quan aixís t'hagis elevat, y quan aixís hagis combatut, podrás baixar desde aquest Cel, al món de lo práctich y ésser virtuós. Alashoras sabrás distingir lo just de lo injust, y podrás bregar ab els imbécils y vencels; destruhir las opinions quadrúpedas dels cananeus y derrumbar sas obras lletjas y materials; y farás triomfar las tevas de la ignorancia y del baix egoisme. Res podrá en contra de tu la Mort. Crearás l'Esdevenir. Serás un Héroe.

»Alashoras en el paroxisme de la Forsa contemplarás, seré, l'abím qu'existeix entre l'ambició del Home y sos possibles, entre'l desitj y las facultats, entre la demanda y la oferta de energia, que forma la més horrible tragedia de las ánimas.»

Al arrivar aquí la veu me va anonadá per la inmensitat de lo que'm sugeria. Vaig sentir una especie de terror sagrat. Me faltavan las forsas; horribles duptes m'assaltavan.

—Si, aquesta tragedia es la meva — vaig dir de sopte alsantme. — Las atraccions no son pas proporcionals als destinos. Las esperansas sobrepujan de molt á las satisfaccions. La insuficiencia en poder, la falta de medis de realisació, es el torment crudel de la meva ánima ardenta. Abrassantme el sagrat foch de creació, acusaria á la Providencia de mesquina y de avara, si cregués en ella.

»He vist el Cel y la Terra, y'ls he recorregut, ab ulls de poeta y ab pensament de filosoph, y tal visió enlluhernadora m'ha inflamat un desitj infinit de tot. Sento una sed d'acció tan furiosa com la del Espay per omplirse d'Universos. Una sed com la del vuit per absorbir els cossos. Y pera satisférmela tan sols me trobo ab una mica d'humitat, y devegadas ay! ben amarga! Felis, quan trobo una petita perla de vital rosada. Y ab aquesta sed infinita, somniant trobar una copa plena, tan gran com l'espay, sols se m'ofereix un diminut vas de prim y trencadís vidre, ab una gota sola de vida dintre que ja se'm evapora!

»Cada dia'm desperto ab una fam tan gran que seria capás d'empassarme tot el nostre sistema solar d'una bocada. Ab una passió activa tan sense límits, que voldria anar á agafar ab la má l'estrella polar y despenjarla, per mirar cóm está feta. Si, voldria fondre el Sol, y ferne un altre de més lluminós; voldría jugar ab la gravitació y ab la química del espay; voldria cambiar las lleys de la tracció molecular; y... ay! al primer moviment que faig pera probar mas forsas, adverteixo que'ls meus brassos son curts y débils; que las camas me flaqueijan; que la meva vista resbala sobre la superficie de las cosas, no podent pas saber tan solsament si aquesta conté res dessota. Els meus sentits me son infiels ó insuficients. Soch un gran Emperador á qui sos Estats no obeheixen; un gran general quals legions li han desertat al comensar la batalla. Y ab una espasa curta tinch de lluytar ab l'immens Monstre qu'es troba en el fons del gran Abím. Tots se me'n han anat. Ningú'm segueix. M'han deixat tot sol. Ja puch cridar! Unicament allá lluny, molt lluny, me responen cantant sarcásticament las Sirenas: «*Las satisfaccions corresponen als desitjos!*» Y'l Eco'm sona á las orellas com mefistofélica rialla que fa tremolar els Mons y pampallugueijar la llum dels Sols.»

Vaig dir, y vaig caure en el meu silló aclaparat.

De sobte un ayre suau y fresch va venir á mitigar la xardor meva, á calmarme l'angoixa y fortificarme. Y la veu va respondrem de la profunditat del Infinit:

— En aixó estriba la virtut perfecta, l'Heroisme; en no espantarse del precipici que separa l'aspiració ideal de la realitat mesquina, y de la realisació probable. Atreveixte y vencerás. L'home qu'anhela la veritat no té més que obrirli francament la porta, qu'ella no tardará pas gayre en venir al seu socorro, elástica, expansiva, desbordanta, sempre nova, impossible d'ésser continguda. Cada dia l'ajudará ab novas generalisacions. Cada dia, ell, veurá més ampla y més just. Cada dia realisará més, y millor. La llissó de Vida, la més práctica, consisteix en generalisar. Se té de dar la rahó á lo que diuhen

els segles, en contra de lo que diuhen els moments. S'ha de saber resistir las particularitats. Ta personalitat creixerá, tant més, quant més te desprenguis d'ella. L'únich que té sentit práctich concret es lo universal. Els individuus y'ls seus cassos actuals semblan dir unas cosas, y las rassas y la Humanitat, en diuhen un'altra. Un instrument sol no es orquesta, ni una nota aislada, sinfonia. Ab notas solas no hi ha ni melodia ni armonia; tan sols estant lligadas constituheixen música. L'apariencia es vana, inmoral; peró la realitat, el resultat, es moralitat perfecta. Els aconteixements, lo práctich, semblan aconsellar el pesimisme, y justificar l'aplanament, protegir els malvats, y aterrar els justos. Y no obstant, la Justicia avansa gracias als butxins y als mártirs. Encara que á cada partida social, ó politica, els malvats guanyin y triumfin, y que la societat sembli passar d'una banda de lladres á una manada d'assesins, per més que á cada cambi d'institució, segueixi una horrible serie de felonias, no obstant els fins de la especie se realisan. Un aconteixement sembla que fa retrógrada la societat de varios segles, peró'l Progrés atravessa las tormentas, y encara que s'enfonsi el barco en que ha près passatje, ell, tot nadant, arriba més ó menos tart á puesto. Las lleys contra la LLEY son impotentas. Per continuar la meva progressió de Bé sobre la Terra, molts cops me serveixo dels humils, ó dels pitjors, ó dels imbécils. A través de las catástrofes, á través de las ecatombes dels segles, á través de las tiranias y de las revolucions, á través dels fanatismes, las guerras y las pestes, mentres el sol illumini y la terra giri, una gran y ben factora corrent de vida ascendent, correrá creixent sempre sobre'l planeta Terra.

»Aprén á buscar lo permanent en lo variable y fugitiu. Resignat á la desaparició de las cosas qu'estavas acostumat á venerar, sense perdre la seva veneració, ni'l seu respecte. Sápigas que'ls que t'han precedit encara que combatent ab distintas armas y guiats per altras banderas, eran soldats del mateix divi exércit, del qual tu vas á la vanguardia. Ets á la Terra pera veure; veus per produhir; y has de produhir, no per tu, sinó per tots. Combat ab valor, que la fletxa que tiris contra un dels soldats del Mal, pot ser bé que destruheixi tot un exércit, ó qu'enderroqui una de las sevas fortalesas.

»Tingas present que ets capitá de gents, que no es per tu que combats, sinó per ells; y que l'armadura que't fará més invulnerable, y l'espasa que't fará més invencible, son: la de la clara visió dels fets, y la del ideal creixent que fa fructificar tot lo que talla y vivifica fins al enemich á qui parteix pel centre.

»En fi, tingas un valor, fort com la Fatalitat. Manté'l teu plan de progressió de Vida superior ab una energia com la de la Gravitació. Sigas radiant d'idea, y orbitat com un Sol, que cap acció's pert, arribant més lluny, quan de més alt vinga y més intensa siga.

»Y encara que'l abím s'obri per engullir l'abim, las creacions anirán succehintse, perque la Creació es continua y Jo l'Eternal Pare que tot ho engendro, puig totas las cosas están en mi precontingudas, donchs soch á mi mateix l'Eterna Causa, que vol que la Vida no s'extingeixi may, perque SOCH y no puch extingirme.»

—

Y la veu va callar! Y jo havent sentit tot això ab beatitut y entusiasme, me vaig trovar més fort que may. Y vaig mirar y'm va semblar que'l manto blau tot plé d'estrellas del SER, s'anava tornant el Cel; que la seva sobrevesta, eran las montanyas y las planuras, ab els brodats dels boscos, y els galons dels rius; y la seva falda de plata vaitg veurer qu'era el mar.

Y va anar clareijantse l'espay é iluminantse la Creació de rosadas tintas, y aparesqué el Sol esparramant llum y Vida per la Terra.

Y jo, dret, extenent els brassos cap el firmament, vaig exclamar: «¡Oh, Energia omnicreadora, fassis ta Santa Voluntat!»

Y baix l'inspiració del Sant Esperit, vaig comensar á escriurer l'EVANGELI DE LA VIDA.

POMPEYUS GENER.

MIGRANSA

Allá dalt, més amunt de la estelada,
darrera d'aquell blau misteriós,
allá dalt hi ha la terra somniada,
la terra del repós.

Y un núvol de tristesa
m'ombreja las regions del pensament,

y dels ulls una llágrima despresa
rodola cara avall pausadament.

Só com la flor del trópich transportada
entre las neus del nort,
que's capvincla anyorosa y esblaymada
sospirant ab dalera per la mort.

¿Quín jorn enretirantse las tenebras
farán lloch á l'albada del plaher?
¿Quín día al desplegarse mas palpebras
deixaré de trobarme foraster?

Fa vint anys que pel món pelegrinejo
somniant lo qu'encara no he assolit;
vint anys que m'hi dalejo
contemplant la blavor del infinit;

Vint anys que la meva ánima sospira
guaytant aqueixa volta sense fons
com el pobre exilat qu'ab pena's mira
las onadas qu'arriban d'altres mons.

Jo dich al cel: — Esqueixa las cortinas
del misteri qu'assobre meu s'estén;
deixam veure ben neta de boyrinas
la patria que'm bastí l'Omnipotent!... —

Mes ¡ay! ell no'm respón; y'ls ulls s'entelan
cansats de tant mirar,
y las estrellas jugan y rielan
brillant indiferents al meu pesar.

Y'm sento l'anyoransa
que'm furga á dins del cor com un tornell,
y'm remóu l'esperit una frisansa
de volar cel amunt á tall d'aucell.

Peró al obrir els ulls, quína punyida!
Per l'esperit malalt, quín desconhort!...
Qu'es trist, quan se somnía ¡ay! en la vida,
despertar en els brassos de la mort!

LLUÍS GISPERT.

EXPOSICIÓ RADIOGRÁFICA DEL ATENEU BARCELONÉS

Interessant é instructiva es la extensa y variada colecció de radiografias exposada en el Saló de Cátedras del Ateneu, per els doctors Comas y Prió. Aquellas fotografias Röntgen, que revelan ab tota claretat els més insignificants detalls, demostran palpablement l'avens obtingut per la fotografía á travers dels cossos opachs, en el curt temps transcorregut desde l'aparició d'aquest veritable aconteixement cientifich.

La varietat dels cassos clinichs allí reunits permeten també apreciar sa importancia y utilitat en el dificil diagnóstich de nombrosas malaltias.

Es un fet tristement cert, y just es confesarho, que la Ciencia Médica, en moltas enfermetats internas (y fins en las externas, si bé en més petit grau), á despit dels estudis teórichs y de las observacions prácticas, no pot deslliurarse del dupte desesperador, y que per més que'l metje procuri reunir els diversos síntomas, ó aquestos no's manifestan clarament, ó en mancan d'altres, ó sobrevenen complicacions degudas á las més extranyas é imprevistas circunstancias, que sols permeten formar un diagnóstich hipotétich, y'l metje preocupat no sab resoldre ab justesa quin tractament racional ó método curatiu deu adoptar, y be pot dirse que moltas vegadas s'ha de recorre á alló de: *qui ho ensopega ho endevina.* Mes, desde'l descubriment de Röntgen, molts dels dianóstichs incerts y difícils se converteixen en sencills é induptables, com se pot veure en els diversos grupos que completan la Exposició Radiográfica del Ateneu.

En la colecció que representa cossos extranys, especialment metálichs (com monedas, agullas, bolas, etc.) perduts en las diferentas regions del cos humá, y qu'es difícil trobar sens corre'l risch d'ocasionar grans destrossos, pot veures com se destacan perfectament sos contorns dintre las parts orgánicas, avuy transparents per obra dels raigs catódichs, poguent en la majoria dels casos determinar ab exactitut casi matemática la situació, forma y dimensions del objecte fins en punts gaire be impenetrables, com, per exemple, la radiografia que descubreix una bala colocada en la fossa temporal, ahont els raigs X tenen d'atravessar duas vegadas la capa ossea de la calavera pera impressionar la placa sensible.

Després d'aqueixa secció de fotografias crida poderosament l'atenció la que's refereix á ossos y articulacions, com desllorigaments, trencaduras, deformitats, tumors, etc., y una interessant colecció de *fetus* de diferentas etats. Els primers tenen importancia, no sols perque la precisió dels més insignificants de-

talls permet ferse cárrech exactament de la lessió, seguir pas á pas el curs de la mateixa y'l resultat del tractament empleat, sinó també perque son un nou y poderós medi pera ajudar á la ensenyansa de la Medicina, ja que tot lo qu'entra pels ulls se comprén millor y queda molt més grabat á la memoria, que lo llegit en un bon llibre, ó sentit en la més clara explicació. En la colecció de *fetus* pot estudiars'hi perfectament els punts d'ossificació y desenrotllo ulterior del cos humá en els diversos periodos de la vida intrauterina.

No tan vistosa, peró no menys interessant, es la colecció de pedras del ronyó y de la bufeta urinaria, per la seguritat absoluta que pot tenirse de la existencia, número y dimensions de pedras renals ó vexicals, y determinar la necesitat de practicar ó no, operacions dificils y perillosas.

La Medicina interna tambe hi té la seva representació, y pot capirse quina es la utilitat de la Radiografia en casos de aneurismes, tuberculosis pulmonar, etc., si bé ja cal major estudi y experiencia pera sa comprobació.

Amants de tot lo que contribuheixi á facilitar la práctica de la Medicina en general, al examinar en la Exposició del Ateneu els magnifichs resultats radiográfichs obtinguts per els doctors Comas y Prió en la especialitat á que ab tan entussiasme y acert se dedican á Barcelona; trevalls que per sa perfecció están al nivell dels que actualment realisan els més eminents radiólechs extrangers, no podém menys de felicitarlos coral y llealment, encoratjantlos pera que perseverin en sa brillant tasca, de propagar en nostra terra'ls progressos de la Ciencia Médica.

JOAN TRILLA.

DE PINTURA

EXPOSICIÓ CASAS.

De qu'en Ramón Casas es un pintor y un pintor serio, no hi ha ningú que'n dupti. Fins els més entossudits y fixats en que l'art ha de ser un cromo fet á pols, han tingut de ferli acatament, ja siga perque poch á poch s'ha fet la llum, y las inteligencias han evolucionat, ja perque sense evolucionar s'han adonat de que tots aquells que saben de que se les euhen en materia d'art respectan á n'en Casas com un mestre pintor; queda convingut qu'en Casas es un home que honra la terra catalana.

Y tant es aixis, que quan vinga l'hora y s'escrigui la historia del nostre art, al parlar del present renaixement s'hi trovará el lloch d'en Casas ben determinat, ben precis, ab tota la influencia que'l seu talent y els seus medis han tingut, ja siga com un carácter personal que produheix lliurement sense recordarse de ningú, ja com á influit que ve á revelar bellesas, per la major part, desconegudas.

Dintre l'obra del nostre pintor, s'hi sent un devot d'en Degás, com s'hi endevina dessseguida l'home que ha comprés maravellosament l'admirable cinisme d'en Forain, peró ho ha comprés y ho ha personalisat. La visió garbellada per son temperament, arriba á nosaltres ab tot el valor y tota la potencia de una originalitat de bona lley; aquells, li han servit de mestres, com si diguessim, y'l deixeble, á la seva hora, s'ha passat á mestre. Això, per lo que pertany á la majoría de lo que ultimament s'ha exposat á ca'n Parés; apart de això, hi tenim aquellas plassas de toros (y no'm refereixo á la més gran), tan justas de valoracions, tan ben sentidas que sembla com si s'hi sentis la fetor especial de calitja y sanch de cavall gromullada, tan d'en Casas. La més gran, la de Madrid, resulta retallada, feta figura per figura, volguent donar importancia á tot y perdent el conjunt. ¡Qué diferent de la professó de Santa Maria! Allá si que'l conjunt hi es reproduhit de má de mestre! Els anys qu'han passat de l'un quadro al altre, son ben aprofitats y el progrés del artista ben determinat.

Mes, ab en Casas succeheix una cosa més comú y natural de lo que molts se pensan. Entremitj de aquests dos quadros va produhir la seva obra mestre, el ball en el *Moulin de la Galette*, el més hermós de la present exposició, el més fermament executat. L'ambent del interior, las figuras, el *tablado*, tot es real. El rengle de vidrieras escorsas, las finestras del fons, y'l sostre, especialment el sostre, son de una potencia verament excepcional. Aquest quadro es fet en un d'aquells moments en qu'en Casas va sapiguer arrople-

garse á si mateix per donarse compte de la propia forsa. Aixó que no podia compendre tothóm, ho va ben entendre'l comprador, en Rusiñol, que també era un comprador excepcional y al que de passada hem de felicitar per possehir tan bonas obras.

Llástima qu'en Casas no's proposi més sovint quadros com aquest, perque ab el seu saber y ab els seus medis ne surtiria airós cada vegada, y avuy més que avans, avuy que ve exercitat en l'estudi rápit d'un efecte de conjunt, d'una expressió característica personal, d'un efecte sorprés, que la febre de la publicació del *Pel & Ploma* ha arribat á ferli adquirir la facilitat que revelan els dibuixos colorits de las cartas á n'en Miquel Urillo y'ls retratos, en Casas se trova en disposició de valdres de aquestos medis com á cullita de documents per executar una obra preconcebuda. Jo no dupto de que ho fará y no m'estranyará gens ni mica el dia qu'exposi lo que se'n diu *un quadro de asunto*, puig tots aquests preparatius li encaminan.

Fins avuy en Casas ha fet obra de pintor, de gran pintor; penso que no seré mal profeta dihent que aviat el veurém fent obra de gran pintor y d'artista.

Entre'ls quadros que debém citar de la actual exposició, s'hi trova aquell taller pobre y desmoblat d'artista, ab aquella pobre estufa desnerida que deu tenir tota la culpa de que'l modelo se peli de fret y'l artista s'entretingui tocant la guitarra, aquell *Idili* casulá tan intim, tan barceloni. aquella galeria de la dona vermella cusint, tan justament alabada per tothóm, la *perla de Montmartre* qu'encara no s'ha pogut acabar el puro, un altre *Montmartroise*, la Penélope tan ben relacionada dintre de aquella hermosa gama, fosca, el ball de tarde, els estudis senyalats en el catálech ab els números 41 y 71, l'interior número 74, l'esbós del quadro d'historia y d'altres, que'ls uns perque tenen unas qualitats y altres unas altras, fora qüestió de anomenarlos tots.

Ab poch temps havém assaborit el plaher estétich de dugas exposicions d'en Casas y esperém algun'altre cosa. Esperarém ab paciencia que'ns sorprengui ab lo qu'ell pot y sap fer.

Alexandre de Riquer.

UNA AUDICIÓ DE «EL JARDÍ ABANDONAT»

La Lectura del Poema.

En el curt espay de quinze dias, dos actes artistichs han remogut mons recorts, y m'han fet revéurer aqueix local anomenat ca'n Parés, verdader niu y aixopluch dels nostres artistas, á través de las modificacions sofertas en el curs dels anys, tan intimament lligadas ab el moviment de las Arts plásticas en nostra terra.

Al inaugurarse la Exposició d'obras d'en Casas, me deya l'amich Riquer:—«¿No es veritat que resulta interessant aquest espectacle? Una assistencia nombrosa, composta dels més coneguts artistas y literats, dels aficionats més distingits y de las donas més *chic* de Barcelona!»

—Si, vareig respóndrerli, corprés pel quadro realment encisador, que va fer dir á la prempsa barcelonina, que alló com may recordava els *vernissages* de Paris *á la seva manera*.

Mes, certas conversacions sorpresas al vol; certs comentaris indiscretament escoltats, despertaren en ma memoria la remembransa d'aquellas opinions, pública y privadament manifestadas quan en Casas y en Rusiñol exposaren llurs primeras obras, apreciacions casi exactament reproduhidas ab motiu de la recent exposició de l'Hermen Anglada.

Y jo pensava ¿per quin procés maravellós el desdeny ó mofa de fa pochs anys, s'ha convertit en aquest entussiasme general, que en boca de certas personas semblava *oficial*, ó com si diguessim, de circunstancias?

¿Es que la cultura del públich barceloni s'ha desenrotllat y's trova avuy ab l'aptitut necesaria per apreciar aquestas obras artísticas, ó es que seguint la corrent de la moda accepta com á bó, inconscientment, sense convicció, lo que no pot rebutjar sense incorre en la nota d'ignorant?

Semblants reflexions m'ocorregueren també el dimecres de la setmana passada al assistir á l'audició del *Jardí abandonat*.

Sense volguer, recordava las *carinyosas* frasses dedicadas al apareixe las primeras

produccions literarias d'en Rusiñol, al artista que s'havia fet escriptor, per aquells que no saben ó no volen compendre que las Arts son germanas, y que qui té ánima d'artista *de debó*, pot atrapar y revelar la Bellesa en sas varias manifestacions.

Contemplava en els recons de la vella casa d'en Parés, aquells trastos y mobles polsosos, revellits; aquells cromos y estampas passats de moda, que's consideravan del millor gust en aquella época, no molt llunyana, que'ls burgesos de Barcelona, al eixir de la missa de dotze del Pí, la *missa de moda*, sistemáticament entravan á contemplar las pinturas dels *mestres* d'aquells temps, avans de comprar el *clássich* tortell á ca'l Mallorquí del mateix carrer de Petritxol.

La campana de l'Utrillo'ns cridá al Saló, y al entrarhi, tots aqueixos rancis pensaments s'esvaniren y s'ompli el cor de joya al veure com aquell públich, *verament* escullit, sentia la fonda emoció estética produhida per l'admirable obra d'en Rusiñol, y s'identificava ab el poeta.

Encara que'l poema dramátich no's presentá en son verdader medi, no pot negarse que tots els espectadors se sentiren corpresos per aquella bellesa trista, per aquella esgarrifansa que causa la revelació d'un Ideal superior que descubreix ab sa llum clara las miserias de la realitat prosaica de la Vida.

El poema fou llegit admirablement per l'Adriá Gual, qui sapigué encomanar á l'auditori son entussiasme per aquella delicada obra.

Avans d'entregar la ploma á mon company Pena, que parlará de las ilustracions musicals d'en Gay, siam permés felicitar á tots: autor, intérpretes y públich, y manifestar mon desitj de poder ben prompte assaborir las bellesas del *Jardí abandonat*, en lo lloch que requereix son especial y delicadissim carácter.

ORIOL MARTÍ.

—

LA MÚSICA.

En Joan Gay ha escrit la música pera aquest hermosissim poema y sobre d'ella aném á donar sincerament la nostra opinió. No'ns van agradar las il·lustracions musicals del *Jardí abandonat*, pel principal motiu de trobarhi falta de fussió del poeta ab el músich, falta d'identificació d'aquest ab l'estat d'ánima d'aquell, y per resultarnos els comentaris musicals com verdaders incisíus que'n contes de venir á arrodonir l'acció, potser encara la destorban.

No pretením per aixó donar tota la culpa al músich. La tasca de il·lustrar una obra dramática ab sencillas melopeas que vinguin tant sols á donar més relléu á certas paraulas importants del diálech, es molt més difícil de lo que á primera vista sembla, y tenim la convicció que fins compositors dels célebres no haurian lograt en aquest cas entussiasmarnos. Y quan se tracta d'una obra tant especialíssima com la derrera d'en Rusiñol, tan petita y tan gran á la vegada, las dificultats creixen extraordinariament, y'l trevall del músich ha de ser molt penós pera arribar á fer una cosa que's compenetri ab l'esperit d'un tan personalissim poema.

La equivocació principal d'en Gay ha sigut, en nostre concepte, el voler comentar ab notas molts passatjes en que la lletra per si sola ja ho deya tot, y al sentir la entrada de la música se'ns desperta del deliciós somni en que'ns trobavam, quedant per uns moments subordinat lo principal á lo secundari. Aquests moments son curts, es veritat, peró en aixó també hi trobém un defecte, puig no donan lloch al compositor d'esplayar sa imaginació. Tres, ó quatre, ó vuit compassos posats á sota de la frasse més hermosa de totas las literaturas no'ns dirían may res si no obehissin á un conjunt homogeni, si no formessin part d'un tot en que'l músich hagi pogut desenrotllar la idea musical. Y de moment musical en Gay no n'hi ha sapigut veuren cap en tota l'obra.

Volém dir ab aixó, qu'en lloch dels breus *subratllats* que hi ha intercalats en el diálech, hauriam desitjat millor un pensament musical, encara que petit (donada la obra), que servís pera comentar el conjunt de cada situació y no precisament d'una frasse, que omplís las pausas que naturalment deu haberhi, y que lligués unas escenas ab altres. Aquests eran els moments més apropiats pera'l músich: las transicions entre'ls diferents aspectes del poema, entre una y altra situació. Aixís, pera citarne una, quan Ernest s'allunya ab la Marquesa ¿no veu el mestre Gay

la ocasió més expressa pera escriure una verdadera página de música, pera desenrotllarhi un pensament musical de debó? Una pausa en el transcurs de l'acció hi hauria anat molt bé, encara que no fos més que pera marcar millor el contrast entre'ls dos *duos* que te Aurora ab tant oposats pretendents. Altre tant li dirém del monólech d'Aurora, en el que hi trobariam millor un comentari musical més ample, menos subordinat á l'acció externa, tot y anant de parell ab l'estat intern d'aquest personatje.

Y aixis com en aquests passatjes els trobém á faltar, en cambi en altres hi sobran, particularment en las primeras escenas. Pera citarne també un, podém anotar el relat de la Marquesa á sa filla del brindis que feu son pare al morir. No hi sabém veure la situació musical y menys encara'l sentit de la música qne hi ha posat en Gay.

L'únich que'ns ha satisfet es el *Preludi* de l'obra. En ell el mestre ha donat proba de bon gust, colocanthi un motíu senzill y sentit, y adornantlo d'una orquestació eleganta y apropiada. Tot ell resulta ben trevallat y predisposa molt be pera escoltar l'obra. Els dos coros de Fadas que hi ha al comensament y al final d'aquesta no'ns van produhir cap efecte; peró seriam injustos en voler, de moment, atribuirho al compositor. Creyém que'l defecte principal fou la execució, puig se sentian tan á sobre, ab tanta forsa, que contrastaba notablement ab l'esperit de la lletra. Ab tot ens va semblar millor l'ultim que'l primer; peró, com dihém, ni un ni altre tenian el carácter misteriós, com eco de llegenda, que sens dubte'n Gay va voler impregnarhi.

Això ve á demostrar que no podém emetre un judici definitiu fins veure l'obra posada ab totas las degudas condicions. Potser allavors la impresió será molt més favorable y tindrém una gran satisfacció en poguer rectificar nostre judici.

Joaquím Pena.

TEATRES

NOVETATS

El Director general

Desde primers de mes actúa en el teatre de Novetats la companyia Thuiller. Els estrenos d'aqueixos dias ens han cridat ab preferencia á altres teatres, mes com la temporada sembla que será llarga y s'anuncian novetats, ja tindrém ocasió de parlar detingudament d'aquéixas y d'aquélla.

Per comensar ens han donat *El Director general*. Encara que'ls cartells no ho diguin (ho tindrian de dir), *El Director general* es un arreglo de *Monsieur le Directeur*, original creyém, del regositjat *vaudevilliste* francés Mr. A. Bisson. Els senyors Mario y Santoval conservant laestructura y linias generals, han transportat l'acció á Espanya, castellanisant els personatjes y fentlos parlar y moures segons els usos y costums d'aqueixa terra. L'obra arreglada aixis resulta una lleugera comedieta de costums, ab puntas de sátira politica, arribant en moltas ocasions á tocar els limits del *vaudeville*, quins procediments y recursos estrafalaris accepta sovintet, encara que no's distingeixi per la complicació de la trama ni pels *quid pro quos* y situacions inesperadas que son la caracteristica del género. Avans al contrari, l'acció no pot ésser més senzilla, reduhintse á la delicada situació en que's troba un jove empleat de recte sentit moral, qu'aspira obtenir un ascens gracias á sos mérits, y que l'obté realment, ab grossa satisfacció, sense sospitar que ho deu á la intervenció de sa cunyada, hermosa viuda que mitj per afavorirlo, mitj per maliciosa coqueteria, ha arrancat la *credencial* de mans del *Director general* en el curs d'una audiencia tinguda ab aqueix home galantejador impenitent. La viuda s'ha fet passar per senyora del empleat, lo qual dona lloch á una serie d'equivocacions y efectes cómichs que encara que vells y gastats, sempre fan riure al públich *bon jan*. Al fi's descubreix la veritat, acabant per casarse la viuda astuta ab el *Director*, vensut per sa gracia.

Es veritat que si la viudeta no's fes passar per sa germana, de lo qual no ni ha necessitat, la comedia s'acabaria tot just comensada. Pera que no s'acabi ho volen aixis els autors y no tenim més remey qu'acceptarho, puig en obras d'aqueix género, mentres ells en sápigan treure partit, totas las inverossimilituts y convencions son licitas.

Apesar de lo dit, l'obra en general llanguideija, y si bé alguns tipos están ben apuntats, ni las situacions, ni'ls acudits, ni'ls recursos, ofereixen res de nou.

Aquell *Director general* que tan bé sab armonisar sos debers politichs ab las imperiosas debilitats del seu cor, que s'encen com l'esca, troba ab en Thuiller un intérprete excel·lent. Es indubtable qu'aqueixos tipos li van com anell al dit, dihentlos ab forsa naturalitat y expressió gens afectada.

La senyoreta Pino va dir ab molta gracia y fina intenció son paper, especialment en la escena del segón acte ab en Thuiller, que'ls hi va sortir ben rodona. La senyoreta Moreno també diu ab intenció y frasseja ab delicadesa, treyent partit del paper de *Carolina,* que no té gayre relléu.

La senyora Alvarez, el senyor Rubio y la senyoreta Sampedro, sobretot aqueixa, encara qu'ajustats, tal volta exageran la nota, tenint en compte que més que *vaudeville* es comedia lo que representan.

Com á primera impresió, la companyía Thuiller ens ha fet l'efecte d'una companyía d'*estiu*, es á dir, una companyía incomplerta en son conjunt, en que la joventut més entussiasta qu'experimentada hi domina, y per fi, en que las qualitats innegables d'aqueix element preponderant se troban encara en el periodo embrionari. Encoratjarlos pera que ab estudí y trevall se converteixin en realitats las esperansas, es un deber de la critica que, en sa ingrata missió, troba un secret consol en ser indulgenta ab qui per sa fe y bona voluntat s'ho mereix.

ELDORADO

Colinette

En la moderna dramática francesa, com si'ls ingenis faltats d'inspiració no sapiguessin que fer pera apagar la may acabada voracitat del públich, veyém apareixe una serie d'obras qu'encara que poden incloures dintre del drama ó comedia históricHs, presentan entre sí una semblansa tal, no sols per l'época que volen reproduhir, sinó per la mateixa unitat de desenrotllo y de construcció que las caracterisa, que casi bé forman un género nou, y sinó un género, una varietat per cert curiosa. Es el género que per extensió s'ha calificat de *Napoleoniá,* perque encara que moltas de las obras que l'integran no's refereixin á la vida y miracles del *gran home,* totas se distingeixen per desenterrar algun episodi histórich d'aquell periodo extraordinariament sugestiu que comensa ab las primeras agitacions de la revolució francesa y acaba ab las últimas convulsions dels fanátichs partidaris del Emperador.

En Sardou es l'únich fins avuy qu'ha lograt, sinó fer obras teatrals perfectas, quan menys excitar la curiositat del públich, gracias á sa prodigiosa habilitat en moure'ls personatjes y al seu domini de la intriga escénica. Els demés, y en primera fila hi posém sense reparo á Mrs. Lenotre y Martin, autors de *Colinette*, faltats d'aqueixas qualitats, s'han concretat á traure de la História incidents ó fets més ó menys romántichs y servirlos al públich en forma dramática, peró sense afeigirhi res personal, res d'aquell foch sagrat, d'aquella santa inspiració que tanta vida y relléu donan á tota obra verament artística, encara que no sigui original, al sortir de las mans d'un autor de talent.

Aixís veyém, concretantnos á *Colinette*, que sos autors s'han limitat á reproduhir un petit epissodi, per cert ben conegut, del regnat de Lluís XVIII, tal com la historia ó la tradició l'ha trasmés fins á nostres días. Si al ferho haguessin sapigut trauren partit, complicant ab ingeniosos y verossímils recursos la intriga, presentant ab forsa veritat y relléu un quadro de costums caracteristich de la época y dantnos á coneixe tots aquells personatjes, de manera que sense faltar á la tradició apareguessin á nostres ulls com sers excepcionals, que per apartarse de lo vulgar son dignes d'excitar nostre interés, alashoras podriam, ja que no entussiasmarnos, fruhir un rato *revivint* en companyía dels actors (suposant qu'ho fessin bé), aquells temps llunyans, per tants conceptes dignes de la admiració del pensador y del artista.

En *Colinette* no hi ha res d'aixó. L'episodi's desenrotlla senzill y lentament, y las costums y tipos del temps surten retratats ab poch acert quan no falsejats del tot, com succeheix per exemple ab el tipo de *Albarede*, que més qu'un primer ministre francés sembla diputat espanyol, dels *encasillados*, ey!

La traducció no *fá ni fú.* Una de tantas. De la execució, en Vallés fa un Lluís XVIII bastant acceptable, ab sobrierat y discreció. La senyora Tubau está millor fent de *Colinette* que de *Mamá chica*, y lo mateix els altres.

Això no vol dir que'ns entussiasmessim. Bon xich se'n falta. Del decorat, res; dels tratjos més richs que *chics*.

—

La Juerga

Don Federico Oliver, s'estrená com autor dramátich, si no estém errats, ab *La muralla*, un drama molt dolent que's representava l'any passat ab aplausso dels amichs, els quals ja feren notar alló de la inexperiencia. Avuy, ab un any més d'experiencia, se'ns despenja ab *La Juerga*, drama de costums andalussas, segons diuhen els cartells. El senyor Oliver fa com els cunills que al inrevés de totas las bestias, corren més montanya amunt que montanya avall; per ell la experiencia, en lloch de facilitarli'l camí, sembla que li obstruheixhi, puig ara que ja'n te tot un any de més, ho ha fet encara pitjor qu'avans. A n'aquest pas ja tremolém al pensar lo que fará quan sigui vell.

Drama de costums andalussas! En lo de costums andalussas no'ns hi farém gayre forts, perque com no hi hem estat may en aquellas terras y'n contan tantas de mentidas els que hi han estat, no las coneixém prou bé ditas costums pera sapiguer si han sigut ben observadas. Ara lo que sí podém dir es que si las *juergas* andalussas son tan ensopidas y embrutidoras y las costums tan *acanalladas* com las pinta el senyor Oliver, no valen la pena de ser reproduhidas, perque no tenen res d'artístich, y en lloch de la emoció estética que busca'l públich sols troba la depriment sensació del fástich.

En quan á lo de drama si que no hi passém. *La Juerga* no es drama, ni comedia, ni sarsuela, ni melodrama, ni es res; y això que hi ha de tot: trossos sentimentals ab ploriqueix, escenas cómicas, cansons, sevillanas y *soleás*, versets, ball flamench, punyaladas, mansanilla, etc., etc. *La Juerga* es un mal teixit d'escenas d'aquellas de *género chico*, completament deslligadas, sense acció, sense sentiments que lluytin, sense passions definidas. Alló es una xerra-meca continua en la que cadascú explica sas penas y alegrias, sas ilusions y desenganys en llenguatje á voltas iuflat y ampulós, á voltas xabacá y ordinari; y cada hú enrahona per ell y no pels altres, lo que fa que may s'entenguin; y tothóm riu y tothóm plora, y tothóm canta y tothóm balla, fins qu'al ultim una punyalada entremitx d'unas cortinas ve á cloure'l quadro ab una taca de sang que li era ben necessaria.

Que'n el fons de tot això hi ha pasta per un drama no serém nosaltres qui ho neguèm. Ben escorcollat potser hasta per quatre de dramas n'hi ha; peró nosaltres no hi tenim cap culpa de que s'hagin quedat dins de la closca y com que no hi tením cap culpa, fins que s'hagi romput aqueixa closca no ho podrém saber si l'ou ho es ó no de gall.

En quan á la execució tan las senyoras Badillo y Estrada com els senyors Vallés y Prado no'n tenen pas la culpa si no n'han tret més partit dels seus papers. Ara en quan al senyor Palanca, totas aquellas *fugas de latiguillos* si que cahuen sobre la seva conciencia com pecats de mal gust y desitx inmodest d'aplaussos.

Lo més bonich son els tratjos *de luces* fets *nada que menos* pel senyor Retana, sastre tauròmaco de classe extra ab privilegi exclussiu. En son de ben fets y n'hi ha d'or, que fins diu que'n Mazzantini's queixaba de que lluhissin més els toreros de comedia qu'els de debó. Paciencia, amigo.

Y ara en serio: Qué no n'hi ha de direcció artística en la companyía de la senyora Tubau? Si n'hi ha y vol creure un consell d'amich, no n'accepti més d'obras com *La Juerga*; perque si ho fa, s'exposa á que aquells versets que tan repeteixen

Aquí ya no hay ná que vé
poqué un baquio qu'habia
tendió la vela y se fué,

resultin profétichs y succeheixi que'n el barco aquest s'hi embarqui'l públich y no torni més.

Emili Tintorer.

NOVAS

A ca'n Parés se trova desde avuy, organisada per iniciativa de Joventut, una petita Exposició de las obras del notable pintor Heinrich Vogeler, consistent en els ayguaforts reproduhits en nostre *Suplement artistich* que acompanya al present número, junt ab molts d'altres que per falta d'espay no hem pogut publicar.

Esperém que dita colecció d'ayguaforts ha

de cridar poderosament l'atenció, tant dels intel-ligents com dels aficionats en aquest art.

—

Ha visitat nostra Redacció un nou periódich titulat *Diari de Catalunya.* Li retorném el saludo y establim ab gust el cambi. Lo que's proposa ja ho diu ell mateix, y per evitar confusions preferim copiarho:

«Lo que preocupará al *Diari de Catalunya* en las presents dificils circunstancias es lo que preocupa á la opinió en general; las qüestions económicas, administrativas, politicas, industrials, agricolas y mercantils. Mes com ens proposém que'l nostre diari arribi á totas las casas, á totas las llars y sigui llegit ab fruició, tan pels grans com pels petits, al costat dels problemas de actualitat hi figurarán la nota amena, el qüento, l'article literari, la critica d'art, la novela y'l folleti.

. . . .

»Professém las doctrinas regionalistas, proclamadas per la ciencia politica moderna, que enlloch de contrariar la unitat d'Espanya, per nosaltres veritablement volguda més que per ningú, tendeixen á afiansarla y consolidarla, aspirant á que semblant unitat siga la espressió suprema, no de la mera unitat exterior sinó de la interna é intima de tots els elements geográfichs y etnichs que varen concorre á formar la nació espanyola y que avuy l'integran. En Menendez Pelayo en ocasió solempnissima ho proclamá dirigintse á S. M. la Reyna Regent dientli que «la unitat dels pobles es unitat orgánica y viva, y no pot ser aquesta unitat ficticia, verdadera unitat de la mort.» Nostras doctrinas no van donchs á desferla aquesta unitat sinó á refermarla y enfortirla encara mes.»

El Noticiero volgué veure en ell una continuació d'un altre diari no fa molt desparegut, y en aixó no ha estat bé, perque sols ha conseguit que en el número del dissapte li diga que hi ha alguna diferencia entre ell y y *La Veu de Catalunya*, «*per aixó va acabar tan malament aquell ¡Pobrich!*» També afegeix «Per altra part, *tempora mutantur* y ja sap el *Ciero* quan diferents son els temps que corren dels que llavors corrian. ¡Si n'han passat de cosas del juliol del 99 al juny del 1900!»

Y te rahó! Encara que s'assemblin per son aspecte exterior y perque las mateixas personas formavan abduas redaccions, ja sabém tots que no debém may fiarnos de las apariencias; hi ha gent y cosas que no son lo que semblan y'ls tafaners que volen esbrinar aytals misteris s'exposan á que'ls hi contin aquella endevinalla.

—Quina es aquella bestia que te las banyas com el bou y no es bou? ¿Qué te las camas com el bou y no es bou? ¿El morro y la qua com el bou y no es bou?

—Es la vaca.

Desitjém de tot cor que'l nou diari no resulti femella.

—

La casa editorial de don Francisco Seix, ens ha enviat un cartell de la seva edició del *Quijote* y'l dibuixat per en Casas, pera anunciar el *Pel & Ploma* en castellá. L'original del dibuix qu'ha pogut recentment admirarse á ca'n Parés, no ha perdut res al ésser reproduhit, lo qual honra molt á la casa qu'ab tanta perfecció ha fet aquest delicat trevall.

Remerciém l'envio.

—

El mestre Crickboom prepara un altre concert d'orquesta pera un dels primers dias del vinent juliol. En ell s'executará un escullit programa, prenenthi part els deixebles de la Academia de música de la «Sociedad Filarmónica» que tant bons fruyts está produhint.

—

Molt encertat trobém el programa del concert que anuncia en Granados pera el dia 16 del corrent. Esperém ab molt interés l'audició de la *Serenata* de Mozart, com també tornar á deleitarnos ab l'incomparable mestre del violoncello, en Pau Casals.

—

La Lliga regional de Manresa ens ha enviat una fulla esmeradament litografiada, en la que sobre un senzill dibuix y al entorn del lema *Avant*, que destaca demunt del vermell y l'or del escut catalá, s'hi veuhen tots els sagells publicats per la «Unió Catalanista», durant l'any próxim passat 1899. N'hi ha dos exemplars de cada emissió, ab las datas corresponents y'l número de sagells tirats.

La idea es bonica, son desenrotllo forsa encertat, y creyém no equivocarnos al dir que'ls coleccionistas s'afanyarán á adquirirla, agotant ben prompte la edició, sortida de la litografia Carreras, de Manresa.

Agrahim á la Lliga regional de dita ciutat son gentil present.

—

El distingit compossitor Joan Borrás de Paláu, ens ha obsequiat ab un exemplar de la cansó de Apeles Mestres «La barca», pera

la que ha escrit una melodia eleganta, que resulta ben encertada ab l'esperit de la lletra, y de factura distingida, revelant las apreciables dots del esmentat autor.

—

Segueix la *tanda* de concerts. Diumenje passat n'hi hagueren *nada menos* que tres: el d'en Morera, al dematí; el d'en Nin, á la tarde, y'l d'en Ribó al vespre. Realment, per un home sol es un xich pesat, aixis es que sols poguerem assistir al darrer, del que per falta d'espay en aquest numero, ne parlarém en el próxim.

Perdoni l'eminent Director de «Catalunya Nova» nostra omissió, puig no arribá á nostre coneixement la celebració del concert, fins després de realisat. Ho esmenarém en el concert vinent.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

Junt ab aquest número rebrán nostres lectors el segón de nostres Suplements Artístichs, dedicat per complert al notable pintor alemany Heinrich Vogeler. En ell hi reproduhím las obras més notables d'aquest artista, consistent en varis ayguaforts, que's troban desde ara exposats en el Saló Parés. Acompanya al Suplement abundant text sobre'l mateix artista que'l distingit publicista alemany doctor Hans Bethge ha escrit expresament pera JOVENTUT.

El número ab son Suplement se trobará de venda al preu de 30 céntims, rebentlo gratis nostres suscriptors.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fí d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

SUPLEMENT

ARTÍSTICH LITERARI

HEINRICH VOGELER

Heinrich Vogeler forma part d'un petit grupo de pintors alemanys que's troba establert en un vilatje de la Baixa Saxonia anomenat Worpswede, prop del mont Weyerberg y no lluny de Brema, ab el fí de desenrotllar son talent en mitj de la meditació íntima y reposada d'una Natura plena de bellesas. Aquests pintors son: Fritz Mackensen, el meditabond; Otto Modersohn, el somniador del paisatje; Fritz Overbeck, el potent; Hans am Ende, el clar; Karl Vinnen, el colorista; y el més jove Heinrich Vogeler. Ell y Mackensen son els dos extrems oposats del grupo.

Mackensen, gran psicólech, dotat d'una potencialitat viril, nodreix sas facultats solzament ab la observació interna. Es realista, d'estil serio. Sas figuras son maduradas, y la major part semblan haver sufert las penalitats de la vida. Sos paisatjes son aspres. La nota lírica es estranya al seu art.

Heinrich Vogeler es l'antítessis del anterior.

Al peu del Weyerberg hi ha una antiga masía de la Baixa Saxonia. L'ampla entrada, situada en una de las fatxadas laterals, es ombrejada per las ufanosas copas d'uns tells, en las que hi cantan els aucells en la Primavera. Si entras en la fresca y espayosa era de la casa (1), veurás al teu entorn relluhir, colocats sobre prestatjes, antichs objectes de plata y diversos ornaments artístichs de temps llunyans; tots ells hermosos, típichs de la llar, que un día foren l'orgull dels antichs moradors d'aquella encontrada.

D'un costat s'entra en una petita y encisadora

(1) En las masías d'aquesta comarca, l'era's troba en l'interior de la casa.

cambra, que guarda la preuhada biblioteca del seu habitant. D'allí's passa á altra estancia retirada, guarnida ab tapissos de seda y mobles de caoba qu'ostentan l'antich estil del temps del Imperi. Si miras per las baixas finestras, contemplarás un florit jardí, y en ell las esbeltas socas d'uns virginals abedulls, ab sas penjantas brancas. Per darrera de la biblioteca's va al taller. Pot succehir que, al entrarhi, esclatis en grans riallas al topar tos ulls ab un gran quadro ardidament pintat, en que potser hi trobis un monstruós cor, roig, sanguejant, atravessat per una fletxa, ó tal volta un homenet esquifit, ó una ovelleta de capsa de joguinas, ó altra cosa sem-

blant. Mes també pot succehir qu'experimentis una sensació dolcíssima, com si entressis en una mansió quietosa, hont tot es pau; es á dir, que devant teu hi vegis, sobre'l cavallet, un quadro de tendres colors primaverals, una floresta de tells y rosers florits; y en ella, á la vora d'un xaragall, lluny del món y del seu soroll, una jove parella caminant unida per amorosa abrassada. Aquest taller es un testimoni del trevall incessant de son morador. Aquí s'hi troba una lámina de coure ab un ayguafort comensat; allí's veuhen dibuixos y estudis al oli; més enllá flors, brancas y herbas de tots colors; per un cantó, projectes de mobles, de tapissos y catifas; per

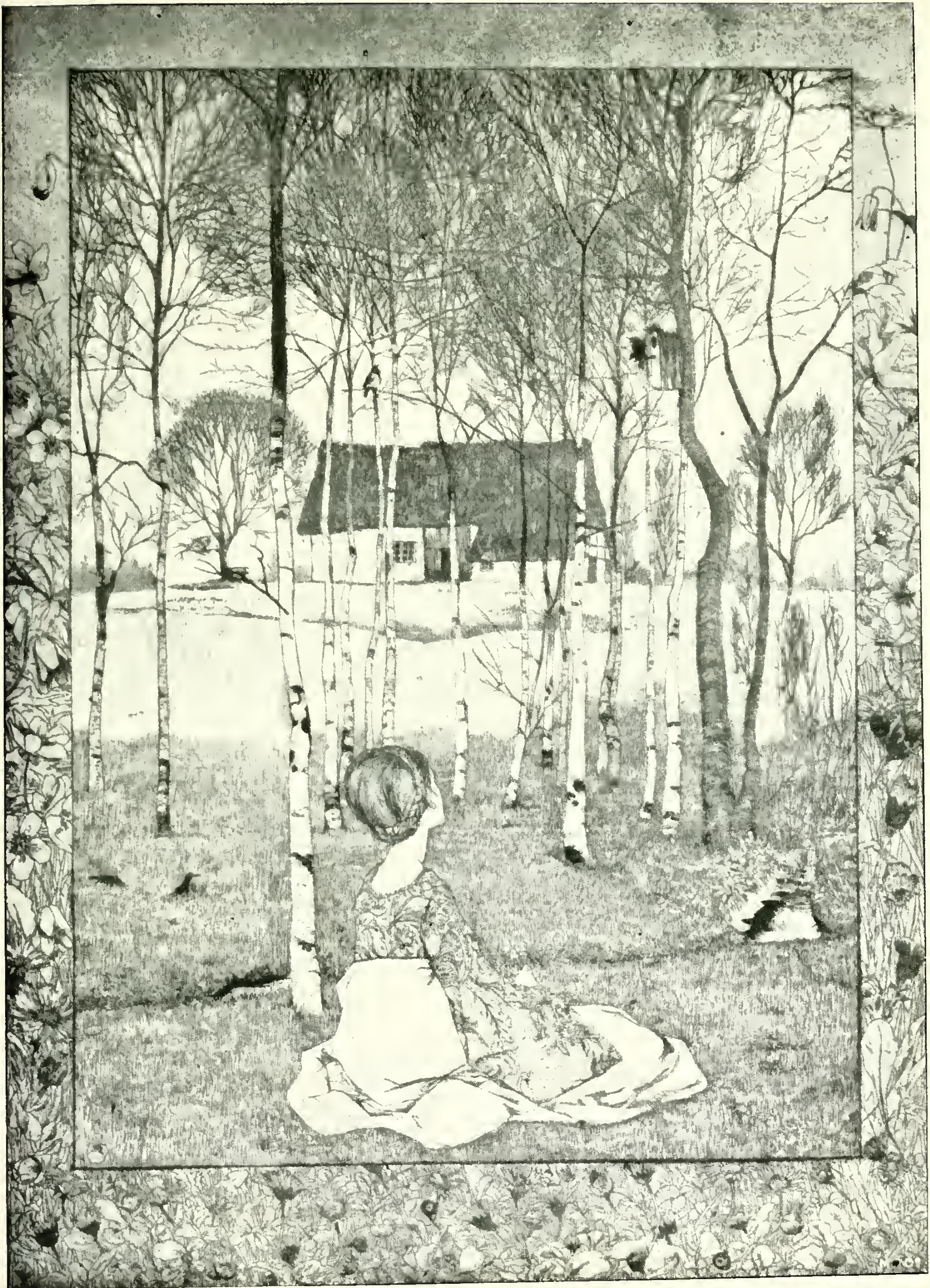

altre, carteras ab grabats y bosqueigs al llapis, y també robas de seda; y en un recó un piano sempre obert. Y si miras altre cop per la finestra, tornarás á veure l'abedull, gronxant sas tendras brancas sota d'un cel blau; tornarás á veure l'abedull, la donzella dels arbres.

Aquesta casa, prop de Weyerberg, s'anomena Barkenhoff, y'l seu morador es el pintor Heinrich Vogeler.

Si pot considerarse á Mackensen com el pintor característich de Worpswede, Vogeler es, en cambi,'l seu poeta. Ell veu el món y sos habitants, no ab els ulls del observador psicólech, sinó ab un profond sentiment poétich. Sa activitat es múltiple: pinta al oli y á l'aquarela, dibuixa, graba, y trevalla també en l'ample camp de las arts industrials.

Els seus paisatjes son quadros que causan una gran impresió, puig reproduheixen ab tota sa fonda substancia'ls richs temas ó assumptos d'aquella encontrada. Peró no es Vogeler un artista de temperament vigorós, com el que trobém especialment en els seus companys Overbeck, Vinnen y Am Ende. Sa imaginació no s'enfonza en la revolució dels elements. No pretén may desterrar la robustesa de la Natura; no ha reproduhit en sos quadros ni las borrascosas tempestats, ni las nuvoladas amenassadoras que tan sovint passan sobre'l Weyerberg, com ho fan els altres pintors de Worspswede; no: els seus paisatjes son idílichs, apacibles, imatje de la pau. Adora, ans que tot, la Primavera, y l'adora ab tot l'entussiasme de la seva ánima sonmiadora. L'abedull y'l tell son els seus arbres preferits, especialment l'abedull de Primavera, ab sas finas brancas y esllanguidas socas, qu'ha poetisat moltas vegadas ab delicats perfils. El tell l'aplica ab preferencia com á fondo decoratíu en composicions de figura. Els abedulls de Vogeler, que duhen una nota personal molt pronunciada, son tan característichs en aquest artista, que sens

ells no podría en absolut concebirse son art. Son tenues y esbelts, y devegadas fan la impresió de sers vivents, com joves esllanguits ab el cap enfonzat en somnis, que tot y trobantse en la Primavera veuhen passar ab indiferencia las sevas benediccions. En las verdas pradas que Vogeler ens pinta, hi creixen las més variadas menas de flors primaverals, com las rosellas, y las margaridas, y'ls grochs gallarets. També li serveixen de tema'ls canals tan característichs d'aquella comarca, y las planeras voras del riu Hamme. Per demunt de las ayguas qu'ell copía, hi relliscan tranquilament barcas allargassadas ab las velas estesas, produhint un conjunt d'hermós efecte decoratíu. Tampoch falta en sos paisatjes la masía de la Baixa Saxonia, ab sa cuberta de palla y sas parets de rajola crúa, ó ab emblanquinats de to grisench.

S'hi troban en aquest pintor qualitats y estil ben personals y característichs. L'origen de la seva obra's remonta á un passat agradable; com per exemple, quan ens pinta un jardí de maig, rodejat de blancas parets, y ab sa porta corresponent, com els jardins de nostres avis que reveyém entre'ls recorts de la infantesa. Els colors de sas composicions son suaus, lluminosos y apacibles; devegadas plens d'encisadors y rasguejats tons. Modersohn en té, á voltas, de semblants.

Peró la significació capdal de Vogeler no's troba en el simple paisatje, com succeheix respecte dels altres pintors de Worpswede, excepció feta de Mackensen. Vogeler interessa més que may quan introduheix en els seus paisatjes composició de figuras, quan els enllassa ab els sentimens pacífichs dels homes del seu país. Aquests homes son, en sa major part, al igual que'ls paisatjes, representacions de la Primavera.

Las creacions primaverals de Vogeler no son figuras extretas del món de nostres días. La imaginació poética d'aquest artista retrocedeix, ab son romántich anhel, als daurats temps en que'ls cavallers festejavan las donzellas; en que hi havía patjes, vestits ab suaus velluts ó ab sedas brillants; en que, dalt dels marlets del castell payral, esperava la dama en l'esplendor del capvespre, guaytant per demunt de la endormiscada plana, pera veure l'arribada del seu adorat. Vogeler prefereix somniar en un daurat temps romántich, un xich mitjeval, no tal com ha sigut históricament, sinó com li apar á sa fantástica imaginació; un món que, propiament,

es tan sols el món dels sentits, deslligat de tota idea de lloch y de temps. Aixís ens pinta joves patjes vestits ab llarchs velluts de tons carmesins, la espasa en el daurat cinturó y'l casco de cer cubrint sa rissada cabellera. Y ens pinta, també, esbeltas donzellas de grans ulls, ab robas lluminosas caygudas en plechs ondulants, la vaporosa cabellera escampada sobre'l delicat bust, ab rasgos de silenciosa meditació sota dels ulls blaus, y mans blancas y delicadas com las que Rossetti pintava. Aquests joves, cavallers y donzellas, caminan en mitj de la Primavera, aymantse'ls uns als altres fonda y silenciosament, ab un amor tan pur y sagrat com la Primavera en que floreix.

Vogeler es un mestre en concebir aquest pur y silenciós amor que ab el més fondo anhel atráu uns homes als altres. Sol encarnarlo en una jove parella, qu'armonisa bellament ab la Natura que la envolta. Ens pinta la parella d'ena

morats caminant lentament, y agafats del bras, sota dels clars abedulls ó prop dels rosers de tronchs esbelts. Els coloca, també, en un florit jardí, ahont, en silenciosa abrassada, com transportats fora del món, sas bocas s'ajuntan, mentres el rossinyol canta entre las matas dels rosers, y més enllá remorejan las rodonas copas dels verts tells; y al contemplarho, ens fem la ilusió de que abdugas figuras s'han fos en una sola imatje, compenetradas per un intim sentiment. També'ls pinta asseguts en un solitari banch, ó dalt d'un turó contemplant somniosos l'horitzó vaporós, mentres se pon el sol y'l crepúscul illumina ab to rojench els marlets d'un castell llunyá. L'amorós cap de la dama va relliscant lentament sobre las espatllas del seu adorat, mentres aquest envolta ab sos brassos el cos de sa estimada, en un transport de felicitat.

El pintor ha produhit diversas variacions sobre aquest tema, y ab preferencia coloca als amants girats d'esquena al espectador. El més hermós desenrotllo d'aquest motíu se troba, sens dubte, en l'ayguafort *L'Idili,* qu'es una de sas obras més perfectas. En ell, una alegoría del amor en figura d'hermosa donzella, ab llarga cabellera, jeu sobre l'herba als peus d'una amorosa parella, arrencant d'un llahut acorts que semblan escampar una fonda armonía sobre aquesta escena de felicitat humana. Un'altra hermosa composició es *Pel Maig*, ahont s'hi veu d'esquena, reposant en un banch, una parella de vellets qu'evoca recorts del passat, contemplant la floreixent Natura y las silenciosas casas de Worpswede.

Junt ab las figuras d'un somniat temps cava-

lleresch, atrauhen també á nostre artista'ls homes d'aquell temps patriarcal, qu'anavan ab llargas casacas, colls alts y barrets de copa d'amplas alas, y las donzellas que deixavan caure sa cabellera sobre la esquena en grans y rissats bucles, creuhant son mocador demunt del pit.

Vogeler demostra en sas obras molta similitut ab l'estil d'aquella tranquila y poética época que'ls alemanys anomenan *temps de Biedermaier*. Li agrada pintar grossas garlandas de rosas que's gronxan, que forman rústicas arcadas; com també urnas coronadas de flors y baladres de rodona copa. Peró totas aquestas cosas tenen en ell una influencia molt característica: no consisteixen en cap manera en una copia: son, pel contrari, las manifestacions artísticas d'un modo de sentir individual qu'entronca ab els gustos d'un agradable passat. Vogeler hi somnía delitantse ab aquest passat, y en son retiro de Worpswede evoca sovint els jorns bulliciosos d'aquell temps, peró deixantlos desfilar á llunyana distancia. En contraposició á la vida agitada qu'empeny á la humanitat de nostres días, Vogeler produheix criaturas felissas, reposadas, sense passions, que s'acostan tot lo possible á la mateixa Natura, y quina felicitat consisteix en anhelar románticament y aymar ab tota la tendresa d'un cor sentimental; aixís ens pinta homes que tenen per ideal tocar el llahut y escoltar el cant dels aucells, el remorejar de las fonts y'l toch de las campanas al través dels camps, cullir violetas pera la seva adorada y expressarse ab paraulas piadosas, quals figuras no encaixarían ab el soroll del gran món.

Fora estrany que un artista tan inclinat á deslligarse del món y del temps per esplatjarse pels camps del sentiment ingenuu, no's fes apóstol de la poesía de la llegenda. Y en efecte: Vogeler es un apóstol de la llegenda, com no n'hi han gayres. Pera la representació de sas llegendas, se serveix preferentment del ayguafort, que cuyda ab un carinyo especial. Els temas de sas obras, en part provenen de coneguadas llegendas, y en part son fills de sa lliure fantasía. En sos quadros hi trobém repetidas voltas la escena de la llegenda de *Dornröschen* (la bella adormida en el bosch), en que'l cavaller s'acosta á la princeseta pera despertarla. També hi trobém la del *Rey-granota*, que salta del estany y's dirigeix cap una corona d'or que veu en una de sas voras, colocada sobre un net

y fí mocador. Las llegendas dels *Set corbs* y de las *Germanetas perdudas*, li han servit igualment de tema. Aixís mateix ens presenta princesetas ab una corona sobre la esplendent cabellera, embolcalladas ab l'ambent de la Primavera; y també, entre las ombras del crepúscul, bruixas geperudas que boy apoyadas en son bastó cercan herbas y bolets verinosos, delectantse ab pensaments malignes. En la representació de la llegenda es ahont millor se reflexa també'l temperament infantil-burlesch de Vogeler. Sembla com si hi visquessin dugas ánimas dins d'aquest artista: la una l'atráu cap á la forma del més intim y pur sentiment; l'altra l'empeny envers el terreny de lo grotesch y extravagant. Aixís en un de sos ayguaforts pinta una esbelta princesa que dalt d'un turó, no lluny del castell payral, contempla á sos peus el florit paisatje; en una má sosté una branca cuberta de poncellas, y ab l'altra aguanta un cordó qu'arrossega una ovelleta de fira sobre rodas de fusta, verdadera joguina de criatura.

En els ayguaforts d'aquest artista torném á trobar, en gran part, els assumptos ja coneguts de sos quadros y dibuixos. Vogeler es un artista delicadissim dins d'aquest procediment, y sa técnica arriba á una gran perfecció. Produheix las láminas valentse dels medis més senzills. Es-

pecialment emplea l'ayguafort, com ja hem dit, pera dar forma als seus somnis llegendaris, y en ells hi fa predominar també'ls temas primaverals. De nou trobém la Primavera vivificada per joves que son la mateixa Primavera; y especialment per las agradables minyonas en aquella tendra edat qu'es el traspás de la noya á la donzella. Els trobém asseguts sota dels oms blanchs, contemplant y escoltant l'aucellada dalt de las brancas; ó bé'ls veyém caminar meditabonds á través dels camps, estenent sa mirada incerta pels olorosos prats. També hi trobém la jove parella que somnía en son primer amor: aixís té una encantadora lámina hont per entremitj d'un pollancre's veu passar una parella abrassada amorosament, á la llum esmortuhida del capves-

richs, Leipzig), igualment rich de pensaments magnífichs y en part humorístichs, ressortint la escena del petó (pág. 53), que Vogeler ha interpretat admirablement.

També ha decorat alguns tapissos de tons delicats ab reproduccions de flors y d'assumptos llegendaris *(Dornröschen)*, aixís com brodats, la major part, de flors, que demostran un cuydadós estudi de la Natura. Per altra part, ha projectat mobles, tenint en compte la comoditat que sabían apreciar els nostres avis, tractantlos ab visible simpatía, guarnintlos de rosas y garlandas de flors. Els seus mobles son, sobretot,

pre. El tema de la Mort també l'ha tractat en un altre grabat al coure titulat *La Mort y la Vella*, que no es una escena aspra ni tendra, com potser Mackensen hauría pintat, ans bé es un quadro sense dolor y sense espant. La Mort conduheix suaument en sos brassos á la Vella, com un missatjer de pau, vers la Patria celestial.

Ultimament, Vogeler ha reunit deu de sos ayguaforts en un aplech que se'n diu *A la Primavera*, publicat per la casa editorial «La Illa» de Schuster y Löffler, de Berlín.

Quedan per dir algunas paraulas sobre'ls trevalls de Vogeler en el camp de l'art aplicada. En la ilustració de llibres ha donat repetidas probas de son valer, principalment en un llibret de versos propis, ple d'amenitat lírica, titulat *A tu*, y publicat per la casa citada. Decoran el llibre delicats perfils, temas amorosos, y fins el tipo de lletra, la cuberta de paper y la enquadernació de tons pálits, son ideats per l'autor. En una paraula: es un llibre sumament original. Tinch d'esmentar, ademés, la deliciosa testa de noya que compongué pera'l meu poema *Posta de sol* (editor Fischer y Franke, de Berlín), la que ab temerós anhel contempla'l paisatje mentres l'astre del jorn camina radiant cap á sa posta. Citaré, per ultim, el llibre de poesías de Salus, titulat *Lluna de mel* (llibrería de Eugen Diede-

práctichs y característichs, sens aquella rígida severitat que's troba massa sovint en las construccions de mobles moderns. S'hi reposa tranquilament en aquests mobles, y, assegut en ells, la imaginació teixeix els més poétichs somnis, evocant antichs recorts casi oblidats.

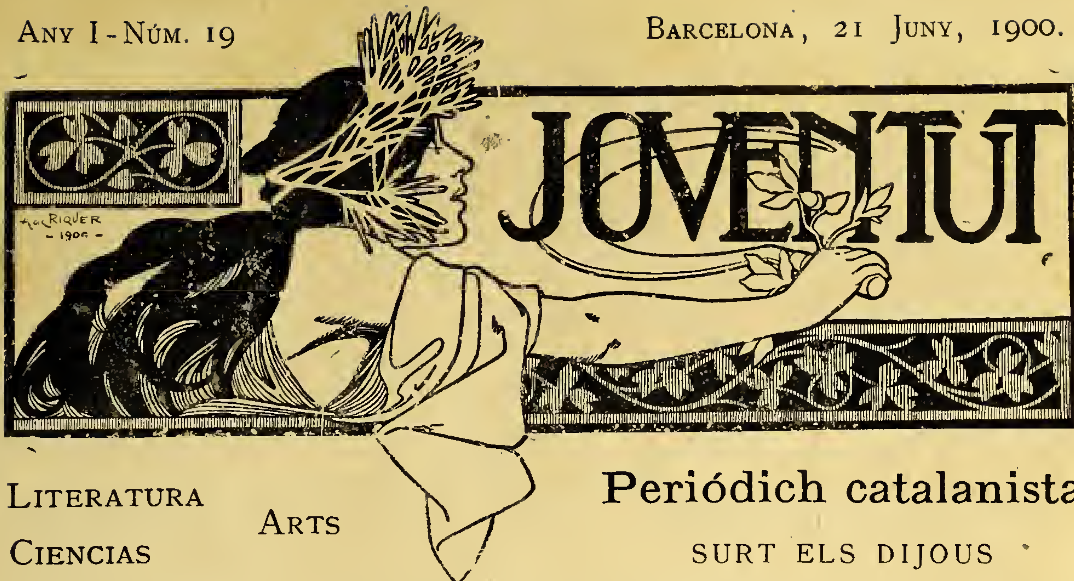
Heinrich Vogeler nasqué á Brema, y encara no ha complert els trenta anys. Trevalla en sa terra nadiva, de la que porta rebuts grans beneficis. En sa joventut ha conseguit arribar molt amunt, y si en l'esdevenir sas facultats creixen en igual mida que fins ara, podrém algún día contarlo entre nostres millors pintors. Es un artista de fesomía nacional y de sentiment tan fondo com delicat; un poétich visionari, ple d'ardor romántich; un esperit clar, meditant en els blaus días del passat y en sas desaparegudas llegendas; un somniador lírich, íntimament embolcallat ab el suáu encís de la llegenda alemanya; un missatjer de la Primavera y del Amor. Per això es Vogeler comparable al cavaller errant d'un país imaginari; es l'home que, impulsat per la gloriosa aspiració vers el daurat ideal, ha proclamat l'Art com á fí de sa Vida.

DR. HANS BETHGE.

(Traducció de JOAQUÍM PENA.)

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

ANY I - NÚM. 19 BARCELONA, 21 JUNY, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

Els noys gotichs

El *Diari de Catalunya* del dia 15, en sa edició del vespre, 'ns dedica'l següent article:

«UNA SURRA ALS NOYS GÓTICHS. — Entre gent de sentiments rectes y ben educada, es costúm no judicar á las personas més que pels seus actes y pel modo constant qu'han tingut de comportarse en la societat. Aixis se guanya entre gent honrada la bona fama y el respecte.

Desgraciadament, la canalla ficada á periodista y la falta de criansa en cert públich, ha portat al us una verdadera indignitat: la de judicar á las personas no per la conducta intatxable de tota la seva vida, sinó per intencions baixas que gratsient se'ls hi suposan.

Aquesta verdadera canallada, indigna de tota persona recta, l'usavan contra'ls homes de *La Veu*, personas quina representació social els fa més culpables. L'us d'aquesta arma segura y traidora, quina ferida en la honra es imperdonable, fa indignes als que la usan d'alternar ab personas y de tenirhi amistats. Se'ls ha d'enviar al recó del despreci social... per alts que's cregan estar, y á ell han d'anar en definitiva. L'us d'aquest ganivet moral els treu dels círcols de la honradés y de la bona criansa.

Ab el nostre *Diari* passa com passá ab *La Veu*, quina integritat de principis ploran ara ab llágrimas de cocodrill nostres *companys* de prempsa.

A la calumnia despreciable contestém, naturalment, ab el despreci de las ánimas ben nascudas. Desgraciadament, aquesta conducta de despreci y de silenci digne, no la podém seguir sempre com desitjariam.

Hi ha gent que pren els modos y la dignitat per por.

Hi ha á Barcelona un setmanari anémich, que's diu catalanista, fet de retallets d'art y literatura estrangers y quins redactors, setmesons de la societat y del art y de la literatura catalana, mercadejan ab la literatura castellana, ab traduccions del francés, que son traicions, com deya l'altre, als dos idiomas, com la seva conducta es traició á Catalunya y á Castella. A Catalunya perque se ensejan á matarli la literatura y l'entrebancan y li fan nosa, y á Castella perque hi trevallan y en buscan aplausos, y en menjan més ó menos... y á la casa allá ahont se tre-

valla y á quina taula se menja, es traició concitarli odis.

¶ Aquet setmanari de noys gótichs que'ns han caygut de no sabém ahónt al catalanisme, gomós y mal criat, se pregunta si'l nostre *Diari* será toro ó vaca...

Toro ó vaca, será fecond per Catalunya, que prou ho tenen demostrat els que'l fan; lo que per cert no li passará al setmesó inútil, al setmanari xorch... ó eunuch de referencia.»

El motiu del enfado del *Diari de Catalunya*, fou la manifestació de nostre desitj de que no resultés femella, ja qu'aquestas molt fácilment poden prostituhirse. Ens diuhen mal educats, ab frases *correctas* com las transcritas. Es veritat: la seva educació y la nostra son molt diferentas.

Tampoch es igual el nostre Catalanisme. Per la Causa hem fet *més* y *menos* qu'ells; *més*, perque hem prescindit sempre de tot mesqui interés personal que pogués malmétrela; *menos*, perque may hem acceptat conxorxas vergonyosas, disfressadas ab noms venerables.

D'ahont hem vingut tothóm ho sab; y ahont aném, no es dificil endevinarho. Això ells no poden dirho, perque depén de tantas *circunstancias*, y hi ha tants *interessos* pel mitj!... Nostre desinterés y entussiasme, per ells, es lletra morta, perque sa única lley es la de *la oferta* y *la demanda*.

Per insultarnos grollera y cobardament, s'amparan ab l'anónim y buscan la porteta secreta pera la fugida. Perque surtin de dubtes y puguin atacarnos á la cara ó per la esquena (com es el seu sistema),'ls hi dirém que la Redacció la componen: Lluís Vía, Alexandre de Riquer, Pompeyus Gener, Salvador Vilaregut, Joaquim Pena, Oriol Martí, Emili Tintorer, Trinitat Monegal y Lluís Marsans. Els col-laboradors que protegeixen nostre *anémich*, *xorch* y *eunuch* setmanari, son coneguts de tots els que saben de llegir y comprenen lo que llegeixen.

Si volen historias ja'n sabrán; y encara que la feyna de desinfecció moral no es gayre artística, en cambi es molt higiénica; y es tan profitós matar els cuchs verinosos, com la tradicional *aranya*.

De més á més, l'esmentat *Diari*, volent motejarnos, ens diu á tots NOYS GÓTICHS.

Donchs recullim l'epiteto. Si, senyor articulista anonim; tots som *noys góthchs*, NOYS GÓTICHS CATALANS, y ab molta honra. Noys góthichs com ho eran els qu'en pochs anys y sense capitulacions vergonyosas netejavan d'Alarbs á Catalunya; noys gótichs qu'admirava y feya Cavallers, Barons y Homs de Paratje'l gran Carles Magne; noys gótichs com els que varen produhir un centre de superior civilisació, no vista desde'ls temps de Grecia, ab els trovayres, las Corts d'amor y'ls Jochs Florals á Catalunya y á Provensa; noys gótichs com els qu' acompanyaren á Muret á Pere II en defensa de la llibertat de conciencia amenassada per en Simón de Montfort y'ls creuhats Cistercenses; noys gótichs com els que ab en Dalmau de Creixell anavan á las Navas de Tolosa y ab els Navarres destruhian las hosts del Islám, que com una inondació que res detura tornavan á pujar ja cap amunt de la Península; noys gótichs com els que ab Jaume'l Conqueridor anavan á deslliurar á Valencia y á Mallorca dels serrahins que las tenian presas; noys gótichs com els que s'embarcavan ab Pere III per continuar las Vespras sicilianas y recullir un regne dominat pel d'Anjou, malgrat la excomunió d'un Papa; noys gótichs com els qu'anavan á Orient á salvar els tresors de la civilisació antiga, y á posar á ratlla als barbres qu'amenassavan apoderarse de Constantinopla, y ab ella del Mediterrani; noys gótichs com els que protestavan de la votació de Casp, feta ab la pressió d'un frare vingut de Valencia; noys gótichs com els que sabian morir á Balaguer, defensant l'última ombra dels nostres drets en las murallas.

Sí! En som de la pasta d'aquells noys gótichs, no de la pasta d'esclaus de qu'eran fetas las ánimas dels que transigian ab els creuhats dominicans y ab els alarbs y serrahins que'ns invadian.

Y si ara s'han de dividir els camps aixís, siga en bon'hora! Nosaltres serém noys gótichs ab molta honra, peró ells serán VELLS BIZANTINS, axó es, VELLS D'ÁNIMA.

Y ara que ja mutuament ens hem batejat... cadascú á la seva tasca. Nosaltres, á las nostras caborias de fer Art y Literatura; ells, á munyir la vaca.

LA REDACCIÓ.

ELS « VIBRIONS »

. . . .
Ce sont des végétaux nés de la corruption partielle des corps; qu'on ne peut distinguer qu'au microscope et qu'on a pris longtemps pour des animaux, à cause d'un petit mouvement ondulatoire qui leur est propre. Ils sont chargés d'aller corrompre, dissoudre et détruire les parties saines des corps en question. Ce sont les ouvriers de la mort. Eh bien, les sociétés sont des corps comme les autres, qui se décomposent en certaines parties, à de certains moments, et qui produisent des vibrions à forme humaine, qu'on prend pour des êtres, mais qui n'en sont pas, et qui font inconsciemment tout ce qu'ils peuvent pour corrompre, dissoudre et détruire le reste du corps social. Heureusement, la nature ne veut pas la mort, mais la vie. La mort n'est qu'un de ses moyens, la vie est son but. Elle fait donc résistance à ces agents de la destruction et elle retourne contre eux les principes morbides qu'ils contiennent.
. . . .

. . . .
Les gens distraits ne voient là qu'un fait, les gens attentifs voient là une loi.
. . . .
(A. Dumas, Fils. — *L'Etrangère.* — Acte II - Scène I.)

N'hi ha de moltas menas, peró en el fondo tots s'assemblan. Son com els bolets, surten quan senten la mullena, vergonyosos, confosos ab la pols, ó ab el fanch; á redós y al aixopluch dels arbres de forta soca, dels que no poden veure las brancas, perque están ataleyats en xuclárloshi las arrels. La criatura menys espavilada vos dirá tot seguit: *Son bolets!* peró quánts y quánts homes fets y entenimentats no sabrán coneixe si son *rovellons* ó *mata parents;* sans ó verinosos!

N'hi ha que venen de baix, y n'hi ha que cauhen de las alturas, peró tots ells son baixos per sos instints, sas passions y sos actes. Son tant débils que una pedreta'ls faria caure, per 'xó miran sempre á terra y no gosan alsar els ulls; y de sa por, ne diuhen *prudencia;* de sa humillació, *humilitat*, y de son servilisme, *respecte.*

Quan no poden mossegar, llepan; quan no poden lladrar, grinyolan. Lladran á la Lluna, perqu'es ben alta y no poden arribarhi, ni ella pot rebaixarse á son nivell. El sol els esporugeix y'ls enlluherna, peró s'escalfan ab son calor, y al pondres, murmuran d'ell y diuhen qu'es plé de tacas. Saltan y festejan al *amo* que'ls hi pega, perque'ls hi dona la calderada que'ls nodreix y no'ls engreixa. Son de naturalesa tant mesquina, qu'existeixen, peró no viuhen. La fam els fá cridar y sols callan quan están ben farts. No troban dolenta la pitansa, si es ben abundosa, perque lo que'ls hi manca de *paladar*, els hi sobra de *barra.*

Están orgullosos de sas cadenas, perque son ben lluhentas; y ensenyan las dents al criat que las hi neteja, y remenan la qua al senyor que las hi posa. Son gossos de luxo que fan entremaliaduras per donar gust á la mestressa; gossos de cassa, pera atrapar las pessas indefensas, feridas per son amo, peró reculan si'l singlar els hi planta cara; gossos de presa, que lladran al pobre que truca á la casa del rich, en cerca d'almoyna, y acaronan al lladre ben vestit, que'ls dona una lleminadura. Quan saben saltar per dins d'un cércol, á forsa de fuetadas, ó aguantarse ab dugas potas, com si fossin personas, s'anomenan *gossos sabis.* Més del cá no'n tenen la fidelitat, tan sols la rabia.

Son falsos y llaminers com el gat, peró no serveixen ni pera cassar ratas. Mudan de pell com las serps, peró no perden may la seva baba verinosa. Tots els vestits els hi escauhen si son flexibles com estofa de llureya. Tenen la closca dura y la espinada toba; el cervell estret y'l ventrell ample.

En l'época romana, deyan *barbres* á n'els que no eran del seu poble, y més tart, anomenavan heretges á n'els que tenian opinions propias. Ab la mateixa teya qu'acompanyavan al senyor á la cambra del mal ús, encenian las fogueras pera cremar als que pensavan y que per 'xó'ls deyan bojos y del foch ne deyan llum. Entregavan sas mullers y fillas, á cambi de privilegis, y de son servilisme,'n deyan homenatje.

Els que no podian ésser tirans, eran botxins, ó si no espias. Quan en la plassa se barrejavan ab el poble, amenassant ab el puny clos la porta d'un palau, s'anomenavan *ciutadans*, y quan podian mirar al poble desde la finestra, li deyan *plebe.* Com més creix l'home, més s'empetiteixen ells, y encara que sian petits, se creuhen més poderosos, perque son molts, y com que no passan per ull de garbell, se pensan ésser grossos y res els hi fá que la brossa's tiri al famer, perque allá s'hi troban com á casa seva, y s'hi apilotan,

formant munts qu'en diuhen montanyas.

D'aqueixa pols, feta fanch, n'enmotllan *ninots*, que proclaman *estatuas* y á n'aqueixa pasta, li donan diversas formas y'n fan els traidors, els cobards y els hipócritas. Tot ho malmeten y ho falsejan: diuhen patria al lloch que'ls hi serveix de menjadora; llar, á son jas, y poble, á son remat. No's contan pel número de caps, sinó pel de potas, y diuhen que son molts, y del que pesa més, diuhen qu'es el que més val.

De Deu'n fan un idol ridicul, un *badell*, no d'or, sinó de cartró pintat de groch: y de la paraula divina,'n fan un oracle de gitana, qu'interpretan á mida de sa conveniencia. Per politica, entenen, no l'art de gobernar, sinó'l de nadar en aygua térbola y guardar la roba bruta.

Del Art ne fan una industria y de la Industria, una barata de gitanos. Si fan diaris, sols estudian el llibre de Caixa; de la plana d'anuncis, ne diuhen Secció Doctrinal; de sas necessitats personals, interessos del país; de sas concupiscencias privadas, aspiracions públicas, y de sos lladruchs de fam, veu del poble.

Forman la *claque* qu'aplaudeix ó xiula, segons qui paga. Son els fochs de bengala de las apoteossis; lo mateix *rében* á un *héroe*, que *despedeixen* á un sentenciat. Igualment admiran al reo seré, que al botxi destre, perque son entussiasme está subjecte á tarifa y sa conciencia está feta ab aixamplas.

Creuhen espantar á la gent, que fuig d'ells perque fan pudó; s'erran de mitj á mitj, sols son perillosos pera'ls estúpits y'ls bruts. No fan por, fan fástich. Pera deslliurarse d'ells, n'hi ha prou ab l'aygua clara.

ORIOL MARTÍ.

NINOTS Y TRASTOS VELLS

¿Saben per qué al mitj-dia de la vigilia del Corpus corre tanta gent pels carrers principals de Barcelona? Per qué s'ompla de gom á gom la Plassa de Sant Jaume? Per qué la gentada, al sentir el refilet d'un fluviol, no té prou camas pera corre, y s'empeny, s'exalta y regala suhor á dolls, ab alegría borratxa de jayos y criaturas? A quina causa obeheix aytal pertorbació fonda de la vida metódica y reglada dels fills *laboriosos* de la *Condal Ciudad?* No més que á un parell de ninots.

A dos quarts de dotze ja'ls teníu, als badochs barcelonins, plantats devant de las portas de la esquerra de casa la Ciutat, aguantant ab olímpica serenitat las ruhentas estocadas de foch d'un sol qu'estabella, entre mitj d'un cel llis qu'enlluherna, com una volta de metall en fusió, sense que corri ni un núvol per remey. En més de quatre hi ha *premeditació* y *alevosía*, encara que corrin amatents á cubrirse ab l'*atenuant* d'haverhi d'acompanyar la quitxalla. Altres *procuran* trobarlos pel camí als ninotassos tradicionals, vestits de reys de comedia, encarcarats, de mirada estúpida y cabelleras de cadavre.

Mes tots, els que hi van y'ls que no hi van, ¡ves si es extrany! quan senten aquests dias el ressó boscá del *tiruliru* y del *pampam*, obran uns ulls com unas taronjas, se troban corpresos y, mirin si sembla mentida, (ó al menys á mí m'ho sembla), fins els que's tenen per més respectables y respectats, quin rostre sorrut y malhumorat revela íntimas preocupacions, se reviscolan, somriuhen y's deixondan, com si sentissin que una maneta llegendaria, eternament jove,'ls amoixés el cor per la part de dintre, al ovirar al lluny l'enravenat perfil de l'*Heréu* y la *Pubilla*.

¿Per qué deu succehir tot aixó? Será potser degut als recorts daurats de jovenesa, de rosats temps millors que no tornarán may més, de tendresa falaguera y de dolsas ilusions que, ab mágica virtut, evoca'l pas solemne dels Gegants?... Aixó es comprensible per lo que toca als vells, qu'han de conjugar aquells temps com á pretérits... Peró, ¿y els joves? No's comprén cóm á la gent dels vint als quaranta anys, els puguin agradar tant semblants ninots; y el cas es que'ls agradan; *vaya* si'ls agradan!

Gayre bé tothóm (ab molt pocas excepcions) se'ls mira ab una certa complascencia, ab gran curiositat, adonantse ben prompte de las innovacions dels rostres y trajos y comentantlas alegrement, y arribant á recalcar fins els més petits detalls, qualitats novas y defectes vells, ab una diversitat d'opinions que esparvera. Es molt interessant fixarse en las apreciacions de la gentada inmensa, embadalida al véurels passar y giravoltar, y sentir lo que diuhen els que un té més aprop. El quadro resulta forsa interessant pera l'observador, rublert d'exemples, d'ensenyansas y de consequencias per esgranar. Aixó sense

contar els atractius cómichs de tot espectacle curt á ple ayre y la nota d'alegria aixelabrada que á la munió barcelonina, vestida de gran festa, li dona la ruhenta forsa lluminosa del sol de juny, y las darreras alenadas de la primavera, daurant y fent voleyar cabells sedosos, plomas y puntas, domassos y serpentinas, banderas y ruixats de ginesta.

Cad'any se reproduheix l'espectacle, y sempre ab el mateix éxit. Cad'any surten á passeig aquells dos grossos puntals de las pocas tradicions populars qu'encara's conservan á Barcelona y que, com es molt natural, van desapareixent, perseguidas pel galop triomfal de las ideas novas y de la vida moderna, com estol lluminós dominador de nostra ciutat, que s'engrandeix constantment ab forsa expansiva maravellosa.

Els Tres Toms, el Carnestoltas, els porchs de Sant Antoni, las Cucurullas y tantas altras festas tradicionals y populars, unas jeuhen entre pols, y altras fan els darrers badalls de l'agonia. ¿Quin dia'ls enterrarém als Gegants? Me sembla que ja es hora.

JOAN TUSQUETS.

JUSTICIA FORASTERA

Una sanitosa bravada d'oxigen d'aquellas que retornan, reconfortan y aixamplan els sentits, ens ha vingut de més enllá dels Pireneus, de l'assoleyada terra de Fransa, d'aquella hermosa Provensa tan volguda dels catalans de cor, d'aquell bressol daurat de trovadors y de poetas, al rebre la sisena edició francesa de *L'Atlántida*, que son traductor, l'eminent poeta Mr. Justin Pepratx, ha tingut la galanteria d'enviarnos, en un exemplar bellament imprés á Montpellier.

Hem dit que'ns hem sentit reconfortats, perque sempre es falaguer pels que s'estiman de debó las glorias de Catalunya, el veure honradas per gent de fora casa, las personalitats de la terra, que ab las alas de sa fantasia, la embranzida de sos propis mereixements y'l resplandor inmaculat d'una vida exemplar, quasi bé santa, logran sobressortir y s'elevan molt per demunt de la negrosa y enverinada massa comú dels homes. Y quan els forasters honoran y exaltan una personalitat que reuneix plenament las tres qualitats esmentadas, quan els artistas extrangers se descubreixen devant del nostre Mossén Jacinto Verdaguer, tan gran poeta com catalá insigne y espill de sacerdots, la joya interna que'ns corprén es tan fonda, que fins fá corre tremolosa á la nostra pobra y mal tallada ploma. Sempre es un calmant balsámich aytal foraster elogi, aparellat ab la més complerta justicia, qu'endormisca, encara que no més siga per breus instants, l'ira fonda que fibla en nostres cors y la vergonya qu'emporpra nostras caras, produhidas abdugas per l'espectacle amargant de que mentres á fora casa'l nom de nostre genial poeta brilla entre aroma de llorers, flayre d'incens y ressó d'aplaudiments, á dintre d'ella pateix passió y mort moral, entre las urpas barroeras de tota la taifa de faritzeus barcelonins, que descendeixen en linia recta d'aquells teólechs de Salamanca que deyan que Cristóforo Colombo era boig, y d'aquells que torturaren á Galileo Galilei y esfondraren la nau de vapor de Denis Papin. Mes felisment, després del Divendres Sant, ve Pasqua de Resurrecció, y per la de nostre aymat Mossén Cinto (tan galanament iniciada pels poetas de Fransa), hem de trevallar de cor y sense treva tots els catalans devots de la Poesia que no tenim la conciencia entelada pel baf embrutidor del diner, pel fum pestilent de la vanitat y per la flama devoradora de la enveja.

Mr. Justin Pepratx dedica sa traducció á la Reyna Regenta d'Espanya, y á continuació segueix una nota biográfica firmada per Mossen Jaume Collell y escrita á Vich en 1886, en la que s'hi descriu quasi bé tota la vida del gran poeta de Folgarolas: sa infantesa quietosa enlluhernada per la contemplació cotidiana de la natura; la influencia decissiva de las ruhentas soleyadas estivals y dels idealismes mistichs de la religió católica, fent esclatar, la potencia de las unas, la rosa luxuriant de flayra encisadora de sa fantasia de poeta, y'ls altres, el lliri blanch de perfúm suáu de sa vocació eclesiástica; sos diaris trevalls de pagés, sas llargas horas de biblioteca, els vols de sa imaginació esplendorosa cap á las regions de inefable poesia, tot esguardant la testa blanquinosa del vell Montseny, lleugerament velada per la boyra, á l'ombra frescal de las alzinas revellidas; sas lecturas preferidas y son primer triomf en els Jochs Florals de 1865 ab *Els minyons d'en Veciana;* acabant ab l'éxit universal de *L'Atlántida*.

Ve després la traducció del prólech del original, d'aquell prólech ahont Mossén Jacinto Verdaguer se'ns presenta com á prosista de cap d'ala. Son llenguatje sapat y onomatopeich, tan armoniós y embolcallat sempre en una mena de salabró marina, barrejada ab la flayra rehinosa dels pinatars costaners, está perfectament conservat per son fidel traductor. Y passada la transcripció de la carinyosa carta d'en Mistral y la célebre dedicatoria á don Antoni López, la introducció al poema comensa á desplegarse en francés ab la mateixa majestat y grandilócuencia virgiliana del original catalá:

Un jour, dans les eaux de Lusitanie,
les sommets geants de l'Andalousie
virent un combat entre deux vaisseaux.
Sur l'un, l'etendard de Gênes flamboie;
sur l'autre, rugit, affamé de proie,
le Lion de Venise,,avec lionceaux.

Nostre cor comensa á batre ab la mateixa forsa jovenivola de quinze anys enrera, quan per primera volta llegirem l'hermós poema; ens sentím corpresos com alashoras, devant d'aquells versos admirables en que's descríu el salvament miraculós del jove navegant ginovés y en els que la vella llegenda marina del enfonzament de l'Atlántida, brolla dels llabis del vell ermitá de la costa. Malgrat las novas formas poéticas qu'en quinze anys hem llegit, estudiat y assaborit, y malgrat las obras mestras que de diferents indrets y climas han pogut encisarnos, ressentím avuy, ab la lectura francesa, la mateixa impressió d'avans, potser encar engrandida per ser el nostre camp d'admiració molt més extens y ample.

Mr. Justin Pepratx ha trasladat ab el cuydado del admirador fervent las genials estrofas verdaguerianas á sa hermosa parla; y en francés, igual qu'en catalá, els onze cants del poema llampegan ab el mateix esclat y ab la mateixa forsa lluminosa; per quina honorable tasca no ha de rebre per nostra part més qu'elogis sincers y felicitacions calurosas.

Clou el llibre un *postface* del mateix traductor, en el que ressenya l'entusiasme y admiració que la gent granada (intelectualment) de Fransa y d'altras nacions europeas, senten per l'obra grandiosa del insigne poeta de Catalunya (paraulas textuals); y copia conceptes encomiástichs de Jules Simon, François Coppée, Jules Claretie, Leon Say, Frederic Mistral, Gaston Boissier, A. Mezieres, Victor Duruy, Le Duc de Broglie, Emile Ollivier, Ludovic Halévy, E. Melcior de Vogüé, le Comte d'Haussonville, Maxime du Camp y molts d'altres.

Donchs bé: ¿qué dirían tots aquests senyors tan respectables si sapiguessin com se l'ha tractat aqui á Catalunya al *insigne poète*, com ells l'anomenan? ¿Qué dirían si s'enteressin de que tot un estol d'aus negras, cegadas pel brill de son estre poderós, el voltaren y á cops de bech li tragueren sa corona de llorer, fentne mil trossos, li arrencaren de las mans sa lira sagrada, escarniren ab irónicas rialladas sa fantasia artistica, li privaren de dir missa, el llensaren al carrer com si fos un leprós malvat, y, punxantse'l front ab la punta del dit, moveren el cap ab sardónica rialleta, tot mirántsel de reull, com aquells doctors salamanquins que s'han esmentat més amunt, devían mirar al ginovés inmortal? ¿Qué dirían si sapiguessin que Mossén Jacinto Verdaguer, en lloch de la corona de verts y frescals llorers, tallats de la mateixa soca dels que cenyiren las testas augustas d'Homer y de Virgili, d'Horaci y del Petrarca, del Dant y de Goethe, porta en son cap una corona d'arsos? Ja'ns sembla que'ls sentim. A ben segur dirian que'l poble qu'estronca'ls cants de sos poetas y'ls tortura, es com un any sense primavera, com un nin sense riallas, com una verge sense cor, com un bosch sense canturias d'aucells, com una nit sens estrellas, com un terrer sens aygua y com una mare sense plors. Y com que sense primavera, riallas, cor, canturias d'aucells, parpelleig d'estrellas, aygua y plors de mare, no hi ha vida possible, el poble que consent ab el glas de sa indiferencia la comissió de semblants atentats, es un suicida.

Aixis, donchs, els qu'estimém á Catalunya y als homes que la honoran, hem de lluytar, á mort si es menester, pera lograr que no's parli (ab tanta rahó) tan malament de la nostra terra.

Repetim de tot cor nostra més coral enhorabona á Mr. Justin Pepratx per sa excelent traducció, agrahintli moltissim el que s'hagi recordat de nosaltres, y aprofitém la ocasió pera rendir á Mossén Jacinto Verdaguer l'homenatje respectuós de la nostra admiració més ferventa.

Salvador Vilaregut.

CANSONS PERA LA MAYNADA

De la colecció premiada en els
Jochs Florals d'enguany.

SORTIDA DE SOL

Benehit siga el Sol qu'aclara el firmament,
y el bon Deu que l'encén.

Benehit l'oreig suau que'l boyrám desvaneix
y el Deu que'l dirigeix.

Benehidas las flors qu'incensan el jorn nou
y el Deu que las desclóu.

Benehits els aucells d'armònich despertar
y el Deu que'ls fa cantar.

Y benehida tu, oh terra hont hem nascut,
¡que Deu te dó salut!

LAS CIGALAS

Qué fas? ¡Ohé, desperta't!
desperta't, l'hora passa;
ja'ls moscatells groguejan,
ja cantan las cigalas.
¡Ohé!
Ja cantan las cigalas,
¡evohé!

Las sents? Son las primeras
qu'ab sa vibrant cantada
l'antich vinyar festejan
y al sol d'Agost aclaman.
¡Ohé!
Ja cantan las cigalas,
¡evohé!

Tot brunz y xerroteja,
tot riu, perfuma y canta;
¿qué fas? ¡Ohé, desperta't,
cantém ab las cigalas!
¡Qhé!
Cantém ab las cigalas,
¡evohé!

APELES MESTRES.

Á APELES MESTRES

AB MOTIU DELS SEUS

POEMAS DEL MAR

Quan varen sortir els *Poemas del Mar*, del Apeles, vaig tenir una veritable alegria.

Aquells versos escrits per ell en aquell temps en que casi, y sense casi, viviam junts, de quinas primicias haviam disfrutat, que fa tant de temps coneixiam y admiravam, quan no'ls coneixia ningú més, al véurels publicats en un elegant tomet, ens van evocar tot un món de recorts, y vam prometre als companys de Joventut que'n fariam un estudi crítich extens, tal com se mereixían.

Peró, al poch, una idea ens va detenir. ¿Per qué fer una crítica de lo que per sí sol ja's recomanava? ¿Per qué anticipar al lector l'ánima d'un llibre, trayentli aixís el plaher inmens de descubrirla? ¿Y qui'ns diu á nosaltres que al dar á conéixer aquesta visió poética del mar, del Apeles, no la deformaríam, no l'atenuaríam, ó no li treuríam el seu ver flayre?

Y después, l'Apeles es ja *hors de concours*, es un d'aquells autors ja indiscutibles, una personalitat sencera d'artista, que's revela lo mateix dibuixant que fent versos, que fent música, encara qu'aixó ultím sols sigui intimament. Donchs, res de crítica, res de *compte rendu*. L'obra es bella, es inspirada, y es una de las primeras flors del seu geni, nascuda á la vora del mar, y nosaltres la hem vist náixer y florir. Evoquém sols aquells temps dels albors de nostra joventut en que las nostras ánimas se formavan, l'una al costat de l'altra, compenetrantse é influhintse, pintant y dibuixant jo al costat seu, escribint ell al costat meu, cada qual ab sa personalitat propia, sas impresions y sas ideas.

—

En el prólech, l'Apeles ens dedica el llibre, á tots els companys d'aquell temps, escriptors, pintors, esculptors, músichs, etc., la major part dels quals ja han mort. A pesar de no havernos vist fa bastant temps, al anomenarme á mi'l vell amich inseparable, compareixo y dich *¡present!*

Sembla aquell *racconto* d'en Víctor Hugo. El seu oncle, capitá de la primera república, tenía que defensar un lloch en una batalla. Va cumplir son dever ab tota la companyia, sufrint tota la nit y responent al nutrit foch del enemich, avansant com podía. Al demati las trompetas van tocar *¡alto'l foch!* Havían guanyat l'acció. Volent saber els que quedavan, va passar llista: sols van respondre'l lloch-tinent, que's presentá espasa en má, el sargento, ab el fusell á las mans, tot fumant encara, y'l corneta. Jo soch el tinent, ó, si voléu, el sargento, d'aquell temps, que durant tota aquesta llarga nit he combatut pel Progrés, per la Llibertat, per l'Autonomía y per la República. La diferencia es que sols apunta l'aurora y encara no hem guanyat la batalla.

—

Fa ja 25 anys! Com qui no diu res! Eram molt joves. Comensavam á tenir barba.

L'Apeles tot just havia sortit d'una malaltía. Jo acabava de sortir d'una especie de vértich, del esbojarrament de la Federal. Casi un noy, havia sigut president de la Joventut Republicana; havía contribuhit á aquell armament popular de la Diputació; havía anat á treure canons de las Dressanas; havía acompanyat com *delegat* els voluntaris á la montanya, y después, durant la lleva d'en Castelar, havía format en las brigadas sanitarias. Tot alló acabava de passar per mi com un somni. Dos cops d'Estat l'havian fet desapareixe. Encara recordém el segón, en que, parodiant la célebre *Elegía* de Jordí Manrique (perque en aquell temps tot se'ns tornava fer broma) varem contestar á un bando que aparegué, en el que per tot hi havia pena de la vida:

¡Sus, autoridad dormida!
Avive el seso y dispierte
contemplando
como la gente atrevida
sus aguas menores vierte
contra el Bando.
Cuán presto se va el poder,
y cuál después de dejado
da dolor;
como á nuestro parecer
cualquier gobierno pasado
fué mejor.
. . . .
. . . .
¿Qué se hizo la Federal?
Figueras y Salmerón,
¿qué se hicieron?

¿Qué fué del gran Pi y *Margal*
y de tanto batallón
como trujeron?

El cop d'Estat de Sagunto va fer que l'Apeles y jo fossim més intims amichs, si cab, qu'avans. Una tristesa profonda's va apoderar de nosaltres. Pressentiam tot lo que havia de venir. Confosament veyam ja la gran *hecatombe* y la degeneració d'Espanya.

Desd'aquell moment, totas las energias las varem dedicar al Art, á las ideas puras.

Pel moment, varem tornar á la Escola de Bellas Arts els dematins, ahont varem pintar y dibuixar en companyia d'en Riquer, d'en Meifrén, d'en Mas y Fontdevila, d'en Planella, d'en Gómez, d'en Fabrés, d'en Labarta, d'en Sant Martí, l'Oms, etc., etc., y tants d'altres que després han tingut nom.

Per las tardes ens tancavam tots dos en el taller de casa seva, á la Granvia, y allí jo dibuixava ó escrivia, y ell feya'l seu célebre llibre vert, y en els intermedis parlavam d'Art, de Ciencia, de Filosofía, entre un y altre cigarret.

Armonisavam tant en la manera de pensar y fins de sentir, que l'un semblava'l comentari del altre. Aixís que'l sol baixava, sortiam junts á admirar la Naturalesa. Prenent passeig de Gracia amunt, anavam fins á trobar camp ó montanya, pera contemplar las magnificas postas de sol que pels voltants de Barcelona solen observarse durant l'hivern y la tardor. Allí'ns absorviam en meditacions panteiscas, ó trayent la capseta de pintar á l'ayguada, feyam cadahú un apunte. Y després ens entornavam á casa imaginant plans d'obras, qu'unas s'han escrit, y qu'altras s'han quedat en apuntacions ó al tinter. A la restauració, donchs, li devém el que cada hu haguém produhit en las arts y en las lletras; si no, tal vegada, engolfats en la política, hauriam parat en diputats, directors generals, ministres, ó algun'altra vulgaritat per l'estil.

El taller del Apeles va anar fentse un verdadér Muséu. Plats, grabats, robas, tapissos, fotografías, armas; cada dia s'anava organisant. Aquell era'l nostre *retiro*. Nosaltres eram dos solitaris. No compartiam las ideas ab ningú. Sosteniam un diálech ó trevallavam. Ell fent apuntes del natural, ó anotant ideas, estudiant plantas, insectes, animals doméstichs y noys. El jardí de la casa era, per axó, la sucursal del taller. Allí hi havia flors, árbres, arbrissons, aucells en gabias, lloros, gallinas y virám variada, y'ls altres que hi acudian, aixís com gossos, gats, tortugas y qué se jo qué més. També, hi venian els noys del seu germá y altres del vehinat. Axó l'encantava á l'Apeles y li sugeria'ls dibuixos y las ideas més graciosas.

Jo llegia entre tant llibres y prenia apuntes, y meditant sobre'ls desastres de la guerra, allí vaig fer el primer plan de la meva obra *La Mort y'l Diable*, que jo vaig titular alashoras *La Mort y'l Mal*. També allí hi vaig escriure alguns trevalls qu'he publicat después, y d'altres qu'encara tinch inédits.

Algunas vegadas, á las tardes, ens en anavam per la montanya fins á trobar una pineda en alguna altura, desde la que's vegés el mar. Aquest y'ls pins tenian per nosaltres un atractiu especial. Sentats sota dels més coputs, mirant á la ciutat y al mar, veyent els barcos arribar á port ó sortirne, ens entregavam á meditacions profondas. Aixis estavam fins á posta de sol, en plena Naturalesa, respirant aquell ayre embalsamat, més alts que la ciutat sobre la qual se gronxava la espesa boyra de carbó de pedra. Devegadas ens en anavam per la vora de l'aygua, seguint la costa, admirant la mar blava, fixantnos en els grupos de barcos y'ls pescadors qu'extenian las xarxas sobre la sorra. Aixís se va inspirar l'amich Apeles y va anar component els preciosos *Poemas del Mar*, que'ns llegia en el seu taller cada vegada que'n tenia un de llest.

Els estius, cap á Suissa. Aquell era'l nostre país predilecte. Aquella naturalesa, aquellas ciutats antigas ab tot el *confort* modern, aquell regim lliberal, federatiu, qu'havia transformat un pais ignorant en un pais instruhit y rich, y la economía y laboriositat dels seus habitats, tot allò'ns encantava. En aytals viatjes ens extassiavam devant d'aquells monuments antichs tan ben conservats, en aquellas ciutats góticas, ab las sevas Casas Consistorials históricas, las sevas catedrals, las sevas torras ab aquells monumentals rellotjes plens de figuras mecánicas que representavan personatjes históricas, guerrers y ossos armats. En aquells Museus y arsenals tan plens d'armas antigas, en las Bi-

bliotecas y Arxius hi passavam llargas horas. Peró, sobre tot, el nostre plaher més gran era pendre *l'alpenstock*, la toballola al barret, y'ls botins ab el calsat ferrat, y cap á la montanya. Poch anavam á cavall; vinga pujar als cims, contemplar llachs, veure formarse las tempestats á sobre ó á sota nostre, y arribar als *glaciers*, aquellas montanyas de gel tan imponents; ó bé embarcarnos en els vaporets dels llachs, y contemplarlos de dia ó de nit á la misteriosa llum de la lluna. ¡Si'n varem treure d'*apuntes* d'aquell pais, tot Naturalesa, tot Poesia, ell dibuixant, y jo escribint, ó al revés! Alli'ns sentiam com engrandits y millorats; y després, á la nit, en l'Hotel ó en la *Kur-saal*, entre una y altra sinfonia, frecuentavam lo més selecte d'aquella societat cosmopolita en que's barrejavan alemanys, francesos, russos, inglesos, algún italia, y qué sé jo qué! Peró especialment ab els francesos y francesas era ab qui feyam més *ali*. Alli, á *Divonne Les Bains* hi varem coneixe al célebre escriptor Paul de Saint Victor, á qui nosaltres li deyam, en broma, *el senyor Pau*, que hi era ab la seva filla *Clairette*, la seva germana, y'l seu cunyat, catedrátich de l'*Ecole de Medecine de Paris*, doctor Gavarret. També hi varem coneixe l'Octavi Feuillet, á qui haviam tret per motiu *en Folletins;* y d'altres. Casi cad'any ens fixavam un mes á Interlaken, pera descansar, ó anavam á pendre *dutxas*. Peró'l nostre descans consistia en admirar la Naturalesa y trevallar més que may, donchs ens passavam la major part del dia á ple ayre en un de aquells kioskos ó cobertissos que hi havia als boscos, ab taula y cadiras rústicas, ell dibuixant els *Cuentos vivos*, ó escribint las *Alpestres*, ó altras cosas, y jo continuant el meu llibre *La Mort y'l Diable*, pel que m'havian procurat molts materials las Bibliotecas y Arxius de Ginebra, de Berna y de Lucerna.

Quan feya mal temps, el nostre taller era la galeria del Hotel, y alli, mirant caure la pluja sobre'l camp, y la montanya cuberta de núvols, trevallavam omplint la taula de volums, de grabats y d'apuntes de qu'estavan plenas las nostras maletas.

Un dels plahers més grans que teniam, era el d'anar per las pagesias ó per las casas dels antiquaris dels pobles á *bibelotter*, com diuhen á Fransa, es á dir, á buscar *Fayensas*, tapissos, trastos, vidres, y, sobre tot, armas antigas, qu'alashoras se trobavan á puntadas de peu en aquell pais qu'havia suministrat soldats fidels á tots els regnes d'Europa. Quina no era la nostra alegria, al descubrir y adquirir una espasa tipica, gótica ó del renaixement, ó un casco grabat, ó una mitja armadura de *Lansquenet*, ó una alabarda de forma extranya! D'alli'n varem treure pel taller del Apeles, per son germá, per la meva colecció, per regalarne, y per omplirne'l Muséu Estruch.

A mitj ó á últims de septembre, carregats de *fato*, alsavam la residencia, y algunas vegadas, pera venir á Barcelona, passavam per Paris, ahont tornavam á adquirir impresions, coneixements y objectes.

Aixis retornavam á casa engrandits y enfortits, fisica é intelectualment; carregats ab el gran boti de las nostras troballas, y disposats á trevallar tot l'hivern per l'Art ó per las ideas, ab la febre que dona'l foch sagrat que's porta dintre.

Desgraciadament, aixó va durar sols uns quants anys. La mort de la meva estimadissima mare, y la publicació de la esmentada primera obra meva (qu'á Madrid havia sigut rebutjada), me van portar á domiciliarme á Paris, y desd'alashoras ja las nostras visitas varen sovintejar menos, sens haver disminuhit per res la estima nostra. A cada nova obra del Apeles, el cor me saltironava y corria á llegirla; me semblava que sentia una flayra d'aquella atmósfera comú á tots dos, que va formar y fer creixe las nostras ánimas.

Aixis m'ha passat ab els *Poemas del Mar*, escrits en aquells temps, casi contemporanis del *Avant* y del *Microcosmos*, en qu'ell hi formulava aquell credo nostre, credo d'Amor, de Llibertat, de Vida, ab aussencia complerta de tot excepticisme.

Aixis á la seva *llamada* he respost:

—*¡Present!*—

—

Ara, amich Mestres, permeteume qu'avuy no comparegui sol, sinó que vos presenti, com á capitá, el nou batalló sagrat de la *Joventut* catalana. Tots son cors lleals é inteligencias claras, com ho eran els nostres companys qu'han mort. Els uns son escrip-

tors, prosistas ó poetas; els altres, pintors preuhats, compositors, músichs ù homes de Ciencia, tots soldats de la Idea, que com vos y jo han menyspreuhat sempre lo actual, lo material, pera mirar endevant y enlayre. Tots vos coneixen y vos admiran; y ab mi, tots vos saludan.

Y ara, en marxa! Y continuém el combat per l'Ideal fins al fi de nostra vida!

Pompeyus Gener.

TEATRES

ELDORADO

La duquesa de la Vallière.

A n'els principiants l'escriure una comedia histórica els enlluherna. Això de que un se trobi ab l'argument fet es tan tentador! L'única dificultat per ells consisteix en topar ab un fet ó un personatje històrich que sia ben interessant. Trobats, l'obra surt sola si's té un xich d'instint dramátich y si's sab un altre xich de dialogar. Y qué'n van d'errats de comptes! Un drama ó comedia históricbs son molt, peró molt més dificils de fer que cap d'altre. En primer lloch, demanan un estudi detingudíssim de l'época en els variadíssims aspectes que la caracterisa. S'ha de coneixe tot, no ja sols las costúms, habituts y demés detalls que's troban en qualsevol llibre d'historia, sinó que s'ha de penetrar en la vida intima, en la mateixa ánima del poble, que al exteriorisarse en fets, costums y carácters distints, dona la explicació de las diferencias essencials que separan uns temps dels altres.

En segón lloch, suposant que's fassi aquest trevall (que pochs fan), se necessita tenir per lo menys tanta imaginació, tanta potencia creadora com pera fer un'obra original. Y la rahó es senzillissima. La veritat que dona la historia ó la llegenda es una cosa; la veritat artistica, es á dir, dramática, n'es un'altra. L'autor té que respectar aquella en son fons, més té de transformarla, té d'adornarla, té de ferla poética é interessant de tal manera que'ls fets, personatjes y costums, sense contradirse ab aquella *veritat verdadera*, surtin de la imaginació creadora del autor nous de trinca, ab nova vida, ab més relléu, ab més poesia. Y vetaqui perque lo que semblava una ventatja resulta un perjudici. En l'obra original s'ha d'inventar tot, mes s'es completament lliure; en la histórica s'ha d'inventar quasi tot, y en cambi s'está completament lligat. Per' xó veuréu que'ls mestres escarmentats s'hi pensan molt avans de embolicarshi, y'ls joves qu'ho proban rara vegada reincideixen, si no ho deixan correavans d'acabar la primera tentativa.

Don Joan Antoni Cavestany sembla qu'es dels tossuts. L'ha acabada, y més li haguera valgut no ferho. Tot lo que'ns conta en *La Duquesa de la Vallière* el públich s'ho sab de memoria, perque tothóm l'ha llegit á n'en Dumas; y lo pitjor es que l'autor sembla que de l'época, de las costums y dels personatjes históricbs ab prou feynas en sab tant com el públich. De modo que resulta una comedia histórica carrinclona, quins personatjes sols ens recordan als d'aquell temps perque ballan un *minuet*, fan saludos de mitja espinada y diuhen ab afectació quatre frasses de folleti clássich. Per tot això no se'n necessitan gayres de coneixements historichs y vetaqui perque, baix aquest punt de vista, l'obra resulta tan poch interessant.

Per altra part, l'acció's reduheix á tres ó quatre epissodis completament aislats, sense que l'autor sápiga lligarlos posanthi de la seva inventiva tots aquells elements artistichs necessaris pera que la faula resulti armónica, pera que'ls personatjes resultin interessants y pera que las situacions dramáticas vinguin preparadas ab naturalitat. Contrariament, aqueixas sobrevenen sobtadas, sense preparació, secas com la historia, pobras com la vulgaritat. Els dos protagonistas, perque no hi ha cap dubte que Lluis XIV té encara més relléu que la *La Vallière*, sols surten apuntats, es á dir, mal apuntats, perque tot'aquella impetuositat de carácter, fogositat de passions, orgull y volubilitat del primer, y tota la ingenuitat, candor y vaga idealitat de la segona, no ha sapigut traduhirlos l'autor ab tochs gráfichs, ab detalls sugestius é interessants que captivin al públich y'l posin en condicions de seguir el drama. Y si aquests resultan aixís, ¿qué'n dirém d'aquell Molière, d'aquell Corneille, d'aquell Racine y d'aquell Lafontaine? ¿Qué'n dirém d'aquella manera tan xavacana d'explicarse? Sort que'l públich els coneix també molt millor que l'autor á n'aqueixos senyors, que si no, *vaya* un concepte que'n formaria!

Se necessita tota la petulancia d'un senyor Cavestany, pera posar en boca d'aytals homes totas aquellas vulgaritats.

El públich escolta l'obra fret y sens emoció, distrayentse de tant en tant ab detalls de presentació escénica y ab las anadas y vingudas dels personatjes, que ab prou feynas diuhen qui son y lo que venen á fer.

Decididament, á la senyora Tubau no li van bé'ls papers d'ingenua. El tipo de la *La Vallière*, tan espiritual, tan romántich y que tan relléu adquireix per sa ignocencia y dolcesa al costat de la Montespan, tot vanitat y egoisme, la senyora Tubáu, comprenentlo, no pot traduhirlo, perque sa veu resulta aspra, son gesto y expressió afectats. Sols en el tercer acte, en la escena ab aquella, diu alguna frase justa de dona ofesa, encara qu'en sa llarga tirada deixa escapar algún *latiguillo* que sens dubte haurá aprés d'en Palanca.

Aquest, fent de rey, n'abusa, ab serenitat impertorbable y ab una *mala sombra*, que fa angunia. No volém insistir, perque sería inútil, puig com actor es home á l'aygua. Els demés no feren res ni en bé ni en mal que'ns cridés l'atenció.

El decorat d'en Lluis Muriel, més aparatós que sólit, més cuydat en certs detalls qu'en conjunt. Lo que'ns va agradar més per sa perspectiva son els últims termes de la decoració del quart acte. La escena, bastant cuidada. En quan als trajos, just es regoneixe que s'hi han gastat diners, peró, en general, els trobarem massa llampants, y ab unas combinacions de colors de gust molt pobre. Ademés, tindrian d'anar ab més cuydado al vestirse, sobretot els homes; algún d'ells, per citarne un, el senyor Sánchez Bart, més que'l duch de Saint Agnan, sembla un criat; tan malament porta'l trajo!

NOVETATS

BAILE DE TRAJES.

Hi ha un teatre á Madrid qu'es una monada, petit com una xinel-la, bufó com un be Sant Joan de professó; es, *el teatro Lara*, *el elegante saloncillo de la Corredera de San Pablo;* es el *Romea* de Madrid. Y aixó de Romea de Madrid no ho dihém per lo de petit y lo de bufó, sinó perque aquell, com al d'aqui, té un públich especial caracteristich y completament distint del dels demés teatres. El públich del teatre Lara es un públich bon jan, de conciencia lleugera y digestió fácil, d'imaginació curta é intel-lecte obtús, de gustos senzills y aficions casulanas; en una paraula, es un públich *cursi*. Sos elements constitutius son el vehinat de quatre ó sis barris al entorn, empleats de totas menas, fins á la classificació de divuyt á vint mil rals, y la respectable classe de botiguers retirats que hi acudeixen en pes barrejats ab bon contingent dels qu'encara están per retirarse. Tot es cursi y raquitich, el públich y'l local, els vestits y las salas, els actors y las obras que representan.

Ara bé: ¿qui es que'n té la culpa de que subsisteixi aquest temple en que'l mal gust hi troba niu incubador per estendres y perpetuarse á través dels anys? El públich ó'ls autors? Aquell aplaudintlos ó aquests halagantlo? Tal vegada la culpa va á mitjas. Mes el públich en el teatre es irresponsable, el públich té'l gust que té, bo ó dolent, com els nens son ben ó mal criats, segons la educació que'ls hi donan; es un gros defecte tenir mal gust, com es un gros defecte ser mal criat, peró la culpa, més que propia, es de qui dirigeix; per'xó, si cap cárrech tenim que fer al públich, si pochs tenim que ferne als actors y si bastants cauhen sobre'ls empressaris, molts, casi bé tots, deuhen ferse als autors y á la prempsa que'ls enlayra, perqu'ells y sols ells son els responsables de que'l públich no sia més inteligent y entussiasta, els empressaris més considerats y'ls actors més serios y trevalladors.

Qui's fica en aquell lloch ben prompte está contaminat; autors, actors y públich, per poch que s'hi entretinguin, ne surten plens fins al coll, y sols ab grans esforsos lograrán purificarse. Nosaltres encara recordém ab frisansa'l mal rato que hi passarem certa nit en que va estrenarse una mena de faula de Samaniego en acció que's titulava *Los Caballos*. L'autor era *nada menos* qu'en Sellés, y no sabiam cóm explicarnos la extranya sensació que'ns produhi l'escoltar obra teatral tan insubstancial é ignocenta. Sens dubte en Sellés se trobava ja influhit pel medi ambent.

Tot aixó, encara que no ho sembli, ho hem dit per don Miquel Echegaray. Entre tots els autors d'aquella casa hi ocupa lloch preheminent; es el portavéu de la colla, y en sas obras ressurten ab forsa presició de línias els defectes capdals d'aqueix teatre excepcional. Es l'autor, entre altras tantas obras que han fet menos soroll, de *Los Hugonotes* y *Viajeros de Ultramar*, y també de *Baile de trajes*, que tant va ensopir al públich de Novetats; es el pintor de costums casulanas que dibuixa ab pinzell d'emblanquinador; es el retratista que treu probas de tipos carnavalenchs ab objectiu de vidre d'ampolla; es el prestidigitador qu'estira ab incerta má la madeixa de cordills embrollats que fan moure'ls putxinel-lis; es el ditxaratxero vulgar, tipo corrent en las tertulias de pretenciosa burgesía; es, en resúm, l'autor cómich de paladar estragat, de gustos raquitichs, de imaginació vulgar, encara que rica en recursos estrafalaris, y de llenguatje xabacá, versos ripiosos y xistes carrinclons.

En *Baile de trajes* l'autor s'ha excedit á si mateix, y totas las qualitats ditas s'hi troban en abundancia. No hem d'insistir detallantlas, perque com el públich ja's va encarregar de subratllarlas y l'obra es moralment morta, el ferho seria, ademés d'inútil, irreverent. Ara en quant al autor y alguns altres que fan obras per l'istil, lo que'ns sab greu es no disposar de més espay pera dirne tot lo que'n pensém d'aqueixa dramática estantissa, que tant contribuheix á la perversió de la cultura pública.

Tampoch volém parlar de la execució, perque'ls cárrechs que fariam tal volta no serían prou justos, puig es dificil determinar el grau de culpa que als actors els hi capiga. En conjunt ens limitarém á fer una observació, y es, que'ls versos, per dolents que sian, s'han de dir com á versos, s'han d'accentuar degudament. No volém pas que'ls diguin cantant y marcant el compás com si fos una melodia cursi, peró es precis que'l ritme y cadencia's marquin ab art y discreció, fugint

per igual de la empalagosa cantarella y de l'afectada dicció que trenca expressament l'armonia del vers.

EMILI TINTORER.

CONCERT CASALS

El segón dels concerts organisats per la nova «Sociedad de conciertos clásicos,» resultá una verdadera solemnitat musical, degut á la part principalissima que hi prengué l'eminent violoncellista Pau Casals.

Tot quant podríam dir es poch pera reflexar la emoció inmensa que aquest concertista'ns produhi. El coneixíam sobradament per haverlo sentit dotzenas de vegadas en diversos concerts, y desde un principi varem tenir la convicció de que havia d'arribar á un dels primers llochs, entre'ls que's dedican al violoncello. Y en efecte, hi ha arribat, puig á pesar de trobarse encara en plena joventut, en la edat que per tothóm es encara d'aprenentatje, en Casals es avuy ja un complert mestre, y mestre en el més ample sentit d'aquesta paraula.

Pocas vegádas hem trobat juntas en un concertista totas las qualitats que's requereixen pera'l bon conréu del art. Un dia y altre no'ns hem cansat de recomanar la necessitat de que'ls qu'arriban á un grau notable d'execució, no descuydin en cap manera la dicció, la part d'expressió, d'interpretació que'l músich té de posar en l'obra, sense lo qual may podrá donárseli ab justicia el titul d'artista. En el piano'ns trobém á cada punt en aquest cas: bé'n surten á dotzenas de pianistas que tocan d'un modo prodigiós, que vencen fácilment las dificultats més insuperables, que sos dits se converteixen en máquinas potentissimas pera fer el *record* del teclat; peró ¡qué pochs ens fan sentir ab lo que interpretan, qué pochs ens arriban á l'ánima y'ns produheixen la veritable emoció artística!

Donchs el mérit principal d'en Casals está en això, en reunir en igual grau de perfecció totas las qualitats del concertista, las que s'expressan ab els dits y las qu'arrencan del cor. Es un executant incomparable, que resol els més difícils problemas d'execució, qu'embesteix els més arriscats passatjes ab una senzillesa, una claretat y un domini tan gran del instrument, qu'en realitat ens maravellan. Peró, al mateix temps, es un'ánima d'artista, un músich que sent lo qu'executa, arrencant de las dolsas cordas del més humá dels instruments notas d'un sentiment pur, d'un art exquisit, y transportantnos á aquellas regions serenas en que l'Art hi té son domini propi, las que desgraciadament tan de tart en tart ens es donat ovirar.

De tots els músichs de nostra terra qu'ha produhit la present generació, es Pau Casals indubtablement la gloria més llegitima, la més apreciada al extranger, ahont tantas y tantas notabilitats de *doublé* s'hi han passejat portanthi una mostra evident del nostre atrás. El nom d'en Casals es avuy conegut en tots els centres musicals, y sas darreras campanyas en las grans capitals son proba complerta de lo que pot el temperament del qu'es artista de debó á pesar de tots els entrebanchs que pera son desenrotllo se li posan en aquesta atrassada terra. Allá ahont hi ha verdadera pasta d'artista, no hi poden res totas las rutinas de nostres Conservatoris y Academias de música, ni tota la ignorancia y pedantería de nostres *eminents* mestres; l'art veritable sempre sura, y trigará sols á mostrarse'l temps que tardi l'artista en tallar lligams inútils y en sentir per son propi compte.

Naturalment que, com á element primordial, son precisas unas facultats naturals en grau tan extraordinari com las qu'en Casals posseheix; mes aquest músich es també un exemple de lo que pot l'estudi, el conréu de lo que la Natura dona al home al néixer, y l'aspiració constant vers l'ideal de la perfecció artística. Sols per aquests medis se purifica'l gust del executant, y s'adquireix la elegancia en la dicció que, unida al sentiment de bona lley, fan fruhir l'obra musical tal com la sentia son autor al compóndrela.

Aquesta es altra de las grans qualitats d'en Casals: el talent per escullir las obras y per interpretarlas religiosament, posant de relléu totas sas bellesas, peró evitant al mateix temps tots aquells falsos efectismes, aquell sentimentalisme *cursi*, á que son tan propensos la major part dels violoncellistas. En Casals es just sempre, just de dicció y just d'execució, sense qu'aquesta ofegui may á aquella ni en els passatjes més enrevessats en que molts concertistas sols se preocupan dels dits, al pas qu'exageran els *cantábils* quan se troban en la tranquila calma del *andante*. En cambi,'ls *allegros* sempre'ns han semblat, en la major part dels violoncellistas, un *quiero* y *no puedo*, en que la meytat de las notas quedavan sense dir; mentres qu'en mans d'en Casals hi sentim verdaders prodigis, tant ab l'arquet com ab la má esquerra, y tot això ab la mateixa facilitat y'l mateix sentiment qu'en la interpretació del més senzill passatje.

Es també notabilissim l'instrument que serveix á aquest artista pera lograr els seus triomfs, del que'n podríam dir qu'es un violoncello *mascle*. Son to, altament varonil, y per tant menys empalagós que'l d'altres semblants, li permet treuren magnifichs efectes en una escala tan dilatada, que s'extén desde las notas agudas del violí fins á las graves del contrabaix. El violoncello d'en Casals ve á ser una condensació de tot el quarteto de corda, resultant de lo millor que hem sentit en son género.

Totas las obras que interpretá li proporcionaren un seguit d'ovacions veritables. El públich havia de retenir varias vegadas durant l'obra son entussiasme, pera esclatar al final en aplaudiments delirants, prenent la feyna á l'habitual *claque* d'amichs é ignorants. El *Concert* de Saint-Saëns ens agradá moltissim per ser una composició en que s'hi troba altra finalitat que la de fer lluhir al violoncellista. El mestre francés hi ha abocat en ell tota sa ciencia musical, sent un de sos concerts que més ens satisfán. La orquesta hi juga en ell un paper quelcóm més ayrós que'l de simple acompanyament á un solista, com succeheix en moltas obras d'aquest género. La part de violoncello es de las de proba per un *virtuose*, y no hi ha que dir si en Casals la interpretá d'una manera inimitable, fentne ressaltar totas sas bellesas, entre las que devém anotar especialment els passatjes en *terceras*, que va dir ab un domini consumat del arch.

Altre tant feu en la bonica melodia *Sur le lac*, de Godard, y en l'*allegro appassionato*, de Saint-Saëns, tenint encara de tocar varias pessas fora de programa, entre las que sobressortí, per son excelent estil de dicció, el conegut *Nocturn*, de Chopin.

Ens atrevim á aconsellar á aquest artista que no l'acostumi malament al nostre públich, puig prou que ja ho está. Es molt que no pugui terminar un concert sense que'l públich demani la *propina*, que's va allargant, segons la condescendencia del artista. Cal que siguém tots una mica més serios, y si tant ens agrada'l concert, ja sabém el remey: tornarhi l'endemá ó'l dia que n'hi hagi.

—

La orquesta, dirigida per en Granados, acompanyá bé al concertista en las obras de conjunt, é interpretá discretament la deliciosa *Serenata*, sense que la execució resultés una filigrana, com ho requereixen las obras de Mozart. Ab tot, no'ns en queixém, desitjant sols major perfeccionament en els concerts próxims.

Ab molt bon acort aquesta Societat ha organisat ab en Casals un altre concert pera avuy. Li augurém un ple á vessar.

Joaquím Pena.

LAS FESTAS MUSICALS DE NÜREMBERG

La festa musical que de tants anys ensá s'havia projectat á Nüremberg, per fi ha sigut un fet en la Pasqua d'aquest any, y degut á la energia dels organisadors, s'ha pogut, per primera vegada á Baviera, celebrar una festa musical de tres dias com en moltas ciutats del Nort de l'Alemanya, com en el Rhin, Baden, Westfalia y altres, quasi tots els anys se donan. La part coral estava composta de 600 personas entre homes y donas, dels que la major part eran de la ciutat mateixa. La orquesta fou la d'en Kaim, de Munich, y la d'en Krug-Waldsee, de Nüremberg, aixís com alguns solistas, fent un total de 110 executants.

La festa comensá ab un concert de música de cambra á càrrech del tan famós quarteto Joachim, de Berlin, compost dels senyors J. Joachim (1.er violí), K. Halir (2.on violí), E. Wirth (viola), R. Hausmann (violoncello) y'l pianista de Munich H. Schwartz. El programa's componia de dos quartetos de corda, l'un de Mozart y l'altre de Beethoven. El de Mozart en *do major*, célebre per las falsas relacions que hi ha en el *adagio* d'introducció y pel seu *andante* inspirat, fou executat conforme ab l'esperit de l'obra. En quant al quarteto de Beethoven (un dels últims, op 131) (1), la *Novena* dels quartetos, qual *adagio* d'introducció Wagner diu qu'«es lo més melancólich que may s'ha escrit en música», no'm satisféu sa execució per trobarhi á faltar la compenetració deguda y'l profond sentiment qu'es necessari donar á las últimas obras de Beethoven.

Jo crech qu'aixó es degut á la interpretació *clássica* (llegeixis freda) de que s'alaba en Joachim, y del tó petit que té, ó dona, á son instrument. La execució dels últims quartetos de Beethoven no conto sentirla millor de lo que vaig sentirla pel quarteto *Bohemio*, á Munich, y pel quarteto belga Crickboom, la primera y segona vegadas que vingueren á Barcelona. Entre mitj d'aquells dos quartetos n'hi havia un ab piano del ja conegut Ricart Strauss, en *do menor*, op. 13. Ja que's volia posar en el programa un'obra d'aquest paysá, podia haverse escullit una de las moltas obras á gran orquesta y no aquest quarteto en que no s'hi reconeix la seva personalitat. No cal dir que'l quarteto tocá d'un modo intatxable; ara, si deixan convensuts ab la seva interpretació de Beethoven, jo ho dubto.

—

A la tarde del mateix dia tinguerem la audició del Oratori *La Creació*, de Haydn. L'obra de Deu acabada en sis dias se'ns presenta en una serie de quadros, els uns sols bosquejats, els altres describint detalladament, y acompanyats de observacions, en forma d'acció de gracias al Creador. La terminació de cada un dels dias es festejada pel coro celestial. Al final de la segona part ens trobém ab la coronació de la Creació: l'home es creat. La tercera part del Oratori es un apéndix: ens porta per un moment al Paradis y'ns mostra la felicitat de que gosaren Adán y Eva avans d'haver pecat.

La música descriu tots aquests quadros d'una manera incomparable. Lo més sublim

(1) Beethoven escrigué al devant d'aquest quarteto: «Robat de tot arréu; d'aquí y d'allí.»

de tota l'obra es potser el *Preludi* que descriu el caos en que's trobava la terra avans d'haver sonat la veu del Creador. Genials per lo senzillas, son també las representacions de las «tempestas», del «vol dels aucells», del «tro», del «udolar del lleó», del «xiuxiu dels insectes», del «arrossegarse dels cuchs y serpents», del «galopar del cavall», etcétera. Aniria massa lluny si hagués de detallar un per un tots els passatjes caracteristichs de que está omplenada aquesta obra. Després de la introducció, segueix la relació de la Creació cantada per tres ángels: Gabriel, Uriel y Rafel. Prenen part devegadas en aquesta relació els coros.

La execució aná á cárrech de la senyora Welti-Herzog, qui cantá la part de Gabriel y d'Eva, del senyor Anthes (tenor), que cantá la d'Uriel, el senyor Feinhals (baritono), que cantá Adán, y'l senyor Klöpfer (baix), que cantá Rafel. Els recitats foren acompanyats al piano pel senyor H. Dorner, y la direcció á cárrech del director senyor Eduard Ringler. Tots els solistas ho feren molt bé, exceptuant el tenor senyor Anthes, qui de mala gana per haver de fer de substitut (puig primer estava contractat el senyor Knote), ó per estar indisposat, feu que no brillessin las sevas qualitats al costat dels demés. La gran massa coral produhi un gran efecte per sa justesa y plenitut; sols hauriam desitjat un xich més de penetració. El director portá l'obra ab molta conciencia y demostrá conéixela bé. Al examinar la Novena Sinfonia parlaré més detalladament dels solistas.

—

El tercer dia tingué lloch un concert en la Iglesia de Sant Llorens. Aquest concert fou dedicat á la música religiosa, dirigit pel mestre de capella senyor Guillém Bayerlein, y executat pel coro de la iglesia, la senyora Walter-Choinanus (contralt), el professor senyor Wunderlich (baix), el senyor R. Rettich (concertino) y'l senyor Elias Oechsler (organista). El programa estava compost de 16 números, y casi bé tots de compositors bávars; sols un d'ells (Orlando di Lasso), no ho es, peró quasi se l'hi ha de considerar per haver viscut 43 anys á Munich. Entre'ls números més notables hi havia l'*Ave Regina cœlorum*, de Orlando di Lasso, obra coral de profonditat religiosa al estil de Palestrina; després un *motete* á quatre veus, de Leo Hasler (1564-1612), *Entonéu al Senyor un nou cant*, qu'es un verdader himne religiós. Els altres corals de Herbst, Staden y Hohmann no tenen cap valor artistich, aixis com tampoch la *Ciacona*, de Pachelbel, per orga; el *Preludi*, de Herzog, y el *Monolog*, de Rheinberger. L'única obra que'ns satisféu fou la fuga *Dórica*, de Bach, encara que l'orga té alguns registres bastan dolents y la execució no fou sempre molt clara.

La senyora Walter-Choinanus cantá'l *Lied*, de Beethoven, *Penitencia* (Busslied), ab gran sentiment y compenetració; un cant espiritual d'en Elias Oechsler y un altre del seu marit, que fou molt poch interessant y que demostra molt poca práctica en el compondre. També hi havía un'obra del compositor modern Wolfrum (l'autor del Oratori *Nadal*), que no'ns agradá gens per la falta d'unitat y'l continuo modular sense solta. Aquesta obra la cantá el senyor Wunderlich, aixis com la bonica composició de Rheinberger *Las ánimas dels justos*, magistralment y ab veu expressiva, encara que un xich tremolosa en els aguts.

També hi prengué part el senyor Rettich, executant ab la seva caracteristica puresa de to y'l seu perfecte fraseig l'*adagio* en *la menor*, de Albert Becker, ab acompanyament d'orga.

A la nit del mateix dia hi hagué'l concert final en la Sala Hércules, del qual no tots els números foren interessants. Primer de tot dirigi'l senyor Krug Waldsee una *Overture* composta per ell mateix pera la comedia *Turandot*, de Schiller. Aquesta obra es molt original, abundant en motius frescos y trevallada ab molta conciencia. Aquest mateix mestre dirigi dos números de la *suite La vida en el bosch*, del senyor Rohrig, obra molt fluixa y qu'hem sentit cent vegadas á las mitjanias que componen. Després també dirigi'l preludi del tercer acte de la ópera *Kunihild*, del conegut wagnerista C. Kistler. Encara que l'obra es inspirada y ben desenrotllada, ab tot no hi faltan las armonias características d'en Wagner.

Els altres números del programa eran coros que'ls dirigiren els seus respectius mestres. El més important fou l'*Hymne al foch*, per veus d'homes, de Zenger, dirigit pel senyor Funk. Després hi havia'ls coros *Nit de lluna*, de Brambach, y *Ahónt anéu ab tanta alegria*, de F. Silcher, dirigits pel senyor Roder, y'l coro *Primavera*, d'en Rheinberger, dirigit pel senyor Maierhöfer. Per suposat que'l número més important de tot el programa, fou el *Wach auf* (Despertéu), fragment del tercer acte dels *Mestres Cantors*, de Wagner, pera veus d'homes y donas, dirigit pel senyor E. Ringler. Qui no ha sentit aquest coro a Bayreuth, no ha sentit may res tan conmovedor y solemne! La execució aqui fou bona; peró qui l'ha sentit á Bayreuth sempre hi troba á faltar alguna cosa, qu'es degut á la colocació de la orquesta y á la solemnitat de la Sala.

En el número següent continuaré la ressenya parlant de la execució de la *Novena Sinfonia* de Beethoven. Com ja he dit en el programa que JOVENTUT va publicar, els ensaigs dels coros han durat més de tres mesos, lo qu'ha fet que la execució d'aquesta part tan dificil de la sinfonia fos perfecta.

ANTONI RIBERA.

NOVAS

Dissapte passat celebrá sa primera missa en la iglesia de Sant Felip Neri, el ferm catalanista é il-lustrat geólech en Norbert Font y Sagué. Foren padrins l'eximi patrici don Eussebi Güell y Bacigalupi y sa distingida filla Isabel. L'acte fou una verdadera solempnitat, á la que assistí una escullida concurrencia que omplia el temple com á proba del carinyo que tothóm professa al celebrant. L'«Orfeó Catalá» executá ab l'acert de costúm la Missa del Papa Marcelo de Palestrina, junt ab altras composicions relligiosas.

Joventut se compláu en tributar al nou sacerdot, sa modesta felicitació y desitjarli molts anys de vida y de activitat, pera bé de la ciencia y de la patria.

—

Han visitat nostra Redacció las revistas *Catalunya Artística* y *El Urbión*.

Hi establim ab gust el cambi.

—

Hem rebut un tomet titolat *Capritxosas*, original de don Agustí Causadias y Carné.

Se ven á 1 pesseta.

—

Concert Ribó. — Un altre concertista de piano se presentá en el teatre Lírich el dia 10 del corrent. En els *Concerts* de Tschakowsky y de Saint-Saëns que tocá, hi vegerem un pianista que ha arribat á dominar l'instrument per una gymnasia de moltas horas diarias. En cambi, en varias delicadas composicions que formavan la segona part, deixá molt que desitjar la interpretació, sobre tot en la famosa *Berceuse* de Chopin.

Estrená ademés una composició de l'Albeniz titolada *La Vega*, que desitjariam sentir á son autor pera formárnosen verdader cárrech. No hi faltá tampoch la *tradicional Rapsodia húngara* de Listz, pera engrescar al públich que's deixa atraure pel gros efecte.

En Ribó es un pianista que pot arribar á valer, si procura cuydarse un xich menos del soroll y dels efectes, y un xich més de la dicció de las obras. De seguir com ara, será un *maquinista* més entre'ls molts que avuy *apunyegan* el piano.

—

El dilluns d'aquesta setmana se celebrá una Junta de propietaris del Gran Teatre del Liceu, pera tractar d'unas absurdas pretensions de la Empresa de dit teatre.

Com que la cosa revesteix gran trascendencia, y'l present número estava ja del tot compost, ens veyém forsats á aplassar pera'l próxim la relació de lo succehit, y enrahonar molt clar, peró molt, respecte d'aquest assumpto.

Consti per endevant que la Junta de Govern d'aquest teatre, presidida pel célebre Milá y Pi, ha patrocinat una verdadera martingala de la Empresa, y lo qu'es més, ha arribat á imposarla als propietaris, valentse d'uns procediments electorals que deixan enrera els del famós cacich barceloní.

Els senyors de la Junta de Govern han volgut posarse en evidencia, y nosaltres ens disposém á donárloshi gust, procurant que quedin ben servits.—P.

—

Advertím á nostres lectors y als col-leccionistas que'ns demanan exemplars del número 1, que aquest está agotat y no podém servirlos. A petició de varios aficionats que desitjan tenir complerta la colecció de Joventut, hem obert una llista dels senyors que vulguin dit número; quan hi hagi el nombre suficient en farém una nova tirada. Del antecedent y dels nou primers ne quedan també molt pochs exemplars.

—

Aquells de nostres suscriptors que donguin avís á l'Administració, rebrán sense aument de preu el periódich en els punts ahont estiuheigin, ja sían de Catalunya ó del Extranjer.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

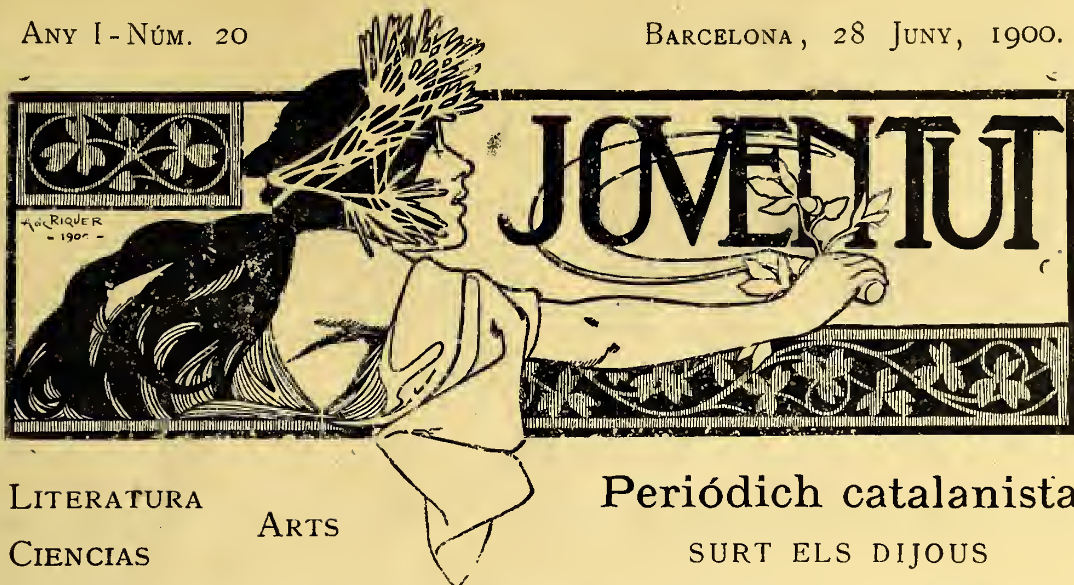
Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fi d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

ANY I - NÚM. 20 BARCELONA, 28 JUNY, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

TOROS!

Acabava de declararse la guerra entre Espanya y'ls Estats Units, y'l govern espanyol retornava las credencials á Mr. Woodford, representant á Madrid de la República Nortamericana.

Els cartells de la Plassa de Toros de Barcelona anunciavan una gran *corrida*, en la que hi havian de pendre part els espasas Reverte y Algabeño, que, ab motiu de quedar declarada la guerra, havian de lluhir al bras, com també tots els individuus de sas quadrillas, unas cintas ab els colors nacionals.

Es una vergonya, peró es també una veritat, y s'ha de dir, qu'aquella part de poble que més patriota semblava, y que's creya tenir un gran cor, anava als Toros pera demostrarho; y allí, incapás d'altre *heroisme*, veyá corre sanch sense perill, y tant més valenta's conceptuava com més exemples dava de mesquinesa d'esperit, de crudeltat y de cobardia.

No's tracta d'un poble primitiu, sinó d'un poble corromput. Se tracta d'aquella mena de gent qu'en temps de Felip II y del rey embruixat demostrava son esperit religiós divertintse ab els horribles *autos de fe*, y qu'es la mateixa qu'en aquest sigle ha evidenciat son esperit patri declarant festa nacional la dels Toros. De tan extranya manera ha sapigut honrar á la religió y á la patria.

Trist es confessarho: nosaltres, que'l concepte de patria'l voldriam en lloch d'honor dintre de totas las conciencias claras y rectas, corrém perill (al manifestarho axís dintre l'anómala situació qu'atravessém) de que la nostra sinceritat sigui mal interpretada y's prengui per un mal exemple l'honrat impuls que'ns porta á combatre aquells altrès exemples de rebaixament moral, d'embrutiment ó de indiferentisme qu'está donant una part ben nombrosa de la nostra societat.

—

Arribá la tarde de la *corrida* per tants esperada. La plassa estava plenissima, com may ho hagi estat més, de gent desitjosa de fer manifestacions patrióticas. Ja se sab que molts tenen axó: que no se'l saben guardar á dintre'l patriotisme, y'n fan *vent de boca*. Mateix qu'aquellas donas de món que rum-

bejan totas las joyas que tan poch els hi han costat de guanyar, y ben al revés de aquella gent trevalladora y modesta, que's guarda ben desada la dobleta obtinguda á copia de tants esforsos, perque sab lo que li costa, lo que representa y lo que val, y perque, si ve un contratemps, no's tingui de veure en una vergonya.

La ovació que's feu á las quadrillas al apareixe, va ser delirant. Aquells toreros, aquella gent empeltada de sanch moresca, aquells valents d'ofici, foren aclamats com á héroes tradicionals, indiscutibles, de la vella y heroica Espanya, com á representació genuina y vivent de totas las virtuts y de totas las glorias de la patria. Alló feya l'efecte de una rassa moralment agotada que celebrés son propi agotament aplaudint als més degenerats de sos individuus, els quals, tot y tenint tants punts de contacte ab els gladiadors romans, no calia pas que diguessin alló de *Morituri te salutant*, perqu'ells si que's veyan ben saludats, y venerats, y adorats com ídols, per tants de pagans com se troban dins del cristianisme en us.

Lluhian, conforme s'havía dit, l'emblema patriótich al bras, sobre las mil coloraynas de sa indumentaria llampanta y carnavalesca. De cascabells, com els antichs joglars, no'n duyan... Ben mirat, no eran ells qui n'havían de dur, sinó'ls que formavan la massa del públich, els qu'havían anat á presenciar aquell edificant espectacle. Peró ja hi havia ciutadans que duyan trompetas; y altres que duyan pitos. May n'hi faltan de tranquils als Toros, y no hi faltaria aquella tarde soroll y gresca; y al cap y á la fi, els cascabells eran lo de menos, haventhi tanta ximpleria de més.

Cavilant aixís, vaig errarme, perque, segons varen dirme després, la *corrida* resultava *seria*. Cal confessar que'ls toreros se portaren bé, especialment els dos espasas. Sis toros havian de matar, y'ls mataren netament, ab un valor, y una trassa, y un acert al ferir, que no hi havía més que mirar. Sis toros, sis estocadas. May s'ha vist una *corrida* més rodona; may s'ha vist torejar millor. Tot anava com una seda, sense més incidents que'ls naturals del espectacle, ó sía l'estomacament de tres ó quatre picadors, entre ells l'Agujetas, que crech que va esmicolarse'l dentat en una cayguda, y la mort d'uns quants pacifichs cavalls, qu'en paga á sa docilitat eran arrossegats ab las entranyas afora.

El Reverte, en la mort d'un dels seus toros, crech que'l tercer de la *corrida*, va tenir moments *sublims* (segons deya un amich meu que s'empenedia de no haver anat aquell dia al torín de frach y corbata blanca); y'l públich, presenciant aquell valor seré, aquell coneixement de la bestia, aquella manera de prepararla pera darli la mort cara á cara, va prorrompre en viscas al Reverte y á Espanya, y va exigir qu'en honor de torero tan valent se toqués la marxa de *Cádiz*. Y esclatá l'himne; y'ls compassos del *¡Viva España!* eran corejats per milers de veus; y'l Reverte, ab més cor que may, seguía bregant ab la bestia y preparántsela pera'l cop suprém.... Per fi la deixá ben quadrada, y en el precís instant d'esclatar per tercera ó quarta vegada'l *¡Viva Espanya!*, ensemps que una gran part del públich dava aqueix crit, arrencaren el torero cap al toro y'l toro cap al torero, y de aquella tremenda topada'n sortí'l brau ferit de mort, ab la espasa clavada fins al pom; y l'home, l'héroe vencedor, se quedá contemplant ab el somrís als llabis l'agonia de la bestia, qu'als pochs moments queya desplomada á terra pera no alsarsen may més.

Y fou llavors quan hi hagué la ovació més grossa de la tarde; peró una ovació que tenia apariencias de disbauixa desenfrenada. El poble (ó part del poble, siguém justos), borratxo d'entussiasme per aquell home que li semblava la personificació del valor y del heroisme, ja'n tingué prou per afluixar las válvulas de la fantasía, y deixarla volar, y creures que un país que té fills tan valents, fills que's baten ab toros, un país, en fi, de toreros, pot empendre las més descomunals campanyas ab la seguritat de vence á sos enemichs, anch qu'aquestos fossin titans.

Donchs bé: tots els que's consideravan conmoguts de debó, y de debó encesos en sant patriotisme per aquell *¡Viva!* y aquella estocada donats tan á temps, demostraren prácticament als pochs dias el seu tremp de ánima, al arribar de las Antillas expedicions y més expedicions de soldats ferits y malalts. No anaren pas á rébrels y assistirlos, perque els héroes desembarcats (aixó d'*héroes* ja'ls hi regoneixian), lluny de divertirlos, com els

altres, els apesaravan; els semblá preferible, donchs, concorre á las subsegüents *corridas*, y aixis purificar més sas virtuts guerreras y civicas.

—

Després de tantas vergonyas sufertas desd'alashoras, encara la part *taurófila* del nostre poble qu'en aquella época'ns denigrava, continúa denigrantnos; encara'ls idols d'aquell temps son els actuals idols; encara, en la maror d'ayguas corrompudas de la societat nostra, hi suran la carrincloneria ridicula, el flamenquisme desfatxatat, y l'afany inmoral de fer negoci á tot estrop, com acaba de demostrarse ab la construcció d'una nova Plassa de Toros, d'un nou port de refugi pera totas aqueixas desferras socials.

Demá, 29 de juny, els bons catalans haurán de sufrir als ulls del món civilisat, la humiliació de veure inaugurar un nou temple á la barbarie, aqui, en nostra capital estimada, hont tants y tants temples s'han alsat al honrat trevall.

Arenas de Barcelona: aixis han batejat al nou edifici. El nom li escáu! Y l'espectacle que demá en ell se dongui, encara que per son origen y naturalesa es ben exótich, atraurá á molta gent. No hi faltarán els ricatxos buyts de cap y de cor, ni aquells tipichs burgesos amants del badell d'or, ignorants y vegetatius, barrejantse ab aristócratas de la classe d'imbécils, galantejant com aquests tontament á las damas, respirant vanitat y satisfacció per tots els poros, majestuosos com á senadors romans dalt del *podium*, sentintse grans y oblidant que no més son *grossos*, dilatant el cos y las galtas, rihent ab suficiencia y á petitas batzegadas sobre la propia grassa, al sentir els udols del públich devant del martiri de las bestias. S'hi veurán molts inconscients d'aquells que, dos sigles enrera,'s feyan familiars del Sant Ofici pera vantarse de son zel religiós en una crema d'*heretges*, y qu'en l'actualitat protegeixen y organisan *corridas* de toros, invertinthi, si es precis, sumas considerables, sens altre objecte que fer pública ostentació de sa vanitat mundana. No hi faltarán tampoch, en la corresponent tribuna del modern Anfiteatre, l'entenimentat *Brusi*, el diari dels ideals retrospectius qu'altre cop voldria que's cridés *¡Vivan las caenas!*, ni aquell'altra prempsa menos hipócrita, peró qu'en son afany de ganancia y en son aturdiment, no s'hi mirará gayre á omplir columnas y més columnas ressenyant la festa, donant bombos á tort y á dret als concurrents més *conspicuos* y á las empresas explotadoras de la brutalitat humana. Tampoch hi faltará aquella part del nostre jovent que té obligació d'ésser ilustrat y que sols serveix pera lluhir el barret cordobés sobre'l cap ple d'ayguas entolladas, y per estrafer d'un modo ridicul é innoble la parla flamenca. Ni tan sols hi faltarán aquells de nostres obrers que pentinan el gitanesch *pan y toros* y que constituheixen en nostres tallers una nota ben discordant y trista... Entre indiferents, *sportmans*, degenerats, ignocents y ánimas de canti, se n'hi aplegarán á las *Arenas* un bon grapat de mils, la major part ben dignes de compassió, ja per lo migrat de sa inteligencia, ó ja perque no tenen qui'ls guihi, qui'ls hi desperti aquells sentiments qu'han d'ésser nort de tota societat digna y ben organisada. Ells, y'ls que com ells procedeixin, trobarán la paga de son rebaixament moral quan soni l'hora fatidica pera'ls pobles degenerats que oblidan els principis d'humanitat y de justicia.

Ara per ara, que's diverteixin ab sos esquifits ideals de *pan y toros*, que'ls ideals aquestos portan involucrada la mort en sa propia ruindat. Sápigan sols, al inaugurarse la nova Plassa, que'ls catalans veritables, que sempre son y serán els més, els que s'escampan per totas las encontradas de Catalunya, abominan d'ells y'ls anatematisan ab tota la indignació y tot el fástich de la seva ánima. Abominan d'ells, repetim, perque'ls consideran descastats y estrafets, y perque, havent nascut en aquesta terra, contribuheixen tant com el que més á desmoralisarla y pervertirla.

Dels altres, dels que, no sent catalans, pensin en aquest punt de diferent modo que nosaltres, no hi tenim cosa que dir. Son com son, y no poden ser d'altra manera. Per molts d'ells, aqueixos espectacles son venerats com á tradicionals. Ja se sab que cada terra estima sas tradicions, bonas ó dolentas, y prou pena es la seva, encara que no se'n preocupin, si certas tradicions son causa d'estancament moral y material. Nosaltres

condempném tan sols á aquells de nostres paisans que's fan propias aqueixas miserias, y si á tots els catalans vegessim contaminats, com que la passió no'ns fa perdre'l coneixement, á tots condempnariam, sense may pretendre amagar á Catalunya son propi afront.

Y al formular la protesta de JOVENTUT contra l'atentat á la civilisació que demá en nostra ciutat té de perpetrarse, fem constar ab convicció plena, qu'en aquesta protesta s'hi enclóu la de tota la joventut catalana; s'entén, la qu'es seria sens encarcaraments, la que no esmersa'l temps y'ls diners en vicis ni futesas, la que no es afeminada ni's preocupa sols del ben vestir; la que no menyspreuha la llengua que li es propia. Parlém en nom de la joventut estudiosa y trevalladora, de inteligencia clara, de cor obert, d'esperit lliberal, y amantissima del art y de la patria. Y parlém també en nom de las generacions que van venint, quins ideals indubtablement han de convergir ab els nostres. Ellas arrencarán la mala llevor arréu sembrada, si nosaltres no abastém á ferho ab tota la nostra bona voluntat.

Pensin els del *pan y toros*, hereus dels romans del decadent imperi, que certas redempcions son proféticas y semblan inevitables; y ay de tots, si'ls barbres tornan á amenassar las portas de Roma!

LLUÍS VÍA.

CONCIENCIA DE VERGE

—Ditxós tu — 'm deya en Claudi Grivé— que no tens encara la historia d'una dona lligada á la teva vida. Per 'xó no pots parlarne y no deus jutjarlas. La més dolenta mereix respecte, y potser la que't semblará més cayguda haurá sigut la més noble y la més bona. L'orgull, en nosaltres, homes, fa que las creguém nostras inferiors ¡y quánt ens equivoquém! Si poguessim arribar fins á la seva ánima, gayre bé sempre la veuriam, fins en las propias culpas, més hermosa y elevada que la nostra.—

Y després d'una petita pausa'l meu amich, acostantse més, va continuar:

—Escolta, escolta la historia dels meus primers amors, y jutja després de l'ánima d'una dona...

Era vint anys enrera — quan jo'n tenia disset — quan vaig coneixe á... dihemli Julia, el nom es lo menys important. Jo era alashoras un estudiant de medicina que feya versos, esbojarrat, expansiu, rich d'ilusions y pobre de fortuna. No tenia ningú de familia á la vora y necessitava estimar. Vaig coneixe als pares de Julia y'm vaig enamorar de la filla ab tot l'apassionament y'l romanticisme d'un xicot de disset anys ab el cor verje... Ella era hermosa, molt hermosa, ab els ulls molt negres y'ls llabis molt vermells, esbelta y exuberant de vida com una madona romana. Vaig comensar á anar á casa seva; essent gran amich del seu germá, vaig ferme simpátich als seus pares, que la tenian com una nena, y poch temps després estava cert que m'estimava. Jo era'l primer que li havia parlat d'amor... Per tothóm era una nena, sols per mi una dona, y de mi va apendre cóm bat el cor en aquella edat de las grans esperansas, dels grans sentiments y de las grans ilusions. No va dirme que m'estimava fins el dia de las primeras renyinas d'enamorats. Va ser cinch mesos després de conéixens, el dia que després d'examinarme va saber qu'havia sigut suspés de totas las assignaturas. Pensant ab ella y fent castells enlayre, no havia desclós cap llibre. Els seus pares van ferme un sermó. Ella també; peró á solas, al dirli que sols havia tingut temps de pensar ab ella, esclatá á riure,'s deixá fer un petó á las mans y va murmurar que m'estimava, peró que m'aborriria si no estudiava. Aquell dia jo estava tan content, que reya sol pel carrer, me mirava al mirall y'm trobava fins guapo, y de bona gana hauria abrassat als tres catedrátichs que m'acabavan de carbassejar. Va ésser aquella la primavera de la meva joventut, en qu'esclatavan las més alegras ilusions y en que trobava la vida més hermosa. Sabia qu'ella m'estimava y m'ho deya á totas horas: quan ens parlavam m'ho deya obrint els llabis vermells; quan no podiam parlarnos ho repetia ab els ulls negres y somniadors... Peró aquella primavera va ser molt curta... Els pares de Julia van coneixe que la nena era una dona apassionada, van descubrir els nostres amors y van decidir allunyarla de mi, anantsen á passar uns mesos á fora... Julia no va oblidarme com sos pares creyan, y tots els dias re-

bia d'ella cartas apassionadas, plenas de juraments, de promesas y de petons...

Al hivern següent, un dia'l pare de Julia vingué á veurem y'm demaná que no tornés á casa seva. El bon senyor sabia que jo no era rich, qu'estudiava gracias á la pensió que'm regalavan mos parents, y que no tenia més pervindre que la carrera totjust comensada. Foren inútils las protestas que li vaig fer de lo qu'estimava á Julia; inútil la eloqüencia ab que vaig descriure'ls meus propósits y las mevas esperansas; inútil també que li jurés que la seva filla m'estimava ab tota l'ánima. Era un home práctich, y'm contestá que ja procuraria que Julia s'oblidés de mi per complert. Ab aixó si que s'equivocava'l pobre senyor... Julia y jo no podiam véurens com avans, peró'ns escribiam, y tots els dias de festa l'acompanyava y parlava ab ella quan anava á oir una de las missas més matineras... Y qué llargas me semblavan aquellas missas qu'ella oia sense distreures y no volent que li parlés dintre la iglesia!

Aixis passaren las setmanas, y passaren molts mesos, fins que un dia no vaig rebre més cartas de Julia, ni vaig poder tornar á parlarli... La veya de tant en tant y'ls seus ulls encara'm deyan que m'estimava, peró ja no podian dirmho aquells llabis vermells, encesos com rosellons. Vaig escriureli moltas vegadas: no va contestar may... No puch explicarte las mevas angunias, las mevas nirviositats, fins las bojerias que vaig fer. Tot inútil. Semblava que'ls seus pares l'haguessin empresonada, y com més temps passava, menos sovint podia véurela...

Al cap de dos anys que no havia pogut parlarli, y quan sols ben endintre del pensament encara conservava'l seu recort, amanyagantlo y somniant ab ell en las horas de tristesa, varen dirme que Julia s'havia promés. Aquella nit vaig plorar més que quan se va morir el meu pare. Vaig creure tornarme boig. Se'm van acudir tots els extrems romántichs que puguis imaginarte. Ho explicava á tothóm, ho deya á tots els meus amichs, y jurava que mataria al home que'm robava á n'ella, y mil bojerias més...

La febre aquella va possehirme fins pochs dias després, fins una tarde en que vaig trobar en el passeig á Julia, acompanyada de la seva mamá y del seu promés. Era aquest un senyor d'uns quaranta anys, ben conservat, correcte; un tipo d'home fret, tot lo contrari del tipo que jo creya devia interessar á n'ella. Y Julia reya parlant ab ell, obrint els llabis tentadors y brillantli'ls ulls negres y somniosos...

Al véurela vaig aturarme. Ella va mirarme ab indiferencia y continuá rihent y parlant ab aquell home...

No sé lo que va passarme, peró després de aquell moment me va semblar que tornava á la rahó. L'enamorat boig va desapareixe de sobte, y de sobte vaig darme compte de totas las ridiculesas, de totas las mentidas que jo mateix me deya y que fins llavoras havia cregut. L'amor propi meu, un amor propi exagerat, un orgull inconscient, va destruhir en un moment tot aquell amor, fins alashoras verdader, que per Julia sentia. El meu amor propi no podia perdonarli que m'hagués oblidat per un home com aquell, un home, pensava jo, vulgar, correcte com tothóm, fret, que no pot sentir els apassionaments que á mi m'omplian l'ánima, ni pot murmurarli á cau d'orella'ls juraments, las caricias, las promesas que á mi m'eixian de dintre. Y va semblarme Julia una dona com totas, molt hermosa, sí, peró sense cor, una dona que també calculava, tota pura, que's venia á n'aquell home á cambi de luxo, comoditats, benestar material... Y'l meu enamorament de xicot romántich va desapareixe. Gayre bé sempre'ls nostres primers amors neixen de nosaltres mateixos, de la nostra imaginació, y creyentnos estimar á una dona, á la que tenim aprop nostre, no es á n'ella á qui volém, sinó á la de la nostra fantasia, á la dona qu'es el nostre ideal, á la dona perfecta, somniada, que'ls nostres ulls se pensan es aquella.

Aquesta reflexió vaig férmela jo alashoras. Julia no mereixia'l meu carinyo. Era tot lo contrari de lo que jo imaginava. Totas las qualitats, tota la hermosura de cos y d'ánima qu'havia cregut veure en ella, no havia existit més qu'en el meu pensament; era l'ideal, qu'havia volgut encarnarse en materia vulgar. Impossible! — pensava. — Julia es una dona vulgar, com totas; prosa no més!

Fins molt temps després no vaig compendre quán mal l'havia jutjat.

No me'n recordava ja d'ella. L'enamorat

estava curat de debó, tan curat, que s'havia gayre bé convertit en un escéptich. No m'havia enrecordat més d'ella, y si alguna vegada'ls nostres ulls casualment s'havian trobat, no havía sentit cap impresió. Tan sols l'amor propi, la vergonya d'haver sigut despreciat, enrojia la meva cara. Estudiava com may havía estudiat, volia acabar la carrera,—ja era al ultim any—y no tenia més preocupació que'ls llibres, quan un dematí, estant al meu quarto á la casa de dispesas hont vivia, van trucar á la porta. Sabía qu'era sol á casa, y vaig anar á obrir. Era Julia. Sola, superbament tranquila, sos ulls brillants en el rostre lleugerament pálit van fixarse en mi ab una mirada fonda, serena...

—¿Tu?—vaig exclamar...

—Ja ho veus,—contestá. Y entrá resolta, ab pas ferm, fins al mitj del meu quarto, llensant sobre la taula, sobre'l llibre obert, un pom de flors de taronger que portava; y dreta, sense moures, com una estatua superba y hermosa, ab veu reposada, clara, sense emoció, va dirme:

—Aquest capvespre'm caso. Haig de casarme y t'estimo á tu. T'hi estimat sempre... á tu no més... y t'estimaré tota la vida... Tu m'has ensenyat á estimar y soch teva... ¿M'estimas encara?... Si, si... Ens ho hem jurat, y som l'un del altre... Haurás sufert molt, pobre Claudi!... Ell no m'estima com tu... ni jo l'estimo... Demá seré seva... avuy no... He sortit pera comprar la corona de tarongina... Aqui la tens... las primeras flors pera tu.— . . . .

. . . .

Aquell vespre Julia va casarse. Van dirme qu'estava hermosa y alegra, y que al rebre la enhorabona y al dirli tothóm que mereixía ser felis, perque era molt bona, contestava qu'aquell havía sigut el dia més ditxós de la seva vida, perque s'havia despertat la seva conciencia.

Jo vaig sentir aquell dia renáixer el meu amor per Julia, peró molt diferent d'aquell amor romántich de noy. La estimava si, peró ab passió més forta, més mascle, ab amor més de la sanch, ab un carinyo que calculava, que raciocinava, ab un cert agredols que repugnava á la meva conciencia, peró que m'atreya, m'embogía y no podia apartarse del meu pensament... Me semblava com si estés enamorat d'un'altra dona, diferent de aquella dels meus primers amors, peró que contorbava més la meva vida, una dona ab qui pensava menos, peró que desitjava més, que m'atreya y'm feya por á la vegada.

Julia, després de casada, va sortir á viatjar ab el seu marit, y van ser fora de Barcelona tres mesos. Mentres tant, jo vaig haver de anarmen també, y vaig passar estudiant dos anys á Paris, y establert després quatre en una provincia llunyana. En tot aquest temps no vaig poder oblidar á Julia. Sabia que m'estimava, que m'estimaria sempre. Y pensava ab ella recordantla sublim, hermosa, forta, conscient en el moment de entregarsem, cumplint lo qu'ella va dirne, y ho era, aquell acte de justicia. Figúrat, donchs, la meva alegría, las mevas ilusions al tornar, transcorregut aquell temps, á Barcelona; á Barcelona, ahont podria trobarla de nou, ahont podria repetirli que la estimava, ahont podriam explicarnos las angunias d'aquella aussencia, ahont podria confessarli de nou tots els meus pensaments, totas las mevas esperansas, ahont podría de nou véurela...

Y vaig véurela l'endemá d'haver arribat... Al passeig vaig trobarla portant de la má un nen de tres anys, que reya alegroy mirantla.

—Julia!—vaig cridar, allargantli las dugas mans.

Y ella va somriure ab tristesa, y prenent en sos brassos al nen, va respondre:

—Claudi! Es el meu nen... Fesli un petó!...—

Vaig ferli, y ella va petonejarlo desseguida en las dugas galtetas, y va allargar la má pera despedirse...

May més vaig tornar á parlarli.

J. M. Jordá.

LA VIDA

Contra la seva costúm, l'Estrany, el delicat pintor del Ensomni y de la Dona ideal, intervingué aquella tarde en la conversa dels joves del *Círculo*, interrompent la fogosa peroració del novelista Pont. La darrera frase, síntesis de lo parlat, «la vida es la lluyta», el va fer botre de la butaca y exclamar frenétich:

—No, no, de cap manera! La vida no es pas la lluytá!...—

Y l'artista de lo exquisit, del color somort,

de la línia vaporosa; el correctíssim *gentleman*, de trajo impecable, de modos pulquerrims, de sobte's posá fet una furia, els ulls foragitats, els llabis tremolosos, las galtas esblanquehidas, la veu ronca.

—¿Per qué la vida ha de ser una lluyta, si tota lluyta es dolor, una serie d'engunias y tristesas? No, jo no penso axís. De la vida 'n tinch una idea molt diferenta. ¿Vol dir que vostés creuhen que totas aquestas maravellas d'hermosura que componen el món, se feren pera que contemplessin una brega de feras, el torment sens fi del home? La vida es un plaher, una delicia, un somrís; es una eterna matinada primaveral. Si no es un goig, es una pena, ¿pena de quin delicte? No, jo no vaig faltar avans d'ésser; jo no vaig pecar pe'l sol fet d'obrir els ulls á la vida. Sentirla es el goig supróm del home. La sentím quan, en plena llibertat salvatje, cristallisém en un acte un desitj, toquém ab un dit el cel d'una aspiració. ¡Qué bella es la existencia! La vida consisteix en entregarme bojament á la Natura que m'envolta ab sos alés perfumats, que'm seduheix ab sa massa maravellosa, que'm hipnotisa ab sos cants de sirena, que m'ubriaga ab sa llum tota colors. La vida es amagarse dins la soletat, qual infinit silenci convida á meditacions fondas, á somnis fantasiosos, á creacions ideals. La vida es corre cap á la ciutat renouhera, ahont la frivolitat de la dona'm distréu, ahont me burlo de la gravetat del home; es retirarme al poblet de valls encatifadas de vert y de montanyas esquerpas. La vida es caure dins dels brassos de la dona amable. La vida es trevallar, quan el cos ho desitja; es no fer res, si l'esperit decáu.—

L'Estrany s'assossegava poch á poch. Semblava que sas paraulas llenagavan, com bálsam dolcissim, per sos nirvis irritats, que s'anavan esmortuhint. L'home s'enternía fondament; sos ulls humits brillavan, sos llabis dibuixavan mitja rialla de satisfet. La vida li pujava á la cara. Tots els companys estavan ab atenció, seduhits per aquell accent armoniós d'ardenta joventut, per aquellas paraulas correctas que l'ensomni poetisava, qu'iluminava la flama d'un'ansia poderosa.

L'Estrany tirá'l cap endarrera fins apoyarlo en el respatller de la butaca, y clavá la vista en la *Primavera* qu'en el cel-ras llenagava entre nuvolets blanchs y repartía flors que nins nusos recullían.

—Es tan bella la vida! Aquest matí l'he sentida intensament. Caminava pel Parch, y aquí, en el pit, he sentit vapors de primavera, esqueixos suavissims de poncelletas de rosa, degotall de líquits de sava, una onada d'ayre puríssim que'm pujava á la gargamella, y m'ofegava, sí, m'ofegava d'una manera delitosa: era ofegat per l'espasme inmens del amor... Estava tot sol. M'he tirat demunt l'herba y m'he arrossegat com una bestia. Quina felicitat!... Després ha passat una dona, una dona maca, molt maca. No la coneixéu, no; jo tampoch. L'he vista venir de lluny. Era un encant, una visió. En ella tot era artístich: desde'l sombrero *canotier* fins á las botinas blancas ab punteras grogas. Un pomet de jessamins coronava las ondulacions provocativas de son pit. Ha perfumát aquell entorn! La veya acostarse, acostarse, acostarse, y'l cor se m'aixamplava per moments. En fí, un cop aprop meu, l'he cridada... Ha continuat sens ferne cas. He cridat un poch més fort: tampoch. He pegat un gran crit, y ni per aquestas: al contrari, m'ha semblat qu'apretava'l pas. Al cap d'un rato ha desaparegut. M'hauria fet tant de bé aquella dona divina! No ha volgut gaudir de la vida... la ignorant!

—Era la vida qui passava;—barboteja en Pont, emocionat per la escena poética, ideal, del somniador.

—Era la vida...—repeteix l'artista com un eco débil, llunyadá.

—Alsat y lluyta — exclama l'escriptor ab veu potent, aixecantse ardit, com atleta que's prepara pera la brega.

—No, no'm despertis. La lluyta es el sufriment, la mort. Deixeume viure.—

Y tanca'ls ulls amorosament, entregat á las caricias del Ensomni.

A una senya d'en Pont, tots ens alsarem y sortirem de la bufona habitació.

Vaig mirar al Estrany ab carinyo, y vaig pensar que indubtablement alló era per ell la vida millor: la vida del artifici, de la mentida, de la follía, de la opalina absenta.

J. Torrendell.

EL GARROFER

AL AMICH POMPEYUS GENER

La lectura de vostre article sobre mos *Poemas de mar*, tan sentit, tan franch, tan expansiu, ¡que va despertarmen de recorts que feya molts anys en mon cor dormian! ¡que va remouren de cosas que hi tenia guardadas com guardo en els calaixets y secrets d'un antich arcó mil futesas sense nom que venen á ser per mi venerandas reliquias!

Al llegirvos, refeya pas á pas nostras excursions de joventut, nostres antichs viatjes, —aquells viatjes que ja no farém may més —tornava á trobarme en aquell taller silenciós de la Granvía, avuy obrador d'argenter hont lliman y martellejan uns quants operaris sense sospitar que n'espantan y allunyan els últims ecos d'aquell estol entussiasta que hi venia á abocar els seus somnis, vos els de *La Mort y el Diable*, en Bartrina del *Algo*, en Simón Gómez del quadro del *Comte Arnáu* que may va pintar, l'Enrich Obiols de l'ópera que may va escriure, l'Oms d'una estatua colossal que may va modelar... jo, de tants poemas que may pendrán forma.

Y quan la claror comensava á faltarnos, ¡qué calents de cap y qué lleugers de camas las empreniam cap al Tibidabo, la montanya amiga, que semblava posada allí, á las portas de la ciutat, expressament pera nosaltres! Y en arribant á mitja montanya, en aquell replech solitari y misteriós hont tan arrogant s'alsava'l garrofer...

El garrofer! Santa paraula! ¿Cóm es possible que no haguéu tingut un mot de bona recordansa pel *nostre garrofer?* La falta'm sembla imperdonable, tan imperdonable, que ja que vos heu contat tots aquells detalls que segurament no deuhen interessar més qu'á nósaltres, jo'm crech en el dever de parlar d'aquest.

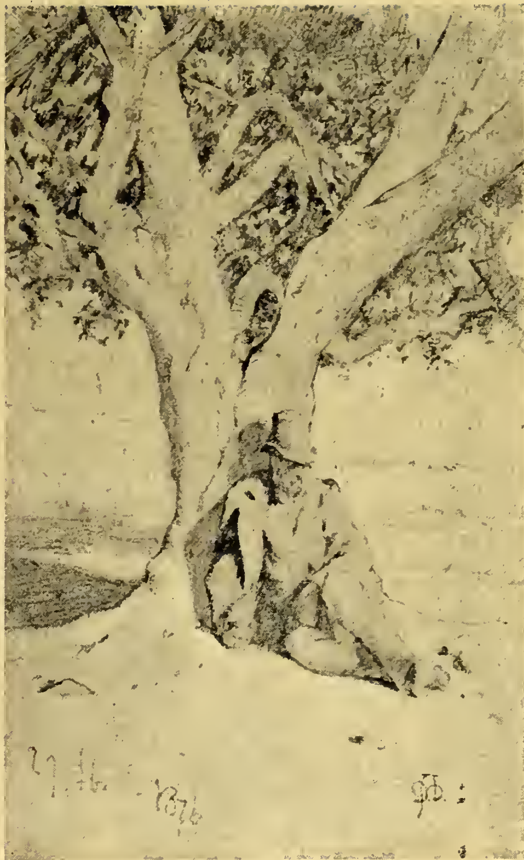
—

Cóm y quán va ser, ni ho recordo, ni qu'ho recordés tindria gran trescendencia pera la historia; peró es lo cert que divagant un día, sol, per la vessant meridional del Tibidabo, vaig descubrir un garrofer centenari que'm

va allargar las brancas y m'invitá á descansar á son ombra y á parlar de poesia. Desde aquella hora vam fernos amichs, tan amichs, que no sabia passar dia sense pujarlo á veure. Tenia una branca, sobre tot, tan hospitalaria per sa alsada, son gruix y sa voluptuosa ondulació, que vaig férmela meva, y tan meva, que may se'm va ocorre ferli la infidelitat de cambiarla per .un'altra. Cavaller en aquella branca, ¡si n'havia escrits de versos, si n'havia fumats de cigarrillos, si n'havia somniadas de... truytas, parlant ab perdó!

Naturalment, com el bé no es tal si no es compartit, de dia•en dia vaig anar presentant el *meu* garrofer als amichs de la colla, y lo qu'es més, vaig anarlos llogant brancas per torn. A la llarga, cada amich tenia una branca llogada, y aquella branca era la *seva;* y en això, si, podém dir que si'ns bullian pel cap cebas socialistas, respecte á las brancas del garrofer may vam posarlas en práctica. Això era cosa dogmática: el garrofer era *meu*, peró la branca de cada hú era de cada hú y de ningú més.

En fi, que'l *meu* garrofer va arribar á ser una especie de cassino intelectual, una sucursal del taller, hont esbargíam uns dias l'excés de fantasias y altres dias la mandra. Allá arribavam á passar horas enteras; jo escribint en una branca del *primer pis*, mirant á ponent; vos en la que mirava á mar; en Riquer, dibuixant en la seva del *segón pis;* y aixís escalonats, instalats cadascú en sa branca com una bandada de pardals, trevallavam tan absorbits, tan callats, tan á conciencia, que moltas vegadas passava per vora'l garrofer un caminant—el carter de Sant Cugat, per exemple—sens adonarse ni sospitar sisquera que tingués tanta companyia.

En cambi, quan comensavan á entaularse las discussions politicas ó filosóficas, alló semblava un rusch d'abellas; els arguments, els sofismas, las paradoxas y las patotxadas saltavan de branca en branca qu'alló era un bé de Deu.

He dit que'l garrofer se converti en sucursal del taller, y tant era aixís, que quan algún amich tardá arribava á casa y no'ns hi tro-

bava, ja se sabía: com qui s'arriba al café de la cantonada, á reunirse ab els companys, enfilava'l passeig de Gracia, el carrer Major, la carretera d'Horta; y en sent als quatre camins, llensava aquellas quatre notas de tirolesa, aquell *la-la-hi-tu* que tan lluny feya sentirse y que tan conegut ens era y al qual responiam desde'l nostre niu.

Axó durá uns quants anys. La *penya* s'aná disgregant lentament; els uns se'n anavan lluny de la terra, els altres se casavan, els més oportuns se morian... y de mica en mica vaig tornarme á trobar sol ab el *meu* garrofer. ¡Oh, varem tornar á contárnosen moltas d'aquellas cosas que no's contan á ningú! Fins que un dia, al arribar al lloch qu'ell havia ocupat durant més d'un sigle, en compte del patriarca vaig trobarhi un munt de cendra, una gran taca negra hont reya desvergonyidament el Sol. M'havian cremat el *meu* garrofer!

La emoció qu'axó va produhirme no tractaré ni d'apuntarla, pera no caure en ridícul; lo que si diré, es qu'en aquell moment hauría volgut creure en un lloch hont van las ánimas dels arbres per resarli... alguna cosa.

No li vaig resar, peró vaig cantarlo no sé hont; en *La Garba*, si mal no recordo.

Sic transit gloria mundi.

Apeles Mestres.

(Dibuixos del autor)

NIT DE JUNY

Aném á veure'ls fochs, dona estimada,
en eixa nit alegra del estíu;
hi veurém la quitxalla enjogassada
cóm els salta y cóm riu,
exageradament, á boca plena,
gosant l'ignocent pler de salta'l foch!...
La nit bé n'es d'hermosa y de serena!
Aném; aixís, ben junts... Qué felís soch!

Es la tradició que'ns hi convida:
ab el meu pare ahir, quan era infant;
ab l'amor ideal, ab tu, ma vida,
avuy que ja soch gran.[1]
Anemhi tots dosets, que las parellas
hi concorren també parlant d'amor.
Costums anyals qu'ara trobém més bellas
perque las embelleix el goig del cor!

Mira quín foch més gran! .. La flamarada
tenyeix de roig las boyras del estíu.
Foch que més tart será cendra esventada;
pró'l del meu cor jamay, perqu'es més viu!

Mira aquells dos. Ja son casats, aymía.
Quan ho serém, també anirém aixís:
tu, mon amor, serás la poesía,
jo'l poeta felís.

Cantém, ma dolsa amor, ran las fogueras,
en eixa nit alegra del estíu!
Rihém com las criaturas joganeras,
que com á ellas el temps també'ns somríu!
. . . .
. . . .

Aném, amor; tota la gent desfila;
l'ultim cohet ressona y'l foch se va apagant...
No la oblidém jamay aquesta nit tranquila
dels fochs de Sant Joan!

Rafel Nogueras y Oller.

COSAS DEL LICEU

I

Es la segona vegada qu'agafém la ploma pera fer públichs els escandalosos abusos de la Junta que malmena'ls assumptos del Liceu. Ara ja no podém atribuirho tot á la ignorancia dels senyors que la componen, puig lo succehit en la darrera reunió es de tal gravetat, que requereix un calificatiu més serio. Avans d'aplicarlo, relatarém els fets pera que'l lector judiqui de quina part está la rahó.

La Junta de Govern del Gran Teatre convocá una reunió general de propietaris, ab carácter de extraordinaria, pera tractar de una proposició de la Empresa sobre *aument de funcions.* Res més deyan las papeletas de convocatoria respecte d'aquestas funcions, sinó que la proposició estava de manifest en la Secretaria; y, si mal no recordém, també's parlava de que no s'aumentaria la subvenció. Aquesta convocatoria nosaltres la considerém ilegal, ja que's procurá amagar als accionistas la verdadera trascendencia del acort que's pendria. Lo legal y lo decent hauria sigut (obehint al Reglament) reproduhir la proposició de la Empresa, que per cert se reduheix á pocas ratllas. En ella's pretén la supressió de la temporada *lírica* de primavera, donanthi en cambi trenta representacions dramáticas y afegint dotze funcions d'ópera á las cinquanta de la temporada d'hivern. Per manera, qu'en comptes del aument de que parlava la convocatoria, resulta una verdadera *disminució* de funcions d'ópera, y ningú podia suposar que d'altra mena de representacions se tractés, tota vegada que sols pera la música serveix avuy aquell teatre.

D'axó resulta notoria mala fe en la manera de convocar als accionistas. No serveix d'escusa'l dir que la proposició estava exposada en Secretaria. Tothóm que coneix las interioritats d'aquella casa, sab de la manera cóm se celebran las Juntas generals, la dificultat de reunir als propietaris quan el teatre es tancat, majorment en els mesos d'estiu, y més que tot, l'escás interés que la gran part dels accionistas se pren pera res que no afecti á la seva butxaca. Quan se proposa un aument de subvenció, es l'únich cas en que'l propietari hi assisteix, sempre com es natural pera votar en contra; peró quan se tracta de lo relatiu á la marxa del teatre, á modificacions en son modo de funcionar, las sessions se celebran ab una ó dugas dotzenas d'assistents. Ja podía, donchs, la Junta anunciar qu'estava en Secretaria la proposició per *aument* de funcions, en la convicció de que'ls accionistas no hi anirian, els uns perque ja son á fora, y'ls altres perque mentres no'ls hi *gratin* la butxaca, qu'aumentin tant com vulguin, millor que millor.

En la convicció de que anavam á presenciar una *martingala*, á ser objecte d'un *tarugo*, compareguerem en el saló de descans el dia senyalat. La soletat més espantosa hi regnava, puig tan sols *setze* accionistas forem els tafaners qu'acudirem á la cita. La Junta de Govern, es á dir, cinch dels individuus que la componen, tregueren la cara, y pera que tot consti degudament, hem d'anotar que foren els senyors don Joseph Milá y Pi, don Lluis Sant, don Marcelo Catalá, don F. Cajal y don Ignaci Torra. El president, qu'es el primer dels esmentats, ens doná compte de la famosa proposició de la Empresa, de la que'n feu el panegirich, y declará que la Junta de Govern l'havia trobat excelent fins al punt de ferla seva y presentarla á l'aprobació de la Junta General. Oberta discussió sobre d'ella, no s'aixecá NINGÚ á defensarla, y en cambi sortiren quatre accionistas á combátrela en nom de la majoría dels allí reunits, y que també pera que consti hem de dir que foren els senyors Bonis, Girona (don Joan), Larrosa y'l qu'aquestas ratllas escríu. Tots manifestarem la sorpresa que'ns havian produhit las absurdas pretensions de la Empresa, els molts inconvenients que hi trobavam, sense veurehi en cambi cap ventatja positiva, á lo que s'hi afegía'l disbarat qu'era intentar representacions de drama en una sala de tan grans dimensions, y la necessitat de que la Junta espliqués son empenyo en patrocinar semblant proposició.

El senyor Girona, ab molta habilitat, obligá al president á esplicar sa conducta, es á dir, el *per qué* de semblant modificació en la contracta d'arrendament; y en efecte, el senyor Milá y Pi'ns doná unas rahons que á ningú convenceren; paraulas y res més que paraulas (com á home que está molt acostumat á garlar), peró sense cap motiu fonamentat.

Per nostra part, ferem constar nostra més enérgica protesta. Atacarem obertament á la Empresa y á la Junta que ab ella feya tal conxorxa, y embestirem de dret contra'ls abusos que de tant temps se cometen en aquella casa, indicant de pas las principals corrupcions á que las Juntas han de posar inmediat remey si volen retornar al Liceu l'esplendor que desd'àlguns anys ha perdut. Els senyors de la Junta ho escoltavan com qui sent ploure, y en Milá y Pi fins hi feya una mitja rialleta que realment podia traduhirse per: «Si, ja pots escarrassarte, que nosaltres el *pastel* ja'l portém fet.»

Vingué la votació, y llavors succehi lo més escandalós, això es, un abús que cap Junta seria hauria realisat. Dels SETZE accionistas que tot de bona fe acudirem á la convocatoria, TRETZE votarem contra la proposició, y sols TRES á favor d'ella; y no obstant, dita proposició fou aprobada per gran majoría de vots. ¿Qué no ho entenen? Ja veurán: en primer lloch, han de saber qu'en el teatre del Liceu las butacas tenen un vot y'ls palcos cinch ó més, per manera que cinch palcos guanyan á vintiquatre butacas. Per altra part: els vots poden delegarse d'un accionista al altre; aixis es que hi ha qui compareix ab las butxacas plenas de vots delegats per propietaris que no van á las sessions. Peró aquesta delegació ó traspás, que, sent reglamentari, no té res de particular quan se tracta de juntas ordinarias (en que son objecte es ben conegut per haverse repartit ab gran anticipació la Memoria de la Junta), no podia produhir el mateix efecte en una Junta extraordinaria anunciada ab tanta ambigüetat com la que'ns ocupa, puig se traspassava'l vot per anar á votar més funcions (naturalment, d'ópera) sent aixis que'n resultan menos. Sabém de varis que delegaren son vot y que després s'han considerat enganyats, y si la Junta se'n vol convence, que torni á repetir la votació.

Verificat l'escrutini, resultá que'ls tretze assistents contraris á la proposició reunirem 99 vots, y'ls tres favorables á ella'n presentaren 60; de manera, que per més que s'hi afegis el vot favorable dels cinch senyors que formavan la Mesa, sempre havia de quedar rebutjada la proposició. Donchs aqui ve la trampa, es á dir, la *trampa legal* ó *reglamentaria*, segons en Milá y Pi. Aquests cinch senyors que ab el mer fet de ferse seva la proposició y com á seva presentarla á la Junta General, se convertian en jutjes y part á la vegada, tingueren l'atreviment, la *barra*, d'abocar desde la propia taula en que presidian la estupenda cantitat de CENT VUYTANTA SIS vots, que solapadament havian anat captant de casa en casa, fent el joch de la Empresa en un assumpto en el que sembla que, decentment, no'ls hi havia d'anar ni venir res. S'endugué la palma l'individuu de la mesa don Lluis Sant, que seya al costat del President, ab 165 vots á la butxaca. Se coneix que á aquest senyor el molesta molt la música, quan tant empenyo té en substituhirla pel drama! Resultá, per tant, que vuyt votants reuniren 246 vots, mentres que'ls altres tretze sols n'havian presentat 99, y en conseqüencia, quedá aprobada la martingala de la Empresa y de la Junta de Govern.

Això es, fidelment, lo succehit en la darrera Junta general. Son tants els comentaris que'ns sugereix lo relatat, (tant pels procediments adoptats indignes d'una Junta seria y més propis d'un *Pantorrillas*, com per la gran trascendencia de la qüestió pera'l pervindre del Liceu), que deixém pera'l próxim número'l treuren las conseqüencias, disposantnos á parlar tan clar com tením per costúm.

JOAQUÍM PENA.

TEATRES

TÍVOLI

Pera'ls que segueixen el moviment teatral á Barcelona, es una nota molt curiosa la companyia de sarsueleta valenciana qu'actúa en aquest teatre. Assistirem á una funció de «dilluns popular», en la que'ns donaren tres obretas ben diferentas entre si, totas ellas marcadas per un sagell caracteristich qu'ofereix al observador idea bastant complerta del teatre valenciá. Dos detalls ens interessaren tot seguit. El romanticisme, que sembla avuy dia passat de moda, encara seduheix als autors valencians, y'l sentiment, que s'acosta á voltas al sentimentalisme melodramátich, es la dominant en aqueix teatre. Una acció senzillissima desenrotllada ab ingenuitat, sense preocuparse gayre de la verosimilitut, de la psicologia y del realisme, es suficient per acontentar al públich d'aquellas terras; y no hi ha cap dubte que fins pels més exal-

tats partidaris de la dramática moderna resulta verament interessant aqueix teatre modest qu'en mitj dels defectes de construcció que'l distingeixen logra captivar pel seu fons humá, y per la franquesa de passions y sentiments que'l caracterisan.

Un altre detall, y que contrasta per modo extrany ab l'atmósfera de ingenuitat, candidesa y expontaneitat qu'hem fet notar, es el llenguatje, ja sia prosa ó vers, que usan els autors. Sorprén desagradablement aquella barreja monstruosa del castellá refinat ab termes y giros gráfichs del valenciá del baix poble. Es evident que á Valencia'l castellá, després d'imposarse á las classes elevadas, va invadint poch á poch las classes populars, en termes qu'aqueix dialecte del catalá acabará per desapareixe; mes en aqueixa especie d'absorció que lentament s'opera, hi ha una serie de termes, de locucions y de frases que per lley natural se resisteixen, y son precisament els més gráfichs, concisos y contundents, y com á tals més bruscos y xavacans. Entre'l castellá més ó menys alambicat que usan els autors, sonan sechs y expontanis, com interjeccions, y produheixen una sensació inarmónica á qui no está acostumat á aquella parla. Y la sensació es tant més penosa quant menys s'avé ab la fresca inspiració d'aqueix teatre sentimental.

La simplicitat d'argument, de desenrotllo y fins de carácters, y una com tendencia ingenuament moralisadora, ressurten constants en las tres obras que varem veure, á pesar de pertanye á géneros ben distints.

Mariquita la estanquera es senzillament una viuda que passats els quaranta encara es pretenciosa, coqueteja y fa'l cor tendre á dos ó tres vividors qu'explotan sa debilitat pera fumar de franch. La moral la dará'l promés de sa nevoda, trevallador honrat que descubreix á la viuda lo ridícul de sas pretensions y la explotació de qu'es objecte.

A mal tiempo buena cara es una revista satírica de costums políticas y populars. A semblansa de las revistas que tant abundan en el *género chico* castellá, la obreta tracta de treure efectes cómichs posant en ridícul als homes públichs, y certas costums y tipos genuinament valencians. També en aquesta revista s'hi nota expontaneitat y agudesa d'ingeni, ben propis d'autors qu'escriuhen sentint.

Per fi, *Les barraques* es un *idili melodramátich*, diguemho aixis. Una noya qu'es la perla de *les barraques*, está pera casarse ab un honrat fadrí, quan arriba, llicenciat de presiri, el *Ratat*, terror del poble per son cinisme y son valor, que també la estima y jura matar á qui sía que li vulgui pendre. Inútil es dir que tot acabará ab la mort del assessino y subsegüent matrimoni de la honrada parella. Tot aixó's desenrotlla en una serie d'escenas sentidíssimas, en que las costums populars y las passions exaltadas dels personatjes surten exposadas ab més expontaneitat que llógica observació de la vida.

La música de las dugas últimas sarsueletas també's recomana, més que per sa originalitat, per la delicadesa y sentiment que traduheixen els autors inspirantse en motius populars de la terra.

En quant als actors, modestos y discrets, diuhen ab molta naturalitat, per més qu'alguns exageran la nota cómica. Ens agradaren especialment la senyoreta Gurina, que canta y diu ab molta expressió, una cigarrera y un jove actor que crida'ls objectes que's venen á subasta en la segona de las obras ditas. Tots dos se recomanan per la intenció y finura ab que frassejan.

NOVETATS

FEDORA

No n'hem de parlar de l'obra. Tothóm l'ha vista representar en italiá y en francés per eminents actrius d'aquells paissos, y tothóm sab qu'es un dramón folletinesch quin renóm universal no té altra explicació que l'oferir á las actrius trágicas unas quantas situacions fortas ahont poden lluhir sas qualitats. Per 'xó totas ellas representan *Fedora*, que s'imposa al públich de cor senzill gracias á una execució perfecta que serveix de mantell protector á l'artificiosa habilitat d'en Sardou. Mes els aplausos expontanis qu'arrenca'l prodigiós trevall d'una Duse enlluhernan á moltas actrius que creuhen trobar en *Fedora*'l tipo fascinador quina interpretació'ls hi donará l'*alternativa*. Lo que logran es perjudicar á n'en Sardou posant de relléu els grossos defectes de l'obra, y perjudicarse á si mateixas, perque fins algunas que tenen recomanables condicions pera'l género dramátich, s'estrellan al topar ab un personatje tan convencional y tan fals. De lo que'n resulta que, lluny d'arreplegar aplausos, se desacreditan als ulls del públich.

La senyoreta Pino, mal aconsellada, ha volgut probar la perillosa sort y n'ha sortit ab las mans al cap. La senyoreta Pino té una veu neta y ben timbrada, mes d'escás volúm; té'l rostre y la mirada expressius, peró d'expresió purament externa; no sent fondo ni's mou ni acciona ab la sobrietat y senzillesa solemne que sols posseheixen las celebritats trágicas Per 'xó ella, que té magníficas condicions pera tota classe de comedias y fins per obras un xich dramáticas, fa un trist paper empenyantse en cultivar un género pera'l que no ha sigut cridada. Tota la bona voluntat y tot el trevall, sens dubte extraordinari, qu'emplea en estudiar una *Fedora*, li serían moltissim més profitosos si'ls consagrés á perfeccionarse en el género que més li escáu.

En Thuillier va tenir alguns moments d'inspiració, encara qu'en conjunt tampoch ens va satisfer. Els demés molt fluixos, especialment el senyor Echaide, la senyoreta Suárez y la que fa de lacayo, que diuhen sos papers molt malament.

La traducció'ns va semblar bastant correcta. Son principal defecte es el d'arribar á missas ditas, com vulgarment sol dirse. La presentació, regular.

ELDORADO

Hotel Severini.

En l'*Hôtel du libre échange (Hotel Severini)*, ahont sols s'hi admeten hostes de costums morigeradas, s'hi senten de nit sorolls extranys que fan creure en la existencia d'ánimas en pena. Per un artifici de *vaudevilliste*, en Feydeau, que hi té la má trencada, fará que s'hi trobin: un arquitecto que ve á regoneixe l'edifici; la seva dona, guapa y gelosa, acompanyada del marit d'una amiga ja entrada en anys que li porta ab segons fins; un altre amich de fora, viudo ab quatre filletas que son uns dimoniets; un estudiant que hi du la cambrera; el comissari de policia, qu'acut al escándol que's promóu, y encara d'altres.

Tota aquesta gent, preocupats cada hu ab sa deria, fugint els uns dels altres, topantse impensadament, equivocantse de quarto y de llit, originan una confusió tal, que ningú sab lo que fa, tothóm crida y esbalota, las donas se desmayan, las nenas riuhen y ploran, l'amo s'esparvera y ningú s'entén.

Tot això, complicat ab altres incidents que no acabariam may d'esplicar, crea una serie de situacions cómicas, ridiculas moltas d'ellas, que sobrevenen sense to ni so, inverosimils fins al absurdo, mes portadas ab tal vivesa y moviment, que l'autor acaba per emborratxar al públich d'alegria, fentlo riure á la forsa y fentse perdonar tots els atreviments, extravagancias y vulgaritats de qu'está l'obra farsida. Y'l públich té rahó al ésser indulgent, puig com l'autor no's proposa res més que fer riure, si ho logra, tots els defectes no son més que pecats venials.

L'obra, com tots els *vaudevilles*, pert molt traduhida. Sobre tot, aqui hont tothóm fa arreglos esmenant la plana als autors y tapant ab espessos vels lo que creuhen més ó menys escabrós. Nosaltres en aquesta qüestió som radicals: ó's traduheix integra l'obra, ó's deixa corre si es realment inmoral; mes falsejarla exposantse á que'l públich la rebutgi essent bona, es un atreviment que cap autor que s'estimi deuria tolerar.

En general, tant els traductors com els actors contribuheixen ab sa por exagerada, á que no sigui apreciat com se deuria un género teatral que, si bé dintre del art ocupa un lloch molt modest, té la virtut inapreciable d'alegrar un rato'ls esperits preocupats per las constants miserias de la vida.

Feta aquesta salvetat, de que no s'escapan els traductors y actors que'ns han donat *Hotel Severini*, dirém que'ls primers demostran coneixe'l género al emplear un llenguatje bastant viu y animat; en quant als actors y actrius, hauriam desitjat que, sens extremar la nota cómica (en lo qual varen estar justos), haguessin donat més vida, més relléu, més... esbojarrament á sos papers. Qui'ns va agradar més fou el senyor Palanca, y ho fem constar ab gust perque fins ara no haviam tingut més que motius pera censurarlo. El senyor Palanca es lo que podriam dir un actor exagerat; sempre busca l'efecte extremant la nota, y aquest afany es son principal defecte. Tal volta perque'l paper de Pinglet ja'n demana un xich d'afectació, li va sortir rodonet; peró es precis que tingui en compte que no tot son *vaudevilles*, y que la discreció y serietat son bases sobre las que deu assegurarse tot artista quals facultats no siguin tan excepcionals qué pugui abandonarse á ellas. Consti, peró, que la escena mimica del final del segón acte la va fer molt bé.

Celosa

Llògicament, fer un arreglo ó adaptació vol dir: conservar de l'obra original tot lo essencial, tot alló que per son interés y valor artistich la fa digna de ser coneguda, modificant lo accidental, lo que per diversas circunstancias se considera de escás interés, ó senzillament dolent. Prescindint de que sempre es sospitós é indica una certa petulancia això de que un senzill arreglador se converteixi en jutje, esmenant fins á cert punt la plana al autor, succeheix la majoria de las vegadas que un arreglo no es res de lo dit, sinó que, seduhit per una idea ó situació originals, un autoret l'agafa, talla á tort y á dret, afegeix ó treu personatjes, escenas y situacions, y modifica y transforma l'original de tal manera, que resulta un'obra nova que dificilment son autor coneixería. Y com que, casi en absolut, sempre l'autor té més talent que l'arreglador, també sempre'ls arreglos resultan molt, peró molt inferiors al original.

En tals condicions, se fa dificil judicar un'obra per l'arreglo que n'han fet, y un s'exposa á que paguin justos per pecadors. *Celosa*, per exemple, si hem de judicar per l'arreglo que diuhen ha fet un senyor Joan P. Lasane, es una comedieta de costums ab vistas al *vaudeville*, tonta, insubstancial, d'una monotonia y falta d'interés desesperants.

El tipo de gelosa exagerada qué's fa insoportable á son marit, els pares d'aqueixa

(matrimoni felis), els medis que usan pera reconciliarlos, el germá de la gelosa y'l pare de sa promesa, inglés estrambótich que busca gendre quina familia, de costums morigeradas, sigui garantia pera sa filla, y qu'arriba sempre en l'instant precís de tirarse'ls matrimonis els plats pel cap; el notari rural, la italiana desinvolta, els criats, etc., etc., tot es vulgar, adotzenat y manso. Res que demostri un xich de inventiva; fins la petita llissó de moral que's desprén de l'obra, resulta ignocenta per lo gastada.

¿Vol dir aixó que la comedia d'en Bisson sigui un disbarat? Si hem de judicar per l'arreglo, sí. Mes en Bisson es un talent cómich de forsa, y, sobretot, té una habilitat extraordinaria pera treure partit d'elements y circunstancias en sí poch interessants. Lo qual vol dir que originariament, *Celosa*, ja que nó una comedia original é interessant, podria molt ben ser una obreta entretinguda y alegra, que s'ha encarregat de *desarreglar* el senyor Lasane.

Tenint en compte'l poch relléu dels personatjes, no hi ha cap dubte qu'en conjunt la companyia Tubáu treu millor aquest género d'obras que cap d'altre. El tipo de gelosa *casca rabias* li va molt bé á la senyora Tubáu. El senyor Palanca, just; las senyoras Estrada y Valls y'l senyor Sánchez-Bort, massa *clomws*, y'ls demés bastant discrets. La presentació, regular.

EMILI TINTORER.

NOVAS

El *Diari de Catalunya* s'acredita cada dia més. Las circunstancias ó las conveniencias poden ferlo cambiar de nom, peró sos procediments son sempre'ls mateixos. Y es que, si bé no costa gayre disfressar els cossos, las ánimas se deixan veure quan menos convindria. Quan se deya un altre nom, solia posarse afónich al contestar á las réplicas que li valian els atachs que dirigia á determinadas personas ab veu tremolosa y prima com de tiple de capella; ara, últimament, ha demostrat que no es amich del soroll, quan no li convé. Ens insultá grolleramen, y nostra resposta fou ben clara, donant els noms dels que formém la Redacció de JOVENTUT; ells, guardant prudentment l'incógnit, sols s'atreveixen á fer una brometa de las sevas (bromas de salta-taulells). Francament, no sabém qué admirar més: si la seva falta de valor, ó la seva pobresa de ingeni. Ens agradaría saber quín es l'autor, ó'ls autors, d'aquellas *catilinarias*. N'hi ha que diuhen qu'es el director de la companyia, que va apendre aquell llenguatje á Madrid, quan va procurar que li despatxessin un expedient que ja fa pudó de florit; lo que'ns costa de creure, perque un *catedrátich* no usaría estil tan poch *académich*.

No pot ser tampoch un crítich molt famós que tenen, perque ell, com *professional*, no discuteix ab la *canalla*. Més aviat será un altre crítich que judica las obras musicals pel tamany de las partituras, y que calla quan sent els xiulets del públich ó'ls del ferrocarril de Fransa. Qui sab si l'empressari y'l *pallasso* de la *troupe*, aconsellats per algún *abonat*, han associat sas inteligencias! Voldríam sortir de dubtes; peró ben mirat tant se val. Qui més qui menos, tots son de la mateixa especie. Creyém qu'aprofitarán las ocasions que se'ls hi presentin pera donar alguna punxadeta; á las foscas, per suposat, perque no'ls hi convé ensenyar las caras, qu'espantarian á las *criaturas* com nosaltres. Peró nosaltres, que, com ells diuhen, som *noys mal educats y anémichs*, que no'ns fa por la llum y'ns convé'l sol per enrobustirnos, ja sabrém dir las cosas pel seu nom veritable. Y... fins á un altre dia.

—

Procedent de Madrid arribá fa pochs días á Barcelona nostre paisá l'afamat mestre compositor Amadeu Vives, que's proposa permaneixe aquí llarch temps preparant l'estrenó de sa ópera *Euda d'Uriach*, lletra d'Angel Guimerá.

—

Recomaném al senyor Bisbe de Barcelona que's dongui una passada per la plassa del Teatre y contempli la fatxada del Principal corretgida y aumentada per la empresa del cinematógraf heliógraf. Quan l'hagi vista, estém segurs que cridará als canonjes que forman part de la Junta del Hospital de la Santa Creu, y'ls donará una fregada d'orellas, per haver consentit aquella asquerositat. El que restaura monuments no pot permetre que s'empastifin fatxadas.

Lo que dihém dels trastos de la fatxada res té que veure ab l'espectacle de dins. La empresa del nou cinematógraf presenta varias vistas notables per sa novetat y perque, en general, s'hi nota molt poca oscilació.

—

S'ha constituhit á Lleyda una nova societat catalanista baix el titul de «Associació Catalunya», havent solicitat son ingrés en la *Unió Catalanista*.

Li desitjém molts anys de vida, y fe y constancia en bé de la Causa.

—

Ha tornat á encarregarse de la direcció literaria del periódich nostre estimat company en Lluís Via.

—

Publicacions rebudas:

El drama en quatre actes y en vers, de don Joseph Ciurana y Maijó, titulat *Lo Pirata*,

que's va estrenar el passat desembre en el teatre de la Congregació de Sant Lluis Gonzaga, de la parroquia de Sant Francisco de Paula.

El monólech *¡¡Pobre mare!!* de don Joseph Pujadas y Truch, estrenat ab éxit en el teatre Circo de Masnou, el passat mes de maig.

El primer número de la revista enciclopédica *El Mosaico*, ab la qu'establím el cambi.

El prospecte de *La Calandria*, setmanari qu'apareixerá'l primer del vinent juliol.

—

Advertím á nostres lectors y als coleccionistas que'ns demanan exemplars del número 1, que aquest está agotat y no podém servirlos. A petició de varis aficionats que desitjan tenir complerta la colecció de JOVENTUT, hem obert una llista dels senyors que vulguin dit número; quan hi hagi'l nombre suficient, en farém una nova tirada. Del antecedent y dels nou primers ne quedan molt pochs exemplars.

—

Aquells de nostres suscriptors que donguin avís á l'Administració, rebrán sense aument de preu el periódich en els punts ahont estiuhegin, ja sían de Catalunya ó del Extranjer.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

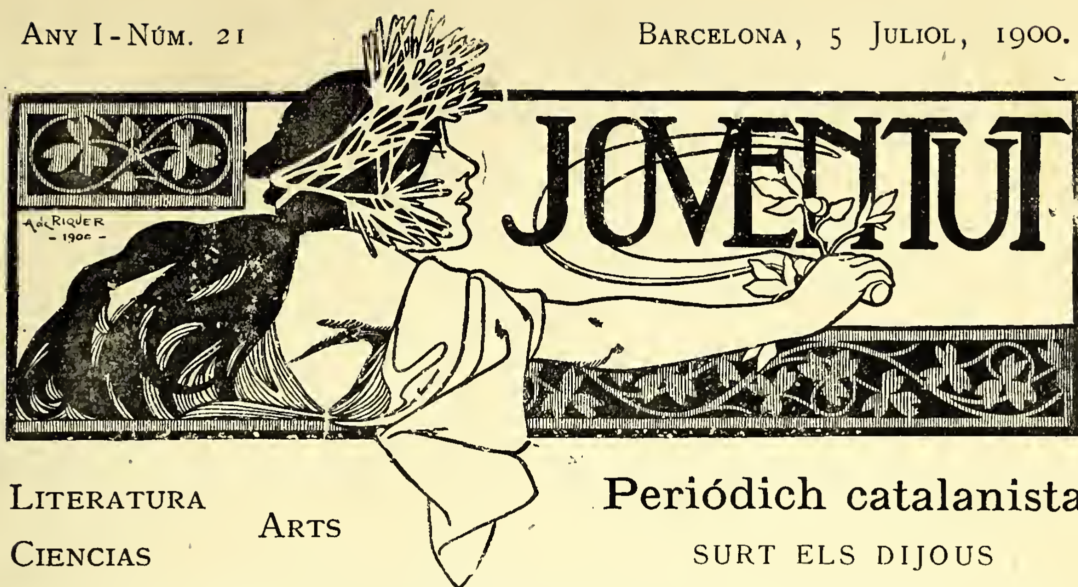
Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fí d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

ANY I - NÚM. 21 BARCELONA, 5 JULIOL, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

LA TORRENTADA

En la plana tot es pobresa, tot respira miseria. La sequedat fa anys esterilisa la terra. Els pagesos no poden cuydarla per manca de recursos, y ab prou feynas ne viuhen; tan sols empenyantse fins al coll poden sembrar. Las pregarias que s'han fet no tenen fi ni compte, mes la natura impassible é inmutable no ajuda á'n aquella terra que sembla malehida: sols alguna petita pluja cau d'en tant en tant y no serveix més que pera revifar un xich las plantas que creixen esquifidas y donan raquitichs productes. El riu qu'avans baixava gros y donava vida á las plantas, avuy está sech; els molins que á sas voras hi havía, ja no trevallan, y prompte caurán per l'acció del temps y'l descuyt de sos amos. Fins els arbres del bosch s'assecan poch á poch... Els pagesos quan la terra era rica sols procuravan pel dia, sense preocuparse del demá, y no adobaren sas terras, ni menys posaren en práctica'ls nous avensos cientifichs; s'havían estancat, y avuy ne troban las conseqüencias.

Ja fa días y días que un núvol estrany trenca'l color uniforme del cel, apareixent cada matí á la sortida del sol pel cantó del Nort. Petit al primer jorn com un borrall de cotó, ha anat creixent fins á entelar casi tota la volta blava. Son color era blanquinós als primers días, y ha anat enfosquintse fins á parar en un negre trist y sinistre, rodejat d'un vermell de sanch.

Un matí, á l'hora en que'ls trevalladors descansavan, fadigats de sa inútil tasca pera fer altre cop productiva aquella terra avans tan rica, el núvol tapava'l sol per complert, donant á la plana un fort to cendrós. En las caras dels pagesos s'hi sentía la por, la intranquilitat; y tot sovint giravan els ulls vers aquell núvol com preguntantli qué faria, quína era sa tasca, quína fora la senyal que deixaría de sa visita.

Pel camí vehinal passava un vellet que pera caminar necessitava'l apoyo d'un fort gayato.

—Bon día, — digué.

—Bon dia, avi, — li contestaren. — Y donchs, ¿qué será això, aquest núvol tan estrany? ¿Porta pluja, pedra, ó qué?—

Y'l vellet s'aturá, y mirá al cel llarga estona.

—Qui sab, Mare de Deu! Qué os puch dir jo, pobre de mi! No ho entench! El cel es ben estrany, y m'espanta; may l'havia vist igual. Ara recordo que, fa molts anys, quan jo era petit, mon pare'm contava que un núvol estrany sorti pe'l cantó del Nort, que'l núvol aná creixent de jorn en jorn, fins arribar á tapar tot el cel .. Y quin color més lleig diu que tenia! Negre al mitj y vermellench á las voras, feya por! Un dia, quan tothóm estava ja á la feyna, comensaren á caure gotas; res, una gotellada com qualsevol altra; y sense més ni més, el riu, que té las fonts als Pireneus, y que baixava buyt, vingué ab gran crescuda; tant, que no podent contenir las ayguas, sortiren aquestas de son llit y comensaren á estendres per la plana; y cada cop pujavan més amunt, fins á taparho tot. Semblava'l mar! Cóm corrian! Tot ho arrasavan: arbres, plantas, casas... Els homes qu'eran al camp foren arrossegats, y's sentian sos crits demanant auxili. Lluytavan desesperats, mes la lluyta era inútil, y sos cossos anaren riu avall, fins perdres qui sab ahónt.

Las casas vellas del poble, moltas de novas que no eran gayre reforsadas, y la casa de la Vila hont hi havia'l Batlle del rey, caygueren per la forsa de las ayguas, y la corrent va endursen sas despullas. Fins la Parroquia, nostre sant temple tan fort y ferm, va esquerdarse. Y quina esquerda, Deu meu! May més s'ha pogut tapar bé..... Dias després, quan las ayguas baixaren, van poder sortir del poble'ls que quedavan y veure la destrossa qu'havia fet el temporal. Del poble sols la meytat de las casas estavan dretas, y moltas no eran pas massa fortas; en la plana res: tan sols els arbres més joves, qu'havian pogut doblegarse al passar la corrent, estavan drets; no's veyan més qu'arbres arrencats, enderrochs de casas, cossos de morts... Al assecarse per complert las ayguas y'l cel tornar á serenarse, vegeren que'l riu ja no baixava vuyt, sinó que portava aygua tranquilament, com si res més hagués fet des qu'existia. Y no os creguéu: aqui va ploure poch; la pluja forta va ser allá dalt. (Y senyalava al Nort.)

D'allavors, la terra torná á ser rica. Havia sigut ben assahonada, y ab las ayguas del riu se pogué regar casi tota la plana. Altre cop anaren els molins, y la miseria s'acabá. Els pagesos prompte benehiren aquella torrentada, sense recordarse de las victimas qu'havia fet.—

El bon vellet callá y torná á mirar al cel, ab certa joya en els ulls.

—¿Y quán va passar aixó, avi Joan?—li preguntaren.

—Veuréu, fa molts anys; avans de venir jo al món... Mes tart, passats uns trenta ó quaranta anys, el riu torná á secarse poch á poch, las plujas cada volta eran menys freqüents y més petitas, y la plana comensá á empobrirse, fins arribar á la miseria d'ara...

—Casi, casi convindria un'altra torrentada — digué'l més jove de tots.

—Calla, ximplet!—li contestaren els altres. — Sempre serás boig!—

Y'l bon vellet, tot mirantse'l cel, deya en veu baixa:

—Me sembla que ja s'acosta!—

Y'l núvol anava creixent, creixent, y son color era cada cop més negre.

Trinitat Monegal.

VINDIQUÉM LA NOSTRA CAUSA

Es molt comú entre la gent del centre lo considerar á Catalunya com un poble de fabricants, hont ningú sent, hont ningú té altre ideal que la pesseta. Per ells, el catalá es el Pepet egoista de *La loca de la casa*, ab tota la cruesa ab que'l concebí en Pérez Galdós. Y, si estudiém la qüestió á conciencia, hem de regoneixe que tenen un xich de disculpa.

En efecte: desgraciadament, qui domina avuy á Catalunya es la classe industrial; d'ella'n surten la majoria de *nostres* diputats, d'ella'n surten aqueixas comissions *catalanas* que ab tanta finura saben rifarse'ls prohoms de la politica; aqueixos diputats y aqueixas comissions que, si callan com morts (ó parlan com ignorants), quan senten atacar nostra llengua ó nostras aspiracions regionalistas en general, s'irritan y cridan en quant se tracta d'impostos, ó d'arancels, ó de qualsevulga altre punt que directa ó indirectament els hi afecti la butxaca. Y com qu'aquestos son els únichs catalans que coneixen á Ma-

drid, á tot el poble catalá l'han tallat pel mateix patró.

Això, si bé es disculpable fins á cert punt, no ho es pera qui raciocini un xich, per poch que sía; que no tots els francesos son estanya-paellas, ni tots els italians fan ballar monas. De que alguns catalans sían egoistas, no es llògich deduhirne que Catalunya sia un poble d'usurers. La historia catalana s'encarrega de demostrar tot lo contrari; Catalunya, un cop conquistadas Valencia y Mallorca, pogué ferne dugas esclavas y'n feu dugas germanas; la insurrecció patriótica del comte de Pallars, la guerra en defensa del príncep de Viana, el siti inmortal de Barcelona en 1714, y altres innombrables fets gloriosos de nostra historia, demostran qu'en tots temps el poble catalá ha tingut en molta més estima'ls interessos morals de sa patria que'ls interessos materials.

Mes la equivocació principal dels no-catalans es l'atribuhir á'n aqueixa classe industrial l'actual moviment catalanista. Res més equivocat. Qui tal cregui, demostra que ni coneix nostra burgesia, ni coneix el Catalanisme. Nostres burgesos no serán catalanistas mentres puguin vendre una pessa de roba á Castella; nostres burgesos no son catalanistas perque no'ls convé indisposarse ab el centre, que per ells es una especie de taller d'arancels á la mida; nostres burgesos no son catalanistas perque es impossible que's barrejin l'oli y l'aygua, perque'l Catalanisme, per ara, es una causa que sols proporciona sacrificis y dispendis, essent incompatible, per lo tant, ab una gent que tan sols mira las cosas desde la caixa de caudals; nostres burgesos, en general, no son catalanistas, perque las causas históricas originarias de nostras doctrinas y las modernas teorias de la ciencia politica que proclaman las excelencias del regim autonómich, son inaccessibles per aquells cervells quina única font de coneixements es la prempsa periódica. El moviment catalanista es degut á la *Ideocracia* de nostra terra; es degut als poetas, als escriptors, als artistas, als filosops, als homes de cor y als homes de ciencia en general. Negar això, es desconeixe la historia de totas las revolucions; negar això, es voler cloure'ls ulls á la realitat.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ.

SABIS DEL MEU TEMPS
Ó
LA PERRUQUERÍA DEL MORENO

QUADRET EN UN ACTE, ORIGINAL DE

M. URGELL

Al bon amich y refinat colega en Jacinto Capella.

PERSONATJES

SENYOR BADÍA, *propietari. Bon regent, bon semblant, bona panxa, paraula fácil. 50 anys.*

SENYOR RIERA, *desocupat jubilat, bon marit; salut pera vendre. 50 anys.*

EL SENYOR DON PAU, *catedrátich, académich, estétich y sabi d'aquells que's deixan els cabells, la barba y las llantias á la levita; ulleras platejadas y barret suhat. 60 anys.*

FADRÍ 1er. *Com tots els fadrins. 19 anys.*

FADRÍ 2on. *Id. id. id. 17 anys.*

—

La escena representa una barbería del carrer Ample de Barcelona. Son las deu del matí.

Any MDCCCLXX.

—

(Avans de comensar, dech advertir als que's creguin aludits, que de cap manera he tractat de ridiculisar personas conegudas, y sí sols de dar color local á una época en que abundavan las milocas.)

—

ESCENA PRIMERA

FADRÍ 1er, *ab un diari á la má;* FADRÍ 2on, *acabant d'endressar;* SENYOR BADÍA, *llegint el Brusi.*

FADRÍ 1er. — Y donchs, ¿que no afeytém avuy, senyor Badia?

SR. BADÍA. — Ja van tres. Si m'ho tornas á

preguntar, te clavo una clatellada. *(Segueix llegint el Brusi.)*

FADRÍ 1er.—Dassimuli. Jo ho deya...

FADRÍ 2on.—Calla, home, que'l destorbas. Ves, mira qué fan al tayatro Principal.

FADRÍ 1er.—*Flort d'un día* y *Espinas d'una flort.*

FADRÍ 2on. —¿Que son fortas?

FADRÍ 1er.—Pas gayre; el galán está animorat, y desprès sempre enrahonan.

FADRÍ 2on.—¿Y al Circo?

FADRÍ 1er.—Vajám, espérat. *(Llegint.)* Tayatro del Circo Barcelonés. Ahoy lunes, á benefisio del público. El aplaudido drama en seis actos y dies cuadros titulado *Don Álvaro ó la fuersa del si-nó.* Ma noy! Aquesta sí que es forta. Hasta hay han desafios y tot!

ESCENA II

DITS; SENYOR RIERA, *deixant sombrero y bastó.*

SR. RIERA.—Bon día tothóm.

FADRINS 1er Y 2on.—Buenas.

SR. BADÍA.—Deu lo guart, senyor Riera; se'l saluda.

SR. RIERA.—Igualment, y cordialment.

SR. BADÍA.—Vosté sempre tan oportú.

FADRÍ 1er.—¿Qué hem de fer, senyor Riera?

SR. RIERA. — Afeytar, home; ¿que no ho sabs?

FADRÍ 1er.—Quan sigui servit. *(El senyor Riera s'hi asséu).* Vaya, vaya! El senyor Riera! Ja l'anyoravam. Vaya, vaya!... Comensa á fer calor... peró corra fresqueta... *(Tot ensabonantlo).* Sí, senyor, si... ¿Y qué'ns conta de nou?

SR. RIERA.—Per ara... tot es vell.

FADRÍ 2on.—Bona!

FADRÍ 1er.—¿Ha vist els prussians quins manos? ¿Qué hi diu, senyor Riera?

SR. RIERA.—Que si, que si.

FADRÍ 1er.—Diu qu'han fet d'alló més presoners, y dallonsas, á n'als francesos. ¿No es veritat, senyor Riera, que vosté va dir que un diari deya que diu qu'ara...

SR. RIERA.—T'esplicas com un gall d'indi.

FADRÍ 2on.—Bona, bona, senyor Riera!

SR. RIERA.—¿Que'n parla'l *Brusi?*

SR. BADÍA.—Poca cosa; peró's veu qu'aquests mestres no dormen, y'ls francesos se'n farán deu pedras.

SR. RIERA.—¡¡Fort!!

SR. BADÍA.—¿Veu? Aixó'm proba lo que jo vinch dihent y he sostingut tantas vegadas. Creguim, senyor Riera: l'home es el sér més estúpit d'aquest planeta.

SR. RIERA. — Gracias per la part que'm toca.

SR. BADÍA.—Fassim el favor de no darse per aludit. Vosté sab que parlar de tothóm equival á no parlar de ningú. Consti, donchs, qu'ara parlo en hipótessis, y permetim la frase.

SR. RIERA.—Si don Pau el sentia...

SR. BADÍA.—Me daria la rahó, no ho dubti.

SR. RIERA.—Aixó seria *lo que tasase un sastre.* Don Pablo es tot un catedrátich y acadéimich ilustradissim, tan prudent, tan discret tan...

SR. BADÍA.—Si'l conech! Ahir mateix el senyor Batlle, que sent per don Pau una especie de fanatisme religiós, referintse á las classes obreras y al decandiment moral é indiferencia contagiosa que imperceptiblement va minant ab escandalós cinisme las respectabilísimas quant pertinents y escabrosas facultats intelectuals...

ESCENA III

DITS; DON PAU

D. PAU.—Buenos días, señores.

SR. RIERA. — Oh! Oooooh!!... Señor don Pablo!!!

SR. BADÍA.—Buenos dias, don Pau.

SR. RIERA. — Quánt temps sense tenir el gust de véurel!

D. PAU.—Gracias!

SR. RIERA.—Arriba precisament en el bon punt en qu'estavam dihent mal de vosté. ¿No li han xiulat las orellas?

D. PAU.—No senyor; no m'ha xiulat res.

FADRÍ 2on.—Bona!

SR. BADÍA.—Si't torno á sentir dir *bona*'t clavo una clatellada.

FADRÍ 2on.—Bé, jo ho deya... ¿Qué hem de fer, senyor don Pau?

D. PAU.—Arreglarém la barba. *(Assentantshi).*

FADRÍ 2[on].—¿Y tallar els cabells?

D. PAU.—Un poquet com sempre.

FADRÍ 2[on].—Qu'estiguin bé.

D. PAU.—Justament. (*Pausa*).

SR RIERA.—En demés, parlavam dels prussians.

SR. BADÍA.—E incidentalment, y per referencia, del home; de la *entitat home*, més ben dit; d'aquesta colectivitat...

SR. RIERA.—Que vosté's permet calificar ab severitat no del tot justificada.

SR. BADÍA.—Sí, senyor, sí; no me'n retracto; de colectivitat estúpida, tan estúpida com perversa y sanguinaria. Y si no, diguim, don Pau, y permetim la pregunta: ¿coneix vosté, ha trobat may en cap llibre, ni pergamí, per primitiu que sigui, altre animal més que l'home, á qui s'hagi ocorregut inventar pólvoras, canons y máquinas pera destruhirse y aniquilarse mutuament?

D. PAU.—¡Hombre! ¡Hombre! ¡Hombre!

SR. BADÍA.—Y si agafém la qüestió á la inversa, seguint pas á pas la seva tramitació (permetim la frase) trobarém que durant els primers temps, necessita ja caminadors, gorra de cop y molta paciencia per apendre á caminar malament; plats, culleras y forquillas pera menjar pitjor; y si vol parlar com una persona, ja pot amanir llibres, buscar mestres, colegis y...

SR. RIERA.—Sí, senyor; mes en cambi'ls irracionals...

SR. BADÍA.—Els irracionals, apenas nats, se la campan, s'emancipan, parlan y s'entenen sense menester mestres, ni gramáticas, ni retóricas.

SR. RIERA.—Y jo li pregunto: Per compondre aquestas gramáticas y retóricas, y per inventar aquestas máquinas que tanta por li fan, ¿no's necessita una inteligencia que sols l'home ha demostrat tenir? Per altra part, y ara si que'm sembla que l'atrapo. Diguim; ¿Qui cassa'ls aucells? ¿Qui pesca'ls peixos del fons del mar? ¿Qui domestica las fieras? ¿Qui domina'ls elements y fins fa creure al llamp com autómata inconscient? Y segueixo preguntant: ¿Qui ha concebut el punt matemátich, la eternitat, l'infinit, y fins la idea d'un Deu qu'está per demunt de tot lo incomprensible?

SR. BADÍA.—Prou! Ja ho crech! Quan aquest home's diu Gutenberg, ó Victor Hugo, Copérnico ó Napoleón, Carlo Magno ó Carlos V, sí senyor, no té cap dubte: es l'amo del món, el rey de la creació, tot lo que vosté vulgui; peró aqueixos son sers excepcionals, y vosté sab perfectament que la excepció proba la regla.

SR. RIERA.—Alto, senyor Badía. No'ns precipitém y parlém á pams. Ante tot dech ferli notar que pera portarli la contraria no'm cal recorre á personalitats históricas é indiscutibles.

SR. BADÍA.—Donchs, fora d'aquestas personalitats...

SR. RIERA.—Permetim. Fora d'aquestas personalitats, tenim á cada pas moltissims artistas, literats, oradors...

SR. BADÍA.—Sí senyor; perfectament, convenidos; més com tots aquests que vosté cita no arriban al hu per mil de lo que'n dihém racionals, resulta una inmensa majoria d'imbécils, que naixen, viuhen y moren com tants y tants insectes inútils, enfadosos y fins perjudicials.

SR. RIERA.—No tanto, no tanto, senyor Badía! Y recordis que vosté té fills, germans, familia.

SR. BADÍA.—A poch á poch, senyor Riera: no retrayém el parentiu. D'altre modo la discussió no seria possible. Atenemse única y exclussivament á la majoría anónima, y permetim la frase; á aqueixa majoria estúpida y rutinaria que de generació en generació deixa passar anys y anys, fent y dihent tots lo mateix, per fals y mentida que sigui. Verbi gracia: ¿quántas vegadas haurá sentit á dir: «*axís ho hem trobat*, *axís ho hem de deixar?*» Sense reparar qu'en aquest món tot evoluciona y cambia de tal manera, que'ls qu'anavan á peu acabaren per anar á cavall, que del carro y de la tartana passaren á las centrals, ómnibus, tranvias, vapors, etc., que de las teyeras vingueren els fanalets d'oli, després el petrolí y el gas, y qu'aqueixos dímonis d'inglesos ja parlan de la electricitat, van repetínt á pesar de tot y com una máquina: «*Axís ho hem trobat*, *axís ho hem de deixar*» ¿Vol més exemples? Donchs, bueno: figuris vosté que té lloch un eclipse de sol, ó de lluna, ó de rabes fregits; ja pot contar que á cada pas li preguntarán: «*Qué me'n diu del eclipse?*» Que plou: «*Qué me'n diu d'aquest temps?*» «*No me'n parli*»—respón l'altre; y

allavoras en parlan, convenint aquell parell d'imbécils en que, si alló dura,'s tornarán granotas. Que som al estiu: «*Quína calor!*» Que ve l'hivern: «*Quín fret!...*» Y passan la meytat del any dihent que'l día s'allarga, y l'altra meytat extranyantse de que s'escursi. Y si té la desgracia d'habitar en un poblet ó capital de provincia, ja's pot amanir, puig no sentirá més que: «*¿Ja ha esmorsat?*» «*¿Ja ha dinat?*» «*¿Ja ha sopat?*» Y aixís passan els dias, y'ls mesos, y'ls anys, de generació en generació, desde'l pare Adám, que ja li dich jo que's va ben lluhir!

Sr. Riera.—Senyor Badía, vosté té molta lletra menuda.

Sr. Badía.—Lo que jo tinch son anys, y desenganys, y experiencia. (*Pausa.*)

Sr. Riera.—Y... ¿qué hi diu á tot aixó'l senyor don Pablo?

D. Pau.—¡Hombre! ¡Hombre! ¡Hombre! (*Aixecantse majestuosament, continúa:*) Parla'l gran llibre: Ignorancia afirma; ignorancia nega; ciencia dubta. *Stultorum numerus infinitus est.*

Sr. Riera.—Y ara, ¿qué hi diu á n'aixó'l senyor Badia?

Sr. Badía.—Que si, que si, que si! Mes, respectant el seu llatí, y respectant aquesta ignorancia ó sabiduria humanas, vosté, senyor don Pau, ¿qué opina?

D. Pau. — ¡Hombre! ¡Hombre! ¡Hombre! (*El senyor Badía y'l senyor Riera esperan la contestació estirant el coll, obrint els ulls y allargant las orellas; els fadrins treuhen la llengua. Don Pau, després d'assegurarse las ulleras y tossir casi imperceptiblement, ab to solemne y misteriós murmura:*) La naturalesa... la sabia naturalesa... ja sab lo que fa... Y quan aixís ho ha fet... ben fet estará.

(*Saluda, y ab pas grave y majestuós, desapareix en mitj d'un silenci tan imponent, qu'equival al aplauso irrefutable d'aquell senzill auditori; fins que'l senyor Riera, ab noble entussiasme, esclata:*)

Sr. Riera.—Es un gran home! Quína senzillesa! Quína modestia! Quína erudició! Y... quánta ciencia!

Sr. Badía.—Sembla! Sembla! Sembla!

Fadrí 2^{on}.—Bona!

Sr. Badía.—Pafff!! (*Ab la má. Clatellada*).

Fadrí 2^{on}.—Ay!

Sr. Badía.—Tornahi.

(*Entre tant el teló va baixant poch á poch, com tement desvaneixe aquell ambient de sabiduría*).

COSAS DEL LICEU

II Y ULTIM

Els senyors que componen l'actual Junta de Govern del Gran Teatre mereixen en sa personalitat privada tot nostre respecte y consideració; mes desde'l moment que desempenyan cárrechs dins d'una corporació que té carácter públich per sa influencia en el que deuria ser primer centre artístich de Barcelona,'s fan acreedors á las censuras que sa desatinada gestió fa brollar de tots els llabis.

Si'ls esmentats senyors tinguessin concepte de la serietat que requereix l'exercici de tot cárrech, faria ja molt temps que l'haurian dimitit. Els autors d'aquell *famós* projecte de reformas que ab tant d'empenyo volían fer surar y ab tanta fermesa fou rebutjat per la Junta General del mes de mars, havian de presentar sa dimisió en l'acte d'aquella descomunal derrota. Aixó es lo serio, lo decent, lo digne, lo que's fa quan els cárrechs s'ocupan pera cumplir un dever y no pera satisfer la propia vanitat.

Pero sembla que don Joseph Milá y Pi y'ls seus companys de Junta, no van ser d'aquest parer quan després d'aquell paper tan ridícul seguiren ocupant sos llochs. ¿Quin interés podían tenir en aquesta continuació? ¿Quins *móvils* ocults els empenyian? No hem trigat á veureho. Han volgut ferse célebres en mitj de tantas y tantas nulitats com per dits cárrechs han desfilat, y á fe qu'ho han conseguit per complert.

La Empresa, mirant sempre exclussivament pel seu negoci, presenta una proposició qu'está en plena contradicció ab el contracte d'arrendament del Teatre y que á primer cop de vista's veu ja ben clar que's dirigeix

á obtenir un notable estalvi en els gastos. Qu'en la temporada d'hivern se donguin seixanta dugas funcions d'ópera en lloch de cinquanta, ve á representar poca diferencia de més en el gasto, puig ja sabém cóm las arregla en Bernis aquestas cosas: tot es qüestió d'enjegar quatre *Bohèmes* més, quatre *Manons*, y quatre de qualsevol altra ximplería per anar tallant els dotze fulls dels talonaris dins del mateix número de quinzenas, ó d'una més á tot estirar. Y per suposat qu'aquestas funcions las despatxarán els cantants de quarto'l rengle que nostre empressari lloga á preus irrissoris per tota la temporada, puig els *divos* qu'ab lletras de metro enlluhernan al públich en el cartell d'abono, ja sabém que venen sempre per quatre ó sis funcions, quan no'ns els quedan á deure. Y per mi, ni may que vinguessin.

En cambi, la supressió de la temporada d'ópera de primavera es d'una capdal importancia pera la butxaca de la Empresa. No es poca la diferencia entre estirar per dotze funcions més una temporada, y deixar de darne vint en l'altra! Y precisament la de primavera, qu'es quan venían els artistas de preu, per trobarse més en vaga que al hivern, y quan el teatre acostumava á estar sempre més brillant, tant pel menor número de funcions com per la bonansa de la estació.

¿Es una compensació á tot lo dit l'oferir una companyia dramática extranjera? Per lo que respecta á la part material, basta recordar els preus económichs á que's pot contractar una companyia italiana, fins al punt de que, á tres pessetas la butaca, ne guanyaren molts milers els que contractaren á la Mariani pera'l teatre de Novetats. En quant á la part artística, ¡quin efecte més desastrós ha de produhir avuy dia una companyia de declamació en el GRAN Teatre del Liceu! Bé va escarrassarse en Milá y Pi pera convencens de las moltas ventatjas que'n treuríam, de la gran acusticitat del Liceu, y de que aixis va inaugurarse dit teatre! Aquells eran altres temps, senyors accionistas del Liceu. Llavors unas bonas tiradas de versos, ab els corresponents *latiguillos* intercalats, feyan per complert las delicias del públich, que no's preocupava de res més. Avuy la escola realista ha suprimit els crits declamatoris, avuy se parla tal com se sent, y'l públich no va al teatre sols á escoltar l'obra dramática, sinó també á véurela viure, encarnada en els personatjes. Ara vegin si tot aixó's pot apreciar degudament desde'ls cinch pisos de las *Arenas* del Pla de la Boqueria.

Per altra part, no pot haverhi una proposició que més se contraposi á las costums d'aquella casa. ¿Cóm s'ho farán els concurrents á las funcions de drama per armar aquellas tradicionals tertulias de la platea, aquellas xerramecas dels palcos y aquells esvalots dels tranquils del tercer pis? Tot aixó ab la música va molt bé, perque'l *soroll* ho tapa tot, peró ab representacions de vers es bastant més difícil, á menys que com á companyia dramática'ns portessin la *troupe Onofri*, que llavors sí que ningú'ns privaría de sentir la lletra. Y qui diu de la *troupe* esmentada, pot dirho dels putxinelis dels *Quatre Gats*, que també'n fan de dramas en una pila d'actes, y fins trevallan millor que la majoria dels cómichs de carn y ossos. Y si no, al temps, puig ab la proposició aprobada queda oberta la porta á tots els abusos, y no fora cap extranyesa trobarnos qualsevol día ab una companyia de *titellas*.

De moment, com a *titellas* ja tenim als senyors que componen la Junta, puig en Bernis aquesta vegada (com sempre) els ha fet ballar á tall de verdaders ninots. Repetim, pera fixar bé nostra actitut, que com á personas privadas els hi reconeixém tota la honradesa y bona fe que vulguin, peró en quant entran en funcions com á vocals del Liceu, la cosa ja varía d'aspecte. La primera ventatja d'aquests cárrechs es que vesteixen molt, peró molt, es á dir, que serveixen per afalagar la vanitat dels que ab tanta ignorancia com presunció s'han fet elegir. Per altra part, proporcionan als que'ls ocupan una pila de *ganguetas*, qu'aviat descubreix tot el que va als ensaigs ó freqüenta l'escenari. Quántas vegadas hem vist á tal ó qual senyor de la Junta de Govern fent els honors de la casa á la tiple ó á la contralt mitj á las foscas en els palcos de platea, en lloch d'escoltar atentament l'ensaig desde las primeras filas pera rebutjar tot alló que no fos de lley, en us del cárrech que desempenya! Y quántas vegadas se'ls troba dins del escenari molt capficats ab l'estudi de la reforma del cos de

ball! Molt més indispensable trobém la reforma dels coros, sobretot el de donas; peró com las pobretas son tan lletjas, ningú s'ocupa d'ellas. Naturalment que quan algún vocal se proposa fer *vocalisar*, es á dir, probar la veu á alguna artista de categoria, el camí no es tan planer, peró per aixó está l'empressari, que, tractantse d'un dels seus protectors, se sent artista per executar la *introducció* y fins els *acompanyaments*.

Heus aquí cóm la Empresa sab captarse las simpatías pera quan hagi de preparar una de sas acostumadas *martingalas*. Peró hi ha més encara, y es lo relatiu á la manera de recullir vots. Tractantse dels vots de propietaris *inofensius*, com son las viudas y'ls menors (que d'uns y altres n'hi ha bastants entre'ls accionistas), fácilment se'ls conquista'l vot per un amich del empressari, que la major part de las vegadas es un mateix dels senyors de la Junta que tenen *interés* en la votació. Ara tractantse de personas *de cuydado*, el vot se compra. Semblará mentida aixó de que tot un propietari del Liceu se vengui'l vot, peró ¿no's venen la localitat y fins la entrada (dugas pessetas) el dia que no hi van? No volém dir, precisament, que's paguin cinch ó deu duros per cada vot, peró hi ha *compensacions* equivalents, y aquestas compensacions se fan per medi dels carnets d'entrada, dels preus d'abono, dels drets de timbre y altres semblants. Cada propietari de palco no té més que una entrada, havent d'adquirir las altras al menys al preu d'abono, que resulta á vuyt rals. Donchs, sápigan tots qu'en la Contaduria del Liceu se'n regalan molts de carnets d'abono d'entradas als propietaris *adictes*, y per aixó'ls vots favorables á la Empresa surten casi sempre dels palcos. No'ls hi volém contar á tots, naturalment, puig personas decentíssimas figuran en la llista de propietaris; peró que n'hi ha molts y molts, es ben cert. Y quan algún dels propietaris d'*upa* ha d'abonar á la Empresa un palco per una *amiga*, figúrinse llavors si s'entendrán fácilment l'empressari y'l propietari que li trevalla las votacions. Fins pot donarse'l cas de considerar l'amiga y l'abono com dugas unitats equivalents, y repartirselas com á bons germans. De bruticias semblants demáninne tantas com vulguin, que no'ns cansariam de contarne.

Que molt de lo afirmat es difícil de probar, bé ho sabém, peró n'estém tan certs, hi ha referencias tan verídicas y datos tan positius, comprobats per la propia observació, que no titubejém un moment en ferlos públichs en vista del camí que pren aquella casa. Y tot aixó es fill en gran part de la voluntat del actual President, d'aqueix senyor Milá y Pi tan *reputat* als ulls de tot Barcelona, per ser un dels ciutadans que més papers ridículs han fet. Proba'n ténim en sa inolvidable gestió de l'Alcaldía y sa *triomfal* sortida d'ella. Proba també en l'apoteossis d'en Dato, y en la *ovació* memorable que obtingué al presentarse junt ab ell en el Liceu. Y proba, per últim, proba gravíssima, en la qüestió de la quiebra del carril de Fransa, en que'l senyor Milá y Pi, després de presentarse en la Junta d'acreedors á fer la defensa d'aquests y prometre com advocat de la Companyia d'Alacant que *portaría á presidi* als causants de tants desastres, al poch temps pactava ab aquests, venentse á ells per un cárrech de vocal en el Consell d'Administració, es á dir, á cambi de QUATRE MIL DUROS anyals. Els acreedors quedaren penjats, peró'ls que portaren el negoci deurían haverho sigut.

Persona, donchs, d'una conducta pública tan *intatxable* es la que ocupa la Presidencia de la Junta del Liceu. Figuris el lector si, al costat de lo avans relatat, ha de serli cosa de poca importancia'l fer un *pastel* ab l'empressari per afavorir sos interesos. Y'l *pastel* ha sigut fet, y'ls demés individuus de la Junta (que llealment coloquém molt per sobre d'en Milá y Pi), han sigut prou tontos pera deixarse seduhir per aquest, y'ls propietaris de palcos ho han sigut per ell y per l'empressari á la vegada, en virtut de las consideracions *anteriormente expuestas*.

Creyém haver cumplert nostra paraula de parlar ab tota franquesa. Tan gran com aquesta es nostra bona fe, y en totas las qüestions que se'ns presentin estém disposats á combatre per la causa del art y de la justicia en general, desenmascarant á tanta gent hipócrita que per deixadesa dels homes honrats s'ha apoderat dels llochs més principals en aquesta podrida societat.

JOAQUÍM PENA.

POMPEYA (1)

El *Forum* ha enmudit. El Temple d'Isis
es tancat y barrat, com el de Júpiter.
L'aygua reposa en las marbrosas thermas.
Per las rengleras de columnas dóricas
dels sumptüosos peristils y pórtichs,
com un infant enjogassat, serpeja
l'oreig tot sol. Las espayosas vías
son rius aixuts, y alabastrins sepulcres
els atris recerats.
Pompeya es fora.

Tot es silenci en els jardins. En ritme
dols y suau els brolladors degotan,
y'ls muts xiprers, com filosophs pensívols,
guaytan tots sols els roserars encesos
de Mileto y de Pest.
Salmeja'l Sarno; (2)
veu de sa tomba la blavor; tremola,
y en son sí neguitós s'hi desdibuxan
las columnadas y'ls frontons eròtichs
dels palaus encantats en sas riberas.

Sense pastors els anyellets s'aclofan
pel prat verdós, com escampall de perlas
en coxí esmeragdís, y'l só planyívol
s'ou de la esquella d'un marrá...

Confosa,
pels plechs del ayre una cridoria oneja...

Pompeya, hónt ets? ¿Hónt t'has ficat? No't trobo,
y't sento'l pols, que febrosench batega...
Regina del plaher, superba, impúdica:
¿Ahónt tens ton pretor, edil y cónsuls,
els senadors, els magistrats y'ls guardas,
els victimaris, sacerdots dels temples,
de ta noblesa'ls cavallers y damas,
lliberts y esclaus, y gladiadors y poble?
No'ls veig enlloch, no'ls veig...

L'Anfiteatre
aquesta tarde, bramulant feréstech,
se'ls ha engolit ab sas badantas gorjas!

. . . .

JOSEPH MAS Y CASANOVAS.

---

(1) Fragment d'una de las poesías de *Las ciutats malehidas*, obreta que tinch en estudi.

(2) Riu que avuy es un xaragall, y que desaparegué ab Pompeya.

CARICATURA

La Marqueseta, voltant ab sos brassos molsudets el coll de sa mare, li va fer un bes, y un altre, y un altre, fins á cansarse, deixant desprès descansar son cap hermós de rossa cabellera dessobre'l pit de la bona y condescendent Marquesa, que quedá guaytántsela amorosida.

Contava llavors la Julieta, qu'aixís anomenavan á la filla de la senyora Marquesa, divuyt anys tot just, y per sa hermosura, y més que tot per sas gracias estudiadas, se trobava com la flor qu'esclata, rublerta de dolcissim néctar que'ls papellons rondan impertinents.

Els papellons de la Julieta eran bona colla; fins els tenia en llista pera no oblidarlos.

Deyan que si no fos que mostra gran preferencia per un Baronet que visita sovint la casa,'s creuria que'l preferit es un tinent d'artilleria que té fama d'irresistible; peró, si bé'ns hi fixém, també sembla que no's mira gens malament á un estudiant fill de casa molt bona que te dos *des*, un en cada apellido, y que m'han dit que té la perdurable manía de calsar sos peus regulars ab unas botinas tan estretas que, pera ficárselas ha de menester l'ajuda del assistent del seu *papá* qu'es, segons diuhen, comandant d'enginyers.

Els demés jovincels que rondan á la hermosa Julieta, son també molt considerats per ella, y cada un d'ells juraria qu'es el preferit.

Ella juga ab tots, y com papellona virolada que vola, vola en linia recta un bell tros perseguida pel papelló enamorat, y quan se veu casi aconseguida per aquest, fa una sobtada traveta ab la que obté altra volta llarga ventatja sobre son perseguidor.

—

Com que no hi estich molt avesat á caminar per molsudas catifas, hi vaig ab tant cuydado com m'es possible per no semblar nou y timorat.

Tinch de confessarho: al entrar gayrebé que vaig quedar enlluhernat. Els salons vessavan clarors y gent; las donas, vestint trajos riquissims de seda y blonda, deixavan entreveure en mitj de sos plechs, combinats artisticament per la má mestra d'alguna modista de fama, un tros de blanquíssima espatlla y un xich massa de pitrera.

A qualsevol que hi hagués vist en ellas més valor que'l de las sedas que las cubrian, li haurian semblat reynas que allí s'acoblavan pera tractar de llurs Estats...

Als homes vareig trobarlos estranys y postissos. Vestits ab l'ajustat *frac* ó bé ab el *smoking* de giras satinadas; enflocats ab blanquíssimas corbatas que's confonian ab la blancor de llurs camisas; no'ls vaig veure que's cuydessen de posarse més tivats de lo que ja anavan, sens estar may quiets, girant á dreta y esquerra aquells caps cuydadosament pentinats ab cosmétichs y potingas que'l perruquer, á domicili, hi aboca en abundó.

Allá á un extrém hi veig un que no's cansa may de tafanejarse l'esquifit bigoti que desd'ahont jo me'l miro no sembla més que una enmascara. Aprop seu n'hi ha un altre que'l porta més abundós, peró aquest no se'l toca may per por de torsarlo, sens dubte, puig el porta tan revenxinat que sembla que li mantingui un'ánima de fil-ferro.

Passada la inevitable y pesada fórmula de las presentacions y després de mil tentativas per escorrem del *foco* de la gentada per anar á guarirme en un recó ahont els bambús, adornats ab flors lluminosas de cristall, permeten estarshi ab tota llibertat sense témer miradas y podent refugir conversas que'm pesan, vaig poder introduhirme poch á poch y de tal manera que, sense que ningú'm vegés, jo dominava tot el gran saló.

Desd'allí contemplo aquella munió d'homes, y'ls trobo inútils al món y cap-buyts. Aquells fronts marquejats per enllustradas clenxas, no tancan més que ridiculas vanitats y cervells entontits y pretenciosos.

El bon gust dels amos de la casa's limita á acaparar en tots els recons, sostres y parets, un sens fi de flors y de llums, y per tot arréu escampall, sense to ni so, de mobles riquíssims, tot allí barrejat en confusió que sens dubte haurán cregut artística.

La xerrameca'm té mitj marejat, y d'allí sols me plau que ningú puga fixarse en mi, pera poder ab més llibertat guaytarlos y retallarlos...

Qué passa! Tothóm sembla com si s'acorralés, y, en efecte, es per obrir pas á una pa-

rella qu'entra saludant á dreta y esquerra, abdós ab el somris als llabis, peró ab un somrís fictici y estudiat. Ell fa tota la cara d'un estúpit, y m'entra un desitj comprometedor: el de plantarli bofetada; y estich més que segur de que, un cop l'hagués rebuda, somriuria lo mateix qu'ara.

Ella's torsa com una serpent, y al saludar deu pensarse repartir mercés á dojo.

No puch menys que tombar la cara pera respirar un xich millor: ab la entrada d'aquestos dos personatjes, la ja perfumada atmósfera del saló's sent tan forta, que tapa'ls esperits.

—*Essencia violette de la casa Folière, de París* — fa una mosseta d'uns disset anys; y dirigintse á un'altra de son costat, li diu ab to sentenciós: — Mala essencia.

—Prefereixo la de'n *Mortier* — fa l'altra.

L'estúpit s'hi acosta y'ls hi fa una reverencia que, distret com jo estava, m'ha espantat de valent. Creya que's tirava de cap á la catifa.

El minyó del bigoti esquifit, ab veu de violí, se'n riu del estúpit.

L'estúpit reposa del cansament que li ha causat l'ajupirse fins arribar á ferlo esbufegar; se descorda'ls guants blanchs, segurament de la casa *Perier*, y, mirant á dreta y esquerra, allarga la má desguantada á la mosseta de disset anys.

—Oh! *Rosita!* — diu.

—Y ma estimada *Lolita?*—fa aquesta, acompanyant sas paraulas ab uns gestos y contorsions que'm marejan.

—*Lolita* m'ha donat recados afectuosissims pera vosté; sempre hi pensa y'n parla de sa bona amiga *Rosita*.

—Cóm no ha vingut? Me sab greu no tenirla aquí.

—No li ha sigut possible. Li ha sortit un granet petit, petitissim, diminut, aquí á la galta, y al empolvarse li sobressortia. Jo he sigut el primer en aconsellarli que no vingués.

—Ha fet bé. Oh! y haventhi en *Manolito* aquí!...—

Per un pressentiment havia endevinat qu'en *Manolito* era'l del bigoti de fil-ferro.

Com si aquest hagués sentit que l'anomenavan, s'atansa cap al *grupo* y dona una encaixada tan forta al estúpit, que m'ha semblat que'l saló trontollava.

—Y *Lolita*? — es lo primer que pregunta.

—Ara ho deya á la *Rosita*: no's troba molt bé. — Y ho diu donant una mirada, que creu dissimulada, á la mosseta de disset anys que, pera dissimular, diu comediejant:

—*Jaqueca*. Qué vol que sigui?—

En *Manolito*'s plany de la desgracia y diu que sense la *Lolita* está trist, salvant la presencia de la *Rosita*. Després de dir aixó riu sense cap solta, deixantme á mi tot parat, puig no sabia la costúm, segons se veu, de riure després d'haver dit qu'un está trist.

Un senyor de cabells blanchs que lluheix una closca pelada y netissima's posa'l *lente monocle* pera mirarse més descaradament á una damisela que somriu á l'altra banda del saló.

Fa, ell, com si hi vegés mellor ab el *monocle*, y me n'adono de que té l'ull aclucat perque'l vidre li impideix obrirlo, peró per aixó l'aguanta, valentse d'una ganyota que un barbamech la titula ganyota *pur parisien*.

Quant aquest jovenet riu, qu'ho fa molt sovint, ensenya un través de dit de geniva y unas dents grossas y malposadas que'm fan girar els ulls.

Més tart m'entero de qu'es periodista, *reporter de salones*. No sé si aixó representa algún titol nobiliari, á fi de treure conseqüencias. Porta un botonet al trau.

També m'han dit que tot aixó, junt ab el seu nom y tres ó quatre ó més apellidos, consta en sas targetas.

Si no tingués por de mourem de mon reconet, miraria de demanarnhi una. Diuhen que no me la negaria, perque las fa anar en abundó, y á mi'm faria felis. Deu semblar un diari la seva targeta.

Tres jovenetas ab una senyora fresca, peró entrada ja en anys, s'acostan al jove periodista y parlan baix, molt baix, lo que'm priva de sentir qué diuhen; peró, com que soch bastant aixerit, modestia apart, me penso qu'endevino lo qu'han dit, perque tot just acaban de parlar, quan el *reporter de salones* fa corre la veu, demanant que's supliqui á una de las tres senyoretas qu'acabava de parlar, que canti alguna cosa.

Y la veu va corrent, fins que, després de ferse molt pregar, una de las tres de que parlavam, s'assenta al piano, seguida de l'al-

tra qu'ha de cantar. Tecleja una mica; tothóm se posa en actitut atenta menos dos joves, qu'ho fan rondinant, potser perque haurán perdut ocasió de declararse á n'algú... ó qui sab per qué.

... Y se sent una véu que'm fa anyorar la de la minyona del pis de sota casa, qu'enjega:

Penso á la prima volta...

. . . .

lo sguardo tuo...

. . . .

Això dura molt, y cada vegada ho fa més trist y més plorós, lo que dona motiu á n'algú pera dir que canta ab molt sentiment.

Acaba per fí; jo respiro, y la gentada crida felicitant á la damisela; no podent recullir res més d'en mitj d'aytal bullici que:— Quina veu d'angel! — La senyora entrada en anys corra cap al periodista y li pregunta qué tal li ha semblat.

—Molt bé! Admirable! Colossal! Cóm no s'ha dedicat al teatro?

—La seva *mamá* s'hi oposa. Oh! y encara vosté no l'ha sentida en el *Vorrei morire*.

—Que'l canti! Que'l canti! Fa'l periodista novell.

Sembla que l'*auditori* n'ha tingut prou ab una vegada; ab tot, acull ab entussiasme la idea de que un fulano, que li diuhen *Roberto*, reciti uns versos qu'ha fet de poch. Un obsequi á la concurrencia com un altre.

Per precaució, al veure'l posat del poeta, m'he tapat d'orellas. No sé qué ha dit, peró tothóm l'aplaudeix. Li asseguran un pervindre brillantissim.

Sols ne díu mal el periodista, lo que no deixa d'ésser una gran desgracia que no voldria per ella la senyoreta del *Vorrei morire*.

L'únich jove que no m'ha sigut antipátich, passa per devant de mon reconet, agafat del bras d'un altre company, y'm sembla que fan cara de ser xistosos.

—Aném á veure si preparan el *lunch*...

—Ja, ja! Aném, aném.—

S'allunyan abdós cap un corredor, y no'ls he vist més fins á l'hora del refresch.

Tinch d'ésser franch: això del *lunch* m'ha fet decidir á sortir de mon reconet.

Dono una volta al saló y aquí'n sento quatre que diuhen mal de quatre més, que més amunt també diuhen mal d'uns altres.

El periodista comensa á fer notas devant de tothóm, y á cada cop de llapis, que'l porta molt lluhent, arruga'l front com si escribís un'obra científica.

La senyora de las noyas del *Vorrei morire* s'hi atansa, y sens encomanarse á Deu ni al diable, li diu els noms y apellidos de las dugas jovenetas, y per descuyt el d'ella mateixa, que'l *reporter* apunta en un paper separat.

—Si no es indiscreció, ¿vol dirme per qué'l méu nom l'apunta aquí y'l de las nenas allí?

—Oh!—respón el *reporter*.—Ellas en *párrafo* apart, en la descripció del *concert* (concert!), y vosté ab las distingidas senyoras y senyors y familias qu'han concorregut á la festa.—

Estant aixís passan dugas senyoretas que al ser ben aprop del periodista, l'una diu á l'altra, cridant lo suficient perque ell ho senti:

—Donchs sí, *Paquita* Gómez: jo vaig dirli...—

El *reporter* alsa'l cap y apunta.

Al poch temps, tornan á passar, y ara es l'altra qui té la paraula.

—Creume — diu — Carme Mariá de la Misericordia de González...—

El pobre *reporter de salones* escriu rápidament per aconseguir el nom, peró quan es al apellido li manca memoria y'ls díu:

—Ha dit González?

—Servidora — respón la María de la etc.; y fa una reverencia, anantsen llavors depressa com qui ja ha acabat la feyna.

No sé si han avisat ó no, peró lo cert es que per poch me deixan tot sol al saló, perque tothóm desfilava cap al *buffet*.

Quan hi arribo, tothóm ja menja y la quietut regna.

Després va engrescantse la cosa.

Jo no menjo, perque de véurels menjar me fan perdre la gana.

Un mal de cap terrible s'apodera de mi, y sense despedirme de ningú, aprofito la primera ocasió per agafar l'abrich y'l sombrero y fugir més que corrents d'aquella casa.

Jo, quasi ignorat per tothóm en aquells salons, vareig veurem el nom, al endemá, en un diari de molta anomenada que relatava la

Soirée en casa de la Marquesa de... Firmava un tal *Lucas Robledo*.

Recordantho la nit passada com qui no's pot treure del cap un mal somni, vaig considerar qu'aquell minyó del botonet y de las targetas, era un gran periodista d'informació.

Encara avuy me trenco'l cap pensant d'ahónt redimontri devía treure'l meu nom.

JOSEPH M.ª FOLCH Y TORRES.

TEATRES

ELDORADO

LA ENAMORADA

Marco Praga va escriure *L'Innamorata* expressament pera la Duse, que la estrená á Turín l'any 1891 ab éxit colossal. Dit está, donchs, que tot son empenyo consistí en crear un paper en que l'artista pogués fer gala de son maravellós talent y prodigiosas facultats. En aquest sentit l'obra li sortí perfecta, y en Praga, qu'entre tots els autors italians es sense dubte'l que sent més fondo y ab més impetuositat, se deixá anar en alas de sa imaginació exuberant, donantnos un tipo de dona eminentment sugestiu.

L'acció es senzillíssima: María, de temperament sentimental, enamorada bojament de son marit, passa una vida de martiri al costat d'aquest, que poch després de casat continúa la vida de disbauixa que seguía de solter. Mes son amor, que no es sensual, sinó idealment pur, fa que perdoni totas las petitas faltas qu'aquell pugui cometre ab donas d'un dia que sols li roban momentaniament un cos que després torna portant el cor intacte; peró ve un día que l'home estimat cau en la xarxa d'una d'aqueixas sirenas irresistibles pera tipos que, com el comte, son sers degenerats, de voluntat débil y sentiments egoistas. Aqueixa dona, Julia, es precisament la muller del cosí de María, un altre degenerat, encara que d'instints nobles, que s'hi casá per despit al veures desayrat per Maria, que idolatrava. Fácilment s'endevina'l desespero de Maria al descubrir la ignominiosa traició, al sentir qu'aquell home qu'estima tant, qu'adora ab follía, se li escapa enterament esclavisat per la passió sensual que li inspira una dona sens entranyas. La lluyta desesperada que sosté la esposa digna y apassionada per arrencar aquell cor qu'es la seva vida dels brassos de la encisadora meretriu, es d'un sentiment, d'un vigor y d'una veritat tan humans, y la presenta en Praga ab tal intensitat y coneixement psicológich, que produheix en el públich fonda emoció. Aquella dona, aclaparada per sentiments tan complexos, té una intensitat emotiva extraordinaria. L'amor per son marit, l'odi per sa rival y la compassió per son cosí, s'ajuntan pera trastornar un temperament exuberant de vida y de passió; y quan arriba, al acabament de l'obra, á concretarse y aclarirse en son esperit tota la ignominia y rebaixament moral del seu marit, del home idolatrat que no pot deixar d'estimar ab tot y això, el cop es tan fort, la desilusió que li fa perdre tota esperansa es tan fonda, que son cor se trenca, y busca en el suicidi un balsam á son desespero, y un abím que separi per sempre més l'home estimat de la dona aborrida.

Aquesta obra de psicología, tal volta un xich convencional á lo Echegaray, peró d'una vida y d'una intensitat dramática extraordinarias, requereix, ademés d'una traducció perfecta, una execució acabada. Ni una cosa ni l'altra ha obtingut aquí. No es d'estranyar, donchs, que fes tan poch efecte á n'el públich.

La traducció, encara que literal á trossos, sembla feta per qui no comprengué l'obra en sa essencia. Ademés, es molt poch literaria.

En la execució desastrosa que capigué á l'obra, la companyía Tubáu no hi té més culpa que la de intentarla. Es obra inmensament superior á sas forsas. El tipo de María es d'una complicació tal, que demana facultats y talent que per desgracia no té la senyora Tubáu. María es la dona dels raptes de passió esbojarradá que tan aviat se tradu heixen en exaltació nirviosa com en tendresa subtil; es la dona venjativa que's desespera irreflexivament, y es la dona resignada que pensa y espera; es la dona que perdona, y la dona qu'amenassa; y es, al acabament, la dona que, gastada tota sa forsa moral al rebre l'ultim cop, cau ferida de mort, mes acumulant, en el suprém acte de protesta tota la energía d'un'ánima gran. Donchs bé: la María que fa la senyora Tubáu no es res de tot això. Tota la seva passió's traduheix en un petó y una abrassada que's fan ab el seu marit guardant las *distancias* y las *formas*, tota sa tendresa en un somrís y gesto que, per més que s'esforsi, sempre li resultan forsats, y tota sa exaltació y desespero en quatre crits y actituts convencionalíssims, en que s'hi nota la *pose* de l'actriu amanerada, may la expontaneitat de l'actriu que sent.

En Palanca, ja ho hem dit altras vegadas: en sortintse dels *vaudevilles* y comedietas, no fa res de bo. Qui va ferho menos malament va ésser el senyor Reig. Hem notat qu'aquest actor se distréu molt en escena. Mentres se distregui, no sentirá may un personatje, y no sentintlo...

NOVETATS

La Gata de Angora

Dos mons ben diferents, el món del art ab tota sa ideologia, son entussiasme y sa fe serena, y'l món aristocrátich modern egoista, passiu y escéptich, se posan en contacte per extranya lley natural qu'encamina sempre al home cap al contrast, en la vida. Aurelio, l'artista tot foch, d'imaginació ardenta, de cor senzill, s'enamora de la marquesa Silvia, y s'hi entrega tot, cos y ánima. Ella, vanitosa, de cor buyt, refinadament egoista, sols busca satisfer un nou capritxo al acullir la fervorosa passió. El pintor, en sa ignocencia, sols ovirava en la hermosa dona la enlluhernadora visió de la bellesa externa agermanantse ab la virtut senzilla. Els ulls dels artistas no las saben veure may separadas. La marquesa se sent atreta, en mitj de sa ociositat d'esperit, per aquella passió tan nova per ella, qu'estimula sos sentits estragats y que creu poder doblegar á mida de son capritxo. Tots dos son victimas de las apariencias. Al penetrar en la realitat de la vida agena, un y altre comprenen, massa tart, sa equivocació. L'artista ha entregat candorosament el cor, y aqueix cor sols podrá retrobarlo quan, cansada la *gata*, el deixi anar de sas urpas, trossejat y sanguejant. La *gata* trobará també que'l joch es perillós, que n'hi ha massa de sanch en un cor mascle, y es massa roja, y'l pelatje blanch pot tenyirse de vermell, ab gros escándol dels demés *gats* y *gatas*. Lo que Silvia s'empenya en sostenir com jochs que distreuhen, Aurelio s'empenya en considerarho'l joch inmens d'un amor sá y sublim sense fre ni limits. Aquest demana en amor el *tot* ó *res*, qu'es la suprema aspiració á un ideal de vida perfecta y hermosa; aquella sols vol concedir una migrada part condicional, qu'es la cínica expressió de la impotencia qu'aclapara als sers degenerats, inútils pera la lluyta.

Héusel aquí'l pensament general de *La Gata de Angora*, qu'en Benavente exposa en sa última comedia. Lo millor d'ella son els tipos, dibuixats de má de mestre. Ja en el primer acte, qu'es el més ben fet, se destacan vigorosos y nets: Aurelio, home apassionat, ferm apóstol de la bellesa y ab sentiments absoluts; Pepe, l'artista de cor sencer, mes práctich per experiencia; Josefina, la germana candorosa, quina ánima pura cap desilusió ha marcit. Tots tres donan la expressió complerta d'aqueix món que forman els apóstols del art y'ls apóstols de la vida. Silvia, la gata joganera, la marquesa capritxosa, la coqueta insensible; Clara y Lola, sas companyas de jochs, frívolas, lleugeras y calculadoras; Isidoro y Rafael, tontos, elegants, bestias decorativas, forman l'altre món escláu de prejudicis y preocupacions socials, sens ideals que l'agitin, sense fe que l'ilumini. Tots ells, especialment els dos protagonistas y Pepe, son fets d'una pessa, y en Benavente fa gala de sas qualitats de psicólech refinat y d'observador seré de la vida en sa complexitat de manifestacions.

Ademés fa gala també d'un llenguatje viu, gráfich y elegant, incissiu y finament satirich á voltas, y altras candorós é ingenuament sentit.

A pesar de tot lo dit, *La Gata de Angora* com obra dramática es molt poca cosa. En Benavente, que concebeix fondo, que sent ab forsa, que parla perfectament, no sab, ó si'n sab se'n cuyda molt poch, de construhir. Si'l primer acte li resulta bastant rodó y net, es precisament perque en ell sols hi ha que exposar la situació; un cop aquesta exposada, el públich espera que's mudi una acció, que's desenrotlli una lluyta de passions intensa, que's posi de relléu y's destaqui plena de vida la concepció del autor. En Benavente no ha sapigut ó no ha volgut ferho, y per 'xó l'obra en conjunt llanguideja. Y resulta que's succeheixen una serie d'escenas de gran valor com á pintura de carácters y costums, mes d'escás interés dramátich, perque'l verdader drama qu'aqueixas tindrían d'enquadrar s'ha quedat en bona part dintre de la imaginació del autor, y no logra aquest exteriorisarlo ab suficient intensitat pera que'l públich s'emocioni verament.

Ab tot y sos defectes, nosaltres ens estimém més *La Gata de Angora* sola, que tota aqueixa barreja de traduccions, arreglos y obretas insubstancials que fins ara'ns han dat á coneixe las companyias madrilenyas; y'ns l'estimém més perque en ella s'hi veu un pensador d'empenta, un poeta original y un estilista personalissim.

La execució'ns va satisfer molt. La senyora Pino diu y vesteix el tipo de Silvia ab desembrás y naturalitat; sobretot en las escenas de conjunt, per exemple, la del primer acte y la del quart, sub-ratlla ab fina intenció las frases frívolas y sarcásticas, propias del personatje. La senyoreta Blanco molt ingenua y sentint el seu paper d'ángel sens alas; las senyoras Alvarez y Tovar, sobretot la primera, ben discretas. En Thuillier dona al paper d'Aurelio tot el calor, apassionament é intranzigencia que requereix, y en Rubio també justissim fent de Pepe. Els demés, encara que un xich afectats, no descomponen el quadro.

Un detall varem veure ab gust, y es que las escenas passionals no las van fer (cosa extranya en actors espanyols), de per riure, es á dir, que las abrassadas y petons eran de debó y no de *comedia*. Hora es ja de que actors y públich se convensin de que al representar aquells, si senten l'art verament, més que sers humans son personificacions, y com á tals solzament lograrán una interpretació perfecta si prescindeixen d'hipócritas escrú-

puls imposats per una moral de convenció qu'avuy sols s'empenyan en sostenir els tartufians y'ls pobres d'esperit.

Las decoracions y mobles, especialment en el segón y quart actes, molt pobres y molt impropias.

EMILI TINTORER.

LAS FESTAS MUSICALS DE NÜREMBERG (1)

El concert segón, dirigit per en Weingartner, fou el més important per lo que respecta al programa. Aquest comensá pel preludi dels *Mestres cantors*, qual execució fou brillant. La melodia en *sol major* que serveix de transició pera durnos al segón tema principal devia ser executada ab més tranquilitat y expressió. També es d'extranyar que'ls compassos que precedeixen á la melodia en *mi major* no'ls matisés ab la passió que requereixen, y en cambi la melodia mateixa en *mi*, la fes dir molt apassionada quan Wagner mateix senta que deu ser dita delicadament, com una declaració d'amor feta á cau d'orella. Excelent fou el resto, ab el maravellós enllás de temas.

Després del preludi seguían dugas arias per baritono, ab acompanyament d'orquesta, de Ricait Strauss. La primera es inspirada sobre un *Himne* de Schiller, y l'altra sobre una poesia de Goethe, *Cansó matinal del pelegrí*. Aquestas son de las últimas obras del Strauss (Op. 33) y com es sabut se distingeixen més per la gran llibertat, acompanyada d'una empenta genial, que per la originalitat melódica. La veu la tracta ab frases ben accentuadas y ardentas. En Fritz Feinhals (del qui vaig parlar ja en el *Diario de Barcelona* del 25 de maig passat), dominá la seva difícil tasca ab sobirana maestria, demostrant grans dots pel cant de gros estil. Digna de menció es també la resistencia que demostrá la seva veu sonora, tant en els aguts com en els baixos. Després d'aquest cantá la Sra. Welti-Herzog l'aria *Ocean* de l'ópera *Oberon*, de Weber. Gran admiració causá á tothóm el cambi sobtat de la veu d'aquesta senyora, puig el dia avans havia cantat la *Creació* ab una veu de nena, fent tots els passatjes lleugers ab una facilitat y netedat com pocas vegadas se sent, y avuy se'ns presenta en aquesta preciosa y dramática aria ab un doll de veu, una energia y apassionamant que deixa á tothóm assombrat. Consti que fou lo millor interpretat del concert y qu'obtingué un éxit colossal. Es una tiple dramática en tota la extensió de la paraula, y ningú creuria qu'está contractada en l'Opera Imperial de Berlin com á tiple lleugera. Axó son verdaders artistas que saben apropiar la veu á lo que cantan.

Una audició d'un'altra obra mestra'ns doná la orquesta ab la execució del poema sinfónich *Els camps dels benhaurats*, d'en Weingartner, inspirat en el quadro de Böcklin. Aquesta es sense dubte l'obra millor d'en Weingartner. Sense demostrar gran originalitat, es ben arrodonida y d'una inspiració ideal, es á dir, es el quadro que descriu. No es el producte d'un torrent musical que crea, sinó més aviat el d'un talent ecléctich enginyós y brillant. L'obra es digna de figurar en el programa de tot concert.

La senyora Iduna Walther-Choinanus cantá dos *Lieders* de Berlioz, de carácter molt intim. Era molt arriscat en una sala gran donarlos á coneixe, peró la bona interpretació y frasseig y las bellas qualitats de la veu de contralt, feren que tingués un éxit complert. Una de las cansons abarca del *fa bemol* grave fins el *sol bemol* agut.

Després d'una pausa bastant llarga y ab una calor insoportable, comensá l'obra de las obras, la *Novena Sinfonía*. Las obras de Beethoven son pels directors d'orquesta lo mateix que'ls dramas de Shakespeare pels actors: la tasca més gran y més difícil. Y entre aquellas, la *Novena* sobretot. Llarch temps passá sense ser compresa, fins que artistas com Wagner y Liszt la feren entendre per tot allí ahont la executaren. Memorables son las audicions donadas per Wagner á Dresde (1849) y Bayreuth (1872), y per Liszt en las festas de Goethe y Herde (1849 y 50), y en la festa musical de Karlsruhe (1853).

Passant á la execució, no parlaré de las sublimitats d'aqueixa *Sinfonía*, perque després de lo qu'ha dit Wagner en son programa, no es possible dir res més tan clar y apropiat al carácter de l'obra.

Weingartner interpretá 'l primer temps matisantlo ab gran fidelitat y donantli un sentiment general de majestat, sobressortint tots els passatjes ab gran claretat plástica, faltanthi aquella forsa terrible, indomable, que converteix al espectador en actor. En una paraula, la seva interpretació es més exterior que deguda á la profonda convicció. Alguns passatjes també foren dits massa lents. De tots modos, á Barcelona ja haurian estat contents de sentir execució tan clara y tan ben matisada. El primer temps del *scherzo* fou ben interpretat, y ben executat el *crescendo* que'ns porta al mateix motiu en fortissim. Semblava talment que un era arrastrat per una torrentada. Sols las timbalas ab las sevas *canonadas* (puig no's pot calificar d'altra manera aquella brusquedat en el tocar) destruian l'efecte estétich. El cambi de compás que'ns porta aquell motiu que Wagner diu «respira'l benestar, la serenitat que dona'l contentament de si mateix», fou executat massa depressa. L'*adagio* fou ben dit, sols en el passatje en *mi bemol* hi trobarem á

---

(1) Retirat del número anterior per excés d'original.

faltar aquella sublim tranquilitat que requereix. Aquesta es la primera vegada qu'he sentit l'*adagio* bé, puig en D'Indy hi feu una dormida que Deu n'hi dó. No parlo ja de las altras execucions donadas á Barcelona, perque no tenen cap interés musical.

Ab irresistible furia romperen els primers compassos de l'última part. Aquí foren ben compresas las indicacions de Wagner, que diu qu'ha de fer l'efecte al oyent com si fos un sol compás. El recitat dels contrabaixos fou trevallat ab extraordinari cuydado, potser un xich massa, puig els freqüents detalls de frasseig perden la forsa y fan l'efecte com el recalcar las paraulas en una prédica. Els solistas bé, exceptuant el tenor senyor Anthes, qu'es molt dolent. Els coros, técnicament, salvant las dificultats, molt bé, peró l'ánima, l'entussiasme, l'adoració, la *joya*, no hi eran pas. Y al final, d'aquell desbordament de alegria en Weingartner va ferne un efecte de circo eqüestre, precipitant de tal manera orquesta y coros, qu'al fi no s'entenia res.

ANTONI RIBERA.

NOVAS

Ahir sortí cap á Madrid la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, que demá ha d'ésser rebuda en audiencia per la reyna regent.

—

Preguém á aquells periódichs de Catalunya y altras regions que'ns honran reproduhint molts dels articles publicats en nostra revista, fassin constar sa procedencia, qu'es lo menys que pot demanar JOVENTUT en interés propi y dels colaboradors que per ella expressament han escrit dits trevalls.

—

L'«Institut Catalá de las Arts del Llibre» ens ha enviat un exemplar de la *Revista Gráfica*, qu'acaba de publicar ab motiu del quint centenari del naixement de Gutenberg.

Ens ocuparém de l'obra publicada ab la extensió que's mereix.

—

El passat dijous va tenir lloch en l'associació popular regionalista «Ramón Llull» un concert de piano donat per en Ricart Deuloféu, que va ser molt aplaudit pel numerós públich qu'omplenava'l local, vejentse obligat el concertista á repetir un tema ab sis variacions de Mozart, y á executar al final varias pessas fora de programa, entre altras l'*andante* de la sonata *Clar de lluna*, de Beethoven, un *rondó* de Mozart y una *dansa noruega* de Grieg.

—

Ha visitat nostra redacció la notable revista boemia *Novy Kult*, que veu la llum á Praga.

No cal dir si'ns ha alegrat aquesta deferencia per part d'un pais ilustradissim que's troba igual que nosaltres aspirant á una llibertat beneyta. Está escrita la citada revista en llengua txeca. Sabém la simpatia que'ls causa'l nostre moviment literari-artistich y bona proba d'axó n'es lo tenir, com tenen, obras catalanas traduhidas, entre altras algunas de Mossén Jacinto Verdaguer, deguda la traducció al P. Segimón Bouska.

Queda establert ab goig el cambi.

—

També hem rebut els primers números dels nous setmanaris catalans *Sanch Nova* y *La Comarca Olotina*.

Un y altre's publican á Olot, y semblan ben decidits á bregar ab totas sas forsas dintre'l camp catalanista.

Benvinguts sian, y desd'ara farém gustosos el cambi.

—

Advertím á nostres lectors y als coleccionistas que'ns demanan exemplars del número 1, que aquest está agotat y no podém servirlos. A petició de varis aficionats que desitjan tenir complerta la colecció de JOVENTUT, hem obert una llista dels senyors que vulguin dit número; quan hi hagi'l nombre suficient, en farém una nova tirada. Del antecedent y dels nou primers ne quedan molt pochs exemplars.

—

Aquells de nostres suscriptors que donguin avís á l'Administració, rebrán sense aument de preu el periódich en els punts ahont estiuhegin, ja sían de Catalunya ó del Extranjer.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

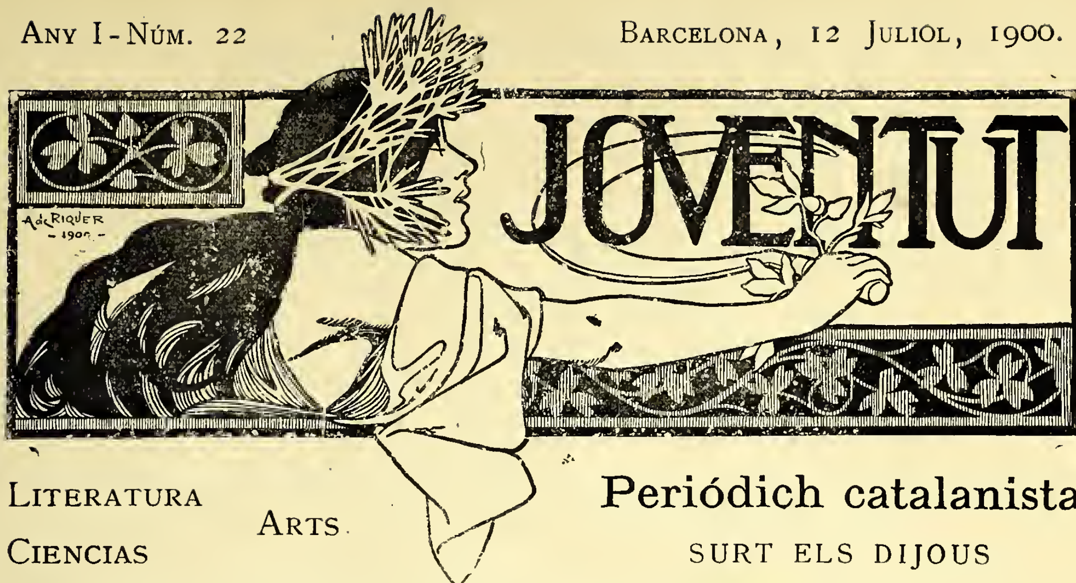
Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fí d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

ANY I - NÚM. 22 BARCELONA, 12 JULIOL, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

EL SILENCI

La facultat de sentir el dolor y de dominarlo, pera ferlo desapareixe ó per oposarshi: veus aqui la qualitat del Héroe.

El dolor es y ha sigut sempre lo que ha impulsat al progrés. El dolor, ó sia'l crit d'alerta que'ns dona'l nostre organisme quan se sent amenassat de mort ó de menos Vida, es lo que fa que tendim á una Vida Superior. Ay del que no sent el dolor, ó del que'l sent y no reacciona!

Peró l'acció que'l dolor provoca es tant més forta, quant més se cova, quant més s'acumula, quant més fondament s'elabora. Lo que's pert en espurnas, may explota.

D'aqui'l que tot gran aconteixement, tot gran acte, tota gran obra, degui d'ésser produhida en la Soletat y, sobre tot, en el SILENCI. Aixis, quan els governs despótichs imposan silenci á las ideas contrarias, arman y fan fort al enemich sense saberho.

El Silenci es el signo de tot lo que un Home verdader pot portar á cap. El Silenci es la més eloqüent revelació de la forsa que portém interna. El Silenci es l'element en que totas las grans cosas s'han concebut, han germinat y s'han fet avans de sortir á la llum del dia. En ell se forjan y's coordinan pera sortir acabadas y majestuosas al ayre lliure de la Vida. El fill es concebut en el Silenci, y en el Silenci del ventre de la mare's va formant y's desenrotlla. L'arbre surt de la llevor en el Silenci de sota de la terra; quan surt y'l veuhen, ja feya temps qu'allí s'organisava. L'obra d'art es meditada y feta en el Silenci del taller, y la de Ciencia en el Silenci del laboratori. En el Silenci de la nit se maduran las ideas qu'están destinadas á conmoure'l món l'en sent demá. Quina selecció més profonda no fan la Soletat y'l Silenci, aquests dos elements sense'ls quals no serian las grans cosas! Ells escombran lo dolent, enderrocan lo vell, preparan lo bo. El pensament no trevalla més qu'en el Silenci; no en el Silenci de la Mort, sinó en el de la Vida latent dins de la Conciencia.

«Que ta má esquerra no sápiga lo qu'ha de fer la teva dreta!», deya un Rey d'Aragó al embarcarse. «No os fiéu dels xerrayres, que ells han de perdre'l nostre poble!», deya Mahoma. En totas las grans cosas de la terra hi ha un Silenci molt més eloqüent que cap discurs. Lo que s'esbargeix ab paraulas, s'esbrava. Els bestias parlan de lo que no val la pena de que se'n parli, ó de lo que deuria ésser olvidat; la Historia xerrayre no conta més que lo que no deuria ésser contat: crims, miserias, lo qu'ha privat de creixe la Vida y'l trevall de desenrotllarse; may la Vida ni'l trevall mateixos. Si un considera lo que's prodiga y's pert en engrunas, paraulas sense sentit, ó de sentit baix, ó sobre accions mesquinas, un s'apassiona y comprén el gran Imperi del Silenci.

Desconfiéu de tot lo que fa massa soroll al presentarse, un soroll com fet de molts petits sorolls de picarols, ó com el total dels espetechs d'una piula. Es un cotxe que passa conduhint algún insignificant pretenciós, ó un xicot que s'entreté espantant als que trevallan.

Els homes nobles, silenciosos, dispersats per aqui y per alli, cada qual en el seu regne del esperit, pensant silenciosament, obrant silenciosament, sense que'n digui res cap diari del demati ni de la tarde, aquests son els que preparan la Vida Nova. Son l'or de la Terra, qu'está amagat dins de la mina. Son el brillant que, essent tot de carbó tal com els altres, no's parteix, ni's pulverisa, y brilla en quant el tallan, enlluhernant al mateix que'l talla, perque ha cristallisat en el silenci dels segles. Es un carbó inmortal.

Un pais que no té d'aquestos homes, no es un pais. El que'n té, per baix que sembli, está á la vespra del seu engrandiment. Un bosch sens arrels no es concebible; mes en un camp sembrat nó s'hi veu res, y porta un bosch á dintre.

Desgraciats de nosaltres si no tinguessim més de lo que's pot dir!

El Silenci, el Gran Imperi del Silenci, més alt que'l Cel, més profond que la Mort, el Gran Silenci incomprensible, prenyat dels gérmens de la Vida... Ell sol es fecond! Ell sol es gran!

POMPEYUS GENER.

EL CEL (1)

Es molt extrany que sia tant poch lo que en general la gent coneix respecte del cel. El cel es la part de la creació en la que la Natura ha fet més ab el fi de complaure al home, — mes ab el sol y evident designi de parlarli y ensenyarli — que en qualsevol de sas altras obras; y es justament la part en la que deixém de fixar l'atenció. Si observém sas altras obras, veurém que cada part de llur organisació respón á un designi més essencial ó material que'l de complaure al home; peró'l cel, en el grau en que podém saberho, respondria á tots sos essencials designis, si un cop cada tres dias un gran, lleig, negre núvol de pluja vingués á formarse en la blavor, y després d'haverho tot ben regat, deixés el cel de nou ras fins la següent tornada, ab un tel de boyra matutina y vespertina pera la rosada; — y en comptes d'això no hi ha un moment en tots els dias de la nostra vida en que la Natura no estiga produhint espectacles y més espectacles, pinturas y més pinturas, glorias y més glorias, y obrant sense treva segons tants exquisits y constants principis de la més perfecta bellesa, qu'es del tot cert que tot es fet pera nosaltres y ab el fi de nostre perpetual plaher. Y tots els homes, posats alli hont se vulga, lluny y tot d'altras fonts de profit ó de bellesa, tenen aquesta acció constantment pera ells. Els més nobles espectacles de la terra, no més poden ser vistos y coneguts per uns pochs; no está designat que l'home haja de viure sempre en mitj d'ells; ell els injuria ab sa presencia y acaba per no sentirlos si sempre hi viu; peró el cel es pera tots; brillant com es, no es

massa brillant ni massa bo,
pera aliment quotidiá de la humana Natura;

está disposat en totas sas funcions pera'l perpetual benestar y exaltació del cor, — pera endolcirlo y purificarlo de tota la escoria y la pols. A voltas gentil, á voltas capritxós, á voltas terrible — may el mateix en dos instants inmediats; quasi humá en sas passions, quasi espiritual en sa tendresa, quasi diví en sa infinitut, sa crida á lo qu'es inmortal en nosaltres, se precisa en el mateix grau en que sa missió de castigar ó benehir lo que es mortal es essencial. Y no obstant, no hi posém atenció, may en fem subjecte de reflexió, sinó es en lo que's relaciona ab nostras sensacions animals; tot alló per lo que ell ens parla més clarament que á las bestias, tot alló que dona testimoniatje dels designis del Suprém, que'ls homes estém disposats per rebre, més de la volta del firmament que de la lluna y de la rosada que compartim ab

(1) Extret de la obra *Modern Painters*, ab la que Rukin va comensar sa carrera literaria.

'herba y'l cuch, tot ho considerém com una mera successió de *insignificants* y monòtons accidents, massa comuns y massa vans pera que sian dignes d'un instant de desvetllament ó d'una guspira d'admiració. Si en nostres moments de complerta peresa é insipidesa, girém els ulls al cel com ultim recurs, ¿de quins dels seus fenómens parlém? Un diu: fa humitat; y un altre: fa vent; y un altre: fa calor. ¿Qui, entre tota la xerrayre multitut, ens podrá explicar una de las formas y un dels precipicis de la cadena d'altas y blancas montanyas que guarnian l'horitzó al mitj dia d'ahir? ¿Qui va veure 'l subtil raig de sol que va brollar del sud y feria llurs cims, fins que's varen fondre y convertir en una pols de blava pluja? ¿Qui va veure la dansa dels núvols morts, quan la llum del dia'ls va abandonar la nit passada, y'l vent ponent els espargia com fullas marcidas? Tot ha passat desapercebut, sense que ningú en tingués pena: ó, si l'apatia es algún cop, no obstant remoguda per un instant, ho es tant sols per lo qu'es gros ó per lo qu'es extraordinari. Y, á pesar d'això, no es en las grossas y violentas manifestacions de las energias elementals, no en l'espetech de la pedregada, ni en la embranzida del remolí, hont els més alts carácters de lo sublim se desplegan. Deu no hi es en el terratrémol, ni en el foch, sinó en las tranquilas, febles veus. Aquells son solzament las rudas y baixas facultats de nostra Natura, que tan sols poden ser endressadas al través de negre fum y llampechs. Es en els quiets y sotmesos incidents de inintrusible majestat, en lo pregón, en lo calme, y lo perpetual; en lo que deu ésser cercat avans d'ésser vist y estimat, avans d'ésser entés; en las cosas que'ls ángels produheixen pera nosaltres diariament y que varian, no obstant, eternalment; que may ens mancan y may son repetidas; qu'están sempre en disposició d'ésser trobadas, y ab tot, cadascuna es trobada sols una volta; es al travers d'aquestas cosas que la llissó de devoció es sobre tot ensenyada y'l benefici de bellesa donat.

. . . .

¿Té'l lector alguna clara idea de lo que son els núvols?

Aquesta boyra que reposa á la matinada, tan suaument en la vall, plana y blanca, al través de la que'ls cims dels arbres s'aixecan com de dins d'una inundació, ¿per qué es tan pesanta y per qué reposa tan baixa, sent, no obstant, tan fina y tan frágil (*frail*) que's fondrá totalment en la esplendor del matí, quan el sol hagi brillat sobre ella tan sols uns pochs instants més? Aquestas colossals pirámides, inmensas y fermas, ab contorns com de rocas, y ab prou forsa pera soportar els cops que'l sol desde dalt descarrega en llurs ardents planas, ¿per qué son tan lleugeras ab llurs bases surant sobre nostres caps, sobre'ls caps dels Alpes? ¿Per qué's fondrán, no quan el sol *s'aixeca*, sinó quan *baixa*, y deixarán puntejar las estrellas del crepúscul, mentres el vapor de la vall cubrirá de nou la terra com una mortalla? O aquest esperit de núvol, que s'amaga en aquella espessor de pins; encara més, *no* s'amaga entre ells, sinó que'ls encisa *(but hannts them)*, entortolligantse entorn d'ells, y més y més lentament; ara cayent en una hermosament ondulada linia com un vel de dona; ara esvanintse, ara fugint; apartém la vista un instant, mirém de nou, y ja hi es allí un altre cop. ¿Qué ha de fer ab aquesta espessor de pins tot covant allí dintre y entreteixintse entre llurs brancas, d'assí y d'allá? ¿Té potser amagat un obscur tresor dins de la molsa entre las arrels qu'ell está aixís vigilant? ¿O será que cualque poderós mágich (*enchanter*) l'ha encisat. . . . . . . ó l'ha lligat ben fort dins d'aquestas barreras de brancas? Y més enllá, lentament creixent, curvada com un arch de fletxer al demunt dels cims nevats, la més alta de totas las montanyas — aquest blanch arch que no's forma sinó sobre las supremas crestas,—¿cóm está posada allí, rebutjada aparentment per la neu — no tocantla en lloch, puig el cel clar se veu entre ella y la carena de la montanya, no obstant, may desantlo — suspesa com un blanch aucell cobejant el seu niu? O aquets núvols guerrers que s'acurumullan en l'horitzó, ab crestas de drach, ab llenguas de foch, ¿cóm llur forta boca es embridada? ¿Quinas bridas son aquestas qu'están mossegant ab llurs llabis vaporosos, escupint glops de negra escuma? Leviathans coaligats de la Mar y del Cel, per llurs nassos llensan fum, y llurs ulls son com las parpellas del dia; la espasa del que'ls embesteix no pot aturar la llansa, ni la fletxa, ni la corassa. ¿Hónt caval can els capitans de llurs exércits? ¿Hónt están senyaladas las mesuras de llur marxa? Feréstechs murmuradors, contestantse un al altre del matí al vespre. ¿Quina menassa es aquesta que'ls esglaya en la pau? ¿Quina má'ls guia pel camí que segueixen?

Jo no sé si'l lector pensará d'un cop que, qüestions com aquestas, son fácilment contestables. Ben lluny d'això, jo crech que quelcóm dels misteris dels núvols may será comprés del tot per nosaltres. «¿Coneixes tú l'equilibri dels núvols?» ¿Ha de ser la resposta dictada sempre per l'orgull? ¿No son las maravellosas obras d'Aquell qu'es perfecte en coneixement? ¿Pot ser aixís sempre'l *nostre* coneixement?...

Per la meva part, jo gaudeixo 'l misteri; potser també'l lector. Jo penso qu'ell ho deu fer. Ell no tindria de ser menys agrahit per la pluja d'estiu, ó no tindria de veure menys bellesa en els núvols del matí, perque venen á probarlo ab difícils qüestions: ab lo que, potsér, si mirém d'aprop la celestial inscrip-

ció, podém trobar una sílaba ó dugas de la resposta, iluminadas assí y allá.

Y encara que'ls climas del sur y del orient son, potser, *comparativament* clars, no son, per aixó, més absolutament clars que nostre propi ayre del nort. Intensa claretat, ja en el nort, avans y després de la pluja, ja en alguns moments del crepúscul en el sur, es sempre, tant, que he pogut veure en ma familiaritat dels fenómens naturals, una cosa *notable*. Boyra d'alguna especie, ó refracció, ó confusió de llum y de núvols, son els fets generals; la distancia en la que'ls diferents efectes de boyra comensan, pot variar en els diferents climas, peró sempre está present; per lo mateix, ab tota probabilitat, aixó significa que nosaltres devém gaudirlos. . . . . No tenim d'extranyar gens que la boyra y tots els fenómens s'hagin fet delitosos pera nosaltres, ja que la nostra felicitat, com sers pensants, depén de la nostra conformitat en acceptar tant sols parcials coneixements, encara en aquellas materias que principalment ens interessan. Si insistim en la perfecta inteligibilitat y complerta revelació en cada subjecte moral, caurém instantániament en la miseria de la incredulitat. Tota la nostra felicitat y poder d'enérgica acció, depenen de la nostra aptitut pera respirar y viure en el núvol; contents de véurel obrirse d'assí y cloures d'allí; alegrantnos de sorpendre, al través dels seus vels més fins, vesllums d'estables y substancials cosas: peró, á més, percebint una noblesa en tot encubriment y alegrantnos de que'l benigne vel vingui á escorres hont la intemperada llum podria havernos cremat ó la infinita claror consumit. Y jo crech que aquest ressentiment per aquesta interferencia de la boyra es una de las formas del orgullós error, que son massa fácilment presas per virtuts. L'estar content en complerta obscuritat é ignorancía, es verament indigne del home, y per aixó pensém qu'estimar la llum y trobar coneixement sempre está bé. No obstant, hont l'orgull té alguna participació, coneixement y llum poden ser mal cercats. Coneixement es bo, y llum es bona; no obstant, l'home pereix cercant coneixement, y las arnas pereixen cercant llum; y si nosaltres, que som destruhits avans que l'arna, no volém acceptar aquest misteri com ens cal, perillém d'igual manera. Peró, acceptat ab humilitat, aquest devé al instant un element de goig; y jo penso que tot ben constituhit enteniment deu alegrarse, no tant de coneixe quelcóm clarament, com de sentir que hi ha un infinitament més, qu'ell no pot coneixe. Ningú, sinó l'orgullós ó'l débil, se pot planyer d'aixó, perque nosaltres podém sempre coneixe més, si volém trevallar; peró'l goig consisteix, jo crech, pera la humil gent, en saber que la jornada es sense terme y'l tresor inagotable, — en vigilar el núvol que s'avansa pausat, devant d'ells ab son inaccessible pilar, y en estar convensuts de que, á la fi del temps y per tota la eternitat, els misteris de son infinit voler s'anirán obrint més y més, essent llur obscuritat el signe é indispensable adjunt de llur inagotabilitat. Sé que hi han un mal misteri y una mortal obscuritat: el misteri de la gran Babilonia, la obscuritat del ull y del esperit cegos; peró no confonguém aytals ab el gloriós misteri de las cosas que'ls ángels desitjan examinar ó ab la obscuritat que, avans d'aclarirse l'ull y obrirse l'ánima, resta encara en las planas sagelladas del llibre eternal.

Traduhit per

MANEL DE MONTOLIU.

LOS AYACUCHOS (1)

. . . .

Sábado.

Cara mitad: Vuelvo de la estafeta con la carta, que no he podido franquear, porque están cerradas las oficinas, y en el ventanillo un cartel diciendo que *oy no ay coreo.* Verás lo que pasa. No te asustes. Andan á tiros milicianos y soldados, y la cosa es tan seria, que á casa he tenido que volverme *parabólicamente,* á fin de evitar el paso por las calles donde sonaba música de fusilería. Por no dejar á mi madre sola, aunque no se asusta tanto de los tiros y de las callejeras trapisondas como pudiera creerse, no me determiné á meter mis narices en los lugares donde más empeñada está la lucha. Si he de decirte la verdad, no conozco bien los motivos de esta zaragata, porque vivo en radical apartamiento de la política, no leo ningún periódico de Barcelona ni de Madrid, y en los últimos días mis ausencias de la ciudad me han cortado la comunicación con las personas que habrían podido informarme. Notaba yo hace tiempo cierta agitación sospechosa, y un recrudecimiento grande del síntoma insano de hablar pestes del Gobierno. Pero no creí que el disgusto popular pasara de los dichos á las armas. Tan acostumbrado estoy á oir diatribas contra nuestros mandarines, sin que ello pase de un desahogo natural de los corazones, que no di valor al ronquido soez de la famosa *vox pópuli...* Anteayer hubo, según acaban de decirme, no sé qué reyerta entre matuteros y empleados de consumos; ayer anduvieron los milicianos por diferentes sitios de la ciudad provocando con injurias á los soldados, y hoy ha estallado el volcán, sin que yo pueda decirte cómo se ha preparado esta erupción ni de dónde ha venido el empuje. Oigo decir que la causa del furor de los barceloneses es la *cuestión algodonera.* ¿No sabes lo que es? Sencillamente que se ha pensado en rebajar los derechos de los tejidos ingleses, con lo cual creen los de aquí que se arruinarán sus industrias. Ni tú entiendes de esto, ni yo te escribo de materias tan fastidiosas. Hablan también de quintas, porque no es del gusto de los catalanes que les sorteen y les hagan soldados como á los hijos de castellanos y aragoneses.

(1) Fragments de l'obra de don B. Pérez Galdós que porta aquest títul y que sortirá dintre pochs dias.

Tampoco de esto quiero hablarte. Lo cierto es que por las quintas con ó sin algodones, ó por otras causas que ignoro, han roto el fuego, y esto va tomando un cariz tan malo, que no sé cómo acabará.

Oigo en este momento unos terribles zambombazos: el amigo Van-Halen, deseando acabar pronto, reducir á polvo las barricadas y aterrar á sus defensores, emplea la artillería contra los pobrecitos milicianos. Horroroso fuego de fusilería le contesta. Esto se pone cada vez más feo, niña mía; pero no temas nada por nosotros, que estamos bien seguros en nuestra casa. Vivimos entre la Catedral y la Plaza del Rey, en el sitio más recogido de la ciudad, grupo de casas antiquísimas, en estrechas calles, donde no podrá revolverse la artillería, ni es tampoco lugar favorable para barricadas. Mi madre no está tan intranquila como al principio de la jarana temí. La veo animosa, y trato de sostener su fortaleza. Juntos lamentamos que la discordia política, motivada por cualquier idea insubstancial, cubra de cadáveres el suelo de esta bella ciudad que tanto amamos.

Crece mi afán por conocer los móviles de la furia de los barceloneses. ¿Qué será ello? Los algodones dan en efecto bastante juego: lo de la conscripción les ha irritado más, porque se ha dicho que venía Zurbano con el encargo de hacerla efectiva, y las brutalidades del hombre de la zamarra sublevan á esta gente. Pero aún no veo bastante claros los motivos de que un pueblo como éste se lance á revolución tan furiosa y tenaz. Algo más habrá que no conozco. Dícenme que los milicianos gritan contra Espartero. No quieren más Regencia, abominan del Gobierno *ayacucho*, y retiran todo su afecto al antiguo ídolo de los Libres... No sé qué gato encerrado es el que anda por dentro de esta insurrección, moviendo con sus bufidos y arañazos tan terrible tremolina... Los vecinos de las casas próximas acuden á la mía; nos agrupamos para que entre todos podamos sobrellevar con más conformidad el luto de esta sangrienta jornada y el terror que los disparos infunden. Oigo hablar de república, y tampoco creo que de ahí venga la borrasca, pues partido tan ideológico y de tan escasa difusión por el momento, no lanza los hombres al combate. Te daría yo una explicación de lo que ha sido, es y será el republicanismo; pero aun contando con que pudiera serte grata mi pedantería, no es bien que de estas cosas áridas hable un hombre con su novia...

A media noche.

Después de anochecido, y cuando cesó el fuego, y á los tiros y voces de espanto sucedió un silencio lúgubre, arrastróme la curiosidad fuera de mi casa. Quería ver los lugares trágicos, marcados aún de la pisada y de la garra de los combatientes, y ver el destrozo de personas y edificios, para dar mayor pasto á mi compasión y hacer más amargo mi desconsuelo, que en esto se goza el alma ante los grandes lutos de familias y ciudades: si grande es el sentimiento por lo que se ha oído, queremos llevarlo á su grado mayor por la vista. Barcelona ensangrentada es para los que amamos á esta bella ciudad un tristísimo espectáculo; pero queremos verlo y apreciarlo en todo su horror, para que, siendo más honda nuestra pena, sea más grande el tributo de lástima que ofrecemos al sér querido. Es habitual en mi espíritu personificar las ciudades, y amarlas ó aborrecerlas como entes humanos. Las hay simpáticas, las hay odiosas; las veo carilargas ó mofletudas, pálidas y exangües, ó rollizas y frescas; véolas también risueñas llamándome, ó adustas despidiéndome. Barcelona me puso una cara muy afectuosa desde la primera vez que nos vimos.

Pues, como venía diciendo, me fuí á ver la ciudad herida, ensangrentada, jadeante de bélico ardor... bajé por la calle de la Libretería á la plaza de San Jaime, donde había no pocos horrores, y en busca de los más imponentes me interné por la Bajada de San Miguel hasta la Enseñanza... Pero ¿á qué ponerte aquí indicacaciones topográficas, si tú no conoces la ciudad ni sabes nada de esto? El convento de la Enseñanza fué de monjas benitas, y ahora, naturalmente... es cuartel de la Milicia Nacional. Desde que empezó la trifulca, establecieron los nacionales en este edificio su base de operaciones. Los primeros proyectiles fueron piedras, que desde las azoteas arrojaban, y aumentado luego el calibre de los instrumentos de destrucción, las casas de la Rambla vomitaron sobre la tropa tiestos, bancos y hasta una cómoda. Lo que empezó motín, acabó en espantosa batalla, de las más encarnizadas y furibundas que en el interior de ciudades se han visto, extremando su coraje hasta el heroísmo nacionales y soldados.

De la extensión y gravedad de la pelea me informaron en la calle personas que, por haber intervenido en los actos de guerra ó haberlos presenciado en diferentes barrios, eran la historia misma contándolo por sus bocas. Desde aquel núcleo donde se inició el incendio, éste se fué comunicando á diferentes puntos de la ciudad. Van-Halen, que no contaba más que con dos mil hombres, atacó por la Rambla... ¿No sabes tú lo que es la Rambla? Ya te lo explicaré. Tampoco sabes lo que son los baluartes, que robustecen de trecho en trecho el circuito fortificado de esta gran plaza. Ni tienes idea de la enorme Ciudadela, que defiende y amenaza la ciudad por el Nordeste. Ya te daré noticias de esto... cuando estemos casados y tengamos tiempo para tan largas explicaciones... Sólo te digo por el momento que á la hora en que andaba yo tomando lenguas de lo ocurrido y examinando el campo de batalla, nuestro amigo Van-Halen, sin fuerza bastante para dominar la insurrección, ó poco diestro en elegir los medios y puntos de ataque, se vió precisado al abandono de sus posiciones y se replegó á la Ciudadela... Esto me cuentan, y si á la primera lo puse en duda, la repetición de la noticia me ha obligado á creerlo. Barcelona está en poder de la revolución victoriosa, que de la noche á la mañana se trocará en insolente, y hemos de ver, si Dios no lo remedia, no pocas brutalidades. Me tranquiliza, no obstante, la confianza en el pueblo catalán, cuyas virtudes conozco. Es bravísimo si le hostilizan sin razón, fácil á la concordia si se logra herir la cuerda del sentimiento fraternal, que en él existe, aunque está bastante honda. Es apacible en su casa, en el común trato sincero y rudo, buen amigo, mal enemigo, amante si le aman, fiero si le aborrecen... El peligro que corremos hoy los que estamos bajo la férula del pueblo barcelonés y de la Juntita que á estas horas se forma, es que se ingieran en su seno los perdidos vividores que ordinariamente están al acecho de estas situaciones irregulares para desvirtuarlas y corromperlas.

El espectáculo que á mis ojos se presentó en el patio de la Enseñanza, convertido en hospital de sangre, no te lo describiré, por dos razones: no sé hacerlo con la exacta expresión del horror que me produjo; no quiero poner ante tu vista cuadros tan lastimosos. Los muertos de las guerras campales no son como los muertos de la paz, víctimas de las enfermedades, expresando en su quietud y lividez serena el término natural de la vida. Pues si los muertos de la guerra en campo son más tristes de ver que los de normal muerte, y causan mayor espanto, los muertos de revoluciones, tirados en las calles, los cadáveres sin cabeza, ó los trozos de cuerpos descuartizados por la artillería, nos dan impresión de terror más espeluznante que ninguna otra

clase de muertes, y el espanto llega á su colmo cuando vemos vivos con la mitad de su naturaleza muerta, un tronco que alienta, arrastrando extremidades difuntas, ó un agonizante que enloquece y pide que acaben de matarle... No más de estos horrores, niña querida: no quiero que la noche que esto leas tengas pesadillas angustiosas. Y por atenuar las trágicas impresiones con otras del orden contrario, que en los mayores desastres no hay quien separe lo humorístico de lo terrible, te contaré una chusca ingenuidad del jefe de nacionales que mandaba la barricada próxima á Capuchinos. Envióle Van-Halen un parlamentario con proposiciones honrosas para que se rindiera, y de oficio le contestó lo que vas á leer. Herido en la mano derecha, y no pudiendo escribir, dictó la respuesta á un sargento, que la retiene en su memoria para regocijo de los que amamos la espontaneidad popular. Dice así: *A Antonio Van-Halen, jefe de las fuerzas enemigas. — Antonio: no te canses, no cederemos. Si te obstinas en hostilizarnos, te daremos para peras.—Patria y libertad.*

No veo, no, en esta brava gente la ferocidad del revolucionario sin camisa que persigue el pillaje y la disolución, para despojar á los ricos: veo á los sanos y buenos hijos del pueblo que en la última guerra prestaron á la causa nacional servicios tan eminentes, que no habría honores bastantes con que pagárselos. La Milicia Nacional de Barcelona, guarneciendo los pueblos del llano y la montaña y resistiendo terribles embestidas de la facción, demostró una fibra y una resistencia que en muchos casos llegó á las alturas del heroísmo. Ahí están Prim, Lorenzo Milans, Ametller y otros, que pueden contarlo... A esta gente, que tan claras nociones tiene del deber, y tan bien entiende el honor y el patriotismo en sus más elementales formas, no la temo yo. Temo á los pillos que se inoculan en el cuerpo popular y trabajador, para envenenarlo y derramar por sus venas elementos de podredumbre.

Cuando á casa me retiré, las opiniones que oía no estaban acordes en señalar el punto á donde Van Halen se replegaba. Unos le suponían en la Ciudadela, otros marchando hacia Montjuich. ¿Sabes tú, señora de mis pensamientos, lo que es Montjuich? ¡Ay, que no lo sabe!... ¿Creerás, tal vez que es un castillo como el de La Guardia, situado en lugar céntrico y eminente, y compuesto de quebrantados murallones y de piedras romas, entre cuyos huecos habita la prolífica república de lagartos? El castillo de tu pueblo es un pobre inválido que de su impotencia se consuela recordando sus tiempos heroicos, cuando la guerra de sitio se hacía con flechas, hondas y otros ingenios. Castillo es también Montjuich; pero más fuerte y buen mozo que el tuyo, y armado de mejores arreos y cachivaches de guerra. Se alza en un empinado monte al Sur de la ciudad, á la que tiene bajo su planta y dominio, y no se sabe si las miradas que arroja sobre ella son de protección ó de amenaza. De día parece un padre amante que á su adorada hija contempla, con el chafarote levantado, eso sí, por si á la niña se le antoja desmandarse. De noche verías en él un marido celoso que espía el sueño de su Desdémona, recelando que pronuncie dormida palabras que enciendan más el volcán de sus celos... Es tan alto Montjuich, que desde su cumbre ó cabeza, con yelmo de murallas y cabellera de cañones, me parece á mí que se ha de ver tu pueblo... No tomes esto al pie de la letra. No se te ocurra coger el catalejo que tiene Navarridas para ver los mosquitos que se pasean en el horizonte, y ponerte á mirar hacia acá, creyendo que vas á verme en la cimera de este formidable castillo. En todo caso no me verías á mí, sinó á Van-Halen con las manos en la cabeza, loco y turulato, sin saber de qué medios valerse para volver á echarle el lazo á esta ciudad, florón espléndido de los reinos de España, Barcelona, la hermosa y pizpireta...

Al llegar á casa encuentro á mi madre algo inquieta por mi tardanza. La tranquilizo sin dificultad, refiriendo los hechos á mi gusto, desfigurando el argumento de la tragedia.

Adiós, mayorazga de los Cielos. Adorándote tu— *Fernando.*

. . . .

. . . .

De Don Fernando Calpena á Don Serafín de Socobio.

Barcelona, Noviembre.

Señor mío: Antes que á mí llegara su carta pidiéndome noticia de estos trastornos gravísimos, nació en mí la intención de comunicárselos, recordando lo que le agrada el conocimiento exacto de las cosas de nuestro tiempo, á veces más obscuras que las remotas, y comúnmente desfiguradas por narradores ignorantes ó de mala fe. Considero asimismo que, por el amor grande que tiene usted á esta ciudad, donde pasó su infancia y lo más florido de su juventud al lado de su tío el reverendo don Lázaro de Socobio, arcediano de esta Santa Catedral, le interesará doblemente una información concienzuda de las desdichas de Barcelona en estos aciagos días, y aquí estoy yo para satisfacerle. Aunque no necesito hacer ante usted ningún alarde de mi honradez de narrador, debo manifestarle que me aferro á la más estricta imparcialidad, y usted así lo apreciará cuando lea conceptos y juicios desfavorables á mis amigos, y otros que no han de agradar á los del bando contrario, pues este es un caso en que todos merecen igual vituperio.

No le contaré los pormenores de la espantosa jornada del 15, pues todo lo aparente de ella debe usted conocerlo ya. Aún le queda por conocer lo invisible, lo que estuvo en las conciencias, no en las manos que disparaban los fusiles, ni en las bocas que apostrofaban al Ejército y al Regente. Lo primero que tiene usted que hacer para penetrarse de la verdad es desechar la idea corriente de que esto ha sido una sublevación de republicanos. Desconfiemos siempre de las ideas de fácil adaptación al criterio vulgar; desconfiemos del amaneramiento de la opinión, que no es más que un remedio contra la incomodidad de pensar por cuenta propia. Cierto que el 15 se habló de república, y este nombre fué gritado por muchas bocas; cierto que algunos, más exaltados de palabra que de pensamiento, cantaban el *ja la campana sona, lo canó ja retrona; anem, anem, republicans, anem.* Pero también es cierto que esto decían porque así se les había mandado, y muchos lo repitieron como en broma, sin verdadero calor. No se trataba, pues, de asaltar la Bastilla y demoler aquel emblema del despotismo, sinó de quitar de en medio á un triste Gobierno y con él á una situación política, la Regencia de Espartero.

Puedo asegurar á usted que ninguno de los que combatían en nombre del *poble* invocó á la cesante Reina Gobernadora, ni á nadie se le ocurrió proclamarla; y no obstante, por ella derramaron su sangre los muy locos, sin saberlo, que es lo más triste del caso. ¡Infeliz pueblo, criado en la inocencia y en la ignorancia de la ciencia política! El ha sido y es instrumento de los que han estudiado las artes revolucionarias y el mecanismo

de los motines. Con esta táctica, los que tiranizan al pueblo saben muy bien cómo han de componérselas para convertirlo en caballería que les arrastre el carro de sus triunfos, mientras que los defensores de la soberanía popular, los propagandistas de la libertad, ignoran hasta las más elementales reglas para utilizar la fuerza de las masas en defensa de sus ideas.

Hablaré primero del teatro. He recorrido toda la escena, y puedo apreciar por mí mismo los estragos de la lucha en los sitios de la ciudad donde fué más encarnizada. En ninguna parte se batió el cobre como en el Baluarte del Mediodía. Allí, y en las barricadas que levantaron los insurrectos entre la Puerta del Mar y la Aduana, perecieron oficiales y soldados en gran número. Vi en los *Encants* los destrozos causados por las balas de cañón, lodo ensangrentado, objetos mil que habían servido de improvisados parapetos, todo en tal desorden, que ha de pasar mucho tiempo antes que recobre el desgraciado pueblo los modestos bienes que allí sacrificó al furor de una guerra que no entendía. Cerca de la Virgen del Mar y en el Borne, he visto también no pocos desastres: frágiles casas acribilladas á balazos, muertos que en la mañana del 16 no habían sido aún recogidos. En la calle de *Assahonadors* encuentro fúnebres escenas, mujeres y niños que tratan de reconocer mutilados cadáveres, y en la plaza de *Sant Agustí Vell* veo una casa derrengada que amenaza caerse si no la derriban pronto. Colchones y trastos entorpecen la vía pública; las mujeres, convertidas en furias, maldicen á Espartero y á Van-Halen, á los *algodoneros* y á Zurbano, como autores de tantas desventuras. En la calle de *San Pedro Más Baja* hallo un reguero de sangre, y lo voy siguiendo hasta salir por la *Riera de San Juan* á Junqueras, donde se contaron los muertos y heridos casi en tanto número como los que había en la Puerta de Mar. El claustro se ha convertido en hospital, y de allí salen imprecaciones y lamentos. Zurbano es el más malo de los infernales instrumentos del Gobierno de Madrid; Zurbano es el que quiere traer á Barcelona las odiosas quintas... *Mes li ha de costar trevall posar á ratlla al poble catalá... Que torni per un'altra!... Avans morir qu'ésser esclaus d'un castellá que no sab ahónt te'l cap!* Sigo, y en la Puerta del Angel y calle de Santa Ana observo que no queda un solo canto de los empedrados. En los charcos nadan gorras de milicianos, y en los montones de piedras se ven fusiles rotos, restos de comidas, manchones de sangre, un brazo con manga de paño azul, y otros despojos repugnantes. No tengo ya ni alma ni piernas para seguir observando el teatro en sus bastidores de Estudios y Canaletas, del Carmen y Hospital. Hagamos alto, mi querido don Serafín, en la Boquería, lugar donde antaño ajusticiaban á los reos de muerte, y óigame decirle que aquí hubiera yo hecho un escarmiento en los que han alborotado tan sin substancia al pueblo barcelonés.

Sabrá usted ¿quién no lo sabe? que en esta revolución ha despuntado un héroe, un imitador de Massanielo. ¿Qué idea ha formado usted del que en las primeras horas del día 15 se constituyó en cabeza de motín, y fué por tantos infelices aclamado y obedecido? Juan Manuel Carsy, el alma de esta trapisonda, es un valenciano que hace poco vino aquí; comerciaba sin dinero ni mercancías, y se metió á periodista sin saber escribir. Ni posee el don de elocuencia para fascinar á les muchedumbres, ni la prodigiosa facultad del mando para conducirlas al combate. Es hombre vulgarísimo; y reconociéndolo así toda Barcelona, nadie se detiene á pensar en el enigma de su rápido encumbramiento. Yo encuentro la clave en la inocencia angelical de los hijos del pueblo, y en la ceguera de los pobres nacionales, que saben batirse sin que se les ocurra ahondar en los motivos y fines de su arrojo. Me consta que desde el 14 disponía ese obscuro y ridículo Carsy de grandes sumas de moneda corriente, en plata y oro, las cuales no debió ganar en el comercio ni en el periodismo... Y pregunto yo: ¿de dónde ha salido este dinero?... Un infalible axioma militar nos dice que el oro es el más eficaz elemento de guerra; no es menos axiomático que no se han hecho ni se harán revoluciones *á palo seco*. Ya le oigo á usted contestarme que el unto con que Carsy ha engrasado esta máquina es el *oro inglés*; yo lo niego, porque el *oro inglés*, móvil y nervio de la cuestión algodonera, no había de ser derramado en obsequio de la misma industria que el Gobierno británico pretende arruinar. Descartada esta versión absurda, dígame usted: ¿lo que ha brillado en las manos puercas de ese Carsy, sería *oro republicano*? ¡Ay, don Serafín de mis pecados! los sacerdotes de esta sonrosada religión, que todavía no ha salido de las catacumbas de la inocencia, son pobres de solemnidad, y no acuñan otra moneda que la de sus generosas ilusiones. Convenzámonos de que el oro no era inglés ni republicano. Basta con lo dicho para que usted comprenda de qué arcas procedía, y si me lo niega, no tendría yo inconveniente en demostrárselo, sin otro argumento que el sencillísimo *cui prodest*.

. . . .

. . . .

Barcelona, Noviembre.

Que el primer acto de Carsy, cuando por artes diabólicas se vió dueño de esta gran ciudad, fué constituir la indispensable Junta, ya lo sabe usted; mas ignora que la componen personas de escasa ó nula representación social y comercial. Presididos por el valenciano dictador, gobiernan á Barcelona un confitero de la Plaza Nueva, un hojalatero de la calle de Tantarantana, fabricantes de fideos, de fósforos, de velas... No les nombro porque no quiero dar malos ejemplos á la Historia sugiriendo al público nombres de mosquitos.

Las tropas que aún resistían en el fuerte de Estudios y en Atarazanas nos dieron el espectáculo ignominioso de capitular con esta Junta, y en ello fueron mediadores personas influyentes de la ciudad, que obraban por miedo, y el Cónsul de Francia, que no ha sabido disimular su parcialidad en favor de los insurrectos, ni las ganas que tiene de ver humillado á Van-Halen como General de la Regencia.

. . . .

. . . .

Nuestro Capitán General no está, como diría cualquier periódico, á la altura de las circunstancias. Es Van-Halen gran soldado y caballero intachable; pero no parece haberse hecho cargo aún de la humillación que han sufrido sus tropas. Más que el restablecimiento de la normalidad, le inquieta el deseo de no producir mayores estragos, y sueña con que las componendas y tratos honrosos entre Gobierno y sublevados den solución al conflicto. No ha muchos días subió á Montjuich, desde donde truena con timidez é inoportunidad: tronando antes con fuerza, se habrían evitado tantos desastres. Cada vez que el fiero Montjuich dice alguna cuchufleta á la ciudad que á sus plantas mora, me acuerdo de usted, señor don Serafín, porque al disparo res-

ponde acá, con su grave són, la señora *Tomasa*, en la torre de la Catedral, y al oirla, me viene á la memoria lo que usted me ha contado de su infantil diversión con otros chicuelos, también sobrinos de canónigo, y me parece que les veo asaltando la torre de la Catedral y sobornando al campanero para que les dejara tocar, y á usted, más travieso que los demás, imponiendo su predilección por tirar del badajo de la *Tomasa*.

El barrio en que vivimos parece, hasta hoy, protegido por una deidad benéfica, y en él no se han visto escenas de sangre y duelo. Mi gusto de la arqueología, y los honores que hago á esta ciencia, más como aficionado devoto que como conocedor inteligente, me ligan á este rincón histórico, que es mi encanto y el único solaz de mis horas tristes: por un lado tengo á la Catedral, de imponente y severa hermosura; á esta otra parte la Plaza del Rey, con el Palacio Mayor y la capilla, donde duermen tantas grandezas. Lo que hablan estas piedras pardas y el silencioso ambiente que las circunda, mejor lo sabe usted que yo, investigador de las edades gloriosas de esta ciudad y de los culminantes hechos de Condes y Reyes.

Pero no es ésta la mejor ocasión para los éxtasis arqueológicos, amigo mío; que *la Tomasa sona*, y al oirla vuelvo á mis cuidados de cronista. El miedo á un bombardeo de Van-Halen y á otro del propio don Baldomero, que se da por seguro, ha traído la deserción de todo el vecindario rico. Los caminos que parten de Barcelona por el Norte y por el Sur no tienen espacio para tanta familia fugitiva. Nosotros, si ello no se arregla antes de la venida del Regente, nos iremos á Sant Feliu de Llobregat, donde nos brinda con espléndido hospedaje nuestro amigo el beato don Magín Cornellá.

. . . .

. . . .

Del mismo al mismo

Sant Felíu de Llobregat, Diciembre.

Amigo mío: Aquí estamos ya sanos y salvos, con la pena de haber dejado á la bella Barcelona en las bestiales manos del motín. La última extracción de revoltosos se ha echado de jefe á un vendedor ambulante de perfumería llamado Crispín Gaviria, el cual debe de ser hombre para un fregado como para un barrido. Se pasa el día redactando bandos terroríficos, que son fijados en las esquinas por sus agentes, á los cuales precede un pelotón de tropa tan heterogénea en el vestir como en las armas que lleva. Unos van con morrión y otros con barretina ó pañuelo; éste lleva zamarra y trabuco; aquél levita, fusil y pistolas. En los bandos se conmina con pena de muerte al que no se presente con armas al toque de generala; la menor falta se castiga con cuatro tiros, como medida preventiva, y para sufragar los gastos de la defensa de la ciudad decrétase la *ocupación* de bienes de todos los que, habiéndose ausentado, no acudan prontito al llamamiento de don Crispín.

El vecindario huye despavorido. Centenares de nacionales esconden las armas y se escapan como pueden, por mar ó por tierra. Los *jamancios* y *patuleos*, desarmados por los *Diez*, y armados de nuevo por organización espontánea, se constituyen en cuadrillas de vario contingente, dedicándose á cobrar la salida de los que huyen. Familias enteras son despojadas de cuanto tienen, hasta de la ropa, en el momento de embarcarse. En tanto que en el puerto y en las salidas de la ciudad unas *secciones* de *Tiradores intervienen* la emigración, otras recorren los barrios céntricos y comerciales *tomando nota* de existencia metálica, ó *recaudando* lo que la *Patulea* necesita para dejar bien puesto su honor en aquel lance. Algo de esto vi, señor don Serafín, y algo me han contado, que no repito para que no diga usted que recargo la pintura con fuertes brochazos y tintas chillonas.

. . . .

. . . .

Desde Sant Felíu veíamos las tropas de Espartero en Esplugas, y el avance de los convoyes de provisiones hacia la eminencia de Montjuich. Hubiera sido muy de mi agrado llegarme allá para ver á Espartero y hablar con él; pero no quise hacer ostentación de mis concomitancias *ayacuchas*, y empleaba las horas de aquel destierro paseando con los curas amigos de Cornellá y míos, uno de los cuales era ilustradísimo, de buena sombra y un tantico maleante; el otro cerril y tozudo, con un acento catalán tan gordo y áspero, que me costaba trabajo entenderle cuando llenaba su boca de palabras castellanas, como si la llenara de sopas calientes. No me causó sorpresa oirles hablar con hiperbólica admiración de los clérigos regulares de San Quirico, poniendo en los cuernos de la Luna su prodigiosa sabiduría y la austeridad de su regla...

Ha pasado un día. Continúo con la noticia de que en el actual momento, que señalará la Historia, ha comenzado el bombardeo, amigo don Serafín... ¡Pobre Barcelona! Lo digo por las casas, pues todos los habitantes dignos de consideración se hallan fuera de aquellos profanados muros. A las once y media largó el Duque los primeros confites: la función, mirada sólo como espectáculo, resulta bonita desde esta planicie del Llobregat. Se ve admirablemente la línea parabólica que trazan los proyectiles, y la caída de éstos en la infortunada plaza. Se me figura que Espartero bombardea con miramiento y pulso, procurando hacer el menor daño posible, en espera de que don Crispín pida misericordia. Corren aquí voces de que los nacionales que salieron de la plaza y gran número de vecinos honrados darán seguridades al Regente de que la plaza se rendirá esta noche, y en caso contrario, ofrécense todos, en unión de la tropa que ha traído Su Alteza, á forzar las entradas de la ciudad... Dios quiera que todo esto sea cierto. Dícenme además que una nueva Junta de *respetables* ha surgido ayer, y que en ella figuran su amigo de usted y mío don Antonio Más y Brugada, y el *simpaticone* Ramoneda... El Duque ha trasladado su Cuartel General de Esplugas á Sarriá, donde esperan verle los nuevos junteros y acordar con él la salvación de Barcelona. Dios ponga tiento en sus manos, y á todos les ilumine, para que veamos pronto el término de estas aflicciones y respiremos el dulce aire de la paz.

A media noche termino ésta, mi buen don Serafín, con la noticia de que ha cesado el fuego. Montjuich, desarrugando el ceño torvo y conteniendo el resoplido ardiente, mira compasivo á su esposa, y una vez aplicados los palos que su decoro de marido exigía, parece que examina y cuenta los cardenales que le ha hecho, y le recomienda que se los cure pronto para que luzca en toda su hermosura. «Ráscate un poco y ponte unas compresas, que eso no es nada—le dice.— *De tant que t'estimo t'apunyego.*»

. . . .

. . . .

B. Pérez Galdós.

EL CLAM

DE LAS

VERGES

Els homes ens cercan, las mares ens vetllan;
nosaltres somniosas pensém en l'Amor...
La túnica blanca que'l cos embolcalla
es feble mortalla
qu'amaga un tresor.

La carn fresca y sana las formas modela,
espléndidas formas que puras guardém...
Quan estém ben solas, lluny d'altra mirada,
nostra carn rosada
ab goig contemplém.

Som Verges! Som Verges!—Som Verges forsadas
per lleys aborridas qu'esclavas ens fan.
Els plers y venturas que'l cervell somnía
de nit y de día
cerquém delirant.

Moments breus ens dura la ditxa trobada;
en tant qu'ella'ns dura, de vista perdém
el món que'ns captiva, las flors que'ns sospenen
y'ls mals que'ns apenan:
en Ell sols pensém.

En Ell, una sombra que l'ánima adora;
en Ell, qu'en nosaltres també deu pensar;
en Ell, el qu'á solas, faltantli l'aymada,
la ditxa anyorada
frisós vol gosar.

¿Per qué han de lligarnos las lleys? ¿Per qué, tristas,
las carns sempre puras ab neguit guardém?...
Austeras paraulas la sanch no adormeixen!
Als instints que creixen
ben lliures deixém!

¿No es l'ánima verge, y el cos té de serho?
Oh! No! Femnos lliures! Gosém del Amor!
La túnica blanca que'l cos embolcalla,
rompemla: es mortalla
qu'amaga un tresor!

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

(Dibuix de Ruiz Picasso)

PINTURA Á LA GASSEOSA

En Fortuny—el que més tart devia ser el gran Fortuny — y son condeixeble y amich inseparable en Tapiró, joves llavoras, obtingueren aquell estiu permís pera passar las llargas horas caniculars de las vacacions tancats en la Catedral de Barcelona y pintar ab tota llibertat, mentres la Santa Basilica, descansant de son paper de *Casa del Senyor*, sembla dormir la mitjdiada.

L'artista que no ha tingut la ditxa d'alcansar aquest permís, de trobarse sol, amo absolut d'aquell sublím bosch de pedra tot misteri y recolliment, saturat d'incens y santetat, il-luminat pels multicolors raigs del sol filtrantse á través d'aquellas maravellas de color vulgarment anomenadas vidrieras; l'artista que no ha tingut aquesta ditxa, repeteixo, desconeix el major dels goigs estétichs, un d'aqueixos goigs qu'aixafan, que produheixen una voluptuositat dolorosa, un malestar beatífich, un no sé qué semblant á la sensació d'asfixia que causa l'excés d'oxigen en las grans selvas.

En Fortuny y en Tapiró, com á verdaders artistas, van sentirlo fondament aquest goig, van passar per totas aqueixas emocions, fins que, dominat l'estupor dels primers moments, sobrevingué naturalment la reacció artistica, la febre de producció; y després d'elegir—no sense molts dubtes y discussions—un bon punt de vista, desembutxacá cada hu l'album y la capseta de colors á l'ayguada, y comensaren á trevallar entre exclamacions d'entusiasme proferidas en veu baixa *por respeto á la santidad del templo*—com diuhen las esquelas mortuorias.

Peró no per ser artista deixa l'artista de ser home, y la calor no respecta res, ni las Catedrals.

«¡Uf!—exclamá de repent en Tapiró—¡aqui un hom s'hi ofega!—

(Pausa).

—¿Qué't sembla si'ns posavam en mániga de camisa?

—Home!...

—Qué dimontri! ¿Qui'ns ha de veure aqui?

—Si, peró...

—¿Peró qué? Ara no som á missa, sinó devant d'un model... arqueológich. En sentint que s'acosta l'escarceller, vuy dir el sagristá, que prou de lluny se fa sentir ab aquell gran manyoch de claus, ens torném á posar de senyorets, y aqui no ha passat res. Apa, fora las americanas!—

Y aixis va ser fet, y continuaren els pinzells corrent, encara que menos febrilment qu'al principi.

—Uf!—torná á exclamar en Tapiró després d'un llarch intérval. — Quina set! Tinch la llengua encastada al paladar!... De bona gana'm beuria l'aygua ab que pinto, ab tot l'arch-iris que hi ha deixatat.—

(Pausa).

—Vaja, es impossible trevallar ab aquest foch á la boca!... Vaya un sarcasme! Morirse de set pintant á l'ayguada y rodejats de picas d'aygua beneyta!... Ara comprench lo que deuhen patir els náufrechs que's moren de set en alta mar! Ah, no! Demá pendrém las nostras precaucions!—

—

Y las van pendre, en efecte. A las andróminas indispensables pel trevall, afegí cada artista una ampolla de gasseosa que, cuydadosament amagada en l'infern de l'america-

na, introduhiren en aquell sagrat com si fos contrabando.

A mitja sessió, quan la calor propia de l'hora meridiana, el cant d'una cigala ensopida entre'ls taronjers del claustre y la natural lassitut filla de la estació comensaren á ferlos sentir la irresistible sensació de la nyonya, tan semblant al embrutiment, nostres pintors acudiren adalerats á las gasseosas qu'havian depositat en lloch frescal.

—Quina gran idea hem tingut!—exclamá en Tapiró ab delicia.

—Peró cuydado, eh? Que no'ns sentin els canonjes, que deuhen fer una bacayna aquí al demunt del claustre.

—Fuig, home! Sí'm cuidaré jo de donarme manya!...—

Malgrat tota la que's doná en Tapiró, saltá'l tap ab un estrépit formidable, irreverent, que va trontollar aquellas sonoras voltas que semblaren respondre ab un murmull d'indignació, un *anathema sit* que's desvanesqué en terrorificas ressonancias.

En Fortuny no pogué resistir á la tentació y destapá també la seva gasseosa. Un'altra detonació, més formidable que la primera, va fer tremolar novament l'augusta Basílica; la qual tremolava encara quan aparegué'l sagristá furiós, descompost, cridant com un esperitat:

—Profanació! Sacrilegi! Vostés pretextan venir á pintar per entregarse á tiberis escandalosos! Surtin d'aquí inmediatament! Corro á donarne part! Vaya si corro á donarne part!...—

En Fortuny estava aterrat. En Tapiró no las tenía totas, peró fent el cor fort intentá un cop d'audacia.

—Peró, home de Deu! ¿Quina mosca l'ha picat? ¿Qué fem sinó pintar? ¿Qué son aqueixos tiberis de que parla?

—¿Y aquestas ampollas de gasseosa?

—Y bé!... precisament!... son ampollas de gasseosa.

—¿Y's figuran vostés qu'aixó es una cantina?

—¿Y's figura vosté que nosaltres ens servim d'aixó per beure?

—¿Y donchs per qué?

—Per pintar.

—Per... Miri vosté que té...

—Peró ¿es possible que tot un sagristá de la Catedral de Barcelona sigui tan profá en cosas d'Art qu'ignori aixó? ¿Vosté no sab que hi ha pintura al oli, pintura á l'ayguada, pintura á la *gonache*... y pintura *á la gasseosa?* Aquestes el procediment més modern, el que dona més *frescura* de color... y es el qu'empleém nosaltres. Y si nó, vegi.—

E introduhint tan guapament el pinzell pel broch de l'ampolla y rabejantlo ab desembrás en la llimonada que quedava,'s posá á pintar fent esbufechs de satisfacció.

—¿Ho veu?—deya sens ni dignarse girar la vista á son interlocutor. — A veure si ab aygua vulgar s'obtindria may aquesta transparencia, aquesta diafanitat, aquesta... *frescura*!—

En Fortuny havia imitat el seu exemple. El sagristá'ls mirava pintar ab un pam de boca oberta; y no trobant argument qu'oposar á tanta *frescura*, tombá las espatllas y se'n aná, si no convensut, vensut.

—

De totas maneras, en Fortuny y en Tapiró no van tornar may més á pintar *á la gasseosa*.

Deu sab lo que deu haverse perdut l'Art!

APELES MESTRES.

L'ULTIM AMOR

Talment tot se barreja en els nostres éssers, que ja no's pot dir ahónt comensa l'un y ahónt fina l'altre.....— MAETERLINCK: *Aglavaine et Sélysette.*

Y'l Cel instruhit de llurs noces feu brillar els seus fochs: las ninfas udolaren desde las alturas. — VIRGILI: *Eneida.*

El camí blanquinós se perdia al lluny sota la doble renglera d'arbres que juntavan els seus fullatjes com una volta verda y movedissa. El cel blau se fonia entre las brasas del crepúscul. Las fondaladas s'omplian de ombra. El sol, moribond, qu'allargava'ls seus raigs d'or com estremintse, feya brillar las ayguas tranquilas d'un estany ab resplandors sinistres. La tarde s'adormia acariciada per las rojas clarors ponentinas.

Pel Nort, de sobte, un núvol negre y espessíssim aparegué amenassador y's llensá per l'amplaria del cel, desfent la poesia misteriosa del crepúscul.

Y'ls dos enamorats, últims heréus de rassas superiors y oblidadas, caminavan lentament, units per la forsa de lo Bell y per l'horror de las lletjesas terrenals. Els seus ulls, reflex de passions heroicas y de somnis d'edats gloriosas, contemplavan ab dis-

gust el paisatje que'ls voltava. Las bellas y puras línias dels enamorats, desentonavan sobre'l fondo esquifit d'una naturalesa migrada y pagesívola.

Y una tristesa desesperada va corpendrels, y's van mirar el fons dels ulls pera oblidarse l'un en l'altre.

—

Refet per la claror que dels ulls d'ella irradiava, l'enamorat va dir:—«Jo sense tu no viuria. Tu pera mi ets quelcòm més que la dona somniada; ets la resurrecció d'aquells temps que tant anyoro. Sols devant dels teus ulls inmensos, fonts de llum y de joya, negres com una nit eternament fosca, torno á la vida. Sols devant d'aquest front, noble y seré, rublert de pensaments amorosos y de bellesa infinida, la tranquilitat benhaurada m'aconsola. Sols devant dels teus llabis sagnants, com dos archs de foch sobre la blancor del teu rostre, que s'arquejan més quan els meus s'hi acostan, sento batre'l meu cor. Y'ls teus cabells? Oh, els teus cabells! Son onas de passió antiga y heroica, torrentadas de voluptat quan se deslligan, símbol de puresa quan els reculls sobre la testa, ab ayre altívol y guerrer. Jo t'estimo perque ets la Bellesa sobirana, dominadora y absoluta. Jo t'estimo perque has atravessat aquest món miserable, desdenyosa y quasi invisible, per arribar fins á mi ab l'esclat enlluhernador del sol, ab la claretat misteriosa de la lluna, ab la majestat de las nits estrelladas. Jo t'estimo perque't trobo la bellesa esplèndida de Semiramis y de Cleopatra, y l'encís espiritual de *Beatrice* y *Madonna Laura*. Jo m'agenollo devant del teu cos diví com l'héroe grech devant de l'ara de Venus. Jo't desitjo ab la passió gegantina y violenta del faraó per la verge etiòpica. Jo sento per tu, l'adoració del cavaller mitj-eval per la donzella mística d'oval puríssim y de mirada angélica. Jo t'estimo ab tots els amors!...»—

—

Y en mitj d'una naturalesa migrada y pagesívola, sota un cel cubert de núvols, en la quietut pahorosa de la tempesta próxima, varen descloures els llabis de la enamorada. Una melodía dolsa, com record de felicitat morta, brollá suaument en el camí blanquinós y desert.—«Donchs jo t'estimo perque't veig bell com Apol, fort com Alcides, enamorat alhora com Petrarca y Ovidi. Jo't veig, ab els ulls del desitj, sobre un carro de guerra adornat d'or y marfil y cubert ab pells de feras, entre núvols de pols, mentres el sol fa lluhir l'arám del teu escut y ab la destra llensas el dart que's pert xiulant entre l'host enemiga. Y veig, darrera teu, milions de soldats, llampegueigs de llansas; sento trontolls de planuras baix el pes de riuhadas humanas, himnes de victorias més grans que las d'Alexandre, d'Hannibal y de César.

Jo't veig sobre l'arena del Colisséu, vencedor dels atletas, ab l'esfors del pit robust y del biceps poderós.

Jo voldría eternisar la teva veu, cascata harmoniosa, font d'eloqüencia, evocadora de Vida, revelació de Bellesa. Jo voldría pera tu la omnipotencia dels reys de Persia y Babilonia, las riquesas de Cressus, la obediencia cega dels esbarts macedònichs y de las llegions romanas. Jo't voldría dominador absolut d'aquests éssers mesquins que's tenen per homes y no son bons ni per esclaus...»—

Y la veu prenía una entonació épica, sota la volta fosca, en un esclat gloriós d'orgull y de domini.

—«T'estimo pel teu mirar de rey, pels teus ulls d'àliga, pel teu front lluminós. T'estimo perque, sense parlar, las nostras ánimas se veuhen, y viuhen la vida inmaterial de las cosas eternas, y tremolan com flamas amorosas, y s'uneixen en un foch inextingible. T'estimo perque'ls efluvis dels nostres cors, al espandirse, recularían si no poguessin juntarse. T'estimo perque soch dona...»—

Y la veu defallia, morint com un desitj de amor, sota la calma trágica del cel.

—

Va caure'l primer llamp, trencant la música aixordant d'una tempesta horrible. La veu del vent bramava un plany sordament feréstech. Els arbres se doblegavan cruixint, al rebre la fuhetada furiosa.

Y'ls dos enamorats se soplujaren en una cova. Y la rossa cabellera va desferse majestuosament, com amplas onadas d'un riu d'or, cubrint el cos de l'última dona. Y un perfúm indefinible de goig inmortal flotá en la cova encesa per las flamas del cel. Y'ls ritmes palpitants de la cansó humana moriren sota'l bramul de la tronada formidable.

—

La boyra humida, com si's desprengués del fullatje, volava lleugera, esqueixada pels primers raigs de claror. A dalt del cel parpellejá per última vegada la llum tremolosa de Venus. Un perfúm frescal y sanitós s'alsava de la terra. L'ayret de matinada remorejava, responent al dols preludi dels nius. Gays aleteigs creuhavan l'espay.

Y á través de las glassas rosadas de l'aurora, el cel se tornava blau, d'una blavor puríssima, y l'himne matinal esclatá ab tota sa forsa. Y'l sol pujá alegrement per sobre las montanyas, fent brillar la verdor dels boscos, rentats esplèndidament per la tempesta passada.

Y entorn dels dos enamorats, dormits pera sempre, gemegavan veus innombrables.

Melodías planyívolas, cántichs de dol, sospirs d'engunia, plors inconsolables, ressonavan en la cova aclarida per la llum rohenta del sol.

Y las ninfas dels boscos alsavan al cel els ulls amarats de llágrimas, mentres els bras-

sos blanchs se retorsian y las bocas arquejadas pel dolor cantavan la desaparició de la Bellesa sobre la Terra.

G. Zanné Rodríguez.

TEATRES

NOVETATS

El Intruso.

No coneixém de l'obra d'en Tourguéneff més que la traducció italiana titulada *Il pane altrui*, qu'ha representat diferentas vegadas en Novelli á Barcelona. Aqueixa traducció sembla feta á conciencia, y'ns dona una perfecta idea del original. No'ns detindrém analisantla perque, sobre ser ja ben coneguda del públich, *El Intruso* no té res que veure ab ella; sols, com diuhen els autors senyors Llana y Francos Rodriguez, es una *inspiració* que van tenir al coneixe aquélla.

Traduccions, arreglos, adaptacions,... *inspiracions*!... Aqueixos literats de Madrid son tremendos Quan se proposan fer malbé una obra bona, tenen una imaginació tan exuberant, que fan *mangas* y *capirotes* del autor y de l'obra qu'admiran, y encara els n'hi sobra per inventar procediments nous pera malmétrela, procediments que batejan ab una facilitat qu'encanta.

Qui sab fins ahónt arribarém seguint aqueix camí! Per ara ja som á las *inspiracions*. ¿Qu'es una *inspiració?* Segons els senyors Llana y Francos, consisteix en agafar un'obra original, de las bonas, ey!, *Il pane altrui*, per exemple, cambiarli'l nom, y traslladar l'acció, d'un bot, desde un vilatje rus á una masia d'Asturias. No hi fa res que l'obra sigui un estudi de costums propias d'un pais en qu'encara impera una especie de feudalisme, en que las classes socials que retrata's caracterisin per viure una vida especialissima, de sumissió y servilisme per part dels petits, de despotisme y arbitrarietat per part dels grans; no hi fa res que las passions y sentiments que d'aqueix estat social y de aqueixas costums excepcionals s'originan, siguin també excepcionals y trobin sa llógica humanitat en el medi ambent en que's desenrotllan; no hi fa res qu'en Tourguéneff vulgui fer una petita sátira social contra un estament podrit d'una societat miserable, diferenta de la nostra; tot aixó no hi fa res. Lo essencial es que hi hagi un duch, y un comte, y un vell que s'emborratxa, y un tranquil que'l fa emborratxar, y una duquesa que's creya nascuda de pares aristócratas y's troba filla d'aquest vell que á tothóm fa riure.

Haventhi aixó, ja's pot dir que'ls autors s'han *inspirat* en l'obra d'en Tourguéneff. Que la idea, que la concepció, que la tendencia, que la psicologia y fins que la construcció, desenrotllo y desenllás de l'obra siguin complertament distints, no vol dir que'ls autors hagin deixat d'*inspirarse* en la d'aquell. Pera probar qu'ho han fet, ja hi trobarém tres ó quatre situacions que s'assemblan ab las del original. Y encara s'assemblan fins á cert punt, perque si'ns fixém, per exemple, en la escena de la borratxera, veurém que no tenen altra semblansa ab la de l'obra russa que la d'haverhi un vell que s'emborratxa y xerra. En l'obra *inspiradora*, la escena es superba de intensitat y de emoció dramática; en la *inspirada*, es ridicula é insubstancial. Lo mateix podriam dir de la escena entre pare y filla del segón acte, que de humana y sentida qu'es en l'original, se transforma en cursi y sentimental en l'arreglo. En quant al tercer acte y desenllás, que son de la complerta invenció dels autors, sols dirém que son dignes d'un melodrama vulgar.

La companyia Thuillier *avalora El Intruso* ab una execució detestable. Deixant apart els que van ferho menys malament, que son els senyors Rubio y Echaide, fixemnos en els protagonistas. La senyora Pino's va pendre en broma'l paper de duquesa, de filla illegítima que descubreix el secret de sa ignominiosa naixensa. Nosaltres estém convensuts, com ja hem dit altras vegadas, de que la senyora Pino no té cap condició pera'l drama; mes l'altre dia'n va fer massa. Tota la relació del seu pare se la va escoltar rihent, ab una *frescura* imperdonable. Sort del mocador ab que's tapava la cara continuament, que si no, ens sembla que'l públich s'hi haguera formalisat. A nosaltres la senyora Pino'ns va fer patir; perque un actor, sigui qui vulgui, no té dret á pendres en broma cap paper, per dolent que sigui. Ab aixó sols logrará que'l públich se formi un molt pobre concepte del seu temperament artistich. Y no'ns vingui ab la excusa de qu'en Donato Jiménez era qui la feya riure. La senyora Pino era l'única que no se'n podia riure. En cambi, nosaltres si que podiam riure, y confessém ingenuament que varem ferho. Aquella veu fosca, gutural, mal timbrada, aquella declamació acompassada, sostinguda, rematant els *períodos* ab uns *calderons* estridents, y aquella afectació y ampulositat de moviments, produheixen tal malestar y enervament d'esperit, qu'aquest sols logra sustreures á la mala impresió rebuda, buscant en el conjunt l'aspecte cómich que'l fa esclafir en sarcástica riallada. Creguins, senyor Donato: aqueixos papers no li van bé.

—

Zaza.

Diguemho tot seguit (puig de l'obra original no hem d'ocupárnosen per ésser ja ben coneguda): la traducció que de *Zaza* han fet els senyors Costa y Jordá'ns va agradar molt. No podém dir que sigui *literal*, perque l'original francés no l'hem llegit; mes la Réjane va representar l'obra aqui una vegada, y

per lo que'n recordém podém ben dir que la traducció es feta honradament y ab tota la conciencia artística de que acostuman á fer gala els senyors Jordá y Costa en sas obras literarias. Els traductors han conservat el tipo de *Zaza*, aixís com els altres, fins els més secundaris, ab un respecte y una penetració del esperit de l'obra que deuria servir de exemple, avuy que qualsevol aficionat se creu autorisat pera fer arreglos y traduccions ab una llibertat y unas pretensions que no sembla sinó que l'autor, al costat d'ell, sigui un aprenent ó cosa pitjor.

Els senyors Costa y Jordá han traduhit la obra perque'ls hi ha semblat bona y hermosa. Perque'l públich també li trobi, li han servida en tota sa integritat, sense voler dar llissons als autors y sense tenir per res en compte escrúpuls ridiculs de moral acomodaticia. Aixís es com deuhen ferse las traduccions. El llenguatje es castís y correcte, sense alambicaments ni adornos impropis de l'obra y del bon gust de que han donat bona mostra.

En lo que s'han equivocat els senyors Jordá y Costa es en creure que l'obra pugui ésser representada aquí. Avuy per avuy no hi ha pas una actriu á Espanya capás de representarla passablement, perque *Zaza*, encara que l'acció passa fora de Paris, es un tipo de dona parisenca d'una classe social aquí desconeguda, es la *divette* de café-concert, refinadíssima, que si bé pot arribar, y de fet arriba, á sentir y apassionarse com qualsevulga altra dona del món, els seus sentiments y las sevas passions se determinan y manifestan en una serie de detalls, d'exaltacions, de inconseqüencias... en fi, en una serie de actes peculiars y privatius de son món propi, món d'una psicologia confosa, inexplicable per reflexió y comprensible solzament per l'atenta observació de sas manifestacions externas.

Els autors de *Zaza*, que son esperits finament observadors, han tret el tipo del natural y'l presentan ab tots els adornos, ab las més petitas subtilesas y ab tota la veritat que'l particularisan, y aquest es el primer mérit de l'obra. Peró aqueixa veritat mateixa, es la dificultat més grossa ab que's topará l'actriu que la encarni. Nosaltres estém convensuts de que del mateix modo que sols una andalussa pot cantar bé una malaguenya y sols un pagés catalá pot dur bé una barretina, sols una parisenca pura pot encarnar una *Zaza*, ó tipos per l'estil, ab tota la espontania humanitat que caracterisa sa especial idiosincracia.

Per 'xó la Réjane fa una *Zaza verdadera*, y per 'xó la Mariani y la Pino y qualsevulga que no essent de Paris vulgui representarla, fará una *Zaza falsa*. Es clar que segons el talent de l'actriu, que segons las facultats que tingui, interpretará'l personatje ab més ó menys relléu, y fins se fará aplaudir treyent efectes més ó menys llegitims; peró donar la vera expressió, la vera vida, el ver perfúm que'ls autors somniaren y'l tipo reclama, sols qui s'hagi saturat d'aquell ambent podrá lograrho.

Si á totas aqueixas dificultats hi afegim que la senyora Pino es una actriu molt incomplerta, no té res d'extrany que sortís bastant malparada de l'arriscada proba. La senyora Pino (ab mil detalls podriam probarho) fa una *Zaza* de Madrid, com la Mariani feya una *Zaza* de Nápols, per exemple. Cap d'ellas fa la que tindria d'ésser, es á dir, la de Paris.

A pesar d'aixó, varem notar ab molt gust (ja era hora!) que la senyora Pino trevallava ab fe, calor y entussiasme, y fins las vacilacions y aturdiment ab que digué las primeras escenas ens foren simpátichs, perque indicavan por, y la por en els actors es l'estimulant més actiu per l'estudi y'l trevall. En fi, la senyora Pino, més que cap dia'l dissapte, ens va convence de que pot fer quelcóm més de lo qu'ha fet fins ara. Peró'l camí no es gayre planer.

Dels demés, sols en Thuiller ens va satisfer, donant á *Bernardo* forsa relléu y veritat. La senyora Alvarez y la senyoreta Blanco un xich exageradas, y'ls demés, inclús el senyor Rubio, un bon tros afectats.

ELDORADO

La companyía Guerrero-Mendoza, arribada de Paris, actúa desde primers de mes en aquest teatre. Varias novetats ens anuncian pera la curta serie de representacions que's proposan donar. Mentres tant, y á bon compte, el dia de la inauguració'ns oferiren, ademés del *Castigo sin venganza*, que ja'ls hi ha aplaudit altras vegadas el públich barceloni, una refundició en un acte de *Los melindres de Belisa*, que'n té tres, del gran Lope de Vega. La refundició resulta molt discreta, demostrant son autor, senyor Oyuela, bon criteri y excelent gust al conservar del original lo més interessant y poétich y al suprimir una pila dels incidents y discreteigs á que eran tan aficionats els autors clássichs castellans, y que avuy, en gran part, resultan ignocents. Tal volta si'l senyor Oyuela hagués tret una mica més de palla cenyint l'acció, encara'ns agradaria més l'obra, puig l'acte resulta un xich llarch. De tots modos, la galanura d'estil, el discreteig fácil, la ingenuitat de sentiments y la senzilla ironia del original, resplandeixen també en la refundició, que, com hem dit, resulta excelent.

De la execució y presentació poch n'hem de dir. Sapigut es que la companyía Guerrero-Mendoza es la que, fins avuy, ha posat ab més propietat y esplendidesa las obras del teatre clássich castellá. En *Los melindres*

de Belisa, aquells artistas no s'han desmentit; desde'l primer moment se nota que segueixen estudiant aquesta mena d'obras ab especial carinyo; per aixó la que'ns ocupa'ls hí va sortir tan rodona de conjunt, encara que, á excepció de la protagonista, els demés personatjes tenen poch relléu. La senyora Guerrero va dir el paper, especialment aquéllas hermosas tiradas de versos curts, ab molta intenció, frassejant net y accentuant ab justesa. Creyém que certa monotonía trobada per algú en determinadas entonacions, es deguda al mateix género diluhit á que l'obra pertany. La senyora Guerrero fou aplaudida ab justicia, y la companyia, en general, molt celebrada.

EMILI TINTORER.

LLIBRES REBUTS

FULLES SEQUES.—Aplech de versos valencians d'en Joseph Bodría, de *Lo Rat-penat*. —Valencia, 1900.

Acompanyavam, ab Mossén Cinto, á n'en Bodría, á visitar la pedra-pujador de Santa Eularia, á primers d'any, y'ns parlá d'aquest llibre qu'ara acaba d'eixir frescoy de las prempsas; y, en bona fe, l'esperavam ab devoció, perque'ns interessa moltissim el moviment literari valenciá, del que n'es el senyor Bodría una rellevant figura. El llibre ha arribat quan encara aspiravam el perfúm de sas *Rosellas*, y'ns disposém á donarne compte, anch que sia breument, als llegidors de JOVENTUT.

L'autor diu, en el blassó qu'escuda sos llibres: *Tota pedra fa paret;* y té molta rahó. El moviment literari valenciá tot just comensa á ferse ovirador, y, com es natural, no han rebut els seus conreuhadors la influencia de novas escolas que, sens extravagancias, fan simpática la cultura intelectual de un poble, y per 'xó encara deixan entreovirar el rastre dels models de que s'han servit pera son comens. Aquests models, com-que son els mateixos que serviren pera'ls de casa nostra, els serán bona guia, y un cop trobin la frescor de las novas corrents literarias, els valencians, igual que'ls mallorquins y rossellonesos, darán més empenta al moviment literari artistich catalá, que será general, comensat ab els mateixos auspicis pels uns que pels altres. Feta aquesta salvetat ó advertencia, podém considerar al llibre *Fulles seques*, com á pedra fonamental de la literatura valenciana, que jorns á venir ha de tenir carácter propi, perque sens dubte'ls qu'anirán eixint á son conréu sabrán donarli un escayent nou y vistós.

Excluídas las poesias ó composicions de circunstancias, que sovintejan prou en el llibre d'en Bodria, y á las que no considerém aprofitables, perque la poesía ha d'ésser espontania y fresca sense forsar la corrent; las demés reuneixen mérits, remarcats en las que's refereixen á costums d'aquella terra florida. Tractadas ab desinvoltura y facilitat, donan á entendre las dots d'observador que reuneix el simpátich poeta; y ademés, la destresa métrica, que algunas voltas esborra alguns defectes de fondo. Las que son ben sentidas y plenas de poesía y senzillesa, son las que forman el *Manollet de semprevives*, dedicadas á la memoria de sa volguda esposa; aquellas son frescoyas, plenas d'un sentiment que'ls hi dona carácter propi, que no tenen la majoria de las altras. Aixó proba que no tot el llibre son fullas secas, com vol fernos creure ab modestia son autor ó amonjoyador, sinó que n'hi ha de ben tendras y que llensan bona flayra, que á bon segur aspirarán els que cercan en la poesia un balsam de consol, ó un reposador en las lluytas terribles de la vida.

—

LA TORRE DE LA MINYONA.—Tradició collectada y escrita per Jacinto Vilardaga.—Berga, 1900.

Enamorats, ja desde nostra infantesa, dels cants populars, rondallas, adagis, tradicions, y de tot lo que porta'l sagell del avior, ens dol molt, peró molt, el veure que la majoria dels que recopilan aquestas notas sentidas y hermosas, las desgracian volentlas provehir d'una bellesa que no'ls escáu gens, *arreglantlas* á llur albir sense respecte á la nota popular que las fa altament simpáticas. En las cansons es ahont se n'ha abusat més, arribant al extrém de transformarne algunas en *seguidillas* ó *romansas cursis*, llevántloshi l'escayent vell que porta una melangia ó una dolcesa difícil de trobar en cap de las modernas que rumbejan per tot arréu falsificant el nostre carácter encarnat en aquests senzills esclats qu'han merescut l'estudi y atenció de molts de nostres genis y eminencias literarias y artísticas.

La lectura de la tradició recullida pel senyor Vilardaga, de Berga, ens ha fet un efecte gens favorable pel recolector, que á bon segur s'ha pensat fer una bona obra arreglant á llur manera aquesta hermosa rondalla de *La Torre de la Minyona*, que's troba també en nostre estimat Montseny. Literariament parlant, potser té algún mérit l'obra del citat senyor; peró primerament havía de tenir en compte que s'han de respectar els ayres que de si ja's portan aqueixos esclats llegats dels nostres avis, y que, no contats tal com els relata la gent de nostra montanya, perden tot el mérit, tota la dolcesa y tota la melangia. Si volia lluhirse en un trevall literari de pes, quant més li haguera valgut crearse un assumpto ell mateix. En aquest sentit haguera recullit més aplausos que no pas novelisant una tradició popular, puig narra ab forsa facilitat y demostra bonas disposicions.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

REVISTA GRÁFICA.

L'*Institut Catalá de las Arts del Llibre* ha conmemorat el V centenari del naixement de Gutenberg publicant, com ja diguerem en nostre anterior número, una *Revista gráfica*, ó sia una recopilació dels diferents trevalls que al art del llibre s'aplican, molt remarcables tots ells per la exquisitat de gust que revelan.

En aquesta *Revista gráfica*, las obras que hi figuran son dels socis de la Institució, y per la pulcritud de las mateixas, queda ben evidenciat l'estímul de sos autors y lo molt que prometen pera l'esdevenir en bé del art del llibre, aquí hont ja tants progressos s'han fet, puig sapigut es que la nostra terra se troba en aquest ram á molta major altura que las demés regions d'Espanya.

Es més d'alabar encara l'obra que l'*Institut de las Arts del Llibre* acaba de donar á llum, si's considera'l poch temps qu'ha transcorregut desde que aqueix Institut va fundarse.

El bibliófil ja's sent ben predisposat ab sols examinar las cubertas, y son goig puja de punt al fullejar aquellas exquisidas planas en las que, per diversos procediments, tan pulidas mostras d'estampació en negre y en colors s'ofereixen.

Molt esperém en lo successiu del entussiasme y bon gust dels artistas é industrials que componen aqueixa Institució, cridada á posar molt alt el nom de Catalunya en els diversos rams del art tipografich.

En el text hi figuran reputadíssimas firmas.

Encoratjém á tots pera que perseverin en son empenyo; y pels resultats obtinguts fins ara, unim la nostra enhorabona á las moltas que tenen rebudas.

V.

NOVAS

El diumenge, dia 8, la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* arribá de Madrid, ahont havia anat, com ja diguerem, pera celebrar una conferencia ab la reyna regent.

Els expedicionaris foren rebuts en la estació per un bon aplech de catalanistas, que'ls saludá carinyosament, ab forts aplaudiments y aclamacions.

Ab el present número repartim á nostres llegidors, en suplement apart, el Missatje entregat á la reyna per la Junta de la *Unió*.

—

L'eminent escriptor canari don Benet Pérez Galdós acaba d'honrarnos ab un fragment de sa última obra *Los Ayacuchos*, tomo 29 de sos «Episodios Nacionales», qual aparició s'anuncia pera'l dia 16 del corrent mes.

Tenim, donchs, la satisfacció d'oferir avuy als nostres llegidors las primicias de dita obra, fent remarcar de pas la finesa de son autor, qu'ha cuydat d'enviarnos un fragment que fes referencia á nostra ciutat, puig en ella's desenrotlla l'acció que descriu.

Ab aquest trevall del famós novelista inaugurém la publicació de varias composicions literarias, en prosa ó vers, degudas á la ploma de diferentas celebritats d'altras regions espanyolas y extrangeras. Aqueixas composicions, inéditas y escritas expressament pera JOVENTUT, las publicarém atenentnos al criteri ampliament lliberal en qu'hem vingut inspirantnos sempre dintre'l terreny del art, y per lo tant, no las traduhirém, respectant totas las llenguas neo llatinas.

En llengua francesa publicarém ben aviat un trevall del eminent poeta y traductor de *L'Atlántida* M. Justin Pepratx.

—

Diumenge passat varem assistir á la sessió intima donada en el local dels «Montanyenchs» per nostre bon amich l'Antón Busquets y Punset, que'ns feu coneixe son idili poemátich *Amors á montanya*.

A judicar per la lectura, aquesta obra está impregnada del més pur idealisme, respirantshi en tota ella la flayra de nostra montanya catalana.

La lectura fou amenisada per la execució d'alguns fragments musicals de marcat sabor popular, que s'avenian perfectament ab el carácter tendrament idilich de certs passatjes.

La nombrosa concurrencia qu'omplia'l local va tributar á l'obra'ls elogis y aplausos que's mereixia, com havia aplaudit, al comensament de la sessió, un hermós y just introito d'en Xavier Viura, en que's fa l'estudi, y ensemps la entussiasta apologia, de la personalitat literaria del autor d'*Amors á montanya*.

—

L'«Agrupació Catalanista» d'Olot ha publicat el cartell del Certámen literari qu'ha de tenir lloch durant las próximas festas de la Verge del Tura.

—

La Galeria Dramática del *Teatro Catóĺich* ha publicat un drama en tres actes y en prosa, arreglat á la escena catalana baix la base d'una novela histórica y titulat *Felip IV*, del que n'es autor en Joan Farell y Rodriguez.

—

Hem rebut els dos primers números del setmanari *La Calandria*, qual aparició varem anunciar oportunament. Queda establert el cambi.

—

Degut á la extensió é importancia de la part literaria del present número, retirém pera'l vinent la crónica musical.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311

MISSATJE

que la Junta Permanent de la **Unió Catalanista** presentá á S. M. la Reyna Regent el día 6 de Juliol de 1900.

Señora:

Las consoladoras esperansas que pogueren concebir los elements catalanistas quan, fa quinze anys, una comissió numerosa, en la que hi estavan representadas totas las classes socials de Catalunya, elevá á las gradas del Trono, que llavoras compartía ab V. M. lo Rey Don Alfons XII (q. a. c. s.), una rahonada exposició d'agravis, s'han fos devant la sistemática persecució de que després han sigut objecte las aspiracions que pera'l govern de sos particulars interessos senten los fills d'aquella terra.

Com si las inoblidables paraulas ab que'l malaguanyat Espós de V. M. aculli, en aquella ocasió, la queixa, haguessen despertat los rezels dels homes públichs, al descubrir espalmats que bategavan á un mateix impuls lo cor del Rey y'ls de gran part de sos súbdits, sa hostilitat envers aquestos ha vingut pronunciantse, desde llavoras, ab moviment d'avansada sempre creixent, fins arribar á un punt que la sumissió més ferma no pot sofrir.

Y no res menys que de pérfits poden ésser calificats los medis d'opressió de que en son rencor s'han valgut. De primer, acudint á la calumnia, que tan fácilment extén una prempsa desvergonyida y que's ven, y que, llevat d'honrosas excepcions, avuy tot ho corca, han procurat presentar á Catalunya divorciada de lo restant d'Espanya, travallant pera concitar aixís contra d'ella l'odi de tots los demés territoris, igual qu'ella victima de las mateixas depredacions, y després, preparada d'aquesta manera la opinió, per no ésser prou pera sos fins la legalitat de temps antich establerta, no han parat fins á cambiarla per medi d'una lley de circunstancias ab quin confós contingut son fácils tota mena de paranys; y, com si aixó no fos prou, prenent pretext d'agitacions artificiosas, han arribat avuy, per medi del estat de siti, á prescindir de las débils garantias que dita lley podía oferir.

Es, segons ells, que la hora del extermini ha arribat; y com quan se tracta d'extirpar los ideals d'un poble per medis violents, lo que's produheix son conflagracions, la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* creu tenir la obligació d'acudir altra vegada, en representació de las numerosas associacions y entitats de las que, com son nom ho indica, es llas d'unió, devant de V. M. á fi de que per los medis constitucionals las ampari en lo seu dret.

Pera decantar lo magnánim cor de V. M. á son favor, no deu aquesta Junta protestar de la nota de separatista ab que's tracta de fer odiós lo Catalanisme.

Sens que rendeixi tribut á las vanas distincions y buyts calificatius ab que en sa enfarfegada fraseología procuran enfosquir lo concepte de Patria'ls que no abrigan en son assarrahit cor cap sentiment patriótich, lo Catalanisme no vol separar Catalunya de lo restant d'Espanya.

Si no ho probés aquest acte, per ell ja decissiu, donchs no's compendría que recorreguessin al Cap del Estat los que del Estat intentessin separarse, ho probarian fins al excés los principis fonamentals de sas doctrinas.

Lo Catalanisme may ha travallat á l'ombra, y serveixi aquesta veritat pera fondre, encara que de pas, altras imputacions calumniosas que també se li han dirigit. A la llum del día, com ja diferentas vegadas ho ha degut afirmarho, han tingut lloch las Assambleas en las que ha definit sos dogmas y'ls meetings y manifestacions ab que ha procurat propagarlos; y sos organismes son tan simplificats y senzills, y tan trasparents sos acorts, que fins ara hauria pogut deliberar ab la porta oberta en las sevas juntas,

tant quan ha tractat de la reglamentació interna de son institut com quan s'ha ocupat en travalls pera'l triomf de sas ideas.

Tots los seus actes, absolutament tots, son públichs; y las bases pera una constítució regional que formulá en la memorable Assamblea de Manresa, de que tant en aquestos temps ab ignorancia absoluta s'ha parlat, constituhint, com constituheixen, los principis fonamentals de son credo politich, son la proba mellor del respecte que'l Catalanisme professa al Estat espanyol.

En ellas, sense rodeigs ni ambigüetats, proclamá la *Unió Catalanista* la existencia de un poder central que, no sols ha d'assumir la representació general del Estat en las relacions que tant en pau com en guerra sostinga ab las demés nacions dintre del concert dels pobles civilisats, sinó que ha d'estar dotat de tots los atributs de la soberanía pera cuydar dels interessos generals y pera armonisar los interessos particulars de las regions; y si, sens perjudici d'aquest poder central, reivindica pera Catalunya y pera las demés regions de la Peninsula la plenitut de poder en tot lo que á son régimen intern se refereix, s'ha de suposar, com estrafent potser sense pensarho la coneguda frase de un monarca célebre virtualment ho suposan los politichs d'ofici, que l'Estat lo constituheixen ells pera sostenir que ab aquestos principis lo Catalanisme atenta contra la integritat del Estat.

Lo Catalanisme, no s'ha pas d'amagar, es l'enemich comú é irreconciliable de tots los que viuhen de la política, aixis dels que dintre del torn ordenat dels partits alternan en la possessió, ó, més ben dit, en l'usdefruyt del poder, com dels que, aprofitantse del cansament y desenganys de tota Espanya, procuran ab estérils agitacions que se'ls regonesca la beligerancia, ja individual ab la assignació d'un lloch preeminent en qualsevol dels partits existents en virtut del trasbals constant de personas que en ella hi ha cada dia, ja colectiu per medi de la formació de partits nous; y perque entén que las perjudicials actuacions ab que desde temps inmemorial dirigeixen aquestos homes los negocis del Estat son efecte y no causa, oposa al régimen que'ls origina un régimen del tot distint.

Y, Senyora, 'l Catalanisme podrá errar, que falibles son los humans judicis y humá es lo moviment catalanista, peró no faltan ni colectiva ni particularment los homes que ab una abnegació que sos mateixos adversaris ni sisquera concebeixen, lo sostenen.

Podrá errar lo Catalanisme, peró no falta; y, es més, no erra, perque está en lo cert lo poble que pera mantenir l'esperit expansíu de sa peculiar existencia resisteix las violencias dels que, contrariant la obra de Deu, per quina única voluntat obtenen ó perden la seva llengua las nacions, s'empenyan en imposarnhi una que no es la seva; que al mateix objecte resisteix igualment la imposició d'institucions jurídicas que no s'han fos en lo gresol de sas necessitats, negantse á abdicar de las que ell ha creat pel contacte ab la realitat y sostenint que á n'ell tantsols li toca fer las transformacions ó exigencias que'ls nous temps exigeixen; que vol, ademés, que la justicia en tots sos graus s'administre en sa propia terra y per jutjes naturals ó que s'hi hajan naturalisat, y may per jutjes de comunió legal distinta y nascuts en terra ahont se respira l'ambent d'un dret diferent; que preté que d'igual origen sian també tots los funcionaris públichs sense distinció de jurisdiccions; que creu que es ell qui s'ha de cuydar de la seva propia hisenda; y que exigeix per fi, com á complement de tot aixó y pera que tot sia un fet, que, mitjansant l'establiment dels corresponents organismes, sos representants, elegits per tots los elements socials, se li compenetrin.

No erra ni falta y tampoch es egoista, com s'ha suposat, perque aixó Catalunya no ho reivindica per vinculació ni com á privilegi per ella, sinó que ho reivindica en justicia pera totas las regions de la Peninsula indistintament, á fi de que, intervenint totas en la direcció suprema y general del Estat, exercint totas en sos destins sa llegítima y natural influencia, y contribuhint totas proporcionalment á sas cárregas, totas conforme als principis que acaban d'exposarse, desenrotllin independentment unas d'altras las fonts especials de sa subsistencia, estatuhescan sas lleys públicas y civils de conformitat ab sos hábits y sentiments juridichs, administrin sos interessos ab arreglo á sas particulars conveniencias, ordenin sos impostos segons la índole y distribució de sa riquesa, organisin las milicias pera'l manteniment del ordre interior y en armonía ab sas seculars inclinacions, y, en una paraula, quedin totas reintegradas en la plena possessió de son respectiu govern, sense que may cap d'ellas se trobi ni tantsols en situació de poder imposar sa hegemonia á las demés, que aixó, y res més que aixó, es lo que representa'l Catalanisme en sa essencia y en relació ab lo restant d'Espanya, y aixó, y res més que aixó, es lo que en conjunt proposa ja fa anys la *Unió Catalanista* per virtut de las Bases de Manresa, de las que, pera major coneixement de causa, té la honra de posar á las RR. MM. de V. M. un exemplar sa Junta Permanent.

Contra'ls que volen aixó s'han desfet ab furor malsá las iras dels homes públichs, sense diferencia de partits, fins las de casi tots aquells que ab solucions contrarias á las Institucions provocarían cambis radicals en la forma de Gobern, sens execrar en lo fons los

vicis del actual sistema. Y's comprén: que al cap y á la fi'l Catalanisme es la única resclosa que pot tancar lo pas á tots sos abusos y concupiscencias.

Peró lo que no's comprén, y encare que's comprengués no hi hauria cap lley natural ni escrita que pogués justificarho, es que, ab tot y haver mantingut sempre'ls partidaris d'aquesta idea lo raig d'acció de sa propaganda dintre dels límits de la legalitat més extricta,'s vejin perseguits, aquissats y posats fora lley.

Donantse l'exemple en los Cossos Colegisladors, desde la tribuna que deuria ser cátedra de justicia y de prudencia, á cubert y ab verdader abús de la inmunitat parlamentaria, seguidament se'ls califica de bojos y criminals, sense que ni tantsols la rahó haja conseguit fins are sobreposarse á las passions desbordadas; la prempsa repeteix, comenta y propaga ab fruyció insensata tals ultratjes, y las autoritats, respirant la atmósfera aixis infeccionada, no sols se complauhen en suscitárloshi dificultats, sinó que extreman los seus rigors oprimintlos de totas las maneras.

Com ja s'ha dit al comensament, malgrat la ambigüetat del seu context, no ha resultat, sembla, bastant flexible pera las denuncias y processos que contra ells seguidament s'incoan la lley que, sense cap discusió, fou aprobada al comensament d'aquest any, y la mateixa calumnia que, prenent per objectiu las ideas catalanistas á fi de llegitimar dita lley, las falsejá ab la nota de separatistas, y després, prenent per objectiu los procediments dels que las professan, ha presentat á aquestos com á fautors de tots los desordres pera poder justificar, en apariencia, las midas excepcionals contra'ls mateixos acordadas, y baix aquest concepte, de la mateixa manera que en dias no molt llunyans s'imputá al Catalanisme la resistencia que oposaren los gremis de Barcelona al pago de las contribucions, ab tot y haver assistit com á mer espectador á aquella protesta filla del general descontent, en temps més próxims se li han atribuhit las fressosas manifestacions ab que fou rebut á Catalunya un dels individuos del Gobern de V. M., per més que, identificantse del tot ab la opinió pública, s'associés á la general y significativa indiferencia que caracterisá l'aconteixement, sense que directa ni indirectament intervingués en aquells esvalots, no ben definits, que malgrat sa escassa importancia han motivat l'estat de siti, declarat mitjansant un bando en lo que la autoritat militar que'l firma, no sols en primer terme, baix la clássica frase de *ataques indirectos á la integridad de la patria* y la no menos indeterminada de *delitos conexos*, y ab amenassas de consells de guerra sumaris, priva, en absolut, la propaganda catalanista, sino que en termes no menos capciosos se reserva donar més latitut al imperi de sa voluntat discrecional.

De manera que avuy los que sense buscar sos profits personals en la gestió de la cosa pública no fan altra falta que la de sostenir ab abnegació sens límits y per medis honrats y legals una doctrina política honrada, que'l President del actual Gobern de V. M., obrant com á tal y en ocasió d'haverse dirigit també aquesta Junta á V. M. reconegué com llegítima mitjantsant las textuals afirmacions de «*que el Gobierno sabe bien que el programa de la «Unió» no atenta al sentimiento de la existencia nacional*» y de «*que no le toca, por lo tanto, otra cosa que hacer sinó respetarlo como propaganda legítima de ideales más ó menos prácticos ó progresivos, pero perfectamente lícitos*», baix lo Gobern de sa mateixa presidencia se veuhen perturbats en l'us de sos més sagrats drets, escarnits y exposats fins inconscientment á perills.

Y pera que sía més fosch lo cuadro, mentres á pretext d'enganyosos desafectes s'oprimeix d'aquesta manera á Catalunya, se deixa corre sense fré l'odi que se li te y's permet que se la ultratji y se la provoqui fins al punt de que un periódich que, quan menos per la classe quina representació s'atribuheix deuría guardar més miraments, ha pogut dir á ciencia y paciencia de las autoritats, que cal exterminar un noranta vuyt per cent dels fills d'aquesta noble terra.

En una paraula, se tracta de combatre al Catalanisme ab las armas de la política que be pot dirse clássica, d'aquesta política que en temps antichs despoblá gran part del terrer de la Península convertintlo en hermots, y que en los dos últims sigles ha llensat aquestos inmensos territoris que en concepte de colonias també formavan *part integrant del Estat Espanyol*, sens que en tan llarga experiencia se'ls haja ocorregut á sos adeptes provar, sisquera fos per via d'ensaig, si, ja que no podia retenirlos ab la forsa,'n salvava ab llassos de concordia y armonia algún fragment.

Lo problema, donchs, existeix y senzillament queda plantejat sobre la doble base d'unas ideas politich-socials que, sentintse ab la savia de que s'alimentá la passada llibertat dels pobles y acomodantse á las necessitats modernas, avansan en camp obert sens més forsa que la de son dret, y'l régimen centralista, xacrós y corromput, que desde la corcada fortalesa en que's creu resguardat, y sens preocuparse dels medis, pretén exterminarla.

La solució del conflicte no pot ser dubtosa. Lo Catalanisme, digan lo que vullan los que per lo que'ls hi convé enganyan tristaments als directors de la política, determina una aspiració comú de tots los moradors de Catalunya, tant més potent en quant la nova generació en la que encarna d'una manera

perfectament definida, per lley inexorable de naturalesa, va substituhint cada dia á la generació vella, entre la que s'hi observan encare certs encongiments; y'ls ideals ó aspiracions d'un poble, per lo mateix que naixen de lo més amagat de sas forsas vitals, no moren, sinó que encare brollan més gerdas quan la acció de disposicions violentas fereix sas manifestacions externas.

De la mateixa manera que al comensament del sigle que acaba las ideas de llibertat individual s'obriren pas contra la reacció y malgrat las crudeltats de la política avans aludida ab que foren combatudas, en l'alba del sigle que aném á comensar s'imposarán contra totas las resistencias las ideas de llibertat colectiva, que son las que bategan en lo fons del Catalanisme.

La solució del problema es, donchs, prevista. Lo que entre las boyras dels horitzonts en que's destaca no arriba á ovirarse, son la índole dels accidents que han de precedirla y la extensió de sas consecuencias.

No obstant, á la iniciativa que á V. M. reservan las lleys fonamentals del Regne li es dat encarrilar son adveniment de manera que arribi sense estragos y sense que surti de sos justos límits.

No per aixó ve, Senyora, la *Unió Catalanista* á obtenir declaracions que, si'l respecte sempre degut al Cap del Estat no vedés recabar, las conveniencias constitucionals podrian impedir. Aquesta Junta's limita á sometre á la prerrogativa regia las consideracions exposadas, esperant que V. M., ab la memoria fixa en la llarga llista dels mals que sempre ha produhit l'actual régimen, y posant sa atenció en las bases del que contra aquest se proposa, y á presencia, ademés, dels procediments que's segueixen contra'ls elements catalanistas que'l sostenen,—procediments que ja que no han de lograr destruhirlos si hi bagués lo propósit de llensarlos cap als partits extréms que fa temps procuran atréuressels inclohent en sos programas alguns dels principis del Catalanisme, no podrian ser millor triats,—ab la serenitat de judici propia de la Majestat, se dignará meditar sobre ditas consideracions y resoldrá en consecuencia.

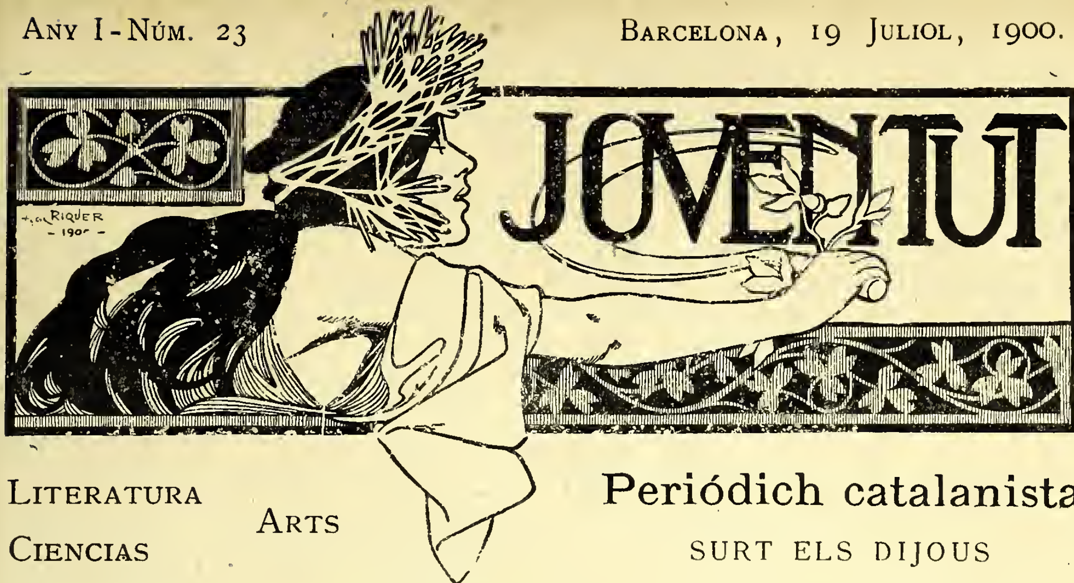
Senyora.—Als RR. PP. de V. M.

Madrid 6 de Juliol de 1900.

MANEL FOLGUERA Y DURÁN.—JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS.—JOAQUÍM BOTET Y SISÓ.—FREDERICH RENYÉ Y VILADOT.—DOMINGO MARTÍ Y JULIÁ.—JOSEPH MARÍA ROCA.—LLUÍS MARSANS.

Fidel Giró. Impresor. — Valencia, 311.

ANY I - NÚM. 23 — BARCELONA, 19 JULIOL, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

LAS CIUTATS MALALTAS

De dalt de la carena veyam als feynaters, que pel camí carreter se'n tornavan á la llar carregats ab llurs eynas. Ja's feya fosch. Abaix á la riera hi trescavan encara, jugant esvalotats, uns quants bordegassos. Sas veus primas y frescas arribavan debilitadas fins á nosaltres.

Seguirem caminant, el Missántrop y jo, internantnos per una fondalada hont s'hi respiravan delitosos perfums bosquetans. Al sortírne, ens trobarem no lluny d'un antich mas. La xemeneya fumejava; per una finestra eixia una veu de dona cantant no sé quina cansó montanyenca. Els pagesos que poch avans haviam vist, arribavan al mas, é hi entravan tot descarregantse de las eynas. Y semblava que sortís d'aquell casal una inmensa alenada de benestar, una melodia ampla, sobirana y plascivola, que s'estenia per tot, y á tot comunicava sa reposada joya.

Ens asseguerem, de cara á la ciutat, que's perdía al lluny entre las tintas grisencas del capvespre; y'l Missántrop seguí son rahonament.

—Nostre esperit—digué—quan es sá, may se troba tan bé com al espandirse com ara s'espandeix el nostre. Aixís, lluny dels grans centres, apartat de tot baix incident que'l trastorni, se sent lliure en absolut.

La grandesa veritable de la nostra vida no's revela en sos esclats anormals, que molts prenen per revelacions del geni, de lo Superior... Hi ha esclats genials, sí; peró son pochs; en general son esclats malaltissos, que suposan un trastorn; y tot trastorn suposa també una crissis.

Com diu Ruskin, no es en las tempestas esgarrifosas dels baixos núvols hont se troba lo sublim, sinó en las serenitats eternals, en els incidents ritmichs de la naturalesa en calma.

Las tempestas son lo anormal, lo petit, lo defectuós; acumulacions d'impuresas que promouhen febre en l'atmósfera, y que passan com tranzitorias malaltías. Aixís també'ls grans centres populosos: emporis de civilisació, peró de civilisació defectuosa y petita. Per això no son eterns en la historia, ab tot y pretendreho; per això cauhen; per això passan, pletórichs d'una sabiesa que

desapareix ab ells perque en ells resideix estancada. Sa vida es vida negativa, vida insignificant, vida d'insectes infecciosos dins de fanch impur.

Me diuhen missántrop perque penso axís; m'ho diuhen ells, els avensats, els superiors; m'ho diuhen perque, passant per sobre las edats y'ls temps, me plau més la tranquilitat de las runas que la inquietut de las ciutats malaltas. També'm diuhen romántich; y escéptich; y fins *artista*. No se'ls acut res més. Y segueixen sa vida de ciutat gran, sa vida d'esclavatje, portant el jou sense sentirsel, atiats per l'egoisme, per l'odi, per la enveja... per l'afany de quelcóm millor... Y d'aqueix afany, casi sempre insá, en diuhen *amor*, ó bé *lluyta per l'ideal*.

Son miserables, y no entenen la vida si no es explotantla. No trevallan: explotan el trevall, com ho explotan tot, posant en tensió eterna la conciencia. Per això hi ha crims; per això hi ha honrats y vils, lladres y filantrops, assessins y mártirs.

De la gent del camp no'n volen saber res. Son tan corromputs, que l'exemple d'un esperit sá y d'una vida sana'ls deixa impassibles. Als purs, als que podrian fer *lo més*, els deixan abandonats pera que fassin *lo menos*. No saben que si'ls imitessin; si s'escampessin pel món formant petits centres de trevall y producció, sense perjudici dels més grans centres; si instituhissin aquí y allá sas llars fundanthi familias que hi arrelessin ab costums propias; si visquessin, en fi, la vida natural, fora un fet la civilisació absoluta que s'ha perseguit sempre. L'acumulació congestiona, mentres que, ab l'esbargiment, tot se purifica. Pera que arreli bé la llevor, ha d'estar ben repartida. No hem de viure principalment de las fábricas, haventhi tanta terra á seguir y remoure. No'ns hem de quedar al pla, si també es accessible la montanya. No hem de fer trevallar sols els brassos en una vida d'estancament, si també en els músculs de nostras camas hi ha forsa pera pujar amunt y caminar per regions de salut.

Ara per ara, tant nosaltres com las nostras obras som raquitichs, productes borts, perque tenim subjecte á las pobres rutinas socials l'esperit qu'ab nosaltres ha nascut lliure...—

La veu del Missántrop anava prenent un to cada cop més reposat y solemne. Jo l'escoltava sens interromprel ni un sol moment, pera no trencar el conjunt armónich que formavan sa veu y tot lo que'ns voltava. La claror havia anat minvant, y ja era casi nit complerta. Se veyan munions d'estrellas entre celatjes blanquinosos extesos en forma d'onas nacrerinas qu'anavan allargassantse per moments fins á quedar destriadas en petitas clapas. S'alsaren suáus ventadas que promogueren gran fressa en las copas dels arbres. Barrejada ab el sospirar de las fullas, arribava encara fins á nosaltres la veu de la dona que seguia cantant. Y jo'm sentía l'ánima amarada de frescor.

El Missántrop, de sobte, cambiá sa expressió macilent per altra expressió irada, y digué:

—Tot axó que't dich, tot axó que tantas vegadas he pensat contemplant de lluny las ciutats malaltas, me fa tristesa,'m desespera; perque la meva ánima, enamorada de la llibertat, no es prou forta, per axó, pera rompre certas afeccions que un home verament superior consideraria insignificants. Jo als sans, als escullits, voldría tenirlos aquí y dirloshi, com á tu, qu'estudiessin á fondo la vida rural, que s'apartessin d'aquell infern de falsos, d'ignorants y de cinichs; d'aquell infern hont els pobres que de bona fe trevallan son els condempnats, y'ls práctichs, y'ls inútils que jauhen, diables atormentadors; d'aquell infern hont el poderós que res ha guanyat, que res ha afanyat, llensa en vicis lo que li sobra, lo que tan útil podría ésser als humils de bona voluntat. Aqueix fatalisme, aqueix fals equilibri social, suposa un estat moral monstruós; suposa també una gran brutalitat en els esperits forts qu'en tal medi viuhen, y axó toleran. No pot, no deu subsistir. Es producte d'una organisació mal entesa en sos fonaments. Té de caure aqueixa mena de civilisació que indigna als justos!...—

Y com jo, en aquells moments, fes un gesto de incredulitat tal volta per considerar á mon interlocutor pobre d'esperit ó estret de criteri, m'agafá per un bras, y continuá ab ardencia boja:

—Sí, sí! Ho dich ab convicció plena! Encara hi ha remey! Allunyemnos dels grans centres embrutidors! Val més ésser salvatje essent lliure, que perdre la dignitat entre las urpas dels malvats y dels inconscients! No'l respirém aqueix baf de mort: embol-

callemnos en las grans alenadas sanitosas! Aquí tothóm hi cab; en la inmensitat ningú fa nosa á un altre. El món es ample: aixamplém, donchs, nostre esperit, tot enfortintlo. Tanquém las orellas á tants sorolls confosos, y obrím el cor al cant suprém y únich!...—

. . . .

Tot sol y ab gran recansa, devallava jo, poch després, la montanya. Influhit per las paraulas del Missántrop, per la dolsor del paisatje y lo silenciós de l'hora, considerava la petitesa moral de la ciutat inmensa. Y més tart, al entrar en ella y contemplar en sos carrers d'atapahidas casas las diferencias d'ornamentació, las contraposicions de gustos, vaig trobar á faltar grandesa en aqueix mateix cosmopolitisme que tant desenrotllo dona á las facultats é iniciativas individuals y que ha caracterisat al nostre sigle. Tot me semblava producte d'un'ánima vulgar, mediocre, indefinida. Y pensava:

—No tindrás tu, pobra ciutat malalta, la ditxa d'aquellas antigas ciutats que las acabá'l foch del cel. No'l tindrás aqueix goig inmens de morir enderrocada, ab mort barbre y grandiosa. Y si'l tens, no te'l mereixes; perque la teva ánima, tot y sent crudel, es feble, y no está trempada pera'ls grans horrors ni pera'ls grans éxtassis ó las supremas serenitats del esperit. Ta vida es vida febrosa; tota tu ets tráfich; tas energias son falsas, tas virtuts estérils, tos vicis petits y ruins. A tanta mesquindat sols pot correspondre una mort mesquina.

No n'ets digna, no, de caure com caygueren Ninive y Babilonia, ni tan sols com caygué Roma. Ton fi no pot ésser exemplar en bé ni en mal. En ta enfarfegada vida tot ha sigut egoisme; ton ideal ha sigut baix; ni tos actes tenen carácter propi, ni'n tens tu mateixa, que ni has sapigut bastir els esperits, ni arquitecturar ab grandesa las obras materials, els milers d'edificis agombolats en ton recinte. Aplech de guixots y fustám, flonjos com ton esperit utilitari y egoista. Prou s'hi retrata ta miseria moral en tas obras, quals despullas no tindrian ni la virtut d'inspirar respecte. Foran munts d'escoria, no superbas runas de línias serenas que convidessin á cantar als poetas.—

Lluís Via.

ARA FA CENT ANYS!

El día 14 d'aquest mes va ésser l'aniversari de la presa de la Bastilla pel poble de Paris; fetxa memorable perque ab ella va caure l'antich sistema. Fa cent anys que la Revolució estava consolidada.

La Revolució Francesa representa la victoria del *Sans-culotisme*, de la novetat informe y núa, peró real, sobre las antigas formas sabias, peró corrompudas, que ja no contenian res de realitat. L'antich regim era un mort, un cos sens ánima, que privava d'expansionarse la nova vida. La Corona, els nobles, els prelats no eran més que falsos héroes, falsos superiors que passavan per tals, y las sevas institucions, puras fórmulas buydas, de las que s'havia ja evaporat la essencia. Pera sostenirse havian de fingir, de falsejar sentiments, d'ensenyar mentidas, de imposar cástichs crudels.

Axís es que en un moment tot ho va tirar enlayre la explossió subterrania. El poble va ser lliure; l'Home dignificat. El talent podia ja obrirse pas per si sol.

Peró, desgraciadament, las aristocracias indignas, justament suprimidas, no varen ser reemplassadas per altras reals y capassas. El sentimentalisme revolucionari va fundar la nova societat sobre meras abstraccions, unas que corresponian á conceptes reals, altras que no tenian cap qualitat práctica: Llibertat, Igualtat, Fraternitat, Drets del Home.

Partint d'una utopia de rahó pura, del Home abstracte qu'havia concebut J. J. Rousseau, varen voler ferlos cabre á tots dins d'aquest motllo, y'ls varen proclamar á tots iguals, devant de las irritants desigualtats qu'acabavan d'enderrocar. No's va veure qu'en el món res hi ha igual, que la Igualtat sols existeix en la mort, que la vida es diferenciació creixent y progressiva, que'ls drets surten de la forsa propia, de la organisació y de la energia, essent proporcionals á aquesta. Bo era que no hi hagués castas, ni privilegis; peró la identitat era una idea falsa. A tots se'ls considerava bons pera tot; tots tenian iguals drets. Aquest va ésser el nou evangeli, proclamat y ensenyat á cops de guillotina. El Sér Suprém volia que ningú sortís sobre dels altres. En el fondo aquest moviment sols era

l'última transformació del Cristianisme, que diu que tots som iguals devant de Deu. Un estat de felicitat suprema era esperat com pels *milenaris*. Y aquest no va venir. ¿Per qué? Perque hi havía un principi fals: la Igualtat. Els homes no eran iguals, sinó fonamentalment diferents. Y en això precisament estriba la individualitat, la personalitat humana; y la llibertat mateixa.

La Revolució, no obstant, es l'aconteixement més gran dels temps moderns, y potser de tota la Historia, gracias á un sol principi verdader qu'en sí portava, encara que formulat d'una manera imperfecta: la *Llibertat*. Si: va proclamar la Llibertat, qu'es proclamar l'individuu sobirá, l'acció vital no trabada, el desenrotllo natural respectat, la diferenciació feconda llegitimada.

Falta ara unificar la idea de Dret ab la de forsa, ferlo náixer de la propia naturalesa y declararlo proporcional á la superioritat de la Vida. La llibertat no significa pas abolició d'autoritat, com la Vida no significa pas la supressió del Sol que la fomenta. L'Autoritat deu tenirla sols el que sigui autor, es á dir, creador, proporcionador, regulador é impulsor. L'Autoritat del fort, del genial, del que té un talent adequat, en qualsevol ram de la vida humana, no priva, sinó que determina la Llibertat. L'arquitecte no priva pas la llibertad del paleta al fer una casa; sols li marca'l concurs que deu portarhi, y la casa's fa; y lo mateix es del director d'orquesta. El Sol, per estar més alt, no oprimeix, sinó que dona llum y vida.

L'autoritat qu'oprimeix, es l'autoritat inmerescuda, es el capritxo fet lley, la tiranía. Y en destruhir això, va fer obra santa la gran Revolució Francesa. Al sigle xx toca solidar aquella obra instituhint la gerarquía natural del cor y de la inteligencia, á la llum del Criteri de la Vida. L'únich dret fonamental y general á tots, es el del desenrotllo d'aquesta en un sentit superior, en cada individuu que ve sobra la terra. Y per això es precís que la forma de *el govern del poble pel poble*, s'entengui, com va dir molt bé en Carlyle, *exercit pels millors del poble*.

Pompeyus Gener.

LA SENYORA TOMASA Y EL SENYOR JERONI

La senyora Tomasa.

Es dona del *pintor* y *dorador* senyor Jeroni, y mare de la Conxita y d'en Carlets.

Té quaranta tres anys, peró'n representa més perque ha patit molt, sobre tot d'uns quants anys á n'aquesta part, que obcecat el senyor Jeroni ab el seu fill, qu'es un ximple, creu de debó qu'arribará á ésser un Fortuny. Per culpa d'aquest xicot, la casa del senyor Jeroni, que avans era un cel, ara es un infern.

Totas las desgracias que'ls han caygut á sobre ella las havía previst, perque la senyora Tomasa té aquell bon sentit qu'es patrimoni de la major part de las donas; qu'entenen per intuició fins en aquellas cosas que sembla que no hi haurían d'entendre.

Com deyam, la casa va ésser un cel fins que'l noy, á la edat de quinze anys, va comensar á embrutar telas.

Fins allavoras el senyor Jeroni no havía trencat may cap plat ni cap olla. Desde allavoras hi ha hagut anys de cinch setrilleras, y això que la senyora Tomasa de malas res postas no'n torna. Encara qu'ell trenqui setrilleras, y trenqui plats y copas, y cassolas y tot, ella no li trenca'l respecte may.

Estima molt á la Conxita, primerament perque es filla seva, y sobre tot perque ella se fa estimar.

La senyora Tomasa es tan bona mare, que també estima d'allò més á n'en Carlets, encara que sigui un presumit sense cap títul pera poderho ésser, y encara que per culpa d'ell s'hagin arruinat tots, y sigui ell la causa dels desoris doméstichs, dematí, tarde y vespre.

El carinyo de mare no li priva de veure que'l seu fill de pintor no n'es ni'n será may. Això la senyora Tomasa ho sab de cert, perque encara qu'ella no hi entén res en això de la pintura, ha demanat informes als que hi entenen, y s'ha acabat de convence, perque aquesta es l'hora que no hi ha hagut may ningú que preguntés el preu de cap dels cent vintitrés quadros que tenen exposats en la botiga, quadros que'l noy del senyor Jeroni ha *perpetrat* á Roma y á Paris.

La senyora Tomasa fins se posa nerviosa

(y axó qu'avans no n'era gens) cada vegada que'l senyor Jeroni diu que'l seu fill será un altre Fortuny.

De senyoras tan netas, tan endressadas y que sápigan portar el govern d'una casa com la senyora del senyor Jeroni, n'hi ha molt pocas.

Y quína llastima que li fan á la senyora Tomasa totas aquellas senyoras que pera disposar que treguin la pols, y fins las trenyinas, han d'esperar que arribi'l dissapte! Ella si que, per aquestas operacions, may de la seva vida ha demanat permís al parenóstrich.

Per la senyora Tomasa no hi ha cap olor tan deliciosa com la flayra de la roba de bugada, cap música tan bonica com el soroll dels espolsadors, manejats ab verdader delit, ni cap quadro tan hermós com l'aspecte d'un armari ple fins dalt de tot de roba blanca, ben neta, ben repassada, ben plegada y ben colocada.

El senyor Jeroni.

Té cinquanta anys. De dolent no n'es.

Es pare, y pare boig pel fill.

Y qué'n va ésser de felís el senyor Jeroni, fins el día que'l seu fill se li va *declarar* pintor!

Allavoras tenia casa propia al carrer de las Molas, que ab lo que pagavan els llogaters podía viure ben bé tota la familia del senyor Jeroni. Tenía torreta propia al carrer de Alfonso XII, de Sant Gervasi de Cassolas, ab soterrani, baixos y primer pis; ab el seu jardí, ab *árboles frutales*, *plantas tropicales* y de las altras; dos safreigets (pera rentar y pera esbandir), el seu quarto pera pendre banys, el seu quarto pera planxar, y'l seu quarto pera passar bugadas.

Al jardí hi tenia manguera ab rodas y tot, qu'arribava á tot arréu; hi tenía sortidor d'alló més alt que hi podia ballar l'ou casi tan bé com el que per Corpus balla en el jardí dels claustres de la Seu de Barcelona.

Al cap de vall del jardí hi tenia una cascada ab peixos vermells al engrós, y en el cim un pastoret tocant el sach de jemechs, que mullava á tots aquells visitants tafaners que obran aixetas sense permís del amo.

Tenía coloms, que produhian colomins, pera poder fer d'alló més sovint aquells arrossos may massa dolsos ni massa salats, may massa cuyts ni massa crusos, *bajo la entendida dirección* de la senyora Tomasa.

Tenía cunills y cunillas, que's multiplicavan de tal manera, que donavan cunillets pera la familia del senyor Jeroni, pels parents del senyor Jeroni, pels amichs del senyor Jeroni, y fins pels coneguts del senyor Jeroni.

Tenia gallinas del Prat ab gall de Conxinxina, y com qu'en el galliner hi tocava el sol al dematí, al mitj dia y á la tarde, y las gallinas tenian á tot pasto sagonet al llevarse y blat de moro tot el día, una gallina ab altra donavan al any de cent vint á cent trenta ous, y *tots del dia*, que deya don Jeroni, qu'era molt de la broma avans d'ésser pintor el seu noy.

Y fins tenia pavo real qu'aixordava fins al vehinat de quí sab ahónt de dia y de nit, lo mateix á l'estiu que á l'hivern.

De tot aquell benestar ja no'n queda res, ni la casa, ni la torreta, ni'ls coloms, ni'ls cunills, ¡ni un tros de gallína pera tirar á l'olla!

No més queda'l pavo real, que's va morir de gana y'l varen fer dissecar.

La casa y la torre están hipotecadas y rehipotecadas.

Dels coloms en varen fugir uns quants, y els que quedavan varen anar á veure si trobavan als fugitius.

Els cunills, per falta de cuydado, se varen anar mullant y, per lo tant, se van anar morint.

Y las gallinas, també per falta de cuydados, se las varen repartir els lladres saltaparets de Sant Gervasi de Cassolas.

La taleya del noy ha sigut la desgracia de tota la familia.

A la edat de catorze anys, com que aquest ximple ja tenía á casa seva totas las eynas de fer mal; es á dir, tenía telas, pincells, colors y motlluras amplas; ell que sí que sense encomanarse á Deu ni á cap sant, essent una criatura y sens haver dibuixat en tota la seva vida, se va posar á pintar, y'l senyor Jeroni á entussiasmarse y á gastar diners y més diners y á descuydar el negoci. Quan va anar á Roma á passar tres mesos al costat del noy, va deixar la botiga completament abandonada, y aquest va ésser el cop de

gracia, perque'ls seus negocis, que ja anavan malament, desde aquell día varen anar molt pitjor.

Després d'haver passat dos anys á Roma el fill del senyor Jeroni, ha estat á París fins que, mort de gana, ha tornat á Barcelona á partirse la miseria ab la familia.

No s'ha venut ni un quadro del noy. Tots els altres pintors se n'hi burlan á la cara y á la cara li diuhen que no ho es pas de *pintor*, qu'es *pintor* y *dorador*.

Don Jeroni no's dona, á pesar de tot lo que veu y toca: encara está cregut que'l seu fill será un altre Fortuny, y que á Barcelona y á Madrid, y á París, y á Londres, y fins á Berlín y tot, *ab el temps* fins hi haurá baralla pera comprar els quadros del noy.

Pobre senyor Jeroni, y pobres de tots els centenars de pares que son com el senyor Jeroni, y tenen fills com en Carlets!

ALBERT LLANAS.

EL CAMP DEL «PAM-BENEYT»

Cada dissapte, quan los *dronchs* de las campanas de la parroquia senyalan la darrera missa, els pobres, escampats per tots els indrets de la vila, fan cap á ca'n Morenes, antiga casa de pagés. L'amo actual, en Félix, surt al brancal de la porta d'aquell antich casal de pedra picada ab patina de color torrat, volador ráfech, portal adovelat, graciosas finestras góticas y alegóricas gárgolas. Dos mossos li deixan al costat una panera crumullada de pa de casa, n'agafa un, y fenthi á la sola la senyal de la creu, ab la esmolada ganiveta, d'aquells pans morenos com las pedras del casal, ne va fent llescas de cap á cap, repartintlas als pobres que ja esperan, grans y xichs, joves y vells, homes y donas... pera tothóm n'hi ha; puig de temps inmemorial, á ca'n Morenes, de pares á fills, ha vingut servantse aquella tradició que Jesús va instituhir al despedirse dels seus apóstols, recomanantlos la caritat als pobres com una de las primeras virtuts.

Mes á ca'n Morenes no s'hi ha repartit may la moneda, que va servir pera vendre al Just y que, com á signe de copdicia, arrecona l'avar, sinó'l pa, l'aliment més principal, aquell que tots els católichs demanám á Deu Nostre Senyor en la més santa de las oracions, com á simbre de tots els altres.

Del pa may no se n'ha fet mal us; del diner moltas vegadas. Per aixó á ca'n Morenes, un día cada setmana's pasta pera'ls pobres una quartera de blat del que's cull en la pessa de terra tocant als murs de la vila, que ja se'n diu lo *Camp del pam-beneyt*, qual fruyt ve destinat de temps inmemorial pera la caritat al proxim.

—

Un cap al tart de juny me passejava pels voltants de la vila. Las vinyas ab llurs tiras de ceps arrenglarats anavan allargant els tendres brassos cuberts de verda y fosca pampolada, cimbrejant ayrosos al impuls del ventitjol.

Tot'aquella part de terme estava plantat; lo rahim n'era'l fruyt predilecte, y la terra apareixía encatifada d'un vert esmeragda.

Tan sols el *Camp del pam-beneyt* contrastava aquella nota de color ab la rossor de las granadas espigas que, colltorsadas cap á terra y moventse en suaus onadas, semblavan protestar dels cops de fals ab que una colla de segadors las aterravan.

Me vaig acostar á n'en Félix, que seya sota l'ombra d'una grossa olivera, únich arbre que al mitj del camp hi havia, extenent amorosit llurs negrencas brancas sobre la roba dels segadors.

—Bona cullita, — vaig dirli.

—Deu n'hi dó, — me respongué — mes per aixó aquesta terra tot es fetje; no s'hi troba una pedra per remey.

—Es extrany, vos que sou tan bon pagés y essent la terra tan bona, que no imitéu als vostres vehins plantantla de vinya — vaig dirli.

—Cert que rendiria'l doble — me contestá ab tota senzillesa; — mes los pobres de cada dissapte ¿cóm ho farian?—

JAUME RAMÓN.

FRAGMENTS D'UNA CARTA

. . . .

..... y m'ho ha dit una amiga teva, que't casavas. Casarse! Quina gran cosa! Primer he quedat molt sorpresa; després, reflexionant, com te conech molt, he trobat llógich el propósit; per forsa havias de ser tu... Quina cayguda més vulgar! Avuy no més se casan els tontos y'ls egoistas, y jo'm creya que no eras ni una cosa ni l'altra. . . . . .

. . . .

Tu, l'etern enemich del matrimoni y de tota fórmula! L'idealista sublim, anant de parella ab la materia!

Perque'l teu casament será un acte material com qualsevol altre, no ho dubtis. Els esperits com tu, teniu això: vos enlayréu més que'ls altres, y en la cayguda sou pitjors: vos arrosseguéu encara més que'ls altres. .

. . . .

M'han dit que la teva promesa es una bona noya (ja entens qué vull dir escribint *bona noya)*, y catalana per més senyas. Ja sabs el concepte que'n tinch format de la cultura de la dona catalana, y'l que'n tenias tu; suposo que no haurás cambiat, encara que l'amor dissimula moltas taras...

Tu enamorat! No pots pensarte la gracia que'm fas . . . .

. . . .

Son pressentiments; y aquest creu que'l tinch, y fins me l'explico. Me sembla que serás alló que se'n diu un bon marit: per això'm sab greu que't casis, te soch franca, no més que per això. Si consideressis el matrimoni tal com l'havias considerat fins ara,'t perdonaria la ridiculesa; peró'm sembla que't posarás al nivell de la vulgaritat, y sento que t'hi posis.

Perque, veyám: ¿qué vas á buscarhi? ¿La ilusió de la lluna de mel? No ho crech. Si tota la teva vida ha sigut una lluna de mel continuada! . . . .

. . . .

Ja se'm figura veuret del bras de la teva esposa anant al teatre ó á missa, vivint ab sogres, comportant las exigencias y rebequerias dels pares d'ella; y quan tinguis fills (á tu que no t'agradavan las criaturas), ja't veig passejant el *bebé* á las nits, cantantli tonterias pera ferlo dormir y procurant alhora'l descans de la teva muller, la teva amistansada legal, com l'haurias anomenada temps endarrera. . . . .

. . . .

Y no sé per qué'm sembla que cada any ne tindréu un de fill, perque'ls amors reposats, burgesos, acostuman á donar més fruyts que'ls amors passionals, que generalment son estérils... Fente vell, renyint ab els companys y companyas de la teva joventut bohemia, aquella joventut que, mal que't pesi, recordarás anyoradis tota la vida,'t tornarás home de negocis, ple de mals de cap, avaro; t'engreixerás forsa, y'l teu rostre vermell y granallut, ficat dintre unas patillas exuberants y grisas, presentará aquell aspecte *de bonhomie* caracteristich, que indica excés de ventre y falta de cervell. . . . .

. . . .

No t'enfadis ¿ho sents? no t'enfadis. Tot això son pressentiments, distraccions de la meva imaginació esbojarrada. Ja me'n dirás alguna cosa. . . . .

. . . .

M'agradaria saber cóm ho has fet per estimarla, perque no arribo á compendre'l motiu del teu enamorament, si n'estás, que prou deus estarne quan arribas al sacrifici. . .

. . . .

..... hermosura, no ho crech; per interés ho dubto. Ó has cambiat molt, ó no t'entench ni t'he entés may; jo que m'ho creya. . . .

. . . .

y si la trobas incoherent no ho estranyis; aquesta carta es el reflexo de la teva ánima; y la teva ánima ho es tant d'incoherent! .

. . . .

no t'escrich per despit. Si me n'alegro, creume! Tampoch recorro al sentimentalisme; ja sabs que jo encara que senti molt soch enemiga d'exterioritats. Si ho he fet, no ha sigut pas per interrompre'l teu curs pretenent despertar afectes somorts.

Un'altra hi haguera recorregut; res d'això; t'he escrit perque'm sab greu que't posis en ridicul, que siguis cursi. . . . .

. . . .

Jo't creya d'altra manera.

Res, he tingut un desengany, y á fe que hi estich feta. Jo'm pensava haverlos tingut tots ja, y veig que'm faltava aquest. T'ho agraheixo; si Monte-Carlo no fos tan lluny de Barcelona,'l regariam ab una ampolla de *Chablis*. . . . .

. . . .

Fesme saber el dia, que t'enviaré'l meu regalo. Será senzill, una monada. No sé si dirtho, peró... vaja, no vull qu'estiguis neguitós, *mon bijou*: t'enviaré un full de calendari.

¿No'l trobas excéntrich? ¿No? Perque no tens memoria. Será'l millor regalo que tindrás, un full de calendari del dia... es á dir,

ja'l llegirás el dia; per aixó te'l regalaré. .

. . . .

..... reservam un recort, petit, molt petitet, peró resérvamel aquell dia. Jo, encara que soch molt despreocupada, crech ab els recorts. Tots tením manias! . . . . . .

. . . .

.....y aixis anirás bé. No hi guaytis may endarrera. Lo passat es lo que's deixa, lo que se'n va. En l'estat present tots som iguals, hagi sigut el qu'hagi sigut el passat de cada hu. Endevant tampoch hi guaytis. Lo millor es anar á l'aventura, vingui lo que vingui y caygui qui caygui; lo que interessa es el moment, qu'es lo únich ab que's pot creure, lo únich veritat. Tot lo altre... caborias, res més que caborias. . . . .

. . . .

..... y si'ns trobém, m'ho has de dir tot; vull que m'expliquis lo qu'es aquesta vida nova ab la que ni tu ni jo haviam cregut may (jo encara persisteixo). Tinch ganas de saberho. Cóm riuré al trobarte! Peró no tingas por de que't comprometi, que'm farás llástima. . . . .

. . . .

..... y tot acabat, las nostras ánimas deslliuradas farán diferent camí. La meva sola, ben lliure; la teva ab la deslliuransa's troba ab que la encadenan més fort encara. . . .

. . . .

..... y ara ja no haig de recorre á finals estudiats, frases fetas de gust péssim; ne tinch prou ab dirte que soch la teva amiga que't plany y't planyerá sempre.

Gabrielle.

Per la copia,

JASCINTO CAPELLA.

L'ALBA, Á PERPINYÁ

(ROSSELLONÉS.)

Alguna vegada'ns ha arribat esser mes matiner que'l sól. Per les nostres valls y montanyes, la gent hi es acostumada esser de peus antes que l'alba no clareji; á ciutat, hont la vida es diferent, hont se vetlla tard, ó per treballs ó per divertiments, es lo die que nos treu del llit. Y amb aixo, que es tan poética une saillida del sól!

Vaja, l'altre mati, à les quatre hores y mitja, eri fora de casa, y amb els companys no'ns pujarem cap al serrat d'en Vacquer. Lo cel era estelat, tot era quietut, l'ayre no's movia, y dels horts que travessavem ne venien alenades embaùmades.

Al cap d'el carrer Valette, passant sobre'l pont de fusta de la Basse, veyem unes bugadères que renten de valent, cad'una amb el fanal al costat; per la via del cami de ferro, maquines manobren, amb llurs fañals devanters que semblen dos ulls de foch; per la carretera de Tuhir, un llum se veu també à n'un rentador, y'n sentim à venir cops de batadors; per la travessera que va al cami real d'Espanya, encare una dona renta à n'el rech, amb la claror d'un fanal. Mare! si'n son matinères les dones dels traballadors y jornalers, aqueixa gent pobre mes honrada y feynèra, que tot s'ho espèra sino del seu afany y de l'ajuda de Deu.

Seguit cap al serrat, passem devant del diposit de les maquines, tot embolicat de llums y de fum; aqui també hi ha gent matinèra. Per la campanya, se veu llums à n'els masos, y'l fanal de Port-Vendres relluheix com si un estel s'hagués parat à dalt del cap de Biarre. Encare una pujadeta, y sem al cim del serrat, hont nos aturem entre mitg d'un oliu y d'un etzevare.

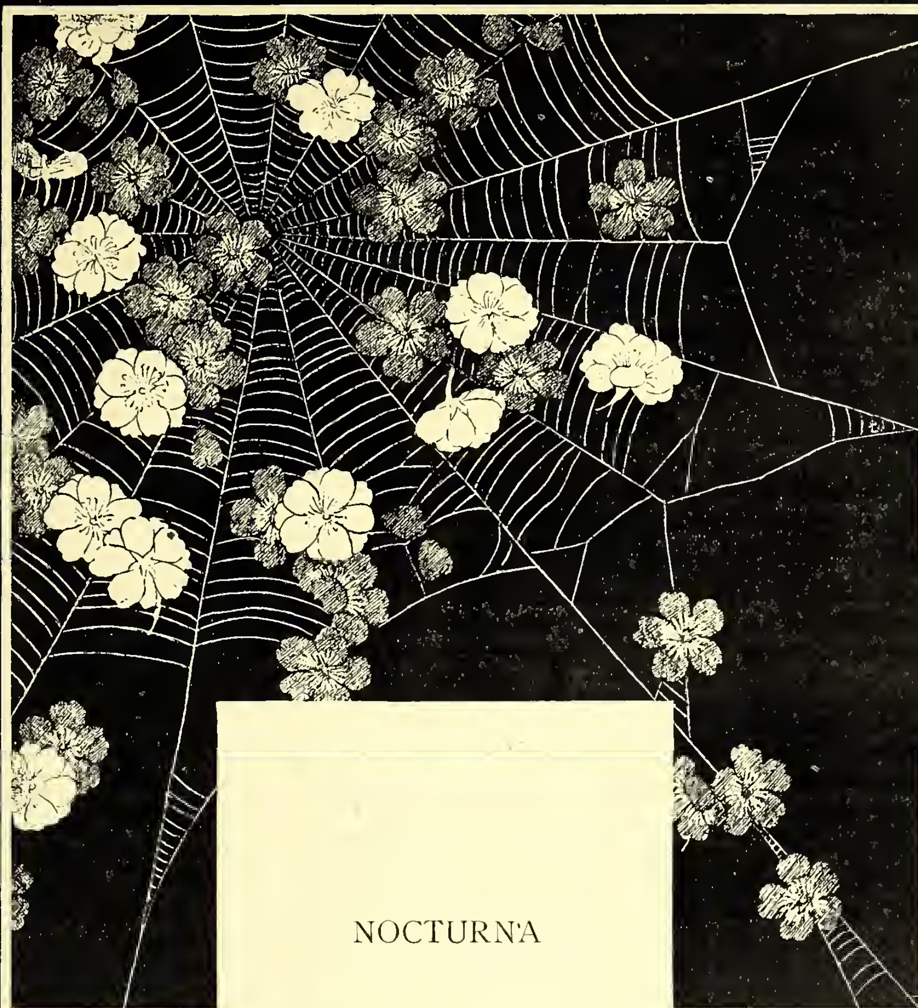
De poch en poch, l'alba ja vé, y deixa veure, al horizó, una blancor qu'es la règna del mar; l'ombre d'un gran caseriu, es la ciutadela de Perpinyá; un encadènament de serrats, son les Albères; una faixa blanquinosa que voleteja en l'ayre y apar penjada al cel mateix, es la neu dels cimalls de Canigó.

Com mes va, fa mes die; sobtadament, cap à les sis hores, un cribell qu'hom diria de ferro ruhent, s'alsa per sobre l'estany de Sant Cipriá, y una pinzellada vermella arreu se posa per les piques nevades de Canigó, s'aixeca una bispa fresqueta, los aybres remouhen llur brancam, s'oú lo piuladis de les niuhades.

Lo sól ja es llevat, y à cada minut que passa, lo dia s'espargeix à pertot; la mar s'engalana de reflexos rogenchs, les altures mostren llurs cinglères y fondalades, y llurs boscos se veuhen à verdejar. Lo sól ja es llevat!

Quan nos entornem, per camps y vinyes ja trastèjen jornalers y llauradors; y demés de la verdura del campestre, sembla que s'encengui l'hermosa y vermella florida dels presseguers.

J. DELPONT.

NOCTURNA

Llarga com una serp, brama y rebrama
al mitj dels camps, la fábrica brunzenta;
llarga com una serp, destaca ombriva
els finestrals plens de claror.
La lluna
entelada pels núvols, sembla riures
de l'alta xemeneya mitj boyrosa,
y'ls camps de blat novell que la voltejan
escoltant el seu bram, restan inmóvils.

Desde molt lluny se veu.
Sembla la imatje
d'un dels casals pahorosos que's somnían;
y si de lluny se sent sa veu frisosa,
sembla que's senti monstrüosa abella
voltar entorn d'una deserta prada.

A fora, la Natura ab son misteri
dormint bressada per la veu terrible;
y á dins, capolls qu'ans de descloures cauhen
per l'alenada del casal, impura.

A fora, la pregaria perfumada
sota d'un cel d'Eterna Primavera;
y á dins, espectres alts y silenciosos
que's mouhen dominats per l'ull altissim
de la emboyrada xemeneya invicta.

A dins, pits que s'assecan entre angunias
marcint la fruyta santa de las mares;
y llá d'enllá, en las cambras tan desertas,
els infantons qu'al despertarse ploran.

Llarch mateix que una serp, brama y rebrama,
enlluhernant els blats, el negre monstre;
y al compás de son bram, entre las herbas,
els grills entonan la oració nocturna.

XAVIER VIURA.

IMPRESIÒNS D'UN LECTOR

TRES ENSAYOS.

Quelcóm de lo que predica en Miquel Unamuno, en son darrer opúscul, ja'ns ho havia exposat ingénuament el nostre gran critich Yxart. En el segón tomo de la serie *El año pasado*, declara que román faelment adicte á son criteri, si bé ignora si á totas sas ideas, absolutament á totas, perque, com diuhen en una comedia aplaudida l'any anterior, ab ellas no havia firmat cap pacte. «Pot ser en qualque cosa he mudat, que tot se muda en el món (únich aventatje positiu que se li coneix); peró, ahont tants cambian de parer en profit propi y en assumptos de interés material, bé pot modificar sas ignocentas opinions qui tracta de lletras, lo més inofensiu qu'existeix. Lo qu'en jo resta ferm, avuy més que may, es mon entranyable amor al art, y per ell, á l'absoluta veritat: el més alt obsequi que pot ferse en favor de l'objecte aymat.»

Sens estar ben segur de qu'aixó no fos una cosa lletja, un pecat, quelcóm de depriment, sols per aquesta fidelitat á lo ver, aixís, passant com per demunt de brasas y donantli tots els cayres d'una originalitat més ó menys enginyosa, més ó menys sofistica, l'Yxart confessava que d'un any á l'altre havia baratat d'ideas com qui barata de sabatas, sobre tot si són vellas y no serveixen pera marxar pels caminals nous, lliurement empresos. Aixó que noblement, encara que ab certa por als inconmovibles, expressava ahir el crítich catalá, avuy ho declara'l pensador basch sense cap mena de temor al ridicul, convensut de lo que diu, y ben resolt á predicarho com á suprém ideal de llibertat y renaixement. «Aborreixo qualsevol etiqueta; peró si qualcuna m'hauria d'ésser sofridora, es la d'ideoclasta, trenca-ideas.» «No hi ha *cracia* qu'aborresca més que la ideocracia, que suposa, com obligat corolari, l'ideafobia, la persecució, en nom d'unas ideas, d'altras, tan ideas, es dir, tan respectables ó tan irrespectables com aquellas.» «Llibertat! Llibertat! Y ahont imperi l'ideacracia, may hi haurá veritable llibertat, sinó llibertat devant la lley, qu'es la idea entronisada, la mateixa pera tots, la facultat llógica de poder fer ó no fer quelcóm. Hi haurá llibertat juridica, *possibilitat* d'obrar sense trabas en certs clossos; peró no l'altra, la que subsisteix fins devall la esclavitut aparent, la que fa que no li tornin á un el cor ni sisquera la espatlla perque pensi d'aquest ó del altre modo.» ¿Que no'ns enteném? ¿Que no m'entenen? «...en aymarnos, ens entenguém ó no, y no en entendrens sens aymarnos, se fonamenta la verdadera vida,» que's confón ab la fe, segons la frase de l'Ibsen: «La vida y la fe han de fondres.» «La fe s'alimenta del ideal y sols del ideal, peró d'un ideal real, concret, vivent, encarnat, y ensemps inagafable; la fe cerca lo impossible, lo absolut, lo infinit y lo etern: la vida plena.»

Tal diuhen els tres ensaigs d'en Miquel Unamuno. Ho repetiré més curt. May ens hem de deixar esclavisar per las ideas (*Ideocracia*); ellas no son tota la veritat; la veritat está en la vida, la vida es cadahú; donchs escudrinyemnos (*¡adentro!*); sols aixis trobarém la fe, qu'es sinceritat, tolerancia, misericordia; en fi, amór (*la fe*); suma aspiració dels verdaderament perfectes.

—

El nou opúscul del Unamuno, sobre tot en el darrer dels ensaigs, m'ha fet recordar aquest pas.

Era un diumenje de quaresma, cap al tart. Tres joves caminavan pausadament per un passeig. De prompte un d'ells s'atura ab posat de despedirse.

—¿Qué vol dir? ¿T'has oblidat de que á las sis hem d'anar á casa la senyora Planells?

—No puch; tinch una ocupació.

—La farás demá.

—No pot ésser.

—¿Es tan precisa?

—Indispensable. Vaja, adéu.—

El company, que no havia obert la boca, fa un escolt al que's quedava...

—¿Ah, si? ¿Vols dir qu'es veritat?—exclama aquest, y llensa sonora riallassa.—Escolta, escolta,—crida al que marxava.—¿Ahónt vas? Me sembla que l'amistat me permet la confiansa.

—Si ho sabs ¿per qué m'ho preguntas?

—¿Donchs es cert? ¿Vols dir que t'ho prens en serio? ¡Vatua-listo! ¿Y sense més ni més cambias de religió? ¿T'has tornat boig? Y á casa teva, ¿qué hi diuhen?

—Això es un assumpto ben individual. Hi he pensat molt; hi penso més cada día. Que cadascú cumpleixi ab la seva.—

Esclatá un dúo de riallas.

—Perdona, mes això es superbament xocant.

—No, ja poden riure. Jo ho comprench tot. Per això ho tolero tot, y ho respecto tot. Feu la vostra via, amichs.

—Digasme—continuava'l més atrevit. —Y ara, ¿qué feu? ¿Que també predican de quaresma'ls protestants?

—També. Y vosaltres ¿que no hi anéu á sentir el vostre capellá?—

Tornaren á ressonar dugas escandalosas riallassas, que s'anaren perdent passeig amunt.

—Tant mateix se necessita barra, noy.

—Si es un ximple! ¿Que no es una bojería deixar la religió de sos pares? Vaja, home; ni pensarhi.

—A mi no m'extranya. ¿Que no te'n recordas? Als quinze anys era carlí; als vint, lliberal; després, socialista; més tart, dinamitero; y ara pot ser es... separatista. ¿Qué t'hi jugas?

—Vaja, es un gira-casacas.

—Primer fou un llegidor entussiasta dels romántichs, fins que's decidí furiosament per en Zola y totas sas porquerias, y ara té la seba del modernisme...

—Vaja, es un informal.—

—

Jo'l conech á n'aquest *informal*, y asseguro que, si llegeix l'obra del Unamuno, la tindrá, d'avuy endevant, com lo seu evangeli ideològich, el menjar diari del cervell, el balsam pera las feridas de l'ánima, el llibret del cor, el Kempis modern.

Se tracta d'un sincer, d'un senzill; algú m'entendrá més si ho dich en francés: es un *naïf*. ¿Entesos? Donchs bé: els *Tres ensayos* li vindrán com l'anell al dit. Si necessitava las paraulas animadoras d'un sabi, ja las té. El llibre del Unamuno es consolador, es valent, empeny l'esperit, dona forsas al débil; en fi, ve á ésser una veu encoratjadora, una estreta de mans d'aprobació. Pels insegurs, pels desencaminats, pels famolenchs d'ideal, es la má benévola, de bon amich, que'ls senyala la ruta, que'ls treu de l'avench y'ls conduheix al cim, ple de llum, d'horitzó vastissim, que'ls descorre'l vel del altar ahont se guarda'l misteri sacratissim de la vida y de la mort; de lo etern, qu'es esperansa. Pels que ja caminan, pels decidits, pels creyents, es una companya d'honor, consoladora contra las injurias y bestiesas dels que á ran del camí's burlan dels inflamats per l'ideal; fins sembla que'ls obstacles son menos, que el sol no es tan calent, que las púas no esgarrinxan ab la crudeltat d'avans.

Aquestas son las lecturas ahont acudeix l'home en ratos d'aclaparament, quan l'ánima's sent entristida, quan el cos defalleix, quan el dubte ompla de tenebras la inteligencia, ó l'esperit passa per greus torturas. Llavors un hom s'aferra á n'aquellas afirmacions valentas, fetas per un cervell lliure de nebulositats y trassadas per una ploma enérgica; y rabeja la espiritualitat en aquell Jordá d'ayguas tranquilas que tenen el do del confortament, y de nou emprén la tasca de la conciencia y's llensa cap á la vida de son propi sér, que, siga com siga, será sempre la més sanitosa, la més segura, l'única nodrida per la veritat.

Ab això queda dit que l'obra del Unamuno no consisteix en l'opi adormidor dels paradissos artificials, ahont tota pena es somorta per l'esborrador oblit, sinó més tost en la deixondidora ampolleta d'éter que fa tornar al estat de seny y obliga á la pensa á que trevalli novament, condició qu'á la fi es la que més caracterisa al home entre'ls altres seis de la creació.

J. Torrendell.

BALANS MUSICAL

La orquesta de la «Sociedad Filarmónica» doná dias passats son primer concert públich pera fernos coneixe'ls avensos de l'Academia de música que ab tanta constancia com abnegació ve dirigint el mestre Crickboom. El resultat no pogué ésser més satisfactori, ja que ben clar quedá demostrat que aquest es l'únich camí serio pera la regeneració de l'art de la música á Barcelona.

Un triat programa, en el que abundavan els clássichs, fou executat pels deixebles d'en Crickboom ab la correcció, justesa y colorit de verdaders professors. Finalment ha arribat l'hora de poder sentir homogeneitat en la orquesta de corda, y en sa conseqüencia, una unitat d'expressió á que no estavam acostumats. Els músichs qu'aquest mestre educa tenen escola, estil peculiar, adoptan

una posició correcta, executan ab unitat complerta de moviments, se compenetran ab la partitura, obehint ab cega fidelitat á la batuta del director y, en conseqüencia, donan á cada obra la justa expressió, fentne fruhir totas sas bellesas al auditori.

Totas las composicions foren ditas á conciencia, ab interpretació clara y arrodonida. Bach y Haendel varen ser tractats ab tot el respecte que mereixen, destacantse netament la personalitat d'un y altre. Tant en la *Sarabande* com en la *Loure*, dos hermosissims trossos del gran Bach que revelan clarament sa paternitat, sentirem aquella grandiositat y puresa inefable que respira tota la música d'aquest clássich. Altre tant podém dir del célebre *Largo* y del *Menuet* de Haendel, que per lo molt coneguts donaren ocasió de apreciar la excelent interpretació qu'obtingueren, adquirint mercés á la orquesta d'en Crickboom tot son relléu, sense sortir may de la deguda severitat d'execució (1).

Ens doná, ademés, á coneixe un *Adagio* de Lekeu, composició sumament interessant. Si bé s'hi descubreixen marcadas reminiscencias wagnerianas, denota en son autor un hábil coneixement de la orquesta, y es un'obra de verdadera proba pera'ls intérpretes. Lo mateix dirém de la *Balada* de Greef, que si no es d'una gran inspiració, conté en cambi un pensament musical exposat brillantment y desenrotllat ab extraordinari domini dels efectes orquestals. La execució d'abdugas composicions, plenas de passatjes ben dificultosos, va fer honor al mestre Crickboom y á sos deixebles, que produhiren un acabat conjunt.

S'estrenaren tres fragments pera corda de nostre mestre Morera. Confessém que cap d'ells ens entussiasmá, puig sobre tot en la *Queixa*, y en la *Dansa*, trobarem falta d'espontaneitat en el músich, que, per altra part, ens ha donat obras molt més inspiradas. L'*Adagio* l'trobém més recomanable, potser per sa major senzillesa d'exposició.

El conjunt d'aquest concert ens va satisfer, tant per la interpretació excelent de las composicions com per havernos revelat una orquesta de debó, que tot y trobantse encara en vias de formació, podrá, sí segueix aixis, arribar á ser una orquesta complerta, ó per millor dir, el primer conjunt orquestal organisat qu'haurém sentit en aquesta terra. El mestre Crickboom mereix gratitut eterna de tot bon aficionat, per sos trevalls per arrelar entre nosaltres la serietat d'execució, y pels fruyts que dins de poch temps hem de cullir ab un planter tan fértil com el qu'en aquest concert presentá per primera vegada.

(1) El crítich (!) del *Diari de Catalunya*, va dir qu'en Crickboom interpretá las obras de Haendel *á la italiana*. Qualsevol qu'hagi assistit al concert de que'ns ocupém, ó que conegui la manera de dirigir d'aquell mestre, pot apreciar la barbaritat de semblant afirmació. Això sí, la crítica (?) anava sense cap firma. Y pera dir bestiesas com aquesta no calía despatxar al infelís Suñol.

—

Un músich de la terra, un artista realment notable, hem tingut ocasió de coneixe últimament. Feya temps que sentiam alabar las excelents qualitats del concertista de guitarra Miquel Llobet, mes no esperavam trobarnos ab un mestre tan consumat, ab un artista tan exquisit.

La guitarra, aquest instrument per molts menysprehuat, y qu'havia arribat á tan baix nivell per culpa del flamenquisme qu'ha corromput nostra terra, es en mans d'en Llobet l'instrument del sentiment per excelencia. De sas cordas n'arrenca notas de la més dedelicada tendresa que produheixen en nostra ánima una sensació inefable dificil d'explicar.

En sessió intima y agradabilissima, en Llobet ens entussiasmá fentnos sentir nombrosas composicions dels millors clássichs. Desde l'incomparable Sor, el clássich per excelencia de la guitarra, fins á Beethoven, Haydn, Mendelssohn, Schumann y Chopin, tots son interpretats per aquest guitarrista ab igual domini y puresa de dicció, ab un gust tan extraordinari com extraordinari es son domini del instrument. Tot y possehint una gran execució, en Llobet ens agrada més que res per ser un artista de cor, dels que posan tota l'ánima en lo que interpretan, y dels que tenen talent pera donar el verdader sentit á cada composició, sens estraferla ab falsos adornos que sols serveixen per enlluhernar als profans.

En plena joventut, puig encara no té vintidós anys, ha arribat ja á ser un veritable mestre. De tot cor el felicitém, desitjantli molts triomfs en el dificil art que conreuha ab tanta laboriositat com veneració.

—

Podém donar per finida la temporada musical barcelonina, puig fins á la tardor probablement no hi haurá altras audicions de música que las que particularment dongui cadascú en sa casa. Si passém balans del moviment musical desde'l principi del passat hivern, el trobarém tan espléndit en cantitat com migrat en calitat, per manera qu'en bé de tots fora de desitjar que hi hagués menos solfas y més profitosas.

¿Qué'n queda de notable de tot aquest any musical? De tants y tants concerts, sols resultan de lley las sessions de la «Sociedad Filarmónica,» el concert sinfónich d'en Crickboom, y els bons intents d'en Granados que, ab sa nova «Sociedad de conciertos clásicos», ens fa esperar quelcóm de profitós pera la próxima temporada. De moment hem de

agrahirli'l goig incomparable d'haver tornat á sentir al inmens Pau Casals, l'artista sens rival del violoncello.

Un rengle de pianistas ha desfilat per devant nostre. No hem de repetir la opinió que de cada un formarem. Sols ens doldrém una vegada més del extraordinari predomini, en la majoria, de *la execució sobre la dicció*, fins al punt de convertirse l'intérprete en una máquina sense que l'artista aparegui enlloch. Es clar qu'això no podém dirho d'en Malats, en Nin y algún altre.

Respecte dels concerts Nicoláu, després de tot quant varem escriure á son temps, creyém lo més oportú *non raggionar di lor.....*

Y en quant á lo que deuria ésser nostre temple de la música, nostra primera escena lirica, també n'hem parlat prou. Anotém, entre mitj dels atentats perpetrats, els dos més ignominiosos, per la classe d'obras sobre que recaygueren: el *Tristan é Isolda* y la *Ifigenia á Taurida*. Aquests dos titols bastarian per honrar el teatre que tals obras posés en escena, si ho fes ab el respecte y veneració que Wagner y Gluck mereixen; tal com aquí s'ha fet, sols hem de condempnar á tots quants han contribuhit á semblants profanacions.

¿Qué s'ovira pera la próxima temporada? L'horitzó's presenta molt fosch. Se parla del *Siegfried*, y també de *Hänsel und Gretel*, d'Humperdink. ¡Ay, que patirém!

En quant al projecte (aprobat ilegalment) de fer temporada dramática en la primavera, no s'adormen els que tal intent portan de cap. Si no'm descubreixen, els hi diré un secret: aquests dias s'han fet proposicions concretas ab tal objecte á la companyia Guerrero-Mendoza, que aquests artistas han tingut el talent de rebutjar de pla. Y com que'l célebre Milá y Pi va dirnos ben clarament en la Junta general, que's tractava de companyia dramática EXTRANGERA, y per tant, si'ls de Madrid no fossin extrangers, cap proposició podia férselshi, vegin vostés per ahont l'alcalde xiulat, l'amich *entranyable* d'en Dato, sens dubte tip de tants desenganys, se'ns ha tornat separatista.

JOAQUÍM PENA.

TEATRES

GRAN VIA

La companyia argentina qu'actúa en aquets teatre dona una molt pobra idea del estat del art dramátich en aquellas terras, quins teatres, per altra part, sembla que monopolisan companyias europeas. No valdria, donchs, la pena de parlarne, peró hi ha una particularitat interessant en la interpretació de *Juan Moreira*, y volém anotarla.

L'autor no ha escrit un drama: ha trassat senzillament las linias generals, ó sia l'argument d'un dramón vulgarissim. Els actors, un cop empapats del argument, han de improvisar. Inútil sería dir qu'ho fan molt malament, ab una pobresa de llenguatje y una falta de recursos evidents. Peró, concedit això, es precis convenir en que lo poch que diuhen y fan, els hi surt ab una espontaneitat y una vida que ja voldrian per ells moltissims actors europeus que's creuhen, y en realitat son molt superiors á n'aquells. Aqueixa naturalitat es deguda á la improvisació.

La improvisació en el teatre, qu'avuy ha caygut complertament en desús y que feya qu'antigament als actors els tractessin de farsants y de histrions, val la pena d'ésser estudiada. Fins á quin punt la improvisació pot acceptarse y quina utilitat ne poden treure'ls actors, es qüestió interessantissima que'ns proposém tractar ab més espay.

ELDORADO

LA LOCURA DE AMOR.

Desenterrar un'obra com *La locura de amor* y ferla aplaudir pel públich quin sentiment artistich tant s'ha afinat desde que dita obra va estrenarse. era empresa perillosissima de la qual, precis es regoneixeho, sols podian sortirne ayrosos actors del talent y carácter emprenedor que distingeixen á la senyora Guerrero y al senyor Diaz de Mendoza.

No perque l'obra sigui romántica creyém qu'es dolenta. Al fi y al cap, el romanticisme y l'art no están pas renyits, y encara que'l gust del públich sembla qu'evoluciona ab el temps, aqueixa evolució es més aparent que real, y lo únich cert es que las obras mestras de tots géneros y tendencias sempre li agradan y l'encisan, puig á despit de totas las prevencions y preferencias que caracterisin una época, l'obra verament artistica porta en si mateixa un fons de bellesa y humanitat absolutas que sempre fan vibrar el cor humá en sas supremas aspiracions á un ideal únich: l'Art etern y essencialment invariable

La locura de amor no agrada avuy, donchs, no per lo que té de romántich, sinó per lo que'ls romántichs d'aquells temps tenian de dolent. En Tamayo, seguint la *escola*, s'entussiasma ab la llegenda de *Juana la Loca*, y portat de sa imaginació, produheix un tipo casi bé fantástich, de passions y sentiments arrebatats, tipo artisticament sugestiu, d'un cor ardent y enamorat, ab tots els raptes d'esperansa y desespero, d'amor y gelos, d'energia y d'abatiment, de clarividencia y de ceguera. Mes aqueix tipo qu'enlluherna al autor y qu'es sentit ab forsa, ens el presenta en Tamayo ab un convencionalisme, una pobresa d'ingeni y una serie de recursos tan inverosimils, qu'arriban al absurdo y fan que'l públich no pugui identificarse y sentir juntament ab un personatje que, tot y véurel gran,

se mou y acciona en un ambent arxi convencional.

Tots els tipos, artificiosos y falsos, se mouhen, accionan y parlan durant tres actes seguits ab el premeditat intent d'arribar á una situació d'efecte y realment dramática com es la del final del tercer acte, en que la reyna y Aldara, furiosas de gelosia,'s troban front á front, acabantse ab el trágich desespero de la primera al sentir que la volen fer passar per boja. Mes á n'aqueixa situació s'hi arriba per medis tan puerils, per procediments tan convencionals, qu'es necessari fer gran esfors pera sentirla. El rey, don Alvar, Aldara y la mateixa reyna sembla qu'ho fassin expressament per enganyarse'ls uns als altres; y tres actes seguits de preparació forsada per arribar á una situació d'efecte, son suficients pera refredar al públich més ben disposat. Lo mateix succeheix ab la cayguda inesperada del rey al fi del quart acte, pres per sobtada malaltia. Una malaltia, per *humana* que sigui, no té res d'artistich, y aprofitarsen pera posar terme á una situació escénica, es d'un efecte contraproduhent.

Un'altra circunstancia contribuheix á la indiferencia del públich, y es l'abús que fa en Tamayo de relacions tan buydas de sentiment com plenas de datos y noms histórichs que molt poch poden interessarlo.

En fi, *La locura de amor* té dugas ó tres situacions verament escénicas, y un tipo, el de la reyna, verament sugestiu; peró en conjunt no es més que un dramón fet ab una desinvoltura y un desconeixement escénich incompatibles ab l'art dramátich de debó.

El públich, per més que diguin, no's va entussiasmar gens ni mica ab l'obra, y'ls aplausos nutrits y espontanis que ressonaren, especialment al final del tercer acte, foren deguts á la esplendidesa de la presentació escénica y á la excelent interpretació que á l'obra capigué. La senyora Guerrero se'n emportá'ls millors, y ben merescuts per cert, puig si bé en alguns moments va exagerar la nota sentimental, el paper, qu'es de proba, el va fer viure ab forsa intensitat, sentintlo de debó y matisantlo ab detalls d'expressió y tranzicions sobtadas que son propias del tipo qu'encarna. Sobretot, el final del tercer acte el va fer ab tota l'ánima, tenint moments y raptes de verdadera inspiració. També va dir ab molta intenció y fina ironia aquellas imprecacions á n'els nobles, del acte quart. La senyora Martinez molt bé; en la relació del segón acte va trobar actituts y entonacions justas. La senyora Cancio discreta. En Diaz de Mendoza doná relléu al personatje de rey, qu'es molt desayrat, ab sa dicció fina é intencionada. En Diaz, en Cirera y demés contribuhiren molt discretament á arrodonir el quadro. Llástima que'l senyor la Riva'l deslluhis un bon xich ab sa dicció brusca y mal accentuada y ab actituts y ademans poch artístichs. El paper li ve ample.

Las decoracions, exceptuant la primera qu'es ben acceptable, no passan de regulars. El mobiliari y accessoris, millors que las decoracions. En quant als trajos, magnifichs; de rigurosa propietat histórica, elegantissims y richs. En resúm, la presentació honra á la direcció artistica de la companyia.

NOVETATS

LAS NOBLEZAS DE DON JUAN.

Don Enrich Menéndez Pelayo, autor de *Las noblezas de don Juan*, es un principiant que comensa molt malament. En sa obra no s'hi veu la més petita idea original, res qu'indiqui una personalitat literaria. Els tipos, especialment els de Carlos y la Baronesa, volen ser á lo Dumas, sense l'*esprit* del dramatruch francés, y la intriga á tall d'Echegaray sense'l domini escénich d'aquest. Propi, res; es á dir, una serie d'escenas ignocentas é insubstancials, y una acció senzilla que llanguideja continuament. Del llenjuatje, molt conceptuós, varem cassar al volt frases tan vulgarment sentenciosas com «Las primeras nupcias deben celebrarse con la realidad», y tan tontas é incomprensibles com «La vida es un sainete que sólo mal representado hace llorar». Per mostra'ns sembla que n'hi ha prou.

De la execució d'una obra que tan poch dona de si, poch se'n pot dir. Val més no dirne res.

—

POR LA HERIDA.

Sembla qu'en Benavente (y dihém qu'ho sembla perque la idea's presenta molt confosa), ha volgut sostenir la *tessis* de que hi ha marits que's prenen molt á pit, arribant fins á desafiarse, tot lo que's relaciona ab sas amistansadas, y en cambi, quan se tracta de sas mullers, s'ho prenen més á la fresca en lo que's refereix al seductor, sense perjudici de reservar tota sa brutalitat pera la pobra dona indefensa.

Deixant apart lo que d'estrafalari pugui tenir semblant teoria, y considerant *Por la herida* com á obra dramática, ens resulta de lo més pobre qu'hagi escrit en Benavente. La idea, els tipos y'ls sentiments, lleugerament esbossats, no tenen la més petita consistencia, y'l públich, ensopit, no s'interessa per res de tot lo que fa y diu aquella gent estrambótica quina personalitat no logra compendre. Y precisament en obras com aquesta, de sátira social, ó *de tendencia*, es ahont la sobrietat y precissió de linias se fan més necessarias, si's vol interessar al públich.

Els actors van dir l'obra ab carinyo sense resultats.

—

El Amigo.

El mateix vespre, qu'era de benefici pera en Thuillier, ens donaren una tràducció, ben discreta per cert, de *L'Amico*, de Marco Praga. Quina diferencia ab l'anterior! Als pochs moments d'obrirse la escena ja l'autor s'ha fet seu al públich. Quina veritat y senzillesa en la exposició del quadro, y quina sobrietat y vida en la presentació dels personatjes! El vell criat, l'amich intim, la dona d'aquest qu'era al matèix temps l'amistansada del home per tots estimat y qu'ha mort inesperadament, acudeixen; l'amich, pera posar en ordre'ls papers del difunt, la dona pera rescatar las cartas comprometedoras... Y l'acció's desenrotlla ferma, vigorosa, creixent en intensitat y relléu á mida que la dona culpable's va trahint y'l marit va entrant en sospitas; y acaba ab el descubriment de la espantosa veritat: l'amich mort, traidor; la dona, adúltera.

Tots els elogis que podriam fer d'aqueix drama enclós en un acte, els concretarém dihent que'l públich, y nosaltres ab ell, varem experimentar una emoció que feya temps, per desgracia, no haviam sentit. Bé ho demostrarem tots ab nostres aplausos espontanis, que feren aixecar el teló repetidas vegadas.

Tant la sènyora Pino com en Thuillier estigueren molt encertats en la interpretació de sos papers, que digueren ab tot el calor y convenciment que inspiran sempre las concepcions verament humanas y bellas á qui bé las sab compendre.

Emili Tintorer.

NOVAS

El Nuevo Régimen, de Madrid, periódich que sempre s'ha distingit per la seva serietat y serenitat en l'apreciació de las qüestions políticas, en son ultim número dedica l'article de fondo, titulat *Los Catalanistas*, á estudiar la importancia de la visita feta per la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* á S. M. la Reyna Regent. Sentim no poder copiarlo integrament, y sols transcriurém la part en que's fa justicia á la llealtat de nostra conducta y á la puresa de nostres actes:

La Unión Catalanista vino á Madrid, fué á palacio y entregó á la regente un mensaje en demanda de justicia. Razón tenía para hacerlo, ya que en Barcelona se ha llegado á prohibir la inserción de su programa al frente de *La Renaixensa*. Demócratas, estamos nosotros y estaremos siempre por la absoluta libertad del pensamiento, y combatiremos sin tregua al que la limite, cualquiera que sea la razón que aduzca.

Razón para proceder contra la de los catalanistas, lo hemos dicho ya muchas veces, no hay ninguna. Nada pretenden que no haya tenido y tenga realidad en el mundo. Piden respecto á la organización del Estado y la autonomía de las regiones lo que nosotros los federales pedimos hace más de treinta años; lo que es ya un hecho en Alemania, en Suiza, en los Estados Unidos de América, en Méjico, en Venezuela, en el Brasil, en la República Argentina.

Se los acusaba de separatistas y vinieron á desmentirlo ante el jefe del Estado. Se los calificaba de egoístas y vinieron á decir al jefe del Estado que quieren, no sólo la autonomía de Cataluña, sinó también la de todas las regiones. Lo habían dicho antes; pero han querido solemnemente ratificarlo.

Por añadidura, se mostraron grandes amigos del orden. Protestaron de la participación que se les atribuyó en la resistencia de los gremios de Barcelona al pago de los tributos y en las manifestaciones hostiles al ministro de la Gobernación del Reino.

¿Hicieron bien? Para nosotros hicieron bien en reclamar de la Regente el libre ejercicio de los derechos individuales para la defensa de su programa, no en pedirle la realización de sus aspiraciones.

Després d'axó, fa algunas consideracions, pera deduhir que las aspiracions del Catalanisme trobarian sa forma més apropiada dintre de la organisació federal. El Catalanisme ha prescindit sempre d'aquèixa qüestió, puig ell creu que tant la Monarquia com la República poden desenrotllar son programa. Lo que ha volgut una vegada més, es fer constar, dirigintse al Jefe del Estat, que'l Catalanisme may ha trevallat á l'ombra, y que no han d'ésser confosos sos adeptes ab els politichs grans ó menuts buscadors de gangas ni ab els causants de desordres que cap fruyt poden donar.

—

Atenentnos á lo que varem anunciar en nostre anterior número, publiquém avuy, conservant el llenguatje y escriptura del original, un bonich quadro d'en Jules Delpont, escrit expressament en rossellonés pera la nostra revista.

—

Fa temps que no'ns ocupém dels quadros exposats á ca'n Parés, y avuy suplirém la falta emetent á corre-cuyta'l nostre judici sobre las obras exposadas durant l'última setmana.

Els quadrets que hi tenia en Torent pecan de massa abocetats, encara qu'en algún d'ells la pinzellada no deixa d'ésser fina y simpática. Dels demés quadros d'altres autors, no'n parlém, atesa sa importancia, molt relativa.

La exposició dels cartells que concorreren al certamen obert per la casa «Previsión y Socorro», ha resultat magrissima, en cantitat y calitat; peró en calitat sobre tot. Son molts els cartellistas que coincideixen en el tema que tractan, lo qual dona més pobresa y monotonia al concurs.

Llevat dels cartells d'en Triadó (1er premi), Gual (3er premi), y algún altre, lo demés es pobre, insignificant y, en gran part, dolent.

—

De l'«Allgemeine Elektricitäts-Gessellschaft», qual principal residencia es Berlin, hem rebut un elegant quadern en que's posa

de manifest la organisació de tan important companyia, tant a Europa com en las demés parts del món, figuranthi varias vistas del exterior de las fábricas, salas de maquinaria, tramvias y ferro-carrils eléctrichs, etc., etc. Hi ha reproduhidas varias estacions centrals, entre ellas la de Barcelona.

—

Acabém de rebre, esmeradament imprés en follet de vintidugas páginas, el sermó que mossén J. Pou y Batlle digué'l dia de Sant Jordi en la iglesia de Sant Pere de Galligans, de Girona, en solemne funció dedicada al mateix Sant.

Aquest sermó proba la erudició y esperit sá del disertant, qui, ademés de predicar santas máximas, se presenta com á campió de la Causa catalana. No hi ha dubte que mossén Pou y Batlle es dels capellans de la nova fornada qu'han de treure al catolicisme de la rutina y ensopiment en que's troba.

Li enviém nostra coral felicitació.

—

També havém rebut un exemplar de la comedia en un acte y en prosa, del senyor Ayné y Rabell, titulada *Els amichs portan fatichs*, que fou estrenada'l passat mars, ab gran éxit, en el teatre Romea.

Se ven á o'50 pessetas.

—

El «Centre Escolar Catalanista» ha publicat la convocatoria pera'l concurs cientifich y artistich qu'ha obert sa Secció de Carreras Especials y Bellas Arts.

S'ofereixen premis de la *Unió Catalanista*, del «Centre Excursionista de Catalunya», de l'associació excursionista «Consell de Sis», dels Bisbes de Barcelona y Vich, de don Jaume Almera, de don Eusebi Güell y Bacigalupi, de don Pere G. Maristany y del «Fayans Catalá».

El Jurat calificador estará format pels senyors en Manel Folguera y Durán, en Bonaventura Bassegoda, en Joseph Ll. Pellicer, en Norbert Font y Sagué, Pbre., y en Alexandre de Riquer.

El plasso d'admisió dels trevalls finará'l mitj dia del primer de novembre proxim.

—

Aquells de nostres suscriptors que donguin avís á l'Administració, rebrán sens aument de preu el periódich en els punts ahont estiuhegin, ja sían de Catalunya ó del Extranjer.

—

Advertím á nostres corresponsals y suscriptors que no estiguin al corrent ab aquesta Administració, que procurin posarshi avans de fí de mes, puig de no ferho'ns veurém obligats á suspendre l'envío dels exemplars que'ns tenen demanats.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

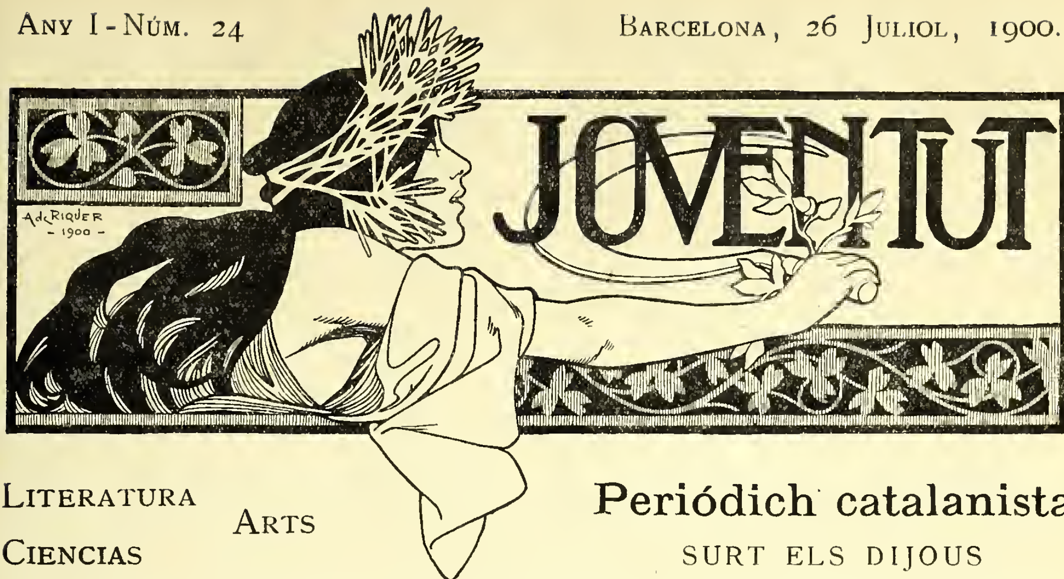
Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fí d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Any I - Núm. 24 Barcelona, 26 Juliol, 1900.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

INTERDICTE D'OBRA VELLA

Quan aquellas personas que saben llegir y entenen lo que llegeixen, aquellas que no buscan tan sols en els diaris las cotisacions de *Bolsa*, las quaranta horas ó'ls anuncis oficials, s'enteraren de qu'en Joan Maragall era redactor del *Diario de Barcelona*, se preguntaren ab estranyesa: ¿Qué hi va á fer, en aquella rónega casa del carrer de la Llibreteria, el poeta cantador de la Naturalesa y l'Amor? Ell, jove de cos y ánima, ¿no s'ofegará entre aquellas parets, dintre d'aquellas estretas y foscas cambras, estretas com el criteri de sos moradors, foscas com els seus ideals?

¿La sanch jove, sanitosa, fecondant, podria revifar aquella momia sols notable per sa vellesa? ¿Podria en Maragall ayrejar y sanejar aquella atmósfera viciada ab la flayra de las flors boscanas cullidas á ple ayre y á la llum del sol en jorn de primavera?

Si migradas eran las esperansas de sos bons amichs, ben fonamentats eran sos recels. Fassi lo que fassi, sempre en Maragall será foraster en aquell casalot! Es impossible: si'ls vells no poden tornarse joves, menos podrá rejovenirse'l Brusi, qu'es vell de naixement. Y suposém qu'ell deu estar ben convensut de que may conseguirá aclarir las foscas inteligencias de sos companys, perque la seva llum els hi fa sombra.

Participém de l'antipatia inspirada pel Brusi á tots els que pensan per compte propi, als que regoneixen en ell la vera representació de la falsament anomenada *opinió sensata*, el portavéu de las aspiracions de la gent que's diu seria, dels sistemátichs adoradors dels principis d'*ordre* y *autoritat*, y altras tantas paraulas buydas tan sovint estampadas en sas planas y que fan el mateix efecte que *las de sensatez* y *cordura* qu'apareixían en els *Bandos* enganxats en las cantonadas quan se tractava de donar una pallissa al poble. Consti, peró, que respectém al senyor Mañé y Flaquer per lo qu'ha valgut y perque ell al menos ha sigut jove y també ha comés lleugeresas propias de la joventut, y si á n'aquesta se li han de perdonar las exageracions é intemperancias fillas

de son entussiasme, també en los vells es excusable l'apocament que produheix la debilitat á qui, no podent tenir esperansas, sols se nodreix de recorts. Qué'n sab ell de la vida actual, palpitant, si no la coneix més que pels informes dels seus subordinats, que per no tenir res, ni criteri tenen, puig ni poden aprofitar el d'en Balmes (que's troba de venda en l'Administració del *Diario)* perque tampoch l'entendrian! El senyor Mañé es com un rey que viatja pera coneixe las necessitats de sos vassalls, y pren per espontanias las ovacions que li han preparat sos ministres; ó com el coronel que creu que's dona bon *rancho* als soldats perque aixis el troba al fer la visita d'inspecció anunciada'l dia avans. El senyor Mañé ha *sigut* quelcòm, y per això es respectable, com ho son las ruinas d'un castell encara que no tinguin més valor que l'histórich; peró may serán respectables els que may han sigut res; aqueixas ruinas sols son consideradas per lo que tenen de perillosas pera la seguritat pública, y's fa precis sa demolició. Salvant, donchs, el respecte que pugui mereixe en Mañé, devém declarar que la estética, la higiene y sobre tot la dignitat del poble barceloni, reclaman la desaparició del Brusi. Enderrocant las vellas murallas s'engrandi prodigiosament nostra ciutat; mes ¿qué hi fa qu'ella sia gran, si sos fills fan migrada creixensa, ofegats per aqueixa altra muralla tan funesta com la de la Xina, qu'oprimeix son cervell y lliga sa voluntat?

Dihém tot això, perque si la entrada d'en Maragall en la redacció del Brusi era, com digué'l *Pel & Ploma*, una esperansa pel periodisme catalá, un fet recent ha vingut á demostrarnos que tota regeneració es impossible.

Ab motiu de la inauguració de la nova Plassa de Toros, la prempsa seria de Barcelona (y no's prengui la serietat en el sentit en que la emplea'l Brusi), ha promogut una campanya contra aquell barbre espectacle. El Brusi, fidel á sa tradició, ha acullit baix son manto protector la *fiesta nacional española*; ¿y qué menos podia fer qui en plena setmana santa retirá las criticas teatrals pera dar cabuda á la ressenya de la *corrida* del diumenge de rams?

En Maragall publicá'l dia 11 del corrent un article en que tornava pel bon nom del nostre poble, y'l Brusi, pera no fer traició al seu, ne va engegar en menos de vuyt dias dos, deguts á la ploma del senyor M. M. Illas y Fabra, que no tenen altre mérit positiu que'l de demostrar á n'en Maragall qu'allí'ls hi fa nosa, y qu'es perillós per un jove com ell anar ab malas companyias. En un periódich en que la llibertat del pensament no fos anatematisada y's permetés als redactors tenir conviccions propias, res voldria dir tot això, peró en un diarí com el Brusi, en quin tot está classificat y ordenat, y que té una pauta dels articles politichs y literaris com té una tarifa pera las esquelas mortuorias y'ls anuncis, indica qu'en Maragall es allí una nota discordant, com ho seria'l cant del rossinyol entre'ls xisclets dels corbs y'ls xiulets de las ólivas.

Del article d'en Maragall se n'ha fet una edició especial perque no hi estava bé en el Brusi, com no hi está tampoch son autor en aquella redacció, ahont no se l'aprecia ni se'l respecta. Créguins, amich Maragall: fugi d'aquella casa ruinosa; seria ben de doldre que, al enrunarse, caygués vosté barrejat ab els Baró, Illas y altres de la mateixa especie; y tal volta no es llunyá'l dia qu'en nom de la seguritat pública y de sa dignitat, el poble de Barcelona interposi l'interdicte d'obra vella.

ORIOL MARTÍ.

EN JAUME RAMON Y VIDALES

Un de nostres més estimats colaboradors, en Jaume Ramón y Vidales, ha mort en la vila del Vendrell.

Diferentas vegadas havia manifestat en Ramón fonda simpatia pel nostre periódich. Una setmana avans de morir, com si ho pressentis y volgués deixar en aquestas columnas un recort seu, ens enviá l'article *Lo camp del pam-beneyt*, que va veure la llum en nostre anterior número. Dos dias després de sa publicació, ó sia'l dissapte, en Jaume Ramón va morir.

Son darrer trevall literari va ser, donchs, pera nosaltres. En la carta ab que va acompanyarlo'ns parlava de la reforma que volia introduhir en *El Vendrellench*, setmanari de sa direcció, que desde'l proxim número sortirá redactat exclussivament en catalá;

y'ns parlava d'aqueixa reforma ab un entussiasme, ab un delit, que ben á las claras revelava son amor per la causa catalana, amor que tant hàvian evidenciat els actes tots de sa laboriosa vida.

Els escriptors barcelonins joves que no l'havian conegut, al llegir aixó's preguntarán: «¿Qui era en Jaume Ramón?»

En Jaume Ramón era un patrici exemplar, un espill de bonas costums, un d'aquells homes que, exercint sa professió, fan honor á la causa qu'ensemps defensan. Exercía de notari al Vendrell ab laboriositat y honradesa inmaculada, haventse guanyat l'afecte y la veneració de la gent d'aquella vila y de casi tota la comarca del Baix Panadés; era un excelent pare de familia y un amich de cor gran; era, també, un escriptor que coneixía molt á la gent de sa terra, quinas costums havia posat de manifest en hermosos trevalls literaris; molt entés en la historia de Catalunya, de la que n'havía desenterrat documents y datos curiosíssims, y verdader erudit en lo referent á anécdotas y tradicions locals, que constituheixen la nota més original y poética d'un poble, revelant son carácter intim.

Als Jochs Florals havia obtingut diferents premis, entre'ls que recordo'ls que li foren concedits per sa monografía sobre l'Arch de Bará y per sas *Narracions del Poblet;* mes l'exercici constant de sa professió y la llarga y crudel malaltia que l'ha dut al sepulcre, com també sa excessiva modestia, foren causa de que no escrigués tant com haurían desitjat els que coneixian sos mérits.

Quan *La Renaixensa* fou suspesa per ordre gubernativa, ell y sos germans li oferiren la imprenta que posseheixen al Vendrell, y allí's va imprimir durant mitj any aquell periódich.

Era d'aquells que fan més adeptes ab l'exemple que ab las prédicas. Jo no'm considerava pas catalanista quan el vaig coneixe, y si algún cop ne parlavam, no'm sermonava pas gens sobre aytal tema; y no obstant, á ell més que á ningú dech las mevas creencias en aquest punt. Y lo mateix que dich jo, boy desconegut, poden dirho moltas y moltas personas qu'avuy son significadas personalitats dintre del Catalanisme. Y es qu'en Ramón sabia convence, més que ab res, ab sa conducta plena de llógica y ab son carácter bondadós com pochs n'hi haja.

—

May podré olvidar las estonas d'esbarjo que durant las temporadas estiuhencas en Ramón m'havía proporcionat al Vendrell, ja deixantme sos llibres, ja sortint á passeig ab mi, tot y sentintse ben malalt, pels encontorns de la vila, cercant l'ombra d'algún garrofer ú olivera pera fumarhi un cigarret tot parlant dels amichs ausents y del moviment literari y artístich de la ciutat llunyana. Ell hi havia viscut molts anys á ciutat, quan jove, y'n conservava amistats y recorts. Me parlava d'escriptors d'aquells temps y'm preguntava pels d'ara, la major part dels quals sols li eran coneguts per sas obras.

Tenía ben guardadas moltas composicions poéticas de puny y lletra d'en Guimerá, son entranyable amich de tota la vida. Totas eran d'aquella época en que abdós eran noys. Sa admiració pel gran poeta, á qui coneixia més á fons que ningú, no tenia límits.

May va renyarme perque jo conreuhés alashoras, rutinariament, sols la llengua castellana: ben al contrari. Peró ab son exemple se'm va despertar l'esperit catalá que tots portém á dintre y que no pot morir may.

De tres ó quatre anys á aquesta banda, sa malaltía s'havía anat agravant, fins al punt de que més d'una volta havia corregut pel Vendrell la nova de qu'en Ramón ja era mort. Quan, per l'última Pasqua, vaig assistir al meeting que doná al Vendrell la *Unió Catalanista*, y qu'ell havia preparat, vaig pensar per un instant qu'en Ramón podia curarse, com ell creya. Aquell acte semblá que li donava salut y forsa, y jo no sé d'ahónt la va treure per anar á la estació á despedirnos, agafar la bandera de las quatre barras qu'havía portat al meeting la comissió catalanista de Sitjes, y victorejar á ple pulmó á Catalunya.

No he tornat á véurel desd'aquell dia, peró'l tinch ben grabat al cor y al pensament, y en aquests moments de tristesa es pera mi un goig la visió del amich estimat sostenint la bandera catalana, que al impuls del vent se desplegava demunt d'ell com per servirli de mortalla.

LLUÍS VIA.

PRIMAVERENCA

Acóstat més y miram! La Natura
que's revetlli al entorn, brindantnos pródiga
sas galas de color, de llum y essencias
pel sol d'Abril rialler afalagadas
ab besos fecondants, sonors y enérgichs!
De novellas aromas rublert l'ayre,
del lluny del lluny arriba, y ens compensa
d'aquell fret ab qu'ahir ens aplacava
amanyagantnos ab son alé tebi
com el sospir d'enamorada verge.
El Gran Conjunt en sa floral eterna
fins renaixe se sent en el sér nostre;
y's distendeixen gratament els nirvis,
la sanch ardida per las venas corra,
y en un éxtassis dols, el cor batega
gaudint plácidament la nova vida.

Acósta't més! Y units els dos, glosemlo
aqueix poema inmens de la Natura.
Siguém, dins lo animat, dels que no abaten
las melangías febles. Y, confosos
en l'himne colossal que'l món entona
ab cants de llum y de color y flayres,
gosém, com tot lo creat, la vida espléndida,
y fem qu'arribi al cel la melodía
de nostres mots d'amor y nostres besos;
notas vibrants de la passió, que'ns torna
en inefable goig el mortal cástich
de viure esclaus de las terrenas lluytas!...

PERE MARTÍ Y PEYDRO.

IMPRESIONS

I

La impresió qu'he rebut avuy ha sigut tan esborronadora, qu'ha regirat tot el meu sér.

La d'ahir va ésser dolsa, fresca, tranquila. Figureuvos qu'era al matí; jo'm sentia bo; tot me somreya; el meu esperit s'exteriorisava per totas las mevas potencias; me trobava fort y decidit á lluytar, ab el convenciment de que l'alegria existia. Fins hi havia moments que'm creya que totas las criaturas eran felissas.

Els carrers eran mitj banyats de sol; un ayre frescal ben transparent y pur s'esbandía carrers avall amanyagantme'ls polsos. Tot dava goig de viure.

Al mitj d'un carrer, un noyet ben petit y ben ros se refregava per terra jugant ab una munió de formigas que fugian esveradas d'una cosa terriblement feixuga y monstruosa que'ls hi queya al demunt, amagantse pels junts de las pedras y dessota'ls grans de pols. Era'l ditet petit y tendre d'aquella criatura!

Jo'm vaig parar al seu darrera, y, abaixantme, vaig acariciar el seu cabell ros que queya rissat y fi demunt de sas febles espatllas.

Ell se va girar sobtadament. Fixeuvos ab la seva posició: la má ab que atormentava inconscientment á las pobras bestias, enlayre, tota bruta de terra; l'altra descansava al demunt de las pedras del carrer, aguantant el seu cos que s'havia girat cap á mi.

El seu rostre's presentava devant per devant del meu, tot brutejat, peró hermós á la vegada. Els seus ulls blaus se movian joganers, vius, y'm miravan extranyats, peró sense cap classe de temensa. El seu nas era prim, els seus llabis somreyan.

—Per qué molestas á las formigas? — vareig dirli, endolcint la meva veu aspra tant com podía. — ¿No veus qu'ellas també tenen germanets y germanetas, y també jugan com tu las més petitas?

—Oy que no!—va fer ell, seguint mirantme de la mateixa manera.

—Oy que sí!—vaig afegir, alsantlo y fentli un petó en el front enmascarat y amarat de sol; y vaig continuar, tornantli á passar la má per la testa d'or: — Ja veuras: pregúntaho á la teva mare.—

Vareig dir això creyentme qu'ho era una bona dona que desde'l portal d'una d'aquellas casas me mirava y somreya traslluhint la joya que sentía per aquell infant.

Aquest va corre cap á n'ella fent petits salts y tombantse endarrera pera mirarme.

Y va dirli:

—¿Eh, que no tenen ni germanets ni germanetas ni jugan com jo las formigas? ¿Eh, *mama?*

—¿Qui t'ho ha dit?—va contestarli, aixecantlo d'una brassada y posant els llabis demunt de las galtas rojas del seu fill.

—Aquell senyor,—feu l'agradable criatura, arrapantse al coll de la seva mare.

Y aquesta li contestá:

—Si: també tenen germanets y germanetas y jugan com tu, y tenen casa.—

Jo vaig saludar á n'aquella dona, seguint acera enllá amarat de sol y de frescor d'ayre, y vaig sentir que li preguntava aquell noyet:

—Ay, ay! Es dir que tenen casa, y germa-

nets y germanetas, y jugan com jo, y... Escolta: ¿que també tenen *mama?*—

M'haguera agradat sentir la contesta, peró'm sembla que no m'equivocaria dientvos que devía ésser un altre petó, fet al mitj dels llabis.

Tot el dia vareig pensar ab aquella hermosa criatura, tan felissa y tan tendra, abrassada fortament al coll de la seva mare, al peu del carrer, á ple sol y á ple ayre.

Y'm va semblar que'l món es tot bo y tot bell; qu'es ple d'ilusions, d'amor y de vida.

II

Avuy he anat al cementeri ab un amich. Pel camí s'ha posat á ploure y no'ns hem pogut arredossar en altra banda qu'en el dintell lóbrech de la entrada d'un panteó.

Hem parlat, y la nostra veu ressonava dintre la buydor misteriosa y negra que volta als morts, y hem deixat l'aixopluch dolentnos haver trencat el silenci sagrat d'aquell recinte.

Seguia plovent, y'ns havém colocat sota'l sostre atapahit d'un xiprer que destilava llágrimas com els sálzers y'ls eucaliptus que s'aixecavan al fons mitj esfumáts y voltats de sepulcres.

Y l'amich m'ha llegit un dels cants terribles de la *Divina Comedia*, y m'han fet un efecte esglayador aquells passatjes esborronables del foch etern que crema entre'l misteri de tots els morts corromputs é insondables del cementiri.

Més tart, quan marxavam d'aquella ciutat muda y eternament glassada, un dels severs guardians ens ha dit qu'aquesta mateixa tarde s'havía suicidat un home en una d'aquellas vías llargas y silenciosas.

La impresió ha sigut forta; ell ho ha dit indiferentment.

Hem anat al dipósit.

Seguia plovent. Per entre mitj dels barrots de las reixas, se veya dormint profonda y eternament al suicida sota la gran creu negra y á dins d'una caixa de fusta rústica sense pintar, plena de pols y d'aranyas, voltada d'un misteri aterrador.

Unas moscas negras y fétidas volavan per demunt d'ell fent un rum-rum horrible.

Fixeuvos en la seva posició: la má ab que havia realisat la fatal idea estava alsada, el puny el tenia mitj clos; allí s'hi havia aguantat l'arma sinistre.

Aquella má era blanca y morada; una mosca resseguía un dels seus dits enterchs.

Una de las dugas camas tenia'l genoll en la posició del caure; l'altra estava estirada completament.

M'he acostat, tremolant y ab el cap descubert, á la reixa.

Del seu rostre no's veya més que una barba mitj grisa, y'l llabi tenia una ondulació extranya. Desde dalt del sostre's devia veure una ganyota continua y horrible...

Y'ls ulls... Prou, no vull dir res més!... Y'ls polsos... No, no, no vull explicarho!

Hem marxat. Mentres tornavam cap á la ciutat de la vida, ahont tot bull y la desgracia y'ls dramas s'hi desenrotllan, el meu amich m'ha llegit el Cant XIII del infern del Dant, que parla dels suicidas.

Y veus aqui per qué las brancas nuosas dels arbres del camí m'han fet por y me n'he apartat pera no tocarlas y no sentir una queixa esgarrifosa.

Seguia plovinejant. El meu amich ha parat de llegir. Ja no s'hi veya; la fosca ho anava embolcallant tot, escampant un misteri glacial que's desprenia dels núvols.

Els gripaus y las granotas cantavan fúnebrement continuas.

Els xiprers esbarriats pel camp, y'ls allunyats, compactes, confosos y punxaguts del cementiri, assenyalavan la inmensitat dels espays.

Un silenci intens y gelat s'extenía entre'l soroll monoton de la pluja y la remor sorda de la mar grandiosa.

Y vetaqui qu'allavoras m'he recordat d'aquell infant que vareig veure ahir ple de vida, á la claror del sol, y he tremolat pel seu demá, pel meu y pel del meu amich ..

Qué sé jo... qui sab... passan tantas cosas!

Mentres faig viure en el paper aquestas impresions, una por extranya invadeix tot el meu sér... Del seu rostre no's veya més que una barba mitj grisa, y'l llabi tenia una ondulació extranya... Desde dalt del sostre se devia veure una ganyota continua y horrible!...

Qué fret y mut hi deu estar, ara, en la soletat del dipósit!

No sé per qué, peró ara m'espanta la fosca del meu quarto, que s'arrapa per las parets ahont no arriba la llum que crema... Quan aquesta llum será apagada, creguéu que clouré bé'ls ulls y'm taparé ben bé ab las robas del llit...

Quina por que'm fa'l somni!

Rafel Nogueras y Oller.

SOMNI

Era una sala gran, inmensa, blanca, abovedada y ab una portella que's tancava d'un modo extrany... Jo m'hi trobava al mitj, ensopit per una xafogor pesanta...

Com una boyra, atravessá la portella un espectre que m'era conegut: era un amich meu, ab qui acabava de sopar, y estava format per un fluhit á travers del qual jo veya infinitat de tacas, de formas diferents, més ó menys foscas, que s'escampavan per tot ell donantli un aspecte repugnant. Peró'm mirava de fit á fit, y com que jo no'n podia fugir, varem parlar, y segons de lo que parlavam, las tacas se movian acostantse ó allunyantse del cor.

Al cap de poca estona varen entrar altres dos espectres que també vaig coneixe al moment: eran mos germans. Tacas semblants á las del primer omplian sas formas; jo'n veya de molt grossas y negras, y algunas fins me feyan gracia.

Seguí la conversa, y una nova boyra entrá per la portella. Era'l meu pare, y també vaig observar las mateixas tacas negras...

Tots continuarem parlant. La conversa era pesada, y las tacas que voltavan el cor feyan esforsos y extranyas evolucions pera no acostarse á la boca, lo qual se traduhia en paraulas ampulosas y sense sentit.

De dintre la sala, d'allá á la vora meu, s'alsá un altre espectre. Diferent dels demés, m'era extranyament desconegut. No li vaig veure cap taca; instintivament el trobava bonich, y crech que vaig sentir simpatia per ell. Estava silenciós, y tan arrapat á mi, que ab certa por li vaig preguntar:

—Digas, ¿qui ets? ¿qui ets tu que semblas pur?—

Y una veu fonda y burleta'm respongué:

—Soch tu mateix!...—

Y'ls espectres, reyan de molt bona gana, repetint:

—Pur!... Pur!...—

Carles Casagema.

BIBLIOGRAFÍA

À quoi tient l'infériorité française, per Leon Bazalgette. (1)

L'obra que porta aquest títul y que'ns ha sigut enviada, es l'obra d'un escriptor serio, dels més serios de la nova generació que puja á Fransa.

En Leon Bazalgette es ben conegut á París. Va sacrificar la seva fortuna á la creació d'un periódich, *Le Magazine internationale*, en el qual hi poguessin escriure gent de totas las nacions y de totas las ideas, ab tal de que'n tinguessin, es á dir, ab tal de que fossin originals, ab tal de que fossin ells mateixos. La máxima passiva dels antichs *Nosce te ipsum*, ell la va fer activa: «*Sigas tu mateix*», es á dir, «*tingas personalitat propia, y serás algú*». Tal era la divisa de la seva revista. Y al dir de la seva, també podriam dir *de la nostra*, ja que ab alguns altres amichs de varias nacions, també varem colaborarhi. La redacció de *Le Magazine* era un verdader centre supernacional. Allí s'hi reunian inteligencias de totas las nacions, peró de las que buscan superiorisar las sevas patrias respectivas, y convergir á un ideal humá, superhumá, qu'estigui per dessobre de la mesquina idea qu'emana sols del lligament del territori ó de la llengua. «Perque un s'enorgulleixi de perteneixe á una nació, es precís qu'aquesta hagi fet molt per superiorisar á tots els homes». Aixó'ns deya un company de redacció, nascut á Flandes.

Peró'ns apartém del propósit. Torném á nostre autor. Aquest descendeix d'una familia protestant del mitjdia de Fransa, y, llati de rassa y de cor, examina la qüestió de conciencia que's va resoldre á Europa al fi del Renaixement. El Protestantisme volia que dins del món cristiá hi predominés l'individualisme; que cada qual pogués pensar per si propi sobre las sagradas escripturas; en fi, plantejava la qüestió del lliure examen, en-

(1) Un volúm en octáu. Libraire Friboscher — Paris —1900.

cara que dins de la religió mateixa. En cambi, el Catolicisme volia que tothóm s'atengués á las Definicions dels Sants Pares, dels Concilis, dels definitoris, etc. Es á dir, imposava las interpretacións ja totas fetas, y matava'l pensament en qüestió de conciencia, donchs la llibertat de pensar era per ell la heretjia triomfant y el fi de la religió.

¿Qui tenia rahó? Tots dos. El Catolicisme era lógich sostenint que'l pensament era una heretjia (1) y que la llibertat de pensar matava'ls dogmas, com prims caixons que no podian contenir l'esperit en moviment sense qu'esclatessin.

Y'l Protestantisme tenia rahó també, prenent la qüestió del costat humá. Si hi ha un sol Deu qu'ho ha fet tot, sa millor manifestació deu ésser l'intelecte humá, sobre la terra; donchs, no se li pot privar de remontar fins al Verb divi d'ahont dimana; y donguí'ls resultats que vulgui, aquests deuhen ésser respectats com d'emanació divina.

Aixís, l'autor veu qu'en las nacions que hi ha preponderat el Catolicisme, els carácters son molls, atrassats, reaccionaris. L'esperit de mort hi domina. Els esperits son apocats, quan se tracta de abatre ó discutir dogmas. Els homes hi tenen ánima d'escláus, y fins alguns quan s'emancipan conservan els mateixos defectes de quan obehian cegament al dogma y prenian las opinions ja totas fetas. En cambi, en els paissos protestants, s'ha accentuat la personalitat humana. L'individuu s'ha fet fort, y'l pensament ha sigut sátira. Una gimnástica del pensament y un deslliurament de voluntat ha sigut la conseqüencia de la Reforma. Vegis, si no, la rassa anglo-saxona y la germánica cóm preponderan. Vegis, si no, cóm Hungria, Polonia, Italia y Espanya, tenint grans condicions naturals, han quedat las unas vensudas, las altras atrassadas, incapassas de regenerarse per si solas algunas d'ellas. Y passant á Fransa, en que s'han quedat las dugas sectas en peu, l'autor creu que'ls defectes de carácter de la seva nació depenen del predomini del Catolicisme, com á l'Alemanya'l triomf li ha dat la supremacia del Protestantisme.

Per ell, els llatins son superiors, ó iguals al menys, com á rassa, als germánichs y anglosaxons; peró'ls ha perdut, rebaixat y fet una segona naturalesa paralitica y de vida descendent, la disciplina católica; es á dir, que son decadents per adaptació, no per organisació originaria.

Partint d'aixó, examina l'autor els origens de la revolució religiosa que va succehir al Renaixement, y troba qu'en el Mitjdía, com al Nort, tothóm estava ja cansat dels dogmas católichs, y de la Iglesia, fins els primers personatjes de la Iglesia. Al Mitjdía la continuació de la heretjia albigense y'l retorn á la Naturalesa; al Nort la necessitat de sinceritat, y l'odi á la corrupció papista.

Opina l'autor que si Francisco I hagués ajudat la Reforma com va ajudar al Renaixement, y que si Enrich IV no hagués tranzigit ab alló de que *Paris bé val una missa*, la Fransa hauria pres la devantera de la Reforma, y en lloch d'un metodisme fret y biblich, com el dels inglesos, hauria extés una llibertat d'interpretació més feconda, perque hauria ánat acompanyada del nostre temperament artistich ab tendencias vitals, tal com s'havia ja iniciat entre'ls provensals la tendencia albigense.

Creu qu'ha sigut complis del Catolicisme, en aixó de rebaixar els carácters y empetitir els enteniments, la Monarquia absoluta.

Veu després la Revolució venint á obrir pas á la llibertat d'esperit, peró creu funest y equivocat el jacobinisme. Es un'altra imposició de lo absolut baix altra forma y á forsa de sanch, d'assessinat legal, y aixó porta l'Imperi. L'autor acaba ab una ressenya histórica del moviment politich francés d'aquest sigle, y veu sols la salvació de la Fransa, com la dels altres paissos llatins, en l'enrobustiment de la inteligencia y de la voluntat, creant poderosas individualitats sense preocupacions, fortificadas y enaltidas per la Ciencia y l'Art, tendint á la superioritat de la lliure evolució vital sobre la terra.

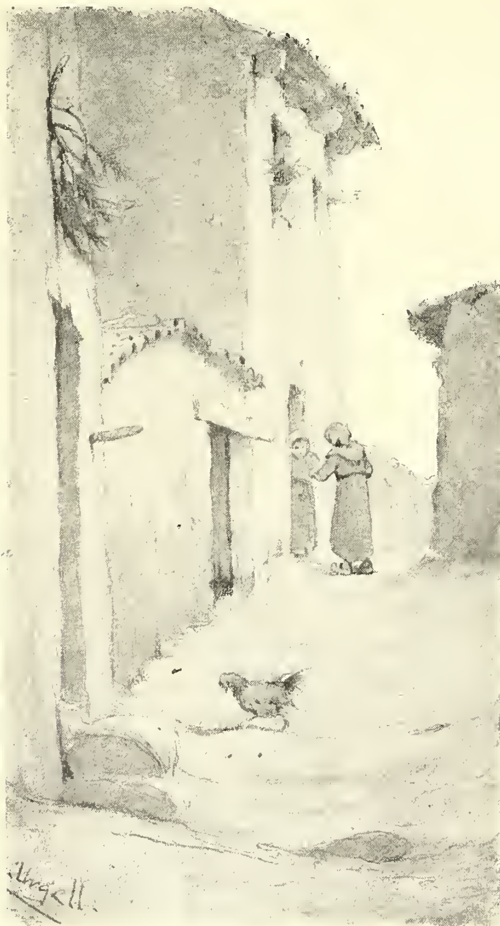
Es un'obra aquesta que no dubtém en calificarla d'una de las més serias qu'han sortit en aquest fi de sigle, y encara que moltas de las opinions emesas en ella siguin discutibles, no deixan d'estar fundadas sobre estudis serios, y de portar unas tendencias molt laudables.

Pompeyus Gener.

(1) *Heresis* en grech significa *opinió propia.*

MATINAL

Ab tanta por ana en Cisco del Cluvayés á deixar l'acostumat ramell de gallarets y capblaus á la finestra de la Teta del hostal, que, degut als tremolins y al estat nirviós en que's trobava, al baixar del pujador del porxo se li esllabissá una pedrassa movent tal terratrémol que, ab tot y ésser molt dejorn encara, esvalotá al galliner fent fugir esparverada l'avirám, organisant un concert de *cacacatascas* y *clochs-clochs* que per cert feu estremir á la Paula del Vernet, que tornava en aquell mateix instant de regar l'hort. La pobra vella s'acostá al portal de cal Llorensó, ahont s'estava la Quicona observant de quina part podia sortir aquell terratrémol.

—Y donchs ¿qué redimontri hi ha al pati del hostal que las gallinas ja moguin xaranga? ¿Vols t'hi jugar qu'algun lladregot ha saltat el murall6?

—No, Paula, no...

—Si, si, dich jo; mira qu'ahir cap al tart pujaren de Susqueda una tocada de gentota, no sé si son gitanos, qu'han parat casa sota'l pontarró dels Brachs, y aquesta gent, cregas, Quicona, que sols viu de la rampinya.

—¿Voléu dir que será això? —

En aquell mateix moment, per las feixas del quintá, al cap del poble's vegé passar á n'el Cisco ab la barretinota á punt d'escaparli de la testa y la faixa penjant, suhat, boy corrent com que un diable l'empaytés.

—Ay, bon Deu! Ja entench el misteri! — feu la Paula del Vernet, bon punt ovirá'l minyó estemordit fugir astorat camps y feixas á través. — ¿Vols creure que será cosa de la mossota del hostal?

—Vaja, no parléu més; ja ho entench. Això será que'l Cisco, que segons diuhen n'está prendat, haurá anat á fer petar la xerrameca ab ella, y al bo de la festa'ls haurá comparegut l'hostaler, qu'está d'alló més gelós de la seva Teta, y miréu, tot fugint el bordegás ha mogut el rebombori.

—Tindrás tu la rahó... pro no sé... me sembla que no es tal com tu dius, perque veurás: per trobarla trencant nous, no hauría pas mogut tot això, ja que sempre li ha de veure xerrant ab baylets, y si no li agrada, mira, ja sab qué li toca: plegar l'hostal; ó del contrari posar la mossa dintre una escaparata y aixis solament la podrá mirar ell. Lo que'm sembla á mi es que devian ésser dos... ó tres, els que la rondavan, y entre ells s'haurá mogut bronquina y, naturalment, de fressa no podia mancarne. Endemés, qu'es una mossa que porta molts pardals al cap y s'alaba de fer anar en renóu á la fadrinalla.

—Bé, si, pro cal que's bellugui si's vol acomodar, perque aviat el temps li passará; ja té'l seu feixet d'anys... Leri, leri, en deu portar una trentena.

—Si no una trentena, per aqui deu anar. Deu ésser del temps de la meva gran, y, mira, ja la tinch casada y enmaynadada, y poch li enveja res á la Teta del hostal; y tant que s'escatian quan las empenyian els mateixos intents de rumbejar y engrescar fadrins.

—També s'aprofitá durant el fadrinatje la vostra; pro mira, ara té'l brau á la sinia y ella no s'ha d'escarrassar gens ni mica...

Cuydarse de la canalla y menar el rem de la casa, que no du pas gayre trasvals; total son quatre cucas. Altrament, tornant ab la Teta, me sembla que tindrá mala fi aquesta minyona. Miréu: aixó es un dirvosho á vos: l'altre dia crech que'l Rector la enviá á cercar pera sermonarla; no sé qué hi hagué ab el xicot del Tricó.

—¿Vols dir, Quicona? ¿D'hónt ho has tret?

—Deixeuho corre; ho sé per bona banda. Sobre tot no'm descubriu.

—¿Vols callar? Burranga, ves si diria res! *Paraula dita, boca cusida.* Per res del món, passi lo que passi, eixirá tal secret.—

Llarga estona hauria durat la conversa si no las hagués fet separar el fresseig de picarols dels matxos del hostal que'l mosso guarnia per anar á desemboscar.

—Vaja, aném. Adéu, adéu, Quicona, que tinch d'arreglar l'esmorsar pels homes y'l temps passa.

—Ab Deu siáu, Paula. ¿Que vindréu al Soley en havent dinat?

—Tantseval!—

Al poch rato d'ésser fora las dugas donas, eixí la Teta tota xiroya ab el pomellet de gallarets y capblaus al pit, cantant boy escotorida mentres regava'l carrer. En aquell instant passá'l Cisco pel regueró de baix y se la mirá embadalit, mentres ella's treya'l ram de demunt del pit y se l'acostava als llabis besantlo febrosenca.

La campana de la parroquia tocá la oració matinal ab el rebat de missa primera, y la Teta, agafant la caputxa, ajustá la porta y feu via á la iglesia.

El jorn era clar y seré. L'aucellada estava al bo de llurs canturias; una flayra de bosch omplenava'l carrerot per hont trescava riallera y gojosa la donzella vistosa, y'ls jornalers feyan via als camps, qu'eran al bo de la granada.

Antón Busquets y Punset.

Dibuix de M. Urgell.

MARINA

Com un llensol vorat de randa blanquinosa,
la blava mar calmosa
s'extén sobre son llit de flonja arena,
cantant mandrosament una cansó;
el sol, que's va amagant darrera la carena,
la esmalta ab bolvas d'or del seu darrer petó.

El blau somniador del firmament tot llis
s'esblayma poch á poch y's torna gris
al endinzarse en l'aygua reposada;
y l'aygua, reflectint el blau del firmament,
s'hi abrassa dolsament,
com la nuvia gentil enamorada.

Ensá y enllá's perfilan en bella escampadissa,
com borrallons de gebre qu'envernissa
d'hermosa llum un raig amorosench,
navilis ab sas velas desplegadas
fonentse entre las boyras esfumadas,
que clouhen l'horitzó ab un vel grisench.

A frech á frech d'hont l'aygua's descapdella,
brandeja un llahutet com un bressol,
empés pels cops de rem que besan l'ona,
y al ritme d'una dolsa cantarella
que un mariner entona
sentat vora'l timó, de cara al sol.

Y's forma al seu darrera, semblant á un entredós
teixit ab fils d'argent, un solch d'escuma blanca
que s'obra, riu y's tanca,
perseguint pas á pas al bot calmós:
y'ls rems al aixecarse de l'aygua qu'han besat,
escampan diamants á bell ruixat.

El sol mitj amagat dardeja raigs de foch:
apar una custodia fonentse poch á poch
darrera del sagrari;
la nit, en tant, s'aboca recelosa
y aixampla per Orient sa túnica negrosa,
covant en sas entranyas la pau d'un santuari.

Y'l cel se va enfosquint,
y sa esposa, la mar, el va seguint
deixant son vestit blau per un vestit de dol;
y al cel surt una estrella,
y ensemps al fons del mar hi riu la imatje d'ella,
gronxantshi com l'infant en el bressol.

Y amortallat per la foscuria trista,
de xich en xich se va perdent de vista
dels barcos llunyadans el blanquinós contorn...
La dolsa quietut al món envolta...
tan sols la mar rondina, com si cantés l'absolta
á la mort hermosíssima del jorn.

Lluís Gispert.

PLANY DE TARDOR

PER STÉPHANE MALLARMÉ

Desde que Maria m'ha deixat per anarsen á un'altra estrella, (¿quina? ¿Orió, Altair, ó tu, verda Venus?) sempre m'ha plagut la soletat. Si n'he passat de llargas diadas, sol, ab el meu gat! *Sol*, vuy dir sense un ésser material, y'l meu gat es un company mistich, un esperit. Donchs puch dir qu'he passat llargas diadas sol ab el meu gat, y sol ab un dels últims auctors de la decadencia llatina; perque desde que la blanca criatura no existeix, extranya y singularment, he estimat tot lo que's resumeix en aquest mot: cayguda. Aixís la meva estació preferida del any es la dels últims jorns esllanguits del estiu que precedeixen inmediatament la tardor, y durant el dia'm passejo á l'hora en que'l sol reposa avans d'esvanirse, ab raigs de coure groch sobre las parets grisas y de coure roig sobre'ls vidres dels finestrals. Aixis mateix la literatura á la que'l meu esperit demana una voluptat, es la poesia agonitzant dels últims moments de Roma, sempre que no respiri la proximitat rejovenidora dels barbres y no barboteji'l llatí infantívol de las primeras prosas cristianas.

—

Llegia, donchs, un d'aquests aymats poemas (quals cubertas adobadas tenen pera mi més atracció que'l color rosat de la joventut), y enfonzava una má en el pellatje del pur animal, quan un'orga cantá, llánguit y melangiós, dessota la meva finestra. Cantava en el gran passeig d'albas quals fullas me semblan foscas fins per la primavera desde que Maria hi ha passat, entre ciris, per última volta. Si, en veritat, l'instrument dels tristos: el piano espurneja, el violi omplena de llum las fibras esqueixadas, peró l'orga, en el crepúscul del recort, m'ha fet somniar desesperadament. Tot murmurant un ayre alegrement vulgar, qu'omplía'ls barris de joya, un ayre antiquat, banal. ¿Per qué la seva tornada m'anava á l'ánima y'm feya plorar com una balada romántica? Jo la fruhia lentament y no llensava un sou de por de distreurem y d'apercebir que l'instrument no cantava sol.

Traducció de
G. ZANNÉ RODRÍGUEZ.

BRETON CONTRA WAGNER

Un dels homes més funestos de l'actual generació de músichs espanyols, don Tomás Bretón, l'*ilustre* autor de *Los Amantes de Teruel*, de *Garín* y de *La Dolores*, se'ns ha permés certs *desahogos* en un folleto que probablement no coneixen nostres lectors y que, no obstant, mereix ser ben conegut y millor comentat. Varem prometre que li faríam els honors que's mereix, y ara que'ns vaga aném á cumplirho.

La obreta que'ns ocupa porta per títul *La herencia de Wagner*, y son autor es un músich andalús anomenat Martinez Rücker, el qual, després de parlar per compte propi,'s coloca sota la paternal protecció del gran Bretón, y aquest aprofita la ocasió pera donarse *bombo* ell mateix en un *Introito* que va al devant del folleto. Com que en dit prólech don Tomás fa seu tot quant diu el músich andalús, nostres comentaris han d'anar dirigits á tots dos, majorment quan pel senyor Martínez Rücker (molt conegut á casa seva), no'ns hauriam molestat en agafar la ploma.

L'autor surt en defensa dels cultivadors del art musical que no's deixan convence per las tendencias modernas de la escola germánica, lo que avuy constituheix un dels asumptos *musicológicos* (!) més palpitants. Naturalment, al parlar de Wagner no pot deixar de calificarlo de Lutero de la música, y ens diu que sa música no pot atraure, ni entussiasmarnos, «cuando se admiran sus artificios harmónicos ó contrapuntisticos con el frio cálculo del cerebro». Nosaltres ja fa temps qu'ho pensavam aixó, peró no trobavam la paraula, puig realment hi ha ximplerias que sols en castellá resultan ben ditas.

El wagnerisme es, segons ell, una «moda *intelectual* del espíritu» y avuy aquesta *moda* «califica de decrépito á lo clásico, cursi á lo romántico, rancio á lo efectista, creyendo haber encontrado su ideal en lo que ha dado en llamarse la *idealidad positiva* de Ricardo Wagner». Al senyor de la *idealidad positiva* (?) hem de preguntarli ara: ¿ahónt son els més entusiastas admiradors dels clássichs y dels romántichs de bona lley, sinó entre'ls verdaders wagneristas? ¿Qui més que Wagner va enlayrar com ningú l'obra de sos predecessors? Ahónt fora potser la *Novena* de Beetho-

ven si no l'hagués desenterrada'l mestre de Bayreuth?

Segueix deplorant que la música, devent ser objectiva,'s vegi convertida en *abstracta* y *subjectiva*, y evoca'l testimoni de Mozart y de Berlioz pera demostrar que «la música no debe jamás herir el oido. Aún en las situaciones más violentas y horripilantes debe satisfacerlo». Per manera qu'aquest escriptor, vehi de l'Africa, en qüestió de wagnerisme encara pensa á l'*africana*, calificantlo de música del soroll y dels efectes, cosa que no pot ja avuy acudirselhi á cap inteligencia mitjanament educada. Aixó era fa més de trenta anys, senyor Rücker, y per tant, vosté va molt atrassat. A pesar de viure á Andalusia, ja podia saber que avuy sols té'l valor d'una curiositat histórica aquella famosa caricatura que representa á Wagner foradant ab una escarpa y un martell l'aparato acústich del públich. Y per altra part, pot parlar de *herir el oido* el que defensa al autor del *duo* del tercer acte de *Garín!*

Més avall trobém aquest *suculent* párrafo: «¿Triunfará por completo con el transcurso del tiempo una escuela que se admira, pero que no se siente? Creemos firmemente que no, porque el arte dejaria de ser tal para convertirse en artificio». *Bueno*, donchs si vosté s'hi empenya, per mi que no triomfi.

Després *se las echa* d'indulgent y ens fa tot un elogi de Wagner, puig «*no por eso* dejamos de reconocer las preeminentes cualidades de hombre tan extraordinario». Si; quan fou mort lo combregaren. Fins arriba á dir que «transformó *la faz* del arte» y té la tranquilitat de considerarlo «digno sucesor de Rossini (!) y de Meyerbeer (!!)».

El *maestro* Rücker es dels qu'en las obras de Wagner no hi saben veurer la melodia en lloch, precisament perque no s'hi presenta á glops, ni á tall de *rondó* ó de *cavaletta*. Citarém, perque ve al cas, una discusió que varem sentir set anys enrera en el Real de Madrid, durant un entreacte d'*Els mestres cantors*, entre un torero y un senyor molt empolaynat, dels que traginan tres ó quatre titols y una dotzena d'apellidos. Criticava'l senyor de preu l'obra y son autor, fins al punt que, irritat el torero, exclamá: «*Miuzté que tié... pelendenguez* decir que aqui no hay melodía, cuando Wagner *ez el amo* de la melodía!» Cóm podia imaginarsho aquest gran músich arribar á veures defensat per un torero! El fet es rigurosament históric.

Seguim ab el *torero*, es á dir, ab el *maestro* Rücker. Ens diu un xich més avall que «los que se esfuerzan en vano por apagar *la eterna luz de la melodía* caminan al caos». Quina floridesa de llenguatje! Quina *nitidés!* Decididament: el castellá pera certas cosas es insubstituible.

S'extén després en consideracions sobre la moderna escola germánica, «más física que psiquica»; critica las tendencias dels nostres compositors qu'en ella volen inspirarse, y condempna que'ls músichs espanyols puguin admétrela.

Per ell, «el wagnerismo representa la revelación de una raza que no es la nuestra. Su labor es profundamente filosófica, matemática, hija del frio cálculo. ¿Cómo, pues, intentamos asimilarnos una forma de arte que no encarna en nuestro modo de ser y de sentir?»

Es precis, donchs, buscar qui'ns reveli aquesta nova forma del art musical; y en efecte, el *perspicás* Martinez Rücker la troba tot seguit en el mestre Bretón. Diu qu'aquest compositor va manifestar *no ha mucho* al autor del folleto que César Frank, Richard Strauss y altres *neulas* semblants eran uns exagerats. Per aixó'ns recomana en Martinez que pera fugir dels que *arrastran al arte por un camino de perdición*, girém nostres ulls á «Bretón en España, Saint-Saëns en Francia, y Verdi en Italia». Ara agáfinse: «Gracias á los autores del *Otelo*, *Sansón y Dalila* y La Dolores, sabemos cómo debe ser la música del presente». Y tant que *lo sabemos!*

Perdoni'l lector, peró no podém resistir a la tentació de copiar el parrafo final:

«Los amores metafisicos de *Tristan è Isolda*, los misticismos de *Parcifal*, engendrados bajo la acción de una temperatura glacial y de un cielo siempre brumoso, se fundirán al calor del espléndido sol que ilumina nuestro suelo.» (!!!!)

Aqui si que sobran els comentaris.

Ab aquesta trascendental y *terrible sentencia* acaba la suculenta elucubració d'aqueix *set ciencias* que'ns ha sortit allá baix á la *sierra* de Córdoba. Ara figúrinse lo que deurán ser las produccions d'aqueix talent igno-

rat qu'en Bretón ens ha descubert en el prólech de sa obra, puig ens diu que «compone música sin cesar». Casi bé es qüestió de fer un viatje á la terra dels gitanos pera sentirne algún tros, y torejarlo després en las columnas de JOVENTUT.

Tot aixó no fora res si l'*engendro* no portés altra firma que la d'un Martinez. Peró com ja hem dit al comensar (y aixó justifica el titul d'aquest escrit), en l'obra hi figura també la firma del *eminente maestro* don Tomás Bretón, qu'escriu un prólech presentantnos á n'en Martinez Rücker, en qual prólech califica «el presente admirable estudio de alta crítica que no titubearia en llamar trascendental».

Diu després en Bretón que:

«El autor, preocupado por la influencia wagneriana y sus consecuencias en nuestros artistas y públicos (quina *sans façon*, senyor don Tomás!), *roba al descanso* horas precisas para escribir el presente folleto con el noble propósito de contener á unos y otros en la peligrosa pendiente por que caminan, al fin de la cual *pudiera haber un abismo.*»

Se'n burla també «de los que han ido á *Beireuth* (?)» y sosté que «la influencia de Wagner es un peligro que se hace notar más en los compositores barceloneses que en los madrileños; pero á la larga el peligro desaparecerá, porque... nuestra naturaleza prefiere un Murillo á cien Duréros.»

Arribém al moment suprém. Després de sentar els *resultandos* y *considerandos*, nostre jutje suprém é inapelable falla que:

«WAGNER PASARÁ COMO PASÓ ROSSINI,

y *vendrán otros genios*», que no poden ser altres que don Tomás Bretón y'l seu sagristá en Martinez Rücker.

Hem vist cosas increibles, peró com la *barra* de don Tomás cap. Ell, el compositor de menos conciencia artistica que coneixém, el músich qu'ha enganyat més á nostre públich donantli gat per llebra, el que sense miraments ni pudor artístich ha anat á pendre materials de tota mena en el camp wagneriá, sortirnos ara renegant del mestre de Bayreuth!

En el terreno de la composició musical, al ser comparadas unas obras ab altras, las analogias ó semblansas entre ellas se califican de diferenta manera: una cosa es inspirarshi y altra cosa es *pendreho*. Donchs bé: en Bretón no es pas dels que s'inspiran, sinó dels altres.

Desde *Tannhäuser* á *Parsifal*, aquest mestre hi ha espigolat lo que li ha semblat millor, peró sempre fentho ab els peus. D'exemples en podém citar á dotzenas, y quan vingui la ocasió no deixarém de ferho. Que tornin á fer el *Garín*, y veurá nostre públich (ara que ja coneix, encara que destrossats, *La Walkyria* y *Tristan)*, d'ahónt han sortit las missas. Y'l dia que sentin *Siegfried*, ja la trobarán aquella sortida de sol del segón acte del *Garín*.

Está clar que á don Tomás no li convé que'l coneixement de las obras de Wagner s'extengui per nostra terra. Per aixó ha escrit lo qu'ha escrit, pensant que'l públich sempre será tan ignorant com quan se tornava mitj boig ab el *duo* de *Los Amantes*, quan l'alsava fins al cim de la gloria per una sardana que no es tal sardana, ó quan s'havia d'implorar la forsa pública pera contenir la gentada que's malmetia per presenciar l'estreno d'una jota tan buyda de sentiment com enfarfegada de soroll.

Un temps era quan el compositor salamanqui reservava á Barcelona las *primicias* de sas obras. D'allavors ensá'ls dramas musicals y'ls concerts l'han espavilat bastant á nostre públich. Sa última ópera *Raquel*, estrenada ab tanta fredor á la Cort, encara ningú s'ha amohinat aqui pera representarla. Vingui ara ab ella, don Tomás, y pregunti á sa estimada Barcelona «di si es verdad que me quieres». Ja veurém lo que li contesta.

Entre tant, creyém haver contestat prou als *desplantes*, falta de respecte y mala fe que trobém en el folleto que'ns ha ocupat.

JOAQUÍM PENA.

TEATRES

NOVETATS

SERPENTINA.

La companyia Thuillier, qu'ha actuat prop de dos mesos en el teatre de Novetats donantnos á coneixe las obras qu'estrená á Madrid l'hivern passat, s'ha despedit del públich barceloní després d'estrenar un'obra lleugera

del mateix género de *El Director general*, ab que comensá la campanya.

Serpentina's titula, y es original de don Rafel Coello. Més qu'enjogassada comedia d'enredo, que tal pretenia sens dubte l'autor, *Serpentina* resulta un *sainete* bort en tres actes, ab marcada tendencia á imitar els procediments dels *vaudevillistes* francesos.

El género cómich lleuger permet als autors grossas llibertats, tant per lo que respecta á la verosimilitut d'argument y de construcció escénica, com á la veritat psicológica en la pintura de carácters y lluyta de sentiments; peró, á cambi d'aqueixas facilitats, es tal volta'l més exigent en quant á la originalitat, no ja sols en la concepció, sinó també en el modo de desenrotllar la intriga y en la varietat de recursos é incidents que, complicant l'acció, mantenen al públich en tensió constant. Las situacions més imprevistas y menys esperadas, las equivocacions y mal-entesos inicials que son causa després d'altras equivocacions y mal-entesos, lligantse y sostenintse per medi d'una acció senzilla, encara que sigui poch humana, son el secret dels autors cómichs d'ingeni que saben explotar la bona fe y candidesa d'un públich poch exigent y que sols demana que'l fassin riure.

Serpentina, que té moltas condicions (acció senzilla y clara, vivesa de desenrotllo, diálech curt, etc., etc.,) resulta mansa y fins pesada per faltarli la condició essencial: la originalitat. Res, absolutament res de lo que hi passa es nou. Escena per escena, situació per situació, personatjes y fins frases y tot, el públich ho té ben vist y conegut, de manera que á n'el senyor Coello li passa lo pitjor que pugui passar á un autor cómich, això es: que quan ell hi arriba, el públich ja'n torna; y un autor sempre deu arribar el primer.

Ni tan sols en acudits y xistes, que tan necessaris son en aqueixas obras, demostra'l senyor Coello aquella espontaneitat é ingeni que tapan en ocasions altras faltas.

En la execució sobressortí la senyora Pino, que decididament per aquest género va molt bé. Els demés, discrets ab prou feynas.

—

QUO VADIS?

Quo vadis? es una extensa novela original d'un autor polach, Henryk Sienkiewicz, qu'ha arribat á obtenir merescuda popularitat en son pais y en altres d'Europa.

Entre sas numerosas obras, aquesta es la més celebrada, no sols pels erudits que troban en ella una reproducció gráfica y justa d'un periodo históric interessantissim, sinó també pels profans de poca cultura que, prescindint de la veritat histórica, s'acontentan ab las emocions fortas que no escatima l'autor portat per sa imaginació exuberant.

Quo vadis? es la historia, més ben dit, la apologia del Cristianisme en el periodo en que s'empenya la lluyta decissiva entre'l degenerat y corromput imperi romá, que s'apuntala al caure en la forsa de sas legions invictas, y aquell altre imperi inmaterial, format per las legions de la Fe, que s'aixecan amenassadoras en la passivitat de sos principis d'amor y caritat.

Lo que fa més interessant y sugestiu el llibre d'en Sienkiewicz, es la doble personalitat en que l'autor se manifesta. Al costat del apóstol y fins del fanátich cristiá ab tota sa fe y sa fogositat irreflexiva,'s descubreix l'artista apassionat ab tota la poesia de son refinat temperament. Aixis veurém com per una part s'entussiasma describint ab forsa sentiment las reunions dels cristians en el cementiri de Ostriano y las persecucions y martiris que sufreixen en els circos romans, mentres per l'altra s'exalta relatant las disbauxas de Nerón en son paláu, ó'l quadro horrorosament sublim del incendi de la gran ciutat malehida. Com apóstol, presenta en tota sa senzilla serenitat el quadro d'una familia cristiana y dibuixa ab cert candor tipos tan interessants com Sant Pere, Pau de Tarsia, Crispus, Ursus y Lizia; com artista, tal volta inconscienment, retrata ab més vigor y més poesia encara la vida íntima d'un patrici, y ab tota la inspiració santa pinta tipos grans en sa degeneració com Petronius, l'escéptich refinat, adorador de la Vida y artista del Plaher; com Nerón, la fera d'instints sanguinaris, de voluntat débil, histrió del Art y escláu de passions miserables; com Tigallinus, servil adulador; com Chilon, el grech traidor, rencorós y avaro; com Eunicia, la esclava gentil per qui no hi ha més que un Deu y aqueix es son amo; com Popea, Vinicius, etc., etc., tots ells estudiats ab un amor y un coneixement del cor humá admirables.

Tot això desenrotllat en una serie de quadros descriptius de las costums y usos de totas las classes socials, ab un vigor de pinzellada, ab uns tochs tan gráfichs y un esperit tan clarivident, que sembla que l'autor hagi viscut en aquells temps.

Fins per las ánimas senzillas el llibre no's fa pesat, perque, formant la faula que dona lligament á l'acció,'s desenrotllan els amors idilichs de la verge histérica y sentimental Lizia y'l noble patrici Vinicius, honrat d'instins, mes déspota per educació. Y la imaginació del autor se manifesta sempre, y troba mil recursos pera mantenir en constant tensió l'esperit del lector senzill, que fascinat el segueix per las regions de la fantasia.

D'aquest llibre n'ha fet una reducció en italiá pera'l teatre, en Silvano d'Arborio, qu'es la que representa á Novetats la companyia dramática de M. Lombardi. La reducció es feta á conciencia, y'l seu autor demostra tanta habilitat com respecte al original. A pesar d'això, al gros públich no li resulta, y la rahó es senzillissima. El gros públich está format per aquell mateix lector d'ánima senzilla á qui sols la faula y'ls incidents que la complican logran emocionar. Enclosos els romántichs amors de la parella sugestiva en unas quantas escenas aisladas, aqueix públich segueix distret y ab dificultat l'acció dramática que més l'interessa, y com aquesta no's presenta ab tot el relléu y precissió que voldria, ben promte's cansa y's predisposa al aburriment. No se'n sab fer cárrech de que aqueixa faula es lo de menos, y lo esencial els quadros gráfichs de costums, usos y tipos d'altres temps interessantissims, perfectament presentats pel senyor d'Arborio. Y aixís veyém que quadros tan hermosos com el suicidi de Petronius, y personatjes tan sugestius com Petronius, Nerón, Eunicia, Chilon, etc., el deixan fret, puig no arriba á capirlos en tota sa exuberant humanitat.

Mes bona part de la culpa, per no dir tota, no es pas seva, sinó dels actors y de la mala presentació que cab á l'obra.

Excepció feta del senyor Lombardi, la companyia deixa molt que desitjar. Parlan á crits altissonants y sens expressió, arribant á tocar alguns (per exemple'ls que fan de Nerón y Chilon), els limits de la caricatura. Tal es l'afectació ab que declaman y's mouhen. En cambi, el senyor Lombardi, qu'es artista de debó, fa un Petronius admirable, matisantlo ab detalls de mímica y de dicció ben intencionada que demostran el seu talent y'l domini que té del hermós tipo que representa.

La presentació escénica es indigna, no ja de l'obra, que requereix gran espectacle, sinó d'un públich que com el barceloni está acostumat á veure aquesta classe d'obras perfectament posadas.

Aquellas decoracions tan pobras y desllühidas, aquell incendi de Roma tan mesqui, aquella disbauxa en el paláu de Nerón tan casulana, aquella aparició del Crist tan *acromada*, aquells trajos y mobles de tan poch gust y tan impropis, son suficients pera justificar la fredor ab que'l públich rebé l'obra d'en Sienkiewicz.

Emili Tintorer.

DESDE PARÍS

Per fi han passat las festas populars del 14 de Juliol, ab que tota la Fransa celebra l'aniversari de la presa de la Bastilla. Paris en aquests dias ha estat engarlandat ab milers de banderas francesas y extrangeras, entre las que abundavan las russas, y ab milions de llums eléctrichs y fanalets, que feyan que tant de dia com de nit la ciutat presentés un cop de vista magnifich. Un detall agradable he pogut observar, y no vull passarlo per alt al escriure aquestas ratllas, y es, qu'en alguns balcons he vist onejar banderas y oriflamas de Catalunya, qu'en aquells moments, lluny de la terra, no cal dir l'alegria qu'en mi y en els catalans que com jo las hagin vist, havian de despertar.

En la gran revista militar de Longchamps, vareig poder apreciar las fondas diferencias que separan las opinions del poble francés en l'actualitat, puig al pas del president de la República, en tant que'ls afectes al partit *nacionalista* esclatavan en crits de *Vive la France! Vive l'Armée!*, els partidaris del govern prorrompian en aclamaciones de *Vive Loubet!* y *Vive la République!* Mes la cosa no passá d'aqui, no impedint, per lo tant, que'l públich inmens de nacionals y extrangers disfrutés del grandiós espectacle.

El nombre de forasters, si bé es considerable, no ho es de bon tros tant com tothóm se creya; y aquesta decepció es deguda á que la Exposició no ha respost á las esperansas qu'havia fet concebir.

La calor es realment sofocant, havent arribat el termómetro á marcar 39 graus á l'ombra, á quina temperatura no's recorda, á Paris, haverhi arribat en lo que va de sigle, y qu'ha sigut causa de que diariament hi hagués freqüents cassos d'insolació en personas y cavallerias, qu'he vist caure desplomadas, com feridas per un llamp, en mitj del carrer. Ademés, en previsió de la falta d'aygua, s'han fixat en cada casa uns cartells en que las autoritats anuncian quedesd'ara será tancada l'aygua diariament desde las deu de la nit fins á las sis del mati, y recomanan que s'estalvihi'l liquit tant com se pugui.

Una deficiencia notable, imperdonable en una ciutat com Paris, es la escassedat d'ómnibus y demés carruatjes públichs que s'observa, puig en las circunstancias presents, sembla mentida que las empresas y las autoritats no hagin previst que'ls carruatjes qu'eran suficients en temps normal, no ho serian pera'l degut servey durant la Exposició, y d'aquesta falta de previsió se'n aprofitan els cotxers de parada, que fan de las sevas, explotant d'una manera descarada als forasters.

Prou per avuy, y deixém per un altre dia'l tractar del triomf qu'en la Exposició ha obtingut Alemanya, y del paper tristissim que hi está representant Espanya.

Arnau Martínez y Seriñá.

París, 22 de juliol de 1900.

NOVAS

Pels dias 4, 5 y 6 del vinent agost están anunciadas en el teatre romá d'Orange las represetacions á ple ayre de la tragedia d'Euripides *Alceste*, ab música de Gluck, precedida de la comedia de Plauto *Pseudolus*. Abduas serán interpretadas pels millors artistas trágichs de la *Comedie Française*, de Paris.

Clourá aquesta tan curta com interessantissima tanda de funcions una representació única, també al ayre lliure, de la hermosa tragedia lirica de Gluck *Iphigenie en Tauride*, desempenyant la part de protagonista mademoiselle Hatto acompanyada per distingits cantants de l'Opera Comique.

També á Beziers preparan pels dias 21 y 23 del mes entrant, dugas representacions, en sas grandiosas *Arenes*, de la tragedia d'Esquil *Promethée*, ab música d'en Gabriel Fauré, prenenthi part, ademés d'un quadro selecte de cantants y actors, una nombrosa orquesta y grans massas corals.

Creyém inútil posar de relléu l'interés artistich que aytals representacions entranyan, sobre tot pels que vivim entre mitj del marasme y ensopiment teatral de nostra ciutat.

—

La casa «Escofet, Tejera y C.ª» ha publicat un nou cartell, obra d'en Riquer, que per sa elegancia y delicadesa's fa digne de tot elogi.

El tiratje fa gran honor á la casa Thomas, de la que més que may podém dir que no té rival á Espanya.

—

La casa Manel Soler, d'aquesta ciutat, ens ha enviat, continuant la serie de Manuals que publica, els de *Física*, *Historia Natural* y *Geometría*, escrits respectivament pels doctors Lozano, de Buen y Mundi, catedráltichs tots tres de nostra Universitat literaria.

Contenen aqueixos Manuals els principis moderns de las ciencias, sos fonaments y sas principals aplicacions, exposats ab gran claretat, de manera qu'estiguin al alcans de totas las inteligencias. El pensament d'aquesta publicació es, donchs, molt d'alabar.

S'anuncia l'aparició d'altres Manuals, deguts á Echegaray, Luanco, Ramón y Cajal, Costa, Bolivar, Carracido, Piernas y Hurtado, Calderón (A.), Marzal, Lázaro, Calderón (S.), y altres tractadistas espanyols.

—

La prempsa diaria y setmanal ha fet grans elogis de la hermosa imatje *Lo Pelegrinet de Santa Teresa*, qu'alguns amichs y admiradors regalan al eminent poeta mossén Jacinto Verdaguer.

Dita imatje, de bon gust y de rich vestuari, es reproducció de la que inspirá al poeta Verdaguer sa tendra poesia *Lo Pelegrinet*. Els acreditats tallers d'esculptura religiosa de la Viuda Reixach Vilar, del carrer de la Corribia, s'han encarregat de la execució, y allí es ahont á corrua feta l'han anat á admirar una munió de gent, sobretot els qu'estavan al corrent de lo referent á *Lo Pelegrinet*.

—

Donadas las excepcionals circunstancias que, tan temps ha, está atravessant aquesta provincia, el periódich catalanista *Las Quatre*

Barras, de Vilafranca del Panadés, ha resolt suspendre temporalment sa publicació.

—

A ca'n Parés estigueren exposats durant la passada setmana dos hermosos quadros d'en Lluís Graner y un d'en Tamburini.

El diumenge va tenir lloch en dit local la apertura de la Exposició-Riquer, qu'aquests dias s'ha vist extraordinariament concorreguda.

—

Aquells de nostres suscriptors que donguin avís á l'Administració, rebrán sens aument de preu el periódich en els punts ahont estiuhegin, ja sían de Catalunya ó del Extranjer.

—

Advertím á nostres corresponsals y suscriptors que no estiguin al corrent ab aquesta Administració, que procurin posarshi avans de fí de mes, puig de no ferho'ns veurém obligats á suspendre l'envío dels exemplars que'ns tenen demanats.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

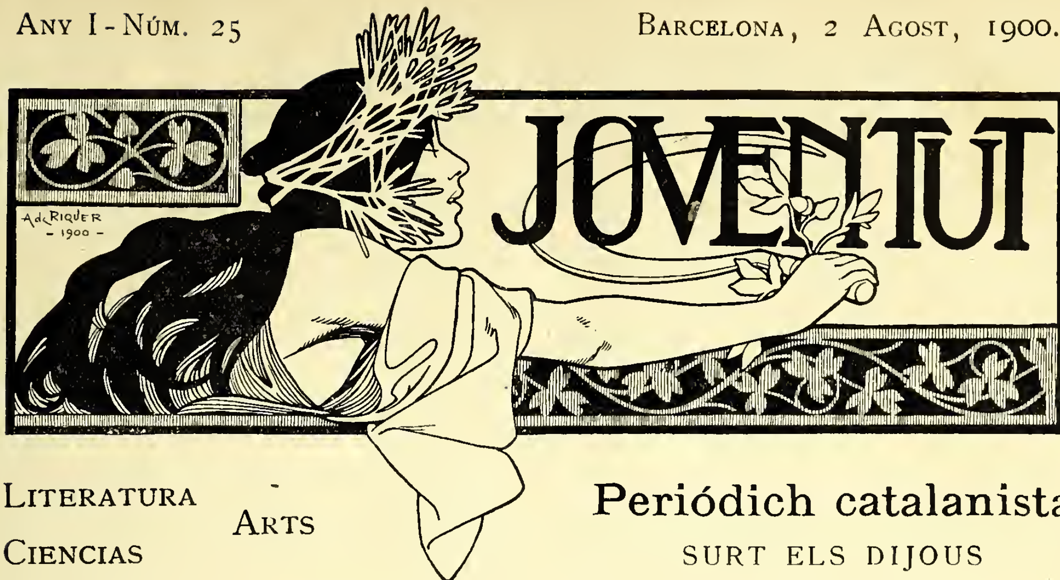
Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fí d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

ANY I - NÚM. 25 — BARCELONA, 2 AGOST, 1900.

LITERATURA - ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

PER LA INSTRUCCIÓ DEL POBLE

El grau intelectual dels pobles dona la mida del benestar social que gaudeixen, es mostra positiva de la més ó menos diferenciació de la seva personalitat, y determina la poca ó molta influencia qu'exerceixen en el progrés de la humanitat pels elements ab que contribuheixen al desenrotllo de la civilisació. Es per això que'ls pobles quinas activitats de la inteligencia son migradas, son pobles ab malestar en la seva vida social, que's troba desviada y pertorbada, son pobles quina personalitat es progressivament més esborrada, y quinas manifestacions humanas, colectivas y individuals, mostran el seu endarreriment.

Per més que, degut á conceptualismes originats per doctrinas fonamentadas en el convencionalisme utilitarista y sostingudas per personalitats tan secas d'amor al proxim que sols saben afavorir l'egoisme brutal dels poderosos, s'hagi dit y tornat á dir que la instrucció general es la causa del gran desballestament que hi ha en moltas societats humanas, la veritat es que, si no's vol negar la decissiva influencia que pera'l millorament de la humana personalitat té'l perfeccionament del seu esperit, no es possible afirmar que la falta de cultura y la ignorancia més complerta, sian els elements indispensables pera'l desenrotllo de la riquesa material y de las virtuts socials dels pobles. Si tals extrems son veritat, si positivament la instrucció es anorreadora de la vida de las societats, ¿qué es, donchs, l'home? ¿No passa d'ésser una máquina més ó menos perfecta? ¿No es una sintessis de vida perfeccionable en totas las sevas manifestacions? Lo cert y positiu es que totas las funcions y activitats vitals del home son perfeccionables si se'ls hi dirigeix una acció sanitosa, y si, sobretot, aquesta acció se la fa actuar en l'enteniment humá. Tot es parlar del esperit del home y de las sevas especialissimas qualitats: emperó sols se'n parla pera millor esclavitzarlo deixantlo supeditat á la hegemonia de las activitats purament instintivas y orgánicas. La contradicció es grossa, peró seguidament actúa rublerta de vida al bell mitj de

la brega que sostenen els que volen donar determinada direcció á la vida dels pobles. Ja la proclaman benaltlaintangibilitat, y fins la grandesa del esperit del home; emperó, com tenen per dogma l'ésser práctichs, que vol dir satisfer á pler y sens entrebanchs la seva concupiscencia, tan bon punt han proclamat las susditas intangibilitat y grandesa, las refregan pel fanch y las mostran á la societat ab el llot qu'ells las han embrutadas, pera justificar que tanta bruticia no té dret á exercir influencia en la vida de lassocietats. Y ells, ¿tenen net l'esperit? Nafrat y corromput.

Els adversaris del millorament moral y intelectual del poble, entenen que saber llegir y escriure malament vol dir ésser instruhit. Y la proba qu'ho entenen aixís es que quan parlan dels mals que la instrucció causa á las societats no's refereixen á res més que al llegir sens entendre, y al escriure sense poder expressar lo que's pensa. Y d'aquest fet negatiu, ne treuhen, com qui n'está convensut, conseqüencias que volen tingan valor positiu, essent aixís, que tal *instrucció* (?) no es pas la que, perfeccionant l'esperit humá, arriba á fer grans als pobles. No sabent llegir ni escriure, ó sabentne malament, l'ánima del poble es sempre esclava dels sectaris de totas las hegemonías socials, dels que son els grans obstacles pera la civilisació dels pobles. Per aixó, aprofitant els efectes antisocials de la instrucció insuficient y defectuosa, s'oposan á la veritable cultura del enteniment de la gentada que la deslliuraria dels seus tirans conservadors y demagógichs. Instruhir al poble vol dir ferlo inteligent, bo, virtuós, portarlo á fruhir goigs estétichs, desenrotllarli las especials aptituts que posseheixi pera'l progrés intelectual y material de la societat, y ferlo lliure per la empenta de las sevas qualitats ab el fi de que cumpleixi sense mancament ab els seus devers socials, y sápiga usar sense deficiencias dels seus drets. Y aixó que molts per lo curt y poch ilustrat del seu enteniment tenen per impossible, y qu'altres per los seus fins antihumans aborreixen perque volen sempre al poble embrutit y degradat, s'obté sempre si las societats se troban regidas per lleys sabias y humanas, y que sian coherents ab el moment históricb y ab la modalitat étnica del poble. Cal no més fixarse ab las societats quina vida es el resultat de lleys sense grans defectes, pera convences del grau de cultura á que pot arribar un poble. Y pera'ls que diuhen que no totas las nacionalitats son Suissa, Noruega, Suecia y Inglaterra, com si ignoressin lo que á tals paíssos hi han fet las lleys y com si no creguessin en la virtualitat de las lleys socials pera'l perfeccionament humá, no més cal retréurels, pera que tots els seus arguments de sofista conscient quedin destruhits tan bon punt sian exposats, el fet positiu de las repúblicas federals americanas, en las que, com burlantse de climas y de rassas, la ilustració y la cultura hi creixen depressa, depressa, contribuhint ab el propi esfors al avens de la civilisació.

La instrucció y'l millorament de la cultura dels pobles no son pas possibles si la vida social no's troba normalisada. Els organismes socials, com tots els organismes, sols evolucionan perfeccionantse, si las funcions vitals no's realisan sense destorb, si las activitats de tots ordres no poden actuar ab la modalitat que, perque'ls hi es propia, els hi correspon. Es per aixó que sempre las reformas políticas precedeixen al perfeccionament social. Esperits vidents, tant per acció de la naturalesa que tendeix sempre á normalisar, com pel desenrotllo intelectual que la ilustració veritable produheix, remouhen las societats endarreridas, posan en activitat sentiments de dignificació dels pobles, y'ls conduheixen á la regularisació de la seva vida social y política. Normalisada la vida social dels pobles, es quan las activitats de la inteligencia's desenrotllan y quan contribuheixen als avensaments de la ciencia y al progrés de la civilisació.

Se diu una y cent vegadas, com planyentsen y deixantse portar pel pessimisme, que á la nostra Catalunya hi mancan inteligencias, que las ciencias no s'hi cultivan, que la cultura es migrada fins en las classes socials que posseheixen ilustració, y que si quelcóm hi ha que mostri valer propi en l'esperit catalá, son las manifestacions literarias y artísticas. El fet es cert, peró la interpretació pera deduhirne l'afirmació de la nostra impotencia, errada. La literatura y l'art, que corresponen á activitats dels sentiments, proban la positiva vitalitat del esperit catalá, y

son els elements actius que portant á la conciencia del poble'ls principis de la Veritat, del Bé y de la Bellesa, li fan desenrotllar la noció de la seva personalitat, y anorreant defectes y costums degeneradoras que afebleixen la virilitat, li vigorisan las energias precisas per' exercir ab profit l'acció politica. Desprès qu'aquesta hagi produhit els seus efectes, será quan las inteligencias cercarán la ilustració y la cultura, y produhirán pera la ciencia y pera la civilisació, perque aquest trevall será la realisació d'una necessitat de la ufanor de la vida sanitosa del poble. La falta de gran cultura es, donchs, á Catalunya, tranzitoria, y l'estat del esperit del nostre poble manifestació positiva de las modalitats social y politica en que viu. Tan injustas son las queixas dels que's planyen del nostre endarreriment intelectual, com las del pagés que, cultivant al inrevés la seva hisenda, dongués tota la culpa als arbres y á las plantas, y no al seu no trevallar ó á fer el conréu contrariant á la naturalesa.

No's pot exigir, altrament, gran cultura á un poble quina més important deu d'instrucció es la ensenyansa oficial, tota ella, més que deficient, desballestadora y ensopidora de las inteligencias. Sort que las iniciativas individuals han obert una foradada als Pireneus per la que hi passan de tant en tant alenadas de la cultura dels pobles civilisats. L'esfors d'esperits escullits portá fa mitja centuria vivificant oreig de civilisació, trencant els motllos del classicisme en art y literatura, vulgarisant las doctrinas de la escola histórica del dret, y substituhint l'escolasticisme ignorant y intransigent per la filosofía de Leibnitz y dels filosops escocesos. Y no's passá d'aquest petit avens, perque no se'n havia de passar. L'esperit catalá, apropósit pera'l trevall actiu de la inteligencia, s'havia revoltat contra l'encarcarament de la ignorancia pretenciosa, y ab aquella petita evolució intelectual, preparà l'esclat literari y artistich quins efectes tots coneixém.

La evolució segueix. L'esperit catalá camina cap á la reforma social y politica; els novissims principis filosóficlis de las societats civilisadas tenen á Catalunya qui'ls estudia, assimila y vulgarisa; la nova generació catalana mostra las sevas simpatias per l'humanisme y per la cultura de las inteligencias; els motllos vells van trencantse, perque la seva eficacia ha finit; y per entremitj de las aspiracions que'ns conmouhen, hi sobressurt sempre'l desitj de dignificar al poble, y de posar al esperit catalá en condicions de contribuhir, ab els productes de la seva inteligencia y ab el bategar dels seus sentiments, al progrés humá y á la civilisació.

Vindrán, donchs, temps en que l'esperit catalá trevallará pera la ciencia, en que no's trobará endarrerit de civilisació, y en que, haventhi classes cultas y ilustradas, y fins sabis catalans, la gentada será instruhida, emperó instruhida d'una manera positiva y tal com ho es la gent del poble als paissos quina civilisació admirém, dalintnos perque no la tenim á Catalunya. La personalitat catalana posseheix qualitats sobreras per'assolir aqueix estat de civilisació social. Si avuy li manca cultura, es per culpa seva y d'altri, peró no per defectes incorretgibles de la seva individualitat étnica. Sápiganho'ls pessimistas, y procurin cumplir ab els seus devers socials, en comptes de llensar xorcas queixas, quin únich efecte es afavorir l'acció social anorreadora dels que ab sofismas y mentidas s'oposan al perfeccionament positiu de las societats, ab l'únich fi de que sia perdurable la oligarquía dels concupiscents, que hipócritament amagan el seu egoisme desenfrenat, y la seva grollera egolatria, darrera de falsos principis humanistas, quin convencionalisme es oposat á totas las creencias y á totas las doctrinas sociológicas.

D. Martí y Juliá.

LA CAYGUDA DEL TEMPLE FILISTÉU

> Agafá tot seguit Samsó las dugas pilastras del mitj, demunt de quinas se sostenía la casa, y estrebá ab ellas, l'una en la má dreta, y l'altra en la má esquerra.
>
> Y *desseguida* digué Samsó: «Mori jo ab els Filistéus.» Y estrebant ab esfors, caygué la casa demunt dels princeps, y demunt de tot el poble qu'*era* á dins. Y foren molts més d'ells els que matá morint, que'ls que havía mort en sa vida.
>
> *Llibre dels Jutjes,* Capítul XVI, versicles XXIX y XXX.

El Temple inmens ressonava com un corn al murmuri aixordador de tot el poble. El

Temple inmens retentia com un gran cimbal al impuls dels milers de veus que suravan entre la boyra aromática que s'enlayrava dels pebeters amplissims... L'Altar resplandent de Dagó semblava una gran fornal que voltés una salamandra espantosa... Y'ls princeps dels Filistéus, arrenglerats com arbres devant del Altar, oferian las primeras libacions als sons dels barbres instruments tocats per mans de dona. El poble filistéu semblava bullir devant del Altar ab un murmuri semblant al d'un nombrosissim aixám d'abellas... y las grans llantias penjantas del sostre espetegavan com si fossin estrellas que's desfessin...

Els vells guerrers, darrera dels sacerdots, semblavan estatuas blancas, ab els cabells de plata cayent demunt de la espatlla enmantellada... Las cortisanas, recolzadas en las baranas de pedra de las altas galerias que voltavan l'Altar, tiravan de tant en tant flors al idol, boy aspirant voluptuosament la flayra que pujava; el pampallugueig de las grans llantias semblava incendiarlas... y al destacarse mitj núas en la penombra de las voltas, eran com las fruytas arrencadas en la més hermosa Tardor, maduradas pels besos del pagés que las arrenca.

Y las túnicas dels princeps joves lluhian ab els joyells de colors més vius y més hermosos, y'ls nusos dansants que per Dagó comensavan á teixir la dansa, semblavan una garlanda feta ab las més vistosas flors cullidas en la Primavera més feconda.

Y'l gran sacerdot pujá fins á las gradas més altas; y extengué lentament el bras dret. Tot d'un cop alashoras la pira dels sacrificis s'encengué, y s'escampá pel gran Temple perfumat la fortor penetrant de las bestias que's consumian... en tant que'l poble entonava la pregaria al idol mitj amagat en núvols de fum... Y en aquells instants s'omplí el Temple d'una tan grandiosa majestat, que semblava talment que l'idol esplendorós pantejés al impuls d'aquella pregaria sopербiosa.

Quan fou finida, quan el fum del sacrifici s'hagué desvanescut per las oberturas enormes, un imponent silenci substituhí á la cridoria imponent; els esguarts de tots se fixaren atentament en la portalada amplíssima; el panteig de milers de cossos feya una remor semblant á la remor qu'en las nits d'estiu fa la Naturalesa plena de forsa... El gran sacerdot feu ressortir més la seva llarga figura d'entre'ls pebeters que ab llur incens la emboyravan, y tornant á extendre'l bras pronunciá la gran paraula...

Un mohiment de més atenció's notá en la munió anhelant... S'obriren las grans portas del fons deixant veure la plassa assoleyada, y avansá lentament cap á l'Altar, ab un soroll de cadenas horrible, la gran figura cega de Samsó, conduhit de las mans per dos atletas. Avansá entre la espectació, pressentint la gran vergonya, com un espectre geganti que caminés sota'l pes d'una gran culpa; avansá cercant la llum ab gesto desconsolador qu'omplí tot el Temple... Els atletas que el conduhian de las mans tremolavan corpresos... La testa cega y esblanquehida de Samsó semblava la testa d'un eucaliptus gegant ferit pel llamp qu'abrusa... Avansá, y quan fou devant del Altar, sentint la escalfor dels llums en las sevas órbitas sense ninas, esclatá convulsivament en un gran sanglot sense llágrimas, que feu ressonar sinistrament la buydor del gran Temple tal com el bram d'un tro sembla qu'ab son sinistre ressonar fassi tremolar las montanyas que l'escoltan.

Un silenci més imponent encara va regnar per uns instants, mentres el ressó del sanglot se perdía; quan fou perdut, contestá á n'ell el sanglot inconscient d'una cortisana... y de las altas galerias que semblavan plenas de fruyta, una má compassiva feu caure una flor que refrescá'l rostre del cego.

En aytal moment, també un general impuls de pietat feu sorollar las testas del poble.

Mes el gran sacerdot s'estirá entre las bromas olorosas, y dominant ab son esguart venjatiu tota la nau concentrada, feu que la música sonés altre cop y que'l vensut Samsó comensés sa dansa.

Y Samsó, ab son horrible soroll de cadenas, estengué'ls brassos y comensá á tintinejar, foll de dolor y d'ira... Y, refet ja'l poble del seu sentiment de pietat, aplaudiren la dansa horrorosissima de Samsó tots, menys las misericordiosas cortisanas; y mentres las altas galerias flamejantas semblavan cubertas ab una aureola de pietat sagrada, en la crudeltat de tothóm, devant d'aquella dan-

sa esferehidora, d'entre'l fum de las cendras de la pira semblá que las ombras dels Filistéus morts per Samsó s'entortolligavan demanant més venjansa.

Y Samsó quedá de prompte fadigat, repenjat en una de las pilastras groixudíssimas que sostenían l'inmens sostre... Y altra vegada, celebrant la confusió del seu enemich, el poble filistéu entoná la soperbiosa pregaria...

Y Samsó, alashoras, se revifá; alsá enlayre la venerable testa, en quina'ls cabells hi havían comensat á creixe un'altra volta... Vejé com un llampech la imatje de la traydora y hermosissima Dalila... Y en un rapte de desesperació y de Fe, entre'l murmuri dels sacerdots que libavan devant del Altar, enlayrá també la darrera pregaria seva.

Y digué:

—«Jehová! Jehová!... Recórdat ara de mi!... Jo t'ho prego!... Esforsam per darrera volta, oh, Jehová! Solzament per aquest cop... perque d'una sola vegada'm vengi dels Filistéus, tot y privat de mos dos ulls!...»—

Y quan Samsó va acabar de pregar, pels cremells del Altar resplandent hi passá una ventada fredissima... Tal com per demunt dels boscos enasprats hi passa la bufada espantable, pressagi de la tempesta que s'hi apropa.

Y alashoras agafá Samsó las dugas pilastras del mitj, demunt de quinas el sostre s'hi sostenía; las agafá fortament ab las dugas mans, ab una acció de suprém consol, d'esperansa suprema; y llensant un indescriptible udol, que penetrá fins al moll dels ossos dels altres, estrebá tot d'un cop, forta y desesperadament.

Las dugas pilastras robustas se partiren com dos roures superbs ferits per la destral del llenyatayre; se partiren ab un soroll semblant al d'una grossa nau quan s'enfonza, y ab ellas caygué tota la volta plena de majestat!... Ab ellas caygué demunt de tots la gran volta!... Y al caure, semblá que una roca grossissima s'hagués després d'un gran mont y hagués caygut estrépitosament en la gran extensió de las onadas...

Y aixecá, quan caygué, una grandissima polsaguera; y de sota las sevas runas va sortirne un clam que no's pot dir; un clam fondo, de mort, d'aniquilament, de desgracia... que's perdé fins allá d'enllá de las montanyas verdejantas... Y demunt del idol cay gut, entre'ls pebeters fosos, els cossos sagnants de las cortisanas semblavan una munió de fruytas bellíssimas macadas y destruhidas per la petjada de la tempesta!...

—

Y descendiren més tart els germans de Samsó, y tota la casa del seu pare, y descolgaren el seu cos sense llum d'entre las runas desconsoladoras; y l'agafaren y se l'endugueren; y'l sepultaren entre Sora y Estäol, en el sepulcre del seu pare Manöa. Y Ell jutjá á Israel vint anys.

Xavier Viura.

MIRAMAR (1)

Miramar es de las cosas més grandiosas qu'he vist fins avuy. La naturalesa, en sa grandor, me va aclaparar, evidenciantme lo petit que soch. Jo, home, vaig abaixar el cap, tementla y demanantli gracia...

El panorama que s'ofereix al observador desde Miramar, no's pot descriure. Venus devía náixer aquí. Mar endintre, es el naixement de Venus de Boticelli. La bellesa y la grandesa's barrejan; la materia y la vida's confonen; la idea y l'objecte's compenetran. Una extensió inmensa, tota blava, tota llisa, tallada casi á pich per un'altra, espessa, feréstega y tenebrosa, ahont tot es verge: tal es Miramar. Aquí la bellesa y la veritat fecondaren, trayentne la vida que s'ha esparramat pel món.

Las posessions del Archiduch, extensissimas y maravellosas, permaneixen en estat salvatje. Las bellesas que contenen son sens nombre. El més refráctari á la poesía, en aquest lloch, se sent ideal; al qu'ho es, se li desperta la fantasía, despenyantse en un mar sense fons de bellesa ignorada y aclaparadora. El geni del Dant té vida real entre aquestas rocas colossals y aquests boscos misteriosos.

L'espectacle era tan imponent, que mon ésser se va conmoure fins á lo més profond. Primer, vaig defallir; després, com annihi-

(1) Nom d'unas posessions del Archiduch Lluís Salvador d'Austria, al N. O. de Mallorca.

lat mon ésser, el meu esperit volava per aquells antres, morada de monstres y de condempnats. Demanava algú que'm guiés: per tota resposta, m'escarnian. Els fantasmas fugian y gemegavan, parescuts á un que pateix y encara es perseguit. Forats extranys, cavernas ahont la llum no hi ha entrat may, rocas d'unas dimensions esparveradoras, uns arbres negres que semblavan tenir á dintre algú que's queixés, unas montanyas rodejant un abim, d'ahont sortian uns remors parescuts á plors de personas atormentadas sota terra; aixó vaig veure y sentir.

Me va semblar que, dut inconscientment, me ficava en algún lloch d'eterns sufriments. Llavors va venirme una suhor freda, molt freda. A la vegada que venia á menos ma presó corporal, cobrava més alé l'ánima.

—¿Ahónt soch? — me vaig preguntar. — ¿Quí sou, éssers que gemeguéu? — vaig dir á tot lo que'm voltava.

«¿Ahónt soch? ¿Quí sou, éssers que gemeguéu?» me va respondre una pila de vegadas l'eco.

Tot espantat, volia entornarmen; peró una set horrible d'anar fins al cap d'amunt se va apoderar de mi. Vaig casi arribarhi: la nit se va interposar entre'l cim y jo. ¿Qué deuria haverhi? No ho sé pas, ni ho sabré tal volta may.

—

Més tart, reflexionant, vaig deduhirne de tot lo vist, qu'havia volgut recorre la escala de la vida humana. No era en linia recta, com s'ho figurará la major part de la gent, sinó en espirall, com ho va dir ja en Goethe. La pujada era molt cansada y plena de garrichs. A mesura que s'anava pujant, l'horitzó s'engrandia, la vegetació's feya d'un vert més fort, el cel se veya més pur y clar. A la tercera ó quarta volta, vaig haver d'atravessar un bosch, el més trist y tenebrós que may he vist. Hi havian unas rocas grans, que'm van pareixe sepulcres; las plantas no s'hi feyan gayre, y á sa entrada hi havia una creu molt alta. Al recórrel me va agafar por, y se'm van omplir de llágrimas els ulls.

Com he dit més amunt, al cim no vaig poder arribarhi, encara que'm va semblar traslluhirlo.

JOSEPH LLORD.

NO VE D'UNA !

«Será l'ultim cop que't veuré, no tornaré á molestarte ab novas mevas... Vina prompte, dona á un'ánima que se'n va del món el consol de despedirse de tu al mateix temps que's despedeix de la vida.

No tinguis por: de mos llabis no sortirán més que paraulas de benedicció y perdó...» —*Hermana*, repetéixili que vingui aviat, que si tarda, no trobará més que un cos fret y que l'ánima será ja lluny... Que vuy véurel, que vuy sobre sos ulls posarhi mon darrer petó, el més pur...

—Tot hi será — digué la *hermana*; — peró calmis, estigui tranquila; pensi en la mort, en que aviat tindrá'l goig inmens de veure á Deu, que la rebrá ab els brassos oberts, concedintli la gloria eterna... Felissos els que Deu crida aprop seu! —

Una campana doná dugas batalladas y trencá la conversa de la pobra malalta y la monja. Aquesta s'aixecá depressa, recorrent la sala espayosa qu'omplén dugas rengleras de llits iguals, ab un número sobre cada capsalera. Poca estona desprès, entrá un senyor seguit d'una colla més, joves tots, que miravan de dreta á esquerra sense fer cas de que cada llit simbolisava un drama, cada dona que'ls llensols cubrian, un crim dels homes. Qué trista qu'es la sala de Sant Roch!

D'un á un, passaren revista á tots els llits, sense que'ls inmutessin els crits desesperats d'una malalta, ni las convulsions d'un'altra á qui era precis operar.

Arribá per fi la comitiva al núm. 43. A una senya del metje, un dels estudiants tirá'ls llensols avall descubrint el cos de la Mercé, del que tres mesos de llit n'havian xuclat tota la carn deixant sols la pell que comensavan á foradar els ossos. Feya tres mesos! Tres mesos de visita diaria d'aquells senyors que voltavan el llit, mirantla, al principi de la malaltia, somrients; desprès, serios; més tart, com preocupats; avuy, ab indiferencia.

—No hi ha res á fer! — digué'l més vell en veu baixa al del costat.

Feu una senya, y la taparen, tirantli'ls llensols fins á la cara.

Quan la Mercé, avergonyida, obri'ls ulls que un reste de pudor feya tancar mentres

estava voltada d'homes, vegé al grupo fent cércol al llit del costat, al núm. 44.

¿Per qué no li receptavan? ¿Per qué no's veya en son capsal cap medicina, quan tots els altres n'eran plens? Ja la davan per morta! Ella ho veya, y sentía que las forsas li minvavan á cada instant, y que'l dolor era menys fort, fent mes crudel l'agonía lenta d'aquella mort ab cap clar, d'aquella mort que la Mercé veya aixís que tancava'ls ulls.

Volgué resar, mes son pensament flotava en l'espay pintanli ab colors vius els primers mesos de son prometatje, aquellas escenas en que, més que las paraulas, parlavan els petons. Després, se li apareixía en tota sa plenitut el quadro: la escena d'aquella tarde de diumenge en que ella, cedint als prechs del home qu'estimava, se li abandoná. Llavors un somriurer nirviós animava aquella cara verdosa, de llabis blanchs y ulls groguenchs, que's perdia enfonzada entre'l coxí y els plechs del llensol. Peró aviat torná á quedar contreta pel dolor y la tristesa, contemplant un rosetó que coronava l'arcada de l'ampla sala, que desaparegué de sobte cubert pel vel negre de sa última visió, en el que hi destacava una clapa blanca, una figureta amortallada cayent dins d'ampla fossa que'l pensament de la Mercé omplia desseguida de terra é hi posava una creu demunt.

La *hermana* li digué qu'havia enviat la carta; li doná un glopet de xarop, y se'n aná recomanantli que descansés.

—

A la tarde, una multitut espessa invadía la sala, voltant els llits, passant y traspassant. En tots els llits hi havía algú parat; mes el de la Mercé quedava sol, y si algú s'aturava pera mirar sa cara esblaymada, deya tan sols: «Pobra xicota! Deu l'hagi perdonada!»

Mes la Mercé alenava encara; y de prompte, un gran xiscle sorti de son pit. En Ramón acabava d'entrar á la sala.

Correren las monjas, y la gent s'agrupá al voltant del llit tan sol minuts avants, pera contemplar cóm una vida s'escapava ab un badall.

Entre tant, en Ramón, que tenía pressa y á qui la conciencia res deya, anava d'un costat á l'altre de la sala sense regoneixe en cap malalta á la Mercé. Per fi, havent fet ja'l camí, no se'n volgué tornar sense dir alguna cosa á la víctima de sa maldat, y preguntá á una monja:

—La Mercé, á qui tenían d'operar fa dos mesos y ho deixaren per inútil... ¿en quín llit está?

—Qu'es en Ramón vosté?

—Sí, senyora.

—Donchs vingui.—

Y portantlo devant del 43, qu'altra vegada estava sol, descubrí la cara de la morta, que ja tapava la gira fent de mortalla.

En Ramón la mirá, y girantse tot seguit á la monja, li digué:

—Tapi, tapi! No's pot veure!—

Y sortí disgustat del Hospital, dientse:

—¿No's podía morir avans de fer escriure?—

J. Pons Solanas.

IMPRESIÓ

Montanya amunt, montanya amunt,
ab el garrot al puny,
corprés feya la vía;
los castanyers gegants
y'ls roures verdejants
ab llurs ombras beneytas me cubrían.

El regueró
del fontinyó
s'escorría festós entre falgueras,
festós y enamorat
del abím espadat
ahont la cascata extén sa cabellera.

Sa cabellera blanca é irisada,
que'l sol torna en colors
y'l rocám li deixata á la clotada,
trenant cansons d'amors
de ninas y pastors.

Montanya amunt, montanya amunt,
ab el garrot al puny,
passo boscos, y marges, y cingleras,
cansat y esdernegat pera guaytar
la inmensitat del món des la carena,
que joyosa's llumena
ab els raigs esllanguits del sol ponent,
que va passant
mandrosament
las fitas del amplíssim firmament.

Anton Busquets y Punset.

AN OLD FABLE

« THE ASS THE NIGHTINGALE AND THE CUCKOO »

Al amich entussiasta L. Pipó-Conti.

HAN passat moltes centuries. Quan les besties parlaven, y cap una vesprada d'estíu, se trovaren en una branca de frondosa alzina un Cucut y un Rossinyol.

L'hora, la quietut y'l lloch, tot convidava á cantar, y aixis ho feren; mes prompte s'originá entre'ls dos volátils forta discusió que, convertintse en disputa, hauria acabat á picades, si ab molta oportunitat no hi hagués posat fi un quadrúpedo tan vell com experimentat, que per aquells entorns pasturava.

Naturalment que la discusió comensá sobres qui cantava mellor, qui era més músich, qui'n sabía més, etc.; y com que l'una cosa porta l'altre, ben prompte passaren al terreny dels insults y paraules fortes.

—¿Qué hi entens tu de musiques y cansons? — deya'l Rossinyol.

—Més que tu — responia'l Cucut, — que ni sabs lo que t'empatolles, ni tens ordre, ni concert.

—Peró tinch geni! —replicava'l Rossinyol.

—Prou: un geni sense solta; la escusa pera ferho tot ben malament. Ves qué vol dir aixó de *li li li liu*, *xiu*, *xiu*, *xiu!*

—Cosas que tu may podrás entendre; mentres que'l teu *cu-cú*, *cu-cú*...

—El meu *cu-cú* es ritmat, compassat, acompassat y comprensible; el meu *cu-cú* té quadratura professional, s'ajusta metódicament.

—Bé, veurás, no m'amohinis; deixam refilar y anar per les meves.

—Es que no puch ni dech permetre que profanis la sublimitat del método, de l'armonia reglamentada...

—La monotonía estúpida y rutinaria, dirás mellor!

—Tu si qu'ets estúpit, y tonto, y pretenciós! Au! Te desafio, are y sempre, tant de nit com de dia, aqui y per tot arréu!

—Justament. Y tu fallarás, ¿veritat?

—No, busquém un critich, una veu autorisada, un músich de punta.

—¿Y ahónt se trova aqueix infalible?

—Miratel! ¡No podía pas venir més á tom!

—¿Quí?

—Aquell Burro que s'acosta.

—¿Un burro cabalment?

—Ningú mellor! ¿No's tracta de cant y de musiques? Donchs repara quines orelles...

Esperat, que'l cridaré... Ep! Vosté! Senyor Burro!... Ay, ay! No respón.

—Potser sí qu'es sort y les orelles sols li serveixen d'adorno.

—No, ca; res d'aixó. Es que menja. Déixal que s'atipi: veurás després... Calla! Are alsa'l cap y'ns mira... ¿Qué diu? ¿Que si'l cridavem? Sí, senyor; era un servidor; voliem ferli una pregunta.—

El Burro estira'l coll, contempla als volátils, y ab to respectuós,

—Estich á las seves ordres — murmura.

—Gracies. Donchs es el cas que vosté hauría d'intervenir en una forta discusió que sobres de cants y musiques teniam aquest Rossinyol y un servidor. Més clar: que's dignés emetre'l seu fallo.

—De manera que's tracta...

—Del *bel canto;* y hem cregut que ningú mellor que vosté...

—Entesos; donchs, ja poden comensar.

—Au, au tu, llenguero! Apa! Veyám com t'espliques! —

El Rossinyol, sense *distingos* ni escarafalls, comensá á refilar:

—*Li li li liu, ti ti ti tixiu, rataxiu, xiu!* — y amunt y avall, fins que'l Burro, aplatant les orelles,

—Prou! — digué. — Prou, que no puch més! Quín xafarranxo, mal gust, atreviment é ignorancia més lamentables! Calla, calla, beneyt del cabás, criatura estúpida y desgraciada! No cantis més!

— Donchs are'm toca á mi —digué'l Cucut; y tot satisfet, comensá'l seu *cu cú, cu-cú, cu-cú.*

—*Bravo! Bravo! Bravo!* — anava dihent el Burro.— Aixó es aixó! Quina armonia! Quin respecte á la tradició y acatament als grans mestres! Se'l felicita, senyor Cucut, se'l felicita! —

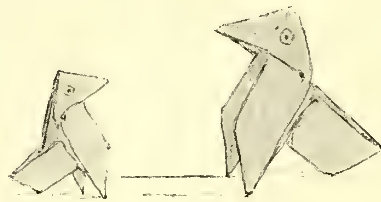
Y, fent una cerimoniosa reverencia, s'allunyá ab pas tan grave y acompassat com el cant del Cucut.

—¿Eh? ¿Qué't sembla?—digué aquest al quedar sol ab son company. — Apa, maco! ¿Que no cantes are? —

El Rossinyol, sens enfondarshi poch ni molt, saltá dugues branques més amunt y comensá á refilar com si tal cosa, mentres el Cucut, indignat, exclamava:

—Miréu qu'es tossut aquest Rossinyol! Peró, que no has sentit al Burro?

—Prou que l'he sentit, — responia l'altre tot refilant;—prou... Solzament que jo... no canto pels burros. —

Aquesta faula, treta d'un llibre inglés, acaba dihent qu'en aquells temps dels rossinyols ne deyan genis, dels cucuts sabis, y dels burros... Ay, carat! Are no me'n recordo.

M. Urgell.

Vinyetas del autor.

TRISTESA MATE

Al meu amich F. Sardá

Eram al pich del istiu, y l'Isidret y jo'ns trobavam aquell any en un establiment de banys de l'alta montanya catalana, aprop dels Pireneus.

En el balneari (si bé es veritat que no estava montat ab gran *confort*, ni possehia tot lo necessari pera posar en práctica d'un modo adequat els procediments hidroterápichs més moderns), s'hi passava la temporada estiuhenca relativament bé; perque als llits hi havía *sommier*, á la taula sortian tot sovint pollastres, l'aygua termal era molt sanitosa (segons s'encarregava de fernos saber diariament el metje de la casa), y els pahissatjes que's veyan y las excursions que's podían fer per allí als voltants, resultavan deliciosos.

L'establiment, en l'época á que faig referencia,'s trobava ple de banyistas, més platónichs que práctichs, que's cuydavan més d'organisar excursions y festas, que no pas de seguir las prescripcions facultativas.

L'alegría, donchs, y l'animació, en el balneari, eran generals; tothóm en major ó en menor grau participava de la joya que saturava l'ambient en aquell lloch tan pintoresch.

Al menjador, á la font, al saló de lectura, als corredors, als passeigs, á tot arréu no's parlava sinó de excursions en projecte, d'organisar fontadas, de practicar exploracions ó de dur á cap casseras; axió quan no's preparava alguna recepció ab tota pompa que s'havía de fér á algún banyista *ilustre* que'l Director del establiment tenia noticia qu'havía d'arribar, ó bé de despedir ab tots els honors d'ordenansa á alguna qu'altra familia que ja desfilava per haverse posat bé de salut ó... per haver acabat els quartos.

En mitj d'aquest bullici y general content, tan sols hi havia una nota discordant: una senyora viuda, segons se deya, y jove encara, que tot el día anava acompanyada d'una noya molt fineta que semblava ésser la seva criada. La tal senyora no's franquejava ab ningú, no fent altra cosa al trobarse ab algún banyista (y encara no sempre), que cambiar quatre paraulas insubstancials y rutinarias, quatre paraulas d'aquellas que un no's pot excusar de dirlas al passar per devant d'algú en un establiment de banys.

Ab aquest retrahiment que se li observava, y'l posat trist y de dona interessant que sempre prenia la seva cara esgroguehida, havía fet que tothóm se fixés en ella, y que tots els banyistas se la miressin ab cert recel, ab certa desconfiansa.

—¿Que va á la font?—li preguntava, al principi, algú que la veya passar en aquella direcció, acompanyada d'aquella noya tan fineta que no la deixava may.

—Sí senyors; ¿y vostés?

—Nosaltres ens arribém fins á la *glorieta*.

—*Caramba*, sí que van lluny!—

Y d'aquí no passava, perque saludant ab el cap s'allunyava, ensemps que ab el posat els hi donava á compendre que la molestavan, que la deixessin estar.

Y'ls banyistas, al ultim, sí que la van deixar estar; axís es qu'ella passava y traspassava, y ells com si tal cosa, ni se la miravan, y si ho feyan era de cúa d'ull y quan ella no podía adonarsen.

Ab aquest motíu la tristesa que's marcava en son semblant aná accentuantse cada día més. Peró era una tristesa sense relléu, sense color.

Y ja ningú li preguntava si anava á la font, ni si li probavan las aygas, ni res.

Un banyista, el senyor Narcís, era l'únich qu'encara s'hi parlava alguna qu'altra vegada, y gastava ab ella á taula algún cumpliment.

Y era cosa curiosa veure passar aquella dona trista entre aquell esclat de vida, entre aquell alegre conjunt, quina animació cada día anava en aument.

Y lo millor de tot es que ningú sabia'l motíu d'aquella tristesa. Per tot arréu se la trobava á la *viuda:* al saló de lectura, á la font, á la vora del ríu, á la *glorieta*... y sempre ab el mateix posat, de la mateixa manera.

Y devegadas l'Isidret y jo'ns preguntavam si era boja ó sabia aquella dona, perque encara ningú sabía si discorría, y, en cas de que'n sapigués, de quin modo ho feya.

Ab son color trencat, y un botó de rosa á cada galta, semblava una figura de cera, sense que li faltés l'encarcarament d'aqueixas figuras.

—

Cap á últims d'agost va marxar la *viuda*, acompanyada d'aquella noya tan fineta que no la deixava may.

Y'm va assegurar el meu amich, l'Isidret, (que va ésser l'únich que va veure cóm el senyor Narcis se'n despedía), qu'en tota la seva vida no havia sentit una rialla tan fresca y grassa com la que va sentir que feya la *viuda* avans de deixar la má del senyor Narcis, de la que no podia desferse.

El senyor Narcis va marxar també, al cap de dos ó tres dias.

IGNACI SOLER Y ESCOFET.

IDILI

Pel lilá bufó
passa un papelló
y en la flor s'atura;
li fa un bes, s'esmuny,
y's pert lluny... tan lluny
que no s'afigura.

Fins que l'ha perdut,
el lilá ha tingut
sa frescor serena;
quan ja no l'ha vist,
s'ha posat tot trist
y s'ha mort de pena.

... Es l'idili blau
que á sol post s'escáu
y á la nit ens porta;
es l'epílech greu
d'un deliri breu
y una flor qu'es morta.

A. BORI Y FONTESTÁ.

LO DEL COL-LEGI D'ADVOCATS

El 26 de juliol de 1900 es un dia memorable pera'ls anals del col-legi d'advocats d'aquesta ciutat. En dit jorn se reuniren els senyors advocats pera quelcóm més que fer reclamacions sobre la quantia de las cuotas de la contribució ó tractar de las eleccions pera'ls cárrechs de la Junta.

L'objecte de la reunió era examinar, pera que fos aprobada ó rebutjada, una proposició qu'havia presentat don Jaume Carner y havian firmat 150 lletrats. En dita proposició's demana que's regonegui'l dret d'usar el seu respectiu idioma als naturals de Catalunya, Valencia, Biscaya, Galicia, etc., etc., en las Audiencias territorials, en els cassos de compareixe com á processats, testimonis, périts, advocats y jurats en judicis orals y per jurats, fentse en la lley d'enjuiciament criminal las corresponents reformas. Creyém que aquest primer extrém s'havía de fer extensiu al periodo d'instrucció, y també als judicis civils. D'això, com del fondo de tota la proposició, en parlarém en un dels números propvinents, proposantnos fer veure que dita proposició es incomplerta y poch radical.

El segón extrém de la proposició va encaminat á facilitar la práctica del primer, ó millor, es conseqüencia d'ell, y té per objecte estatuhir que deguin formar part de la Sala de lo Civil, en las Audiencias territorials y provincials, per lo menys un magistrat fill de la regió ahont estiga situada l'Audiencia.

Y'l tercer, demana la supressió de las incompatibilitats establertas per rahó de naixement ó residencia.

La proposició fou defensada ab forts arguments pels senyors Pella, Balagueró, Carner, Roig y Bergadá, Albó (Francisco) y Verdaguer. Aquest y'l senyor Carner, en la rectificació, parlaren en catalá com devian.

El senyor Carner explicá ab gran energia y molta claretat el verdader alcans de la proposició qu'havia sigut per ell redactada. El senyor Albó indicá que la trobava un xich deficient, puig á son entendre's devia fer extensiva als judicis civils. Felicitém á abdós senyors, com al senyor Verdaguer, perque defensaren el dret dels advocats d'informar en sa llengua propia.

Atacaren la proposió'ls senyors Comas, Maynard y Lafuente. El primer defensá totas las unitats hagudas y per haver (sense qu'haguessin sigut atacadas per ningú), é indicá que tothóm devia saber parlar el castellá, puig fa anys que s'ensenya dita llengua. Lo millor que digué en son discurs pera demostrar que parlava bé'l castellá, fou alló de *las apasionadas cármenes de Granada.* (Ens agradaria coneixe á aquestas *senyoras.)* ¿Qué tal deuhen parlar el castellá'ls altres, si ell que'n sab tant diu semblants barbaritats?

El senyor Maynard, com el senyor Lafuente varen atacar la proposició sense inquina, fent observacions atinadas que foren

tingudas en compte al ser presentadas las esmenas.

La proposició fou aprobada per tots els concurrents menys quatre, entre'ls que hi havia don M. M. Illas y Fabra, que al voler explicar son vot meresqué que per lo senyor President se li tragués l'us de la paraula, puig tot ho deya menos lo que's proposava dir. Tenim por que si no l'aturan, acabava defensant las *corridas* de toros.

El senyor Sol y Ortega, sense venir á compte, feu declaracions d'espanyolisme que no eran necessaris. ¿Será mania, ó qué? Ell, en nom dels senyors Cucurella y Abadal, prometé qu'en son dia defensarian la proposició en las Corts. Tenim por que no; ja estém molt escamats. Si volen saber per qué tenim por, ja ho dirém.

Si'l senyor degá del col-legi, que presidi, hagués tingut més energia y oportunitat, la sessió haguera sigut més curta, y tal volta més profitosa.

Trinitat Monegal.

TEATRES

La setmana passada ha sigut de poch interés pera'ls aficionats qu'assisteixen á tots els estrenos.

Res de nou al Tivoli, ahont la companyia valenciana ha fet las últimas estremituts posant fi á una campanya hibrida en que las sarsueletas del *género chico* castellá, ab sos desvergonyiments y vulgaritats, han alternat ab algunas obretas sense pretensions, y en general ben sentidas, del teatre regional valenciá.

Al teatre del Nou Retiro, després de la campanya tan curta com desastrosa d'ópera seria, que va finar malament sens dubte per alló de que «las cosas ó ferlas bé ó no ferlas», hi actúa la companyia Giovannini, una de tantas entre las italianas que s'encarregan de mantenir sempre encés el foch sagrat del repertori d'opereta tradicional, y encara avuy, impertorbables, ens venen á descubrir las innombrables bellesas de *Le Campane di Corneville*, de *Fra Diavolo*, de *Donna Juanita*, etc., etc...

També á Novetats, després del fracás de *Quo vadis?*, degut principalment, com ja diguerem, á la mesquindat ab que l'obra fou presentada, ha volgut la companyia del senyor Lombardi fer acudir al públich desenterrant un melodrama, *Figli di nessuno*, de factura antiquada, d'un sentimentalisme extremat y ab tots els defectes é inverosimilituts propis del género. Sia que'l públich hagi perdut l'afició qu'avans tenia al melodrama folletinesch, sia que la companyia Lombardi no logrés entussiasmarlo, lo cert es que, tant ab aquesta obra com ab *Quo vadis?* (y creyém que lo mateix haguera succehit ab qualsevulga altra que n'haguessin posat), no han convensut.

L'art serio queda, donchs, reclós al teatre Eldorado, ahont acudeix amatent el públich aficionat desitjós de novetats. L'única de la setmana passada va ésser l'estreno de *El loco Dios*, drama en quatre actes de don Joseph Echegaray.

Don Joseph, home de talent privilegiat, es sens dubte, entre'ls antichs y moderns, l'autor dramátich que més domina'l mecanisme teatral, podentse alabar (puig no es un mérit petit) d'haver sigut un dels homes que més han sapigut entussiasmar al públich. Sa prodigiosa habilitat en moure'ls personatjes, son desembrás é ingeni en trobar situacions y efectes inesperats, sa riquesa inagotable de recursos pera solucionar conflictes, y més que tot, la galanura imponderable de llenguatje, d'una sonoritat encisadora y d'uns atreviments qu'enlluhernan, son d'efecte tan segur sobre la imaginació del públich, qu'en moltas ocasions fins l'home més seré y reflexiu se sent dominat y s'entrega voluntariament, acceptant totas las inverosimilituts y totas las incongruencias, qu'apenas logra percebir, embolcalladas com van ab tan vistós ropatje.

De *El loco Dios* sols dirém qu'aqueixa especie de tendencia que sembla que'l senyor Echegaray vol pendre cap al simbolisme y abstraccions filosóficas, sens dubte influhit per la dramática dels paissos del nort, es oposada á son temperament imaginatiu per excelencia; puig si bé es cert que las més trascendentals concepcions demanan una rica fantasia pera ser traduhidas en simbols, quan aqueixa fantasia, en lloch de concretarse á donar una forma d'expressió poética á la concepció del autor, se'n entra pels dominis de la concepció mateixa, se corren riscos de des-

naturalisarla. Això li ha succehit á don Joseph Echegaray en son darrer drama, quin pensament fonamental es hermós á tot serho.

Tant la senyora Guerrero com el senyor Diaz de Mendoza, varen dir els seus papers ab el carinyo y entussiasme qu'acostuman á sentir per las obras del senyor Echegaray, que defensan ab tota voluntat y energía. Els demés ben discrets, arrodonint el conjunt; sobressortint la senyora Ruiz en son paper d'ingenua, y'l senyor Calle en el de Paquito, tonto insubstancial. El decorat, regular; el mobiliari, trajos y demés detalls de presentació escénica, dignes de la companyia.

EMILI TINTORER.

DE PINTURA

Expresament hem deixat de parlar de la Exposició - Riquer, oberta á ca'n Parés la setmana passada. Tractantse d'un company, una crítica nostra, per justa que fos, podria semblar apassionada. Avuy ens limitarém á consignar ab satisfacció que casi tota la prempsa barcelonina ha fet de las últimas obras d'en Riquer grans elogis, y transcriurém de *La Renaixensa* las següents apreciacions:

«Ab tot y ésser poch numerosa, es de las més notables que s'han vist al Saló Parés la Exposició d'aquesta setmana deguda tota al distingit dibuixant Alexandre de Riquer.

»Consisteixen las obras en fragments de la decoració de la botiga d'apotecari que'l doctor Grau Inglada estableix al carrer Nou. Son d'una tal distinció, ensemps qu'executadas de tal manera, que no'ns aventurém pas gens si dihém que á nostre imparcial judici (que may posém al servey de *camarillas)* es de lo millor qu'ha produhit tan laboriós com inspirat artista.

»En Riquer fa molts anys que trevalla pera ocupar un lloch distingit entre'ls mestres decoradors, y si es cert que al principi reflexavan las sevas obras l'estudi sempre profitós qu'havia fet dels grans mestres extrangers, y nosaltres ho haviam consignat aixís, avuy en Riquer se destaca d'entre'ls dibuixants dedicats al art modern ab una personalitat ben difinida y digna d'ésser coneguda y celebrada aquí y á fora. Aquí no sabém quí li passi al devant; al extranger faría un paper molt lluhit, y aixís mateix ho deuhen compendre'ls directors de revistas tan notables com *The Studio* y *Les maitres de l'affiche* quan omplan las sevas planas de reproduccions d'obras y de justíssims elogis d'en Riquer.

»A ca'n Parés hi ha dos frisos al oli ab delicadas alegorías de la farmacia, d'una ingenuitat encisadora y que semblan més aviat una mostra potent y valiosa del talent ab que en Riquer dibuixa la figura y la envolta d'una atmósfera de simbolisme clar y poétich que produheix magnífica impresió.

»Molt notables son també'ls quatre plafons grabats al ácit per en Rigalt, sobre fons negre, representant *La reflexió*, *La observació*, *L'análisis* y *L'estudi*, y enquadrats ab uns agradables motius fets en fusta, d'estil modernissim.

»La serietat del modo de dibuixar es un dels principals mérits d'en Riquer en aquestas obras, barreja de composició filosófica y de motiu ornamental.

»La part central de la Exposició, es un riquíssim plafó intarsiat quina execució honra en gran manera al artista Gaspar Homar, que ha executat el projecte d'en Riquer. Ab l'ébano, la xicranda, l'erable vert, la fusta rosa, la *majagua*, la perera y'l sicomoro, ha format una polocromía natural que reproduheix finament la composició, realsant el tot molt ben ensopegats tons de metall qu'ajudan á la riquesa y brillantor del conjunt,

»També's recomana pels mérits de la execució, tant com per l'assumpto, la figura dibuixada sobre fons de rajolas decoradas ab motius de gran valor decoratiu. Las rajolas son decoradas per Ramón Canals, qui ha donat també probas d'ésser un bon artista ab els pots y ampollas blancas ab dibuix blau de dibuix modernista basat en motius antichs.

»Dos cartells hi té en Riquer. El de filats y retorts de Faure y Fills, dibuixat de má mestra y de gran sobrietat de tons, y un altre pera un establiment de música ab una figura com pocas se'n troban en els millors cartells.

»Las obras exposadas per en Riquer parlan massa alt pera que'ns entretinguém en ponderarlas á nostres lectors.»

Nosaltres no hi afegirém una paraula més.

Rebi l'amich Riquer nostra coral enhorabona.

EL TORN PACÍFICH

Nosaltres també la volém la unitat de la patria. Per això greu dolor sentim al pensar qu'han pogut lluytar, en defensa d'ideas mesquinas de república y monarquia tradicionals, catalans ab catalans, en lloch d'enlayrar com vincle de concordia y de causa comuna sa natural bandera. La sanch catalana vessada á dolls ha sigut estéril com las causas que sostenia, y això avuy ho regoneix ja tothóm quan s'encamina cap al Catalanisme. Planyemsen y fem esmena. Peró entre'ls que no's decideixen per cap dels dos partits extrems que sols podrian existir no haventhi una Causa superior, se'n troban alguns que tot ho esperan dels lliberals ó dels conservadors, de la *Unión nacional* ó d'un govern de *concentración democrática*, guiats per sa pueril bona fe y enganyats per la concupiscencia dels altres que á sas espatllas s'elevan. Pera desengany d'aquests sembla expressament escrita la descripció de má de mestre que fa M. Canis dels dos partits históricha inglesos, els *whigs* y els *torys*, (quina semblansa ab els lliberals y conservadors d'aquí es notable) en sa magnifica obra *Les massacres en Irlande*, qu'hauria de ser coneguda per tots els que ploran las desgracias de las nacionalitats subjugadas. D'ella traduhim els segúents paragrafs, per'ensenyansa dels molts que, per més que sembla impossible, encara no han sapigut veure, ó no han vist prou clars, els desastrosos efectes del *turno pacífico de los partidos*.

Parla M. Canis:

«*Tory* significa lladre en irlandés, y *whig* vol dir bandoler en escocés. Va ser baix el regnat de Carles II, cridat al trono pel general Monk (1660), quan aquests calificatius foren aplicats als membres de la oposició parlamentaria y als amichs de la cort. El *tory* es en nostres dias partidari y sosteniment de la monarquía, que vol poderosa, absoluta. Pera'l *tory*, el poble está necessariament consagrat al sacrifici. El *tory* es conservador de tots els vells abusos que l'enriqueixen.

»Nat tirá, no amaga jamay sa tiranía. Es un adversari lleal, ple de franquesa, com ho comproban las paraulas d'aquell verdader *tory*, Disraëli, primer ministre de la Gran Bretanya. «La fam — diu ell — es una cosa excelent pera la Irlanda; disminuhint sa població, aumenta 'l benestar dels sobrevivents.»

»El *whig* persegueix el mateix fí que'l *tory*, peró per medis més apropiats á las circunstancias. El *whig* té alguna cosa d'home verament modern. No es refractari al progrés de las costums. Afanyós de poder, sembla que no'l desitja més que pera'l bé de la cosa pública. Pera pendre'l lloch del ministre *tory*, fa las més brillants promesas. Desde qu'ha pres la direcció dels negocis públichs, fa veure qu'es útil al poble fent votar algunas lleys inaplicables, ó qual text, científicament redactat, enclóu moltas sorpresas. El *whig* está sempre ocupat, es inquiet y discursejador. Caygut del poder, torna á pujarhi per la forsa de sa xerrameca, y'l poble, constantment enganyat, eterna joguina dels polítichs explotadors, se pregunta al ultim si la seva sort no es més desgraciada baix el govern dels *whigs* que baix el govern dels *torys*». .

. . . .

«A Londres he sentit sovint á M. Gladstone parlar en las reunions públicas. Aquest home es el tipo acabat del *whig*. Llarch y sech, ab una rosa enorme al trau, s'elevava ab forsa contra'l sistema politich seguit per son adversari Disraëli, llavors primer ministre. Sa eloqüencia tenia atractíu; parlava devegadas un'hora y mitja sense sufrir la més insignificant fatiga. Ab una cara de circunstancias, es á dir, impresionat per una gran tristesa, gemia sobre'ls mals qu'oprimeixen la patria, sobre la situació desgracida dels irlandesos; fulminava anatemas contra la incuria, la falta d'habilitat, la incapacitat notoria del ministeri. Peró en la invariable peroració de sos discursos, afirmava ab energía que si ell tornés á agafar el poder, els impostos serían notablement reduhits, els negocis pendrían una extensió desconeguda fins allavors, la Irlanda, la desgraciada Irlanda, sería socorreguda, las faltas graves comesas pel ministeri serian reparadas, y la Gran Bretanya portada á un alt grau de poder y d'esplendor.

»Ab sas promesas tan pomposas com afalagadoras, M. Gladstone ha conseguit molts cops pendre'l lloch de son adversari Benjamin Disraëli, aqueix ministre *tory* educat en

la fe d'Israel. A la noticia d'un cambi de ministeri, el poble s'alegra, sembla ditxós. Sens dubte enganyat per las apariencias, no comprén que la lluyta violenta de las ambicions rivals passa per sobre de son cap; no comprén que qualsevol que sia'l ministeri, *tory* ó *whig*, ell no té, ell, poble, més remey que rodar sense descans dintre'l cercle cada dia major de sos dolors y de sas miserias.»

¿Podria darse pintura més exacta de lo que passa á Espanya?

ALEXANDRE ARMENGOL Y PEREYRA.

NOVAS

GRACIAS DE «GEDEÓN».

Devém fer constar que no es veritat que'l Catalanisme hagi subvencionat al important periódich de la Cort titulat *Gedeón*. El rumor que ab tanta insistencia havia corregut, era fals, encara que no fos del tot inverosimil. *Gedeón* es dels periódichs que més s'han empenyat en demostrar las simpatias de que gosa Catalunya en la meseta central, y posar de relléu la manera especial que tenen la gent d'aquellas terras d'entendre'l concepte de patria.

Consti, donchs, que *Gedeón* es espanyol, y ben espanyol, gayre bé tant com las *corridas* de toros. Son patriotisme no es dubtós. ¿Qui pot oblidar els seus actes de valor quan la guerra, que fins s'atrevia á pintar als nort-americans en forma de tocinos? ¿No es ell el representant de la espanyolissima institució del *chiste?* ¿Quin pais al món n'ha fet més, sobre tot en épocas de vergonya?

Desengányinse 'ls pessimistas : Espanya pot perdre territoris: lo que no perdrá may será'l bon humor; y mentres quedi un pam de terreno, en ell hi viurán toreros, *chulos* y graciosos de taberna. «*¡Aun hay patria, Veremundo!*» exclamarán aquells esperits superiors, que may trobarán petita la seva patria si está feta á la seva mida.

Vegis lo que diu en un de sos últims números aqueix periódich qu'está destinat á substituir á la *Gaceta:*

De la culta Barcelona, donde hay críticos que después de *fustigar* á la despreciable crítica *madrileña,* creen que *Milo* y Praxíteles eran dos escultores de la antigüedad..., pues bien, de la culta Barcelona nos envían un librito intitulado *Joco-seria de Poemas cortos, Fábulas (humorísticas y humóricas) y Epigramas,* originales, sin duda, porque eso no es posible copiarlo, de D. Ignacio Genover de Balle.

A esos críticos que sin duda pensarán que la Venus de Médicis es original de *un tal Médicis,* y el Hércules, de *otro tal Farnesio;* á esos señoritos para quienes las obras de Lope, representadas por la compañía Guerrero, son unos adefesios ensalzados por la crítica venal y hambrienta de Madrid á cambio de unos billetes de teatro gratuitos; á esos escritorcetes galiparlantes y dignos de haber escrito *La Filocalia,* tal vez les parecerán de perlas los versos del Sr. Genover de Balle, quien se pinta solo para dar *cops de fals* á la gramática y al sentido común.

. . . .

Así, del corte y pinta del Sr. Genover, son todos estos *literatos* del *bon cop de fals.* Esos son los que desprecian á los escritores madrileños, los que dicen que el *castellá* es un idioma degenerado, los que creen indispensable la descentralización literaria y afirman que no hay público sano y *no vendido* sino *á Barselona.*

Pues que le suelten á ese público sano muchas *joco-serias* y muchas traducciones como las de *Cyrano de Bergerac* y *Zazá,* últimamente estrenada, y verán lo que dura la *sanidad* del público.

Y té rahó que li sobra. ¿No'n tenen prou els catalans ab véndrelshi'ls panyos de Sabadell, qu'encara'ls hi volen malmetre la seva armoniosa parla? ¿No's bastan ells pera fer arreglos y traduccions més dolentas que las nostras? Si sembla qu'ha sigut una mica injust en voler donar, com á nota de la cultura de Barcelona, la publicació d'un tomo escrit en llengua de Castella per un senyor molt conegut á casa seva, cal considerar que á voltas fa sortir de pollaguera la indignació provocada per certs fets tan insignificants com el d'un periodista castellá, redactor d'un periódich castellanista, que's permet dir mal de la Guerrero sense recordar que'l monopoli'l tenen els diaris de la Cort, y especialment en *Gedeón*. Nosaltres no'ns en aprofitariam d'un lapsus d'un escriptor pera fer una gracia, ni portém el nostre esperit sectari fins al punt de creure que tot Madrid es *Gedeón.*

Si no'ns resulta simpática la *Villa y Corte*, es perque aquell terreno sembla molt apropiat pera'l desenrotllo de certs reptils é insectes perjudicials á la civilisació; peró d'axó ells no'n tenen la culpa, ni nosaltres tampoch. ¿Qué hi farém, si la nostra brújula, com la de las nacions civilisadas, marca al Nort, y la d'ells s'empenya á senyalar al Sud, qu'es ahont diuhen que hi ha'l pervindre d'Espanya?

O. M.

—

Per encárrech de nostre redactor musical, qu'en l'actualitat se troba ausent, preguém á tots els que tenen á bé dirigirseli en cartas particulars, se serveixin firmar sos escrits, sense lo qual no es possible atendre las justas observacions y consells que's reben.

Tinguiho entés el senyor J. M., que'ns escriu comentant molt encertadament el darrer article apropósit del mestre Bretón.

—

S'ha constituhit una societat ab el titul de «Teatre Lirich Catalá», que ha firmat con-

tracte ab el propietari del Tivoli pera posar en escena, durant la temporada d'hivern, diferentas obras de coneguts compositors y escriptors catalans, haventse confiat la direcció al eminent mestre Enrich Morera.

—

Els amants del bon art estém d'enhorabona, puig se dona per segura la próxima vinguda á Barcelona de la eminent actriu Eleonora Duse, que per l'octubre donará en nostre teatre de Novetats una serie de representacions.

Encara que no més sia per sortir del ensopiment en que's troba fa temps á Barcelona l'art dramátich, desitjém que's realisi tan falaguera noticia.

Per altra part, els molts y sincers admiradors que la genial artista italiana compta en nostra ciutat, bé tenen dret á esperar d'ella una visita, quan menys *d'atenció*, després d'una ausencia de deu anys.

—

S'han introduhit las anunciadas reformas en el periódich del Vendrell que's titulava *El Vendrellense* y que, desd'ara, queda batejat ab el més escayent titul de *Lo Vendrellench, setmanari comarcal del Baix Panadés*.

Tot ell está escrit en la nostra llengua, notantshi també grans melloras en la part material.

Doném la enhorabona al volgut company.

—

L'ultim dissapte va celebrarse á Valencia la festa dels Jochs Florals del *Rat Penat*, resultant guanyador de la Flor Natural don Joan Espláu y Bellveser per sa poesia *Cansó del ayre*, y obtenint l'accéssit don Antoni Bori y Fontestá.

Els demés premis s'adjudicaren á don Antoni Palanca, al baró d'Alcahali, á don Ramón Andrés y Cabrelles, á don Maximiliá Thous, á don Rafel Valls y David y á don Francesch Ubach y Vinyeta.

—

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista* ha fet imprimir el Missatje qu'entregá á la Reyna Regent el dia 6 del passat juliol, publicatne una nombrosa tirada.

—

Advertím als venedors de JOVENTUT que desd'avuy, per'obtenir els exemplars que necessitin, haurán de dirigirse á aquesta Administració.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

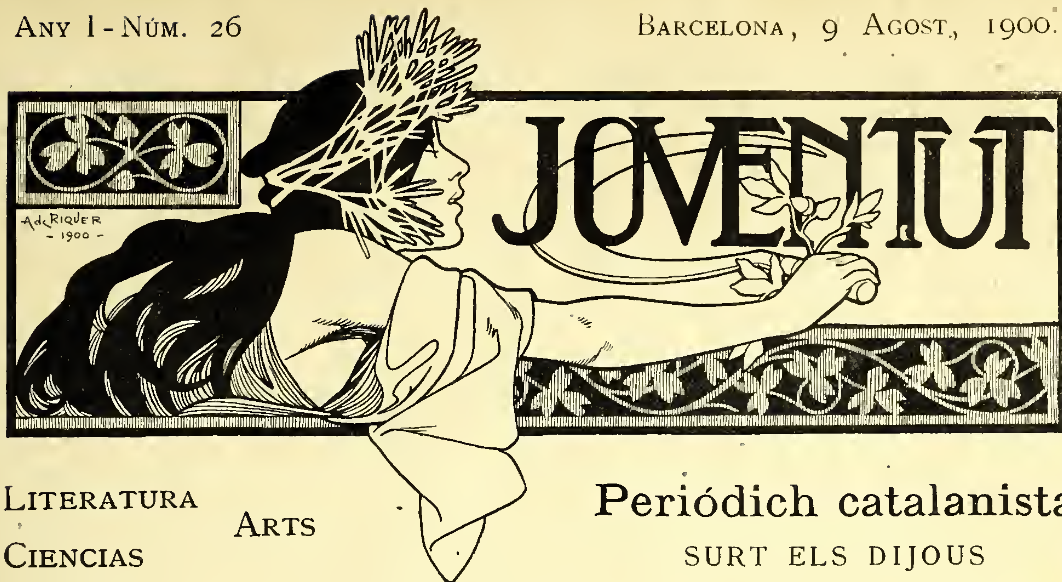
Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Any I - Núm. 26 Barcelona, 9 Agost., 1900.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

LAS LLUYTAS SOCIALS

La extensió y gravetat cada dia creixent dels problemas socials qu'amenassan pertorbar seriament la marxa progressiva de la Humanitat, exigeixen la revisió dels fonaments filosófichs dels actuals principis de la propietat, sobre'ls quals reposa en equilibri inestable la organisació de la societat moderna.

La Humanitat en tots los temps, á pesar dels seus ideals de justicia, ha consagrat la fórmula de «la vida es una lluyta», y si bé ab lo transcurs dels sigles ha mudat los medis de combat y ha substituhit la forsa ininteligent per la forsa psiquica, no ha mudat per això la esencia del fenómeno social y ha seguit proclamant la superioritat del fort sobre'l feble. Encara que'l instrument de lluyta sigui de major noblesa y de categoria ontológica més alta, l'us que se li dona, la lluyta, té la mateixa brutalitat, lo mateix carácter de conflicte entre forsas oposadas, y porta'l mateix sagell de veritable injusticia.

La ciencia dels nostres temps ha trobat també per tot lo món orgánich que «la vida es una lluyta», y aquesta fórmula qu'es expressió d'un conjunt de *fets naturals*, ha sigut aixecada á la categoria de *lley universal*, trascendent á las individualitats y á las colectivitats humanas.

Mes, avants de procedir á n'aquesta generalisació, calia estudiar més á fons á la Humanitat y tenir en compte si en ella's presentan també *fets naturals* que contradiguin ó modifiquin la pretenguda lley. Y está clar que'ls hauriam trobat. Los *fets morals* que's desenrotllan en la conciencia humana son també *fets naturals*, tant ó més dignes d'atenció que'ls altres. Y aquestos fets proban ab tota evidencia que «la conciencia de la Humanitat s'oposa á la lluyta entre sos individuus y entre las sevas colectivitats».

La Humanitat veu ab goig tota conquesta feta á la naturalesa, y'l domini sobre las forsas brutas qu'en aquesta's contenen; mes, se revolta ayrada y llensa un espontani y franch crit de protesta quan, d'un modo ó d'altre, sigui per monstruós desenrotllo de la maldat humana, sigui per maldat inconscient y consentida, sigui per convencionalismes arrelats fills de defectuosa organisació

social, lo combat té lloch entre sers dotats de rahó y de la desfeta'n resulta una victima humana. No podia ser d'altra manera, puig la Humanitat, conjunt de sers sensibles, reb y percebeix los dolors individuals y plens del anhel de viure, sent lo naturalissim horror al suicidi.

D'aqui la pietat pera'l vensut; d'aqui que l'altruisme sigui una virtut y no un moviment pertorbador y antisocial; d'aqui que la devoció al prepotent no sigui pas una deguda servitut al éxit, sinó un acte d'inconsciencia pública. Quan la Humanitat medita y mesura las accions del vencedor en las lluytas socials, troba sempre més motius de dol que de plascenta satisfacció; pochs son los idols que restan ferms y drets y resisteixen lo rosech del análisis.

En lo si de la Humanitat se troban, donchs, en pugna, una *condició de vida* que la porta á combatre y un *esperit de justicia* que nega'l combat entre consemblants y'l restringeix á efectuarse ab la naturalesa que'ns volta.

La propietat es lo fruyt directe de tota lluyta humana, tant si aquesta lluyta té lloch contra'l món ininteligent, com si deixa per vensuts á altres sers humans; per això, com he dit avants, lo concepte filosófich s'ha de revisar, puig es origen y sosteniment de grossas monstruositats, de las quals los problemas socials n'están plens á curull.

Jo'm limitaré á indicar la suprema conveniencia de fer, tart ó d'hora, aquesta revisió; pro'm guardaré pla bé de comensar la feyna que tan colossal esfors requereix en aquells que la vulguin empendre.

Lo que faré será insistir sobre'l carácter antinatural, dintre de la Humanitat, de la lluyta entre sers humans, sigui aquesta lluyta de la mena que's vulgui; á pesar de que la mateixa Humanitat encara l'accepti y proclami com á lley d'un fatalisme desconsolador y d'una necesitat y conveniencia universalment regoneguda.

Ni la lluyta á bras, ni las de á má armada, ni la lluyta de guant blanch y de traydorias, ni la competencia comercial, ni la oposició entre'l capital y'l trevall, ni la explotació de las rassas, ni la de las colectivitats, ni la dels individuus; no, cap mena d'energia gastada en detriment d'una fracció de la mateixa Humanitat, cap conflicte y violencia, productors de ruina y de mort, entre sos elements; res d'això entra dins de lo *natural*, y per ser natural, *just*, y per ser just, té carácter d'absoluta necessitat y mereix l'acatament del humá respecte.

Ni l'us de la inteligencia la abona en cap manera; puig es la bestialisació del intelectualisme emplear las altas facultats humanas en feynas destructoras, pera quinas los sers menos nobles que nosaltres hi utilisan la forsa brutal de las dents y de las urpas, única que tenen. No está pas en la categoria de las forsas empleadas, la nobilisació y la justicia dels actes; ben al revés d'això, com més alta es la dignitat del medi, ab més infamia y indignitat s'arriba al objecte proposat, si aquest ja de si mateix fereix de dret un orgue ó altre del cos social.

Es una mentida que *la vida d'un home exigeixi la lluyta ab un altre home*, ni la vida d'una societat, la lluyta ab altras societats; es una mentida *lo dret del més fort*, tant si ho es en lo terreno fisich, com si ho es en lo económich, ó en lo intelectual. Si no ho creu aixis, que tingui la Humanitat la franquesa de proclamar una moral nova y ben ampla; qu'esborri d'un plegat tots los códichs que'n diu de justicia, pro que deuria dirne *d'excepció* y se subjecti sense protesta á las imposicions de la imperiosa brutalitat, més ó menos inteligent.

Si ha d'ésser tolerable y licit y honrat que un comerciant poderós ensorri ab la empenta de las sevas especulacions á altres comerciants, obligantlos á tastar l'agre pa de la miseria y portantlos á la desesperació y á la mort; si ha d'ésser tolerable y licit y honrat que'l bolsista tingui medis per' estar al corrent dels cambis financiers avans que un altre y á gratcient li vengui ó li compri uns papers á un preu que ja no tenen, de lo qual n'ha de resultar lo propi engrandiment á costa de la ruina agena; si ha d'ésser tolerable y licit y honrat lo trevallar una fortuna en molts pochs anys, valentse del penós trevall de miserables jornalers que, portats per la dura necessitat, han degut d'acceptar forsosament un sou mesqui, ab lo qual se moren poch á poch ells y'ls seus fills; si ha d'ésser també tolerable y licit y honrat que las societats obreras de resistencia aprofitin las ocasions pera convertirse, si poden, d'ex-

plotats en explotadors; si tot això ha d'ésser lícit, honrat y tolerable, com per tals hi passan cent y cents crims de lesa Humanitat, que la mateixa Humanitat, quan hi pensa fredament los rebutja plena d'horror; si ho ha d'ésser, obrím de bat á bat las portas dels presiris y deixém en llibertat á tots los qu'en *injusta* reclusió purgan lo delicte d'haver empleat la forsa dels seus punys ó del seu cervell en la lluyta per la vida contra altres semblants seus. ¿Per qué preocuparnos dels vensuts? Los morts, al fossar; los robats, que robin quan puguin; los estafats qu'acceptin, per tontos, per la seva *debilitat cerebral*, l'escarni de la societat; dignifiquém, com es degut, als vencedors, y en pau ab nostra conciencia y ab la conciencia universal.

La Humanitat va regoneixent qu'es un crim la lluyta brutal de la forsa fisica; per això puneix al delinqüent si l'atach es individual y llensa sas malediccions contra'ls pobles y las rassas que tal lluyta promouhen. Peró, estich segur que, encara que tardi, algun dia ó altre renegará també de la lluyta económica y cientifica á las quals avuy s'entrega y á las que concedeix sas alabansas, per veure en ellas torsadament lo fonament imprescindible de sa propia existencia.

La moral cristiana es ben cert qu'ha lograt cristallisarse en lo cor dels homes de tots los payssos coneguts, precisament perque es la fórmula práctica d'aquesta lley natural que desperta la revolta en la conciencia humana, devant d'una lluyta entre consemblants. Aquesta mateixa moral, al assegurar que'ls *últims serán los primers*, al beatificar als *opresos* y al enlayrar als *pobres d'esperit*, ha posat verdaderament las fitas d'una justicia sobirana, d'aquella justicia que'ls pobles cercan endebadas, per haber trencat los *llassos de la germanor* y per haverse llensat ab una ó altra forma á la empresa de ferse mal mutuament.

Lo Cristianisme signá á la Humanitat, ab espléndida clarividencia, lo punt culminant d'un superb edifici que s'havia de construir demunt las runas d'un vell món y d'una organisació social corcada. ¡Llástima qu'en lo transcorre dels sigles no hagi trevallat ab més dalit per'acabar un'obra tan hermosament comensada! ¡Encara estém com avans y tot está per fer!

Los ideólechs qu'han vingut més tart, los moralistas y reformadors apareguts després, particularment los perteneixents á las modernas escolas sociológicas, han errat obertament de camí y s'han allunyat de la solució d'una manera llastimosa. A la moral cristiana, verdadera y justa á tot serho, han oposat una moral que resulta prácticament odiosa, egoísta y sens entranyas. Pera seguir los seus consells hauria la Humanitat d'esbossinar la propia conciencia; puig se li diu qu'armada de totas armas, com més *intelectuals*, *millor*, pera una lluyta formidable, ajunti als individuus en esquadrons del trevall, en colectivitats de productors y de consumidors, en associacions de gran empresa y de gran potencia, que'ls pobles febles s'apleguin pera combatre als forts, que las nacions s'amaneixin pera rebre las embestidas de las altras nacions y á embestir á las que puguin. En mitj de la general conflagració, tothóm s'ha de cuydar de ferir ab feresa despietada, y, si pot ser, de mort, al enemich que se li posi pel devant, puig de no ferho, tingui la seguretat de que li costará la vida; los cayguts que siguin potejats, y ensorrats pera sempre los qu'en la seva impotencia llensan clams de misericordia.

Aixís los moralistas moderns, ab tota la seva bona fe, pera fugir del desequilibri social, amaneixen los trontollaments furiosos; pera curar los mals de la injusticia, mitj feta ab inconsciencia, preparan los excessos d'una injusticia implacable, comesa á gratcient y ab refinaments de mala voluntat; sembran vents y pensan apayvagar tempestas; somian en aixecar á las societats de la infelicitat present y, sense volerho, las ensorran cada vegada més en las negrors d'un pervindre encara més ple de desgracias, dificilment reparables.

Que s'organisin associacions de resistencia, societats cooperativas de producció y de consúm, que's fassin colectivitats ab comunitat de bens, que's nombri al Estat administrador general dels interessos de tots los ciutadans, que'l socialisme obtingui la solidaritat dels elements afins, tot això no servirá pera res de bo; fins será pitjor que lo actual, puig porta un pecat d'origen y está cent lleguas allunyat de la lley de justicia que la Humanitat sent remoures en las en-

tranyas. Los problemas socials serán transferits dels individuus á las colectivitats; la lluyta no será al detall, sinó entre grossas massas. Quan algún dels combatents caygui vensut, lo fet revestirá grandiosas proporcions y's presentará ab los carácters d'una extensissima calamitat pública. Lo conflicte restará en peu, prenyat de clams de dolor y d'amenassas rabiosas.

No obstant, cal confessar qu'aytals efectes no vindrian prompte; aixis semblants modificacions socials tindrian lo doble valor de portar un retardament, un cert temps de respiro á las qüestions qu'están enverinadas y portan camí d'estarho en més alt grau, y d'altra part ensenyarian en lo terreno práctich que la Humanitat no ha de fiar la seva estabilitat en ideals ilógichs. Com á medi, per' apayvagar la situació dificil del present y pera tenir devant nostre lo temps que requereix l'estudi serio d'una nova organisació social, es perfectament acceptable y molt convenient lo fomentar tant com se puguin aquestos moviments d'agrupació de forsas y d'interessos humans. En aquest sentit s'ha de trevallar, mes ab lo ben entés de que no's cerca ab aixó una solució definitiva, sinó qu'aquesta solució s'ha de trobar més tart, y per lo tant s'ha de preparar degudament, revisant d'arrel tota la organisació social, fins á obtenir la formal y universal declaració de que *tota lluyta entre sers inteligents es injusta* y, per lo tant, *ilícita y punible*.

Si; hi ha que tornar enrera, á la moral cristiana; perque las civilisacions han avensat per una via dolenta, y avuy, millor qu'en lo temps passat, podém fernos cárrech de la equivocació soferta.

Ample es lo món y rica la naturalesa pera que l'esfors humá pugui emplearse en fruyts de benhauransa; no'ns cal pas malgastar nostras energias en produhir lo mal dintre de la Humanitat mateixa, ferintla en la intimitat dels seus sentiments. ¿Ab quín dret y en nom de quina justicia puch jo aixafar sota'l meu peu als que's trobin mancats de las mevas forsas? ¿Per qué pera viure jo ab esplendidesa, haig de deixar derrera meu un rastre de sanch, de dolors ó de miserias?

No'n dubto pas de que temps á venir la Humanitat cercará *de veritat* en la justissima moral del admirable *sermó de la montanya* la pauta d'una nova organisació y un concepte més fondament filosófich de la propietat, ab lo que trobará definitiva y sólidament resolt lo gran problema de la societat humana; puig aquest problema es fill de las lluytas entre sers inteligents, y aquestas lluytas haurán passat á la categoria d'aberracions punibles y de bestialitats execrables.

G. Estrany.

LE ROUSSILLON SOUS LES ROIS DE MAJORQUE

Il y a, dans l'histoire du Roussillon, une époque qui, appréciée à la distance de six siècles, semble une épopée, une apparition quasi-merveilleuse, ayant eu, hélas!, ses gloires et ses tragédies; c'est celle du royaume de Majorque.

Rappelons les faits: Jacques Ier le Conquérant, par son testament fait à Montpellier le 26 août 1272, partageait ses états entre ses deux fils; il assignait à Pierre, l'aîné, l'Aragon, la Catalogne et Valence; Jacques, le second, eut les îles Baléares, avec le titre de roi de Majorque, le Roussillon, la Cerdagne, et la seigneurie de Montpellier.

Dès la mort de Jacques le Conquérant, la mésintelligence ne tarda pas à éclater entre ses deux fils: l'aîné, Pierre III d'Aragon, trouvait excessifs les avantages faits au cadet, Jacques Ier, qui n'était pas d'humeur, de son côté, à céder la moindre parcelle de ce que son père lui avait destiné. De là, l'intervention de Philippe le Hardi, roi de France, et la mort de ce roi, à Perpignan, au retour de son expédition en Catalogne.

Le 9 juillet 1312, Sancho, second roi de Majorque, prêta hommage au roi d'Aragon; son frère, Ferdinand, joua un grand rôle dans l'expédition des catalans en Grèce, pendant qu'Isabelle d'Adria, femme de ce même Ferdinand, accouchait à Catane-de-Sicile (1315), d'un fils qu'on nomma Jacques, et qui fut, dans la suite, l'héritier du royaume de Majorque. Isabelle mourut un mois après ses couches; Ferdinand envoya à Esclarmonde, sa mère, qui se trouvait au château de Perpignan, l'enfant nouveau-né sous la conduite de l'historien Muntaner, et partit luimême pour la Morée. où il trouva une mort glorieuse (1316).

Malgré son amour de la paix, Sancho se trouva obligé de prendre part à la guerre qu'entreprit le roi d'Aragon pur enlever la Sardaigne aux Pisans; les galères du Roussillon et de Majorque y servirent avec distinction. Le premier roi de Majorque avait commencé le *Château* (actuellement citadelle de Perpignan) vers 1276, et en 1300 il avait vendu aux Consuls de Perpignan l'emplacement de l'église et du cimetière de La Réal; Sancho, le 5 mai 1324, posa la première pierre de la cathédrale actuelle de Saint-Jean, à Perpignan, et mourut le 4 septembre suivant, à Formiguéres, dans le Capeir, où il avait passé l'été pour se soustraire aux chaleurs extraordinaires de cette année-là.

Son successeur fut son neveu, Jacques II, alors âgé de 9 ans. En 1328, Jacques II se rendit à Barcelone pour prêter hommage au roi d'Aragon, Alphonse, hommage qu'il renouvella, en 1339, à Pierre IV le Cérémonieux. Ce dernier ne s'en tint pas là, et suscita des difficultés à Jacques II, dans le but de le dépouiller: attaque de la forteresse de las Cuevas, dans la vallée de Ribas; expédition de 116 vaisseaux sur les côtes de Majorque; envahissement du Roussillon par Saint-Jean-Pla-de-Corts, Elne, Canet, et investissement de Perpignan. Après plusieurs tentatives infructueuses pour conserver une partie de ses états, Jacques II fut obligé de se réfugier, dans l'état le plus déplorable, à Ax, à Foix, et dans sa seigneurie de Montpellier. Il mourut en 1349, dans une expédition contre l'île de Majorque; son corps fut porté à Valence et enterré dans le chœur de la cathédrale, et ses états réunis á la couronne d'Aragon.

Cet étrange sort du royaume de Majorque ne rappelle-t-il pas le mot de François Ier, «Tout est perdu fors l'honneur!» mais ce qui nous en est resté, c'est la communauté de langue catalane, une fraternité littéraire toujours vivante entre roussillonnais, catalans et majorcains; c'est un pieux héritage qu'il nous appartient de conserver intact, car il est le joyau de la grande famille catalane.

J. Delpont.

EL CANT DELS QUE PLORAN

Ciutat, bella ciutat dels carrers amples
y dels palaus sumptuosos!...
Ciutat plena de luxo y de miseria!..
En l'hora xafogosa del mitj día
semblas com morta.

Els teus carrers tan llarchs, tots sols se perden;
els darrers passejants ja no s'oviran
y'ls soberchs carrüatjes ja no avansan.

Ciutat, bella ciutat dels carrers amples...
Qué'n guardas en ton sí de recorts dolsos
y de recorts de pena!

Allá, en aquell recó, sota dels arbres
del passeig solitari, hi han els nómadas,
els pobres oblidats, que boy dormintse
esperan las despullas
de la taula dels richs; d'aquells que gosan
mentres ells s'arrossegan.

Y dessobre
dels palaus sens sorolls y sense vida,
el sol hi cau á plom com castigantlos...
y'ls qu'esperan menjar, devant sa porta
suhan la sanch y l'aygua.

Y d'aquells grans carrers tan solitaris
el plor dels que sufreixen puja, puja
com el fum de las negras xemeneyas...
Puja, y quan es á dalt, forma com núvols
que un jorn caurán dessobre de las testas
d'aquells qu'á ne las taulas, luxuriosos
donan lo no volgut
als afamats qu'esperan á sa porta.

Ciutat, bella ciutat dels carrers amples
y dels palaus sumptuosos...
Un jorn caurás á dintre del sepulcre,
sota del pes indigne de tos vicis...
y en aquell jorn, els cants dels que sufreixen,
que son cants de venjansa,
han d'ésser cants potents, rublerts de joya!...

Xavier Viura.

PONNEY!

M'ho contá l'amich Antoni, y'm plagué.

—«Tres voltas l'havia vista,—'m digué mon amich, — y, ho fes que tot hi convidava á enamorarme, la vareig estimar.

„Ella," passejant ab unas amigas, també'm vejé, y'm semblá que no l'havia impresionat pas gens la mirada que vaig dirigirli. Totas las donas hermosas son lo mateix.

Alli ahont la veya, era á la vora del riu, en quin lloch anava cada tarde ab sas companyas á gosar del fresch oreig que al ser al cap-vespre s'esbargeix per las clapadas d'albas y oms gegants y ufanosos de vora'l riu.

Cada tarde la veya, y'm sorprengué un dia sentirla cridar ab aquella veu que fins llavors no vareig coneixe: — *Ponney! Ponney!* —

Bon punt hagué cridat, vegi, sorprés, cóm un hermós cavall, jove, de bon posat, s'hi atansava sumis y enjogassat, que ni que fos un gos cadell.

Ella l'amanyagá, y la bestia, després de romandre poca estona pels voltants de las companyas, torná á campársela ab tota llibertat per ahont millor li plavia.

Com pots suposar, tots mos afanys eran llavors el poder ferme amich d'aquella gentil comitiva, que si bé'm coneixian de dárloshi cada dia las bonas tardes, no haviam tingut encara més paraulas que las purament precisas.

Peró aquella tarde li plagué al *Ponney* entossudirse, y per més que sa hermosa mestressa s'hi esgargamellés, el *Ponney* no'n feya cabal y corría com un astorat, d'assí d'allá.

Jo m'ho guaytava apartat, y'm semblá que las companyas me miravan com pregantme que las ajudés á cercar l'animal; y com que en cassos com aquest un home hi val molt, no es pas per dirho, no'm vareig fer pregar y'm vaig posar á corre fins atrapar al *Ponney*, que'm feu cansar de valent.

Vareig tornar ab el cavall agafat de la brida, y com encara li durava á la bestia l'astorament, no'm vareig atrevir á deixarlo y'l vareig portar fins á sa casa, ahont vaig coneixe á la mare d'ella, y ahont m'oferiren la presa del «thé» pera l'endemá.

No'm podia anar pas mellor la cosa, com pots veure.

Aquella nit no vareig pas dormir. Me la vaig passar rumiant lo que diria l'endemá á la hermosa Livia. Se deya Livia. Y aixis passaren las horas que ni me'n vareig adonar.

Vingué l'hora del «thé», y ja'm tens ple d'ilusions cap á casa d'ella.

La conversa, qu'era general, no'm permeté durant las primeras estonas parlar ab ella molt intimament, peró més tart s'anaren particularisant més y vareig poder entrarhi. Bon punt vareig trobar motiu, vaig parlarli de lo hermós qu'era aquell poble, de lo que m'agradava passejar cada tarde per las voras del riu.

—Qu'es hermós — li deya — aquest riu, ab sas voras verdejants y frescas! Cóm s'hi gosa! Res més bell que venirhi á trench d'auba quan l'oreig canta cansons d'amor esmunyintse entre'l gemat brancatje! Y al cayent de la tarde, quan el misteri del cap-vespre comensa á invadir la vall, quin goig somniar y deixar á la imaginació jove y esbojarrada que divagui per entre las boyras que's van ajassant dessobre la rondinayre corrent de las ayguas. Y si'l cor batega impresionat per la evocació d'un recort dolcissim que pren forma y s'esvaheix de sobte, llavors, quina anyoransa més dolsa se sent! quin glatir més suáu!... —

Aqui'm vareig interrompre. Encisat jo mateix ab las hermosuras qu'esmentava, no vareig reparar el posat fret, indiferent, ab qu'ella m'escoltava. No pots endevinar quin efecte més desconsolador me va fer quan vaig adonarmen.

—Y vos, ¿no'l sentiu aquest goig?—vareig preguntarli llavors.

—Jo?—va dir ella.—Jo no somnio.

—No es precis somniar,—vareig insistir.— A ciutat sí; á ciutat s'ha de somniar pera trobar recons plens de poesia, y prats encatifats de frescal herba, y salzaredas espessas; peró aqui no: aqui tot es real; sols cal tenir ulls pera gaudir d'aquestas hermosuras; no s'ha de somniar: s'ha de sentir tan sols; sentir ab el cor... si se'n té.—

Ella'm respongué seguidament y ab vivesa:

—Bé penso tenirne de cor, y may m'he capficat ab aquestas cosas. Bé tinch ulls, y may he vist en eixos prats y boscos més que'l curs natural de la vida de las cosas...

—Havéu de regoneixe — vaig interrompre —qu'aquestas cosas son las que m'enamoran; que aquest curs natural es el que'm plau, ó si no, veyéu. Naix el dia, perque ha de náixer empés pel curs natural del temps, y son naixement es motiu pera que jo m'hi encanti y gosi; y va passant el dia, y á cada moment, á cada instant, aquest curs natural de las cosas m'ofereix un nou visatje ple d'encantadoras transformacions...

—Tot depén — digué Livia interrompentme — de l'apreciació de cada hu.

—Y havéu dit que teniau cor!

—He dit que bé m'ho penso—feu ella.

—Donchs vostra vida deu ésser la manifestació més clara de la tranquilitat, de la calma, de la indiferencia... Sense goigs ni penas...

—Oh! sí! Sento goig y pena. Goig, quan contemplo al meu *Ponney* lluhent, net, ab guarniments nous y brillants; llavors goso y m'enorgulleixo de ser sa mestressa, y al passarli suaument la má per sas crins rissadas y llustrosas, crech qu'arribo á sentir la impresió del amor... Si, sí; no somriguéu; perque al *Ponney* me l'estimo més que tot, més que á totas aqueixas hermosuras que vos endevinéu en els boscos y las valls!... Quan alguna volta'l *Ponney* no vol el pinso que'l petit *groom* li atansa; quan al amanyagarlo'm mira ab els ulls tristoys, en comptes de dirigirme aquellas miradas aixeridas y bellugosas que traslluheixen desitjos de corre, llavors sento pena y fins ploraria pera posarlo bé, pera donarli quelcóm que l'alegrés... Pobret *Ponney!*—

Vaig quedar com qui veu visions. Aquella dona m'acabava de demostrar que tenia cor; peró, quin cor més extrany!

Crech que me'n vaig desenamorar bona cosa, y no perque ella m'agradés menys que avans, sinó perque, á dir veritat, me dólia tenir un rival com el *Ponney*... una bestia.

El dia que me'n vaig anar d'aquell hermós poble, ja'n feya dos que no havia vist á la Livia. Vaig anar á casa seva pera despedirmen y'm varen dir que no podia sortir. El *Ponney* estava malalt.»—

JOSEPH M.ª FOLCH Y TORRES.

VETLLANT UN CADAVRE

La llum de la cambra es mitj somorta.

Un Crits il·luminat per un parell de ciris hi ha á la capsalera del llit hont reposa una nena vestida de blanch. Porta al cap una corona feta ab flors de taronjer... Pobra criatura arrencada del món en la primavera de la vida!...

Vetllo'l seu cadavre...

Pel meu cervell fadigat creuha rápidament una idea. Aquesta idea'm corprén y m'encisa... ¿Quina hauria sigut la vida d'aquesta toya de flors? Pensò, y rápidament veig desfilar devant dels meus ulls una síntesis de la seva vida. Ahir, ab sa naixensa, la veig omplenar d'alegria'ls cors dels seus pares; veig com, més grandeta, ja petoneja á aquestos al bell mitj del front, y després, ab el cap baix y las galtonas vermellas d'emoció, mitj tremolant, s'acosta á un altar ahont un capellá li dona l'hostia consagrada. Porta'l vestit blanch y la corona feta ab flors de taronjer... la mateixa corona y'l mateix vestit que l'acompanyan á la tomba!...

Avuy la veig morta. Estirada demunt del llit, resta erta, erta y gelada...

Demá... ¿qué hauría sigut demá? Una donzella hermosa quina companyía molts joves desitjarian. Ella se'n hauria estimat algún, y haurian anat á juntar la seva sort devant del altar... Fora l'última vegada que portaria la corona de flors de taronjer. D'ella's despediria ab un bes llarch y derramant unas quantas llágrimas dolsas, dolsas com la mel... Vindria després un fill que li endolsiria las amargors de la vida, y... qué sé jo!...

La llum oscila y's va apagant lentament...

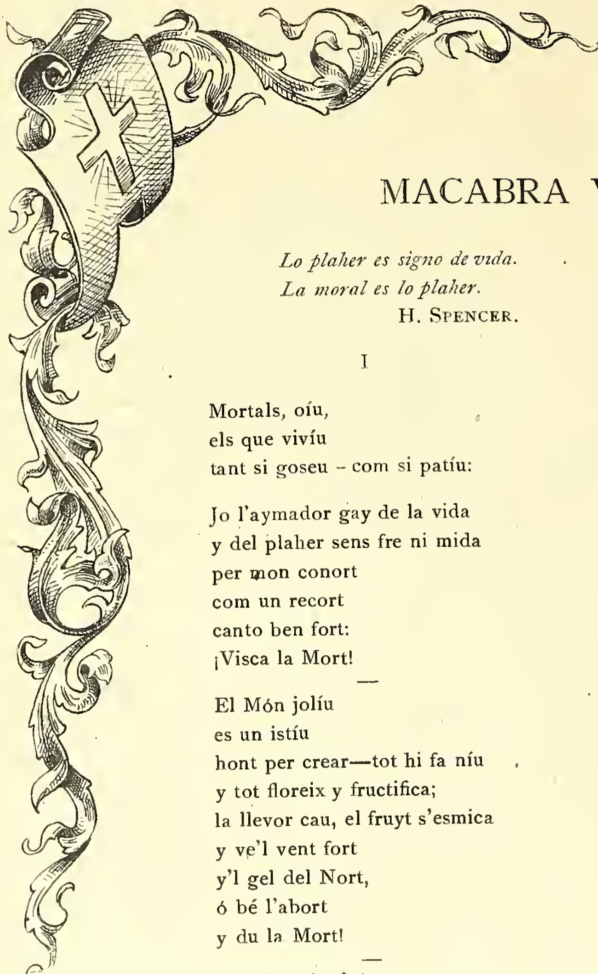
Voldría saber el misteri de la vida que fuig y no torna més; peró l'avenir sempre es fosch... y ara tot, tot es fosch.

Vuy anarmen, perque la foscor m'espanta. Y no puch mourem del seti. Sembla que hi resti clavat... Me'n vuy anar de prop del cadavre, perque'm sembla sentir que la Mort se passeja silenciosa ab la dalla al coll esperant el moment solemne pera que jo li vagi á fer companyia. Y jo no vuy anarhi!... Vuy tenir per companya la Vida! La Vida ja sé qué es... En cambi ¿qué es la Mort? ¿ahónt ens porta?...

La llum s'apaga...

Obro la finestra de la cambra. El cel, d'un blau fosch, resta entatxonat d'estrellas brillants. Al mitj d'ell, inmóvil, hi ha la lluna. Un de sos raigs, d'una blancor inmensa, toca de ple'l rostre del cadavre, que sembla somriure, ab un somrís dols... dols...

ALFONS SANS Y ROSSELL.

MACABRA VITAL

Lo plaher es signo de vida.
La moral es lo plaher.
H. SPENCER.

I

Mortals, oíu,
els que vivíu
tant si goseu - com si patíu:

Jo l'aymador gay de la vida
y del plaher sens fre ni mida
per mon conort
com un recort
canto ben fort:
¡Visca la Mort!

—

El Món jolíu
es un istíu
hont per crear—tot hi fa níu
y tot floreix y fructifica;
la llevor cau, el fruyt s'esmica
y ve'l vent fort
y'l gel del Nort,
ó bé l'abort
y du la Mort!

—

Donchs, si m'oíu,
goséu, vivíu!!
tant si es hivern—com si es istíu.
Ja que la vida es limitada
y no hi seréu cap més vegada.
Y en sens' ó ab sort,
ab tot lo cor
disfrutéu fort,
que ve la Mort.

II

Si al Món hi ha felicitat
es perque la Mort futura
té sempre á tota criatura
l'instint de gosá excitat
mostrantli la sepultura.

—

¡Oh goig d'ésser limitat!
¡durar sempre!... ¡cruel tortura!
Qu'horrible la eternitat
en aquest món tan ingrat
viandant sempre igual planura.

—

¿Esser sempre? No'm feu riure!
Es bó'l dret perque hi ha tort.
En sens'el fí que'ns deslliure
d'un aburriment tan fort
inventaríam la Mort
per trobar plaher al viure.

III

¿La Mort, qué es?
La Mort no es més
que fí de vida,
del ésser mida,
terme d'acció,
limitació
y acabament
de moviment.
Donchs fem esforts
per viure forts
y per crear
y disfrutar
y per molts anys
ab bons companys
y gays aymías
días y días
ab vins, y flors,
menjars, y olors,
que'l positíu
de tot ser víu
y'l més real
y'l més moral
es lo plaher
de viure y ser
perque després ...
¡¡¡ja no hi ha res!!!

—

Donchs qui ha creat
y ha disfrutat
y ha ben viscut
ell ha sigut,
conta en lo món
sos actes son
part integral
y eternal
del esperit
del infinit,
y ab gran conhort
ab tal recort
pot cridar fort.
¡No tem la Mort!.

POMPEYUS GENER.

SOMNI Y REALITAT

Un petit taller d'esculptor.

Enfront d'una figura á punt d'acabarse, hi ha una otomana olvidada de qui la va estrenar, hont s'hi veu, mitj enfonzat, un xicot d'uns divuyt á vint anys.

La mirada fixa y anguniosa ab que contempla aquella obra, faria endevinar á qualsevol qu'ell n'es autor.

El jorn toca al seu terme y la foscor se fa mestressa d'aquell quartet d'artista bohemi, esvahint els objectes ab sas ombras misteriosas; se sent l'estrépit del obrir y tancar la porta y, poch á poch, se va acostant un suáu trepitj y'l soroll d'unas robas de seda...

Una dona, blanca com la neu, rossa com l'or y ab ulls d'ángel, apareix seria devant del bohemi jove.

Ell d'un salt se posa dret, y ab crit que li surt del fons de l'ánima, exclama: — Tu! —

Sense dir un mot, la pertorbadora del éxtassis d'aquell xicot s'asséu á la otomana, y posant el caparronet entre sas finas mans, ab els colzes sobre'ls genolls, se queda contemplant l'obra artística boy acabada.

Y'l xicot, no podent compendre'l per qué d'aquella extranya visita, s'ha quedat mut, confós. En son cervell hi bullen molts recorts. No podent articular paraula, segueix ab la vista esparverada tots els moviments d'aquella que temps endarrera ell havia estimat... y estima encara; y sense moures de son lloch, com un idiota, veu qu'ella s'aixeca,'s dirigeix vers la seva obra, fa un petó abaix al plinto ahont ja hi havia escrit son nom, y se'n torna, donantli una mirada indesxifrable, cap aquell corredor obscur. Sa silueta's confón entre las ombras; la porta fa'l mateix soroll qu'avans, y'l taller del bohemi torna á quedar tal com fa poch estava, peró ple d'una ubriagadora olor de dona que s'estima...

Un llumet brilla; el bohemi, ab má tremolosa agafa'l barret y surt al carrer. Allí s'atura, dubta... Per fí's decideix: vol seguir á aquella dona; vol enrahonarhi, vol saber per qué li ha fet aquella visita. Travessa carrers y carrerons, topant ab tothóm, indiferent á tot lo que passa al seu voltant. Els llums de las botigas el cegan. Casi d'esma, arriba á fora ciutat, se dirigeix á un passeig ample qu'ell té ben conegut. Devant d'una casa de modesta apariencia s'atura, y s'aixuga la suhor freda que corra pel seu front. Está segur de qu'ella no ha arribat encara á casa seva.

Mentres tot passejant la espera, se la figura una dona com n'hi ha pocas, molt bona, molt hermosa, peró en fi una dona que deu tenir las mateixas passions que totas las altras. Després, quan allá lluny, molt avall del passeig, veu dibuixarse á cada pas més precisa una silueta blanca y's convens de que no es ningú més qu'ella, sense donarsen compte li ve un tremolor á las camas, y lla-

vors, com sempre, s'obra en sas ideas una gran transformació: la dona com moments avans se figurava ja no hi es; la dona com n'hi ha d'altras ha desaparegut per complert. Hi veu en ella quelcóm més que una criatura hermosa, quelcóm més que una dona material. En sos ulls hi endevina una llum ferma d'espiritual bellesa, una grandiositat d'ideas incomprensible per ningú que no sigui ell, ell que la estima, que l'adora, que per ella faria impossibles.

La dona passa aprop seu, y ell torna á quedar extassiat contemplantla, admirant la perfecció de la forma, que li sembla qu'ha d'encloure la sublimitat del sentiment.

. . . .

. . . .

Per l'ample passeig ja no hi passa ningú. En la fredor de la nit sols s'hi veu un'ombra tota arrupida aprop d'un arbre. Sonan las dotze. L'ombra's separa del arbre y poch á poch s'interna en la ciutat, seguint carrers y carrerons.

Es el bohemi, més desanimat que may de poder compendre á aquella dona, malgrat la estimació qu'abdós se portan.

Es el bohemi, que no sab cóm desxifrar la mirada qu'ella li ha donat desprès de besarli'l nom posat al plinto de la seva obra.

Pau J. y Catalán.

Dibuix de A. Solé.

L'IDILI DE LA VIUDA

per Gabriele d'Annunzio.

El cadavre del batlle Biagio Mila, ja vestit y ab el rostre cubert d'un mocador xopat ab aygua y vinagre, estava extés demunt del llit, quasi al mitj de la sala. La muller y'l germá del mort vetllavan en la mateixa sala, un á cada banda.

La Rosa Mila tindria llavors prop de vint y cinch anys. Era una dona en la flor de sa jovenesa, de pell blanquissima, ab el front una mica baix, las cellas llargament arquejadas, els ulls grisos y amples, ab unas ninas que tenian tots els reflexos de l'ágata. Com que sos cabells eran abundosos, sempre duya'l clatell, els polsos y'ls ulls, cuberts pels rinxos que's rebelavan. En tota sa persona hi resplandia certa sanitosa netedat y aquella frescal vivor que donan als cutis femenins las cotidianas ablucions d'aygua gelada. Sas vestiduras exhalavan un perfúm qu'atreya.

L'Emidio Mila, el capellá, tenia quasi la mateixa edat qu'ella. Era prim, ab el rostre d'aquell color de bronze propi dels que viuhen á montanya y á ple ayre. Un borrissol rossench li cubria las galtas; sas dents fortas y blancas li donavan, al somriure, una bellesa mascle; y sos ulls groguenchs. brillavan com dos cequins venecians nous de trinca.

Tots dos callavan. L'una esgranava ab els dits un rosari de vidre; l'altre mirava com el rosari s'escorria entre aquells dits tan blanchs. Tots dos sentian la indiferencia que nostra gent montanyana sol sentir devant del misteri de la mort. L'Emidio respirá fortament y digué:

—Fa calor aquesta nit.—

La Rosa va alsar els ulls, y feu que si ab el cap. Dins de la sala, baixa de sostre, la llum tremolava als impulsos de la flameta que cremava dintre l'oli d'una llantia de llautó. Las ombras se recullian ara cap á un ángul, ara cap á un tros de paret, mudant de formas y de intensitat. Els batants de la finestra eran oberts, peró las persianas restavan closas. De tant en tant las cortinas de musselina blanca's movian com infladas per alenadas de fora. Demunt de las blancors del llit, el cos d'en Biagio semblava dormir.

Las paraulas de l'Emidio s'esvahiren en el silenci. La Rosa acotá'l cap altra volta y recomensá á esgranar el rosari lentament. Algunas gotas de suhor li perlejavan pel front, y sa respiració era cada cop més fadigosa. Al cap d'una estona l'Emidio va preguntarli:

—¿A quina hora vindrán á buscarlo demá?

—Els congregants del Sagrament han dit que vindrian á las deu — respongué ella ab el to natural de sa veu. Y altra volta callaren.

A fora se sentia la monótona xerrameca de las granotas; y de tant en tant pujavan alenadas d'ayre impregnadas del humit perfúm de l'herba. Dins de la tranquilitat perfecta que regnava, la Rosa va sentir una mena de mormull ronch que sortia del cadavre, y ab una esgarrifansa d'horror s'alsá de la cadira y doná uns quants passos cap á la porta.

—No tinguis por, Rosa. Son els humors — digué son cunyat, allargantli la má pera calmarla.

Ella va agafarla instintivament y la va es-

trenye entre las sevas, sense tornarse á sentar. Parava la orella per' escoltar, peró sense mirarse al mort. Els mormulls se prolongavan dins del ventre d'aquest, y semblavan pujar cap á la boca.

—No es res, Rosa, tranquilisat — va afegir l'Emidio, invitantla á seure demunt d'una caixa de nuvia que, cuberta d'un gran coixi de roba florejada, hi havia en un recó de la sala.

Ella s'assegué al costat d'ell tota torbada, tenint encara la má del Emidio entre las sevas. Com que la caixa no era gayre ampla, sos colzes se tocavan.

Va tornar á regnar el silenci. Al lluny esclatá un cant de batedors.

—Baten de nit al clar de lluna — digué la Rosa, volent parlar per'enganyar la por y'l cansanci.

Peró ell no va obrir boca; y ella va retirar sa má, perque aquell contacte comensava a produhirli una vaga sensació d'inquietut. Tots dos tenían un mateix pensament, que'ls havia vingut de sobte sense saber cóm. Tots dos assaborian y refeyan en sa pensa'l recort y'ls incidents d'un mateix fet: el recort d'un amor dels temps de sa infantesa.

—

Allavoras ells vivian en las casas de Caldore, al cim d'un puig assoleyat als quatre vents. Al cap d'avall d'un camp de blat, s'alsava un mur de pedruscall y argila. Tota la banda del mitjdia era dels pares de la Rosa, y com que'l sol no hi batia tan de ple, els fruyterars hi creixian ufanosos. Al venir el bon temps, tots els arbres florian en comunió falaguera, y las copas de blancors d'argent, moradencas y rosadas, s'acostavan sota de las blavors del cel, coronant el mur, y bambolejavan com si volguessin fendir els ayres, brunzint totas plegadas, com milers d'abellas trevallant la mel.

Darrera del mur, pel cantó dels arbres, la Rosa hi solia cantar tot sovint. Sa veu fresca y cristallina resonava com el doll sorollós d'una font sota garlandas de flors. Durant la convalescencia d'una llarga malaltia, l'Emidio l'havia escoltat forsa vegadas aquell cant. Se sentia tan feble y famolench, que tot sovint, pera trencar la dieta odiosa, sortia de sa casa d'amagat, emportantsen sota sos vestits una gran llesca de pa, y feya via, seguint el mur per demunt del darrer solch de l'arada, fins arribar á n'aquell lloch de beatitut. Un cop allá, s'asseya apoyant sas espatllas contra las pedras escalfadas pel sol, y comensava á menjar. Mossegava'l pa tot escullint una espiga ben tendra. Cada granet contenia una goteta de such lletós d'un gust frescal de farina. Per un fenómeno ben especial, la voluptat de l'alimentació y la voluptat d'escoltar las canturias de la Rosa's fonian en el convalescent en una sola sensació infinitament agradosa. Tant era aixís, qu'en aquellas horas vagativas, en aquella calor y entre mitj d'aquells perfums que donavan al ayre un cordial sabor de vi, la veu femenina constituhia per' ell un natural aliment de renaixensa, una mena de nodriment fisich qu'ell s'assimilava. Las canturias de la Rosa foren per l'Emidio un balsam curatiu. Quan ja's sentí completament bé, la veu de la noya l'embolcallá per sempre més dintre d'un encís sensual. Com que l'amistat entre las dugas familias era cada dia més estreta, brollá en l'Emidio un d'aquells melangiosos, tímits y solitaris amors d'adolescent.

Pel septembre, avans que l'Emidio entrés al Seminari, las dugas familias anaren plegadas á brenar al bosch, á las voras del riu. Feya un dia humit; els tres carros, tirats per bous, avansavan lentament, entre'ls canyars florits. Varen brenar demunt de l'herba, en un ample clar de bosch, tancat per las socas de las albas gegantinas. L'herbám tendre, clapejat assí y allá pels raigs de sol que's filtravan á través del altissim fullatje, era tot ple de flors moradencas, qu'exhalavan un'aroma finissima; y las ayguas del riu, inmóvils, tenían una tranquilitat lacustre, una transparencia purissima, podentse veure plácidament adormidas las plantas aquáticas.

Després de brenar, uns s'escamparen cap al riu, altres se quedaren endormiscats demunt de l'herba. La Rosa y l'Emidio, agafantse de brasset, van enfilar un viarany que serpejava entre'ls prats verdosos. Ella s'apoyava en el bras d'ell ab tot son pes; arrencava las fullas dels arbrissons que trobava pel camí, mossegava'ls tronchs amargants de las matas y tirava'l cap enderrera pera veure cóm volavan las falzias y cóm s'allunyavan xisclejant. Ab el gesto, sa pinta de tortuga li lliscá dels cabells y aquestos se li esbadiaren

demunt de las espatllas ab fastuós esclat...

L'Emidio s'ajupí pera cullir la pinta, al temps qu'ella també ho feya, y al alsarse,'ls dos caps se toparen, y la Rosa, ab las mans al front, cridava entre riallas:

—Ay! ay!—

El jovenet se la mirava tremolant de cap á peus, sentint que la sanch li fugia del rostre, temerós de trahirse. Ella ab las unglas desenrotllá d'una soca un llarch espirall d'eura, y ab ell s'entortolligá rápidament els cabells, subjectant els que's rebelavan al clatell ab las púas de la pinta. Las fullas verdosas y vermellencas clapejavan la negror espléndida de sa cabellera.

—¿T'agrado aixís? — li preguntá ella.

Mes l'Emidio ni va obrir boca. No va saber qué respondre.

—¿Y donchs, que potser ets mut?—

Ell estava á punt de caure de genolls. Y al veure que la Rosa li donava á compendre ab sa mitja rialla que no estava contenta d'ell, sentí ganas de plorar, angoixós de no poder trobar ni tan sols una paraula.

Seguiren caminant. Un arbre caygut els hi barrá'l pas. L'Emidio alsá la soca ab las dugas mans, y la Rosa va passar per dessota las brancas floridas, que per un moment la córonaren. Més enllá van trobar un pou vorejat de dos abeuradors de pedra rectangulars. Els arbres, molt espessos, formavan al entorn y demunt del pou un claustre de verdor: l'ombra hi era profonda, quasi humida. La volta vegetal s'enmirallava perfectament á dins de l'aygua qu'arribava fins á la meytat de la boca de rajolas. La Rosa digué tot estirant els brassos:

—Qué bé que s'hi está aquí!—

Després reculli aygua en el buyt de sas mans plegadas, y va xarruparla ab una actitut plena de grácia. Els regalíms se li escorrían per entre'ls dits, perlejantli las faldillas. Quan n'hagué begut prou, va recullirne més y la va oferir á son company tota alegroya.

—Apa, beu.

—No tinch set — barbotejá l'Emidio, tot ensopit.

Ella li va tirar l'aygua per la cara, fentli una llengota despreciativa; després va ajeures dins d'un dels abeuradors aixuts, com dintre d'un bressol, ab las camas que li penjavan, fentlas ballar enlayre. De cop se torná á alsar, clavá una mirada extranya á l'Emidio, y li digué:

—Aném! Aném! —

Se'n tornaren sense dirse res. Els merlots xisclavan demunt de sos caps; garbas horizontals de raigs de sol atravessavan son camí, y las flayras del bosch creixían á son voltant.

Alguns dias després, l'Emidio marxava. Al cap d'uns quants mesos, el germá del Emidio's casava ab la Rosa.

Durant els primers anys de seminari, el futur capellá hi havía pensat forsa ab sa nova cunyada. Y quan els mestres explicavan á l'aula l'*Epitome historiæ sacræ*, ell no's podia treure del cap la imatje de la Rosa. Y á las horas d'estudiar, mentres sos companys, amagats darrera dels faristols, entreteixían conversas eróticas, ell, ab el cap entre las mans, abandonava sa imaginació als pensaments impurs. Y á la iglesia, mentres sonavan las lletanias á la Verge, aixís que sentia la invocació á la *Rosa mystica*, s'allunyava esporuguit. Y havent aprés la corrupció de sos condeixebles, la escena del bosch se li presentava radiant de llum nova.

Y la sospita de no haverho endevinat, el greu de no haver sabut cullir el fruyt que li oferían, el torturavan extranyament. ¿Era, donchs, veritat? ¿L'havia estimat la Rosa? ¿Havía passat sense saberho arrán d'una gran joya? Aytal idea, afinantse de día en día, se tornava cada cop més insistent, més neguitosa y més dominadora. El sufriment cada día esdevenía més fondo, fins que, en l'aclaparadora monotonia sacerdotal, el pensament fixo's convertí per ell en una mena de malura constant, y al veure qu'era impossible curarsen, se sentí embolcallat per un descoratjement inmens y per una melangia infinita... No ho havía sapigut compendre!

—

Dins de la sala'l llum tremolava lentament. A través de las persianas closas entravan alenadas d'ayre més fortas, inflant els blanchs cortinatjes. La Rosa, ensonyantse poch á poch, tancava las parpellas de tant en tant, y al acotárseli'l cap demunt del pit, las obría rapidament.

—¿Qu'estás cansada? — li preguntá l'Emidio ab molta dolcesa.

—No, — respongué ella, reprenent esperit y redressantse cap á la vida.

Mes, dintre del gran silenci, l'ensopiment somniós s'apoderá un'altra volta de sos sentits. Tenía'l cap apoyat á la paret, demunt del cercle negrós de sos cabells esbullats, y per sa boca mitj badada sortia sa respiració lenta y regular. Que n'era d'hermosa aixis! Res en ella era més voluptuós que'l ritme de son pit y la visible forma de sos genolls dessota de la faldilla primissima.

—¿Si la besés? — pensá l'Emidio, experimentant una sobtada sugestió carnal, tot mirantse á la ensonyada.

Encara's sentian las canturias humanas cóm s'esbadiavan per l'ayre d'aquella nit de juny ab una certa solemnitat de cadencias litúrgicas, brollant al lluny las respostas ab diversitat de tons, sense companyia d'instruments. La lluna plena devia ésser ben alta ja, perque la feble claror interior no podia pas lluytar ab las resplandors argentadas qu'entravan pels intersticis de las persianas.

L'Emidio tombá'l cap envers el llit mortuori. Sa mirada, resseguint la linia rigida y negra del cadavre,'s deturá involuntariament demunt de la má, demunt d'una má inflada y esgroguehida, un xiquet closa y solcada al dors de teixits livits; y va retirarla rápidament. Poch á poch, en la inconsciencia de la son, el cap de la Rosa, quasi dibuixant un semicercle en la paret, s'acostá demunt la espatlla del torbat capellá. La reclinació de la bella testa femenina fou d'una dolcesa infinida, y com que'l moviment alterá'l son per un instant, brollá un reflex irisat entre sas parpellas apenas desclosas, que s'esvahi en las blancors del rostre com una fulla de violeta dintre d'un vas de llet. L'Emidio restá inmóvil, sentint el pes demunt de sa espatlla, aguantántse la respiració per por de despertarla y oprimit per l'angoixa del glatir furiós de son coll, de sos polsos y de son front, que semblava omplir ab sa remor tota la sala. Mes, com que la Rosa seguia dormint, va sentirse lentament invadit d'un defalliment y d'una deixadesa invencible, tot mirantse aquell col blanquissim que'ls tres collarets de Venus signavan de voluptat, aspirant las alenadas tebias d'aquella boca y'l perfúm d'aquells cabells.

De sobte, sense pensar res, sense por de res, llentsantse ben sencer dins de la tentació, va besar la boca d'aquella dona. Ab el contacte, ella's despertá sobressaltada, obri els ulls ab gran sorpresa, y, tot mirantse á son cunyat, se torná pálida, molt pálida. Després, ab lentitut, se relligá'ls cabells al clatell, y redressant son bust, s'estigué vetllant ben desperta, esguardant á son entorn las ombras capritxosas, sense dir res, quasi inmóvil.

Tampoch deya res l'Emidio. Tots dos s'estavan demunt de la caixa nuvial, com al principi, asseguts de costat, tocantse de colzes, dins d'una incertesa penosa, evitant ab una mena d'artifici mental que sas conciencias judiquessin el fet y'l condempnessin. Tots dos s'interessaren espontaniament per las cosas exteriors, posant en aquesta operació del esperit una intensitat ficticia, donanthi no més que l'actitut de la persona. Y á poch á poch, una especie d'ubriaquesa'ls conquistava.

Els cants continuavan ressonant per la nit quietosa, suavisantse festosament de resposta en resposta. Las veus mascles semblavan teixir ab las femenïnas una armonia amorosa. De tant en tant una veu agudissima destacava demunt de las altras, llensant la nota capdal, al entorn de la que sonavan las demés, com las ayguas de las riberas s'esmunyen cap al centre d'una corrent fluvial. Y després d'una pausa's sentia, al comens de cada estrofa, la vibració metálica d'una guitarra; y entre mitj d'una y altra represa, arribavan ben clars els sorolls mesurats de la batuda del blat, demunt de las llambordas de las eras. Y tots dos escoltavan.

Potser per un cambi de vent no's sentian las mateixas flayras d'avans. Aquell perfúm de llimoner, tan poderós com dols y finament atiador, venia potser dels serrats d'Orlando. Potser dels jardins de Scalia brollava aquell olor de rosas y aquells bálsams ensucrats que donavan al vent el gust d'una essencia aromosa. Muntavan potser dels estanys de la Farnia las flayras humidas dels lliris florentins, que, un cop aspiradas, refrescan la gola com un glop d'aygua gelada.

Tots dos restavan demunt de la caixa nuvial, silenciosos, inmóvils, com sota'l jou de la voluptat que traspuava aquella nit de lluna plena. Aprop d'ells la flameta de la llantia tremolava ab rapidesa, encorvantse fins á llepar el petitissim cercle d'oli, sobre del que

surava encara, nodrintse y guspirejant. Al espetech de las guspiras tots dos tombaren el cap; y varen restar aixís, ansiosos, ab els ulls fixos y dilatats, tot mirantse la flameta qu'acabava de beures las darreras gotas d'oli.

De sobte, s'apagá. Alashoras, tot d'un cop, ab una concordia perfecta d'avidesas, al mateix temps, s'abrassaren fortament l'una ab l'altre, s'enllassaren, buscantse follament las dugas bocas, y perdudament, cegament, se petonejaren silenciosos, sofocantse de caricias.

Traducció de

S. Vilaregut.

TEATRES

En plena canicula, han comensat ja'ls mesos de proba pels teatres de Barcelona. Bona part del públich aficionat estiuheja y un'altra, que no ho es tant, fuig dels locals més ó menys tancats, en que las calors xafogosas d'aquestos dias fan la estada molt desagradable. No es d'extranyar, donchs, que las companyias quins elements artistichs valiosos fan que'l presupost de gastos sia un xich crescut, deixin abandonadas nostras escenas per un parell de mesos que passan á monopolisar, fent la viu-viu, els *novilleros* del art, modestos y poch exigents tant en aplausos com en quartets.

Per 'xó'ls pochs aficionats de debó que quedan á Barcelona, acudeixen al Eldorado, ahont la companyia Guerrero-Mendoza está donant las últimas representacions de sa curta temporada. La novetat de la setmana ha sigut l'estreno en castellá del drama de costums populars *La filla del mar*, original de nostre bon amich don Angel Guimerá.

Quan s'estrená l'hivern passat á Romea en catalá, nostre director ja va dir de l'obra tot lo que hi havia que dir. No tenint, donchs, per qué ocupárnosen avuy, ens limitarém á fer algunas consideracions respecte á la execució y presentació escénica de dita obra per part de la companyia dels senyors Mendoza.

Ab tota imparcialitat dirém que ni una ni altra'ns van satisfer. Y no podia ser d'altra manera; perque obras com *La filla del mar*, quina acció's desenrotlla en un lloch determinat, quinas passions, usos y costums son no ja caracteristichs d'una regió, sinó privatius d'un estament d'aquesta, ofereixen á qui las vulga interpretar sense conéixel á fons, dificultats casi bé insuperables. Tant més insuperables quan, com succeheix ab *La filla del mar*, el drama es un reflex perfecte d'una vida especialissima.

Ab tals circunstancias, qualsevol companyia que no sia de la terra tindrá que donar una interpretació convencionalissima, més ó menys brillant y efectista segons el talent dels actors, peró falsa y d'una impresió deplorable per un públich que sab á que atenirse. De manera que pot donarse'l cas, y de fet s'ha dat, qu'aquesta mateixa interpretació produheixi á qualsevol altre públich que no sia'l catalá, la ilusió de la realitat mateixa; realitat que no será la *verdadera*, mes que li semblará tal si ab talent y art saben presentarli.

Mes per' un públich catalá la cosa varia d'aspecte. Coneixedor natural d'aquell ambent social que tan bé reproduheix en Guimerá y qu'en *La filla del mar* es element interessantissim, per no dir preponderant, no tarda gayre en compendre que tot alló que li presentan es artificiós y fals; que ni aquells mariners son mariners de la costa, ni's mouheu, parlan y senten reflectint una vida *verdadera*. D'axó'n resulta que'l públich no arriba á posarse en situació pera seguir junt ab els actors el desenrotllo d'una acció dramática que, essent molt interessant, no pot sentirla sense fer un gros esfors de reflexió; y las emocions fillas de la reflexió sempre resultan tardanas y fredas.

Veusaqui perque *La hija del mar* no va tenir l'éxit qu'era d'esperar. Més que censurar als actors y actrius de la companyia Guerrero, preteném donar una explicació del per qué no van agradar interpretant la esmentada obra. De culpa, propiament, no n'hi tenen cap, puig que culpa no es, desconeixe á fons cosas per ells exóticas. Com actors, en general, no perden res de sos mérits reconeguts; ara, si s'ha de judicar el seu trevall (no tenim més remey que ferho) personificant els tipos de l'obra d'en Guimerá, precis es confessar que no van estar prou afortunats.

Axó no vol dir qu'en situacions determinadas, las més dramáticas, no tinguessin, al-

guns d'ells, moments d'inspiració. La senyora Guerrero, especialment, va dir ab tota l'ánima y forsa sentiment las escenas finals dels actes segón y tercer. En cambi, la senyora Martínez va dir el seu paper freda, metódica y automáticament. Semblava una estatua ab mohiment, quinas articulacions, sobre tot las de colzes y genolls, s'haguessin rovellat. Aquest es l'efecte que produhian aquell caminar solemne y acompasat y aquell accionat rigit, uniforme y cadenciós.

Mes ahont s'han equivocat de mitj á mitj (y tenen culpa perque fácilment podían enterarse) es en la qüestió dels trajos. Fem excepció tot seguit del que treu la senyora Guerrero en el primer acte, qu'es exactament lo que deu ser: fosch, descolorit, mitj esqueixat, ab tacas y mullat, produheix ilusió perfecta. La entrada que fa saltant de la barca ab la fitora á la ma, els ulls encesos, vestint trossos de roba que ab tot y ser pobres y destrossats se'ls enjipona ab un desordre y gust extrany, ben propi del ser misteriós quina sanch ardenta's traslluheix fins en tan petits detalls, es emocionant de debó y demostra plenament que la senyora Guerrero ha comprés el tipo en tot alló que té d'universal, de misteriós y de fantástich.

Els demés anavan molt ben vestits per representar la *Marina*, *Las Campanas de Carrión* ó qualsevol sarsuela per l'estil; mes pera fer de mariners de la costa que trevallan, vestian massa bonich, massa net y massa llampant. Fixemnos en una actríu, la que sobressortia: la senyora Ruiz. El seu paper es de pobra peixetera que trevalla una xarxa; donchs bé: la senyora Ruiz, qu'es molt mona y te la pell fina y blanca, en lloch de pintarse pera semblar morena y torrada del sol y ayres marins, encara s'emblanquina de manera que treu cara de porcellana; ademés, porta ab *molt garbo* un vestit de percal clar, imaculat, ab un pet de coll y punys y d'enagos enmidonats, que ni que fos planxadora, sense cap taca, sense cap arruga, ab un cuydado y bon gust en els plechs y caygudas de la roba, y un luxo de detalls y una coqueteria que... en fi, sembla que surti de la capsa. Y per l'estil els demés.

EMILI TINTORER.

NOVAS

DEL ROSSELLÓ.

Perpinyá. — Dels pintors de Perpinyá que tot sovin y exposen llurs obres les més artistiques, es el senyor Sanahuja, un fill de Lleyda; dit senyor té molt bones simpaties á Rosselló, y avuy es un raig del sol de Provensa, que nos mostra. Lo seu quadro, esposat al parador de la viuda Parès, es ensemps un gran *Paysatje* y'l retrato dels *Dos infants de la duquesa d'Uzés.*

Aqueix gran quadro representa una clariana, dins del bosch, amb vistes sobre el riu Rhône y sobre d'un estanyol; y sota d'un roure, de vert y estés fullám, descansen lo fill y la filla de la duquesa d'Uzès. Es aqui un gros y delicat treball, y'n Sanahuja se'n ha ben tret. Aqueix quadro es admirat de tota la gent que passa.

Una vegada més doném la nostra millona enhorabona al nostre amich y artista en Sanahuja.

J. D.

—

Sembla que per fi han sigut posats en llibertat per l'autoritat militar, els joves catalanistas que foren detinguts dias passats á Vilafranca.

Els felicitém coralment.

—

L'Agrupació excursionista catalana «Los Montanyenchs» ha nombrat pera representant seu en el «Congrés International de l'Alpinisme», que's reunirá per primera vegada á Paris els dias 11, 12 y 13 del present mes, al incansable excursionista'l distingit metje catalá doctor B. Roura y Barrios, que's troba ja per aquest objecte á la capital de la vehina república.

—

Ab el titul *Lo Camp de Tarragona*, ha comensat á publicarse en la ciutat d'aquest nom un nou periódich catalanista.

En son article de presentació diu que'l seu programa politich está definit en las bases que la Unió Catalanista ha establert en las diferentas Assambleas, fa protestas del seu amor á Catalunya y á las sevas gloriosas tradicions, sense per això pretendre defensar una restauració mitjeval, avans al contrari, diu que s'inspirará en un criteri amplament lliberal y progressíu, trevallant per la complerta regeneració moral del poble catala.

Desitjém qu'aqueixos bons propósits se cumpleixin y torném al nou setmanari'l carinyós saludo que dirigeix especialment á la prempsa catalanista, desitjantli molts anys de vida.

—

Copiém de *La Renaixensa:*

«Se'ns han enviat las següents ratllas:

»Sería convenient que l'Inspéctor senyor Golfín, que'l Govern ha fet venir pera investigar las cosas del Ajuntament, s'ocupés ab preferencia d'averiguar cóm s'ha produhit lo crédit de 500.000 pessetas que'l senyor García Faria preté cobrar per trevalls realisats durant l'época qu'era empleat del Municipi, y'l senyor Golfín deuria procurar exigir la responsabilitat que podría correspondre, no solzament en la tramitació del expedient á Barcelona, sinó també en los medis de que s'ha valgut lo senyor García Faria á Madrid per' obtenir la R. O. en que's disposa'l pago de tan crescuda cantitat.»

Ens sembla que sí que sería molt convenient que s'aclarís tot aixó.

—

Hem rebut un *Himne á la Verge de la Salut*, original de don Joan Costa Deu.

—

Son moltas las queixas que'ns fan suscriptors de fora y corresponsals, per no rebre ó rebre ab retrás els exemplars de JOVENTUT, que puntualment els hi enviém cada setmana.

Sería convenient que per qui corresponguí's prenguessin las midas necesarias pera evitar abusos, que no per ser tradicionals, deixan de perjudicar al públich, als periódichs y al bon nom de l'Administració de Correus.

—

Advertím als venedors de JOVENTUT que desd'avuy, per'obtenir els exemplars que necessitin, haurán de dirigirse á aquesta Administració.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CÓNDICIONS DE SUSCRIPCIO

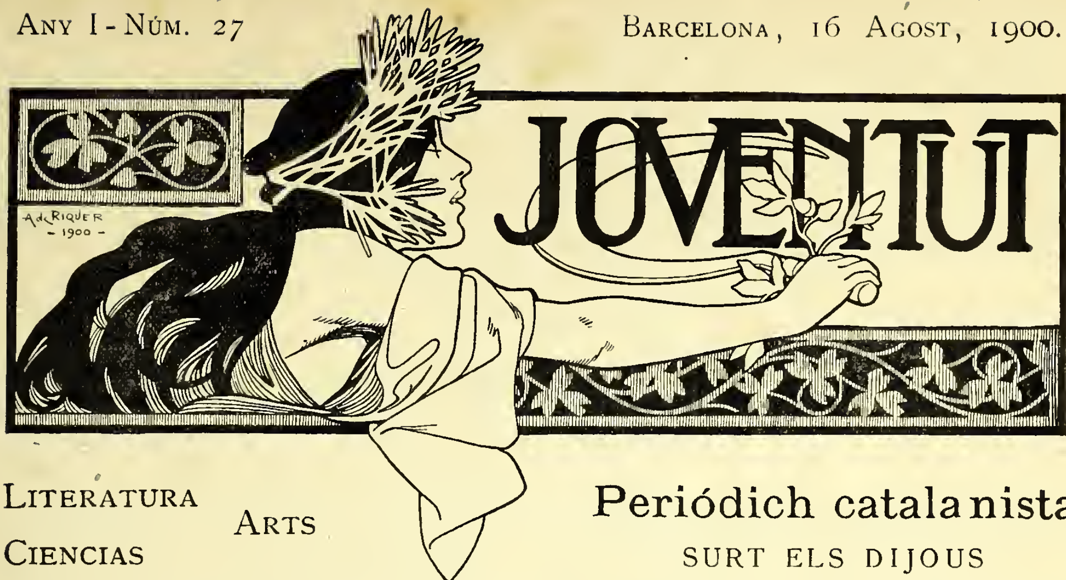
Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

ANY I - NÚM. 27 BARCELONA, 16 AGOST, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

LAS TRES GRANDESAS

En aquesta societat moderna, fí de sigle, hi han tres grandesas; justas ó injustas, la gent las respecta, y las respecta en un ordre invers al en que vaig á enumerarlas:

La grandesa de la forsa, de la conquista del domini.

La grandesa del talent, la del geni.

La grandesa del capital, de la fortuna.

—

L'amor á la gloria militar, impulsat per la manía de grandesas, de possehir territoris, fer ó desfer nacions, d'adquirir reyalmes. L'amor á la Ciencia y al Art, á la Justicia; la desmesurada ambició de diners, creyent qu'ells únicament poden portar la felicitat y en rahó directe de la cantitat que se'n acumulan; aquestas tres tendencias han atormentat als homes super-actius de tots els temps. Desde'ls origens de la Historia, els trobém per tot'arréu adelarats pera seguirlas; sols que unas épocas y en unas nacions predominan y son honradas, las unas ó las altras.

—

Al final de la Edad Mitja la imaginació dels poetas va desferse en llegendas maravellosas, com la del Prebere Johan de las Indias. Havia fracassat la Alquimia ab la pedra filosofal. L'or no's feya ab l'*Ars Magna;* y'ls esperits forts, els ambiciosos, van creure millor trobarlo fet en las entranyas de la terra y en payssos maravellosos que deyan las faulas qu'existian allá lluny, á l'altra part dels mars.

Y las ficcions varen ser profecias.

Els navegants ardits, descubriren costas d'Africa, islas del Asia, el Gran Continent de las Américas, y d'allí'n va sortir or en pasta y productes qu'en donavan molt més que las minas.

Tal tendencia torna á rebrotar en aquest sigle y han sortit en son principi els Ali Bey (Badia), y modernament els Stanley, Brazza, Gordon, Cecil Rhodes, etc., etc.

Altres, encoratjats pels exemples d'Alexandre el Gran, de Darius y de César, y mirant lo poder de Carles Magne, y després el del Gran Carles V. sobre'ls dos hemisferis, han emprés conquistas en els temps moderns, més ó menys grans, més ó menys

aventuradas, ab tendencias ó pretextos més ó menys civilisadors ó justos.

Els que's queixan de la falta de poesia de la nostra época, desconeixentla per complert, predican qu'aquestos tipos llegendaris ja han fet son temps, que han desaparescut pera no tornar may més. Son victimas d'alló que diu Jorge Manrique de que

..... á nuestro parecer
cualquier tiempo pasado
fué mejor.

Cap sigle ha dat tants aventurers, tants homes de cor y de voluntat, tants paladins d'utopias, ó de ideas novas realisables (1) com el nostre. Sense contarhi Napoleon, aqui tenim Riego, Espirioslakis, Garibaldi, Victor Manuel, Kossuth, El Mahadi, Arabi-Pachá, Andreas Other, Atkinson, Bou Amema, Tippoo-Sakeb-Behadar, Rousset Boulbon, etc., etc.

Lo que hi ha es que ara'ls conquistadors ó insurrectes, están més en armonia ab l'época. En general, son intelectuals y s'apoyan en un fí humá, y la seva inteligencia cultivada, y la seva voluntat y'l seu cor educats, els hi donan una multiplicitat d'elements que á voltas els hi treuhen energias en la acció. De modo que la facultat predominant, no arriba fins á dominar á las altras. Aixis els hi sobra amplitut de concepció en els seus fins y escrupuls de conciencia en els seus medis. Per un héroe antich, la honradés no existia. Ni Xerxes, ni Cirus, ni Cambises, ni Alexandre, ni César, ni Khengiskan, ni Carles V, ni fins Napoleon primer se paraban ab barras pera conseguir els seus fins. Eran més conquistadors perque la seva megalomanía els hi esborrava en la lluyta las ideas de dret, de dever, de justicia, etc., etc.

Un dels carácters distintius del home actual es una perdua de forsas en totas direccions. Solicitat per un sens fí de contingencias, que mereixerian passar desapercebudas, se li debilita y fins disol la tendencia ó'l fí que's proposa ó deuria proposarse en la seva vida. Aixis en resultan malaltias de la voluntat per massa motíus de la inteligencia. La continuitat del esfors els molesta; s'agota ab espurnas y ab esquitxos improductius lo que deuria ser foch y raig continuo.

Afortunadament, els ambiciosos d'avuy no tenen aquesta unitat y persistencia de la voluntat brutal y l'estret mirar que tenian els d'altres sigles. Aixó els hi daba el triomf en la lluyta.

Tal tensió de la voluntat sols avuy la tenen alguns sabis, y uns pochs artistas, per convergencia de motius, y alguns homes del diner, que son un atavisme transformat del guerrer d'altras épocas. Parlém del conquistador qu'era ensemps guerrer y lladre.

—

Aném ara als homes de Geni.

En Balzac va tenir la mateixa tensió de voluntat que Napoleon primer á Fransa. Sota d'un retrato d'aquéll hi va escriure: *Jo realisaré ab la ploma lo qu'ell ab la espasa.*

Wagner ab tot y la seva universalitat de coneixements tingué també una forsa de voluntat que ratllava en manía, pera realisar la idea gran del seu teatre. Victor Hugo á qui Renan compara ab una forsa de la Naturalesa, y Flaubert interromput per la epilepsia, l'un produhint d'una manera enorme, y l'altre poch, peró en forma esculptural y concentrada, son també exemple d'una voluntat ferma no interrompuda, al servey d'una inteligencia creadora, á la qual tot ho subordinan.

En quant á sabis, els exemples abundan avuy molt més qu'en els antichs temps de la Historia. Litré ab el seu gran *Diccionari*, y ab els *Comentaris d'Hipócrates*, Claudi Bernard creant la Fisiologia, Pasteur inventant el món dels petits organismes; Darwin, donant la base de la Evolució continua, la més General de las lleys de la Naturalesa; Spencer, Heckel, Tindall, Lyell, y'ls filosophs com Schopenahuer, August Compte, Max Stirner gastant la seva vida en un sol llibre, Nietszche concentrantse per profetisar la nova idea de l'Aristarquia fins á perdrehi la rahó, tots son exemples d'una forsa de voluntat portada al heroisme.

No sé qui ha dit equivocadament que'l Geni era paciencia. Paciencia no, qu'es la virtut petita dels que sols obeheixen. Persistencia si, continuitat d'energia qu'es la qua-

(1) L'utopía es sols quan el capitost pert. Si guanya, es una idea nova realisable, cóm que l'ha realisada! Es com en els negocis: el que no té sort es un ximple; el que'n té y fa diners es un home serio. Aixó pels *profanus vulgus.*

litat sublim de tot el que crea. Concentració de las energías de moltas generacions ó de una rassa, energías que de latents passan á activas, veus aquí lo qu'es el Geni, avans com ara.

—

Y aném als acaparadors del diner, els homes de negoci, lladres y brétols, molt comúnment, pera no dir que sempre. Aquests sí que s'atrofian las altras qualitats per desenrotllar tan sols la seva cobdicia, y'l cálcul més que tot, y més ara que ans. Quánta fortuna creada á Europa y á América y á costa de quants sacrificis, inclús el de la propia conciencia! Precisament fa pochs anys, la confessió del primer Baró deRotschild, publicada per un escriptor amich d'aquest gran milionari, va venir á confirmar la nostra teoría.

Nathan de Rotschild deya, que pera fer fortuna, precisament lo que's necessitava era tení no més que una sola facultat, el cálcul, y aquesta ab tensió máxima y dirigida á un sol fi: el fer diners. L'Home de negocis deu anular en si mateix tota facultat que no tendeixi á fer ganancia. Y la estadística li dona la rahó: tots els qu'han fet grans fortunas, no s'han distingit pas pel talent, sinó per tenir l'atenció sempre fixa en els valors, y una voluntat de ferro. Tot home de gran inteligencia, lo qu'ha de fer per adquirir fortuna es, segons en Rotschild, anular totas las facultats *superfluas*, y desenrotllar la adquissivitat, á costa de totas las demés tendencias. D'inteligencia no n'hi deu quedar més que la necessaria pel cálcul y l'astucia.

Ara preguntém aquí: no es aixó una bogería, una enfermetat mental com las que's cuydan en els manicomis? Val la pena de sacrificarse aixís per adquirir valors, tan sols per el plaher estúpit de tenirlos? Creyém que no. Aixís com el que conquista tan sols per dominar els pobles ó adquirir terrenos, sense cap idea humanitaria ó civilisadora es un Tirá matable, aixís el que conquista riquesas, atrofiantse á si mateix, y desprès explotant y minvant vida á n'els altres, tan sols pel bestial plaher d'amontonarlos, es expropiable. (1) La grandesa més duradera, més gloriosa, més profitosa á tots, la única verament respectable, peró la més difícil y més bona es la del cor, la del talent, la dels Sants y la dels Genis.

Produhir obras mestras, guiar la Humanitat, parlar per ella, modificar els aconteixements conforme á rahó y justicia, organisar el món y arquitecturarlo, elevar els sentiments, difundint la vida y ferla digna relevantla al paroxisme, en l'Art, en l'Amor, en la Conciencia, veusaquí lo Suprém de la existencia Humana!

Tal tendencia, per sí sola, ja ompla de goig l'ánima forta capás de possehirla. Sempre es útil y superiorisadora pels altres homes, contemporanis ó veniders en épocas inmediatas ó llunyanas, y té fins el mérit inmens d'ésser heroica per lo perillosa.

Las majorias son inertes, rutinarias, xinescas, y miran ab prevenció y fins ab odi als que las volan treure de sas antigas rutas. Els caixons en que han cristalisat son per ellas inviolables. Las construccions qu'adoran y defensan, buydas perque ja se'ls ha evaporat l'ánima, las creuhen sagradas. ¡Ay del que hi atenti! Lo menos que poden fer si no'l menan á mort, ó per fam no'l sitian, es declararlo ximple. Y'l Geni al crear trenca barreras, perque no hi pot cabre en las estretas y antigas murallas. Es foch intern que vá cremar lo buyt y feble. Per' aixó li aplican la pena dels incendiaris. Als pretenciosos, impotents, el gran talent excita la enveija y odis terribles, com entre las donas lletjas la hermosura. Pels bestias presumits y per las grans vulgaritats pretenciosos, un'obra genial es una injuria; el talent de produhir nou y potent, els sembla un crim; de aquí, el que el camí de la Gloria estigui sembrat de malesas. Peró el que té el geni per la producció superior, també té'l tremp necessari per resistir la picadura de las espinas. La seva divisa es *¡Sempre Amunt, y Avant Sempre!*

Et renovavit faciem Terræ.

POMPEYUS GENER.

---

(1) Aquestas ideas no son originals nostras. Sant Agustí trobá set motíus llegítims per' matar á tot Tirá que oprimeixi'ls pobles, y Sant Geroni y d'altres diuhen qu'es un crim el acaparar riquesas per un mateix, y consideran als richs com administradors dels bens que produeix la terra.

L'US DE LAS LLENGUAS REGIONALS

EN L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTICIA.

En l'Estat espanyol hi ha designada com á llengua oficial la castellana, essent consideradas com á extra-oficials las llenguas que's parlan en diferentas regions (Catalunya, Valencia, Mallorca, Galícia, Provincias Bascas y Navarra) que forman part integrant de dit Estat. A'n aquestas llenguas, avuy regionals, cap valor se'ls hi dona en el món oficial; al contrari: están postergadas, y en certas épocas han sigut combatudas, ó millor, *perseguidas*.

D'un quant temps á n'aquesta part, s'ha produhit entre'ls naturals de ditas regions una forta reacció tendint á lograr que's dongui cert carácter d'oficialitat á sas llenguas respectivas. A això tendeix la proposició presentada al Col-legi d'advocats d'aquesta ciutat. Que tal es son objecte ho demostrá son autor don Jaume Carner quan, al exposar las rahons en que's fundava per apoyarla, no tan sols parlá de las de conveniencia, sinó que invocá'*l dret dels naturals de las avans ditas regions á parlar sa llengua nadiva*, no tan sols en quant no sápigan la llengua oficial, sinó encara que la sápigan. Y ho demostraren també'ls forts aplaudiments ab que foren rebuts el discurs de dit senyor y'ls dels altres companys que la defensaren ab iguals arguments, y'l entussiasme ab que fou votada y aprobada per inmensa majoria, quasi per unanimitat, la proposició.

Ara bé: no tot ha d'ésser entussiasme; aixís es que crech arribada l'hora de fer l'examen de dita proposició, senyalant sos defectes. Com vaig dir en el número 25 de JOVENTUT, al explicar lo ocorregut en la sessió del 26 de juliol, la proposició resulta incomplerta y poch radical, dats l'esperit que la informa, el fonament en que's basa, y'l objecte que's proposa.

En pocas paraulas probaré dedemostrarho.

Diu la proposició en son paragraf (A) que's trevalli pera lograr *la reforma de la ley de Enjuiciamiento Criminal en el sentido de* RECONOCER Y DECLARAR *el derecho que* POR NATURALEZA *tienen de usar de sus respectivos idiomas los procesados, peritos, abogados y jurados en los juicios orales y por jurados*... etcetra, etc. En ella's regoneix y's declara'l dret dels naturals de las regions, que'l tenen per naturalesa, á usar de sa parla en els judicis orals y per jurats. ¿Per qué, essent un dret que tenen per naturalesa, no se'ls hi ha de regoneixe y declarar en quant se refereixi als judicis civils y en el período d'instrucció dels mateixos judicis criminals? ¿Es tal volta que cambia la naturalesa del individuu de las regions segons el judicí sia civil ó criminal, ó's tracti del periodo d'instrucció ó del judici oral ó per jurats, fins al extrém de perdre un dret que té per naturalesa? ¿En qué's varen fundar pera fer aytal distinció? Jo crech, per lo que vaig poder entendre, que va ser qüestió d'oportunisme, donchs suposavan que'ls hi fora més fácilment concedit lo que demanavan, tal com ho demanavan, que fentho més extensiu.

Que la proposició es incomplerta, ilógica y poch radical, se pot demostrar apoyantse en els mateixos arguments que serviren pera defensarla.

Dos foren els arguments que s'aduhiren en defensa de la proposició: l'un en podrém dir de la *conveniencia;* l'altre, el del *Dret Natural*. Al exposar el primer, deyan que haventhi com hi ha una infinitat de catalans, baschs, valencians, etc., que no saben el castellá, se'ls hi pot irrogar un perjudici immens ab que tinguin de declarar en idioma que no posseheixen y contestar á preguntas que no entenen, y si constestan en sa llengua no'ls entenen els altres, els funcionaris; això en quant als processats y testimonis; y en quant als jurats, que no's poden fer cárrech del judici no entenent l'idioma en que's tramita; qu'ab més facilitat uns y altres s'aplicarán en la llengua que parlan habitualment, que no en la que parlin per accident, no sent tan fácil que's preocupin y s'equivoquin valentse de la primera, com usant la segona. Aquest es, en síntessis, l'argument de *la conveniencia*.

Realment, aquestas consideracions son certas, peró no son suficients pera ferne l'argument decissiu, el fonamental. Hem de fer notar que, apoyantse en ell, els advocats sols deurian informar en sa llengua en judicis per jurats, no en judicis orals, puig en aquestos els qui deurian entendre'l informe foran personas qu'entenen el castellá, y casi may la llengua regional. A més, admétrel com á prin-

cipal ó fonamental, es admetre que'l dia en que, sia pel motiu ó causa que's vulgui, tots els individuus que forman part del Estat espanyol sabessin el castellá, cosa possible, deixaría d'existir el motíu en que's fundaría'l dret á parlar l'idioma patri que tenen els fills de las regions en que hi ha llengua propia; y aixó es indiscutible, al meu entendre. Ademés, ab tal fonament l'admissió de ditas llenguas en els tribunals deuría ser ab el carácter interí ó tranzitori, ó sia fins que tots els individuus que forman part del Estat espanyol arribessin á saber l'idioma oficial.

Fins admetent aquest fonament, la proposició resulta incomplerta, puig las mateixas rahons de *conveniencia* exigeixen que'ls idiomas regionals s'usin en el periodo d'instrucció en els judicis criminosos, com també en els judicis civils. En efecte: el sumari es la base del judici criminal; en la instrucció que fa'l senyor jutje, ja directament, ja valentse del actuari,'s prenen declaracions als processats y als testimonis; cap disposició hi ha qu'obligui qu'aquestas se prenguin en la llengua de la regió, ans al contrari, deuhen ferse en castellá, y molt més sent els jutjes d'altras regions. ¿Cóm els entendrán els processats y testimonis que no sápigan l'idioma oficial? ¿Cóm els podrá entendre'l jutje ó actuari (en son cas) que no sápiga l'idioma regional? ¿No es la proba, en els judicis criminosos, especialment moral? ¿No es la principal proba la d'indicis? ¿No's podrán trobar diferencias entre lo dit en catalá en el judici oral ó per jurats, y lo fet en el periodo de instrucció, que, segons la proposició, deuría ferse en l'idioma oficial?

Passant als judicis civils, molts dels qu'han de compareixe en els jutjats, tant de la capital com dels districtes rurals, no saben expressarse, ni entendre las preguntas, en castellá. Aixó ho hem vist tots els qu'hem exercit l'abogacía poch ó molt. De manera, que'ls litigants poden dir cosas que no senten, ni creuhen, quan se'ls cridi á absoldre posicions; y lo mateix els hi passa als testimonis y périts, sent aixis que s'explicarían molt millor y ab més exactitut si poguessin contestar en sa llengua propia á preguntas fetas en la mateixa. Y dat aquest fonament, ¿per qué'ls advocats han de poder informar en la llengua regional? Crech qu'ab aquestas consideracions se compendrá lo incomplerta qu'es la proposició que'ns ocupa, molt més si's tracta de fonamentarla en la conveniencia. No vuy dir ab tot aixó qu'aquest argument sia despreciable, sinó que no's pot considerar com á principal; tan sols com á secundari per' enrobustír el fonamental.

L'altre argument en que s'apoyaren els defensors de la proposició, que's deduheix de la lletra d'ella, es el verament principal, el fonamental, com ja he indicat, tota vegada que fa remarcable*'l dret de tot individuu d'expressarse en sa llengua nadiva*, dret que, per mi, arriba á convertirse en dever en molts cassos. Ademés, va ajudat aquest dret d'un fet, qu'es la major facilitat que té tothóm d'exposar son pensament en paraulas directament en sa parla acostumada, sense necessitat de traduccions, ni dels equilibris mentals que té de fer per' explicarse en llengua extranya á sa naturalesa mal que sia imposada. (Y creguim, senyor Mayñard, qu'aquell argument contrari que va insinuar al dir *Vœ victis!*, no té res de juridich, filosófich, ni práctich). A pesar de ser l'argument qu'he explicat el que va servir de fonament á la proposició, els autors d'aquesta's van descuydar dels judicis civils y del periodo d'instrucció, y en veritat, no entench el per qué, puig si l'individuu té dret á expressarse en sa llengua en el judici oral ó per jurats, ¿cóm se li ha de negar aquest dret tractantse del mateix judici en son período preparatori, ó bé en el cas que comparegui en un judici civil? Tal volta va ser un oblit dels autors de la proposició, puig en lo paragraf (B), al tractar de las reformas conseqüencia de la del paragraf (A), se demana que formin part en la Sala de las audiencias territorials de ditas regions un magistrat natural de las mateixas; lo qual no's comprén si no volguessin per lo civil lo que demanan per lo criminal.

Tením, donchs, que l'esperit de la proposició es jurídich, bo y lloable, mes ella en sa redacció resulta en desacort ab son esperit.

En quant á las incompatibilitats per la naixensa ó residencia, es molt just que's demani la supressió. En primer lloch, es producte de la desconfiansa del Poder envers uns funcionaris, ja avans de ser nombrats; segón, perque no produheixen cap dels resultats que's proposá l'autor de la lley, ja qu'es més

fácil que'l funcionari's deixi influhir pel cacich per medis extranys, en un país ahont está de pas, que no en el que va naixer y resideix habitualment é hi té la familia, amichs y coneixensas; y tercer, perque fins perjudica al mateix funcionari, que deu viure poch temps en un pais ahont no hi té tantas facilitats com en el seu.

Jo crech que millor haguera sigut resumir els paragrafs (B) y (C) en un que demanés que tots els funcionaris de l'Administració de Justicia fossin, pera las esmentadas regions, naturals d'ellas, ó quan menys coneguessin son Idioma y son Dret.

De tots modos, felicito al autor y firmants de la proposició, esperant que prompte'n vindrá un'altra més complerta y radical.

TRINITAT MONEGAL.

FRESCA D'ESTÍU

No podent anar á estiuhejar en cap establiment d'ayguas més ó menys medicinals ahont la gent rica va més pel luxo d'exhibirse que pera curarse; ni podent tan sols arribarse fins á un poble de montanya, els pobres que pasém l'estiu á ciutat, després de la xardor del dia hem de buscar la mica de fresca que corre á la nit.

Ara fará un any que ab aquest propósit vaig sortir una nit de casa buscant un lloch hont hi fes un xich de fresca. Sense darmen compte, vaig trobarme en el passeig de Gracia. Alló semblava la fira del amor, ahont las mares hi duyan á sas fillas. Aquell seguit de gent, uns passejant amunt y avall, altres sentats en cadiras fent rotllo, privant el pas, va ferme fugir mitj marejat y anar Gran-Via avall, fins arribar als jardinets de la plassa de Tetuán.

En aquella plassa tot era quietut. Una parella, asseguda en un dels banchs, parlava baixet, tan baixet, qu'aquell xiu-xiu que's sentia semblava'l sospir del vent quan passa jugant ab las fullas dels arbres. A no ser per la llum dels fanals, ningú'ls hauria vist.

En un dels caminals vorejats d'eura y gegantinas magnolias que formavan els jardins, hi havia un jove d'uns vintinóu ó trenta anys, passejant neguitós, com si esperés á algú ab molt'ansia. Fumava. Quin fumar un cigarro darrera l'altre! Y ab quin afany mirava vers el comensament del caminal!

Al punt qu'en un rellotje vehí tocavan las deu, va venir pel caminal una dona acompanyada d'un noy. Era alta, esbelta, el cabell negre, els ulls no gayre grossos, peró molt vius, la boca petita y'ls llabis vermells.

S'ajuntá ab el jove qu'esperava, y que s'agafá del bras d'ella. Qué ditxosos devian ser! Quin benestar respirava'l món!... Enrahonavan á mitja veu, semblava que tinguessin por de despertar á aquella nit tan quieta. Y dant voltas per aquells jardins, si'n van fer de projectes!

Que n'es de bonich el món al costat d'una dona que'ns estimi!... Ell li demanava un petó; ella, negatli, apartava'l cap... pero'ls ulls d'abdós se van trobar mirantse fit á fit, y aquells llabis plens de foch tenian set, y van juntarse.

Y en aquell moment se van adonar que la lluna projectava l'ombra d'ells á terra; y ella, avergonyida,'s va desfer del bras d'ell y va mirar al noy que l'acompanyava. Ell se va quedar parat, y la lluna va amagarse darrera d'un núvol, tota contenta d'haver fet de Banyeta.

JOAN DE LA CREU PALMAROLA.

LA MORT DEL NÚMERO 25

Això m'ho contava'l meu amich Manel, metje d'un trasatlántich, en la cuberta del vaixell que'ns duya cap á Canarias, una nit d'estiu plena d'acres perfums salins, sota d'un cel entatxonat d'estrellas rutilants y vivíssimas.

—«Jo, alashoras,—me deya,—era alumne intern del collegi de medicina, y estava á punt d'acabar la carrera. Crech que feya l'ultim curs.

Una nit d'hivern que'm tocava de guardia, havía demanat á un dels amichs, pera poder anar no sé á quina gatzara, que me'n fes la primera meytat, y allá á las dotze, quan me treya'l *paletot* pera posarme cómodament aprop del braser, entrá la *hermana* dihentme que una malalta de tal sala'm demanava.

Francament, va extranyarme'l desitj d'aquella pobra dona á qui no creya coneixe, peró vaig anarhi desseguida.

A la llum macilenta de la quadra, volia endevinar las faccions de la malalta que's perdian en la penombra, peró sols pogui veure qu'era jove y estava molt demacrada. Una tosseta impertinent y seca que l'atacava de tant en tant, me feu coneixe sense vacilacions que'm trobava devant d'un cas de tissis pulmonar en el tercer grau.

Ella, quan me vegé, áb la seva má ossosa y entressuhada prengué la meva, y mirantme de fit á fit,

—¿Qué no'm coneixes, Manel?—va dirme ab veu apagada.

Acostantme més á la malalta, vaig fer una exclamació y'm vingué á la boca un d'aqueixos noms de guerra, sugestius y retombants, que s'usan en el món de la galanteria; y als ulls de la imaginació se'm presentá una dona espléndidament hermosa, fastuosa y elegant, alegra, esbojerrada, qu'en altre temps havia passat molt aprop meu, peró que casi no tenia res que veure ab el pobre farsell de pellaringas humanas que s'acabava en aquell llit com una onada quan arriba á la platja.

—Si, la mateixa,—'m digué ab un sospir. —Aquesta tarde t'he vist passar; y encara que no tinch cap dret á amohinarte, estich tan sola, que sabent per la *hermana* qu'avuy estavas de guardia, m'he atrevit á enviarte á buscar perque'm fessis un xich de companyia.—

Vaig assentarme á la espona del llit, y tenintme ella la má sempre agafada, passarem bona estona sense dirnos paraula.

Després, com seguint una conversa que ja sostenia ab el pensament, ó la fal-lera d'una idea persistent, me digué ab veu cansada y tan afónica que casi no s'entenia:

—Y no't pensis que n'estigui d'avuy, de sola. Fa tans anys que'n estich! Jo era jove, ben jove; tenia setze anys quan se'm mori la mare. Avuy ne tinch vint y set, y'm sembla que n'han passat cent. Al morir ella, una tia'm volgué recullir á casa seva. Vivia de llarch temps amistansada ab un senyor, y aquell exemple y la persistencia d'un amich d'ell, que també era molt entrant á la casa, fou lo que'm va fer baixar el primer grahó de la escala que de mica en mica m'ha portat á morir aqui.

Y desd'alashoras, sempre hi he estat sola! Tu m'has conegut alegra y ajogassada de l'una diversió á l'altra; de ball en ball, de tiberi en tiberi; ara als brassos d'un, després als d'un altre, cercant sempre una persona que'm estimés un xich; un xich no més, peró de debó: una persona á qui pogués explicar las mevas penas, las mevas ilusions; peró uns me responian comprantme una joya, altres brindantme ab un nou plaher ó excitantme á la follia de la materia; y may podia trobar á qui'm volgués entendre, á qui pogués, ab confiansa, posarli'l cap en la espatlla ab aquella intimitat que jo desitjava y qu'avuy encara no conech ni sé explicar cóm es, peró qu'adelerada he buscat sempre sense poder trobarla may.

Un sol instant me semblá que la tenia: un home, més jove y més franch que'ls altres, passá per aprop meu. Me semblá, desde la primera vegada que'ns vejerem, qu'aquell home'm mostrava més simpatia, que tenia pera mi una especie de llástima carinyosa, que'm duya un interés que jo may havia inspirat á ningú. Peró, desgraciadament, al devant d'ell me sentia més tonta y apocada; y ell, per la seva part, tampoch era expansiu. Sempre, aprop meu, deixava'l lloch pels altres; peró quan de lluny me mirava, si's pensava que no'l veya, clarament deixava endevinar l'interés que'm duya...—

La malalta, ab tan llarga conversa, s'havia cansat molt, y pantejava ab gran desfici.

Callarem una estona, y mentres jo pensava, cavilós, en la conversa tinguda, vingué la *hermana* á ferme notar que calia deixar descansar á aquell cos afadigat. Obehintla, vaig aixecarme pera deixar el lloch, y alashoras, estrenyentme més y més la má,

—¿Tornarás demá?—va dirme.—Acabaré de contarte la meva trista historia... t'ho diré tot.—

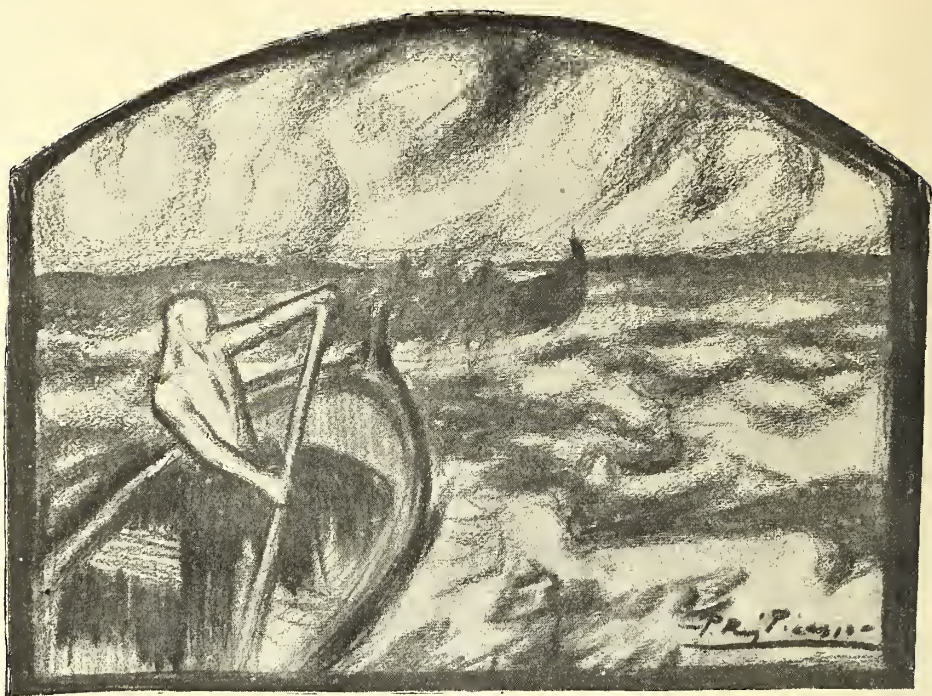
Després, en el llit del quarto dels practicants no podia dormir. Aquella revelació d'amor incipient, la edat meva y las circunstancias de quan ens coneguerem, me clavá una espina al cor; sobre tot pensant en el retrato que'm feu del home qu'havia estimat.

Quan el dia clarejava vaig quedar adormit, ab un son agitat y ple de visions.

Ben entrat el mati, la *hermana* vingué á despertarme dihent que la malalta del número 25 havia mort y calia extendre la papeleta.

Era ella.»—

JOAN MUNS Y CLAPÉ.

SER Ó NO SER

Ser ó no ser: aquesta es la qüestió.

SHAKESPEARE: *Hamlet.*

Ser ó no ser, amichs: la gran qüestió es aquesta;
ser ó no ser del tot: mostremnos francament.
Enrera aquell que fuig devant de la tempesta!
Enrera qui no té per tot un cor valent!

Enrera'l trovador qu'enfront la hiprocresía,
ab ánima d'infant, tremola esporuguit!
Enrera aquell que tem la clara llum del día!
Enrera aquell que tem las ombras de la nit!

Enrera aquell cobart que'l pensament amaga
é hipócrita, ab anhel, sols cerca'l benestar,
y ab cants de goig suprém tot lo mesquí amanyaga
y al raquistisme trist enlayra sens parar.

Enrera'l que poruch s'humilia á la presencia
dels ídols aixecats per la ignorancia arréu.
Enrera'l que afanyós el crit de la conciencia
ofega ab prechs sagrats resats á mitja veu.

Enrera'l vell ruhí qu'assedegat sospira
per convertir en or la sanch dels sers humils.
Enrera'l bard novell si de la jove lira
tan sols arrenca planys y no cansons virils.

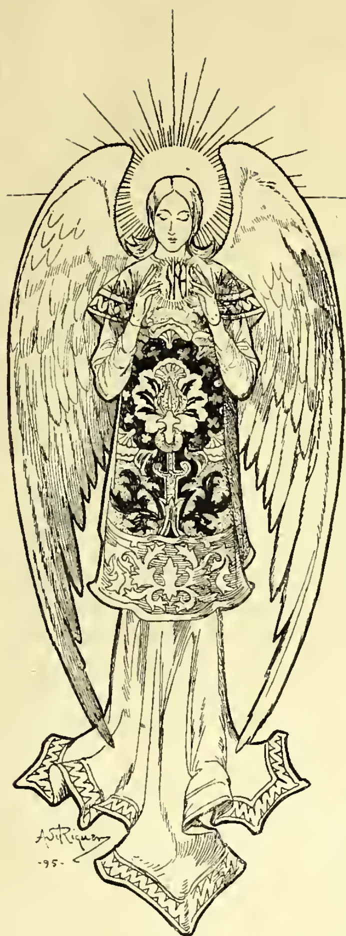
Avant, mos bons amichs! Las ombras del misteri
aclarirém potents ab la sagrada llum
ab la sagrada llum qu'en un y altre hemisferi
de la rutina víl destrihi'l negre fum.

Mostremnos tal com som, mostrém l'ánima nostra;
els vicis y virtuts mesquinas aborrím;
reflecti'l pensament, sense temor, el rostre;
llegesca en ell tothóm el nou món que sentím.

Ser ó no ser, amichs: la gran qüestió es aquesta;
ser ó no ser del tot: mostremnos francament.
Enrera aquell que fuig devant de la tempesta!
Enrera quí no té per tot un cor valent!

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

Dibuix de Ruiz Picasso.

QUAN LA VERGE PLORA

(Al eximi poeta mossén Miquel Costa y Llobera.)

Quan la Verge plora,
plora tot el món.

El cel blau s'entela,
s'enretira el sol
y la lluna minva,
com un glas que's fon.
Sa aucellada alegre
desa, mut, el bosch,
ploriqueja trista
la enclotada font,
y'ls jardins apagan
sas encesas flors.

Quan la Verge plora
¡quín dol!
No ploréu, María,
que'ns trenquéu el cor!

—

Quan la Verge plora,
tots els cors conmóu.

Enternida guayta
son Fillet hermós
qui en sa falda pura
tot nuet s'adorm...
Fins les mares pobres
tenen paneró,
y Ella ¡ni una faixa!
de bolquers ¡ni un tros!
Té un xich d'herba seca
babejada, y prou...

Quan la Verge plora
¡quín dol!
No ploréu, María,
que'ns trenquéu el cor!

—

Quan la Verge plora,
plora'l cel y tot.

Baixa una boyrina
fistonada d'or;
lleu com una fada,
ve y embolca al Noy.
Entremitj de glassas
sos ullets desclóu,
com estels que brillan
d'un estany al fons:
¡Petoneijals, Mare,
qu'es el primer colp!...

Quan la Verge plora
¡quín dol!
Si somríu María,
terra y cel ¡quín goig!

JOSEPH MAS Y CASANOVAS.

LOS AYACUCHOS

Els *ayacuchos* eran els fanátichs partidaris del Espartero (gran *ayacucho)*, quan allá pels anys 40 y 41 desempenyava la regencia durant la menor edat de la princesa Isabel.

¿Per qué la gran *pandilla* progressista formada pels flamants apóstols de la llibertat sense trabas, va ésser batejada pels famolenchs moderats y carlins reaccionaris, ab dit motiu, que, etimológica y substancialment, res indica, y históricament no té altre interés qu'haver donat nom á una batalla ocorreguda á l'altra banda dels mars? En Galdós confessa ingenuament que no'n sab del assumpo més que nosaltres. Misteri es aquest que, segurament may s'aclarirá. Tal volta sortint espontani de boca d'algún exaltat reaccionari's va fer prompte de domini públich, y'l poble castellá, sempre fantasiós, aprengué á pronunciarlo ab la fonda afectació y sobre entesa malicia á que's prestava la eufonia del terme y sa falta de sentit determinatíu. En fi, siga lo que vulga, lo cert es que per *ayacuchos* foren coneguts els que feren mans y mánegas de la governació d'Espanya durant aquell agitadissim periodo que tan gráficament descriu en Galdós en son ultim tomo dels Epissodis nacionals, que porta'l mateix titul.

En aquest tomo, l'element novelesch predomina sobre l'element politich, y sa forma es, en gran part, la epistolar. Si interessantissims y de gran sobrietat son els primers capituls del llibre, en que'ns descriu la vida senzilla qu'en el paláu dels reys portavan las ignocentas princesas, contrastant ab las lluytas dels politichs al defora, y las intrigas dels palatins á dintre, no menos sugestivas é interessants son aquellas epistolas ja politicas, ja senzillament novelescas, qu'omplenan tres quartas parts del llibre.

Politicas quasi exclussivament son las qu'escriuhen á don Fernando Calpena un senyor Centurión, flamant progressista ab cárrech al paláu, y un moderat sens empleo de la dinastía dels Socobios. Un y altre fan la ressenya dels sagnants successos politichs y militars, ab el criteri oposat y caracteristich de las respectivas opinions que sostenen; y, en aquestas cartas, com també en altras, ja firmadas per Fernando, ja per diferentas personalitats, referint fets tan importants com la revolució y bombeig de Barcelona, lo que més ens captiva es, en primer lloch, la ductilitat ab qu'en Galdós s'identifica ab cada un de sos variadissims personatjes traslluhintse al darrera de cada una de las firmas una personalitat sencera, de conviccions y temperament ben definits, que permeten al lector ferse cárrech en síntessis gráfica d'uns temps, d'unas costums y d'unas passions avuy ja poch coneguts.

Aixís arribém á formarnos un concepte clar d'aquella época d'exaltació general en que ningú pensa y tothóm se belluga sense saber ben bé lo que fa ni lo que vol. Las revolucions y las barricadas neixen espontaniament; tot s'improvisa: las armas y'ls capdills, las ideas salvadoras y las resistencias heroicas, quartels y hospitals, diners y sanch.

Y'l desconcert es general. Els que manan, els progressistas lliberals, els *ayacuchos*, se converteixen en tirans y sanguinaris, fusellant sense pietat á qui'ls resisteix; y'ls altres, els moderats, els reaccionaris, trevallan sense descans pera crear conflictes y enderrocar lo existent; la calumnia y la mala fe son virtuts si's tracta de denigrar al contrari; s'exageran els fets més insignificants fins á convertirlos en crims si son dels adversaris, y's treu importancia als qu'ho son de veritat, reduhintlos á senzillas imprudencias, si'ls autors son correligionaris. D'aquesta manera l'Espartero fusella sense pietat al general León, home noble y honrat á tot serho, y mentres els *ayacuchos* se justifican dihent qu'era un traidor á la patria y á la llibertat, els altres el proclaman mártir y á n'els gobernants assessinos.

La mateixa confusió y lleugeresa's nota després en la revolució de Barcelona, que tan gráficament descriu l'autor. Ningú sab exactament en qué's fundan els descontents ni lo que volen; ningú sab qui mana y, per altra part, ningú vol obehir; tothóm crida, tothóm protesta irreflexivament, y en fi de comptes, crits y protestas y tiros y sanch no produheixen cap resultat positiu, com no sia la explicació del estat psicológich d'un poble que, perduda la brújula, camina desatentat y cego destruhint y aniquilantse en sa impotencia pera crear y viure.

Tot aixó está reflectit per en Galdós d'una

manera tan perfecta, que fins el lector menys intelectual troba secret encis al posarse en contacte ab una personalitat tan poderosa, personalitat en que l'historiador, l'artista y'l filosop s'ajuntan en equilibrada comunió; y no l'historiador clàssich y vulgar ab la tan pesada com inútil puntualitat y exactitut en fetxas y succehits, sinó l'historiador modern y despreocupat que inventa y modifica á voltas lo incidental pera fer ressortir més lo interessant y essencial; no l'artista fantasiós que's llensa impertorbable pels camins dels somnis extravagants, sinó'l poeta de la vida que troba en la realitat de la naturalesa humana son guia més segur y experimentat; no'l filosop sech y especulatiu que, ferm en la inflexibilitat de sos principis absoluts, treu conseqüencias y conclusions necessarias de fets abstractes y trascendentals, sinó'l filosop práctich y alegre que's fixa també en detalls y petitesas de la vida de relació, que enclouhen en sí més doctrina moral y positiva que'ls mateixos fets ó problemas de qui venen á ser incidents complementaris.

Per 'xó si'ls tipos surten retratats de má de mestre, els fets mateixos, relatats, se destacan vigorosos ab tota la vida, ab tot el relléu y tota la trascendencia de la realitat histórica que viu l'autor per medi de sos personatjes. Y'ls quadros epissódichs, perfectament *vistos* per son geni clarivident, se presentan nets, clars, y naturalment, arrodonits per una serie de detalls interessantíssims y una riquesa de comentaris y reflexions, ja sobre fets, ja sobre'ls mateixos protagonistas qu'en ells intervenen, que son mostra ben clara de la serenitat de judici y de la imparcialitat y precissió de criteri del autor.

Al costat del epissodi históric s'hi desenrotllan els romántichs amors dels personatjes imaginaris que donan vida y cohessió á la tercera serie d'Epissodis. Tornan á apareixe ab la mateixa espiritualitat, y tal volta, ab més poesia y més espontaneitat qu'en tomos precedents, tipos tan sugestius y ben dibuixats com las nenas de Castro, tan impetuosos y exaltats com Fernando Calpena y'l coronel Ibero, concretas personificacions d'una época romántica y genuinament caballeresca en totas las manifestacions de la vida pública y privada. Y es de veure l'art esquisit, naturalment poétich y senzillament humá, dintre la ideologia en que l'acció's desenrotlla, de que fa gala en Galdós, interessant vivament la imaginació del lector ab una faula plena de sentiment y de vida.

En quant al llenguatje, nostres lectors poden haversen fet cárrech pels fragments de *Los Ayacuchos* que JOVENTUT publicá dias passats. Es en Galdós, entre'ls escriptors castellans, un estilista personalíssim que maneja la llengua ab enginy en la construcció, y ab una claretat encisadora. Rich de vócables y d'imatjes poéticas may rebuscadas, fácil en comparacions y precís y net en la expressió de sas ideas, es un dels pochs escullits qu'están dotats d'aquella *difícil facilitat*, patrimoni excepcional dels escriptors de geni.

EMILI TINTORER.

DESDE MONTANYA

A trench d'auba he deixat la Plana de Vich tota velada per la boyra ploranera; las sevas llágrimas han humitejat ma roba y tresco esmaperdut, trepant rocateras y esqueys fora camí; un single espadat m'ensenya la gola, y apar talment que hi rodoli, tanta es la opressió y esvahiment que sento. La tristesa fonda que m'agafá al eixir de ciutat me dura encara. Podría ésser que ab la eixida del sol y ab la vista esperansadora del Montseny me passés; si fos aixís encara disfrutaria ab gaubansa, com altras vegadas, de la sugestió dels paysatjes tan florits y hermosos com son els de la meva terra. Sempre'ls so contemplat ben sadoll d'alegria; avuy es la primera vegada que'm sorprenen silenciós y abstret. La boyra va arreconantse seguint la corrent del Ter, y veig serras y més serras, prats y més prats, y'm sento ditxós y atret, ab tot y ma tristesa; faig la devallada ab més dalit: las camas m'han pres una agilitat de la que n'estava ben lluny; y sens gayre bé adornarmen me trobo als esqueys esgarrifosos de Sau, en quin pregon s'escorra'l Ter bramant y fent percutir son himne adormidor per tota la conca rocosa; els palets y crostons de llicorella qu'esllavisso ab els peus, s'empaytan per la rossoladora y van á parar al fons ahont el riu hi té'l llit, fenthi dibuixar nombrosas circunferencias que contemplo embadalit.

El sol comensa de picar y'm toca fer una pujadeta regular. Las esquellas dels remats ab llurs sorolls me donan dalit y ayre; cal que tresqui una mica més si vull fer deu horas al moli de Sau. Prou so fet aquest pensament, pro'l cant fresch d'una pastoreta'm tenta y tinch d'anarmen al relleix de serrat ahont té la ramada de gorrins... Ja l'oviro... es jove, molt jove y fa anar lo fus y cargola llana... Ara mateix, se posa á cantar las *Montanyas de Canigó*. ¡Qué grandiosa resulta aquesta sencilla cansó entonada en aquestos llochs! May l'havía sentida tant á pleret y ab tanta majestat. A mida que m'hi atanso abaixa la veu y tot plegat para; m'assech pera continuar aquestas notas, y ella devalla cap á una masía que's veu á un cayre de serra... M'hi deixaré caure xano, xano, puig es d'horeta encara, y aixis en comtes de fer deu horas al Moli de Sau, hi dinaré.

Esqueys de Sau, 8 matí.

—

Vaig á l'aventura, sense seguir cap itinerari fixo. Allá hont descubreixo un paysatje encisador, allá van mos passos y allá somnio sense trabas, lliure com l'esbart d'aucells que poblan las arbredas que'm voltan. Son las onze y'm sobra temps pera deixarme caure al poble de Sau pera dinarhi; estona fa que varejo'l riu y ja sento'ls salts d'aygua del moli de la pólvora; la calor es forta, tan forta que'm venen tentacions de cabussarme al gorch més ombrejat, que boy quiet dorm als meus peus... No puch aguantar més, m'hi capbusso.

. . . .

Me trobo tot trasmudat y una frescor suavissima amoroseix mas carns totas. Els deu minuts que so estat dintre l'aygua m'han sigut balsam de consol; las camas se m'han alleugerit molt y'l cap se m'ha aclarit, de manera que disfruto á ple pulmó dels encants de Natura. Aquella tristesa fonda que m'acompanyava de ciutat s'ha esvahit tota y gratsía á Deu me trobo com sempre acostumo trobarme á montanya: mascle, ben mascle; alleugerit de tot refinament que traspúa en la vida de ciutat y sadollat de vida y salut.

Passant un matoll d'argelagas punxagudas me so esgarrinxat y'm banyo la ferida ab ayguardent, á falta d'árnica; aquest contratemps me vé de nou. Alabat siga Deu! el doló viu me calma y sense cap obstacle travesso'l riu quan la campana de Sant Romá senyala el mitj día; me sento ab prou gana y trech l'ampolleta del ayguardent, y vora'l Ter faig l'absenta de pobre. Entro al poblet reduhit y visito la iglesia, tota solina y tota fosca m'inspira devoció. Reso l'*Angelus*, que m'acompanya'l repich suau y acompassat de la campana y surto dret al Moli, ahont, contra la costúm, s'hi veu més trasvals y moviment; la taula gran del hostal está atapahida de gent; son mercaders que van cap á Girona y gastan bon humor, que me l'encomanan. En conversa animada diném. L'esçotorida minyona que'ns serveix, y que'm coneix prou, m'acaba d'alegrar ab sas ingenuas y francas paraulas, en las que sempre hi brolla un raig escadusser de bona poesia. Se diu Nuria y es filla de Tavertet, d'ahont n'eixi á l'edat de deu anys, y ahont no vol tornar pas. Al dirli que llevo nort d'anarhi á dormir, me'n vol reconvenir y me'n fa mals averanys.....

Ve á torbar l'alegria nostra, un escamot d'excursionistas *cursis* mitj baldats del cami que portan fet; van perduts y no's veuhen pas ab cor d'arribar á Tavertet; al dirloshi que hi vaig, s'empenyan á seguirme. Per cortesía'm toca acompanyarlos; no hi ha més, haig de renunciar á tota meditació poética á que tot sol m'abismaria'l terrer hermosament delineat pel sol que de cayguda'm trobaria á curt tros de can Matheu.

. . . .

Després de molts contratemps arribém á Tavertet; bon punt entro á l'hostal y ans de visitar el bon senyor Rector, que fou el meu mestre de primeras lletras, me retiro á la cambra solina per anotar aquestas curtas impresions. Me trobo molt bé á redós d'aquestas parets negrosas; y la fantasia vola, enlayre, molt enlayre, y tot plegat un recort lleu fa que'm retorni la fonda tristesa d'avans.

Can Matheu (Tavertet), vesprada del día 7.

—

Sis horas há que camino sugestionat per la bellesa y grandiositat dels paysatjes que sorprench á n'aquestos instants de silenci y reculliment. So sentit l'himne matinal desde'l bell punt que'l comenssavan els moixons

y fins que las cigalas han entonat el seu ensopidor *zigaluset*, *zigaluset*. So escoltat el plor lleu y seguit de las plantas que omplenan de flayre tot l'ambent que tant me captiva; las sevas llágrimas, que, com perlas valiosas relliscavan de fulla en fulla, han amarat els meus peus que'l sol calentonet acaba d'aixugar, y vaig trepant penyas y més penyas, y passo carenas y més carenas, sens experimentar l'afadich de que'l meu cos apar estarne ben lluny. Las campanas d'una parroquia vehina tocan ab ayres de tristesa; l'eco respón encara més trist pels pregons esqueys; de cop, arrivo al cercat del cementiri ahónt escolto'ls salms que'l sacerdot llensa ab veu fosca, mentres el fosser don terra sagrada á un ser inanimat, á qui ploran unas quantas donas endoladas y alguns homes sapats. Aquest quadro'm fá estremir, y tot seguit aumento'l grupo, pregant per l'ánima d'aquell ser que deixava aquest món miserable en instants tant admirables y plens de hermosa poesia. ¡Si'n devia tindre de poesia! Quan son fora'ls acompanyants, el fosser me diu qu'era una tendre donzelleta que no havia arrivat als vint anys; mostro desitj de veure son cos inanimat, peró es impossible, puig la caixa senzilla y rústiga, es clavada de cap á cap. A mitja conversa, y mentres jo seguia ab la mirada l'esbart de creus, d'aquell camp de quietut y pau eterna, passá'l cercat un jovincel sapat y alt, enmorenit pel sol y velat d'una tristesa aclaparadora; porta un ramell de floretas bosquetanas que deixa al cayre de la fossa, mentres postrat de genolls en terra, ab el cap baix, y juntadas las mans, prega.

El fosser acaba sa tasca y tots dos eixim del cementir, y signatme'l jovincel aclaparat, exclamá:

—¡Si l'estimava aquest minyó á la pobre Layeta! més, molt més que'l Non del Campó ab qui era promesa; tant de bé ha fet Deu d'endúrselan, puig á bona fé que se l'hi esperava patir.—

En las ingenuas y francas paraulas del enterramorts, hi veig tot un drama velat, y'm venen ganas de conéixer á fons l'argument; me despedeixo del bon home y'm quedo assegut al marge per esperar al minyó que surti. Llarga estona ha estat pregant, y per fi surt, ara; ab l'escusa de no sebre'l camí del hostal, faig que m'acompanyi y m'esbrina, á una xica indicació, tota l'historia dels seus amors. Hermós idili en son comensament; trist, pas de tragedia en son final. Hi veig materia pera ferne, quan me vagui, un quadret de costums que, á no tardar, podrán coneixe nostres llegidors.

Al veure que m'interessa tant sa trista relació, va detallantla més y més, y'm mostra un afecte molt viu. ¡Pobre minyó! L'haig de deixar perque una ramassa de pi, penjada al dintell de la porta d'una casa negrosa, m'indica que so arrivat al hostal ahont me cal desdejunar; me dona una apretada de má molt forta y afectuosa y se'n vá trist y capficat, pró ab certa satisfacció y alleugeriment per haver trovat un confident de conciencia, ab qui desfogar el seu cor.

Al entrar al hostal trobo dos excursionistas amichs que recullen cansons y rondallas. Me diuhen que han fet bona aplega. Tot lo que'm mostran recullit, ja m'es conegut, per haverho aplegat jo temps enrera en els mateixos llochs. Volen á totas passadas que vaja ab ells á Vilanova de Sau y Malafogassa. La proposta es arriscada, puig porto en dos días un feix d'horas de caminar, pró'm tenta'l devassall de bellessas que'ns hi esperan. Acabém de dinar y marxém. Ara, tot just ara, m'adono que no'm segueix un gosset lleuger que troví perdut al hostal de Tavertet, me sab qui sab lo greu. Ab el poch temps de veni á mon costat ja eram d'alló més amichs. L'idea de que s'haja estimbat mentres jo anava abstret ab el minyó del cementir, me fa venir esgarrifansas y'l planyo, ¡pobre companyó fidel!

Passa un esbart de segadors tot cantant ayres de la terra; els escoltém embadalits, y quan han passat agafém els arréus y fem via cap á Vilanova de Sau, fentnos de companya y guia una xamosa pageseta que porta una cistella d'avirám.

En conversa animada se'ns escorra'l camí selvatje á tot serho, y no puch meditar els encants de Natura. . . . .

. . . .

Son las deu del vespre y'm trovo acabant aquestas notas en la cambra espayosa del hostal. Demá hi donaré curs eixint de missa primera.

Antón Busquets y Punset.

Vilanova de Sau, 8 agost.

DESDE PARÍS

En ma carta anterior parlava del triomf d'Alemanya en la Exposició, y en efecte, ha estat un triomf en tota regla el qu'ha obtingut la vella Germania; devant de quina evidencia han d'haver quedat aclaparats els patriotas de boulevard qu'encara somnian ab la *revanche*.

Passo per alt tractar del pabelló oficial del carrer de las nacions; puig ab tot y ser notable, resulta sens importancia comparat ab las demés seccions alemanyas de la Exposició, hont la victoria sobressurt encara més. En la secció de máquinas, entre aquell burgit aixordador, es ahont els expositors alemanys s'han lluhit de debó, posant de manifest els grans avensos qu'en la mecánica han portat á cap. Igualment son notabilíssimas las seccions d'arts decorativas, joguinas, vidriería y ferretería, com també las de servey d'incendis, de terra y de mar, las d'automóvils, la de marina, las de bicicletas, y principalment la secció de ferrocarrils, hont se fan notar un vagó-llit y un vagó-restaurant, continuament voltats de miradors, extassiats devant del luxo y sumptuositat ab qu'están construhits. En el paláu de Bellas Arts també's distingeix la secció alemanya, en la que, principalment en dibuixos, abundan las obras pertanyents á las escolas anomenadas modernistas.

Fem punt y apart respecte de las seccions alemanyas, y diguém alguna cosa de las seccions espanyolas, que son el revers de la medalla. En efecte: res de navegació, res de ferrocarrils, res de maquinaria; únicament son dignas de mencionarse algunas instalacions de panyos de la fabricació catalana y unas de vanos y ombrellas de Sevilla y de Valencia, y un'altra de Bilbao ab géneros de calsat, bastant notable per cert; las demés, tant pel nombre com per la calitat, fan avergonyir. En l'única secció en qu'Espanya's presenta ventatjosament es la de Bellas Arts, en la que, com els llegidors de JOVENTUT deuhen saber, s'han distingit artistas tan insignes com els valencians Beulliure y Sorolla, els catalans Blay y Clarassó, y alguns altres, honra de sa terra, que si no exposan obras de la volada de la tomba de Gayarre d'en Benlliure, presentan produccions que, com las pinturas d'en Fabrés y l'inspiradíssim quadro *Amor vencido* d'en Pla, son objecte de general admiració.

D'«Andalusía en temps dels moros» val més no parlarne, perque tal volta se me'n aniría la ploma un xich massa, y no convé; tal es la repugnancia y'l fástich que'm va causar la visita á aquest malastruch espectacle.

Y ara ve'l bo,'l pabelló d'Espanya, el pabelló oficial; alló es *el acabóse;* més pobresa y més mal gust no's troban ni ab candeletas. A la entrada hi ha una sala, hont sols s'hi veuhen cascos y escuts antichs, exposats en dugas ó tres vitrinas, y uns quants tapissos de la casa real; en el vestíbul, ab tot y ser una pessa d'unas vinticinch passas de llarch y vint d'ampla, sols hi ha la estatua d'en Velázquez al centre y quatre tapissos per las parets; en la escala que conduheix al pis superior, ab tot y ser bastant ampla y d'alguna apariencia, sols hi ha un ó dos testos ab arbustos, de lo més raquitich que un se pot imaginar y posats allí sens dupte pera demostrar als extrangers qu'Espanya es *la tierra de las flores*. En la galería del pis superior hi ha sis ó set bustos de marbre, y un bronze que representa un toro carregat de *banderillas* (aixó no podía faltarhi); dintre del pis, á un costat hi ha una sala ahont s'exposan las armas de Boabdil, el darrer rey moro de Granada, y varis cascos de Felip l'Hermós, Carles V, Felip III y del duch de Mantua, junt ab tapissos antichs, y al altre costat, un'altra estancia hont sols hi ha tapissos, com en las anteriors, y sota d'un doser de vellut vermell, un relléu en el que hi ha'ls bustos de la familia regnant. Tal es el pabelló d'Espanya, quina única nota característica es una abundancia extraordinaria de banchs, sofás y otomanas. Qui cerqui aparatos científichs, planos, armas modernas, productes industrials..., etc..., com els dels demés payssos, se'n durá un desengany; allí sols hi ha tapissos, y armas y cascos antichs, d'aquell temps en que *el sol no se ponía en nuestros dominios*. Sembla talment qu'ab aixó s'hagi volgut demostrar al món que la civilisació espanyola's va plantar als segles XVI y XVII, y qu'encara no ha passat endevant.

Res més que censuras se mereixen á nostre entendre, els delegats que s'han cuydat d'organisar aytal pabelló, com igualment el

que va organisar la secció de pinturas, pe'l desacert ab que han obrat. Encara que'ls senyors duch de Sexto y marqués de Villalbar poden contestar á la opinió pública que'ls critiqui la pobresa de seva obra, que no han fet més que procedir ab rigurosa llógica, puig á tal Estat, tal pabelló.

ARNÁU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ.

París, 10 d'agost de 1900.

NOVAS

Víctima de llarga y penosa enfermetat ha mort la mare de nostre estimat amich y director de "Joventut", en Lluís Vía.

Ab tot el dol de nostre cor acompanyém á n'en Vía en son natural sentiment, y al posar tan trista nova en coneixement dels lectors de nostre periódich, estém segurs que á nosaltres s'unirán tots ells, dedicant un piadós recort á la que fou modelo de mares.

—

OBRERS CATALANISTAS.

Hem rebut el document que insertém á continuació y quinas manifestacións ens omplen de goig, puig demostran que la tasca empresa per JOVENTUT té prossélits fervents dintre la classe obrera catalana, cada dia més amant de sa terra y més enamorada de las ideas santas de llibertat y progrés.

Per totas aquestas ideas genuinament catalanas y no per las inmerescudas frasses d'elogi que'ns dedican y agrahim de tot cor, publiquém ab molt gust l'esmentat document, que diu aixis:

«Als redactors de JOVENTUT.

Apreciats companys: Salut.

Els firmants, tots obrers catalans, als qui plau seguir ab totas las forsas las més avensadas manifestacions de la inteligencia, tenim la satisfacció de dirigirnos á aqueixa redacció ab el sol objecte de donarvos la més complerta enhorabona per vostra propaganda á favor del desvetllament del poble catalá. Sabém bé tots nosaltres, malgrat la mala fe ab que nostres enemichs pretenen enganyar al poble, que'l Catalanisme no es, ni ha de ser, una escola, ni una secta, ni un partit; sos fonaments son més fixos que las opinions politicas ó filosóficas, y son fi més grandiós que'l d'un cambi de forma de govern ó que la reforma dels organismes d'un estat. Per aixó enteném que dintre nostre camp hi caben totas las sectas, totas las escolas y tots els partits que no s'oposin al lliure desenrotllo y al avens de las colectivitats humanas. Mes, es per desgracia precis confessar, que ab tot y comptar sempre'l Catalanisme ab elements ben significats en totas las tendencias, l'element que representa l'avens y la perfecció, aquell que representa las aspiracions de la gran majoria del poble, no sempre ha donat probas del coratje y de la empresa que tots hi hauriam volgut veure en la defensa del gran principi de la llibertat nacional. Avuy, gracias al vostre periódich y á alguns altres elements, veyém ab gran entussiasme cóm s'obra camí donant una espléndida fe de vida, el Catalanisme que nosaltres sentim, aquell que al mateix temps qu'en la llibertat de la terra, pensa també y també trevalla pels grans ideals de la Humanitat. Catalans som per naturalesa y per voluntat en tot lo nostre, supernacionals per tot lo gran y noble que sigui fruyt de l'activitat dels homes, pensin com pensin y siguin d'hont siguin. Aspirém á la germanor de tota la humanitat, no dintre un centralisme que sempre será l'antitesis de la llibertat y l'obra de la tirania, sinó dintre las lleys naturals qu'en la infinita varietat qu'originan, donan vida á la més ampla llibertat dintre la més perfecta igualtat.

Al saludarvos, dónchs, per l'esperit que sentim batre en las planas de vostra revista, rebéu l'entussiasta aplauso y la fervent adhesió de vostres admiradors, *Joaquím Rovira*, *Agustí Cerdá*, *Joseph Llavería*, *Pere Forasté*, *Ramón Escayol*, *Joseph Horta*, *Joseph Rovira*, *Jaume Coromina*, *Joan Esplugas*, *Miquel Garraset*, *Joan Costa*, *Joan Cortés*, *Emili Sotera*, *Ignasi Bernabé*, *Antoni Viura*, *Ricart Coromina*, *Benjamí Font*, *Joseph Gaset*, *Joseph A. Ferrer*, *Maximí Unzué*.

Barcelona, 7 d'agost de 1900.»

—

Ab el tancament de portas de Eldorado, la vida teatral de Barcelona ha quedat reduhida al teatre del Tívoli, ahont actúa una companyia de *género chico*, el Nou Retiro ab la italiana de'n Giovannini, y la Gran-Via, ahont han ressucitat la *Urganda*.

En cap de dits teatres han donat res que valgui la pena de parlarne. Lo únich que s'ho mereix desde la revista anterior es la *reprise* de *Tierra Baja*, obra mestra del eminent Guimerá, que va representar pera son benefici en Díaz de Mendoza. Tant en Guimerá com el beneficiat y la María Guerrero foren aplaudits ab entussiasme.

—

Han demanat oficialment la seva admisió á la *Unió Catalanista* l'«Associació Catalanista de Tarragona y sa comarca» y'ls periódichs *Lo Camp de Tarragona* que's publica

en dita ciutat y l'*Avant sempre, sempre avant* que's publica á Manila.

—

A Manresa, y en llengua catalana, s'ha publicat la següent convocatoria d'una festival de coros catalans:

«La Comissió de festeigs de la Festa major nombrada per l'Excm. Ajuntament d'aquesta ciutat, convida á totas las societats corals de Catalunya á pendre part en lo públich concurs que's verificará'l diumenge dia 2 del vinent mes de setembre, derrer de nostra festa major, á las deu del matí, en lo Teatre Conservatori, baix las bases següents:

1.ª Pera pendre part en aquest Festival, los coros deurán executar las composicions següents: *Los Pescadors*, d'en Clavé; *Arre Moreu*, d'en Ventura, y una pessa catalana de lliure elecció. Aquesta podrá cantarse ab orquesta ó á veus solas.

2.ª Se repartirán tres premis: primer, de 750 pessetas. Segón, 300 pessetas. Tercer, 200 pessetas. Las mencions honoríficas s'adjudicarán á quíns lo Jurats creurá mereixedors.

3.ª Las societats que desitjin pendre part en aquest Festival deuhen manifestarho á la «Comissió de festeigs» en la casa del Ajuntament avans del dia 25 del mes que som, indicant al mateix temps lo títul y enviant copia de la lletra de la composició catalana lliure que haurán triat.

4.ª Lo veredicte del Jurat calificador y repartició de premis, se verificará al acabament del indicat Certamen.

5.ª Oportunament s'anunciarán al públich los noms dels mestres que formarán part del Jurat calificador.

Que Deu vos dongui coratje y bon acert á tots pera que poguéu contribuhir ab lo major esfors possible al enaltiment y esplendor del art de la nostra terra catalana.

Manresa, 4 d'agost de 1900.—La Comissió: Pere Armengou. — M. Fius y Palá.— Manel I. Vallés.—Miquel Ferrer.—Joseph Oms Rovís.—Antoni Oriol.—Suplents: Ramón Trulls.—Fruytós Sanmartí.—L'Alcalde, I. de Loyola March.»

—

Els distingits concertistas de piano don Joaquím Nin y don Artur Marcet projectan donar una serie de concerts per Catalunya, Valencia y Mallorca. El primer tindrá lloch á Sitjes el diumenge dia 19 d'aquest mes.

—

Advertím als venedors de JOVENTUT que desd'avuy, per'obtenir els exemplars que necessitin, haurán de dirigirse á aquesta Administració.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIO

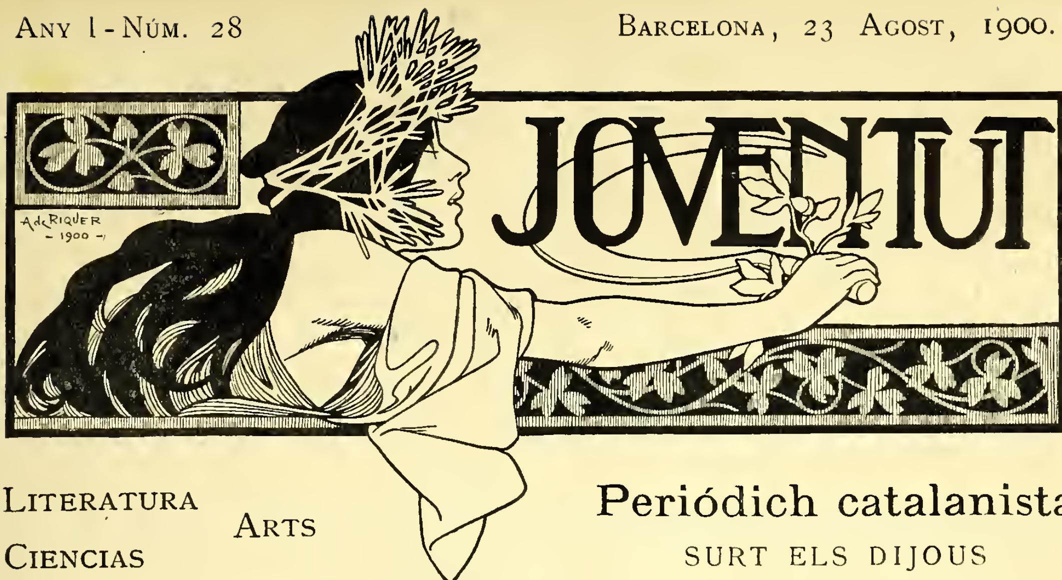
Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

ANY I - NÚM. 28 BARCELONA, 23 AGOST, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

LA QÜESTIÓ SOCIAL Y'L CATALANISME

No hi ha pas cap dupte, que ab el temps que la Humanitat fa sa via, no han sigut pas gens inútils els esforsos dels homens: en totas las esferas, per tot ahont pot ser aplicada una forsa humana, á tot arréu s'hi veuhen probas manifestas de sa activitat, en tot s'hi descubreix una ó altra mostra evident de perfecció, si's vol, moltas vegadas ben rudimentaria, peró sempre de perfecció. Pera compendre aquesta veritat, no examinéu pas el mohiment de la Humanitat en un periodo d'algunas generacions, perque alashoras la proba potser vos resultaria negativa, ja que l'avens no s'ha fet may d'una manera ordenada y regular; es precís que la inteligencia del observador agafi més volada, s'estengui á lo que se'n diu un període históricb y fins una civilisació, puig ni una generació ni un sigle, representan res en la vida y en la evolució d'un poble.

Mes si això no presenta cap mena de dupte, es també de tot punt induptable que'l positiu millorament de la societat ha sigut fruyt, no d'un esfors colectiu y d'un plan projectat per endevant, sinó fill sempre del trevall individual, quan més, ajudat per una massa que no sempre l'auxiliava ab verdader coneixement dels propósits de la inteligencia directora. Els avensos de la ciencia, de las arts y de la mecánica, entre altres, tots son deguts al senzill esfors del individuu. El concurs de la massa ha sigut sempre precís. quan l'avens ha representat un perjudici per l'interés creat, quan sa implantació ha atacat drets més ó menys justos d'una part dels homens. L'abolició de la esclavitut, exigí una lluyta contra'ls que creyan que l'esclàu era propietat llegitima; la redempció dels remensas ne feu precisa un'altra contra'l feudalisme; la destrucció del absolutisme dels reys, la implantació de la llibertat individual y cent altras reformas introduhidas en la societat, han fet indispensable que la massa s'associés al pensament individual pera que la humanitat pogués gaudirse d'un nou avens.

No obstant els sigles de lluyta que això

representa, la societat no ha quedat satisfeta; encara en molts pobles no han passat de ser adornos inùtils y paraulas sense realitat las darreras conquistas de la Humanitat, quan ja nous problemas de gran trascendencia's presentan amenassadors y exigeixen inmediata resoluciò. La Humanitat no vol pararse, vol seguir endevant en sa marxa, apartant de son pas els obstacles que s'oposan á la consecuciò d'un desconegut ideal.

Dos son els problemas que avuy més preocupan á la Humanitat. El problema de la llibertat colectiva, que tendeix á la destrucció dels actuals Estats, fills de l'ambició y de la conquista, pera donar vida legal á las nacionalitats ab limits ben senyalats per la Naturalesa; y'l problema obrer, que aspira á lliurar á la gent trevalladora de la omnipotencia del Capital, avuy dominador absolut de la societat, gracias al poder que li dona l'actual organisació del món manufacturer y á las necessitats imprescindibles dels que no tenen altra propietat que la forsa del seu bras.

Un y altre problemas, no son oposats ni's rebutjan; abdós existeixen á un mateix temps, interessan dintre d'una mateixa actualitat y fins poden resoldres ab un mateix esfors. Aquí, l'un existeix ben separat del altre: sos punts de contacte son tan poch importants que casi poden negarse; en cambi á Irlanda y á la Bohemia, están tan units y ben lligats, que'l problema social es lo mateix problema nacionalista y las colectivitats que lluytan per l'un, lluytan al mateix temps á favor del altre, sense que cap dels dos perdi gens de sa capitalíssima importancia.

Lo que passa, donchs, en aquellas terras, pot també succehir en altras, y crech més, crech qu'en els de temperament práctich y positivista, es indispensable que abdós problemas se resolguin al plegat. No obstant, es dificil á la primera intenció afirmar en quina forma pot aquesta germanor consolidarse, donchs las inteligencias están tan plenas de prejudicis, que precisa una propaganda molt activa y constant pera deslliurarlas de tants projectes, somnis y utopías ab que han volgut resoldre'l problema els homens que deixantse portar per la imaginació han oblidat las condicions reals en que's desenrotlla la vida humana. De totas maneras hi ha un fet induptable que no deu oblidarse: la resolució del problema obrer per medi de lo que s'anomena socialisme del Estat, no pot ésser admés pel Catalanisme, continuador de la tradició eminentment lliberal de nostra terra y que com á tal tendeix á restar al Poder Públich el major número possible d'atribucions. De la mateixa manera nostras classes obreras, potser portadas inconscientment per l'esperit lliberal que aquí sempre domina, tampoch s'han enamorat d'aquells ideals, donchs malgrat á las continuadas propagandas d'alguns elements forasters, els socialistas del Estat no han pogut may alcansar ni una relativa importancia.

Aquest fet proba bé, que aqui, entre nosaltres, la qüestió social deu resoldres respectant sempre'l principi de la llibertat individual, sense que tampoch això vulgui dir que degui rebutjarse tota intervenció del Poder Públich, que cap y á la fi, es la major forsa y pot en determinats moments contribuhir á la resolució del problema, no faltant á sa obligació precisa de respectar sense diferencias, tots els drets dels ciutadans. No deu, en nostre concepte, entretenirse l' Estat en reglamentar las condicions del trevall, ni en posar obligacions al capital, donchs aquestas reformas, son atentatorias á la llibertad individual y per compte d'afavorir perjudican al trevallador; peró, en cambi, pot molt bé per medi d'unas bonas lleys tributarias redimir al obrer dels impostos que injustament paga y dificultar l'acumulació de la riquesa en pocas mans, que si no ve un remey á temps, empitjorará'l problema d'una manera espantosa.

Fora d'axó, crech que al Poder Públich, després del reconeixement oficial de las colectivitats obreras, sols li resta'l respectar la llibertat de tothóm, protegint fins ahont sas obligacions ho permetin, las reformas que pera'l millorament económich dels trevalladors, siguin fillas de son esfors individual ó colectiu; puig es una gran veritat que sols pot ésser efectiva la emancipació del trevallador quan sigui obra d'ell mateix.

Al Estat li pertoca, donchs, respectar á las colectivitats obreras, y á aquestas correspón el trevall d'emancipació, que avansará ab tanta més pressa com més aprofitada sigui la instrucció que'l Poder Públich deu procurar extendre entre tots els ciutadans.

Baix aquestas bases, que res tenen d'utópicas, que no prenen cap dret á ningú y que respectan no sols la llibertat d'obrar del individuu, sino fins la llibertad de pensar en las més originals reformas de la societat, crech qu'es factible que sigui un fet l'aspiració que sentim molts catalanistas, de que també nosaltres nos preocupém de la resolució del problema social.

LLUÍS MARSANS.

A LA VORA DEL MAR

Comarruga 14 d'agost.

A las primeras clarors del auba, qu'entran en una cambra per las escletxas dels finestrons, m'he despertat, sentint el mateix descoratgement que quan vaig arribar á aquestas platjas.

Sembla que la cansó monótona de las onadas vulga condormirme; més en va procuro tancar els ulls. Sento esgarrifansas de fret; no puch dormir.

Sense incorporarme, obro la finestra, que puch àbastar estenent el bras: tan petita es la cambra. La finestra ja es oberta, y á cent brassas de mi veig el mar, lleument rissat, ab un onejar dols, ab un panteig de joya... Al lluny, la ratlla del horitzó's dibuixa quieta y llisa sobre'l pélach inmens de nacrerinas ayguas.

Que n'es d'imponent la quietut que'm volta! Y que'n pasaria d'horas jo, sense mourem d'hont soch, mirant el mar com en somnis!

Son las cinch del matí. Els meus cosins me cridan:

—Hem d'anar á cassar, hem d'anar á pescar, ens hem de distreure! Apa, toca-son!

—No, no vull cassar, no vull pescar. Ja pescarém al vespre, á la nit, al clar de lluna. Ara'ns embarcarém no més. Anéu, preparéu la barca, arregleula, que fa massa aygua; mudéu els escálems, qu'están si's trencan no's trencan... Aixó es una barca de pobre!... Anéu, y en acabant tornéu á avisarme.—

Se'n van, s'allunyan pel llarch de la tapia que cenyeix la vinya d'en Petraca, fins arribar á flor d'onadas, hont la barca jeu. Me quedo sol, fentme la trista ilusió de que no'm queda ningú al món, y'm plauhen els remors tranquils de la naturalesa també sola: els mormulls del vent y del mar, de las fullas y dels insectes... Que n'hi ha de vida en tot aixó! Sols aixís puch sentirla, jo, la vida!

. . . .

Ja'ns hem embarcat y aném mar enfora. Mos cosins reman ab gran brahó. Si avans era bonich el mar, ara'm sembla que no ho es menys la terra que's va allunyant. Aquells marjes d'esmicolat rocám, clapats pels esbarzers y pels sarments de las vinyas, carregats de pámpols; aquells caminals pedregosos que's retorsen plácidament pujant per las comas, menant com amorosos guias á una y altra llar hont s'hi deu viure una vida patriarcal; aquells garrofers qu'estenen sas esqueixadas brancas ab gesto trágich, y aquells altres arbres, els més nobles, els més tristos, las quietas oliveras... cóm me parlan al cor!...

En aquell mas mitj cubert per dugas figueras, hi oviro distintament un pou. Prop del brancal hi seu una dona, segurament la muller d'aquell pagés que conduheix l'arada á pocas passas d'ella. Jo dich á mos cosins:

—Hi anirém á la tarda al mas aquell. ¿Son amichs vostres? Millor. Anch que no ho fossin, aquí tots son amichs, tots son germans. En aquestas platjas sembla que hi hagi passat Jesús, com en las de Galilea. S'hi sent son esperit, s'hi endevina sa paraula predicant l'amor y la pau... Al mas hi anirém aquesta tarda.—

Mos cosins prometen complaurem. Y segueixen remant. La mar está més quieta que may, si no fos el cruixir dels rems fregant las orlas, y son lleuger clapoteig en l'aygua, sentiriam fins el remor de nostra respiració.

Ja surt el sol, mandrós y rialler. La mar es una esmeragda inmensa. Cada cop que'ls rems ixen de l'aygua, degotan á bell ruixat diamants y perlas.

Ja ha sortit el sol. Ara es espléndit. Els estanys d'aprop de la platja's veuhen lluhir com miralls, entre'ls jonchs. Terra endins, els fruyterars atapahits presentan tots els tons del vert, desde'l més groguench al més fosch. Tot es claror y alegria, y jo no puch véncer la tristesa de mos recorts; una nota fosca com aquells eucaliptus de vora l'estany gran...

Una brissa suáu, que tot just se sent, ens ajuda á tornar á terra.

—

15 d'agost.

L'anada al mas, ahir á la tarda, va ser penosa. Aquells camins plens de códols varen posar á proba las tristas forsas del cavall de mos cosins, carregat d'anys, de xacras y de bona voluntat pels seus amos. Varem fer bé de saltar del carro y arribar fins á dalt á peu. Varem fer bé deixant que reposés la pobra bestia, puig també'l nostre esperit pogué descansar després, contemplant la vasta extensió de mar y terra que desd'allí dalt se descubreix.

Encara més que l'anada al mas, va agradarme la pesca á clar de lluna: la pesca al arrossegall; qu'es fatigosa y dona poch, peró que, realisada á forsa de brassos, es molt distreta. Un pot corre per la platja; y, tot pescant, reb els petons de las onadas en las camas núas.

—Vosaltres, cosins, no os en adonéu d'aqueixas caricias de l'aygua joganera. Estéu tan avesats á sentirlas! Mes qui os contempla; s'hi encisa. Tu, Félix, anavas de coll de fora, y poch sabs lo escayent qu'era'l teu tors, tan ferm, tan pur de linias, quan t'endinzavas per l'aygua rebent de ple sobre'l pit la claror de la lluna. Estavas d'esquena á la platja, y jo veya la teva silueta fosca; peró'l teu perfil grech lluhia com resseguit per fistons de plata brunyida. Ets tot just un adolescent, més la teva actitut al estrebar la xarxa era atlética. Me semblavas ben digne de la natura que't volta y't nodreix. Ton cos y ta ánima son forts, forts y hermosos com ella.—

La pesca no va ser abundant... ¿Qué hi fa? No'ns era pas necessaria. Cercavam esbarjo pera l'esperit: res mes. Y la platja, en sa soletat, no podia estar més tranquila, ni la frescor podia ésser més gemada y agradosa. Més de dugas horas vaig passar, sens angunias.

—

17 d'agost.

Avuy m'han despertat els esbufechs del vent y'ls bramuls llunyans d'una tronada. La serena calma d'aquestas platjas s'ha alterat sobtadament.

Quan encara no hi havia claror, he sortit pera veure d'aprop el mar. Tapat fins á las orellas, m'he assegut á la sorra humida. Quinas ventadas tan fortas, quin cel tan negre, quins cops de mar tan furiosos!... En la ratlla del horitzó's feyan y's desfeyan veritables montanyas!

Més de mitj'hora he passat aixis, ben quiet, sense veure á ningú aprop meu ni pels encontorns. Quan el fret comensava á esborronarme, he cercat redós en una barraca, terra endintre. Bon punt he entrat en ella, s'ha posat á ploure de valent, y á poch, rasas y camins eran rierals d'ayguas fangosas que s'abocavan al mar, enrojint las randas blanquissimas de son mantell d'escumas.

Al amaynar la turbonada, la platja no estava sola com avans. Pel llarch d'ella, elevantse de mitj cos en amunt sobre la ratlla del horitzó y destacant sobre un cel color de plom, caminava un home, un pobre, un desvolgut, tot espellifat y xop fins á las carns. Anaya ab pas calmós, com inconscient de la via que feya, com impulsat pel destí, com familiarisat ab la desgracia. Anava arrán de las onadas, com un aucell malastruch, com un company de la tempesta, com una desferra més, de las moltas que fins al mar arribavan.

Tots sos moviments revelavan cansanci. Devia venir de molt lluny; per son trajo semblava procedir de la gran ciutat llunyana.

No m'ha vist, y anat fent camí apoyat en son bastó, indiferent á tot, ab la cara decantada sobre'l pit. La morenor de sa pell, sa llarga barba negra, tot el perfil de son cos esbelt, mitj aclofat per la debilitat y la fatiga, han fet que vegés en ell un altre juhéu errant. No s'acaban els desgraciats, els malehits!...

—

18 d'agost.

En tot el dia no'm vaig poder treure del cervell la visió bíblica del caminant en la platja.

El dia va continuar borrascós, y molt més fresch, aqui á vora mar, de lo que pot esperarse en aquest temps del any. No varem poder embarcarnos, ni varem pescar poch ni molt, y sens aquests esbargiments, ens varem entristir més que'ls dias anteriors.

Cap al tart, el vent, més humit que may, feya cruixir els arbres y espetegar la roba.

que las donas havían posat á secar. En aquestas solituts, varem rebre una impresió d'hivern tristíssima. Ja entrada la nit, al retirarnos á descansar, creyam qu'era inminent un altre temporal.

Era ben passada la mitja nit quan m'he despertat, després d'un somni anguniós, y he sortit pera mirar el temps... Quina sorpresa! Quin cambi! El cel era d'un blau grisench, encisador, la mar rondinava calmosa, el vent era tebi y casi no's sentía... May, may, s'han pogut veure á ciutat nits tan serenas. La transparencia dels estanys era ideal. A sas voras cantavan els grills; las ocas, al mitj de l'aygua, sostenintse ab una sola pota, restavan inmóvils...

Oh, Nit, qu'hermosa t'he trobat!... He volgut respirar á ple pulmó tas flayras, he volgut assaborir la teva calma ditxosa...

Y ha sigut en va. No's llensan tan fácilment els recorts qu'amargan, y qu'avuy pesan sobre'l nostre pit com una llosa de plom, impedint fins las més puras expansions de l'ánima.

Lluís Vía.

ESTIU

Per llá á la mitg-diada resplandenta,
desde la platja á la llunyana bruma,
canta i s'adorm al sol la mar brunzenta,
descapdellant i capdellant escuma.

Joan Maragall,
(Festeig vora la mar Cantábrica.)

El cel s'extenia demunt de la mar ab una blavor inmaculada; ab una blavor recordadora de tots els plahers del Estiu; ab una blavor olvidadora de totas las hivernals tristesas... La inmensa extensió de l'aygua resplandia devall del sol ab reflectes celichs. En ella las onadas s'hi succehian abandonadament, calmosament, ab la fruhició de las cosas que se'n van y tornan... la blanca y solitaria gavina, retallada com una sageta disparada del arch per la má d'una ninfa, fendia l'espay comprés entre cel y mar, com un clam d'angunia... quasi á flor de l'aygua tebia els peixos menys ignorats semblavan sentirshi... y en aquell'hora tot era tan clar, era tot tant resplandent, que talment haguereu dit qu'en els altres instants del jorn una glassa atapahida y á l'hora transparenta, estava sospesa devant dels nostres ulls, enfosquintnos tenuament tot lo recordat per nostra vista.

Y'ls arbres alts y feixuchs pel fullatje y las palmeras sense bres, voltavan, aprop de la mar, el casal antich y orejat per las auras de la marinada sanitosa... El jardí frondós y secular que voltava'l casal, — que s'alsava com un far allunyat de las platjas, — cruixía de tant en tant com si en ell s'hi esbadellessin en un instant mateix totas las fruytas... la xardor que queya semblava fer gemegar las fullas pantejantas... el murmuri dels sortidors semblava fondres ab el cant de las cigalas incissivas... Y l'aygua de las fons era matisada ab algunas fullas secas qu'hi nadavan caygudas.

Y de dins del jardí s'ohia'l cant de la mar; s'ohia voluptuosament com una pregaria grandiosa; y de tant en tant arribava fins al demunt dels arbres del jardí, l'aleteig d'un'au marina, qu'era, al perdres en l'ambent estival, com el brunzir d'un insecte.

Y Ella, tota vestida de blanch y ab la cabellera trenada á cada banda del rostre, era mitj ajeguda en un del pedrissos molsosos que dessota'l fullatje s'allargavan; las amplas mánigas del blanch vestit transparentavan la pell rosada dels seus brassos; la seva rossa testa era com la testa d'una goja; y Ella era tota vibranta en l'ambent xafogós qu'entre'ls nuvols y'ls arbres y la mar s'extenia...

¡Ah!... las melodías del Estiu, las melodías del Estiu!... Totas semblavan sorollar al entorn de la donzella... Ella era com una fruyta promesa á'n els més nobles llavis... y era tota somniosa, com una tarde d'agost passada sota l'ombra d'un desmay, á prop d'una fontana d'ayguas fredíssimas...

Y'l seu somni era pur com els somnis nascuts en els més bells matins de la Primavera desaparescuda... Las imatges del esperansador Estiu havian passat més precisas que may per sa pensa... y las imatges del Estiu li havian parlat de totas las puras joyas del Amor, de totas las puras y benhauradas joyas del Amor, misteriosas com una nit de juny passada boy escoltant la remor que fa la mar, al batre perfidiosament las rocas monstruosas.

Y Ella pregava ab el seu somni tant pur; l'Home resorgia en sa tendra imaginació

com un altre més pur Amich; com un confident tendre y discret, de cos esbelt y de mirada protegidora... l'Home resorgia en sa tendra imaginació, com la visió més capdal de totas... y l'Home no era per'aquell'ánima cap profanació, no era per'aquell'ánima cap impuresa.

L'Amich tendre y discret desitjat en el somni esplendorós d'aquella Verge, era com un cavaller allunyat en la batalla gloriosa, que vindria en un temps ab el front ple de llorers, á depositar l'ofrena més gentil en els tendres genolls d'Ella...

Y'l somni d'or s'anava espessint, espessint en aquella esplendenta mitjdiada; s'espessia y la voltava d'un'aureola de daurada pols... y la voluptuosa complanta de las onas se'n anava y se'n venia, com una ventada incerta... y en els arbres semblavan en un instant mateix esbadellarshi sota del sol totas las fruytas y'l murmuri del sortidor s'aplanava com una cansó infinida. Y totas las melodias del Estiu semblavan sorollar com una flor al entorn de la Verge.

Y, soptadament, aprés Ella s'alsá; alsá la rossa testa mirant al cel, fent sorollar ab una esgarrifansa sas trenas dolcissimas; un gran sospir d'Estiu feu alsar son pit com una flor que penja cap per avall, y es inflada pel vent que redressa... ab el sospir aquell semblava qu'haguessin entrat en Ella, dolsament, totas las flayres que las plantas tremolosas davan al Sol. — Llur blanca figura s'allargá un xich; alsá'ls brassos com si's dirigis al cel en una oració amorosa... las amplas mánigas del vestit blanch, transparent, s'escorreren avall, y'ls descubriren cuberts ab la rosada dels estivals mitjdias... aquells brassos brillavan al sol com l'evori... Tot Ella s'estremi altre cop en una estremitut de Puresa... reculli las mánigas y las enganxá al demunt de la espatlla y avansá sota dels arbres vers al sortidor, fent cimbrejar els brassos cuberts de rosada olorosa... la sorra cruixia sota sos peus ab un cruixir com d'herva... las fullas que semblavan pantejar se li allargavan al demunt... y semblava al passar devall del fullatge vert, una melodia d'Amor tocada en una fresca y cobdiciable salzareda.

Y arribá devant del sortidor, com una fada... escoltá'l brunzir de l'aygua un moment, desitjant la besada del líquit; y aprés, fent sorollar inefablement el cap, endinzá á poch á poch en l'aygua frescal per l'ombra els brassos nusos... y al sentir la freda impresió's refé adorablement tot el seu rostre... el murmuri del sortidor caygué allavors demunt la pell blanquissima... y la frescor semblá retornar tot el cos!... La cansó de la mar semblá allargarse com si besés per darrera volta las platjas bullentas... la flayre del jardí, confosa ab la xardor, devingué sofocanta... algunas fullas caygueren marcidas pel sol... els arbres ploraren ab la fortor fondissima de la rehina... l'insecte imperceptible sospengué son vol, aturantse delicadament en la humida molsa... Tota la joya del Estiu benfactor per un moment semblá extendres!... — Ella tregué'ls brassos humits y brillants al sol com l'evori y's perdé somniosament entre'ls arbres que cruixian... y la seva figura, en el mitjdia del Estiu, al destacarse abandonada entre'l fullatge y'l brunzir de la mar, era com la figura d'un idili nocturn passat entre la frescor dels pámpols verts, boy pressentint enllá d'enllá dels serrats els mistichs cants dels veremadors que s'apropavan.

Xavier Viura.

JOVENTUT

Tens tot el sol en las ninas
de tos ulls enamorats;
tens tot l'estíu en tos llabis;
tota l'ardencia en ta carn...
y aprop teu hi fa una fresca
com aprop d'un roserar.

¿Es l'Amor, ab tu, qui passa?
¿Es la empenta de la sanch?
Vinga tot, sía'l que sía,
y no'n fem mals averanys;
quan las flors s'enmalalteixen
lo perfúm també se'n va.

Joventut es vida, empenta:
lo que tens en tos ulls blaus;
lo que infantan els teus llabis;
lo que frisa per ta carn,
y la fresca qu'espargeixes
com las flors del roserar.

A. Bori y Fontestá.

FRAGMENTS D'UN'ALTRA CARTA

. . . .

. . . y aixís t'escrich, ánima meva, ab el plor als ulls y la má tremolosa, ab el cor anguniat; ab la imaginació enamorada.

¡Cóm deus pensarhi en mi! ¡cóm deus pensarhi! Ja som al hivern, y quin Nadal més trist vora la llar dels avis y lluny de mi! A tu que t'agrada tant l'hivern, cóm deus aborrirlo ara! Qué te'n deuhen dir de cosas las fullas mortas y'ls nius deserts y'l cel llis...

¡Quinas esgarrifansas, vida meva!

. . . .

¿Y no t'agrada estar sol, ben sol, aborrinte de tot, fins de tu mateix, gosant y patint alhora quelcóm inexplicable que dona angunias de petons y desitjos de llágrimas; alló que sols saben entendre'ls qu'estiman y s'enlayran; lo que no entendrán may els que volan ran de terra. . . . .

. . . .

. . . y era fosch; la tarde havía sigut trista: una tarde d'hivern freda pel cos y l'ánima; l'ambent m'ha sugestionat y he esclatat á plorar á llágrima viva, que ja ho sabs que'n sé de plorar quan jo mi poso; ha arribat la fosca, llavoras m'ha agafat por, he corregut, he llensat un crit y ningú m'ha respost... ningú! Avans quan me planyia tenia qui m'aconhortava; ara. . . . .

. . . .

Ja ho sé que m'han privat de veuret, peró no ho logran: jo'n tinch prou ab cloure'ls ulls y ab la imaginació't veig y t'acarono y'm sembla que't tinch aprop, que't passo la má pels cabells y't petonejo ab l'ánima, ab aquells petons que tu'm vas ensenyar á donarne y que son teus, tots teus, com jo soch tota teva. . . . .

. . . .

Jo'm creya que l'amor era dols, reposat, tendre, per 'xó'l volia, y'l trobo frenétich, boig y'm friso. . . . .

. . . .

¿Per qué t'estimo tant? ¿Qué ho fará que malgrat els concells dels que'm voltan jo continúo estimante més que may?...

No puch explicartho, no sé coordinar prou las ideas; si't tingués aprop si que t'ho explicaría ¿ho sents? tot, y cóm riurias, tu que no'n sabs de riure forsa!

¿Ara si que no deus riure, veritat? Ja'm sembla que't veig passejante nirviosament, ab el barret endarrera, y ab una má caragolante'l bigoti, guaytant enlayre ab aquests ulls ahont jo hi aprés tantas cosas, malehint la nostra sort ab rabia. ¿Ho veus com encara que no't tinga't veig de la mateixa manera? ¿No't passa á tu'l mateix? No riguis, paperer, no riguis, que ja ho saps que t'estimo forsa. . . . .

. . . .

. . . comprenguessin com jo't comprench no t'odiarian, ara de tú ni'n volen sentir parlar, els hi fas por, te tenen per un monstre perque saben que m'estimas y jo't corresponch, y es que'ls seus cervells viuhen ideas vellas, rutinarias, y quan el cor está aixut y'ls cabells son blanchs, no's comprenen certas cosas.

Tu deus pensar que'ls deixin estar als joves. . . . .

. . . .

Si'm vejessis faig llástima, es á dir, te'n faria; no soch pas la d'avans, haig de fingir molt; se creuhen que'l temps tot ho esborra, que l'amor ja ha finat, perque hi ha colps que fins somrich; mes, ay! per dintre, quin plorar, quina vida de llágrimas la meva!. . .

. . . .

Després de ferme passar una llarga temporada á casa l'avia (cosa que ha sigut una falta de talent, perque la meva ausencia era molt notada y tothóm hi deya la seva) han determinat enviar á buscar una monja, sor Agustina, pera que m'acompanyés sempre, perque diuhen que l'estimarte prové d'una gran falta de religió.

Te tenen per un moro, no ho dubtis, com saben que una nit vas anar al *Edén Concert*, ¡calcula! No sé com son aixís; á n'á mi, mestres m'estimis forsa, ja't deixo anar allá ahont vulgas...

Com te deya més amunt, tinch una monja que m'acompanya per tot y'm dona consells; es molt bona, es una santa.

Ahir tenia un dia gris, que dius tú, un dia d'aquells que las llágrimas me venian als ulls sens adonarmen y'm trobava ab ganas de comunicar els meus mals á una persona que m'estimés, que ho fes veure quan me-

nos, y com á casa, entremitj de la familia, m'hi trobo sola com en un desert, perque no poden compendrem, vaig sortir ab sor Agustina.

Al tornar del maset, per la via, anavam totas dugas agafadas del bras y ella'm deya que parlés, que parlés forsa, que jo li inspirava fonda simpatia y'm volía complaure, que no sufrís, qu'era massa jove pera sufrir; que Deu, un Deu pare del Amor y la Bellesa, havia creat las flors y la felicitat pera las donas joves; que somrigués de joya, y signantme un esbarzer va dirme: «Veu, això es pera mi.»

Qué simpática se'm va fer sor Agustina! Avans li tenia mitja rabia, pero en aquell moment me la vaig menjar á festas y vaig obrirli'l meu cor. Vaig explicarli tot el nostre procés amorós; vaig dirli que d'ensá del 4 d'octubre jo ja era la teva esposa devant de Deu y de la gent de conciencia.

Sor Agustina baixá'ls ulls y després guayta enlayre amenassadora.

Me va fer por, peró passantme la má per la espatlla vaig recobrar la calma; li vaig dir que t'estimava, qu'en tu jo hi veya el meu deslliurador, que la meva familia no ho volia (me va semblar que la monja anava á dir alguna cosa y's mossegava'ls llabis); vaig dirli que'm moriría, que jo ja no podia ser de cap altre perqu'en cos y ánima era teva, que si m'apuravan me casaria ab el primer que's presentés pera sortir de la familia y poguer ser teva ab més llibertat... No ho sé lo que vaig dir, sols recordo que sor Agustina'm va abrassar y totas dugas vam plorar... ¿Per qué ploraria sor Agustina? Vam aturarnos perque'l tren anava á passar; al véurel vaig sentir una enveja! Es el que va allá ahont est tu, vida meva, allá ahont jo hi tinch el cor y las mevas esperansas. . .

. . . .

. . . sempre ¿ho sents? sempre de la teva apassionada

Lola.

P. D. Quan me contestis, fesho per medi d'aquellas noyas que ja m'entregarán la carta. Ves ab cuydado, perque'm vigilan molt. Adéu, vida.

Per la copia,

JASCINTO CAPELLA.

PERPINYÁ. — LO CAMÍ DEL VERNET

(RÓSSELLONÉS.)

Quan n'hom sall de la vila per lo Pont de la Pedra, lo cami-real que se segueix es lo de cap á Fransa i fins al poble del Vernet, que es cosa de dos kilométres, sobrepuja les hortes y'ls camps que'l rodejen, puix la terra, aqui, es baixa y alguna vegada hasta hi arriban els ayguats de la ribèra.

Aqueix cami del Vernet es un barri de Perpinyá, bastit fora de les fortificacions, mes animat al mateix, ja que s'hi son establerts comerciants de vins, fabricants de bótes, tapers, pépiniéristes; aixis es que de cada costat s'enfilen cases, patis, tallers, plens de botam de tota mena, de tines y de mitx-miots.

De tant en tant s'hi veuhen alguns casals de aspecte serio, son establiments d'estudi, asilis de la pregaria, y de la caritat cristiana: lo colegi de Sant-Lluis de Gonzaga, lo convent dels Caputxins, lo convent de les monjes de Santa-Clara (quina iglesia guarda lo cos, quedat sencer, d'una antiga superiora morta pel 1676), l'orfalinat de las monjes del Bon Pastor. Lo Canigó, se'l veu de per costat, y demés d'una verdissa punteja lo campanar y'l casual del Sagrat-Cor (establiment d'estudi per les filles de families riques).

Desde'l Vernet lo camí se parteix: un branch se'n va cap á la vall del Agli (cap á la *gabatxería*, que'n dihem), l'altre se dirigeix cap á Salses (derrera població catalana), Narbona, lo Llenguadoch y la Provensa. Se trobant aixis al-juntament de dos camins-reals, lo Vernet es devingut una posada per los cotxeros y carreters que hi passen, de manéra que tenin, aqui, ferrers, forjadors, estancó y despatxs de begudes.

També es lo que estranya de veure, contre d'una caseta, mitja-amagada per carretes y rodám, una columna piramidal, de marbre blau-clar; á qué se refereix tal monument? y aixecat en aqueix ródal? Llegim la inscripció que porta:

« Méridienne de France — Base de Perpignan — Mesurée par Delambre en 1799 — Mesurée de nouveau par les officiers du service géographique de l'armée, en *1*891 — Terme austral.»

J. DELPONT.

¡¡¡ ELLA !!!

Divagació incoherent...
llum que s'apaga...
ombra que s'amaga...
pensament insconscient...

KATÚFOL.

Un llum, si, un llum que s'apaga per sempre!.. Per sempre!...

La nit, la nit negra, la fosca negació del tot, el no-res, la mort!... No! La mort, no! May! Vuy vida, vida y claror, dia, dia per sempre. El dia enlluherna, el dia distréu, y aquell llum que s'apaga, ara no's veu. No's veu, mes hi es, y s'apaga. ¿No's veu? Donchs com si no hi fos! Ja tant se val! Ja tant se me'n dona!... Ella! Oh! Dona! Ella!... y res més!

Ella, si! La endevino, la sento, la veig, la toco... No! Tocarla no! Tocarla may! Estúpida profanació, tocar el ser més delicat, creació verge, ombra vaporosa, ideal impalpable!...

Ella!... Ella y jo!... Jo y ella!... Tots dos!... Cor! Tot cor!... Cor que vols, cor que desitjas!...

Y aquella llum que s'apaga!... Malehida llum! Sempre devant del enteniment!...

¿La llum de la rahó? Mentida, contradicció eterna!... ¿La llum del amor? Mentida! L'amor es cego!.. La llum no es llum, la llum es simbol!... Calla, déixala, no t'hi enfondis... ¿Qué se te'n dona?

Ella!... Ella si!... Sempre ella!

Ella!... L'ombra vaga que sempre vaga, la encisadora ombra que sempre fuig... si... fuig...

Mes els cors s'acostan y la llum s'apaga... Y còm tarda á apagarse!... Qué tanta tardansa!... Puf!! Ja es fosch... Afora llum! Afora dia! Afora claror!

Quin benestar!!...

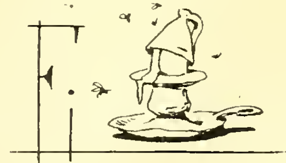
Quànta ditxa!!...

Un poch de cansanci, una tal qual fatiga, y després despertar.

Y si tot ha estat un somni; tornarém á somniar.

Llum!
Claror!
Nit!
Dia!
Símbol y sombra. . . . .
. . . . ora pro nobis.

Com qu'es el meu primer ensaig de género modernista, els demano'n prenguin la bona voluntat y perdonin l'atreviment. Per la meva part, jo ja confesso que'l final no m'ha sortit gayre bé. Quan ne fassi un altre, espero qu'estarà millor, y en lloch d'un llum, hi posaré un fanalot.

MODEST URGELL.

(Vinyetas del autor)

DESDE MONTANYA

De Castanyadell á Osormort els pagesos hi contan dugas horas; ja'n fan tres y mitja que camino y encara no oviro'l Molí de Bojons, ahont remullaré ma gola seca per l'excessiu calor que llensa'l sol en aquestas clotadas, verdaders claps de paradis, quan l'astre rey no hi dona tan de ple.

Jo hagués cregut al Quitllo de Salabert! Prou m'ho recalcava ab bons desitjs: — En bona fe que os ne penediréu, burrangó, d'arriscar la pitrada á sol ruhent. ¡Llampis de neu! jo so més colrat y fort que vos, y m'hi pensaria molt. Esperéu á sol post que'l Xicoyra os fará companyia; es un bon minyonás! ¡oh! y d'historias ne sap! no las hi acabariho may. Fins refila unas cansons tan xiroyas com las que os cantava la meva mossa anit á la porxada, al clar de lluna. ¡Ey! sinó que'l Xicoyra d'en tant en tant n'hi barreja alguna de virada; d'assó la mossa s'en gordaria prou.—

No'm convencé pas; ab la deria d'atrapar el corréu, vaig despedirme dels de Salabert ab certa recansa; puig en veritat sia dit, me feren passar una vetlla alló que se'n diu agradosa, molt agradosa.

Si bé es cert que'l camí es pesat, á sol batent, en cambi trobo ombras regaladas ahont hi reposo llargas estonas, cullint floretas y fullas hermosas que guardo en l'herbari de mon sarró, ahont me'n adono que hi ha encara las del estiu passat. Un vent geliu y suáu me don ayre pera seguir enllá, fins á trobar un'altra ombra per dessuarme. Vaig tot xop y camino ab pena; això fa entretindrem més de la rahó y es la causa que tardaré més á arribar al terme de mon viatje.

Ja soch á Bojons; els gossos lladrant, lladrant m'acompanyan fins á dins la entrada que franqueijo tot seguit, mentres la mestressa'm prepara quelcóm de refrescant, qu'es lo que'm convé més. A n'aquest moment arriba un sapat fadrí ab faixa y barretina vermellas, bastó de freixa y un esqueix d'alfábrega á la boca. Va cap á Fábregas y'l segueixo, després de ferme omplir l'ampolla d'ayguardent, que dos dias há portava buyda y resseca. Es un bordegás d'alló més trempat. Diu que'm coneix de molt xich, y'm conta com una minyoneta dels sots de Fábregas el va corpendrer al aplech de Vallclara, y ara se'n va á demanarla.

—Y no't cregas, Ton, ja la tinch segura; vuy dir que de carbassa no penso pas menjarne, ¡qu'es cas!

—Y bé; es bona noya?

—Burrangó! y trevayadora com la que ho puga ésser més.

—Donchs fas bon pensament d'arreplegarla. Té quelcóm de dot?

—Doscentas lliuras, que bitllo, bitllo li donará'l seu oncle de Viladráu el dia que'ns casém; això sense contar una pila de regalos que li fará llur padrina, qu'es la mestressa del Raurell.

—Vaja, això ja fa de més bon contar.

—¡Ey! vuy dir que jo no me'n vaig pas *prendar* pel dot. Això no. Y en que fos aixís, tinch dret per'xó á cercarne una que no vaja sola, perque... sabs?... vuy dir que á casa hi ha tot el menesté.

—Tens rahó, noy! Y procura aumentá'l cabal, que á gastar sempre hi seréu á temps.

—Ben recert; y endemés que de marfugas ens n'ha tocat una tungada que ja, ja. L'avi, dos mesos há qu'está enllitat, y la mare, prou que ho saps, la mare l'*isteri* no la deixa viure en sossego y s'ha d'alimentar de bons bocins; del contrari'l dia menys pensat ens puria donar un trastorn.

—Llevas nort de fer beguda á la Cantina?

—Leri, leri que ho tindré de fer; la ganota m'acora de valent... altrament sempre un hom porta un budell buyt... Bé ho deus sebre que á n'aquella casa canan de valent... Densá que no hi ha la Lludria, fóscara no s'hi pot pas tindre cara.

—Bé y donchs, pobre gent, cóm ho farian pera viure en aquestos recons de món?

—Entre poch y massa, Ton; vuy di que, noy... passa de mida.—

Ab aytal conversa acabém d'enfilar lo tros de carretera que'ns deixa á la Cantina, ahont ens serveixen un brená que... vaja... ens posa á tó. El meu company de viatje, que no es altre que'n Lari de Muntalt, s'hi adoba de valent; jo si no menjo tant com ell, no s'en falta gayre.

—Y bé, Lari, ja n'estás ben segú que l'estimas á la Rita?

—Tant se val!

—Fa molt de temps que la rondas?

—Refosca! Tant mateix ara farán tres aplechs que hi sardanejo.

—Aixis, donchs, ja li coneys la flaca.

—Figurat que no hem renyit pas may, d'ensá que'ns coneixém.

—Bé, pró no os veyéu pas gayre sovint. Volsthi jugar quelcóm que si haguessiu festeijat ó festeijessiu cada dia, no ho dirias pas aixis.

—Puria molt ben ésser; pró, vaja, estigas cert, y jo t'ho asseguro, que l'un ha nascut per l'altre.

—Deu fassa que duri aquesta pau.....

—Bé, jo ja't so contat els meus quefers ab la Rita; are cal que'm digas si es veritat que tens tractes ab els de Bellsoley, per arreplegar la mitjana; tira que't toch! no tens pas mal gust... y endemés, que ja t'ho mereixes, rexotre!

—Gira de full, Lari; qu'has errat la porta. Me prens per altre.

—No't prench per altre, no, ja n'estich al corrent, ja!

—Donchs cregas que t'han mal enterat; y extranyo, de debó, aytal acomesa.

—Vuy dir que... saps? no t'ofengas pas.. Altrement, de més verdas se'n maduran.

Ve á interrompre nostre relat el corréu, qu'espargeix la correspondencia per damunt de la taula. Pego llambregada y oviro tot seguit lo que'm pertany á n'á mi y que'm so fet adressar a n'aquest lloch, ahont hi rondaré encara tres ó quatre dias.

El sol estona há qu'es á joch, y nosaltres eixim del hostal á marxas dobles; aném un boci plegats, fins al pont; allavors tira sot de Fábregas enllá, y jo m'enfilo cap als costals de Bell-lloch, á fer nit á la Fullaca y demá... ¡oh demá! Deu sab per hont las donarém. . . . .

La taula del hostal de la Fullaca está atapahida de gent que sopa; jo prou voldria sopar, no per gana. puig no'n tinch mica; per poguermen anar a joch ja qu'estich capolat; pró no hi ha més, tinch d'esperar tanda, y'm poso al marge-peu de la entrada assegut en un banquell. Un ayre purissim y regalat me dona un pler inmens. La lluna plateja'ls tarters de la devallada dels turons y fan goig de veure El Montseny... oh 'l Montseny, quin aspecte més fantástich!... May el veig igual. Qui sab las vegadas que'l so sorprés, y sempre, sempre'l trobo ab nous encants y per'xó cada dia creix més l'amor, la devoció y'l respecte que li porto.

Los drinchs argentins dels picarols dels matxos, me fan adonar d'una colla de traginers que al clar de lluna serpejan per Rumagats. Cantan *Los presos de Lleyda*, y'm trauhen del meu col-loqui ab la montanya dels meus somnis. . Passan y s'allunyan... sens aturarse, y'ls veig desapareixe collada enllá cap al sot que se'ls engoleix.

Me cridan per sopar. Ab un santiament estich llest y'm retiro á la cambra que'm destinan. Es neta, pulida y fa una flayre de roba de bugada que m'enamora! Prou estich ben rendit, pró encara vull posar en net aquestas impresions de viatje que duch á la cartera... Atanso la taula á la finestra que, oberta de bat á bat, m'envia un raig de lluna, y penjo'l llum d'oli al dintell de la mateixa. Un'óliva que canta, ó xiscla, á la barbacana de la teulada se va apropant, apropant y's queda devant del llum; faig com qui no la veu y segueixo escribint... D'en tant en tant, mirant de qua d'ull, m'adono que xucla l'oli del llantió que llengoteijant fa las darreras batiallas. La son me vens y quedo adormit demunt la taula. . . . .
. . . .

Una frescor suáu y una alenada de terra sana fan despertarme... Estich á las foscas... Also'l cap y al guaytar cap á la montanya, topan mos ulls ab els de l'óliva que'm feya companyia, y que lluhian sinistrament al raig de lluna... M'entra una esgarrifansa terrible y me'n tinch d'anar al llit, després de barrar la finestra, ahont hi resta l'aucell nocturn que xiscla tota la nit . . . .
. . . .

Quin somni més pesat aquesta passada nit! Son las quatre de matinada y me'n vaig á trobar l'ordinari de Viladráu. La lluna encara plateja tota l'afráu. Per part de llevant s'envermelleix l'horitzó... Quant el sol eixirá ja seré qui sab ahont... carena enllá... á la ventura...

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

Osormort (Guillerías), 10 d'agost.

UN COP D'ULL Á LA EXPOSICIÓ

París, agost de 1900.

I

Deixarém á la esquerra la porta monumental Binet, la famosa *salamandre* dels parisenchs (que dit sia de pas, no'ns acaba d'agradar) y entrarém per la dels *Champs Elysées*, que sense tenir res de monumental, ofereix en cambi una perspectiva magnifica, qu'en dias serens, de sol brillant y de celatjes rutilants, ullprén y encisa. Ja som adins. Devant nostre s'extén una avinguda amplissima, arrencant d'una gran plassa, clapejada de *parterres* florits. A la dreta, la massa blanca de linias severas del *Palais Deglane (Grand Palais de Beaux-Arts)*, se destaca grandiosa ab sas restalleras de columnas, ab sas vuyt estatuas gegantinas personificant diferents estils artistichs, y ab son hermós fris de mosáich, representatiu de las grans épocas del Art, obra de Edouard Fournier; rematant el conjunt de tan superb edifici, la cúpula inmensa que cubreix el gran *Hall*, destinat á la Escultura. A la esquerra, se dressa la silueta també blanca y distingida del *Palais Girault (Petit Palais*, contensiu de la Exposició retrospectiva del Art francés), molt més petit que l'altre, peró dotat d'una joya. Ens referim al pati aporticat ab son jardinet y sos surtidors de mosáich, d'un ayre neo-grech qu'enamora.

Més enllá dels dos palaus, la mirada s'escampa per las gradinatas luxuosas, las columnas de pedra y bronze, els grupos escultórichs daurats y'ls canalobres magnifichs del pont monumental d'Alexandre III, hermós á tot serho; abarcant cap al fons las grandiositats dels palaus de la Decoració, Mobiliari y de las Industrias diversas francesas y extrangeras, en els que hi domina el gust fantasiós y la ornamentació carregada é inagotable dels monuments indis, y en els que'ls motius de decoració colorida (pinturas murals, mosáichs, relleus de porcelana, etc.), s'ofegan en un mar de blancors inmaculadas, ab tots els jochs d'ombra imaginables, dominats per las resplandors del or de las cúpulas, torres, minarets, agullas y cresterias de metall, sobre'l fondo d'un cel blau, encés y palpitant, assoleyat y purissim.

Al cap d'avall, tancant la visual, com á teló de fondo de decoració tan hermosa, s'ovira més enllá de las portas, la explanada dels Inválits, closa entre las severitats negrosas del antich edifici-quartel y coronada per la venerada cúpula ratllada d'or que vetlla en son si la tomba del Gran Home.

El *Grand Palais*, ó Paláu de Bellas Arts, conté dugas exposicions: la decenal y la centenal. En la primera, s'hi exposan las obras de pintura (dibuix, pastels, aquarelas, etc.), gravat, arquitectura, escultura y relleus que l'art francés ha produhit en deu anys. Allá s'aplegan las produccions dels rutinaris dels *Champs Elysées*, ab els independents del *Champ de Mars*, els dos *Salons* rivals, y ab las que hi han enviat las nacions extrangeras. En la segona, per cert altament curiosa, s'hi conté tota la producció artistica de Fransa, durant el sigle XIX, dividida en sis grans periodos, ó seccions: La Revolució, el primer Imperi, la Restauració, el regnat de Lluis Felip, el segón Imperi y la moderna República.

El *Petit Palais*, clou una interessantissima exposició retrospectiva del art francés. Dins de sas espaciosas salas, quietosas y tranquilas com las d'un muséu, s'hi admiran preciosos trevalls artistichs d'os y de vori; de bronze, de ferro (armaduras, ferreteria y forrellat); hermosissims exemplars de cerámica de diferentas épocas y estils, de fanch, fayans y porcellana; fustas ciselladas (mobles de totas épocas); teixits (robas, tapissos y brodats); cuyros; orfebreria civil y religiosa, ab sas brancas de quincalleria, argenteria y rellotgeria; cristalls y mosáichs; monedas; y per fi, la Escriptura (autógrafs de personatjes célebres); la *enluminure* (decoració é ilustració de códices y pergamins), y la Imprempta.

L'ala dreta dèl paláu de la Decoració, Mobiliari é Industrias diversas (punt de vista desde'l pont d'Alexandre III), es molt interessant. Las instalacions de posat d'habitacions d'Alemanya, d'un gust y un refinament modernissim, son verament admirables. Y ab las seccions d'argenteria dels Estats Units, constituheixen la nota dominant del Paláu. Entre'ls motius ornamentals d'una de las primeras, hi figura un tapis tret d'un quadro d'en Vogeler, que JOVENTUT reproduhi en son suplement artistich al número 18. Sem-

pre es bo trobar coneguts á fora casa. També son dignes d'elogi, las seccions francesas de mobiliari dels paláus del ala esquerra, sobressortinthi las tapisserias dels Gobelins, si bé, en conjunt, aquest cantó no es tan interessant com l'altre.

Un'altre cop de vista enlluhernador, es el que's disfruta desde'l pont d'Alexandre III, per sota del que s'esmuny magestuosament el Sena amplissim, amunt y avall del que lliscan constantment, creuhantse ab rapidesa, els vaporets rublerts de gentada. A sa ribera esquerra, s'hi enmiralla tota la restallera de paláus y pabellons de las nacions forasteras, ab una variació infinita d'arquitecturas d'estils, de torres, cúpulas, campanars, agullas góticas, minarets musulmans, teuladas xinescas, cimeras russas y siberianas, ab onejar festós d'oriflamas, banderas y estandarts de tots colors y midas, fins á perdres de vista, cap á la recolzada que fa'l riu envers el Trocadero: mentres que á l'altra banda. hi domina una nota d'edificis més severa; el gran paláu de la vila de Paris, els *halls* ventruts de cristal y ferro de las seccions de jardineria y del aquarium; y més enllá, tot l'aixám revellit de casalots, de teulada punxaguda y ánima de fusta, d'iglesias góticas y castells mitj-evals del *Vieux Paris.*

A la entrada del carrer de las Nacions (ribera esquerra del Sena), per ahont tirarém, sempre hi ha un formigor de gent vora de la estació del ferrocarril eléctrich y punt d'accés al *trottoir roulant.* El primer paláu que's troba es el d'Italia, bonich de veras, tot ell d'estil veneciá, recorda els esplendors de marbre, de mosáich y d'or de la bassilica de Sant March y del Paláu dels Duxs de Venecia ab sas cúpulas d'or, *gonfie di preghiere* (infladas de pregarias), com diu molt justament en Gabriel d'Annunzio, al parlar d'ellas, en sa última y hermosissima novela *Il Fuoco.* Mes las banderas están á mitj-asta y llassadas de crespons negres; las portas son tancadas. *Chiuso per lutto nazionale*, hi ha escrit á las parets. L'Italia está de dol. Son Rey es mort. Passém de llarch.

Els pabellons de Turquia, Estats-Units, Austria, Bosnia, Hungria, Gran Bretanya y Persia, que venen á continuació, son forsa vistosos y algún d'ells ben tipich y original. El de Bélgica es una joya d'art gótich flamench. Es magnifich, ab sos porxos, sos grans finestrals, sas teuladas esbeltas, sa torre central ab el rellotje; ab sos deliris de pedra cisellada ab tot l'esplendor de la fantasia gótica; tot airós, esprimatxat, encisador. Vaja! que'ls belgas s'han lluhit de debó. Bé es veritat que'l edifici es una reproducció del Hotel de Ville de Audenarde (Flandes), construhit en 1530 per l'arquitecte Van Pede. Després, ve'l de Noruega, senzill, modest, tot de fusta, pintat de vermell. de molt carácter per' xó, y traspuant la sobrietat caracteristica dels habitants de la terra dels *fjords.* De dins es molt interessant. En lloch de preferencia, tot lo referent al famós viatje al Pol Nord del gran explorador Nansen (una gloria nacional ben llegitima, de la que'ls noruechs están molt orgullosos... y ab molta rahó). Allá's veu el maravellós *Fram*, els aparatos que serviren al ardit navegant, els llargaruts *skis* de fusta que calsaren sos peus per empendre en companyía d'en Johansen, aquella célebre expedició á través dels deserts de gel fins á arribar á las més altas latituts alcansadas per la petja humana; expedició que revesteix tota la grandiositat de la epopeya Noruega exposa també tota una colecció variadissima d'enginys de pesca, de pells. Allá s'hi veuhen las grans morsas, las focas y'ls rhens dissecats, al costat d'infinitat d'aucells polars.

El pabelló d'Alemanya que ve tot seguit es, pel nostre gust, un dels més bonichs de la Exposició. Es, per dirho aixis, la sintessis del art arquitectural germánich, oferint per una banda l'ayre ben castis de las vellas construccions rhenanas y de las casas punxagudas del misteriós Nuremberg, y per l'altra'l gust modernissim dels casals recents de Berlin y Munich. La decoració policroma de la fatxada, ab motius simbólichs y llegendaris, voltant son ample mirador, obert en el cos central del edifici, que vetlla una altissima torre d'homenatje, aumentan encara més l'encis atractivol del paláu-castell que sembla retallat d'un vas ricament cisellat, plé d'escumosa cervesa, ó d'un llibre colorit de gestas caballarescas y de blasons heráldichs.

Som al paláu d'Espanya. Al costat del altre, desentona un xich sa blancor groguenca de *chantilly* passat, peró ab tot no está mal, perqu'es un edifici fet ab retalls de la Univer-

sitat d'Alcalá de Henares. A la porta hi ha uns *porters* qu'ells mateixos ho diuhen: *Todos hemos venido de Madrid* A dins tapissos, armaduras y... res més. ¡Vaja que alló en contes d'Espanya es una sucursal de la *Plaza de Oriente!* Lo qu'es las diferentas regions, tant característicás y tan típicas que forman la *Nación Española*, hi brillan per la seva ausencia, com si al món no fossin. Aixó si, la bandera *gualda y roja* voleya al terrat ab un espetech qu'enamora. Hi havian de posar la de la Vila del Os. Hi hauria anat al pel.

Poca importancia tenen els pabellons de Rumania, Mónaco, Suecia, Grecia (pobre Grecia! qui t'ha vist y qui't veu!...), Serbia, Bulgaria, Filandia, Luxemburg, Perú, Portugal y Dinamarca.

Avans d'arrivar al rovell del ou de la Exposició, ó siga als voltans de la torre Eiffel, qu'encara redressa ab forsa majestat sa gegantina carcanada de ferro, á través de las gamas de porpra y or, ab que'l sol ponent enmantella'ls celatjes resplandents, atravesarém el Pabelló de Méxich y el Paláu d'Higiene, en el que'ns atráu la instalació del Institut Pasteur, en la que hi han uns prestatjes ab unas restalleras de pots més *mortífers y espantosos*, que tots els canons *gegants y nanos* de tots els centímetres haguts y per haver, de tir rápit, canons-revólvers, *hotchkiss*, ametralladoras, fusells de precisió, obusos, *gargousses*, cartutxos minúscols y balas Lebel, que s'exposan en el vehí Paláu dels Exércits de terra y de mar; donchs dintre d'aquells pots de vidre, hi ha tota la colecció de microbis de la tuberculosis, del tifus, de la difteria y altras maluras altament *agradosas y simpáticas*.

Venen, per fi, els Paláus de la Navegació, y el dels Boscos, Cassa, Pesca, etc..., quals noms ja indican lo qu'en ells s'hi epxosa; y som al escampall d'edificis, á la munió de construccions de tota mena, arraulidas vora la *Tour*, en l'espay inmens comprés entre las alsarias del Trocadero y las mágicas perspectivas del *Chateau d'Eau* y Palau de la Electricitat.

El sol s'ha post. Infinitat de llums brotan per tots indrets: els archs voltáichs brillan entre'ls arbres y entre'l *mare magnum* d'edificis de la fira colosal, de la *Kermesse* endemoniada, com grans pilotas de plata lluminosas. La gentada s'escorra atapahida pel ample pont ab unas variants d'indumentaria hermosíssimas. Suran per demunt de la riuhada humana, amples turbans, cenyint enmorenidas testas; las cuas dels xinos se destacan demunt de las sedosas vestas moradencas; els casquets d'astrakan dels russos, se confonen ab las lletjós lluhentas de las xisteras, ab las cofias de las arlesianas, ab els llassos airosos de las fillas d'Alsacia y ab els barrets plomejats dels alpins. De prompte se sent una gran cridoria que ve de cap el Paláu de l'Optica. La gentada s'arramba als costats, fent pas. Un escamot de policía ve depressa, fent lloch. Esclatan aplaudiments, crits de visca. Es el Shah de Persia que se'n va de la Exposició. Pasa corrent, dins d'un landó ab dos cavalls, tot ferreny, malcarat, ab un nas gros y encorvat, ulls d'esparver, y grans bigotasos. Porta'l casquet persa ficat fins á las orellas. Saluda militarment á la munió que l'aclama. Un cop passada la comitiva com una exhalació, m'adono de que ja es nit complerta, de que la crónica potser es un xich llarga y penso que será millor deixar l'acabament per la setmana entrant.

SALVADOR VILAREGUT.

ÍNTIMA

Anemsen mar endins, ma ben aymada,
anemsen mar endins,
y al gronx suáu de la lleugera barca
que l'aygua va partint,

amorosits els dos, bogant sens treva,
respirant l'ayre pur, l'ayre vital
que'l ventitjol ens porta,
ens fondrém al confí de l'ample mar.

Y allá reposarém; á cada onada,
armonisant un ritme de petons,
tot y gronxant las esperansas nostras
nascudas d'un bell goig,

ens fondrém folls d'amor en mil abrassos
y axí'ns condormirém
y onejará ta llarga cabellera
sobre'l gemat pit teu.

Y al despertar després, la mar inmensa,
portant l'eco del cant del seu abím
que com cansó amorosa
ressonará en el fons dels nostres pits,

la mar, amorosida y falaguera,
ab plascívol remor,
t'ensenyará á gronxar al fillet nostre
tot cantantli corrandas al bressol.

ALFONS MASERAS.

LA RIERA

Serraladat avall baixa la riera, defentse remorosa per las timbas en ramells de perlas á cada salt, lliscant silenciosa bosch endins, escorrentse tranquila y reposada á cada gorch, pera pendre nova forsa y saltar de nou avall, avall sempre, lluytant ab las pedras cantelludas que li barran el pas, esmolant els tronchs de las vellas alzinas boy caygudas, qu'assedegadas semblan ajupirse demanantli sava pera sas entranyas mitj consumidas per un sigle d'existencia.

Avall va la riera, obritse pas per tot, sense cap treva, sense parar un instant. elevant al cel l'incens dels seus vapors, que, al esmicolarshi la llum, brillejan ab mil colors alegroys com la celistia de las aubadas de maig.

Si en los capvespres daurats del estiu, quan els pichs de las serras s'embolcallan de boyra poch á poch, y'l bosch ja s'ha enfosquit, y'ls aucells ja dormen ab el cap sota l'ala, escoltéu, ajeguts sobre l'herba, els remors de la riera, sentiréu com, á cada roch que sa corrent detura, ella canta baixet ab ritmica veu:

—«Soch l'Amor, soch la Vida. Deixeume lliure'l pas, y fer ma via sens entrebanchs ni angoixas.

»Jo fecondiso'l món. Ma sanch cristallina's filtra per las rocas, va terra endins, y fa renaixe las dauradas espigas que cubreixen aquestos brodats inmensos, els camps, emblema de pau y de salut. Ells nodreixen als homes, enfortint sos cervells pera pensar, pera cercar arréu el benestar y l'amor, pera gaudir la Vida, y concebir el Bé, y sentirse á dintre un'ánima gran, y ésser veritables Homes.

»Soch l'Amor, soch la Vida. Res detura la marxa que jo porto, y qu'está escrita en el llibre del temps inacabable. Deixeume lliure'l pas.

»En mas ayguas furientas s'hi rabejan els Genis de las passions; en mas ayguas tranquilas s'hi banyan las Fadas de pell blanca, d'ulls verdosos, d'entranyas senceras y fecondas, de venas blavas, plenas de sanch purissima.

»Soch l'Amor, soch la Vida. Mos vapors son la gloria. Mon llit es l'abím hont cauhen els que no m'entenen... Deixeume lliure'l pas, y fer ma via remorosa.»—

Y aixis cantant, s'escorra avall la riera, mentres els tanys furgan la terra y las papallonas s'adormen sobre'ls cálzers badats de las flors, y'l Sol, mandrosament, entre rojors d'incendi, s'enfonza darrera las serras ponentinas.

E. PELEGRÍ FERRER.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

SIMONA Ó LA CONDESA DE STAMPES. — *Estudi d'una dona.* —Obra en tres actes per *Louis Grammont*, traduhida per *Martí Pou.*

Hem rebut aquesta pessa dramática interessant, quina traducció es deguda á la ploma d'un reputat escriptor mallorquí, amich nostre. JOVENTUT no acostuma ocuparse de dramas sinó quan se representan, peró mencionarém el gran mérit de la fidel traducció, deguda al nostre amich Martí Pou.

—

LOS VICTIMARIOS, per *Ramón Sempáu.*—Garcia y Manent, Editors.

Hem rebut lo dit llibre, escrit ab sobrietat y energia. Es un llibre destinat á popularisarse, y que no vacilém en recomanar á tots els que s'interessin en las causas justas. Tot home de cor y de conciencia recta, llegirá ab gust un llibre que, apart de las opinions personals del autor, ve á servir la causa de la Humanitat y de la Justicia, tractant de posar en clar una serie de fets tenebrosos, qu'encara no han sigut judicats.

En farém un estudi quan las circunstancias ens ho permetin; peró pel prompte, felicitém al senyor Sempáu pels ideals nobles y elevats qu'han guiat sa ploma al escriure aquest llibre.

—

QUO VADIS? — Hem rebut el primer tomo de la edició castellana publicat pels mateixos editors. No fem un judici critich de l'obra que tan éxit ha tingut en tota Europa, perque ja'ns en ocuparem al representarse el drama

del mateix titol en Novetats. Tal volta al sortir el segón tomo insistirém en parlar d'ella. Per avuy ens limitarém á fer constar que la traducció de *Quo vadis?...* editada pels senyors Garcia y Manent es excelenta, no habenthi ni supressions, ni faltas de sentit en el llenguatje, com per desgracia abundan en altras tradicions.

P. G.

DE LONDRES

Hi ha un adagi catalá que diu que «qui oli remena, els dits se'n unta»; adagi que's pot aplicar perfectament al poble inglés respecte á la influencia militarista que's nota per aquí. En efecte, aquest poble inglés tan rigit, tan impassible d'ahir, avuy s'entussiasma y s'exalta, com qualsevol poble llatí, devant d'un voluntari ab l'uniforme del Transvaal. Se pot dir que casi no hi ha botiga de quincalla, de modas, ó estanch, en quin aparador no hi hagin els retratos dels principals generals británichs qu'están lluytant al Sur d'Africa ó á la Xina. En els teatres passa'l mateix, las pantomimas militars están á l'ordre del dia, y al «Empire» y á l'«Alhambra», el públich londonés aplaudeix frenétich y gesticula al veure sortir las baylarinas vestidas de voluntaris. Els cinematógrafos son la segona part dels teatres, alli sols se reprodueixen escenas de la campanya transvaalenca y'ls retratos de lord Roberts, Baden Powell, Buller, lord Kitchener, etc., que, com el del almirall Seymour, son saludats ab salvas d'aplausos, al pas que's fá retirar ab una xiulada general, el del president Kruger.

Un altre cosa he pogut experimentar, que com l'anterior m'ha cridat l'atenció; y es el mohiment de simpatía que verifica Inglaterra envers els Estats Units. Banderas americanas en molts edificis, bars americans pels carrers, espectacles americans en els teatres...

Sembla talment que'l poble inglés s'hagi olvidat de que sos ídols d'avuy foren els insurgents d'antany, sembla talment que s'hagi olvidat d'aquella época de la fam del cotó. ¿Es una aproximació de simpatía ó de necessitat? ¡Qui sab! peró més aviat sembla lo ultim que lo primer. Una aproximació fraternal de dos pobles consemblants, un noble olvit de la lluyta qu'emprengueren els americans per sa independencia, seria un excés de generositat incomprensible en la terra de Bentham; aquesta aproximació te més aviat l'aspecte d'una demanda d'apoyo que de res més; es veu massa afalagament, massa ganas de complaure de part del poble inglés per no dubtar de que aquest assert, y en aquest cas, que no s'olvidi Inglaterra de que'l crit d'auxili es sempre el crit dels débils.

ARNÁU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ.

Londres, 17 d'agost 1900.

NOVAS

Nostre company el periódich *Lo Somatent*, de Reus, ha sigut denunciat. Celebrarém que surti en bé del contratemps.

—

El distingit poeta y dibuixant D. Apeles Mestres ha escrit, inspirantse en son poema *Margaridó*, el llibre per' un drama lirich. Sembla que l'aplaudit compositor catalá don Amadeo Vives s'encarregará d'escriure la música.

—

El número 18 del quinzenari catalanista *Gent Nova*, que's publica á Badalona, ha sortit extraordinari ab motiu de la festa major.

Conté alguns grabats y retratos de don Antoni Bori, don Eveli Torent y don Eveli Burrull, tots fills de Badalona. El text se compón de diferents trevalls d'escriptors barcelonins y d'aquella vila.

—

Ha visitat nostra redacció *El Clamor*, periódich bisemanal de Sevilla.

Hi establím ab gust el cambi.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

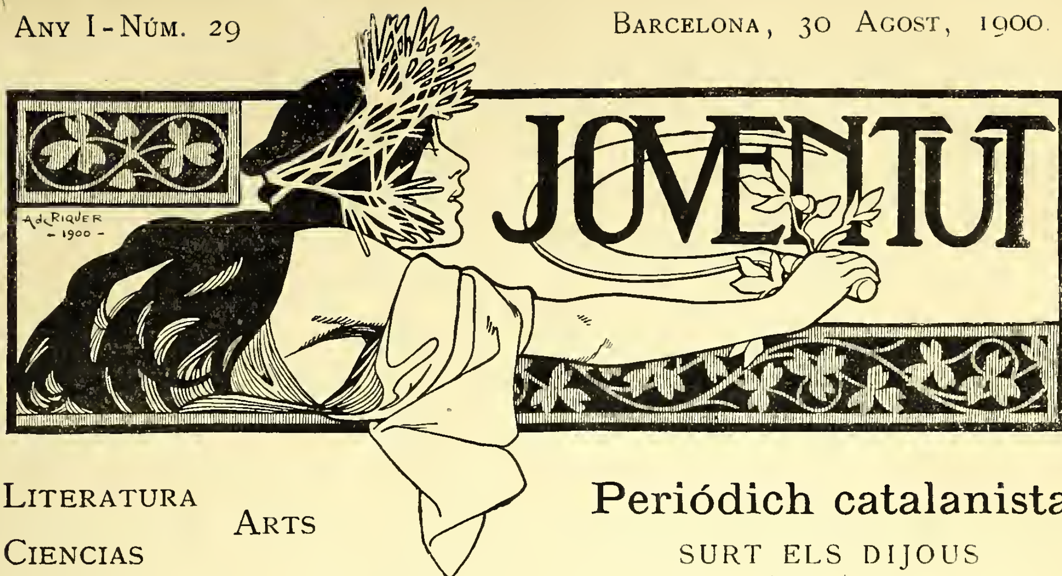
Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

ANY I - NÚM. 29 BARCELONA, 30 AGOST, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

A LA SOLETAT

CANT DITIRÁMBICH (1).

Oh SOLETAT AUGUSTA! GERMANA GRAN DEL SILENCI! Qué bé s'hi troba ab Tu el que té la visió clara, l'Hom d'Anima forta!

Y qué n'ets de fortificant, y de feconda, incomparable amiga meva!

Sense Tu, cap sabi de la Terra hauria produhit res, perque Tu ets la MARE ETERNAL DE LAS GRANS COSAS.

Tu m'has ensenyat á ser jo mateix, y á seguir en avant la mèva órbita sense cuydarme del lladrar dels gossos qu'abordan l'aparició de tot astre, com la de tot lo que llú y al Cel s'enlayra.

Si me'n donas de conhort, HERMOSA AMIGA! Estant ab Tu tot ho veig clar; ma forsa creix; y lo que hi ha en el món, tot ho mesuro y tot ho peso.

(1) Aquest cant es un tros del *Evangeli de la Vida*. Figura que Prometéu ha dat el foch sagrat, la llum de Vida al Home en marxa pel Superhome, y l'ha deixat sol en el cim d'una gran montanya. Y l'Home, al veures ab la Soletat en mitj de la Naturalesa, pren la lira d'Orféu y canta A LA SOLETAT aquest *Cant ditirámbich*.

Ab Tu, á dins d'un bosch, á dalt d una cima, ó á la vora del Mar, lo mateix que reclós en rich paláu ó en pobra cambra, sempre hi estich á mon plaher, ma dolsa aymia; y trobo que'l Món y'l Cel, tot es propietat meva. Y'ls Universos, y lo que ja ha estat, y lo que ha d'esdevenir encara y que sols s'ovira com una nebulosa vaga, y lo d'altres espays, tot me pertany, tot entra en mi, tot puch pesarho ab la Balansa gran del Intelecte. Gracias á Tu, tot ho veig clar ab la llum fixa y potent que porto á dintre, y qu'en el món, ab la cridoria de tots, pampallugueja y certs cops s'apaga. Y'm sento Jutge Universal y present, y futur Creador de somnis d'aquells que precedeixen las organisacions novas, somnis que, més ó menys modificats, se realisan.

Jo m'he sentit molt més abandonat en mitj de la multitut, oh SOLETAT BEN AYMADA!... Sí, molt més abandonat qu'en els teus brassos. Allá, en la multitut, ningú'm va entendre; y encara que molts semblava que m'entenían, no m'entenian pas, que sols ho feyan veure. Eram massa diferents; no podiam estar junts, no'm podian compendre. Jo'm sentia *Únich*, y ells volian que jo sols fos *un més;* un més anyadit á n'els altres. Y's burlavan de mi perque no seguia'l camí del remat, ja obert per la rutina. Y perque jo m'obría'l meu camí,'m deyan boig y'm tiravan

pedras. Y fins volian privarme de que hi vegés clar, y de que me'n pujés á la Montanya. Volian qu'anés á poch á poch pel camí pla y que m'aplanés jo també... Ay! M'ofegava!

Peró ab Tu respiro. Oh SOLETAT DESLLIURADORA!

Ab Tu he atravessat camps y ciutats, y mars y nacions. Y he vist el Món més bé, sense que ningú me'n falsejés la visió torcentme las imatjes de las cosas, ó alsantme espessa polsaguera que me las enterbolís; perque Tu ets DIÁFANA y CONDUCTORA, y fas que'm comuniqui ab tots y ab tot, menys ab la impertinencia dels homes que tot ho destorba y tot ho aborta. Y Tu m'has dit que de tant en tant, intermitentment, cal bé tornarhi ab ells. Sí! Ab el gran número, pera veure lo que fan, si baixan ó pujan, y ajudarlos á pujar, no sía més que per una escala material de poca alsada, y fins ab perill de la meva propia vida. Perque entre'l fanch de la multitut, hi han partículas d'or, mes aquestas no son pas las que més lluhen, sinó que solen estar casi sempre enfonzadas y cal endevinarlas, y extréurelas, qu'al ayre lliure brillarán com las estrellas.

Ab Tu, oh SOLETAT EVOCADORA, he aprés á ésser brau y á ben tremparme. Tu has fet que pogués sentir desde'l fons del meu ser la veu llunyana dels meus avis, mariners ardits, exploradors intrépits, sempre en moviment per la mar en busca de nous paíssos; lluytadors de progrés; perseguidors de piratas Saxons ó del Islám; soldats de la Llibertat; nautas d'ideas. Y ab Tu m'han aparegut, y m'han comandat de fer vía avant, y lluytar sempre sense repós ni treva.

Estant ab Tu, oh SOLETAT, oh CONFIDENTA meva, puch ser franch y expansiu, res tinch de tenir amagat, tot ho puch dír, tot puch revelartho; fins els sentiments més recóndits del fons de la conciencia meva. Y puch somniar tranquil, ab tot el cor y ab tota la meva ánima. Y qué n'es de bo'l somniar, quan un ve d'allá baix, de la multitut, de la cridoria, y surt asfixiat per la seva atmósfera baixa y pesanta, ab el cor encongit y la conciencia revoltada!

Ab Tu flayro un ayre més pur, respiro fort y'm sento ple, y prest per la lluyta. Y puch engendrar bé, y ton germá'l Silenci'm cria la meva concepció tal com jo vull, sense que's sápiga. Ja tornaré á la multitut pera desensopirla, llensántloshi'l fill qu'he tingut ab Tu, perque tot ho remogui.

Tu m'ensenyas á trobar el sentit just y la expressió adequada de las cosas, oh GRAN MESTRESSA! Sí! de las cosas qu'han sigut, de las que son, y de las que no son encara! Y lo qu'ab Tu concebeixo té una tal forsa, que'ls ídols més alts, las estatuas més fermas, tremolan quan ma paraula cau com un llamp á sobre d'ellas. Perque Tu fas que'l Pensament no s'esbravi y que l'Acció no s'escoli. Y aixís, en estat latent, las Energías creixen y s'acumulan. Y quan descarregan, tot ho enfonzan y tot ho esbotzan, tot lo qu'es vell y buyt, y fals y feble.

Y las pedras que llensa la tempestat que ab Tu's prepara, brunzeixen com cohets, xiulan com balas, y tocant á las que tots creyan construccions fortas, las fan sonar á buyt, las esmicolan. Y'ls morts y las fantasmas que hi regnavan s'espantan y fugen; y la llum viva que vivifica, fereix els ulls acostumats á la foscuria. Perque Tu ets MARE DE LAS TEMPESTATS que tot ho purifican, oh SOLETAT BENFACTORA!

Tu has colaborat á las grans ideas qu'han dirigit el Món dels Homes. Tu has mort y has esventat lo que semblava Etern é indestructible. Y has contribuhit á la creació de las obras més maravellosas. Fins, segons contan els llibres sants de la Judea, Jehová estava ab Tu quan va crear la Llum, el Sol, el Món y las Estrellas.

Els qu'ab Tu no s'hi troban pas bé, es que son buyts, estantissos, estérils, ó d'aquells que no poden tolerarse á si mateixos. Peró ab Tu hi están á son plaher tots els grans productors, tots aquells que portan un nou món á dintre.

Mira: jo ab Tu, hi he vist clar fins estant á las foscas. No, no he necessitat pas llum, que m'ha bastat ab la de la meva pensa. Aixís he parlat ab tots els qu'han sigut els teus amants, y encara hi parlo, y tot m'ho contan. Tots els grans del passat m'han dit que, estant ab Tu, se'ls ha aixamplat l'ánima. Gracias á Tu, sempre que vull, ab ells enrahono. Mira: la nit passada vaig conversar ab l'Emperador Juliá sobre la fi dels Deus de Grecia y Roma, y de la negror que, procedint del Orient, sobre'l Món Occidental va venir á

abatres. Vejas si va ser gran l'aixafament y la foscuria, que fins, segons me va dir, el cantar, trist va tornarse, y'l fill del Deu d'Israel se va morir sobre la Terra.

Els més grans dels temps llunyans, estant ab Tu tot m'ho comunican; no tenen cap secret pera mi, ja qu'estich ab Tu com ells hi estavan. Si! Ab Tu, LA ETERNA, qu'aculls á tots els llassats de la existencia, y'ls donas nou alé, y'ls reconfortas.

Tu, oh SOLETAT REVELADORA, Tu, m'has revelat la essencia de las cosas, al dirme que tot no es més qu'apariencia, y qu'aquesta es la sola realitat pera nosaltres cognoscible. Tu m'has dit que la Ciencia no troba la Veritat, sinó que descubreix, més gran que may en ultim terme, després de la escala de fenómenos més ó menys comprensibles, l'Etern Misteri, que tant quant més recula més s'engrandeix y s'alsa.

Estant ab Tu he aprés á veure que'ls més grans Tirans, els portém dintre. Vensuts aquests, l'Unich vens la Naturalesa, y pot ésser lliure. No hi ha cap llibre que m'hagi fet meditar lo que Tu, PROFONDA AMIGA!

Tu m'has fet veure la font de tot dret y de tot valor sobre la Terra. Tal es la Vida. Y la he vista, com instint sempre creixent de sobrepujarse á si mateixa, com impuls de producció, com evolució perpetua. Y he dit: Avant, y amunt sempre! Y avisat per Tu m'he llensat en mitj de la batalla creyentme molt més fort que la Mort, es dir, invencible, ja que Tu m'havias consagrat, separat dels demés, al ferme l'Unich.

Qué n'ets d'HERMOSA, SOLETAT, quan estich ab Tu á la nit, ab el mantell d'estrellas, puntejat dels lluhents Sols llunyans, ab el joyell de la Lluna! Sense parlar m'ho dius tot, perque tot parla per qui sab bé escoltar, en el gran regne de ton germá'l Silenci!

Ab Tu he viscut felis: jo vull morir als teus brassos. Aixis no desmentiré ma vida heroica!

POMPEYUS GENER.

LECTURAS D'ESTIU

LE TORRENT, *drama d'en Maurice Donnay.*

Pera cumplir ab mos companys de JOVENTUT en aquesta temporada que l'ensopiment de la vida y l'allunyament de la ciutat no'm donan materia per altra cosa,'m proposo parlar dels llibres que més m'impresionin, entre'ls molts que son mos únichs companys en las horas d'aburriment y soletat.

—

Le Torrent d'en Maurici Donnay, quan fou estrenat á la Comedia Francesa l'any passat, no sigué, á mon entendre, apreciat com se mereix, ni per la critica, ni pe'l públich.

Jo tinch á n'en Donnay per el més notable dels autors dramátichs francesos avuy vius, y crech que será ab el temps una de las grans figuras del teatre modern.

En aquesta obra, potser la menos teatral de las sevas, en mitj del estil propi del autor, y de sas filosofias á lo Dumas modernisat, ab tochs psicológichs á lo Bourget, s'hi nota un esperit més ample, una observació més justa y una personalitat més definida. En sa factura recorda las obras del teatre italiá modern, especialment las d'en Praga y en Giacosa; peró l'ambent, si bé meridionalisat, es el de certas produccions de l'Ibsen.

Veus aqui'l drama:

Juliá Versannes, home robust de cos y noble d'ánima, en l'época que la vida de *clubman* havía endormiscat sos sentiments, se casá á Paris ab la hermosa Carlota, dona superficial y lleugera, sense més ocupació ni preocupació que conservar la bellesa de son cos, per quin objecte renuncia á la maternitat. Al mitj any del seu casament s'instala Versannes en son poble nadiu pera dirigir una important explotació agricola qu'ha heretat d'un oncle seu. La vida en plena Naturalesa desperta las energias d'en Versannes, qui, regenerat pel trevall, no tarda á adonarse de que Carlota, aquella dona que may l'ha comprés, no es la companya que necessitava en sa nova vida.

Prompte ve á omplir el buyt de la seva existencia l'amor que li inspira una vehina seva, Valentina; amor correspost, perque ella tampoch es ditxosa ab son marit, en Lambert, propietari d'uns molins paperers, home brutal é interessat, que sols ha contret matrimoni pera tenir un fill, y que després de náixerli un noy y una noya, ja no s'ha preocupat més de la seva dona; un tipo que, com lo defineix un dels personatjes del drama, no es altra cosa que «un *parvenu* ab titul, un representant de la llibertat autoritaria, de la igualtat ambiciosa y de la fraternitat egoista; en una paraula: un burgés.»

Pera fer compendre l'esperit y tendencias de l'obra,'ns bastará traduhir alguns fragments de la escena VI del segón acte entre Versannes y son amich Morins, un d'aquells personatjes que no faltan en cap drama de tessis, que representan el sentit recte, ó més ben dit, el sentit del autor, que parla per sa boca; un tipo d'aquells que'n deyam d'*en Mario*, perqu'eran dels que solia reservarse'l pobre *don Emilio*.

. . . .

VERSANNES. — Ella ha resistit á aquest amor ab totas sas forsas; durant molt temps s'ha defensat de mi y d'ella mateixa, y jo he lluytat també; tanta por me feya un adulteri vulgar! Mes ay! en aquesta soletat, en mitj d'aquesta encontrada feréstega y encisadora, els sentiments no poden ésser superficials, posan en nosaltres arrels tan fondas com els arbres que neixen y creixen en nostras montanyas. Ah! mira, Morins: un amor nascut al cor mateix de la Naturalesa, té quelcóm d'etern é infinit, quelcóm de forsa y de misteri, com el cel y l'horitzó, els torrents y'ls boscos... Y aquest amor de qui instintivament ens defensavam, envahí rápidament nostra vida fins á tal punt, que cada hu de nosaltres sentía que de la seva vida'n depenía la del altre..... Llavors ella va ser meva. . . . .

Ja comprens que no'ns ha unit un capritxo, qu'aquest amor es una cosa molt grave y... que's complica ara molt més... Valentina m'ha confessat suara qu'está embrassada..... Donchs has de saber que fa dos anys qu'entre ella y'l seu marit existeix la més complerta separació. . . . .

Necessito que'm guihin, que m'aconsellin, y á tu senzillament me dirigeixo, á tu qu'en tos llibres exposas métodos de pensar y obrar, y donas solucions ingeniosas als més subtils cassos de conciencia... Parla! . . .

. . . .

MORINS. — Ah! Si jo tingués d'escriure un llibre ahont me proposés tractar d'un cas semblant, pendre un partit, això fora un joch per mi; peró aquí's tracta de la vida... la vida real y complexa... y la responsabilitat es molt diferenta... perque'l conflicte es actual. No'm comprometo, donchs, á parlarte com un llibre; procuraré parlarte com un amich clarivident. Tu no has d'examinar més que una eventualitat: que la senyora de Lambert abandoni al seu marit. ¿Deus seguirla?

VERSANNES. — Indubtablement!... Es un dever...

MORINS. — ¿Un dever?... Espérat... Primerament ¿Valentina voldrá abandonar als seus fills? ¿Aquellas xamosas criaturetas, que's veu desseguida qu'ella adora?

VERSANNES. — Ens els emportarém...

MORINS. — No diguis tonterías. El marit os els reclamará..... Pensa, donchs, qué terrible deu ésser lo combat, en l'ánima d'aquella infelís... tenint de triar entre tu ó'ls seus fills... Y per altra part, si ella's queda.....

VERSANNES. — Impossible... Arribará un moment que tot se descubrirá. . . . .

. . . .

MORINS. — . . . A no ser que... Ella té un marit, es á dir un pabelló que pot cubrir la irregularitat . . .

. . . .

VERSANNES. — Ah! Calla!... Això es horrorós!..! No; no; es impossible. Tu no la coneixes... y además, la criatura que hi ha en sas entranyas es meva; soch el seu pare y no vuy que un altre cregui serho... no; ella no té'l dret de ferho.

MORINS. — Dispensa. Es ella qui té tots els drets y no tu; ella, qu'en aqueixa aventura ho arrisca tot: la seva honra, la seva salut, fins la vida; y regoneix que, á aquest preu, té ben bé'l dret d'escullir, y tu ab prou feynas el de callar. . . . .

Y per altra part, si ella, més amant que mare, decideix fugir, ¿abandonarás tu á la teva dona? ¿Qué tens que dirne d'ella? ¿T'enganya per ventura? . . . . .

. . . .

VERSANNES. — . . . . obertament, ella no m'enganya; peró hi han indiferencias, inercias, incompatibilitats, que son molt pitjors que las més cíniques traicions y converteixen la existencia en un infern negre y terrible; y jo m'aburreixo... m'aburreixo, m'aburreixo.

. . . .

Y además, aquell propósit tan ferm de privarse dels devers essencials d'una dona!... Creume que si jo hagués tingut fills no hauría passat res de tot això... Haurían sigut per mi un estímul, un interés, un fí... haurían dut á casa meva l'alegría y la rahó de viure.

. . . .

Jo estimava ja á Valentina, peró ara la estimo encara més, y aquest nou sentiment m'impideix d'ésser massa compassíu per una nina artificiosament xorca.

MORINS. — En aquest punt estém d'acort y no puch defensarla... Ja qu'ella deliberadament no ha cumplert la seva funció de dona, per això pot ésser justament castigada, perque per sobre de la seva excepció hi ha una regla, per sobre de son capritxo hi ha una lley, y per sobre de la seva individualitat hi ha la especie . . . .

VERSANNES. — Y malgrat tot això: las preocupacions, las lleys y las costums me tancan dintre d'un matrimoni absurdo.

MORINS. — May hem de deixarnos tancar dintre d'un absurdo. Examiném el teu matrimoni. Com á sagrament no existeix, perque la teva dona no té religió... Com acte civil tampoch, perque'l fet de jurar fidelitat per tota la vida devant d'un senyor que porta una faixa tricolor de seda, es una formalitat que no resisteix al análisis. Potser en rigor se podría admetre qu'alló es necessari pera constituhir legalment la familia; peró en aqueix cas, com que la teva muller no vol tenir fills, no mereix més consideracions que una amistansada infeconda; y al contrari, la teva amistansada passa á ser ta veritable esposa, y á n'ella es á qui deus seguir y prote-

gir, perque ella't permet fundar la familia, qu'es per lo que fou instituhit el matrimoni.....

VERSANNES. — ¿Aixís, m'aconsellas qu'abandoni la meva dona, que segueixi á Valentina?.....

MORINS. — Sí, si la estimas de debó, si la seva presencia t'enardeix y la teva ánima desmaya quan ella s'allunya, si tan sols al tocar la seva má tot lo teu ser s'esborrona de plaher, si quan díu senzillament: «fa bon día avuy» els teus ulls s'omplenan de llágrimas; en una paraula: si la estimas, llavors, amich meu, tens de seguirla, perque en la vida no's troba més que una vegada la dona qu'estimém y que'ns estima, y pensa quán gran es la felicitat que'l Destí ha posat en ton camí. Ah! N'hi ha tan pochs d'homes que trobin sa certera companya! Y si'ls que, haventla trobada, arriban á abandonarla, aquells no se'n consolan may més, y tota la seva existencia es endolada per amarganta recansa. S'estima moltas vegadas, es cert, y cada una d'un modo diferent; peró tan sols una vegada s'estima d'una manera inmortal y gayre bé divina... que converteix al home en un Deu.

VERSANNES. — Ah! Sí! Aixís es com jo la estimo!

MORINS. — Donchs ves ab ella, perque la primera llibertat que devém conquerir es la del nostre cor. Cal avans que tot viure vida propia. Vida propia! Això es lo essencial. Sigas home lliure, á despit dels prejudicis y fins del dever, y també de la compassió, que sol ésser mala consellera, y la més perillosa de las flaquesas. Sigas un home lliuré, ja que pots afirmar la teva personalitat en el sentit del més noble amor, y sobre tot perque no tens el dret de sacrificarte á la vulgaritat. Si tu't quedessis, estarías condempnat al engany mesquí, á la mentida continuada y á la revolta latent y sorda... y covarías en ton sí sentiments y ressentiments d'escláu. Ah! Quína existencia tan migrada! Y quánt més noble y digne de tu no es consagrarte á la dona que t'estimas y al fill nascut de vostre amor! Potser vosaltres tres sou els elements d'una humanitat superior! . . . . . .

. . . .

VERSANNES. — . . . . . Ah! Morins, tinch por que no hi hagi solució.

MORINS. — Deuría havernhi una, que fora dir la veritat, tota la veritat! Peró es la sola cosa impossible, perque tots quatre os trobéu en estat de matrimoni, y en ell, quan un s'hi ofega y demana la seva llibertat, l'altre plora ó amenassa, gemega ó mata, ó bé s'arma ab els seus drets y branda códichs... ó acapara'ls fills.

. . . .

Aquí está ben plantejat el problema. En lo qu'en Donnay no ha estat tan encertat, en ma opinió, es al tractar de resoldres Valentina á consultar el seu cas de conciencia al rector Bloquin, un capellá á la moderna, qu'encara que visita'ls seus feligresos ab auto-móvil, no ha modernisat el seu criteri estret y predica la moral rancia y práctica, tan del gust de la societat mesquina é hipócrita. Esporugueix á Valentina, no sols ab la monstruositat del seu pecat, sinó ab la perspectiva del escándol qu'ha de ferir á dos matrimonis y ha de caure sobre'l cap dels seus dos fills. Com á rahó *superior*, li ordena'l sacrifici y la resignació; com á rahó *práctica*, li aconsella, per la consideració de qu'es un *mal menor*, que procuri *tornar* á ser la dona del seu marit, legalisant ab aquest frau la seva situació irregular. Mes ella, á qui repugna tal mentida, enardida per son aymant, resol fugir ab ell; peró després d'una terrible lluyta sostinguda en la soletat de la cambra, en el silenci de la nit, decideix confessarho tot al seu marit suplicantli li permeti viure al costat dels seus fills; Lambert, inflexible, la insulta y la treu de casa, y ella's tira al torrent y mort destrossada per la gran roda del molí.

—«Quin remordiment no tindrá tota la vida, d'haver aconsellat á Versannes que fugis ab aquesta desgraciada!»—diu lo capellá á Morins.—«Ha preferit aquesta mort horrorosa á abandonar sa llar, y á infringir els seus devers».—«Senyor Rector»—contesta en Morins. — «Jo sé lo que vosté li ha ordenat y aconsellat en nom de la seva religió, y ara jo podria respóndrelhi qu'ha preferit morir ab el cos *destrossat*, que viure ab l'ánima *tacada*. Ara comprench que no hi ha societat possible, si no está fomentada en la hipocresía». — «Digui en el dever... en la resignació».— «El seu primer dever era viure; per això m'ha dit vosté que no podrá dirse que s'havia suicidat». — «Perque la Iglesia condempna als que voluntariament se privan de la vida». —«Reproba'l suicidi fisich y predica la resignació, el sacrifici, es á dir, el suicidi moral! Jo sostinch qu'aqueixa dona tenía'l dret y'l dever de viure ab l'home qu'havia escullit. Jo no admeto la resignació, la humilitat, el renunciament, totas aqueixas virtuts negativas; no admeto ni una moral d'escláus, ni una religió de malalts que converteixen la humanitat en un ramat miserable». — «Es que, fora de las societats y las lleys, existeix una desigualtat original, una injusticia inmanent; y si nostra religió es la dels débils y'ls malaltissos, es perque aqueixos son els més nombrosos. Tota la seva filosofia s'enruna devant del fet de que una dona no ha

pogut viure separada dels seus fills».—«Com s'ensorra la seva moral devant del fet de que una dona no ha pogut viure en el menyspréu de si mateixa, y que tenia una necessitat ardenta de la Veritat».—

En *Le Torrent*, com en la majoria dels dramas de tessis, presentat el problema, l'autor no se sent ab forsas pera resóldrel, y no podent desfer el nus, el talla. Aquest es el defecte capdal, á mon entendre, y es llástima que no hagués arribat fins á las últimas conseqüencias, en armonia ab l'esperit de la obra. Molt bé que Valentina, dona d'enteniment y conciencia inferiors, no volgués acceptar l'hipócrita medi que repugnava á son carácter noble; que preferís confessar la veritat á son marit ab el desitj de poder cumplir sos devers de mare, renunciant á gosar sos drets de dona; peró la negativa de son marit, que la priva fins de cuydar de sos fills, no pot justificar qu'adopti aquella resolució extrema, tan vulgar com inútil, y sa figura s'empetiteix, tant com s'hauria engrandit si, fentse superior á las circunstancias, s'hagués imposat la missió de criar y educar al fill, fruyt de son veritable amor, en companyia de son espós natural, com diu en Donnay per boca d'en Morins, ja que, desde'l seu punt de mira, tenia'l dret d'estimar y'l dever de viure.

Per aixó l'obra, que seria complerta y llógica en son género y qu'en ocasions conmóu ab forsa avassalladora, ara resulta contradictoria y freda y produheix una verdadera desilusió al que seriament la estudia. Y, si es ja tan dificil la resolució d'aquests cassos de conciencia en el llibre ó en el teatre, ¿qué será (com diu en Morins en la escena traduhida), quan se tracta de la vida real y complexa?

ORIOL MARTÍ.

Vichy, 18 d'agost, 1900.

LA ESCULPTURA
EN LA EXPOSICIÓ DE 1900.

Al fer aquest article, no es que pretengui entrar en el gremi dels escriptors. No, no vuy ni sé construhir un article ab tots aquells ets y uts ab que ho faria un que fos del ofici: sols vuy donar, abocetada, la impresió que va ferme la esculptura á París.

Al entrar per la porta gran del magnifich Paláu de Bellas Arts, un se troba rodejat de esculpturas de marbre, bronze, pedra, guix, fanch, etc., etc., desde'l més petit boceto fins al monument més colossal. Al primer moment espanta aquell gros esclat d'esfors artistich; el cap fa mal y's surt d'allí marejat, y sens haver pogut fixarse en res; no més se sab que hi ha moltas esculpturas.

Després de tres ó quatre visitas, ab l'esperit més tranquil y la vista més acostumada, ja es menos dificil poder ferse cárrech de lo que hi ha.

Comensém pels esculptors francesos. Els poso en primer lloch perque son els que van més endevant, y han arribat á construhir de una manera admirable, dominant completament la forma, ab verdadera justesa, tant, que sembla que ja no pot anarse més enllá. Se descubreix desseguida que tenen tots els elements pera saberne: academias veritat, museus bons, y protecció del govern, y que saben aprofitarsen; y comprenent molts d'ells lo molt amunt qu'han arribat, s'esforsan en caminar vers nous horitzonts, escorcollant, desde'ls més remots temps fins avuy, las diferentas maneras de fer.

Els uns velan la estatua buscanthi somniadora aparició, d'esquisit gust — com en el grupo *Nos Destinées* y *Première comuniante*, de Saint-Marceaux, y *Les Violettes*, de Larche.

Altres, exagerant la nota, ho deixan casi esborrat y prescindeixen tant de detalls — ab lo que queda tapada la esculptura — que arriban á donar la ilusió de que l'obra es vista de lluny, peró de tan lluny, que no's pot compendre lo qu'es. y potser, per aquest camí, lo millor fora deixar el bloch sense ferhi res. Tots ho sabém que dintre una massa hi ha l'obra d'art més hermosa que pugui concebirse; peró té de treures lo que fa nosa, pera véurela.

Altres aplican tota la forsa á lo decoratiu, que, realment, es ahont més espay — un espay infinit — té l'artista pera somniar, decorant objectes diversos, que resultan esquisits ab aquella barreja ó unió. Ab aygua ó núvols pera fer més vaporós l'entrellás de figuretas mitj perdudas y casi esborradas, — els vestits llarguissims acabant ab fullas ó agafats per bestias, cabells, robas y figuras bar-

rejat y confós ab l'objecte decorat, — buscan alló que devegadas ens sembla veure en un núvol: figuras, caps, bestias; tot lo que sembli més *visió*. En aquest sentit s'ha fet molt, y crech qu'en l'art aplicat es en lo que, en lo successiu, veurém cosas espléndidas. Bona mostra'n son *Le vase*, de Ingalbert, y altres vasos, safatas, canalobres, etc., decorats per esculptors de talla; y dintre també de lo decoratíu, ab linia més precisa, *Bon petit diable*, d'Astaniéres.

Alguns, en diferents materials, buscan també lo decoratiu dintre la estatuaria, fent combinacions de marbre y bronze, de marbre, guix y bronze en marfil y fusta, y diferents marbres de colors, ó pedras. La estatua sola no resulta: ha d'ésser com á detall d'un altre motiu, detall pera formar un conjunt arquitectónich, ó per un saló decorat de certa manera. Dins d'aquest género veyém la estatua policromada *La Nature se dévoilant*, de Barrias; *Le miroir*, de Carlier; *Jeanne d'Arc*, de Allonard. Aquestas mateixas, que son molt ben fetas, no resultan serias. Quan va més bé es en dos sols materials, suposém en bronze y marbre, ó fusta y marfil; peró ha d'ésser molt ben trobat perque resulti com en *Obsessions*, de Cordonnier.

Hi ha també aquells que no surten may del pas marcat, pensant, suposém, una Diana tirant la fletxa á dalt ó á baix, que tot es hu, ó un motiu per l'estil, ahont no hi ha hagut necessitat de rumiar gayre pera trobarlo; y vinga tot seguit una grossa de compassos de totas formas y menas, preocupats de si la clavicula té la mateixa mida que la cara; y després molts enmotllats; y aixis arriban á fer una figura de la que no hi ha res que dir. Potser valdria més que tingués algún defecte; al menos se'n podria dir alguna cosa. Això no es afirmar que sols hagin d'estar bé aquellas cosas que, á més d'ésser serias, son ben filosofadas. Hi ha qui, agafant qualsevol motiu de la vida real, imprimint en ell un *sabor* de localitat, construheix ab senzillesa y ab un sentiment fill ben bé del artista, com ho proba la figura de un vell escalfantse, de quin autor no recordo el nom, ó el *Pater-noster*, d'Allonard; y la figureta d'un nen — qu'es tot un poema — *Le reveil de l'abandonné*, d'en Robert.

Un dels motius dominants es la dona: d'això si que n'hi ha per qui li agradi delitarse en aquest género. Assentadas, ajegudas, dretas, cargoladas, volant, somniant, rihent ó plorant; *Dianas*, *Estrellas*, *Evas*, *Favoritas*, *Ledas* y bastantas *Jeannes d'Arc*. La forma de la dona la tenen ben estudiada, idealisantla casi sempre com en *L'Etoile filante*, de Charpentier.

Els més revolucionaris sembla que diguin: — «¿Per qué construhir y modelar? Això ja ho sabém fer. ¿Per qué preocuparnos de minuciositats y, principalment, no rompre sobre tot lo fet y com gegant sortir del nivell dels altres?» — Y fent contorsions y cosas extranyas, sols buscan el topo, una taca que impresioni. Y se'ns presenta Rodín. Qu'en Rodin té talent, aixis ho diuhen y vuy creureho; peró seguint aquest pas, la decadencia es forsosa, ve'l no entendres. Erupció artística de final de sigle, aquest estat nirviós de una part de la societat cansada de tot, que treu fora ab formas plásticas, passions, mals humors y angunias, sembla mostrar ab cada una d'aquestas obras la frisansa y sufriment del artista buscant y rebuscant formas y efectes que impresionin; trevall terrible de la idea preconcebuda d'ésser original. Rodin mateix, en el grupo *Le Baiser*, no es tan exagerat com en lo que té exposat en el saló d'ell, fora la Exposició.

El *Monument aux morts*, de Bartholomé, es una de las obras que més impresionan. —Qué ben concebut, y qué ben desenrotllat lo qu'ell s'ha proposat! Quina tonalitat plástica més hermosa, y més ben trobada! Quina tranquilitat més grandiosa! Quina tristesa fa veure tots aquells sers caminant á la mort, sens esperansa! Una mort que no passa del clot: aqueix misteriós poema dels que se'n van despedintse d'afeccions y passions, els uns tranquils, altres ab recansa; peró sols materia. Quina llástima que no sia concebut vers altres horitzonts! Ja que som en el temps de rompre fitas, ja que volém anar tot lo lluny possible, doném el pas més gros, aném vers lo infinit y deixém que'l cor bategui ab la esperansa d'un més enllá. Deixant apart que cadascú ho veu y sent á sa manera, el *Monument aux morts* es una de las obras que quedan, com quedan *Le Pardon*, de Dubois (Ernest); *Jeanne d'Arc*, de Dubois (Paul); *Saint Georges* y *Saint Mi-*

chel, de Tremiet; el darrer grupo abocetat de Falquière, *Lion et Lionnes*, de Valton; *La Terre*, de Boucher; *Les Lutteurs*, de Charpentier; *Job*, de Desruelles; *Jeanne d'Arc*, de Mercié; y las terras y bronzes de Carries, Dalou y altres qu'en aquest moment no recordo.

Els esculptors extrangers, en conjunt, resultan, artisticament parlant, més magres que'ls francesos. No obstant, hi ha veritables artistas. Recordo de moment un princep rus, Troubetrkai, que hi té retratos y figuretas en bronze que, si al primer cop d'ull semblan abocetadas, després se veu que tenen lo que hi ha d'haver. Son fetas dintre d'aqueixa manera de veure que prescindeix de detalls; peró es tan just lo que hi ha, es tan á lloch tot, que no hi falta ni hi sobra res; y al mateix temps d'ésser tan ben encaixat de forma y tan trobat de moviment, hi ha un no sé qué qu'atráu, com *La mère et l'enfant*, que dona gust de mirar. Fan venir desitjos d'ésser rich pera comprarho.

Mennier, un belga quinas obras son senzills motíus, hi té un alt relléu *La moisson, la terre*, dintre del género velat y tapant obscurs. Las figuras están composadas ab bon gust y plenas de sentiment y *sabor* de la terra.

També hi ha *trucs* dels qu'engrescan al poble, cosas que son de reclám, y que un mitj esculptor pot fer. La qüestió es trobar el motiu, y l'ha ben trobat un italiá, Biondi, ab un colossal grupo en bronze, *Finis Roma*. Es una troballa, una d'aquellas obras que de segur recordarán tots els qu'han estat á la Exposició.

Mirant las 1519 esculpturas del Paláu de Bellas Arts, se veu que casi totas son fetas per bons esculptors; peró ¿son artistas tots aquests esculptors? Aixó ja es diferent. D'aquesta lluyta, ab la febre de fer alguna cosa pera conquistarse un nom, endevinant darrera de cada estatua sufriments y engunias apilotadas, no hi ha dubte que també'n surt art de debó, fill de la excitació y del esfors dels esculptors que trevallan sense cap preocupació, no pensant en si té d'ésser velat ó cantellut, de si es millor modelar ab esponja ó ab els dits, sense cap d'aqueixas manias que penso no deuhen preocupar al verdader artista, qui, en concepte meu, té de prescindir d'ésser original, pera ser sencer en la manera de fer, sense pretendre conquistar el món ab las trompetas de la fama. L'artista fa l'obra, y aquesta surt com surt; y si l'enteniment es clar, las obras son ben concebudas, rahonadas, ben agrupadas, dibuixadas y construhidas; en una paraula, els artistas primer son bons esculptors, després fan lo que senten, deixant imprés á l'obra acabada un gust refinat, un xich de sentiment y un tros de cor.

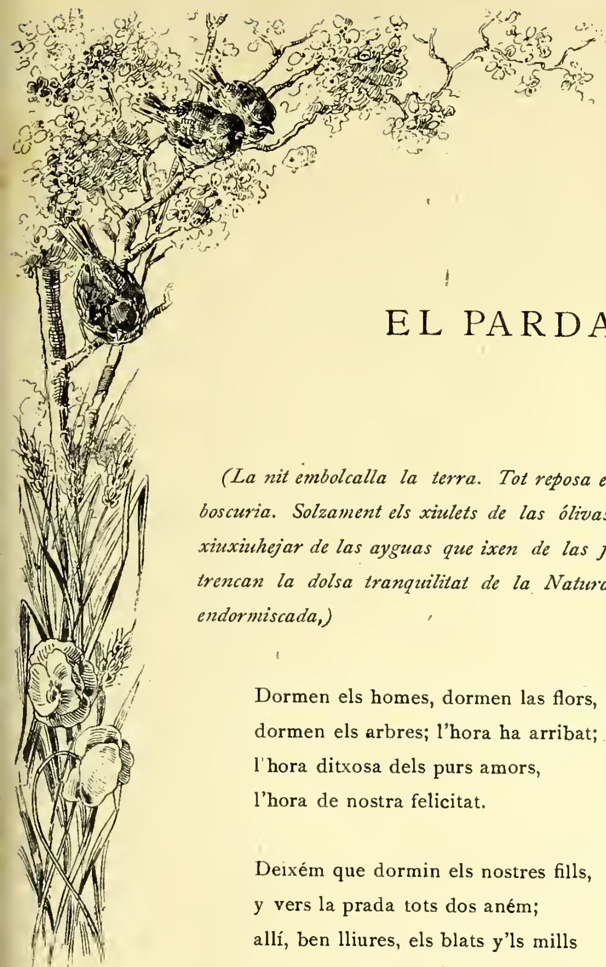
Y aixis surten obras de las que quedan. Després que'l cedás del temps tinga ben garbelladas tots aquells centenars d'esculpturas que neixen com per encant, ellas quedarán com á bona mostra de la esculptura d'aquest sigle.

. . . .

Unas quantas ratllas á la esculptura espanyola, als esculptors de casa... Aquests no son pas dels qu'ho fan més malament, y comparats ab els de las altras nacions, deixant Fransa apart, perque Fransa es la primera, se las donan de poch, y fins poden cridar. Y hem de tenir en compte qu'á Espanya'l esfors ha d'ésser més gros, fent menos. Y aixó que, descartant els poquets que viuhen del element oficial — vuy dir els esculptors que'l govern té, com si diguessim, de plantilla — els altres, además de no tenir academias, ni muséus (perdonin), ni muséus de debó, ni la protecció del govern, se veuhen casi oblidats del particular (perque una flor no fa estiu), d'aquest particular que, creyentse inteligent, fa com aquells que si están malalts no volen metje y creuhen ab el *curandero*, y no van á buscar l'esculptor pera fer una estatua, sinó al marmolista, y á n'aqueixos marmolistas fins algún periódich els hi diu artistas. No sé si creu el particular que'l marmolista ho fa més barato; lo que si sé es que ho pagan més ó tant, sent més mal fet. Vegis sinó'l Cementiri Nou de Barcelona: obras d'artistas n'hi ha ben pocas, y de las altras n'está ple, demostrant el poch gust de molts richs y privant que'l Cementiri sigui un bonich y interessant muséu d'obras dels artistas d'aquesta época. Ara, apart de pocas cosas, el contractista hi fa'l seu agost fent estatuas com qui fa carreteras.

Donchs, disposant de tan pochs elements, els artistas espanyols, y més que tots els catalans, degut sols al propi esfors material y moral, han fet un galán paper en el Certamen Universal d'enguany.

Enrich Clarassó.

EL PARDAL

(La nit embolcalla la terra. Tot reposa en la boscuria. Solzament els xiulets de las ólivas y'l xiuxiuhejar de las ayguas que ixen de las fonts trencan la dolsa tranquilitat de la Naturalesa endormiscada,)

Dormen els homes, dormen las flors,
dormen els arbres; l'hora ha arribat;
l'hora ditxosa dels purs amors,
l'hora de nostra felicitat.

Deixém que dormin els nostres fills,
y vers la prada tots dos aném;
allí, ben lliures, els blats y'ls mills
sense cansarnos espigarém.

Aucells alegres qu'al bosch vivíu,
merla agradosa, gay rossinyol,
ara som lliures, deixém el niu
per retornarhi quan surti'l sol.

Vaig ab ma esposa; tots dos hi aném
vers á la plana que cuyda l'hom;
per la maynada recullirém
menjada bona. Depressa aném,
qu'ara tot dorm:
l'hora dels somnis aprofitém!

La nit es fosca y ens guardará;
la nit es fosca. Bon rossinyol,
merla agradosa, baixém al pla,
fins que'ns fereixi la llum del sol.

(Ningú respón á la veu del atrevit aucell. Ab son xiuxiu apar que contestin tots: «no vuy, no vuy», «tinch por, tinch por». Els pardals emprenen la volada y baixan á la plana. . . .

. . . .

Ab la primera llum de l'auba retornan al niu.)

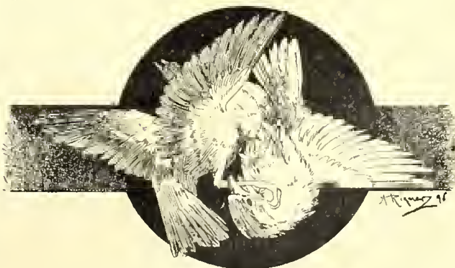
Altra vegada ja som aquí;
de l'ampla plana ja hem retornat.
Nostra volada ningú seguí;
ningú com naltres ha disfrutat.

Bona menjada tenen els fills;
l'hora dels somnis aprofitém;
bona menjada de blats y mills;
dormen els homes y'ls espiguém.

Tristos y anémichs, poruchs vivíu,
sentint enveja de nostra sort.
Vostra es la culpa si així sofríu.
Feu com nosaltres: deixéu el niu
fins á la plana volant sens por.

Que las riquesas, y'l benestar,
y'ls admirables grans pensaments,
sols pot tenirlos qui sab volar...
Son el bell premi dels cors valents!

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

UN COP D'ULL Á LA EXPOSICIÓ

París, agost de 1900.

II

Sortint del Paláu de las Minas y de la Metallurgia, de linias severas y senzillas, exceptuant el pórtich monumental, farsit de adornos y rematat per un cloquer, dalt del que sona joyosament un *carillon* compost de trenta dugas campanas; y després de contemplar las seccions hont s'exposan els diversos sistemas de fornals, máquinas y aparells de sondatje y foradatje de la escorxa terrestre, extracció, triatje y preparació dels minerals, els explossius de totas menas y'ls laboratoris miners models; y las instalacions retrospectivas francesas y extranjeras, hont s'hi veu una variadíssima exposició d'objectes de metall, industrials y artístichs; després de contemplar tot aixó, entrém al Paláu dels Fils, Teixits y Vestits, també d'arquitectura sobria. Aquí's tracta de lo que son nom ja indica. Hi sobressurten las puntas, brodats y passamanerias, las instalacions dels primers perfumistas de París, hermosissimas totas ellas; las sederias de Lyon, Sedan, Roubaix y Belfort, y las darreras creacions d'indumentaria femenina d'en Worth, en Paquin, en Freed y en Redfern, els grans *modistos* parisenchs, els *reys absoluts* que fan y desfán modas. En un cantó del mateix Paláu, hi ha las instalacions catalanas del Institut industrial de Tarrasa y l'Associació de fabricants de Sabadell. De Barcelona, lo que fa més bon paper es lo de ca'n Batlló.

Un cop vist l'espetech de maquinaria perfeccionadíssima del Paláu de la Mecánica, no tan grandiós, ni molt menos, com la famosa Galeria de 1889, sortim á fora y'ns trobém devant per devant del *Chateau d'Eau*, primer terme fantástich de las maravellas arquitectónicas del Paláu de la Electricitat. La vista cansada de la penombra blavosa de las naus de ferro de las inmensals *catedrals* de la industria, s'aixiribeix y esplatja al contemplar el grandiós edifici, que s'alsa com una enlluhernadora apoteossis de comedia de mágica, ab els sarrells argentats de l'aygua de las cascatas, que brollan d'antres quimérichs, rublerts de divinitats marinas esculpturadas, y s'estimban, saltant pels amples graons, fins á caure sorollosament en el grandiós llach de primer terme, tot rebent, á son pas, els ruixims irisats de dotzenas de surtidors brunzents que'ls embolcallan entre els fumerols d'una boyrina humida y blanquinosa. Aytal castell d'aygua, ab el Paláu de la Electricitat que s'alsa darrera seu, s'encara ardidament ab el Trocadero revellit, dominant tota la extensió inmensa del *Champ de Mars* y relligant las dugas alas d'edificis que fan de bastidors corporis a decoració tan fastuosa.

Lo devanter del Paláu de la Electricitat, ab sos grans y capritxosos finestrals vidrats, ab sa ornamentació fantástica de cerámicas transparentas, ab sas retalladas cresterias com brodaduras argentinas y afiligranadas tiras de randa, té quelcóm dels palaus de fadas y dels castells d'ensomni que la fantasia febrosa creu descubrir en els celatjes daurats, opalins y d'ambre fos de las postas de sol dels jorns de primavera. Peró quan en nits de festa é iluminació general s'encenen els dos devanters del Paláu, els dolls d'aygua de las cascatas esdevenen lluminosos per medi de centenars de llums eléctrichs y prenen tota la gama brillantíssima de colors obtinguda per l'empléu de la *fluorescine* (nova materia colorant), allavoras l'espectacle es grandiós. Sembla que de las gorjas de claror irisada, brollan innumerables torrents de metall en fusió, que s'estimban demunt las ayguas flamejantas d'un llach incandescent; y ab l'escampall de llum que irradia tot el devanter del Paláu, ab las cambiants de claror de més de 5.000 focos eléctrichs que ressegueixen sas linias arquitectónicas ab l'esclat de sa cresteria lluminosa, com inmensos farbalans de puntas fetas de raigs de lluna, teixits per mans de fada, com els dels vestits de ball de Cendrillon, y al cap d'amunt de tot, al cim del Paláu fantástich, las resplandors mágicas del grupo escultórich representant el Geni de la Electricitat corrent demunt d'un carro tirat per cavalls voladors, y brandant en sa ma dreta'l feix de llum eléctrica qu'enlluherna, resulta un conjunt altament hermós, y d'una fantasia superba.

Dins del gran Paláu s'hi veuhen, admirablement disposadas en diferentas seccions, totas las aplicacions de la electricitat; tot lo

referent á producció y utilisació mecánica de la mateixa, á la electroquimia, á la il-luminació eléctrica, al telégrafo y teléfono y á sa potencia calorifera. Dins d'una gran sala de honor, cimejada per gran cúpula, s'hi exposan els *clous*, las *darreras paraulas* dels més eminents electricistas. Els Estats Units hi aportan els descubriments d'en Tesla y de l'Edison; Alemanya, la célebre Radiografia del doctor Roentgen y'ls interruptors eléctrichs d'en Wehnelt; Italia, el famós telégrafo sense fils d'en Marconi, y finalment, Suissa, las invencions d'en Dussaud, el teléfono *haut parleur* y'l teléfono *inscripteur*.

Som á l'antiga galeria de máquinas de 1889, dividida actualment en tres parts. Al mitj la inmensa sala de festas, y á cada costat las seccions francesas y extranjeras respectivament del Paláu de l'Agricultura y de l'Alimentació, quinas instalacions fan las delicias dels llaminers, els *gourmands* y'ls adoradors eterns del deu Baco, que's passejan ab marcada satisfacció per entre mitj de las magnificas instalacions dels xacolatas d'en Menier; y sobre tot, fruheixen de valent contemplant aquellas *caves* tan plenas de Champagne, y de totas las marcas acreditadas de vins francesos, de tots els *Chateaux* haguts y per haver, de cervesas, cidras, xarops, licors, aperitius y *venenos* de totas classes portats de tots els indrets del continent. Saludém en un recó una piràmide d'ampóllas del *Anís del Mono*, entre mitj de las dugas llampantas y garbosas xulas d'en Casas. Més enllá, altre saludo á las llangonissas vigatanas d'en Torra, ab el pagés que penja'l tossino mort, que denuncia d'un'hora lluny la factura d'en Riquer.

La sala de festas, ja hem dit qu'es inmensa, ab grans arcadas y sostre de cristalls de colors; peró no ho sé, es quelcóm pesada, cau, hauria d'ésser bon tros més alta, atés son diámetre grandiós (90 metres). Aquest es l'efecte que fa. Está molt ben decorada de pinturas y esculpturas. Llástima que l'esculptor Roubaud simbolisi la figura d'Espanya en un *toreador!*

Fem via cap als palaus de l'ala esquerra del *Champ de Mars* (punt de vista del Paláu de la Electricitat) y atravessém el d'Arts Liberals (lletras, ciencias y arts), d'un estil arquitectónich ecléctich á més no poder. Allá el grech se barreja ab el gótich, ab el renaixement, ab el barroch y ab el modern. Dins d'ell s'hi veuhen en la secció d'instruments de música, al costat dels pianos, orgas, instruments de corda, fusta y metall més perfeccionats, uns quants Stradivarius, un clavicordi de 1567, unas violas d'amor dels sigles XVII y XVIII, un *clavecin* de Lluis XIV, y altres d'altissim interés histórich y artistich. Més enllá passém devant de las instalacions de material, procediments y productes de la imprempta y la tipografia ab totas sas aplicacions; llibreria y encuadernació; diaris, estampas y *affiches*. Totas d'un interés gran.

Venen després las seccions referents á geografia, cosmografia y topografia; instruments de precisió (monedas y medallas); á l'art escenográfich, en el que hi ha preciosas reproduccions dels escenaris moderns, ab totas las perfeccions de *mise en scene*, y hermosas *maquettes* de decoracions dels grans escenógrafs parisenchs Jambon, Rubé, Carpezat, Rivière, Amable, etc.; á la fotografia; y per ultim, las visions esgarrifosas dels instruments de *tortura* més refinats de la secció de cirugia. *Guarda é pasa!* No'ns ho mirém gayre, perque ja'ns sentim la pell de gallina.

Passant pels grupos de la ensenyansa y educació, també ben remarcables, arribém al Paláu de la Enginyeria y Medis de Transport. Aquest Paláu ja tira cap al renaixement, y en conjunt no li manca esbeltesa y elegancia. En ell s'hi aplega en falaguera barreja, tot lo qu'ha servit pera transportar al home d'un punt á l'altre del planeta, desde *la más remota antigüedad hasta nuestros días*. De consegüent, allá de carros, cotxes, patins, calesas, carrossas, velocipedos, diligencias, tramvias (de cavalls, de vapor y eléctrichs), sibinas, tilburis, berlinas, carretelas, faetons, victorias, milords, *breaks*, *mail-coachs*, wagons de primera, segona y tercera, *sleeping-cars*, locomotoras primitivas, modernissimas (eléctricas y de vapor), globos aereostátichs, máquinas pera volar, bicicletas, automóvils de tots sistemas, etc., etc., demanin, que n'hi ha per tots els gustos. Tot aixó al costat de las construccions de vias férreas, carreteras, ports, sistemas d'iluminació de costas, trevalls pera fer túnels, rails

de totas formas, de Fransa y de las demés nacions.

Sortint del Paláu de las Industrias quimicas, eixim altra volta á plena llum y á ple ayre y'ns endinzém á la ventura per entre'l laberinte de carrers assoleyats, plens de rebombori, d'aspecte totalment oriental, ahont donan els diferents pabellons, palaus, mesquitas, bassars, pagodas y campaments de las Colonias. Passém per devant dels pabellons de Cuba y Hawai, las Guyanas, Guadalupe, Martinica, Reunión, tots ben caracteristichs. Més enllá, las cabanyas de palla y las barroeras construccions de pedra del Congo, Costa dels Somalís, Dahomey, *Cote d'Ivoire*, Guinea, Senegal, Sudan, atrauhen entre mitj de las luxuriants verdors tropicals per sas armas, piraguas, ídols, industrias primitivas, y, sobre tot, pels sapats tipos dels indígenas. El conjunt dona una idea llunyana de la gegantina Africa tenebrosa; del continent verge, ab sas boscurias misteriosas, ab sos grandiosos llachs y sos rius inmensos. Ens recordém dels esforsos d'en Livingstone, del Stanley y d'en Fòa, per'arrencarli sos secrets. Després entrém en ple medi mussulmá. Las parets blanquissimas, las gelosías y'ls minarets de las seccions d'Algeria y Tunis, van passant pera dar lloch á las feixugas pagodas de l'Indo Xina (colonias francesas del sur de l'Assia) y á las posessions danesas de las encontradas boreals (Groenlandia é Islas Feroé).

Passat el Paláu de las Indias inglesas, las seccions de Ceylan, d'Australia y del Transwaal (ab sa masía boer y sa mina d'or), arribém á las punxagudas torras y murallas enmarletadas del Paláu Siberiá, un tros del Kremlin de Moscou. Lo més interessant de aquest paláu, es la instalació del Transiberiá, el tren nou de trinca compost de wagonssalons, llits, restaurants, *fumoirs*, bibliotecas y *serres*, qu'ha construhit exprofés la companyia internacional dels *Wagons lits*, y que recorrerá la distancia inmensa que hi ha desde Moscou á Pekin. Per medi d'una tela pintada per en Jambon, dotada de moviment, el visitant, desde las finestras dels espléndits wagons, se fa la ilusió de que'l tren corra y els paisatjes passan.

En la secció de Xina hi ha la reproducció d'una de las nou portas de Pekin, y lo que s'hi exposa es, com tot lo d'aquell poble tan original, personalissim; ab sos cultius llegendaris y remotíssims, sos *bibelòts* d'una fantasia inagotable, sos preuhats teixits de seda y sos esmalts especialissims. Allá s'están sos grochs habitants, quietosos, d'aspecte inofensíu, ab un ayre de tristor anyoradissa, aferrats á lo seu, símbols de la tradició y de la tossudería. Son simpátichs: al menos están convensuts de lo que valen y s'estiman lo seu. No totas las nacions civilisadas poden dirho aixis!...

Després de passar per las colonias portuguesas, la Exposició dels Fars, els pabellons de las Missions y d'Egipte, atravessém els kioskos, els massius de llorers, mimosas y *kadsis*, els estanys adormits, clapejats de lotus, á la vora dels que s'ensopeixen els flamenchs rosas dels Jardins del Japó, entrém á la Pagoda d'estil japonés pur, reproducció de la d'Hondo, servida per la comunitat búddica d'Horioudji, aprop de Nara (antiga capital del Japó); y en sortim per la Casa del Thé y el Bassar Japonés; y un cop visitat el Paláu dels Congressos, el d'Horticultura, l'Aquarium y'l interesantissim de la *Ville de Paris*, sortím de la Exposició capolats y ab el cap ple, sense pensar més qu'en posar punt y deixar per'un altre article, la ressenya dels espectacles y atraccions de tota mena que clou en son recínte la Exposició.

SALVADOR VILAREGUT.

Á LA VORA DEL MAR

Comarruga, 19 d'agost.

Ahir á la tarda varem fer una petita excursió fins al Arch de Bará, puig tinch per costúm, cada estiu que passo aquí, visitar aquell antich monument que prop de la Ermita de Bará s'aixeca, á unas quatre horas de Tarragona. Aqueix Arch, d'una puresa y elegancia arquitectónicas admirables en totas y cada una de sas senzillas linias, més majestuós y més solemne com més sol s'ovira rodejat de vinyas y sobre'l camí-ral, es d'un efecte imponent. El vianant, sorprés á sa vista, s'atura pera contemplar embadalit aquella fábrica de pedra del temps dels Céssars, tota corcada pel temps, que sobre'l cel lluminós y pur de la costa's destaca ab un relléu primorós, incomparable.

Recentment, en un article publicat al *Pel & Ploma*, feya notar en Pompeyus Gener que'ls actuals pobles ibérichs del Mediterrá semblan haver heretat las qualitats y'l geni dels grechs en l'art de la escultura, ben al revés dels altres pobles de la península. Ho crech igualment, y aixis mateix afirmaria que'ls monuments arquitectónichs grechs y romans tenen aqui son ambient més adequat, son medi natural. Grecia, Italia y la part occidental d'Iberia, per sas condicions climatológicas idénticas en un tot, havian de produhir en l'antiguitat artistas ben consemblants; y es tal el carácter de llurs obras, tal la delicadesa de sas linias, que semblan demanar una terra, un cel y un mar com els nostres, pera destacarse netas, solemnes y encisadoras.

Crech qu'es en Pin y Soler qu'en algún de sos escrits ha fet notar qu'en la nostra terra, y molt especialment en la comarca tarragonina, pocas vegadas se veuhen enteladas las hermosuras naturals; y aquesta afirmació fa bona la anterior. Aquí, efectivament, las montanyas y'l pla, ab tot sos accidents, apareixen sempre nets á la mirada; las perspectivas son claras, els contorns precisos; y sa tranquilitat solemne pareix demanar, com á complement, una rassa d'homes que sentin l'art com el sentiren els grechs y'l compregueren els romans, aixó es, dignificant la linia y concentrant en ella tot el sentiment y tot l'encis de l'obra artistica.

Pensantho aixis, l'última tarda vareig passar més d'un'hora contemplant l'Arch de Bará y planyentme de qu'en temps del Espartero (el politich) desgraciessin la part superior d'aquest monument per'encastarhi una lápida en honor del mateix subjecte. Qué diria en Lucius Licinius Sura, cónsul romá á quinas expensas s'edificá l'Arch y quin nom ja casi no pot llegirse en las pedras del fris, si hagués pogut contemplar aytal profanació! Com á romá y devot del art, s'hauria tornat á morir de vergonya. No aixis molts catalans esquifits, ni'ls beneyts que'ns governan y qu'encara no han declarat *monumento nacional* aquesta preuhada joya. Per més que tant se val, si es qu'havian de vetllar per sa conservació tant com pels *monumentos nacionales* de Poblet y Santas Creus.

. . . .

Retornarem á Comarruga á entrada de fosch. Quan, arribats á la creu de terme de la carretera, deixarem aquesta emprenent el cami que conduheix á aquest balneari, precedits dels gossos que saltant s'internavan pels jonchs dels estanys, varem mirar al mar.

L'aygua anava perdent sos tons més brillants ab la proximitat del crepúscul; peró's veya clarament la blancor de las onadas escabellantse sobre la platja, y cap als confins del horitzó la boyra no impedia que l'inmens pélach mostrés un blau turquí purissim.

—

21 d'agost.

Una brissa fresca rissa'ls estanys al passar á frech d'aygua, fa via terra endins, y va destriant poch á poch las tofas de boyra que cubreixen las fondaladas. Las comas van marcantse y prenent relléu sobre un cel esblaymat; mes las casetas blanquinosas qu'en llurs cims s'oviran, quedan desperfiladas, vagament perdudas, boy confosa sa blancor ab la blancor del cel.

Tot just apunta'l dia. La mar está quieta. A Orient, á flor d'aygua, llargas franjas de boyra van enrojintse com inmensos tihons fets brassa. Cel amunt, son reflex dona als núvols un to més clar, com de topaci.

Se'ns prepara un dia dels més calurosos. Ja en aquesta hora frescal, tot sembla ensopirse més qu'altras vegadas, com pressentint la nyonya que ab la calor ens ha d'aclaparar dintre de poch.

Aprofito la frescor matinera pera trescar un xich per la platja, en la que no's sent cap remor profá. Es la natura ben sola qui parla ab son silenci august sols torbat pel batre de las onadas.

De prompte sento'ls *pitos* dels carrabiners, que's trasmeten ordres al llarch de la platja. Desapareix el meu encant. La quietut m'apar profanada per una de las més petitas y ridiculas invencions dels homes: la del xiulet de metall. Está vist que la civilisació s'imposa, y tal volta no es llunyá'l dia que'ns conduheixi á aquestas antigas termas romanas el tranvia eléctrich, ab timbres, y xiulets y tot.

El sol ja ha esclatat. Las velas de las barcas pescadoras, que'l reben de ple, m'enlluhernan quan las contemplo papallonejar demunt l'aygua lluminosa.

M'allunyo de la platja, tot cercant un'ombra per' esperar cómodament l'hora d'esmorzar. La trobo ben aviat, y m'hi arredosso; y, quiet, admiro ab fonda tristesa'ls puigs banyats de sol, escalonats de marges pedregosos sostenint la terra á trossos inculta, cuberta de pins y brossas aromáticas, á trossos ben conreuhada, ab sas tiras de ceps, sos arbres fruyterars envoltant els masos, que son enflocats de baladres en flor, aufábrega, mirambells y demés jardineria pagesívola.

Y á la montanya y al pla, á dreta, á esquerra, per tot arréu, tranquil, inmóvil com imatje de la resignació, veig l'arbre sagrat, el símbol de pau, la olivera de fullám boyrós y ennegrida soca.

També aquí'l repós de la natura es interromput. Sento un terratrémol extrany... es un tren que s'acosta entre xisclets y soroll de ferramenta. Ve á recordarme qu'he de deixar aquestas terras tan volgudas; ve á recordarme qu'he de tornar allá hont sempre m'hi esperavan uns brassos amantíssims que ja may més s'estendrán cap á mi.

Penso qu'he de deixar la realitat venturosa per' entregarme á un somni tenebrós, en que no puch creure... Abandono la soletat quieta y confortadora del esperit, y vaig á un'altra soletat plena de sorolls hont l'ánima s'hi ofega, y'm despedeixo d'aquesta terra y d'aquesta mar ab els ulls llagrimejants y'l cor agrahit. Las hi dech tants consols en moments de proba pera'l cor!...

He pogut respirar á ple pulmó uns quants dias... No, no he respirat; peró, ab l'ayre de la montanya y del mar, fins els sospirs de pena son més franchs, menys dolorosos. La natura no es may hipócrita: sempre armonisa ab nostres sentiments, sian tristos ó alegres. Aquí, gosant ó patint, las penas, las alegrías, las virtuts y las maldats son ben senceras, y l'home, bo ó dolent, se sent veritable home.

—

Muscarola, 23 d'agost.

De retorn á la ciutat, ens hem detingut aquí, y he vist la casa payral de la meva mare. La he vista de lluny, y sas parets ennegridas m'atreyan. Mos parents no han volgut que hi anés, peró ab ells he resseguit els paratjes qu'ella en sa infantesa tant recorría.

Hem dat un tom pels vinyats. Mos parents m'han fet historia de la comarca, anomenant un per un tots els llogarets que lluny y aprop s'oviran.—«Aquí es la Rovira, allá á ca'l Rubió, allá'l castell de la Bleda... En aquella torre, dalt d'aquell single tan espadat, en temps de la guerra ab el francés, la gent de per aquí hi estimbava'ls gabatxos que feya presoners. En aquesta masia s'hi va criar ta mare, durant nou anys»...—

Prou que la conech la masia. Ella m'hi havia portat més d'una vegada. L'interior de la casa está igual, més el baluart es ara més ample, s'han fet obras á la cort y als estables, y'ls porxos de guardar els arréus també han sigut aixamplats. Ab tot, el carácter del edifici es en general el mateix.

Aquell bosch es el bosch qu'ella tant estimava. Moltas voltas m'havía contat que, allunyada de sos pares, veyentse complertament sola, hi anava á plorar sas penas. Entre sanglots desesperats, cridava:—«Mare! Mare!»...—com si sa mare hi hagués d'acudir y consolarla. Y sols els tudons y altras aus feréstegas responian, volant d'un pi al altre en el silenci del bosch profond.

M'aparto dels que'ns acompanyan, y entro primer que ningú al bosch, mirantho tot ab ulls anyoradíssos. Recordo totas las penas d'ella, que quan las recordavam plegats li semblavan glorias; recordo las cansons de la velluria, aquellas tonadas tan nostras qu'ella havía aprés aquí, en mitj de sas tristesas, y després m'havia ensenyat...

Els ulls se'm negan, el cap me volta, una desolació infinita s'apodera de mi, y haig de fer esforsos sobrehumans pera no plorar com un nen y cridar com un boig, pel bosch, pel camp y per la montanya:—«Mare! Mare!...»—

—

Barcelona, 24 d'agost.

Companys de Joventut: Ja'm teniu de retorn á la redacció, y aquí poso terme á aquestas notas íntimas que sols á mi poden interessarme. Vareu demanarme qu'escribís, y això es lo únich qu'he pogut escriure. Si no os plauhen aquestas notas, no las donguéu á llum, qu'altras me'n guardo, que per ésser més tristas, encara son més agradables á mon cor.

Lluís Vía.

DESDE MONTANYA

L'ADEUSIÁU.

Montanyas benehidas, en quinas cimallas y en quinas fondaladas m'hi so ubriacat ab la flayra de mil flors bosquerolas, ab la remor dels torrents y ab els cants jolius de las aus: me'n vaig; os deixo ab el cor rublert de pena y ab l'ánima ferida per l'anyoransa que sentiré al retornar á ciutat, al encauarme de nou en la superba Babilonia dels grans crims y de las grans disbauxas. Os dich adeusiáu y os dono l'arreveure, montanyas benehidas!

—

Masía solitaria, en quina cambra blancoya que mira'l Montseny hi so passat tantas horas de reculliment, fruhint las bellesas de Naturá; en quina porxada ampla y llarga hi so contemplat tantas nits de lluna, y, entre la fosca, la claror misteriosa y fantástica de las lluhernas; desde quina eixida aquintanada so escoltat las remors poéticas de la vesprada, el concert de las aus nocturnas y'ls bels tendroys del remat: te dich adéu! perque la ciutat me crida altra volta, y't dono l'arreveure, Masia solitaria, entre una espurna d'esperansa falaguera.

—

Hermita encinglerada, ahont tantas vegadas so vingut á pregar en l'hora del vesperti crepúscul, quan la terra sembla comensar la dormida: també m'haig de despedir de ton si y de ta vista aconhortadora. Ja no podré vindre á desfogar mon cor devant la Verge Sobirana que guardas, com guarda la conquilla la perla valiosa; ja no podré sentir lo só argenti de ta campana, que senyala ab tochs solemnes l'hora d'alsar els cors á Deu y de fitar els ulls á la volta blava, apartantlos de totas las miserias de la terra. Hermita encinglerada, te dich adéu! y't dono l'arreveure!

—

Oh santas y abandonadas ruinas! Fitas sagradas d'un passat gloriós! S'ha acabat pera mi'l venir á escorcollarvos y á llegir en vostres ossos, pedras escampadas d'assi d'allá,'ls recorts que fan rejovenir l'ánima meva esdernegada pels desenganys de la vida. Me'n vaig! y... Deu sab si tornaré! Me'n vaig quan més os estimo; me'n vaig quan compassivas y silenciosas m'obriu el llibre del vostre passat, en quins fulls hi ha la redempció del desventurat poble que camina cap á llur fossa, perque no pot viure un poble qu'os aterrá. Me'n vaig! y plorant llágrimas de sanch, os veig desapareixe entre un tel de boyra esblanquehida.

—

Y tu, clap verdós y gert de pastorím, que de trench d'auba fins á sol post nodreixes la remada qu'esquellejant te segueix... Adéu! també't dich. Cóm haig d'anyorar las estonas en que hi venia á escoltar els cants melangiosos de nostra terra, quan el pastor els entona ab sa veu fresca y regalada ó'ls glosa ab son fluviol que tan aviat plora com riu, encomanantme sa tristesa com sa gaubánsa!

—

Y vosaltres, fontetas frescoyas y regaladas; tarters pedregosos ahont ab insegura planta hi feya esllavissar pedrassas y crostons de llicorella; barracas dels pastors; llachs y cascatas que s'estimban desde'ls cayres de la serra fins al pregón de la gorga negra, ahont ma fantasía de poeta somniayre hi descubreix esbarts de fadas dansant y follejant... Adeusiáu! Adeusiáu! Me'n vaig, y Deu sab si tornaré... més per 'xó no os oblidaré pas. En áquells instants en que, enfelada l'ánima per las falconadas de la fera realitat, s'atura á reposar, pensaré ab vosaltres y os veuré de nou com ara os veig; y per 'xó os crido: A reveure! A reveure!

—

Oh, si! A reveure, montanyas, ab vostras cimallas, ab vostras flors, ab vostres torrents y ab vostres aucells! Masia solitaria, ab ta cambra blancoya y ab ta porxada ampla y llarga! Hermita encinglerada, ab ta Sobirana Verge y ab ta campana argentina! Santas y abandonadas ruinas; claps verdosos gerts de pastorim; remadas y pastors; fontetas, tarters, llachs, cascatas y gorga negra poblada de fadas temptadoras... A reveure! La ciutat me crida; la Babilonia dels grans crims y de las grans disbauxas me va á engolir de nou en llur sina impura, y os tinch de deixar, tal vegada per sempre més!...

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

Manso Serramitja (Sta. Cecilia) 20 d'agost.

NOVAS

Ab l'esplendor de sempre's celebrá'l passat divendres el Certamen literari de Sans. El discurs del vis-president del jurat senyor Ayné Rabell fou notable per sos conceptes altament patriótichs y artístichs.

Resultá premiat ab la flor natural nostre benvolgut colaborador R. Surinyach Senties, qui nombrá reyna de la festa á la bella sitjetana Roseta Oller y Roca, quina, ocupat son trono presidencial, feu entrega dels premis als autors que'n resultaren guanyadors, que foren Nogueras Oller, Bori Fontestá, Busquets y Punset, estimats colaboradors y amichs de Joventut que hi dugueren bella representació en aquella festa; ademés els senyors Ubach Vinyeta, Barbany, Folch y Torres (Manel), Nubiola, Baucells, Prat, N'Enriqueta Paler y Trullol y Rivera.

S'endugueren els accéssits Surinyach Baell, Molas, Baucells, Prat, Folch (M.), Casademunt, Bori y Fontestá, Elías, Parareda, Ribas, Paláu de Quijano, Nogueras, Roca, Mossén Baleta y N'Alsina.

El discurs de mercés aná á cárrech de nostre volgut amich y colaborador J. Oliva Bridgman, que deixá anar una nota de lo més potent y avassallador, enmenantsen al públich, que l'aplaudí de debó.

Acabada la festa hi hagué refresch pels premiats, reyna, jurats y autoritats; brindantse entre devassalls d'entussiasme per l'Art y per la Patria. Aixís acabá una festa tan atractiva com profitosa.

—

El día 27 d'aquest mes s'inaugurá la farmacia que'l senyor Grau Inglada ha establert al carrer del Conde del Asalto.

Ja'ns ocuparem oportunament dels magnífichs plafons y demés elements decoratius que, baix la direcció de l'Alexandre de Riquer, se construhiren pera la esmentada farmacia y estigueren exposats á ca'n Parés. No hem d'insistir, donchs, sobre'l mérit de dits trevalls. Unicament podém afegir que la nova farmacia, ja complertament muntada, ofereix un magnífich aspecte en son conjunt, ressaltant encara més las qualitats que ja notarem en els diferents trevalls d'ornamentació.

Nostra enhorabona als senyors Grau y Riquer.

—

El genial compositor Enrich Morera acaba d'ornar ab música l'idili poemátich *Amors á montanya*, del nostre estimat amich Antón Busquets y Punset.

—

En Joan Sitjar, popular poeta de la Vall d'Aro, «cor d'ángel del Ampurdá», com li deya en Verdaguer, ha mort. Entussiasta per las lletras patrias, recorría'ls pobles de la montanya recitant sas composicions. La necrología d'aquest venerable vellet la prometém als nostres llegidors.

—

Llegim en una correspondencia de Montblanch:

«Molt lloable es el pensament d'alguns companys d'aquesta vila de posar una inscripció en un marbre que recordi la estada que feu á la cova dita de *Nialó*, Na Elionor, germana del darrer comte d'Urgell, Jaume'l *Desditxat*.

Sembla que'l contingut de la lápida será'l següent: «Assí feu dura penitencia la germana del inmortal Jaume d'Urgell, darrer heréu de la dinastía real de Catalunya, Na Elionor d'Aragó, qui morí á la hermita de Sant Joan en 1430 y fou enterrada á Poblet».

—

S'ha publicat, en un tomet que's ven al preu d'un ral, la *Lley d'Accidents del Trevall* de 30 de janer de 1900, ab el reglament pera l'aplicació de la mateixa, formulat el 28 de juliol ultim.

N'hem rebut un exemplar.

—

També hem rebut exemplars de las obras *La bona mort* y *La santa missa*, que formant part de la «Biblioteca de lo Catalá Devot» ha publicat el doctor don Tomás de A. Rigualt, Pbre.

Se troban en aquestas obras las mateixas remarcables condicions qu'en la primera de la esmentada Biblioteca, y cumpleixen en un tot l'objecte á que venen destinadas, dintre de la religió y de las lletras catalanas, essent el nom del autor suficient recomanació de sos mérits.

—

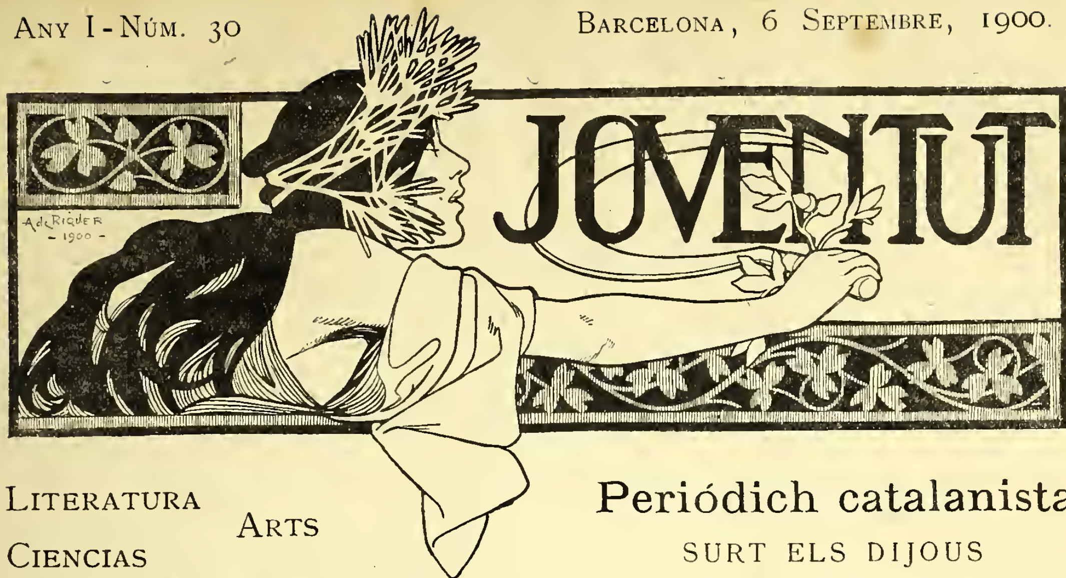
Advertím al públich que Joventut no insertará'ls originals que se li envihin si no son complertament inédits. Algú en aquest punt ha tractat de sorpendre nostra bona fe, y es de doldre per ell, puig haguera guanyat en concepte nostre y com á colaborador d'aquest periódich, si hagués manifestat que ja havia vist la llum lo que va enviarnos. Las cosas claras.

També hem d'advertir que deixarán de ser colaboradors de Joventut aquells que, portats d'un pueril afany de publicitat, simultaniament hagin enviat á aquest periódich y á algún altre, copia d'un mateix trevall pera sa inserció. D'aixó també se n'han dat cassos.

Igualment advertim que no insertarém aquells trevalls quin assumpto ó pensament capdal procedeixi de produccions catalanas ó forasteras que'ns siguin conegudas, si l'autor no ho fa constar, ó no emet uns comentaris que revelin son criteri personal, y fins son temperament artístich.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

Any I - Núm. 30 Barcelona, 6 Septembre, 1900.

Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

ELS CIRCOS

Com cada any en aquest temps, el teatre del Tivoli d'aquesta capital ha quedat convertit en *Circo Ecuestre*, funcionanthi la consabuda companyia ecuestre, acrobática, cómica, mímica, y fins... musical.

Encara que res tinguin que veure ab l'art dramátich, ni ab la literatura, ni tan solzament ab l'Art en general, els espectacles que s'ofereixen al públich en els anomenats *Circos Ecuestres*, tenen, si, ab el Teatre, una relació ben marcada que, essent purament extrínseca, influheix perniciosament per cert en la formació d'un dels elements ó factors més importants que determinan sa mateixa existencia y la paulatina transformació que va sufrint á mida qu'avansa'l temps y's modifican las costums y la cultura general. Aqueix element es el *públich;* y la relació, la *influencia que sobre d'ell exerceixen dits espectacles*. El Circo Ecuestre es, (solzament baix aquest punt de vista, y deixant apart la semblansa més ó menys remota que pugui oferir el local) un verdader teatre, per quant son públich es el mateix en conjunt, ó per lo menys, forma part integrant d'aqueixa confosa multitut que constituheix el *públich teatral.* Es evident, donchs, que si'l progrés de las ciencias y de las arts exerceix influencia ben directa sobre la cultura del poble ó públich, també l'educan ó'l perverteixen els espectacles mateixos qu'autors y empressaris li donan pera divertirlo y conquistarlo.

Autors sense talent ni escrúpuls y empressaris sense gust ni conciencia artistica,'s cuydan de confeccionar espectacles insubstancials y desmoralisadors afalagant els instints més baixos y rastrers qu'existeixen en el fons de tot ser humá y que sols la educació y l'exemple poden adormir y paulatinament fer desapareixe.

Concretemnos, per avuy al menys, á un sol de dits espectacles, y tractém de veure qué hi ha al fons de tota aqueixa barreja d'*equilibris* y *salts mortals*, de bestias adestradas, tigres domesticats y passatemps insubstancials executats per homes disfressats de bufó. Mirém qué hi ha que sigui artistich, qu'elevi l'esperit, que l'eduqui y que'l moralisi.

No es pas la tasca gayre dificultosa. No tenim més que fer una petita dissecció d'un programa dels que fixan l'ordre de la funció un dia qualsevulga del any. N'hi ha prou ab el d'un dia, perque (y es un detall molt significatiu) els Circos permaneixen en un estancament que demostra lo fictici de sa vitalitat y lo refractaris que son per naturalesa al progrés, ingeni y feconditat caracteristichs en tota institució verament artistica. Fa vint anys que, ab petitas diferencias de detall, als Circos s'hi donavan exactament els mateixos programas d'ara. Es un fet tan evident, que no'ns esforsarém en demostrarlo, y sols l'hem anotat pera simplificar nostra tasca.

Fent un lleuger estudi d'un programa qualsevol, haurém fet la critica dels Circos tots. Probemho:

Un cavall adestrat (es á dir, ensenyat á cops de tralla), que obehint la més petita indicació dona voltas per la pista, y un home de carn y ossos al demunt fent figueretas barrejadas ab salts mortals, ó sigan salts de mort si's descuyda.

Un clown, ó dos, ó tres, estrafalariament vestits y ab la cara emblanquinada, comensan per fer el tonto y acaban administrantse una tunda de bofetadas, fingidas ó reals, peró que fan aquest ultim efecte. Després se cargolan y boten com pilotas de goma, y vinga fer salts mortals y de cabrit desllorigat, á riscos de trencarse'l coll.

Mlle. Mimi, amarrada ab la corda d'una curriola com una calaixera quan la mudan de pis, es pujada dalt d'un trapeci que penja del sostre, y arrapantse ab els peus se deixa anar tota llarga cap avall; ab las dents estreny una corda de la que penjan dugas anellas, y agafat en ellas, el seu company fa planxas y contorsions ab refinada pulcritut. Fa esgarrifar!

Un'altra *mademoiselle*, com á variant, s'aguanta en el mateix trapeci, las mans lliures, tantost ab un peu, tantost ab un genoll, tot y gronxolantse; després li pujan una escala curta que fa aguantar sobre la barra del trapeci, y un cop trobat l'equilibri, s'enrosca ella mateixa per entre'ls travessos, y tot, escala y dona, sobre base tan instable, se sostenen per un prodigi d'equilibri. Si cayguessin! Quina *truyta!*

Un'altra'n surt, y aquesta si que no perilla; es la eterna *estrella ecuestre*. Un cavall blanch, molt vell y que sembla que galopi ab tres peus, porta sobre sas ancas una especie de taula rodona sense peu, y la *mademoiselle* fa de tant en tant saltironets ó s'aguanta ab una sola cama sense caure del... cavall; després salta sens entrebancarse may per demunt d'unas cintas, y traspassa uns cércols recuberts de paper; y á cada saltiró, ab las puntetas dels peus ben distesas, fa un *trémol* digne d'un contrabaix. Com á nou no es nou; més com á manso!...

Tornan els clowns y's posan á saltar la corda, no precisament com las criaturas, drets ó á peu coix, sinó en totas las posicions imaginables, de *quatre grapas* y de boca terrosa, assentats, ajeguts, de genollons, etc., etc... y boten... boten... com si mil ressorts flexibles els hi donguessin impuls. Ab aixó, unas quantas tonterias més ó menys ensopidas, y las consabudas trompadas y salts mortals, s'acaba'l número.

Després ve un altre *artista*, home ó dona, que presenta un cavall en llibertat. Al més petit moviment del fuhet, el cavall gira en rodó, dant voltas y fent diagonals en tots sentits; s'ajéu, s'agenolla,'s recargola, s'aguanta ab dugas potas, y mil habilitats més. Quánts terrossos de sucre y quánts cops d'estaca!...

Tot aixó, y altras cosas, ho fan ab gossos, ab gats, ab micos, ab elefants, ab ossos y fins ab canaris; y un dia's presenta *Mr. Tal, con su burro parlante*, y un altre *Mr. Qual, con su rata sabia* ó *su comadreja filarmónica*. Y tot aixó ¿qué vol dir? Estaca, estaca y estaca!

Un ciclista fa excercicis variats ab tres rodas, després ab dugas, ab una, ab mitja, ó ab una *roda quadrada* (!) y després, per final, se deixa anar al demunt d'un bicicle per un filferro qu'han estés, alguns metres sobre terra.

No acabariam may si haguessim de contar un per un tots els exercicis. Ja n'hi ha prou ab els senyalats pera nostre objecte. Per altra part, tots son pel mateix istil y s'assemblan, si no per la forma, pel fons de crueltat que s'hi troba. Com á ultim, y sintesis de tots, podriam presentar á *Mme. la comtesse N.*, la de la cara tapada perque se'n dona vergonya, ab sos lleons y tigres domes-

ticats, qu'entra valerosa dintre la gabia enjegant trets de pistola y fent petar el fuhet al compás dels crits ronchs de las feras.

—

En dos grans grupos se poden dividir tots aqueixos repugnants espectacles baix el punt de vista psicológich. Primer: els en que'l perill de las personas qu'executan la *sort* se manifesta clar al espectador, essent un detall molt sugestiu que'ls mateixos interessats procuran per medi d'ingeniosos recursos (vulgo *trampas*), donarla ilusió de que aquell es gravissim. Segont: els en que l'habilitat, sia en personas ó bestias, es l'únich element de son interés. N'hi ha alguns, per exemple'l dels clowns, en que l'habilitat y'l perill hi entran per igual.

Donchs bé: en uns y en altres, sobre tot en aquells en que'l perill predomina, (un home en la gabia de las feras, ó fent equilibris á l'alsada d'un campanar, etc., etc.,) ¿qué hi ha que siga bell, que siga artistich, que puga produhir una emoció estética en l'ánima del públich que s'ho contempla embadalit y retenint l'alé? Res, absolutament res. Assegureuli al públich qu'aquells lleons son bens disfressats, féuloshi fer á dos pams de terra á n'aquell gimnasta'ls mateixos exercicis que fa á vinticinch metres; en una paraula: treyeune'l perill, y sentiréu desseguida com diu tothóm:—«Vaja un mérit. —Al gimnás també ho faig jo!»—Y'l Circo quedará desert. Si: la conclusió es terrible, peró es evident. Si: pel perill y sols pel perill hi va'l públich á veure tals espectacles; per veure si se'l crospirán á n'el domador las feras, ó si s'estrellará sobre la pista'l gimnasta! Desseguida'ls coneixeréu als fanátichs. Al arribar el moment critich, mitj aixecats de la cadira, sos ulls, dilatantse, llensan guspiras; sos membres, distesos y crispats, tremolan; mitj closa la boca, aguantan l'alé; y ab els nassos aixamplats, flayran olors sangrentas. Es l'home-fera qu'ha perdut el sentit moral y per un moment s'ha tornat bestia. De cop un sospir fondo s'escapa d'aquells pits venint á pertorbar el fatidich silenci. ¿Es de satisfació'l sospir aquell? ¿Es de recansa? No ho saben pas ben bé, ni menys volen saberho! Aquella enervadora emoció que tots senten, ningú gosa analisarla. No'n trobaréu ni un, que no os digui ab encantadora ingenuitat.—«Quin pes m'he tret de sobre!»—Y no os enganyan; aixis ho creuhen. Y no obstant, si volguessin reflexionar, si l'analisessin aquella sensació, ho veurian y ho compendrían qu'en el fons d'ella hi ha quelcóm que, barrejantse ab la por, ab la llástima y l'amor al próxim, li dona una tonalitat aspra, inarmónica y anti-natural, y aqueix quelcóm es l'instint de la bestia que's desperta, es l'esperit de crudeltat que portém tots en la massa de la sanch y s'alsa dominador per sobre de la conciencia y de la reflexió condormidas... Per un moment totas las religions ab sos dogmas y pregarias, totas las filosofias ab sos raciocinis y deduccions, y totas las lleys socials ab sas vanas fórmulas y egoisticas sancions, se'n venen per terra, y l'home tot instint, tot bestia, enervat pel denigrant espectacle,'s presenta nú, inconscient y miserable, oblidant momentaniament la capa d'hipocresia ab que la educació y las seculars convencions socials li ensenyan á taparse.

Per tot esperit reflexiu, en els Circos més qu'en las plassas de toros, ó en els assalts del boxer ó altres espectacles semblants, es ahont hi ressalta aqueixa desconsoladora veritat; perque essent, per naturalesa, aquests espectacles, els més insubstancials y tontos, tenen el privilegi de no ser propis y privatius d'un poble ó d'una classe social determinada; son universals y apassionan á tothóm. No hi ha pas un públich, per cult, per civilisat que sia, que no tingui'ls seus Circos, y no hi ha pas una classe social que no dongui bon contingent de fanátichs. No es pas veritat alló que diuhen qu'als Circos sols hi van las *ninyeras* ab las criaturas á riure per las bofetadas dels clowns, y'ls vells verts pera veure las mallas de las *estrellas*. Allá hi va'l caloyo y'l general qu'en un moment determinat tornarán á sentir aquella ubriacadora febre de sanch que'ls feya encarnissarse en els camps de batalla. Allá hi va'l *nyebit* que crucificava sargantanas als arbres del poble, y'ls angelets del marqués que hi apendrán la manera de fer caminar un gosset ab dugas potas. Allá hi van la modisteta y la menestrala, que llensarán, ingenuas, un crit d'esglay en els moments critichs, y l'aristocrática dama y la

distingida senyoreta que s'ho mirarán ab estudiada indiferencia; y allá'l trevallador ab sos rencors, y'l comerciant ab sos afanys, y l'industrial ab sas trampas, y l'usurer ab sa avaricia, y'l rentista ab son recel; y tots junts, pera donar un moment d'esbarjo á sos esperits preocupats, hi anirán á buscar emocions fortas que'ls distreguin y donguin bon tremp á la seva ánima pera seguir trafiquejant ab la humana miseria.

Per' arribar á n'aixó han tingut de passar sigles y sigles, y generacions y generacions, y'l progrés y la cultura y la civilisació han anat endevant, endevant sempre, y las costums s'han modificat, y l'home s'ha tornat bo, sensible, humanitari!... Y'ls hi tením llástima á n'aquells homes d'altres temps que sedents de sanch se'n anavan als colisseus á veure lluytar feras y homes en monstruosa barreja. Qué n'eran de salvatjes comparats ab nosaltres!... Mentida, que nosaltres en som molt més, perque som més hipócritas! Els antichs saciavan sos instints anant al espectacle convensuts y ab el cap alt, y veyan vessar la sanch de sers que consideravan inferiors ó indignes; allá anavan á veure la habilitat y la forsa d'esclaus y condempnats; nosaltres hi aném indiferents y com si fos la cosa més ignocenta del món, y l'habilitat y la forsa y la energía que desplegarán á nostres ulls y que tan cara'ls hi pot costar, serán el producte de martiris continuats y d'exercicis anti-humans, executats per homes á qui dihém germans, y bestias á qui protegim per medi de lleys.

Mes lo bo del cas es que'l públich, tan complexe, no se'n dona compte de tot aixó, y més que culpable, es inconscient. Per un contrassentit inexplicable per nosaltres, la humanitat civilisada qu'entra flamant en un nou sigle á la llum de las antorxas esplendentas que'n diuhen *racionalisme* é *intel-lecte deslliurat*, brandadas per las febrosencas mans de filosops y sociológichs, ofereix á sos mateixos ulls, y als de tot senzill observador, l'espectacle depriment d'una negativa neta y franca á compendre y practicar aytals doctrinas. Al home fanátich ha succehit l'home deslliurat per la rahó y dignificat pel dret del pensar lliure. Quin us n'ha fet d'aquest dret? Qué'n fa de la rahó? Res, absolutament! La humanitat se'n burla, y frívola, insubstancial, lleugera, camina inconscientment vers un sol ideal: *el goig del viure*, atropellantho tot, precipitantse en desenfrenada carrera buscant atolondrada la satisfacció de sas baixas passions y sos desencadenats instins.—«Párat y pensa!»—cridan ells; y's para. Mes no pera pensar, sinó pera pendre alé, pera llensarse altre cop cercant novas *angunias*.

Per 'xó es tan trist l'espectacle que dona'l públich en Circos y llochs semblants. Aquí, com en altres aspectes de sa vida, es ahont se posa de relléu tota sa irreflexió y sa inconsciencia. Qué pochs en trobariam que no sentissin repugnancia si's paressin á meditar fredament sobre las sensacions y sentiments qu'experimentan! Si analisessin la veritable naturalesa d'aquellas emocions qu'estragats buscan!...

¿Vol dir aixó que la societat moderna ab sa frivolitat é inconseqüencia vingui á demostrar la bancarrota del progrés y de la civilisació? De cap manera. La veritat es que'ls esperits superiors, els *super-homes*, els que per sa poderosa inteligencia guian á la humanitat ensenyantli'l camí de la perfecció, sols han arribat fins ara á persuadirnos de que tenim dret de pensar y de reflexionar. Falta que'ns convencin d'una veritat més grossa, y es: qu'aquest dret, més que dret, es una obligació, es un dever ineludible pera tot home lliure. El dia qu'aixó arribi, el dia que tots estiguém convensuts de que tot acte, tot sentiment ó sensació qu'executém ó experimentém son cosas trascendentals, y per serho'ns prenguém la molestia d'analisarlos y desentranyar el fons de moralitat que'ls informa, aquell dia caminarém ferms y depressa pel camí de la humana regeneració. Y alashoras será quan al sortir d'un d'aqueixos espectacles que son la vergonya de la societat moderna, al recullir nostre esperit per'analisar las emocions percebudas, veurém el fons de inmoralitat y de crudeltat que contenen, avergonyintnos de nostra flaquesa; y de mica en mica purificarém la nostra ánima fins á lograr que solzament gaudeixi al contemplar, serena y tranquila, l'únich espectacle digne del home perfecte: l'espectacle en que la Justicia y la Moral sian las solas fonts en que s'inspirin las Arts Bellas.

Emili Tintorer.

SOLEYADA

Vinch amarat de sol,
del sol de la montanya
qu'es més ardent, més clar y més jolíu;
duch en la sanch la empenta del istíu.

Vinch amarat de sol;
la pell torrada y núa
traspúa sol, traspúa
l'ardencia benfactora
que'ls músculs enforteix;
per mos ulls una flama abrusadora
frisa incitant, y creix...
Gayrebé no'm conech á mi mateix.

Y'm sento fort per batrem
ab tot lo més gegant;
no tinch la poruguesa
que duya del infant.
Vinch amarat de sol;
armat y ben armat per embestir la vida,
sols acoto la testa ensuperbida
al Ideal que'm crida
al Ideal que'm vol...
Vinch amarat de sol.

A. Bori y Fontestá.

ELS ESPECTACLES DE LA EXPOSICIO

París, agost de 1900.

Com á epilech de las crónicas rápidas que ab el titul *Un cop d'ull á la Exposició* hem publicat en el dos números anteriors, parlarém avuy de la munió de panoramas, dioramas, teatres, reproduccions artisticas, barracas, espectacles exótichs, exhibicions, curiositats... tota mena d'*amusements* y d'*atractions* pera tots els gustos, que formiguejan dintre del gran Certamen de 1900, arrodonint sa majestat superba ab una virolada nota d'alegria ben escayenta y aixordadora.

Entrant per la porta del *Cours-la-Reine*, lo primer que trobém es la reconstrucció artistica del *Vieux Paris*, realisada per en Robida. No deixa d'ésser forsa interessant aquell cúmul de carrers, plassas y plassetas, porxos y *malecons* ab volta, escorrentse entre casals negrosos de teuladas punxagadas, cubertas d'escatas de llicorella; núas y rónegas murallas y arrodonidas torras de paláus y presons, cisellats devanters de catedrals góticas y absis clapejats de finestrals d'esglesias y capellas. El conjunt presenta quelcóm del ayre misteriós y ferreny del París de Lluís XI y de Carles IX; del Paris de las emboscadas y bullangas nocturnas. Passém per la *Porte de Saint Michel;* més enllá, veyém la *Tour du Louvre* y la del *Archevêché.* Aquell castell es el *Grand Châtelet.* En aquesta casa hi va náixer Molière; en aquella, Theophraste Renaudot, el fundador de la *Gaceta* de Fransa. Atravessém el *Pré aux Clercs*, els carrers *des Vieilles Ecoles*, *des Remparts* y de la *Foire de Saint Laurent*, y arribém á la iglesia de *Saint Julien des Ménétriers,* ahont entrarém pera gaudir sentint trossos de Palestrina y de Victoria, divinament cantats pels famosos *Chanteurs de Saint Gervais*, dirigits per en Bordes. També hi ha un gran teatre, ahont hi dona concerts la orquesta Colonne. No hi mancan tampoch las reproduccions dels tipichs *cabarets* y tabernas d'aquells temps, servits per donas habilladas com Gabrielle d'Estrées. Pels carrers se troban, de tant en tant, arquers del rey y algún qu'altre mosqueter, ab cert ayre tristot de comparsa de teatre, ben vestit. Al mitj d'una plassa, crida l'atenció dels badochs un gegant de carn y ossos, vestit de *lausquenet*.

Sortint del *Vieux Paris*, bellament impresionats, enfilém la sorollosa y esbojarrada *Rue de Paris*. La gentada s'empeny entre'ls arbres, als crits estridents dels pallassos enfarinats, dels acróbatas forsuts y de las *colombines* empolaynadas ab forsa *chic* y elegancia. Els cops de bombo ressonan solemnement, semblants á fondas canonadas; el *xinch-xinch* dels platerets se barreja ab el rogallós trompeteig de las botzinas llargarudas. A cada banda de carrer, se dressan una munió de barracas, edificis y envelats, de tots estils y capritxosas formas. En molts s'hi endevina la má garbosa dels més renomenats caricaturistas parisenchs.

Allá hi ha *Le manoir á l'envers* (una casa al inrevés), ahont s'hi entra per la teulada; el teatre dels *Auteurs Gais;* el dels *Bonshommes Guillaume*, uns putxinel-lis magnifichs, fets baix la direcció del célebre artista del mateix nom, que representan ab forsa gracia escenas de la vida moderna; el *Grand Guignol*, d'estil Lluis XV, tot bonicoy, ab sas farsas retrospectivas, desde Tabarin á Courteline; la *Roulotte*, un'altra *parade tabarinesque*, ab sos espectacles mimichs y ballables, barrejats ab la *chanson* castissa de Montmartre, ab tota sa infinita varietat de classes; els *Tableaux vivants*, ideats per l'Armand Silvestre, de regular interés artistich; la *Maison du rire* y'l teatre de Loïe Fuller, hont s'hi exhibeixen las enlluhernadoras dansas de la famosa *serpentina*. Ademés, en aquest teatre, hi ha una atracció d'un interés gran pels aficionats. Ens referím á las representacions dramáticas que hi dona la companyia japonesa de Tokio, dirigida per l'actor Kawakami, en la que hi figura la célebre actriu Sada Yacco (la Duse japonesa). Varem entrarhi ab prevenció, molta curiositat, y fins ab certa ganyota de desdeny. Varem veure'l drama japonés *La Ghesha et le Chevalier* y confessém que'ns varem sentir encisats devant d'aquell conjunt altament artistich y, sobre tot, devant d'aquella actriu extraordinaria. Quina expressió de rostre! Quins jochs de mirada! Quina forsa de sentiment! Quin realisme en la interpretació de la cortisana verament enamorada! La Sada Yacco es lo que se'n pot dir una gran actriu, una artista eminent, en tota la extensió de la paraula. No's necessita pas compendre'l japonés pera fruhir devant de son trevall admirable; tan gran es sa forsa mimica y sa plástica incomparable. L'espectador sent una atracció irresistible al contemplar aquella dona, hermosa dintre del tipo japonés, de cutis de porcellana, ulls d'esmalt, grossíssims y d'una vivor qu'esvera, dugas pinzelladas negras per cellas, y cabells sedosos de tinta xina, recullits al cim del cap per grossas agullas d'or. Quántas actrius *eminents* de las que corren per aquí,'s tindrian per ben ditxosas d'arribarli no més que als... patins de fusta que sostenen sos peuhets de nina! L'actor Kawakami té també molt bonas condicions, y'l reste de la *troupe* (homes tots ells) es ben acceptable. La *mise en scene*, de molt bon gust (trajos, armas y atrés riquissims), y'ls conjunts plástichs, de primer ordre. Las figuras lligan tant ab els fondos, que á un li sembla tenir al devant las decoracions fantasiosas dels *paravents*, dels gerros, de las safatas de laca y dels vanos japonesos.

El *Palais de la Danse*, que's troba al cap de vall de la *Rue de Paris*, no es més que un teatre ahont s'hi representan dos balls d'espectacle; *Terpsichore* y *L'heure du berger*, ab gran exhibició de donas, vestits llampants y dolls de llum eléctrica.

Al peu mateix del Trocadero, devallém al *Monde souterrain*, visitant la mina de ferro fenicia, hont furgan els esclaus, y la mitjeval. Atravessém la Necrópolis egipcia, la tomba d'Agamemnon, dugas reproduccions molt interessants de cambras funerarias; de Sakara (Memfis), la primera, y de la famosa sala del «Tresor de Mycenes», ab els sepulcres del gran princep y de la profetisa Cassandra, recentment descuberts, la segona. S'hi veuhen també reconstitucions geológicas de diferentas épocas, y d'animals antidiluvians.

Un cop vistas las dansas annamitas del teatre indo-xino; sentidas las emocions més ó menys fondas del *Mareorama*, hont el visitant se troba de cop y volta demunt de la cuberta d'un trasatlántich, ab tots sos moviments, disfrutant de las vistas d'Alger, Nápols, Venecia y Constantinopla; y després, d'una borrasca ab trons y llamps, d'una sortida de sol y d'un *efecte de nit;* deixém á la dreta la grandiosa esfera del *Globe celeste*, més bonich de fora que de dins (un curs prác-

tich d'astronomia *con todo su aparato)*, y'l Palau de l'Optíca, en el qu'es digne d'atenció'l Siderostat de Foucault (1) y'l Laberinte, ab curiosos efectes de miralls; y pujém al *Village suisse*.

Es aquest una reproducció d'un poble suís y de sos encontorns, feta ab gran acert y coronada per l'éxit més gran. Després de passar per sota una volta flanquejada per las torras de Berna y d'Estavayer, som al poble. El conjunt té forsa carácter montanyench, y si no fos el gegantí cércol de ferro, tot guarnit de vagonets que penjan, que roda á poch á poch, com pertoca á la *Grand Roue de Paris*, quasi al mateix costat, la ilusió fora complerta. Sas casas son reproduhidas de las més célebres dels vilatjes helvétichs, y en las botigas y pels carrers se veuhen las rossas fillas dels Alps, ab sos trajos virolats. Més enllá s'estimba una cascata entre rocas y penyals abruptes ab remor frescal. A través de las pradas verdas, una remada se'n va á joch, atravessant una palanca extesa demunt del riu, ab gran soroll d'esquellas. De la plassa venen cants estridents, notas agudíssimas, corrandas alpestres; la cornamusa d'un pastor sona una melodía trista y anyoradissa. Allá sanglota la font de Guillém Tell, y al cel brillan las primeras estrellas!... Em encertat l'hora. Se'ns ha fet fosch en el *Village suisse*, y la ilusió, no mirantnos la Roda, ha sigut complerta.

Després d'admirar las magníficas escenas del *Palais du Costume*, en las que, plásticament, se dona una idea exacta de la indumentaria de diferentas épocas, ab una riquesa, veritat y gust incomparables, ens trobém devant del panorama de *Le tour du monde*, d'una barreja de gustos arquitectónichs qu'esparvera. Sa gran porta es la d'un temple de Tokio. Sa torra rublerta de cisellats y d'esculpturas, es d'estil indi; sa restallera de ventrudas cariátides, ab testas d'elefants, representativas de genis y divinitats búddicas, cau de ple entre'l gust xino y japonés. Lo més fastigós del panorama que á dintre's contempla, es un tros d'Andalusia, ab unas *cantaoras*, uns *chulos*, un canari y un cantí: tot d'una tristor fúnebre de figuras de cera. No: lo qu'es á la Exposició, hi fem per tot arréu un paper que n'hi ha pera morirse de fástich En cambi, lo més bonich, de veras, y lo més atrayent, es l'interior d'un pabelló de bambú y de palla, en el que demunt del pis de fusta, llis y brillant, cusen, pintan y brodan una dotzena de japonesas auténticas, ricament habilladas; tipos preciosos algunas d'ellas, que's destacan demunt de las blancors de neu dels boscos de pomeras, entre'ls que s'endevina l'escampall d'edificis de Yeddo, y al fons, dominantlo, la massa cónica del Fusiyama, emboyrat y rojench. Més cap enllá, en la fondalada quieta y ombrosa d'un jardí de Shangai, tota una familia xina juga ab gran atenció y serietat una partida d'escachs. Dintre del gran silenci del panorama, ressona secament, demunt de la taula de laca, el cop de las ciselladas fitxas, plantadas ab gran llestesa y decisió pels jugadors groguenchs.

Després de llohar ab tota la forsa del nostre entussiasme las *Matinées* dramáticas y literarias qu'en la Sala de festas del Trocadero dona l'incomparable estol d'artistas del Teatre Francés, representant las obras mestras de sos grans autors dramátichs y poetas insignes Corneille, Racine, Molière, Lafontaine, Marivaux, Regnard y Beaumarchais, posém punt á nostra ressenya y ab ella á nostras impresions de la Exposició de 1900.

SALVADOR VILAREGUT.

(1) Un gran telescopi, qu'ab un enginyós moviment de rellotjería permet seguir el camí d'un astre.

LA «CHULERÍA» Á PARÍS

En una de mas cartas anteriors vaig dir quatre mots respecte al paper poch lluhit que fa Espanya en la Exposició, tant per part dels expositors com per part del Estat. Donchs bé: un paper molt pitjor, molt més ridícul, es el que representa en la multitut d'espectacles d'aquest gran certamen. Comensém la llista per un café flamench titulat *La Feria*, que hi ha sota mateix del pabelló espanyol, ahont, dalt d'un escenari quina ornamentació apenas si passa de la d'un teatre Guignol, hi ha quatre ó cinch individuus vestits á lo *chulo* que *matan el día* acompanyant ab guitarras y castanyolas y ab una lletanía interminable d'*¡olés!* y *¡ah! ¡ays!* els balls gitanos d'una tal *María la bonita* (segons resan els cartells).

En la part d'Exposició situada á l'altra banda del riu, y en el tros comprés entre'l pont d'Alexandre y'l del Alma, també hi ha una barraca hont trevalla un *trouppe* hispano-americana, quinas maravellosas habililats pregonan, esgargamellantse, una flamenca desgraciada que com á mostra s'exhibeix á la porta, y una banda de cornetas formada per cinch ó sis noyets vestits de toreros. Al *Palais de la Danse* també hi ha fet sa entrada pestilenta la flamenqueria, puig qu'en varis grabats y fotografias que hi ha á la entrada, també s'anuncian balls andalussos. De *Andalucía en tiempo de los moros*, de quin espectacle ja he parlat en alguna de mas primeras correspondencias, sols diré qu'es la mostra més dolorosa del rebaixament moral d'aqueix desgraciat poble: parodias d'antichs torneigs molt mal presentadas, toreros, gitanas més ó menys auténticas, moros, dansas de ventre, tabernas ab titols com *El cañón*, pera demostrar sa llegítima andalussa, disfressas de contrabandistas y molt repich de castanyolas; veusaqui lo que s'ofereix á la contemplació dels forasters que s'hi deixan caure.

Peró la nota culminant se troba en el kiosko anomenat *Le tour du monde*, hont s'exposan una serie de panoramas de pobles orientals, y entre'ls que n'hi ha un d' ¡Espanya!! S'ha d'advertir qu'en cada panorama hi ha barracas ab indígenas del pais que's presentan á la vista del espectador. Casi no caldria dir que devant del d'Espanya hi ha'ls corresponents *chulos* y *chulas* ab las guitarras, flors y castanyolas de costúm. Peró axó no es res: lo que'm feu quedar ab un pam de boca, va ser lo sentir dir al *cicerone* que guiava al públich, que'ls esmentats *chulos* eran habitants de la frontera espanyola, y que'l mar que's veya enfront era'l Cantábrich, y que'ls pobles que blanquejavan per la costa eran Hendaye, San Sebastián é Irún... Per lo vist, sembla que hi hagi hagut interés per part dels organisadors espanyols en demostrar als extrangers que visitin la Exposició que la pobra Espanya es una terra que no dona més que toreros; y ho van conseguint, desgraciadament.

ARNÁU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ.

París, 31 agost 1900.

¿INFECCIÓ Ó DEGENERACIÓ?

Espanya, ¿pateix tan sols una gravíssima malaltia que la té en postració fonda, peró de la qu'encara pot curarse á forsa de temps y de remeys heroichs, ó ha arribat ja á un estat tal de degeneració, proper á la mort, que per ella va tenirse de dictar el *nulla redemptio?* Axó és lo que qualsevol persona del més mitjá enteniment se preguntará al plányers del desairadíssim paper representat en l'actual Exposició Universal; y no perque faltin, certament, altres motius pera ferho.

Las comarcas més separadas del foco civilisador d'Europa, las assiáticas, las africanas, las d'Occeania, han acudit afanyosas á las riberas del Sena, sobrepujantnos de cent colzadas. Quina manera de descendir en el nivell del món, si l'actual potencia d'Espanya hagués de deduhirse de la participació qu'ha pres en l'espléndit concurs de Paris! No cabria un més enllá en la manifestació de la impotencia y de la miseria!

L'Estat ni tan sols ha sapigut vanagloriarse de lo que fou Espanya en altres temps. Si avuy sa decadencia es tan gran, al menys hagués evocat acertadament el recort d'antigas glorias D'axó n'ha dat un exemple Hungría, posantnos á la vista las innombrables riquesas que testimonian tot son poder d'altras épocas, y l'esplendor de sa historia quan constituhia un poble independent. Peró... res: presa nostre govern de punible abandono, y participant sens dubte del general ensopiment, ha cregut estar á l'altura de sa misió presentant uns quants tapissos—riquíssims, axó si, just es confessarho—y unas quantas armaduras també preciosas, quan degué, en tot cas, ja que per aquest cantó ho agafava, omplir las salas del pabelló espanyol ab la multitut d'objectes que's guardan allá á Madrid d'un valor intrínsech é histórich com pochs més pobles hagueran pogut presentarlos. La guerrera Espanya hauria quedat en bon lloch, y qui sab si'ls visitants, tot y prenent part en nostres dolors presents, haurian sentit admiració per las grandesas passadas.

Peró no es axó encara lo més de doldre. Sabém ja de sobras cóm las gasta l'Estat y fins ahont arriba sa má *paternal;* per lo tant, s'imposava ara més que may la necessitat de

sumar totas las energías individuals del país pera contrarrestar las eternas obstruccions de nostra Administració y suplir ab excés sas deficiencias y errors. Això podia exigirse d'un poble que viu, ó al menys que's considera ab dret á la vida. Peró, ni això: la soletat dels sepulcres; y qualsevol diría, al visitar las instalacions d'Espanya, qu'aquí no hi ha ciencia, ni art, ni industria, ni agricultura, ni comers, ab tot y qu'ara tenim dos flamants ministeris que cuydan del foment y esplendor de totas aqueixas cosas. Qué haguera succehit, si n'arribém á tenir no més un!

No n'hi ha prou, no, ab una dotzena de quadros, els més mitjanots, pera testimoniar nostre valor pictórich; son insuficients els esforsos dels quatre ó cinch artífices qu'han exposat sas obras esculptóricas; no donan idea de la fertilitat de nostre sol uns quants vins y unas quantas olivas; ni posan de relléu la gran potencia industrial de Catalunya las contadas, si bé hermosas, instalacions de teixits... Com si l'activitat intelectual d'Espanya fos nula y no existíssin aquí Universitats bonas ó dolentas, Escolas especials, moviment bibliográfich petit ó gran, pedagogia, ni res; com si nostras montanyas no allotjessin en son si una gran riquesa mineral; com si en punt á producció vinícola no poguessim rivalisar ab Fransa é Italia; com si nostras terras no produhissin blat, ni moresch, ni atmetlla, ni avellana, ni tinguessim las exquisidas fruytas de las hortas de Valencia, Almería y Alacant; com si estessim faltats de tota fábrica de productes químichs y de tota industria relacionada ab las arts de la guerra; y, sobre tot, com si las manufacturas catalanas fossin un mito, y las ayguas del Ter y del Llobregat arribessin al mar sense cap aprofitament.

¿A quin fí tant d'abandono? ¿Per qué tal retrahiment? ¿Cóm se vol que se'ns concedeixi patent de forsa individual y d'acometivitat en las lluytas de la vida? ¿Hem d'ésser sempre'ls espanyols, y sobre tot els catalans, uns nens menors d'edat que sols poden mourés y caminar portats de la má y baix la tutoría dels governants? ¿Es qu'estém ja en plena degeneració, mitj morts y sense gota de forsa pera reaccionarnos devant de la comuna desgracia?

Si; estém molt malalts; agotats, aniquilats. Peró'l cor batega encara: això proba qu'encara vivim... y'ns hem de fer la ilusió de que un dia ó altre podrém llibertarnos de la infecció que ns té enfonzats en una mena de mort aparent.

Bartoméu Robert.

NIETZSCHE

Fa pochs dias qu'aquest célebre pensador ha mort á Weimar, ahont s'havia retirat per'apartarse del bullici y curarse una grave malaltia cerebral que sufría'ls últims anys de la seva vida.

En Frederich Nietzsche havía nascut el 15 d'octubre de 1844, en un poblet de Roecken, prop de Lutzen, á Saxonia, ahont el seus passats, nobles polachs protestants, havian tingut de refugiarse, á causa de sa dissidencia ab la religió católica de la seva patria.

El pare d'en Nietzsche, qu'era un pastor protestant, va enviarlo á fer els primers estudis al colegi de Pforta, y després á las Universitats de Borm y Leipzig.

En 1869 va ésser nombrat professor á la Universitat de Basilea, ahont va ensenyar filología clássica fins á 1876.

—

Era en Frederich Nietzsche un pensador de gran empenta, elevat y profond á la vegada, havent arribat, per temperament y per reflexió, á la unió suprema de la Inteligencia y del Art, que pocas vegadas se troba realisada en un sol individuu.

Genial fins á serho de sobras, y ab una fecunditat vertiginosa del pensament,—tal que, com ell mateix declara, el pensar era per ell un gust y una necessitat ensemps, y no un esfors en cap manera, — va tenir la intuició de la veritat en moltas de las cosas qu'encara no s'hi veya pas ben clar.

Com á sistema, propiament, no'n tenia cap. Y per això es perque'ns agrada. Peró's va inspirar en las teorías mazdeistas de l'*Avesta* sobre l'esfors de la voluntat y la lluyta de la rassa Aria contra las rassas d'esclaus, mestissos, supersticiosos y baixos. També va pendre de las teorías gnósticas dels Valentinians, las tendencias intelectuals aristocráticas que posan las ánimas superiors per sobre del Bé y del Mal. Ab la teoría de la lluy-

ta per la vida, de Darwin, y un profond amor á la perfecció del Home, va venir á parar á la idea d'una transformació radical de la especie humana en un'altra de superhumana, y á aquest fi va formular tota una teoria moral y politica.

Dels gnóstichs en va treure, sobre tot, lo de posar al futur *Superhome* per dessobre del Bé y del Mal. Entussiasta de la Civilisació Grega, va enamorarse del principi de Vida, de Naturalesa y de robustesa moral qu'en si aquella portava, y va formularho en varias obras.

L'Home fort, l'Héroe, en l'Antiguitat, no temia al Mal per res. Encara que forsas superiors l'aclaparessin, esperava á peu ferm y's batia sense por y front á front, y si sucumbia, queya sense tremolar, sense queixa. May cap plany; en tot cas, la heroica flestomia dels Atridas. Avans el renech que'l plor. Podia un llamp matarlo, peró no ferlo agenollar ni ferlo aplanar gens ni mica.

D'això en Nietzsche va induhirne tota una teoría de la forsa sobrehumana, que's troba latent en l'*Art Dionisiach*. L'*Art Orfich* es seré, tranquil, contemplatiu: bellesa pura. L'Art Dionisiach, l'Art trágich, es hermosament artistich, peró actiu, fort, lluytador. L'Home pot ésser vensut en son cos, may en la seva ánima. Allí's revela que l'Home es el protagonista de la Naturalesa sobre la Terra.

Aixó'l va conduhir á combatre'l Cristianisme. Va sentar qu'era sols una religió de por, d'acoquinament, d'anulació; en fi, qu'era una decadencia.—«*Tots els valors van ser cambiats* —exclama—*tot lo que's va formular y promulgar va ésser anti-vital. Ab la escusa d'una vida del esperit fora del món, aquest va ésser declarat font de pecat, origen de crim, y l'Home atenuat, debilitat y convertit en escláu voluntari.*» — Y aquí prorromp en diatribas contra l'esperit juhéu, que va venjarse del Món que'l dominava infiltrantli'l servil esperit de miseria. Seguint aquesta tendencia, escriu el *Crepúscul dels Idols*, *L'Anticrist*, y'l poema *Aixís parlá Zarathustra*, remontantse al creador del Mazdeisme, que va dar á la rassa Aria'l primer Códich de Moral forta y digna.

Propiament, tot lo qu'escrigué en Nietzsche pot reduhirse á lo següent: Estudis critichs admiratius y comprensius de la Grecia antiga; estudis y critica amarga del Cristianisme; análisis de la societat moderna, trobanthi al home com un animal qu'ha sigut fort, peró qu'está atenuat per dinóu sigles de moral cristiana, que l'ha convertit en un ser insignificant domesticat; inmens amor per la dignitat humana; teoria de la lluyta á fi de produhir un ser superior, el Superhome, qu'ell concebeix com una especie de divinitat sobre la Terra.

Aquesta es, en ultim resultat, la sintesis de las obras d'en Nietzsche, qu'están escritas, en general, en un estil aforistich, en curts párrafos, ó com á postulats ó bé sentencias aisladas. La que més s'aparta d'aquest estil trencat (en la forma, no en la idea), es el *Aixís parlá Zarathustra*. En aquesta obra, en Nietzsche pren l'estil dels antichs poemas religiosos y parla com els Vedas ó com l'*Avesta*. La visió profética arriba, y ve la parábola. Sembla verdaderament un profeta inspirat d'aquells de l'alta Antiguitat asiática. Hi há moments qu'arriba á fer l'efecte d'un Sinahí ple de llampechs. La seva inteligencia projecta una viva llum, sobtada, sobre recóns desconeguts de la naturalesa humana. Ab una frase aclara las qüestions més foscas.

—

S'han dit moltas bestiesas apropósit d'en Nietzsche. Sent tal volta'l pensador més genial, més progressiu y més encoratjant, pres en conjunt, de la nostra época, se l'ha volgut presentar com un criminal per tots els religiosos fanátichs. El juhéu judaisant que firma ab el pseudonim de Max Nordau (1), l'insulta y li diu qu'es un rabiós ple de furia, que profereix paraulas incoherents, etc., etc. Altres atribuheixen á gelosia la seva ruptura ab Wagner y ab Schopenhauer; altres diuhen que la seva bojeria venia de las sevas ideas, y altres qu'aquestas venian de la seva bojeria. Y res de tot aixó: la bojeria sols li va arribar al final, després de l'última congestió, produhintli un eclipse de la rahó; las altras interferencias eran sols atachs epileptiformes; quan li passavan, com si acumulés forsa y la gastés d'un cop pel temps en que

---

(1) Individuu del comité de la reconstrucció de Jerusalém.

no havia trevallat, produhia obras maravellosas.

—

Nietzsche tenia una constitució robusta y sana, y may va demostrar ni'l menor sintoma de neurosis avans de 1870. Peró va arribar la guerra franch-alemana, y essent movilisat per l'imperi germánich, va tocarli anar agregat á las ambulancias de Sanitat com oficial ajudant, y allí, de resultas d'una cayguda de cavall, en la que rebé una conmoció fortíssima, va contraure'l comensament d'una malaltia grave. A partir d'aquest moment, van declarárseli unas fortas migranyas de temps en altre. Aquestas migranyas periódicas van anar aumentant, donantli vómits, mals d'estómach y pertorbacións de la vista. Fins á 1875, aquestas crissis venen de tart en tart y son lleugeras. Després d'aquesta fetxa s'accentúan, y pels mesos de desembre y janer afectan un carácter grave. L'hivern de 1876 á 77, que passa á Italia, no li porta pas gran millora durable. Sols fa las crissis més curtas. Fins al janer del 1880, passa tres anys entre la vida y la mort, lluytant sense descoratjarse ab el seu mal. A forsa d'energia y de voluntat, triomfa d'aqueix mal y enrobusteix son cos y la seva pensa; y á partir del 1882 va millorantse, y comensa á escriure las sevas obras més serias. Passa'ls hiverns á Génova y Niza, y'ls estius á l'Engandrica, á Suissa. Alashoras escriu *Lo gay saber;* en 1885 acaba'l *Zarathustra;* en 1886 *Més enllá del Bé y del Mal*; en 188? la *Genealogia de la Moral* y d'altras, y en 1888 el *Crepúscul dels Idols y l'Anticrist*. Després escriu las obras contra Wagner, y á fins de desembre y primers de janer del 1889, se li declara la bojeria després d'un atach fort de congestió cerebral no dominada; y aquesta passada, va quedarli un estat d'estupor y una inteligencia com paralisada, anant decayent fins á la seva mort, ocorreguda fa pochs dias.

POMPEYUS GENER.

PASTORAL

Ni un sol núvol trenca la intensa blavor del cel.

Ben ajegut á l'ombra fresquívola d'una pollareda, á través de la claror irisada que's filtra entre'l fullatje, oviro l'alt Montseny, imponent y majestuós, resplandint ab tons blavenchs, sota l'incendi d'una tarda xardososa.

Al meu entorn, las vacas brandan llurs esquellas y pasturan tranquilament, entre'ls crits dels baylets que las guardan. Un rierol atravessa'l bosquet: l'aygua llisca silenciosa, reflectint els cims elevats dels arbres, quals plomatjes s'inclinan, blincantse.

Y ben ajegut, á l'ombra fresquívola de la pollareda, s'apodera del meu esperit la inmensa buydor de las pastorals. Sento minvar la esllanguida poesia dels camps, y anyoro'l drama humá. Res me diuhen, pera formarlo, els vells pagesos, seriosos y capficats, ni las noyas vermellas y robustas, ni'ls carros atapahits de grana ó de suro, caminant mandrosament entre núvols de pols.

Y aquesta gran buydor m'ajuda á compendre l'esfors geganti dels qu'han arrencat de la gran monotonía dels camps y de las planas, dramas terribles ó idilis exquisits.

Aixís admiro ensemps la deliciosa *Pastoral* de Beethovèn, reflex, cent cops embellit, de las impresions de Natura, que no sempre produheix melodias tan plascentas ni harmonías tan dolsas, y la tragedia brutal de *La Terre*, de Zola, esclat furient y carregat de passions primitivas, verges de refinaments.

Y en tant, la pastoral desenrotlla al meu entorn variacións innombrables sobre un motíu pobríssim y no gayre definit. El dols ventet arrenca dels arbres las fullas secas que giravoltan suaument. Els baylets cridan y's tiran pedras, y'ls aucells fugen esferehits.

—

Quan la xardor decáu ab el crepúscul, embafat de poesia camperola, me'n torno á la vila, quinas torras antiquíssimas s'alsan ab la trágica majestat de las cosas enrunadas, negrencas y altívolas, admirablement retalladas sobre'l cel.

—

La nit va cayent. Els tous d'arbres s'enfosqueixen. La inmensa nota verda que durant el dia lluheix espléndidament ferida pels raigs de Sol, se fon poch á poch y's converteix en una taca negríssima que's pert á l'horitzó. Las estrellas parpellejan. Del riu pujan alens frescals y humits. Cada quart d'hora, els *alertas* dels centinellas, desde l'antich

castell, creuhan l'espay dormit y moren melangiosament.

Y en mitj de la tristesa d'una nit de poble, surgeixen d'un piano, elegants y alhora enérgichs, els ritmes d'un Walz-Boston, com record de las ciutats alegres y llunyanas, que fruheixen aixelabradament, plenas de vida, de voluptat y de joya.

G. Zanné Rodríguez.

A UN AMICH DE FORA

Estimat amich: Un sol espléndit, enlluhernador, desvergonyit, ens envia continuament manats de llum y calor.

La plana's caldeja, el cos se torna peresós, s'ensopeix la imaginació... Mes de son emborratxament ne surten alenadas febrosas.

Ah, tranquils moradors de la montanya, cóm os envejo!

—

Passaren las populars diadas de Sant Joan y de Sant Pere, ab son rossech de foch y alegría, de llegendas y misteris... remembransas del paganisme, extrany maridatje d'aquest ab la religió del Crist.

Al veure las nocturnas parellas, els rostres animats, encesa la mirada, esmunyintse de la *zona* de claror sinistra projectada per las fogueras cap á las ombras tremolosas, recordava'ls quadros de l'Anglada.

Mes no era'l saló parisench, ab trajos luxosos de color, llampants y sugestius, llums soperbas, atmósfera enrarida, vibrant de notas sonoras...

Eran els carrers y plassas públichs, las atapahidas botigas, las miserables golfas, la escaleta estreta y perillosa, pla y montanya, l'inmens saló d'hont ne sortia una remor confosa, com de dissapte de bruixas, com de disbauxa de feras en las profonditats de las covas, com l'eco aixordador de las elegants festas gregas, de las fastuosas saturnals romanas...

Y com hi manca la grandiositat d'aquellas, perque fins en las manifestacions del vici som petits, quan s'enfonzin las modernas ciutats, caurán, no com el musculat gladiador combatent ab el lleó de las selvas, sinó com el tisich corsecat pels microbis.

Y's barrejavan en l'extrany murmuri, l'espetech de las fustas vellas encesas, la rogallosa veu del borratxo, els xiscles de la quitxalla, las insinuants paraulas dels joves, l'imperceptible frech d'un bes y...

Y de la condensació de tants vapors, n'han de caure llágrimas amargas y ruhentas, y'ls crits ubriacadors han de convertirse en gemechs de vergonya.

—

Com altre Dioclecia, ja't veig cavant, adelerat, en el petit y retirat hort de ta casa.

Haurás remuntat el Llobregat, entafurante per las capritxosas cingleras de la Consolació, reposant, avans, en el deliciós, frescal y amagat pont de Raventi; haurás estudiat á Bagá els temps mitj-evals, y reprenent el camí, haurá fruhit ton ánima'ls goigs inefables de una naturalesa tan gran com variada, tan poética com ufanosa, fins que detindria tos passos y sospendría ton esperit la colossal roca quinas espatllas aguantan l'enasprat poblet de Castellar de Nuch, mentres sas plantas foragitan de sas entranyas, per sas golas monstruosas, la fresca y esvalotada aygua del feyner riu.

—

La flonja boyra embolcalla l'alterosa serra; els abets solitaris mouhen mandrosament las fullas; l'amagada cascata plora sa eterna cayguda; l'altiva áliga cerca son niu arrapat al cingle inaccessible; el petit poblet dorm arrupit en la falda de la roca, y las vibracions del *Angelus* trencan la quietut misteriosa ab sons acompassats, esllanguits, tristos, qu'estremeixen la gemada vall y se'n pujan á la congesta altíssima...

Es verge, sí, es verge! La planta del afemellat modern *touriste* no l'ha profanada. Sols hi trescan l'ardit pagés ó l'excursionista entussiasta. El baf d'una civilisació falsa no ha esvahit l'encantament de las fondaladas, el misteri dels vells boscos; las blancas clapas de neu restan puras; bategan en lo cor dels montanyenchs las encisadoras llegendas; encara la ninfa alegra las arbredas y las invisibles donas d'aygua saltironejan en els estanys atractivols...

—

Alegreuvos, montanyas desitjadas! Desperta, amich meu! Llambrega á sol ixent!... Com vol d'aurenetas, ab fressosa xerradissa, escampadas, lleugeras, ayrosas... ja pujan!...

Deixan la plana ardenta, la ciutat abrusadora!... ¿No las coneixes? Mira aquella de linias suaus, ulls somniadors, boca estotx de besos; y l'altra de més enllá, enjogassada, riallera, petita y grassoneta. Fixat ab la de cara esblaymada y esguart voluptuós...

Aus montanyencas, á vostres cants melodiosos s'hi unirán sas veus argentinas. Flors bellas y aromosas, sadolleulas de subtils perfums, enjoyéu son pit de verge ab vostres capolls encesos. Fontanas delitosas, uns llabis enrojits xuclarán vostras transparents ayguas. Oreig fresquívol, jugant ab sos finíssims cabells, ompla sos pulmons de nova sava...

—

Y la Vida esclatará arréu, potent y benfactora; la Natura s'estremirá de goig; de tots indrets brollará la ditxa, y com onada victoriosa, l'Amor deixondirá la terra.

Y en las horas melangiosas del cap-vespre, quan de las fredas clotadas s'alsin las protectoras ombras de la nit, dels cims dels alts turons s'esborrin els darrers daurats reflexos de llum, y l'afalagador ventíjol remogui las endormiscadas fullas, una sensació indefinible, de plahers paradissiachs ab vestimenta d'éxtassis, fluhirá dels cors.

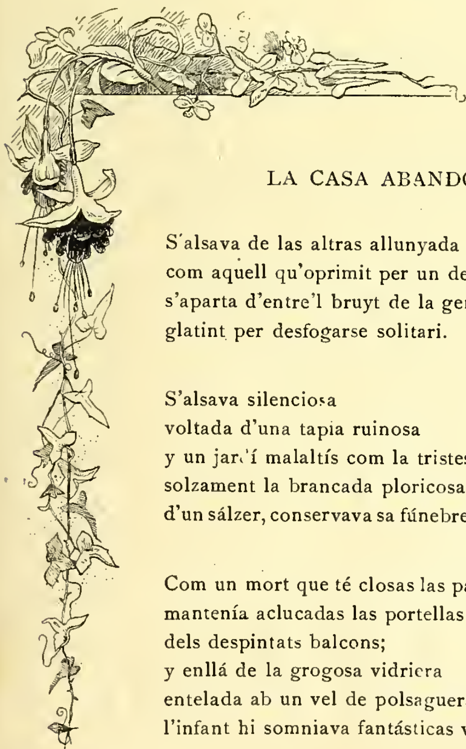
Y en el sí de la fosca, sospirs semblants á gemechs, llabis que no parlan y besan. ulls tancats que veuhen en las tenebras, mans qu'acarician, sers que's fonen en llarga abrassada...

—

¿Somni, oy? Sí. Ilusions, somnis! Al sentir, ellas, en sa delicada pell, las primeras alenadas de la tardor, devallarán d'aqueixos llochs incomparables, atretas pe'l xuclador etern de la ciutat; y tornarán á llur vida artificial y aclaparadora, que las marceix com las flors que viuhen en paratjes pestilents...

Teu,

ANTONI SAYÓS Y PARRAMÓN.

LA CASA ABANDONADA

S'alsava de las altras allunyada
com aquell qu'oprimit per un desvari
s'aparta d'entre'l bruyt de la gentada
glatint per desfogarse solitari.

S'alsava silenciosa
voltada d'una tapia ruinosa
y un jardí malaltís com la tristesa;
solzament la brancada ploricosa
d'un sálzer, conservava sa fúnebre bellesa.

Com un mort que té closas las parpellas,
mantenía aclucadas las portellas
dels despintats balcons;
y enllá de la grogosa vidriera
entelada ab un vel de polsaguera,
l'infant hi somniava fantásticas visions.

Y la capa de cals encendrosida
s'escrostonava á claps
ensenyant la rajola despullada,
com s'ensenya la carn enfredorida
darrera d'una vesta espellissada.

Y l'eura s'enfilava cada día
paret amunt, teixint la vestidura
que un altre temps sería
la mortalla tot junt y sepultura
d'aquell gegant de pedra que's moría.

Al cim de la teulada, arrapadissa,
la molsa s'hi criava en bella escampadissa;
y la casa era sempre solitaria
com el fons d'una tomba funeraria.

Fins els aucells fugían de sa vista;
qu'al traspassar la rústega teulada
s'esmunyían volant á la callada...
Tan sols l'óliva trista
s'acullía en sa fosca malhaurada.

Y'l sol aponentat de cada tarde
visitava'ls jardins cuberts de farda
y á n'ella la tenyía de pálida grogor.
Semblava qu'estrafés la fesomía
d'un tísich que's consúm día per día
perdent junt ab las forsas el color.

LLUÍS GISPERT.

L'ALIGA DE CANIGÓ

(ROSSELLONÉS.)

Allá d'allá, amunt y amunt encare, tant com los ulls s'hi poden véurer, congestes platejades de neu dormen com mar rabiosa tot de cop gelada... A baix, la quietut eterna de les penyatêres; à dalt, la quietut dels ayres sens alé. Sols l'áliga, à la pica de Canigó, aleteja ensá y enllá, amb fregor, escorcullant tots los recons, y potser, sentint farum d'algun isart ó d'alguna dayna.

No se'n donava, ell, d'aquella mirada enlluhernadora de neu que encaputxa la serra de cim avall; no li feya res la rufacada, lo pedregam, ni l'espatech del trons! Ell havía vist tants y quals tramontanals que fan, à la tardor, dels ramadets d'ovelles, un camí de carns estripades y d'ossos!... havía vist pastors, abrigats de pells de moltó, ells, fills montanyesos de Castell y de Sant-Salvador, se morir, corgelats, dins de les torbeguères!... havia vist los bous gegants de la vacada de Pla Guillem, estirar el coll, pel mitg del temporal, clucar los ulls enterbolits, y s'ajocar, foguejats pel tro!...

Tot aixó moltes vegades ho havía vist l'áliga hermosissim, sens may ni tremolar, arrelat que semblava à la seua roca de granit.

Es que Canigó, montanya de llamps, esllavissades y barranchs, tot soviny sosmoguda per retrunys espantosos, es la casa payral de l'áliga. Hi té, per palau, lo cingle de Tretze-Vents; per espills, los gorchs de Cadí; per passeig, los rius desde Sant Guillem à Sant Martí; y per miranda, la pica atrevida de Canigó!

—

.... Es una vesprada d'hivern; de sopte, apar un temporal, los nuvols negres tapan lo sól. Apa! lo follet, udolant amb ranchs xisclets, descapdella polsaguera de neu, à brassades, trosseja grosses penyes, capgira pins y castanyers, ródola congestes rostós avall, fent trontollar la montanya.

Tant-mateix, qual un gegant antich, l'áliga, encimallat à la pica de Canigó, s'estarrufeix, s'erissa sobre ses urpes de ferro, y los ulls calats d'ira, com si saludés l'hora última de sa vida, arrenca un crit regullos—badall esglayador—se colltorseix, y estenent les ales, cau, y se xafa à baix d'una penyetera...

Tot arreu-arreu, lo torb li respongué amb un agre bram d'adiu, y de prompte, sus l'áliga qu'era rey de Canigó, s'arrotlla y s'apilota, à faldades, neu y més neu...

May dingus sabrá lo sudari amb quin es amortallat lo princep de l'espay... may dingus desabrigará de sos llensols la majestat del aucell real, antes vehí del cel.

Si, áliga! colgat ara dins ton capsal de gibre; sense temor hi podes fer non-non. La tempestat t'há fet un amagatall dins l'infinit del nevat Canigó. Per cobrecel tendrás lo firmament de Rosselló, y per llantió la platejada lluna.

JULES CORNOVOL,
Rector d'Urbanya, en l'alt Conflent.

ESCLATS

Benehit sigas, amor, ja que tu confortas mon ánima. Benehit sigas, ja que tu has fet reviscolar mon cor feble, y m'has omplenat de fam de viure, d'anhel de produhir. M'has fet sentir l'esplet de vida que porta en sí la jovenesa, quan estava ensopit, inondat de fonda melangía.

Avuy, donchs, canto ab tota la forsa de mos pulmons, junt ab el poeta: *Lloansa al amor; l'amor es vida!* Y cóm no cantarlo, si es el poema etern!

També jo vuy dedicarli al amor aquest humil cant. Si no té l'accent inspirat dels poetas, semblará al menys una oració, una pregaria que surt del fons d'un cor aconsolat, del lloch ahont hi niuha l'amor pur, l'amor veritable.

—

Qué bonich ha d'ésser fruhir el goig d'estimar, allá al lluny, al cim d'aquellas serraladas que com franja moradenca que festoneja'l cel, ovirém desde nostra gabia, desde aquests carrers que ab sos encreuhaments dibuixan una reixa qu'es la reixa que'ns tanca! Cóm la contemplo aquella franja terbolenca que m'apar que s'apropi per endúrsemen junt ab *ella*, mentres me trobo clavat á ciutat, soterrat en aquesta clotada plena de llot, voltat de sers que no senten ni pensan, respirant ayre saturat del vici que porta en sí la esterilitat que migra'l cos y l'ánima!

Quinas ilusions m'han fet náixer aquells poetas qu'en inspiradas estrofas cantan l'amor del bosch! Cóm batega mon cor febrós, ple d'ansias y desitjos de rompre'ls barrots de la gabia, volar com un aucell al casal qu'ells tenen, y fruhir de lo que sols he vist en somnis, ab els ulls de la ilusió! Ab quin goig més gran, ab quina rialla més burleta empendria la volada, tot mirant de reull, com el felis al degraciat, á aquesta societat que tant me cansa, exclamant al ensemps: —«Adéu, adéu, aucells de gabia! Rabejeuse forsa en el llot, acabéu d'exprémer en ell el cor y'l cervell, que jo me'n vaig á la regió de la puresa!...»—

Peró, ah! que las ilusións no volen tornarse realitat, y m'haig de quedar encastat aqui, lluytant perque no s'apoderi de mi la malastruga y mon cor no s'impregni del baf de la societat viciosa.

Estich condemnat á viure aqui á ciutat, ahont está tot saturat de raquítica sava!

Pere Cavallé.

NOVAS

Y qué'n fan dir de tonterias y disbarats l'amor propi ferit y'ls defectes y passions fuhetejats!

Aqui tenen un senyor que's diu don Manel Maria Illas y Fabra, que, per si á algú se li va ocorre fer notar lo que tenen de salvatje las *corridas* de toros y'l rebaixament moral de que donan probas els seus partidaris, s'ha proposat demostrar que sols ab l'estudi y'l trevall s'adquireix aquella serenitat de judici y aquella visió perfecta de la realitat de la vida que son qualitats preubadas dels homes verament ilustrats.

Y s'ha pres tan á pit la demostració d'aqueixa veritat que no sembla seva, que vinga consultar llibres y pergamins, códichs y documents diversos, y un cop ben empapat de sanitosa doctrina,'s despenja ab tres articles atapahits de citas, noms y números, per' arribar al fi á n'aquellas conclusions tan propias del *Brusi*, qu'ho diuhen tot no dihent res; una de freda y una de calenta, y quedém enterats.

El senyor Illas no es pas un defensor declarat de las *corridas* de toros. Deu ens en guard qu'ho fos. Es lo qu'ell diu: *pero*, *como que*, *no obstante*, *sin embargo*, sempre n'hi ha hagut y sempre han agradat... res, papas venen y capellans van, y reys y comtes y excomunions y privilegis, etc., etc. Eh que n'es d'erudit el senyor Illas? Aixís es com se tractan las qüestions cientificas, artisticas y filosóficas! Ab coneixement de causa, ab enteniment, ab método! Això de que n'hi hagi prou ab veure las entranyas d'un cavall ó d'un home escampadas per la plassa pera calificar l'espectacle de salvatje, sols ho poden dir els ignorants que per tot arréu se fican. Els homes de pes, els sabis, els Illas, han de remontarse á la *razón suprema de las causas últimas*, que tot ho aclareix y tot ho explica.

Ara que ja ha acabat d'estudiar assunto tan trascendental, com qu'ell ja ho deu saber que'l temps es or, n'hi recomaném un altre, també de gran interés, y que ja ha sigut estudiat per algú, més no ab l'atenció y *amore* que'l senyor Illas sab posar en l'estudi dels grans problemas filosófich-socials. L'assunto es aquest: *La calabaza en almíbar como elemento de nutrición intelectual*.

N'hi ha de pergamins, y d'encíclicas, y de rescriptes que n'han parlat!... Cregui que té feyna tallada per temps. Y qu'estudihi, sobre tot, qu'estudihi forsa, que sens estudi no la sabrá trobar may la diferencia que hi ha entre un cap de persona veritable y una *calabaza* auténtica.

—

La prempsa diaria ha publicat la noticia de que'l Consell del Banch d'Espanya va dirigir á la Junta del Hospital de la Santa Creu una proposició per'adquirir el Teatre Principal, enderrocarlo, y en son lloch edificar la sucursal de dit Banch en nostra ciutat.

Es de desitjar que la proposició no prosperi. Per més qu'actualment no sigui gayre freqüentat pel públich nostre Teatre Principal, ell ha constituhit una de las més grans fonts de la cultura barcelonina, y en son recinte hi ha ressonat la veu dels més grans artistas, fent vibrar las ideas dels més preclars autors. Sa historia es gloriosa: convé, donchs, no ferlo desapareixe.

Veyám qué resoldrá la Junta del Hospital de la Santa Creu, enfront de las exigencias del Badell d'Or.

—

El Jurat calificador del darrer Certamen literari d'Olot, ha dat el següent veredicte:

Flor natural. — Poesía núm. 50. «El mal vent». Lema: Passará?

Premi de la Agrupació.—Poesia núm. 94. «La Patria». Lema: Dulcis amor patriæ.

Premi del Rvnt. Sr. Rector.—Poesia número 118. «Resignació y esperansa». Lema: Avia y neta.

Premi de don Joseph Puig.—Poesía número 15. «Nocturn». Lema: Guaytant un quadro d'en Vogeler.

Premi de don Miquel Blay.—Poesia número 33. «El Rossinyol». Lema: Modernisme?...

Premi d'en Marián Vayreda.—Composició núm. 85. «La Rosó». Sense lema.

Premi de don Celesti Devesa.—Poesía número 76. «Cansons». Sense lema.

Premi de don Lluís Plá.—Poesía núm. 10. «Compliments». Lema: No passan de las dents.

Premi del «Arte Cristiàno».—Composició musical núm. 113. «El Reyet». Lema: Jesús Rey dolcissim mon amor.—Accéssit. Composició musical núm. 126. «El moliner». Lema: A quin moli vas, etc.

Els demés premis no s'adjudican.

La repartició dels premis adjudicats tindrá lloch el dia 9 del actual septembre.

—

Ha solicitat oficialment sa admisió á la *Unió Catalanista*, l'associació «Lliga Catalanista», de Reus.

—

Dissapte passat l'associació democrática catalanista «Catalunya y Avant» doná en el teatre de la societat recreativa «Sempre Avant», una funció teatral á son benefici que's vegé concorregudissima. Se posá en escena'l drama en quatre actes d'en Frederich Soler *Las euras del mas*, essent molt aplaudits els actors, en sa majoria aficionats, que interpretaren ab justesa dita obra.

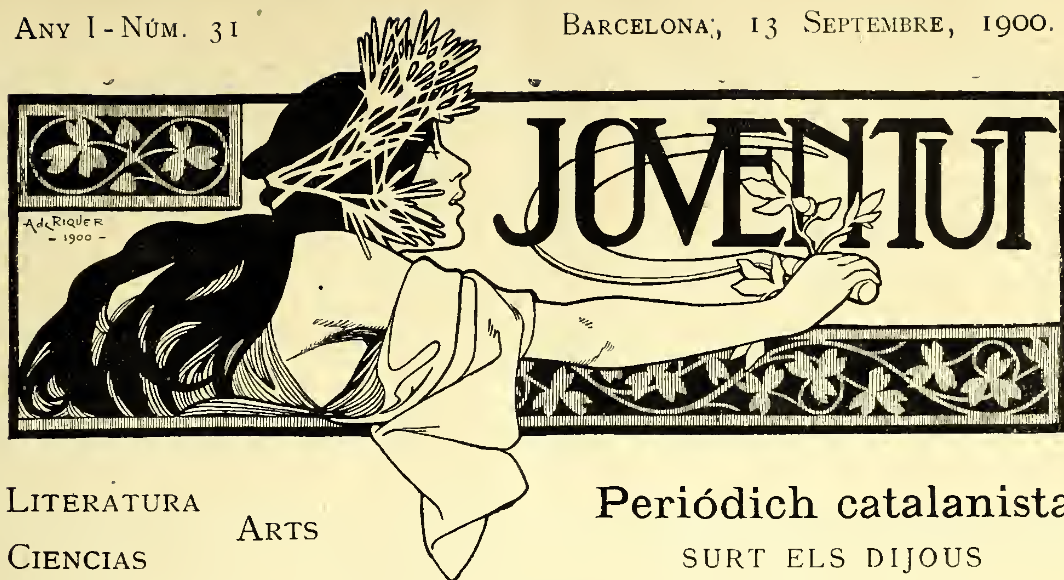
Després l'a secció coral de l'Associació cantá varias pessas y cansons populars d'en Clavé, Morera y Mendelssohn. Totas foren estrepitosament aplaudidas per l'afinada interpretació y color ab que foren ditas.

—

L'agrupació dramática «L'Avansada», que dirigeix l'Ignaci Iglesias, donará al «Prado Suburense» de Sitjes, el día 8 d'aquest mes, una festa artístich-literaria, estrenantse un drama en tres actes del mateix Iglesias titulat *La mare eterna*.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

ANY I - NÚM. 31 BARCELONA, 13 SEPTEMBRE, 1900.

LITERATURA CIENCIAS ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

LLEGENDA DE LA DONZELLA HEROICA

..... Y arribá'l temps de las bremas, y'ls celatjes del capvespre esdevingueren cada dia més rojenchs... Las postas de sol s'emporpraren ab vermellors sinistres com de sanch...

Y demunt de las vinyas, mortas pel fuheteig de la pedregada y las tempestas de la guerra, no hi ressonaren aquell any las canturias báquicas dels bremadors espitregats; ni las rodassas dels carros, rublerts del aromós y regalat fruyt dels ceps, gemegaren al pes de la preciosa cárrega ensucrada.

Ja feya temps que tota la gent del pais sostenia una lluyta folla. Per tot arréu s'alsava un clam de desesperació y d'agonia. Els lletrats havian llensat sas plomas, els artistas sas arpas y cisells, els pagesos sas eynas. Tothóm s'havia tornat guerrer; tots se defensavan ab follia.

Las vilas agonitzavan. Als cims dels campanars giravoltavan frenéticament els bronzes tocant á somatent. Al mitj de las plassas s'alsavan las forcas hont brandavan els cossos dels ajusticiats. Els nins y'ls jays morían ab el pit traspassat pels ferros barrohers, sobre'ls escons mateixos de las llars.

Dins de la ciutat la lluyta era més forta encara. Al foch esparverador de las bombardas, s'enfonzavan las murallas, enrunantse; y darrera'ls munts de pedra esmicolada, hi queyan estabornits, plens de feridas, mutilats, els cossos de patricis y menestrals, de nobles y ciutadans de totas las classes... aferrats á sa bandera santa.

—

Y al so majestuós de la campana, que desde'l cim de la torra més alta atiava encara ab sa veu ronca als pochs sobrevivents y á tots els que sentissin glatir dintre son cos no més que un feble alé de vida, reclamant un suprém esfors pera salvar la patria; entre'l fum asfixiant dels baluarts, el baf de sanch y'l crit llastimer d'agonia qu'exhalava la ciutat moribonda,'s vegé sortir de las murallas, al devant de llarch estol de sitiats, una donzella d'angelical hermosura, de rostre groguench, cabellera negra y mirada febrosa, que redressantse esbojarrada demunt dels

estreps de son cavall blanch, girá'l cap envers l'atapahida massa de guerrers espectrals que la seguia, y brandant un ferro quina fulla acerada ferian intensament els darrers esguarts del sol arrencantne resplandors de gloria, exclamá: —«Es la espasa del sobirá sacrificat! La gloriosa espasa dels meus avis! Germans, seguiume!...»—

Y las paraulas vibrants de la donzella espetegaren pels ayres ab ressó de bofetadas; y la lluhentor de la fulla que ab sa destra enlayrava, de cop esdevingué rojenca, y á tots feu cegar per instants.

Y tot l'estol respongué ab cridoria aixordadora, y l'ardida capitana's llensá al lloch de més perill, cavalcant furiosament son brau corcer, quinas crins escabellava'l vent nocturn ab ratxadas xardorosas. Y seguida de tothòm, mitj partí las apretadas fileras dels enemichs, y va desapareixe entre las nuvoladas de fum ý la maror de la batalla qu'esclatava llavors ab sobrehumana forsa.

—

Y sucumbí tot l'estol; y's vegé caure de son cavall á la donzella hermosa, ab el cos trossejat, vessant la sanch á dolls, ab els ulls molt oberts clamant venjansa... Y la ciutat caygué.

Y mentres las ombras de la nit embolcallavan la ubriaguesa del monstre de la guerra ja saciat, una processó d'ombras feya via silenciosament per entre las boscurias més profondas. Era l'enterro de la donzella angelical, de la mártir ardida. Monjos y fadas, barrejats confosament, se la enduyan á pes de brassos en mitj d'una quietut sols trencada per gemechs llunyans, tochs d'agonia y sospirs de rossinyol entre las brancas.

Venian de la ciutat rendida, y se la enduyan cap als singles espadats, cap á las montanyas santas hont regnan els pastors. Els monjos rondinavan pregarias en veu baixa, las fadas mormolavan cansons melangiosas... Mes ni'ls uns ni las altras ploravan. Feyan via serens, amunt, ben amunt, com si guardessin un secret, com si conduhissin un tresor sense preu, com si'l cadavre adorable de la donzella angelical fos una llevor preciosa, una reliquia santa.

Salvador Vilaregut.

EN JOAN SITJAR

(Rossellonés.)

Es amb un sentiment de vères que som sapigut la mort del delicat poète y entussiasta ampurdanès En Joan Sitjar (Deu lo perdó, y lo tingui à la gloria).

Temps ha que'l coneixia de nom, «lo cantor de la bella y pintoresca afrau de la Vall d'Aro», com l'anomenava En Joseph Franquet y Serra, pel 1890; y'l vaig véurer per primera vegada per Nadal passat, à Barcelona; nos trobarem à la sala de *La Creu del Montseny*, en una sessió de literatura y de música catalana. Desde la primera apretada de má que'ns donarem com à catalans de les terres vehines del Ampurdá y de Rosselló, enrahonavem com uns bons amichs de tota la vida; y com haguera estat, ja qu'En Joan Sitjar, amb sa fesomia de vellet alegre y bondadós, se feya estimar desseguit.

La seua conversa era tan senzilla y poètica al encop, nos sallia amb tan bons recorts de la seua infantesa y de tota la seua vida, qu'erem una colla à fer rotllo al seu entorn. Me sembla véurer, encare, los seus ulls, fins, lluhents, movedissos; la seua mostatxa recargolada, y la pinzellada blanca de la seua barbixe; m'apar ohir la seua veu, dolsa y cantadissa com lo refilet d'un aucell de bosch; me torna à passar pel cap la puresa del seu llenguatje, una puresa que m'estranyava y que sonava à l'orella com una remor d'aygues de montanya quan resquillen entremitx de penyes y cingleres.

¿De qué nos parlava? De poètes catalans, de felibres provensals, d'excursions, hasta de grammática y ortografia catalana; mes lo que m'encantá, es quan s'aixecá de la vora de Mossen Cinto y nos digué unes poesíes seues, de quines més recordi una *Rondalla pera nins*.

Tant me va agradar aqueixa *Rondalla*, que tornat à Perpinyá y repassant tot alló de la meua estada à Barcelona, vaig escriurer al senyor Sitjar per li'n demanar la lletra; no sé cóm, si la meua carta fou mal dirigida ó per altre rahó, no rebi contestació; y me'n sab greu.

D'en Joan Sitjar guardem-ne lo recort, qu'era un catalanista de debó, un poète de la naturalesa campestre, y sobremanra aymador de sa terra payral.

J. Delpont.

GRAN BASAR PARISENCH

I

Fransa y París.

L'actual Exposició ha vingut á posar de relléu que s'está congriant á Fransa una gran revolució, qu'ha de triomfar sense més armas que las ideas, y ha de donar als francesos, en la pau, la tan sospirada *revanche*, que may podrian obtenir per la guerra.

El novell estat, criat per la gran Revolució del sigle passat, doná á Fransa una aparien-cia de vida exuberant y rica, peró en el fons artificiosa, faltada de realitat.

En sa lluyta pels drets de la Humanitat, per la Llibertat, va atendre massa á las formas y fórmulas abstractas, y per aixó senti la necessitat de crearse *héroes*, es á dir, homes superiors, en quins se trobessin sintetisadas las més altas qualitats humanas. Peró aqueixa concepció extremadament teórica, influhida, mal de son grat, pels ressabis de las rónegas institucions qu'enderrocaren, els feu adorar nous idols que sols se diferenciavan dels vells per sas flamants vestiduras. Substituhiren el poder imperial per la dictadura politica y essencialment militar, y l'aristocracia de la sanch cedi son lloch á un'altra aristocracia, las dels *parvenus* burgesos, tan falsa y viciosa com aquella, peró menos artistica encara. Necessitavan la unió que devia donarlos la forsa, y apelaren á la unificació; peró la centralisació extremada concentrá tot el calor en el núcleu, y'l reste tingué de nodrirse ab llurs sobras rescalfadas. Convertiren el patriotisme en un *chauvinisme* insoportable, y l'exércit en una comparseria d'*apoteossis*, y feren de sos héroes uns protagonistas de melodrama.

La reacció ha tardat á venir, perque Paris no es sols el ventrell de Fransa (com altras capitals), sinó també'l cervell, y aprofita y honora tot lo bo vingui d'hont vingui, y allí hi poden viure las inteligencias si no s'ofegan en las encofurnadas cambras de la Politica.

Peró ha vingut que'ls francesos han reparat que'l ser parisench es una especie de títul, de privilegi, que no poden disfrutar tots els que s'aixoplugan sota *le drapeau de la Patrie;* y al veure que sa *invencible armée* era vensuda per un'altra encara més *invencible*, y que l'esperit de cos se convertia en conxorxa de compares y comares, y que á l'ombra de la bandera tricolor el militarisme no era més que un jesuitisme de tons llampants, y que'ls demostrá'l Panamá, l'*Affaire Dreyfus* y las moxigangas de juheus y antijuheus, que'ls seus grans homes sols se diferenciavan dels altres per la grandesa dels seus defectes, y que quan *le soleil du midi* escalfa las closcas tots senten corre per sas venas la sanch de Tartarin, allavors pensaren en acabar ab aqueix *patriotisme de vaudeville*, y la reacció ha comensat, vergonyosa encara, lenta, peró que creixerá sens dubte y marcará ab un nou carácter el sigle xx.

Fins ja l'amistat de Rusia no'ls hi sembla tan cómoda, y ja diuhen si aquesta Exposició será l'última, perque paralisa la vida de tota la Fransa, y en virtut d'ella Paris está pletórich de sanch y de riquesa.

Cert es que'ls parisenchs no menyspreuhan las provincias, peró sols las consideran com á llochs d'estiuheig ó d'hivernada, que's dignan visitar quan la moda ó la necessitat de fer economias els obliga á deixar la capital.

En las altras Exposicions, la imatje de Fransa ocupava'l seti presidencial; avuy sobre la porta monumental de la Exposició, en son lloch d'honor, la estatua de la *Parisienne* com á senyora y mestressa reb als convidats á la *seva festa*. Els llibres, els grabats, las revistas teatrals ben clar ho indican: deuria titularse aquest *certamen* universal *Gran Exposició de la dona de París;* y per aixó may ab més propietat qu'ára pot anomenarse *Gran basar parisench*, prenent la paraula *basar* en son sentit originari, es á dir, tal com l'entenen els pobles d'Orient.

—

Deixant aixó per mon proxim article, en que parlaré dels forasters á Paris, permeteume dir quatre paraulas respecte al regionalisme qu'ha de regenerar la Fransa.

Es ben falaguer pera nosaltres catalans, que siguin els *felibres* nostres germans, (que ab las mateixas constancia y veneració que nosaltres han conservat sas tradicions artísticas, si no las politicas), els que ab son exemple hagin promogut el desvetllament de las

antigas nacionalitats que componen la República Francesa. D'un notable article qu'ha publicat en *Le Journal* d'ahir Theophile Janvrais ab el titul *Le Félibrige Breton* n'extractaré alguns paragrafs que crech han d'interessar als lectors de JOVENTUT:

«Es tal volta un barbarisme designar ab el nom de *félibrige* las notables manifestacions del art y del teatre bretó, que desde fa prop de tres anys se renovan anyalment en lo poétich pais d'Armor.»

«Els *celtisants* del Ouest están ben lluny d'assemblarse als bulliciosos felibres del Mitjdía, y'l teatre d'Orange no té altra cosa de comú ab las escenas campestres del vell teatre bretó, que l'escenari al ayre lliure.»

«Dugas cosas han presentat clarament la qüestió bretona devant del gran públich y als ulls de Fransa: la restauració del antich teatre bretó, y'ls congresos de la «Union régionaliste bretonne.»

Sento que la falta d'espay no'm permeti seguirlo en l'estudi que'n fa desde sos origens fins á sa restauració, examinant las peripecias sufertas, las persecucions del clero, intolerant primer, y la indiferencia del públich més tart. El *celtisant* Luzel intentá la restauració del teatre bretó en 1888, representant á Morlaix la companyia de Pluzunet el *Mystère de Sainte-Triphine*, que no obtingué éxit. Tomás Parc, dit Parkic, sigué més afortunat y aumentá son repertori ab els *Quatre fils Aymon*. A l'altra vessant de las Montanyas Negras, diferentas companyias del pais han perpetuat el vell teatre bretó, y la setmana passada á Langonnet y á Meslan varen representar *La Passió de N. S.*

«Pera millor entendres en aquest terreno, — segueix dihent l'articulista — comú á totas las aspiracions dels descendents dels antichs Armoricans, qu'es el fervent amor al terrer nadiu y á la nissaga que l'ha poblat y li ha donat una gloriosa historia, els novells descentralisadors resolgueren desterrar de sas reunions tota qüestió política ó religiosa, que son, sempre y per tot, pomas de la discordia.»

«La Unió Regionalista ha comensat á agrupar primerament els nombrosos bretons de París, ab «L'Union fédérale bretonne de Paris»; després, ab la societat la «Bretagne» ó la «Paroisse bretonne», s'ocupa també de sostenir en la capital als inmigrants desfallescuts, com de repatriarlos si cal, á l'ombra del cloquer nadiu.»

«La qüestió artística bretona ha donat un gran pas mercés á l'obra d'aqueixa societat; no obstant, la qüestió de la llengua bretona es la que ocupa actualment el primer lloch gracias al zel dels *bretonnants* d'aquesta secció.»

«Mes el *félibrige* bretó está molt endarrerit encara respecte al *félibrige* meridional. Ajudemlo, donchs, ja qu'ho necessita. La terra d'Armor y sos tresors bé valen aquest útil esfors descentralisador...»

¿Qué dirán ara nostres sistemátichs enemichs, els que'ns titllan de *retrógrados*, y que creuhen que ab la paraula *Catalanisme* tapém l'egoista desitj de que Catalunya s'imposi á las demés regions? ¿Aquells que diuhen que l'ultim resultat de nostra campanya fora l'agregació de Catalunya á Fransa, estat prototipo de la centralisació? ¿Ho veuhen cóm el regionalisme no es destructor d'estats, sinó regeneradors dels pobles moguts per mecanismes rovellats é inútils? Quin honor pera las regions que ab son nom logrin indicar un esfors d'amor y desinterés envers sas germanas! Y quina satisfacció al respirar una alenada d'ayre sanitós y vivificant, després d'ofegarse en una atmósfera artificial y viciosa!

ORIOL MARTÍ.

París, 4 septembre 1900.

«L'ANELL DEL NIBELUNG»

Á MUNICH

La grandiosa Tetralogía de Ricart Wagner ha sigut representada aquest any en la capital de Baviera d'una manera digna de l'obra, ab un quadro d'artistas bo en conjunt (alguns d'ells excelents), y ab una *mise en scene* qu'es lo millor qu'hem vist, fins incluhint la del teatre de Bayreuth. Sols d'aquesta manera arriba la inmortal creació de Wagner á produhir tot son efecte, efecte fondissim, inmens, que per sempre més queda grabat en l'ánima, peró del que nostra ploma no pot arribar á donarne una idea exacta, ni tan sols aproximada.

Ara més que may ens hem convensut de

las profanacions qu'en la casi totalitat dels teatres del món se cometen ab las obras de Wagner, y principalment ab *L'Anell del Nibelung*, á causa de representar aisladament las quatre obras que'l componen y comensant casi sempre per qualsevol d'ellas, sense donar primer *L'Or del Rhin*. Qui no conegui aquest hermós prólech, es impossible que pugui entrar en l'esperit de la Tetralogia wagneriana, ni poética ni musicalment. De reflexions sobre aquest punt n'exposariam moltas, perque opiném en aixó, com en tot, d'una manera radical. Quedin pera millor ocasió, que desgraciadament no trigará á arribar, y aném ara á donar compte del conjunt de las representacions de Munich.

La direcció musical ha estat á cárrech del mestre Fischer, un dels bons directors alemanys, qu'en els darrers anys ha dirigit el *Parsifal* á Bayreuth. En Fischer ha conduhit las quatre obras ab tot el coneixement, fidelitat y religiositat de qui es un fervent apóstol de las creacions wagnerianas. La justesa en els temps y la claretat en la expressió son las qualitats que més han sobressortit baix la seva batuta. La exageració, la *italianisació* de las frases musicals, no es patrimoni d'en Fischer, com de cap dels grans mestres alemanys. L'únich defecte que, pera fer deguda justicia, hem de retréureli, es l'oposat al anterior, es á dir, que ab tot y agradarnos sa interpretació de la Tetralogia, hauriam desitjat un xich més de passió, d'ardor amorós en alguns passatjes qu'ho requereixen, principalment en el duo del primer acte de *La Walkyria*, en el del tercer de *Siegfried* y en el prólech del *Crepúscul*.

En cambi, quánts y quánts altres passatjes ens han entussiasmat y produhit emocions que feya temps no experimentavam! Citemne entre tots un, el més grandiós, la incomparable marxa fúnebre de *Siegfried*, executada ab tota la trágica grandiositat que requereix aquesta página. L'efecte ha sigut, com dihém, dels més grans, fins al punt de que may en el teatre de Bayreuth (potser á causa de la colocació de la orquesta), ens l'havia produhit semblant.

La orquesta ha estat admirable desde la primera á l'última nota. Acostumat nostre oido á las *murgas* del pais en que vivim, es imponderable la sensació qu'hem arribat á experimentar ab uns músichs com els de Munich. Ab tot y la perfecció de la massa de corda, quals violonçellos arrebatan en passatjes com els del duo de *La Walkyria*, encara's nota més la diferencia en els instruments de vent. La dolcesa y sonoritat de las flautas, el to hermosissim dels oboes (un to mascle y no de *canya*), junt ab una dicció expressiva y sentidissima, son qualitats que no estém acostumats á disfrutar. Peró tot es poch al costat dels instruments de metall, puig qui no ha sentit el metall d'aquesta terra no pot ni tan sols imaginarse'l degut efecte qu'aquests instruments han de produhir sempre, y menys encara en l'especialissim lloch que Wagner els hi ha senyalat dins del conjunt orquestal.

El metall no ha de consistir en un'eyna pera fer soroll y pera trosssejar l'oido del públich ab estridencias tan molestas com ridiculas. Pel contrari, els instruments de metall en la orquesta que'ns ocupa, son tan agradabilissims com el més agradable entre la fusta ó la corda; aixís es que quan un cornetí sona, no *xiscla*, y quan sona una tuba baixa, no *ronca*, sinó que un y altra diuhen y cantan donant el valor y expressió deguts á cada frase musical.

Y per sobre dels mérits particulars de cadá instrument, ressurt sempre la unitat de conjunt, la FUSIÓ de tots els elements que componen la orquesta, fusió admirable de timbres, fins arribar á produhir la perfecta homogeneitat y lograr la *difícil facilitat* d'execució; puig es notable'l modo com se produheixen els més contraposats efectes sens el més petit esfors per part de cap dels executants, la naturalitat en las tranzicions dels pianissims als fortissims, en els cambis de temps, sense la menor alteració ni en els moviments de la batuta ni en els dels professors, que revelan una práctica del instrument y un domini de la partitura, sense'ls que no hi ha bona execució possible.

Passant á la interpretació dels numerosos personatjes que desfilan per las quatre obras de la Tetralogia, hem d'admetre la execució obtinguda com á verament wagneriana, ab la sola excepció d'algún artista secundari que sens dubte encara está enamorat de la escola italiana. En cambi, els tres grans personatjes sobre que's basa tota la tragedia, Wotan,

Brunhilda y Siegfried, han sigut magníficament interpretats.

El baritono Feinhals ha sostingut bé sa part de Wotan en las tres obras, com actor y com á cantant. Expressá ab relléu els dubtes que corsecan l'ánima del deu y sas lluytas ab els gegants en *L'Or del Rhin*, els diálechs de *La Walkyria*, especialment l'adéu á Brunhilda, y doná'l to just y misteriós á sas tres escenas de *Siegfried*. La senyora Senger-Bettaque posá de relléu tota la grandesa trágica de la hermosa Brunhilda, expressant ab gran empenta las lluytas de *La Walkyria* y del *Crepúscul*, y la passió amorosa en els duos ab Siegfried, y donant la deguda interpretació artistica al despertar de Brunhilda y al grandiós final de la Tetralogia.

Per sobre de tots encara, hem trobat al tenor Gerhäuser, qui ha avansat notablement en sa carrera desde l'última vegada que l'haviam sentit. Sa tasca en aquestas representacions ha sigut dura, peró n'ha sortit brillantment. En el prólech executá molt bé la part del deu Loge, á quín astut personatje's corre molt perill de donarli un carácter mefistofélich. S'encarregá també del Siegmund, encarnant ab moltissim acert aquesta part y dihent ab deliciosa expressió totas las tendras escenas del primer acte.

El personatje de Siegfried, l'héroe de las dugas darreras parts de la Tetralogia, ha trobat en el tenor Gerhäuser son verdader intérprete. Del varis artistas qu'hem vist en tan dificil part, cap com aquest ens havía satisfet. Sa fesomia y tipo s'ajustan molt bé al personatje; y reproduheixen plásticament tota la jovenil virilitat del noy criat al bosch. Aixís es que tant en la escena de la forja com en la del dragó, aqueix artista'ns doná tota la ilusió de la realitat, y lo mateix en la música qu'en el cant. Ab molt sentiment artistich feu també'ls passatjes dels remors del bosch y del despertar de Brunhilda, y altre tant podém dir de tot el *Crepúscul dels Deus*, principalment en la grandiosa escena de la mort. En resúm: el tenor Gerhäuser es avuy un acabat artista y excelent intérprete dels personatjes wagnerians.

Una magnifica Sieglinda feu la senyora Brener, trobant frases d'apassionada dolcesa en el duo amorós. No tant ens han satisfet la Fricka y Gutruna, sense que, no obstant, fossin rebutjables.

Dels personatjes masculins, apart dels citats, hem trobat molt ben interpretats Hunding y Fasolt, á cárrech del baix Klöpfer, y el tan dificil Mime, ben executat pel senyor Reiss. En cambi Fafner, Alberich y Hagen no més que regulars, y dolent del tot el Gunther, qual intérprete es l'únich qu'en rigor mereix ser esborrat d'un quadro d'artistas com el de Munich.

Totas nostras alabansas son pocas pera calíficar las escenas de las fillas del Rhin, de las *Walkyrias*, y'ls conjunts corals del *Crepúscul*. L'efecte produhit ha sigut sorprenent, grandiós, denotant els valiosos elements que hi han pres part y la bondat de la direcció.

En quant á la *mise en scene*, ho repetim: se sobreposa bastant á lo que fins ara haviam vist. *L'Or del Rhin* bé de decorat y efectes escénichs, en particular la tempestat, peró deficient l'arch de Sant Marti, pera'l qu'encara no s'ha trobat la solució. Bonas també las decoracions de *La Walkyria*; excelent l'efecte de la espasa; molt bé las projeccions y núvols de la cavalcada, y ab pasmós efecte de realitat l'encantament del foch.

En el *Siegfried* també tot apropiat, y de gran efecte plástich el dragó, quina aparició no es presa á broma pel públich, com succehirá quan se representi en nostra ciutat, perque aixó de sentir cantar á las feras, encara que sigui en una llegenda mytológica, ha de produhir molts panxons de riure als senyors que van á *wagnerisarse* al Licéu en mitj dels horrors de la digestió.

Y per ultim, lo mateix podém dir del *Crepúscul*, en que totas las escenas han sigut posadas ab propietat, fent un gros efecte l'enterro de Siegfried, y fentne també molt més de lo que podiam esperar tot el final, quinas inmensas dificultats han sigut acertadament superadas.

Aquesta es, breument, la impresió que'ns han produhit las representacions de *L'Anell del Nibelung* á Munich. Sols ab execucions aixís se pot apreciar, com hem dit, en tota sa grandesa l'obra del mestre de Bayreuth, y tan sols en aquestas condicions hauría de permetres sa representació, per evitar disba-

rats com els que tot sovint hem de presenciar, al contemplarla *interpretada* per gent sense coneixement ni vergonya artistica.

JOAQUIM PENA.

Munich, 31 agost.

SEPTEMBRE

Han minvat las ardentas soleyadas,
mentres, á las caricias de la pluja,
han reverdit els plans y las montanyas.
Mostra'l cep la cepada ja madura.

Per prada y bosch, gripáu, grill y granota
ens fan sentir sas últimas cantadas;
cada dia més d'hora'l sol s'acotxa;
van fresquejant las nits y fentse llargas.

Ha mormolat una cansó tan trista,
passant avuy el vent per las arbredas,
qu'han tremolat las fullas al sentirla,
y han pensat en la marxa las aucellas.

EMILI TARRÉ.

PROFANACIÓ

Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro.

SANT LLUCH, c. XI, v. XLIII.

La sala gran del colegi era tota transformada. Las rajolas blancas y negras hi lluhian com l'esmalt; las taulas d'estudi no hi eran y en son lloch s'hi veyan una infinitat de cadiras luxosas, totas ocupadas. En las parets, empaperadas de nou ab un paper brillant y adornadas ab penjolls de vellut vermell, hi havian exposadas lás obras capdals del any fetas per las alumnas... Y pels alts finestrals se veyan balancejar al sol els arbres del jardi, pel vent tebi y perfumat de la Primavera, qu'entrava també, com una nova claror, en la mateixa sala.

En els rengles de cadiras del mitj hi havian totas las alumnas, vibrants y tímidas al ensemps en aquell ambent d'agre-dolsa joya; las més petitas eran al devant, totas blancas, ab els vestits iguals, mirant ab son esguart de serenitat insegura els rostres de las mestras que voltavan la taula dels premis, dalt de la encatifada tarima. Desprès seguian las mitjanas, vestidas com las petitas, però ab la diferencia de portar cenyida al cos una cinta de color de rosa. Aquestas, semblavan traspuhar, sota'l virginal vestit, quelcóm com un pressentiment de joya venidera; y eran encisadoras, embolcalladas en aquell instint de dona que comensava á despertarse, y alteradas un xich per la emoció del examen. Y en els rengles darrers hi seyan las adultas, ab els cabells trenats y ab el vestit de seda negra; designant en sos mohiments estudiats— no mancats de gracia en son amanerament indigne — l'adolescenta frívola sota la forsa d'una influencia aclaparadora; y si bé'l cor s'omplia de joya al contemplar els primers rengles, semblants á paneras de poncellas flayrosas, la tristesa era gran al acabar, devant d'aquella mostra de jovenesa feta malbé, semblant una panera de flors sense veritable color y sense flayra.

Y en unas grans fileras de sillons arrimats á la paret hi seyan els espectadors; uns indiferents y altres sugestionats per l'orgull ó per la enveja; y aixis com de las cadiras del mitj semblava alsarse un perfúm de jovenesa esperansadora, com á preludi d'un nou món floridissim, dels sillons dels costats s'alsava certa fortor repulsiva, com emanació d'un món vellissim y corromput, d'esguarts curts y de midas embrutidoras... Y'l sentiment que un rebia al cap d'una estona de restar dins d'aquella gran sala, era igual á la llástima que tindria un al contemplar un petit jardi, voltat de fangals putrefactes, y destinat irremisiblement á ésser consumit per aquella devoradora impuresa.

Y dalt de la tarima s'hi veyan els rostres inexpressius y frets de las monjas qu'ensenyavan; y á la dreta, en lloch d'honor, assegut en un gran silló riquissim y voltat d'alguns individuus del seu séquit, hi seya, semblant á un escardot aprop d'un munt de toyas, el prelat distingit, contemplant la mostra dels avensos.

Per son aspecte repulsiu y atontat, s'hi pressentia en ell al martiritzador, al faritzéu;

y en sos posats calmosos s'hi endevinava en ell també al intemperant donat als plahers de la carn y á las delicias de la gola... Respecte á sa vida's citavan ab certitut anécdotas deshonrables, y una compassió sense fitas se sentia devant d'aquell desgraciat, que, honorat de tothóm, semblava entelar als seus mateixos honoradors ab sa presencia.

Y'ls esguarts verginals de las alumnas de pochs anys s'apartavan d'ell, inconscientment, ab la intuhició propia de la ignocencia, y solzament la mirada seva trobava eco en la necia presumpció de las adultas endarreridas.

Y una certa angunia, imperceptible quasi, peró molt fonda, s'esbandia per la sala del colegi com una alenada lleugera.

—

Els insignificants y cerimoniosos exercicis ja s'havían fet; els vermells quaderns de lletras quelcóm tremolosas ja havian sigut mostrats; y ja s'havían escoltat els darrers sons de las melodías pobras tocadas en el piano, que restava sol en un recó de la tarima; y l'única cansó s'havía ja esbandit á través dels arbres olorosos que del jardí's veyan; y alashoras s'obri una porteta del fons que donava en la tarima mateixa, y avansá un criat portant en una safata d'argent una munió de coronas de flors, totas blancas, qu'havian de servir pera coronar á las alumnas... Avansá, y fent una reverencia las posá d'una á una devant de la superiora.

Y la flayra sagrada de las blancas flors omplí per un moment la taula dels premis, mentres una de las monjas cridá d'una á una á las més inteligentas alumnas, d'entre'ls primers y adorables rengles.

Y anaren avansant, ab quelcóm d'embrás y ab quelcóm de vergonya, las més petitas primer, y després las mitjanas... y d'una á una foren coronadas ab las blancas flors... Y las flors, al sentir el contacte dels cabells tendres, semblavan revifarse y omplir ab tot el seu perfúm las tendras testas, en tant que una alenada de tendresa, benfactora y apressada per desgracia, semblava transformar aquell món d'esguarts curts y de midas embrutidoras que voltava la sala... Y en tant las alumnas eran coronadas, s'ohí de la part d'afora, y com si vingués á través dels arbres del jardí, el mistich cant d'un'orga inconeguda que semblá voltar d'una aureola de llum las testas adolescentas.

Mes, quan foren coronadas totas, l'orga pará, y totas atengueren en silenciosa y anguniosa filera... y alashoras semblá que quelcóm sacrilech y entelador pujava amenassant la pura imatje posada sota dosser, darrera de la superiora.

Y una de las monjas s'assegué á'n el piano allavors, y las febles veus cantaren un himne al so vibrant que s'esbandía; y las alumnas avansaren d'esma, inconscientment, com si avansessin per forsa, fins á devant de la figura del prelat, que, mirantlas ab ulls indiferents, feya somriure sa boca; y al ser allá, tragueren las blancas flors del seu cap y al home impur las oferiren, deixantlas á sos peus com una ofrena, cantant tendrament l'himne de la seva ignocencia á n'aquell pobre cos repulsiu, que sota aquell mantell sagrat semblava totas las impuresas guardarhi... Y alashoras semblá entelarse tot!... Devant d'aquell sarcasme palpitant, devant d'aquell sacrifici inconscient que recordava'l de las verges sacrificadas al drach terrible, las blancas flors s'esmortuhiren á l'hora, y una estremitut involuntaria passá demunt d'aquell món vellíssim; y las fullas dels arbres propers s'esllanguiren anyorant el cant de l'orga, y en aquell moment un núvol de la Tardor semblá haver passat demunt de la imatje resplandenta.

Y devant del sarcasme aquell, que semblava preludiar la mort del petit jardí voltat de fangals putrefactes, més que may, més que may, un desitjava veure la vinguda dels bons conreuhadors llá d'enllá de las serras, perque ceguessin el món corromput dels fangals, qu'entelava las plantas properas, y escampessin la llevor del món florit que'l jardí prometía, fins á convertir els fangals desapareguts en un inmens jardí d'arbres onejants y sorollosos qu'estenguessin dolsament sas flors y sos fruyts sota dels núvols blanchs de la eterna y benhaurada Primavera!...

Xavier Viura.

———

PLUJA MENUDA

Era de noche, y
sin embargo llovía.

Fa ja molts anys, quan jo vivia á Girona, carrer de la Forsa, número 20, y vers mitja nit d'un dimars de Carnaval, tot anantmen cap á casa, trist y pensatiu, y embossat fins als ulls, me cridá l'atenció un grupo colocat casi al devant del meu balcó y dessota l'únich fanal del carrer encés en semblants horas.

Feya fret, plovisquejava y no passava un'ánima. Jo, jo tot sol, y aquell grupo: tres bultos, tres mascarons, tres xicots; un nas de cartró, mitja careta, un cobrellit lligat al cap y un tros d'escombra... Allí s' estavan com tres mussols, arrupits, callats y plens de fástich, ab tant d'aburriment com ganas de divertirse... de divertirse per forsa.

Al passar pel seu costat, un d'ells, el més gran, s'atreví á dir alguna cosa, y ab veu de máscara'm saludá ab un «*Adiós, tu!*» y..... res més. Un altre afegí «*Adiós!...*» y prou.

Quina pena! Pobrets! Volian fer broma, una broma de Carnestoltas. Havian dit «*Adiós, tu*» al únich que passava per aquell carrer tan trist, humit y desert.

Llavors varen tocar las dotze, las dotze de la nit. Havía tocat l'última campanada del Carnaval, entrava la Quaresma, comensava'l dimecres de Cendra, y'ls tres mascarons res, no's movian. Cóm els recava treures aquells drapots y anar de retirada! Semblavan una protesta entre'l Carnaval qu'acaba y la Quaresma que comensa, un paréntessis entre l'alegría (quina alegria!) y la penitencia...

Mentres tant anava plovent. Aquella pluja menuda, aquell xiu-xiu, no parava; ben al contrari: creixia... Ara comensa á degotar una canal, després un'altra... y'ls mascarons res, com si tal cosa: muts, quiets, mullantse dessota del fanalot.

De prompte, y cap al mercadal, peró lluny, molt lluny, sentiren una campaneta. «*Ninch, ninch, ninch!*»... Després res, res més que'l xiu-xiu de la pluja y las canals.

Passaren alguns minuts. Havia jo pujat al pis, encés el llum y ben tancat el meu quarto. Tot despullantme maquinalment, guaytava pel finestró, á través dels vidres entelats per la mullena. Els mascarons ja no hi eran. El fanalot tot sol, ab sa flama trista y tremolosa, s'entretenía allargant y escursant las ombras dels seus barrots projectadas sobre l'empedrat. La pluja, las canals, el fanalot... y res més. Era hora de dormir. El fret y la son m'obligaren á apagar el llum.

Després, embolicat fins á las orellas, sentía encara las canals. Plovia més que may. Quin gust sentir aquella pluja, aquell xiu-xiu tan quiet!... Quin repós, y quina tristesa y monotonía més agradables!... Jo hauria volgut qu'aquella pluja durés sempre, sempre... y aquella nit no acabés may...

Fentme aquestas reflexions, els ulls se'm tancavan, m'anava adormint... quan «*Nanch!*»..., el rellotje de la Catedral va tocar un quart d'una.

M. Urgell.

(Dibuix del mateix.)

EN LA CORRENT

Quina sugestió tan forta y tan extraya exercia sobre mi la corrent qu'ab marxa vertiginosa anava riu avall portant en sas ayguas térbolas y llotosas fullas y brancas qu'á son pas recullia, flors de totas menas, mitj obertas unas, esfulladas las altras, frescas, mústigas... Y homes y donas de totas edats y classes, uns ab richs vestits, altres miserables... El jovincel esgroguehit anava al costat del vell qu'ab gran cuydado volia dissimular la seva edat... Uns ab careta, com si volguessin amagar sa fesomia als ulls de la gent; altres ab la cara descuberta, sense preocuparse de que'ls vegessin. N'hi havia que, ajeguts sobre las ayguas, se deixavan arrastrar; altres que lluytavan pera sortirne, essent molt pochs els qu'ho logravan; la inmensa majoria, després d'inútil lluyta, s'ageyan com els primers, deixantse portar per las ayguas vers lo desconegut. De tant en tant passavan parellas, que s'enllassavan y's besavan ab passió, seguint el camí, separantse més tart, y buscant més avall altre á qui besar y ab qui corre avall, sempre avall... En las caras dels passants s'hi pintava la fatiga; sos cossos se contreyan per estremituts que produhia la continua excitació nirviosa que'ls dominava.

Jo desde mon lloch, en la ribera, assegut al peu d'un gros pollancre, contemplava l'espectacle sentintme atret ab forsa irresistible vers la corrent; y de tart en tart m'hi llensava, dominat per complert y sugestionat pel perill, confiant sempre en que ab més forsas sortiria quan volgués. En sent á l'aygua, m'ajeya com els altres, y experimentava una sensació extranya, voluptuosa, al sentirme arrossegat per las ayguas qu'ab sas caricias excitavan mos nirvis. A voltas també m'aparellava ab alguna dona arrastrada com jo, sense fixarme en son trajo; m'era igual qu'anés ricament vestida, com que dugués senzilla roba pera tapar sas formas, com qu'ensenyés sas carns á la vista de tothóm... Mas preferidas eran las de mirada trista; may m'havian atret las qu'anavan ab careta pera no ser vistas... Després d'abrassarlas y besarlas, me desfeya de sos brassos y lluytant ab totas mas forsas corria adelerat cap á la terra, ahont per llarch temps sentia la voluptuositat de la marxa y la ubriagadora impresió dels petons fets en ma boca assedegada per donas que no tenian altra tasca; y tota ma carn s'esborronava al recordar las abrassadas...

Feya temps que no m'havia llensat al riu; no pensava més qu'en una donzelleta que no gayre lluny de mi contemplava la corrent ab fruhició y desitj, anántsenli'ls ulls darrera d'ella. De cop una idea nasqué en mon cap, y aná creixent fins á convertirse en obsessió: la de llensarme ab ella al mitj de la corrent. Ja ab miradas, ja ab paraulas amorosas ditas á cau d'orella, que feren náixer en sa pensa y en son cor desitjos per ella desconeguts, prompte la vaig fer meva y la vaig estrenye en mos brassos. Llavors vaig apretarla fortament sobre mon pit, y vaig taparli la boca ab llarch bes, sense fer cas de sa mirada, de primer trista, temerosa y suplicant, peró després encesa pel mateix foch que solcava sas venas y la feya estremir tota. Y vareig durla fins á la ribera, d'ahont ens llensarem al mitj de la corrent. Una voluptuositat may sentida vaig experimentar al ser arrastrat ab aquella dona, abrassats encara, juntas nostras bocas, rodejats nostres cossos per flors frescas... Els passants contemplavan ab enveja nostra alegria, y ab desitj la bellesa y joventut de ma companya.

No havia passat molt temps que ja'm sentia fatigat; volia deixar altre cop la corrent y tornar á terra, mes volia anarhi sol, sens ella, puig no fora per mi més que una carga. Ella ho comprengué y plorá llargament. No volia que la deixés: volia anar ab mi ja á terra, ja seguint la corrent; sabia que, sola, seria arrastrada sense remey, puig no tenia prou forsas pera tornar á terra, ahont si hi arribava seria rebuda ab menyspréu, perque las ayguas d'aquell riu deixan tacas inesborrables en las donas; y si's quedava al riu, passaria dels brassos del un als del altre sense poderse defensar. Inútil fou tot, sos prechs, sas llágrimas, sos esforsos pera no deixarme: jo havia decidit abandonarla al mitj de la corrent y tornarmen á terra, y tot amanyagantla vaig fer un suprém esfors ab el que vaig apartarmen, y ab gran pressa vaig atravessar el riu, arribant á terra cansat y abatut... May m'havia costat tant!

Al deixarla, ma companya'm dirigí una

mirada suplicant tot allargantme'ls brassos perque la prengués. La tristesa de sos ulls era infinita, y d'ells sortiren dugas llágrimas que lliscant cara avall s'anaren á perdre en las ayguas del riu. Fins que vaig arribar á terra'm mirá del mateix modo, tot sentintse arrastrada... Pobra dona! Tan sols allavors, veyent qu'eran inútils sos prechs, probá de lluytar pera tornar á terra... Mes impossible: la furiosa corrent l'arrosegava, y convensuda, renunciá per sempre á la terra, y ajeyentse sobre las ayguas s'oferi als passants... Totas las qu'en el riu hi havia, eran victimas de criminals com jo.

Son ultim esguart may més me deixá,'m persegui per tot arréu; y si avans la corrent m'atreya, d'allavors m'atregueren els ulls tristos y plorosos de la victima del meu capritxo.

A poch, vaig tornar com avans á llensarme al riu, y cada vegada'm costava més de sortirne. Mas forsas eran més débils, la corrent més forta, y la mirada de ma companya, qu'en mon cervell restá, paralisava mos moviments... Un jorn, malgrat mos esforsos y la lluyta desesperada que vaig sostindre, la corrent va poder més que jo; las ayguas varen arrastrarme... Llavors vaig compendre mon desti, y'm vaig ajeure sobre las ayguas per'anar ahont ellas volguessin durme.

Com més avall anava, més ample era'l riu, més térbolas las ayguas, més nombrosas las despullas, més gran el número d'homes y donas. Aquests ja no lluytavan; cansats ja y acostumats á la corrent, ni tan sols pensavan en la terra, desd'ahont, uns se'ls miravan ab fástich, altres ab llástima, altres... ab enveja encara!

Mas sensacions eran més febles, y per'experimentarlas iguals qu'avans, m'havia de capbussar dintre l'aygua, deixant que'm tapés del tot; llavors la voluptuositat d'avans se repetia; mes al sortir assobre, veya mon cos ple de tacas de llot que ja no's borraren may més!

Un xich lluny de mi, més endevant, corria ma victima en brassos d'un home dé figura innoble que després de besarla y abrassarla la llensá ab fástich. Qué cambiada estava! Ni ombra era de lo qu'havia sigut! Tan sols sa mirada era igual. Al veurem girá la cara y's llensá als brassos d'un passant de mirada patibularia, buscant, tal volta, amors extranys ó sensacions novas. L'home, desprès de besarla y abrassarla, li lligá las mans al coll y la escanyá, deixantla caure en un salt d'aygua vehi. El cos d'ella, al arribar á baix, no feu més soroll que'l d'una pedreta al caure al fons d'un abim. Els passants ni tan sols giraren la cara.

Per no presenciar aquest espectacle, per no veure may més l'esguart de ma victima, per ofegar mos remordiments, me vaig enfonzar dintre del riu, y... qué brut ne vaig sortir!... Malgrat aixó, ho vaig veure tot, si, tot... y encara ho veig... D'allavors segueixo mon cami sense poder oblidar mon crim y sas terribles conseqüencias...

¿Ahónt me durá la corrent?... Jo tan sols sé que no'n puch sortir may més!

TRINITAT MONEGAL.

COHANEGRA

UN RECÓ DE MALLORCA.

(Mallorquí.)

Desde'l poblet de Santa Maria d' el Cami, tirant cap al nort, passat el casal de l' antiga possesió de Son Torrella, s' entra dins un comellar ombrivol, estret y fondo, qui 's capfica bona estona, sempre en direcció de tramuntana, entre pedregoses y empinades serres cubertes d' espessa garriga y d'atapits pinars de color negrenca, igual a cada vessant. Li diuen la vall de Cohanegra (1) y per cert que bé l' hi escáu el nom. L'atravessa p'el fonds, com la carena el barco, un torrent casi sempre sec, faixa blanquinosa de pedreny, macs y pedrolins pulits per les aygües de les plujes hivernals. A la dreta d'el torrent hi ha un cami de ferradura que tant com s' enfila p' els colls més llunyans de la serra se converteix en tirany de cabres. Molt endins de la vall, poc abans d' acabar-se el cami de ferradura, a la vora d'el mateix, ix al peu d'un alt penyal tallat á plom y tot cubert d' eures y llorers salvatjes, una caudalosa font, quals aygües baixen, entre cami y torrent, per una cequia de pedra y argamas-

(1) En els documents d'el sigle XV se troba sempre escrit Cohanegra y mai Comanegra com alguns l' anomenan en el die.

sa a regar els horts y jardins de Son Torrella y fins a abastar els vehins de Santa Maria. Y, escalant el coster, tot seguint un corriol qui 's troba poc després de passat el penyal d' ont neix la font, agafant-se de tant en quant a les mates y assegurant els peus a les roques, al cap d' una bona estona de recta pendent, ja a gran altura, vora el cim entre mig d' ullastres y aritjes, s' hi troba un avenc qui té per boca un forat casi redó, de més de cinc metres de diàmetre, de tanta fondaria que no 's sent la remor de les pedres quant arriben al fonds, esglayós abisme dintre d'el qual no s'hi veu més que fosca.

Les boyres y núvols atrets per l' espessura enmantellen la major part de l' any l' ombrivola y amagada vall, y per més que sovint hi cauen fortes plujes, com les aygües corren depressa per aquells rots de roquissars, aviat queda seca y sempre estèril.

—

En les primitives edats l' habitava y regia un deu d' els boscs y d' els pinars, aspriu, salvatje y a voltes terrible qui, semblant an el deu Pan d' els grecs, tenía figura de boc y s' alimentava d' herbes y brostes. Un dia, mentres s'estava entre 'l boscatge, un estol de ninfes, fades blanques o dones d' aygua qui moraven en el fondal de l' avenc, banyant-se per estones dins un gorc d' aygües clores sota aquell turó d' aont ix la font, li robaren un feix de branques y rames de pi per fer-ne fogateres. Quant se despertá, irat y venjatiu les encantá, convertint-les en esbart de coloms cenrosos, selvatges y asprius com ell, condemnats a volar sempre a l' entorn de la fantástica y misteriosa cova. Mes per haver perdut el pinar la virginitat amb la feta de les fades, aquell deu acabá 'l seu poder y domini sobre la trista vall, y desterrat per un altre Invisible y Onnipotent, s' encaminá a mes llunyanes terres.

En temps d' els moros foren conduhides les aygües de la font cap a la planura fins a la vila de Santa María d' el Camí, s' hi construiren pocs y pobres albercs, y s' alçaren uns quants molins fariners; y els cristians més tart, si no menten les poques noticies que d' aquella època mos queden, hi fundaren un poblet, tan prest nat desaparegut altra volta.

—

En lo segle XV los cavallers ciutadans Torrella y Alberti adquiriren de pagesos les possesions de la vall de Cohanegra. Sa font y dos molins de moldre blat estaven dins la porció de n' Alberti, mes com aquest tenía poque terres de regadiu, l' aygua casi tota pertanyia an en Torrella.

A un de dits molins, en el de més amunt, hi vivía a les hores un Jaume Dolç, pobre moliner viudo y vell, amb la seua filla Maria, coneguda per na Dolça, en rahó del llinatge d' el seu pare. Aquella joveneta fresca, inocent, gentil, d' ulls y cabells negres, mirar expressiu y carácter resolt, nascuda en aquell recó quinz' anys enrera, quan morí la seua mare, era l' única nota alegra d'el molí y de tot el comellar.

Un bell matí d' hivern, ja dia clar, el sol banyava feia bona estona 'l cim de les montanyes, mentres na Dolça cullia pésols primerencs dins l' hortet del molí, arracer de la bardiça de murteres, matapolls y alaverns, sentí l' èco d' una trompa de caça, lladruc de cants y crits de caçadors, y com se trobava tota sola en el molí, perqu' el pare era a la vila a tornar-hi farina y a portar blat, emprengué resolta l' empinat viarany, sens temor ni recel, desitjosa de lliurar quant antes d' el perill les confiades ovelles. Guiada p' el sò d' els picarols se trobava ja dins l' ombrivol pinar, no gaire lluny d'el remat, quant li sortí a l' enquantre un jove caçador, alt, ossut, sec, de color groguenca y galtes negroses y begudes, celles aspres y estirades y cara llarga, lasciva y diabòlica, cavalcant sobre un cavall roig ricament guarnit. Tant pronte com el cavaller descubrí la presa, tingué 'l mal pensament, y com el mart, arter, elástic y vincladiç, va caure soptadament damunt la victima...

La joveneta quedá sorpresa, muda, esglaiada, sentí mortal angunia, el cor se li tancá y rompé en plors amargs y desconsolats...

. . . .

Un colomet escapat de les arpes d' el falcó acabava de caure nafrat y tremolós en mig del viarany, el falcó volava cap a la montanya y l' esbart de coloms s' havia tirat com una pedra qui cau de lo alt, dins la fonda cova.

El cavaller desapareixia costa amunt entre l'espès pinar y na Dolça baixava poc a

poc, cap fic y ulls plorosos, el camí de l' amargura...

Pobre floreta boscana marcida y esfullada, havia perdut pera sempre 'l rosat color de la cara y l' alegría riolera qu' antes may l' abandonava, y ara filava, filava, sempre filava y d' el fil en feia corda y de la corda una escala, y perdía per moments la salut y s' aprimava.

Ni an el seu pare, ni an el confés ni a ningú va parlar mai d'aquella trista diada. El pobre jay, com a bon pare, aquell mal desconègut de la seua filla estimada sovint consultá an els metges y curanders. ¿Qué'n tregué de les consultes?—Segons el parer d'aquests y d' els parents y vehins, li havien encisada.

Passaren anys, na Dolça ja no filava, però, més trista que mai, desde que l'auba apuntava fins qu' els darrers desmais de llum s'havíen aclucat a l' occident y la vall se convertia en desert de fosca, trescava y corria per l' ombrivol pinar seguint amunt y avall els viaranys de la serra, com estrella fugitiva, apagada y perduda. Era que caminava secretament per la vía d'atracció senyalada pe' l seu únic desig, de tothòm ignorat...

Una diadá d' Agost, en que'l sol com inmensa fogatera caldetjava la serra y daurava les montanyes, na Dolça estava ensopida a l' ombra d' el moli, acariciant com sempre l' únic pensament de la seua vida, quan sentí a l' altra part d'el coster, sonar de corns, lladruc, soroll y crits d' una partida de caça. Alçá 'l cap, escoltá, y somrient amb amargor, els ulls li flametjaren. Tot seguit se va enllestir, servint-li de mirall l' aygua clara de la cequia, y, escoltant de tant en quant la remor d' els caçadors, frisosa emprengué 'l camí cap an aquell punt d' el pinar ahont un dia ¡mal haja la recordança! va caure 'l colóm ferit d' aquell falcó qui passava.—¡El cor m' ho deia!—exclamá en veu continguda.—¡Avui será; no 'm cap dupte! ¡Deu me perdoni! ¡Ay mare!...—

El cavaller airosament descavalca y amorós se li atança tot seguit per abraçar-la, mentres en veu carinyosa li diu:—¿M' esperaves?—Si, t' esperava;... Molt t' has torbat! —Ja veus que bé m' en record!—¡Te jur que mai t'he oblidat!...—y afegi, nirviosa y adolorada:—Si m' estimes, si me vols, seguim ara, perque aquí ahont mos trobám, els carboners d'els ranxos vehins y els teus mateixos companys prest mos toparíen. Jo te mostraré un alberc ahont podrém passar junts llarga estona y no hi vindrá gent estranya.—Sens dar lloc a més rahons, emprengué falaguera la pujada de l' aspra costa per viaranys d' ella ben coneguts, seguida de prop de l' animós cavaller. Prest arribaren a l' avenc estatge d' encantades dones d' aygua; na Dolça, sempre depressa, tregué d' un amagatall una llarga escala de corda, la fermá a un tronc de pi, que va extendre de part a part de la boca d' el fondal y tira l' escala dins l' abisme.

Amb amorosa mirada animá al cavaller a seguir-la fins el fonds de l'encantada cova, y mentres atrevida y tranquila anava baixant els escalons de l' escala, per si mateixa pensava:—¡Ara arriva ma venjança! Aviat caurá per sempre 'l travesser y l' escala!—Sorprès el mal cavaller, de sobte va detuarar-se, duptá un moment, però decidit, més que per amor, per por de demostrar covardia, seguí les seves petjades y s' enfonzá dins l' abisme.

. . . .

En Ramón Albertí y en Pere Berart y els seus criats, escuders y caçadors, en va cercaren fins ben entrada la nit el seu company de caçada en Berenguer de Galiona; sols trobaren el cavall qui, fermat an el tronc d' un pi, de tant en quant eguinava pera cridar al seu senyor...

En Jaume Dolç també cercá tota la tarde y la nit y fins díes y setmanes la seua filla estimada, y ningú n' hi da rahó ni noticia de cap casta.

A la ciutat y al camp s' inventaren les més ridicules y absurdes contarelles per explicar la desaparició extranya y misteriosa d' en Berenguer de Galiona y na Dolça de Cohanegra. Ningú sabía per cert com la cosa era passada, peró per molts fonc deshonrada la memoria d' aquesta valenta dona.

—

Un bandejat qui, sigles més endavant, sens temor de bruixes ni encisaments, baixá al fons de l'avenc de Cohanegra per trobar-hi refugi segur en les continues persecucions de qu'era objecte, hi descubrí a un recó d'el fondal dues calaveres, mig cubertes de mol-

ça; la més petita tenia un punyal, ja molt gastat p' el rovell, clavat entre les costelles.

—

Si l' avenc de Cohanegra ha perdut avui el misteri de qu' estava rodetjat altre temps, en cambi hi ha cobrat nous encants.

Una mina oberta a força de barrovins y cops de picassa en la dura roca, condueix peu pla al fonds mateix de l' abisme ahont el curiós visitant troba amb sorpresa una espayosa y altíssima cova. No hi ha que confondre-la amb tantes altres com n' hi ha per Mallorca de forma capritxosa y romántica, riques en detalls, filigranes y decorats de variades y fantástiques figures, sovint poblades d' un bosc de gentils columnes de marbre blanc y casi transparent, y embellides per agradosos llacs o gorcs de clares y tranquiles aygües; no, la cova de Cohanegra no es més qu' una *rotonda*, millor encara si digués una *pagoda* india.

Gracies a la suáu y confosa claror qui entra per una claraboya central, qu' antes era la boca del avenc, se distingeix entre les ombres un extens espai circular qui s' enlaira fins a molta altura, formant el tot una inmensa pera, qual capoll es la rodona finestra qui l' ilumina. Entre mig d'el desigual y tou pis s' alçen sobre 'ls corresponents sòcols uns idols qui recorden deus y animals de l' orient. Les figures, el pis y totes les parets d'el voltant tenen un mateix to calent y humit, un color negre-verdós de metal sens brill, mate y fosc.

A voltes un raig de sol de mig dia entra per l' alt finestral; llavors aquella columna de llum blauenca, a mida que baixa se trasforma en núvol de tremoloses espires blanques y grogues, polsim de vibracions de colors qui s' acluquen, s' apaguen y 's fonen demunt sa molça, reflectint-se sobre un ample redol lluminós qui aumenta les espesses ombres de l' entorn.

Si un raig de sol ponent fer de travês el mateix sostre de la cova, una ilusió óptica fa vueure dues claraboyes bessones, tan iguals, clares y lluminoses, que de prompte no s' endevina quina es la vertadera; llavores la claror d' el fondal es més cernuda y més igual, les ombres menys intenses, y la cova recorda una esglesia vista a la llum d'el dia, una tarde en que no hi ha festa ni concurrencia. A voltes un raig de claror groguenca de lluna plena cau dins aquell abisme de tenebres y baixa dolçament, tranquila y en silenci, com a rosada de plata, a cercar aquells deus encantats; llavores es l' hora de la calma y d'el misteri, d' els somnis y d' els records, l' hora d' els trists, d' els poetes y enamorats.

—

Una visita á la bella cova de Cohanegra bé val la suor y 'l cansament que s' hi aplega al pujar l' aspra costa que s' ha d' atravessar per arribar-hi.

JOAN ROSSELLÓ.

NOVAS

LA DUSE Á BARCELONA.

Els *snobs* del art pateixen generalment una monomania que á voltas arriba fins á la obsessió. Es la següent: «Lo bo, lo verament artístich, sols ells poden apreciarho: el públich no hi pot arribar.»

D'aqui's desprén (per ells, naturalment), que lo qu'agrada al públich, lo que l'entussiasma, ha d'ésser per forsa dolent. ¿Hónt s'es vist que la *turba-multa* sigui capassa d'extassiarse devant del art veritable? Per 'xó sempre que un'obra artística té un éxit popular y espontani, els sentiréu exclamar, ab compassió ó despreci: — «Qué infelissos!» — ó — «Qué burros!» — Peró l'ofici de sabi, com tots els oficis, té'ls seus inconvenients, com ho proba l'article titulat *Eleonora Duse vuelve á España*, que va publicar el *Pèl & Ploma* en sa edició castellana, número corresponent al primer del mes actual.

Aquest article no porta firma, y en ell, al costat de manifestacions més ó menys atinadas sobre'l mérit de las obras dramáticas que's proposa representar la genial actriu italiana, se'n fan d'altras que no passarém en silenci, donchs son completament inexactas.

Diu l'articulista anonim que *hace años, cuando vino la Duse á Barcelona para trabajar en temporadas enteras, el público no supo apreciar la rareza de la joya, y pocas veces premió con abundante asistencia el trabajo único*... etc. Y més endevant, que *como justo castigo*... lo que deyam: que no més li veurém representar obras de mérit molt relatiu.

Els *snobs* de que parlavam se troban, per lo que's veu, en un dilema sense sortida: ó han de dir que la Duse es dolenta, ó han d'unir sos aplausos als del públich profá.

Seria tan *gros* dir lo primer, que no s'hi atreveixen; mes seria tan *deshonrós* fer lo segón, que no hi poden consentir. ¿Qué fer? ¿Oy que sembla que no hi hagi solució? Donchs n'hi ha, y senzillíssima. Es la següent: La Duse no ha sigut may compresa pel públich de Barcelona.

Qu'això no es cert, tothóm ho sab; mes ells se fan aqueixa ilusió, que satisfá sa vanitat y son afany de singularisarse. Y avuy per demá que la Duse vingui *massa* per aquí, li descubrirán els amaneraments, dirán que no'ls fa'l pes, qu'ha perdut molt, qu'es ja, artísticament, tan carrinclona com qualsevol altra *estrella*... la Réjane, per exemple.

¿Quí hem dit? ¿La Réjane? Sí: no dubtin que també la Réjane'ls hi resultaria *llauna*, si gayre l'hagués aplaudida'l nostre públich, y per mica qu'ella s'hagués decantat á visitarnos sovint.

Sembla mentida que s'escriguin inexactituts com las qu'hem transcrit en castellá y tot *para mayor claridad*. Volém suposar que l'autor de tals manifestacions deu ésser algún *criticón* que tot just surt de la closca, algún barbamech ab pretensions de Taine, d'aquells que parlan de tot sense saber de res.

¿Que'l nostre públich durant la Quaresma y la Tardor del any 1890 no va omplir ben sovint els teatres hont actuava la Duse? Fugi d'aquí, senyor *Juanito!* Si es tot al revés de lo que vosté diu!

Ha de saber y entendre que la Duse fou l'ídol del públich barceloní, qu'omplia'l teatre de Novetats y la aclamava ab verdader deliri. com no ho ha fet may ab la Sarah Bernhardt, ab en Coquelin ni ab el mateix Novelli, y més recentment ab la Mariani, en Paladini y la Réjane. Y tant era aixís, que la Duse, contentíssima, prometé tornar tan aviat com li fos possible, y efectivament, pel septembre del mateix any torná á Barcelona, donant vint y cinch funcions al Principal, las que, en sa major part, li proporcionaren plens á vessar y ovacions continuas y delirants. Preguntihu á n'en Santiago Rusiñol, á n'en Clarassó, á l'Urgell, á n'en Guimerá, (y si pogués ser al malaguanyat Yxart), y veurá com ells s'explican del mateix modo que nosaltres, entussiasmats al sol recort d'aquellas nits triomfals.

Peró, ara que hi pensém! Si vosté alashoras encara devia passar els *cartels*, ó bé cercava nius per algún reconot de montanya!

Convé pesarlo bé'l grau de veritat dels fets, avans d'esbombarlos en lletras de motllo, y no anar tan á la *babalá* fent de profeta d'una estrella del art incompresa en una ciutat tot justament plena d'antichs adoradors de son talent dramátich. D'això se'n diu *trop de zèle*, y en l'idioma que vosté usa *planxa*, ó bé pedantería. ¿Sab? Es com si anés á predicar el Mahometisme á la Meca.

Lo mateix qu'alló que diu de *La Gioconda*, d'en D'Annunzio, qu'es *una novedad pasada de moda*. Vaja, francament, això sí qu'es una etzegallada. ¿Vol dir que ja l'ha llegida? Y si ho ha fet, (qu'ho dubtém, perque vostés, per regla general, de lo que més parlan es de lo que desconeixen en absolut) ¿vol dir que ja té prous anys y personalitat literaria suficient per' atrevirse á fer brometa ab un'obra del gran poeta italiá?

¿Y alló que fa avinent als empressaris barcelonins sobres *el sublime aspecto que la Duse da á la «Cleopatra»?* Oh, y ab la serietat que'ls hi pregunta si'n saben res! Sí, senyor; ja li vam veure fer aquí á Barcelona l'any 90, y per cert que'ns va agradar d'alló més. Quina llástima que vosté no hi fos! Tractantse d'en Shakespeare y la Duse, no deviam arribar á capirho tot, y vosté'ns ho havia de descubrir, ens havia de *dar luz*, ab aquells articles tan endemoniats en que hi engipona la *ética*, la *filosofía sintética*, la *realidad*, la *simbolización* y la *razón de la sinrazón*... que per forsa s'ha de ser molt sabi ó s'ha de venir del hort per' escriure tot alló. Animis, donchs; vegi si la Duse li fa las sevas obras predilectas, y després ja'ns en dirá alguna cosa.

Ara en serio: convé que'ls amichs Utrillo y Marquina li fassin donar una mirada, á fi de que no torni á posar en ridícul un periódich del carácter del *Pèl & Ploma*.

Y per avuy, ja n'hi ha prou.

—

Ha mort en la seva torre de Sant Boy del Llobregat el distingit ésculptor don Andréu Aléu, autor de la hermosa estatua de Sant Jordi que hi ha á la fatxada de nostra Diputació.

El senyor Aléu, encara que mestre de Llotja,'s conservava jove d'enteniment, acceptava las evolucions del art tal com venian, quan eran bonas, y lluny d'entrebancar la marxa progressiva cap á ideals nous, ben diferents dels qu'eran de moda en lo temps de sos triomfs, disfrutava alentant als joves, encoratjantlos, un xich sorprés pels esforsos qu'ell comprenia y admirava.

Actualment s'está *passant bugada* del seu grupo. Aquesta es una mania purament barcelonina, de terra de burgesos. Aixís com en altres llochs esperan que las estatuas s'hermosejin ab la sagrada pátina del temps, aquí encara no han passat vint anys de la seva colocació que ja fan desapareixe la rica é inesperada munió de tons que'l temps pacientment hi acumula. Un marbre, ben blanch! Un bronze, ben lluhent! ¿Qué dirian els florentins, si'ls hi netegessin las figuras de la *logia dei lanzi?*

El senyor Aléu no l'haurá vist rentada la seva obra, y haurá mort ab el recort d'aquell comensament de pátina que la ennoblia.

Nosaltres, qu'admirém més la *joventut* (valgui aqui la expressió) en un vell qu'en un jove, doném sincerament el pesam á la seva familia, y preguém perque Deu l'aculli en sa gloria.

—

Hem llegit en un dels diaris d'aquesta ciutat un telégrama de San Sebastián que diu que'l Colegi d'Advocats, en Junta magna, rebutjà la proposició del Collegi d'aqui sobre l'us de la llengua regional en los judicis criminosos. Ens ho pensavam, y això pot haver ensenyat als que per qüestió d'oportunisme *obligaren* á que la proposició no fos ni carn ni peix.

De tots modos doném el pesam al Colegi de San Sebastián, puig sobreposa'ls interessos del caciquisme á altres molt superiors, y felicitém als dotze individuus de la minoria que tingueren sentit comú.

Veurán com la major part dels demés Colegis farán lo mateix.

—

Hem rebut la primera serie de tarjetas postals catalanistas publicadas pel reputat dibuixant senyor Garcia, qu'ha passat molts anys ilustrant obras históricas pera'ls primers editors de Paris.

Aquestas tarjetas formarán una verdadera galeria de catalans ilustres. En la primera serie hi figuran el rey en Jaume'l Conqueridor, el princep de Viana, Mossén Borra, Mossén Joan Fivaller y en Pau Claris, estant els dits personatjes presentats ab la major propietat histórica.

No dubtém que'l públich amant de las glorias de Catalunya apreciará las ditas tarjetas en son just mérit, y qu'aviat arribarán á generalisarse. Donarém compte en temps oportú de l'aparició de la segona serie.

—

Ahir va inaugurarse l'establiment que baix el titul de «Llibreria Artistich-Cientifich-Industrial» han establert els senyors Joan Bta. Pons y C.ª en comandita, al carrer de Pelayo, núm. 46, hont s'hi expenen articles de dibuix, pintura, escriptori y fotografia.

Presenta'l nou local molt agradable aspec te, essent d'alabar el bon gust que s'hi troba tant en conjunt com en detalls, per lo que felicitém á son director senyor Pons y als qu'hagin contribuhit á muntar aqueix establiment de cultura.

—

L'Academia central de preparació pera l'ingrés en la Escola d'enginyers industrials ens ha enviat el primer quadern de son *Concurso Científico*, proposantse publicar els subsegüents números el dia ultim de cada un dels mesos que constituheixen el curs académich.

—

Com ja diguerem fa algunas setmanas, ha quedat complertament agotat el número primer de JOVENTUT, essentnos impossible complaure á las personas que'n solicitan exemplars.

Torném á advertir que'ns proposém ferne una nova tirada (cap á últims d'any), y entre tant mantením oberta la llista dels senyors que solicitan dit número pera completar sas coleccions.

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

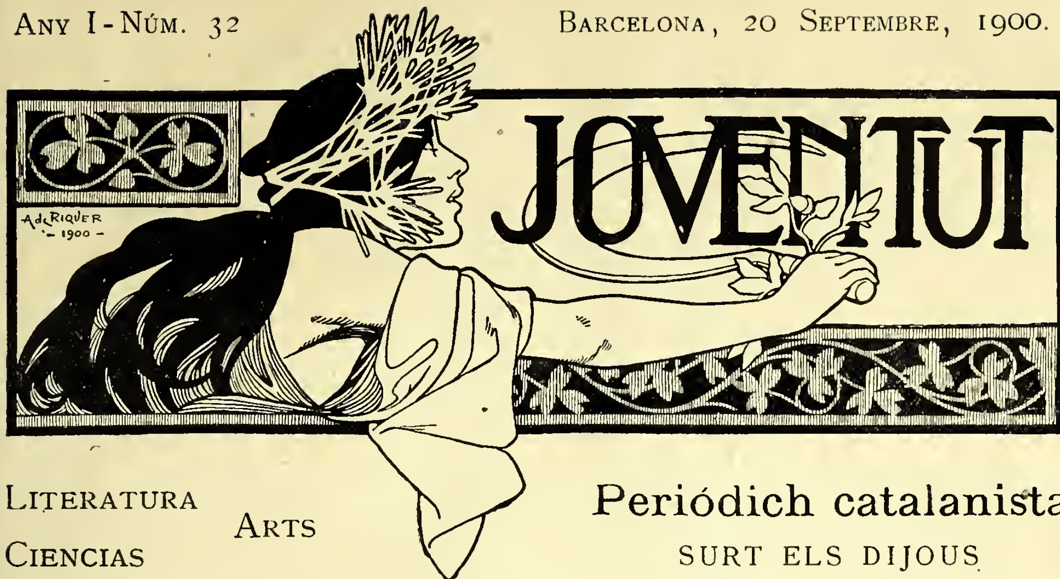
Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

ANY I - NÚM. 32 BARCELONA, 20 SEPTEMBRE, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

POLÍTICHS D'EXPLOTACIÓ

En tot Estat, ó societat política constituhida, s'hi troban dos elements ben determinats: els que'n podriam dir dirigents, y'ls dirigits. Aquests son. industrials, comerciants, artesans, empleats de totas menas, artistas que viuhen de son trevall, etc., etc., es á dir, tots aquells que, essent átoms socials, se preocupan primerament dels propis interessos y sols indirectamente intervenen en la direcció moral y material del poble. Voluntariament viuhen dintre d'un Estat y's deixan governar y dirigir pels altres aportant de mal grat el seu concurs material en forma de tributs, contribucions, etc. En la vida política del Estat son element passiu que, ja per egoisme, ja per incapacitat, no vol intervenir en la política directora.

L'altre element el forman els polítichs en el sentit estricte de la paraula. Filosófica y racionalment,tindriand'ésser els privilegiats, de inteligencia clara y conciencia recta, els homes que voluntariament, ab desinterés y abnegació, s'oferissin pera dedicar bona part de sa activitat y de son talent, al perfeccionament y benestar del poble que pretenen dirigir. Aqueixos homes deuhen acceptar la honorable tasca com cárrega moral que sobre d'ells pesa perque son els més aptes pera soportarla, y deuhen dur una vida de sacrifici y abnegació á proba de ingratituts y desenganys.

Desde'l ministre fins al regidor rural, desde'l quefe de partit fins al darrer soci de cassino politich, desde'l director del gran diari fins al *gacetillero* dels petits, tots s'ofereixen al poble per'encaminarlo, y puig voluntariament s'ofereixen, tenen el dever de cumplir sa tasca demostrant dots excepcionals de inteligencia, honradesa, serenitat y abnegació.

Aquest es el politich ideal.

Prácticament, sobretot á Espanya, es ben diferent. En lloch d'ésser els polítichs els homes més inteligents, més honrats y més desinteresats, son els que menos qualitats d'aquestas reuneixen; en lloch d'acceptar la tasca com un dever de conciencia, la solicitan com medi de satisfer sa vanitat é interessos. Per 'xó, poch á poch, el concepte *polítich*, que tindria d'ésser sagell de virtut civi-

ca, s'ha convertit en *estigma denigrant*, y'l poble honrat s'acostuma á mirar ab recel y fástich á qui l'ostenta.

El poble catalá, aqui á Espanya, es el que, per sa major cultura, primer els ha conegut als polítichs d'ofici, y ha renegat d'ells; ha renegat dels carlins y dels republicans, dels monárquichs lliberals y dels conservadors, dels explotadors directes del poble per medi del presupost y dels explotadors indirectes del poble pel diari. S'ha tornat positivista é indiferent, y'ls ha deixat sols.

Mes, per un moment, va semblar que's despertava y's disposava altre cop á lluytar. Una vegada més, després de tants desenganys, volia creure en la existencia d'homes superiors qu'honradament sabrian sacrificarse; una vegada més volia creure en polítichs verdaders. Va ésser quan aparegueren homes d'enteniment clar y honrats que venian á predicar la nova doctrina, la doctrina serena de la reflexió que s'inspira en el bé del poble y en son amor á la patria, la doctrina clara, concreta y definida del Catalanisme, que's comprén en dugas paraulas: patria y moralitat; doctrina que no hi pensa en la forma de govern, perque totas son bonas si'ls governants son honrats; doctrina qu'entén la política com ciencia de ben governar al poble, no com á art de ben explotarlo; doctrina, en fi, que proclama en veu alta que'ls enemichs declarats del verdader progrés y de la verdadera llibertat son precisament aqueixas *pandillas políticas* que tenen més en boca aytals paraulas.

El poble catalá comprengué sens dubte la excelencia d'aqueixos principis, y's despertaren las energias endormiscadas ensemps que's despertavan els rencors acumulats per las malifetas dels polítichs d'ofici que comensaren burlantse dels catalanistas y acabaren, al veure l'impuls que prenian, espantantse al endevinar qu'en el Catalanisme hi ha tota la empenta, tota la virtualitat y tota la forsa que sols arriban á tenir las doctrinas qu'encarnan els grans ideals dels pobles grans y honrats.

Peró una vegada més el poble s'ha trobat en part enganyat. Al costat y confonentse ab els homes rectes, desinteressats y sencers, apareix un nou rebrot d'aquells polítichs d'ofici. Son els *vibrions* de la política catalana, son la gent *práctica* que renega de sos principis agenollada devant d'una rotativa; son els que defensan el negoci primer que las conviccions; son els que posan als accionistas per devant de las ideas.

Y'l poble catalá, práctich y experimentat, per culpa d'ells se'n ha tornat á casa á cuydar dels seus interessos privats, desesperansat per l'última llissó rebuda, tant més desconsoladora quant li han donada precisament els que més alt havian posat el crit contra'ls polítichs d'explotació.

Peró quan el poble altre cop surti, serán ells els qu'haurán de retirarse; perque'l poble, sempre ignocent y sempre esperansat, ho perdona tot, menos la debilitat de carácter y la volubilitat de conviccions, que s'assemblan molt á la hipocresía.

Emili Tintorer.

LAS SIRENAS Y'LS ARBRES DE LA MORT

Segons las llegendas, entre'ls molts perills que corrían els viatjers, n'hi havía dos que'ls que feyan sa vía ab previsió y coneixement podian, ab molta facilitat, salvar; y eran: las Sirenas y'ls Arbres de la Mort.

Ay dels pobres viatjers y mariners que ab fruició escoltavan el cant de la Sirena, creyent sentir la veu de sa aymada, esposa ó fill, y s'hi acostavan encisats! Ay d'ells! Al mar queyan pera no sortirne més, y la Sirena, després de rebre sa última alenada, tot seguit tornava á cantar per atrauren d'altres.

Els que, fent sa vía per la terra, cansats y assedegats, contemplavan ab alegría la ufanor del Arbre de la Mort, y atrets pel lleuger remor de sas fullas, que convidavan á reposar á un'ombra frescal, s'hi acostavan y á son peu s'ajeyan... ay d'ells! D'allá ja no'n sortían, sa mort era inevitable. Y l'Arbre, com si res hagués fet, continuava movent rítmicament sas fullas y mostrant sa ufanor per atraure novas víctimas.

Caminants de la Vida, escoltéu: també n'hi ha avuy de Sirenas, també n'hi ha d'Arbres de la Mort; mes no son pas las Sirenas mytológicas, ni'ls Arbres de la llegenda: son sers humans, son semblants vostres, que ab sas falagueras paraulas, que ab sos elogis

continuats y tal volta no prou merescuts, vos atrauhen y aprop d'ells vos aturan deixantvos escoltar sos cants de llohansa, dolsos á vostras orellas com l'oreig que bressa las fullas. Sentintlos, la vostra inteligencia s'adorm fins á quedar del tot inútil. Si á vostras orellas hi arriba la critica sana y veritable, vos la fan menyspreuhar y rebutjar, donantvos á entendre qu'es filla de la enveja.

Si n'hi ha d'Arbres de la Mort! Si n'hi ha de Sirenas! No's poden contar! Mes ab el dit molts podrian senyalarse.

Uns, son els qu'ab ayre de protecció os volen dar ombra, y separarvos dels que os podrian avisar quan vos desviessiu del bon camí pera seguirne un altre que qui sab ahónt conduheix!

Altres, *amichs* també, os omplen las orellas ab frases d'admiració y llohansa; y no creyent ells lo qu'os diuhen, os fan veure que sou un Geni quan no sou més que un talent per cultivar, ó que sou un gran talent, quan no sou més que una aprofitada mitjania.

Y altres, y aquests son els pitjors, que no os miran ni os rodejan més que com á un arbre alt y dret, per ahont, com eura malvada, se poden tot enroscantse enfilar, y lograr aixís que'ls vegin iguals que vosaltres en alsada, cosa que no podrian lograr may, puig nasqueren per arrossegarse tota sa vida com serps repugnants, y per semblar alts necessitan soca y brancas d'altri, ja que las sevas son febles y vincladissas. Y os cubreixen, y os tapan, y os xuclan la sava, fins que corsecats anéu morint poch á poch, sens haver donat els productes que de vosaltres podian esperarse. Y ells, si bé se'ls hi mor la part que s'ha aixecat ab vosaltres, mantenen vivas las arrels, y treuhen nous brots, que s'arrossegan y s'acostan á un altre arbre, per enfilarshi y ab sos xuclets matarlo.

Fugiune, caminants, d'aqueixos perills! Fugiune d'aqueixos Arbres de la Mort, de aqueixas Sirenas que vos portarán á la impotencia tot afalagantvos! Feu com els viatjers experts, que al sentir el cant de la Sirena y'l remor de las fullas ombrivolas del Arbre de la Mort, giravan el rostre y's tapavan las orellas. Com nous Ulises, lligueuvos al pal de la modestia; com els seus companys, tapéu vostras orellas als mormulls de l'adulació, y obriulas á la critica sana, malgrat que severa. No la contempléu l'ombra de la fatal popularitat, y seguiu vostre camí, fent via serens, sense torbarvos, y aixís arribaréu allá hont heu d'arribar.

En nostra terra també n'hi ha de víctimas del cant de la Sirena, també n'hi ha de víctimas del Arbre de la Mort; homes que prometian molt y qu'encisats pel cant, pels lleugers remors, y atrets per l'ombra fatal, han deixat adormir sa inteligencia fins á ser improductiva, inútil.

Caminants, seguiu vostra via tenint per lema'l *nosce te ipsum*. Y avant sempre!

Pensadors, escriptors, artistas: combateulas aqueixas plagas. Ab vostre exemple salvaréu á molts que foran víctimas de sos encants malignes.

TRINITAT MONEGAL.

A LA NIT

Oh, NIT! Tu ets un dels grans estats passius que vivifican, Tu ets l'ausencia del Sol, com el Silenci es l'ausencia de la Paraula, y la Soletat l'ausencia dels Homes; peró ets d'aquests estats passius negatius, en que s'engendra y's germina, en que la forsa creix, perque permeten el descans pera comensar la lluyta, perque ab ells se recopilan energias pera continuar ab més empenta, fent aixís que'l ser no s'agoti.

Oh NIT SUBLIM! Benehida sigas! Tu calmas la febre que dona l'acció, y que continuada sense may parar produhiria la ruina del individuu assecantli las fonts d'ahont tota la humana activitat dimana.

Tu fas callar tot lo que no'ns fa pas res el que siga sentit, ó'l sentirho; Tu esborras las formas lletjas, importunas, ó cridayres, ó massa angulosas; y Tu tot ho suavisas, ho esfumas y endolceixes. Y'l Esperit, sense ser excitat per la cridoria de tot lo qu'es dur y xerrayre y té espinguet en lo gran Món extern que Tu evaporas, pot entregarse lliurement á las meditacions tranquilas y profondas.

Tot desseguida que Tu arribas, las nostras impresions, que venen dels objectes, se transforman. Se transforman, ó las transformo jo á mon grat sempre que vull; y'l meu poder creix y s'aixampla, puig puch fer que com-

pareguin sols aquellas que á mi'm convenen, y en el lloch que vull, y tantas ó tan pocas com jo'n necessiti.

El vent bufa y mormura y va rodant, tot buscantlas á las cosas que ja han desaparegut; y rondina. Peró jo las faig apareixe ab la invocació mágica dels Aris, fent venir al deu Foch, pare de la Llum Divina, en ma ajuda. Y la Llum me torna á fer la creació pera mi tot sol, y tal com jo la vull, y del color que jo la desitjo, intensificantme'ls objectes que jo més necessito que'm compareguin en el primer plan de la meva visió interna. Y d'aquest present d'un bon Titá, la Nit me'n fa apreciar las grans ventatjas. Oh Prometéu generós! Benehit sigas, que ab el teu present puch jo evocar las cosas! Y benehida sigas també, oh Nit Benfactora, perque'm suprimeixes las que no necessito, ó las que'm son perjudicials, ó que'm destorban!

Tu també donas clarors, oh Nit Serena, clarors suáus y tranquilas, clarors que calman las excitacions nirviosas. Tu evocas la Lluna que surt á véurens, donantnos, magnánima, la llum del Sol que á n'ella aquest li envia quan á nosaltres ens en priva, y aixís ens mostras una creació molt més poética. Y las ánimas assedegadas de poesía, surten á respirarla á plens pulmons, y's senten amorosas.

Y la Lluna plácida, y'ls milions de diamants que palpitan en la teva blavor fosca é infinita, forman una sinfonía que convida als cors á estimarse. Y las ánimas enamoradas s'ajuntan y's confonen, com els cossos que s'enllassan y's comunican las mutuas energías ab mil petons de foch, formantse aixís, de dos, aquell Ser únich dels primers Evangelistas, *mile are*, *mile zilin*.

Y'ls grans solitaris, qu'estiman quelcóm de més gran que un ser de l'altra meytat de nostra especie, mentres Tu regnas donan expansió al seu cor y somnian en universals armonías, y preparan la seva bona nova del Amor humá ó del Amor universal, pera'ls estats futurs, ja que l'Univers, al fi de comptes, sols es: *Amor* y *Sabiduría*.

Y aquesta llissó d'Amor, Tu'ns la ensenyas, oh Nit Clara, ab milions de sols per segón, y ab bilions d'astres, que si's sostenen encarrilats en las sevas órbitas, si rodan é iluminan, si tenen organisació y vida, es per la gravitació, nom que'ls astrólechs donan al inmens Amor Diví que fa continuar la marxa dels Universos.

Oh Nit Inspiradora d'Amor! Tu l'has inspirat sempre als cors inmensos. El bon Jesús, quán tu eras vinguda, orava pels homes, y'l dols Sant Francesch pels homes, pels animals y per las plantas.

Y aixís com infundeixes l'Amor, també ajudas la Sabiduría.

Oh Nit Tranquila! Tot calla quan Tu ets vinguda; tot, menos el vent que s'insinúa y gemega, y las fonts que barbotejan. Y'ls esperits grans, que també son fonts de creació continua, brollan més fort, y esparraman més feconda y profonda la creació de l'ánima.

Gracias á Tu, els Genis se comunican; y venen alhora els de tots els temps y de totas las terras; y's diuhen cosas que'l comú dels mortals may ha sentidas. Y Tu'ls evocas; y'l qu'elabora'l nou Esperit, el nou Evangeli, pot ésser penetrat de la llur ánima.

Tu, oh Nit Evocadora, ets la Mare d'un nou món, d'un món fantástich, devegadas molt millor que'l món real del día: el món dels Somnis. Y si n'hi han de dolents y aclaparadors, ombras, pesadillas, com que son tas ficcions, quan Tu te'n vas te las emportas y'ns en deslliuras; y si son somnis d'ilusió, somnis ditxosos, encara que desapareguin ab Tu, ens deixan un flayre, un'aroma que perfuma tota la nostra vida al següent día. Y es tan bonich somniar!... Mira: en ton regnat, y somniant despert, hi he sigut felis é hi fet las més grans cosas.

Tu ets la proba dels grans cors, oh Nit Solemne! En ton regnat senten por y tremolan tots els que no tenen l'ánima ben forta y la conciencia ben trempada. Peró'ls forts, els magnánims, els que portan la llum, qu'es energía, á dintre, no'n tenen pas de por, ni van á las palpentas. Els aspectes dramátichs ab que fas compareixe'l món, els extasian; las foscors els hi donan la calma serena; y fins en tas tempestats, se'ls alsa'l pit y respiran més fort y ample. Perque Tu ets la proba dels valents, de cos y d'ánima.

¿Cóm ho haurían fet, sense Tu, els proscrits, els que fugian de la persecució y la tiranía? ¿Y'ls que urdeixen revolucions deslliuradoras? Si en ton regnat rodan els lladres y'ls assessins, com las hienas y'ls xacals al

entorn dels cementiris, també donas prudencia á tots, y'ls avisas de que's guardin, y fermin portas, que al fi la Vida es una lluyta, y l'interior humá ha d'ésser castell inexpugnable. Al que vulgui violarlo, mátal; tens dret á ferho!

Tu amaynas la calor ab ton buf refrigerant, fent desapareixe la xardor que'l Sol ens ha deixada; la calor malsana y xafogosa, mare de las infeccions, de las febres y de las epidemias. Y fas que passin las angunias y que la sanch s'atemperi y dongui calma.

Tots els sers inteligents, tots els grans sensitius, las ánimas d'artista, totas se troban bé en quant Tu arribas. Llur imaginació se sent més lliure, llur fantasia s'espandeix y vola, y vola tan lluny com pot, sense trobar res que la destorbi.

Tu fas dormir, oh Nit Reparadora, y portas consell, y refás els organismes vius qu'en la terra palpitan. Y tant si trevallan molt, com poch, com gens, en ton regnat tots hi descansan, y surten nous y fortalescuts al arribar el dia.

Y als que no dormen, als que inspirats vetllan, y vetllan pera pensar ó per'estimarse, en quant te'n vas els hi deixas la son com á llegat preciós, la son que al arribar portas als altres. Y aixís per Tu'l món se reorganisa y continúa, y creix y's multiplica, oh Mare de las Generacions, puig la gran majoria s'engendran en ton regne.

Gloria á Tu, oh Nit Augusta, que recopilas forsas pera'l nou dia! (1)

Pompeyus Gener.

POSTA DE SOL

Havía anat á veure la posta de Sol desde'l cim sobirá d'una montanya, y creuhat de brassos devant del infinit, vaig contemplar la cayguda del dia. El Sol s'abaixá majestuosament darrera la serralada propera, tenyint d'un roig encés als deus de monstruosas formas fets d'encastellaments de núvols, que s'arrossegavan.

Els pins enxiquits dels boscos que coronavan la desigual silueta d'aquellas serras, semblava que cremessin en mitj d'un gran incendi.

(1) Del *Evangeli de la Vida.*

El pla s'anava enfosquint y l'última llum rebotia contra'l espay asserenat á trossos.

Sever y majestuós, el castell enrunat s'alsava enllá d'enllá, á dalt de tot de la montanya més alta. Darrera d'ell, la nuvolada roja. El castell se destacava per fosch, trayent una claror de foch per sas grans finestras esbarrelladas y per sas vellas parets plenas d'esberlas y sense sostre, y á dalt de tot de la torra d'homenatje, qu'encara s'aixecava ardida, s'hi endevinava una volió d'aucellots de nit y d'escamots de bruixas . . .
. . . .

Els sorolls monótons de las esquellas dels remats cada cop se sentian més cap al fons de la vall, la veu dels pastors vibrava més velada, y la campana del poble petit y blanch que's difumia, omplia aquella hora santa d'una tristesa sublim y d'una pau solemniosa.

Y'l Sol s'enfonzá completament pera desvetllar nous dias y novas esperansas, cantant la gran cansó de la Forsa y de la Vida per demunt de totas las penas y alegrías de la Humanitat.

Y la rialla roja dels espays s'apagá lentament, tornantse en somriure somniador d'un rosa pálit; y totas las bocas del castell anaren quedant foscas y misteriosas com las sevas parets vellas y enrunadas, y la silueta de las serras prengué un to de baix daurat que hi feya bo ab el to blau y misteriós morat de totas las montanyas.

Y'ls pins, que semblavan tihons d'un gran incendi, quedaren prims, esbelts y somniosos com las columnas góticas d'un gran temple. Tota la Naturalesa sentía un esllanguiment suprém, una divinitat mística, y la meva ánima s'omplía d'un benestar y d'un consol inexplicable.. . . . .
. . . .

Tota la terra que veya la meva mirada, havía quedat completament fosca, y el Cel, ab sas inmensitats fondíssimas y ab sos misteriosos é inacabables punts brillants, destacava per un blau clar de divinitat y d'armonía, darrera'ls núvols escampats com flochs de llana, que donavan un ayre de quietut y de recolliment á tot l'esfumat paisatje.....

Y en mitj d'aquell silenci august, el castell s'aixecava casi invisible dalt d'una montanya com l'ánima de las generacions mortas; y la cascata, despenjantse cap al fons de la vall,

ressonava en mitj d'aquella quietut com la cansó de la bona dormida, com la non-non á la Naturalesa.

Rafel Nogueras y Oller.

L'IDILI DEL PASTORET

La tarde se'n anava y'l cel s'omplia de rojors. L'*Emilio*, el pastoret andalús, ajegut mandrosament entre'l remat dispers, patia d'anyoransa, sota l'ombrivola verdor de las riberas catalanas, recordant el seu poble nadiu, llunyadá y pobrissim, que á tot'hora li evocava dolsas remembransas, embolcallantlo d'un buf suáu de melangía.

Orfe de pare y mare, vivint de caritats entre'ls pastors, trescava, al estíu, per las alterosas serras de Granada, y al hivern baixava á la *vega* hermosíssima, mort de fret y de miseria: alashoras, brut y espellifat, seguia'ls pobles vehins, pidolant y rihent, menjant un dia y dejunant l'altre.

Y aixís va creixe, sense saber de lletra, esprimatxat y moreno, ab uns ullassos d'una vivor extraordinaria, que llensavan foch sota la espessa mata de cabells negrissims com ala de corb.

Als setze anys se va enamorar. Una noya del seu poble (ahont per etzar va tornar) el corprengué ab l'encis jovenívol y alegre que desprenia del seu ésser. Y l'amor brollá ab l'esclat abrusador d'aquella terra feconda, cuberta per un cel blavissim y encesa per un sol inflamat.

—

Ben aviat comprengué'l seu estat d'abandono y de miseria. Va veures inútil pera'l trevall, rodolant pel món com fulla despresa que va sa-y-enllá, fins que seca y encartronada's desfá sota'l peu que l'aixafa.

Y l'aixafament final li inspirá un sentiment de terror y d'engunia. Y reculá devant d'ell, com devant d'un gorch negrissim, insondejable, que li oferis una mort espantosa. Alashoras la seva energia's revoltá. L'instint de vida maná imperiós en el seu ésser. Li van entrar desitjos sobtats de lluyta. Y vibrá en la seva ánima un clam heróich de joya, aixelabrat y aixordant, com un repich cristallí de campanas en dia alegre de festa.

Després se li obriren nous horitzonts, blavíssims y enlluhernadors, ahont se perdia embadalit, dolsament acompanyat per ella, acariciats tots dos per l'ala de la felicitat terrenal.

Y baixant els ulls, va veures pobre, brut y espellifat, y plorá de rabia y de vergonya.

—

—Si vols venirten ab mi—li digué un dia un vell pastor catalá—menjarás bé y de diners no te'n faltarán. Correrás món y't farás home. Deu me'n reguart de viure, com tu, als setze anys gandulejant encara com un marrech!—

A l'*Emilio* li semblá que'ls núvols blanquíssims estesos pesadament al horitzó li feyan pas; la visió se li engrandia desmesuradament, y la seva imaginació se l'emportava en un torbellí furiós de desitjos confosos y de prometensas vagarosas. Ideas mal definidas s'encreuharen en el seu cervell. El vell pastor li sembla un missatjer prodigiós de la Fortuna, ensenyantli'l camí delitós, peró enasprat, que conduheix á son sagrat temple.

Y va acceptar l'oferiment, sense condicions.

—

La tarde se'n anava y'l cel s'omplia de rojors. El fluviol d'un pastor de bous ressonava tristament entre'l remoreig suáu de las riberas, modulant un ayre antich y melangiós. El sol s'enfonzava darrera'l Montseny, llensant els últims raigs que's perdían en la transparencia grisa del cel, trencada per ratllas ataronjadas, vermellencas. Per tot arréu comensava la dolsa cansó del capvespre, flayrosa d'herbas camperolas. Y com si esqueixés un vel de fina boyra, Venus brillá poéticament, juntant la seva llum serena ab els darrers resplandors de la tarde moribonda.

—No hi ha res com l'ayre de montanya—deya'l vell pastor á l'*Emilio*.—Vares venir esgroguehit y flach, y ara't trobo roig y sá. Dona gust de véuret! Lo qu'has de fer, tan aviat com puguis, es apendre'l catalá, y á las festas, cap á saráu! Veurém si las noyas t'espavilan un xich y't treuhen aquest posat tristoy que no t'escáu gens bé. Tu ets nat pera estar alegre. Y ara, noy, recullim el remat y cap á casa, que'l sol ja es post.—

El vell pastor y l'*Emilio* tragueren el remat de las riberas envers la carretera blanca y polsosa, ahont els bens se llensaren tumultuosament, empaytats pel mastí.

De prompte, d'un torrent proxim, sortiren dugas senyoretas y una senyora d'edat.

L'*Emilio*, al veure á una de ellas, la més morena, restá groch, sense poder dar un pas. Era la vera imatje de la seva estimada, peró embellida per una existencia més regalada y ditxosa. El seu rostre moreno y ovalat, d'una gran puresa de linias, apareixia alegre y maliciós, aclarit per la llum d'uns ulls hermosissims. Un vestit blanch llistat de vert cubria'l seu cos elegant y fí; ab la má dreta brandava una ombrella de color de rosa.

Y quan las tres atravessaren la blanca carretera, perdentse poch á poch sota una arcada de vert fullatje, la imaginació del *Emilio* va volar molt lluny, al pais daurat dels seus somnis.

—

El tren va entrar á la estació del poble xiulant furiosament y escampant fumera que's destriava entre la boyra baixa y atapahida.

Llavors els qu'eran á la estació presenciaren una escena planyivola y alhora solemnial, perque sentiren en l'espay la marxa invisible de la Mort y respiraren el seu alé: dos pagesos baixavan del wagó de cárrega un bayart cubert ab una manta vermella. L'*Emilio* s'hi moria dessota.

La gent s'hi acostá, y un viatjer digué:

—Aquest pobre noy s'está acabant. Dos wagons han topat á la estació vehina y l'han trobat al mitj, perseguint á un xay esquivat. El metje ha dit que's mor d'una parálisis de cor. Pobret, quina llástima que fa! —

Y entre una doble renglera de rostres horroritzats va passar el convoy fúnebre. L'*Emilio*, ab els cabells revolts, blanch com la cera, agonitzava, y'l varen dur á la sala d'espera, ahont voltat d'una munió esglayada, va morir silenciosament.

Y aixis va acabar l'idili del pastoret, pobra nota perduda d'Andalusia, ofegada en la calmosa pau de las riberas catalanas.

G. Zanné Rodríguez.

ÁNIMA EN PENA

Jo ja la coneixia de temps aquella hermita. De lluny molt lluny l'havia vista alguna vegada tot passant per aquells vols, peró no m'havia may cuydat de saber per qué la tenian tan abandonada, ni per qué la gent d'aquella terra sentía repugnancia fins de passarhi per la vora.

Un dia, anant á veure á la meva tia qu'habitava en el poble vehí, passada la vall de las oliveras me vaig esgarriar per falta de coneixe'ls camins (tan poch com feya que'l meu pare era metje del poble de més amunt), y sense saber per qué, vaig trobarme al peu mateix de la iglesieta, y per tafaneria vaig voler treurehi el cap.

Quina llástima feya! Tot semblava que plorés, que demanés socors á tants com avans la visitavan y qu'ara la deixavan del tot sola. La porta no més era ajustada. La pica de l'aygua beneyta estava seca del tot, com la boca d'un febrós. Las randas de las estovallas dels dos altanets laterals, penjavan esfilagarsadas y plenas de pols. El daurat de las sacras y las motlluras, ennegrit y verdejat per la humitat, havia talment pres l'aspecte de la miseria. Els pochs sants que s'hi veyan semblava que silenciosos fessin vetlla misteriosa al abandono que regnava per tot, y las robas de sas vestiduras, com las cortinetas de sarrells avans daurats, se movian ab una calma impertinent á mercé del vent qu'entrava pel finestral sense vidres que hi havia en la petita cupulà central, d'ahont, d'una barreta de ferro cayguda d'un costat, en penjava una cortina que recordava'l color blanch, de plechs encarcarats y replens de polsina. Com en desmay d'anyoransa,'s veya, en un recó privat de llum, la bandera insignia del santuari. La tela adomascada de tons avans acarminats semblava vista en el transcurs d'un somni: tant la emboyrava l'ambent del descuyt seguint aquells replechs viciats que recordavan un cayent d'aygua glassada; y'l sant qu'ostentava en la cima mitj queya desconjuntat, com si esperés d'un moment á l'altre pera ferse en terra.

Tot era quietut, tot inspirava meditació, y un aturdiment extrany. Se sentia xiular el vent, tant com aquell dia'n feya, y al trobarme sol en tal lloch y voltat d'aquells sants que'm miravan ab ulls empedrehits, vaig sentir ganas de fugirne depressa, y fins greu me va saber d'haverhi entrat. Ja me'n anava, quan donant una mirada al tot, lo que se sol fer sempre al deixar un lloch, va topar ma vista ab l'altar major, que més privat de llum que'l reste, m'havia passat fins allavors per alt. Si tristesa m'havia fet tot lo qu'ara os he contat, més me'n va fer l'altar major, per ser el que sempre presideix y allí'l més abandonat y

trist de tots. Una sola Mare de Deu (la Dolorosa va semblarme qu'era), ocupava'l sitial del mitj. No se li veya la cara: no sé cóm els cabells li passavan pels ulls y li privavan la expresió del rostre; el cor de plata ab las set espasas, estava del tót caygut en sa mateixa falda, y demunt l'altar s'hi veya, feta un munyoch, la tovallola brodada, que, segons la posició de la imatje, devia aquesta tenirla á las mans.

No vaig poder més: no sé quina extranya sensació va produhirme tot alló, que me'n vaig anar depressa d'aquell lloch, y portat per una activitat desconeguda vaig arribar á casa la tia més aviat que de costúm, ab tot y qu'allá m'havia entretingut una bona estona.

Aixó va ferme creure que per aquell camí s'hi feya dressera, y vaig aprofitarlo al retornar, que ja era fosch y'm convenía fer via per por d'una nuvolada que de llevant s'acostava més depressa que jo no caminava. Y tant va ser aixís, que tot d'un cop va escabrosirse'l cel de mala manera, y al poch rato davan l'aygua per l'amor de Deu.

Quan va comensar á ploure ja veya la hermita, y al passarhi per devant, era tanta la pluja que queya que, fills meus, no vaig tenir més remey que ficarmhi pera lliurarme d'aquell desgavell d'aygua; y malgrat las mevas repugnancias hi vaig entrar, y encara gracias que trobés aquell aixopluch.

No crech pas haverme d'esforsar gayre pera fervos creure que no las tenia totas. Era pluja d'hivern la que queya, peró d'aquella de quan plou de gust. De mica en mica'l fret s'anava apoderant de mi, fins al punt que l'abrich que portava ja no'm servía de res, y ab el valor que sol dar la necessitat, vaig decidirme á ajustar la porta y assentarme en un dels banchs mal falcats, el més arreconat que vaig trobar, esperant qu'acabés de ploure y pregant á Deu que fos ben aviat.

Jo crech que de tanta por que tenía va venirme una son extranya, y al soroll somort de la pluja y al de més d'una gotera que per allá hi havía, vaig endormiscarme sense saber cóm. . . . .

Y lo de després no va ser somni, vos ho juro. Va ser realitat, y no sé quina forsa va ajudarme á resistirho.

Al despertarme, la iglesia no era fosca. Al peu mateix del altar major hi havia un home agenollat, que tenia á la má un ciri encés. La claror era tremolosa, perque la má del agenollat també tremolava.

Tot d'una va aixecarse, y posant cuydadosament el ciri en un dels candeleros malmesos del altar, va senyarse, y comensá á caminar de genollons pel presbiteri, tot besant ab devoció tres tacas de sanch que s'hi veyan. Y's posá dret, y després se torná á agenollar com el primer cop, y va alsar els brassos, y no sé qué va dir, tot ploricant de cara á la Verge. Y á la imatje se li van apartar els cabells de la cara, y va quedar mirant fit á fit al agenollat, que no podent resistir aquella mirada, va caure en terra, ab el cap amagat entre las mans.

En aquell moment la Dolorosa abrassava ab amor de mare á un vellet de cap blanch que de sobte va apareixe. Dos ángels de dalt del altar varen empendre'l vol cap abaix, hont aquell home havía caygut tapantse la cara, y agafantlo un per cada bras, de nou van posarlo de genolls, y l'un li va dar una branca d'espinas, y l'altre una capseta closa. Ell va besar la capsa, va darse tres cops al pit, y posantse la branca d'espinas al voltant del coll, á las primeras gotas de sanch el ciri va apagarse poch á poch. Y tot sentintse un petó de cap amunt y un rompre de plor molt fort de cap avall, que's perdia ensota, molt ensota, al temps que'l petó's perdia enlayre, enlayre... va quedar la iglesia sola com avans, sense que jo sapigués lo que'm passava, peró sentintme consolat d'una part al adonarme que una claror d'aubada'm venia á parlar del dia y m'acompanyava en la meva solitut y en la meva ignorancia.

Cap á casa vaig anarmen sense saber darme rahó de lo qu'acabava de veure. A casa, qu'havian passat molta ansia, els vaig dir que m'havia refugiat á la casilla del guarda termes durant la pluja.

Y de mica en mica vaig anar escudrinyant, pera poder treure alguna cosa en clar d'aquell misteri.

—

Fa pochs dias, he sabut que deu fer com uns deu anys que, no se sab per qué, un home va assesinar al bon capellá mentres deya missa á la hermita en dia de conmemoració...

Jo no sé si m'ho explico prou clar. Alló, per mi, era un'ánima en pena.

Quin martiri!... Deu nos en guart!

Adriá Gual.

LO GOS DE CASA

Pobre company! Me'n recordo com si'n fes quatre dias, y això qu'en aquell temps mos cabells rossejavan com la estopa en l'aspi de la Munda, y ara son tot cendra.

No sé pas si va ser ell ó jo qui primer vingué al món: sols puch dir que viviam l'un per l'altre, com dos enamorats, y millor encara, com Sant Roch y'l gos, qu'aixi'ns deyan pel poble.

Tot just clarejava y ja'l sentia remoures á la porta del meu recambró. Poch á poquet ficava, per la escletja que feyan las dugas batents, la pota bellugadissa que semblava la manona d'un infant dintre d'una mitjeta de seda, y després de ferla anar amunt y avall bella estona com si polsés las cordas d'una guitarra, d'un cop d' esquena obria aquella porta, y tan sobtat me'l veya dalt del llit, que may vaig poder esbrinar si era ell ó si era la claror descarada del sol ixent qui primer hi arribava. Ab quina pressa enfonzava'l cap en las robas calentonas del llit, fent l'endormiscat per por de las mevas entremaliaduras! Mes á fe que no li valia, perque jo l'engavanyava ab los meus vestits, li girava las orellas del revés, lo sardanejava sense pietat, lo bressava com al meu germanet petit, y, Deu m'ho perdó, fins lo senyava com á mi mateix, que prou feyna'm donava'l conseguirho.

Gayre bé tothóm se l'estimava á casa; no tant com jo, perque alló hauria sigut una casa de bojos; però Deu n'hi dó pera'l pobre Galán, que no sabia cap ahónt girarse de feyna en l'hora de las festas, quan mos germans y jo arribavam ab lo pare de la vila. Qui tan mateix no se l'estimava gens ni gota era la Munda, la criada vella y mal amorosa que ja havia fet de seguidora al casament del avi y havia vist náixer al pare y á tots nosaltres, y qu'ara com ara de res servia, llevat de filar barrober y disputar á totas horas ab l'avia.

Si'l gos grinyolava, ja's podia ben dir que la Munda l'havia trepitjat ó que li havia aplanat entre cap y coll la filosa. Sentir al gos y reptar tothóm á la Munda, era'l nostre pa de cada dia. L'avia deya que la criada vella estava gelosa del gos perque jo l'estimava més que no pas á n'ella: mes com sempre disputava ab la Munda, jo'm creya qu'aixó eran malasvolensas; encara que ja podia tenir rahó l'avia, perque la Munda no's deixava de dir á cada punt qu'era pecat estimar tant á las bestias.

Tant me l'estimava, que un dia fins me'l vaig endur á estudi reconcolit sota la blusa. De cop tot aná bé. Vaig amagarlo en lo pupitre, tenint fort ab los brassos per por de que l'alsés ab una estrebada. Quan vingué l'hora d'escriure, jo, qu'havia tret lo tinter del encals, entre ganxo y ganxo, me'l contemplava á pler per aquell forat com se caragolava mandrós sobre'ls meus cartipassos. De cop tregué la punta del morro per aquella petita finestra rodona, y estornudá d'una manera tan ruidosa y extranya, que tota la

classe esclafí á riure. Lo mestre doná un cop de regle sobre la taula, obrint los ulls com dugas taronjas, buscant inútilment per tot arréu la causa d'aquell soroll. Jo'm vaig veure perdut, quan un xicotot que'm feya costat va alsarse, y ab veu d'espignet va dir a don Laureano:—*El senyort que tiene una bestia.* —Ja'm vaig veure la pedregada á sobre. Me cridá'l mestre, y'l pupitre no aguantat per mos brassos s'alsá ab estrépit, fent la seva aparició'l Galán com lo dimoni dels Pastorets, pera venir saltironant al devant meu, que per primera vegada li vaig negar l'amistat, girant la cara com si no'l conegués. Pobre company! Aixís com tantas vegadas nos haviam partit lo pa, aquella tarde'ns partirem los cops de regle; si bé ell se va escapar, y pera mi va ser casi tota la partida.

A la vesprada, quan lo Galán va venir á ferme festas, cúa baix, ab lo morro refregant las rajolas com si n'hagués fet una, quan era jo qui l'havia feta, li vaig preguntar á la mare, ab lo cor ple de tristesa y mirántmel ab compassió infinita, si'ls gossos també tenían Nostre Senyor y si al cel los tornavam á veure; y com que la mare cuytá á riure y la Munda va fer la creu reptantme per aquellas *blasfemias*, vaig corre á amagar lo cap en la falda de l'avia perque no vegessin com plorava.

—

Va ser una tarde de las més encesas del estiu. Lo poble feya la mitjdiada. Jo m'estava á la porta del carrer, oberta com á boca d'infern, donant pas á una ampla llengua de sol que xardorosa y enlluhernadora s'extenia per la entrada.

No més se sentia'l brunzir incansable d'alguna cigala esgarriada pels arbres de la plassa. Tot d'una vaig sentir tancadissa de portas, crits d'aquí enllá que no entenia, y passaren pel carrer xicots y donas corrent esparverats, tot girantse á mirar enrera com si'ls empaytessin. D'una revolada'm tragueren de la porta: era'l pare, qu'en quatre salts havía baixat la escala y's llensava carrer avall, armat de la escopeta, cridant á tothóm:—Tanquéu, que hi ha un gos rabiós!—

Un gos rabiós! Mon únich pensament va ser pera'l pobre Galán qu'en lloch veya. Vaig recasejarho tot de cambra en cambra: lo gos no responia á mos crits, lo gos no devia ésser á casa. Quina agonia va ser la meva y quín esvalotar y picar de peus. emprenentlas ab tothóm perque'm tornessin lo Galán, que ell no havia fet mal á ningú.

Quan altre cop vaig veurem á la entrada, ja la porta tornava á estar oberta, y... ja hi era'l Galán: però en quin estat lo trobava! Sempre tindré devant aquell quadro lo més trist fins allavors de la meva vida. Allí hi havía'l meu pobre company, las orellas caygudas, lo pel erissat, tremolant com fulla al arbre, escorréntseli la sanch per dugas feridas en las que s'hi veyan marcadas las dents d'aquell gos maligne que, com á tants altres del poble, havia revolcat y carn-esqueixat al Galán, fugint camps á través per'anar á morir qui sab ahónt. Tots los de casa'l voltavan sense dir paraula; mos germanets ploravan com jo; per la cara de la mare y de l'avia també corrían las llágrimas; lo pare's mossegava'ls llabis y picava ab un peu sobre las rajolas. Per sobre las espatllas de tots, aixecantse de puntetas, s'ho mirava la Munda, dihent entre dents no sé quinas parauladas. Vaig voler llensarme sobre del gos, qu'eran pera mi totas, totas sas miradas. Aquest moviment decidí al pare, y apartantnos á tots, fugí al carrer ab lo Galán, que si's plau per forsa'l seguia arrossegantse entre la pols que l'amagava als meus ulls.

La tarde s'havía tornat molt trista: bufava'l vent, y núvols negrosos com glopadas d'incendi comensaren á avansar pel cel com si perseguissin al pare. Jo seguía de lluny al Galán, tantost aturantme perque no'm vegessin, tantost corrent altre cop pera no pérdrels de vista. Tiraren per un callaris d'alzinas que devallava á la riera; jo vaig agafar lo camí de dalt escayentmhi ben aprop d'ells sense que'ls hi fos fácil descubrirme. Allávors s'aturaren: lo pare va plegar una pedra, va ensenyarla al gos, y la tirá al mitj de la riera, atiantlo pera que anés á cullirla; peró al girarse'l Galán m'havia descubert y vacilava en creure al pare, mirantme ab ulls qu'haurían fet ablanir las pedras. — Aquí! Galán, aquí!—vaig cridar desesperat, sense saber lo que'm feya; mes lo pare, al sentirme, caragolant un renech, potser l'únich qu'havia dit en sa vida, més rápit que no pas lo gos, doná un bot enrera, engaltá l'arma y l'aviá contra la pobra bestiola, que á tomballons rodolá morta al fons de la riera.—A casa! — 'm cridá'l pare ab veu que'm semblá l'udol d'una fera salvatje, tot girant lo cap perque no li vegés una llágrima que malhumorat y de revolada s'aixugá ab la mánega.

A la porta de casa, igual que cada tarde hi havia la Munda rondinant y fent voltar lo fus ab sos dits d'estenallas. Vaig passar corrents pel devant d'ella dihentli ab tota la amargor de la meva ánima de criatura:—Lo pare ha mort al pobre Galán: ja estaréu contenta!—

—

Qué llarga'm va ser aquella nit! Lo vent no s'amansí ni un instant, semblantme'ls seus udols en portas y finestras que'l gos no era pas mort, qu'havía eixit de la riera, y desde'l carrer me cridava. Fins vaig creure un instant sentirlo esgratinyar á la porta y véurel per una escletxa com posava'l cap de costat y ab un ull me mirava. Jo deya per ell totas las oracions que sabia, y á Nostre Se-

nyor li demanava que'm tornés lo pobret Galán, y en paga trencaria la guardiola per' abocarla tota en la bacina de las ánimas quan lo Coix passés ab ella pel banch de casa.

A la fi vaig trencar lo son; mes va ser pera tornar á veure al company de las mevas alegrias, voltat de núvols d'or y rosa, anant amunt, girantme'ls ulls amorosos. Ja's perdia en las inmensitats del cel quan va aparéixer al meu costat don Laureano armat d'una escopeta llarguissima; l'apuntá tot rihent, va fer foch, y vegi al Galán com queya desde las portas del mateix paradis. Jo li vaig extendre'ls brassos, mes ay, que m'arrossegá ab ell y'ns precipitarem en un abisme tot negre, ahont abrassats anavam cayent, cayent...

De cop me vaig despertar, y al veurem demunt del llit com sempre, entrant per las escletjas dels finestrons com cada matinada la llum del dia, me vaig creure que lo passat havia estat un somni, que'l gos era viu y que, com cada trench d'alba, vindria á obrir la porta del recambró per' omplirme á la seva manera de petons y salamerias. Y'l cor me saltá de goig al sentirlo que s'acostava, que com sempre esgarrapava la porta avans de obrirla; y... aquesta's badá per ultim donant pas á la Munda. A la Munda, que'm recomaná'l silenci, y'm feu vestir á tota pressa, y se m'emportá carrer avall sense saber jo ahónt me duya ni lo que'm passava.

Lo dia s'anava fent clar; encara las casas se veyan closas y'ls carrers solitaris. Jo la mirava de cúa d'ull; estava més groga qu'altres dias, mes sa cara, com de costúm, res me deya. Allavors vaig observar qu'anavam de dret á la riera y que la Munda portava un cabás y una aixada Una reguera de sanch nos guiá ahont lo gos se trobava. Vaig apartar d'aquell lloch la vista, de llástima que'm feya. Quan una estrebada de la Munda'm va fer girar, ja havia posat en son cabás al pobre Galán y empreniam la pujada de l'altra banda de la riera. Lo cami era estret; jo anava casi al darrera de la Munda donantli la má dreta, y ab la esquerra portava arrossegant l'aixada, que d'altra manera no podia; ella s'havia posat a coll lo cabás d'hont sortia penjollant lo cap del gos, que's balansejava á sobre meu al compás dels passos feixuchs de la Munda y de sos esbufechs de fatiga.

A l'altra banda del torrent hi havia'l cementiri del poble, qu'aparegué de sobte devant meu al cap de la pujada. Lo voltarem un tros, y al arribar á una de las parets per hont ufanosas guaytavan garlandas d'eura, la Munda deixá en terra la volguda cárrega, y's posá á cavar á sota mateix de la paret ab tal delit, que semblava li haguessin revingut las forsas de la jovenesa. Un cop que m'hi vaig acostar per'ajudarla á treure la terra, ab un ronch estrany que res d'humanal tenia m'apartá ab lo peu, y seguí la feyna. Quan lo clot va ser fondo hi depositá'l Galan, s'aixugá l'abundosa suhor que per mans y cara li regalava, y aclofantse fins á pendre la meva alsada, me va dir baixet baixet que tot just vaig sentirla:—A l'altra banda d'aquesta paret hi ha'l nitxo de casa teva. Alli hi ha ton avi y tos germanets, y alli demá... ¿Oy que t'agrada que'l posém aqui dintre?—Y avans de respóndreli m'agafá la cara entre sas mans secas y terrosas, masegántmela ab sos petons llarga estona. Tot d'una engrapá altra volta l'aixada, y extengué la terra sobre'l cos del company de ma vida.

—

La Munda va viure encara molts anys, severa com sempre, havéntselas ab tothóm del matí al vespre. Quan anava á morir y ja no parlava, me vaig acostar á la espona del seu llit, y posant los llabis á frech de sa orella li vaig parlar:—Munda: ¿vos recordéu del pobre Galán, Munda?—Ella va fer que si ab lo cap y obri'ls ulls, l'ultim cop, pera mirarme. Al ser morta li vaig dir al pare:—Vos vuy demanar una cosa: qu'enterrém á la Munda en lo nitxo de casa.—

Y allí reposa esperantnos á tots.

ANGEL GUIMERÁ.

LAS ENAMORADORAS

Un amich meu—poeta de vint anys—que s'ha enamorat d'una dona y no la entén, m'ha fet pensar en el temps aquell en que jo'm capficava en voler entendre á las donas que la gent ne diu *coquetas* y un diccionari las tracta de «donas de poca delicadesa, que tenen especial gust y vanitat en ser, á un temps, festejadas ó galantejadas de molts, y no correspondre á ningú». Are, que ja no m'hi amohino tant, quan se parla de donas res me ve de nou. Vareig saber que una antiga coneguda meva que primer fou ballarina, després pentinadora, després carnicera y després no sé qué, deixá manat en son testament que la enterressin vestida de monja: donchs no me'n vareig fer creus ni molt menos. Y es que vaig convencentme de que la dona, ser tan complex que'ls homes no tením prou talent pera compéndrela, es la personificació del imprevist, d'aquell imprevist de que tan enamoradas están las noyas somniadoras; y crech que d'aqueix enamorament que senten per lo qu'ellas meteixas simbolisan, d'aqueix amor, donchs, per ellas meteixas, neix el Narcís femella que tant esporugueix als pobres d'esperit pera qui no será may el regne de la Terra, neix lo que'n diuhen la *coqueta*, y que jo'n dich senzillament artista enamoradora.

Aquell meteix diccionari que las malparla afegeix que *coquetisme*, ó *coquetería*, es «l'art, modo y vida de las coquetas». Aquesta definició ja's diu més ab la d'un diccionari francés que fan servir pera'l pensionat que dirigeixen, uns frares de Beziers, y ahont, definint la *coqueta*, ensenyan qu'es una dona «qui s'attache aux modre, qui cherche á plais». Donchs, si'l seu modo de fer y de viure es un árt, y ab aquest art cerca agradar, ¿per qué no n'haig de dir jo artista enamoradora?

Es un art el d'aquestas donas rodejat de mil perills. Ella es sola la dona enamoradora, sola contra cent homes, contra milers de donas, y tots ells y totas ellas li tenen declarada guerra, els uns volentla dominar, las altras volent véurela prostituhida, que las donas son més rancuniosas que nosaltres y no s'acontentan ab veure mort al enemich, sinó que'l voldrian tancat derrera reixas, pera escupirli á la cara la bava de la venjansa.

Si'ls homes tinguessim el talent de las donas, las enamoradoras hi perdrian. Peró no'l tením ni podém tenirlo, en primer lloch, perque som uns fatxendas que no desitjém sinó lluhir, mal que sigui bescantant, la penyora guanyada; y després perque volém dominar á totas horas, quan la gent ho veu y quan no ho veu ningú.

D'homes que coneguin la delicia d'uns amors ignorats dels badochs y'ls tafaners, y que vulguin que'l misteri duri, duri forsa, pera que'l plaher de l'abrassada sigui sempre dels dos enamorats y ningú més, pera que no hi hagi alenada estranya que's barregi ab el perfúm d'amor dels seus petons, n'hi ha ben pochs. D'homes qu'estimin pel goig d'estimar, sense ser uns exigents presumits que's creguin de bona fe que l'home es l'amo, tampoch n'hi ha massa.

Y per això'ns guanyan sempre las enamoradoras, ángels ab cabell ple d'aromas, y bocas postureras, que Deu Nostre Senyor ha posat al món pera curar, boy fent un xich de mal, als enamoradissos pocasvergonyas que, no més pel gust de tenir xicota y parlarne ab els companys, diuhen á las noyas macas que las estiman y'ls hi ensenyan á perdre la fe en l'amor.

Pera véncer á una dona enamoradora, els homes tindrian que fersen l'enamorat quan ningú més qu'ella ho veu; l'enamorat boig, ab llágrimas y gelosias, ab aixelabraments de noy y abrassadas d'home; y després, devant de la gent, fer com qui n'es un respectuós servidor y prou. Es un remey heróich, peró de molt bon éxit, perque precisament la enamoradora vol tenir *l'especial gust y vanitat* de rebutjar l'enamorat quan la gent el mira, fentli fer un trist paper, no pas pera rebaixarlo á n'ell, sinó pera poder fer ella un paper lluhit, el paper de reyna de comedia.

Las enamoradoras ne fan molta y ben sovint de comedia, d'aquellas que no's sab may si son de riure ó de plorar. Sempre, quan ab l'enamorat están devant de gent, ó quan d'ell parlan, fingeixen bon xich el menyspréu ab que'l tractan ó n'enrahonan, y molts cops, al veure l'efecte produhit, fins fingeixen la satisfacció que demostran. Sempre fan el paper d'orgullosa desmenjada, y devegadas el fan per forsa, pera que la gent no digui, pera que

no's mofin d'ellas al véurelas tractar á un home de diferent manera de lo que tractavan als altres, esferehidas de que hi hagi qui endevini que l'amor comensa á véncer l'amor propi. La superbia sola las manté.

La enamoradora sent el desitj de que la estimin, y quan está sola ab l'enamorat no fingeix sempre, no son sempre mentida aquellas miradas plenas de desitj, ni es fals l'impuls que porta'ls seus llabis frech á frech dels llabis del amant. Ella voldria que la estiméssin y fins estimar, peró que no fos dit y el galán no tingués dret á estarne segur.

Y es un art tan dificil, tan arriscat, el que fa conseguir tot aixó, que s'ha de ser ángel ó dimoni pera lograrho, y las donas no'n son may de dimonis. Es un art que's converteix en ciencia quan la enamoradora es d'aquellas que rumian molt y no tenen altra cosa que fer que pensar quina'n farán. Aquestas converteixen l'art en ofici y no trian may l'enemich; tots els hi son bons, joves ó vells, macos ó lletjos, aixerits ó estúpits. Aquestas son donas d'aquellas que no tenen idea de la sensació que dona'l sentirse bressada per uns brassos forsuts qu'estrenyen com si amanyaguessin, de la cremor dels petons, del goig de defallir, ab el cap enterbolit y la sanch bullenta. Aquestas infelissas, setciencias enamoradoras, al donar una estreta de ma, al repenjar el bras, y al allargar els llabis, no fan més que seguir una recepta. Peró jo parlo de las altras, de las artistas de debó, de las que saben triar els enemichs y pera lluytar prefereixen els que, en cosas d'amor, la saben més llarga. Y com que quan lluytan es contra deu, vint, qué sé jo quánts, si vencen, tenen mes mérit.

El meu amich poeta ha conegut una hermosura rossa, tota ella mogudissa, de nas desvergonyit, llabis que fan glatir—y fins enllepoleixin—y ulls dels que miran mitj aclucats, com si no gosessin, y vestida sempre com las fadas d'are, que ja no van núas pels estanys ni portan els cabells desfets, ni arrossegan túnicas blancas las fadas del nostre temps, sinó que's cubreixen l'ondulat cabell ab garbell de rosas, y ab manyochs de cinta cenyeixen el cos cubert de vestits lleugers que transparentan la blancor del pit y'l somrosat de la espatlla, y tancan els peus en mallas de seda y en cuyro perfumat.

Era una enamoradora artista: l'art va temptar al poeta, y'l poeta la va estimar, tot volent ferli creure que no, tot creyentsho ell. Y ella, que de cosas d'enamoraments ne sabia més que tots els poetas junts, conegué tot seguit que'n faria lo que voldria, y l'ha trastocat. ¡Pobre poeta, que quan volia convertirse en aixó que'n diuhen home práctich, ho feya malament, y ella se'n mofava; y quan la poesia governava las sevas paraulas semblava que demanés almoyna, y ella se'n reya! ¡Pobre poeta, que no sab compendre que'ls llabis que l'enllepoliren li deyan mentidas qu'eran veritats al moment de dirlas, veritats que's defeyan tot seguit, com bambollas de sabó!

¡Pobre poeta de vint anys, que no sab que hi ha donas d'aquestas que la gent ne diu *coquetas* y jo'n dich artistas enamoradoras, que, comprenent l'amor en un sentit més grandiós que nosaltres, els pobres d'esperit pera qui no será may el regne de la Terra, voldrian ser estimadas de molts y estimarne molts, y's daleixen per ferho, y no gosan perque no está bé, y perque las altras donas las creurian vensudas!

Enrich de Fuentes.

FLORIDA

L'amor germiná en mon cor
y brotá en ell una flor
que viu nodrintse ab l'ardor
d'un dols mirar — d'enamorada.
No mancantli aquest nodrir,
¡valgam Deu! té de florir
sempre esplendent, — sempre gemada.

—

Donchs ne sabs, mon amor ver,
tu, del cor bon jardiner,
torna'l meu afany en pler
tot temps mirantme — enamorada!
Y de ton esguart l'ardor
mantindrá la hermosa flor
sempre esplendent, — sempre gemada.

Pere Martí y Peydro.

GRAN BASAR PARISENCH

II

El París dels forasters.

Deya en mon anterior article que'ls francesos de provincia no miran ab gayre bons ulls la Exposició de París, perque sols á aquesta vila aprofita un espectacle que á ells, á més d'ocasionárloshi gastos extraordinaris. els priva de bona part dels ingressos acostumats.

Las exposicions han passat ja de moda. Multiplicats els medis de comunicació, els viatjes son més freqüents qu'antany, y ja no's necessita acudir al centre en una data precisa per'enterarse dels avensos de la Ciencia y de las Arts.

El parisench també renega de la Exposició que ve á pertorbar las sevas costums. El *boulevardier* se sent masegat per las empentas y trepitjadas de la massa ordinaria y barrohera, y veu invadida la seva casa per las collas dels parents de fora, als qui té d'acompanyar y divertir. La vida de París s'estanca. Se belluga més, peró no camina, y res passa de nou. Las llibrerias omplen sos aparadors de guias y álbums de vistas; els teatres donan, rescalfats, els éxits de las anteriors temporadas, y'ls diaris no parlan més que de robos, ó de ponts que s'ensorran... Els hostes que venen de fora'l treuhen de casa al parisench. Y tampoch se diverteixen ells, els infelissos. Suhats. capolats, entontits pel soroll aixordador de la via pública, prempsats per la gentada que invadeix passeigs y espectacles, explotats per tots y mal rebuts pels mateixos que'ls explotan, al entrar á la nit en son estret allotjament pagat á preu escandalós, exhalan un sospir de solatjement ensemps que de recansa pensant en la llar tranquila y endressada que varen deixar en malhora. Y buscan als vehins del seu poble, y s'apilotan com remat esporuguit, pera la comuna defensa.

Fa alguns mesos va publicar *Le Rire* una graciosa caricatura. Un foraster troba á un amich del seu pais, y li diu ab inmensa alegría: — «*Comment vous aussi à l'Exposition? Pigelet est arrivé hier. Nous allons le chercher pour faire une manille.*» — Y'l parisench també'l busca'l seu *Pigelet*, també l'anyora la seva *manille* acostumada, perque si es cert que no hi ha al món població més hospitalaria (per fora) que París, també es innegable que'l parisench anyora y está orgullós de la seva vila.

Si bé existeixen centres superiors de producció y cultura, cap com Paris ofereix la particularitat de ser el mercat universal per excelencia, un medi adequat més que pera la producció, pera la difusió dels productes. Ell accepta de bon grat tot lo bo que se li presenta, obra sas portas al qui posseheix un títul ben guanyat; peró sempre té una cambra reclosa y reservada, un santuari guardat al fanatisme, quinas parets, primas y transparents en apariencia, son més infranquejables que la muralla de Xina. Axís com el mercantilisme, en mitj de la esplendent naturalesa de Suissa, prepara y combina escenas campestres, y paisatjes de vano pera enllu hernar als *touristes* babáus, de la mateixa manera Paris disposa simulacres que'ls badochs inconscients prenen per las lluytas veritables de la vida parisenca. Y tant com de impenetrable té d'atractíu. Ab quina ansia hi acudeix el jovenet que perque ja sab fumar sense marejarse creu que per ser home sols li manca ser viciós, é hi busca la realisació d'aquellas aventuras tan fácils qu'ha assaborit en el *Gil Blas!* Y'l *respectable* burgés que fuig de la serietat y ensopiment de la vida de familia y somnía ab conquistas que paga á tant l'hora (com els cotxes) al *foyer* de *Folies Bergère* ó al *Café Americain*, ab quina narració maravella á sos companys del *Círculo Mercantil!* Y la senyora improvisada que matará de gelos á las sevas amigas ab las magníficas (!) *toilettes* fetas á la moda de qualsevol, qu'ha comprat al *Louvre* ó al *Bon Marché!* Y la novell-casada qu'aprofita son viatje de nuvis pera veure aquellas obras prohibidas per la seva mare (quin argument s'ha fet explicar per alguna amiga casada ó més despreocupada), ó per'anar á sopar ab el seu marit en un *cabinet particulier* del *Café Riche* ó la *Maison Dorée*, y que s'esborrona ab maliciosa satisfacció si sospita que'l *garçon* l'ha presa per la *querida* del seu espós!... Tant atractíu té'l pensament de que s'ha fet una *calaverada!*

Ara més que may se precisan els contorns de las dugas classes que forman el Paris *al*

us dels forasters. La dels venedors, ab l'amabilitat del comerciant que vol despatxar el génere, y la dels compradors, ab la resignació del que's deixa enganyar á gratsient. *Bibelots* y *cocottes*, tan falsos y buyts uns y altres, com vistosos exteriorment: veusaqui'ls articles que ven el gran Basar de Paris.

El verdader Paris, aquest sols pertany á alguns privilegiats. Y no'ls creguéu als *snobs* que hi van pera *descubrir* una forma nova d'art ó de corbatas, ni als artistas bohemis que hi van á vendre quadros que ningú'ls hi compra. Son tan forasters com els que hi van pera pujar á la torre Eiffel.

Lo que té Paris de serio en Arts y Ciencias, això es lletra morta pera'ls visitants rutinaris.

Peró malgrat tot, cal venirhi, perque aqui tot es gran, fins els vicis, y palpita en l'atmósfera l'alegría y'l goig de viure, y's respira molt millor en aquest gran Basar, lluny de las mesquinas murmuracions de rebotiga, ab sa petita moral y sas baixas passions.

ORIOL MARTÍ.

París, 9 septembre, 1900.

MATINAL

Quan me despertan, cantant festosas,
las aurenetas prop del balcó,
y'l sol m'envía sas llums hermosas
filtrant pels vidres del finestró,

ple de desfici per veure'l día
que's desensonya blau y rosat,
obro ab má trémola per l'alegría
la balconada de bat á bat.

Y aspiro'ls ayres de matinada
que al entorn sento frisar inquiets
gronxant els cántichs de l'aucellada,
perfums y besos y amors secrets.

Mos ull s'empapan de llum que vessa
com en cascatas per tot arréu,
y un somni d'éxtassis l'ánima'm bressa
com á la barca la onada breu.

Beneyta sía la matinada,
l'esclat bellíssim del jorn ixent!
Beneyta sía la nova albada
qu'empeny las ombras cap á Ponent!

LLUÍS GISPERT.

NOVAS

Hem rebut la llista de la companyia qu'ha d'actuar en el teatre Romea durant la próxima temporada cómica, quina inauguració deu efectuarse'l dia 22 del corrent mes.

Figuran com á directors els senyors Capdevila, Goula y Soler. Entre'ls restants artistas hi ha las senyoras Monner, Clemente y Sala, y'ls senyors Fuentes, Santolaria, Virgili y altres, en sa majoria ben coneguts del públich d'aquell teatre.

S'anuncian estrenos d'obras de reputats autors, com *Las Finas*, d'en Guimerá; *La Rosella* y *La Gabia d'or*, de l'Iglesias; *El sí de las noyas*, d'en Llanas, y altras d'en Vilanova, en Picó y Campanar, en Ramón, en Baró, en Rocamora, l'Aladern, etc., etc.

—

L'homenatje que Blanes dedicá al malaguanyat patrici y literat Joseph Cortils y Vieta, resultá solemne.

El dia 9 del corrent se descubrí en aquella vila una lápida recordatoria y's posá'l nom del escriptor á un carrer, celebrantse una funció religiosa y una vetllada necrológica en que hi pengueren part elements valiosos del Catalanisme militant y de la literatura y bellas arts, com son el president de la Unió Catalanista y els vocals de la mateixa senyors Folguera y Durán y Botet y Sisó; en Ruyra y Oms, l'Aureli Campmany, y altres. La part musical aná á cárrech del mestre Masó Goula, que ajudat de la senyoreta Vila interpretá selecta colecció de cants populars ab altres del propi mestre Masó.

Blanes guardará grat recort d'aquell acte.

—

S'ha publicat el primer volúm de la «Biblioteca Nueva», que porta 'l titul de *Cuentos* y'n conté una serie, deguts á la ploma de don Francisco de A. Soler. Preu, 50 céntims de pesseta.

—

Se'ns ha enviat el Catálech de la Llibreria de Joan Bta. Pons y C.ª, en comandita, quin nou local fou inaugurat, com ja diguerem, el 12 del corrent.

En dit Catálech, decorat ab vistas de Catalunya y del extranger, reproduccións d'obras artisticas, etc, s'hi troban tota classe de llibres d'art y ciencias, bastants á satisfer á un bon bibliófil.

El recomaném á nostres llegidors, remarcant la importancia de la casa Pons y C.ª, que compta ab corresponsals en las primeras poblacions d'Europa y América.

—

La Comissió organisadora de la sessió necrológica en honor d'en Francisco Lapor-

ta,'ns comunica que dita sessió tindrá lloch el 30 del corrent á las 9 de la nit, en el local de «La Familiar Obrera» de Sans, llegintse diversos elogis al finat que li dirigeixen reputats mestres de música de Catalunya, y executantse varias pessas instrumentals d'en Laporta, entre ellas la darrera composició coral que va escriure y que será interpretada per la societat «Euterpe.» Com á final, 150 individuus de diferentas associacións corals de Sans y Hostafranchs cantarán una *Elegía* que'l mestre Sadurní ha escrit expressament pera aquest acte.

Agrahím la invitació que se'ns ha dirigit.

—

Com ja diguerem fa algunas setmanas, ha quedat complertament agotat el número primer de JOVENTUT, essentnos impossible complaure á las personas que'n solicitan exemplars.

Torném á advertir que'ns proposém ferne una nova tirada (cap á últims d'any), y entre tant mantením oberta la llista dels senyors que solicitan dit número pera completar sas coleccions.

Del número «Antecedent» ne quedan molt pochs exemplars.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

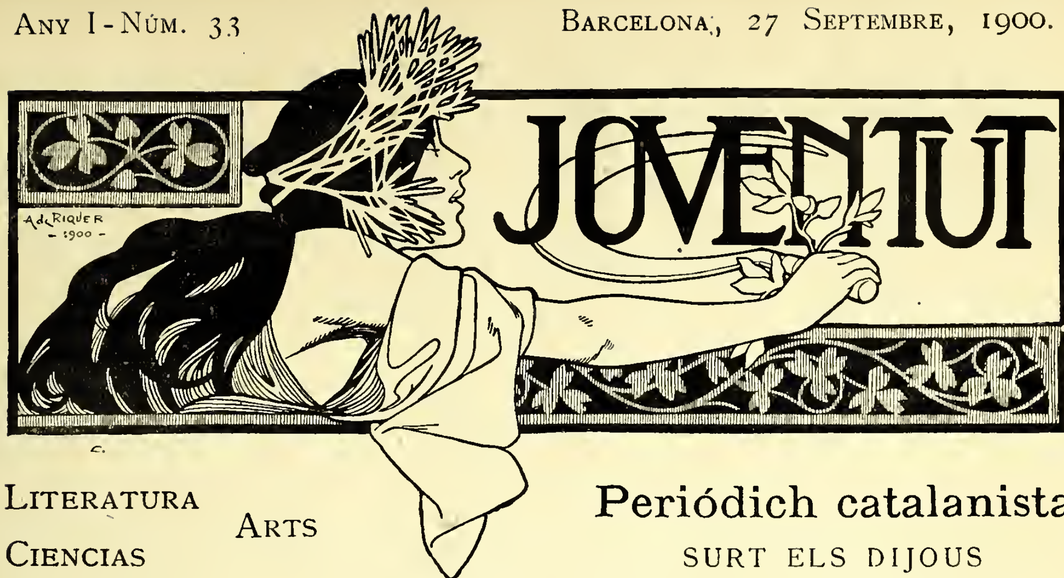
Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

ANY I - NÚM. 33 BARCELONA, 27 SEPTEMBRE, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

LA HISTORIA DEL POBLE

Tot poble ó vila que vulgui tenir posats serios de poble, necessita tenir la seva historia.

Necessita, pel lluhiment y decoro, y per ensenyar als forasters, un llibre escrit ab lletras ben bé de motllo, ahont s'hi vegin apuntats, ab capítuls dividint épocas, totas las xafarderias y totas las rahons de vehinat de las passadas centurias.

N'hi ha alguns d'aquests pobles historiables, que ja sia per un voler del Destí, ó pel natural dels homes, poch donats á fer cosas memorables, ni á barallarse ells ab ells, ni ab els altres, ni ab ningú; poch donats á malmetres, ni á esclafar las hisendas del vehinat; poch donats á empenye'ls reys á n'els tronos, ni á besarlos, ni á inquietar als enemichs per qüestions de política; poch donats á cosas de lluhiment, ni á escriure á la pedra marbre, ni á apuntar á n'els pergamins las batussas de precepte; n'hi ha alguns d'aquests pobles sense fel, que'l trobárloshi la historia, costa més á n'el pobre historiayre que trobar, no una agulla en un paller, sinó un paller dintre una agulla.

Aixís com hi ha molts pares qu'esperan que sian els fills els que'ls fassin treure'l llustre, hi ha comunitats d'homes reunits sota teulat, que s'alaban d'haver tingut uns bons avis, y volen saber la noblesa per quins viaranys els hi ve, y cóm han de repartirsela. Volen saber d'ahónt prevenen, de quin modo's disputavan sos passats la hisenda, y las masías, y las cullitas de gra; si havian tingut murallas, y en cas d'haverne tingut qué hi feyan darrera d'ellas; de quinas eynas se vestían pera fer mal á n'els contraris, y no pendren; si havian estat colonia de guerrers forasters, ó'ls havian tret de casa valentse d'armas de tall; si tenían baixells de guerra, ó si se'ls havian deixat pendre, ó ells havían pres els dels altres anant á las *malas*, ó per l'enginy del abordatje; si desde'ls temps més reculats havian tingut moneda y si era moneda passadora; si al hostal, ó al castell, ó bé á la casa de la vila hi havia fet nit ó beguda algún rey de capa y espasa, deixanthi encastada una lápida com petjada gloriosa, com recort de la gloriosa beguda; si hi havían trobat pedretas d'algún safreig dels romans, ó dels moros, ó dels pochs cristians

que's banyavan sense tenir dolor reumátich: y en fí, si tenen bons pergamins, qu'encara qu'arnats y mastegats pels ratolins, se'n pugui arreglar una historia, un llibre espés y molsut, ahont se vegi á la menuda que'ls passats eran gent de molta empenta, capassos y previnguts pera tota mena de guerra y pera tota mena de pau, heróichs pels quatre costats, y atrevits y coratjosos com un maligne esperit, aixís de nit com de dia.

—

Jo'n sé un d'aquests pobles trapassers, que per més qu'era important y tenia moltas dotzenas de casas arrengleradas ab número, iglesia, plassa d'esbarjo y plassetas de repuesto, el seu bon joch de cassinos, fielatos, acacias plantadas expressament pera fer ombra alli ahont hi toqués el sol, tabernas de distinció, cafés baratos, carretera de cap á cap de la vila, serenos de nit y jutje de pau de día; per més qu'era cap de terme, y cos de partit, y tenia veu y vot, y'l sufragi universal penetrat á cada casa, ¡quin escándol!, encara no tenia llibre, no tenia ni becerolas históricas, ni fleuri d'aquell districte, ni unas tristas escubertas tancant dintre, ab concisió y arrelats coneixements, els quatre ó cinch fets de més tro que's poguessin inquirir pels recons de las centurias, llegats pels recorts dels segles.

Y això que, per forsa, donada la gran velluria que tenian de terrenos d'un cap de la vila á l'altre; donats els molts anys que tenian certs subjectes, la negror y la corcor y las arrugas que tenian certs casals, el génit encés y la voluntat sencera que gastavan els vehins, els posats d'experiencia que tenian els més vells, y la mirada ferrenya que tenían els més joves y fins las criaturas de pit, per forsa n'havian passat de crespas y de maduras, que convenia esbrinar per l'honor de tot el terme.

N'havian passat de grossas, y no hi havia un fill de mare, un home ab lletra y coneixements expressos, un subjecte endressat y curiós, que sentis el foch de patria, ni l'amor de la familia que fins senten las bestiolas en la espessor de las selvas; un vehí honrat y conforme nascut allí en el terreno, pera relatarne las gestas que Deu sab que hi devía haver, perdudas ó entafuradas entre aquell llatí tan espés, arreconat pels armaris. Alló no podia anar! Alló era un escarni! Contemplarse, sense caure avergonyits, tants pobles de menos fincas y d'habitants molt més joves, que ja tenian una historia, y fins dugas alguns d'ells, y ells viure en la fosquetat, ells, que ja tenian gasómetro y cubells d'acetileno. Quin afront! Quin *ludibrio!* Quin exemple pera donar á las criaturas! Cóm podian saber ahónt eran, si no sabian d'ahónt venian, ni ahónt anavan, si no sabian ahónt eran? Quin dret tenian á gaudir de *garantías*, y manejar això del *sufragi*, ni dels drets *indarents* al home, si no tenian una *base* ahont *recabar* els seus tituls? *Nada*, que necessitavan historia, y que l'Ajuntament l'*apoyés* sense molt gasto, *penyorant* ab una *ofrena* al millor historiador que sortís en tot el *radio.*

—

Fou aquest el secretari del poble. No era home que s'hagués may entretingut á estudiar la velluria, ni era tafaner de mena, ni donat á entrar en las vidas privadas, peró tenia una lletra clara, un cap quasi tan clar com la lletra, tenía molta paciencia, escoltava, era humil y cuydadós, era intim del rector y, sobre tot, tenia las claus del arxiu, d'aquell rebost de paper, d'aquells armaris reumátichs! Aquellas golfas arnadas que guardavan els secrets d'aquell bé de Deu de segles!

Allí tenia d'entrar, y engolfarshi, y sortirne tan enterat com polsós; allí espantar la ignorancia, las trenyinas y la mandra, y allí triar y remenar els fets dignes y groixuts, entre la brossa anti-histórica. Peró, avans de empéndrelas y lluytar ab els segles criaturas, ab las edats que, per lo properas y tendras, en diriam de volquers, va voler anar més enllá, comensar per un principi, y demanar á las geologias, no sols l'origen del home y de la dona ab las sevas variants, sinó del propi terrer, ab sas capas prehistóricas.

De capas fins ne va trobar de sobras. Sens dubte, ó'l fret havia mimbat en las edats geológicas, ó era un luxo mineral que no podian permétresel. Las unas fortas com la pedra, unas altras ab llambordas crúas, barrejadas ab arena, ab morter y ab terra groga d'escudellas, aquestas de fanch trepitjat y las altras de penya verge, repetim que de capas en sobravan pera poder ordenar las épocas,

y posar las cosas ab ordre. Això si, els terrenos de secundaris no n'eran. Y qué tenían de ser! Eran tan primaris, que unas capas més primarias no hi eran en el planeta.

Peró, mirat ab detenció, entre la barreja aquella y alguns fóssils de bestia grossa y extranjera que s'havían descubert al fer els fonaments del gas, entre la espessor de terras y'l daltabaix dels conreus, y ab tants segles de llaurar sobre las mateixas capas, no's podían ben saber las épocas, ben geológicas, d'aquests terrenos versátils... y com no's podían saber, van quedar sense saberse; resumint aquest capítul l'historiador secretari, dihent: qu'avans del Diluvi el poble estava tranquil, que potser no hi era, y com no hi era, no se sabía del cert que hi hagués succehit may res... Y passava al següent capítul de las edats prehistóricas.

Aquestas eran molt foscas. Es cert que hi havia, á mitja montanya, tres pedras arrodonidas y esmoladas per la pluja, que deyan els vells més vells qu'eran una tomba antiga; peró l'historiador dubtava, y no hi ha res pitjor que'l dubte. Els druidas no havían vingut tan avall, els cíclopes las hagueran posat més grossas (qu'eran gent que no hi planyian la forsa ni'ls jornals en això d'apilotar pedras), y en quant als etruschs, si no en sabían gran cosa els sabis d'anomenada, menos en sabía encara l'estudiós secretari, que no havía viatjat; aixís es que va declarar en el llibre: qu'en las épocas prehistóricas no havía succehit res d'útil pera la millora del poble, si bé eran épocas dignas de figurar en el passat y de ser consideradas ab detenció y conciencia.

Passant als fenicis, declarava formalment, qu'essent com eran gent de tráfech y grans caminadors de pobles, hauría sigut molt estrany que no haguessin passat per la vila; que'ls grechs no hi haguessin estat, no hi havía documents que probessin lo contrari; y en lo que toca als romans, quasi's podía assegurar que s'hi havían deixat caure. En un camp de blat de moro s'havia trobat feya poch mitja pesseta groixuda, dos rals ab un busto d'home que devía ser Nerón, perque era gras y molsut y feya cara sospitosa, y devían ser romans perque en la creu deyan Roma ab lletras molt espayosas... y perque á mitja hora de tartana hi havían ayguas calentas y ab aquella olor de sofre que tant agradava á n'els romans.

Ademés, encastada en una sinia hi varen trobar una pedra ab una inscripció mitj borrada que varen enviar al pare Fita. El sabi del pare Fita no'ls hi va tornar la pedra per no fer gasto de ports, peró se sab que la va rebre y que fins va tenir consulta. Contestá que no l'havían entesa perque hi faltavan moltas ratllas y en las pocas qu'hi havían hi faltavan moltas lletras, peró que de romana n'era, que devía ser d'un ninxo, y que no l'havían duta de fora: era feta al mateix poble; quedant ja fora de dubtes que, si bé no se sabía quina, allí en temps dels romans n'havia passat alguna.

En quant á n'els temps dels barbres, els fets eran més espessos. Alló no era poble de barbres, y en el cas de ser invadits, no hi havían arrelat, no hi podían arrelar. Tot lo més, els hi haurían trepijat quatre fincas, de las deixas dels romans, dels fenicis ó dels pobles primitius; haurían mort las criaturas, haurían malmés las donas; peró lo qu'es ab els homes no hi haurían tingut tractes. Devían ser massa serios y massa gent de sa casa, per' *alternar* ab gent silvestre; aixís es qu'aquell capítul d'historia quedava més fosch que'ls altres, y no per falta de datos, sinó per falta de tractes ab personas de poch *rango* com eran aquells feréstechs, que no miravan lo que's feyan, ni pagavan els queviures, ni tot lo que malmetían.

Dels alarbs, quasi's pot dir lo mateix. Els cristians d'allavoras, ab quatre cops de mandoble, á xascos, á empentas y á rodolons, se pot dir que se'ls havían tret del devant; peró tampoch se sabía d'una manera segura. L'única torra de moros que hi havía en aquell terme, ni tan sols era de moros. Era una torra molt vella, això si, peró no morejava gayre. Era feta, segons tradició molt auténtica, pera tancarhi las casadas quan varavan els piratas á la costa ab intents de robar carn cristiana y véndrela á n'els serrallos, sense miraments d'honor, ni vincles sagrats de familia. Els moros, segurament, no havían fet res á n'el poble; y si bé es cert (per desgracia!) que'ls registres dels batetjos s'havían perdut ó cremat, que no hi havía criatura que no hagués estat á las picas desde'l temps de la conquista, era cosa molt proba-

ble. L'historiador s'ho pensava y feya molt bé de pensarsho.

Tocant á n'els cristians, els capítuls de la historia ja eran molt més revinguts. Res se podía assegurar, peró es clar que ab don Jaume algú hi devía anar del poble, quan varen sortir cap á Valencia, Mallorca y altras terras de rahons; es clar que de lo del comte d'Urgell alguna cosa'n sabian, y com no eran curts de paraulas, bé devian discutirho; es clar qu'en tornant d'América en Colón ab els negrets, devia corre la noticia, y devia ser el motiu de que més tart, y ab més repós, hi anessin americanos á confirmar la existencia d'aquells fruyterars de pinyas, d'aquellas remadas de lloros y d'aquell planter de negritos; ho es també, que si hi havía hagut feudals, cóm no's podia negar, allí hi hagués un feudalet ó segons com un feudalás, d'aquells folrats d'armadura, ab patjes, ab donzellas afanadas y ab torras del homenatje; feudal de pont llevadís, y enmatllevadís de quartos á n'els pagesos del terme; ho es també que haventhi hagut tants convents, els en hagués tocat algún ab iglesia gótica y claustres, y ab el trasbals del progrés se n'hagués perdut el rastre; ho es també qu'ab tants fills d'anomenada qu'arréu havian nascut, tinguessin un fill ilustre, ó dos, ó mitja dotzena, ab el baptisme perdut de la memoria dels homes; y ho es qu'en el temps dels cadells fossin del bando contrari, ja qu'experimentats com eran no podían ser cadells, ni ara ni may, ni en els núvols del passat ni en las boyras del pervindre.

Tot aixó ho havía sospitat el furador secretari, engolfantse entremitj dels pergamins que hi havia en aquellas golfas. Aquella edat mitja, aquella edat de tenebras li havia fet perdre la vista. Pujava al arxiu endressat y curiós, y'n baixava com el sostre d'una estable, tot ell guarnit de trenyinas; hi anava content y'n tornava capficat, rosegat pel corch del dubte, aquell corch que s'esmorza las fetxas y deixá'ls documents com si fossin del hospici; cercava ab llum d'esperansa, y l'arna me'l corsecava com si fos un pergamí; de tot parlavan aquells llibres, menos de lo qu'ell volía: de sants, d'oracions, de deutes, de judicis temeraris y d'intrigas sospitosas; de tot menos del seu poble. Tot hi era al sostre mort, en aquell menjador de ratas; tot hi era menos la historia del poble! Y l'home's perdia allí dintre com dintre d'un bosch de paper, y á no ser per la seva gran taleya, la vila y'ls viletans se quedavan deshistoriats como el dia que van néixer.

Peró encara aquellas épocas feyan de més bon tractar. Els homes d'ara no hi eran per comprobarlo qu'ell deya, ó més ben dit lo que ell sospitava. Peró quan va ser als temps moderns, de tal modo las sobras d'opinions li embolicavan els fets, que'l darrer capitul del llibre li va sortir més confós que'l d'aquella edat mitjana tan negra y misteriosa. Una cosa solzament se posava de relléu, l'única cosa segura que constava en tot el llibre, aixó es: que'n tota la edat moderna, no havia passat may res que fos digne d'aquell poble, tan rich per suposicions desde'ls temps més nebulosos.

Podia fer un hermós epilech, donant á coneixe al pervindre'ls fills ilustres del poble; peró á més d'haverhi amors propis y amistats y compromisos polítichs que li entorpian la tasca, tampoch se sabia quins ilustrejavan més. O posárloshi tots ó cap. Segons quán y segons cóm, tothóm era digne de ser apuntat á la llista bibliográfica; peró hi havia moments que'l digne historiador els hauria tret del mapa, y ab el dubte d'allargar massa la historia ó de deixarla massa curta, arribá á la posteritat la tasca de fer la tria, y omplí las darreras planas ab pensaments filosófichs y ensenyansas profitosas. «Res tan gran com la veritat garbellada en el cedás de las centurias; res tan útil com la llum ab que ilumina la Historia; res com l'exemple dels nobles antepassats per ennoblir las costums. Saber ben bé lo que s'era, com ell ho havia estudiat, senyalava lo que s'es; seguir el camí d'endarrera, com ell l'havia seguit, ajudava á anar endevant; dir la veritat al poble tal com ell l'havia dita, era aymarlo com un pare.»

«Sa tasca estava complerta, y'l pervindre jutjaria.»

—

En quant al present, va jutjar d'imprimir la Historia. L'Ajuntament va pagarla, y si bé no van llegirla'ls habitans de la vila, la vila va estar orgullosa de sentirse historiada.

Agost de 1900.

SANTIAGO RUSIÑOL.

LA MODERNA BARCELONA

En aquest temps del any en que tants barcelonins retornan de sas excursions estiuhencas per las grans capitals extrangeras, es quan més sentim plànyers á un y altre de que la vida d'aquí, com á vida de ciutat moderna, es esquifida á tot serho. Ab prou feynas trobém un amich que de retorn á Barcelona, no digui á sa arribada:—Qu'es pobre y vulgar això! Qué insignificant y adotzenat! Un sembla qu'entri als llims! —

Baix el punt de vista qu'ells judican la cosa, no se'ls pot negar la rahó, si bé es indubtable que parlan influhits, en gran part, per la impresió del moment.

En efecte: la tenen tan coneguda aquesta ciutat, tan resseguida, y la consideran tan *casa seva*, que'ls hi sembla més *vulgar* tal vegada de lo qu'en realitat es: y al arribar del extranger, hont acaban de veure las últimas *novetats*, creuhen per un moment qu'aquí no vivím á la deguda altura, per més qu'aixís ens ho imaginém nosaltres ab presumpció ridicula.

Es cert: la Barcelona que vivim, la Barcelona moderna, dificilment podrá treures de sobre'l sagell de vulgar mercantilisme que la fa semblar á voltas més *petita* que'l més petit poblet. Molts son els que, de bona fe, no troban en ella res que sigui verament distingit, res que denoti un carácter sencer. Els barris nous (d'un uniformisme desesperant, d'un cosmopolitisme tan pretenciós en detall com pobre en ideas, sense grandiositat, sense res de genial), no arriban de bon tros á tenir el carácter *barceloní* dels barris antichs, no'ns permeten veure una Barcelona *menestral* com la que's troba encara pels antichs carrers de la Boria y las Caputxas, per exemple, ni una Barcelona *senyorial* com la que reflexa encara'l vellissim carrer de Moncada (1). En una paraula: hi falta la poesia del poble, en las distintas classes ó estaments que'l constituheixen.

Cert qu'aquí'ns hem distingit sempre per la barreja de menestrals y senyors, lo que ha fet que á Barcelona desde temps inmemorial l'hagi caracterisada la *classe mitja*, que prepondera encara y persistirá sempre. Peró aquesta classe mitja ha anat perdent sas millors qualitats de dia en dia, y avuy el carácter catalá, haventse amotllat á parlas forasteras y costums exóticas que pretenciosament desvirtúa, fa gala d'un esperit ample é ilustrat, y s'erra d'un modo llastimós, donchs no es sa ilustració lo qu'aixís posa de manifest, sinó sa ignorancia, y fins dirém son servilisme.

Casi tots els que, essent fills de Barcelona, visitan sovint diversas capitals europeas. vos dirán lo mateix: no som tan ilustrats com semblém, ó com volém semblar; ens faltan una personalitat y una distinció propias, qu'avans teniam y no sé ahónt han anat á parar, donchs avuy el geni catalá, en lo que més se revela, es en las aptituts ó habilitats de sos *artífices*. Sí: en arts y en ciencias y en tot, els artífices ho agavellan tot y tot ho trastornan, fins la propia naturalesa de la rassa, al posar principalment en joch sas dots més secundarias, las d'assimilació ben ó mal entesa.

No sembla sinó que Barcelona, al perdre sa personalitat histórica de la Edat Mitja, hagi perdut sas qualitats millors, ó siguin la senzillesa y sinceritat en el tracte, y la exacta conciencia de sí mateixa. Pera que Barcelona sigui una ciutat moderna á l'altura que pretén, no cal pas que menyspreuhi sas costums per'enmatllevarne d'altras. No cal tampoch que imiti la enfarfegada vida parisenca. Pot inspirarse en sí mateixa, ja que té condicions pera progressar. Y d'exemples que aprofitar en aquest sentit no n'hi faltan, si gira'ls ulls envers moltas ciutats alemanyas y helvéticas que conservan en plena vida moderna son antich carácter, sas costums de sempre, tota sa típica poesia, y aixís, ab personalitat y fesomía propias, han avansat com pocas pel camí de la civilisació, tenint en ellas digne trono las ciencias y las arts.

La poesia de casa: això es lo que, pera ser grans de debó, ens fa falta, y lo qu'anirém despertant de dia en dia, á pesar de las malas corrents que pretenguin neutralisar nostra tasca. S'ha de pensar que un poble, lo mateix que una llar, si li falta la poesia de la rassa y del lloch, pot darse moralment per perdut.

---

(1) De cap manera pretenem fer una defensa de las pobres condicions estéticas y urbanas que tenen els aludits barris, dels que tampoch ne permet una defensa la Higiene. La nostra comparansa es relativa, ja que sols ens referím á la part típica.

El més insignificant llogaret té carácter propi, poesia propia; y aixó es lo que'l fa simpátich no sols á sos moradors, sinó també á la gent extranya.

Siguém, donchs, nosaltres mateixos, tot admirant lo bo allá hont se trobi. Fem que nostra ciutat no perdi sas qualitats més preuhadas, á fi de que, si may ens allunyém d'ella, al retornarhi'ns sigui més agradable encara que'ls privilegiats paíssos qu'acabém de visitar.

Quan está desnaturalisada una ciutat, es que també ho están els seus homes. Procurém, per lo que á Barcelona's refereix, que no pugui sentarse durant gayre temps tan trista veritat.

LLUÍS VÍA.

LA PESADILLA DELS PARENTS

MONÓLECH (1)

La acció passa á Barcelona. — La decoració representa una sala. Un Socio dorm sobre un sofá, dessota d'una finestra oberta. Se sent un xiulet una mica llarch, y després un crit de «¡Cedassos!!» El Socio que dorm se desperta, s'alsa poch á poch, fregantse'ls ulls, y diu tot admirat:

Cedassos? Ay, ay! ¿Quina estació es aquesta? ¿Hónt dimoni'm deu haver portat el tren?...

Peró, si soch á casa y... si... aixó es el meu quarto!... Ah! *Vamos*, ja hi caych: tot ho dech haver somniat... y aixó que'm semblava'l xiulet d'arribada del tren, era'l del cedassayre que passa... Bé! Tant se val! Trobarse lluny dels parents ó que la *pesadilla* hagi passat, tot es lo mateix.

Peró ara vostés deurán pensar: ¿Y quins parents, ni quins rabes fregits?... Ja veurán: escoltin lo que somniava, y vostés mateixos dirán si tinch ó no rahó.

Velshiaquí que jo somniava que tenía un oncle. Es á dir, jo ja'n tinch un d'oncle; peró aixó no priva que somniés que'n tenia un. Peró, á dir la veritat, no es pas ben bé aixó lo que jo somniava. Lo que jo somniava... era... qu'ell me tenía á mi.

Jo m'estava á pagés á cal oncle com qui diu á cal sogre. Peró aquest oncle s'havia casat... ab una dona... perque en aquella terra s'estila aixís... Y lo millor era que la dona se li havía mort.

Al día d'enterrarla... mare meva! y quin tiberi! Si'n varen beure de vi! Tothóm estava mitj biga. Entre tots els convidats al menos se'n varen fer petar una cárrega: prou ho sé jo, que'l vaig tenir de pagar! Tant varen beure, que fins hi va haver qui's va beure l'enteniment.

El meu oncle... pobre home! Sense dona... va quedarse viudo y... ¿qué volian que fes? Res: pera tenir companyia, va tornarse á casar... ab una dona, perque á pagés s'estila aixís. Y ves qui ho havia de dir! Alashoras el que's va morir va ser ell.

Mare meva, y quin tiberi'l dia d'enterrarlo! Ni l'enterro d'en Carnestoltas! Quin tip de xarricar tothóm! En comptes d'una cárrega, dugas se'n van beure'ls borratxons dels convidats! Es clar: com qu'havia deixat moma!... Peró aquest cop el vi si que no'l vaig pagar jo: el mort va pagarlo.

La meva tía, allavoras, va quedar viuda. ¿Y qué havia de fer, pobra dona, tota sola? Jo ja ho veig: s'aburria y's va casar. El primer cop va ser per matar l'home; peró aquest cop sols va ser per matar el temps.

Y may dirian ab qui's va casar? Ab un home... perque á pagés s'estila aixís. Es dir ab un home: ab un... res... un xitxarel-lo, un ximple, un tifa; un xicot més jove que jo, á qui jo havia donat conferencias de lógica... y ell per fumas de la lógica y venjarse del seu mestre, no va voler que jo li digués més tu, sinó vosté; y ell me tutejava, y'm deya nebot, y volia que jo li digués oncle, y'm volia manar y... Ay, ay, ay! Quántas camándulas! — Noy, — li vaig dir, — me'n vaig á casa meva, y si vols res vinam á veure.—

Ni may que li hagués dit!... Tal dit, tal fet. L'endemá, ell que se me'n ve á dinar á casa. Oh, y no'n va pas tenir prou ab un cop, el bandarra: l'endemá passat, ell que torna y'm porta tota una pila de parents, per alló de que un convidat en porta un altre. Aqueixos parents eran els seus germans, que'n tenia tot un batalló, ab las sevas do-

---

(1) Escrit molts anys enrera, recordant aquell temps en que pels carrers de Barcelona hi abundavan els cedassayres y'ls galonayres de *plata y oro*. L'he trobat casualment regirant els meus papers vells, y'l publico aquesta setmana com á nota cómica en las planas de JOVENTUT. *(N. del A.)*

nas... perque tots estavan casats ab donas, com s'estila á pagés. L'altre endemá passat, hi agrega totas las germanas, casadas també ab els seus respectius homes com es costúm. L'altre dia, ell que si que hi afegeix encara tota la quitxalla. Quina barra! Si no l'aguanto!... Res!... Peró com qu'eran tots de la familia, vágils á treure afora!

Y lo pitjor de tot era que no'ls agradava res més que'l conill. Quina feyna se'm va girar á fer conill á la brasa, conill ab romesco, conill ab patatas, conill ab such de perdiu, conill ab alioli... Alló no s'acabava may! Oh, y al cap de pochs días, cada matrimoni que'm compareix ab els seus cosins!... *Nada!* Ni tots els cassadors de la comarca hi podian dar l'abast! Jo que sí, que dich: — Qué tants romansos! — Y'ls hi barrejo alguna llebra. Peró tot se m'ho fumian els golafres, y alashoras que'ls dono gat per llebra. Y veushem aqui fent gat ab such, gat á la graella, gat ab arrós, gat ab flicandó... Y ni per aquestas! Tot s'ho endrapavan del mateix modo!

—Aixó s'ha d'acabar, no hi ha més!—vaig dir. — Em caso, si senyor! Jo també'm caso! Y veyám si la dona'ls fum á fora! Peró... si, la dona! Ella també tindrá parents... ¿Cóm ferho?... Oh, quina idea! *Nada*, *nada*! Que sigui borda, y fora compromisos!—

Tal dit, tal fet. Me'n vaig al Hospici, veig una minyona que cull cols al hort, fresca com una rosa, rossa com un fil d'or. Jo que m'hi acosto y li dich: — Noya, ¿vols casarte ab mi? — ¿Ab vosté? —'m diu ella obrint uns ulls com unas taronjas. — Si. ab mi. — La xicota no sabia lo que li passava. Casarse ab un senyor de pessa llarga! Ab una mica més, haurian hagut de portarla al Hospital, perque's tornava boja. — Donchs apa, noya! — li vaig dir. — Tiba y amunt! Que vingui'l rector y que tot seguit ens casi, que jo ja porto'ls papers llestos! —

No m'havia equivocat. Encara no vam ser casats, que vetaqui que m'escombra la casa de parents. Ay! Me semblava qu'era al cel! Peró anava massa bé, tot aixó, pera durar gayre. Al cap de tres dias me compareix á casa ab dos guetos. Eran els seus pares, que l'havian reconeguda, tot anant á Gracia ab el tranvia, per una mitja pesseta foradada que sempre duya penjada al coll com si fos una medalla. Ay, Deu meu, si'n venen de desgracias per la moneda!

Qué havía de fer! Armarme de paciencia y ficarme als dos guetos á casa. Peró aixó no es tot. Cada un d'ells tenia germans y germanas, casats els úns ab donas, y las altras ab homes, com es costúm. Cabalment tots aquells homes y totas aquellas donas pertanyian á familias que tenian el mal de la casera, de lo que'n venia una multiplicació bestial de germans y germanas, cunyats y cunyadas, casats els uns ab las altras, y'ls altres ab aquestas, que's formava una complicació de matrimonis que ni'l diable ho entenia. Donchs figúrinse que tot aquest poble se me'n ve á dinar á casa, perque jo era'l nebot de tóthóm, com aquell germá del Papa que's va morir l'any passat, qu'era *el tío común de todos los fieles.*

A aquesta familia lo que'ls agradava era'l bou, y sobre tot ab patatas. Res, que passavam tot el dia guisant bou. Bou ab such, estofat, rosbif, costellas á la milanesa... Si'n feyam de bistechs! Peró *nada:* ells tots se'ls acabavan.

Aixó encara no era prou. Un dia... (malehit dia!) un dels de la familia que menjava bou, fa coneixensa ab un dels d'aquella altra familia que menjava conill, y... pam! troban que son parents! Y vetaqui que'm cau assobre una pluja de germans y germanas casats els uns ab donas y las altras ab homes, qu'alló era un may acabar. Y tots cap á casa falta gent, qu'alli hi donan teca. Mal llamp! Si'n va venir de gent! Ni una pedregada! Alló semblava'l Judici final! N'hi havian de grassos, de magres, d'alts, de baixos, de roigs, de grochs, de bruts, de nets, de richs, de pobres, d'ordinaris, de fins, de sabis, de burros, de politichs, d'impolitichs, de paisans, de militars, de seglars, d'eclesiástichs, de senyors, de menestrals, de fusters, manyans, manobres, sastres, llauners, herbolaris, barbers, metjes, apotecaris, carreters, cotxeros, mariners, diplomátichs, toreros, boleros, xufleros, y fins moros, negres y xinos... Tots els dimonis del infern! N'arribavan dels aforas, de pagés, de Valencia, d'Andalusía, d'Aragó, de Navarra, de Madrid, del extranger, de Fransa, de Russia, d'Italia, d'Inglaterra, de Turquía, de Filipinas y de l'Habana! De totas las quatre parts del món

venian parents á casa!... Jo crech que fins en queyan de la lluna!

Las companyias dels camins de ferro van comensar á fer rebaixas de preus; també van organisar trens d'*ida y vuelta*. Els vapors van anunciar sortidas expressas, á dia fixo, dels seus respectius ports... No'ls en dich res de las tartanas y ómnibus, que no s'entenian de feyna. Els duyan pitjats com carn de butifarras. Fins en Soujol va tractar de fer un tranvia de vapor qu'arribés á la porta de casa... Ay! Jo no sabia ahónt ficarlos!

De primer vaig llogar tota la casa, y vingan taulas per tots els pisos. Fins ne vaig posar al soterrani, al terrat y á dalt del colomar. Peró ca! No n'hi havia prou. Jo que prench per sucursal á cal Estevet. Tampoch hi abastava. Tot el pla de la Boqueria ple de gent qu'esperava tanda! A ca'n Cap de Creus desseguida va ser ple; á la fonda d'Espanya, á la de Sant Antoni, al Sabre, á cal Padre, á ca'n Dos y Dos, á Bona Vista, á la Satalia, al Continental, al Internacional, á cal senyor Maurici, á l'Eden, á cal Afarta pobres, al Ninot... May n'hi havia prou!

Al ultim... jo que tinch una idea. Vaig recordarme d'aquella gernació de federals que va reunirse á la Budallera pel *meeting* d'en Pí y Margall, y tot seguit jo que me n'hi vaig, encarrego un tiberi per tothóm á pela per barba, y que me'ls fessin esperar forsa dihent que l'arrós ja's cou... y vingan parents cap amunt!

Tan bon punt varen serhi tots, jo que me'n vaig á cal general, y li faig dir per l'ordenansa que necessito véurel desseguida, desseguida, que's tracta de la salvació de la patria. El general, qu'es un home molt campetxano, inmediatament va ferme entrar.

—Deu lo guart — li vaig dir. — Vinch á denunciarli qu'en aquest mateix moment están reunintse tot un aixám de conspiradors, qu'aixís que sigui fosch... pam! baixan y donan el copl — Burrango! — 'm va respondre. — Donch no hi ha burrango que hi valgui si vosté s'adorm! — ¿Y quin programa portan? — Res, una friolera: suprimirho tot. — ¿Tot? — Si, senyor: tot! Ni trono ni trona, ni matrimoni ni patrimoni, y la república del Fanal! — Caratsus! ¿Y ahónt son? — Ja li diré. Desprès d'haverse posat d'acort pera fer la bullanga, ara dinan tots plegats aqui á la montanya, perque aqueixos manos son de la secta d'aquells que diuhen que d'aquest món no se'n treu sinó lo que s'hi fica. Cuyti, vagi y agáfils! — Peró ¿ahónt son?—me diu, pegant un brinco. — A la Budallera! Alli hont se van reunir els federals! — *Nada*: deixim pendre una faixa y dos regiments, y me'n vaig á agafarlos.

Y tal dit, tal fet. Se n'hi va, me'ls volta y *Alto'l Rey!* Vételsaquí tots amarrats. Peró'ls apuros van ser per'emportársels. Com que n'hi havia tants!! Se van haver de menester tots els cotxes de plassa, els de ca'n Bigorra, els de ca'n Francisquet, els del Andréu, varios faetons particulars, els carros de la riba, las centrals, els ómnibus, las tartanas, totas las conductoras de mobles, y fins tots els carretons de lloguer pels qu'estavan pets.

Tot això va ser precis pera portar la meva familia á la Garjola! Si, peró... ¿á quina? La presó desseguida'n va ser plena, y això que'ls hi estibavan com arengadas al barril. La galera, 'l presiri, la casa de correcció, las Dressanas, Montjuich, el pontón... y fins van haver de llogar la plassa de Toros, l'Ateneu, el Foment de la Producció Nacional, la Universitat, la Exposició, els Docks, y qué se jo que més, pera ficárloshi!

Jo que'm veig lliure per un moment, dich: —Aquesta es la meva! —Y cap al carril falta gent. Cap á terra de salvatjes, de moros, hont ningú's casi y no s'hi conegui la familia! — ¿Per ahónt vol el bitllet? — me diu, aquell mestre de la casilla. — Pel pais més lluny que hi hagi! — Me dona un cartró blau, li tiro una bossa de diners, y sens esperar que'm torni'l cambi'm fico al tren, tanco la portelleta del vagó, y comensa á rodar, y roda que rodarás, ab alló de *patata... patata... patata... patata... patata... patata... tápala tápala, tápala, tápala, tápala, tápala; rehira de bet, tápala, tápala, tápala, tápala; borrego, borrego, borrego, borrego; tápala, tápala, tápala, tápala; patata... patata... patata... patata... jo't toch, prou... jo't toch, prou... prou... prou... prou!* Un xiulet, y *Cedassos!* ja havia arribat, anava á saltar del tren, y... 'm desperto, 'm trobo aquí, y veig que tot ho havia somniat. Y ara dissimulin.

POMPEYUS GENER.

(Aquest monólech no podrá ésser representat, reproduhit ni traduhit sens especial autorisació del autor.)

LO FOSSAR DE SAU

Lo fossar de Sant Romá de Sau sembla talment una torratxa de flors á la finestra d'una nina. Petit y conreuhat ab tota la dolcesa d'un home qu'espera anarhi á reposar, creguéu qu'os enamoraria. Jo'l so visitat á l'hora del crepúscul de la tarde, y so vist al vellet rector ab l'aixadallet al bras escapsant las herbas lletjas y cavant las xamosas que donan un debolit de flors tristas y esblaymadas, peró guardant una hermosura enamoradissa... En un reconet un matoll de semprevivas orna una rústega creu de fusta. Mes enllá una malva-rosa llensa una flayra feble que roba l'ánima; y fins en l'indret de la creu més grossa hi ha una testa descarnada mitj colgada en terra que dona vida y serveix de jardí á un manadet de pensaments envellutats, ab el groch del ull fort, casi doble que una corona de rey.

Cercat per una paret esllanegada y plena de molsa, fa que sols s'hi puga entrar per una porta de fusta corcada y revellida per quinas escletjas s'hi contempla'l recinte del camp sagrat, sense necessitat d'avisar al bon rector perque l'obri, qu'ho fa sempre amable y humil, y's compláu en recalcar l'afecte y veneració que porta á n'aquell clap de terra sagrada que, llevat de la iglesia, es lo que més cuyda y estima. Una enrinxadissa de rosers ab llurs flors esblanquehidas tapa de extrém á extrém las vellas parets; y ara, en aquest temps, veuríau com un ventet geliu y fredorich els fa balandrejar, als rosers, y encatifa tot el solatje de fullas que, secas arribant la tardor, omplirán de tristesa més fonda aquell clos que guarda las despullas mortals dels passats del poble blanch de la vora del Ter y ensotat á la Guilleria.

Jo os ne vull contar una historia del fossar de Sau. Una historia trista, tan trista com els jorns que s'hi descapdellan en aquell reclós; com els sons de las campanas de son cloquer punxagut; com las runas d'un monastir al besarlas la lluna en una freda nit d'hivern... Es la historia d'un amor nascut al cementir y acabat al cementir. Escolteula, qu'os plaurá; y si un jorn l'etzar os porta per aquellas terras, que os so fet coneixe ab amor y veneració, la sentiréu altra vegada, peró més dolsa, més trista y ab més poesia, puig os la contarán las

donzellas de quinze anys, y'ls vellets més vellets, mentres seguiréu lo fossar de llur poble, que sembla talment una torratxa de flors á la finestra d'una nina.

—

La festa major anava á las acaballas... Queya la tarde, y las montanyas de ponent s'envermellian, com s'envermellia'l rostre agraciat de la donzella que, agafada á la ferrenya má del sapat fadrí, voltava'l ball típich de nostra terra, la sardana, que donava toms y més toms seguint lo compás ayrós de la tenora gemegayre, espargint per tota l'afráu una dolcesa inmensa, ab una flayra de puresa qu'enamorava de debó. Eran al darrer contrapunt y'ls cors glatian, empesos per l'ayre de la patria'ls dels anyés y'ls vellets de cama lleugera, y per l'ayre del amor els

de la jovenalla vistosa. El fluviol acompanyava ayrós l'arrematada, y barretinas y mocadors voleyavan enlayre, y la plassa de Sau prenia un aspecte fantástich, un aspecte gayre bé tétrich...

Era fosch, ben fosch, y al acabar en sech la sardana, els dos enamorats se quedaren á cayre de plassa, corpresos, bategant llurs cor d'una mena extranya, que ni se'n sabian donar compte.

La gentada s'escorregué per corriols y timberas, cada hu á llur casa'ls del poble, y'ls altres forasters pels vehins llogarets y hostals, ahont aquell dia tot s'hi vessava. Y la plassa quedá sola, ben sola, y'l cementiri ó fossar feya mitja basarda, y semblava talment sentirsehi els plors y las tétricas complantas del difunts escandalitzats, y'ls fochs-follets siczaguejavan ensá y enllá com ánimas en pena qu'esperessin ésser rescatadas l'endemá per la missa de desagravis que tornava á lloch als mústichs habitants d'aquell recó de món que sols un jorn al any s'ixen de fitas.

Y ell, el sapat minyó, y ella, la vistosa donzella, no se'n davan pas compte y seguian abstrets á tot lo que'ls rodejava, á tot lo que no fos una atmósfera extranya de passió esbojarrada. Un soroll llunyá'ls feu arreconar endintre, ben endintre del fossar, entre aquellas parets enrinxoladas de rosers ab flors esblanqueidas, y seguiren son coloqui amorós entre esclats d' esgarrifansas y sensacions jamay sentidas. Ell enardit y ella emocionada, en mitj d'aquella fosca esferehidora's besavan frenétichs en la boca, y'ls petons fressosos ressonavan torbant aquella quietut sagrada... De cop un raig de lluna, misteriós y escadusser, sorprengué als enamorats en abrassada estreta, molt estreta, juntas las bocas y entortolligats com un matoll de sarments esgroguehits. Torná á amagarse la lluna, y un tro potent y pahorós ressoná per l'espay al darrera d'un llampech qu'esquinsá la nuvolada. La creu del mitj del fossar quedá ben enllumenada, y ab aquella claror misteriosa's vegé'l Crist de bronze qu'aixamplava'ls brassos com per'amparar algún desvalgut... En l'espay pará la tempesta passatjera, y ab ella se'n aná aquell minyó camps á través, sol, ben sol, escapat, com que l'empaytés algún ser invisible.

Lo fossar queda en quietut esglayadora. Queya la rosada, humitejant l'herbey y las flors y las creus y'ls rosers que s'enrinxolan per las parets esllanegadas, y també humitejá á una rosa esfullada que rodolava per terra, enfangadas llurs fullas, que mostravan els fochs-follets siczaguejant d'assi d'allá.

L'endemá'l fosser dona terra sagrada á un cos inanimat que trobá'l bon rector al redós de las parets enrinxoladas de rosers ab flors esblanquehidas... Y un altre minyó pregava al cayre de la fossa oberta.

Antón Busquets y Punset.

(Dibuix de M. Urgell.)

«LA WALKYRIA» Á PARÍS

Acabavam nostre darrer article dolentnos del poch coneixement ab que's representan las obras de Wagner en la majoria dels teatres del món. Y en efecte: com si pressentissim qu'als pochs dias haviam de presenciar un d'aquests *atentats* tan freqüents, peró ab l'agravant de que'l lloch del succés ha sigut *nada menos* que'l teatre de la Gran Opera de Paris! El contrast ab las representacions de Munich no ha pogut ser més gros, y la consequencia natural es qu'en el primer teatre de Fransa están, en lo que's refereix á Wagner, al mateix nivell qu'en nostre Liceu, que es ja tot quant se pot dir.

Y al afirmar això, no ho fonamentém en una audició única d'una sola obra, sinó que podém aplicarho á moltas d'altras. Qualsevol qu'hagi presenciat cóm son tractats en la Gran Opera'ls *Mestres Cantors*, *Lohengrin* ó *Tannhäuser*, segurament será del nostre parer. Sempre'ns han semblat molt dolentas las execucions *á la francesa* de las obras wagnerianas, gayre bé tant com las interpretacions *á la italiana*, puig la hermosa concepció del drama lirich se veu trossejada y convertida en la més vulgar de las óperas, com si's tractés d'uns *Hugonots*, *Aida* ó *Faust*. Pobre Wagner! Quánt més honrosa per'ell y pera l'art va ser la célebre xiulada del any 60! De segur qu'en mitj dels sexagenaris que no perden cap nit de l'Opera *per mor* de las pantorrillas del *ballet*, encara'n trobariam alguns dels que prengueren part *activa* en la batalla campal del estreno del *Tannhäuser*. Pe-

ro'ls temps han cambiat, y avuy ens trobém en el cas d'atacar al públich, artistas y empressaris francesos, precisament per l'*enfit* de wagnerisme, es á dir, de wagnerisme mal pahit, qu'aquesta es l'única causa de que siguin á Fransa tan falsejadas las obras del mestre de Bayreuth.

Aném á demostrarho. *La Walkyria* es la obra de Wagner que més ha *entrat* en el públich parisench y que més diners dona al teatre de l'Opera, creyém que pel principalissim motíu de ser la de més espectacle que s'ha posat. Durant la present temporada d'Exposició, en que totas las empresas no fan altra cosa qu'explotar els *grans succés* dels darrers anys, dita obra apareix als cartells una ó dugas vegadas cada setmana, y no deu atribuhirse al mérit de la música wagneriana si'l teatre s'ompla de gom á gom, perque també s'ompla ab Meyerbeer, y s'ompliria igualment si hi fessin saltimbanquis.

—

La versió francesa que's representa es deguda á Victor Wilder, el primer traductor á Fransa de tots els poemas de Wagner, que al pasar per sas mans han quedat forsa fets malbé. La transformació es complerta, puig totas las bellesas del original desapareixen; peró en cambi hi porta tot un *tresor* de versificació ampulosa, mal rimada é impropia del carácter del poema, que tergiversa tots els passatjes, suprimeix imatjes y frases hermosissimas, n'hi afegeix d'altras en las que Wagner ni podia pensarhi, y en fi, no va un sol moment d'acort ab la música. Qui conegui la partitura original y examini l'adaptació francesa, trobará casi á cada compás notas de més, quinas notas no ha tingut cap escrúpul el traductor en afegir pera poder arrodonir els seus versos, que continuament contan més sílabas que'ls versos alemanys. Hi ha un sens fi de passatjes que de sublims passan á ridiculs. Una proba senzilla pot trobarse llegint el cant de la Primavera. Pera cambiarho tot, fins espatlla'l títul, donchs no veyém la rahó de dir *La Valkyrie*, suprimint la *w*, que per altra part conserva al escriure Wotan y Waltrante; y sobre tot quan ho fa un senyor que's diu Wilder.

Després d'atrevirse ab el sublim poema de *Parsifal* y quan ja no li quedava altra obra wagneriana per profanar, en Wilder morí. Que Deu l'hagi ben perdonat, perque'ls verdaders wagneristas no'l perdonarán may.

Els hereus del traductor, al veure qu'altres literats francesos se disposavan á tornar per la bona memoria de Wagner, sostingueren un llarch plet ab els propietaris de las obras del mestre en defensa de la *exclusiva* pera sas traduccions. Afortunadament, alguna qu'altra vegada al món encara's fa justicia, y pera bé del art dits hereus perderen el plet. La casa Wagner autorisá al gran critich Alfred Ernst pera traduhir novament *La Walkyria*, y aquest ne publicá molt avans de sa malhaurada mort una magnifica traducció (aixís com d'altres poemas wagnerians) quina traducció, si no tingués altres mérits, sempre aventajaria á la d'en Wilder per sa estricta fidelitat al poema y sa perfecta adaptació al diálech musical.

Y ara hem de preguntar: ¿per quina rahó els empressaris de la Gran Opera, que tot sovint van á Bayreuth y que coneixen perfectament la superioritat d'aquesta última traducció, fan representar la desastrosa d'en Wilder? O millor, tractant la qüestió en sos verdaders termes: ¿quina rebaixa en sos drets fan els hereus Wilder per'obtenir la continua representació de sas traduccions rebutjadas per tothóm? Misteris son aquests que corroboran nostra afirmació del comensament; y'ns hem extés sobre aquest punt per la importancia del assumpto.

—

Els intérpretes actuals son, ab pocas diferencias, els mateixos de quan s'estrená l'obra, y pels que no ho sápigan, dirém que son dels millors del teatre de l'Opera. ¿Qui no ha sentit parlar de *madame* Breval (Brunhilda), de *madame* Marcy (Sieglinda), del tenor Alvarez (Siegmund), y sobre tot del célebre baritono Delmás, qu'es (segons els francesos), el *non plus ultra* dels Wotan? Donchs tant aquest baritono, com aquell tenor, com las dugas *madames* avans esmentadas, posan un particular empenyo en desnaturalisar els personatjes wagnerians, en despullarlos de tota sa grandiositat, pera convertirlos en els ridiculs ninots de las tradicionals óperas; y en bona fe qu'ho logran per complert.

El tenor Alvarez es el perfecte *divo* d'ópera. En las moltas obras que l'hem vist, sem-

pre hem notat que *fa de tenor*, es á dir, que oblida completament el personatje. Axó si: bona figura, molt guapo, molta veu (ab excés abaritonada); peró maneras d'artista, may. Interpretant la part de Siegmund, indigna sentirli'ls recitats del primer acte, que diu sense cap emoció, y més encara'l cant de la Primavera y'l dúo d'amor, arreglats á mida del seu gust. L'atreviment d'introduhir *calderons* á cada frase, es un'altra mostra del *sentiment wagneriá* que posseheix l'idol del públich de Paris.

Una Brunhilda ben poch wagneriana fa la Breval, artista que podrá tenir sos mérits en altras obras, peró que al representar la verge guerrera, ni sent ni coneix aquest personatje. Els crits salvatjes del segón acte son dits sense color y sens empenta, y arreglats ademés, com altres passatjes, á mida de la intérprete. En l'aparició á Siegmund se presenta molt amanerada, y per lo tant no produheix la emoció de grandiositat d'aquest personatje. Tant en aquest dúo com en el de Wotan, la Breval resulta una cantant adotzenada, cantant d'ópera que no's cuyda més que de la part externa. Quántas vegadas varem recordar la majestuosa expressió de la Adiny, sobre tot al final de l'obra!

A un parescut nivell se sosté la senyora Marcy, qu'anys enrera cantá en els concerts del Lirich. Interpretant la part de Sieglinda ens ha produhit un gran desengany, puig esperavam quelcóm més d'ella. Y sobre tot, lo que no hagueram cregut es que desnaturalisés el personatje ab una plástica que no té res de wagneriana y que demostra son desconeixement de l'obra. En la escena muda del primer acte, la plástica no ha pogut ser més equivocada, puig ni un sol moment l'actitut de Sieglinda anava d'acort ab la orquesta, com indica l'obra. També ha caygut en l'error (que notarem en nostre Liceu) de fer la pantomima pera senyalar á Siegmund el lloch ahont se troba clavada la espasa. Es un disbarat el senyalarla ab el bras; té de indicarse tan sols ab una mirada, en el precis moment en que apareix per primera vegada en la orquesta'l tema de la espasa. Aquest es un detall que, al equivocarlo, queda desnaturalisada tota la escena que segueix.

Y arribém al baritono Delmás, el gran cantant de l'Opera, que segons la opinió general, no té rival en la part de Wotan, sobre tot en els célebres *adieux*. Donchs per nosaltres, en Delmás ho es tot menos un artista, y del personatje de Wotan ne fa una verdadera desgracia. Dotat d'una veu espléndida, es aquest baritono dels que creuhen que á crits ho arreglan tot, per manera que ab un bon *pinyol*, un fort cop de peu y una gran estirada de brassos va rematant cada frase, que naturalment li val una ovació. ¿Y aquest es el baritono que no té igual ni entre'ls alemanys? De Wotans n'hem vist de tota mena, peró tan dolent cap. La despedida de Brunhilda queda convertida en una *romansa* de ópera, en que l'intérprete pren el lloch al autor y s'adapta la *pessa* á sa escola y al malgust dominant en el públich; y ab tals *fioritures*, naturalment, queda com nova.

Plásticament, ja hem dit qu'en Delmás resulta insoportable, ab contorsions y cops de peu continuos, sense observar cap de las indicacions del llibre. Citarém un exemple: al deixar á Brunhilda dormida, Wotan ha de cubrir son cos ab l'escut, simbol de que la verge no será possehida més que per l'héroe que, logrant atravessar el foch, pugui arribar á rompre aquella corassa, qu'es lo que realisa Siegfried en l'obra següent. Donchs el senyor Delmás no fa res de tot axó, que ben clar se veu qu'es de trascendental importancia. ¿Que potser es un oblit? Sempre que li hem vist se'n ha oblidat, y de segur que may s'oblida d'anar á cobrar.

Els personatjes secundaris tan malament com els altres. Hunding es interpretat per un cantant á lo Delmás: crits y actituts d'ópera de repertori. Fricka ni á axó arriba, puig no passa d'una sogra de comedia. El conjunt de las Walkyrias desastrós; ni tan sols va concertat, sinó qu'es un continuo desgavell. Axó si, tan arrengleradas y mal vestidas com al Liceu.

—

Ni un sol trajo resulta ab propietat. A Paris troban els figurins alemanys de las obras de Wagner massa serios; axis es que son modificats completantlos ab forsa adornos pera que resultin més *artístichs*. Els homes en el primer acte han d'anar cuberts de pells, y aqui'n portan un tros per mostra, sense que'ls tapi'l pit, perque no deu fer gayre fí. El

trajo de Wotan va farsit de guarniments, y Fricka apareix ab un vestit lila ab grans cenefas, sent aixís que l'ha de portar blanch, completament llis, y ab manto vermell. En cambi, com que deu ser artista de preu, no pot sortir sense arracadas, que may hem vist portar á Fricka.

La *mise en scene*, que tant ha fet parlar, molt deficient y equivocada. De las tres decoracions, cap ens resulta bé. En el primer acte l'arbre es molt mal pintat y poch grandiós; la llar, mal presentada, s'encén y s'apaga fora de temps; al apareixe la Primavera, s'obra tot el fondo de la escena, y ha de ser sols per la porta, no molt gran, per ahont entri la lluna, y no pel sostre. La espasa resulta massa iluminada, y al ser arrencada deixa en l'arbre un forat rodó (?) per ahont hi passaria'l cap d'una criatura.

La decoració del segón acte no té cap aspecte feréstech, y s'hi destacan uns arbres molt retalladets. En cambi trobém bé'l pont ahont té lloch el combat. La Walkyria's presenta sempre sense'l cavall. Els bens qu'arrossegan el carro de Fricka, encara que no son de cartró, no son tals bens, sinó cabras; es á dir: gat per llebra. La roca hont jeu Sieglinda es un magnífich llit ab coixins que's destaca en primer terme sense cap dissimulo. Els núvols y la tempestat com en els teatres primitius, y la escena del combat, qu'ha de ser rapidíssima, dura lo suficient pera treure la ilusió, puig no baixan de *vint* las topadas entre'ls combatents. Brunhilda apareix á glops per escotilló, y Wotan á empentas sobre un carretó de rodas. Tot plegat un embolich, en que'ls jochs de llum, que hi representan el principal paper, resultan tots equivocats, y la grandiositat de la escena, del tot perduda.

La cavalcada es lo millor presentat, donchs el sistema de *montanyas russas* d'aquest teatre produheix realment més efecte que'l de projeccions. Las noyas de dalt dels cavalls fan gran impresió ab el moviment de las llansas y escuts, peró en cambi las potas dels animals, forsosament inmóvils, descomponen un quadro que d'altra manera causaría una ilusió fantástica.

L'encantament del foch es un acabat bunyol. En el teatre de Munich l'efecte es superb, peró aquí la desilusió no pot ser més gran. La maquinaria de l'Opera, que no dubtém es molt complicada, no dona, á pesar d'aixó, l'efecte que's lograria ab medis més senzills, y per altra part produheix un soroll aixordador que priva de sentir tot el magnífich tros orquestal del final de l'obra.

Els efectes de llum Drumont, com en las comedias de mágica. No sabém per qué als personatjes se'ls ha d'aplicar un foco de llum, com si anessin á cantar el vals del *Dinorah*. El combat s'ha d'entreveure á la llum dels llampechs, en lloch de la llum roja que aquí iluminava tota la escena; es á dir: que resulta massa clar y massa llarch. Creyém qu'escenas de tan difícil presentació, com més veladas millor, puig val més deixar sols entreveure, que no fer perdre la ilusió.

—

La direcció de la orquesta á cárrech del mestre Taffanel, que demostra coneixe ben poch l'obra. Els temps els porta en general molt més depressa de lo degut, y'l clar-obscur en la majoría dels trossos no apareix. La orquesta no hi ha dubte que té bons elements, peró no hi ha entussiasme, tothóm toca per ofici sense posarhi l'ánima, y de segur que la majoria s'estiman més tocar el *Faust*.

No podém admetre que'l director vagi á remolch dels cantants com en las antigas óperas, consentint que s'avansin ó detinguin (sobre tot en els aguts) á mida del seu gust. Respecte á las supresions que's fan de trossos llarguíssims en els actes segón y tercer, sols els que no han entrat en l'esperit dels dramas lírichs wagnerians poden tolerarlas.

No acabarém sense protestar de la escandalosa *claque* de l'Opera, que si sempre molesta, molt més en obras d'aquesta naturalesa. Resulta verdaderament insoportable sentir la música de Wagner interrompuda continuament per las estemporanias ovacions d'uns quants *senyors* qu'ocupan els tres darrers rengles del *parterre* (platea), y que tot y vestint de frach ó de levita no son altra cosa que gent pagada per la empresa y pels cantants.

Tal es la *La Walkyria* pera l'us del públich de l'Opera de París.

JOAQUÍM PENA.

París, 15 septembre 1900.

TEATRES

Prop de dos mesos fa qu'escriviam nostra última revista teatral, y en tot aquest temps cap estreno, cap aconteixement artistich digne de menció ha tingut lloch á Barcelona. Durant el mes d'agost han permanescut casi bé tots els teatres tancats, y'ls que resistiren la calor y l'ausencia del públich, com La Gran Via y el Nou Retiro,'s concretaren á reproduhir obras gastadissimas que ja han passat son temps; y aixís han anat fent la viu-viu, gracias á son presupost de gastos reduhidissim, fácilment cubert per la butxaca d'aquell públich, bastant numerós á Barcelona, que, entussiasta á sa manera del art, ó més ben dit del teatre, no sab anarsen á dormir sense tres ó quatre horas d'espectacle diari.

Aquest mateix públich, aumentat pels que poch á poch retornavan d'estiuhejar, invadi á principis de mes y continúa donant bon contingent als teatres Novetats y Tivoli, que de bon'hora comensan sa campanya teatral d'hivern.

El Tivoli, convertit en Circo Equestre, se n'ha endut fins ara la preferencia per un d'aqueixos capritxos y aberracions de la *foule* que racionalment no tenen explicació satisfactoria; puig aduch y prescindint del aspecte moral de la qüestió, els exercicis que's *serveixen* aquest any al públich son de lo més vulgar y adotzenat que may s'hagi vist, y ni tan sols un *número* del programa ofereix aquells elements d'originalitat, ó de circunstancias especialment sugestivas, qu'explican, ja que no justifican, la insana curiositat del públich.

A Novetats també hi ha acudit amatent, sobre tot en dias de primera representació, en que la entrada's feya un bon xich dificil per l'aglomeració de gent que invadia passadissos, obstruhia las entradas y sortidas de la sala d'espectacles, y omplenava aquesta de gom á gom, fins al punt de no quedar un pam de terreno desocupat. Ens sembla que ja que las empreses no saben compendre'ls seus verdaders interessos, las autoritats tindrian de pendre cartas en l'assunto; perque d'aqueixa aglomeració de gent, el públich, en primer lloch, es el que'n resulta perjudicat per las incomoditats y molestias que té de soportar continuament. ¿No comprenen els empressaris que la persona que pren un palco ó una butaca per'assistir tranquila al espectacle s'escamará á la fi, si, com passava aquests dias, té de sostenir una verdadera lluyta per obrirse pas fins á son lloch? Y s'ha de contar á més que, si logra arribarhi, comensa per ella un nou martiri, produhit per la calor encofornada, per l'ayre corromput d'una sala en que hi respiran dugas terceras parts de personas més de las que bonament hi caben, y en fi, per l'enervament que s'apodera del esperit al trobarse un com prempsat dintre d'un circul de carn compacta y anguniosa. Y si'ls empresaris no's fan cárrech d'aqueix martiri, ¿no tenen las autoritats obligació de compendre'l dret del públich que paga á que se'l deixi disfrutar tranquil del espectacle? ¿Per qué no l'amparan en aqueix dret? Y'l públich mateix que pren una entrada, ¿no té dret á ocupar un assiento desd'ahont ab relativa comoditat pugui fruhir de la funció? Y si's calés foch, ú ocorregués una petita alarma, ¿qui, á més dels empressaris, seria responsable de las desgracias sens nombre que's produhirian, sinó las autoritats que tals abusos consenten? No n'hi ha prou, per atendre á la policia d'espectacles, ab un rótul que digui: «*De orden de la autoridad queda prohibido fumar*, etc.,» ni ab l'assistencia d'un inspector y dos ó tres policias que no saben fer cumplir aquesta ni altras disposicions, algunas d'ellas ben injustas, per ser atentatorias á la llibertat individual, com per exemple aquellas en que'ls governadors, ab *trop de zèle* que resulta sarcástich, s'entretenen fixant las horas de comensar y acabar las funcions. Déixinnos entrar y sortir del teatre á l'hora que vulguém, que l'empressari ja se'n dará ansia de compláurens! En cambi, fixinshe més en els abusos de las empresas. Nosaltres aviat la tindriam arreglada la qüestió aqueixa de despatxar més entradas de las que's deu. No hi hauria més que donar dret á tota persona que no trobi assiento desd'ahont pugui veure bé l'escenari, á exigir de la empresa una indemnisació equivalent al doble del valor de la entrada per las molestias que se li han ocasionat. O bé, y encara fora més senzill: ¿no podría'l senyor governador fer numerar els assientos destinats al públich, privant ab

crescudas multas la venda d'entradas no numeradas, com ab bon acert s'ha fet á las plassas de toros? Qu'aviat s'acabaria tot axó!

Y ara que parlém de las empresas: ¿per qué, com fan á Paris y altres punts del extranger, no reparteixen als espectadors, quan menys en dias d'estreno, un petit programa ab el repartiment de l'obra, noms dels actors y altres detalls interessants, molt útils á voltas pera major inteligencia del públich? Es una millora que seria de gran utilitat pels actors y autors, y pel públich en general. Els crítichs s'estalviarian l'haver d'anar á pendre notas al peu d'un cartell, lo qual es més molest de lo que sembla; els autors y actors lograrian que la crítica's fixés més en sos trevalls y no incorregués en omisions y confusions avuy poch menos que inevitables; y en fi, el públich en massa, possehit de tots aqueixos detalls, entraria ab més facilitat dintre l'obra que s'estrena, s'acostumaria á coneixe més personalment als artistas, y fins trobaria en aqueixos programas, ben confeccionats, un element de distracció durant els entreactes interminables á que per desgracia estém condempnats. Y no se'ns retregui la qüestió económica, puig qualsevol regular administració de teatre trobaria fácilment la manera de cubrir els gastos intercalant, *discretament*, anuncis en las planas dels esmentats programas.

Tornant á Novetats, y á la companyia d'ópera que hi actúa, fins ara res ens han donat de nou, y si exceptuém algunas parts que ab algún acert interpretaren els seus papers en la *Manon*, de Massenet, en conjunt la execució de las obras fins avuy posadas els hi ha sortit bon xich desigual.

Acabada la *historia*, fem calendaris:

Quan se publiquin aquestas ratllas, dos teatres més haurán comensat la seva campanya: el Romea y'l Eldorado. El quadro de companyia del primer es casi'l mateix del any passat, excepció feta d'en Borrás, que anirá á Novetats. S'haurá ja estrenat *La Neboda*, d'en Baró, y's prepararán altres estrenos durant la llarga temporada. Ja veurém qué'n sortirá. En quant al Eldorado, continuará segurament enmatzinant al públich ab grolleras é insubstancials produccions del *género chico*.

A Novetats, més tart, hi actuará com queda dit en Borrás, ab una companyia de declamació mixta, donchs sembla que indistintament representará obras catalanas y castellanas d'espectacle. També s'anuncian estrenos variats.

Al Tivoli, quan se tanqui'l Circo, pel janer, hi tindrá lloch un ensaig qu'esperém ab curiositat, y ab els millors desitjos de que l'éxit més gran coroni la empresa. Ens referim á la companyía cómich-lírica que baix la direcció del mestre Morera's proposa implantar á Barcelona la sarsuela genuinament catalana. Molts noms distingits entre'ls dels literats y músichs catalans sonan ja com á colaboradors d'aqueixa idea verdaderament lloable.

També's diu, y 'ns en alegrariam, que'l Teatre Intim dirigit per en Gual posará entre altras obras, al Principal, la delicadíssima *Arlesienne*, d'en Daudet y en Bizet.

En fi, y axó es lo qu'esperém ab més ansia: la Duse, l'actriu sens igual, donará unas quantas representacions á Novetats. Deu fassi que no surti cap entrebanch.

¿Qué'n resultará de tot axó? ¿Tindrém moltas ocasions per'entussiasmarnos y aplaudir? De tot cor ho desitjém, donchs ab més goig agafém la ploma quan sortim contents del teatre que quan la veritat y la justicia'ns obligan á censurar sense miraments, com hem vingut fentho, á qui per sa pedanteria ó pel seu negoci particular sembla que's proposi burlarse del públich sempre ben dispo-sat, fent escarni del art y de la poesia, font única y sagrada de las més puras emocions qu'experimentém en la trista vida.

Emili Tintorer.

NOVAS

El Excmo. Sr. Presidente del Consejo de Ministros del Estat espanyol, don Francisco Silvela, quefe de la familia tan numerosa y aprofitada dels Silvelas, única é indiscutible rival de la familia Pez de que'ns parla en Pérez Galdós en sas novelas antigas; home que semblava serio y qu'ha resultat tenir més... tranquilitat y *sans-façon* que'ls seus amichs Romero, Sagasta *é tutti quanti*: el que fa'l gran favor y no menos gran sacrifici de regenerar l'Estat que governa; el qu'ha de refer la Marina nombrant sis almiralls per cada barco ab soterrani que's construheixi; l'home de las frases punxants y mal inten-

cionadas; l'home que va donar á coneixe lo qu'es *agrahiment*, com ho ha demostrat ab sos protectors Romero, Cánovas, Polavieja, Durán, etc., y'ls que'l van acompanyar en la temporada d'oposició y *desterro;* el que va crear el *sentit jurídich* en substitució del *sentit comú* que li faltava; el que va fer home á n'en Dato; el que va aixecar, mitjansant el gran Villaverde, la Hisenda del Estat espanyol; el qu'ha estudiat y resolt la qüestió obrera ab el talent d'en Dato, y'l que resoldrá l'agrícola ab el *rotativero* Gasset; el que promet lo que sab que no cumplirá y nega haverho promés; el de la daga (oscada, rovellada y despuntada) florentina; el gran home d'Estat que pera governar necessita posar en *condicions especials* el pais, perque protesta... aquest home, després de gran estudi y reflexió sobre la crissis industrial que atravessa Catalunya, ajudat, al estudiar y al reflexionar, del seu inepte Chambelan senyor Dato, ha enrahonat! Sí: *habló el buey y dijo* «*¡Mu!*»..., ó sía, que la situació de Catalunya era... *climatérica* (aixis ho diu *El Español* de Madrid del 19 del corrent).

Realment, las nacions extranjeras, al tenir coneixement d'aixó, nombrarán á dit Excelentissim Senyor Arbitre General en las qüestions de la Xina.

El senyor Silvela ha fet una frase més, y van cinchcentas mil y una. Si un pais se governés ab frases, indubtablement hauria sigut don Francisco el més gran home d'Estat del món.

De sos estudis sobre las qüestions económicas; dels qu'ha fet (en llibres traduhits) sobre la qüestió social, y dels que sobre'l terreno va fer el senyor Dato en son viatje quan estigué *mesos* y *mesos* en las fábricas de Catalunya, junt ab els coneixements que obtingué en sos temps d'advocat y conceller de ferrocarrils, n'ha deduhit el senyor Silvela que la crissis industrial de Catalunya ve: primer, dels *emparrillats* que hi ha á las calderas, que no permeten que's trevalli ab carbó espanyol; segón, de la *competencia* entre els fabricants de la montanya y'ls del pla, ab lo que'ns ha dividit els fabricants com si fossin els diputats de la Convenció en la Revolució francesa; tercer, de las *ganas* que tenen els fabricants de rebaixar els jornals al trevallador; y quart (ho ha dit un diari amich d'ell), dels catalanistas. Molt bé, senyor Silvela! Aixó es saber fer frases! Tant, qu'ha sigut causa de que fins el *serio* Brusi'n fes un'altra ab vosté, dihentli *El Emparrillado.*

Y pensar que de totas quatre *circunstancias* n'ha tret vosté que la situació de Catalunya es climatérica! Ja'l veyém passar á la historia, don Francisco, ab el sobrenóm de *El Emparrillado*, ó *El Climatérico!*

Si vosté creu que la resolució de la crissis ha de ser tan fácil com anar en barco vestint un trajo d'uniforme empescat per vosté mateix, ó construhir sobre'l paper una esquadra qu'ab el temps sigui d'instrucció, deixiho corre y encarréguiho al seu amich Dato, que si es possible, ho fará pitjor, peró al menos no sortirá ab frases ni's riurá de la professó; y la professó, en aquest cas, es la crissis, qu'en veritat aquí no'ns fa riure gens.

T. M.

—

Hem rebut la obreta *Arte y Ornato*, conferencia donada al «Liceo de Granada» en 5 de maig de 1900 per don Francisco Seco de Lucena, qui fa gala en ella de la distinció de son estil.

—

Ha visitat nostra redacció la revista literaria mensual *Patria*, de Tarragona, portavéu del centre recreatiu catalanista *Las Quatre Barras*.

Queda establert el cambi.

—

Está complertament agotat el número primer de JOVENTUT, essentnos impossible complaure á las personas que'n solicitan exemplars.

Pera la nova tirada que'ns proposém ferne á últims d'any, mantením oberta la llista dels senyors que solicitin dit número á fí de completar sas coleccions.

Del número «Antecedent» ne quedan molt pochs exemplars.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

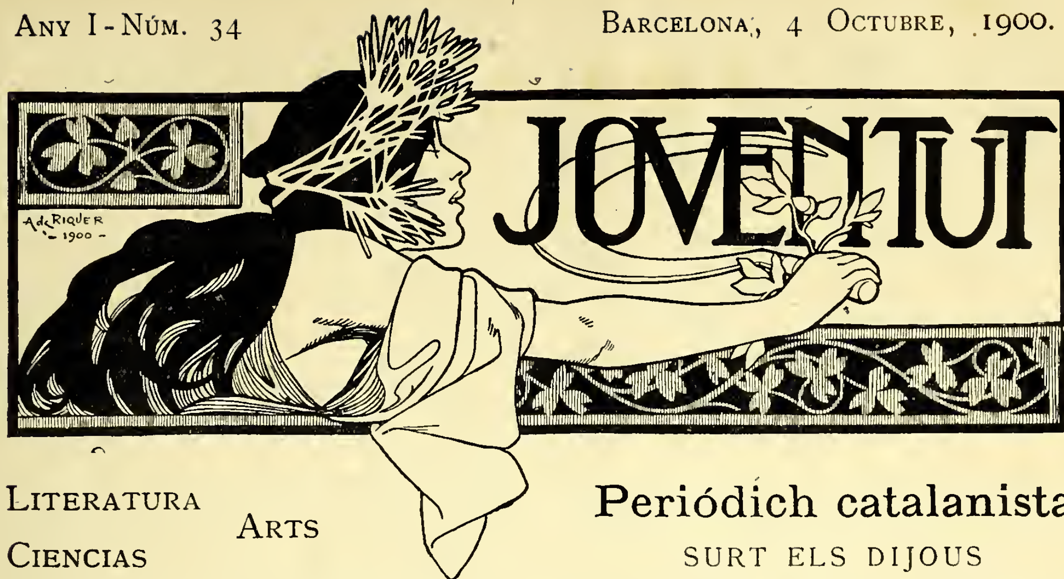
Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

ANY I - NÚM. 34 BARCELONA, 4 OCTUBRE, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

TORNANT DE LA EXPOSICIÓ

Tothóm hi ha dit la seva... Diguemhi, donchs, la nostra.

No vaig á descubrir als lectors de JOVENTUT las maravellas del gran Certamen parisench. Seria d'una actualitat bon xich marcida quan faltan pochs dias pera'l tancament, y quan, per altra part, ho han fet ja en aquestas mateixas planas varis estimats companys ab descripcions molt exactas y apreciacions molt fundadas. Vagin, donchs, tan sols á títul d'impresions purament particulars, aquestas quatre notas sobre un tema que, pera ser tractat en deguda forma, requereix molt major espay y un aplech de coneixements qu'estich ben lluny de possehir.

La casi totalitat dels que'm llegeixen, si no han visitat personalment la Exposició, n'haurán sentit relats é impresions de tota mena, de boca dels amichs y coneguts, y haurán llegit críticas ben diversas en diaris y revistas; relats y críticas en molts cassos encontrats y antitétichs, degut al diferent punt de mira de cadascú, al prejudici favorable ó advers ab que va anar á la capital de Fransa, y principalment, al grau d'educació intelectual y de cultura general de qui exposa son parer.

Encara qu'enemich ordinariament del terme mitj, he d'adoptarlo aquesta vegada per'expressar ma sincera opinió. Ni'm domina l'entussiasme delirant dels que tornan de Paris proclamantho tot admirable é insuperable, ni tampoch la indiferencia y desdeny de molts que per diferents motius no han sapigut trobar y admirar un gran nombre de cosas notabilissimas entre las innombrables de l'actual Exposició.

La impresió de conjunt es grandiosa; la de detall deixa moltas vegadas de serho. Sa desmesurada extensió superficial, resulta en detriment de sa bondat, puig allí ahont hi ha molt, naturalment hi ha d'abundar lo dolent. Si'ls jurats d'admisió han sigut creats pera un fi práctich, crech qu'es per'escullir sols lo que sia digne del Certamen, triant el gra y rebutjant la palla, vingui d'ahont vingui. Y si no s'hagués admés la palla, ¿fora possible trobar *dos mil* quadros, no més en la secció francesa? Ho apunto per via d'exemple, com ne faria esment d'altres semblants.

Molt més lleugerament s'ha procedit encara en lo que's refereix als espectacles y atraccions. La falta d'energia pera privar la entrada als saltimbanquis (més ó menys disfressats), ó potser, anant més á fondo, la perspectiva de una excelent font d'ingresos ab els crescuts arrendaments de terrenos y locals, ha tolerat la intrusió de tota mena d'exhibicions, impropias en sa majoria d'una Exposició universal, que li han donat l'aspecte de *Gran Fira* (segons el general calificatiu), y que diuhen ben poch en favor dels que ho han autorisat.

—

En sa part oficial, la Exposició de 1900, si bé no senyala en algunas materias cap maravellós avens sobre la de 1889, resulta en conjunt una grandiosa manifestació de totas las brancas del pensament y del trevall. En las bellas arts, apart d'admirar las magnificas exposicions retrospectiva y centenal del art francés, forsós es qu'enalteixi la gran exhibició de la pintura y esculptura modernas, semblantme qu'es un pas gegantesch el qu'ha donat la segona, després de las anteriors exposicions. (1)

El mobiliari y la joyeria se'ns presentan notablement transformats y son, en mon concepte, dels rams en que l'avens es més evident. La decoració d'habitacions y la construcció de mobles, se converteix d'industria en art, puig no pot donarse res més senzill y més artistich que'l sens fi de varietats ab que l'art modern s'entronisa en el mobiliari, produhint obras que á la originalitat més complerta uneixen el gust més exquisit. Altre tant pot dirse de la construcció de joyas, puig desterrant els vells procediments que no oferian altre mérit que'l valor intrinsech de la pedra preciosa, se'ns presenta la joyeria com un art refinadissim, ab tal novetat de dibuixos y combinacions, qu'enlluhernan tant com l'esclat de las pedras que contenen.

Totas las manifestacions de la ciencia ocupan en la Exposició son lloch adequat, presentantnos els avensos de cada ram respectiu, y lo mateix succeheix ab la industria y la mecánica. Peró ab tot y lo molt extens de la Exposició, me semblaren algunas seccions massa reduhidas, perdent en consequéncia l'ayre de grandiositat que requereixen, principalment la instalació de la maquinaria y electricitat, que no ha lograt esborrar el colossal efecte de la Galeria de máquinas del any 89.

En cambi, l'Agricultura y l'Alimentació, qu'ocupan aquesta célebre nau, adquireixen un gran relléu qu'aumenta l'artística presentació de totas las instalacions, oferint cada una un sagell caracteristich y apropiat ab el producte respectiu. La secció de productes alimenticis, agrícols y vinícols, se'n porta per mi'l premi del gust artistich, majorment tractantse de materias tan extranyas al art.

Sumament típica y ben disposada's presenta la Exposició de las Colonias, sobressortint, per sa grandiositat, l'hermós Paláu de la Indo-China. No'm detinch en las altras seccions de la Exposició per presentar un carácter més secundari, ó menys interessant en general, sens oblidar per això la importantissima instalació d'automóvils en l'anexe de Vincennes.

Las exhibicions particulars ja he dit que son (en sa majoria) la part llastimosa del Certamen. Multitut de panoramas ab telas millor ó pitjor pintadas, peró sense una nota que sobressurti. En mitj de las numerosas barracas del peu de la famosa Torra, sols he trobat la impresió d'art en el *Paláu del trajo*, qu'es una magnifica exhibició del vestit femeni á través de la historia, y la nota científica en el *Paláu de la Óptica*, ahont s'exhibeix, entre altras cosas, el telescopi més gran del món (60 metres de llargada). Resultan acceptables el *Paláu lluminós* y'l *Mareorama*, y molt dolents el *Globo celest* y *La volta al món*, panorama aquest de lo pitjor en son género.

La reproducció del *Vilatje Suis* es ben encertada y de gran efecte. La del *París Vell* no'l produheix de bon tros, puig no s'hi veu ordre ni idea en aquell *pot-pourri*.

¿Y qué dir de la famosa *Rue de Paris?* Es una vergonya semblant conjunt d'exhibicions dins d'un Certamen serio. Els clowns, saltimbanquis y arrenca-caixals, ne son els amos d'un cap á l'altre. Llástima gran que sigui precis entrar en una d'aquellas barracas pera descubrirhi y admirar l'extraordi-

(1) Dels arts dramátich y musical ne parlarém per separat, en un dels números vinents.

nari talent de l'actriu dramática japonesa Sada Yaco, que dona l'única emoció d'art pura en mitj de tanta depravació.

—

Las potencias extranjeras jugan en el Certamen papers molt diferents, y sa importancia es més ó menys gran, segons la secció ó classe de materias de que's tracti. Ab tot, hi ha dos Estats que d'un cap á l'altre de la Exposició, conservan sempre'ls dos llochs més senyalats, el primer y l'ultim, y que pera major contrast se troban sempre de costat. Sortíu d'Alemanya y entréu á Espanya. Cap y cúa.

Prou enaltit ha sigut per tothóm el triomf d'Alemanya en la Exposició de Paris, triomf inmens, desde sas artísticas é inimitables instalacions en cada secció, fins á la superioritat evident dels seus productes en tots els rams. Del mateix modo ha arribat ja á coneixement de tots el trist paper, tan ridícul com humillant, que la colla de vividors que ens governa ha fet representar á nostre malhaurat país. He d'insistir en lo que ja tothóm ha dit, peró la vergonya es tan gran, que no puch deixarho passar sens una enérgica protesta. Tot lo que's digui es poch, y si en aquesta terra 'ns preocupessim una mica del paper qu'hem representat als ulls del món, de segur que nostre Comissari regi, principal culpable per ser l organisador de tanta desorganisació, l'hauría de pagar ben cara. Y ab major motiu quan dit Comissari regi resulta ser el célebre duch de Sexto, tan famós en la *Cort* espanyola, en la que anys enrera hi jugá un paper que será célebre en la historia d'Espanya, á la que ara acaba de enfonzar devant del extranjer. ¿A qui, donchs, millor que á un subjecte de tan magníficas *prendas*, podia encomanarse la representació de la nació espanyola agonitzant?

Peró lo més trist es que Catalunya hagi sigut embolicada en aquesta vergonya, y que haventhi com hi ha elements, no s'hagi intentat presentarla separadament, demostrant al extranjer que la Terra Catalana es quelcóm més que un departament espanyol, y que produheix cosas ben diferents dels toreros y'ls flamenchs. Ha sigut llástima gran el no intentarho, y més encara'l que nostres expositors, principalment els industrials, s'hagin presentat en forma tan pobre y mesquina com ho han fet.

Prescindímne del Paláu d'Espanya, d'aquell gran casalot de tanta apariencia exterior com buyt de per dins, ahont, entre quatre recorts del temps dels moros, la gent s'atura devant d'un bronze d'en Benlliure, *La estocada de la tarde*, en que un toro moribond sembla *personificar* aquesta desgraciada nació. Prescindímne també de nostra raquítica secció de Bellas Arts, en que'ls pintors catalans s'han retret casi per complert y'ls castellans ab sas telas kilométricas hi donan la nota *més dolenta* de tot el Paláu de pinturas. Y prescindim igualment de las mesquinas instalacions, tant castellanas com catalanas, de totas las altras seccions de la Exposició, pera fixarnos en la Exposició de la Industria catalana, ahont millor qu'en cap altra podiam demostrar als ulls del món lo que som, lo que'ns ha donat fama de poble trevallador y lo que'ns diferencia dels ganduls del reste d'Espanya.

Els industrials catalans han fet tots els possibles pera que'l paper que Catalunya representa en la Exposició fos tan ridícul com el de las altras regions espanyolas. Al recorre las instalacions s'hi nota totseguit el retrahiment de la inmensa majoría, y'l mal gust y la mesquindat dels pochs que hi han concorregut. No podia esperarse altra cosa del delegat que van nombrar, puig el senyor Soler y Freixa, el mangonejador del Foment, l'home que's passa la vida de Madrid á Barcelona farolejant en totas las juntas, comisions y comités, ha servit com un verdader amich á sos paisans y á la terra en que va náixer. Si molts dels expositors confiaren en ell y li encomanaren sas instalacions, poden demanarli compte de la *planxa* qu'han fet, puig jo ara sols tinch de entendrem ab els interessats, pera probar la veritat de lo qu'afirmo.

Passém llista. De tots els expositors tan sols dos ó tres han sapigut presentar sos productes en forma artística, decorosa y adequada á la importancia del Certamen. La instalació de la casa Puig y Wiechers, de teixits de seda, es del millor gust, aixís com la de filats y teixits dels nebots de Joan Batlló. Uns y altres s'han presentat al nivell de sa reputació de fabricants, y han sapigut gastar

els quartos pera quedar en lloch digne. Altre tant podém dir d'en Comas y Blanch, de Mataró, ab sa ben combinada exposició de géneros de punt. En cambi, quánts y quánts ben coneguts de tothóm hi han fet un trist paper!

Aqui teniu la gran casa A. Sedó y companyia, que'ns presenta unas rengleras de rotllos dins d'una gabia de la major pobresa y d'un mal gust sens igual. Al costat s'hi veu la no menys acreditadá dels successors de Fabra y Portabella, ab uns quants rodets de fil colocats en una *escaparata* qu'als Encants no la voldrian. Més enllá'ls teixits d'en Serra y Bertrand y'ls de Solá-Sert y Formosa, presentats com al carrer de la Boqueria, ab ben poch gust y ab menos gasto. D'idéntich mal gust son també las instalacions dels successors de Brutáu y d'en Ramón Bonet, de Reus, qu'exhibeix sos cotons dins unas vitrinas de betas y fils. Com aquests ne podriam citar á dotzenas. ¿Es que tots aquests acaudalats fabricants s'haurian ressentit en sos balansos, si en la Exposició de Paris haguessin presentat instalacions més ayrosas?

També hi ha notas cómicas. El lloch d'honor correspón á en Francisquet Aurigemma, ab unas *mantelerías para personajes ilustres*, y en el lloch més visible un gran servey qu'en cada pessa ostenta'l nom inmortal d'en Mazzantini. Els fabricants de sombreros Martí y companyia honran també l'art nacional omplint son aparador de boleros y barrets de picador y de *chulo*, ab la moda Lagartijo, moda Mazzantini y última moda Guerrita. Y una senyora de Lleyda, donya Dolors Abadal de Sirvent, se despenja ab un *tapiz artístico* (segons ella) qu'es un primor de dibuix, pintura y brodat, representant á la Espanya triomfant, ab son terrible lleó y uns *rojo-gualdos* qu'enamoran. El lleó sobretot es de lo més acabat qu'he vist: desde las *melenas* fins á las *garras*, no's pot demanar una realitat més feréstega. Vaig estar á punt de comprarlo.

La llista's faria interminable. Excepció de tres ó quatre, tots els industrials han estat á un nivell semblant, sense saber atraure als visitants ab la novetat de la instalació ó ab la original colocació de sos productes. No basta que sigui probada la bondat d'aquests (cosa que no discutim), sinó que las Exposicions son llochs de exhibició, y pera lograr aquesta es precis cridar l'atenció del que passa, lo que fácilment s'obté ab diners é ingeni.

En un pabelló anexe á la secció espanyola s'hi troban varias instalacions de catalans encara pitjors que las anteriors. Sols un expositor, l'Hermenegildo Miralles, crida ab justicia l'atenció per sa ben presentada instalació de trevalls en cartró-pedra pera interiors d'habitacions. Llástima que se l'hagi destinat á un recó tan amagat. Peró més amagats encara deurian estar tots els expositors que'l rodejan. ¿Saben lo que hi ha dut l'Institut agricol catalá de Sant Isidro pera probar nostres avensos en l'agricultura? Donchs un rengle de llibres vells, ab enquadernacions corcadas y plenas de pols, que diuhen *Revista de Agricultura* (1). Això en una taula de fira en que s'hi troban barrejadas capsas de llustre ab ampollas de tinta y ab pastillas de sabó, y sobretot ab moltas trenyinas. També s'hi lluheix alli nostra Escola de Bellas Arts ab quatre quadros dels principiants y... prou. Pera penjar dits quadros va ser enviat expressament l'artista senyor Pascó, qu'efectivament, colocá'ls quadros y la Escola en lloch excelent.

En altra tauleta de fira del mateix pabelló, hi trobarem per fi'l gran *clou* que tant desitjavam, la nota sensacional, el *non plus ultra* dels avensos de nostra terra, devant del que han tremolat d'admiració totas las nacions extrangeras. Es un album, un magnifich album, ab riquissimas tapas de pell de Russia, dins dels que's presentan cuydadosament coleccionadas totas las series complertas de

¡¡¡LAS FOTOTIPIAS DE LAS CAPSAS DE CERILLAS!!!

Gloria al expositor qu'aixís honra á sa nació. Son nom ha de passar á la posteritat. L'*artístich* dibuix á la ploma que hi ha en la portada'ns diu que l'autor insigne del album es *don Ezequiel Romero*.

Fins aquest punt hem arribat. En veritat que'l símbol perfecte de la nostra terra's troba en un pabelló que hi ha prop del ante-

(1) Al fer sa visita'l Jurat va preguntar á en Soler y Freixa pera qué servía tot alló. — Donchs... son las Revistas de la casa.—Donchs llegéixilas vosté—li contestaren — y després ja'ns enterará, qu'ara tením feyna en recorre'l Japó. —(Rigurosament histórich.)

rior, tot derruhit, apuntalat, ab un gran lletrero, «ESPANYA», sobre la porta. No deixan penetrarhi, peró si guaytéu per la porta'l veuréu omplert... de grans munts d'escombrarías.

¿No es vergonyós que Catalunya hagi d'anar confosa ab aquesta gent qu'aixís ha acabat d'enfonzarnos devant del extranger? Per aixó critiquém als expositors catalans, per no haversen apartat y presentat á Paris per compte propi en pabelló apart hont onejés la bandera de las quatre barras exclussivament, y ahont, en instalacions senzillas peró decorosas, exhibissin lo bo que hi ha dins de casa. Y de no ferho aixís, lo millor hauría sigut contestar á la invitació de Madrid: aneuhi sols! Tot avans de barrejarnos ab tanta miseria.

JOAQUÍM PENA.

SOBRE L'EGOISME Y ALTRAS COSAS

De igual manera que hi ha algún ilús pobre d'esperit que troba mal que's bescantin els mals dels país pera corretgirlos, aixís mateix, en lo que's refereix á la personalitat home, existeix un temor á n'els seus vicis en extrém perniciós, ja que més sá, més útil y més convenient fora aprofitarse d'aqueixos defectes inevitables en l'actualitat, pera impulsar á la societat envers el seu progrés y avens intelectual per tots tan desitjat.

Els vicis y defectes del home son lo que'l rossament á las máquinas. La resistencia qu'oposa l'ayre á la marxa dels trens, es el problema, l'escull més difícil de salvar pera la resolució de las grans velocitats; peró acás no's mouhen els trens degut á aqueixa mateixa resistencia que li oposan els rossaments? Neguéu el rossament, y'ls convoys patinarán sense moures del lloch.

Cap vici, entre tots, tan hermós com l'egoisme humá. Aborrit y rebutjat, es hora ja de que se l'accepti com el motor més potent de la palanca social. Es lo primer que hem d'aymar després de llarchs sigles de despreci. El trevall mateix, degut á la ignorancia ó la mala fe, ens ha sigut ensenyat com el cástich més gros de las culpas del home-origen, y no obstant, res tan lluny de la veritat, ni tan estúpit; que res hi ha tan hermós com el trevall lliurement sentit, que's presenta com á necessitat desfogadora al esperit humá, ja que no devém considerar com á trevall el forsat que imposa l'actual societat pera la subsistencia, en res diferent al imposat en els penals als nomenats culpables.

Si'l trevall mateix ha sigut aixís vilipendiat y ofés, ¿cóm no havia de serho l'egoisme, que per formar en la categoria dels vicis y pecats ja tenia quelcóm guanyat en contra de la nostra simpatia?

Peró l'egoisme no es sinó'l desitj exagerat de la perfecció del home individuu: l'anhel sentit de gaudir una felicitat; y si s'atén á que la felicitat y perfecció del individuu son els factors qu'entran en la suma felicitat y perfecció social, deduhirém, en conseqüencia, qu'en l'aspiració del conjunt entra com á saludable la existencia del component: egoisme individual.

Mes tot depén de la direcció primaria que s'imprimeixi á aquesta forsa. Fins ara sols s'ha pensat en reprimirla, y las conseqüencias no podian per menos qu'ésser funestas. Una máquina enjegada per las vías pot anar en una ó en altra direcció: endevant ó endarrera; tot depén de la má que la guihi. Endarrera, embestirá á las altras máquinas que corren endevant, perque'l cas no estará previst; peró la forsa de vapor, essent la mateixa, no per aixó será la culpable del topament.

Y l'egoisme es la forsa motora de la personalitat humana. Suprimiu l'egoisme, y la estática regirá las lleys del individuu y conseqüentment de la societat. Per ell han verificat els grans homes las grans obras. Fins els que s'anomenan altruistas. Siguém franchs y no fem més el joch de la eterna mascarada, que prou sabém que'ls grans modestos tenen á orgull el serne.

Peró fins els senectes regoneixedors de la perniciosa existencia del *mal* que'ns ocupa, la acceptan hipócritament com á potencialitat y móvil del home; y degut á sa ignorancia, li imprimeixen impulsos completament oposats á la naturalesa de las cosas; y d'aquí la decadencia de las constitucionalitats. El día que'ls educadors se compenetrin del motiu vital essencial, aixó es, la Veritat, si s'apoyan en l'egoisme individual y's valen d'ell, arribará al cim la perfecció social.

Quan s'arribi á fer compendre al home que res hi ha al món que no degui ser;

que veritat es la correspondencia entre lo qu'es y lo que deu ser; que per lo tant, el coneixement de lo que deu ser implica l'indiferentisme per lo qu'es; y que la veritat viu en las entranyas de la ciencia, l'aspiració del egoisme humá será la del domini de la ciencia, y la educació del intelecte individual, instintiva, será'l fet tan desitjat á horas d'ara, per desgracia.

La felicitat de la humanitat será consumada, ja que desapareixerá'l dolor, convenció la més pertorbadora de totas las convencions, com ho demostraré en ma primera y próxima obra sobre'l fals dolor humá. En efecte: el dolor prové de causas-efectes realisats que'ns sorprenen y produheixen un desequilibri en nostras facultats. Aqueixa sorpresa no té altre origen que la ignorancia. El dolor produhit per la mort d'una persona estimada, no es més que una inexperiencia, donchs al comensar á estimar, ja devém coneixe tot quant se realisará en el desenrotllo del nostre carinyo. El romanticisme fals, parlant d'amors eterns y d'altras futesas, es un dels factors nocius causants de la imprevisió del cas. El dolor produhit per una ofensa rebuda, es la negació més gran de la llógica dels actes. Si la ofensa es merescuda, al realisar l'acte que la ocasiona, el subjecte deuria haverla prevista, y per lo tant esperarla y rébrela com á veritat; si no es merescuda, ha sigut inferida per un boig ó desequilibrat, y en aquest cas la indiferencia es rahonable y lo que deu ser. En general el dolor no es més que l'efecte de causas desconegudas, ignoradas, y per lo tant obra sols sobre esperits incults, no educats, ó aixecats á lo més sobre bases falsas. L'hábit del dolor material, el desvirtúa. Podria citar prácticas indias qu'omiteixo en honor á la brevetat. Adverteixis ja en el vulgo la creencia de que la indiferencia (prenguis aquesta paraula sempre en el bon sentit) es patrimoni dels sabis. Se diu en llenguatje corrent: Fulano's pren las cosas ab molta filosofia. Y'l vulgo no sab may ahónt, peró sent las campanas sempre.

L'egoisme humá ha sigut impulsat per falsos camins; la posessió y acumulació de bens, prototipo de la felicitat tal com ara s'entén per la massa (qué bé hi cab la paraula *foule*!) que no veu alegrias sinó ahont escolta rialladas, no hi fa que siguin histéricas; la posessió dita, impossible de coexistir ab la educació del intelecte (com no s'entenguin per educació las reverencias dels criats), fa que la massa's retregui y permanegui inculta, y existeixin, pera vergonya del món, lleys imposant la ensenyansa obligatoria, y lo qu'encara es pitjor: qu'haguém de trobar aqueixas lleys com civilisadas, sent aixis que l'home, á no influhir en ell l'atavisme d'ignorancia, deuria per instint allargar la má envers l'aliment intelectual, com l'allarga envers els pits de sa mare.—Y entenguis que al parlar del intelecte,'m refereixo no á la inteligencia solament, sinó á totas las funcions refinadas de la materia, formant un tot compacte.—Aquellas lleys haurian de fernos riure com las que's dictessin imposant els abrichs al hivern.

Es precis, no ja reprimir l'egoisme, sinó exaltarlo, conreuharlo ab carinyo, fer d'ell una virtut (uso aquésta paraula no més com aclaració); fer compendre al home que deu ser egoista fins á costas dels seus semblants. Peró ensenyantli'l verdader camí: el de la Veritat. Quan un metje talla una cama á un pacient, ho fa ab alegria, experimentant una satisfacció; y ¿qui no ha sentit parlar d'un cas patológich, horrible per un profá, dihent: — Es un *hermós* cas clinich!—En cambi, un llech en la materia, un ignorant, experimentará horror y dolor. Y veusaqui un'altra confirmació de lo que deya avans sobre la convencionalitat del dolor. L'egoisme del metje, assedegat de saber, implicará un despreci cap el pacient-individuu; peró la observació reportará conseqüencias que serán un progrés en el camp de la cirugia, y per lo tant en la societat.

La materia es llarga y fins pesada pels llegidors. ¿Y si la deixessim per un altre dia?

F. Pujulá y Vallés.

Paris, septembre de 1900.

EL MOCADORET ROSA

La vida activa y agitada que porto m'havia fet oblidar del calaix dels meus recorts.

Avuy l'he obert, y al obrirlo un perfúm de tristesa s'ha escapat d'ell.

Aquellas flors secas y esblaymadas, aquellas cintas de color indefinible, aquellas cartas de lletras tremolosas per la emoció de

qui las escrivia, aquells rulls de cabells d'or, y de negres com la mora, aquellas papallonas mortas... Oh! El calaix es un cementiri! Tot alló son despullas d'ilusions mortas, d'ilusions d'un dia!

Allí hi he trobat el mocadoret rosa. Es un recort, trist com tots els recorts, ple de misteri y de llágrimas.

—

Era per l'agost del 98.

Jo tornava de Valencia ab l'exprés. La nit avans havia dormit molt poch, y m'estava mitj ensomniat en un recó del departament.

A Tarragona'm deixaren sol, y vaig alegrarmen. La nit era molt fosca, molt fosca; una d'aquellas nits que pensan en la tempesta.

El tren pará en una estació. No recordo'l nom del poble; sols sé que hi bullia l'alegria, que'ls acorts d'una orquesta llunyana arriba van perduts... perduts... com si busquessin amparo en el meu departament; que vaig veure la negror de la silueta del poblet, lluny, lluny, espurnejant de llums... Indubtablement era la festa major.

De sobte vaig sentir que forsejavan pera obrir la portella; al fi aquesta cedí, y va entrar una joveneta d'uns disset anys: desencaixada, ab els ulls escaldats per las llágrimas... seguida d'una pobra dona que prou portava'l pes de tres quarts de segle.

La noya era molt ben feteta. Era morena, d'una morenor que tirava á mate. Sos ulls grossos y negres reflectian la tristesa d'una ánima malalta. Portava un vestit blau pálit, y al coll una *nube* lila.

La velleta, prima y corsecada, peró de faccions molt simpáticas, vestia modestament; en ella's veya la clássica padrina d'una hisenda acomodada.

—Bona nit!—me digueren abdugas á l'hora, peró jo primer vaig sentir la veu prima de la noya, y després, com un ressó llunyá, la veu fosca de la velleta.

—Bona nit!—vaig contestar, trayentme la gorra de viatje.

Ellas se sentaren al extrém del assiento del devant, y'l tren arrencá.

Era inútil. Jo prou volia distreurem ab el fum que s'escapava del meu cigarro prenent formas capritxosas; peró m'atreya las miradas y l'atenció aquell grupo. En ell hi veya quelcóm de misteriós.

Estavan quietas y silenciosas: peró la velleta tenia entre las sevas la má esquerra de la noya, y de tant en tant li amanyagava; y la noya li donava una mirada molt freda, molt freda, peró plena d'agrahiment.

El pit li pantejava ab suavitat; y sovint, com si volgués pendre novas forsas, se li escapava un sospir.

En tant, el tren corria com una fera desencadenada. Havia ja passat dugas estacions.

De sobte vaig sentir que la noya deya molt baix, ab una veu que trencava'l cor:

—Ay, padrina! Qui ho havia de dir! Tant que jo l'estimava!—

Y'l seu caparró, com una flor que's colltorsa, va caure poch á poch sobre la espatlla de la velleta. Aquesta no va dir res. Va mirarla dolsament un llarch rato y li amanyagá la má ab molt carinyo.

Després murmurá, espurnejantli'ls ulls de rabia:

—Malehit minyó!—Y la barbeta li seguí tremolant.

La noya arrencá á plorar ab un plor silenciós, y's tregué del pit un mocadoret rosa y s'aixugá'ls ulls.

Jo, emocionat devant d'aquell quadro de dolor, pensant, pensant, vaig quedarme dormit; y al despertarme'm vaig trobar sol. Vaig mirar el rellotje; no faltava gayre per arribar á Barcelona.

¿Qui sab ahónt havian baixat? Pobretas! Semblavan els dos crepúsculs. Tant que m'interessavan! Tanta llástima que'm feyan! Sembla que las veig! Potser may més las trobaré pel món!...

Qui sab! Qui sab! Potser la noya es morta!...

Al mirar el lloch qu'havian ocupat, vaig veure, oblidat en el seti, el mocadoret rosa. Vaig agafarlo, y... ay mare, quin fret! Estava empapat de llágrimas y esvahia un perfúm com de flor de cementiri...

—

Es el mocadoret rosa qu'avuy he trobat dintre'l calaix dels meus recorts, entre aquellas flors secas y esblaymadas, aquellas cintas de color indefinible, aquellas cartas de lletras tremolosas per la emoció, aquells rulls de cabells d'or, y de negres com la mora, y aquellas papallonas mortas...

R. Suriñach Sentíes.

NOCTURNA

En l'alt cimall de la montanya esquerpa
el castell malastruch sembla un cadavre.
Las ombras l'embolcallan y'l confonen
com cosa malehida; las tempestas
quan passan demunt d'ell son més fressosas,
y'ls trons pel seu voltant repercuteixen
com bramuls de terror portats per l'ayre.

Tot es trist entorn d'ell. Fins quan la lluna
aclareix la ciutat esmortuhida,
aclareix tristament el castell lóbrech...
Y's veu de la ciutat cóm se destaca
allargant sas murallas tenebrosas
per tot el cim de la montanya esquerpa...
com el cadavre d'un vell monstre indigne
profanant un Altar de la Natura.

La gent febrosa qu'á ciutat fa vida
mira al castell, de tant en tant, ab rabia;
y'ls infants buscan protecció materna
quan veuhen del castell ressortir l'ombra!

Y'l castell ajegut sembla un gran cástich
proper á la ciutat enteladora...
Y quan prop d'ell els vents de mar hi xisclan,
va fins á la ciutat com un clam fondo,
per las desertas vías fins á perdres.

Un jorn caurá'l castell com cau un ídol,
y será la montanya deslliurada;
las pedras malehidas caurán totas
al negré fons de la vessant d'escuma;
el cadavre podrit d'aquest gran monstre
será enterrat en la extensió brunzenta;
y á l'Altar profanat, la extensa vila
hi portará la ofrena més piadosa.

Y en els costats de la montanya lliure
hi creixerán las més flayrosas matas,
que donarán l'encens al clar de lluna...
Y sota'l cel inmaculat, purissim,
aixecarán els arbres sos parchs d'ombra;
y cubrirán ab sa dolsor, els arbres,
l'altíu cimall de la montanya esquerpa.

XAVIER VIURA.

(Dibuix de A. Solé.)

CANTS DE ROSSINYOL

(Mallorquí)

A racer de la casota, pahisses y boals de la possessió, á la part de mitjorn, just devant per devant el portal forá, hi ha un hortet enrevoltat d'airosos llorers y capritxoses figueres qui treuen el cap y allargan els brassos per demunt l'alta paret d'esquena d'ase qui'l tanca. Dins aqueixes parets íntimes y recullides s'enclouen bona part d'els pobres recorts y estranyes fantasies del bon temps de la infancia que viuen en el fons del meu cor. Tan lluny com ne som d'aquells dies tranquils, encara sent el recort perfumat ab l'aroma de les flors d'els tarongers y llimoners qui tot l'omplian, y anyor les hores de pau y ben-estar somniós passades á l'ombra suavíssima y fresca d'aquell ample y rich dosser de fulles y rames, flors y taronges oloroses, d'aquella dalitosa morada que's trasparentava á la llum difusa d'els tremolosos raigs de sol, qu'entravan per les clapes del espés ramatje tenyits de la verdosa color de les fulles.

Aquest reconet desert era el lloch preferit p'els meus jochs d'infant; casi sempre hi jugava tot sol, y això me mostrá á estimar la la soletat.

D'una part á l'altra hi corrian nit y dia per una vella cequia de pedreny mal unit les clares y remoroses aigues d'una font llunyana; d'aquella aigua en vessava sempre seguit, á devall el llorer més alt, un raitjoli que, poch-á-poquet y en gran esment, conduhia per requets y cequioles pera regar microscópichs vergers y jardins improvisats.

L'estiu me delitava caçant á baguda, ab visch ó ab filats, els aucells qui anavan á apagar la set en aquell raitjoli fugitiu; y l'hivern m'entretenia enganant els torts qui acudian á matar la fam menjant se'l negre fruit d'els llorers.

He dit qu'estava tot sol sens recordar que me feian companyia un estol de gallines qu'els galls lascius y superbiosos encalsavan sovint, voltant borratxos de desitj les florides columnes de la hermosa gabia. Eran les flors exótiques d'aquell jardí arracerat, belluga-diça ruixada de puntets de brillants y variats colors qu'embellian y animavan la rica y molsuda catifa del pis vert-groguench, clapat pel roig fosch de la terra humida.

En aquell temps ditxós tenia la entretenguda y agradosa tasca de cercar els niarons amagats per devall les llargues y atapahides fulles de carxoferes y alixandres per treure els ous, á voltes encara calents, mentres les gallines esporuguides y renoueres saltavan la bardiça escahinant escandalosament. ¡Que'ls hi feian de mals de trobar! Hi havia tants d'amagatais, que sovint en quedava qualq'un y quan manco en feia contes sortian llocades de pollets venturers, asprius y etxerovits, que la mare cloquetjant gelosa menava d'una part á l'altra mostrant-los de viure de grans y herbes.

No he de contar un á un tots els recorts que'm desperta aquell reconet ombrivol y somniós, perque, encara qu'omplan bona part de ma infantesa, prou sé que no tenen per ningú cap interés, per lo que solzament parlaré d'un qui s'alsa demunt tots, d'una melangiosa impresió primaveral d'aquell temps llunyá, que, si bé ab diferents matisos, ha ressurgit altra volta durant la plenitut y á la tardor de ma vida

I

Tan prest com els primers raigs de sol de maig, tebs, suaus y perfumats, banyavan els tarongers, carregats encara de daurades taronges, y aquets comensavan á plorar llágrimes de flors marcides, blanques y oloroses, jo, estés demunt la molsa, mitj recolzat en el tronch d'un arbre, deixava trescorre les hores escoltant embadalit el dols y sugestiu cant del rossinyol amagat dins lo més espés d'aquell espléndit y exuberant tarongeral.

Recort que quan comensava aquell cant de primavera, les primeres notes, de tendra y amorosa súplica, eran incertes, poques y débils, tornant-se robustes, segures y apassionades tan pronte com el rossinyol se creia correspost. Prest la femella li contestava ab altres més suaus, delicades y allanguides, de voluntuós abandono y conformitat. Seguian á tals ardiments callada persecució, simulades fuites, volateig y estremiments d'ales, besos rápits y feconds y defalliments d'amor en llargues estones de calma emperesida. Llavors venia el penjar de bri en bri el niu de florida ventura á la escullida branca dins l'espés ramatje, sota les fresques fulles del

taronger preferit. La tonada de la parella, al temps del trevall era animada y renouera, de tons rítmichs, vius y argentins, apropósit per oblidar el cansament y fer retra la tasca; peró les corrandes més sentides, les més belles cansons, les tonades més calentes y aflautades, les harmonies més complicades, intenses, pures y misterioses, les notes més delicades, suaus, graves y cadencioses, eran les d'aquelles clares y tebes nits primaverals en que'l mascle delirant d'amor y esperansa refilava mentres la companya enternida y pacient covava el niuhet ahont s'enclovian tots els afanys d'aquells desinteressats cantors.

Aixó durava un parell de setmanes, y llavors els rossinyols deixavan de cantar. El niu estava ple de boques sempre badades qui damenavan aliment, y els pares atrafegats cercavan per tot arréu insectesy granets, ab ansia febrosa de mantenir y fer viure aquells rebrots d'ells mateixos.

Axi també la joveneta abandona á la pols y al temps destructor la melodiosa harpa tan pronte com bese el primer fruit de sès amors y solzament braçolant-lo canta de tant en quant consonetes qui l'adormen, y que no cantaria si sospités que qualqú la escolta.

II

Fa poch més d'un ters de sigle q'una terrible y destructora plaga va invadir els més frondosos tarongerals; també pel meu hortet, a-les-hores ple de vida y feconditat, hi va passar un alé de mort; tot se marcí; les fulles mústigues y grogues d'els tarongers y llimoners foren en breu temps arrencades y espergides pel vent de la tardor; l'escorxa de les soques y branques ennegrint-se de pronte, se ruá tot seguit, caiguent més tart á trossos, com la pell del leprós; y els tronchs rónechs y esblanquehits, drets ensá y enllá en mitj d'aquell cementiri improvisat, semblavan els ossos calcinats de gegantines calaveres simétricament colocades demunt ringleres de tombes, qui exalavan fetor de cadavre de les podrides arrels d'els arbres.

El sol d'estiu y les plujes, gels y nevades hivernals s'encarregaren de purificar aquell terrer infecte y oblidat que l'herbey y les malures anavan cubrint per tots els indrets.

També per aquell temps el vaig abandonar pera perseguir de ciutat en ciutat, atret per lo desconegut, noves ilusions que deixavan de serho poch després de nascudes. Havian passat molts d'anys, tal volta vint ó més, quan vaig tornarhi. Estava tot poblat d'esponerosos y florits fruiters y de nuoses y retorsudes parres qui, en les llargues sarments cubertes de verts pámpols, enllassavan amorosament els esbelts llorers y les velles figueres de ran de les parets del voltant.

Vaig contemplarlo desde la finestra de ma cambra y me semblá una ampla y bella canastra de flors y garlandes.

Eram á la entrada de la primavera.

Poch después d'haver arribat nosaltres, vull dir, la meva companya y jo, l'alta y vigorosa columna central del vell casal s'estremí y caigué. Inanimat, rígit, estés sobre un llit cubert de panyos negres, voltat de llums, baix del Sant Cristo groguench y corcat, devant l'altar adornat ab cera groga en lloch de rams de flors, dins la capella vestida ab draps de dol, estava el cos sens vida del meu pare estimat. Allá dintre, ajonollat sobre les núes lloses, vaig plorarlo amargament bona estona abans que mos separassen, y després s'apoderá de mi fonda tristesa.

Els rossinyols no trigaren gaire en niuhar altra volta á l'ombra frescal de l'abrigat y movedís brancatje.

Un d'els primers dies d'aquell florit mes de maig fruitaren mes amors; peró el neixement del ser anyorat, p'el qui sentia tan fonda estimació antes de serme conegut, y qui havia d'endolcir ma tristesa, fouch portador de noves y may passades tribulacions. La ciencia ab posat greu, cara d'esfinge y frase sibilítica, després de celebrat el degut conciliábul, va predir la próxima mort de ma esposa, de la mare de ma filla.

Aquell decret inesperat va trastornar ma pensa y mos sentits; nit y dia anava del bressól de l'infantó á la cambra de la malalta, sens menjar ni dormir, obsessionat per un sol pensament, sens darme conta precisa d'els meus actes. La contemplació muda y estática del rosat y tendre angelet, dolsament adormit ab el somrís als llávis, me sugerí la visió del negre y melangiós pervindre de nostres vides lligades y soles; y un doll de plors brollá de mes ulls. Eran les llágrimes que, piadosament contingudes devant la ma-

lalta, havian filtrat interiorment aufegant el pit de petiment y tristesa, y que llavors, escorrent-se per ma cara, com abundosa pluja d'estiu, escaldant les galtes y amargant els llavis, axamplavan y deslliuravan el cor de l'angunia qu'el tenia pres.

La malaltia era grave y no cedia. Del fons oscur de l'alta cambra s'alsava mon plany trist y mut, y creuat de brassos, sens forses pera rebel-larme, petia y resava, coneixedor de ma impotencia devant la mort; devant aquella temuda mort, qui, burlant-se de ma pena, tan aviat s'allunyava com s'acostava de nou, segons me deian unes xifres y linies geroglifiques en forma d'espirall que la ciencia diariament traçava, seguint el curs de la dolensa.

La malalta en son llit d'aglaçadora febra, quieta, sufrida y resignada, obeia en dolsa passivitat y somriguent prenia els amarchs y repugnants medicaments que li davan.

A la setena nit de mon desvari, mentres vetlava recolzat á un recó de la quieta y escalfada cambra, les negres inmatjes de mon pensament y l'acompassada y débil respiració de la malalta, inmóvil y adormiscada, me feren creure qae s'acostava l'acabament de ses forses, l'hora trista de l'adéu d'una vida que fuig. Esma-perduda, el cos glassat, els llavis ardorosos, cuberta la meva ánima d'un vel de tristor, entreveia la jova y estimada esposa, la qui havia de ser ombra de ma vida, convertint-se en blanca y casi trasparenta figura de cera mate qui s'anava diluhint en boira fonedissa qui s'allunyava per sempre.

Un cant entre xiulo y gisco, fluix y esgarifós, missatjer de desgracies, me confirmá en mon trist pressentiment. Era que per demunt l'ample y ruinós casal volava sens remor ni ombra l'au de les llanties, la trista óliva de les tombes, y giravoltant, com juguera y blanquinosa fumerola moguda per suáu embat, s'alairava pera finir en grogenca flama qui s'aclucava y se perdia dins la blava buidor de la estelada.

La nit era de lluna minvant, clara, serena y freda.

Seguia la pobra malalta respirant dolsament, y un somni suáu y tranquil l'amarava de suhor sanitosa. El rossinyol dins l'hortet, el fi de mitja nit, esclatá ab un raig de notes tan intenses, tan planyivoles y á un temps tan misterioses, que vaig creure que cantava el meu plor y desconhort; peró d'aquell plany en brollava tan dolsa melangia, consol y esperansa, que s'apoderá d'el meu esperit el goig més pur, l'arrobament més suáu, l'éstasi més somniós, y un abundós ruixat de llágrimes refrescá ma cara.

Quan claretjava l'auba acabá el dols cant d'el rossinyol; les ombres y visions de la nit fugiren depressa porugues de la claror del nou dia; la malalta obri els ulls blaus de cel d'aubada y me mirá ab gran tendresa. Per la oberta finestra entraren dins la ensopida cambra els primers raigs de sol del nou dia á besarla suaument. Aquell rostre animat de resplandenta celistia y nimbat de llum, va recordarme a la filla d'el Centurió ressucitada per Cristo... Sa mort s'era allunyada vensuda.

III

Aquest any la primavera á més de retrassada es molt freda y boirosa; els rossinyols enganats per uns quants dies de bon sol, han creguda arribada la seva hora y han comensat l'anyal niuhada, ab cant piuladis y planyivol, sovint interromput p'el temps núvol y humit, dins lo més espés d'el oblidat hortet.

Hi he entrat y l'he trescat tot. Quina tristor!

Les malures y l'herba returan la creixensa de les plantes y tot es requitich y migrat, sacorrat y ressech de les gelades. D'aquell rich fruiteral qui tant l'embellia, solzament hi queden uns quants cirerers corsecats y vells que ja may fruiten, oprimits p'els rebrots y tanys borts y estérils d'un sens fi d'árbres nats á la ventura.

D'entre'ls munts de pedres d'els portells de les velles parets del voltant, crivellades y mitj caigudes, s'alsa un atapahit y desenfrenat esberzerá qui abrassant-se á les figueres y llorers ab els seus multiplicats tentáculs los ofega poch á poch, fins q'arriban a caure les fulles grogues y seques y quedan á l'aire les branques núes y mortes.

Sobre les ruines de les caigudes parets, dins una espessa mota d'herbey y esbarzer, hi he descubert un niu de rossinyol abandonat y mitj destroçat del vent, plujes y calabruixades.

Ara qui'ls dies son clars y soleiosos han comensat á fernhi un altre no gaire lluny d'el primer, però a-les-hores el cant d'els enamorats rossinyols ressona dins mon cor com notes perdudes, sens ideal ni esperansa, com si'ls mateixos cantors presentissen noves ruixades destructores de la seva obra estéril, sens objecte ni fi.

En va les veus argentines y les fresques rialles d'els meus infants, que sent á l'altra banda d'el tancat, me recorda que la primavera es eterna; que mentres la neu cubreix tot l'any l'alt cim de la montanya, les flors y la verdor se troban en el fons de la vall; que si'l temps ha esblanquehit el meu cap, els cabells de mes filles son fins y rossos; ho sé á tot això y m'en fas cárrech; però avuy, ara mateix, en la soletat d'aquest hortet enclós entre esbucades parets, discret, arracerat y tranquil, voltat d'el casal, estables y porxades de la possessió, es desperta d'aquell somni de ma jovenesa un sentiment de tristor, d'amor mitj borrat p'el temps, de cementiri d'el cor, d'ilusions desvanescudes, que tot té per mi un mateix to boirós, grisench y anyoradís, visions d'esperansa morta, tons, colors y aromes de tardor.

JOAN ROSSELLÓ.

Son Fortesa d'Alaró, Mallorca, Maig de 1900.

VENSUDA

Volia lluytar y no's veya ab prous forsas. El seu cor verge tenia desitjos d'ajuntarse ab un altre cor, y no'l trobava. Y quan veya passar pel seu costat á una de sas companyas qu'ab el rostre somrihent, anava de brasset ab algún jove, las galtas se li envermellian, y, contemplantlos plena de tristesa, semblava que tingués enveja de la parella que passava per devant seu y s'allunyava... Se planyia de que'ls amanyachs, de que las bromas que'ls joves feyan á sas companyas no'ls fessin á n'ella, á n'ella que tenia un cor verge afanyós d'ajuntarse ab un altre cor... S'extranyava molt á voltas de que fins sas mateixas amigas s'amaguessin al véurela, y qu' altras vegadas la tractessin ab marcat desdeny. Trobava tots aquets fets extranys y volia esbrinar la causa dels mateixos... Y va trobarla. Un dia, tot contemplant sas facions al mirall, va reparar qu'eran lletjas, molt lletjas.

La causa dels desdenys de sas amigas, la causa de que no trobés cap cor que volgués ajuntarse al seu cor, l'havia trobada... Era lletja!... Mes, això res va ferli; tenia ganas de lluytar, tenia ganas de que la estimessin... y va decidirse á la lluyta. De bona qu'era, va procurar serho més. A tothóm tractava ab dolcesa; en totas sas accions procurava que hi traspuhés la seva ánima encisadora...

No conseguia res. La gent al véurela feya un gesto de repugnancia; sas amigas continuavan amagantse pera no anar en la seva companyia, mentres alguns joves, al mirarla, deixavan escapar una rialleta sarcástica.

Y ella, devant de tals demostracions, abaixava avergonyida'l cap, y llágrimas amargantas li lliscavan per las galtas abundantment. Però després, sobreposantse á si mateixa, s'asserenava... Volia trobar un cor que s'unis al seu cor verge, y lluytaria fins á trobarlo.

—

Un dia topá ab un jove qu'amorosament va oferirli'l bras. Ella no acceptá l'obsequi. Ell s'hi empenyá, y al ultim li fou acceptat.

Del bras tots dos, més d'un cop se passejaren fentse ilusions y dihentse paraulas d'amor. Ella s'arribá á creure qu'aquell home era'l company ab qui havia d'unir la seva sort. Més ay!, ell un dia va deixarla, y va deixarla per sempre més.

Ella va investigar per tot arréu las causas de tal abandono, y tothóm rebiala ab una rialleta burlesca y maliciosa. Y's va convence de que aquell jove havia volgut riures d'ella. Y mentres ella plorava desconhortada, els amichs del seu estimat devian saludarlo á aquest ab una rialleta de satisfacció, adulant lo per l'*hassanya* qu'havia dut á cap.

Y va sentir un odi ferotje contra la humanitat, contra la humanitat que dava vida á monstres com el que havia jugat ab ella. Sos ulls, sempre abaixats á terra, va alsarlos; á tothóm mirava ab mirada terrible... Sa cara, avans mitj riallera, va tornarse tétrica.

Las ganas d'estimar li havian fugit. Mes, allavors que no hi creya, allavors predicava la estimació. Si: la predicava! S'havia convertit en una d'aqueixas infelissas que fins

assisteixen á reunions públicas pera pendrehi la paraula. Y un jorn feu un discurs llarguissim, qu'exaltá al auditori. S'expressá ab energia, ab eloqüencia... Prenent per base la estimació entre tothóm, excitá á la destrucció de la humanitat y á la dignificació del amor lliure.

Acabat l'acte, tots els assistents á la reunió eixiren al carrer poch á poch, ordenadament. Mes, de prompte, un d'ells va aixecar enlayre una bandera roja, y tots van voltarla atropelladament, cridant, aplaudint...

Organisaren una manifestació y's posaren en marxa. La gent s'exaltava per instants, y la manifestació anava degenerant en tumult, en esvalot. La forsa pública, veyent l'aspecte que prenia la cosa, va intervenirhi, intentant inútilment disóldrela. Per fi, y després de molts esforsos, quasi ho conseguiren. Un dels de la forsa pública's ficá per entremitj del grupo hont hi anava'l que duya la bandera, é intentá apoderarse d'aquesta. Ells aixecaren els bastons y probaren de defensarse, més el de la forsa pública, manejant destrament el sabre que ziczaguejava rápidament en l'espay, arribá fins al que la portava, li va pendre de las mans y se'n torná cap als seus companys d'armas, no sens haver repartit avans alguns cops. Peró encara no havía dat deu passos, quan sentí que'l seu bras era detingut per una má qu'ab forsa li estrenyía. Se tombá sobtadament, y vegé que qui li estrenyía era una dona de mirada extraviada, ab una tremolor nirviosa que li feya petar las dents... La lluyta fou breu. Ella mirántsel ab fixesa, pantejant ab furia, fent trevallar totas sas forsas com una desesperada, intentava apoderarse de la bandera, mes ell impavit enlayrava aquesta tant com podía, fins que cansat, donantli forta embranzida la feu caure á terra tant llarga com era.

No va aixecarse de cop; peró després, redressantse rápida, s'allunyá pausadament, pausadament... mentres dugas grossas llágrimas li escaldavan las parpellas. Al cap d'una estoneta que caminava, va girarse tota sencera, y alsant la veu cridá ab tota la forsa dels seus pulmons: —Visca l'amor! Visca la llibertat! ¡Visca la estimació dels uns envers els altres!...—Ningú va contestar á sas paraulas. Els seus companys l'havían abandonada. Entre mitj d'una glacial indiferencia y d'un silenci aterrador, caminá llarga estona á la ventura.

—

Passaren molts jorns d'axó. Ningú's recordava ja d'aquella dona. Encara hi havia alguns curiosos qu'al véurela feyan una rialla burlesca, sarcástica, peró cap d'ells sabía qui era aquella desgraciada. Reyan no més de sa figura estrafalaria.

Un dia la vaig trobar y casi no la vaig coneixe. Al acostarmhi, vaig veure qu'acariciava una ampolla d'ayguardent; y desprès, destapantla y beventne una glopada llarga, exclamava: — Benehida sigas!... Tu ets l'únich amor meu, l'únich que no'm desprecia!... — Y la apretava ab forsa contra'l seu pit descarnat.

Desprès va posarse á caminár ab pas insegur, de borratxa. Y mentres marxava tot tambalejantse, vaig sentir qu'ella, la vensuda, mormolava paraulas incoherents contra l'amor, aquell amor qu'ella avans tant havia sentit, y contra la humanitat, aqueixa humanitat que, no atenentla, l'havía portada al estat miserable en que's trobava... y contra tot.

Alfons Sans y Rossell.

CONFIDENCIAS

—Tu m'ho has dit moltas voltas: dos enamorats no son pas dos; que si d'enamorats ho son de veritat, arriban á confondres en un de sol. Els goigs y las penas d'abdós se unifican d'aytal manera, que'ls senten, un y altre, ab la mateixa intensitat y forsa. Aixís vuy, donchs, dirtho tot; esplicarte las més lleugeras sensacions que tu no pots coneixe ni endevinar pel brill de mos ulls ni per las conmocions que las exteriorisan, perque las sento aqueixas sensacions quan estich sola, quan jo parlo ab mi mateixa; y á mi mateixa'm dich cosas tan hermosas, que voldría guardarlas, pera tornarlas á dir quan tu'm parlas tan dolsament.

Tu ho has de saber tot, perque tu ets jo mateixa, y jo soch tu; y ho vuy ser tant, que penso per qué Deu ens ha donat un pensament amagat que queda dintre d'una, y no's

traslluheix al defora, y per qué'ns ha donat uns ulls que no poden sondejar ab son mirar els recons més amagats del pensament y del cor.

Aquesta separació tan remarcada entre tots y cada un dels individuus, me pesa; y voldría salvarla entre tu y jo, y no puch; no puch, encara que ab mas paraulas puga esplicarte mon sentir y mon pensar; peró no puch ferho tal com ho sento y ho penso, perque jo voldría que tu vegessis cóm aquests pensaments venen fins á mi; qu'això no t'ho puch dir; sols sé que venen pensant en tu. Hi penso tant!...

Tenia'l mirall devant. Aquell mirall que tant estimo (això ja ho sabs), y devant d'ell m'entretenia mirantme y pensant cóm deus mirarme tu; y volía fer de mos ulls els teus pera veure quín goig es el que tu sents mirantme... y no ho lograva; sempre era jo que'm mirava á mi mateixa... Y devian passar horas, perque sentia que la son me rondava y m'apretava dolsament las parpellas. Jo anava aclucant mos ulls fins á tancarlos, y llavors somreya gojosa, sentint un dols benestar que invadia tot mon cos... Y m'entrá'l desitj de veurem ab els ulls closos y ab posat somrihent com si somniés cosas dolsas; y no'm podía veure; era inútil tot esfors... ¿Veritat que soch tonta?

Vareig probar d'obrir un xich els ulls; peró no'm veya dormida... y vaig plorar perque no sé si soch hermosa dormint. M'ho vols dir tu si dormint soch hermosa?

—Sempre ho ets. ¿Y vas plorar?

—Sí, vaig plorar; y ben enutjada vareig obrir els ulls, ben oberts; vareig encendre'ls altres llums del costat de mon estimat mirall, y vareig fer forsa posturas davant d'ell, ab l'intent de triarne una, la millor, pera fértela y agradarte més...

—Tonteta.

—Y'm sentía anguniosa perque no'n trobava cap que't pogués agradar, y llavors, en comptes de triar la postura més bonica, vareig probar y buscar pera trobar la menos lletja... y'n vareig trobar una... ¿veus? Aquesta. Els ulls aixís, mitj cluchs, mirante dolsament; els llabis mitj oberts... ¿veus? Decantats cap aquí, somrihents... ¿Veritat qu'es la menos lletja de postura?

—Qu'ets nena!

—Després me vaig sentir cansada y oprimida, y'm vaig desfer el cos... ¿veus? Com que's corda per aquí, al costat, desseguit va estar. Qué bé vaig quedar!...

Vaig sentirme altra volta anguniosa, y me'l vaig treure'l cos. Els brassos me quedaren despullats... El pit lliure...

¿M'escoltas?... Que t'estimo!

—Digas, digas.

—Vaig respirar ab un dalit! Me vingué desitj d'abrassar... y tu no hi eras!

Tota la roba'm feya nosa y no m'hi vaig pensar... Y tot m'aná engorronint, y tot... afora!

Llavors vaig obrir més las aixetas dels llums per'iluminar més el mirall... y... ja estavan totas ben obertas.

No gosava mirarme. Després, poch á poch, vaig fixar els ulls al mirall y... quín pensar en tu! Quín anyorarte! Peró t'anyorava ab un anyorament estrany, no pas com el d'altras vegadas...

¿No m'escoltas? No dius res...

—Qu'ets boja!...

—Y'm vaig adormir ab tots els llums encesos. Quína hermosa nit!

Al ser día vaig fer memoria, y'm vaig recordar que tu no havías vingut. Els llums eran encara tots encesos. Vaig apagarlos; vaig pensar altra volta ab tu, y'm vaig tirar la bata al demunt... Mira que soch boja: ho vaig fer tot pensant... (soch ben vanitosa)... tot pensant: «Els tresors se guardan». Y'm vaig tapar ben tapadeta, tot esperante.—

JOSEPH M.ª FOLCH Y TORRES.

TEATRES

ROMEA

LA NEBODA.

Un nen de catorze anys, poeta incipient, que's posés á escriure comedias, no ho faría ab més candor que don Teodor Baró, ni ab més pobresa d'ingeni ni ab més puerilitat de recursos. Sembla talment qu'hagi volgut deixar demostrada aquella veritat (que per fortuna té honrosas excepcions), segons la que'ls homes, al entrar ab dignitat més ó menys serena pels boyrosos camins de la senectut, perden progressivament la seva imaginació, ferma y exuberant un dia, y's complauhen altre cop ab las impresions senzillas é incoherents, encara que no tan espontanias, que els captivavan en sa ditxosa infantesa. En una paraula: tornan á ser nens; peró nens

de pell arrugada y de pensa molla é indecisa.

En Teodor Baró, com autor dramátich, á cada nova obra dona un pas enrera, pel camí de sa infantesa; y aquest pas enrera es tant més sensible y perillós per ell, quan el públich qu'es qui ha d'aguantarlo y judicarlo, no está obligat á contemplacions y consideracions qu'en la vida privada's llegitiman per la pietat y amor al proxim, ab el natural respecte á la vellesa. El públich es sempre jove y sempre va endevant. Per'xó aqueixos salts enrera no ja sols el desorientan, sinó qu'apenas se'ls explica y may els perdona.

Tant es aixís, que fins un públich tan *clássich* y rutinari com el de Romea, s'escolta obras com *La neboda* ab una certa distracció y cansanci que s'acostan molt al aburriment y á l'angunia enervadora.

En *La neboda*, la puerilitat y la xabacaneria son els carácters predominants. Puerilitat en la tendencia ó fi moral de l'obra y en el desenrotllo del argument; xabacaneria en els recursos escénichs y en el llenguatje. Efectivament: tota la llissó moral, que per altra part no's determina en una exemplaritat contundent, se reduheix á fer notar lo exposat qu'es en qui ha tingut de trevallar pera guanyarse la vida, agafar pretensions y despreciar al humil. Tenir orgull, ó fums, com vulgarment se diu, quan «s'han cusit camisas á tres pessetas la dotzena posanthi fil y agullas», es un pecat. Aqueix principi de moral casulana que sería propi, no ja d'un'obra moderna, sinó d'una senzilla faula pera us d'infants, ó d'una comedieta pera representarse en els colegis, ens la serveix en Baró molt diluhida en sa grollera comedia.

L'argument (que concretarém en pocas paraulas perque no se'ns digui qu'exagerém al calificarlo de pueril) se reduheix á lo següent:

Una senyora, la qu'havia cusit camisas á tres pessetas, etc... per casualitat s'ha tornat viuda y fabricanta rica, y té un fill entenimentat que s'enamora y's vol casar ab una trista botiguereta, á pesar dels fums de la seva mamá. Pera distréurel se l'emporta á un poble lluny de ciutat, y dona la casualitat qu'en aqueix poble hi viu un metje encara fadrí y de bon veure qu'ha sigut tot un general de sanitat militar. Per una casualitat extranya, aquest general, que s'havia retirat al poble rendit y afadigat després de mil campanyas, al veure á donya Maria, á qui per casualitat feya *cocos* quan era jove, li entran ganas de casarshi. Y ella, per casualitat, no diu que no. Per un'altra casualitat separada, la botiguereta qu' estima'l seu fill, es neboda d'aqueix metje, y per casualitat (aquesta ja més natural després de l'anterior) la neboda ve ab son pare á passar uns dias en companyía del *tío* metje-general. Donya Maria que, per casualitat, no coneix á la botiguereta, per casualitat troba simpática á la neboda y... veusaquí cóm, després de moltas altras casualitats secundarias, per una casualitat suprema tot s'arregla casantse la viuda ab el metje-general, la neboda botiguera ab el fill de la viuda, y l'assistent embustero y andalús, ab la cuynera xerrayre d'Altafulla.

Tot aixó, que ben desenrotllat podria dar lloch á una passadora comedia de costums, á pesar de sa vulgaritat, ens ho serveix l'autor solzament apuntat en una acció diluhida, sense que'ls personatjes principals adquireixin el relléu degut, ni'ls sentiments que'ls agitan s'exteriorisin ab la intensitat necessaria. En cambi'ls personatjes secundaris com la Tuyas, l'Antonia, en Nando y'l senyor Tabayas, apareixen continuament sobre la escena xerrant pels colzes y trencant l'acció fins al punt de que aquesta apenas logra interessar al públich.

Menos mal si aqueixas escenas incidentals, per sa gracia, originalitat y finura logressin excitar la riallera del públich, com ho logran á voltas els autors cómichs d'ingeni espontani. Alashoras es fácil consolarse ab alló de *á falta de pan buenas son tortas.* Mes els recursos cómichs d'en Baró, se ressenten sempre de mal gust y falta d'espontaneitat. Tal succeheix, per ejemple, ab las mentidas del assistent, que recordan las d'un personatje de *El octavo no mentir*, ab alló del ram en que hi ha caygut rapé y fa estornudar á tothóm, ab cap mica de verosimilitut, y ab el trabucar continuo del nom del senyor Tabayas, que sobre ser un recurs ja gastadissím, l'emplea l'autor ab una insistencia verament desesperadora.

La execució, sense resultar un prodigi, va sortir ben arrodonida, tenint en compte que no hi ha en l'obra cap paper de lluhiment. Sobressortiren la senyora Monner y'l senyor Manso; abdós sempre serens é impertorbables, treuhen efectes mitj de bona lley. La senyora Sala, vestint ab *cursilería* ben propia del personatje, va dir discretament son paper, lo mateix que la senyora Clemente, á pesar de que'l paper de Ramoneta, qu'es casi bé d'ingenua, no sigui prou apropiat pera sas facultats. Els senyors Goula y Fuentes ajustadament desinvolts. El senyor Soler va fer un don Anselm excelent, y la senyora Muntal y'ls senyors Santolaria y Olivé, no desentonaren el quadro. En cambi hem de fer una excepció pel senyor Capdevila. Aquest actor, sens dubte fa massa cas d'una part del públich que riu sas *gracias* avans d'obrir la boca. Se pren unas llibertats en escena y's val d'uns recursos de tan mal gust, que son més propis d'un clown que d'un actor serio. El paper de Tabayas, ja ridicul de sí, el converteix en *caricatura* vulgar. El trabucar paraulas y tergiversar conceptes, se pot fer ab art y delicadesa, y's pot fer també sense solta

y carregant la nota cómica fins arribar á lo xabacá. ¿Creu per ventura'l senyor Capdevila que'l portar ulleras negras implica tenir de jugar á *pupul* desseguit que's troba ab molta gent? Ens dol moltissim haver de fer aquestas reflexions, perque (y això fa que insistim) estém convensuts que'l senyor Capdevila té magníficas condicions d'actor cómich, y es una verdadera llástima qu'ab las sevas exageracions, aqueixas qualitats se converteixin en defectes y vicis que á la llarga'l farán insoportable fins pel mateix públich qu'avuy tant l'exalta.

EMILI TINTORER.

NOVAS

L'agrupació artística «Teatre Intim», donará'l día 18 del actual, una representació única del hermós drama en 5 actes de Alphonse Daudet, ab música d'escena y chors de Georges Bizet, *L'Arlesiana* (traducció catalana de A. Brugada). Hi pendrá part, ademés, la orquesta de la «Societat Filarmónica», dirigida per son mestre M. Crickboom, y'ls chors de «Catalunya Nova», baix la direcció del mestre D. Mas.

—

Pels dias 30 del corrent octubre y 3, 5 y 7 del vinent novembre, están anunciadas al teatre de Novetats, las quatre únicas funcions que donará á Barcelona la gran actriu Eleonora Duse ab sa companyía dramática. Las obras que posará en escena son las següents: *La signora delle Camelie* y *La moglie di Claudio*, d'en Dumas, fill; *La Gioconda*, d'en Gabriele d'Annunzio (nova á Barcelona), y *La seconda moglie*, d'en Pineiro.

—

Conforme anunciarem, el 30 del passat septembre's celebrá la vetllada literaria musical en honor del difunt mestre en Francisco Laporta.

S'executaren varias escullidas obras de dit mestre, que foren molt aplaudidas per la nombrosa concurrencia qu'assistí al acte.

—

El periódich *Lo Teatre Catalá*'ns endressa caritativament un article que's titula *Profanació*, prenent peu d'un trevall insertat en aquestas columnas baix el mateix epigraf, y firmat per en Xavier Viura.

L'articulista, senyor U. C. B., califica de «farsa novelesca desbaratada» el trevall en qüestió, y fa notar á la direcció de JOVENTUT la conveniencia de no estampar *profanacions* semblants en las columnas d'aquesta revista, á fi de que la mateixa no's pugui may confondre ab certs periódichs desacreditats als ulls de las personas de bon sentit.

Deixant de banda'ls *lapsus* literaris que senyala ab excés de zel, contestarém: Que l'aludit trevall d'en Viura estava inspirat, á nostre entendre, en una idea noble, elevada, y digna del major respecte. En ell no s'ofenía, com pretén l'articulista, á cap prelat verament virtuós, sinó que's fuhetejava'l mal exemple, la vanitat ab capa de mansuetut, la disfressa sacrilega del vici. No era'l venerable apóstol cristiá qui'n sortia malparat, sinó el superb sacerdot de Baal, ó'l faritzéu indigne, y tant com indigne, hipócrita.

«Ay de vosaltres, faritzéus, perque os agrada ocupar els primers llochs en la synagoga, y ésser saludats en públich!» Aixís parlá'l Just segons la Escriptura. Y encara que'l nostre periódich no ve dedicat á la propaganda católica, no per això menyspreuha las ocasions d'enaltir las sentencias del Evangeli qu'han d'ésser consideradas com espill de veritat.

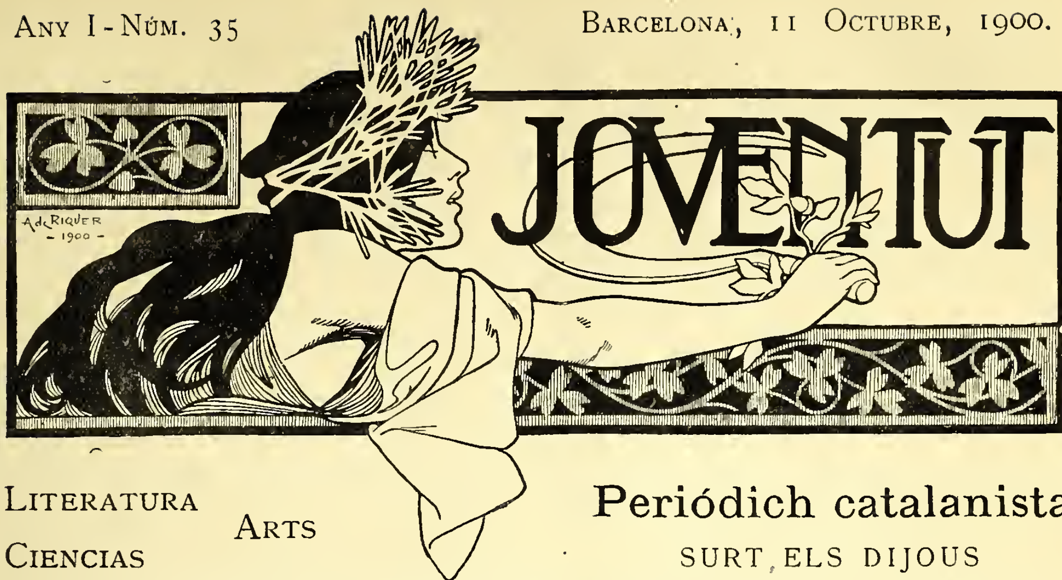
Y això es lo que'ns aconsella l'articulista: que procedim sempre ab veritat... y que respectém las gerarquias. Si: la Veritat la respectarém sempre. En quant á las gerarquías, segons y cóm. Per ésser sols tals gerarquias, may! Una entitat qualsevol no es respectable sinó ab el ben entés de que desempenyi sa misió dignament. No combatém may per gust á cap individualitat determinada, que això es mesquí y es trist; peró combatém el mal que resideixi en ella. Tampoch acatém á ningú perque sía, per exemple, magistrat, general, ó bisbe, sinó per ésser bon bisbe, bon general ó bon magistrat. No son las institucions humanas las qu'han de regular nostres actes en la vida de flaquesas que vivím, sinó la conciencia del bé absolut, única font de vida sana.

Aquesta es la moral de JOVENTUT. Per lo demés... no som *innovadors*, com diu l'articulista tot alabantnos inmerescudament: som amants de la justicia y de la bellesa elevadas á son grau més pur, en totas las manifestacions del cor y de la pensa. Si això'ns fa semblar exagerats, tal vegada es més culpa dels altres que nostra, donchs la bona fe ab que procedim es evident. Despreciém els atachs grollers qu'engendran las malas passions. Suposarnos á nosaltres capassos de tals atachs, indica que se'ns desconeix, indica una alarma, y aqueixa alarma, sobre tot, revela pobresa d'esperit. Perdi cuydado l'articulista: JOVENTUT, que á pesar dels pesars té ideas y creencias propias, no resultará may una «*sanfayna*», ni un «*tutti colori*», encara que publiqui trevalls de ben diferents y fins oposadas tendencias. No tothóm pot ferho ab el cor obert com nosaltres, que ens ateném sempre á lo escrit en nostre programa y publicat en nostre primer número; això es: no som ni una iglesia, ni una capella, ni un definitori, ni una secta, ni un partit, ni tan sols una escola.

LA DIRECCIÓ.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

Any I - Núm. 35 Barcelona, 11 Octubre, 1900.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

VANITAS VANITATUM... (1)

Ja la tenim la malaltia á casa nostra; ja la tenim la terrible plaga qu'ha invadit á una gran part de la classe industrial de nostra terra; ja tenim industrials qu'enrahonan per enrahonar, industrials xerrayres... Fins fa poch temps dita classe se'n havía escapat d'aqueix mal.

Avans tan sols enrahonavan sense solta ni volta, pera darse á coneixe,'ls fabricants *fantoches* de la politica qu'aspiravan á cárrechs públichs més ó menys gratuhits, y'ls que, possehint més que regular fortuna, passavan per tot ab tal de poder posar en sas tarjetas *Diputado á Cortes*, ó bé'ls que volian aquests cárrechs pera treuren tot lo *such* possible. Ara no; ara, fins els fabricants que no pensavan en altra cosa qu'en trevallar y anar millorant sa fábrica y fer creixe sa fortuna, y ni tan sols desitjavan un lloch en las Consultiva y Directiva del Foment, s'han tornat xerrayres. Avans, entre moltas y bonas qualitats, una d'ellas enrahonar poch, tenian gran part dels industrials de nostra terra'ls defectes de ser bastant ignorants, bon xich hipócritas y molt interessats; ara se'ls hi pot afegir que son massa enrahonadors ó boca-molls.

Sobre la crisis industrial havian dit un sens nombre de vulgaritats, tonterias y bestiesas, desde'l senyor president del Consell de ministres, diputats, senadors, empleats, etc., etc., fins als critichs y filosops *bon marché*. Jo ho trobava molt natural, per més que'ls governants me feyan cert fástich, ab sas pretensions, son orgull y sa tonteria *innata*. Mes al llegir que molts industrials d'aquí parlan de la qüestió sense tenirla prou estudiada, deixantse *interviewar* pel primer periodista qu'arriba, la sensació qu'experimento, diria qu'es de llástima y compassió.

Y tot aixó ho han fet pel gust de veure son nom y sas opinions en lletras de motllo en un periódich de gran circulació!... Lo que pot la vanitat!... Estich ben cert que si'ls hi haguessin dit que posarian las opinions sense'l nom, haurian callat, qu'es lo que devian haver fet. Per aixó felicito als senyors C. y C.: per sa modestia, no per lo que diuhen.

Que'ls industrials se reunissin al Foment y allí exposessin las sevas opinions, sense

(1) Escrit tenint á la vista l'article *Crisis fabril*, publicat al *Noticiero* del día 3, edició de la nit.

discursejar, ni permetre la entrada á certa part del públich qu'al endemá posa als periódichs las opinions emesas ab noms y apellidos, ho trobava just y llohable. Peró que, no contents ab parlar allí en to oratori y esperar al endemá pera llegir l'extracte de son discurs á sa muller y descendencia, y rebre las felicitacions d'amichs y coneguts, s'entretinguin en deixarse *interviewar*, ja no ho trobo serio més qu'en molt pochs cassos. Al ferho, s'exposan á la crítica del públich, que té dret á exigir que no diguin vulgaritats, ni enrahonin sense solta, sinó qu'exposin opinions fillas d'un veritable estudi, y ab complert coneixement de causa.

Peró, no: lo qu'ells necessitan es tan sols que'l món sápiga que dins d'un fabricant hi ha un gran estadista, y que si ell fos govern!...

Qu'això ho fes don Joan Ferrer-Vidal y Soler, qu'es home públich, y autor dramátich, y orador, y diputat; qu'es partidari de curar la grave malaltia de la Industria Catalana ab cataplasmas de farina de llinosa y no d'atacar directament al mal... está bé; perque ja som molts els que considerém á don Joan com un gran estadista, més que com á fabricant.

Qu'ho fes el senyor Passarell, vispresident del Foment, qu'ara fa de president d'un modo llastimós al meu pobre entendre, no estaría mal, puig deu justificar l'exercici de son cárrech y fer mérits per'arribar á ser un Puig y Saladrigas, Sellarés ó altres de tan elevada categoria.

Peró'ls demés!... Ab aquests no hi passo, donchs els creya formals. Més ben dit: me creya que no parlarian, ó qu'en el cas de sentir tan forta necessitat d'enrahonar que'ls hi hagués de sobrevenir una malaltia, si ho feyan, haurían dit cosas més ben ditas.

Al senyor Rahola tením dret á exigirli (ja qu'es home de talent y estudiós), que quan enrahoni, malgrat sia «Secretari del Foment» ho fassi bé, y que'ns digui quelcóm més que no que *para evitar la crisis impónese este dilema: ó limitar la producción ó aumentar el consumo*. Tenia obligació de dir més, ó si no callar, puig lo qu'ha dit no passa d'una vulgaritat gran.

Als que parlan de la perdua de las colonias com á mercats, se'ls hi pot dir que *tothóm ho sab y ho sabía*, encara qu'alguns l'any passat s havian fet ilusions qu'han fugit deixantlos ab la boca badada. Pera dir això no valia la pena de fer embrutar quartillas contestant las preguntas del *reporter*.

Lo que m'ha agradat més de tot es lo qu'ha dit el senyor Muntadas, que suposo deu ser el de «La Espanya Industrial»: *Para acabar la crisis, han de desaparecer los industriales pequeños*. Jo sí que la he feta bona! Me vaig riure d'en Silvela quan al tractar de la crisis va dividir als fabricants com els diputats de la Convenció, *los de la montaña y los de la llanura* (1), pera dir que *á la cuenta*'s barallavan, y ara vosté me'ls divideix en grossos y petits, y vol esborrar á n'aquests últims del mapa! ¿No li fan llástima? Ja es mania'l dividir ó classificar als fabricants en grupos impossibles, com feya'l doctor Bas, catedrátich de Dret politich, qu'ho tenia de dividir y classificar tot! En ell era perdonable, puig constituhia una verdadera debilitat seva. Pobre home! Lo que voldria saber son els termes de la divisió, y que'm diguessin quán á un industrial se li pot dir *gran*, y quán se li té que dir *petit*. ¿Y per qué se'n tenen d'anar aquests? ¿Y qui hi guanyaría ab aixó, fora dels grans fabricants? Estich segur que molts d'aquests no pensan com dit senyor. També fora curiós saber cóm ho hem de fer pera tréurels als petits, perque si realment sens ells la industria's salva, crech necessari y urgent que tots hi ajudém á sa desaparició, com obra *nacional*.

Es manía la dels nostres burgesos (y en aquesta classe hi conto tots els barcelonins sense gayres excepcions), que desseguida que tenen quatre quartos, ó una casa de comers regular, ó fan anar cent telers ó quatre mil púas, etc., etc., ja volen entendre de tot sens estudiar, exercint de filosops, crítich, literats, músichs y estadistas de café ó de salons de cassino.

En tot lo dit no hi ha altra intenció que fer veure'l paper ridícul que desempenyan els que, guiats per la vanitat, parlan de lo que no entenen ó no coneixen prou. Si algú's molesta ab lo qu'he dit, pensi que son las gangas de ser home públich, y que tot just som al comensament.

TRINITAT MONEGAL.

---

(1) *Novas* de JOVENTUT, núm. 33.

TEORIA DE LA MUSICA: HUCH RIEMANN

I

TRACTAT D'ARMONÍA.

Vaig á exposar als músichs y als que's dedican al estudi de l'armonía, un nou tractat qu'ha produhit á Alemanya y produhirá per tot ahont se conegui una verdadera revolució en materia musical. Huch Riemann s'anomena l'home privilegiat qu'ha portat á un nivell desconegut fins ara la ciencia, historia, estética y práctica de la música, resumint y desenrotllant d'un modo maravellós, llógich y convincent, las teorias de Zarlino, Tartini, Rameau, Helmoltz, etc., sobre l'armonía, posantlas en práctica y formantne una serie d'obras que no podrán deixar de coneixe tots els que's dediquin seriament al estudi de la música.

L'amplitut dels seus coneixements l'ha dut á tractar á fondo de la historia tant general com especial de la música, de la notació, teoria del ritme, de l'armonía, contrapunt, fuga, composició, del análisis de las formas musicals, del fraseig (en aquest ha fet un grandiós descubriment), de la estética, de la ensenyansa del piano, etc., publicant un número de tractats que donarán una empenta inmensa al desenrotllo del art musical modern.

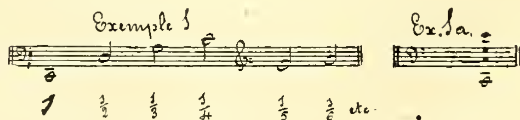
Dugas mostras bastarán pera donar á coneixe'l talent privilegiát d'en Riemann, á saber: un resúm lo més concis possible del seu tractat d'armonia, y una explicació dels signes empleats en sas edicions frasejadas, de las que m'ocuparé en mon proxim article. Esculleixo aquestas dugas materias, perque las crech altament interessants pels que's dedican al estudi de la música á Barcelona.

Entrém en materia, fent avans la distinció qu'existeix entre la teoria antiga de l'armonía y la moderna. La teoría antiga's basa principalment sobre *la escala*, y entén per *tónica*'l so inicial y final d'aquesta, formant els acorts per la superposició de terceras. La teoria moderna, que no es altra cosa que la teoría de la interpretació dels acorts en el sentit d'*armonías naturals*, pren com á tónica una d'aquestas armonías naturals (acort major ó menor). Aquesta teoría proba també d'un modo general que *no* existeix una *escala* que correspongui absolutament á l'*armonía* d'una tonalitat, fins quan no hi ha modulació, d'ahont se desprén que tota discusió que's volgués entaular sobre'l valor de las dugas escalas menors (melódica y armónica) es absolutament inútil. Desde aquest punt de vista, las escalas no son sinó *tipos de moviment melódich entremitj dels acorts*, quin fi es omplir els intervals de que's compón un acort ab notas de pas.

Extrany haurán trobat els que no están al corrent dels avensos de la ciencia musical, lo qu'he dit més amunt, y es el considerar l'*acort menor* com *armonía natural*. Donchs si: l'acort menor, al igual que'l major, s'origina d'una serie d'armónichs naturals, ab la distinció que'ls del acort major son els superiors y'ls del menor els inferiors.

Encara qu'aquesta concepció del acort menor se remonti á més de 300 anys y hagi sigut establerta pel creador del nostre sistema armónich modern, Zarlino (1558), y renovada pels principals teórichs (Tartini 1754; Hauptmann 1853), no ha sigut posada en práctica en l'estudi de l'armonia fins fa poch per Oettingue y desenrotllada en totas sas conseqüencias per en Riemann.
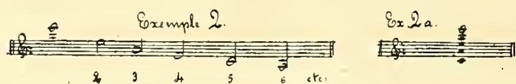
Passém á la explicació de las *armonías naturals, majors y menors*. Si agafém una corda, per exemple, afinada en *do* y la dividím per la meytat, aqueixa'ns donará la octava alta; la tercera part de la corda'ns donará una duodécima (5ª de la 8ª) etc., y aixís podém anar dividint fins al infinit. El resultat de las 9 primeras divisions el veurém millor ab un exemple:

No vaig més endevant en las subdivisions perque'ns trobariam ja en els armónichs de segón ordre y perque la explicació d'aquests ens portaria massa lluny. Aquestas sis notas obtingudas per las subdivisions de la corda, las poden sentir simultaniament els que tenen un oido fi, fent sonar ab forsa en el piano la blanca *do* del exemple 1 a.

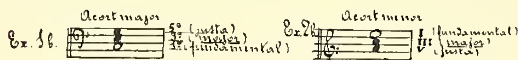
Si preném una corda afinada en *mi* (de sobre'l pentágrama en *clau de sol*) y la doblém, obtindrém la octava inferior; si la tripliquém

ens donará la duodécima inferior ($8^a + 5^a$) etc., y axis fins al infinit. Exemple:

Aquests armónichs inferiors qu'acompanyan al so fonamental (la blanca *mi* del ex. 2 a) aixis com els armónichs superiors, no son ordinariament perceptibles, puig acompanyan al to principal en forsa proporcional (problablement el segón armónich té $^1/_4$ de forsa, el tercer $^1/_9$, etc.); es á dir, disminuheixen en quadrat de la distancia. De tots modos, está ben probat qu'en circunstancias especials son perceptibles.

En conseqüencia, veyém náixer de la serie armónica superior l'acort major, y de la inferior l'acort menor. També veyém que'ls intervals del acort menor son els mateixos del major en sentit oposat, puig l'acort major se compón d'una TERCERA MAJOR *(mi) superior* y una quinta justa *(sol) superior*, y l'acort menor d'una TERCERA MAJOR *(do) inferior* y una quinta justa *(la) inferior*. Exemples:

Aixis, donchs, *l'acort major* y *l'acort menor* son las PEDRAS DE FONAMENT DE TOT L'EDIFICI ARMÓNICH, y'*ls acorts dissonants* son tan sols *modificacions* d'aquestas dugas armonias fonamentals.

Partint de la base de que l'acort major se deriva dels armónichs superiors, y'l menor dels inferiors, es natural qu'això hagi produhit una revolució en la numeració y nominació dels acorts, formant lleys novas y lógicas pera l'armonisació.

Riemann no emplea'l baix xifrat com se feya fins ara en els tractats d'armonía, qual baix indicava d'un modo insuficient la naturalesa y significació dels acorts, fent del tot impossible un análisis verdader y clar fins de las obras musicals més senzillas. La numeració empleada per en Riemann, qu'ell en diu *clau armónica* consisteix (com en el baix xifrat), en els números de I á 10, peró'ls intervals, en lloch de ser calculats desde la nota baixa, ho son desde la *fonamental* de l'armonía á que pertanyen.

Els números alarbs son empleats pels acorts majors, y'ls romans pels acorts menors; els primers indican els intervals *superiors*, els altres els intervals *inferiors* á partir de la fonamental. La fonamental mateixa s'indica senzillament pel nom de la nota (do, re, etc.). Aixis la numeració, junt ab el seu significat, es la següent: 1, I fonamental; 2, II segona major; 3, III tercera major; 4, IV quarta justa; 5, V quinta justa; 6, VI sexta major; 7, VII séptima menor; 8, VIII octava (s'emplea per excepció després de 9, IX, per exemple, en lloch de 1, I); 9, IX novena major; 10, X décima major (excepcionalment també per comptes de la tercera). Tots els números, exceptuant 1, 3, 5 (8 y 10) ó I, III, V (VIII y X), indican intervals dissonants.

Sols la tónica, la tercera y la quinta forman part integrant de l'armonía (major ó menor). Els cambis cromátichs dels intervals fonamentals de séptima respectivament de décima, enumerats aquí dalt, s'indican per medi de signes especials; per exemple, < indica que'l interval s'ha aumentat de mitj to, y > que s'ha disminuhit de mitj to, puig LA NOTA AUMENTADA Ó DISMINUHIDA D'UN TO NO'S CONCIBEIX MUSICALMENT.

L'acort major (armonia superior) s'indica senzillament ab el signo +, per comptes de $\begin{smallmatrix}5\\3\\1\end{smallmatrix}$; l'acort menor (armonía inferior) per °, en lloch de $\begin{smallmatrix}\text{I}\\\text{III}\\\text{V}\end{smallmatrix}$. De tots modos s'emplea'l signo + per oposició al °, ó quan alterna ab aquest; si no's troba cap signo, indica l'armonía del so donat.

La clau armónica no está lligada, com el baix xifrat, á la veu de baix, sinó que s'aplica á qualsevulga veu y fins se pot prescindir d'una part donada, oferint al mateix temps al deixeble ocasió d'apendre á escriure un bon baix, cosa que no es fácil ab el sistema antich, puig, pel contrari, aquest lliga continuament al alumne y'l día que proba de fer una composició lliure, se troba que li es casi impossible.

Finalment, Riemann substituheix la indicació concreta de l'armonía segons sas fonamentals (do+ ; °mi, etc.), per lletras de significat més general, peró que indican la *funció tonal* de cada armonía: T (tónica), D (dominant), S (subdominant), ab el signo + per major y ° per menor. D'aquest modo la significació del acort está deslliurada de tota con-

sideració d'elevació absoluta dels sonidos, y dona medi excelent pera desenrotllar la concepció armónica.

Passém á las *funcions tonals de l'armonía*. Riemann determina las formacions dissonants y las cadencias rompudas més complicadas, com modificacions més ó menos grans de las formas de la *tres únicas* armonias essencials: tónica (T), subdominant (S), y dominant (D). Aquestas tres armonías son en principi acorts majors en major ($T+$, $S+$, $D+$) ó acorts menors en menor (^{o}T, ^{o}S, ^{o}D); la subdominant en major pot ser un acort menor (^{o}S) y la dominant en menor un acort major ($D+$).

Las formas dissonants compostas de més de tres sonidos de las dominants son: S^6, D^7 y S^{VII}, D^{VI}; peró las formas de las consonancias figuradas que donan á l'armonia l'aspecte d'una armonía oposada, son encara més importants. S'obtenen aquestas darreras ja sia substituhint la 5ª per la 6ª ($\overset{6}{<}$) ó bé la 1ª per la contra segona (armonías paralelas: T_p, S_p, D_p, $^{o}T_p$, $^{o}S_p$, $^{o}D_p$, y armonías de sensible: $^{o}S^{2>}$, $^{o}T^{2>}$, $+D^{II<}$, etc.); acorts qual notació depén exclussivament de l'armonía essencial qu'han de representar y d'ahont son derivats.

Las armonias cromáticas qu'apareixen sobtadament com dominantas d'armonias naturals, son per consegüent designadas, com se pot comprobar en l'enllás següent

Ex. 3.

T (D) S_p (D^7) D .. T

L'armonia entre paréntesis es la dominant del acort següent.

Altras abreviacions afegeix Riemann á las precedents: la indicació de la dominant de la dominant en major ($\mathbb{D}$) y la de la subdominant de la subdominant en menor ($^{o}\mathbb{S}$). Las elisions (supresió d'acorts esperats) freqüents después de las armonias cromáticas, son indicadas senzillament per [ ] entre l'acort que deuria servir de resolució; aixis T D^7 | [T_p] (S^{VII} D^7) | [S_p] S^{VII} D^7 | T representan en *do* major l'enllás armónich següent (en el sistema antich de baix xifrat):

Ex. 4.

Tota modulació apareix baix la forma d'un acort que té doble funció tonal; aixis: $T_3^{..}$ = $^{o}S^{2>}$ | D_4^6 + | T, representan en *do* major l'enllás armónich següent:

Ex. 5.

Aquest modo d'indicar las armonias presenta grans ventatjas pera la transposició, perque no está lligada á la idea d'una tonalitat determinada.

Riemann, per fi, formula aquesta lley: TOTA FORMACIÓ ARMÓNICA HA DE SER INTERPRETADA EN EL SENTIT D'UN ACORT PERFECTE MAJOR Ó MENOR, lley que no es del tot nova, peró que precisa un dels pensaments en que descansa el tractat d'armonía de Fetis. Per fi, l'adquisició més recent de la teoría dels acorts consisteix en la demostració (que'ns dona igualment Riemann) de que un acort major ó menor es SEMPRE *tónica*, *subdominant* ó *dominant*, y que NO EXISTEIX cap altra funció armónica.

Comparém aquesta senzillesa del procediment armónich ab el sistema antich ple d'acorts de sonidos de 7, 9 y fins de 11 y 13 de tota classe, y convindrém ab lo que deya Fetis, al sostenir que's proposava en unas quantas horas fer compendre á un deixeble ben dotat tota la teoria de l'armonia. Quántas cosas inútils, superfluas, hi ha en els tractats d'armonia corrents! Quántas indicacions que no tenen res que veure ab l'armonía, y que més bé's refereixen á la factura musical, al contrapunt!

Resulta, per tant, que'ls tractats de Richter, de Reber, d'Eslava, Fetis, etc., etc.,

avuy ja no son práctichs; sas teorias descansan sobre una base falsa y enredan al deixeble, fentli perdre las ganas d'estudiar. Riemann ha trobat el secret y l'ha posat en práctica d'un modo clar, llógich y senzill. Res ho proba millor que l'acceptació qu'ha lograt en sa patria, y'l sens fi de deixebles que té y ha tingut, y de lectors qu'estudían sas obras. Es natural qu'encara hi hagi rutinaris que no volen saberne res del nou sistema, ó perque'ls hi ve massa de nou (això, sobre tot, als mestres, puig els que comensan ab aquest sistema'l troban molt més fàcil que l'antich), ó perque no's prenen la molestia d'estudiarlo.

Antoni Ribera.

FESTIVAL DEL ESPERIT

Les sanglots longs
des violons
de l'automne,
bressent mon cœur
d'une langueur
monotone.

Paul Verlaine.

La espléndida joya estival s'esvaneix insensiblement: l'ayre's fa més pur y'ls perfils dels arbres y de las montanyas dibuixan, ab gran netedat, en la feble claror del cel, las llurs linias harmónicas. La flayra báquica de la verema s'escampa desde las vinyas. El vent comensa'ls seus persistents preludis á travers dels fullatjes verdosos, pálits ensaigs de las épicas embestidas del hivern. Els canyissos cantan tristament. Las flors dels camps se colltorsan y las arbredas gemegan. La Terra's doblega sota'l pes dels fruyts madurs, avans d'adormirse en el fret reculliment hivernal.

Y la eterna melangia renaix entre las fullas caygudas, en la inmensa runa dels boscos, en la tristor de las planas solitarias.

—

Llavors (l'esllanguiment de la tardor envolta las riberas, y'ls esboranchs dels núvols blanquinosos deixan veure bossins de cel blau, recorts gloriosos de juliol y d'agost) el meu cos reposa, las y tremolós, acariciat pels primers frets cercant els raigs d'un sol esmortuhit, y'l meu esperit, deslliurat, vaga per la gran ciutat dels somnis.

Hi entra poch á poch en la gran ciutat misteriosa y emboyrada. Els carrers no son estrets y tampoch son amples. Las parets dels palaus (perqu'es una ciutat senyorial) s'aixecan altissimas, ab el color blanch brut dels marbres revellits. De las teuladas foscas baixan alens de severitat inflexible. La molsa creix entre las llosas dels carrers, cubrintlas de linias verdosas. Els finestrals, encesos pels últims raig de sol, restan closos, ab ayre de muda altivesa.

El meu esperit vaga esmaperdut, en la gran soletat crepuscular. Y glateix devant del misteri de la ciutat, devant de las feixugas y vellas parets. Cercá, en va, un raig de llum, cerca una má, uns ulls, una veu, un rastre de vida.

Peró de las teuladas foscas sols baixan alens de severitat inflexible.

—

Arriba la nit solemnial, clapejada d'estrellas llunyanas. Poch á poch las majestuosas linias dels palaus se desfán en la gran taca nocturna. El silenci's despedeix del crepúscul y s'abrassa ab la nit, sota'l mantell d'estrellas llunyanas.

Heusaqui'l moment misteriós de las revelacions dels vius y dels grans morts (perque aquests son inmortals). Els palaus s'obren y'l meu esperit hi entra. Qué hi fa que'l cel s'enfosqueixi! L'hora de las grans expansions es arribada: las ánimas parlarán.

Darrera dels vells murs, en els salons de festas, el meu esperit veu un món senyorial. Y se li presentan las damas nobles. Las veu altívolas y rihentas, amorosas y severas. Veu (sota las grans perrucas) els rostres blanquissims, iluminats per la claror dels ulls, per la vermellor dels llabis mitj oberts. Veu els llurs cossos esbelts, cuberts ab llarchs vestits, caminant entre nuvoladas flonjas de sedas. Respira la sinfonia harmoniosa dels perfums mesclats, ondulant com una boyra de desitjos sobre las testas. Escolta las pausadas y vellas dansas (ressó inmortal de Lulli y de Rameau), el trepitj suáu de las xinelas sobre las catifas: veu reflectirse en els grans miralls, las figuras dels minuets amables y'l moviment encisador dels vanos.

Y gaudeix (cansat, deixant la festa, resseguint las iluminadas y llargas galerias) devant dels retaules de Fra Angélich y de Van

Eyck; devant dels encants mistichs de las verges sacras. Y'ls seus ulls van d'aquestas á las nobles damas viventas.

Y las veus majestuosas de l'orga s'inflan ab els accents sublims dels oratoris: torrents d'harmonias se llensan heroicament: d'ells naixen, destriantse, cantábils puríssims, com regalims d'aygua fugitius del llit revolt, murmurant suaument entre l'herbám mullat. Y l'esperit de Bach flota triomfal en l'atmósfera perfumada, y las estatuas de bronze y de marbre tremolan estéticament sobre las llurs peanyas.

El meu esperit esfulla (en las magníficas bibliotecas) las flors espirituals dels místichs sants, las flors heroicas de la bellesa pagana, las flors inflamadas de la inconmensurable epopeya dantesca.

Y aixís torna als carrers, rublert de totas las harmonías, de tots els colors, de totas las linias, ubriach de bellesa y de joya, bressat pel ritme poétich, reconfortat per augustas benediccions artísticas.

—

Las amplas portaladas se tancan y'ls carrers restan silenciosos. Las visions passadas s'esvaneixen lleugeras, y la pau de la ciutat dormida pren poch á poch un imperi absolut sobre'l meu esperit. Aquest se sent penetrat per la bellesa fúnebre de las nits foscas y llargas, de la soletat inmensa, del repós etern.

Y vaga, resignat, per la ciutat misteriosa y emboyrada, pensant ab las bellesas del festival, que volan cel amunt, sota'l mantell d'estrellas llunyanas, mentres el cos reposa, las y tremolós, acariciat pels primers frets, cercant els raigs d'un sol esmortuhit, y l'esllanguiment de la tardor envolta las riberas.

G. Zanné Rodríguez.

NEGANT LA EXISTENCIA DEL HOME

Dos glóbuls de sanch roja plens de vida,
sers microscópichs que nostre ull no amida
y portém á las venas á milions,
sostenían els dos discusió seria
sobre l'esprit, y l'home, y la materia,
y possible existencia d'altres mons.

—Res persisteix — l'un deya:— la experiencia
ens fa veure ben clar que la existencia
que nosaltres portém fineix aquí;
naixém, creixém, morím en poca estona;
la materia y la vida evoluciona
tenint sempre igual terme,'l mateix fí.

Res existeix de quant ta pensa folla
més enllá de lo real veu y escorcolla
creant sers ilusoris, falsos mons;
tan sols nostra existencia es positiva:
l'Home y'l Món que tant á tu't captiva
no son res més qu'hermosas ilusions.

—Ilusions ben reals — l'altre contesta; —
la idea es l'avansada que conquesta
las llunyanas y eternas veritats;
eternas veritats que de vegadas
son á n'als sers materials vedadas,
pressentintne no més qu'alguns esclats.

Jo crech que no som sols en la existencia,
que'ns presideix una elevada ciencia
d'un Ser del que nosaltres part formém:
l'Home, aqueix ser misteriós qu'alena
en la infinita creació qu'omplena
la infinita materia qu'habitém.

Nosaltres, humils glóbuls d'eixa vida,
d'eix Ser que la rahó nostra no amida
peró qu'en sa grandesa concebeix,
vivím ab ell y ell viu nostra existencia;
res fa que no ho demostri nostra ciencia:
aqueix Ser, aqueix Deu, l'Home, existeix! —

. . . .

Quánts y quánts cops la fantasía humana,
sondejant l'infinit, també's demana
si hi ha un Ser, si hi ha un Deu en l'Infinit!
Quánts cops se diu la fantasía boja
si l'home es també un glóbul de sanch roja
de las venas d'eix Deu indefinit!...

Pere de Rocafort.

LA CRISIS INDUSTRIAL. — DECLAR

Ja feya temps qu'algunas personas d'aquellas que'n diuhen serias perque tenen roba negra y fan bon paper en las inaugurals d'Academias, en las Directivas de societats y en els funerals de plana sencera,'ns havian donat el consell (única cosa que donan de franch) de que'ns deixessim d'*idealismes* y procuressim encaminar JOVENTUT pels viaranys de la vida práctica.

—Creguin — ens deyan: — axó de fer un periódich que no tingui un criteri tancat, en que'ls aprenents y'ls mestres hi puguin exposar las més contrarias ideas, en que no's respectin gerarquias y en que's diguin á personalitats molt respectables certas cosas qu'encara que siguin veritat val més que no se sápigan... axó no es natural, y lo que no es natural, es contra la naturalesa. ¿Qué'n treurán de tot axó? Que la gent ne parli segons els hi sembli, en mal ó en bé; que fins els felicitin alguns... Peró no'n portarán pas gayres de capellans al enterro.

—Es que, per ara, no'ns volém morir pas.

—No fassin bromas. Vetaqui'l que son vostés! Ab els elements que comptan, ab un xich més de serietat, vostés podrian obtenir certas ventatjas, certa consideració social, qu'al cap y al ultim es lo únich positiu.—

Nosaltres pensém molt diferent, y no'ns volíam dar per convensuts. Peró hem reflexionat; y si bé nostras creencias son molt fermas, hem decidit fer una proba, per veure si son aquells senyors ó som nosaltres qui té rahó.

No estém, ara com ara, preparats pera muntar un diari de gran circulació. Ens faltan protecció, subvencions... y som encara massa novells, no tenim alló... ¿cóm ho diuhen?... la despreocupació d'usar medis que hem reprobat sempre. N'hi ha que no'ls hi fa res: á nosaltres sí. Ademés, som encara massa orgullosos pera fer *antesala* en las casas grans, y'ns costa massa de doblegarnos devant dels peixos grossos... Tampoch som prou despresos pera sacrificar la nostra joventut al desempenyo de determinats cárrechs públichs, y en fi, som massa espantadissos y poch aventurers. Al sentir certas paraulotas ab que's califican alguns cárrechs impopulars, ens tornariam vermells, y tothóm se riuria de nosaltres.

Las cosas s'han de fer de mica en mica. Avuy comensém, per via d'ensaig, ab una *interview*, y qui sab lo que vindrá després d'axó; qui sab lo que farém un altre dia, pera veure si tenim las condicions que requereix nostra nova tasca!

Considerant que la crisis industrial es una cosa seria de debó, volguerem pendre'l pols á certas personas qu'han de tenir opinions ben fonamentadas. La dificultat estava en no saber á qui dirigirnos, perque com que las nostras caborias ens havian fet tractar molt ab artistas, literats y altres somnia-truytas.. francament, no'ns haviam relacionat gayre ab els industrials, banquers, y demés gent formal que's prenen la vida en serio y no perden el temps en semblants futesas. Peró, escorçollant ben bé pels calaixos de las nostras coneixensas, trobarem entre nostres colaboradors un estimat amich que per casualitat es fabricant: don Santiago Rusiñol. Y considerant que per axó son els amichs, per abusar d'ells quan la ocasió's presenta, enviarem á casa seva un dels nostres redactors, perque de *reporter* encara no'n gastém, y...

Procurarém transcriure lo més fidelment que sapiguém la

ENTREVISTA AB DON SANTIAGO RUSIÑOL

—Ola! — digué don Santiago, donantnos una forta apretada de má y oferintnos una cadira pera seure. — ¿Qué diu de bo l'amich Llensadora?

—Avuy no vinch com amich, sinó com á periodista.

—No m'espanti!

—Potser ho estich més jo que vosté. Ja veurá: no'l vuy fer patir: ¿qué'n pensa vosté de la crisis industrial?

—Home! Carám! ¿Y á mi m'ho pregunta? No'n tinch pas la culpa jo!

—¿No es fabricant vosté?

—Ah! si, té rahó; no me'n recordava.

—Donchs per axó venia.

—¿Per axó?

—Si, per ferla petar ab vosté una estona, y per veure si de nostra conversa'n sortia... alló... una *interview* presentable.

—Es que no hi estich fet jo ab axó.

—Oh, jo tampoch; per axó l'he vingut á trobar: per veure si ab una mica de bona voluntat ho fem com si fossim del ofici.—

Aquí'l senyor Rusiñol quedá ùn rato pensatiu. De prompte, trencant el silenci que discretament haviam respectat, digué:

—Bé, donchs; sent aixís, y ja que vosté m'ho demana, tirém al dret. Encara que no soch molt práctich en aquests tinglados, també vuy ficarhi cullerada, perque per moltas equivocacions que fassi parlant d'industria, no'n faré pas tantas com els industrials parlant d'art.

—No'm fassi riure!

—No rigui y pregunti.

—Donchs, somhi. ¿Quina creu vosté qu'es

IONS DE DON SANTIAGO RUSIÑOL

la causa de la crisis industrial qu'estém atravessant?

—La crisis se deu, més que á res, á que'l fabricant d'aqui no s'ha cuydat may d'altra cosa que de fer roba per l'*indio*.

—¿Per l'*indio?*...

—Al dir per l'*indio*, vuy dir per las provincias que tot just s'han tret els vidrets de sobre pera posarse robas viroladas. L'*indio* cada dia va á menos, perque ab això de la civilisació fins las bestiolas s'espavilan, y com qu'á mida que's perfeccionan els géneros també avansa l'*indio*, y en cambi'l fabricant queda endarrerit, resulta aquest inferior á n'aquell. Si aqui's tirés á un perfeccionament artistich, cada dia tindriam més feyna, perque l'home civilisat aumenta tant com disminuheix l'*indio*; peró ab l'estancament actual resulta que per la gent civilisada'n sabém poch, y pels silvestres en sabém massa, y han de consumir els géneros la gent de poch més ó menos.

—Peró, y si's poguessin trobar bons mercats, ¿no creu vosté que's resoldría d'un cop un conflicte tan serio?

—Avuy dia no hi ha més que dugas maneras de dominar els mercats: ó per la forsa bruta, ó per la forsa artística. La primera ja l'hem perduda; la segona encara no l'hem trobada.

—Las paraulas de vosté son desconsoladoras! ¿Vosté no hi creu ab la virtualitat de la producció, ab el perfeccionament integral?... ¿Sab qué vuy dir?

—No, senyor.

—No trobo la... expressió gráfica del concepte...

—Déixila estar. Lo que jo li diré es que la reacció artistica per ara va llarga, perque no sols s'han de formar deixebles, sinó qu'encara s'han de fer els mestres.—

Després d'una llarga pausa'ns atrevirem á insinuar:

—¿Seria indiscreció preguntarli qué opina de las declaracions dels seus companys?

—¿Cóm?... ¿Qué diu?...

—Vuy dir, dels fabricants...

—Ah! Ja! No senyor, no sería indiscreció, peró no podria contestarli.

—¿.........?

—Perque no me n'hi enterat.

—¿Vol que n'hi fassi un extracte?

—No, no's molesti.

—Donchs per no abusar més de la seva condescendencia, me limitaré á preguntarli si creu vosté qu'en Romero Robledo podria beneficiar la producció nacional.

—Si, si té amor propi, perque ell es un verdader producte nacional.

—¿Y en Paraiso?

—No hi crech. Tinch por que sigui d'aquells que hi va'l públich barato.

—Ja! ja! Donchs digui que vosté no sabria trobar l'home que fa falta.

—Per això no'l busco.

—Y com á solució de moment pera salvar la crisis, ja que no pera resóldrela, ¿qué n'hi sembla á vosté d'això que s'ha dit de la mort dels petits industrials?

—No hi estich. La mort dels petits me sembla funesta, perque'ls enterros foran de tercera, mentres qu'ab els grossos, que serian menos, sempre hi hauria tant estalvi de llágrimas com aument de beneficis.

—Peró, malgrat els seus pessimismes, bé regoneixerá qu'á n'aqui's trevalla molt. ¿Quántas púas creu vosté que hi ha á Catalunya?

—Moltas. Y que trevallan més de nit que de dia.

—Ah!... Per això tothom ens diu la *laboriosa*...

—Això de *laboriosa* trigarém molt á tréurensho de sobre, fins arribar á que'ns diguin la *intelectual*; y ja sab tothóm que de laboriós á intelectual hi va la mateixa diferencia que de manobra á paleta. Trevallém pera no trevallar tant y pensar més, que'l pensar no ocupa lloch, y'l trevallar sol ompla massa'ls magatzems. Fem de paleta, y no fem tant de manobra! Y'l dia qu'en el món artistich se compti ab nosaltres......... aquell dia..... ja no hi serém nosaltres!—

Aqui don Santiago calla; son rostre quedá velat per un núvol de tristesa; y com qu'al mateix temps s'havia aixecat, varem creure que dava per llesta la *interview* y'ns aixecarem també, significantli nostre agrahiment per la consideració que li haviam merescut, y despedintnos de tan amable persona ab el dubte de si haviam interpretat prou bé son pensament. Ens dolia de veras haverlo molestat; peró lo cert es que, si ell havia patit, potser haviam patit més nosaltres.

Això de celebrar *interviews*, confessém que costa més de lo qu'á primera vista sembla; y com que la nostra por d'haver incorregut en malas interpretacions es tan gran com l'agrahiment que devém á don Santiago, no'ns toca més que fer constar nostra bona fe y oferirli aquestas planas pera que rectifiqui, si es menester, nostras involuntarias inexactituts del modo que millor li sembli.

Nosaltres, francament, no creyém haver sortit ayrosos de la proba, qu'ha resultat en nostre concepte deficient per moltas rahons, y sobre tot perque, per aqueixas cosas... vaja, s'ha de dir: el catalá no's *presta*.

LLENSADORA.

EX-LIBRIS

Els coleccionistas de ex-libris á Inglaterra, Alemanya, Bélgica y altres paissos, entre'ls que no pot contarshi'l nostre, son molts, y algunas de las coleccions verdaderament superbas.

Els principals artistas no se'n donan de menos de fer la marca d'una llibreria particular ó pública, y per lo que pertany al present sigle, gayre bé tots els grans noms han firmat alguna ó algunas d'aquestas joyetas d'art; peró n'hi han entre ells que las hi han donat un sagell particular y propi, de tal manera que, sense lletras ni epigraf qu'ho precisi, tan sols per son carácter, se coneix desseguida lo que son.

Robert Anning Bell es sens dubte'l gran mestre dels ex-libris. Ab una gracia fantasiosa, acompanyada d'una admirable precisió de forma, y ab un concepte altament decoratiu, elegant y sever tot á l'hora, clássich d'un classicisme grech ab esbojarraments de linias y de topos japonisants, obté un resultat armónich nou y de gust exquisit.

Entre'ls coleccionistas, algunas probas especials dels seus ex-libris han arrribat á obtenir preus extraordinaris, y las revistas inglesas *The Studio*, *The Artist* y altras, els han vulgarisat reproduhintlos.

La mateixa revista *The Studio* va publicar, ara fa dos anys, un número exclussivament dedicat á la reproducció d'ex-libris (*booc-plates*). En aquest número hi han reproduccions firmadas per artistas de tan gran valua com Grandwille, Sckan, Statter, Christiansen, Waterouse, y altres tan importants com els anomenats. Actualment veu la llum pública una revista exclussivament dedicada á la reproducció d'ex-libris (*booc-plates*), la que dona á coneixe las creacions més importants d'aquest género, antigas y modernas. Perque l'ex libris es tan antich com el llibre. La primera llibreria particular ó pública que's doná compte de la seva importancia, va adoptar una marca que la particularisés, y aquella passá á ser el primer ex-libris. D'aixó ve qu'algunas coleccions sigan un llibre obert ahont s'hi pot llegir la historia del art, desde'ls temps primitius fins avuy dia.

Nosaltres, qu'havém donat á coneixe al nostre públich á Heinrich Vogeler en el número especial de 14 de juny d'aquest any, sentim que l'ausencia de la seva firma en el número extraordinari de *The Studio* es un buyt, y publiquém avuy ab el seu consentiment la reproducció d'un dels molts ex-libris que té fets y que poden sostenir tota mena de comparacions.

El dia qu'aqui hi hagin coleccionistas d'aquesta mena, no dubtarém qu'en la nostra terra existeixen llibrerias particulars ó públicas, y creurém fundadament qu'aném endevant. Avuy, encara que hi haguessin coleccionistas, no hi haurian ex libris, y si'n volguessim de moderns els hauriam de buscar al extranjer.

Estudi de H. Vogeler. — Ab permís del autor.

EL TEATRE Y LA MÚSICA EN LA EXPOSICIÓ DE PARÍS

Recorrent las diversas seccions de la Exposició que més interessavan á mas aficions, y després d'admirar dins del Paláu de Bellas Arts el gran nombre de pinturas y esculpturas que conté, buscava ab dalit, al costat d'aquestas, las salas destinadas á las demés arts bellas. Mes en va sigué cercar allí lo referent á la música y al art escénich, ab tot y sobrarhi lloch per ellas en dit Paláu. ¿Es qué la decoració teatral no es un género de pintura tan importantíssim y tan difícil com els altres? ¿Per ventura no es l'art de la música tan pur, diví y trascendental com el pictórich?

Sens dubte'ls organisadors del present Certamen no ho entenen aixís, quan presentan separadas y diseminadas per la Exposició las diversas brancas de las bellas arts. Y de la mateixa manera qu'en el lloch d'honor elevan un sumptuós Paláu, de dimensions extraorrinarias, per' honrar com se mereixen la pintura y la esculptura, deixan en lloch secundari lo referent á las altras arts, que tenim d'anar á trobarlas en un recó del *Champ de Mars*, barrejadas ab las ciencias y las lletras. En contra d'aquesta diseminació, crech que la pintura y la música sempre deuhen presentarse agermanadas, y qu'en el Paláu de Bellas Arts es ahont té son natural assiento tant l'art de la música com l'art escénich en general.

Apart d'aixó, un y altre han sigut tractats ab molt poch interés, rellegantlos á una categoria molt secundaria. Recordo que l'any 1896 vaig trobar á París una Exposició del teatre y de la música que, ab tot y no moure tant soroll, puig sols tenia'l carácter de nacional, superava molt y molt á tot lo qu'ara se'ns ha presentat. La Exposició del 96 era una historia acabada de las transformacions radicals que'l teatre ha experimentat durant el present sigle, y en lo referent al art musical s'hi exhibian un sens fi de curiositats de tota mena, que requerian alguns dias pera admirarlas.

Ara, pel contrari, á pesar del doble carácter actual y retrospectiu d'aquesta secció, com de totas las altras, resulta molt escás y deficient lo que s'ha exposat respecte á materias tan importants, y si no fos pel móvil industrial qu'ha portat á la Exposició als fabricants de pianos y altres instruments, aixís com á uns quants constructors del material indispensable pera la escena, gayre bé podia haverse suprimit. Secció, per tant, reduhida al anunci, en que l'art ha sigut lo de menos.

La Exposició del teatre, á la que s'hi ha destinat un espay molt reduhit, es en extrém raquítica. Quatre aparadors contenint els articles que's refereixen á la indumentaria teatral y uns quants projectes de decoracions de bastant bon efecte en conjunt. Molt poca cosa en lo relatiu á la maquinaria escénica, y casi res respecte á las llums, que tan principal paper jugan en els escenaris moderns.

La secció extrangera del teatre es encara més pobre que la francesa, puig res s'hi troba dels avensos que s'han produhit en aquest ram, particularment en lo que's refereix á la maquinaria escénica, que á tan alt grau de perfecció ha arribat á Inglaterra y Alemanya. Aixís, per exemple, podia havershi portat una mostra dels nous escenaris rotatius, tal com ho trobém al *Residenz-Theater* de Munich que, contenint varias decoracions muntadas al plegat, facilita la rapidesa en las mutacions en obras tan complicadas com el *Don Joan* de Mozart ó com els dramas de Shakespeare. Y altre tant podia haverse fet ab la iluminació escénica, qu'en veritat quedan sorpresos els que, venint de la endarrerida Espanya, han pogut admirar els maravellosos efectes de llums dels teatres alemanys.

En lo referent al art musical, ja hem dit que quedava reduhit á la exhibició d'instruments. Una petita exposició centenal ens mostra sense cap ordre algunas de las transformacions que'l material de música ha experimentat en aquest sigle, presentant menos interés que las exposicions que's troban en molts museus histórichs. Hi ha, ademés, las instalacions dels fabricants d'avuy, també menos numerosas de lo que's podia esperar, sobressortint alguns pianos hermosíssims (com á moble) en la secció francesa. En quant á las veus, trobo molt millors els pianos y orgas d'algunas casas alemanyas, y'ls armoniums dels Estats Units.

Ja compendrá'l lector que tractantse de materias com l'art musical y teatral, Espanya

no podia fer altre paper que'l ridicul. Y l'ha fet á la perfecció, presentant quatre pianos y moltas guitarras. En el ram de material escénich, *no hay expositores.* Y, donchs, ¿qué ha fet la Junta del Liceu no portanthi la *complicada* maquinaria d'aquets teatre? Ningú podía disputarli'l *grand prix* en la secció centenal ó d'antigüetats.

—

Si de las instalacions passém als espectacles, l'efecte produhit en lo que's refereix al art dramátich y musical es encara més deplorable. No he de parlar de las representacions que's donan en bon número de pabellons y barracas, perque ab ellas l'art no hi té res que veure. Peró crech que la part oficial devia haver fet altra cosa qu'organisar unas quantas representacions per artistas de la *Comedie Française* en la espayosa Sala de Festas y en el Trocadero, tan poch á propósit una y altre pera'l vers, y algunas escassas festas musicals que no han ófert cap interés.

Podia havershi construhit un gran teatre ab tots els avensos moderns, que apart de mostrar palpablement al públich l'ultim grau del perfeccionament escénich, tant de teló endins com de teló enfora, hagués donat ocasió pera representacions de tots els géneros *artístichs*, y ab companyias dels més diferents paissos. Res d'aixó hi ha hagut, puig el ver art dramátich, tant nacional com extranger, ha quedat excluhit de la Exposició.

De justicia es fer una excepció en favor de la magnífica companyia dramática japonesa que l'amich Vilaregut va descubrir als lectors d'aquest periódich. La nota verament artística en lo referent al drama, l'han donada en la Exposició de Paris la eminent actriu Sada Yacco, qu'es realment la Duse del Japó, y tota sa notable companyia, en particular el primer actor Kawakami. Es tan curiós com admirable'l trevall d'aqueixa actriu, d'una forsa dramática extraordinaria en la dicció, y d'una perfecció insuperable en la expressió del rostre. El drama de costums japonesas *La Gehsha y el Cavaller* li proporciona freqüents ocasions de lluhir sas facultats excepcionals, qu'encara posa més de relléu en la tragedia *Kesa*, en que hi ha una emocionant escena final molt semblant á la d'*Otello*. Ab tot y representar en idioma ben incomprensible pera nosaltres, se comprenen sense dificultat fins els menors detalls: tal es la forsa expressiva de sa fesomiâ, y de sa plástica tota. Sada Yacco y sa *troupe* japonesa constituheixen, sens exageració, una de las emocions artisticas més fondas que's troban en el terreno dramátich, y pera qui l'ha admirada un cop, son recort ha de quedar inesborrable.

La dansa es objecte de numerosas *atraccions* de la Exposició: desde la consabuda *dansa del ventre*, que constituheix sempre la gran atracció dels *gourmets*, y que se serveix ab més ó menos pebre en multitut de barracons, fins al Paláu de la Dansa, ahont s'hi presentan els grans balls d'espectacle ab tot l'aparato corresponent. En restaurants y pabellons de cada nació s'hi *explotan* las dansas del pais respectiu, obligantnos tot sovint á girar la cara, de fástich, una invasió de flamenchs que son la nota *culminant* dels productes espanyols. Mereixen citarse las típicas dansas *annamitas* en la secció de la Indo-China, y'l *ballet Cambodgien*, executat per la famosa Cleo de Mèrode. Peró tot plegat sense cap finalitat artistica, que podia haverse trobat ab una presentació ben organisada de la historia de la dansa en las diferents épocas y paissos.

—

Entrant novament al terreno musical, he de repetir qu'ha estat molt per sota de lo que's tenia dret á esperar. Cap idea nova ha presidit en la organisació de las escassas festas, ni s'han aprofitat algunas ja tradicionals, com la celebració de grans concursos d'orquestas, bandas, coros, etc., qu'estimulan á pendrehi part á las societats artisticas de diferentas terras, y proporcionan ocasió d'apreciar l'estat de cultura de cada una d'ellas, donant á coneixe reunits els variats sistemas d'interpretació y execució. Si alguna Societat extranjera s'ha donat á coneixe, ha sigut per son compte particular y sens altra finalitat que la positiva.

Tant la música sinfónica com la dramática, oferian un camp inmens per'organisar quelcóm de grandiós, ab qu'enlayrar en aquest gran Certamen als genis musicals del sigle; un tribut d'admiració de totas las nacions reunidas á las inmortals creacions dels grans mestres; una exaltació de las obras dels grans clássichs y dels grans revolucionaris; una apoteossis de la Sinfonia y del

Drama lirich aixis francesos com alemanys, desde Berlioz y Bizet fins á Beethoven y Wagner.

Peró la secció oficial s'ha contentat ab organisar tres series d'audicions musicals: d'orquesta, d'orga, y de música de cambra ab els patrons corrents. A jutjar pels concerts que vaig sentir, no pot donarse cosa més migrada y de menos interés artistich. El mal entés patriotisme francés, que si sempre es ridícul en materias artísticas, ab major motiu dins d'una Exposició Universal, els ha portat á formar els programas casi exclussivament ab autors francesos, y encara contemporanis. Entre un bon número d'obras de escassa consistencia, sols arribaren á interessarme las *Impressions d'Italie*, de Gustave Charpentier (qu'en mon concepte está avuy per devant de tots els músichs francesos), y *L'Apprenti Sorcier*, de Paul Dukas, obra escrita sobre la coneguda balada de Göethe, d'excelent factura y de molt bon efecte per sa gran compenetració ab l'esperit de la lletra. Per lo demés, hem sentit molta música, grans massas corals é instrumentals, peró tot junt sense cap mena d'emoció artistica.

Ahont se troba aquesta en grau superlatiu es en els célebres cantors de la Iglesia de *Saint-Gervais*, altra de las pocas notas bonas de la Exposició. Una vintena de veus, per meytat de cada sexe, constituheixen una massa coral á la que no li trobém rival entre tots els orfeons y capellas de centenars d'executants. El sentiment artistich més exquisit junt ab una completa unció religiosa, donan á las obras d'aquest género la interpretació ideal. Desde'ls clássichs alemanys del sigle XVI fins á Victoria y Palestrina, executaren totas las obras ab una perfecció inimitable, y qui hagi sentit als cantors de *Saint-Gervais*, convindrá ab mi que las obras dels grans mestres de la música religiosa, que més d'un cop sentím estrafetas, sols ab una capella d'aquest elements y aquesta direcció arriban á saborejarse en tot son valer.

Aixó es tot quant he trobat en materia de música en l'actual Exposició. Tan petita importancia en tan gran Certamen, es cosa evidentment injustificable y que diu ben poch en favor de la cultura artística de la nació francesa. Naturalment que la culpa recáu sobre l'element oficial, puig fora de la Exposició, y degut á la iniciativa privada, s'hi troba demostrat precisament tot lo contrari.

Joaquím Pena.

UN VOL PER LA CERDANYA FRANCESA

(Rossellonés.)

A la plana rossellonesa hi cauhen las valls dels nostres tres rius: lo Tech, que ve de Vallespir; lo Tet, que baixa del Conflent; l'Agli, que anguileja per la serralada mitg-gabatxa, mitg-catalana de las Corbères. Mes enllá d'aqueixes valls, cap al altíu plá de Mont-Lluis, una comel·lada de montanyes, altes de 2 à 3.000 metres, sembla que vos hi tapi'l pas y la vista; mes aneu à mirar derrera de la collada de la Perxa, y veureu que aquí s'amaga la bonica y pageseta Cerdanya.

—

13 de juliol de 1900.—Uns companys saillim de Perpinyá amb el trinch de Vilafranca de-Conflent de 7 hores de nit.

9 hores.—A Villafranca (440 metres) trobem la diligencia del correu, y nos enfilem à dalt, à la banqueta: seguim lo riberal de la Tet, passem á Fontpédrosa (1.024 metres), y à copia de remingols arribem á Mont-Lluis (1.603 metres); son tres hores de matí, ay! quina fresca que fa!

14 de juliol, 4 hores.—La diligencia se torna encaminar. Lo dia punteja; passem devant de les cases de la Perxa (1.577 metres), travessem la collada, y desde Coll Rigat (1.488 metres), se nos presenta lo cop d'ull de la Cerdanya. Les cimes que la rodejen, serralada de Cadi, montanya d'Andorre, vall de Carol, serra de Carlit, son clapejades de neu, y'l sol ixent hi posa pinzellades vermellines; l'ayre es pur, lo cel seré, veyem com si eren à tocar tot un escampill de pobles: à dreta, Odeillo, sobrepujat pel bosch de Font-Romeu; per baix, Sallagósa (1.309 metres); Err, amb llurs terrats de lloses; mes lluny, Santa-Lócaya, Ossèja; demés del fullam dels agbres, Bourg-Madame (1.140 metres); quitllat sobre d'un turó, amb l'iglesia que relluheix al sol, Puigcerdá; casuals y masos, amb una iglesia apartada, que se'n diria un castell, es Llivia (1.250 metres); y de cada bau,

una estesa enlluhernadora de prats, de camps, de boscos, d'aygues platejades y saltadisses. Es un encantament

—

A Bourg-Madame (en catalá *las Guinguetes)*, hi trobem lo jove y estimat escriptor catalaniste En Jaume Sauquet, quines encertades poesies canten les llegendes y antichs monuments de per allí, *La Fada de Carlil*, *L'iglesia d'Hix*, *Vora'l Segre*, y qui sab d'altres, ja que n'ha escrites un bel enfilall.

Passat lo pont internacional sobre'l Regur, deixem Fransa, y pujem á Puigcerdá, d'hont se té una hermosa vista sobre la Cerdanya espanyola. Quin bé de Deu per aqueix campestre! Quines montanyes mes plascentes!

Visitem l'iglesia, tota enfosquida; ne remarquem la portalada interior, artísticament escultada; veyem l'estany, los *chalets* y *villas*, tots alegres y riquissims; y sobretot anem á saludar l'honrat y entussiaste poète doctor Martí. Amb quin gust escoltem tan apreciat senyor nos enrahonar de tot lo referent á Cerdanya: del monument projectat, á Sallagosa, al escultor rossellonès Oliva; del celebrat *Himne Cerdá*, lletra d'En Francesch Matheu, musica de Gabanyach; del Santuari de Font-Romeu, hont s'agermanen, pels dies d'aplech, los catalans de les dues Cerdanyes; fins de la etimologia del mot «Cerdanya», qu'explica en una saborosa y ben catalana poesia!

Despres de visitada l'antiga y preuhada iglesia d'Aix, y per mes que nos costi nos separar del amich En Sauquet, donem l'adiu á Bourg-Madame y á Puigcerdá, y agafem el camí de «la Solana».

2 hores de tarde.—Es d'un pler, seguir sens parar valls y serradets, desde Urr, Villenova, les Escaldes, Angòstrina, Targassona, Egat, fins á Odeillo (1.596 metres), hont nos esperava'l senyor Calvet, qui nos reb en el seu grandios casual.

De l'iglesia d'Odeillo son remarcables la senzilla portalada románica, les ferradures que ramejen la porta, y la reixa de ferro posada al devant mateix, á ras del sol (Ne diuhen lo *trenca-cames* y serviria pera impedir lo pas á n'el bestiar).

—

15 de juliol.—8 hores de matí. Ja canta l'ofici, á l'iglesia d'Odeillo; á l'eixida veyem bona part de les dones dur la tipica caputxa negre.

9 hores.—Anem á Font-Romeu; es casi un passeig; lo camí puja pels camps y hortets que rodejen Odeillo, desprès s'enfila pel bosch, y arreu sem al Santuari.

Tot primer s'entra á la capella, á resar un Ave Maria; les parets son plenes, replenes, de presentalles, cames, brassos, caps y peus de cera, trenes de cabells, quadros, endresses (algunes d'aquestes amb fetxes dels 1600 y 1700); es un calcom d'enternidor. La «Mare de Deu» de marbre blanch qu'es al altar-major, es l'obra tan celebrada del escultor Oliva.

Visitem lo camaril, hont se guarda una «Mare de Deu vella». La portalada, tosca y escultada, amb un rellotje de sól; la paret forana de la capella, amb ses tres canals d'aygua; la porta petita, hont hi ha una Verge endaurada amb la fetxa 1880; la piscina; lo menjador, la cuyna y demès estancies, hont es amo l'Agusti, un paborde petitet, aixurit, y bon home si n'hi ha un!

Quina poesía para per aquí, hont hi tenim la gleba, lo bosch, amb unes fonts frescas y regalades, y l'alta montanya amb tot alló, tan anyoradis, de ramats, de vacades, que pasturen, de reguerots anguilejants, baixats del cim de La Calm, de penyatères apilotades com si fossen vigilants gegantius!

A Font-Romeu hi ha, pel demès, la miranda del Padró. Per aqueix cingle tot proper hi ha un Camí de la Creu, y al bell cim, sobrepujant tot l'encontorn, s'hi han plantat tres creus; la del mitg porta un Sant-Crist de mida grandiosa. Aquí, al peu del Crucificat, sota un cel tan blau, y devant tan estès rotllo de cimes nevades, vos cor-pren lo sentiment religiòs; n'hom se queda pensatiu, l'esprit volejant entre cel y terra.

Del Padró (1.780 metres), se té una hermosa vista de la Cerdanya, desde'l Pla de la Perxa, Puigmal, vall d'Eyne, Sallagósa, Osséjà, Bourg-Madame, Puigcerdá, Llivia, fins á la serra de Cadí, montanya de Carlit y Pla de Barrès; es un cop d'ull vistós, alegre, del tot admirable; n'hom se cansaria pas d'ho espiar.

Antes de nos entornar anem á la capella, á cantar los «Goigs de la Mare de Deu» y la «Despedida á la Verge».

4 hores.—A mitg cami lo temporal nos ha agafat; un pet de tró... un bon ruixat... y à Odeillo ja no plovia mes.

8 hores.—La nit es dolsa, serena; amb recansa deixem Odeillo, passem à Bolquera, y desde les cases de la Perxa donem l'ultim adiu à la Cerdanya.

Entre nit, la diligencia nos baixa de Mont-Lluis à Vilafranca.

—

Encantadora, si que n'es, la conca de la Cerdanya, enclotada dins una bressola d'altures coronades de neu, engalanada de camps endaurats, de prades florides, de boscos verdejants, rajadissa d'aygues, amb unes nits tan estelades, y un ayre tan fresch, sanitós y embaumat!

J. Delpont.

NOVAS

¿Hablemos de toros? deya'l senyor Mañé en sa última dominical. Peró va deixarho per un altre dia, entretenintse parlant d'assuntos de familia. No hi fa res, perque, si ha trigat molt á parlar, potser encara li hauria sigut millor esperar un xich més á ferho. Hi ha casualitats y coincidencias que casi bé semblan providencials. La mateixa tarde del diumenge que va apareixe l'article del senyor Mañé, una colla d'animals pertanyents al género *homo sapiens*, que devian mereixe tot el respecte del director del Brusi perque no atacavan ni la religió, ni la monarquia, ni la dinastia, presenciaren cóm un toro estripava á un infelis torero, qui, poch després, revolcantse en sot llit de dolors, escoltava'ls brams feréstechs d'un aixám de bestias entussiasmadas perque un home matava sis toros ab sis estocadas.

La impresió desagradable de la desgracia d'en *Dominguín*, quedá borrada per la trassa del *Algabeño:*

«*El delirio. Es llevado en brazos. No puede quedar descontento de la corrida, ni nosotros tampoco. Seis toros, seis estocadas. GRACIAS.*

Nota.—Al terminar la corrida, el espada Dominguín seguía gravísimo, temiéndose un fatal desenlace.»

Aixó ho escriu el senyor Paquiro de *La Publicidad*. Val més no dir res, perque quan parlan els grans, han de callar las criaturas. El mateix dia, segons el telégrafo, set ó vuyt toreros prenian mal en diferentas poblacions d'Espanya. Potser hi ha alguna butlla especial per aqueixos cassos. Aixó no ho sabém, peró'ns ho podria dir tal vegada'l senyor Illas. De totas maneras, ja hem vist en el Brusi del dilluns que'l *Dominguín* va tenir el consol de rebre'ls auxilis espirituals. En quant á la seva familia, els socorros materials no han de faltarli. ¿Que no podrian aqueixos periódichs obrir una suscripció á aquest objecte? Y'l comte de las Almenas, qu'ha vingut á Catalunya per'estudiar la crisis industrial y que desde un palco de las *Arenas* va presenciar la desgracia, vuy dir, l'*accident*, ¿que no podria demanar al govern que li concedis una pensió? Ja'ns ho dirá'l senyor Mañé, d'aqui tres ó quatre mesos. *¿Hablemos de toros?* deya'l diumenge; y no parlava més que dels redactors del Brusi... Tinguém paciencia, y un altre dia ja dirém també nosaltres: *¿Parlém del Brusi?*

—

En vigilias del estreno de *Euda d'Uriach* no fora noble judicar al mestre Vives per *La balada de la luz,* estrenada'l darrer dissapte. Suspenguém, donchs, nostra critica devant d'una futesa del malehit *género chico*, que no pot haver sigut escrita ab altre fi que'l *práctich* ó purament utilitari, tot desitjant de cor al aplaudit músich catalá pera'l proxim dissapte un triomf menos de *galería*, peró més sólit, que'ns faciliti'l cumpliment de nostres bons desitjos en aquesta ingrata tasca.

Del llibret original d'en Sellés, sols dirém qu'es incoherent y pesat. Porta'l subtitul de *idili melodramátich*, que son dugas paraulas que no lligan massa bé, com tampoch lligan bé las situacions que hi ha á l'obra. S'usan en ella recursos molt inverosimils, com el de perdre y recobrar la paraula ab tota oportunitat.

Las decoracions, efectistas, peró no bonas. La execució, dolenta. Aquells actors están amanerats fins á tal punt, que si se'ls treu del *mantones* y *chaquetillas*, no fan res de bo. Casi bé son irresponsables.

—

Pau Casals, el violoncellista qu'honra en grau tan extraordinari al art y á sa patria, després de sos darrers triomfs en l'extranjer, torna entre nosaltres pera donar dos concerts al Principal els dias 16 y 19 del mes corrent.

Junt ab ell se donará á coneixe'l pianista Bauer, que gosa d'excelent reputació al extranjer.

—

A Madrid anuncian pera la próxima temporada *L'anell de Nibelung* COMPLERT, en dos teatres *nada menos*, el Real y la Zarzuela.

Es la mil y una vegada qu'aquest projecte no arribará á realisarse. Fa més de deu anys que'ls madrilenys venen anunciant qu'han

contractat la *companyía* de Bayreuth (!), y en efecte, á Bayreuth no hi ha hagut ni hi haurá may companyia organisada y menos per'anar á fer *passejadas* al Africa.

Sempre parlant de lo que no entenen!

—

El fabricant del paper de fumar «Catalunya», don J. Company y Alvarez, ens ha enviat éxemplars en diferents colors de la primera serie de sagells catalanistas qu'ha posat á la venda, conmemoratius del naixement de Jofre'l Pilós, ocoregut l'any 852.

El tiratje d'aquests sagells es digne de elogi.

—

¡Toros! ¡Toros!

Tornemne á parlar.

Era tanta la gentada que'l darrer dilluns anava á las *Arenas* pera visitar el cadavre d'en *Dominguín*, que's van haver de tancar las portas del edifici, y la forsa pública no s'entenía de feyna procurant contenir á tants y tants taurófils consternats com hi acudian pera veure, ja difunt, á n'aquell á qui'l dia avans ni havian somniat lliurarlo de las banyas de la fera.

¿Volen espectacles més edificants que'ls que sab donar nostre poble? Y pensar que tota aquella gent es incapassa d'auxiliar á una victima del trevall y la miseria!

Es clar que'ls circunspectes, els de suposició, etc., no hi devian anar. Son gent que tot lo més va al torin quan hi ha *corrida*, pera *distreures*. Lo mateix qu'aquells fabricants que s'*enriquían* durant la guerra de Cuba enviant pera'ls infelissos soldats *rayadillo* dolent que cobravan com á bo y que als pochs dias era un pellingo. Tampoch no hi anavan ells á Cuba. Y no es que tingui res que veure en *Dominguín* ab els soldats, no. Ho dihém axó perque'ns ve á tom avuy que Joventut s'ocupa de la crisis industrial y dels peixos grossos que viuhen al centim. N'hi ha tantas y de tantas menas d'*herbetas* per aqui á casa!

No neguém la pietat al cadavre del desgraciat *Dominguín*. Lo que neguém es que fossin ben bé personas tot aquell aixám de panxa-contents y poca-soltas (per no dir altra cosa) que'l visitaren. Com catalans y com homes de cor, ens cau la cara de vergonya per tots ells; per tots, sense distingir classes.

Peró al ultim desentonariam.

¡Toros! ¡Torooos!

—

Han visitat nostra redacció'ls periódichs *Le Ménéstrel* (música y teatres), de Paris; *Le Journal des Pyrenées Orientales*, que's publica á Perpignan, y *La Semana de Igualada*.

Hi establim ab gust el cambi.

—

Hem rebut un exemplar del monólech *Barcelona de nit* (quarta edició), original de don Joseph M.ª Pous.

—

Advertím á nostres corresponsals y suscriptors que no estiguin al corrent ab aquesta Administració, que procurin posarshi avans de fí de mes, puig de no ferho'ns veurém obligats á suspendre l'envío dels exemplars que'ns tenen demanats.

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

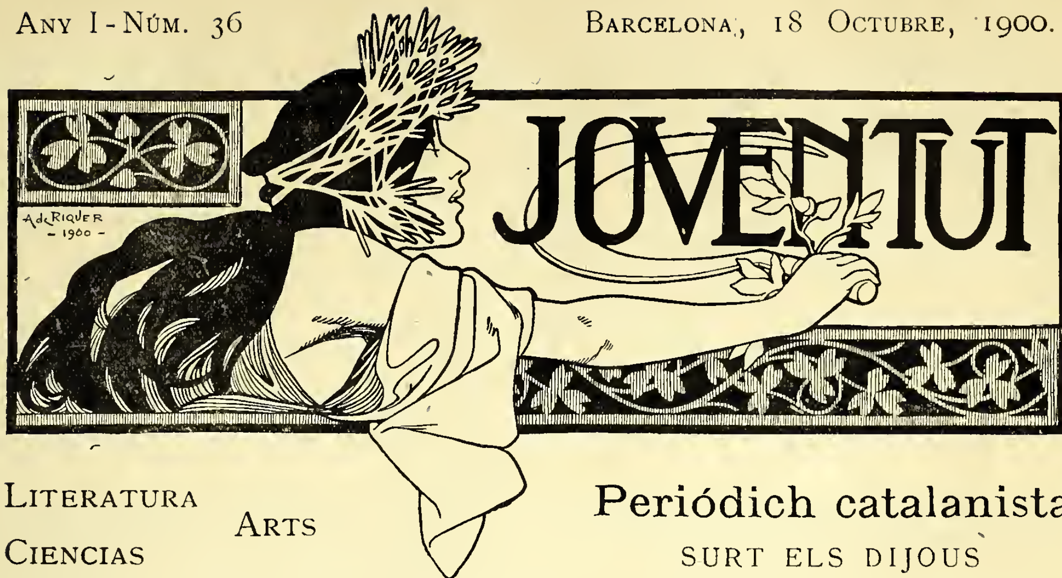
Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

Any I - Núm. 36 Barcelona, 18 Octubre, 1900.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

SUMARI: Sobre l'egoisme y altras cosas, per F. Pujulá y Vallès. — Teoria de la música: Huch Riemann, per Antoni Ribera. — El Jardí, per Joseph Lleonart. — Confidencia, per F. M. Capella. — Fragments de l'ópera « Euda d'Uriach », per Angel Guimerá. — Euda d'Uriach, per Joaquim Pena. — A missa matinal, per Antón Busquets y Punset. — Tardor de l'ánima, per Ignaci Soler y Escofet. — Novas.

SOBRE L'EGOISME Y ALTRAS COSAS

II

Deyam que'l verdader camí'l constituhia'l motiu vital essencial: la Veritat (1).

L'egoisme de la Veritat es altruista, perque la veritat no ho es de relació, corresponent al objecte y al pensament, fins que aquest se comunica per la correspondencia dels subjectes. Atacar l'egoisme per las nocivas conseqüencias que reporta quan s'inclina á determinat ordre de cosas, es atacar, no l'egoisme, sinó la constitucionalitat del dit ordre, origen del egoisme nociu. Atacar l'egoisme perque pot en una de sas manifestacions referirse als bens materials patrimonials, es atacar lo secundari avans de discutir lo principal, y la qüestió dels bens encara no está prou discutida ni plantejada. Es voler transgiversar l'ordre de cosas y no voler ferse cárrech de que aixis com la suma d'individualitats encarna la unitat social, aixis la societat forma'ls individuus, y la corrupció ó sanitat d'aqueixos regoneix com á causa mediata ó inmediata la inclinació y l'ambient qu'aquella'ls ha donat á respirar. Si á Egipte'l robo era alabat y en nostres temps considerat delicte, clar está que la honradesa de las personas y'ls actes depén de la convenció social, lo que ja no calia ni dirho. Culpis ó alabis, jutjant en l'ordre superior, á una ó altra societat, jamay al individuu, que sempre fuig del mal y marxa sempre envers lo que li ofereixen com á bé. Aquesta es la llaga.

Passa ab la societat y l'individuu lo que al agricultor: si'ls arbres donan molt ó poch fruyt, l'agricultor s'enriqueix ó s'arruina; peró lo que produheixen els arbres depén sobre tot de la má á quin cuydado están. Aixis l'individuu fa á la societat conforme ella l'ha fet á n'ell. La voluntat tendenciosa d'aquest es la del instint de conservació. Doneuli á respirar varias atmósferas dolentas, y ell acudirá á respirar la qu'ho sigui menos, ó lluytará ab son organisme fins á donarse'ls órgans per'adaptarse al mitj-ambient, si no mort en la lluyta.

(1) Vegis el número 34 de Joventut.

Un cas práctich, ben clar. A Espanya la industria jau aixafada per la falta de protecció, y'ls interessos dels capitals en papers pujan á xifras incomprensibles: els capitals fujen de la producció y acudeixen á las rendas. En altras nacions, ahont las rendas venen nivelladas pel dos y mitj ó'l tres, els capitals se reuneixen dessota las xemeneyas, y forman empresa.

¿Cóm no ha de decaure l'egoisme envers mil cosas superfluas en referencia á la finalitat y perniciosas, si's declaran aquestas cosas d'estricta conveniencia y utilitat y's fan tals per la convenció?

«Se segueix de ma doctrina que tot ser es obra de si mateix.» (1) Si la societat s'ofereix certs aliments, l'individuu membre de ella's nodrirá d'aqueixos aliments y'n durá el germen á la sanch. Per'xó deya en l'anterior article qu'es precis fer compendre al home, que deu ser egoista fins á costa dels seus semblants. *Peró*, ensenyantli'l verdader camí: el de la Veritat.

Sens aquesta dressera, sense respirar la seva atmósfera, val més no pensar en el món; creuharnos de brassos, aclucarnos de ulls, y negarho tot. No obstant lo que, será Veritat llavoras la estupidesa humana. Perque l'egoisme perdut, la falta de volició vehement, es la decadencia; es la historia dels grans pobles que s'han ajegut y sobre quinas despullas els petits ambiciosos hi han pujat de peus y s'han fet alts. Es la mort de la materia *fondo* en vida de la materia *forma*, coexistint, com coexisteix, la negació entranyada dintre d'una afirmació.

Ensenyar la veritat abstracta: veusaqui'l medi; arribar á possehirla per'elaborar en el fondo ab ella'l fi: veusaqui l'ideal únich. El dia que l'home's posseheixi d'aquesta idea, l'egoisme d'adquisició y'l de conservació l'impulsará á haver y retenir lo que li será convenient. Ara com ara'ls homes buscan al entorn, y es l'error gran. Generacions successivas els han encaminat á tals actes, y quí sab si (fent us de la teoria del home ja citat) la volició de tals actes ha fet apareixe facultats adequadas en l'intelecte. La societat s'ha fet á si mateixa (fent l'home) en una societat humana-no humana.

Es precis que surti la veu que digui al home: ¿Per qué miras al teu voltant? ¿Qué hi buscas? ¿El Fi? Mirat endintre. En lo més fondo del teu sér, allí li tens. No't preocupis de la expansió; ja expandirás per lley natural, com vessan els vasos quan son plens. Absorbeix.

Y l'home's guaytaria adintre, y al trobarse buyt, coneixeria l'error, y ompliria, elaboraria, com omplen las abellas, de cera y mel, las buydas arnas qu'han trobat, perque'l seu fi está allí dintre.

A tal estat de cosas es precis arribarhi ab una suma d'esforsos encontrats. Es precis la voluntat general fixantse vivament en el motiu vital primordial: la Veritat. No esforsos aislats, sinó generals y junts, donchs els esforsos en un sol sentit arribats, flaquejan y's perden en el mar social.

Car com molt bé va dir, referintse al seu pais contemporani, l'home indio Késbâb Tchandra Séna en son discurs pronunciat al instituhir á Allahabad (1): «... Ce n'est pas par les livres seuls qu'on peut s'assimiler la civilisation européenne...»

Nosaltres, en lloch de la europea, podriam dir: la recta civilisació.

Y entre'ls esforsos de que faig esment, bé s'hi pot comptar el de la dona, que pesi á las lleys que la fan á una banda, es la verdadera mestresa del món y la que infiltra las ideas á la humanitat. Nostre egoisme hauría de comptar ab ella, donchs, com diu en un altre paragraf el mateix indio anomenat:

«...L'éducation des femmes pourra seule amener peu á peu cet état de choses, qui paraît, j'en conviens, commencer aujourd'hui parmi nous, par la bonne volonté qu'on apporte... etc., etc...»

Desgraciadament no podém fernos nostras las últimas paraulas, peró á tot hi arribarém

Lo qu'he dit del individuu-home, té aplicació en un grau superior al individuu-societat, cosa que deixarém per un altre dia.

F. Pujulá y Vallés.

París, octubre 1900.

(1) Schopenhauer: *La Voluntat en la Naturalesa.* —Anat. Comp.

(1) Publicat per l'*Aligarh Akhbâr,* 27 sep. 1872.

TEORIA DE LA MUSICA: HUCH RIEMANN

II

Signes qu'emplea en sas edicions frasejadas.

Revesteix aquest tema un interés grandissim pera tots els musichs y especialment pels pianistas. He d'advertir, avans de tot, qu'al *frasejar* Riemann las obras dels grans mestres no ho ha fet aplicanthi'l seu modo de sentir personal, sinó que'l fraseig es completament objectiu y sols mostra l'esquelet de l'obra, descubrint al primer cop de vista fins els més petits detalls ab qu'aquesta está formada, y trobanthi en ells sempre las ratllas divisorias ben colocadas (puig devegadas fins els millors compositors las colocan malament) y respectadas extrictament totas las indicacions dels autors. En una paraula, Riemann estalvía als músichs l'análisis qu'haurían de fer (si es que'l saben fer, puig hi ha complicacions de tal mena que fins avuy sols Riemann ha sapigut donalshi una solució llógica y satisfactoria), per'estudiar un'obra y executarla ab tots els detalls que requereix una verdadera interpretació.

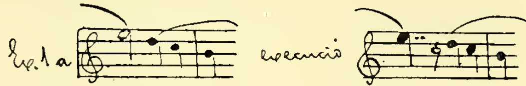
Ademés, aqueixas edicions tenen una inmensa ventatja comparadas ab altras (per exemple, ab la edició de las sonatas de Beethoven publicadas ab observacions pel gran artista Bülow), y es que no es precís deturarse á cada moment pera llegir las observacions que hi ha, sinó qu'al primer cop de vista's dominan aquestas.

Bülow mateix escrivía parlant d'en Riemann, quan aquest tot just comensava ab las sevas obras pedagógicas sobre la ensenyansa del piano: «Ja m'esperava del autor (Riemann) un'obra madura é important, puig es un dels músichs pedagógichs que's poden alabar de possehir una educació musical vastíssima; peró lo que no havía esperat d'ell es *tanta profonditat*, *precisió*, *concisió* y *finesa minuciosa*, tant en la exposició, com en la solució de tots els problemas que's puguin imaginar del art de tocar el piano.» En pocas paraulas Bülow'ns dona'l retrato d'en Riemann; y si aixís el jutjava en sos comensaments, qué'n diría ara de las sevas obras, ab el grau de perfecció qu'han obtingut y las múltiples brancas á que s'estenen! Passém, donchs, á lo essencial.

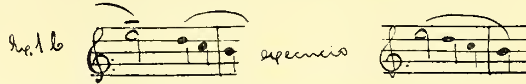
Archs (exemple 1). — Riemann emplea'ls *archs* per' indicar las *frases* ó *temas*, de modo qu'al primer cop de vista's vegi cóm está feta un'obra musical.

Ex. 1.

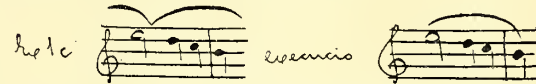
Respecte de la execució, fa Riemann las següents observacions: *Totas* las notas s'han d'executar *lligadas* (tant si tenen arch com si no'n tenen), si un signo determinat no indica altra cosa.
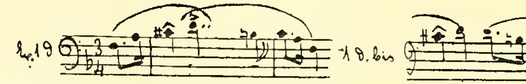

Tota *nota última d'una frase* (d'un arch) ha de ser més curta del valor que representa, á fi de no lligarla ab la frase següent (ex. 1 a), peró si hi ha una ratlla á sobre, com en el ex. 1 b, alashoras no's fa cap pausa y's lliga
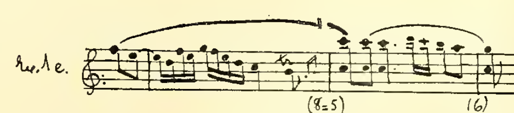

ab las notas de la frase següent. Lo mateix succeheix quan las dos puntas dels archs se troban (ex. 1 c) ó s'encreuhan.

Els *archs encreuhats* indican que una frase termina al mateix temps que l'altra comensa (Fraseig doble d'una ó més notas) (ex. 1 d). Per no haverhi encreuhament hauría d'escriures com en l'exemple 1 d bis.

L'*arch trencat* indica que una frase es interrompuda repentinament avans del final (ex. 1 e). En cas contrari, quan deu tornarse al mitj d'una frase (ab supresió del comensament) s'indica aixís:

Una *coma en l'arch* indica una pausa curta.

Els signos empleats per' indicar una execució *no* lligada son els de costúm, ab l'única diferencia qu'aquí's troban sempre sota dels archs (puig els archs, com ja he dit, ens mostran tan sols las frases, etc.) Aixis per exemple:

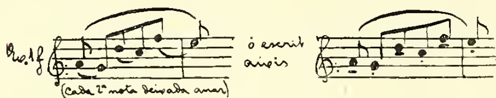
Signos de *picat ferm* (*staccatto*, *staccattissimo*): ׀ ׀ ׀ ׀ (s'acostuma á emplear sempre en un temps fort).

Signos de *semi-picat* (*mezzo staccatto*): . . . .

Signos de *semi-tingut* (*portato*, *non legato*): ‒̣ ‒̣ ó ‒̇ ‒̇ (aquest equival als ⁀. . . . de las edicions antigas).

Y la *ratlla-tingut* (—) que significa no com avans un *semi-tingut*, sinó *complert* (unió de lligats) (ex. 1 b).

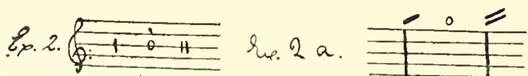
Quan diferents archs sobreposats mostran fragments més grans y més petits, els *archs curts* (petits) units ó separats indican l'articulació (ex. 1 f).

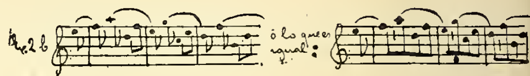
Signos d'accentuació.—El signo > (semblant al *sf*, *fz*, *sfz*, peró quasi sempre més débil) exigeix *l'accentuació dinámica* (extra refors, pulsació forta) de las notas ó acorts ahont se troba.

En las edicions frasejadas, el signo ^ (rarament doble ⩓) no es dinámich, sinó *agógich*, y exigeix una *petita prolongació* del valor de la nota en que's troba. Aquest signo es molt important pera la comprensió armónica, perque devegadas se fa necessari en els retarts y especialment en las terminacions femeninas.

Signos de lectura. — El signo de lectura *senzill* (ex. 2), serveix per'indicar la subdivisió de las frases en motius, y'l *doble* serveix especialment pera las subdivisions secundarias. Quan la subdivisió coincideix ab la ratlla divisoria,'s coloca'l signo de lectura atravessat sobre d'ella (ex. 2 a).

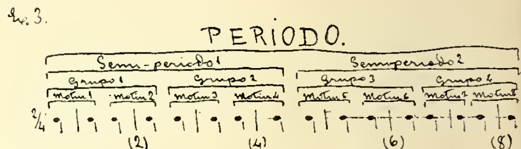

Casi sempre que hi ha més d'una corchea, semicorchea, fusa ó semifusa seguidas, en lloch d'unir las cúas se separan, quan s'ha de fer la subdivisió, y aixis s'estalvian els signos de lectura (ex. 2 b).

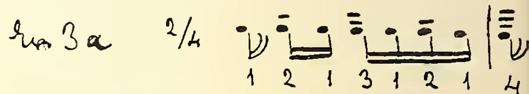
En la execució no s'ha de fer notar la separació que causan els signos de lectura.

Subdivisió dels períodos.— Avans de tot haig de presentar un modelo de periodo pur (ex. 3).

Aquí's veu que un periodo's compón de *8 motius* (compassos), *4 grupos* ó *2 semi periodos*. Aixis, donchs, *tot motiu* té sols un temps fort.

Els números 2, 4, 6 y 8 indican el número del compás, y al mateix temps els diferents graus de forsa. Aixis com dintre d'un mateix compás hi ha diferents graus de forsa (ex. 3 a)

(aquí'l 3 es més fort que'l 2 y'l 4 més fort que'l 3), també entre'ls compassos existeix una diferencia de forsa; per exemple'l compás *4* es més fort que'l *2* ó *6*, y'l *8* més fort que tots els altres. Aixis podém representar els diferents graus de forsa de la manera següent:

1 . 2 . 3 . 4 . 5 . 6 . 7 . 8 . (compassos)
1 2 1 3 1 2 1 4 (graus de forsa).

Sobre aquesta numeració's pot dir que'ls compassos 2 y 6 tenen quelcóm de semblant á la coma del llengúatje escrit, el compás 4 al punt y coma, y el 8 al punt final. Exemple:

12, 34; 56, 78.

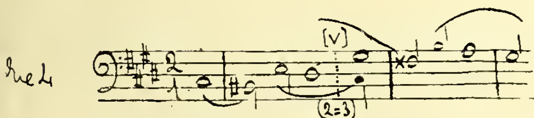
Si tota la música fos composta de vuyt compasos purs (com ho es la de ball), allavors l'estudi del fraseig seria senzillissim, peró las intercalacions, progressions, elissions, etc., destruheixen la simetria pura donanthi més varietat. Riemann presenta també á la vista totas aqueixas alteracions per medi de la numeració dels compassos.
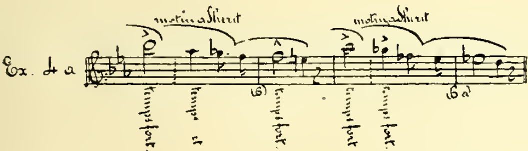
Si, per exemple, al comensar falta'l pri-

mer compás, la numeració ho indica, puig se troba sota de la primera ratlla divisoria un 2; si falta el compás quint, alashoras se troban el 4 y 6 seguits. Quan el compás octáu s'ha de considerar com á primer (enllás d'un final ab un nou comensament), s'indica aixis: 8=1 sota de la ratlla divisoria.

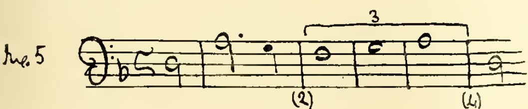
Els compasos débils (1, 3, 5, 7 (9)) *no s'acostuman numerar*. Si un compás débil está enllassat ab el següent fort, s'indica per medi d'un arch dirigit enrera sota del número, per exemple: 2 3 4 5 etc. En semblants cassos també's pot deixar la numeració dels compassos forts (2, 4, 6, 8). Quan un compás fort se repeteix, també s'ha de repetir el número afegintli una lletra; per exemple: 4, 4 a, 4 b, 4 c, etc. La *repetició de compassos débils* sense'ls seus corresponents *forts* es *rara*.

En compassos compostos (lent $^4/_4$, lent $^{12}/_8$, etc.) el *cambi* de compás *fort* en *débil* no es suficientment indicat per medi de la ratlla divisoria, fins quan aquesta's troba en son lloch verdader (indicat per $^2/_4$ ó $^3/_8$, etc.), sinó qu'alashoras s'emplean els *punts divisoris* sota de [V] (ex. 4). Si'ls *punts divisoris* se troban *sols* sens aquest signo, indican un temps fort, y un *motiu adherit* quan aquest no ompla tot un compás (ex. 4 a).

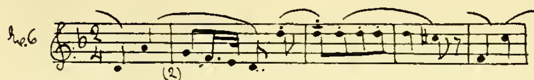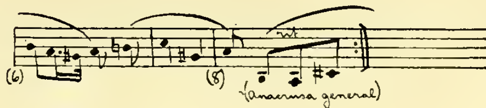

En quant á la execució, hi ha qu'observar que'l *punt fort d'un motíu adherit* es TAN *fort* com el del *motíu* á que s'ha adherit. Quan se troban dos compassos débils consecutius, alashoras forman un compás que se'n diu *tresillo* (ex. 5) y s'executa *quasi sempre* un xich més depressa, igual que's fa ab un tresillo de notas.
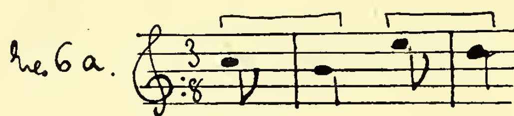

Se sab que un motiu es adherit, quan *l'arch* se dirigeix *enrera* (ex. 4 a) y qu'es *anacrusa general* quan *l'arch* se dirigeix *endevant* (ex. 6).

Anacrusa es el nom que's dona al compás en *apariencia* incomplert que's troba sovint al comensar una pessa ó una *frase* musical (ex. 6 a). Aquí'l *do* y el *mi* son *anacrusas*, es á dir, ante-compassos.

Fins aqui hem vist els signos que Riemann emplea en sas últimas edicions (Steingraeber, Felix Siegel, C. F. Kahnt, J. Schuberth y Cie. de Leipzig y Augener de Londres). Hi ha petitas diferencias entre aquestas y las primitivas (entre ellas las sonatas de Mozart y Beethoven, editadas por N. Simrock, de Berlin), degut á que quan en Riemann va frasejar aquestas, encara no havia empleat la numeració dels compassos y sols usava'l signo V sobre una ratlla divisoria ab un número (1, 2 ó 3) per' indicar el compás fort. Per exemple, si hi havia un $\overset{2}{\vee}$, indicava (encara que no's repetis aquest signo) que cada dos compassos eran forts. Y un compás tresillo s'indicava per $\overset{3}{\vee}$.

Ab lo exposat, compendrá'l lector que seguint aquest método, pot arribar á fer un mateix l'análisis de las produccions musicals. Per aixó es precís estudiar ab detenció una obra molt important d'en Riemann titulada *Vademecum der Phrasierung*, que recomano molt especialment á tot el que's dediqui á aquests estudis, ja sigui músich ó aficionat.

ANTONI RIBERA.

EL JARDI

Allá en la carretera blanquinosa
que com una gran serp assoleyada
s'extén soliua al flamejant Mitj-día;
darrera una paret que l'eura-mare
á tall de cotxa verda cobricel-la,
hi ha un jardí delitós vessant misteri.
La olor de violeta arréu aroma,
y'ls banchs de roca grisa semblan brassos
y faldas amorosas que convidan
á la peresa santa del poeta,
al somni dols que fa oblidar el viure.

Jo sé un jardí prop d'una carretera.....

Cantan els brolladors, y á la llum forta
del Astre gran, floreix la tarda blava.
... Els jerros manyagats per la patina
tenen cert ayre antich, y antichs els marbres
semblan talment ressucitar la Grecia.
... Y las deesas núas son tan bellas,
que'l jardí las adora y se despulla
del bronzejat fullám, boy fent catifa
als peus de las Dianas y las Venus
en ombrejats racers rihent joyosas.

Jo sé un jardí prop d'una carretera...

El lloch misteriós en cada flayra,
en cada caminal, en las deesas,
enclóu pels ulls migrats algún gran somni
romántich, molt llunyá, dins las centurias...
... Cóm deuhen, ay! passar las horas blanas
dessota'l cant de l'aygua y las arbredas
de moradenchs xiprers y d'oms altívols,
vers la llum gloriosa y estiuhenca
amunt, amunt del blau alsant els brassos!...

Jo sé un jardí prop d'una carretera...

Allí voldría'l niu; y quan la calda
morint pausadament, velant la terra,
enviés un trist petó de despedida
per sobre dels blats d'or, las flors y'ls arbres,
enllá del mar, al cim de pals y velas,
en núvols irisats de llum rohenta...
volar voldría, y com l'ardent apóstol
d'una creencia nova y venerada,
per sobre la marbrenca Babilonia,
en mitj dels homes sense cor ni pensa,
llensar el cant diví de la Poesía!...

Jo sé un jardí prop d'una carretera...

JOSEPH LLEONART.

CONFIDENCIA

La primera vegada que't vaig veure fou un capvespre del mes de maig, en aquella estació del any en que la Natura's vesteix de festa, enjoyada de cel blau, d'aucells, de flors y de papallonas; en aquella época que troban bonica'ls que senten grat de la vida, els que may han tastat el fel del desengany! Vaig trobarte en un carrer del arrabal de ciutat; anavas mitj endolada, junt ab las tevas amigas, distrayent la pena causada per la perdua de sers estimats, ab la conversa d'ellas, que d'en tant en tant te feya somriure, animant tantost el teu semblant l'alegria propia de la jovenesa.

Jo anava carrer amunt, aclaparat per la feixuga cárrega de ma dissort, trist, esmaperdut, fit el pensament en *aquella* que ja no hi es y que al desapareixe del món dels vius, junt ab ella s'emportá la meytat de la meva vida, deixantme l'altra meytat pera major torment!... Al trobarnos enfront l'un de l'altra, topá nostra vista, una sensació inexplicable s'apoderá de mi; y al ferme cárrech de la teva hermosura incomparable, dels teus ulls puríssims que van de dret al cor sense dir res á la carn, dels teus cabells d'or, ton rostre somrosat y ta boca coralina, sugestionat vaig aturar mon pas, restant inmóvil, embadalit, contemplant la teva silueta encisadora, de perfils esculpturals, d'alguna semblansa ab *aquella* qu'era meva, que jo tant volia!... y en aquell moment, tot un món de recorts, dolcíssims y tristos alhora, llampeguejá per mon cervell, fentme somniar despert: cambras convertidas en nius d'amor, veus argentinas amorosidas, plenas de passió, remoreig de petons, escalfor d'abrassadas, perfums d'alé, nits de lluna plenas de ditxa y de misteri... Finalment, campanas tocant á morts, cants funeraris, visions de cementiri, remor d'oracions, esclats de plors, humitat de llágrimas...

Vares passar per devant meu joyosa y riallera junt ab las tevas amigas, inconscient del mal que m'havias fet!... En un instant havias renovat las llagas del meu cor, mitj tancadas pel *temps;* profiláxis segura, segons la gent del món, pera guarir els dols d'a-

questa vida. Jo restava quiet, mut, capcirós, y quan te vaig perdre de vista, al tornar tot d'una á la realitat, vaig fer via carrer amunt.

Poch temps desprès arribava á ma caseta dels aforas, voltada de camps de verdor, qu'ara no'm diuhen res, servintme pera més pena. Al llindar de la porta m'esperavan els vellets pares, tristos com de costúm; vaig entrar donantlos la bona nit, vaig descubrirme, y junt ab ells vaig comensar lo Sant Rosari... Aquell dia la oració, sortint del fons de la meva ánima, brollá dels meus llabis ab major fervor; conservava en mon cor y en mon enteniment la impresió de la teva figura, semblant á la d'aquella hermosa criatura que jo tant estimava, per qui prego á Deu cada dia y ho faré mentres visca; per això resava ab major devoció!... No't sápiga greu!

—

Vingueren las festas del Corpus, xamosas y alegras com sempre, plenas de llum y de color local, embaumadas d'encens y de flor de ginesta.

Jo passejava en companyia de bons amichs que, com de costúm, procuravan distreure mas penas ab sos acudits y paraulas falagueras. De sobte vaig veure't al balcó d'una casa junt ab altras jovenetas, hermosa com sempre, plena de goig, majestuosa com á flor preeminent d'aquella toya... La professó s'atansava; al passar el Santissim que portava'l bon rector, flectat de genolls en terra, mos llabis mormolaren una oració per *ella*... ¿sabs?

Si't tenia devant meu, cóm no recordarla!...

—

La darrera vegada que't vaig veure fou per la diada de la Verge del Carme, sortint del temple quan tu hi entravas.

Jo'm trobava ben impresionat, sentia olors de cel, cants de serafins, aleteig d'ángels... Vaig girarme pera mirarte altra volta, y en aquell moment solemne, portant el Bon Jesús dins mon pit, en mon interior ressoná sa veu dolcíssima qu'm deya: *Sursum corda!...* Desprès... res més. Y vaig seguir fent via cap á ma caseta dels aforas, voltada de camps de verdor, qu'ara no'm diuhen res, servintme pera més pena!...

—

M'han dit qu'havias preguntat per mi ab molt interés, y això que sols ens hem vist y no'ns hem dit may una paraula. La dissort que'ns envolta es el resultat d'aquesta simpatía que may ens comunicarém l'un á l'altre.

A tu't manca l'escalf de la llar payral... pobra orfaneta!... Jo fa temps, molt temps que'ls meus amors, els meus goigs y las mevas ilusions segats en flor al bell esplet de la meva vida, restan guardats per sempre més junts ab *ella* en el fossar de la vehina vila, y per això l'anyoransa'm consúm sense matarme... Anyoro lo qu'es impossible retrobar en aquesta vall de llágrimas; sols m'alenta la esperansa de retrobarho allá amunt, ben amunt... al cel!... Oh, allavoras, quina felicitat la meva!

—

Perdonam aquesta expansió filla d'una imaginació de jove. Es un crit de l'ánima, la complanta d'un cor que no pot estimar ni bategará ja may més per ningú... Per això no serás may meva!

La teva presencia ha despertat en mi'l recort dolcíssim dels millors temps d'una vida plena de ditxa, de pau y benhauransa. Tal volta hauria revifat las guspiras d'un caliu somort qu'al principi existia. mes ara..... ara sols en restan las cendras, confosas ab las d'*aquella* que ja no hi es!... Ha sigut la ilusió de moment acaronada pel desitj d'estimar y ésser estimat com avans; mes jo tinch el dever de deixar passar per mi aquesta ilusió com foch-follet que's pert en l'espay... Es un impossible!

La pena que porto al cor m'ha transformat en un ser incoherent, degenerat... Perdonam, donchs. Més avans d'ofegar per sempre més en mon pit tot lo que tu m'has fet sentir, t'he volgut fer aquesta *confidencia*, valentme per això de nostra parla; aquella tan hermosa y estimada que ressoná per primera volta á mas orellas al venir al món... D'ella'm serveixo per'enlayrar mon esperit á Deu!

No es la que tu parlas, més ja'm consta que la comprens. Si jo fos l'home d'avans, d'ella'm valdría pera dirte baix, baixet, ben aprop teu, besant al ensemps ton front de neu y'ls teus cabells d'or ab tota la forsa dels meus sentits:—T'estimo, vida meva, t'estimo!...—

F. M. Capella.

FRAGMENTS DE L'OPERA "EUDA D'URIACH"

BALADA DE SEVERÍ

Treu lo cap en finestra
la donzella d'Uriach:
passava'l comte jove,
s'han vist y s'han aymat.

—Lo vostre cor, donzella,
fós destre en lo volar!
—Si es destre ó si no es destre
mon pare os ho dirá.

—Ay Euda, filla meva,
¿de qué sospiréu tant?
—Ay pare, lo meu pare,
que'l cor lo tinch malalt!

—Lo vostre cor, ma filla,
fa temps que l'he donat,
y ab lo senyor d'Argola
vos heu d'enmaridar.—

En Roger nostre comte
ja al d'Argola ha trobat:
si espurnan las espasas,
molt més los seus esguarts.

—Que ab Euda hi va la vida!
—Que ab ella'l cel hi va!—
Ja'l d'Argola es en terra:
Deu l'hagi perdonat!

Mes, ay, que'l comte jove
del mort no'n gaudirá,
que á un castell la donzella
son pare l'ha tancat.

Y en lletras que li envía
la donzella d'Uriach
li diu al comte jove
que may se l'ha estimat.

En Roger d'aquell día...
quína por sos vasalls!
Puig tot ho mata y crema
com si boig fos tornat.

Fins que un día son pare
del castell lo llensá:
—No tornis més!—li crida.
Y ell may més ha tornat.

BRINDIS

ROGER.

Per vos y eixa donzella
qu'he vist com una estrella,
y ha fugit.....
deixant per tot, enlayre
perfúm de dolsa flayre
que omple'l pit.

Que trobi la ventura
á dintre la clausura
lo cor seu;
que sía sa esperansa
gosar de benhauransa
vora Deu.

Mes, ay, que si es fugida
la pau de nostra vida,
oh dissort!
no hi val la vida nova,
qu'al monastir no's troba,
ni en la mort!

TIBALT.

Per vos y perque ofegui
tota dolor qui begui
d'aquest vi.
Perque'l mal temps se fonga,
y Deu, ó'l diable'ns donga
bon camí.

Per dar á ma germana
la celda que demana
sa dolor;
y veure sa clausura
tornada en sepultura
per son cor.

CANTS DELS CREUHATS

CHOR DE DONAS.

Bressava á mon fill, bressava...
«La *non non*, fillet del cor»
y per Jesús lo deixava;
y quí sab si es sol y's mor.
«La *non non!...*» Verge María,
guardeulo de tot perill;
esteuse ab ell nit y dia,
com jo estich ab vostre fill!...

CHOR D'HOMES.

Reposém, reposém,
dormím, somniém.
Qui somnía endevant lo cel adora,
qui somnía endarrera es que s'anyora.
Dormím, somniém...
desprès caminarém.

CHOR DE CREUHATS.

Val més, més val día y nit
de fam y de fret penar,
que á la terra hont hem sortit
girarhi'ls ulls per tornar.
De Deu serém més aprop
quant més lluny del món siguém;
que la escala de Jacob
té'ls peus á Jerusalém.

ANGEL GUIMERÁ.

EUDA D'URIACH

I

El llibre catalá y la traducció italiana.

Quan s'estrená, cinch anys enrera, la hermosa llegenda drámatica de nostre gran poeta Angel Guimerá que porta per títul *Las monjas de Sant Aymán*, hi descubrirem de bon principi, entre sas qualitats més culminants, un doble carácter essencialment lírich-dramátich, qu'oferia ample camp á un hábil compositor pera convertirla en un magnífich drama lírich. Sia per aquesta qualitat, ó també pera completar el carácter d'obra d'espectacle que se li doná (y qu'en mon concepte perjudicá molt á la llegenda), ja llavors fou exornada ab el complement de la música, y al efecte'l mestre Morera enriquí las més importants escenas ab ilustracions musicals, entre las que n'hi ha algunas que son de lo millor qu'aqueix músich ha produhit.

Peró l'obra oferia, com dihém, un aspecte lírich molt més important que'l que pot desenrotllarse en senzillas y aisladas ilustracions musicals, reduhidas á la categoria de comentaris de l'acció, y aixó es lo que ab excelent criteri ha endevinat el mestre Vives al triar la llegenda d'en Guimerá com á llibre de sa ópera *Euda d'Uriach*.

'Es indubtable que'l llibre dramátich requería molt importants modificacions pera convertirse en argument d'un'ópera. En *Las monjas de Sant Aymán* hi ha dos actes en que'l drama's desenrotlla d'un modo natural y llógich, que manté sempre creixent l'interés en el curs de l'acció. Peró segueixen altres dos actes en que, ab tot y contenir hermosas páginas poéticas, l'acció decáu d'un modo visible, á causa del gran número de quadros y epissodis que l'autor tingué la debilitat d'afegir á l'obra, no perque fossin necessaris, sinó per excesiva condescendencia ab la Empresa que, alentada ab l'éxit de *Jesús de Nazareth*, va pretendre altre cop aprofitarse de la marcada predilecció del públich per las obras de gran espectacle.

S'imposava, donchs, una refundició que, conservant integralment l'acció principal, es á dir, la llegenda dels amors de la monja de Sant Aymán ab el cavaller Roger de Venafur, reduhís als seus termes més precisos l'acció secundaria, suprimint gran part de las escenas de la Santa Creuhada que, com hem dit, ab tot y ser hermosas, destorban y allargan desmesuradament l'obra dramática. Y aquesta refundició ha sapigut realisarla ab gran acert el propi poeta catalá, ab l'auxili del compositor, mereixent totas nostras alabansas per no haver titubejat en mutilar un dels fills més preuhats de sa esplendorosa inspiració poética en obsequi á l'obra musical, y en profit, ensemps, de la propia obra dramática, com aném á demostrar.

En l'acte primer hi ha introduhit en Guimerá pocas, peró encertadas modificacions. Era natural la supresió dels personatjes epissódichs qu'en la primera escena del drama'ns donan els antecedents de l'acció, substituhintlos pel chor, com es costúm en las obras musicals. La predicació de la creuhada constituhia ja en el drama una brillant página lírica, qu'ha sigut aprofitada ab la sola adició del chor de monjos al cant del Ermitá sobre'ls magnífichs versos que comensan:

> Plora'l cel á clar jorn y á la nit bruna;
> ploran ángels y arcángels y profetas;
> plora la Verge y Jesucrist; y plora
> lo Pare celestial! Y'ls homes riuhen!

La escena segúent, que no podía aprofitarse més qu'en forma de recitats, ha sigut substituhida per un petit diálech de Severi ab uns vells, y pera donarli forma lírica, el poeta ha refundit el relat de la historia del comte en la preciosa balada que pot veure'l lector en altre lloch d'aquest número.

En el segón quadro del acte primer, que comensa ab la escena dels servidors convertits en amos del castell, també han sigut molt apropiada y concisament refundidas totas las barallas dels criats en un chor en que s'hi conserva lo més culminant de la escena. Lo restant del acte es igual qu'en el drama, escursada alguna relació, y ab l'adició no més dels versos (que també publiquém) necessaris pera'l degut desenrotllo musical del brindis de Roger, aixis com la resposta de Tibalt.

Si totas aquestas modificacions las trobém encertadas, no aixis la reducció (encara que petita) de la darrera escena d'aquest acte, en que té lloch el desafio seguit de la mort de

Roger. Hi ha frases dramáticas en la disputa entre aquest y Tibalt que, sense destorbar al compositor, creyém devian haverse aprofitat per lo magnificament que retratan els carácters d'un y altre. Per exemple: la suprimida exclamació de Roger:

> Ni tot lo món que'm malehís! Ni'ls astres!
> Ni malehint un Deu, m'aturaría!

Y més avall, lo segúent:

TIBALT. Cobart! Jo'm creya
qu'era un sagrat aquest castell, y's torna
cova de malfactors!

ROGER. Cova de lladres
perque ara vos hi sou que me la heu presa!
Mes no, qu'ella es aquí; y'l castell se torna
més que sagrat, altar: y Euda la imatje!

¿No creu el mestre Vives que podia haverse conservat lo transcrit? Aquest es nostre parer, en primer lloch perque ditas frases están colocadas en el punt culminant de la situació dramática, y además perque tenen verdadera grandiositat y son d'una poesia exquisida.

En l'acte segón han sigut suprimidas las escenas cómicas ab que comensava (supresió que trobém molt justa), per'anar directament á la escena de las bruixas ahont el músich hi pot desplegar sa fantasia y colocarhi un ball d'efecte. La tranzició d'aquest quadro fantástich al parlador del monastir de Sant Aymán ha sigut felisment salvada intercalanthi un chor interior de monjas que, donant una petita pausa á l'acció, serveix d'enllás á tan contraposadas situacions.

Queda reduhit aquest quadro á la escena entre Euda y la mare Abadesa. Ha sigut llástima la supresió de Sor Aldena, un dels personatjes més encisadors de l'obra literaria; peró compreném l'entorpiment que portava á l'acció musical, ja que'l compositor devia atendre ab preferencia á la protagonista de l'obra y simplificar lo qu'accessoriament la envoltava. Convertida l'acció en un dúo entre Euda y l'Abadesa, ha ofert al mestre Vives una situació musical de primer ordre, que ja veurém cóm ha sigut aprofitada.

Una gran equivocació ha sigut prescindir de la escena segúent en que Tibalt se presenta al monastir. Entre aquest, Euda y Sor Mahalta podia'l músich haver desenrotllat una magnifica escena dramática, tal com la trobém en la llegenda de Guimerá, terminant ab la reconciliació dels dos germans. En la ópera queda la situació freda y'l personatje de Tibalt poch caracterisat, per consequencia d'aquesta supresió.

En el quadro del temple, que segueix, no hi ha altra modificació que l'haverse allargat la escena de la professió d'Euda. Es natural que'l llibretista deixés son lloch al compositor pera desenrotllar aquest quadro ab els chorals religiosos que hi escauhen, mes creyém que tot lo que triga desde'l jurament d'Euda fins á la sobtada aparició de Roger es en detriment de l'acció, quin interés dramátich decáu per moments. Hauriam preferit els chorals al principi y una acció rápida desde'l moment culminant fins al final.

L'acte tercer ha sigut admirablement refundit: tres quadros ab deu escenas, han quedat reduhits á cinch escenas en un sol quadro, guanyanthi d'un modo notable la meytat de l'acció. Conservada integra la deliciosa escena del pastoret y'l Moixaina, y suprimidas las segúents, deixanthi sols un indispensable diálech entre Roderich y Severi, s'arriba promptament al dúo d'Euda y Roger, qu'es la situació eminentment lírica de l'obra.

Aquesta escena, en que Guimerá ha vessat á dolls els tresors de sa inspiració poética, ha sigut ben aprofitada pel compositor, conservanthi casi tots els armoniosos é insubstituhibles versos que poden colocarse entre lo més hermós qu'ha produhit nostre gran poeta. Segueix l'arribada del Ermitá ab el encontre dels culpables, que ab unas abreviacions ben justificadas s'ha conservat també com en l'original.

Desd'aquest punt l'obra dramática decáu visiblement, puig l'afany d'allargar l'espectacle va portar al autor á afegirhi una segona acció qu'ofega á la principal y no interessa al espectador. Empresa un xich dificil era la condensació de tants quadros suplementaris en breus escenas que portessin el drama musical directament á son desenllás. Peró la dificultat ha sigut ab talent vensuda, puig suprimits per complert els dos quadros segúents, queda l'acció lligada á la escena final del tercer acte, ab la sola adició d'uns chorals religiosos qu'entonan els pelegrins de Jerusalém. La lletra d'aquests chors es altre dels pochs trossos nous de l'obra, y ab ella ha donat Angel Guimerá un'altra proba de sa feconda inspiració, com pot veure en altre lloch el lector.

L'ultim acte ha sigut encara objecte de més radicals transformacions, puig se n'han suprimit las tres quartas parts. Totas las escenas dels muslims desapareixen, y de sis quadros, sols dos restan en l'ópera. El primer, que representa un campament proper á Jerusalém, ofereix una bona situació musical per'expressar las angoixas de l'ánima de Roger, que sospira per reveure á sa aymada, fins qu'apareix l'Ermitá ab els creuhats, y seguint sas exhortacions, emprenen tots l'atach de la ciutat. Y'l segón quadro en l'interior de Jerusalém acaba l'obra ab el encontre dels amants y la mort de Roger en brassos de sa estimada.

Devém fer constar que, á pesar de lo que's veu en el teatre de Novetats, l'acció del darrer quadro de l'ópera té lloch en l'*exterior* y no en l'interior del Sant Sepulcre, pera evitar la irreverencia d'un dúo amorós en el sagrat recinte. Peró, contra la voluntat dels autors de llibre y música, han pogut més las *triquiñuelas* de bastidors, de las que'ns ocuparém al tractar de la presentació escénica.

—

El mestre Vives ha escrit la música d'*Euda d'Uriach* sobre'l llibre catalá qu'acabém d'examinar. Lo llógich y natural era, per tant, qu'en catalá y sols en catalá fos estrenada, puig pera fer l'ópera en *catalá* va cedirla'l autor de la lletra, y aplicada al text *catalá* va ser escrita la música. La naturalesa del argument y la dificultat de trasplantar á altre idioma'ls versos catalans, conservant las innombrables bellesas qu'en Guimerá ha escampat en l'obra, imposavan sa representació en nostra llengua. apart de la rahó fonamental de que las obras sols deurian cantarse en l'idioma del país, com se fa per tot arréu.

Mes per alguna cosa estém en el país dels *vice-versas*. Pocas ocasions més á propósit podian presentarse pera donar el primer pas en favor de l'ópera catalana, qu'es l'ideal de tots els que tenen sentit comú en materias musicals. El nom d'en Vivés, qu'avuy ja s'imposa á las empresas, podia també haverse imposat en aquesta ocasió. Ens consta que'l mestre ha lluytat pera conseguirho, peró també es cert que no ha triomfat. La rutina ha pogut més que tots els desitjos dels autors de l'obra, y quan las personas *prácticas* en assumptos de teatre'ns diuhen qu'aquella no agradaria cantada en nostre *dialecte*, perque EL CATALÁ NO ES MUSICAL, just es que callém els ignorants.

No hi ha hagut, donchs, més remey que traduhirla á la *dolcíssima* llengua italiana. Y quina traducció!! Encarregada á un *jornalero*, vull dir *giornalista* que per aquí corre y que's diu *signor* Bignotti, ab dificultat podia trobarse persona més apta pera fer desapareixe ab quatre cops de ploma tota la poesia de l'obra. ¿Que'ls versos d'en Guimerá son admirables? Donchs jo'ls asseguro que s'*admirarán* més ab els redolins del nou Dante italiá.

En quant á la fidelitat en la traducció d'imatjes y conceptes, no's pot demanar més. Peró deixemnos de frases y aném á donar unas quantas mostras de las *bellesas* de la versió italiana.

Al sentirse en el primer acte'ls corns dels extraviats que fugint de la tempestat cercan alberch en el castell, diu Severi, al comunicarho al comte: «Gent qu'es perduda», y'l traductor ha posat: «*Gente perduta*», lo que resulta literal, peró qu'es un disbarat, perque aquí no's vol dir gent que sia perduda, sinó que s'ha perdut ó extraviat, qu'es molt diferent.

«Brindo per la vostra estimada», diu Renat. Y'l traductor hi posa la vostra *amante*, cosa que l'autor no ha volgut dir.

«Soch de marbre!», exclama l'Abadesa. «*Sono del cielo!*», diu la traducció. Es lo mateix... si fa no fa.

«Tothóm cayga genolls en terra», mana l'Abat; peró'l traductor no si conforma ab agenollarlos y'ls obliga á posar la *fronte* á terra. Y'l mateix Abat diu á Euda: «Guarda del cos l'humil ropatje». Aquest cos en la versió italiana es traduit per *cuore*. ¿Ropatje del cor?

Ab aixó del cor hi té una debilitat el *signor* Bignotti, puig en la hermosissima frase d'Urilda «Li salvo'l cos pera matarli l'ánima» també ha traduhit «*li salvo il cuore*», que no pot ser més gran disbarat. Peró com que *corpo* fora més llarch, alla vá, destrossém la imatje y la frase.

Un xich avans la Bruixa exclama: «Ara'm revenjo!», y diu el traductor: «*Ora* RITORNO», lo qual ve á demostrarnos el coneixement que té de la llengua catalana, puig sens dubte

ha llegit *revengo* y ha deduhit qu'era del verb *revenir*, y per tant, *ritornar*. Y de retornar á revenjarse la diferencia casi ni's coneix.

Euda, al comensament del dúo del segón acte, exclama referintse á Roger: «Ahónt ets? Ahónt?»; y diu en italiá: «*Ah si! Ah si! Ah si!*» ¿No es veritat qu'ab aquests tres *desahogos*, la claretat del concepte es admirable?

Renunciém á seguir reproduhint disbarats, perque no acabariam, y ab aquestas mostras el lector pot ja haver comprés las excelencias de la traducció. Y consti que tot això es arreplegat *d'oído*, en mitj del soroll de la orquesta y del confós fraseig dels cantants. El dia que's publiqués impresa aquesta traducció, quina *autopsia* li fariam!

Tals son els inconvenients d'emplear una llengua extranya. Veritat es que'l drama de Guimerá podia haverse traduhit millor y no *á preu fet* com ho ha sigut ara, peró may arribaria á produhirnos de bon tros l'efecte grandissim qu'ha de fernos quan sigui cantat en nostre idioma. No hi ha més que seguir l'obra ab el llibre catalá, pera cerciorarse de lo que dihém.

Y tot pregant al mestre Vives, en bé d'ell y del art, que llensi al foch la traducció italiana d'*Euda d'Uriach* y no reincideixi en lo succesiu, deixém pel proxim article'l judici que'ns ha merescut sa darrera partitura.

JOAQUÍM PENA.

A MISSA MATINAL

La missa matinal
la diuhen allá dalt
aixís que's fa de día...
(J. MARAGALL.)

La lluna llensa'ls darrers esguarts de llum frescal, dibuixant ombras pels replechs de las serras vehinas, quinas cimas amanyagará ara avans ara'l sol d'estiu que, pressós y ruhent com fornal devoradora, surt del fons del mar per'escalar las montanyas de llevant. El cel, blau, ben blau, sens un parrach de boyra qu'enteli sa puresa, ha llensat las darreras llágrimas sobre'ls plans y turonadas qu'esmaltan un esbart nombrós de plantas y flors. Ara un, ara un altre,'s van succehint els *clochs*, *clochs* de la virám matinera que's frisa als corrals pera fruhir del esplendor y bellesa del nou jorn. Las aus nocturnas s'acaban d'encofurnar, en tant que els pardals y rossinyols emprenen escotorits la volada, parantse en els arbres més ramats per'entonar l'himne cotidiá á la mare Natura.

Tot això ho contemplo ben despert desde'l barroch y enramat finestral de la masia montanyenca, esperant el toch d'oració matinal que precedeix al *quart* de la missa primera, pera devallar la carena y fer via pel rierol á cumplir el diví precepte. No soch sol á la espera: el jayo ab un manat de claus surt de la entrada fent via á la llissa á obrir la portalada, donant de pas el pinso al bestiar que ja frisa remorer. Las minyonas s'apressan á empolaynarse, trescant d'assí d'allá garlayres y vistosas. Els brivalls també fressejan cercant la brusa nova y la barretineta de las festas; els uns contents; els altres, més ensonyats, ploriquejant perque l'oncle'ls ha despertat massa dejorn y no podrán jugar, com fan á missa major, hont s'hi aplega tota la quitxalla de la parroquia.

Per fi, frescoy y argentí, ressona per l'afráu l'alegrador repich de la oració del matí, y jo deixo la cambra y'm llenso, sadoll de ayre nou, al camp, al ample camp que'm deixa respirar lliurement y ompla de bellas sensacions l'ánima meva.

Las herbas que al pas trobo, al fregarlas ab mas robas, deixan anar las gotas de rosada, las llágrimas del plor de la nit, que m'humitejan deixant á mos peus una frescor beneyta. A las vint passas ja oviro'l cloquer de la esglesia soliua, quinas dugas campanas senyalan ab pausa'l toch de missa primera, cridant als mústichs pagesos que van serpejant pels caminals diversos que conduheixen al temple sant. En Jep de la Verneda, seguit dels dos brivalls més grans, travessa'l torrent al indret de las passeras y apressa'l pas per'assolir á n'en Quel de Jurat que, sol, fa la mateixa via. Els de Malgovern s'ajuntan ab els de la Codina, quina pubilla ronseja per mor de deixarse atrapar pel mitjá de Puigvi, que baixa tot esverat la costa de Serramitja ab temensa de no poder disfrutar de la companyia de la mosseta. Al collet de las Indias s'han trobat, y ja me'ls teniu sols y á la bona de Deu follejant ade-

lerats á riscos de jugarse la missa, de lo que se'n guardarán prou, puig temen massa al senyor Rector que no's mira gayre á rependre á llurs feligresos desde'l peu del altar, acabat de glosar l'Evangeli del día.

Sol, solet altra vegada en la ruta de la missa, venen á trencar mon quiet coloqui ab la Natura dugas minyonetas galanas qu'alegran tota l'afráu ab llurs rialladas frescas y espontanias. Al passar per mon indret m'aguaytan de cúa d'ull y s'enrogeixen, sobre tot una qu'ha cullit el meu esguart escrutador. Me prenen la devantera y ja no mouheu tant soroll; caminan mudas y algún tant separadas, com que meditessin á llur albir el meu encontre.

A mitj discurs interior sobre las passions serenas é impetuosas que's mouhen entre la gent de montanya,'m trobo á la plasseta de la esglesia, atapahida de fidels qu'esperan el comensament del Sacrifici august. Entro y esculleixo per lloch un reconet desd'ahont veig l'altar y al ensemps estich recullit. No obstant, fan distreurem las miradas francas que de tots indrets me venen, cosa natural per ésser jo foraster; de manera que veyent que no ohiria pas ab cabal devoció aquella missa,'m deixo portar per l'afició d'esbrinar costums, y també aguayto d'assi y d'allá, y prench vistas, y m'encanta y'm captiva aquell ambent pur y regalat que traspúa de per tot arréu. No'm puch pas treure del demunt las miradas lleugeras y dissimuladas de las dugas minyonas que m'han sorprés pel cami. Arribant ma curiositat al grau superlatiu, m'atanso á una velleta que passa ab molta devoció'ls rosaris que s'esgranan calmosos per sos dits, li pregunto d'ahónt son las dugas minyonetas que seuhen al banch tercer de la nau del mitj, y'm contesta, sense mirarme gayre bé, ab to sech peró respectuós: — Son las bessonas de Plassolich. — Y torna á bellugar sos llabis continuant el res pur, que com nuvolada d'incens veya alsarse amunt, amunt fins á fondres en els recons de la nau negrosa.

Tres estornuts estridents, produhits pel polset de rapé aromós y cohent que prengué el bon Rector, fan bellugar y copsar novas posicions als devots qu'omplen el temple, y tot seguit comensa'l sermonet de peu d'altar, rublert d'unció y sana doctrina, si bé faltat d'eloqüencia. Tothóm l'escolta ab silenci religiós, sense notarse la més xica senyal de cansament. Acabat qu'es, el bon Rector se trau del dessota la casulla un paperet, y llegeix els noms de las pabordesas novas; y sonan els següents: — Carme Codina, Paula Triadó y Dolors y Rosa Puig. — Al pronunciar els darrers, las dugas minyonas de Plassolich se giran vers mi ab cert ayre d'orgull ben fundat y d'intima satisfacció. Això'm fa presumir qu'ellas han eixit eletas, y m'ho acaban de confirmar els mormulls d'altras noyas contrariadas que esclatan en queixas dissimuladas. — Ves, de qué ve que á las bessonas de Plassolich las toqui ésser pabordesas! Sembla que á n'el Rector li han donat encantarias en aquella casa, puig no's cansa d'honrarlos á tort y á dret! — Y aixis per l'istil n'escolto algunas de protestas entre'ls pacifichs feligresos. Aquest lleu mormull dura fins que'l sacerdot torna á continuar la missa.

Donadas las darreras canadellas, surten una filera d'homes ab bassinas de coure y covenets blanchs de vimets donant el vol, mormolant prechs excitant la caritat dels fidels:

—Per las ánimas del Purgatori, si'm voléu fer caritat per amor de Deu.

—Per la Patrona de la Parroquia, que Deu vos pagará la caritat.

—Per Sant Antoni gloriós.

—Per la Verge del Roser. —

Y aixis anavan desfilant cap baixos els administradors de la Parroquia.

A totas las bassinas hi cau alguna almoyna ó altra dels devots; á totas, menys á la de la Verge del Roser que sols alcansa la caritat de las bessonas de Plassolich. Ellas llambregan curiosas com cercant alguna má benfactora que deixi anar una moneda á la bassina engarlandada de la Verge, com á enhorabona pera las novas pabordesas; peró, res: l'administrador, qu'enguany es en Roch del Hostal, va voltant, voltant. Jo, que contemplo la frisansa de las bessonas de Plassolich, me preparo pera deixar caure una almoyna á la safata del Roser, que fa un drinch argenti qu'enamora, y després d'un clar y afectuós: — *Que la Verge del Roser vos pagui la caritat*, — me ve una mirada dolsa y afalagadora de las bessonas, qu'acaba ab un lleu, peró intencionat somriure. Basta això, pera que totas las miradas cayguin sobre meu

y fassin via del un cantó al altre, de las germanas á n'á mi; y ara es quan considero que ni á montanya, ahont tot sembla pur y franch, se poden lliurar de las odiosas rivalitats qu'á voltas portan á extrems perillosos.

La missa ha acabat; tothóm surt; els homes primer, y pel remoreig conech que fan parada al defora del temple, ahont á no tardar s'hi encantarán moltas de las almoynas aplegadas pels administradors. Els llums del altar son apagats, y á la esglesia tan sols hi quedan quatre velletas, que'ls reca molt deixar la oració y s'aprofitan fins al darrer extrém, y las bessonas que no paran de guaytarme. No'm determino á sortir per temensa de las miradas escrutadoras dels feligresos y de las mormuracions per lo ocorregut darrerament; aixís es qu'espero'l bon vellet Rector qu'acabi de donar mercés á Deu, á fi de que, ab pretext de ferli algunas preguntas, pugui eixir ab ell lliurantme de tot imprudent esguart. Aixis ho faig, y sortím al bell punt que comensava l'encant d'una coca morena. Ens hi aturém, y també vull pendrehi part.

—¿Quánt se'n dona d'aquesta coca, de las ánimas?

—Vuyt quartos,—respón un vellet.

—Deu,—afegeix altre més jove, en tant las germanas bessonas s'uneixen al cercle de donas que hi ha á la plasseta.

—Dotze,—dich jo, alsant un tant ma veu.

—Tretze,—altre pageset, mitj contrariat per mon arriscament.

—Catorze,—continúo, esperonat per la contra del altre.

—Quinze,—torna ell; y'l poble ja mostra curiositat, restant mut tothóm. Las de Plassolich enrogeixen y's veu que temen per mi. El Rector me toca ab el colze, misteriosament.

—Setze, disset y divuyt,—recalco atrevit.

—Dinóu, vint y vintihú,—salta l'altre.

—Pesseta!—

Espectació general.

—Dugas!

—Tres!

—Quatre!

—Cinch!

—Sis y'm paro!—fa tot sofocat, y veyent que'm mostro entossudit y seré.

—Set! Y si algú puja, sobrepujaré!—faig jo, més esperonat encara, en tant que'l Rector torna á tocarme ab ayre significatiu.

—Set; ¿qui diu més? Pessetas, eh?,—crida l'administrador, enlayrant la coca satisfet. —¿Ningú diu més?—

La gent s'aguanta l'alé, y fins se senten volar las moscas; tal es la quietut que regna.

—Ningú diu més de set pessetas? Set, set, set pessetas, ¿qui diu més? A la una, á las dugas, á las... tres! Queda pel de set.—

Me trobo ab la coca á las mans y ab set pessetas fora de la butxaca, que no me'n adono. Algú ha mormurat:—Será qüestió de mossas; aquest parell s'han contrapuntat.— No m'extranya gens aquesta suposició; peró no sé donarmen compte del per qué só obrat aixís.

S'acaban d'encantar las altras pessas, la plasseta queda deserta, y jo faig via ab el bo del senyor Rector (que no entén pas encara aquell acte que'l sorprén), cap á la casa rectoral, hont m'obsequian de debó. Hi trobo las bessonas, que no s'ho esperavan tornarme á veure. La conversa's fa general y'ns fem quí sab las preguntas; jo mitj torbat, puig veig que só comés alguna imprudencia. Una d'ellas, alegroya y llesta, sembla que gosa de debó en ma conversa. Veyent que's feya tart, anuncío la meva marxa, y al sentirho ellas, també's preparan (això esperavan) pera fer la via á llur casa, que's troba aprop, molt aprop de la masia ahont estiuhejo. Ara no hi ha més, per cortesia dech acompanyarlas, y las ganas ne son lluny, molt lluny.

Pel camí se m'han mostrat molt francas y m'han demanat si aniré á ballar á l'era de Gallissans, á la tarde; m'ho han fet mitj prometre; no sé qué faré.

Arribo á la envista de casa. Las feixas aquintanadas reben els raigs del sol qu'escalfa de valent; y jo amarat de suhor no'm sé avindre de la imprudencia comesa á la missa matinal. Al tombar el collet me giro enrera, y'm veig al meu contrincant á l'era de Plassolich garlant ab ayres d'enfurismat ab las dugas germanas. Se n'han adonat y's retiran, deixantlo palplantat. Acabo d'arribar á la masia, y al veurem ab la coca'm diuhen intencionadament els mossos y las minyonetas:

— ¿La coca porta? ¿Que no l'ha regalada á la de Plassolich? Ay, ay! ¿Tant empenyo per portarnos una coca?—

Me deixan mut, y arronso las espatllas pujant á la cambra, després de fer entrega de la coca de las ánimas á la mestressa, que la reb tota contenta.

Antón Busquets y Punset.

TARDOR DE L'ÁNIMA

I

. . . .

—Peró si os en anéu, si es cert lo que va dir el teu *papá* ahir, que os n'entornavau cap América, Enriqueta?....

—No ho crech, Emili; peró en cas de que aixó fos cert, tingas per segur que jo t'estimaría igual, que per més días que passessin y per més mals que jo patís, seguiría estimante desde'l fons de l'ánima.—

Y'l paisatje era trist, trist com el dubte que atormentava l'esperit del Emili y com el pressentiment que niava en el cor de la bella Enriqueta.

El bon temps havía acabat y comensavan aquells días tristos, d'una tristor simpática, precursors de la estació hivernal.

Las fullas una á una s'anavan desprenent dels arbres, totas grogas, ressecas, formant pels fangosos camins una espessa y tova catifa que'l vent trossejava després, fent ballar á las fullas fantástica sardana tot emportántselas qui sab ahónt.....

Y'ls dos amants, devant d'aquell dubte y d'aquell paisatje tan trist y melangiós, restaren capficats y silenciosos, fins que retornaren al poble...

II

Aquell día era l'ultim, l'ultim en que la Enriqueta y l'Emili's podían parlar, rabejantjse en l'inmens y pur amor qu'embargava llurs ánimas.

El *papá* de la Enriqueta, junt ab tota la familia, no trobant á la península'ls medis de subsistencia qu'esperava y no havent per altra part liquidat encara'l petit negoci que sostenía á l'altra banda dels mars, s'entornava á son país nadiu, l'América.

L'Emili y la Enriqueta's trobavan aquella tarde en el seu lloch predilecte, en aquella plasseta ombrívola y solitaria que tantas vegadas havía sigut testimoni silenciós dels seus amors.

Allí era hont s'havían fet coneguts, allí fou hont van declararse son únich anhel, sa passió amorosa, allí fou, en fi, hont l'Emili s'atreví, un día, á besar la má de la seva estimada.

Y al pensar en aixó y en la idea d'una prompta y tal vegada definitiva separació, llurs caps s'acotavan y sos ulls se rublían de llágrimas.

El paisatje era aquell día més trist y melangiós que may. D'aquella atapahida verneda del estiu ja no'n quedava casi res; perque las fullas havían anat cayent una á una, apareixent ara tan sols els tronchs, nusos y pelats, que donava esgarrifansas contemplarlos.

El cel era gris, gris completament, y en el proper estany, ple d'ayguas mortas, s'hi sentían els xisclets fatídichs de las aus aquáticas que preludiavan l'himne del hivern.

La Enriqueta y l'Emili no's deyan res; sols de tant en tant una mirada instintiva y extraviada feya aixecar llurs testas.

Sos ulls envidriats y vagorosos expresavan prou clar lo molt que sufrían, la tardor de l'ánima que s'anava apoderant d'ells.

Veyan son amor, nascut aquell mateix estiu, qu'havía anat creixent, creixent, fins á omplírloshi per complert el cor; y ara que ja havía arrelat y qu'estava prompte á donar sos fruyts desitjats, escapárselshi y esvahirse com la boyra que's pert en l'espay.

Y lassos y silenciosos restaren molta estona... Fins que la Enriqueta, en un rapte de sinceritat, en un transport d'amor, s'alsá y corregué á abrassar l'Emili, y aquest, despertant d'aquella somnolencia enervadora, d'aquell mutisme anorreador, trencá'l silenci de la plasseta ab un bes remorós, apassionat, esborronador.....

III

Y al día següent l'Emili, ab els ulls humitejats y'l cor oprimit, contemplava cóm desapareixía en l'ultim revolt de la carretera, acompanyat d'un vol d'aurenetas, el cotxe que s'emportava la Enriqueta del poble, tal volta pera no tornarli may més.

Ignaci Soler y Escofet.

NOVAS

Cada vegada que se'ns presenta ocasió de prodigar elogis, més ben dit, d'alabar tot fent justicia, com en el cas present, ens felicitém de poder desmentir alló qu'alguns diuhen de si som *difícils* ó si sols sabém buscar defectes; y es que lo difícil es trobar literats, actors, músichs, pintors de debó; més clar: artistas qu'ho fassin bé, ó quan menys que tinguin qualitats dignas de mencionarse.

En las pinturas, quadros y retratos que á ca'n Parés exposa'l senyor Brull, hi ha quelcóm més que qualitats: hi ha un mestre, un artista, tot'una personalitat qu'honra á Catalunya y que, no refiantse sols del talent, se preocupa, estudía y pren l'art com un verdader sacerdoci.

Rebi, donchs, la nostra més coral y justa enhorabona.—U.

—

Carme!, obra original de don Jaume Capdevila, que s'estrená la setmana passada al teatre Romea, es un dramón vulgar d'aquells que feyan patir al públich de cinquanta anys enrera.

Pera ser un drama li falta veritat y consistencia en els personatjes y en las situacions y recursos dramátichs que l'autor emplea, y li sobran la nota exageradament sentimental y tots aquells monólechs y aparts que fan riure per lo ignocents.

El llenguatje es pobre d'imatjes y pensaments, y rich de vulgaritats y frases fetas, á voltas de mal gust.

De la interpretació (si exceptuém algunas situacions cómicas que'ls actors de Romea diuhen á voltas ab forsa espontaneitat), res de bo podém dirne. La declamació altissonant y'l ploriqueig continuo en las situacions fortas, son d'un efecte avuy desastrós.

—

Hem rebut una carta de l'Adriá Gual (que per sa extensió y per haver arribat á nosaltres quan el present número estava ja compaginat, ens veyém impossibilitats de publicar), en la qu'explica'ls motius que l'han obligat á desistir de donar la representació de *L'Arlesiana*, anunciada per aquesta semana en el Teatre Principal. La causa única de semblant determinació es, segons en Gual, el poch temps de que s'ha disposat per ensajar un'obra de tal importancia, y'ls compromisos que la empresa de dit teatre tenía ab altras entitats artísticas, compromisos que feyan impossible un llarch aplassament, sense'l que l'obra no podía sortir com els artistas del Teatre Intim y son director desitjavan.

—

També'l senyor don Tiberi Avila'ns envía un comunicat, que no publiquém per impedírnosho sa molta extensió.

En dit comunicat, que ja va insertar la prempsa diaria,'s tracta ab molt bon criteri y excelent desitj de la conveniencia de que desapareguin las salvatjes *corridas* de toros.

El senyor Avila fa constar la negligencia de certas associacions que per son especial carácter haurían d'haver pres la iniciativa en aquest assumpto, y acaba demanant á totas las corporacions y particulars, grans y xichs, alts y baixos, richs y pobres de Barcelona y de tot Catalunya, qu'acceptin y patrocinin la idea de la celebració d'un *meeting* de protesta contra'l salvatje espectacle que tant ens rebaixa devant de las nacions civilisadas.

No cal dir quán simpática'ns es la idea del senyor Avila.

—

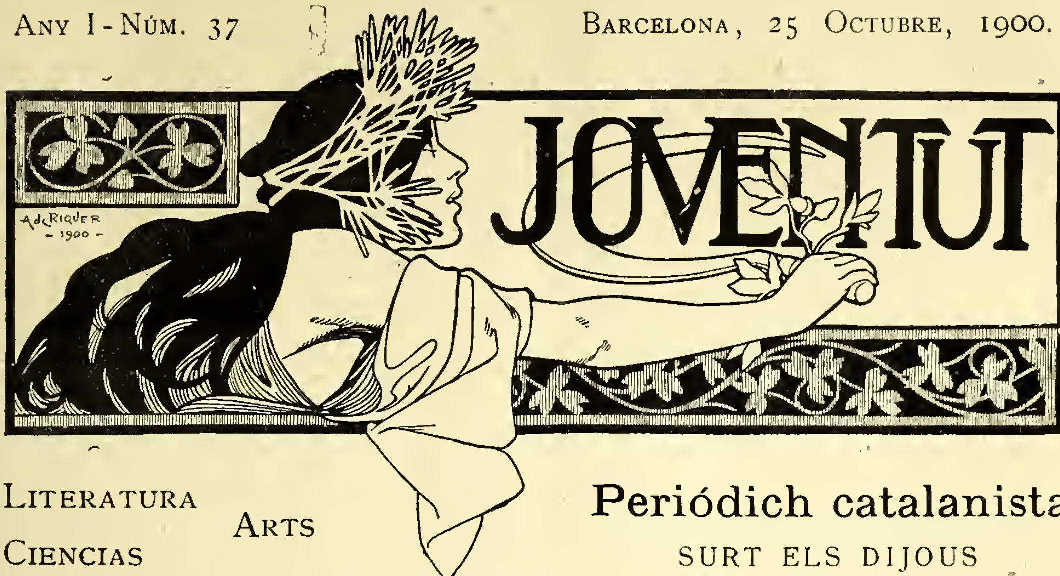
En un paper que's publica en aquesta ciutat y qu'acostuma á fer tantas evolucions y *campanyas* com convé als interessos de sa *empresa*, diu *El Maleta Indulgencias* al fer la revista de la *corrida* de toros del passat diumenge, que tenía al costat seu á *dos supernacionales de* Joventut, y ab tal motíu, las emprén contra nosaltres. Encara que no'ns molestariam á discutir ab gent de la *calaña* de *El Diluvio*, hem de fer constar, pera nostre descárrech devant dels lectors, que lo afirmat per aquell *maleta* es una falsetat, puig cap dels nou que componém la redacció d'aquest periódich, quins noms ferem públichs, hem assistit á la festa salvatje ni'l diumenge passat ni cap dels anteriors, per la senzilla rahó de que'ns fa tant fástich l'espectacle de per sí, com la *cafrería* del públich. Si algún d'entre nosaltres havia sigut *en sus mocedades*, y portat per la corrent, aficionat á la *fiesta nacional*, ja fa temps que va penjar els hábits, molt avans de comensar á sortir aquesta publicació. Y com qu'al combatre dit espectacle (apart de nostra opinió particular), ho fem principalment en nom del Catalanisme, sols la Redacció de Joventut es solidaria y responsable de tot lo qu'én aquest sentit se publiqui.

Dihém aixó perque no creyém que *El Diluvio* puga haverse referit á cap de nostres nombrosos colaboradors literaris, que res tenen que veure ab l'esperit del periódich. Proba d'aixó son els molts trevalls de totas las tendencias qu'hem publicat, ja que contém en nostra colaboració desde'l novelista espanyol Benet Pérez Galdós, fins al escriptor rossellonés Jules Delpont.

Agrahím á *El Diluvio* sa intenció, y á cambi d'ella hem de recomanarli que vigili molt el *negoci* que constituheix sa especialitat dins de la prempsa barcelonina, puig á la olor de la mel van arribant moscas y burinots de fora que, per poch que's descuydi, *li pendrán la feyna*.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

ANY I - NÚM. 37 BARCELONA, 25 OCTUBRE, 1900.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

Ab el vinent número de JOVENTUT hi acompanyarém un Suplement artístich dedicat á Eleonora Duse, y á fí de que coincideixi ab la nova aparició d'aquesta actríu eminent en nostra escena, dit Suplement, junt ab el número que correspón al dijous de la setmana entrant, se posará á la venda dimars al vespre.

En atenció als crescuts gastos qu'ocasionan els grabats del Suplement (que contindrá diversos retratos d'aquella artista), son preu, junt ab el número ordinari, será de 50 céntims; repartintse gratis als suscriptors, com de costúm.

LA «CRISIS»

Degut á causas generals y momentanias, travessa nostra terra un principi de crisis industrial, que fa algún temps fins ha interessat á la prempsa madrilenya, qu'es tot lo que pot dirse quan se tracta d'assumptos económichs. Aquesta crisis, per lo que á son carácter universal se refereix, es del tot passatjera; puig ó las primeras materias tornarán á la normalitat, ó las manufacturas pujarán de valor, y si'l consúm está retret, no trigarán las necessitats á ferli gastar els productes de la industria. Això no deuria amohinar gens ni mica als que's dedican á la industria, si estessin ben avesats als alts y baixos de la vida mercantil dels temps moderns.

Peró aqui tenim una amenassa més important: la industria catalana, sense calcular las conseqüencias y sense saberse prevenir pera contingencias ben probables, després de la publicació de la lley de relacions comercials ab las qu'eran colonias espanyolas, se llensá ab empenta als nous mercats, las fábricas s'engrandiren y las eynas de trevall se multiplicaren, com si la situació d'aquellas terras fos ben assegurada y la industria comp-

tés ab un ben segur mercat. Els successos politichs van fer la seva vía, com era d'esperar vingueren las guerras separatistas, y á la fi la perdua per Espanya de totas sas colonias. Els industrials catalans, en aquest punt, no han estat en el lloch que'ls pertocava: rutinaris en sa majoria, van tenir por de la perdua instantania d'aquells mercats, y com aixó no va passar, perque las lleys económicas obeheixen á principis fixos que la feyan impossible, van creures ignocentment que'l consúm d'aquellas terras era ben seu, que la exportació havia de seguir en aument y que sas fábricas s'havian d'engrandir, y avuy encara es l'hora que ni colectiva, ni particularment, han fet un petit esfors pera la conservació d'aquells mercats.

En cambi, altres estats de potencia industrial més forta y més emprenedora, han aprofitat el temps per' estudiar las necessitats y'ls gustos de las terras ex-espanyolas, y sense cap pressa, peró ab molta seguritat, van introduhinthi sos productes y arribarán, més ó menys aviat, á que ni rastre quedi de la passada preponderancia de las manufacturas catalanas.

Y aixó vindrá, no ho dubtéu pas: se parla per aquí molt de buscar nous mercats y no's fa res absolutament pera conservar els que'ns quedan, y ab aquest sistema genuinament espanyol, de molta fressa y poca endressa, mentres els portant-veus de la industria catalana, enfangantse en el llot de la política madrilenya, pidolarán ridiculesas com las que'l senyor Ferrer-Vidal passejá per las *antesalas* de Madrid, els magatzems que fins avuy s'han omplert de productes catalans, vessarán de manufacturas extrangeras, y arribará pera nostra terra l'hora de la veritable crisis, d'aquella crisis qu'ha de portar la fam á tantas llars, qu'ha d'extendre la miseria per tants pobles, y de la que no'ns salvarán ni'ls consumidors d'Espanya, miserables sempre, ni'ls governants espanyols, que no tenen ni voluntat ni inteligencia pera tant.

Mes, la crisis de que tant se parla avuy no es encara aquesta crisis: tot lo més hi som al comensament: no fa quatre dias que las fábricas trevallavan ab deliri y'ls fabricants tancavan sos balansos ab espléndits beneficis. Lo d'avuy no pot ser la crisis, perque may aquests estats anormals venen impensadament, si un succés d extraordinaria importancia no'ls provoca. Lo d'avuy, fa pena'l confessarho, peró no es més que un nou capítul de la historia de sempre, una nova feta d'uns quants rutinaris dels que monopolisan la representació del industrialisme de Catalunya, d'aqueixos catalans que, bordejats per un empelt de forastería, desconeixen fins el carácter de sa nissaga, y que sense inteligencia pera salvar sos interessos en las competencias mercantils de nostres temps, volen aprofitar las circunstancias accidentals d'una alsa en el preu d'algunas primeras materias, per'assegurar els exagerats profits dels seus capitals.

Per' assegurarlos sempre, han sapigut sols decantarse per dos únichs camins: ó buscar un auxili en el Govern, ó restar els beneficis del trevallador. Aquesta vegada sembla que del Govern no desitjan treuren gran cosa, perque si aquesta hagués sigut sa intenció, en lloch de pidolarli algunas reformas ridiculas, com la que van proposar, haurían demanat alguna cosa práctica que la gent de Madrid els hi hauría concedit á mans besadas en atenció, no á la que s'anomena crisis, sinó á las especials circunstancias que travessa nostra terra.

El fet, donchs, de demanar á Madrid lo que ja sabian no podia concedir, fa creure que la intenció del fabricantisme es dirigirse cap al segón de sos invariables camins, ab objecte de buscar, en la reducció de la má d'obra, la continuació d'aquells balansos espléndits que fins ara'ls havía donat el Govern ab la protecció arancelaria y la lley de relacions comercials ab las colonias. Pera que aquest cas no arribi deuhen trevallar els obrers, donchs si bé la fabricació catalana, per lo que al trevall se refereix, no está organisada ab la economía de molts paissos extrangers, no deuhen oblidar els trevalladors que l'aislament en que va ensopegarlos la introducció de la maquinaria fou causa de que de sos beneficis sols ne gaudis el capital, mentres ells van sufrir el pitjor dels mals que podía venirlos: la desorganisació de sa familia.

Mentres no hi hagi altre remey, els obrers catalans no poden avenirse á las condicions en que trevallan els d'altras terras, quan aixó sigui imposat sense una garantía positiva; peró, en cambi, pot ser per ells una esperan-

sa de que aquella reforma pugui un dia ser la clau pera que se'ls retorni'l fonament més ferm del seu benestar, representat per la possibilitat de viure dintre d'una societat familiar, lliure de necessitats explotadas per l'industrialisme, com succeheix en nostres dias.

Ni de reformas en la organisació, ni de rebaixas en el preu de la má d'obra, deuhen volerne saber res els trevalladors, puig lo que'n diuhen crisis no es més que un moment de malestar, qu'alguns industrials volen aprofitar en bé del seu negoci.

El malestar actual desapareixerá per ell sol de tot lo món; potser aquí s'accentuará y persistirá: será perque's juntará ab la veritable crisis, que confio veure també desapareixe, gracias á las disposicions, no del Govern, ni dels pseudo-industrials qu'avuy enrahonan, sinó del carácter catalá, que sempre apareix en las grans ocasions, y avuy, en aquesta qüestió, sembla verament que no existeixi.

Lluis Marsans.

BALANS

Una vintena d'anys fa que s'iniciá en la vehina Fransa'l moviment literari que á falta d'un verdader nom s'ha anomenat comunment decadentista, modernista y simbolista, denominacions tan poch escaygudas com la d'Escola Parnassiana, que fou la d'aquell ramell de poetas que contava en llur si á Leconte de Lisle, Sully Prundhomme, Dierx y Coppee, quins principis y procediments literaris venia á derrocar la nova escola; mes el moviment, en lloch de minvar, s'aferma més y més cada dia; els procediments defensats pels promovedors s'assentan y depuran; l'afició exagerada á la obscuritat, desapareix á cada nova obra, y cal ja preguntar, no ja si's tractá d'una corrent literaria de moment, perque'ls fets han donat ja una resposta negativa, sinó si ella ha produhit obras de verdadera importancia, si pel nombre de poetas y sas obras mereix figurar entre'ls moviments que tenen decisiva influencia en las literaturas.

Y á donar la resposta ab verdadera oportunitat ve un llibre que tenim á la vista (1) que ab el titul de *Poètes d'Aujourd' hui*, presenta una llista dels que més han figurat en el moviment, acompanyada d'una nota més bibliográfica que biográfica per cada un, ab una mostra de sas principals poesias. El balans resulta imposant. El plet del simbolisme ve definitivament fallat ab la publicació d'aquest llibre.

Y cosa verament notable: casi tots els poetas de bastant temps ja coneguts son joves. Bataille, Gregh, Louys, Mauclair, Valéry no arriban als trenta anys; á quaranta moria fa pochs mesos l'inimitable Albert Samain, y casi tots els demés oscilan entre els trenta y'ls quaranta. No's tracta pas de una literatura de vells académichs, de versos de *sèrre:* es una literatura jovenívola y potenta, que lo que té de culta y seleccionada no es fruyt de la falta d'inspiració, sinó d'un refinament de gust que li fa fugir las formas conegudas y'ls camins fressats, que cerca'ls lectors escullits y'ls aplausos del devot, y no las alabansas del gros públich, y que ve á demostrar en nostres días la eterna veritat de que l'art té de viure en la serena y reposada atmósfera del públich cult, alló que ab tanta veritat va dir Cervantes de la poesia: «*Esta tal doncella no quiere ser manoseada, ni traída por las calles, ni publicada por las esquinas de las plazas ni por los rincones de los palacios... no se ha da dejar tratar de los truhanes, ni del ignorante vulgo, incapaz de conocer los tesoros que en ella se encierran.*»

Un'altra cosa crida poderosament l'atenció, y es la extremada cultura, la educació profondament artística, y com á tal clássica, que mostran els literats de la nova escola. En va han molts d'ells abominat del ritme dels antichs mestres; la versificació adhuch dintre de la major llibertat que s'han permés, ha conservat sempre un refinament clássich; els consonants ahont els han cregut necessaris son plens y de veras; els versos, fora en els cassos en que á dretas se separan de la forma métrica, son armoniosos y ben accentuats; las mateixas silvas d'en Viélé Griffin, malgrat sa apariencia deixada, son un model de classicisme; las baladas en prosa d'en Paul Fort, resultan en magnifichs alexandrins, y en Mallarmé y en Verlaine adoptaren, y hagueran posat de moda, si may hi hagués passat á Fransa, la esculptu-

(1) *Ad. van Bever y Paul Léantaud. - Poètes d'Aujourd' hui,* 1880-1900.—París. —Société du *Mercure de France.*

ral y consagrada forma del sonet en moltas de sas més celebradas poesias; no, mil vegadas no, y cal insistir sobre aquest fet, perque las llibertats de la escola moderna han sigut explotadas per molts que no coneixent la técnica literaria, ó poch aptes pera seguirla, s'han cregut ab el dret de prescindir de tot; els simbolistas, quan han prescindit de las formas literarias adoptadas, ho han fet per un refinament d'art, per creure que certs estats de l'ánima, certas descripcions s'escapavan del motllo de la forma coneguda, may per peresa ó per falta de coneixements ni d'aptituts.

Dificil es respondre d'una manera categórica, y encara ho es més ferho d'una manera compendiosa, á la pregunta de quina es la caracteristica de la nova escola. Una corrent literaria no pot definirse ab una fórmula més ó menys concreta, ni's presenta tan deslligada de las que la precedian, ni de las mateixas coetanias, que permeti fixar termes y fitas precisas fins á la seva mateixa extensió. Els mateixos simbolistas han sentit més la influencia dels que anomenan parnassians de lo qu'ells creuhen. Sully Prudhomme respira en Verlaine y Mallarmé, y potser en alguna de las més celebradas cansons de Maeterlinck, la forma d'Heredia apareix en els esculpturals sonets de Samain y Regnier, y'l mateix Moreas no sempre apareix desprovist d'influencias anteriors; en una paraula: es més fácil classificar ó jutjar un autor que definirlo, y si la dificultat es gran quan d'un individuu's tracta, se converteix en impossibilitat quan se tracta d'una escola.

Y no han faltat emperó professions de fe per part dels simbolistas. Els autors de la colecció'n donan algunas, y no puch resistir al desitj de transcriure las més notables.

Escoltéu al malhaurat Mallarmé: «Anomenar un objecte es suprimir las tres quartas parts del goig del poema, qu'es fet de la felicitat d'endevinar poch á poch. Sugerir: veusaqui l'ensomni. L'us perfecte d'aquest misteri constituheix el simbol. *Evocar de mica en mica un objecte pera mostrar un estat d'ánima*, ó al revés: escullir un objecte y despendren un estat d'ánima per una serie de desxiframents... El vers es per tot á la llengua allá hont hi ha ritme... En el genre anomenat prosa hi ha molts cops versos admirables de tots els ritmes... Sempre que hi ha esfors al estil, hi ha versificació...»

«El vers es lliure (diu Griffin), lo que no vol dir que'l vell alexandri siga abolit ó restaurat, sinó que, més ampliament, cap forma fixa no es més considerada com el motllo necessari á la expressió de tot pensament poétich... el poeta obehirá al ritme personal.»

«¿Qu'es un vers? (escriu Gustave Kahn). Es un paro simultani del pensament. ¿Qu'es una estrofa? Es el desenrotllament per una frase en vers d'un punt complert de la idea. ¿Qu'es un poema? Es la posa en situació per aquestas facetas prismáticas que son las estrofas de la idea entera que s'ha volgut evocar.»

Potser las ratllas transcritas donan més idea de la escola de lo que podrian ferho llarchs articles, y per'xó las he copiadas, y si hagués de senyalar una nota de la mateixa, diria qu'es una major llibertat y amplitut en tot: en la forma métrica, en els assumptos, en els detalls descriptius, un gust refinat de la *nuance*, lo anar directament al simbol suprimint la comparació intermitja, l'afició á lo subjectiu y fins una especie de romanticisme en el sentit en que l'hem pres (sens emperó definirlo), peró més intelectual, més suáu que'l que tots coneixém.

Un autor espanyol (1) ens pinta als catalans com molt influenciats per las novas corrents literarias. Nosaltres creyém també que la influencia existeix y que no trigará en causar una vera revolució en la moderna literatura catalana, poch á propósit pera la vida de lecturas públicas que porta, á seguir la corrent aquesta. Emperó ella será més forta ben segur que'ls obstacles, y altres jutjarán en son dia'ls esforsos dels qu'han tractat d'introduhirla, dels quals nosaltres per molts motius no'n podém parlar.

A conseguirho va dirigit aquest article; y á presentar, nó á jutjar ni á criticar, á alguns dels poetas de la moderna escola, ne dedicarém algún altre.

G. A. TELL LAFONT.

---

(1) Don José M.ª Illas Aguilaniedo: *Alma contemporánea*.

UN PETIT POEMA MODERNISTA

Ja'm tenia á mi empipat tant modernisme, quan l'altre dia, llegint unas poesías d'en Maeterlink, hi vaig trobar el desllorigador.— Ja't tinch, Meterlink!—vaig dir.—Oh! Y que jo'n faré quan vulgui!—Figúrinse que'm vaig adonar que al capdevall sols consistia en transmetre las sensacions deslligadas, sense formar cap serie, ni arribar á cap idea, ab els noms poch ajustats qu'al etzar provocan. Res! Tal com el qu'está pet, ó'l que no hi es pas ben bé tot.

Y tal dit, tal fet. Jo que me'n poso á ferne una. Y ara vostés dirán si es ó no es ben bé modernista.

En quant als ninots... Ja veurán: blanch y negre; ratllas ben senzillas, encara que no acusin cap forma, ó que sols las acusin de *oido*, dibuixant per l'estil dels xicots que tot just comensan á anar á Llotja, y alguna afanada de lo que fan els inglesos, resseguint las figuras negras de blanch, y las blancas de negra ab una ratlla ben groixuda, y velshiaqui.

EL COLERA

Poema Delicuescent

Fa una caló!...
nna xafagó!...
y'l sol deixa caure una xardó!...
Oh! y la terra... llensa una furtó!...
Y d'en tant en tant se sent una pudó!...
... D'en tant en tant...
la gent se'n van...
se'n van anant.....
¿Ahónt anirán?
Van marxant, marxant, marxant
sens idea y sense plan.

. . . .

Endevant!

—

Ja no se sent cap remó;
está núvol de debó.....
Fa vent, plou... Quína negrooó!
Un llampech... un'altre... un tró...
lluny! molt lluny!! «Bgrooooó...»
Y després... res... la foscó.

. . . .

Allá pel cantó
passa un doctó,
després surt Nostre Senyó...
y també la Extremaunció!
Las portas se van tancant.
No's veu ningú... fa llevant,
y las campanas, ning! - nang!
van tocant, tocant, tocant

sens idea y sense plan....
Endevant!

—

Ja ve la desinfecció.
¿Quí sab cóm parará axó?
La epidemia! Quína poó!
Ja surt una professó...
Parenostres *que te crió!...*
L'ayre está ple de tristó.
¿Per qué'ls aucells callarán?
Els metjes van receptant,
las farmacias trevallant
Qu'es lo que despatxarán?
Els malalts prou qu'ho sabrán
Els enfits van explotant,
y la gent se va buydant,
enrampant y vomitant
sens idea y sense plan.....
Endevant!

—

Regna un pánich de debó.
¿Doscents ja? Deu meu! Senyó!
Y per tot una grogó!...

. . . .

Rom, láudano, begui axó
y no's purgui... no senyó!

. . . .

Els uns diuhen... Qué sé jo!

. . . .

Tothóm se va esparverant;
no saben lo que farán...

. . . .

¿Quí sab si'l doctor Ferrán?

. . . .

De Valencia'ns ho dirán.

. . . .

Metjes francesos ja hi van.

. . . .

Clavan caixas... pim, pam, pan!
Y'ls fossers van enterrant
els morts, que van arribant
sens idea y sense plan...
Endevant!

—

Cantan pardals, fa frescó!
Ja's veu passá algún senyó!
Y torna una gernació!!!

. . . .

Ay, ay! ves... ¿qué será axó?
Fins hi va'l Governadó!...
y'ls soldats... y... qué sé jo!

. . . .

El *Te-Deum* cantarán.

. . . .

Cants y encens tot onejant
cap amunt se'n van pujant.
La custodia enlluhernant...
els ciris espurnejant...
casullas llampeguejant...
y veus tendras refilant...

. . . .

Y tothóm s'hi va apretant
sens idea y sense plan.
Endevant!

—

Gran pet d'orquesta!
Tothóm fa festa!
Ja no hi ha pesta!
Al mitj del día
quína alegría!

. . . .

« Vina, María!
» Posat ben maca...
« Dom la petaca...
» y apa! á espargirse
» y á divertirse ! »

. . . .

Y entre'l brujit
de la gent
se sent
piiit!
¿Qu'es ?
Res:
L'últim p.. cscanyolit.

POMPEYUS GENER

ALS JOVES

Deu vos guardi, companys. Jo'm descubreixo al trobarvos en el cami qu'es mon cami, y ensemps qu'os saludo, vos admiro. Avant ara que hi sou, ara que sentiu bategar el cor més sovint y ab més forsa que may. Si algú, no prou fort pera seguirvos, s'entossudeix y cau, res hi fa: deixeulo enrera y que's quedi ressagat y avergonyit. Per l'obra acobardida d'un sol, no s'ha de malmetre'l pensament ardit dels altres!

Cor-oberts, dantvos las mans, anéu fent via sense girar els ulls, que's podria tornar de pedra'l somni daurat en que tots realisém la fugida del llot hont s'escáu el servilisme.

Si'l cap vos posa trabas ab la bojeria de la *rahó*, no os deturéu per aixó. que res vol dir; infleulo ab esfumalls de bon vi, y apuréu sos fils d'or bevent sens mida.

Si'l cor creu veures presoner ab vostres pensaments, deixeulo lliure, ben lliure, que si's vol donar compte de qu'está en la primavera de la vida, teixirá son niu d'amor, fantasiejant entre l'arbreda'ls cants de la poesia més gemats; y esclatant en flor pera llensar sos ardents perfums entre un desfet esbojarrat de fullas irisadas, tornará á vostres pits y os dará alé y coratje pera cridar ab més forsa que may: Avant sempre!

—

Fe, Patria, Amor: aquest es vostre lema. Ab lletras ben marcadas grabeulo en vostre front. Tots tres mots vos pertocan, ben vostres son; y al seguir la vostra via, la faréu ab més profit, creyent, lluytant y estimant.

Ensenyeulas al món enter eixas paraulas, ensenyeulas á joves y vells, y ensemps que'ls diguéu lo que son, repartiulas entre ells dant á cada hu lo que li toqui.

Als vells pinteulos qué es la Fe, y que's rabejin en el mar salvador d'ella; que morin creyent, ja que la mort els cridará prompte. Y de la Patria y l'Amor que sols ne recordin sos fets de quan eran joves com vosaltres. Res hi fa que'ls abultin tot contant: la Fe ja'ls dará forsas pera viure satisfets en son mateix desengany.

Als homes fets mostreulos la Fe, que prompte's farán vells, y ensemps la Patria, qu'encara poden defensarla tant ab sos propis brassos com ab sos mots d'entussiasme.

Y per vosaltres, joves ardits d'avuy, homes fets de demá, quedéuvosho y cultiveuho tot, qu'encara es poch: la Fe, la Patria y l'Amor.

—

No sempre dura aqueixa edat tan entussiasta; no sempre seréu joves; no en va hi ha homes vells que son els joves d'ahir, com vosaltres sou vells del demá. Ara que hi sou á temps, aprofitéuvosen, brindéu ab tota l'ardidesa entussiasta, cantéu ab tota vostra veu... Tal volta demá, esclaus alguns del metall qu'al home envileix, tal volta decrépits pel pes dels anys, no podréu ferho; tal volta demá seréu uns miserables sense cor ó uns vells sens esperansa.

Avant ara que hi sou, companys de l'ánima!

RAFEL FOLCH Y CAPDEVILA.

ELS INTRUSOS DEL PLAHER

En mas horas d'amor y d'alegría,
quan me penso ser l'amo de mon goig,
de sobte la tristesa se'm congria
y m'aclaparan pensaments de boig.

Una ansietat extranya s'apodera
de mon cor desvetllat, un greu anhel
cubreix mon esperit, com ploranera
broma que tapa la blavor del cel.

La pedra que'l baylet tira, furienta,
en el gorch que rellú com un mirall,
el llot endormiscat mou ab sa empenta
enterbolint el trasparent cristall.

Aixís mateix té l'ánima riallera
lo seu pósit de pena y de dolor,
encongit, ab sa calma mentidera,
com el fanch en lo clot mirallador;

y del pler insensat ab la estrebada
s'enlayra lo solatje de mon cor,
tornantme lo regust de la passada
angunia, tota plena d'amargor.

Volvas d'aquell neguit que'm consumía
ab la febrada del primer amor,
quelcóm d'aquellas penas que ja havía
posat, á cop de temps el pobre cor;

desenganys adormits, pols malehida
dels ídols destrossats que traginém,
espectres que del goig torban la vida,
intrusos qu'en lo pler sempre trobém,

tots s'agitan en torn de las febrosas
horas follas d'amor, fets á bocins,
revol de las partículas confosas
dels dolors ajupits que porto á dins.

FREDERICH RAHOLA.

EUDA D'URIACH

II

LA PARTITURA.

Si sempre, al agafar la ploma,'ns mou el desitj de que las paraulas escritas siguin una reproducció fidel del pensament, més que may sentim aquesta necessitat al tractar de l'última producció del mestre Vives.

L'estreno d'*Euda d'Uriach* ha despertat á la gent de nostra terra de son habitual ensopiment en materias musicals, motivant las manifestacions y judicis més oposats per part del públich y de la crítica, dels inteligents y dels profans, dels amichs y dels enemichs, dels *sabis* y dels ignorants. En nostre concepte, la exageració més gran ha regnat en las apreciacions d'uns y altres, fins al punt de que pocas vegadas pot dirse ab més motíu que la passió *quita*'l coneixement. A nosaltres mateixos, que cap autoritat tením en aquests assumptos, y per tant cap influencia podém exercir en la opinió, ha pretengut arribar la pressió dels apassionaments dels uns ó las envejas dels altres, mes nostra acostumada independencia de criteri no ha de ser dominada en la present ocasió, com en cap altra. Lo que pensavam desde la primera audició de l'obra seguím pensant ara, y ab la franquesa de sempre aném á exposarho.

Examinemla avans per parts, pera donar després nostra apreciació del conjunt.

ACTE I. — La orquesta descriu al comensament de l'obra, que no té preludi, una festa en la plassa del poble. El chor d'introducció no ofereix cap novetat, mereixent sols citarse'l motiu del ball, que encara que de poca importancia, resulta típich; y després d'uns curts recitats de Severi, arriba la creuhada, donant lloch á una página musical que, si bé construhida en la forma tradicional de l'ópera, presenta quelcóm de recomanable.

El tema de la creuhada es un dels més encertats de l'obra. El músich ha sapigut interpretar al poeta, y la predicació del Ermitá está ben traduhida en el cant del baix, amplé y solemne, y en el trevall orquestal que l'acompanya. Iniciat el tema ab una frase penetrant de cornetí y respost en els graves de la fusta, s'apodera lentament de tota la orquesta y va desenrotllantse en progressions creixents que li donan un to majestuós fins á esclatar en crit de guerra En aquest crit, més solemne qu'exaltat, el mestre ha sapigut expressar ab acert el carácter religiós d'aquella guerra. El chor secunda aquest crit y la orquesta reprén el primer cant, que va poch á poch apagantse. En conjunt, produheix el número bon efecte, que milloraría ab una interpretació més adequada.

Segueix una balada de tenor, qu'es de lo més fresch y catalá de la partitura. El tema té tot el sabor d'ayre popular, y la repetició d'aquesta bonica melodia resulta un apropiat comentari de las estrofas de la cansó de Severi. S'ha de regoneixe que'l mestre Vives ha estat inspirat en aquest número, que no ha pogut ser ben apreciat á causa de sa péssima execució, tant per part del cantant com de la orquesta, conduhida ab molta precipitació.

Ab la tornada del poble, hi ha altra escena de conjunt que resulta bastant deficient. El músich podia haver escrit una bonica página, aprofitant el contrast de la gatzara del poble ab la tempestat que ve á destorbar la festa y ab el crits de la bruixa. La orquesta's limita á apuntar la situació, reproduhint el motiu del ball, acompanyat d'un petit chor de molt pobre efecte, y seguit de pochs compassos que donan escassa impresió de la tempestat ab que'l quadro termina.

Comensa'l següent ab un chor ben poch recomenable, escrich sobre'l patró usual en las óperas. El desenrotllo orquestal de la escena dels servidors peca de falta d'originalitat, revelant al mateix temps l'adoració qu'en Vives sent per Beethoven, puig sense donarsen compte ha construhit aquest fragment seguint massa d'aprop l'estil sinfónich d'aquell mestre. Nostra imparcialitat ens obliga á ferho constar, no ab l'objecte de retreure una falta del músich, sinó ab la bona intenció d'advertirlo d'aquest defecte pera lo successiu.

D'un semblant mal adoleix l'arribada del comte y'l monólech que segueix, quina factura té molt del procediment wagneriá. Apart d'axó, las frases del tenor son ben sentidas y en caracter ab el personatje. En la orquesta atravessa'l tema de la balada, mentres Roger evoca la memoria de son pare y fa esment del cástich que li imposá, associantshi després el recort de sa estimada. Llavors apareix per primera vegada un áltre dels temas principals de l'obra: el que caracterisa á Euda. No trobém en ell al compositor tan afortunat com en els anteriors, puig axis la melodía com el ritme son bastant trivials y no'ns donan clara idea dels sentiments del personatje.

L'arribada de la comitiva d'Euda no ofereix cap importancia musical, y'ls primers recitats son acompanyats del referit motiu d'Euda, que's desenrotlla plenament. Els saludos que's creuhan entre'l comte y'ls forasters están descrits en un motiu cavalleresch que si no té cap importancia en l'obra, resulta en carácter, sobretot en la resposta de Tibalt; y sense ser trascendental, també's recomana'l tema de Roger, que reflexa sa passió amorosa.

Després d'aquests passatjes epissódichs, arriba'l fragment millor del quadro, ó sia la escena del convit. El motiu de joya ab que Roger ordena parar la taula está ben sentit y millor armonisat, y'l brindis es el moment musical culminant del acte. La melodia del brindis la trobém delicada, de carácter cata-

lá, y d'una encisadora tristesa que traduheix perfectament el sentit dels versos de Guimerá. La resposta de Tibalt ab la mateixa melodia de Roger, no la trobém encertada, puig apart de seguir el procediment comú en las óperas, resulta falsa, donat lo antitétich dels sentiments que covan en l'ánima dels dos personatjes.

Decáu moltissim tot el final del acte. La entrada d'Euda dona lloch á la reproducció de son motiu en la orquesta, peró aquesta vegada á temps més lent, ab lo que desapareix un xich la trivialitat avans citada. Acaba l'acte ab el desafio y la mort del comte, passatje en que l'autor ha estat poch afortunat, puig la escena resulta pobra y vulgar musicalment, ab estructura d'ópera italiana aixis en las veus com en la orquesta. En els últims compassos está marcat massa precipitadament el desespero d'Euda y'l contrast ab l'alegria dels criats que tornan á ser amos del castell.

La impresió de conjunt d'aquest acte es molt mitjana. Apart dels pochs fragments qu'hem citat ab elogi, resulta tot ell sense carácter, ab divagacions de sistema, y sa factura revela haver sigut escrit poch temps després d'*Artús* y molt avans qu'altres fragments que segueixen.

Acte II.—Comensa ab la fantástica escena de las bruixas, en la que'l mestre Vives ha donat probas d'habilitat y coneixement dels efectes orquestals. Veritat que l'assumpto es propi pera lluhirse, mes també dona ocasió á que'l músich, deixantse portar per l'efectisme, caygui en vulgaritats imperdonables. Desde la incomparable escena d'*Orfeo* fins á la desditxada de *Mefistofele*, son en molt major número'ls compositors que s'hi han estrellat que'ls qu'han lograt produhir un efecte de bona lley.

En Vives ha tingut el talent de mantenirse en un terme mitj que té més de delicat que d'aparatós. Després d'uns recitats que lligan bé ab la situació, comensa'l ball de bruixas, hont el músich hi coloca dugas melodias de carácter distint. Hi ha primer una melodia trista, molt elegant y sentida, que ve á ser com un tema de queixa ó angoixa, y en la que potser se reflexa l'estat d'ánima d'Urilda. Encomanat ab gran acert aquest plany á la viola, que l'exposa á *solo*, produheix molt bona impresió. En els instruments de fusta's presenta un segón tema que contrasta ab l'anterior, puig ens descriu l'alegria y esbojarrament dels bruixots ballant entorn del cadavre del comte. Aquest segón tema es també encertat, y'l conjunt produheix un típich efecte. Peró al desenrotllar la escena, ab tot y'l magnifich trevall orquestal, notém que'l músich ha abdicat de sa personalitat, particularment en l'*allegro* ab que fineix, d'excelent efecte, peró d'escassa originalitat.

La escena següent, en que Urilda torna la vida al comte, té menos importancia musical de la que requeria en nostre concepte. El passatje en que Roger ven l'ánima á la bruixa, fonament de totas las situacions que segueixen, devia haver sigut tractat pel compositor bastant més extensament, puig el comentari musical qu'acompanya als recitats dels personatjes, si bé está en carácter, peca de bastant precipitat. Y degut també á lo dolent de sa execució, ha deixat de produhirnos en conjunt la impresió fonda del llibre.

Com ja diguerem al parlar d'aquest, el compositor ha sapigut salvar molt bé la tranzició sobtada de la caverna al convent per medi d'un chor interior de monjas bén armonisat y que'ns coloca en situació pera la escena que segueix. Al comensar el dúo de Euda y l'Abadesa, la factura de la composició millora de manera ben visible. Un recitat ample y misteriós dels violoncellos exposa la idea inicial del dúo, que pausadament va prenent cos en tòta la orquesta de corda, y ab un senzill tema de quatre notas que's repeteix d'un cap al altre de la escena, en Vives ens dona la impresió de la pau y tranquilitat del convent. «Tot es pau al voltant: la terra » es llunya, y'l cel d'aqui es aprop», diu Sor Mahalta, y aquest es sens dubte'l fonament del dúo, que's desenrotlla d'un modo llógich; apareixent ben descrit, dins de l'apacible melodia, el contrast entre l'Abadesa, que fa tant temps ha renunciat al món, y la nova monja, á qui encara persegueixen els recorts del seu estimat. Aquests están ben reflexats en una frase més apassionada que'l compositor posa en boca d'Euda, peró qu'es dominada ben prompte pel tema principal, del mateix modo que l'Abadesa ofega en aquella'ls recorts mundans. El mestre ha sapigut compenetrarse aqui del tot ab la situació, produhint una de las més hermosas páginas de l'obra, en la que trobém propia la monotonia per la constant repetició del tema, y qu'ha sigut expressament buscada. Es de notar la delicada manera ab qu'es tractada la orquesta, que ab tot y tenirhi un principal paper en el dúo, no arriba á ofegar may el cant y'ns dona sempre la impresió que l'autor s'ha proposat. Peró l'efecte será molt millor quan pugui ser interpretat per artistas que sápigan donar la deguda expressió á lo que cantan.

La professió d'Euda en el temple del monastir finalisa l'acte. Comensa'l quadro ab el cant del Abat, apoyat en la orquesta ab unas armonias de metall, que, si no del tot novas, tenen marcat carácter religiós. El moment en que la professa pronuncia'l seus vots es el més encertat del quadro, puig en Vives ha sapigut donarnos tota la emoció que requereix el jurament, que diu Euda ab notas de fondo sentiment y ab tota la solemnitat d'un acte tan trascendental. Pera la major propietat, el compositor posa en boca d'Euda las

mateixas paraulas llatinas que marca'l rito litúrgich en semblant acte.

L'aparició de Roger deuria realisarse inmediatament, puig la resposta del Abat y'l cant de las monjas que retardan aquella, fan decreixe l'interés, que per altra part tampoch es sostingut en la orquesta. El desenllás d'aquest acte'ns ha semblat molt deficient musicalment, puig las peripecias que's succeheixen en la escena deurian tenir son corresponent eco en la orquesta ab un final concis, peró de grandiositat trágica. O en Vives no s'ha víst ab suficient empenta, ó ha temut caure en la vulgaritat d'una apoteossis: el cas es que no ha interpretat la grandesa de la situació, que requería la inspiració necessaria pera conseguir un efecte de bona lley.

En conjunt, el segón acte revela un progrés sobre l'anterior, y si no resulta del tot, pels defectes qu'acabém d'exposar, no hi ha dubte que té fragments hermosos y que'l dúo del convent deixa una impresió que no arriba á esborrarse en tot lo restant de l'obra.

Acte III.—Es l'únich en que hi ha preludi. En breus compassos l'autor ens presenta un nou tema que dona de cop la impresió de las escenas que segueixen. Es aquesta una impresió de la vida tranquila y somrihenta del camp en la plenitut d'un jorn de primavera ab totas las galas de la estació. El tema es elegant y apareix en la orquesta molt ben armonisat, produhint un bon conjunt. En la primera escena segueix desenrotllantse aquest tema en continuas progressions, mentres el pastoret Roderich entona una cansó bastant sentida en son comensament, peró que després del diálech ab Severi's converteix en un ayre alegre un xich trivial. Potser interpretada per un'altra artista, que no la cantés á tall de *couplets*, milloraría la impresió.

Arribém á la situació més musical de la llegenda: el dúo d'amor. Al apareixe'ls dos amants, s'inicia en els violins el tema de passió amorosa, que reproduheixen tots els instruments de corda, y s'entrellassa ab el motiu de l'anterior escena. Mentres Roger entona'ls inspirats versos ab que Guimerá descriu els esplendors de la natura, surt també per primera vegada'l tema de la natura, que's deixonda per tota la orquesta y la omplena ab riquesa de matisos, y va seguit d'unas armonías imitativas en la fusta, que ab la reproducció del primer tema, acompanyan el final del cant del tenor. El conjunt es d'un efecte excelent.

Euda respón com despertant d'un somni é invoca la intervenció divina en un cant qu'es apoyat en ascendent progressió pel motíu qu'acabém de citar. Els sentiments dels amants se divideixen, y comensa la lluyta entre la passió amorosa y'l misticisme. Aqui es ahont el compositor no ha estat al nivell de tan important y difícil situació, puig desd'aquest moment el dúo decáu, aixís en la melodía com en la trama orquestal. Reapareix el vulgar tema d'Euda qu'hem trobat en el primer acte, y ab ell construheix el mestre l'*allegro* del dúo (seguint el motllo antiquat), fins á convertir en trivial aquella hermosa lluyta. Es gran llástima que un dúo tan hermosament comensat no tingui millor acabament.

La intervenció del Ermitá, que ve al devant de la creuhada, dona un nou carácter á la escena. Las paraulas del sant varó oferint la salvació als culpables donan lloch á una hermosa situació musical en que apareix un nou tema, en nostre concepte'l de més potencia dramática de l'obra. Es el tema del arrepentiment, descrit ab una melodia molt encertada, que té son adequat desenrotllo en els graves de la orquesta; y sobre aquesta melodia está escrit tot el cant del baix, reposat y solemne, que dona gran interés á la escena. El músich ha sentit bé aquesta situació y ha sapigut donarli'l relléu que li pertoca.

Senyalan l'arribada dels creuhats uns chorals de marcat sabor religiós. Tant la cansó de la *non non*, encomenada á las veus femeninas, com el chor d'homes que segueix, son de bon gust y produheixen molt efecte. Abdugas melodías las trobém ben ajustadas á la lletra, peró la factura no resulta gayre original. Molt millor ens ha semblat, baix aquest punt de mira, el tercer choral qu'entonan tots en la escena, en el que s'hi veuhen ben reflexadas las fatigas y penalitats del viatje á Terra Santa, y en ell son lligadas en combinacions de notable armonia las dugas veus humanas.

L'interés creix al entonar un creuhat la hermosíssima melodía popular coneguda pel *Cant dels aucells*, colocada aquí ab acert. El mestre Vives li dona un carácter purament epissódich, sens aprofitarla pera novas combinacions que ab sa trassa en el compondre podian haverli proporcionat un segur y fácil triomf. Peró'l compositor ha volgut procedir ab una sobrietat ben remarcable, que's posa més encara de relléu en la escena de conjunt que finalisa l'acte.

Comensa aquesta per la confessió que'ls amants fan del seu pecat devant del poble. Un nou tema de confessió y de dolor per la culpa acompanya las exclamacions de Roger, que fa la declaració dels seus pecats, y que reproduheix Euda ab el propi objecte. Aqui trobém molt natural la repetició del tema, perque'ls sentiments d'un y altre personatje son idéntichs, y per tant han de ser expressats ab la mateixa frase musical. Una momentania interrupció del chor, que intervé en forma musicalment molt pobre, deslluheix per un instant el conjunt, tornant á remontarse ab el cant solemne de Pere l'Ermitá, que clou la escena ab els temas de la creuhada y

del arrepentiment, magnificament combinats. Y després de la despedida dels amants ab son motiu amorós, se reproduheix el choral dels pelegrins qu'emprenen de nou la marxa, y cau el teló.

El tercer acte es molt superior als anteriors. Resulta de més unitat en la concepció, y revela molt d'avens en l'estil orquestal. Si no es acabat, hi ha en ell páginas qu'acreditan á un autor, y la nota que més sobressurt es en nostre concepte'l bon gust al no abusar dels efectes que li proporcionavan las situacions, y en particular la sobrietat ben lloable ab que ha escrit la escena final.

Acte IV.—L'obra decáu extraordinariament en aquest acte, qu'aixis per sas dimensions com per sa escassa importancia, podia l'autor calificar d'epilech ab millor acert. Comensa ab el cant d'un *muezim*, bastant apropiat, particularment en las cadencias, peró que té desmesurada extensió. Segueix un altre cant de tenor en que Roger expressa sas queixas per la trista separació de sa estimada, y'l desitj de revéurela promptament. La melodia d'aquest fragment está basada en la orquesta sobre la coneguda cansó catalana *Plany*. Resulta un cant ben lligat y de lo poch recomenable del acte, peró que no hem pogut apreciar bé á causa de sa mala execució.

Un intermedi sinfónich vol descriure l'assalt pels creuhats de las murallas de Jerusalém. La dificultat que presentan sempre aquests trossos descriptius se posa aqui de manifest, majorment per haverse escrit en una forma antiquada que constrasta ab lo anterior de l'obra y desdiu de la experiencia y coneixements musicals del autor.

Termina l'obra ab la mort de Roger, ferit en l'assalt, després d'un dúo al retrobar á sa estimada en que's reproduheixen els motius més importants del dúo del tercer acte, seguits d'una nova melodia qu'acompanya l'agonia de Roger. Aquesta melodia es la més inferior de tota l'obra, y sa aparició á última hora aumenta'l mal efecte que produheix tot el quadro final.

Sols d'equivocació podém calificar el trevall del mestre Vives en aquest acte. A judicar per las apariencias, bé pot atribuhirse'l desequilibri ab els anteriors á haver sigut escrit ab excessiva precipitació, al objecte de completar l'obra pera lograr sa representació inmediata.

—

Respecte de la execució y presentació escénica, l'espay ens obliga á ser molt menos extensos de lo que voldriam. Orquesta, chors y cantants han contribuhit cadascú en sa esfera á fer malbé la partitura. No citarém noms pera no allargar, y ademés perque la responsabilitat no ha de recaure en els modestos cantants d'una companyia d'ópera *barata*, sinó en la Empresa que'ls hi ha encarregat un'obra superior á sas facultats. No podém, ab tot, deixar d'anotar que'l senyor Pérez Cabrero, apreciable director de sarsuelas, ha concertat y dirigit l'ópera ab la major ineptitut, y es el principal responsable del desordre y falta de claretat y d'expressió qu'ha regnat d'un cap al altre de l'obra, contribuhint á la mala comprensió de molts dels fragments.

De la *mise en scene* sols pot donarsen idea dihent qu'ha sigut tan dolenta ó pitjor que la execució. Recordant la magnifica presentació de *Las monjas de Sant Aymán*, nó's concibeix que la mateixa obra en el mateix teatre hagi sigut tractada ab tan poch cuydado y ab una falta tan absoluta de direcció. Ni un sol trajo ha estat apropiat, puig tots son de la major pobresa, sense cap gust artistich ni coneixement de l'época. De vuyt decoracions que devian haverse pintat, sols tres s'han presentat novas. La del ultim quadro, qu'es la millor, resulta falsa, y ademés inapropiada, puig l'acció de l'ópera, segons els autors, té lloch al exterior del temple pera evitar la irreverencia de cantarhi un dúo amorós. Peró res hi ha que deturi'l capritxo d'un pintor ó la poca escrupulositat d'una Empresa qu'ha fet representar en las pitjors condicions un'obra en que tan important paper hi juga la part escénica.

—

El concepte total que'ns mereix l'obra del mestre catalá, pot deduhirse de lo que va escrit. Ni es una producció musicalment trascendental, ni es una equivocació que mereixi morir apenas nascuda. Té numerosos defectes y té qualitats ben recomenables. No representa la consecució d'un ideal, ni la definitiva consagració del artista, peró denota un evident avens en la carrera musical del autor, y dona une fundada esperansa de perfeccionament en sas obras venideras.

Entre sos defectes principals, hi trobém la falta d'unitat en la concepció y marcat desequilibri en el desenrotllo dels actes. El primer y part del segón contrastan massa ab lo que segueix, mentres que l'ultim sembla no haver sigut gens madurat. En alguns moments el músich apareix ab personalitat propia; en molts altres, se veu dominat per la influencia de las obras qu'han format sa educació artistica. Sabém lo dificil qu'es despendres d'extranyas influencias, mes la práctica es qui ha de donar al mestre Vives la complerta personalitat que no pot exigirseli en la que realment constituheix sa primera ópera seria.

Al mateix temps es precis regonéixeli qualitats ben remarcables. El domini del mecanisme orquestal y l'habilitat en la construcció de la major part d'escenas son mérits ben evidents. No s'hi troban prodigis d'inspiració,

mes tampoch incorre en lo xabacá; no arriba al entussiasme en certas frases de passió avassalladora, peró sab trobar el to just del conjunt de la situació. El dúo del acte segón y gran part del tercer acte, son una mostra de lo qu'afirmém.

Peró hi ha encara quelcóm més important (qu'es lo que principalment ens mou á aplaudir al mestre Vives), per sobre de totas las qualitats y defectes de l'obra. Probas ha donat, en sas produccions anteriors, de coneixe'ls recursos ab que'l músich pot conquistar á un públich sempre qu'ho té per convenient. Donchs en *Euda d'Uriach* no n'hi trobém de concessions al públich; no sabém veurehi que'l compositor, conscient ó inconscientment, s'hagi deixat arrossegar per l'efectisme afalagant els gustos de las massas. Ans pel contrari, creyém que devegadas, com per exemple en la *Cansó dels aucells*, la excessiva sobrietat ha vingut á perjudicarlo. Axís mateix, la escena de conjunt ab que finalisa'l tercer acte, es una proba de la sobrietat y honradesa ab que ha procedit el músich catalá: la situació no podia ser més expressa pera colocarhi un concertant ab tot son corresponent aparato, com molts compositors haurian fet; peró en Vives, lluny d'axó, no ha pogut procedir ab més senzillesa y serietat artística.

En resúm: el trevall del mestre Vives resulta honrat y sincer, y tan sols per aquest concepte ja mereix l'aprobació, ó al menys el respecte de tothóm. Tan injustos trobém els desmesurats elogis de certs amichs oficiosos y las exageradas ovacions del públich, com l'ensanyament de la crítica de mala fe y las rastreras mormuracions de gent del ofici que, impotent pera produhir res sólit, ha d'entretenirse escampant la baba de la enveja. A un músich del talent d'en Vives, en lloch de *ferli la trabeta*, com es vici en nostra terra, se l'ha d'alentar per l'espinós camí del art serio, á fi de que sas poderosas facultats arribin á donar els fruyts que prometen. D'altra manera'ns fem responsables de que s'enfonzi en el llot del *género chico*, ahont els triomfs no gastan el cervell y asseguran una posició que difícilment arriba á adquirirse ab el cultiu del verdader art.

JOAQUÍM PENA.

CONCERTS

Bon principi ha tingut la temporada actual. Dos concerts ens ha ofert la passada setmana en el teatre Principal el gran violocellista Casals, donantse en ells ademés á coneixe'l pianista inglés Harold Bauer.

Casals ha executat ab la perfecció de sempre totas las obras, entre las que citarém especialment las *Sonatas* de Beethoven y Locatelli, dos fragments de Bach, las *Variacions sinfónicas* de Boëllman, *Le Cigne* de Saint-Säens y l'indispensable *Nocturn* de Chopin. Sols deplorém que'l segón programa fos un xich deficient, y que Popper hagi ocupat ab excés el lloch dels autors clássichs.

El pianista Bauer resulta una notabilitat en el seu art. Son remarcables sas equilibradas facultats, aixís de dicció com d'execució, y la serietat y justesa ab que interpreta totas las obras. Acompayant á en Casals ocupa sempre'l lloch que li pertoca, y com á concertista ha dit magistralment el *Carnaval* de Schumann, una *Gavotta* de Gluck, la *Marxa húngara* de Schubert y varias altras composicions de Chopin, Schumann, etc. Particularment ha obtingut el més gran éxit interpretant d'un modo admirable en el piano la *Cavalcada* de *La Walkyria*, en la que hi fa prodigis d'execució.

—

La «Sociedad Filarmónica» ha comensat sas sessions ab un notable concert, quina nota principal ha sigut la execució dels números musicals de la inspiradíssima *Arlesiana* de Bizet. Baix la excelent batuta del mestre Crickboom ha obtingut aquesta obra una magnífica interpretació, sobressortint, pel sentiment y expressió ab que foren dits, la *Berceuse*, l'*Adagietto* y'ls *Melodrames*, y per sa brillantés y colorit el *Minuetto* y la *Farandole*. Tots els fragments foren executats ab una claretat, precissió y clar-obscur que no havian obtingut en anteriors execucions de tan hermosa obra.

Las oberturas d'*Egmont* y *Tannhauser* y els *Remors de la selva*, obtingueren aixís mateix la bona interpretació á que estém acostumats ab aquest director, devent fer constar la brillantés y netedat ab que fou conduhit el passatje de la Bacanal, y particularment la frase de Venus, que va dir admirablement el violinista senyor Meritz.

El conjunt de corda molt superior á lo restant, flaquejant com de costúm els instruments de metall. Devém fer especial menció del primer violí ja citat, aixís com del viola senyor Forns, que digueren á la perfecció sas parts respectivas de l'*Arlesiana*.

J. P.

JACQUELINA

Clarejava.

El dormitori blau cel estava ornamentat ab *coqueteria* exquisida, ab *coqueteria* de burgesa refinada.

En la catifa, groixuda y ben trevallada, hi havia un dibuix que representava una escena de *Romeo y Julieta*, y la Jacquelina, ab els seus peus bufons, disminuhits, se passejava nirviosa per la cambra, sense gosar á trepit-

jar el lloch de la catifa ahont el teixit senyalava las dugas bocas del amants de Verona, que s'unian en un petó fill de l'ánima, poemátich, intens...

S'havia retirat al seu dormitori casi per obligació, perque li havian manat que's fiqués al llit y reposés forsa.

Impossible.

L'endemá ja sería un'altra, l'endemá ja fora casada ab un home á qui aborría, y per aixó li agradava estar sola, sense reposar, ben sola, pera despedirse del seu niuhet de soltera y parlar ab els recorts que hi deixava, qu'eran tan bonichs y se'ls estimava tant!...

Per'evitar que sa exaltada imaginació li presentés somnis frisosos y horas d'angunias viscudas y ploradas alhora, s'estava mitj ajeguda en una *chaise-longue*, y á la llum incerta del crepúscul, qu'entrant pels mal closos finestrons se barrejava ab la llum eléctrica de la cambra, la Jacquelina's guaytava la escena de *Romeo y Julieta*, corpresa, capficada; després va cloure'ls ulls apretant fort las pestanyas, com si volgués allunyar una visió, y aixecantse y redressantse ensemps, se dirigí valenta, serena, cap al seu *secrétaire*.

L'obri resolta.

Era un cementiri, un cementiri d'ilusions y amors dels que sols ne quedavan las despullas simbolisadas ab cartas y versos, cabells y llassos y flors marcidas...

Va obrir tots els calaixos que despedían mil olors diferentas, peró totas conegudas, totas gratas, y que al arribar fins á ella en onadas, las unas tendras y altras voluptuosas, la feyan estremir de goig y d'anyoransa.

Cada calaix era un sepulcre, cada recort un pilot de cendras d'un amor viscut ab tota l'ánima, y al guaytarsho ella, els seus ulls estavan humits com velats per llágrimas que no podían eixir al defora...

La Jaquelina per la societat era lo que'n diuhen per rutina *una bona noya*, hermosa, escultpural; d'ella no més se'n coneixian las gracias exteriors y'l seu carácter concentrat; mes tenía'l seu drama animich, un drama d'aquells que'l món ignora perque'ls protagonistas, vensuts per las preocupacions, no gosan exteriorisarlo.

Havia estimat bojament á un home á qui havía entregat inconscientment tot el seu cos y ánima, y anava á casarse ab un altre, ab un *home-marit* que la societat el considerava per la seva posició material, y'ls pares d'ella abusant de la seva autoritat li proporcionavan.

Ella havía somniat y viscut l'amor passional, l'amor de l'ánima, deslligat de tota preocupació, consumat en un espasme de goig indefinible, y'ls seus pares li proporcionavan un amor burgés, reposat, un matrimoni práctich y, per lo tant, més inmoral que cap.

Y en aquesta lluyta's trobava la Jacquelina quan, desfent una cinta verda, va deslligar un plech de cartas perfumadas ab *Ylang-Ylang*.

Ne va llegir dugas, els ulls se li ompliren de llágrimas y... no pogué seguir.

Anava á cometre una traició doble: trahia al home qu'estimava, y enganyava vilment á un infelis que s'havia enamorat d'ella.

Era una cobarda. era una vensuda.

Si hagués tingut aprop al altre, al que l'havía encoratjat en las situacions més criticas, á bon segur qu'hauría fet un acte digne d'una protagonista d'Ibsen; ara... no, ara's trobava voltada de gent que li repetian que la estimavan, y's veya sola, no tenía ahont decantar el seu cap que bullia, no tenia qui la comprengués, qui li recullís ab petons febrosos las llágrimas que ja eixían á flor dels ulls...

Y va anar esquinsant las cartas una per una, fentne bossins, que voleyavan suaument com papallonas blancas en ple mitj dia.

Va guaytar las flors marcidas: cada una era un recort, la memoria d'un día d'amor.

No'n quedava res: la flayra perduda, el color esmortuhit, groguench, la sava aixuta, el tronch inflexible, las fullas recremadas.

Quina llástima li feyan las flors marcidas!..

Un deix de fonda melangia li amargava l'ánima; hauría volgut plorar forsa, exteriorisar els seus dolors sanglotant nirviosa, y no li quedavan llágrimas, no més imprecacions confosas que morian entre dents, y simbolisavan la familia estúpida que traficava ab el seu cor á un preu alsat...

Va cruixir un moble, y la Jacquelina's girá esporuguida llensant un crit d'angunia; y amparant ab els brassos y tot el cos el seu *secrétaire*, el sepulcre de las sevas ilusions més estimadas, se girá amenassadora.

Alló era seu, ben seu, ningú hi tenia dret á profanarho; si, allá dintre hi havian bocins d'ánima qu'encara estimavan y fibras del cor que bategavan per ell, no més, per la ilusió més rosada de la seva vida, la mes gran, la única, la eterna...

—Caborias—va dir ella, passante la má pel front; y comensá de nou á regirar calaixos y á posarse trista.

En un reconet hi tenia molt ben enquadernadas las *Rimas*, de Becquer; las tenia allí amagadas, perque la seva familia deya qu'eran inmorals...

Ella no las hi trobava.

Per la Jacquelina, *Rimas* era'l seu llibre d'horas, el llegia y rellegia á cada moment, n'hi havia una pila de senyaladas, y aquella qu'acaba dihent:

como yo te he querido, desengáñate,
así... no te querrán,

la tenia sub-ratllada ab llapis...

Eran capritxos d'aquell esbojarrat, d'aquell esbojarrat que la estimava tant y li havia regalat el llibre ple de comentaris y senyals, en un dia de felicitat, un dia d'aquells que, malgrat estiga núvol, al home li sembla que tot vessa llum y alegria, y'l sol sembla més fort y la terra més hermosa.

Y aquella nit la Jacquelina las fullejava d'esma, comensava una *rima* y no podia acabarla, els ulls li feyan pampallugas y li gemegava l'ánima.

Y al mitj de tot, era ben vulgar el seu drama; peró ella, ánima sensitiva y delicada, guaytava l'esdevenir, el pressentia de color de sanch, ple de passions y lluytas, de deshonras y miserias, un home mort, un altre á presiri, y una dona deshonrada...

Perqu'ella estimava per demunt de tot al altre, al que, no sent prou bo per marit, ho era prou per'adorarlo com á un ídol fill d'una imaginació ansiosa; y forjant mil somnis inverosímils y acaronant ab l'esperit la imatje dels seus amors, va cloure'ls ulls y va quedar dormida insensiblement, en el paroxisme del seu éxtasis amorós, com una santa, ab un posat de plácida beatitut. . . . . .

. . . .

. . . .

Las ombras de la nit van quedar completament fosas á l'aparició del sol, d'un sol esplendent de primavera.

La mare de la Jacquelina entrá á la cambra, y ella's despertá anguniosa.

Li portava'l vel blanch y las flors de taronger...

El moment fou breu y las accions substituhiren á las paraulas.

A la Jacquelina li semblá que una veu d'home li deya:

—T'estimo, t'estimo, vida meva! Sias forta, sias valenta, que jo t'amparo!...—Y pujantli fins al rostre tot el fel cobejat, totas las angunias viscudas barrejadas ab efluvis d'amor y clarors d'esperansa, va esquinsar el vel ab rabia y va rebotre las flors per terra, trepitjant el símbol.

Jascinto Capella.

UNA NOVA CIENCIA

Las ciencias han rebut un gran impuls en aquests darrers temps; tant, que lo que en 1885 se considerava una gran reforma ó un gran descubriment, es considerat al cap de quinze anys com una veritat elemental ó com un fals punt de vista. Y l'aument de coneixements, de datos nous, de referencias, comparacions y criticas cientificas, colocantse en els rengles de ciencias aparegudas ahir, ha fet qu'aquestas engroixissin notablement son capdal, y per adquisició de vida propia's separessin d'aquellas de que formavan part, ó vegessin dintre d'ellas regonequda sa entitat, sa delimitació y sos ordres de procedir.

Per aquesta mateixa avinguda d'ideas y de fets, regna una gran confusió en el camp de totas las ciencias; confusió qu'es de lo més anti-cientifich que pugui darse. Y si bé en totas ellas se procedeix á la ordenació y catalogació dels coneixements, se fa ab una calma en desacort ab la gran activitat desplegada pera reunirlos, y sense norma ni guia, perque falta la classificació general de las ciencias, el *plan d'ensemble*, qu'essent lo més rudimentari, ni existeix, ni s'ha pensat en ferlo.

Aixis com la dificultat pera retenir en la memoria fets, noms y datas, ha fet náixer la mnemotecnia, que dona reglas pera recordarlos fácilment, la necessitat de la ordenació dels materials reunits ha donat lloch á l'aparició de la *taxinomía* que's proposa classificarlos metódicament, colocant cada

principi en la ciencia que li correspón, y aixis resulta aquesta, un cop acabada sa tasca *constituyent*, y concentrada ja en sa acció de explicar la classificació y divisió general de totas las ciencias, la primera d'entre ellas, perque las enclóu á totas. Llavors será fácil saber á primera vista á quina ciencia pertany un llibre, un dato, un escrit, un aforisme, y la relació que té ab las altras; se coneixerán els limits, el camp d'acció, la extensió de cada una, y en conseqüencia, sa verdadera naturalesa. Una vegada apartats tots els principis incompetents, l'esperit pot concentrarse y profondisar sense destorb en el camp que s'ha escullit. Y pera'ls que creuhen que la particularisació cientifica es improductiva sense conéixer avans principis de totas las ciencias ab las que la escullida de particularitat ha de tenir constants relacions, la *taxinomia*'ls hi signa'l camí, perque permet lo qu'avans era impossible, la formació d'una enciclopedia sencera, en la que, en un centenar de volums de poch bulto, estiguin condensats tots els coneixements humans, tant referents á arts y oficis manuals, com á las anomenadas arts lliberals y ciencias propiament ditas. Sols aixis s'abandona'l perjudicial y xorch sistema de la vulgarisació per enciclopedias d'ordre alfabétich ó per articles de revista, que sols pot formar, l'un *erudits á la violeta*, y l'altre ignorants vanitosos.

La *taxinomia* (de τάξις, disposició, ordre, lloch, y νόμος, lley), se proposa, segons M. Durand, autor d'una obra apareguda á Paris l'any passat, *Aperçus de taxinomie générale*, «descubrir el verdader lloch de cada cosa y colocarlhi, si no s'hi troba ja; veusaquí'l fi sobirá de la ciencia y del art, y la *taxinomia* li obra'l camí». Las qüestions de método, de sistema, d'ordre interior de la ciencia, son importantissimas, y'ls sabis las hi han concedit el temps y estudi que requereixen. Si'l moviment social, moral y politich de Catalunya no s'ha de concretar, en el terreno intelectual, al art, sinó qu'ha de ser també cientifich, es precis que cada hu posi á contribució'ls seus medis pera portar á terme la classificació general de las ciencias, l'objecte primordial, el *fí sobirá*, y s'estudihin els principis d'aquesta ciencia nova.

Alexandre Armengol Pereyra.

NOVAS

¿Parlém de politica? No, que tractariam de la crisis ministerial, y es assumpto que no'ns fa'l pes. Com que al *regenerador* Silvela ja li hem resat las nostras absoltas, parlarém d'un altre mort en vida, tot esperant que'l nou Govern ho fassi tan malament com l'anterior: parlarém... de don Victor Balaguer.

Els diaris madrilenys han concedit la deguda importancia al *hermoso discurso* que l'antich «Trovador de Montserrat», va pronunciar no fa gayres dias en la festa dels Jochs Florals de Zaragoza.

L'autor de *Los quatre pals de sanch* va dir qu'avuy el Catalanisme no té mica d'importancia. perque se l'ha volgut marcar ab *señuelo político* (ay qué cursi!), sent aixis que va náixer als Jochs Florals, institució que sols pretenía ser un simbol. Creu don Victor que'l carácter politich qu'ha pres el Catalanisme, á més de desnaturalisarlo, el perjudica fins al punt de comprometre la seva existencia, donchs ja'ls catalanistas se troban avuy dividits en tres fraccions: una, la *rama grande*, com si diguessim, la histórica; dugas, el grupo *possibilista*, que pacta ó accepta lo que se li dongui; y tres, els *supernacionals* educats á Paris, que *á la cuenta* som nosaltres.

Per l'amor de Deu, don Victor, no rapapieji! ¿Qui li ha dit que'ns haviam separat de la *rama grande*, com els *possibilistas*? *Hay que distinguir*, perque vaja, *aun hay clases*. Els *supernacionals* de Joventut, educats á Paris segons vosté, som de la *Unió Catalanista* en cos y ánima. En cambi, vosté es d'un'altra banda: dels llims.

En quant á la seva afirmació de que'l Catalanisme antigament no era politich, y si solzament literari y simbólich, no més li farém avinent una cosa: Posis vosté al nostre lloch avuy en dia, escrigui altre cop *Los quatre pals de sanch*, y á la Capitanía general ja li explicarán el simbol.

De aquellos polvos vienen estos lodos, podria dir, referintse als catalanistas d'ara y al antich catalanisme de vosté, qualsevol que no fos un caragirat; volém dir, qualsevol que participés de las ideas actuals de vosté sense tenir complicitat en el *delicte*. Peró no hi ha tals *lodos*, ni tals *polvos*: lo que hi ha es que vosté no sab lo que's pesca.

Entre en Romero abogant per la independencia dels filipins, en Mañé disertant sobre toros, y vosté combatent als catalanistas, ens farán tornar tarumbas.

Li dihém á fi de bé: déixil corre al Catalanisme, y descansi.

—

Per'atendre á assumptos literaris ha sortit cap á Paris nostre estimat company en Pompeyus Gener, que tant ha trevallat fins ara al costat nostre pera que Joventut arribés á ser

una de las publicacions més avansadas de Catalunya.

L'ausencia d'en Pompeyus Gener será curta, segons creyém; peró, curta ó llarga, no han de notarla nostres habituals llegidors, puig l'amich Gener, encara qu'ausent, continúa formant part d'aquesta redacció, y's proposa enviarnos els millors articles que surtin de sa ploma y preparar pera l'any vinent altres trevalls y milloras pera'l nostre periódich.

Nosaltres, al dar á n'en Pompeyus Gener l'arreveure, aprofitém la ocasió pera donar pública mostra del afecte que li tenim, tot fent constar l'agrahiment que li deu JOVENTUT per sa valiosa y entussiasta cooperació.

—

El dibuixant senyor Pascó'ns ha demostrat molt atentament que no son sevas las responsabilitats per lo ocorregut ab nostra Academia de Bellas Arts en la Exposició de Paris, com va dir nostre redactor Joaquim Pena en son article «Tornant de la Exposició». Assegura aquell senyor que quan fa poch va anar á Paris, la péssima colocació dels quadros ja no tenia remey, y que pera salvar sa responsabilitat va fer las oportunas protestas. Si'l senyor Pascó hagués á son temps fet públicas aquestas protestas, no hauriam nosaltres incorregut en un error molt natural, ja qu'ell tenia la representació de la citada Academia.

Ara qu'ho fa, y accedinthi de bon grat el firmant del article, ho rectifiquém per alló de «á cadascú lo que sigui seu».

—

S'han publicat els tomos V y VI dels Manuals-Soler.

L'un tracta de *La Guerra moderna* y es degut á don Mariano Rubió y Bellvé; l'altre es un compendi de *Química orgánica*, escrit per Joseph R. Carracido.

En abdugas obras s'hi observa claretat y concisió al tractar dels últims avensos científichs, ab deduccions ben personals, qualitats que son molt d'alabar.

—

Don Joaquim Company ens ha remés exemplars en diferents colors de la segona serie de sos sagells catalanistas, conmemorativa d'haver sigut declarat comte independent en Jofre'l Pilós, l'any 874.

—

Hem rebut las comedias en un acte *L'Usurer*, per Santiago Beleta y Gasull; *La Dideta*, per Joseph Got y Anguera, y *Sol matinal*, per Lluis Millá; publicadas las dugas primeras per las bibliotecas de *La Barretina* y *L'Atlántida*.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

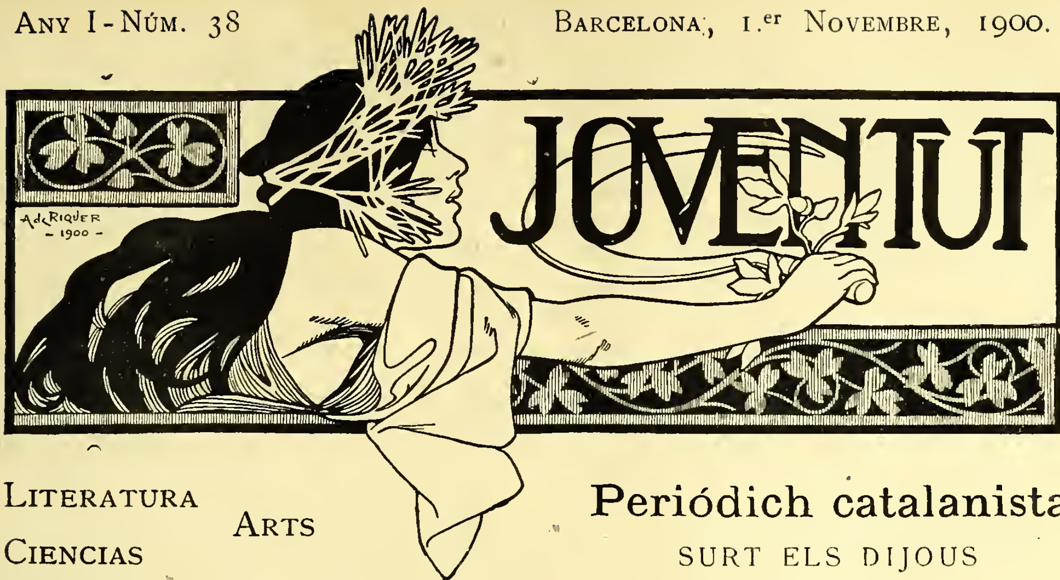
Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

ANY I - NÚM. 38 BARCELONA, 1.er NOVEMBRE, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Preu d'aquest número ab son suplement:
50 céntims de pesseta

Com ja anunciarem en l'anterior número, JOVENTUT obsequía avuy als seus suscriptors ab un Suplement artístich que dedica á Eleonora Duse.

Ens proposavam (y aixís ho varem manifestar), que l'aparició d'aquest Suplement coincidís ab la primera representació de la Duse, á quin efecte estavam resolts á posarlo á la venda'l dimars al vespre; peró com sía que la vinguda de la eminent actríu s'ha retrassat per tres ó quatre días, no ha sigut necessari anticipar la sortida del número ni alterar, per tant, la costúm de que JOVENTUT surti'ls dijous.

El Suplement no's ven per separat. Junt ab el número corrent, son preu es de 50 céntims.

SOBRE L'EGOISME Y ALTRAS COSAS (1)

III

Un dels cassos més grans del egoisme humá productor de grans obras, es el de Bouddha al crear sa religió. El recitament del génesis de sa obra es tan curiós y s'adapta tan bé com á exemple á las ideas per mi emesas en els dos articles anteriors, que no puch menys de ressenyarlo, no obstant haver dit que tractaria tot seguit del individuu-societat. Entre-paréntesis que prego'm perdonin els lectors, si volen.

Siddhârtha, qu'havia ab el temps de devenir Bouddha, va náixer á Kapilarastou (India Central), el sigle VII a. de nostra era. Son pare, Couddhadana, pertanyia á la familia dels Çakyas y á la rassa solar dels Gotâmides. Sa mare, nomenada Mâyâ Devi, devia son nom (Mâyâ-ilusió) no sols á la extremada bellesa del seu cos, sinó á la de sa inteligencia, que la superava.

(1) Véginse'ls números 34 y 36 de JOVENTUT.

El dolor de la vida pesava sobre Siddhârtha ja desde sa infantesa; sentía intuitivament que la debilitat del esperit era causa del seu dolor, mes devía sa existencia atravessar encara per grossas probas anímicas, avans no's fes cárrech y convicció de lo qu'allavors sols eran pressentiments.

«Els tres mons: el món de Deu, el dels Asouras y'l dels homes — meditava Siddârtha—son cremats pels dolors de la vellesa y de las malaltías; son devorats pel foch de la mort y privats de guia. La vida d'una criatura es semblant al llamp dels cels. Com el torrent que devalla de las montanyas, s'escorra ab una velocitat irresistible. Pel fet de la existencia, del desitj (1) y de la ignorancia, las criaturas en la *estada* (teoria de la transmigració) dels homes y dels Deus, están en el camí de tres mals. Els ignorants rodan per aquest món lo mateix que roda'l torn del terrisser. Las qualitats del desitj sempre acompanyadas de temors y de miserias son las arrels dels dolors. Ellas son més temibles que'l tallant de la espasa ó la fulla del arbre verinós. Com una imatje reflexada, com un desvaneixement ó'l vértich de la dansa; com un somni, com un enrahonament va y fútil; com la mágica y'l miratje, son formadas de falsetat; y buydas com la escuma y la bombolla d'aygua. Las malaltías arrencan á n'els sers el seu llustre y fan decaure'ls sentits, el cos y las forsas. Ellas encaminan ó menan el fi de las riquesas y dels bens...»

Aqueixas ideas fereixen l'egoisme de la seva existencia, y aquest egoisme y aquest anhel de no conformarse ab las miserias de la vida qu'ell haurá de sufrir també, l'induheixen després á abandonarho tot, en busca de la Veritat, únich consol y remey en qu'ell creurá pera salvar al món de sas desgracias. Segueix meditant:

«La criatura més agradable y més estimada desapareix per sempre: no torna més als nostres ulls; com la fruyta y la fulla cayguda del arbre en la corrent del riu. L'home allavors, sense company, sense segón, se'n va tot sol é impotent ab la posessió del fruyt de sas obras...»

«Tot compost ha de morir; lo qu'es compost no es may estable: es el vas d'argila que's trenca á la més débil topada; es la ciutat de sorra que no s'aguanta; es la riva arenosa d'un riu. Mes la sustancia, sense ser durable, no té, no obstant, interrupció, y d'aquí la perpetuitat aparent de las sustancias. Mes el sabi no's deixa enganyar. La fusta refregada, la que refrega, y l'esfors de las mans: veusaquí tres cosas d'ahont surt el foch; mes ell s'apaga, y'l sabi'l busca en l'espay vanament, y's pregunta: ¿D'ahónt es vingut? ¿Ahónt es anat?»

Aixis mateix ell medita que'l sabi's fa aqueixas preguntas dels sons de la veu, dels de las flautas, dels dels llahuts. Y dubta de qu'existeixi la sabiesa. Es precís, donchs, buscarla. Ell ha de salvar al món, salvantse á si mateix dels seus mals. El seu egoisme li mana. Ell troba la Lley de que la sabiesa ha de ser el medicament.

«Cent vegadas jo m'he dit: Després d'haver atrapat la inteligencia suprema (Boudhi) jo, que'm semblaré als sers vivents, els hi ensenyaré la porta més segura de la inmortalitat. Retirantlos del Occeá de la Creació (es á dir: reconcentrantlos), jo'ls establiré á la terra de la paciencia. Lluny dels pensaments nascuts del torbament dels sentits, jo'ls hi daré'l repós.»

Cóm pot haver desaparegut tan gran civilisació, mare de tals ideas, y sols restar l'anémica y malaltissa de nostres dias!

Siddhârtha tenía encara que sentirse més egoista de sa existencia en las quatre sortidas y retorns que feu, y que son importants y precisos en els anals de las llegendas Brahmánicas.

Un día sortia de son paláu per la porta del Est, per'anar á Lomubini, acompanyat de gran séquit, quan trobá pel camí á un vell decrépit.

Y preguntá al seu cotxer ab ironia:

«¿Qui es aquest home? Es de talla curta y sense forsas. Sa carn y sa sanch están dissecadas, sas dents ballan, son cos es magre, y apoyat en son bastó camina ab pena, ensopegant á cada pas. ¿Es aqueixa la condició particular de sa familia, ó bé es la lley de totas las criaturas del món?»

(1) Entén el desitj, com se desprén de paraulas ditas després dels set anys de soletat, en el sentit de desitj de cosas materials. Diu per exemple: «Que'm pudreixi sota aquest arbre si desitjo res; ni una casa.»

«Senyor,—digué'l cotxer:—es un vell; débil y sense forsas, es despreciat pels próxims; sens apoyo é inhábil, se l'abandona com l'arbre mort. La jovenesa es vensuda per la vellesa; vostre pare y vostra mare, y vostres parents y vos mateix, seréu vells...»

«Aixis, donchs,—replicá Siddhârtha fent girar el carro cap á sa casa, ple de dolor—la criatura ignorant es débil. No vull anar á gosar; torna endarrera...»

Un altre día sortí per la porta Sur. Y trobá á un home malalt, y desprès de la pregunta y resposta corresponents, digué al cot xer, fent aixís mateix girar el carro:

«La salut es, donchs, com el joch d'un somni, y'l dolor del mal té aqueixa forma insoportable.»

A la tercera sortida per la porta Oest, trobá un home mort, voltat de parents que cridavan desesperats, tirantse terra al cap. Ell digué:

«Ah, pobre joventut qu'ha de morir en mans de la vellesa; pobre salut que destruheixen las malaltías! Si no hi hagués vellesa, ni malaltías! Si ellas y la mort estiguessin per sempre encadenadas!...»

La quarta sortida té carácter religiós, indiferent á nostre assumpto. Siddhârtha no vol ser vell, no vol estar malalt, no vol morir, y ell ha de conseguirho. Aqueixos mals son anexes al cos. Qui viu en el cos, patirá aquests mals del cos. L'esperit es lliure d'ells. Es precís viure en l'esperit, que sempre es sá, sempre es jove, es inmortal. Això li dicta l'egoisme de la felicitat de sa existencia, y, egoista de la Veritat, qu'es la que ha de donarli'l goig, desprecía sos bens, sos palaus de cada estació: el de Primavera ahont á la riva dels estanys hi veu náixer y obrirse'ls lotus entre las ayguas, com els de Tardor, ahont veu las fullas secas caure per terra; desprecia sa corona, sos servidors y sa muller, més hermosa que'l sol quan matina, de pits forts, rodonas cuixas, y possehidora de las trenta dugas qualitats espirituals y condicionals que varen ferla sa esposa, y se'n va meditant á ferse Bouddha, envers la montanya: á dominar la Veritat pera *viure en l'ánima* y no en el cos, sol entre'ls udols de las feras á la nit, y'ls raigs del sol qu'abrusa tot el dia...

Son egoisme de la Veritat li ha fet despreciar el de la materia... ¿Hem de tenirli por, donchs, á n'això que'n diuhen pecat?

En el proxim tractaré de lo que feya referencia en l'anterior.

Qui vulga ampliar conceptes sobre lo que queda dit, pot apéndrels en *Le Bouddha et sa religion*, d'en Barthelemy S. Hilaire, y en el *Foe-Kouè-Ki*, de l'Abel Rémusat, de qui son apresos els datos históricbs.

F. Pujulá y Vallés.

París, octubre, 1900.

LA GIOCONDA

d'en Gabriel d Annunzio

Fa ja alguns anys, desde las primeras lecturas de las obras d'en d'Annunzio, vaig compendre per qué's dirigían á n'ell las miradas d'aquella joventut intelectual italiana nodrida de la més pura essencia llatina y grega, d'aquells pensadors de trenta anys qu'han sapigut recullir la herencia de trenta sigles, d'aquells artistas qu'han fet reviure ab esclat en la marcida branca literaria la sava genial que un jorn animá totas las arts florentinas.

El geni viu y ardent d'en d'Annunzio ha recorregut, ab observació potent, els recons més misteriosos de la humanitat. Es el Goëthe de la nostra generació. Ningú ha cantat ab un lirisme tan agut las magnificencias y dolorosas aspiracions de la joventut contemporania. Ell sol ha sapigut fer batre, dins la fredor del seu istil, las tragedias interiors de las ánimas. Els seus clams, las sevas invocacions á la bellesa, al amor, á la gloria, relluhirán entre lo més escullit qu'en poesía quedi del nostre temps.

El somni d'un capvespre de tardor té l'esclat y l'esplendor dels quadros de Tiépolo. Dificilment trobaríam poesía trágica més sobria, més vigorosa y més magnifica. Fins dintre las fogositats del lirisme, s'hi sent la tradició del esperit llatí.

Ab la *Vila morta* m'entussiasmá la esplendidés d'aquest teatre ahont las més intensas emocions de la vida íntima son á cada instant avaloradas per la simplicitat de la bellesa antiga. Allavors ja se'l veya avansar ab un pas ardent y segur per las rutas dels clássichs grechs. *La Gioconda* y *La Gloria* han

sigut una volada més en aquesta direcció. Fora Wagner, cap artista modern s'ha acostat tant al teatre grech com en Gabriel d'Annunzio. Y la veritat, es una cosa forsa digna d'admiració'l saber donar á un subjecte familiar de la vida moderna las profonditats de la poesia y de la moral antigas. *La Gioconda* es un drama de maravellosas sensibilitats artisticas entre la familia y l'amor.

Correguda la cortina's veu: «Una cambra quadrada y calma ahont la disposició de totas las cosas revela la busca d'una armonia especial, indica'l secret d'una germanor entre las linias visibles y l'ánima qu'habita aquell lloch, que'l cuyda y estima. Tot sembla ordenat per la má d'una Gracia pensadora... Dos grans finestrals son oberts sobre'l jardí: per un d'ells se veu, destacantse del cel seré, el collet de Sant Miniato, y sa clara Seu... Es passat mitj jorn. Entra pels dos finestrals la llum, l'aroma y la melodia d'abril.»

Dins aquest poétich march d'armoniosas melangias se mou la delicadissima figura de Silvia Settala, esbelta, ab sa tristesa d'esposa sacrificada y sas bellas mans.

Silvia Settala, la esposa del jove esculptor Lucio Settala, apareix acompanyada del vell mestre d'esculptura Lorenzo Gaddi, y avansa benehint la vida. Ella ha salvat al seu marit adorat é infidel, al pare de sa filleta Beata, de la mort que s'havia volgut donar. Després de vetllas y angoixas sens nom li ha curat la ferida que s'havia fet al cap, y li ha curat també la llaga funesta del culpable amor que tenia dins de l'ánima. Ella's creu haver tornat la calma al cor de son estimat, y la benedicció de la vida li sembla que retorna á la casa. Parla dolsament del passat ab el vell Lorenzo Gaddi, invocant recorts estimats... Peró una sorda angoixa la fa tremolar: la por de que Lucio Settala estimi encara á aquella dona hermosa y misteriosa, á aquella Gioconda que ab cada gesto cria una bellesa nova, y que ha inspirat al esculptor sa més perfecta obra mestra: la *Esfinx*. Es en va que'l vell Gaddi vulgui tranquilisarla: ell mateix té pressentiments, temensas... Això no obstant, la reconforta:

«... Ara mateix, allá, avans d'allunyarnos per acompanyarme afora, quan vos ha besat aquestas estimadas mans, ¿no havéu sentit que tot son cor se fonia de tendresa y humilitat?

SILVIA, *la cara encesa d'una lleugera flamarada.*—Sí, es veritat.

LORENZO, *mirantli las mans.*—Estimadas, estimadas mans, coratjosas y bellas! Son d'una extraordinaria bellesa las vostras mans, Silvia. Si moltas vegadas el dolor las ha juntadas, ell las ha sublimisat, las ha deixat perfectas... Quan Lucio reprengui'l trevall, deurá modelar las vostras mans. Tinch un tros de marbre antich trobat al hort Oricellari. Li donaré, perque las hi esculpeixi y després ho penji com un ex-voto.»

Silvia no acaba de tranquilisarse. Conta á Lorenzo Gaddi que la seva rival, la Gioconda, ha conservat una clau del taller de Lucio y que hi torna tots els dias. Si Lucio arriba á saberho, ¿qué passará?

Venen Francesca Doni, germana de Silvia, y Cosimo Dalbo, amich intim de Lucio. Aquest, al arribar d'un llarch viatje á Egipte, ha sapigut el suicidi, la malaltia, la convalescencia, y ha corregut á veure al seu amich.

Francesca Doni explica á Cosimo Dalbo totas las circunstancias del suicidi. Li expressa la seva por (que té tothóm en aquella casa) de que la Gioconda s'apoderi altre cop de Lucio Settala.

La escena tercera es una interessant conversació entre'ls dos amichs, en la que Cosimo Dalbo conta á Lucio maravellat, las sevas impresions d'Orient. Els ofereix, al tornar Silvia, variats recorts que'ls porta, entre ells un escarbat, mena d'amulet contra tots els mals, un talismán pera la felicitat.

Marit y muller quedan sols. La dolcesa del crepúscul primaveral, l'agradable excitació produhida per l'arribada del amich, la infinita necessitat de tendresa que's vessa pel cor encara tendre dels convalescents, totas aquestas impresions fan náixer en els llabis de Lucio Settala un himne extraordinari de gratitut á la estimada dona á qui tant ha fet sufrir, y que l'ha salvat!

La escena es tan hermosa, tan humana, que no puch resistir el goig de traduhirla:

ESCENA IV

LUCIO SETTALA *somríu ab timidesa, fent ballar entre'ls dits l'escarbat donat per* DALBO,

mentres Silvia *posa las flors sobre un gerro. Tots dos, en el silenci, se senten batre'ls cors neguitosos. El sol ponent daura la cambra. Per las finestras se veu el cel pálit; Sant Miniato resplandeix sobre'l turó; l'ayre es dols, quiet.*

Lucio, *mirant enlayre, escoltant y parlant baix.*—Hi ha una abella dins la cambra.

Silvia, *aixecant el cap.*—¿Una abella?

Lucio.—Si, ¿no la sents?

Silvia.—Es veritat.

Lucio.—Potser l'has portada tu, ab las rosas.

Silvia.—Las ha cullidas Beata.

Lucio.—La he sentida riure ara fa poch, á baix, al jardí.

Silvia.—Qu'es felissa d'haver tornat á casa seva!

Lucio.—Varem fer bé d'allunyarla allavors...

Silvia.—Ha tornat més xamosa y més forta, per haver respirat la olor dels pins. Qué deu ser agradable la primavera á Boca d'Arno! ¿No hi voldrias anar uns dias?

Lucio.—Allá, al mar... ¿t'agradaría? (*La veu dels dos es alterada per un petit tremolor.*)

Silvia.—Passar allá una primavera ha sigut sempre'l meu somni.

Lucio, *sofocat per la emoció.*—El teu somni es el meu, Silvia. (*L'amulet li cau de las mans*).

Silvia, *ajupintse vivament á recullirlo.*—Ah! L'has deixat caure! En diriam un mal pressagi... Mira: el poso sobre'l cap de Beata, «petit com una llevor, gran com un destí». (*Posa l'amulet sobre'l ram de flors, delicadament*).

Lucio, *allargant las mans envers ella com per implorar.*—Silvia! Silvia!

Silvia, *correnthi.*—¿Te trobas malament? Estás pálit... Ah, t'has fatigat massa avuy, estás massa cansat. Seu aqui, seu. ¿Vols un glop d'aquell elixir? ¿Te sents desmayar? Digas!

Lucio, *prenentli las mans ab un impuls d'amor.*—No, no, Silvia; may m'he sentit millor... Tu, tu seu, asséntat aquí; y jo als teus peus, finalment, ab tota mon ánima, per adorarte, per adorarte! (*Ella's deixa caure sobre'l sofá y ell de genolls devant d'ella. Silvia, tota desconcertada y tremolosa, posa la má sobre'ls llabis d'ell com per impedirli de parlar. Passantli per entre'ls dits l'alé y las paraulas*). Finalment! Era com una torrentada que venía de lluny, una torrentada de totas las bellesas y de totas las bondats que tu has vessat sobre ma vida desde que m'estimas; y'n tenia el cor ple, tan ple, qu'ara mateix tambalejava sota'l pes, y'm moria d'angoixa y de dolcesa, perque no gosava á dir...

Silvia, *la cara blanca, la veu apagada.*—No parlis, no parlis més.

Lucio.—Escoltam, escoltam. Totas las penas qu'has sofert, las feridas qu'has rebut sens un plany, las llágrimas qu'amagavas perque jo no'n tingués vergonya ni remordiments, el somris ab que desavas la teva agonia, la infinita pietat pel meu tort, la valentia invencible devant la mort, la lluyta fatigosa per la meva vida, la esperansa sempre encesa en mon capsal, las vetllas, las curas, la constant emoció, la espera, el silenci, l'alegría, tot quant hi ha de dols y d'heroich en tu, tot jo ho conech, tot ho sé, estimada, estimada ánima; y si la violencia es bona pera trencar un jou, si la sanch es bona pera rescatarme (oh, deixam dir!) jo beneheixo la tarde y l'hora que'm portaren moribond en aquesta casa del teu martiri y de la teva fe, pera rebre un'altra vegada de las tevas mans, d'aquestas divinas manetas que tremolan, el dó de la vida. (*Ell prempsa sa boca agitada en las mans d'ella. y ella se'l mira á travers de las llágrimas que li brollan dels ulls, transfigurada de la felicitat imprevista*).

Silvia, *ab veu apagada y trencada.*—No parlis, no parlis més! El meu cor s'esberla... Tu'm sofocas d'alegria... Una sola paraula esperava de tu, una sola, cap més; y d'un cop tu m'inondas d'amor, me n'omplas totas las venas, te m'emportas més enllá de la esperansa, traspassas el meu somni, me donas la felicitat qu'está per sobre de tot pensament... Ah! ¿Qué deyas de las mevas penas? ¿Qué val el dolor patit, que val el silenci forsat, qu'es una llágrima, y qu'es un somrís, en comparansa d'aquest torrent que'm transporta? Sento que més tart, per tu, per tu, me sabrá greu de no haver més sofert... Potser no he tocat el fons del dolor, peró sé qu'he tocat el cim de la felicitat. (*Ella acaricia perdudament el cap d'ell que té sobre'ls genolls*). Alsat! álsat! vina més aprop del meu cor, re-

posa sobre meu, abandónat á ma tendresa, premsa mas mans á tos llabis, calla, somnia, recull las forsas profondas de ta vida. Ah, no es á mi solzament que tu has d'estimar, no á mi solzament, sinó al amor que tinch per tu! Estima aquest meu amor! Jo no soch hermosa, no soch digna dels teus ulls, soch una humil criatura dins l'ombra; peró mon amor es maravellós, es molt alt, molt alt, es sol, es segur com el dia, es més fort que la mort, es capás d'un prodigi; ell te donará lo que li demanarás. Podrás demanarli lo que no ha sigut esperat may! (*Ella l'atréu envers son cor aixecantli'l cap. Ell té'ls ulls aclucats, els llabis serrats; molt pálit, embriagat, extenuat*). Alsat! álsat! Vina més aprop del meu cor, reposa sobre meu. ¿No sents que't pugui abandonar? ¿que no hi ha res al món més segur que'l meu pit? ¿que sempre'l trobarás? Ah!... jo he pensat á voltas qu'aquesta certesa podria embriagarte com la gloria. (*Ell se gira envers ella obrint els ulls, ella ab las dugas mans li allisa'ls cabells pera descubrirli'l front enter*). Bell front potent, senyalat, benehit! Que totas las llevors de la Primavera s'obrin en ton nou pensament! (*Tremolosa li besa la boca. Ell, mut, aixeca'ls brassos envers la evocatríu. El capvespre sembla una aurora*).

No crech que may el cántich de la dona amorosa al home infidel hagi estat més suáu, més tendre, més diví. Cap aspresa, cap queixa: es la pluja benehida de la tendresa humana, quinas gotas tenen gust d'ambrosia.

Al comensarse'l segón acte, encara que'ns trobém en la mateixa plácida cambra, una ventada tempestuosa ha cambiat l'armonia absoluta que'ls cors de Lucio y Silvia havian trobat aquella memorable tarde. La Gioconda viu, y ab carta que Lucio ha rebut, li fa saber que cap dia ha faltat al taller ahont la passió havia creat un'obra mestra. Y ab la salut, l'afany d'art y'l desitj de bellas formas, s'ha insinuat de nou dins las venas del escultor, mentres las angoixas tornan á capolar el cor de sa muller. Lucio, després de vacilacions, en fa la confidencia á son amich Dalbo, declarantse impotent pera lluytar contra la forsa que l'empeny. Cosimo Dalbo li fa veure la necessitat de rompre aquestas relacions, cambiant de taller ó fugint; ell contesta. «¿Qué'n treuré? Un dematí la Gioconda trucará á la nova porta; jo l'obriré; ella entrará; y ab naturalitat li diré: Benvinguda!»

Es en va que Dalbo li recordi'l miraculós sálvament acomplit per la seva dona, en va que vulgui tornarlo al somni acariciat d'una vida nova ab Silvia... «Impossible!—diu l'infelis.—Potset m'hauria salvat si ab la malaltia hagués olvidat l'art!» Y'l desgraciat condempnat de la Bellesa, deixantse portar per un alucinament lirich, esclata en un frenétich himne á la Bellesa; ens descubreix la profonditat de la seva ánima, ens mostra la rahó suprema de la influencia exercida per la Gioconda.

Al final de la confidencia, quan encara Lucio está tremolós de recorts y desitjos, entran Silvia y sa germana Francesca. Silvia no triga gayre á observar l'agitació nirviosa de son marit, qu'aquest voldria amagarli. Mentres Lucio acompanya fins á la porta del jardí á son amich, Silvia sab per sa germana què la Gioconda ha refusat entregar la clau del taller á Lorenzo Gaddi. Silvia declara allavors qu'anirá ella mateixa á buscarli, qu'allunyará á aquella dona, que reconquistará á son marit y ab ell sa seguritat, sa ditxa, y la felicitat de Beata. Está tant decidida que se'n hi va tot seguit: justament es l'hora que la Gioconda visita tots els dias el taller! En va sa germana vol detenirla: res detura á una Silvia quan ella vol, quan ella estima. Marxa, y sa germana, desesperada, la segueix.

Comensa'l tercer acte. Ens trobém en l'ample y espayós taller de Lucio Settala.

«... El sentiment que respira l'aspecte del lloch es divers del misticisme qu'endolsia la cambra de l'altra casa. La escena y l'analogia de totas las cosas demostran una aspiració envers la vida carnal, victoriosa y creadora...»

Las dugas germanas acaban d'entrar. Silvia es coratjosa, l'altra defalleix. Silvia vol veure l'obra mestra, la *Esfinx*, que inmortalisa las formas de sa rival. La bellesa es tal, que á Silvia li cauhen llágrimas puras y consoladoras devant d'aquell marbre qu'explica totas las faltas de son marit... En aquest moment arriba la Gioconda. Francesca s'ha amagat en un cuartet vehí. Las dugas rivals se troban cara á cara.

El carácter de la Gioconda no es pas molt humá. D'Annunzio s'ha proposat més simbolisar en ella'ls drets de la Bellesa que pintar una criatura de carn y ossos. Per aixó la escena que segueix resulta més una discusió d'ideas que una escena de la realitat.

A pesar, donchs, de las no pocas dificultats pera donar vida, pera humanisar, pera fer vibrar una escena, diguemho aixis, doctrinaria, escena que resulta perillosissima per lo esperada, s'ha de confessar qu'en d'Annunzio la emprén ab una valentia, la rodeja d'un carácter tan trágich, diu tan bé aquell seguit d'hermosuras, que malgrat tots els defectes de realitat, resulta una escullida concepció poética.

La Bellesa defensant els seus drets contra la Virtut, dugas donas disputant son imperi sobre un home en nom de privilegis oposats... Quin quadro!

«Hi ha una dona, diu Silvia, que ab malas arts ha arrencat un home á la pau de la familia; emborratxantli'ls sentits, infectantli las venas ab una febre perversa, li ha fet intolerable la vida, li ha armat la má que l'ha posat en perill de mort, l'ha sepultat moribond per dias y dias en un llit de dolor, en quin voltant s'hi empenyava una lluyta terrible contra la mort; y que sense remordiments, pietat, ni vergonya, ha tornat al lloch del sinistre avans que la sanch ne fos rentada, meditant el rescat de la presa, esperant, calculant, prometentse'l goig d'una nova ruina... ¿La coneixéu?»

«La que jo conech, contesta Gioconda Dianti, es diferent... Respecta la gran pena y'l dolorós amor qu'os fa viure... y no mereix las vostras acusacions. Ha sigut ardentment estimada; no ha rebaixat, sinó exaltat una vida forta...»

«S'enganya, s'enganya, os enganyéu. Ell ja no os estima!», diu Silvia desesperada.

«No he sigut jo qui l'ha posat en perill de mort, reprén la Gioconda, sinó vos mateixa. Si: pera lliurarse d'un jou ell ha volgut morir, peró no d'aquell que'l lligava á mi, sinó d'un altre, del vostre, d'aquell que li imposava la vostra virtut ó la vostra lley fentlo sufrir crudelment...»

«Jo he salvat la seva vida!», crida Silvia. «Jo he salvat la seva obra!», respón la Gioconda. «Jo soch la dona llegitima», declara Silvia. «No, legal simplement», diu la Gioconda. «Es á mi qu'ell m'estima», afirma Silvia. «Els seus sentits, el. seu geni'm perteneixen», pretén la Gioconda.

Y aquesta proclama'l seu imperi, l'imperi de la Bellesa y de la Passió, sobre quant hi ha de més gran en Lucio. Silvia, furiosa per sentirse intimament vensuda, vol taparli la boca ab una mentida:

«... Lucio ja no's recorda del passat; m'encarrega de dirvos que'l deixéu en pau, que no tornéu aqui...»

La Gioconda, aturdida d'aquestas paraulas que creu veritat, crida ab furor y rabia:

«... Ah! Fins ahónt l'havéu rebaixat! De quin modo! Cubrintli ab cotó l'ánima, com la ferida curada ab vostras flonjas mans! Aixis l'havéu desfet, acabat; ja es inútil! Ara com prench! Pobret! Pobret!...» Y furiosa's precipita envers l'obra mestra de Lucio, envers la *Esfinx*, vol tirarla per terra, trencarla, ferne micas. Silvia llensa un crit, corra pera impedir l'acte barbre, peró es massa tart... Al moment qu'ella crida «he mentit», la estatua, empenyuda per la Gioconda,'s trontolla y cau en els brassos de Silvia aixefantli las mans, las «bellas y estimadas mans», son únich tresor.

Als crits de sa germana, corra Francesca Doni, trobant á Silvia ferida y la Gioconda que fuig. Se llensa á socorre á la desgraciada, qu'apareix ab las mans sagnantas. En aquest instant se precipita en escena Lucio, que no té sinó temps de recullir en sos brassos á Silvia, que cau desmayada dirigint la mirada al lloch de la estatua y dihent: «Está salvada!»

Produheix una intensa emoció artistica la forsa dramática d'aquest final ahont el terror y la pietat s'hi mouhen en una serenitat d'art tan refinat, posant de relléu l'altruisme de la bondadosa Silvia.

Quart acte. Som á Boca d'Arno. «Una habitació á peu pla, tota blanca, senzilla, ab dugas parets—formant ángul—casi bé obertas á la llum per una rengla de vidrieras. Las cortinas son plegadas: pels vidres s'hi veuhen llaurers-rosa, els mandarins, els jonchs, els pins, la sorra d'or sembrada d'algas mortas, el mar tranquil sembrat de velas llatinas, la desembocadura pacifica del Arno; més enllá del fum, las bagas selvatjes del Gombo, las

llunyanas montanyas marmolencas de Carrara.»

Silvia ha perdut las mans, las hi han tingut d amputar. La pobre, acostumada á amagar desgracias morals en els plechs de son cor, dissimula aquesta material en els plechs de sas mánigas. Lucio Settala no l'ha pas cuydada: ha fugit ab la Gioconda á las montanyas de Carrara; trevalla frenéticament en una nova estatua. Lorenzo Gaddi y Francesca Doni han quedat sols cuydant á la desgraciada, acostumantla á la idea de viure. Avuy han anat á buscarli sa filla Beata, que havían separat del seu costat al ocorre la desgracia.

Mirant el paisatje y'l mar, Silvia'ls espera... «Per entre'ls llaurers, espiant, apareix una figureta de dona—La Sirenetta—que té l'aspecte d'una Fada y d'una pobre. Avensa ab un pas furtiu cap á la víctima, portant en la má un tros de mocador ple d'algas, petxinas, estrellas de mar.» Es la filla de la platja, torradeta pel sol, extranya, somniadora, salvatje y falaguera, que divertia á Beata en altre temps cantantli cansons ab sa veu argentina, y á qui Silvia donava sempre un tros de pa. La seva aparició es dolsa á la desamparada. Entre las dugas s'entaula un diálech tendre é intens, en que la realitat, difuminantse en un núvol de somni, s'enlayra al infinit.

. . . .

Silvia.—Donchs, es veritat que tu parlas ab las Sirenas?

La Sirenetta, *posantse'l dit á la boca.*—No preguntis!

Silvia.—¿Es veritat que ningú sap ahónt dorms á la nit?

La Sirenetta, *el mateix gesto.*—No preguntis!

Silvia.—¿Vols que't dongui acolliment aqui, á casa meva?

La Sirenetta, *mirantli fixament els ulls, com si no hagués sentit l'oferta.*—Tu tens els ulls afligits. No comprenia lo que'm passava quan me miravas. Ara ho veig: tens als ulls un gran dolor. Algú se t'ha mort.

Silvia.—Tu sola m'aconsolarás.

La Sirenetta.—¿Qui se t'ha mort?

Silvia.—No preguntis!

La Sirenetta.—Ara't veig: tu no ets la mateixa. He pensat en una aureneta escuada que l'altre septembre estava á punt d'ofegarse al mar. ¿Qué t'han fet? ¿Quelcóm de mal se t'ha fet?

Silvia.—No preguntis! (*Instintivament ella s'amaga, entre'ls plechs del vestit, els seus brassos capolats, d'un modo dolorós que no s'escapa á la vivesa de la encantadora criatura; la que d'improvís, com pera distreures, obra'l mocador, deixant caure son petit tresor marí que s'estén per terra*).

La Sirenetta, *inclinantse y escullint.*—¿Vols una estrella? ¿Una de bonica? ¿Més gran que la má? Mira! (*Ensenya á la mutilada una estrella de cinch raigs*). Prenla! te la dono. (*La mutilada mou el cap en senyal negatíu, apretant els llabis com pera lliurarse del nus que li clou la gola*). ¿No pots? ¿Tens las mans malaltas? ¿Feridas? (*La mutilada fa que sí ab el cap. Las paraulas de l'altra's fan tremolosas de pietat*). ¿Has caygut al foch? ¿Te las has cremadas? ¿Te fan mal encara? ¿Se't curan?

Silvia, *ab veu qu'apenas se sent.*—Ja no las tinch.

La Sirenetta, *ab sobressalt.*—No las tens! ¿Te las han talladas? ¿Ets manca? (*La mutilada fa que sí ab el cap, horriblement pálida. L'altra s'extremeix d'horror*). No, no, no! No es veritat! (*Té'ls ulls fixos als plechs del vestit ahont la mutilada amaga'ls brassos*). Digam que no es veritat!

Silvia.—Ja no las tinch.

La Sirenetta.—¿Per qué? ¿per qué?

Silvia.—No preguntis!

La Sirenetta.—Ah, quina cosa més crudel!

Silvia.—Las he donadas.

La Sirenetta.—¿Las has donadas? ¿A qui?

Silvia.—Al meu amor.

. . . .

Continúa'l diálech respirant sempre una tendresa, una placidés, una pena sense rancunias, qu'acaba de dibuixar de má mestra la Silvia Settala de la bondat inacabable, del amor sublim.

Fuig la feréstega Sirenetta, al veure venir á Lorenzo Gaddi y Francesca Doni, dihentli com l'ángel del consol: «Adéu, adéu, tornaré!»

A las preguntas ansiosas de Silvia per Beata, Francesca contesta qu'ella s'ha avansat per evitarli una sensació massa forta, peró que sa filla es allá, que vindrá tot seguit.

A instancias de Silvia, Lorenzo Gaddi y Francesca van á buscarli sa filla.

La pobre dona queda sola ab una angoixa que li tapa'l cor, esperant l'arribada de Beata.

En el silenci se sent la veu pura de la Sirenetta que diu:—Ets sola.

Silvia, *afanyosa.*—Si, espero.

La Sirenetta, *acostantse.*—¿Has plorat?

Silvia.—Si, un xich.

La Sirenetta, *ab pietat infinita.*—Sembla qu'hagis plorat un any. Tens els ulls cremats...»

Se senten els crits alegroys de «Mama! Mama!» que llensa Beata corrent pel mitj y precipitantse envers sa mare, ab la cara encesa y'ls cabells embullats, portant un ramell de flors á la má.

En va li crida: «¿Per qué no m'agafas? ¿Per qué no m'estrenys? Abrassam! Ábrassam!» y pasmada de veure que reculant sempre no pren las flors que li presenta: ¿«No las vols? li diu. Pren! Té!»

Allavors esclata'l dolor inmens d'aquella mare que no podrá may més abrassar la seva filleta estimada. Sanglotant, plorant á dolls, cau agenollada devant la criatura espavordida, que se li tira al coll enramantla de flors, mentres la Sirenetta, cayguda també de genolls, s'acosta fins á tocar ab el front y'ls palmells de las mans á terra.

Una pietat inmensa surt del cor al acabar aquest drama d'una tendresa tan intensa.

Tot es vida, bellesa, amor, sufriment, dins aquest'obra sorprenent de passions sublims, d'ideals potents, de bondats infinitas que cubreixen de balsam las llagas de la humanitat dolorida.

Fins convenint en un excés de lirisme, en lo abstracte del carácter de la Gioconda, petitas imperfeccions de que no está despullada cap obra mestra, pot ben dirse qu'es una de las millors del teatre contemporani, del *teatre intim de l'ánima*, que potser ningú d'Europa conseguiria escriure á l'hora present.

Celestí Galcerán

TEATRES

En plena temporada teatral, la crónica no registra cap novetat digna de cridar l'atenció de la crítica y dels aficionats. En cambi, tenim en perspectiva un aconteixement artístich: las representacions de la Duse.

Ja'ns vagará de parlarne ab la detenció que mereixen. Mentres tant, creyém que no estarán de més algunas consideracions sobre las obras que's posarán en escena.

La Dama de las Camelias, *La Gioconda*, *La muller de Claudi* y *Tanqueray* (hauria de dirse: *La segona dona de Tanqueray).* Veusaqui'l programa de las quatre funcions. Si la Duse hagués vingut á donar una llarga serie de representacions, res tindriam que dir. Entre las demés bé'ns podiam empassar aquestas. Mes essent solzament quatre, trobém el programa péssimament combinat. Aqueix programa (¿per qué no dirho?) es indigne del públich barceloni, perque aquest públich ha demostrat en varias ocasions, y especialment á la mateixa actriu, que sab compendre y apreciar en tot son valor las obras mestras dels grans autors. Es un públich que comprén perfectament la llengua italiana, y que, relativament, está prou educat pera no deixarse enlluhernar ab obras aparatosas. Mereixia. donchs, que se'l prengués més en serio.

Peró si'l programa es indigne del públich, més indigne es encara de la Duse. Deixém apart *La Gioconda* d'en d'Annunzio, sobre la que no hi tenim res que dir tota vegada que's tracta d'un'obra nova y original d'un autor que, si ha sigut molt discutit, té un talent per tothóm reconegut. Peró ¿y las altras tres? *La segona dona de Tanqueray* es un'obra inglesa que, segons diuhen els que coneixen l'original, no deixa de reunir certas qualitats; mes sia que la traducció italiana es dolenta, ó sia lo que's vulga, el cas es que quan la va donar la Mariani'l públich se va aburrir soberanament, y ab rahó.

En quant á *La Dama de las Camelias* y *La muller de Claudi*, dugas de las obras més conegudas y més dolentas del convencional teatre d'en Dumas, ¿no es verdaderament ab certa recansa que las tindrém de sentir? Entre las maravellosas qualitats de la Duse, ¿no es la primera, la que la posa per sobre de tots els actors coneguts, aquell sentiment instintiu d'humanitat, aquella innata y expontania comprensió de la vida que fa que s'identifiqui sens esfors y ab tota naturalitat

ab las concepcions més grans dels més grans artistas, que l'han cantada ab tot l'esplendor y tota la forsa sugestiva que inspiran las passions y sentiments verament humans y sencers? ¿No tenim, y no té la Duse en son repertori, els autors clássichs de tots els paissos, y no n'hi té també molts de moderns que baix aquest aspecte, més per ella que per ningú, deurian ésser els preferits? ¿Per qué té d'esforsarse en fernos sentir com á reals y humans tipos tan convencionals, tan falsos, tan purament cerebrals com son els pretenciosos personatjes d'en Dumas? El mérit de l'actriu, las situacions habilidosas y'l llenguatje acerat de las obras, podrán en determinats moments arrebatarnos y fins parlar més directament al gros públich poch refinat encara; mes el públich inteligent, aquell que sent fondo la vida, may en obras com aqueixas hi veurá á la Duse, per més qu'ella s'esforsi, tan justa, tan espontania, tan sublim en sa naturalitat, com quan representa aquellas altras obras que per sa humanitat s'avenen més ab el seu cor tan gran, tan senzill y tan sensible. La Duse, fent *La Dama de las Camelias*, podrá arrencar més aplausos de las massas y més plors dels ulls; peró la Duse, fent *Cleopatra* ó *Nora*, per exemple, arrencará més batechs del cor y més plors de l'ánima. Per'xó'ns dol tant que'ns dongui aquellas obras y no'ns en dongui d'altras. Perque després de tant esperarla, després de deu anys llarchs que vivim recordantla, se'ns presenta aqui de pas com una visió, y'ns porta com únich present un ram de flors artificials coloridas y llampants, en lloch d'aquell pomell de flors ben frescas y flayrosas que ab neguit desitjavam aspirar. Qué'n treurém de que'ns las embolcalli ab paper fi y'ns las dongui ab má encisera y mirada dolsa! Las flors no farán olor, y en la má y en la mirada consoladora hi descubrirém inconscientment la incerta preocupació del engany que's disfressa.

Mes la culpa d'aixó, com d'altras cosas, no es pas tota seva; puig els programas s'han de combinar segons las condicions especialíssimas de las *tournées* y segons els interessos dels empressaris, que, homes de negocis, ab l'art no hi entenen res. No hem d'enumerar els grans inconvenients de las *tournées* que sols aprofitan als empressaris; peró si farém notar que no hi ha res que, artisticament, sia més perniciós pels actors y més desconsolador pel públich. Efectivament: aqueixas *tournées* implican un repertori especial pera poder representar á tot arréu unas mateixas obras. De lo contrari'ls artistas haurian de viatjar ab un número de trajos y decoracions extraordinari. Aixó fa, además, que la presentació escénica sia sempre deficient, y fa que las obras que s'esculleixen sian obras de públich; no artisticas, sinó d'efecte consagrat per la generalitat. Aixis *La Dama de las Camelias*, per exemple, es obra necessaria per una *tournée* de la Duse, perque (diuhen els empressaris) encara que'l públich no entengui l'italiá, es un'obra traduhida á tots els idiomas y tothóm la coneix, y es obra consagrada, y ningú s'atreveix á criticarla, y... en fí, no hi ha més remey qu'empassarse la *Dama!*

Per altra part, els empressaris, sols atents al seu negoci, coneixen els diferents públichs molt superficialment, y es clar que, al tractarse d'anar á Barcelona (Espanya),'s creuhen qu'aquí encara no estém confirmats, es á dir: qu'en materias d'art, com en totas las demés, estém tan atrassats com els indis. En Dumas (diuhen ells), pera gent tan rutinaria encara es massa bo, tal volta massa avansat! Dumas, donchs! Un altre inconvenient está en els gastos extraordinaris que implica'l viatjar continuo ab numerosa companyia y grossa impedimenta. Han de fixarse, donchs, els preus molt alts, y per tant las funcions han d'ésser pocas en cada punt ahont passará. ¿No seria més bonich, y en definitiva de resultats més positius pera tothóm, fer las *tournées* ab major calma, encara que fossin més espayadas, podent aixis fixar preus més reduhits qu'assegurarian á l'artista plens á vessar y gloria centuplicada? ¿No es verament de doldre que per la excessiva avaricia d'un empressari succeheixi, com va succehir á Turin quan la *tournée* Duse-Zacconi, que fixada la entrada general en quatre liras, el públich no va respondre y á la següent representació tingueren de rebaixarla á dugas liras? ¿No es un verdader afront pera l'artista que'l públich y l'empressari tinguin de mercadejar pera fixar la *tarifa* del seu talent artistich?

Y prou per avuy, que'l tema es llarch y do-

na lloch á moltas consideracions. Mes no acabarém sense protestar contra qui cregui qu'en ellas hi· ha malavolensa y afany de criticar. Entussiastas convensuts de la eminent actriu, no cedím á ningú'l primer lloch per'aplaudirla. Precisament per'xó, perque tant l'admirém y tant la estimém, no'ns hem pogut abstenir de fer aquestas censuras, que més que censuras son queixas. Y aquestas queixas, sols significan la expresió espontania y sincera d'un desitj nostre; més ben dit: d'una ilusió. La ilusió de que l'obra y l'artista sian sempre dignes l'un del altre. Y la Duse, qu'es entre'ls actors l'ideal, sols deuria interpretar obras d'altres artistas tan grans com ella; dels genis; pera que, confosos en comunió suprema, poguessim gaudir l'espectacle grandiós y pur del art sense mácula.

Emili Tintorer.

LO PERDURABLE

De la edat del avior las remembransas
sempre'ns arriban dolsas, embellidas
per la Poesía, que segueix els pobles
teixint sas anyorívolas llegendas
de misteri sagrat embolcalladas.

Combatuts pels plahers y las angoixas,
cansats del món present, se'ns migra l'ánima...
Llavors gosém entreveyent somniosos
las extinctas edats: visions incertas
d'héroes, y monjos, y butxins y mártirs,
y trovadors y fadas tentadoras...
Espectres del temps vell; transmisió augusta
del etern drama humá, que'ns afalaga
no ferintnos d'aprop ab sas cruesas.

Vibra la veu de las edats ja llunyas,
y'l seu ressó'ns arriba com un cántich;
creuhém en somnis las fastuosas salas
dels enasprats castells, ohím las notas
de l'orga solemnials, y arréu contemplan
nostres ulls admirats las vestas grisas
dels ascetas, las túnicas dauradas
de verges y matronas, las ferrenyas
armaduras dels nobles... Per las núas
pedras dels murs s'hi estenen els tapissos
alternats ab blassons, ab mots heráldichs,
ab terrissas sumptuosas, códexs místichs,
fletxas, pitrals, espasas y rodellas;
penjan dels arquitraus macissas llantias;
y ornan las salomónicas columnas
encrostaments de plata, d'or y evori.
Ab tons fantástichs enrogeix la cambra
la flamejanta llar de tihons plena;
y la claror dels camps entra somorta
per ojivals vidrieras coloridas,
hont, ab un gesto heroich, brandant la espasa,
la noble imatje del senyor campeja...

El castell tanca un món; y apar que sía
món de grans ideals, d'hermosas gestas,
d'anhels sublims... Pels finestrals s'hi guaytan
las verdejants montanyas, sempre solas
ab sos pastors y sos remats alegres:
mes el castell sembla un sagrat, y á dintre
la vida ha d'ésser ilusió grandiosa,
y'ls homes diferents de tots els altres.
El senyor fantasiant novas conquestas,
resant l'asceta per guanyar la gloria,
el trovayre cantant á sa estimada...

Tots, menos el joglar; el que'ls fa riure
resant ó blasfemant ó dihent versos;
tots menos el joglar, que per venjarsen,
trassut els escarneix... Y al escarnirlos
ab épicas ganyotas ó ab riallas,
fa que s'esborri la ilusió grandiosa,
que'ls que feyan respecte donguin pena,
que'ls que semblavan héroes semblin homes,
miseria humana, vas de flonja argila!...
Y després s'enfureixen y'l maltractan,
y li diuhen *histrió* per més vergonya!...

Mes ells han passat tots, y encara duran
els accents del joglar, sas rialladas,
sos planys y sas punxantas ironías...
La vella edat dels somnis no'l va entendre;
mes, comprenentlo al fí las edats novas,
troban en ell l'Artista qu'avassalla
á vius y á morts; al que potent domina
virtuts y vicis y plahers y angoixas;
al que, dins de son cor y de sa pensa,
clou l'etern drama humá que'ns afalaga
y'ns fa plorar ab llágrimas tan puras
sens ferirnos d'aprop ab sas cruesas.

Lluis Vía

BIBLIOGRAFÍA (1)

Visions & Cants, de *Joan Maragall*. — L'Avenç.—1900.

Si aquí's publiquessin Anuaris de Llibrería, fora molt fácil remarcar que'l moviment bibliográfich catalá queda anyalment reduhit á uns quants tomets de prosa, un regular nombre d'obras dramáticas, en sa majoria condempnadas á prompte oblit, y una pluja desfeta de llibres de versos, que ab titols similars d'*Esclats*, *Intimas*, *Impresions*, *Notas*, *Divagacions*, etc., enclouhen els esbarjos poétichs de molts que no saben més que versificar, y aixó si'n saben.

Els volums dels Jochs Florals vos donarán la inacabable llista dels que *oficialment* han guanyat el titul de poeta. Cada any veuréu apareixe un jove qu'es saludat com una esperansa falaguera; fins sovint repararéu una que altra composició de mérit, que podria ésser inclosa en una Antologia de poetas catalans; peró passa'l temps, y moltas esperansas se marceixen, y no troban aquellas joyas literarias sas parionas, perque una flor no fa estiu, ni una flor natural fa un poeta, y garbellant, garbellant, resulta que son molt pochs els poetas verament dignes d'ésser anomenats mestres en gaya ciencia.

Pera despertar de son indiferentisme al públich embafat de tanta y tanta fullaracá com se li dona embolicada ab versos, es precis que un d'aquells sers privilegiats, un d'aquells veritables mestres, li'n fassi present de sos preuhats trevalls, que son acullits ab inmensa joya y assaborits ab fruhició.

Per aquest motiu, tan bona rebuda ha merescut el llibre d'en Maragall que'ns ocupa, triada colecció de poesias que, si ja gayre bé totas conegudas, plau trobar tan bellament aplegadas en la vistosa edició que n'ha fet «L'Avenç». No haig de pretendre darvos á coneixe en Maragall, ni menys fer critica de sas composicions, per tothóm tan favorablement jutjadas, sinó tan sols donar acta de rebuda del llibre que gentilment ens ha ofert, exposant breument la impresió que'ns ha causat sa lectura.

En sa primera part, *Visions*, es ahont més potenta's mostra la personalitat d'en Maragall. Dirias qu'atrapa la Bellesa ab ulls de pintor, ja sorprenent la naturalesa ab sas brillants notas, ja endinzantse en lo més intim dels sers, arrencántloshi sos més amagats secrets, ab vigorosas tacas de color retratant sos rostres, ó ja escorcollant sos sentiments més ocults, ab las nirviosas ratllas del ayguafort, mostrantnos contra-claror las ánimas, pintant grandiosos quadros ab pinzellada ferma y atrevida, creacions fantásticas, emboyradas de misteris, ó delicadas imatjes ab esblaymaments d'ayguada, ó ja solzament una impresió senzilla, incerta, mitj confosa, una fulla arrencada d'album de viatje ó llibre de memorias.

Las més notables composicions del llibre son á nostre entendre *El comte Arnau*, *La fi d'en Serrallonga* y *La Sardana*.

¿Pot donarse una fantasia més hermosa que la del mal comte, conjunt de totas las passions y tots els instints de la bestia humana que l'atreuhen al fanch d'hont ha sortit, y la espiritual Adalaisa, la enamorada del cel?

— Treu-te la capa, — li demana ella. —
Treu-te la capa, que t veuré més gran.

Desprente de ton mantell impur, deixa caure ton embolcall de vici, preséntat á mos ulls més gran, més digne...

— Treu-te tu l manto, que t veuré més bella.
— No, que só l'abadessa de Sant Joan. —
. . . .
— Treu-te tu l manto, que t veuré més bella:
sense toca t voldría i sense vel.

Desprente d'eixos vels que tapan ta bellesa, déixamela gaudir en sa nuesa tota la hermosura de ta carn, que

... a mi l cel no m fa goig més que si l miro
desde la terra sobre meu obert:
me plau trobar-lo, quan els ulls hi giro,
buid i silenciós com un desert.
. . . .
— Altre cel és per mi la tenebrosa
capella ont un altar brilla tot sol:

ahont l'ánima sospira per la mort qu'ha de venir

i de la terra i d'aquest món s'oblida.

El comte es carn, es terra.

— En tos llavis groixuts, de mort al dir,
com hi oneja suaument la vida!

(1) Retirat del número anterior per excés d'original.

El comte y l'abadesa's van mirant, y quant Arnau avansa hermosament...

. . . . s gira
airosa ella an el Sant Cristo nu,
i, signant-lo an el comte, li diu: — Mira:
aquest encara és més hermós que tu! —

Y fuig el comte perseguit per las veus de la terra que'l befan perque no ha lograt á Adalaisa:

« Fill de la terra, — fill de la terra,
comte l'Arnau:
per una imatge
t'has deturat,
per un cadavre
tu que n fas tants. »
« Com el Sant Cristo — no n'he fet cap. »
. . . .
« Es fusta morta: — no pot brotar. »
« . . . . Ai, sí, que brota!
Valga-m Déu val!
Quina mirada — ella li ha dat! »
« . . . .
quina mirada — deu havê estat! »

El mal comte aixordat, per las veus de la terra, sas passions é instints, follament esperonat per son desitj no satisfet, cavalcant eternament «muntat en cavall de flames que may se li cansará», porta en sos brassos á Adalaisa «que no desclourá las parpellas fins que'l cel s'haurá enfosquit».

Adalaisa creu que l'amor ha de durla al cel, peró á n'ell sols la terra'l crida.

-- Arnau que m pujes al cel?
— El nostre cel ès la terra.
— Ont anem Arnau? — Pel món.
— Prô jo miraré al cel sempre.
— Jo l miraré en els teus ulls
cada nit quan te despertis.
— Jo am mos ulls t'alçaré al cel.
— La carga del teu cós m'aferma a terra.
— Mos ulls faran lleu mon còs.
— Tota tu ets d'eterna dura.
— Els meus ulls són cel en flor.
— I el teu còs fruita madura!

Peró no veurá'l cel, no; el comte corre com el vent, y una nit que'ls ulls d'Adalaisa se'l miran ab pietat, sent que sos peus no tocan á terra, y dona un crit d'esglay; el pes del infant en el ventre d'Adalaisa'ls torna á terra.

. . . .
i el teu esguart al cel és menys brillant.
Ja t lliguen a la terra prou forts llaços...
Doncs en la terra t deixo... I, ara, adéu.
— Arnau, si jo era teva, no eres meu?
— Jo soc sols dels meus braços i els meus passos.

Sense donárnosen compte hagueram gayre bé transcrit sencera aqueixa admirable fantasia, quina grandiositat. quina concepció genial, y quina forma d'expressió, valenta, aspra, salvatje y delicada ensemps, en fan una de las millors joyas de la literatura catalana. Certas incorreccions de forma fácils d'evitar y qu'en certs moments perjudican l'efecte, apenas se reparan en mitj d'aqueix devassall de bellesas.

Es també *La fí d'en Serrallonga* un'obra valenta y sugestiva. Ab quins tons més aspres y més encertats ens pinta la confessió d'aquell misteriós personatje, que á l'hora de la mort sembla voler dar complerta fe de vida, retratantse ell mateix ab els colors més vius!

Confessa sos pecats sens intentar atenuarlos; ans al contrari, ab certa delectació recordant lo molt qu'ha gosat, declara qu'ha sigut orgullós, irat. envejós, avar, peresós y luxuriós; peró de tot s'empenedeix, perque no hi ha altre remey. fins de son tracte ab na Joana, que no creu luxuria, sinó veritable estimació.

Es cert que jo en ses carns moltes vegades
hi he enterrat tant de força i de volê!
Més eren llaç d'amor ses abraçades
i coronat de seny son front seré.
La Joana m'ha estat reina i esclava;
molts cops ella pensava per tots dos;
quan jo estava adormit, ella vetllava;
ella m'ha fet valent i poderós.
M'ha ajudat am l'esguart, am la paraula;
si ha calgut, am la força del seu braç;
cada mig-dia m'ha llescat pa a taula
i cada vespre m'ha alegrat el jaç.
En paga, jo li he estat amant sol·licit...
D'això també me n'haig de penedî?
— Fou un amor desordenat i il·licit!
— Doncs... tant se val!... men penedeixo, sí!
— Tens algun pecat més dins teu?
— No, pare.
— De tots els que m'has dit i els que has comés
contrit demanes perdó a Déu?
— Sí, pare.
— I et sap greu de tot cor d'haver-lo ofès?
— Sí
— Doncs, en nom de Déu omnipotent,
Pare, Fill i Esperit Sant, t'absolc. Amén.

Peró aquell home sencer, aquell fruhidor

convensut de la vida qu'accepta resignat la mort, exclama, no ab la ironia del excéptich, sinó ab to de protesta, y com acullintse á una feble esperansa:

— Moriré resant el credo;
més digueu an el butxí
que no m mati fins i a tant
que m'hagi sentit a dî:
« Crec en la resurrecció de la carn ».

Es un'obra feta per má de mestre, d'aquellas que no s'oblidan un cop llegidas.

Y passém ja á la més coneguda de las sevas poesias: *La Sardana*. La emoció que produhi al ésser llegida en els Jochs Florals, hont fou premiada, se renova á cada instant, perque no pot darse més encertada combinació de color, de poesia, de música; en una paraula: major armonia.

Si es sugestiva, si es gráfica y precisa sa estructura, ho demostra'l següent fet. Varem sentir recitarla devant d'un vell sardanayre, un descendent dels *adoradors de Ceres* que la escoltá abstret y sorprés, y exclamá al acabar, espurnejantli'ls ulls:—«Cóm la ballaría, si fos més jove!—»

En las restants composicions s'hi remarcan també las personalissimas qualitats d'en Maragall, si bé algunas pecan de massa confosas per excés de simplicitat ó per lo descuydat de la forma. Algú li ha fet un cárrech, y no falta qui l'acusa de cercar á dretas aqueix desdibuixament ab l'afany de singularisarse, seguint la funesta corrent dels que creuhen que la extravagancia es un element de bellesa y un camí pera la notorietat. Res més injust. En Maragall es un artista massa sencer y massa honrat per'acudir á aqueixos recursos, propis tan sols de la impotencia.

Lo que hi ha es que, ab nirviositat d'artista, vol fixar depressa la imatje concebuda ab por de que s'esvaneixi, y tem marcir sa frescor retocant aquellas linias incorrectas peró vigorosas, tiradas en un moment d'inspiració. Sos pensaments més delicats, sos sentiments més intims, las imatjes objectivas que percebeix, vol reflectarlos embellits á través de son temperament artistich sense disfressarlos; ab el temor de que perdin sa puresa al donárloshi més relléu, prefereix deixarlos boy confosos é incorrectes, ans que desnaturalisarlos. Ab tot, just es confessar qu'aixó no deixa d'ésser un defecte, potser l'únich del autor. Ell, que domina la forma com á mestre, ell que sab construhir estrofas com vulgarment se diu esculpturals, sens incorre en l'encarcarament académich, ell que posseheix el do maravellós d'expressar una idea ab dugas paraulas, ben fácilment podia evitar aquellas incorreccions innecessarias que causan al lector una impresió d'extranyesa, que sovint el confonen y que necessariament el distreuhen. Per exemple, la *Oda á Espanya*, que per aquest motiu restan amagadas sas bellesas y produheix al acabament una freda desilusió. En altras composicions que responen á un estat molt intim del autor, la indecisió de linias y la manca de relléu impideixen la compenetració del lector ab ell. Aixis *El día dels Reis*, *La nit de la Puríssima* y *Sol solet*, no son més qu'apuntacions, esbossos d'artista que sols ell pot compendre y á pochs logran interessar.

Aixó no vol dir que'l poeta tingui de ferse escláu de la forma; peró si es cert que poch valor deu concedirse á aquellas composicions buydas, més obra d'artífice que d'artista, sense més mérit que sa música ensopidora, ningú podrá sostenir que no guanyi en bellesa una idea correctament expressada.

Gran llibertat té avuy el poeta pera usar de la rima, ó en ultim cas, el vers lliure y la prosa li permeten també esplayarse fugint de la meticulositat clássica. De sobras ha demostrat en Margall qu'es capás de ferho.

Y ara sols es de desitjar que no li surtin imitadors, que com á tals, faltats de las qualitats del artista, no poden fer més que grans caricaturas dels defectes qu'en l'autor son ben petits; y que pera bé del Art en Maragall ens favoreixi prompte, y ben sovint, ab novas creacions que, com á sevas, per tots serán admiradas y assaboridas.

ORIOL MARTÍ.

EN JOAN FASTENRATH

Tornant de la festa dels Jochs Florals de Zaragoza, no's pogué estar d'honrarnos ab la seva companyia l'ilustre literat alemany.

El mateix dia que s'entorná cap á Colonia vaig anar al Gran Hotel; al cap de poca estona que m'esperava, va venir: era la primera

vegada que'l veya, y semblá que'ns coneguessím de toda la vida. Es tan afable, estima tant á Catalunya!

Bona proba n'ha dat ab las traduccions qu'ha fet de la literatura de casa, pera donarla á coneixe al seu pais; y no content encara, coronant aquest amor qu'ell sent ab tanta intensitat per tot lo nostre, y qu'hem d'agrahir sempre, ab la institució que feu dels Jochs Florals á la patria dels grans filosops y dels grans artistas.

Tot ell es venerable. La seva veu, d'accent extranger, vibra trémola y dolsa. Té tot el cap nevat, mes el seu cor es jove, es un jardí d'ideas, es la eterna primavera del sentiment.

Está á Colonia, y viu complertament enterat de tot el moviment del nostre intelecte; coneix un á un tots els periódichs de casa, y'm va parlar molt favorablement de JOVENTUT.

Parlarem de la semblansa qu'existeix entre ells y nosaltres: de la música popular, de las llegendas, dels edíficis góthichs, del nostre carácter mateix, seriós y reflexiu... En tot això diu ell que hi troba una retiransa de germá, no obstant y la diferencia de rassa.

El gran concepte que té del Orfeó Catalá ha fet que parlés ab en Millet, lo que probablement portará que pel maig, y en la festa dels Jochs Florals de Colonia, els nostres cants populars ressonin á l'Alemanya.

L'entussiasme per Catalunya desinteresat y noble d'en Fastenrath y de la seva distingida muller, qu'ha sigut justament aclamada reyna de la Bellesa á Zaragoza, es una llissó qu'hauria d'avergonyir á més de quatre fills borts de casa, y sobretot al qui, contradint lo que cantá en la seva joventut, diu lo qu'ha dit en la edat en que hauria de dur el cap alsat ab ideas justament santas, ja que'l pes dels anys li fa acotar. L'hivern de la vida li va gelant la seva ánima decrépita.

Salut, donchs, y reconeixement al distingit amich y ilustre literat alemany en Joan Fastenrath, y á la seva esposa.

RAFEL NOGUERAS Y OLLER

NOVAS

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista* ha quedat constituhida en la següent forma: President, don Manel Folguera y Durán, de Sabadell; Víspresident, don Marián Vayreda, de Olot; Tresorer, don Oriol Martí, de Barcelona; Vocals: don Agustí M. Gibert, de Tarragona, don Domingo Martí y Juliá y don Joseph M.ª Roca, de Barcelona; y Secretari, don Lluís Marsans, de Barcelona.

El Consell general de la *Unió* té acceptadas per unanimitat las adhesions de diferentas publicacions catalanas, entre ellas JOVENTUT.

—

La Diputació de las Balears, l'Ajuntament de Palma y'l Cabildo de sa Catedral, ens han invitat atentament á la reunió qu'en la Llotja d'aquella ciutat celebrarán el dia 4 del corrent las autoritats, corporacions y vehinat per'acordar la erecció d'un monument á Ramón Llull y constituhir l'organisme qu'haurá de realisar el pensament.

Encara que no tinguém probabilitats d'assistir á tan patriótich y solemne acte, ens hi associém ab el major entussiasme.

—

Nostre estímat amich y colaborador en Santiago Rusiñol ha entrat en franca convalescencia després d'haver sufert una delicada operació quirúrgica.

Ab aquest motíu, JOVENTUT li envía la enhorabona y una forta abrassada.

—

Al entrar en máquina'l present número faltan pocas horas pera celebrarse la Junta general ordinaria del Cos d'adjunts dels Jochs Florals, convocada per'efectuar la presentació dels comptes del any y la elecció dels mantenedors qu'han de formar el Consistori del any vinent.

La setmana entrant en donarém compte.

—

Se'ns prega la publicació del següent comunicat:

La nova Junta de la Secció de Ciencias, Carreras Especials y Bellas Arts del «Centre Escolar Catalanista» de Barcelona, després d'haver pres posessió dels cárrechs, se creu ab el dever de fer present á tots els joves aymadors de la Ciencia y conreuhadors de las Bellas Arts de la terra catalana, que continuará y procurará portar á bon terme'ls trevalls pera la celebració del Concurs cientifich y artistich que la esmentada Secció iniciá á son degut temps, ab el mateix zel qu'ha demostrat en tot la digna Junta anterior.

Aquesta Secció, atenent á las rahonadas peticions de gran nombre de joves desitjosos de pendre part en el Concurs (peticions fetas en sessió celebrada darrerament), prengué'ls següents acorts: Primer: allargar el plasso pera l'admisió de trevalls fins al dia primer de desembre d'enguany. Segón: fer coinci-

dir l'acte de la celebració del Certamen ab la Sessió Inaugural de las tascas del present curs académich, lo qual se verificará dintre la segona quinzena del mes de janer de 1901; el dia y l'hora s'anunciarán ab la deguda oportunitat. Y tercer: introduhir una modificació en el primer premi, qu'es el d'honor, ofert per la Secció organisadora al millor trevall cientifich ó artistich de tema lliure, en el sentit de concedir un premi al millor trevall cientifich y un altre al artistich.

S'acordá, per altra part, aumentar el Jurat calificador en dos membres més, quins noms se farán públichs próximament.

Fetas las presents aclaracions per la Junta de la Secció organisadora del Concurs en la ciutat de Barcelona, mes d'octubre del any 1900.

Isidro Campllonch y Roméu, President.—Joseph Ros y Güell, Vispresident.—Joan de Dalmáu y Domingo, Secretari.

—

S'ha obert á ca'n Parés la Exposició *Jardins d'Espanya*, d'en Santiago Rusiñol.

En nostre vinent número'ns ocuparém detingudament d'aquest aconteixement artistich.

—

La societat «Aplech Catalanista», qu'ha d'actuar á Novetats durant la present temporada d'hivern, ha publicat un hermós cartell en varias tintas, obra d'en Lluis Graner.

—

El «Fayans Catalá» ha publicat las postals «Catalunya», dibuixadas pel senyor Paláu, que produheixen bonich efecte.

—

L'«Asociación Escolar Republicana» celebrá sa inaugural el día 28 del passat octubre, havent tingut l'atenció d'invitarnos al acte.

—

Hem rebut las següents obras:

Diagnóstico de los cálculos renales por los rayos Röntgen, trevall publicat pels doctors don César Comas y Llaberia y don Agusti Prió y Llaberia.

La luz, el sonido y *la música*, per don Enrich Sánchez Torres.

La Presonera, passatemps cómich en un acte, de don Pere Marti y Peydro.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

SUPLEMENT

ARTÍSTICH LITERARI

ELEONORA DUSE

ELEONORA DUSE

No volém fer un judici crítich d'Eleonora Duse. Tal volta'ns resultaría poch fonamentat, donchs la major part dels redactors de JOVENTUT eram uns adolescents quan per primera vegada vingué la Duse á Barcelona. Xicots de setze á vint anys el qui més, que, ab tot y l'atolondrament propi d'aquella edat, no deixavam de péndrensho en serio aixó del art y la literatura.

Era á principis del any 90. Recordavam, per haverlos vist en nostra infantesa, á diferents artistas famosos quinas qualitats no havíam apreciat del tot, per més qu'haguessim contribuhit ignocentment á las ovacions que se'ls hi feyan; peró lo cert es qu'en l'época de que parlém no existía cap actor á qui poguessim considerar com á predilecte del públich barceloní, llevat d'en Rossi, qu'era ja d'edat y no havía de tornar més á Barcelona. Els vells parlavan d'en Romea, d'en Salvini y de la Ristori, peró no aconsolavan á ningú: faltava un artista que's fes verament popular, que interessés á totas las classes per un igual. El mateix Novelli, que feya poch havía vingut al Lírich, no atreya á més gent (fora d'algunas funcions excepcionals), que als *duecenti* devots de sempre, y encara escassos.

Y heus aquí que, durant el mes de febrer, apareix de prompte per las cantonadas un cartell ab grossas lletras vermellas que deyan «DUSE». Res més qu'aquesta paraula. Els barcelonins no podían capir de qué's tractava; peró, per lo mateix qu'aquell lletrero convidava á fer moltas suposicions, ningú se'n va preocupar, si exceptuém els pochs qu'estavan enterats del moviment artístich del extranger y que tenían noticia, ben vaga per cert, de l'actríu esmentada.

Aixís varen passar uns quants días sense que'ls periódichs en parlessin molt ni poch, fins que'ls dits cartells foren cambiats per uns altres no tan lacónichs, en que's manifestava qu' Eleonora Duse, célebre trágica italiana, donaría á Novetats una serie de representacions. Llavors algúns periódichs varen limitarse á dir, en *gacetillas* fetas com d'encárrech, que's tractava d'una *rival* de la Sarah Bernhardt. En quant al publich, va quedarse tan indiferent com avans: ó no li sonava prou bé'l nom de *Duse*, y'n desconfiava, ó's creya qu'alló era sols un trist reclám d'empresa.

Y arribá la nit del *debut*, que tingué lloch ab *Fedora*, un de tants dramons d'en Sardou, y la concurrencia era tan escassa, que totjust ocupava una tercera part del teatre. Total, alguns italians escadussers y una dotzena de literats catalans. Pera més pena, fins els elements se conjuravan en contra, donchs la nit era ben bé de mars, freda y borrascosa, ab cada ruixat que'ns treya de

tino cayent ab estrépit sobre la cuberta, y posant als actors en tal indecisió, que semblava que d'un moment al altre s'haguessin de creuhar de brassos devant del públich y exclamar: — ¿Qué hem de fer? —

Tothóm va sortir del teatre tan fret com hi havía entrat; tothóm menos uns quants joves, entre'ls que'ns hi contém nosaltres, que'ns quedarem com veyent visions, y plens d'admiració per la Duse. ¿Era qu'havíam sapigut compéndrela millor que'ls demés? No. Era senzillament que l'*encís* natural d'aquella actríu portentosa havía influhit ja en el primer moment sobre nosaltres, de la mateixa manera que influhí desde la següent funció sobre'l públich en massa, y fins sobre l'adotzenada crítica que'ns *regía* y que tot d'un plegat, ab *La Dama de las Camelias*, va descubrir en la Duse lo que ab la representació de *Fedora* tan pochs havían vist: un gran talent dramátich, una intensitat de sentiment desconeguda en la escena, un gust exquisit pera fugir dels efectes dits *teatrals*, y una forsa d'observació casi bé insuperable, que feya qu'en aquella actríu tot fos naturalitat y vida.

Y l'*encís* de qu'hem parlat, y que sols posseheixen els artistas grans, ja va ésser desd'alashoras indiscutible; y estém per dir que'ls inteligents s'oblidaren d'analisar, y'ls crítichs deixaren un xich de banda sa misió professional, pera fruhir com la generalitat dels espectadors, y tributar com ells son aplauso entussiasta al artista ídol. Qué n'era d'hermós aquell espectacle! No haver de criticar, no haver de buscar la bellesa! Sadollarse ab ella l'esperit, com el cos ab l'aygua pura de las fonts!...

La impresió causada per l'actríu en nosaltres joves, va ésser tan fonda, que no la podém pas comparar ab las que posteriorment hem experimentat devant del trevall admirable dels grans mestres de la escena. No era sols la batzegada eléctrica que'l geni d'un cómich ens produheix en la situació culminant d'un drama, sotraguejant els nostres nirvis y encenent las nostras ánimas. Ni era sols veyentla representar qu'admiravam á la Duse. Lo que va succehirnos va ésser un fenómeno ben extrany. Y altras personas hi havía que'ls passava lo mateix, donchs més endevant hem sapigut que, no ja jovenets de la primera volada (artísticament parlant), sinó homes fets, fins vells, experimentaren per la gran artista una mena d'adoració que tenía quelcóm d'enamorament platónich. Per lo que toca á nosaltres, dirém que no pensavam més qu'en ella,

en la producció que al vespre havíam d'assaborir engalanada ab sa sobirana interpretació. *La Baronesa d'Ange, La muller de Claudi*, la *Margarida Gauthier*, la *Cleopatra*, la *Pamela*, l'*Abadesá de Jouarre*, la *Denise*, la *Locandiera*, *La Princesa Georges*, la *Frou-frou* y tantas d'altras, ens corprenían provocantnos un seguit d'emocions inexplicables, desconegudas fins alashoras. Anavam poch á poch desemboyrantnos de pensaments estrets y d'opinions erradas, y entravam paulatinament en els secrets de la vida, en las tragedias del món qu'aquella dona, ab tota la majestat d'una nigromántica,'ns deixava entreveure per la forsa de son talent y de son geni, iniciant en nosaltres aspiracions novas, descubrintnos els camins d'un art diferent, vellissim potser, peró robust, y sá, y gaudint la vida eterna de la bellesa. La Duse era pera nosaltres quelcóm més que una gran actríu, que la comedianta mimada, que l'artista predilecta: era la fada amorosa de nostres somnis rosats, la musa tan esperada, la nostra mare artística. Y la estimavam; sí que la estimavan! Y al despedirse ella de Barcelona, corríam com uns afollats darrera'l seu cotxe, fins á la porta del hotel, y allí l'aclamavam y la victorejavam, empenyentnos mutuament pera poder encaixar ab ella. Y quan al endemá se n'anava á conmoure nous cors y á sobressaltar novas ánimas, ens quedavam melangiosos, tristos y aburrits, anyorantla, cercant cartulinas que reproduhissin sa imatje en las diferentas obras que li havíam vist representar, y convertint després las nostras cambras en petits museus de retratos d'ella.

Pel septembre del mateix any tornava á Barcelona, actuava durant llarch temps en el teatre Principal, y aquellas emocions se repetían, més intensas encara. Moltas eran las nits en que'l teatre s'omplía á vessar; els fanátichs de l'actríu qu'arribavan tart pera trobar lloch hont asseures, invadían els passadissos, hont permaneixían drets durant tota la representació. Ja

s'havía acabat alló de que fossin els tristos *ducenti* 'ls qu'anavan á veure als grans actors italians.

Recordém com si ara fos la nit de despedida. Acabada la funció, els espectadors no's resignavan á deixar el teatre, y á crits demanavan á l'actríu que'ls prometés tornar, fins que van arrencarli aquesta promesa; peró molts no'n van tenir prou encara, y ab verdader esbojarrament invadiren el lloch de la orquesta, pujaren sobre las cadiras dels músichs, y extengueren sas mans á l'artista, que, conmoguda també, no va poder menys de dárloshi la seva.

—

Desde llavors, la fama de la Duse ha anat creixent de día en día. Per tot allá hont l'han vista, la consideran com la primera actríu de quantas trepitjan la escena, y axó que's tracta de paíssos hont hi ha celebritats com la Sarah, en Coquelin, en Mounet-Sully, la Laparcerie, la Réjane, l'Irving, la Sorma... Els barcelonins del any 90 no varem, donchs, errarnos al aplaudirla ab tant d'entussiasme. Recordant lo qu'era llavors y tenint en compte lo qu'ara's diu d'ella, opiném que la Duse es l'artista *humana* per excelencia, y que son art es complert, no dintre de totas las *escolas*, sinó dintre de tots els temps y de tots els paíssos. Sa qualitat primordial, que la fa tan simpática, no es un secret d'artista, no es una gracia peculiar de son estil, com succeheix en altres grans actors. Per nosaltres, l'encant que la rodeja es d'índole molt més superior.

Son art no té especialitats; ho abarca tot ab elevació sobirana. Sas dots brillan espontanias lo mateix en la plástica qu'en la dicció, en una frase delicada qu'en una exclamació de gran forsa dramática. Per axó no es una ingenua, ni una cómica, ni una trágica; ni es tampoch (ni pretén serho) una gran característica tan sols, ó una gran actríu genérica. Té massa cor, pera que aixís pugui quedar definida; y al representar fa alguna cosa més, realisa una misió més gran que la d'interpretar, encara que sigui magistralment, els personatjes.

No'ns sembla falsa, ni afectada, ni *afeminada*, com en ocasions ens ho han semblat altres grans artistas que fan *escola*, per exemple algunas celebritats francesas vingudas aquí recentment, de las que som, no obstant, sincers admiradors. La Duse'ns captiva perque son idealisme es més sá,

son realisme més gran; y per axó l'encís de sa personalitat artística té també major grandiositat y noblesa. Tot en ella es de debó, y'ns resul

ta, per tant, un artista absolut, molt per demunt dels demés que coneixém. Aquests tenen *públichs:* la Duse té un públich sol: la humanitat sencera. Perque l'art de la Duse, com diu en

Zacconi (un altre artista eminent que per desgracia no coneix encara'l públich nostre), es art fet de geni y de pensament, es tan profond com humá, y resumeix tot el desenrotllo del art dels sigles fins á nostres días. Creyém que la Duse, tan dúctil per escoltar y compendre com per expressar las sevas propias sensacions, pot tenir rivals; peró estém segurs de que será sempre la primera.

Si als grans artistas els hi hem d'estar obligats per lo qu'educan nostres sentiments ajudantnos á ésser homes, els joves d'aquell temps qu'ho som encara, li devém gratitut eterna á la Duse, puig son pas va quedar marcat ab petjada fonda en el camí de nostra vida. Y lo que'ns dol es que l'hagin fet venir sols per quatre funcions, aquí hont ens hem tractat artísticament, durant llargas temporadas, ab tanta franquesa, ab tan perfecta compenetració de sentiments.

—

Eleonora Duse, sempre nirviosa, constantment inquieta, corre'l món d'un cap al altre fent curtas aparicions per tot arréu y deixant per tot arréu la mateixa impresió avassalladora. Després d'una *tournée* rapidíssima per Italia, que va fer gran soroll per las circunstancias especials que hi concorregueren (1), ha anat als paíssos frets del Nort, d'hont arriba ara.

Per coneguts que siguin dels aficionats, creyém que no estarán de més uns quants datos biográfichs que donguin idea, millor qu'ho hem fet nosaltres, del seu temperament artístich.

Eleonora Duse va náixer á Vigevano'l día 3 d'octubre de 1859. El seu avi Lluís Duse, fill d'una familia de llops de mar, deixá un gran nom com actor dramátich. Els seus quatre fills foren tots actors, y un d'ells, Alexandre Duse, casat quan era ja primer actor ab Angélica Cappeletto, fou pare d'Eleonora. Aquesta actríu es lo que'ls francesos ne diuhen un *enfant de la balle*. Avi, pare, oncles, tías, cosins, cosinas... tothóm es cómich en la familia d'Eleonora, qui á la edat de quatre anys (segons diu Luigi Rasi en *I comici italiani*) fa l paper de *Cossette* en *Els Miserables*, de Víctor Hugo. En 1863-64 's troba al Filodramátich de Trieste interpretant petits papers d'ingenua. Y aproximadament deu ocorre en aquesta época que, essent una criatura, interpreta á Verona, y en un teatre improvisat al ayre lliure, la *Julieta* de Shakespeare, ab la que impresiona á tothóm fondament. Morta la mare

(1) La Duse va ajuntarse ab el gran trágich Ermete Zacconi ab qui doná per tot Italia unas quantas representacions, estrenant la *Gioconda* d'en D'Annunzio, que va ésser exaltada per uns, denigrada per altres y discutida per molts; y la *Gloria*, del mateix autor, que va fracassar.

d'Eleonora quan aquesta no té més que catorze anys, la seva infantesa va transcorrent entre la miseria característica de la veritable vida de bohemis propia de las companyías italianas de segón y tercer ordre. «Y á pesar de tot,—diu un crítich distingit,—quelcóm extrany se nota en aquesta joveneta apenas formada; sa mirada's pert en l'espay, y'ls que l'han coneguda en aquella época, afirman que son ayre era més de sonámbula que de ser vivent. El foch covava sota la cendra.»

L'any 1879 la trobém á Nápols, ab la Pezzana, creant una Ofelia inolvidable. Després entra á formar part de la companyía d'en Rossi, de la qu'esdevé totseguit primera actríu, comensant per ella las ovacions triomfals.

L'anada de la Sarah Bernhardt á Turín marcá més tart (segons el citat Rasi), una transformació en el temperament artístich de la Duse. El repertori francés, especialment el de Dumas fill, la seduheix, y triomfa fent idealment *La Princesa de Bagdad*, *La muller de Claudi*, *Denise*, etc.

Llavors comensan las sevas excursions per Europa, y tením ocasió d'aplaudirla á Barcelona. L'entussiasme que desperta per tot arréu fa que'ls empressaris se la disputin, y aquellas excursions se converteixin en *tournées* á la moderna, visitant en diferentas épocas Londres, Nova York y las principals ciutats d'aquells y altres paíssos. L'actríu es au de pas per tot arréu hont toca.

Una d'aqueixas *tournées* coincideix ab un período de crisis teatral qu'arriba á adquirir en els paíssos del Nort totas las proporcions d'una veritable revolució artística. Després d'una lenta gestació, l'obra grandiosa d'Ibsen, Strindberg, Björnson, Hauptmann, Sudermann y tants altres, se fa pas, sortint victoriosa de la lluyta entre'l brugit de las discusions y controversias. A Alemanya, sobre tot, el triomf dels dramaturchs moderns es complert, y la Duse, que'l pot observar d'aprop, no resisteix la tentació que á son temperament artístich ofereix el nou teatre. Aqueixos artistas pensadors, aqueixos poetas psicológichs que venen á cantar en formas bellas y exactas la suprema germanor de la veritat y la fantasía, de la visió gráfica y real de la vida y la visió fantástica d'un ideal de perfecció, no poden menys de seduhirla, y aixís la veyém estudiant ab un carinyo especial els tipos sugestius d'aquell teatre. Tipos exótichs en apariencia, y extraordinaris per lo trascendent de sa moral; peró tipos humans per sa vehemencia, genérichs per lo que tenen de real, y grandiosos per sa bellesa intrínseca. La *Nora* d'Ibsen, la esposa incompresa, la nina del marit vindicant á la fí'ls sagrats drets de sa personalitat sobirana, es traduhida per la Duse ab una veritat y un sentiment qu'entussiasma al públich de Berlín. *Hedda Gabler*, també de l'Ibsen, y

Magda, de Sudermann, altres dos tipos de dona superior que's revela, ab la serenitat de la convicció, contra estúpidas convencions socials qu'en va intentan subjectarla, son interpretadas per la Duse ab un art tan exquisit y una veritat tan fonda, que no sols obté l'aplauso espontani y unanim d'un poble de rassa diferent, sinó

que deixa demostrat una vegada més alló de que l'art no té patria, que si'ls personatjes de l'Ibsen y demés dramaturchs del Nort, á pesar de lo que molts diuhen, son universals com ho es tot lo que té carácter humá, també'ls actors de qualsevol país poden encarnarlos si tenen l'ánima prou gran y la pensa prou profonda. D'aquests es la Duse, y'l poble alemany ho va regoneixe ab entussiasme.

Al hivern del 99 se troba á Niza; d'allí passa á Egipte, y al comensar la primavera apareix á Atenas, ahont s'ultima la serie de representacions que dona després á Italia, junt ab en Zacconi.

Per acabar, recordarém el *succés* indiscutible qu'obtingué á París quan, fa tres anys, hi aná per primera vegada. «La *forsa de la expressió* es la verdadera forsa de la Duse», deya'l crítich de *Le Gaulois*. «Lo que hi ha de verament admirable en aqueixa actríu, es la successiva transformació en emocions diversas, que tan bé traduheix son rostre.» En Sarcey, en Lemaître y tota la crítica parisenca, la comblaren d'elogis, y M. Jules Huret, referintse á la representació extraordinaria que la Duse organisá en honor dels artistas francesos á la *Porte-Saint-Martin*, explicava en *Le Figaro* cóm «el soroll dels aplausos y dels *bravos* que fins á ella pujava, no significava solzament l'elogi dels companys d'art competents, sinó que era també traducció inconscient, impulsiva, del seu amor per l'art. Era'l seu ideal lo que saludavan els artistas francesos, era l'art ennoblit, devant del que ells mateixos se trobavan més grans y'n sentían un veritable orgull.»

—

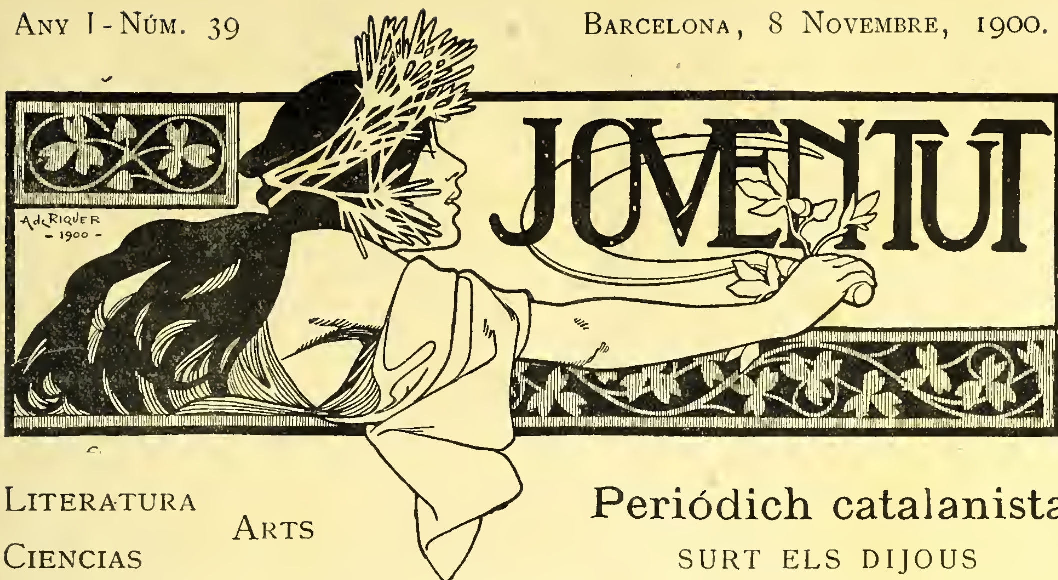
JOVENTUT, sempre entussiasta del art en totas sas manifestacions, se vesteix avuy de festa y dedica aquest número extraordinari á l'artista incomparable, al apóstol sublím del Art, de la Veritat y la Bellesa, á la dona de cor gran y sensibilitat exquisida qu'ha fet vibrar l'ánima dels pobles qu'han tingut la sort de véurela y escoltarla.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

ANY I - NÚM. 39

BARCELONA, 8 NOVEMBRE, 1900.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

HIPOCRESÍA Y REACCIÓ

Hi ha gent al món qu'arriban á fer dubtar de tot, fins de la mateixa realitat; y al veure la despreocupació ab que's giran la casaca (ó millor, la llureya), ens refermém més y més en el sistema de dir las cosas per sos noms.

Jo havía sigut el primer en creure que las disensions y barallas dins del Catalanisme no convenian á nostra causa, y fins havía arribat á ferme la ilusió de que més ó menys tart vindria la reconciliació dels dos grupos principals en que aquell va fraccionarse, qual divisió bé podriam atribuhir á la soperbia d'un home y á l'ambició d'uns quants; jo mateix havia recomanat varias vegadas als companys de redacció (y poso á ells per testimoni) qu'evitessin las polémicas en sentit politich, y que no fessin cap cas dels rumors que tot sovint han circulat respecte de la suposada actitut del grupo contrari, perque aquellas polémicas sols havían d'aprofitar als enemichs de nostras ideas, y aquests rumors no podia creure que tinguessin un serio fonament. Peró arriban moments en que la *tranquilitat* y l'atreviment de certa gent prenen tals proporcions, que'ls homes de conciencia ferma, els que per sobre de totas las miserias de la vida desitjém l'imperi de la Veritat, ens veyém obligats á cridar: Prou hipocresia!

Relatém fets, y després que'l lector judiqui.

Fa pochs dias s'ha verificat la elecció dels mantenedors qu'han de formar el Consistori pera'ls Jochs Florals del any vinent, indicantse la persona qu'ha d'ocupar la presidencia. Desde qu'esdevingué la separació de la *Unió Catalanista* dels elements que poch després fundaren un diari dissident d'aquesta, apenas hi ha provisió de cárrechs en las entitats y associacions barceloninas que no vagi precedida de la lluyta entre'ls que pertanyen á un y altre bando. N'hi ha prou ab qu'en Pere proposi un candidat, pera qu'en Lluís, vull dir, en Pau n'oposi un'altre d'ideas radicalment contrarias. Això es molt natural, donada la divisió existent; peró lo que no resulta natural, ni serio, es que'ls vensuts no tinguin, devegadas, ni tan sols el valor de sas conviccions.

La major part dels elements adictes á la

Unió, els periódichs que son eco d'aquests elements, aixis com moltas altras personalitats que, perteneixent al cos d'Adjunts, no están afiliats á cap branca del Catalanisme, proposaren pera la presidencia del vinent Consistori al venerable home públich en Francisco Pi y Margall. La elecció no podia ésser més encertada, y fins ens sembla que ja devia haverse fet molts anys enrera, tenint en compte que's tracta d'un fill de nostra terra que, á més de que com á literat eminent té tots els tituls pera presidir la festa de las lletras catalanas, es per altra part l'únich politich que no ha sigut victima de la corrupció y embrutiment qu'ha portat á la ruina á la desventurada Espanya; l'únich home públich de conciencia honrada, que á pesar de viure molts anys lluny de sa patria, no ha trahit al terrer en que va náixer ni s'ha deixat corrompre pel baf de la politica cortesana; l'únich que aixis ab la paraula com ab la ploma ha defensat constantment nostres ideals ab tot y no estar á ells afiliat; y l'únich, per conseqüent, que mereix l'admiració, ó quan menys el respecte de tota persona honrada, qualsevulga que sian sas ideas.

Si á aixó s'afegeix la nota de reaccionaris que's vol fer recaure sobre'ls catalanistas, las tendencias dels Jochs Florals dels darrers anys que semblavan donar pretext pera fomentarla, y finalment els actuals aconteixements politichs, ab els que no pot estar d'acort el Catalanisme si aspira á ser considerat en serio per las nacions civilisadas, no hi ha cap dubte qu'enguany més que may era precis donar una nota en sentit avansat, que'ns deslliurés de la taca que, ab molt sentiment del major número, semblava que uns quants feyan tots els possibles pera justificar.

Mes bastá proposar com á candidat al quefe del partit federal, pera que la reacció tragués la orella, presentantne un altre completament oposat. ¿Y per qué no ha de presidir un home d'ideas avansadas la festa qu'ha sigut presidida per tants altres d'ideas retrógradas sense protesta de ningú? ¿Per qué s'ha de tenir en compte la filiació politica en un acte en que la politica deu deixarse á la porta?

Arribá'l dia de la votació, y veyentse'ls elements reaccionaris ab la partida perduda, pretengueren una tranzacció, proposant com á tercer en discordia pera la presidencia á un distingit poeta catalá, quin nom no devia haverse aprofitat com á *tapadora* del odi á las ideas d'en Pi, y qu'en qualsevol altra ocasió probablement hauria sigut acceptat y elegit per unanimitat.

Vots son trunfos, quan net se juga; y la tendencia reaccionaria quedá completament derrotada. De 83 que votarem (xifra may aconseguida en semblant acte), 65 ho ferem á favor d'en Pi y Margall, y'l candidat contrincant n'obtingué tan sols una dotzena, apart d'alguns vots escadussers. Naturalment que, en una votació secreta com aquesta, fora arriscat dir á qui pertanyian uns y altres vots; peró com que'ls derrotats s'havian donat á llum al proposar la tranzacció, com que no se'n amagavan pas de manifestar sa opinió particularment, y com que aqui tots som de casa y per tant *ja fa temps que'ns coneixém*, bé podém donar com á perfectament cert que'ls elements esmentats, y principalment la plana major del seu orgue'l *Diari de Catalunya*, foren en sa major part els que varen fer la oposició al quefe dels federals. En cambi, entre'ls que'l votaren s'hi trobavan gran número de la *Unió Catalanista*; periódichs com *La Renaixensa*, JOVENTUT y altres; grupos com el de *L'Avenç*; alguna individualitat que, ab tot y pertanyer al grupo contrari al nostre, no vol ser confosa ab segons qui; y finalment, varis adjunts als Jochs Florals que no están afiliats al Catalanisme.

A la sortida, els que tan trist paper havian representat no podian, malgrat sos esforsos, amagar el seu disgust, y algún fins se permetia manifestacions que no venian á to, y que, si's tractés d'animals irracionals, podriam calificar de rabia. Peró, brams d'ase...

Fins aqui, tampoch tindriam res que dir, puig partidaris de la més absoluta llibertat de conciencia, no podém deixar d'aprobar que cadascú pensi com vulgui. En cambi, lo que censurém y volém evitar es que's fassi combregar al públich ab rodas de moli, y que l'endemá, en la prempsa, s'elabori un de tants *pastels* pera evitar la vergonya de la derrota. Si nosaltres haguessim sigut vensuts, bé prou qu'ho hauriam fet constar pera no ser confosos ab gent de la que, ara més que may, convé anar ben separats.

Vegis cóm comentan en el *Diari de Cata-*

lunya (del 31 octubre) el resultat de la elecció,'ls mateixos que votaren contra en Pi y Margall:

Hi concorregueren vuytanta tres socis adjunts, proba del carinyo que la institució mereix, y del desitj que *tothóm tenía de rendir un tribut d'homenatje al apóstol del federalisme* en Pi y Margall, enlayrántlo á la presidencia dels Jochs Florals.

¿S'ha vist major cinisme?

Donchs per si no n'hi hagués prou, encara hi tornan l'endemá (1.er novembre), dihentnos en l'article de fondo, sense firma, com de costúm, y que per tant s'ha d'atribuhír á la redacció:

Ahir mateix, un aplech de literats de ben diferentas ideas en altras cosas, votava casi unánimement al quefe del partit republicá federal pera la presidencia dels Jochs Florals, escoltantse en el Saló del Consistori ben sovint *la conciencia ab qué's feya aqueixa manifestació,* que podía interpretarse de desafecte á institucions de govern, estimadas abans en el país.

Peró no diuhen tot seguit lo qu'esperavam trobarhi, ó sía: «La falta d'unanimitat en la votació fou motivada, en gran part, per la oposició dels redactors del *Diari de Catalunya.*»

Y no sols no ho diuhen, sinó que per tercera vegada (per si no'ns en haguessim enterat), al següent dia (2 de novembre) tenen el *valor* de parlarne encara ab el següent parrafet:

No'ns hi ha valgut ni fer president dels Jochs Florals á n'en Pi y Margall.

¿Es això lo que pensavan avans de la elecció'ls senyors redactors del *Diari de Catalunya?* Venir ara á atribuhirse y á celebrar un triomf els mateixos qu'havian fet tots els possibles y fins els impossibles pera evitarlo! ¿D'ahónt van sortir la major part dels 18 vots contraris á n'en Pi y Margall, sinó del *diari de cambra* del paláu episcopal?

Mes res hauría d'extranyarnos en gent acostumada á encendre un ciri á Deu y un altre al diable, que volen per un cantó cumplir ab ordres *superiors*, y l'endemá no gosan oposarse á la corrent perque aquesta'ls es contraria y'ls pot, per tant, fer malbé la rotativa.

Nosaltres no podém tranzigir ab aqueix rastrer modo de procedir, y per'això fem constar nostra ferma protesta. Volém que tothóm sostingui lo que pensa y lo que sent; que no's fassi del Catalanisme un altre de tants partits espanyols, girantse á cada moment els politichs segons el vent que bufa: en una páraula, que no's diguin tantas mentidas ni regni tanta baixesa é hipocresia.

Tot això ho hauriam callat, si'l silenci en certs cassos no fos una complicitat. Peró considerém absolutament indispensable fitar ben bé'ls camps, avuy que la reacció's llensa altra volta al carrer després de minarho tot, fentnos representar el més trist y barbre espectacle devant dels altres paíssos.

Aquesta nota reaccionaria es lo que'l Catalanisme ha volgut esborrar ab la votació dels Jochs Florals, y ha de procurar en lo successiu combatre en totas las ocasions que's presentin. Y per'atacar en las arrels la malura que tot ho ha corsecat, es precís posar á molts en evidencia, arrencántloshi la careta de la hipocresía, sota la que s'hi amagan tants reaccionaris, y altres que, encara que no ho sian, hí tranzigeixen per motius qu'ells se saben.

JOAQUÍM PENA.

«JARDINS D'ESPANYA» PER S. RUSIÑOL

COMENTARIS Y RECORTS

I

Pocas vegadas al Saló Parés s'hi ha vist acoplada tal calitat d'obras pictóricas de debó artísticas com en la present setmana, en que ha exhibit en Rusiñol lo seu recull de «Jardins d'Espanya», que pot considerarse l'*œuvre* d'un verdader artista.

Ha passat ab en Rusiñol, desde que va comensar á trevallar y á lluytar per l'art, un cas qu'en la nostra ciutat no s'ha dat ab cap més artista, y que seria curiós d'historiar per un escriptor de talent, pera deduhirne la psicología d'un medi ambient burgés, de la *multitut* barcelonina de nostre temps, en que fins els cegos per l'art se volen posar ulleras als ulls cluchs, y's descuydan en cambi de posárselas y ferlas servir al cervell.

La historia d'en Rusiñol artista constituhiría un document social, humanissim y de verdadera ensenyansa.

La primera exposició d'en Rusiñol va ser una sotregada pera l'ambient artistich de Barcelona. En Casas y ell van exposar una serie de notas de Paris, de Sitjes, de Montjuich y dels Toros. A ca'n Parés tothòm reya. Es clar: aquells noys feyan las sombras blavas, no retallavan las figuras, ni semblavan de porcellana'ls caps que, uns cops, destacantse per obscur devant d'un fondo de sol, eran de color violeta, y altres rebian batiments de claror que'ls convertia un tros de cabells en nimbo daurat... Y aquellas plassas de toros mitja grisa y mitja groga, y que en el *tendido* no més hi havia que puntets de colors vius com llumanetas! Y aquellas figuras d'en Rusiñol vestidas de llustrina en comptes de sati com las feya'l senyor Masriera!... Alló no podia anar!... Ba! *Modernistas! Impresionistas! Gris!...* y Deu sab quántas etiquetas més en sense solta!

Algunas temporadas després ja no feyan tant *fástich* las exposicions d'en Casas y d'en Rusiñol... Alló de las sombras blavas ja ho feyan els altres y també feyan el sol ab cadmium y esparramavan la claror amorosint las siluetas que quedavan mitj disfumadas á voltas... Ademés, els joves que comensavan á pintar ja hi veyan més clar que'ls deixebles del senyor Cába, y com estudiavan més en el natural qu'entre las quatre parets de Llotja, feyan més lo que veyan que lo que'ls hi deya'l mestre... Y la gent ja comensava á acostumarse á n'aquell *modernisme*, ó *impresionisme*, ó lo que vulguin; y ja no feya ganyotas devant d'aquells quadros.

Per aquella época en Casas va exposar lo millor qu'ha pintat (el ball del *Moulin de la Galette*, un retrato, en Satie, aquella *gigolette* del cos vermell y'l puro á la má), y efectivament: casi ningú va trobar qu'estés bé... En Rusiñol exposá llavoras art de debó: no ja notas de color qu'havia prodigat bastant, com ho eran els patis de Sitjes. Y tothòm tranquil. Solzament els joves y alguns que'ls deyan exagerats ho trobavan art serio... Als que'n feyan elogis ningú'ls escoltava, passat d'una quinzena que tots ens coneixiam... Manava'l senyor Miquel y Badia!

Peró'l senyor Miquel y Badia, que parlant seriament no era un home vulgar, ni molt menos, sinó senzillament antiquat, y que s'interessava per l'art, va comensar á veure bellesas en aquellas manifestacions que, pel contrast ab lo que tenia per costúm veure, l'havian enlluhernat no deixantlo judicar fredament, y comensá á aplaudir, encara que ab certas reservas. *Magister dixit!* El públich, que ab la costúm ja no feya ganyotas, va comensar á fer cara de Pasquas, y feya fredat lo qu'alashoras se sentia dir... Una vegada en Casas y en Tomás Sans van fer un mateix estudi á Badalona y van cambiársel, es á dir, en Sans va firmar el d'en Casas y en Casas el d'en Sans... Tothòm va trobar cent voltas millor el que duya la firma d'en Casas. Y'l bon xicot d'en Sans se trencava de riure, naturalment!

Aixó del *modernisme* s'anava fent de moda. En Casas y en Rusiñol no'n feyan cap cas, y continuavan trevallant de bona fe com sempre, avansant en Santiago extraordinariament á cada nova exposició, posanthi en cada nou quadro més del seu millor fondo, encertant cada vegada més á exteriorisar en las sevas obras la seva ánima de poeta...

Y va ser alashoras que van comensar á exposar cada hú á solas en Casas y en Rusiñol, coincidint ab la invasió del *modernisme recargolat*.

Alguns anuncis inglesos, tres ó quatre revistas francesas y alemanyas d'art decoratiu, y uns quants cortinatjes, inglesos també, van fer el miracle... Y Mare de Deu Santissima, quina cullita de lliris blaus, y de fullas llargarudas y moradas, y de senyoras ab el perfil resseguit y'ls cabells fent giravoltas!

El públich va tirarshi de cap á n'els *cargolillos*. Ho trobava estrany, es cert, peró era moda y devia estar molt bé... De lo qu'era de debó y verament artistich d'aquest género, no'n coneixia casi res, y si ho coneixia, com per exemple lo d'en Vogeler, que fa poch exposaren en Riquer y Joventut á ca'n Parés, no'n feya cas... Peró vaja, va servir pera que ja's mirés ab respecte lo d'en Rusiñol, qu'era com sempre sincer y no d'aquell género *tant* decoratiu, y perque s'engresqués ab lo d'en Casas...

Y va errarho també'l bon burgés barceloni! El pobre burgés hi es desgraciat ab aixó del art! L'home's va engrescar ab las dugas ó tres últimas exposicions d'en Casas perque ara ja's creya entendreho, y ara precisament es quan no devia engrescarshi tant...

En Casas es un gran pintor... el millor pintor nostre, molts colzes per dessobre dels altres... peró pintor; y entre'l Casas de las últimas exposicions y'l Casas d'uns anys avans, prefereixo'l d'avans. Ara en Casas sembla que hi jugui ab lo que fa; té una facilitat assombrosa, sembla una maquineta exquisida, sorprén el natural y l'expressa ab una habilitat que no sé de ningú que la posseheixi; peró no hi posa sentiment en lo que fa, no hi ha essencia artística com en alguns ambients d'ell mateix, no hi ha aquella vida, ni aquella serietat en la forma, ni aquella solidés del quadro de la *Gigolette*, per exemple, citat avans.

Peró'l públich s'hi ha engrescat, y qué hi farém!... Els lectors poden aplicar al cas, segons els gustos,dugas frases célebres ben diferentas: aquella del clássich *el vulgo es necio, y pues lo paga, es justo*... ó bé la llatina de *vox populi*...

En Rusiñol, en cambi, d'avuy,es molt més artista qu'en Rusiñol d'avans, perque possehint el mateix fondo de poeta, el mateix sentiment, ha arribat á adquirir un do d'elecció y d'expressió, un estil y una subjectivitat que pochs posseheixen en tan alt grau...

Peró vagin á ca'n Parés, y trobarán que no ho veu aixís el públich, qui no ha arribat encara al fondo de las obras d'art; y com allí no hi veu mirallets que l'enlluhernin, se queda fret y troba qu'aquells quadros no alegran una saleta de confiansa ni omplen prou pera sobre d'una xemeneya, ni pera fer joch ab cortinatjes més ó menys ben estampats ab dibuixos de fullaraca verda y lliris morats y flors grogas.

Solzament els pintors, la gent del ofici, els artistas, els mestres com l'Urgell y en Mas, y'ls joves com l'Anglada, son els que's mostran entussiasmats y no escatiman tota mena d'elogis á n'en Santiago Rusiñol.

Y'm sembla qu'entre la *opiniónunánime* del numerós públich y la dels artistas, no es difícil la elecció! Sobre tot pels que no creyém en el sufragi universal en materias artísticas.

Y lo curiós es que aquest públich,qu'encara no ha arribat á profondisar l'art d'en Rusiñol pintor, y que no tranzigeix devant dels seus quadros, es generalment el mateix que sense cap reserva aplaudeix justament á n'el mateix Rusiñol quan escriu.

La pintura, sent més abstracta que la literatura, es á dir, tenint la pintura'ls medis d'expressió menos coneguts pel públich que l'art d'escriure, costa molt més d'arribar á la massa que l'obra literaria. Perque naturalment, casi tothóm sab llegir y casi tothóm entén lo que llegeix; en cambi n'hi ha pochs que sápigan *mirar*, y menos encara que sápigan veure'l color. D'aquí qué'ls qu'admiran y aplaudeixen á n'en Rusiñol escribint, li regategin de bona fe'l mérit quan pinta.

Son molts els que diuhen: «En Rusiñol escríu molt millor que pinta; y fins n'hi ha que vos desprecian si sosteníu lo contrari.

Y no es justa, ni molt menos, tal afirmació. En Rusiñol es una verdadera personalitat escribint, y en sas obras literarias hi es sempre'l poeta, s'hi troba sempre'l seu exquisit sentiment; es á dir, el seu millor fondo, la seva ánima. Peró en Rusiñol, que posseheix una gran intuició de la forma d'expressió, no posseheix moltas vegadas un absolut domini de la mateixa, tant, qu'en las sevas obras literarias la poesía ve á ser com un perfúm qu'exhalan; s'hi endevina, s'hi sent,més que s'hi veu. Donchs si aquesta poesía, si aquest fondo d'en Rusiñol es en tots els seus escrits, perque es la seva personalitat, perque es el seu sentiment, la seva ánima que's transparenta, ¿per qué no ha de serhi també en els seus quadros, dominant com domina la forma en aquesta altra manifestació artística, possehint com posseheix una admirable técnica?

Indubtablement hi es també; sols qu'es més difícil que li vegin els que no entenen tant els colors com las lletras.

—

Volia dedicar la meytat d'aquest article á explicar la impresió dels quadros d'en Rusiñol, impresió d'una poesía y d'una sinceritat artística que casi cap altre pintor m'ha produhit; y per'afirmar aquesta sinceritat he comensat ab comentaris y recorts que, deixant corre la ploma, han omplert extraordinari espay.

Potser han obehit també tals comentaris á vulgaritats sentidas á molta gent apropósit dels *Jardins d'Espanya*.

De totas maneras, no puch ja dedicar l'es-

pay que voldria á parlar de la exhibició dels quadros, veyentme obligat á deixarho pel número vinent.

J. M. Jordá.

LA HONRADESA EN L'ART PICTORICH

Pera molta gent, que no penetra més enllá de la superficie de las cosas, la idea d'honradesa té relació solzament ab las transaccions comercials, ab la conseqüencia política, ab las virtuts privadas, etc.; peró á pochs s'acut que hi pugui haver artistas qu'en sas obras manquin d'honradesa; y no obstant, son molts els que, pintant, no l'han coneguda may.

Dugas causas principals, que tenen estreta relació entre si, contribuheixen á la prostitució del Art. La primera y principal es la falta de fe, la falta de verdader estudi dels artistas, sobre tot dels que tenen medis per'estudiar y viatjar, y qu'en comptes d'aixó's deixan dominar per un indigne mercantilisme y, abdicant de la seva dignitat d'artistas, se converteixen en joglars, preocupats tan sols en divertir y afalagar al seu amo. La segona es la ignorancia espessa del comprador, del burgés, que preocupat en guanyar diner, no s'ha cuydat poch ni molt de la seva cultura artística (ni gayre bé de cap altra), ni tan sols ha inclinat als seus fills á adquirirla.

El burgés ignorant y'l artista faltat d'honradesa's compenetran y's completan l'un al altre, y produheixen una atmósfera qu'arriba á ferse irrespirable pera l'Art verdader.

El burgés demana quadros ab argument, es á dir, assumpto literari, y vol que siguin acabats tal com ell entén *acabar:* fets ab tots els pels y senyals, desde las unglas que semblin de debó fins el poro de la pell.

El fals artista, doblegantse á n'aquesta errada idea de veritat, s'esforsa en trevallar minuciosament, y convertintse en xino, pinta aquells quadros en que s'hi poden contar els fils dels tapissos, ahont hi ha exagerats tots els lluhents dels mobles y en els que las figuras, aixís las del primer terme com las del ultim, tenen ulls ab parpellas, nina, iris, ceyas y pestanyas, tot tractat y pintat ab la mateixa dosis de paciencia.

Els tals artistas s'esforsan en fer tots aquests detalls, perque no pot ser que, de bona fe, ho vegin y ho sentin, procurant acabar de ferse agradables ab un color acarmelat, ab una factura llepada, unida ab unidor, ab gracias y habilitats indignas d'un pintor serio. Unint á la gracia de pinzellada'ls toquets d'efecte, procuran seduhir las ánimas incultas y fomentan el mal gust entre'ls que haurían d'ésser, per la posició social qu'ocupan, coneixedors de lo bo pera protegirho y contribuhir ab son apoyo al avens artístich de nostre país.

L'Art pictórich, com totas las manifestacions del sentiment, es casi impossible de definir; solzament fent consideracions aproximativas se pot donat una idea de lo qu'es y dels medis que li son propis per'exteriorisarse.

El sentiment y la imaginació del home, transformant y elevant la inagotable deu de la Naturalesa en lo que té de més intim, de més essencial, es el punt d'apoyo del artista. Ab aixó queda comprés que l'home, superficial no pot serho.

Referent á la manera de veure, un home mitjanament observador notará que si mira un punt determinat del natural, veurá sols aquell punt ab els detalls que té, y tot lo que'l rodeja ho veurá no més que com un complement, com una cosa esfumada que sols fa d'acompanyament al punt que mira. En apoyo d'aquesta observació, recomaném la visita d'un muséu, y allá's notará'l modo de veure que tenian els grans mestres antichs, y's convencerá, el que hi vagi, de la veritat de la mateixa.

Encara'l pintor té un'altra manera de veure'l natural, y es quan se'l mira com ab una especie d'encantament sense veure res més que la unitat armoniosa que té al devant, apassionat per la bellesa del conjunt, sía pel color, per la llum ó per la forma, seduhit per la taca y no adonantse de cap dels seus detalls.

Es innegable que las dugas maneras de veure entran de ple dintre del verdader art, peró es molt possible que l'última sigui indici d'un gust més refinat y tingui sobre l'altra un valor decididament més decoratiu.

Aquí'ns toca defensar qu'encara que derivi de la observació de la Naturalesa, l'Art sub-

sisteix per sí mateix, per ser Art y per res més. Aixís, qualsevol tros del natural: figura, paisatje, llum, color, no té tal calitat d'Art fins que sa bellesa pictórica ha impresionat un artista qu'ha sapigut transmetre á la tela la seva impresió tal com ell l'ha sentida.

L'Art que representa assumptos es evident que subsisteix com á Art, independentment de la idea que l'ha inspirat, y aquí devém combatre valentment el fals Art, que'n podríam dir literari (y que també es de la predilecció del ignorant burgés), es á dir, l'Art que vol fer parlar las figuras, las hi vol fer patir passions, las vol vestir ab rigurosa indumentaria y deixa de banda las condicions pictóricas, sense las quals un quadro no té cap valor. Evidentment es tonto voler explicar pintant lo que fora molt més clar y més instructiu escrit ó parlat.

No per aixó's vol dir que'ls sentiments y ideas quedin desterrats del Art.

També creyém equivocada la manía de representar el natural ab tanta fidelitat que sembli de debó (de bulto, que diu la gent), fluctuant entre la fotografía y las figuras de cera; els que tal fan s'olvidan de que l'Art no es un escláu de la Naturalesa, sinó que, apoyantse en ella, s'eleva fins crear la bellesa pictórica, que desentranya'ls elements qu'en la Naturalesa existeixen latents, ó reuneix els qu'en ella's troban escampats.

L'Art es superior á la Naturalesa, perque es producte del Esperit, y aquest es superior á la materia.

Peró, sense l'apoyo de la Naturalesa, ¿l'Art pot subsistir? No. Es imprescindible aquest apoyo, com al nostre cos es necessari l'apoyo de la terra que trepitjém. L'artista s'apoya sólidament en la Naturalesa, peró s'aixeca dret sobre d'ella, y mirant las cosas desde un punt més elevat, las hi infiltra un esperit que no tenian; vibra al contacte de las impresions que reb del exterior, exalta la vida y fa veure als demés bellesas que sens ell els hi foran desconegudas.

Aquest modo de sentir y de dignificar la Naturalesa té una gran relació ab els dos modos de veure de qu'hem parlat avans, y cal recalcar que la diferencia entre l'artista honrat y'l que no ho es, consisteix en que aquest ultim, per satisfer al ignorant comprador, mira la Naturalesa pel costat petit, mesquí, el costat del detall amohinós y que desperta la idea de cansanci, y l'altre cerca véurela en lo essencial, grandiosament, dibuixant las grans massas, las linias dominants, las armonías dels valors, las tacas decorativas.

Entre'l burgés que paga y l'artista qu'abdíca, el més culpable es l'artista, perque ell ho sab de sobras qu'aquesta es la verdadera manera de veure y de fer, peró no hi dirigeix els seus esforsos, ajupintse devant del diner del que'l compra.

Lo escrit no té pretensions de dogmatisar ni de instruhir: es senzillament el producte d'una conversa que á propósit dels quadros d'en Rusiñol varem tenir els que firmém.

HERMEN ANGLADA. SEBASTIÁ JUNYENT.

TEATRES

NOVETATS

No arribém á temps pera donar compte aquesta setmana del estreno á Barcelona d'*Hedda Gabler* y *La Gioconda*, que constituheixen el *clou* de las representacions de la Duse. (1) Sols podém parlar avuy de *La Dama de las Camelias*, ab que las inaugurá, y no'ns ve malament; puig com l'obra es ja coneguda, podrém desentendrens d'ella en lo possible, pera fixarnos més en l'actríu que li dona vida.

La impresió general que'ns produhí la Duse representant la *Dama* fou d'un progrés evident sobre la interpretació que li donava deu anys enrera. La Duse d'avuy no es la Duse d'avans; el seu temperament artistich s'ha refinat, la seva ánima ardenta, apassionada, intuitiva, s'ha depurat ab el frech de la vida, s'ha impregnat d'un art més pur y més elevat, y *La Dama de las Camelias*, qu'en son romanticisme sentimental representava pel públich y tal volta per'ella mateixa la expressió d'un estat anímich excepcional, peró ple de vida y de passió, avuy que tothóm el troba *cursi*, que tothóm el troba fals y absurdo, li dona lloch encara pera lluhir las maravellosas facultats d'actríu sencera

(1) Aquesta actríu accedí á la petició que va férseli á sa arribada de substituhir l'obra *Tanqueray* per *Hedda Gabler*.

que, fent via envers un ideal de perfecció, arriba á donar nova vida, nova expressió y més consistencia á un tipo de dona d'una psicologia impossible.

Quina diferencia entre la *Dama* d'avuy y la d'altres temps! Y quin esfors més sublim no representa'l trevall d'aqueixa actriu genial logrant seduhir un públich diferent y més educat ab un drama d'acció inverosimil, de passions y sentiments estrafalaris y de recursos y efectismes puerils! Y la Duse logra tot això, y ho logra humanisant l'acció y'l personatje, y donant á las sevas expressions, al seu gesto, á la seva mirada, una forsa, una convicció y un sentiment de vida que sugestiona y fa entrar al públich en un medi ambient que li era refractari.

El triomf de l'actriu es tan gran com grans son las dificultats que té de vence. Aquella dona que pinta en Dumas com el prototipo de la passió més esbojarrada, enrahona y obra á cada moment ab la reflexió més serena, y l'egoisme de la passió, l'egoisme del amor, qu'es el més esquerp dels egoismes, cedeix continuament á sentiments y raciocinis ben secundaris. Donchs bé: la Duse troba medi de salvar totas aquestas incoherencias; més ben dit: impossibilitats; y si las escenas passionals, aquellas en que sols el cor parla, las diu ab tota la vehemencia y exaltació que requereixen, las escenas de tranzició, artificiosas y falsas, preparadas pera lograr efectes enlluhernadors, las diu ab una sobrietat y las revesteix ab un art tan exquisit, que l'artifici desapareix y á l'aparent convicció de l'actriu respón la convicció real del públich.

Mes si'l talent de la Duse es tan gran qu'arriba á corpendre en totas las escenas, si'l seu art es tan exquisit qu'en totas ellas entussiasma, la falsetat de l'obra es tal, que la emoció del públich se fa intermitent y pert, per lo tant, bona part de sa intensitat y energia.

En el primer acte, dintre d'un convencionalisme social gens dificil d'acceptar, la Duse's mou ab una veritat y senzillesa qu'enamoran. Tot es en ella espontani y natural; en sa mirada, que parla sempre; en sos gestos, acompassats per laxitut, ó sobtats y bruscos á voltas per nirviositats histéricas, y en sa paraula dolsa, penetrant é irónica sense crudeltat, en tot, s'hi traslluheix un cor senzill, peró castigat pels desenganys d'una vida miserable; y quan aquella dona, per un moment, arriba á entreveure un món nou que la seva ánima pura secretament somniava, es de veure la transformació d'aquell rostre, d'aquella veu, d'aquell cor que moments avans se sentia cruixir per la fiblada d'un mal terrible. La dona tocada per un primer rapte d'amor, se sent deslliurada de sa passada miseria moral.

La primera decepció arriba ab la carta del amant gelós, trobantla en ple somni d'una felicitat que creya possible. Y aqueixa decepció la traduheix la Duse ab tal sobrietat y ab un sentiment tan intim, que las paraulas s'escapan de sa boca fondas y solemnes com si sortissin d'un sepulcre. Desprès ve la escena de la reconciliació, que diu magistralment. Tot ho expressa: l'amor y la recansa, la fe perduda y la esperansa de recobrarla, la passió y'l recel. Entremitj de tot això, las escenas accessorias, las més falsas, las fa ab una naturalitat y luxo de detalls, que logra donárlashi veritable vida.

En el tercer acte, en la escena capdal ab el pare d'Armando, es ahont l'esfors de l'actriu pera ferla verosimil ens sembla més gran. Els crits de la passió que no admet raciocinis, els concentra y apaga, perque aquesta escena, que tenia d'ésser un cant d'amor victoriós y de vida triomfant, l'autor ha volgut que fos una vulgar discusió de sentiments mesquins y utilitaris. L'actriu s'ha de reprimir y ofega'ls crits del cor que sols ens mostra en raptes aislats, pera donar lloch á que la reflexió imperi com á sobirana de sos actes. Se necessita tota la ductilitat, tota la fascinació que posseheix la Duse pera escoltar aquesta escena ab vera emoció. Dir qu'ho logra, es dirho tot. En cambi, quan se despedeix d'Armando, quina passió més espontania, concentrada y verdadera's revela en sa paraula y accionat!

La escena capdal del quart acte es tan falsa y absurda com l'anterior, y la diu ab el mateix art y convicció; peró si l'artista'ns conmóu, la situació no'ns fa sentir. Y arriba aquell final d'efecte tan rebuscat; y'ls crits de «Armando! Armando!...» repetits y sostinguts ab tonalitats vibrants que diuhen, qu'explican tot el seu amor, la seva llástima, el seu sentiment, que son tot el poema d'una

vida miserable, d'horror, de pietat, de conmiseració y de dol, la Duse'ls diu d'un modo, qu'arriban á l'ánima.

Y lo mateix passa en el quint acte, que la Duse fa nou; tan nou, que l'autor ni l'ha may somniat. Desde qu'endevina, tot morintse, que Armando es allá, fins que mor en sos brassos, aquell nom surt constantment dels seus llabis. Y ab aquell nom, barrejat ab riallas y plors histérichs, y paraulas inútils (aquestas del autor), hi esclata'l crit d'un desitj suprém d'amor y vida qu'aquell cor gran no ha lograt may veure satisfet.

En resúm: la Duse fa una *Dama de las Camelias* que no té res que veure ab la d'en Dumas, ni ab la que rutinariament interpretan altras actrius. La Duse, que millor que cap sent la vida, procura humanisar el tipo y donar á tota l'obra una verosimilitut de que está despossehida. Això, junt ab una sobrietat á que no estém acostumats, fa que's perdi moltas ocasions d'arrebatar al gros públich, tot y essent l'obra una de las més efectistas, y com feta expressa pera lograrho. La Duse'n fuig y fa bé, perque una actriu que com ella sab fer art de debò, pot ben prescindir del aplauso d'aquella part de públich que rutinari, incult ó desdenyós, sols va al teatre per costúm, per passatemps ó per vanitat.

EMILI TINTORER

NOCTURN

Sobre l'herba florida
l'ayre fresch de la nit
ab un panteix de verge amorosida
dolsament s'ha dormit.

S'ha dormit desgranant
la cansó de les roses,
y'ls bons grills tritllejant
l'han anat escampant
per sota les arbredes silencioses...

Y s'ha extés nit enllá'l seu remoreig
com una onada inmensa de festeig...

Y'ns hem quedat corpresos, tot guaytant
la serena estrellada,
y hem anat avansant
ab la testa aixecada
com fan les flors, de cara á la rosada...

Hem anat avansant
fins á vora del riu,
poch á poch, tot deixant
una estela amorosa
de somnis d'istíu...

Y has mitj clos els ulls dolsos
sentint el cant dels grills per les marjades,
y t'he besat les trenes perfumades
que't queyan cara avall, per sobre'ls polsos.

Y les albes de goig s'han estremit,
y al fons del prat florit
ha pujat lentament la lluna plena
per la fosca serena...

Y hem anat avansant
poch á poch, esflorant
la calma de les prades
ab les mans agafades,
tots coronats d'una boyra blavosa
plena d'idilis y petons de rosa...

Y aixís, desvetllant nius y esfullant flors,
fins al pedrís sagrat, dels bells amors...

JOAN M. GUASCH.

SOBRE EN RAMÓN LLULL

Mallorca está de festa. La illa daurada podrá veure en día no llunyá y com á etern testimoni de sa grandesa, la figura excelsa d'en Ramón Llull, clavada al cim de Randa. Al fernos cárrech d'aqueixa nova, no podém menys tots sos admiradors y deixebles d'estremirnos de goig, rendint al mateix temps un tribut d'afecte al gran Rosselló, devant de qui devém descubrirnos respectuosament tots els que sentím entussiasme per l'enaltiment de la ciencia catalana.

El nom de Ramón Llull es conegut per tota la terra, perque sa ciencia es universal. Jamay s'han reunit en un sol home las qualitats d'ell, y foren tan altas sas voladas y tan grans sas concepcions, que d'ell n'ha dit un insigne filosop alemany, que va idear una máquina pera pensar, aixis com Albert el Gran l'havía ideada pera caminar y enrahonar.

Nasqué d'elevat llinatje á Palma de Mallorca'l 25 de janer del any 1235; obtingué en sa joventut el cárrech de majordóm del Rey en Jaume II, y en relació ab lo fastuós de sa criansa, fou aquélla llicenciosa en extrém, tenint lloch sa conversió l'any 1266, deguda, segons alguns autors, á la coneguda fantasía (ó realitat) del desenllás de sos amors ab n'Ambrosia de Castelló, y segons la major part, á las repetidas aparicions d'una imatje de Jesuchrist en sa cambra, en ocasió de posarse á escriure uns versos amorosos.

Ocorreguda la conversió, sa vida es desd'allavors una continua peregrinació. Primer aná á Montserrat, Santiago de Compostela y altres monastirs per'expiació de sas culpas; després vingué á Barcelona, volent anar á Paris pera instruhirse; mes Sant Ramón de Penyafort el feu desistir de son intent, y Llull torná á Mallorca, hont aprengué la llengua arábiga d'un escláu que intentá assessinarlo. A l'any 1275 pujá á la montanya de Randa, hont va dedicarse á la vida solitaria, y en ella comensá á ordenar la seva Art pera totas las ciencias (la que no comprengueren sos contemporanis), escribint per'aquest fi uns comentaris sobre la mateixa. D'allí passá á Motpeller, hont el Rey de Mallorca feu examinar sas obras; y alcansá del mateix rey la fundació del colegi de Miramar pera poderhi viure tretze religiosos menors qu'aprenguessin la llengua arábiga, assignátloshi cada any 500 florins, per quin objecte obtingué del Papa Joan XXI una butlla pera la formació d'aquell seminari de la llengua arábiga, de quina fundacio no'n fou sortós nostre mestre, donchs quedá dissipada l'any 1295.

Desd'aquell temps, sa biografía no es més que un teixit espés de viatjes. En tots ells sa imaginació fecondíssima no fa més que produhir llibres y més llibres sobre totas las brancas del saber. Escríu sobre química, alquimia, medicina, política, astronomía; y entre sos llibres de filosofía'n produheix alguns dedicats á fuhetejar las doctrinas d'Averroes, son constant enemich.

Segueix en sas voladas tota la Europa, part d'Assia y en ultim terme'l nort de l'Africa, hont obté la corona del martiri, essent mort á pedradas á Bugia'l día 29 de juny de 1315, á la edat de vuytanta anys.

En un dels viatjes que feu á Roma, presentá á la cort pontificia sa doctrina, y'l Papa va ordenarli's traslladés á París pera que la universitat de la Sorbona li examinés la seva Art. Quaranta doctors y llicenciats sentiren sa doctrina, y varen donarli la més complerta aprobació per medi d'una sentencia de dita famosa universitat, en la que's diu terminantment que *dicta Ars seu Scientia erat bona, utilis et necessaria, et quod in ea nihil erat fidem catholicam;* sentencia que sortí de la Sorbona'l mes de febrer del 1309, firmada per quaranta mestres, entre'ls que's troba'l doctor subtil en Joan Duns Escoto.

La herencia de nostre enciclopédich fou tan gran, que ab el trevall que representa n'hi ha de sobras per'omplir la existencia d'un sol home, arribant á admirar lo extens de sa producció. En un número de la *Revue des deux mondes* del any 1840, s'hi troba un extracte fet per en Delecluce de las obras de Ramón Llull, qu'eleva á 476 el nombre de sos tractats; haventhi autors qu'aixamplan molt més el catálech de sas obras.

Com á poeta, uneix á una disposició bellíssima de la veritat científica y moral, la condempnació d'un modo ara amarch, ara festíu, dels defectes que troba en els que s'oposan á aquella veritat, ó quan no, dels vicis humans en general. Sas composicions poéticas son models de didáctica y de sátira combina

das, destacantse entre sas obras literarias el *Llibre de la contemplació de Deu tot poderós y de la Creació del món*, del que'n diu un autor contemporani qu'es pels catalans lo que la *Divina Comedia* pels italians.

Com á filosop es com se presenta de cos enter sa venerable figura, ab son sistema propi: el *lulisme*; com á tal es com dona més fonts y més abundosas hont poder sadollarse sos admiradors, essent prous y sobrers sos trevalls en filosofia pera fer d'ell un gegant de la inteligencia.

Desde l'*Arbre de la Ciencia*, verdader tractat d'enciclopedia; desde l'*Ars Magna*, fins á la més petita de sas obras, s'hi respira en totas ellas la universalitat. Va concebir una ciencia universal per'armonisar totas las demés, y aixís va exposarla, y no com sempre s'havía fet, sinó qu'en sas concepcions deixá abandonats els antichs motllos y procediments; va menysprehuarlos, y proposá son art, com diu en sa obra *Ars Universalis*, pera que ab poch temps poguém sortir de la esclavitut de las llargas y confosas ciencias; es á dir: volía generalisar la ciencia, ferla popular, casantla ó agermanantla ab el poble, després de tréurela de sos pedestals aristocrátichs; y tinguis en compte qu'en Ramón Llull no era erudit, no havía anat á seguir escolas, ni havía llegit autors impregnantse de sas doctrinas pera exposarlas després, sinó qu'era un filosop espontani, un sabi iluminat.

Apart de la filosofía, notabilíssims son sos trevalls en las demés ciencias. En Lluis Figuier, en l'obra *L'alchimie et les alchimistes*, diu que nostre sabi no pogué menys de deixar als químichs una gran herencia, perfeccionant y describint alguns compostos que son avuy usats, com per exemple, las diversas preparacions del carbonat de potassa y la del mercuri dols, entre molts altres.

Per son llibre *Fénix de las maravellas del món* se li atribuheix la invenció de l'agulla náutica, y per son llibre *Art de navegar* la primera manifestació de qu'en la part occidental de la terra hi havía un continent oposat al nostre.

No conseguí, com era son desitj, la fundació de colegis hont s'ensenyés la seva Art y las llenguas dels infidels, mes á sa influencia fou deguda la publicació en el concili de Viena d'una de las Clementinas, en la que'l Papa maná la ensenyansa de llenguas pera la evangelisació dels pobles, en las universitats de París, Oxford, Bolonia y Salamanca, decisió de dit concili anomenada en els documents universitaris el *Magister linguarum*.

L'any 1281, això es, en vida de nostre mestre, els dominichs de Valencia establian estudis d'arábich gracias á sas predicacions, y en 1312, ó sía tres anys avans de morir, feyan altre tant els de Játiva, baix la protecció de donya Blanca, esposa de Jaume II d'Aragó.

Mort en Ramón Llull, las célebres academias de Mallorca, Salamanca y Maguncia mantingueren l'estudi de sa doctrina fins á l'última centuria; lográ, ademés, cátedra á París l'any 1515, y á Nápols imperá sa doctrina fins á mitjats del segle XVI.

Heusaquí en termes molt generals l'obra del gran sabi y beato Ramón Llull. No hi ha cap catalá que no'l tingui com la més gran de las figuras qu'han ennoblit sa terra; peró també ben pochs son els catalans que l'hagin estudiat.

El gran filosop catalá, com va anomenarlo un monarca inglés, ha sigut més aviat un filosop pels altres; y en proba d'això, que allá hont es més coneguda la ciencia luliana, y hont s'han fet verdaders trevalls pera la exhibició de sas doctrinas, ha sigut á Alemanya.

Avuy, gracias al desvetllament que té lloch en nostra terra, que sent anyoransa pera tornar á ser com avans rica y forta, ha crescut el nombre de sos admiradors, haventse publicat en nostres dias valiosos trevalls examinant las obras del gran sabi mallorquí.

La satisfacció qu'això produheix es molt gran, y gracias á aquest desvetllament, tal volta no tindrán cap més ocasió de queixarse'ls sabis que, com el P. Pasqual, en el segle passat se planyían amargament de que fos en Ramón Llull més conegut per estranys que per propis.

RAFEL FOLCH Y CAPDEVILA.

REALITAT DE LA VIDA

I

Varen trobarse, y varen simpatisar desseguida. Era pel juny, aqueix mes en que'ls

aucells refilan sas tonadas més dolsas. Y abdós se varen trobar estiuhejant en un mateix poble, un poble petit, de casas blancas y encisadoras, un poblet que'l vorejava un riu qu'entonava al cel blau pregarias d'amor y de voluptuositat; y pera que aquestas poguessin escoltarse en silenci, al seu costat mateix hi havia un bosch de sálzers, un bosch ombrivol ple de misteris indefinibles y d'encants atractivols; de llegendas, de fadas y de cansons de joya...

Y era un mati de sol brillant... Allá, en l'interior del bosch, s'estava fantasiejant l'aymant ajegut sobre l'herba tendra, y allá mateix va anarlo á buscar ella... Va assentárseli al costat; els seus cors verges deixaren escapar dolsos sospirs; las miradas de l'un reflectian en els ulls de l'altra... res més... En silenci's contemplavan extasiats, quan de son éxtasis va despertarlos una lleugera remor com de fullas que's petonejan per última volta, y després cauhen colltorsadas, mortas d'amor... Un noy petit, un angelet xamós de galtonas rosadas, cabells daurats y ulls blau de cel, apareixia al fons del bosch y's quedava parat, ab el ditet gros de la má dreta entre sos llabis rojos, lleugerament arquejats. Al seu costat hi havia una cabreta blanca, de pel llustrós... Ella tota va alegrarse d'aquella aparició.

—Tu, Xavieret: ¿veritat que sembla un ángel bufador?... Jesús, quinas galtonas més plenas!... ¿Cóm té dius, maco? ¿Ja menjas forsa sopetas?

—Déixal, que no't contestará, no. Se'n dona vergonya.

—Si, ja ho veig. Es vergonyós com tu.—

Ell va fer una mitja rialla de satisfacció; en tant ella s'aixecava, anava fins al nen que encara restava parat, li agafava'l caparronet y li estampava un bes joganer al bell mitj del front tendrívol. El nen fugi corrents; la cabra, saltironejant, se'n aná al seu darrera.

—Dolent, més que dolent!... Tornam el petó!...

—Pots anarli al darrera...

—¿Qué't sembla, Xavieret?... ¿Veritat que deuhen ser ben felissos els pares d'un angelet com aquest?... Escolta: ¿á tu t'agradaria serli pare?... A mi si, á mi m'agradaria poder ésser sa mare.

—Calla, ximpleta.

—Ves... ¿per qué soch ximpleta?

—Aixó no's diu.

—Donchs jo vull dirho, ¿sents? jo vull dirho!...—

Rápidament torná á asseures al costat d'ell y comensá á joguinejar ab els seus cabells. Ell, ab la má plana amenassantla, cridant fort, digué:

—Estigas, Mercé, perque si no...

—¿Qué?... ¿Qué vols fer tu?...

—Res. No més té pegaré una bofetada.

—Llengua tens!

—Ara que hi penso, Merceneta maca! No't pegaré, no, ¿ho sents?... Peró si m'amohinas més, si no estás quieta, ¿sents, Merceneta maca?, t'estiraré la cabellera fort, fort... fins que cantis la cansó de las llágrimas.

—Calla, dimoni!—

Y tot fentli llengotas se n'aná fins al riu, y ab las dugas mans picant violentament l'aygua que produhia un soroll ritmich, comensá á esquitxarlo tot. S'aixecá'l Xavieret, y pressurós va empaytarla... En arribant al poble, abdós se posaren seriosos y caminaren com á joves formals. Mes ell no va poder contenirse.

—Mala bestia! Aquesta que m'has fet es massa grossa y me la pagarás; si, me la pagarás, mala bruixa!

—No t'enfadis, Xavieret, que no n'hi ha per tant—va dirli ella, tot y adressantli un petó.

Va retornarli'l Xavieret, y mitj riallejant va contestar:

—Perque ets tu no m'enfado... Ay! si haguessis sigut un'altra!...—

Y cofoys y alegres, aixugantse la suhor que'ls regalimava per la cara, van retirarse á sas llars respectivas.

II

La ciutat febrosensa engolia altra volta á la gent que, contents de la fortuna que'ls somreya, tornavan de passar al camp la temporada estiuhenca.

L'hivern corsecador comensava sa tasca, despullant als arbres de sas fullas, fent xiular brunzenta la furiosa tramontana, donant als crepúsculs un posat de melangia més solemnial, fent piular ab recansa als pobrets

aucells fredolichs... Pels passeigs de la ciutat no's veya boy ningú passejarshi; únicament per las ramblas d'alts, escardalenchs y seriosos arbres s'hi passejava la poca gent desenfeynada de costúm, la gent que tothóm coneix y senyala ab el dit... Embolcallada per la boyra manyagosa, la gran ciutat apareixía en una quietut que la feya semblar un inmens cementiri.

Y vingué la gaya primavera, y ab la primavera vingué'l Carnaval... Oh,'l Carnaval!... Ell fa ressurgir l'alegría bella, ell fa que la gatzara regni arréu, ell fa que'l somriure triomfi y fassi contraure'ls nostres llabis ab una curva deliciosa... Y'l regnat de la joya qu'entra ab tanta empenta dura pochs dias!...

A casa la Mercé, durant la nit del segón dia en que la joya era mestressa de la ciutat, s'ohí á la escala una remor sorda qu'anava pujant de to... pujant... Y en un instant la casa's vegé plena á vessar de distingidas y elegants parellas vestidas ab riquíssims y capritxosos trajos, cuberts llurs rostres ab *caretas* de seda fina, blancas ó negras. S'assentaren, las que pogueren, en la saleta de confiansa, y amistosament, ab general gatzara, comensá la conversa, destilant de gracias pícants y plena de bon humor... Y estava tothóm enrahonant, quan aparegué á la entrada de la sala una disfressa alta y ferrenya, ab uns ullasos negres que deixavan escapar espurnas luxuriosas pels forats de la *careta* blanca. Va posarse al costat de la Mercé, y descubrintse un tros de cara va dirli:

—¿No'm coneixes?

—Sí qu't conech!—va contestar ella.

—Cóm t'anyorava, vida meva!...

—No cridís tan alt, que'ns sentirían.

—¿Qué dius?...

—Calla, calla per Deu!... Espérat, que vaig á veure la mamá y torno desseguida.—

Va anar fins al seti hont seya sa mare, va enrahonarli una estoneta á cau d'orella, marxá altra volta al lloch qu'avans ocupava, y ab son amich eixí de la sala.

—Vina, Xavieret, vina. Veurás els avensos qu'he fet en l'estudi del piano.—

Tot dihentli això, l'agafava amorosament del bras y'l portava á la saleta ahont descansava'l delicat instrument. Ell va encendre un misto y posá foch á una espelma d'un dels candeleros que sobressortían com brassos demanant misericordia; y la espelma, avans de fer claror complerta, tremolá lleugerament, marcant círculs que s'empetitían, deixant escapar una fumera boy imperceptible, negrosa...

La Mercé obrí la capsa, deixá entreveure un joch de dents blancas, finíssimas, s'assentá en el tamboret, y ab sas mans delicadas polsá'l teclat, que deixá escapar sensacions tendras, somnis d'horitzonts blaus... El Xavieret escoltava atentament, assentat ben aprop d'ella, no perdent ni una nota d'aquell devassall d'armonías. Estava capficat y pensatiu; son rostre cremava, sos polsos batían ab violencia. Ella, indiferent á tot, cada vegada tocant ab més fruhició, deixava escapar de sa boca alenadas febles y acompassadas que cremavan al seu aymant... Son pit onejava pausadament, y... sense voler, alguna qu'altra volta ab sos peuhets bufons tocava lleugerament els peus d'ell... Y van parar las armonías; y'l silenci, embolcallant la cambra ab misteri infinit, va fondre'ls pensaments de dugas ánimas.

—Digas, amor meu: ¿qué t'ha semblat?— va preguntar ella; y va donarli una mirada... una mirada!... qu'ell ja no va dubtar gens. Y mentres ella decantava'l cap enrera y feya un llarch sospir, boy passantse la má tremolosa pel front y apartantse'ls cabells que desordenadament li queyan sobre la cara, ell, enllassantli tendrament ab el bras dret la cintura vincladissa, va petonejarli'ls ulls...

S'aixecaren, vermells d'emoció, tremolosos; s'abrassaren estretament, petonejantse ab deliri... Ell apagá'l ciri bufant ab forsa, y aprés va sentirse un remor que's pará de sobte... Y entre la foscor de la cambra, y entre'l silenci rublert de misteri de qu'estava prenyada,'s sentían confosos els remors produhits pel barboteig de paraulas incoherents mil voltas comensadas y may termenadas, respiracions fortas, plenas de desordre, sospirs trencats per petons febrosos...

Y al lluny va sentirse una veu que, trencant brutalment el silenci, ab to burleta cridava:

—Mercé! Mercé!... Deus estar molt enfeynada enrahonant ab el Xavieret, que fins has parat de tocar el piano! ¿Aixís li ensenyas els teus avensos?—

Y aquella veu, qu'era la de sa mare, va pesarli demunt del cor com una llosa feixuga, y li glassá la sanch...

La espelma del piano torná á encendres, y altra volta's sentiren las armonias, trencadas per alguna qu'altra equivocació... Els dos aymants temian el mirarse fit á fit.

La veu insistí altra volta:

—Mercé! Xavieret!... Veniu!—

El piano acabá sa tonada. Y'ls dos aymants marxaren de la cambra, deixant aquesta en la foscor.

—

El ball ja havia comensat. Al jardí de la casa, adornat elegantment, hi dansavan las parellas esbojarradas, ubriagantse d'amor y d'alegría... Els fanalets qu'iluminavan aquell lloch de felicitat combinavan els diferents tons de sa llum, donantli un aspecte encantador... Y una orquesta de saló, amagada darrera un parament, comunicava ab sas armonías més forsa á las camas, més joya als esperits.

La Mercé y'l Xavieret entraren al jardí, y silenciosos s'assentaren á l'ombra d'un arbre frondós. No s'enrahonavan pas: capficats escoltavan el plany del surtidor que barrejava sas esparsas ab las armonías dels músichs.

—¿Qué feu, Mercé?—va dirli sa mare.—¿No vols ballar avuy?

—No, no'n tinch ganas, més m'estimo enrahonar.—

... Y soná l'ultim vals, y las parellas cansadas quasi ni podian ballarlo... Y després d'anar al menjador á veure bonas copas de Champagne, se retiraren, unas rihent, altras boy plorant d'enveja, altras ab peu insegur... Ab éllas va marxar també'l Xavieret.

—

A l'endemá matí van trobarse devant per devant la mare y sa filla. Ella abaixava'l rostre; sos cabells quéyanli descuydadament per la espatlla; als ulls se li marcavan uns cercles moradenchs... La mare ab una mirada va penetrarli'l fons de l'ánima.

—Digam, filla meva: ahir vespre...

—Res, mamá, — va contestar ella; y de sos ulls las llágrimas pugnavan per eixir.

—Desgraciada!...

—Ay mamá, mamá!... Jo estimo al Xavieret, jo l'estimo!... Y ell també á mi!...—

Sa mare no va contestar. Allavors va recordarse d'un llibre que una amiga seva molt devota li havia deixat, y corregué á cercarlo. Aquell llibre's titulava *Consells á las mares de familia*, y era escrit per una alta autoritat eclesiástica. En un dels capituls deya:

«Es precís que'ls joves de diferents sexes no estiguin may sols: llurs mares sempre han de vigilarlos...»

—Oh! Si hagués llegit el llibre aquell!—Quí sab, Deu meu, quí sab! Potser no tindria d'abaixar com ara'ls ulls á terra!

III

Las melodías del estíu anavan espandintse suáument, impregnant la terra ab sas dolcesas. El sol hermós y encisador queya de ple á ple sobre'ls camps daurant las espigas del blat, fent cantar á las cigalas sa cansó, la eterna cansó revifadora dels espérits... Natura revivía.

Y la gent abandonava la ciutat, la deixava sola pera que pogués fruhir de la poesia de la soletat, pera que pogués fruhir de las postas de sol hermosament bellas y silenciosas.

Els aucells un cap al tart cantavan sas complantas anyorívolas... Y's vegeren, en una de las esglesias de la ciutat, las portas de bat á bat obertas, á milenars els ciris cremant, y un jove d'arrogant figura y una noya de cintura vincladissa que, agafats del bras, á poch á poch, de la esglesia eixian. Ell caminava com d'esma, ella tenia'ls ulls fits á terra y anava embolcallada ab un vel blanch, del que la claror dels ciris ne desfigurava la blancor. Del cap li sobressortía una corona de flors també blancas... Al sortir del temple, de la corona li va caure una floreta, y ella, inconscientment, posanthi á sobre'l peuhet menut, cubert també ab sabateta blanca, va trepitjarla... La floreta semblá que fes un sospir... Junts ab els convidats, varen pujar als lluhents cotxes, que'ls esperavan á la sortida del temple; y'ls cotxes comensaren á rodolar depressa.

Dintre'l cotxe, ella, va quedarse pensativa. Després van lliscarli las llágrimas cara avall. Y de sobte agafá sa corona, y passantla y tornantla á passar per sas mans, va rebregarla tota... Y acabat va llensarla per la finestreta del cotxe.

—La corona, la corona!—repetia ella.—Jo no puch, jo no puch portarla!...

—¿Y ara, Merceneta? ¿Qué fas?—exclamá ell.—¿Que't tornas boja?

—Calla, Xavieret, calla! No'm miris, que'ls teus ulls me matan!...

—Merceneta! — digué sa mare. — Qu'ets criatura!—

Y'l silenci regná en el carruatje fins qu'arribaren á casa seva.

IV

Tot eran comentaris en el poble ahont la Mercé, sa mare y'l Xavieret havian anat á passar l'estiu.

—¿Has vist—deya una vehina á l'altra del costat de sa casa,—que la parella aquella tan joveneta y bella avuy jugavan com criaturas? Y diuhen qu'ella... ¿m'entens?

—Si, dona,—feya l'altra,—fa set mesos qu'está casada... y *diuhen*, que jo no ho sé, que un *rossinyolet* prompte cantará á casa seva.

—Miréu qu'es estrany!—deya interveninthi un'altra vehina.—Miréu que sembla mentida qu'aqueixas *mares de familia* no sápigan que al món las cosas s'*adelantan!*...—

En tant, la Mercé esdevenia cada jorn més esgroguehida. A voltas, sense que cap causa fos coneguda, queya en uns sopors llarguissims, altras plorava ab grans sospirs, y sovint una tremolor nirviosa li invadia tot el cos... Y una nit somniava, somniava... y maquinalment repetia:

—Te'n recordas, ¿veritat, Xavieret?... El nen aquell del bosch d'aprop del riu... Sí, si... aquella aparició... aquella cabreta del seu costat... Quinas galtonas! ¿Veritat, espós?

—Calla, no somnihis...—

Y va despertarse ab els ulls espantosament oberts, solcats de fils sanguinosos... agafant febrosament els llensols que la cubrian, revolcantse pel llit, mossegant els coixins...

—Oh! Quin somni!—exclamava.—Es ben veritat tot alló de que la Vida es un somni!

—No, no ho es!—repetia ell.—La Vida no es un somni, no! Ella es una realitat, quins efectes se tocan!—

Y com volent demostrar la realitat de son assert, la cambra, que per un moment havia restat en silenci absolut, va omplirse sobtadament ab la melodia grandiosa, inmensa, produhida per uns crits tendres y penetrants á l'hora, per las inflexions d'una veuheta débil que cridava igual, acompassadament igual...

Alfons Sans y Rossell

NOVAS

Doném coralment las gracias á tots aquells periódichs de Barcelona y reste de Catalunya que s'han ocupat ab elogi del Suplement artistich publicat ab el darrer número de Joventut y que tant d'éxit ha pogut mereixe entre'l públich, fins al extrém d'haver quedat poch menys qu'agotada la edició del mateix.

També hem de fer constar que la major part dels grabats del esmentat Suplement eran trets sobre'ls magnifichs clixés fotográfichs del senyor Audouard, que tant valor artistich sab donar á totas sas obras y á tan alt lloch ha lograt posarse entre'ls fotógrafos catalans y extrangers.

—

Mantenedors pera'ls Jochs Florals del any vinent, elegits en la reunió d'Adjunts celebrada'l 28 del passat octubre:

Don Francisco Pi y Margall, don Joseph Franquesa y Gomis, don Jacinto Torres y Reyetó, don Emili Vilanova, don Ricart Permanyer y don Salvador Vilaregut.

—

Certa prempsa grollera de Madrid s'ha permés, ab motiu del actual aixecament carli, calumniar vilment als catalanistas, no ja ab la ridícula lleugeresa de sempre, sinó ab una mala fe mes notoria que may. *El País* ha arribat á dir que de lo qu'está succehint ne son culpables, á més del govern que fa poch deixá'l poder, «*los separatistas catalanes, verdadera base del actual movimiento.*»

No coneixém á aqueixos senyors separatistas, y per lo tant, no hem de tornar pel seu bon nom. Ab els carlins, no'ns hi tractém, perque'l seu modo de pensar es molt diferent del nostre. Aixis es que no hem de procurar obrir á la rahó'ls ulls d'aqueixos cegos de conveniencia que prostituheixen la prempsa de Madrid etzibant mentidas á tort y á dret per alló de *calumnia, que algo queda*, y *á río revuelto ganancia de pescadores*. Continuhin embaucant als seus lectors y acumulant mals sobre la Espanya; y per'arreglarho millor, lo que poden fer es enviar totseguit á Catalunya algún redactor qu'estudihi'l moviment *de cerca y á fondo*, tot passejantse per la Rambla o celebrant *interviews*.

Cregui que si'ns *interviewa* á nosaltres... també'ns el passejarém.

—

En atenció á las actuals circunstancias, el diumenge passat se suspengué á Reus la festa inaugural de la «Lliga Catalanista» de la mateixa ciutat, á la que'ns proposavam assistir.

—

L'entussiasta catalanista en Joaquim Company ens ha remés diferents exemplars en varias tintas de la tercera serie de sos sagells catalanistas, conmemorativa de la mort del comte Jofre lo Pilós, ocorreguda l'onze d'agost del any 898.

—

Nostre estimat amich y colaborador don Apeles Mestres ha aplegat en un petit volúm, y baix el titul de *Mis vacaciones*, algunas de las «Notas del dia» publicadas en *La Publicidad*.

Molt ben rebut ha d'ésser el tomet de nostre primer caricaturista, y fora de desitjar que'l seguissin altras coleccions dels seus dibuixos publicats, com també dels que conserva inédits.

—

A n'aquells critichs que quan han fet la *passada* per ca'n Parés y pel Saló Rovira's creuhen que ja están enterats y poden donar compte de tot l'art de Barcelona, els aconsellém qu'encara que no sigui més que *de passada*, vegin la colecció de cortinatjes que'l senyor Homar exposa en la seva casa de mobles del carrer de la Canuda.

En ells, primerament el jove artista Pau Roig s'expressa en llenguatje modern d'un modo que tothóm pot entendrel. El seu modernisme no es *un enigma*, ni cap problema per desxifrar: es un art de bon gust, de linias definitivas que no esborran cap anterior tanteig; no son d'aquellas que no se sab quina agafar y de las que l'espectador agafa sempre la que s'adiu més ab el seu modo de sentir. Res d'esborrats indecisos: tot es sens engany. El qu'ho veu, pot agradarli ó no agradarli, peró no se'n tornará ab el dubte.

Cada un dels cortinatjes es un'obra artistica ben resolta pel senyor Homar, el primer que s'ha decidit en nostra terra, sempre tan atrassada, á estudiar seriament l'estampat de carácter artistich y á resoldre totas las dificultats, donant ab aixó una llissó á aquells que podrian ferho perque disposan de grans capitals.

Els cortinatjes son bonichs d'entonació, ben resolts de linias, qu'acreditan el bon tacte del amo de la casa al dirigirse al jove artista Roig. Si bé que al senyor Homar ja de temps se'l coneix. Artista ell mateix y autor de las ornamentacions qu'enriqueixen els cortinatjes, no té per qué dubtar gens ni mica, sent gat vell en la materia.

Aquestas manifestacions, que revelan un esfors en pro del art industrial, valen ben bé la pena de parlarne. ¿Hi ha alguna cosa á Barcelona que'ns fassi més falta que la cultura del art industrial, *tan ignorat* en un país *que tan sols d'ell* pot viure?

—

Dias enrera morí á Russia en Dmitri Slaviansky d'Agreneff, director de la célebre Capella Russa, que quan ens visitá fa alguns anys, donant á coneixe las delicadas cansons populars y'ls severs y magnifichs cants litúrgichs de son país, despertá també l'afició d'aquest públich á las cansons de nostra terra, per haverne cantat algunas d'ellas armonisadas per l'Alió y en Morera, las sevas fillas Irma y Margarida.

En sa llarga estada, la perfecció y bon gust dels cantors russos promogué la creació de varis orfeons catalans ab tendencia al refinament artistich, bastant descuydat per la majoria de nostras societats corals.

—

La casa «Hoyos, Esteva y C.ª», especial en art decoratiu, reproducció é imitació del antich, etc., ha posat á la venda unas magnificas tarjas pera'l Calendari Catalá del any vinent, en las que s'hi combinan els tons daurat y platejat, ab una escayent patina de velluria.

Al mitj hi figura un hermós relléu que representa á Sant Jordi, y en un dels extrems superiors l'escut de Catalunya.

El trevall revela en conjunt excelent gust artistich, per lo que no podém menys de felicitar als senyors «Hoyos, Esteva y C.ª».

—

Se'ns comunica que'l dia 9 del corrent apareixerá la nova obra de don Benet Pérez Galdós titulada *Bodas reales*, tomo XXX y darrer de la tercera serie de sos *Episodios Nacionales*.

El mateix dia's posará á la venda per tot Espanya.

—

Publicacions rebudas: *Pluma y Lápiz*, setmanari ilustrat que's publica á Barcelona, y *Renglones*, que veu la llum á Sevilla.

Queda establert el cambi.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any 6 pessetas.

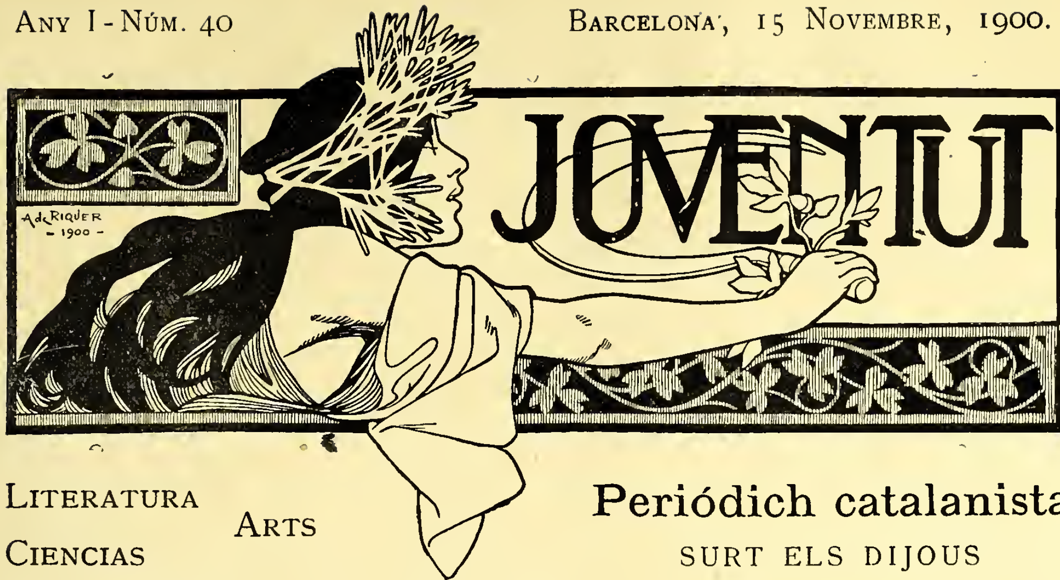
Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

ANY I - NÚM. 40 BARCELONA, 15 NOVEMBRE, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

AL «DIARI DE CATALUNYA»

En el número anterior un de nostres redactors va arrencar la careta als senyors del *Diari de Catalunya*, que s'havían alabat d'un triomf després de fer els possibles pera que fos una derrota.

Y aquells senyors ens han contestat, y s'han lluhit. Com á procediments, han usat els de sempre: als atachs franchs que se'ls hi dirigeixen no responen ab arguments, sinó ab insinuacions injuriosas y calumniosas, perque tenen la doble ventatja de semblar que volen dir alguna cosa y, en cas de perill, preparar la fugida.

Nosaltres doném datos y citém fets, contra els que sols hi ha una refutació possible: oposarhi altres datos que'ls destruheixin. Tot lo demés es escupirse un mateix á la cara, y no altra cosa han fet els senyors anónims del *Diari de Catalunya* al fugir d'estudi deixant á recó la qüestió que's debatia pera engegar tot aquell castell de fochs artificials que tan en ridícul els ha posat als ulls de tothóm.

Ens diuhen aqueixos senyors qu'alsém massa la veu, y que no hem fet ni farém may res que'ns dongui dret á alsarla. Hem de contestárloshi que no hem vingut á posar cátedra, peró hem vingut á dir lo que sentím, al revés de lo que fan altres. Y aixó'l públich ho veu clar, y compara. En la nostra redacció tot se fa á plena llum; res s'hi amaga que sigui vergonyós; no's persegueix altre fi que la veritat, y's diuhen las cosas pel seu nom; y quan convé, trayém els drapets al sol á la gent que s'ho mereix; peró sempre donant la cara. Quan escribím un article laudatori, el firmém, y quan desenmascarém farsants, firmém també. (1)

En cambi, ells, á un article firmat contestan ab un altre sense firma, á nostras declaracions claras y concretas hi oposan, com

(1) Els noms dels que formém aquesta Redacció, ja varem darlos en altra ocasió semblant, y qui'ls hagi olvidat pot trobarlos en el número 19 de JOVENTUT. Sols hem de fer constar que nostre company Alexandre de Riquer no té participació de cap mena en aquest assumpto, donchs per atendre á sas ocupacions particulars, ja fa temps que no pertany á la Redacció, encara que segueix distingintnos ab sa bona amistat y afavorintnos ab sa valiosa colaboració, quan las circunstancias li permeten.

hem dit, insinuacions injuriosas y calumniosas, més ó menys veladas, que (apart de sas falsetats y contradiccions) no hi ha dubte qu'entran de ple en el terreno de la vida privada, que nosaltres sempre hem respectat. ¿Es que no hi ha *un sol home* en tota aquella redacció pera firmar uns atachs que tenen tot el carácter de personals? Ampararse en l'anonim pera endressar un teixit d'insults y mentidas, es sols propi de indígnes y de cobarts, es lo més baix é hipócrita que hi pugui haver, es, en una paraula, l'etern procediment jesuitich.

Ja veuhen cóm també'n sabém dir de paraulas groixudas, puig no d'altra manera's pot tractar ab uns sers que fins gosan á parlar de teuladas quan ells no poden donar un pas sense l'autorisació d'una *teula*. Tinguin compte, perque las sevas teulas tenen molt per perdre, y'l día que's llensi la primera pedra, no n'ha de quedar una de sencera á la teulada.

Anirém fins ahont vulguin, ó tal volta més enllá encara, perque ab sa indecent contestació tenim ja títuls més que suficients pera atacarlos en lo intim, en lo que més els cou, comensant á treure á llum tota la vida é historia de la *quadrilla* dissident del Catalanisme, desde'l gos rabiós que fa de capitá manaya, fins al gat escaldat que ja no gosa ni á treure las unglas; desde'l ex-tintorer enciclopédich, inflat de tanta vanitat com ignorancia, y que no repara en trahir afeccions íntimas, fins al baylet que serveix de gos peter de la redacció, y que, pera millor assegurar el bossi de pa que li llensan, ens insultava en una carta particular poch després d'apareixe nostre primer número. Y no parlém, per ara, dels *peons* d'entremitj, perque aqui está la part més delicada: bástilshi á aquests saber que l'amistat també té un limit, y ja que'ls que millor ens coneixian y podían evitar lo succehit no han interposat sa influencia per allunyar situacions violentas (tal volta perque més que ningú las desítjavan), no extranyín si en endevant tampoch respectém als que lo menys que podrán inspirarnos es despreci. Nosaltres, que no hem *evolucionat*, som allá ahont eram; ells ab sa nova actitut, deguda á la farsa que'n diuhen oportunisme, han enfondit la distancia que ens separa.

Si volen justificarse devant de la pública opinió, que cada día 'ls gira més la esquena, déixinse de paraulas encubertas y citin fets, procurant reprimir sa bilis y recordar un xich la urbanitat que'ls ensenyaren á estudi, si es qu'arribaren á apéndrela. Y si no saben qué contestar, peró volen, en un excés de rabia, ferir á determinadas personas, tinguin quan menys el valor d'anomenarlas pel seu nom y posar el d'ells al peu de lo qu'escriuhen. Aixís ho fan els homes.

Peró ells son massa cobarts y massa malignes pera procedir ab aquesta noblesa. No hi fa res. Nosaltres continuarém posantlos en evidencia cada vegada que tractín de desacreditar al Catalanisme, y si'ns contestan ab procediments com els d'ara, deixarém á un costat consideracions de tota mena pera fer públich el VERDADER MOTIU de la guerra que'ns han declarat, primer privada y després públicament, els fundadors del diari *La Veu de Catalunya*, guerra que ha anat creixent al ensemps que JOVENTUT prenía carta de naturalesa en la opinió, constituhint un núcleo de forsas independents que no es tan fácil d'anular com sembla á molts que'ls hi fa ombra.

Endemés, y per lo que'ls hi pugui convenir, ja saben ahont vivím y cóm ens dihém. Jamay de res ens hem d'amagar, perque nosaltres ni necessitém permís del amo, ni tenim por de perdre la parroquia.

LA REDACCIÓ.

SOBRE L'EGOISME Y ALTRAS COSAS (1)

IV Y DARRER

La fona brunzeix en mans del rabadá; la pedra surt furienta; del mitj del remat s'aixeca un clam d'ovella ferida que repercuteix del un al altre cap... y'l remat segueix avall, camps á travers entre mitj de núvols de pols que l'ofegan... y la fona brunzeix sempre, y'l plany sempre s'aixeca fentli chor... Es un poble que marxa sens anar: el duhen. Per ell, en el fons de sa constitucionalitat, tot ja está fet, tot adquirit ja; fins el dolor, que'l

(1) Véginse'ls núms. 34, 36 y 38 de JOVENTUT.

sent fins á gosarlo. Y'l plany s'aixeca sempre en totas llenguas; donchs la pedra ara cau al Nort, ara al Mitjdia, ara cau á sobre nostre. Es l'esllabisament dels cervells de las constitucionalitats, que, débils y decayguts, posan sa dignitat d'essencia superior als peus d'un cos menat pels vicis y per ells corromput. Es la incomprensibilitat de lo qu'ha d'ésser. Es el remat que dona llet y llana, deixantse dur pacient pel rabadá d'inculta inteligencia que no dona res. Es la psicologia histórica dels pobles que res volen.

Els grans devingueren petits, débils els forts, mansos els valents. Adquiridas la grandesa, fortalesa y valentia per la voluntat vehement posada en acció, per sa falta desaparegueren.

El lleó d'ánima tisica rissava sas trenas d'or portat per l'egoísme de sa rassa. Ell sol l'alentava y dava valor. Com el sol li caygué tant al cap (donchs may anava á la posta), las facultats se li adormiren y la vida va escórrerseli de las venas. Ja no tenia voluntat; ja res volia, cregut de que ho tenia tot. Mes l'egoisme de la vida ha d'ésser tan gran en l'individuu, que pera sostenirla s'apoyi fins en la mort. Si'l corromput lleó's descompón, y'l sol ja post fa pas á la nit, es hora de que surtin las rata-pinyadas.

El poble qu'acluca'ls ulls, posa'ls peus en l'aygua-moll y s'embruta de llot. El poble que pensa, y viu, y vol, hi veu fins en las tenebras y marxa dret per allá hont els altres hi tenen que palpar. Roma necessita donas pera continuarse en l'esdevenir; Roma vol donas; Roma té donas, se continúa y comunica sa vida al món. Primer absorveix: després expandeix. En el jutjament individual del fet, el fet es moral. La vida del individuu, malgrat sia aquest colectiu, es sagrada per sobre de tot. La lley absol al qui roba en despoblat pera no morir de fam, allá hont cap altre auxili pot esperar. Roma roba en despoblat en mitj del món lo que pera sa subsistencia necessita. De segur que'ls pobles robats no haurian fet un món, donchs no tingueren voluntat pera defensarse. Perque es cert que la forsa s'imposa á la voluntat, peró s'obté per ella. Hi ha, donchs, entranyada una voluntat superior á dintre de la forsa. Roma no té ja que voler, y tremola y cau.

Las prédicas del dolor, de la mansuetut, y del girar l'altra galta, han fet més mal al món que'ls grans tirans absorbidors de pobles, pel mer fet d'absorbir y després abandonarlos. S'han anat infiltrant en la essencia dels sers, y de la decadencia de la unitat n'ha vingut la del conjunt. Y per paradoxa social, lo qu'ha volgut salvar al individuu ha fet decaure á las societats, qu'han arrossegat á n'aquell en la cayguda. Res, donchs, de dolor, res de mansuetut ni humilitat. Vida; vida propia. Els sers de tota mena han vingut al món per'existir; y els purs, els clars, els que hi veuhen allá hont els altres hi cegan, deuhen cumplir sa finalitat, fins á costa d'aqueixos altres. Els crims més grans de lesa-humanitat han comensat sempre á perpetrarse en l'individuu. No es pas el Crist el primer pertorbador de la veritat en aquest sentit. Res ell va dir, ni res va descubrir que no estigués ja dit y descubert. Buddha, molt avans qu'ell, parlá com ell. Y si com á segona virtut del home pera guanyar el Nirvâna hi posa la igualtat, y com á sexta la veritat y l'horror á la mentida, admet y predica aixís mateix la caritat, aquest quelcóm que fa que la existencia d'uns sers depengui del capritxo d'ésser bons que per un moment tinguin uns altres sers; predica la dolcesa y l'austeritat y la resignació y la paciencia, cosas que, com molt bé diu un comentador (1), fan tornar als pobles poruchs y cobarts, y facilitan als forts y als malvats la dominació y'l despotisme, y favoreixen la tirania.

Y no es en mans d'uns quants ahont deu abatres l'egoísme de la especie; donchs la finalitat dels més s'imposa á la dels menos. Y s'entén per *més*, el *més* de qualitat; que si la especie humana tendeix á la perfecció, coadjuva més á ella la calitat, qu'está per sobre de la grossera brutalitat del nombre. Per'xó, per lley natural, els pobles qu'han estat *més* de qualitat s'han imposat á la cantitat numérica dels altres. Y aquella calitat es lo qu'ha de constituhir l'aspiració final del individuu colectiu, á la que sols s'hi arriba per una voluntat general posada en moviment y acció per l'egoisme refinat y vehement de l'absorció y conservació de la Veritat.

---

(1) Barthelemy—St. H.

He dit que ha de constituhir l'aspiració final, y millor seria dir que la constituheix, y que s'haurian de compenetrar de la forsa irrebatible de la idea qu'existeix per si com á lley natural, encara que desconeguda y menyspreuhada.

Bé, Veritat y Calitat qu'han de fer els de la humanitat sencera, que's forma dels individuus-societats, com aquestas se forman dels individuus-homes. Y'l Bé, Veritat y Calitat públichs, se forman com la rahó (en aquell ordre superior també) dels de las unitats. Que «aixó qu'anomeném rahó pública, no es sinó l'ajena rahó, en major ó menor número d'homes.» (1)

La marxa dels remats pacients y mansos per las carreteras de la vida, no deixa sinó inútils petjadas á la terra, que'l temps esborra, y aixeca núvols de pols qu'absorbeixen el sol y tapan els poros de las fullas dels arbres vehins que pregonan ab sa verdor la vida. De la resignació y conformació n'ha devingut sempre la decadencia. Es precís que pobles é individuus ne fassin del egoisme un verb.

Y canti—Jo egoeixo!—l'individuu, girat de cara á la Veritat.

Y l'eco ressoni per tot el pla de la terra, rebotent d'un poble al altre: —Nosaltres egoim! —

F. Pujulá y Vallés.

París, octubre, 1900.

«JARDINS D'ESPANYA»

PER S. RUSIÑOL

II

La primera impresió que'ls quadros d'en Rusiñol produheixen es d'una poesia intima indefinible, d'una poesía tranquila y noble, de la poesía serena d'un clar de lluna, de la naturalesa silenciosa. Aquells *Jardins d'Espanya* son poesias de color, son el sentiment dels paisatjes, la *intimitat* de las cosas vistas, de la naturalesa descuberta per l'artista.

Tots els quadros respiran noblesa y poesía, els dos sentiments caracteristichs d'en Rusiñol. Ell, que va entonar aquell sentit cant als jardins abandonats en el seu llibre *Oracions*, sembla qu'hagi volgut resar de nou devant d'ells al realisar aquellas novas oracions en color no menys hermosas, ni menys sentidas. Deya en l'article anterior que'ls *Jardins* eran lo millor d'en Rusiñol, l'*œuvre* del pintor, y es aixís indubtablement, perque son els quadros que segurament ha viscut més, las visions de naturalesa qu'están més en armonía ab el seu modo intim de sentir, y aquellas qual sentiment propi s'agermana millor ab el del artista poeta.

En Rusiñol es un refinat y un meditatíu. Posseheix un temperament refinat, una naturalesa qu'abomina de tot lo vulgar, de tot lo que crida, de tot lo grandiloqüent, y s'avé en cambi ab tot lo qu'es armonía, ab tot lo qu'es sentiment. Lo qu'es forsa'l deixa fret; lo qu'es delicadesa l'atráu. Admira á Velázquez, peró sent més á Lleonart de Vinci. En tot lo seu s'hi transparenta aquest refinament de la seva naturalesa, aquesta noblesa, y aixís fins en las sevas obras d'un humorisme personalissim hi ha sempre un fondo de tristesa més que de sátira violenta. Canta y resa; entona *oracions*, no crida á la lluyta. Fa l'*alegría que passa*, que passa y desapareix sens haver lluytat, sense voler imposarse, sense voler obrir els ulls al poble cego pera la poesía.

Els *Jardins d'Espanya* responen tots á n'aquest modo de sentir d'en Rusiñol. Tots aquells jardins, aquella naturalesa, posseheix aquella noblesa, aquell refinament, aquella poesía. Com pochs arriba en Rusiñol á l'ánima de las cosas, al sentiment intim que tenen.

Recorréu tots els quadros del Saló Parés, y en tots ells hi trobaréu un sentiment, una especie de noblesa en el tema y en la forma, en la mateixa pintura, armonisats els valors ab una delicadesa extraordinaria.

Els temas mateixos, els assumptos per si sols ja enclouhen poesía. Y no es que'l pintor poetisi la naturalesa: ans al contrari. En pocas obras ha més fidelment reproduhit el natural qu'en aquellas. Hi ha, es veritat, en tots ells l'istil d'en Rusiñol, peró subjectantse l'artista á la visió de la naturalesa, d'una naturalesa qu'ha sabut trobar y ha sabut veure

(1) Pi y Margall. *Lluytas de nostres días* (Mots de dialogat corresponents á Leonci.)

plena de sentiment, de melancolía y de tristesa.

Tots els quadros son per'xó extraordínariament sugestius. Tots ells casi bé son jardíns de Granada, jardins solitaris, de xipressos y boixos retallats d'un vert fosch, formant glorietas y escorrentse macissament á lo llarch dels caminals. Son jardins *vells*, jardins que ja han viscut, com ruinas de jardíns, més poétichs entre l'abandono, que no foren *vivint*, perque sembla que s'anyoran d'un temps passat y venerat com recort religiós. Aquella monotonía dels boixos retallats, com guardant las flors qu'esclatan, aquella severitat dels xipressos, ennegrintse devant d'un fondo de sol calent, donan al jardí un color de tristesa y de soletat que atráu extraordinariament. En alguns d'ells la nota de l'aygua, gotejant ó rajant continuament, inmutablement, únich remor en aquell silenci, es d'una poesía exquisida...

Apart d'aquest perfúm de poesia que's desprén de tots els quadros de la darrera exhibició de ca'n Parés, en Rusiñol, en els seus *Jardins d'Espanya*, es no menys d'admirar per la factura dels mateixos.

Tot sovint, en moltas obras pictóricas d'en Rusiñol, s'hi trobavan descuyts imperdonables, una com precipitació al fer l'obra, trossos aspres apenas construhits, termes oblidats ó poch construhits, especialment els fondos. En els *Jardins d'Espanya* hi ha, además de la visió personal, una seguritat d'expressió, una justesa y una veritat, com en pocas altras obras del mateix artista. La majoría dels quadros son serenament executats, vistos y fets ab seguritat, construhits trobant els matisos del natural, els valors justos y justament armonisats.

Vagi com exemple aquell paisatje (que no sé cóm se titula), potser el millor de la exposició, dels xipressos prims enrogits pel sol d'una posta qu'encén el cel. Aquell paisatje es d'una veritat admirable. La nota no pot ésser més real; l'hora es justa. Aquella claror roja, aquell sol calent, vermell de foch, que sembla incendiar els xipressos, está vist y tractat ab una sinceritat y una valentia notables.

Al costat d'aquell hi ha que citar el més xich dels tres que tenen el paláu de Viznar per fondo. Deixant apart lo simpátich del tema y la noblesa del assumpto, es dels tres el més sobriament construhit y'l més estudiat. Es potser tan just, pictóricament considerat, com l'anterior la nota dels arbres, d'una de las telas més petitas, una venguda desde'l primer dia, en la que'l sol se destría rodejant las copas d'uns arbrets raquítichs; peró en aquell quadro ha descuydat en Rusiñol el fondo, qu'está poch fet.

Es també una de las més deliciosas notas de la exposició, la visió d'un dels jardins ab lluna. Tres quadros tenen el mateix assumpto, y tots tres no desmereixen l'un del altre. Té en favor seu el vist de nit, además de la dificultat técnica, lo poétich de l'hora. Mereix també citarse la interpretació de l'aygua del quadro de La Granja y d'un dels jardins, admirablement tractada.

Té'l mateix defecte que recordava d'altras obras d'en Rusiñol, el quadro dels grans xipressos batenthi'l sol del mitj dia, que deixa segadas en el camí brillant las ombras. El quadro es just de claror, d'ambient en el primer terme, peró en cambi hi ha trossos com el del paisatje del costat del caminal y'l fondo, que s'entrevéu, poch fet, borrós, poch determinat, com si l'artista hagués sols volgut fer, més que un quadro, un estudi.

Aquest defecte apart, que no pot considerarse tal, (puig en Rusiñol demostra en els demés quadros que sab veure tots els valors) y que sols pot atribuhirse á voluntaria omisió, constituheix en conjunt la colecció de *Jardins d'Espanya* una de las més hermosas manifestacions artísticas qu'hem vist y una de las obras més seria, més honrada y més verdaderament sentida y artística que s'han exhibit en la nostra terra.

Llástima que'l gust general de la nostra ciutat no respongui del tot encara á semblants manifestacions!

J. M. Jordá

LA PAQUITA

Per etzar vaig trobarla l'altre día, y ab tot y conservarse tan hermosa com sempre y fins, si fos possible, una miqueta més, me feu qui sab la llástima.

Portava'l dol tan rigorós com tres anys enrera y la cara tan compungida y melan-

giosa com allavors: semblava una viudeta de quinze dias.

—Volguda amiga meva! — vaig fer jo ab l'alegria propia del que després d'un llarch temps se topa ab un ser estimat, estrenyent ab fraternal carinyo entre las mevas la seva má flonja, blanca y delicada. — Quina alegria tinch de véurela!

—Y jo també'n tinch una veritable satisfacció,—digué la Paquita—puig may oblidaré'ls llassos de santa amistat que l'unían ab el meu estimat Rossendo, qu'al cel sia. Sempre'm deya: «Noble y desinteressat com en Ramón, ningú, ningú.»

Peró al notar que per sas matisadas galtonas relliscavan unas llágrimas, vaig fer de sobte:

—¿Y en Lluiset, encara es tan entramaliat?...

—No; no n'es tant; n'es una miqueta més. La qu'es un tros de pa es la Maria.

—Ja de petita se li veya. La estampa de sa mare.

—Gracias!... Peró li prego que ni d'ignoscentas com aquesta me tiri cap floreta, perque ni venint de vosté, que'm consta que no'm pot may ofendre, no'm faria més que nosa.

—Dispensi!... Peró li juro que...

—Es inútil que's cansi. Ja li he dit avans que'l meu marit el tenia per un home honrat y digne, y jo, creyentho igualment, me veig privada fins d'escoltar una finesa com aquella... y fins privada d'allargar més aquesta entrevista al ayre lliure.

—Paquita, — vaig dir jo tot escorregut, descubrintme y allargantli una tarjeta ab las senyas de ma casa, — als peus de vosté. Si algún dia'm necessita, sempre'm trobará disposat á probarli si'm mereixia'l bon concepte qu'en Rossendo tenia de mi.

—Gracias, — feu ella guardantse'l cartronet y entregantmen un de més petit.—A cap més home del món donaria la meva tarjeta, y si ab vosté ho faig, es perque crech que la seva delicadesa'l privará fins de recordar en el recó de món ahont se consumeix la lleal y desgraciada esposa del seu amich més intim.

—Paquita... cregui que no sé qué dirli.

—Donchs, jo si; jo li puch assegurar que l'aprecio y'l considero com avans, com sempre; peró li demano que m'oblidi per complert y que no's recordi més de mi; si per cas, no més que per compadirme; no més que per'xó.

—Que Deu la guardi.

—Estigui bo. —

Se'n va anar la Paquita Rambla amunt y jo parat ab la tarjeteta als dits, ni sabia'l que'm passava.

Hauria donat qualsevol cosa per no haverme trobat ab aquella bona amiga.

Va apoderarse de mi una mena de tristor, que no'm deixá aclucar l'ull en tota la nit.

Passant per sobre'l seu encárrech, al ser á punta de dia'm vaig encaminar cap al carrer de Córcega, y al arribar á la casa que indicava la tarjeta, anant ab el cap enlayrat cercant el número, me sento:

—¿Y donchs, que s'ha perdut?...

—Ay refuma de Treseta! ¿Vos per aquí?...

—Ja ho veu. ¿Que no se'n recorda que fa un any que'ls ho vaig venir á innovar que'ns havian donat una portería?...

—Si que'n tinch una idea, peró francament...

—Y bé, es clar!... Com vostés desde que vaig casarme ja han tingut tantas minyonas, qué han d'enrecordarse!... Jo prou. Com no he tingut altres senyorets...., está clar!.... Fins que'm mori, per mi sempre'ls senyorets serán vostés.

—Escoltéu, Treseta: ¿en aquesta escala hi viu una viuda ab dos nens, que's diu Paquita?...

—Per Deu, senyoret, no'm comprometi! Vagi cap al passeig de Gracia y esperim á devant de ca'n Juncosa, qu'ara baixará la meva gran y jo aniré á plassa y li contestaré.

—Peró, Treseta, escoltéu...

—Fugi, home, fugi; no'm comprometi! —

Y esmunyintme acera amunt vaig *fugir* cap á ca'n Juncosa, verament intrigat, quan al cap de pochs moments veig compareixe la Treseta tota empolaynada y ab el cistell al bras.

—¿Veu?... Fins m'he posat la roba de las festas, perque per anar ab un *pollo* com vosté, encara que comensi á ser vellota, s'ha de fer goig. Está clar!

—*Bueno*, no perdém temps y contesteume: ¿á la vostra escala hi viu?...

—A la meva escala s'hi está. Ara això de si hi viu ó si hi mor, ella s'ho sab la pobre.

—Conteume lo que sapiguéu, Treseta; tenint present que'l motiu que'm guia es noble y sant.

—Essent cosa de vosté, está clar!... Peró si es per casarshi no s'hi encaterini, que no vol pas á ningú.

—Deixeuvos d'indagacions y conteume tot lo que sapiguéu, peró absolutament tot; ho necessito.

—Donchs ja's pot tornar tot vosté orellas. Nosaltres fa un any tot just que som á la porteria, peró per la minyona de la senyora Angeleta, qu'es la seva sogra, ho sé tot bé-á-ba. Fará uns tres anys que la senyoreta Paquita va quedar viuda, y'l seu marit, que diu que la estimava molt, va encarregar al morir, coneixent com devia coneixe la púa qu'era sa mare, está clar!... que no l'abandonessin pas, y que la deixessin viure independenta. Res d'entrar ab la sogra. Aquesta, que s'ha vist obligada á cumplir aquella disposició feta pel seu fill en sos darrers moments devant de tota la parentela, no podentla matar á picadas, ha resolt ferla morir de passió d'ánima. Y ho lograrà, vaja si ho lograrà! Com el marit de la senyoreta Paquita sabía qu'era l'únich heréu de la fortuna de sa mare, que diu que de tan rica qu'es ni sab lo que's té, no's preocupava d'estalviar pera la vellesa y... está clar!... gastava tot el sou que guanyava. Al morir no va deixar ni un clau, y ja del enterro se'n hagué de cuydar la mare; ni en alló la esposa hi tingué veu ni vot. En aquestas s'estava acabant la casa qu'ara habitan, y va llogar la senyora Angeleta'l principal per'ella, y un dels dos quints pisos pera la jove. La fa estar sense minyona perque diu que bons quatre quartos té pera cuydarse de la neteja del pis, y no li dona un centim partit pel mitj; diu que fins la realsa poder dir que té la *caixera* al principal. Quan tot sovint el carter li du carta dels seus pares, que crech que'ls té á Valencia, ha de picar primer á la senyora Angeleta que, després d'escudrinyar de qui es, dona rondinant els cinch céntims, y allavors el carter la puja á *la marquesa*, que li diu ella irónicament. Está clar! La vianda li pujan de baix; á baix se cuydan de ferli rentar la roba, de planxarla no; diu que de no fer res podria tulirse, y que si vol anar planxada s'hi entretingui ella; moventli la escandalosa si gasta tot el cabasset de carbó que li envia quan li passan la bugada. Els nens dormen á dalt, ab sa mare, peró menjan y están tot el dia á baix, ab l'*abuelita*, com ella's fa dir. Crech inútil dirli que pujan pitjor que'ls arbres de la Rambla, y qu'ab las llissons de l'*abuelita* fan tornar boja á la senyoreta Paquita, que no's veu respectada ni dels fills, y estimada... ab prou feynas. Casi tot el sant dia sola, y ab un disgust darrera l'altre, crech que morirá consumida. Avans sortia un cop cada diumenje per'anar á missa de vuyt, peró desde un dia que al tornar no va entregar á la sogra'ls dos céntims sobrants de la cadira, perque deya que els havia donat á una pobre que li havia fet llástima, y li va armar á la escala mateix un fort escándol tractantla de má foradada, de pubilla escampa, y de marquesa que fa'l senyor ab els diners dels altres, may més, may més ha sortit pera res absolutament. Fa més de set mesos que no havia trepitjat el carrer, y ahir vingué á ferli'l petó de despido una germana seva que li havia escrit que venia uns dias á Barcelona á tractarse una malaltia del oido ab l'especialista Bufill-Fors, y á qui ella no havia anat á visitar, per no demanar el permis. Al véurela, naturalment, li vingueren ganas d'acompanyarla á la estació y baixá á demanarho á l'*abuelita* junt ab vint céntims pel tramvía. El permis va darli, els céntims no.

—Bé, Treseta, gracias. No'm diguéu res més, perque crech que'm feriría.

—Oh!... Y si li deya'ls paranys que li ha armat, las malavolensas que...

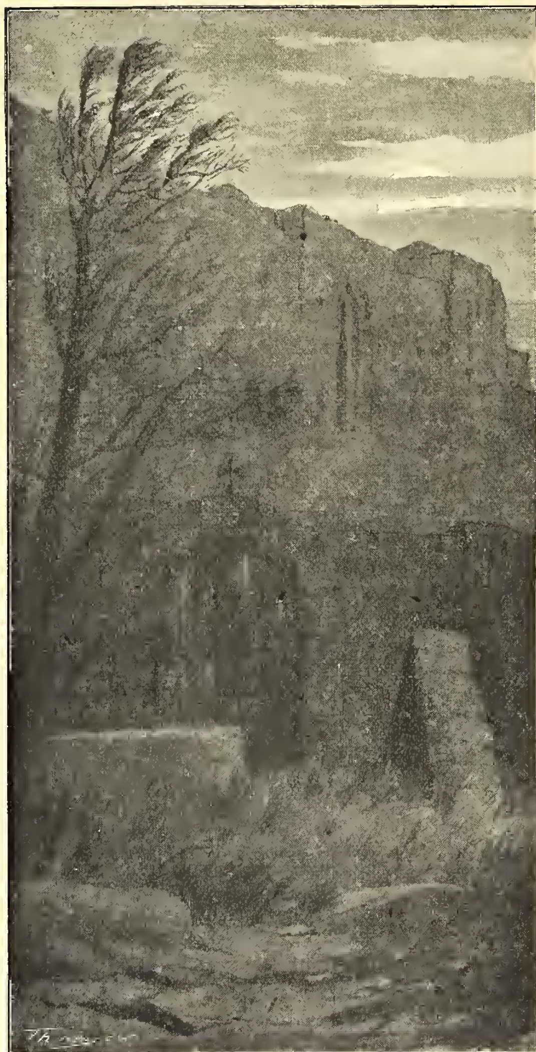
—Prou, prou; per favor!

—Y sempre li diu: «Tu si que vas neixe ab bona estrella. Tota una vida de recreo per uns anys d'engatussar al meu fill, robantlo al carinyo d'una mare!»—

No podent més, vaig despedirme, vaig pujar al tramvía ab una excitació nirviosa qu'encara avuy me domina quan penso ab la feresa d'aquella sogra inhumana, y sobre tot, ab la seva ignocenta victima, pera la que no es possible fer res enterament, á no ser que sia demanar á Deu que no allargui més un sacrifici tan inútil com horrorós.

Jo aixis ho faig cada vespre, y crech qu'en Rossendo també deu demanarli'l mateix.

Ramón Suriñach Baell.

NOCTURNA

—Oh runas venerables dels vells temples
perdudas en las calmas solitarias;
oh murs cuberts per l'eura benfactora!

En vostras ignoradas somnolencias
qué'm plau, qué'm plau en las nocturnas horas
venirhi á somniar!...

Santa Abadía
de buydats finestrals, de claustre en runas:
tu qu'entre'ls lloredars que un temps vibraren
á las notas de l'orga, deixas créixer
las selváticas matas més asprosas;
tu qu'en la nau derruhida de ton temple
hi veus passar las ombras venerandas
d'aquells monjos sublims que s'enfugiren,
guardam ben bé mos somnis, tal com guardas
las despullas dels Sants que t'habitaren.

Jo vuy fugir de la munió qu'entela;
me'n vuy venir fins á ta Pau augusta;
vuy ser com un d'aquells qu'en el misteri
de las celdas tranquilas, cisellavan
llurs obras prodigiosas.

Vuy ser el fill de las nocturnas runas
pera teixir el cántich de ma vida
entre las flayras del encens, paradas,
entre las veus del bronze ja perdudas,
entre las notas d'orga ja sentidas.

Oh runas venerables dels vells temples
guardadas en las valls més olorosas!
Jo vos venero com las arcas santas
que guardan la dolsor dels passats días.

Mentres en l'alta vila ressonanta
s'empenyen las munions enfebrosidas;
mentres el baf de la discordia impura
s'alsa demunt de las altivas cúpulas,
jo vuy alsar el prech del que s'enlayra
per demunt de las lluytas malehidas.

Guardeume, oh runas per tants anys besadas!
parleume ab vostra veu de cosas vellas;
descubriume'l secret de vostras voltas;
jo mos cants més sublims vos descubreixo!

Qué'm plau, qué'm plau el raig d'aquesta lluna
esblanquehint els capitells dolcíssims!
Qué'm plauhen las remors d'aquests vells arbres
que brandan sempre carregats de fullas!...

Sembla qu'entre las fullas amorosas
s'hi trobin las Imatjes amagadas;
y entre aquesta verdor potsé hi lluheixen
els destells de las llantias d'algún día!

Oh runas venerables dels vells temples!
Jo voldría morir en la Pau vostra...
al raig amich de l'enfeblida lluna;
mentres els cants dels monjos que reposan
son recordats pel mormolar dels arbres;
mentres sota las voltas derruhidas
l'orga sembla exhalar encara un cántich.

XAVIER VIURA.

(Dibuix de M. Urgell)

TEATRES

NOVETATS

HEDDA GABLER.

En *Hedda Gabler*, com en totas las obras d'Ibsen, els personatjes, parlin molt ó poch, tenen tots una importancia casi bé igual. Tipos accessoris se pot dir que no n'hi han. Tots responen á una unitat de concepció y á una trascendencia moral tan meditada, que'ls fa igualment interessants y necessaris pera compendre la idea fonamental de l'obra.

Els tipos d'*Hedda Gabler* son sis, y poden dividirse en dos grupos que corresponen als dos aspectes en que la humanitat se presenta als ulls d'un curiós observador. En el primer (Hedda y Loevborg), presenta l'Ibsen tipos excepcionals, extraordinaris per lo que s'apartan de lo comú y general en la vida; en el segón (Tesman, Elvsted, Julia y Brack), presenta tipos generals y fins vulgars per lo que s'assemblan al comú dels homes. Mes uns y altres son d'igual veritat y's completan en aqueix profond estudi psicológich que, impertorbable, fa l'Ibsen del home y la vida moderns. Uns numerosissims, altres escassos, tots son sers vivents, trets de la mateixa realitat ab una precissió y una clarividencia maravellosas.

L'Ibsen fa la dissecció d'uns y altres, igualment implacable ab els que per vulgars y rutinaris representan la majoria, que ab els que per degeneració fisica y pertorbació moral representan la excepció.

Hedda Gabler, fisicament, es guapa y esbelta; moralment es vanitosa, de sensibilitat purament cerebral, freda de cor y nirviosa fins al histerisme; es una *coqueta* refinadissima que sols sent un amor: l'amor de si mateixa. Capritxosa, mimada y adulada per tothóm, á tothóm desprecia. Filla d'un general, d'un matador d'homes privilegiat, las sevas pistolas son las sevas joguinas, y'ls seus instints lliurement desenrotllats la portan á una exaltació imaginativa exagerada. Mentres el seu pare llegeix el diari tranquilament, ella passa'l temps ab un amich, un company, Loevborg, un altre desequilibrat á qui la joveneta fascina. Y aquest amich, d'una gran potencia intelectual, peró d'una debilitat de carácter no menys gran, satisfá las curiositats malaltissas d'Hedda, y li explica sa vida de disbauxa, sas orgias y la corrupció d'un món qu'es nou per ella. D'aquest fet en resulta: primer, una exacerbació de la seva vanitat y un major despreci (qu'arriba fins al odi) d'uns homes y d'un món tan repugnants á un ser essencialment idealista; segón, un llas indisoluble que la lligará perpetuament á aquell iniciador, á aquell cinich revelador d'una vida que agrada á son sensualisme cerebral, peró que repugna á son temperament fret.

Per aquell home sentirá un afecte extrany, mes fatal.—«¿Hi havia quelcóm d'amor en nostra amistat?»—li pregunta ell.—«No,» contesta:—«sols curiositat.»—El dia en que aqueixa amistat perillosa volgué traduhirse en fets reals, Hedda defensá la seva virginitat ab la pistola del general Gabler. De totas maneras, d'aquella'n resta quelcóm: un cert agrahiment acompanyat d'un odi instintiu per aquell home qu'ha corromput la seva ánima. Aqueix odi y aqueix agrahiment, barrejats, qu'experimenta per un ser que desprecia, que dominava com un gos y com escláu feya creure, explican, junt ab circunstancias de detall que ja veurém, la seva conducta envers ell.

Mes aquell home, per influencia d'un'altra dona,'s regenera, quan menys aparentment, y baix la seva influencia escriu un'obra gran, un'obra en que hi posa tota l'ánima d'ella y tota la potencia d'ell. Y això exaspera á Hedda. Un'altra dona, un tipo vulgar, pot influhir en el destí d'un home! Y ella no! Alashoras aquell fons d'odi y rencor se desperta; té gelos d'aquella Elvsted que li ha robat l'escláu, y concentra en l'home cinich tot el despreci que sent per una humanitat podrida. Aquell home li pertany, y sols ella té dret á dirigir sa vida; aquell ser degenerat, cobart y lúbrich, no pot, no deu emaciparse. Ella'l tornará al vici y al fons de perversió hont se trobava, y ella sola té dret á marcarli'l camí; el camí de la mort, com únich digne d'una existencia inútil y lletja. Ella li dona la pistola del general perque fassi una mort hermosa y perque, ab un acte de voluntat ferma inspirat per ella, reivindiqui una vida de mentidas y debilitats. Més tart ella seguirá'l mateix camí, creyent fer també un acte bell y de voluntat. Per un y altre serán las últimas manifestacions de sa cobardia, de son cinisme, de sa vanitat y de sa impotencia. Loevberg se mata en el quarto d'una meretriu del modo més vulgar, y un suicidi en tals condicions ni es bell ni es noble; Hedda's mata ab serenitat ficticia, y'l seu acte no es bell ni es noble, perque lluny d'afirmar ab ell una voluntat independent, afirma la seva debilitat y cobardia.

Hedda té por al ridicul, no pot sufrir l'escándol y's revela contra tot dever ú obligació:—«¿Devers? No més en tinch un: el d'aburrirme!»—Las circunstancias la portan á trobarse á la mercé del conseller Brack, y pera fugir del poder d'aquest y del escándol, se suicida. El seu suicidi obeheix, donchs, á orgull y á debilitat, no á convicció. Tots dos fan una mort miserable, perque tots dos son cobarts.—«¿Per qué no'm matavas el dia aquell en que m'apuntavas la pistola?»—diu Loevborg.—«Vaig tenir por al escándol! Mes no va ser aquesta la cobardia meva més gran aquell dia!»—contesta Hedda; y Loevborg

comprén qu'era ella qui devia morir, y comprén tot lo que hi havia de podrit en aquella amistat.—«Ni'm vas matar ni't vas matar; á pesar de nostra vilesa, vas sentir la necessitat de viure!»—No'l mata avans per'evitar l'escándol, que implica la seva propia mort, mes el fa morir després sense preveure l'escándol que la fará necessaria.

L'Ibsen aqui, lluny de fer apologia del suicidi, mostra la manera fatal com á ell tendeixen els sers desequilibrats, y com aquest suicidi es manifestació de la impotencia y resultant de voluntats débils y malaltissas. Ell degenerat per vici carnal, ella debilitada per vici moral, están faltats de la voluntat ferma que caracterisa als homes forts que tenen fe en la vida. Las més petitas contrarietats, els menors obstacles que s'oposin al seu pas, els hi semblarán montanyas insuperables. Ell passa una nit de disbauxa, pert el llibre que creu ser l'obra gran de sa vida, y ment á qui pot demanarli comptes, perque no té valor pera dir la veritat ni pera recomensar la lluyta. Impotent pera lluytar, se mata. Ella, per sa gran vanitat, es refractaria á tot dever; y en el dever s'hi confón tota obligació, tot afecte que implica un acatament y sumisió á forsas y qualitats agenas. La cabellera de Elvsted, perque es espléndida y es admirada, li inspira horror y la cremaría. L'abnegació d'aquesta dona que ab sa bondat ingénita, ab son amor senzill y desinteressat logra captivar á Loevborg, inspirantli fe en la vida y en el trevall, li es insoportable. La miseria que l'amenassava y'l ridícul de permaneixe soltera, fan que's casi ab qui li ofereix el paláu qu'enveja, els trajos richs, els criats ab llureya, els cavalls, etcétera...; mes ab això no entén contraure cap obligació; se casa per interés, no per amor; ella no pot estimar á ningú, y menos al seu marit, home vulgar y metódich que l'ha enganyada prometentli lo que no podía cumplir. La tia Julia, un altre ser senzill y ple d'abnegació que logra, sacrificantse, ferse estimar de tothóm, la posa nirviosa; aquell ser aparentment vulgar que ab la sola forsa del seu amor y fe en la vida's consagra á allargar la dels altres ab solicitut y carinyo, aquella dona que's torna boja d'alegría al sospitar solzament qu'ella, Hedda, será mare, li repugna y la exaspera. Hedda mare! Hedda ab devers sagrats! Hedda fent fills! Quin horror! Y aquella dona se'n alegra!... Brack, l'home vulgar, el Tenorio metódich, l'egoista cinich que revoloteja com un corp esperant que's distregui pera subjectarla, la fa riure y fins hi juga encoratjantlo. Peró ve un dia en que tot se gira contra Hedda: la naturalesa que la vol fer mare, Loevborg que's mata miserablement, destruhint la seva ilusió de que havia influhit directament en el destí d'un home, el seu marit y Elvsted, que fidels á son carácter se desentenen d'ella pera dedicarse á un trevall mesquí: trevall de reconstrucció metódica d'un'obra qu'ha mort ab Loevborg; Julia portant tranquila la noticia d'una mort serena quina bellesa's deu al seu carinyo, y venint á cercar en Hedda esperansas d'una nova vida; y finalment Brack, el gall del galliner, que implacable li mostra las cadenas ab que pretén lligarla. Tot això, tots aquests detalls ó fets accidentals de la vida, son obstacles massa forts. La lluyta es impossible, y per una última manifestació de sa vanitat, la seva mort, que no es gran perque obeheix á por, tampoch es bella perque l'acompanya ab actes que expressan el seu odi á tots els sers que la voltan.

Hedda Gabler sembla escrita en un moment de la vida d'Ibsen en que'l descoratjament es més gran, Tot en aquesta obra es negre y pessimista, y'l gran apóstol de la voluntat, el sublím somniador d'una humanitat nova formada per homes sencers qu'avansin ferms y serens pel camí de la veritat envers un fi ben definit, sense dubtes ni vacilacions, se declara vensut y veu el seu ideal irrealisable al contemplar la societat moderna fundada sobre la mentida, sobre la debilitat y sobre la hipocresía. Casi bé en totas las obras d'Ibsen apareix el tipo del home fort y creyent en la vida, el tipo que, contrastant ab els altres débils y degenerats, fa entreveure una consoladora esperansa de regeneració. En *Hedda Gabler* tot es corcat: fins els dos tipos que mostran un xich de fe en la misió de sa vida, per lo raquitich de son ideal y per la estoica resignació ab que aquella misió cumpleixen, lluny d'acostarnos aquell ideal, ens el fan veure més impossible. Julia sent vocació per'allargar vidas, peró las vidas qu'allarga son vidas de malalts; quan se'n mort un, en buscará un altre, y després un altre, y sempre serán malalts impotents pera res gran., Elvsted, económica desinteressada y metódica, se sacrifica continuament per sers indignes; primer per un egoista, que's casa ab ella pera que'l cuydi y cuydi á sos fills; després per Loevborg, el cinich, quins vicis logra momentaniament adormir; mes sa energia y forsa de voluntat son tan escassas, que tots els seus esforsos resultarán inútils. El mateix fill que té de donar Hedda á la vida, que Julia espera ab tanta ilusió, y que podria creures el fonament d'una societat millor, está condempnat á morir avans de náixer, condempnat per la mare, que té horror y troba ridícula la maternitat, condempnat pel pare, qu'en sa vida raquítica d'especialista no'l sab endevinar ni'l sab esperar, y condempnat per l'autor, que al ferlo morir avans de náixer malehit y miserable, sembla voler demostrar que no es de semblants pares que podrán sortir las generacions fortas qu'espera.

L'Ibsen ens presenta dos estaments ó me-

dis socials diferents y fins oposats, peró igualment impotents pera la lluyta y pera la vida; y aqueixa impotencia es igual en un y altre perque abdós están faltats d'un ideal ben definit y d'una forsa de voluntat suficient pera realisarlo. Tipos uns metódichs, rutinaris y vulgars, altres cerebrals, somniadors y malaltissos, tots caminan fatalment á la mort y á la negació. L'ideal de Tesman es obtenir una cátedra, mes no lluytant en concurs públich, sinó per influencia dels amichs. No la vol per ser el més digne, sinó perque la necessita. En quant á Hedda, —«¿No os ofereix la vida cap ideal que os seduheixi?»—li pregunta Brack; y contesta ella:—«Sols Deu sab qué podria ser aquest ideal! Algunas vegadas penso... mes no! sens dubte es un impossible! «¿Si fes ficar el meu marit en la política?»...—«¿Qué'n treuríau?»—«Res; peró m'aborreixo, m'aborreixo tant!!...»—Tesman sols veu un ideal positiu y egoista, Hedda en son histerisme aspira á un ideal impossible y que no sab definir; y l'Ibsen se burla de tots, y'ns els presenta igualment ridiculs, igualment falsos, igualment vulgars en la grandesa trágica dels seus actes y dels seus sentiments extravagants, indeterminats, volubles y débils.

Per'xó l'obra'ns produheix una impresió tan fonda com desconsoladora. En una serie d'escenas d'una forsa sugestiva extraordinaria, fa la dissecció, á lo viu y crudelment, d'aqueixas ánimas modernas. La frase cáustica, el sarcasme punyent, el ridícul, y las situacions grolleras barrejantse ab lo sublim, ab las situacions trágicas, son els medis apropiadissims qu'emplea pera retratar aquest estat social que's mou desorientat dintre d'una constant paradoxa.

L'Ibsen, per medi de la observació y d'un análisis minuciós, s'eleva á una sugestiva concepció trágica. *Hedda Gabler* es la gran tragedia de las ánimas modernas; ánimas malaltissas y desequilibradas, qu'obeheixen á estímuls y aspiracions mal definits, buscant ideals impossibles; y aqueixos ideals que son el mal del sigle, que son la pesadilla dels esperits moderns, son els que produheixen aqueixas fondas pertorbacions anímicas que s'estenen poch á poch com llaga corruptora del cos social que fonamentat en convencions estúpidas, adorant ídols falsos y vivint rutinariament, matan tota energia individual, tota voluntat ferma y tota conciencia independent, única font de vida y de regeneració possible pera la humanitat condormida.

Aquesta es, á nostre entendre, tota la filosofía y tota la moral que's desprén de l'obra d'Ibsen, obra que produheix una impresió fonda y depriment per lo que té d'escéptich y desconsolador, mes que pera'ls esperits escullits, encara no completament abarraganats, pot ser un cáustich que'ls reaccioni y'ls fassi pendre un xich més en serio la vida.

A nosaltres, de las quatre funcions qu'ha donat la Duse, la en que'ns ha emocionat més de debó ha sigut *Hedda Gabler*. Ab ella ha demostrat que la seva ánima d'artista es sempre jove y es sempre gran; que sab compendre y sab identificarse ab las més complexas creacions dels genis, y que per una intuició y clarividencia sols als escullits reservadas, logra fer una *Hedda Gabler* ideal, ab més espontaneitat, ab més vida y ab més relléu que qualsevol altre tipo senzill del teatre romántich.

Escena per escena, paraula per paraula, acotació per acotació, la Duse sub-ratlla l'obra d'Ibsen, donantli tota la vida y tota la intensitat trágica que requereix.

Confessém ingenuament que'ns es impossible seguirla pas á pas en la interpretació d'aquesta obra. Primerament perque tindriam de copiar tot el seu paper y fer comentaris (que per altra part resultarían vulgars) sobre cada frase, cada actitut y cada gesto, y en segón lloch, perque sols com en somnis els recordém. Las emocions succehintse continuament aclaparadoras, sols ens resta la impresió del conjunt, qu'es la més forta y la més punyenta qu'hem experimentat en el teatre. Y creyém qu'en semblant cas se troban tots aquells qu'hagin comprés l'obra genial de l'Ibsen y la genial interpretació de la Duse.

—

La Gioconda

Anavam á Novetats creyent de bona fe que l'obra d'en d'Anunzio'ns agradaria. L'haviam llegida y conexiam, com els lectors de Joventut, la opinió espontania y entussiasta d'un estimat colaborador nostre qu'acceptavam en bona part. Y'ns varem equivocar. Una vegada més quedá demostrat que la escena es una verdadera capsa de sorpresas, y estém convensuts que l'amich Galcerán haguera participat de nostra desilusió si hagués vist la *Gioconda* representada.

Y no es que reneguém d'en d'Anunzio, qu'en d'Anunzio es un poeta d'imaginació privilegiada. En la mateixa *Gioconda* logra captivar als esperits delicats repetidament, y l'ánima s'extasia seguint al autor per aquellas regions serenas y tranquilas en que l'ideal d'art y de bellesa se sobreposa á tota preocupació material, en que un cor d'artista de debó se sent lliure de tota lley ú obligació, sia del ordre social, sia del ordre fisich, sia del ordre moral. Per l'art sagrat, per la vocació santa qu'es l'única rahó de sa vida, Lucio Settala abandonará la familia, deixará orfe á sa filla y fará desgraciada á sa muller. Será malvat, será crudel y desagrahit envers tothóm; ni la bondat y abnegació més sublims representadas per sa muller, ni la ignocencia y amor més desinteressats representats per sa filla Beata, ni la reflexió y

consells més purs representats per sos amichs intims y per son mestre, hi podrán res: ell es el sacerdot del Art, de la Bellesa, del Ideal; la familia, els amichs, la humanitat junta que pateixi y s'ensorri, no representan res devant de la Gioconda, devant de la inspiració divina, devant la Mussa feconda qu'encén el foch sagrat en sa ánima d'artista.

La concepció, millor dit, la visió, sense ser nova, es noble y gran, y digna d'un poeta. Aquest himne á la Bellesa abstracta entonat en cants soperbs, atráu per sa puresa, pel desitj d'impossible realisació que l'inspira, per la tendencia inconscient que té la part més pura del ser humá á elevarse y ennoblirse deixant de banda'ls obstacles que imposa la realitat.

Mes aquest mateix idealisme, aquesta mateixa vaguetat de la concepció, serán l'obstacle insuperable en que s'estrellará l'autor dramátich. Aquestas ideas y concepcions son massa puras, massa espirituals pera encarnarlas en sers de carn y ossos, y per gran que sia un actor, per prodigiosa que sia la seva forsa d'exteriorisació animica, la vida, la materialitat de la existencia, ab las sevas debilitats, miserias y necessitats, transformarán aquellas ideas fins al punt de semblarnos paradóxicas y á voltas ridiculas. Nosaltres podrém en el llibre, es á dir, en el món de l'abstracció, creure sublim, creure extraordinari'l tipo de Lucio Settala; podrém junt ab l'autor decantarnos sense cap dubte del costat de la Bellesa absoluta avassallantho tot; mes en la realitat, y en el teatre, ahont la vida y sols la vida impera, aquella abstracció'ns será impossible; el tipo de Lucio Settala, encarnat en un cos humá,'ns resultará ridicul ó extravagant, y la visió més clara y més directa de la part material del home'ns portará inconscientment á decantarnos cap al altre costat, cap al costat de la vida. Tota la poesia, tota la forsa enlluhernadora, tota la rahó que'ns compláu y convens en abstraccions ó tipos imaginaris, en una Gioconda ó un Lucio Settala indeterminats, y tota la petitesa, tota la llástima, tota la miseria que tranquilament acceptém en altres tipos també abstractes, en una Silvia Settala, una Beata, un Gabbi,'s transforman radicalment quan surtim de l'abstracció pera fixarnos en la realitat, quan hem de véurelas á través del cristall vulgar de la vida. Y aixis per exemple, Silvia la miserable, la vulgar, la *bona*, s'elevará de prompte á nostres ulls fins á las sublims regions de l'abnegació y del martiri, y aixis Lucio Settala y la Gioconda, els sers ideals perfectes en sa fe, s'enfonzarán de prompte á nostres ulls fins á las vulgars regions de la monomania y del ridicul.

Aquesta es á nostre entendre la equivocació fonamental, l'escull en que s'ha estrellat en d'Anunzio. Al tractar de donar forma plástica, de donar vida á aquells sers ideals que tan bé parlavan y sentian, s'ha trobat ab que la realitat implacable no li podia dar motllos dignes ni expressions prou puras ahont exteriorisarlos. Per'xó trobarem que, desde que comensa fins qu'acaba, l'obra es una divagació continua, es una lluyta constant en que's regiran els personatjes volent llensar sa closca mortal pera idealisarse, y la impotencia en que's troban se traduheix en discussions inacabables, en diálechs enervants per lo indefinits y vagarosos. Y quan després de dos actes llarguissims de preparació en que no passa absolutament res, que sols tenen per objecte posarnos en coneixement d'un fet (l'intent de suicidi de Lucio), arribém á la escena capdal de l'obra, á pesar dels extraordinaris recursos poétichs del autor, á pesar de tot aquell devassall d'imatjes grandiosas, de comparacions sublims, de frases delicadas ab que ha intentat obsessionarnos pera elevarnos á un món superior, á pesar de tot això'ns sentim frets, ens sentim homes, y com á homes ens disposém á presenciar la lluyta decissiva no entre la bellesa y la bondat, no entre l'art y la vida, sinó entre la model y la esposa, entre la Gioconda y Silvia Settala. Y aqui més qu'en lloch han mancat las forsas á n'en d'Anunzio. Una vegada més s'ha donat el pas decissiu de lo sublim á lo ridicul. Ni troba l'autor las expressions justas, (tal volta perque no existeixen) pera que las dugas abstraccions s'enlayrin en lluyta épica, ni pot consentir l'autor en reduhir la lluyta á una senzilla y violenta discusió en qu'esclatin vigorosas las concentradas passions humanas. Silvia y la Gioconda, passant ab tranzicions bruscas de lo ideal de sas respectivas aspiracions als crits y actes més arrebatats dels gelos vulgars, son la proba més evident de la impotencia del autor pera mantenirse en las esferas de l'abstracció qu'ambicionava.

Aquest es en general l'efecte que'ns ha produhit l'obra, y á nostre entendre es l'aspecte més important d'ella. No creyém per'xó necessari ni tenim espay pera estudiarla detingudament baix l'aspecte purament escénich ó teatral. Prácticament ens serviría pera demostrar lo dit y veuriam (pera citar un exemple) cóm la escena final del primer acte es la millor de l'obra, precisament per la intensitat de vida que respira.

Dirém sols per acabar que l'obra revela una inexperiencia y un desdeny del art escénich qu'acostuman á ser el pecat capital de tots els autors quin temperament es exclussivament poétich. El sentit de realitat y'l sentit de vida que'ls hi manca, fan que las sevas obras dramáticas resultin impossibles.

¿Qué'n dirém de la interpretació *viventa* d'un'obra en que lo que hi falta es precisament la vida? Ja hem dit que creyém que'ls tipos aquests d'en d'Anunzio son senzilla-

ment irrepresentables. Dit això, també dirém que la Duse ho va fer tan bé com humanament se pot fer, á pesar de las dificultats qu'ofereix el tenir que donar vida á un personatje tan confós y indeterminat. El conjunt ben arrodonit y presentat, distingintse notablement el primer actor senyor Rosaspina.

—

La muller de Claudi.

Per despedida 'ns doná la Duse *La muller de Claudi*, obra fantasiosa tallada pel patró d'un folleti romántich.

En obras tals el trevall d'una actriu quin talent artistich hagi evolucionat al compás del gust y cultura general, es doblement dificil. Primerament perque l'actriu mateixa troba fals, troba convencional el tipo que interpreta, y perdent la fe que un dia li inspirava, tindrá de suplir la espontaneitat y convicció per medi d'una composició artificiosa. Segonament, té de fer empassar la pildora al públich, y l'aprobació que té de conquistar se fa tant més dificil quan el públich no entra ni pot entrar dintre de l'obra que un temps l'entussiasmava.

La Duse, representat *La muller de Claudi*, fa deu anys arrebatava al públich de Barcelona: avuy sols l'entussiasmá en moments determinats. Y á pesar d'això la fa tan bé, la fa millor avuy qu'avans. Lo que hi ha es que avuy ni ella ni'l públich senten el tipo ni l'obra, y es clar que, mantenintse 'l públich fret per lo que respecta á aquesta, no está en las millors condicions pera entussiasmarse ab el trevall de l'actriu. En una paraula: la Duse, avans, havia de trevallar per ella sola: avuy ha de trevallar per ella y per l'autor. Y si lograr que no xiulin un'obra que d'altra manera xiularian, es bon xich dificil, més dificil es encara ferne aplaudir alguns passatjes ab bona fe.

La Duse avans (com li passa avuy ab *Hedda Glaber* per exemple) fent un estudi del tipo en general, tipo ajustat al convencionalisme d'aquells temps, ja ho tenia tot fet. Comprés el tipo, la composició y la execució sortian espontaniament. Avuy no: intimament convensuda de la seva falsetat, no pot sentirlo en general, y té de fer una composició de lloch y de circunstancias. Es á dir: prescindint de la major ó menor veritat psicológica y de la major ó menor verosimilitut dels incidents y situacions escénicas, té de fixarse particularment en cada un d'ells y fer una composició especial segons ells sian.

Aixis, per exemple, la Duse d'avuy no pot arribar á sentir psicológicament el tipo de Messalina *moderna* que tan desdibuixat y ab tanta carrincloneria presenta en Dumas. Mes la Duse d'avuy, ab més coneixement del cor humá, ab més ductilitat de recursos y ab més talent, pot compenetrarse ab cada una de las situacions escénicas, y dirlas y fins sentirlas ab més veritat y, per lo tant, ab més art.

Y això es lo que fa, y per 'xó té doble mérit. La escena del primer acte ab la criada, las breus paraulas que cambia ab Antonin y ab el seu marit, y la impossible escena ab aquell traidor de melodrama, las diu ab una sobrietat y un luxo de detalls d'expressió y de gesto, que donan vida y verosimilitut á l'acció.

Y lo mateix passa en els actes segón y tercer. Prescindint de l'obra y de l'acció, la Duse sab que té una escena ab Antonin en que ha d'encisarlo y seduhirlo, en que té de fer tornar boig fins al delicte á un home honrat; y fa la escena y la fa magistralment; y la mirada y la veu, y 'l seu cos y la seva ánima expressan l'amor, la luxuria y la passió més refinadas. La Duse sab que té una escena ab el seu marit en que ha d'intentar rehabilitarse, y si no ho logra, amenassar y prometre venjarse; y prescindint de tots els antecedents, fa la escena ab convicció; y la humilitat, l'arrepentiment, els prechs y las mentidas primer, las amenassas després, surten dels seus llabis, dels seus ulls, de la seva ánima ab una espontaneitat y una forsa maravellosas. Finalment, en el tercer acte, la Duse sab que té una escena ab Antonin en que aquest, ja convertit en complis y esclau seu, dubtará y tindrá remordiments; y sab que l'ha d'aclaparar ab son despreci, esclatant en un crit rencorós de venjansa satisfeta; y la Duse ho fa ab una forsa y una sinceritat qu'oblidém lo fictici de la situació, la falsetat de l'obra y fins la tranquilitat inmensa d'en Dumas.

En fí, la Duse diu *La muller de Claudi* molt millor avuy que avans, ab una riquesa de detalls y matisant tan bé 'l personatje, que si no logra entussiasmar ab l'obra, entussiasma ab son trevall d'artista insuperable.

—

Potser un' altre dia darém nostra impresió sobre 'l conjunt de las representacions de la Duse. Per avuy, sols en resta despedirnos ab recansa de l'actriu ideal que ab son gran art, y ab son cor més gran encara, ens ha fet fruhir las més puras emocions artísticas. Donemli las gracias, donchs, y esperém confiats qu'encara las hi podrém donar un'altra vegada.

Emili Tintorer.

CONCERTS

Tres n'hem tingut en el transcurs d'una setmana. El pianista Nin ens obsequiá'l passat dijous ab una vetllada intima en el local dels *Quatre Gats*, en la qu'executá varias obras de Schumann y Grieg. Com que ja donarem en la primavera passada nostra

opinió sobre aquest pianista, á ella'ns atenim, y'ns limitém á anotar que totas las obras foren molt ben ditas, donantnos una nova proba del bon gust que posseheix en Nin al escullir las composicions y al interpretarlas fidelment y fernos fruhir ab sa dicció exquisida.

La «Sociedad de Conciertos clásicos» ha donat en els dos darrers diumenges sas primeras audicions de la present temporada. Comensá'l primer concert ab la *Quarta Sinfonia*, de Beethoven, que fou molt mitjanament executada, puig si bé'l mestre Granados la va conduhir ab justesa de temps, no sapigué comunicar á la orquesta (formada ab elements molt deficients), la expressió que aquells requereixen, ni fer destacar els matisos y colorit de cada part, per lo que la interpretació pecá de monótona y revelá falta d'ensajos, trobantse á faltar energia en la batuta. Bastant millor foren executadas las *Dansas* de Grieg, si bé es veritat que sas dificultats son ben escassas comparadas ab las de l'obra anterior.

El jove compositor francés Lleó Moreau se presentá personalment á dirigir son poema sinfónich *Sur la mer lointaine*. Tenint en compte qu'es la primera obra orquestal de dit músich, ens limitarém á dir que revela escassa originalitat de factura y pobresa d'inspiració, recomanantli que prengui altres viaranys més assequibles y menys pretensiosos que'ls poemas descriptius, si vol produhir quelcóm de profitós y arribar á obtenir un lloch remarcable en el món musical.

També's doná á coneixe un nou orfeó titulat *Capella catalana*, que dirigeix el senyor Cassadó. En aquesta massa coral, no molt numerosa, s'hi descubreixen alguns elements bastant recomenables, que degudament aprofitats poden arribar á constituhir un bon chor. Sobressurten una mitja dotzena de tiples, de veus bastant frescas y afinadas, aixis com també alguns bons baixos. En cambi la secció de noys es molt deficient y requereix una seria reorganisació, puig descompón els conjunts en que pren part. La major part de las veus semblan estar amaneradas per la freqüencia ab que hagin figurat en las capellas de música de nostras iglesias; peró'l director demostrá bonas disposicions, y ab trevall y constancia creyém que conseguirá pulir son orfeó dels esmentats defectes. Al propi temps hem de recomenarli millor gust al escullir las obras, puig algunas d'ellas eran ben poch dignas del programa.

El segón concert fou dedicat al art del piano, prenenthi part tres notabilitats del género. El públich, que desampara als artistas més de lo que de desitjar fora, omplená á vessar el teatre de Novetats, atret més principalment per la curiositat de veure reunida la trinitat Vidiella, Granados y Malats, que portat per un verdader desitj de fruhir ab las obras artisticas. Y si no, els vinents concerts ho demostrarán.

L'inmens Bach figurava en el programa ab un *Concert* á tres pianos y orquesta, tan grandiós y hermosissim com ho son totas sas obras. La música de Bach desperta en l'ánima una sensació inefable que no es possible descriure ni comparar ab cap altra, y en la composició que'ns ocupa'l sagell característich del gran mestre's fa ben remarcable. Fou molt ben executat pels tres pianistas, acompanyats de la orquesta, produhint un excelent efecte de conjunt.

Altra magnífica impresió reberem ab la primera audició del poema sinfónich *Les Djins*, de César Franck. D'entre las moltas grans obras d'aquest músich es una de las que més fonda emoció'ns han produhit, tant per sa remarcable sobrietat d'efectes com per son magnífich desenrotllo y sa encisadora inspiració, qu'arriban á apoderarse del oyent y transportarlo á las regions del art pur. En Granados demostrá ser un verdader artista al escullir aquesta obra y executarla ab tot el sentiment, delicadesa y filigranas de dicció que requereix. El senyor Sánchez conduhí d'una manera encertada la part d'orquesta, que té en aquesta obra grandíssima importancia.

El mestre Vidiella fou un'altre dels principals alicients del concert. No cal parlar un cop més de la manera acabada com fa cantar al piano y com arrebata al auditori. En Vidiella estigué al nivell de sempre en totas las obras, y més qu'en lloch, en el *Concert* de Chopin, que interpretá magistralment, fent prodigis de sentiment y dolcesa en la dicció del magnífich *larghetto*. Causá un contrats ben desagradable l'acompanyament d'orquesta, degut principalment á la nova instrumentació de dita obra pel senyor Granados, feta ab tan poch acert, que denota ben escás coneixement dels recursos orquestals.

Del pianista Malats dirém que posá de relléu, com sempre, sas notables facultats de executant, que superan de bon tros á sas dots d'artista. Una proba d'aixó ultim es l'escullir el *Concert* de Paderewski, una de las obras més buydas que s'han escrit, ab més carácter de música dramática del género efectista que de música de concert. Realment en ella's posá á proba'l mecanisme y la pulsació del executant, com aixis mateix en las *Variacions* y *Fuga*, de Fischhof; peró nosaltres preferim lo altre, lo que dona patent d'artista, lo que tant ens fa fruhir quan sentim á en Vidiella.

Resulta, per consegüent, qu'en el programa hi hagué de tot, y que'l director ha de tenir més compte en la elecció d'obras si vol justificar el titul de «Conciertos clásicos» que dona á la Societat. Aixis mateix ha de procurar millorar molt, peró molt, la part orquestal, quina deficiencia s'ha posat ben de manifest. Si no tracta de reforsarla ab ele-

ments nous y millors, y si las obras continúan donantse sols embastadas, ens veurém precisats á insistir en aquest punt, puig pera seguir com ara, no calia mourens del senyor Nicoláu.

També hem d'insistir en la qüestió dels pianos Estela. *Quatre* pianos s'utilisaren en el concert, que foren quatre calderas sense una sola condició recomenable. Y es realment molest que l'instrument vingui á espatllar la bona execució d'una obra. ¿Es que no té orellas qui com en Granados es tot un artista de piano? Nosaltres no sentím cap animadversió contra la casa Estela, ni'ns pot guiar el móvil de produhirli cap perjudici en son negoci industrial, peró'ns molesta que, *artísticament*, siguin imposats sos detestables productes en llochs ahont se vol fer art serio. Y d'aquesta opinió es la inmensa majoria del públich, á jutjar pels comentaris que á cada nou concert se senten.

—

Pera avuy está anunciada la inauguració de la temporada d'ópera en el Licéu ab l'estreno de *Siegfried*. Com que aquesta obra no pot ser compresa per ningú que no conegui *L'Or del Rhin*, prólech de la tetralogía wagneriana, y per tant considerém inoportuna sa representació, ens abstenim en la present ocasió d'honrar á Wagner com se merexería en las planas de JOVENTUT, aixís com de preparar al públich donantli per anticipat el corresponent estudi y análisis de l'obra, tant en sa part poética com en la musical, cosa que farém quan á Barcelona's representi *L'anell del Nibelung* en serio y per complert.

Y com que, per altra part, no hem d'anar á descubrir en nostre Licéu las bellesas d'una obra ab la qu'estém familiarisats desde fa bon número d'anys, y que segons totas las apariencias ha de sufrir aquí la mateixa desditxada sort de *La Walkyria* y *Tristan é Isolda*, ens limitarém á senyalar *un per un* el sens fi de disbarats que's cometin, donant á cadascú lo que sigui seu.

Parlém aixís per endevant, perque coneixém massa á la Empresa y als elements que ha contractat pera l'obra de Wagner, ab els que tractará d'enlluhernar al públich pretenent fer passar per or de lley lo que ni tan sols á llautó pot arribar.

JOAQUÍM PENA.

TARDORENCA

El rossinyol no canta
perque'l fajol es mort!

. . . .

Amor, quína tristesa
guaytar els camps ermots,
la vall y la montanya
rublertas de condol
y'l sol groguench y tímit
sens gota d'escalfor!...

Es que l'hivern s'acosta,
s'acosta majestuós;
es que l'estíu va anantsen
va anantsen poch á poch.
Quí sab ahónt deu anarsen!
Quí sab, la meva amor!

Tos brassos flonjos penja
per sobre del meu coll,
donemli l'arreveure
tot fentnos un petó,
y'l jorn ditxós que torni
l'abrassarém ben fort!

. . . .

El rossinyol no canta
perque'l fajol es mort!

JOSEPH M.ª CASTELLET PONT.

NOVAS

Tením gran satisfacció en consignar que la eminent artista Eleonora Duse ha correspost d'una manera espléndida al espontani testimoni d'entussiasme y devoció sincera que li oferirem al dedicarli'l nostre darrer Suplement artistich.

JOVENTUT fou invitada carinyosament per la gran actriu italiana, y anarem á saludarla al escenari de Novetats, després de la representació de *La Gioconda*. Un cop allá, la Duse, palpitant encara tota ella d'emoció trágica, va estrenyer afectuosament nostras mans, tenint per nostra publicació las frases més carinyosas: y no sols va afalagarnos ab la promesa de donar dugas funcions més, á son retorn de Lisboa, sinó que poch avans d'anarsen de Barcelona va despedirse de JOVENTUT, enviantnos una hermosa fotografía seva, enriquida ab un autógraf que no pot ésser més afectuós y entussiasta, y que la prodigiosa artista pot tenir la seguritat de que será guardat per nosaltres com un tresor artístich inestimable.

—

S'ha publicat un petit quadern esmeradament imprés ab el títul *Breu relació del Institut del Desert de Sarriá pera inválids*.

Fou llegit aquest trevall en el «Centre Excursionista de Catalunya»'l dia 30 de juny d'aquest any. S'hi troban excelents condicions narrativas, revelant el bon gust del autor, quin nom no apareix en l'obra.

—

També s'ha publicat l'obra de don Benet Pérez Galdós *Bodas reales*, quina aparició anunciarem en nostre darrer número.

En parlarém degudament, després de llegirla.

—

Hem rebut els tres primers quaderns de la revista *Materiales y documentos de arte español*, publicats per M. F. C. baix la direcció artística de Mira Leroy, que's proposa estudiar detalladament, per ordre de sigles y d'istils, els millors monuments y objectes artístichs y decoratius d'Espanya, classificantlos y divulgant son coneixement.

Es, donchs, una obra utilíssima, especialment pera'ls arquitectes y artistas decoradors, y está presentada ab verdadera esplendidés y notable gust.

Agrahim l'envío, establim el cambi, y prometém parlarne ab la extensió que's mereix.

—

Altras obras rebudas:

L'home de las donas, entremés en vers, original de don Agustí Causadías y Carné.

L'ultim Conceller Rafel de Casanova, quadro dramátich de don Joaquim Ayné y Rabell. (Biblioteca de «Catalunya Artística».)

Brins y brots, aplech de versos, originals de Pau Badia y Homs.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

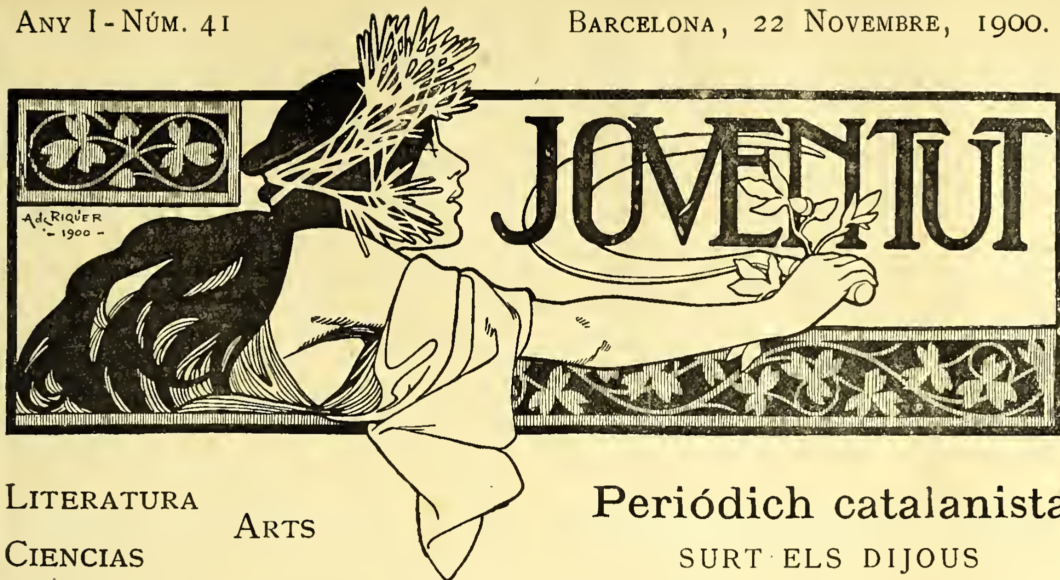
Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

ANY I - NÚM. 41 BARCELONA, 22 NOVEMBRE, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

SOM ALLÁ HONT ERAM

Duas tamborinadas molt grossas han caygut al camp del Catalanisme, y de totas duas se n'ha sortit bé. Y es que no hi viu aclimatat al terrer de nostra Catalunya, sinó com á arbre originari, y á cubert, per lo tant, de pedregadas y aixuts y plagas de tota mena.

Ab poch conréu creix lo nostre arbre. Llenséu l'atmetlla á qualsevol indret, y á las primeras sahors grilla, treu lluch, y aviat es un plansó que dona bo de veure. No cal més, si es que'ls burinots de la política havian barrejat un xich lo polen de la flor d'hont isqué'l pinyol ó l'atmetlla, que un empelt fet per algún apóstol de la idea, pera que ja no s'hi haja de pensar més, pera que sia ja una nova taca en los camps del centralisme.

Y d'això que n'estém segurs nosaltres, també n'están segurs á Madrid, y com n'están segurs, trevallan per matarho: unas vegadas enviant al home de la figuereta per veure quánts n'hi ha que badan la boca, y altras vegadas posant á Catalunya fora de la lley pera observar si la persecució aclareix las rengleras dels catalanistas ó si refreda'ls seus entussiasmes. Y'l *veni vidi vici* no'l poden pas telegrafiar á Madrid; perque ni n'hi han gayres qu'obrin la boca per veure de mossegar la figa, ni la persecució refreda'ls entussiasmes. Lo que fa en tant lo Catalanisme es trevallar per las arrels, ja que'l podador no deixa estiu é hivern las estisoras, ni'l destraló ni la serreta. Vigilant aquest que'l brancatje no prengui ufana, se cansará de la vista, mentras que l'arbre per dintre arrelará més y més, y al tornar Catalunya al seu estat normal, en tres mesos se convencerán á Madrid de si'ns han mort ó de si no'ns han mort. Potser encara'ns haurán fet un favor, perque la veritat es que l'arbre treya massa ufana per las arrels que tenía. Potser una temporada d'aixut l'haurá arrelat encara més á la terra.

Fa riure contemplar l'obra de la temptació. Quatre sargentos ab mitja dotzena de soldats varen probar de fer una revolució que ni va fer baixar d'un centim los valors públichs. Menos trasbals va dar en lo camp del Catalanisme que no n'han produhit á Espanya'ls

dos ó tres cents carlins qu'ara ultimament han donat lo crit. Y aixó que darrera dels sargentos hi havía l'héroe de Parañaque ab lo seu programa, ab aquell programa tan dols qu'era capás de temptar á un aprenent de confiter qu'acabés de baixar de la Cerdanya.

Y lo mateix passa ab los procediments de coessió que'ns regalá en Silvela, aquell amigatxo d'en Polavieja al que serveixen dócilment *nostres diputats*, igual que si ab lo no res tot nou que'ns va prometre ho tinguessim casi tot. En Silvela'ns los regalá, l'Azcárraga'ls sosté encara, y en Sagasta demá que puji'ls sostindrá també, perque com per traure l'estat de siti's necessita junta d'autoritats y *las cosas de palacio van despacio*, s'hi mirarán set vegadas, no fos cas de qu'encara tragués rebolls l'alzina. Y'l *veni vidi vici* que de moment se creyan poder telegrafiar, s'han convensut de qu'era impossible, de qu'era més perfidiosa l'alzina trayent rebolls que'l podador escapsántloshi ab lo tall y xafántloshi ab la ullera de la destral que no desampara nit y día. Tan afanyós estava vigilant al Catalanisme, que no veya com sota'ls peus li tremolava la terra y que sobre'l cap li bramava la tempesta carlina, fugida de moment empesa per un bon vent, y que un mal vent tornará á congriar no sobre Barcelona tan sols, sinó sobre tota Catalunya y sobre Espanya entera, perque don Carlos no n'es de regionalista encara que mitj ho diga en lo seu programa, sinó qu'es un inconsútil com qualsevol Cánovas, y no desitja governar sobre d'aqui, sinó sobre de tota Espanya. No n'es dels que dormen bé sobre un llit de monja, sinó que'l vol ben gran, un bon llit de matrimoni, perque somniant que'l tornan á enviar á Venecia no caygui tan fácilment á terra.

Las temptacions y las amenassas no'ns han fet girar de camí. Som allí ahont eram; ab lo mateix programa, ab la mateixa intransigencia de principis, y creguts de que'l nostre triomf no té de costar ni una gota de sanch. De descompondre la Espanya no'ns n'hem d'encarregar nosaltres: ja se'n cuydan ells retrinxant lo país ab contribucions y llevas. Nosaltres no hem de fer més que predicar sempre igual y no ajudar may á apuntalar la casa, tant si'ns ho demana en Polavieja com un altre redemptor qualsevol que no tinga sobre la seva conciencia'ls fusellaments de que l'acusava en Romero á missas ditas. Ab lo sistema constitucional qu'ara s'estila'ns deixan veure la funció sense pagar ni'ls dos rals que un se n'ha de fer de veure una moxiganga. Anemla veyent sense deixar may de predicar los principis salvadors de nostre programa de Manresa, que altras terras semblants á la nostra podrian calcar llensant á recó'ls escarransits furs per que encara trevallan, y que las que no se'ns assemblin de res podrían estudiar per veure si á casa seva aniría bé aplicarhi á la seva manera la essencia dels principis catalanistas, federals fins al moll dels ossos, igualitaris, no en la forma, sinó en lo fons de la vida social, y lliures y fraternals de veras. Precisament perque ho son de bo de bo, tenen tan exaltats als jacobins d'Espanya, als conservadors que fingeixen defensar l'ordre, la religió y la propietat, y als lliberals que defensan l'himne de Riego ab la seva secuela de bons sous pels que més bé saben bufarlo en lo cornetí ó glosarlo en lo Parlament.

Per lo mateix que volém lo nostre bé y no'n reclamém privilegi, es perque'ns persegueixen los que viuhen de vendre la llana que tonran de las ovellas, y perque, no tenintne prou ab la persecució,'ns enviaren dos anys enrera á aquell infelis qu'ara se'ns ne va cap á Fransa, hont, si á má ve, llogará un pis al costat del que hi té llogat l'Agoncillo, aquell ab qui sembla que s'ha tingut de pactar per gust ó per forsa pera conseguir la repatriació d'una pila de mils presoners que'ns feren los *feroces* tagalos y que'ns tornaren un darrera l'altre sans y bons.

¿Ho han reparat que'l Govern y'ls lliberals, que sembla que li fan la contra, y en Romero Robledo, que li fa de debó, fugen com d'escaldarse de parlar de la redempció dels deu mil captius espanyols?

En aixó están convinguts, á lo que sembla. Es de las pocas cosas sagradas, de las pocas de que s'han d'estar en las baralles que's tenen per veure qui pasturará més anys del presupost, qui té més bona má per acabar d'escanyar la Espanya.

Pere Aldavert.

INVOCACIÓ Á LUTECIA

Salve Lutecia!

Deslliuradora de pobles, redemptora de rassas, propagandista d'ideas, generalisadora de teorias, sugestionadora de grans estats de l'ánima, editora d'invents, Sabia, Justiciera, Magnánima, Hermosa y Forta. Al acabar el segle que tu has omplert de tas glorias y al comensarne un altre, com á divina esperansa pel pervindre, jo't saludo!

Tu has aplicat á las societats modernas el regim de las multituts: la Democracia. Tu has seguit en tot la norma de l'antiga Atenas, enderrocant el poder corcat dels reys, y dignificant y ennoblint l'Home.

Els reys, si eran bons, sabis y justos, produhian inmensos beneficis en tots els seus reyalmes. Dels d'Aragó prou ens en recordém nosaltres encara! Peró, si eran dolents, desordenats, crudels ó apátichs, corrompian y degradavan á la nació entera. Y, per desgracia, aquests eran els més; els altres els menos.

Si n'hi ha hagut de decadencias á causa d'aqueixos porta-coronas, que no més que de nom eran *primus inter omnes!* Y en quánt poch temps s'han produhit aqueixas decadencias! De Felip II á Felip IV, la Espanya, d'imperi formidable va degenerar en seca nissaga ridiculament *quijotesca!* Y de San Quintín á Rocroy no va haverhi més que un rey de diferencia!

Tu, oh Mare de la Llibertat, tu ets la que els has anulat. Tu has ensenyat als pobles á passarse de tenir amo. Tu'ls has repetit, aumentada y corretgida, la llissó que'ls van donar Grecia y Roma. Tu'ls has dit que no hi ha més senyor sobirá de la nació que'l mateix Poble.

Ton regim, si no ha sigut el de la Justicia Absoluta (y'ls absoluts no son possibles en aquest món de relativitats puras), al menys ha sigut el del Promedi. Veritat es que ab ell s'han enlayrat las mitjanías, que'ls vulgars han pujat á grans alturas, y que fins els insignificants y ls superflus han tingut sa apoteossis. Mes, en cambi, cap Inquisició ha perseguit al geni; y'l talent ha pogut engendrar y parir lliurement. Si no ha sigut protegit per prínceps y poderosos de la Terra, al menys ha sigut lliure; sí, enterament lliure. Y aquest regim mesocrátich ha produhit riquesas, ha estés el benestar al major nombre, ha portat á cap empresas maravellosas, ha establert comunicacions rápidas, ha dat salut y vida!

Y aquest regim tu l'has inventat, tu, oh gran Lutecia! Tu, l'aristocrática per temperament y per nissaga!

Els elements d'ell, tu'ls has pres á la honesta Helvetia, lliure y forta entre las corrents perpetuas de sas altas montanyas, quins dignes fills arriban tots á un alt y profitós promedi d'inteligencia á forsa de trevall y de perseverancia.

Un ginebrí, filosop místich, generalisador mancat d'observació exacta, prenent á sos compatricis com á model únich de la humana especie, abstrayent qualitats generals del individuu, va concebir un *prototipo* de perfecció, un Home de rahó pura; y va formular els seus drets y'ls seus devers, y volgué aplicarlos á tots, creyentlos á tots iguals á la creació de la seva fantasia.

Y tu, sense reparar qu'en el Món, per desgracia, los més son els inferiors, els imperfectes, els defectuosos, vares creure també á tots iguals, y't vares alsar en armas pera consignárloshi á tots iguals drets é iguals devers de per la Vida.

Al proclamar tals principis vas destruhir injusticias históricas, desigualtats irritants, gerarquías opresoras. Els tronos, que semblavan invulnerables y creats per l'Eternal Pare, van trontollar y enfonzarse. Y'ls que no varen caure fets á micas, van rebre cop tan fort, que tots s'engrunan al primer terratrémol revolucionari.

Y al abolir els falsos Grans del Poder, vas deixar lliure via als verdaders Grans del Intelecte.

Tu, oh Divina Lutecia! ets la primera entre las primeras, la deesa entre las divinitats de tota mena. Tu ets centre de idea, artista del Progrés, refugi d'oprimits, protectora de Genis, reveladora d'aptituts, justipreciadora de qualitats, escola d'artistas, consol dels vensuts, carinyosa amiga dels que sufreixen. Fins els reys, quan son destronats, venen á soplujarse sota'l teu manto, y s'hi troban millor sent solzament homes, que quan se trobavan imperants en llurs respectius tronos.

Salve, Cosmopolis, cor y cervell del Món, Partenón y Agia Sofia!

May ningú com tu ha practicat la hospitalitat magnánima de la Inteligencia! Tots els qu'en tu's refugian, venen á ser tos fills. Y quan t'abandonan, se'n tornan á llurs patrias superiors de molt á lo que sortit n'havian. Sí: superiors, perque una atmósfera de superioritat forma'l teu ambient, y penetra, ilustra é ilumina á tot el qu'en tu entra!

Tu ets la patria única, y la única recompensa dels grans homes!

Tu reuneixes y concentras lo millor de tot el Món. Innombrables son els teus museus. Y no tenen pas fi tas bibliotecas. Atenas va arribar á contar tantas estatuas com habitants tenía. Córdoba'ls va decuplicar en llibres. Tu els centuplicas ab tas obras, ab els teus quadros, ab els teus dibuixos, ab tas estatuas, ab tos monuments y tas antiguitats célebres.

¿Quina ciutat, més que tu, ha tingut á dintre seu tantas obras mestras juntas?

Tot un poble de sers inmortals, molt més numerós que'l dels que viuhen, poble dels genis qu'han sigut y que continúan sent per las produccions sevas, tot ell está present en tu, y'ns parla sempre.

Madrid se gloría, y ab rahó sobrada, de tenir la millor galería de quadros y la millor *Armería;* Munich el millor muséu de vestits y de mobles; Londres la colecció més completa d'objectes de las civilisacions orientals primitivas; Amsterdam el millor jardí de plantas. Ningú més que tu poseheix el conjunt perfecte! Cap té tants llibres, tants grabats, tants manuscrits únichs, tantas estatuas, tants monuments, tantas joyas antigas, tants laboratoris, tants observatoris, tantas escolas, tot junt, completantse y convergint á la unitat superior del esperit del Home.

¿Quín recinte amurallat conté lo que tu posseheixes? ¿Quína població en el Món té un *Cluny*, aquest preciós reliquiari exuberant de joyas de la Edat Mitja? ¿Y un *Muséu d'Artillería* ab las innombrables armaduras dels guerrers, llurs banderas, llurs trofeus, llurs espasas, dagas, guisarmas, pertisanas, corsecas, destrals, martells, alabardas, llansas, massas, capells de ferro, cuyrassas, brigandinas, arcabusos, mosquets, pedrenyals, pistolas, falconets, bombardas, canons, morters y altres enginys de guerra, que van desde las armas dels grechs, y dels barbres, fins al armament de precisió de las nacions modernas? ¿Y un *Luxembourg* ab els quadros dels pintors d'aquest ultim ters de sigle, qu'esperan tanda per'entrar en el *Louvre?* ¿Y aquest *Louvre*, aquest paláu inmens ple de quadros de totas las escolas, d'antiguitats de totas las épocas, en quinas salas interminables presents se troban las civilisacions dels assiris, persas, fenicis, grechs, etruschs, romans, galos, franchs, carlovingis, tota la Edat Mitja, el Renaixement, el barroquisme de Lluis XIV, l'afeminació de Lluis XV, la insignificancia de Luis XVI, la Revolució, y la quincalla neo-romana del Imperi? ¿Y'l *Trocadero*, ab sas galerías d'esculptura y d'arquitectura comparadas? ¿Y'l *Paláu de la Industria*, ab sas exposicions anuals de pinturas, d'esculpturas y d'arts decorativas? ¿Y'l *Muséu d'Arts y d'Oficis*, ahont els obrers hi adquireixen bon gust y tecnicisme? ¿Y aquest aixám de petits museus y de coleccions particulars quin mercat es l'*Hotel Drouot*, especie de fira permanent ahont hi acut tot lo que's vol cambiar ó vendre del art modern ó antich de totas las nacions de la Terra? ¿Y'ls Museus d'Historia Natural y d'Antropologia? ¿Y'l Jardí d'aclimatació y de plantas?

Ademés, las tevas bibliotecas sobrepujan de molt als teus museus en grandiositat y en riquesa. La *Nacional* es á la Civilisació Moderna lo que á la Antiguitat era la d'Alexandría. Els seus dos milions y mitj de volums, els seus grabats que may s'acaban, els seus innombrables documents manuscrits é impresos, la munió dels seus dibuixos, son el fruyt casi enter del Intelecte de la humanitat conscient. Cada pensador, cada escriptor, cada dibuixant, cada inteligencia qu'ha sobressortit en saber expressar son pensament, cada esperit ilustre, está allí fixat sobre paper ó sobre pergamí, classificat, ordenat, protegit de la destrucció y posat á la disposició de tothóm que vulgui consultarlo. Y després, trescentas mil medallas y un milió quatrecentas mil estampas serveixen de complement als manuscrits y als llibres. Peró ja no es sols la *Nacional*, sinó la de *Santa Genoveva*, la del *Arsenal*, la *Mazarina*, la de la *Sorbona*, y mil d'altras particulars y públicas, las bibliotecas que tens pera instruhir á la especie humana.

¿Quí es, donchs, més universal que tu, oh Mare de la Universalitat?

Tu est Babel y Atenas, Roma y Alexandria, Córdoba y Florencia!

Al costat teu, Londres, la comercial, la inmensa, es tan sols la capital famosa d'una rassa agavelladora y egoista. Y Nova York una fira de traficants y de tránsfugas de tots els pobles que serveixen sa barbarie ab la mecánica. Comparadas ab tu, resultan pobres la *Jerusalém celestial* del Apocalipsis, la *Ciutat del Sol* de Campanella, el *Pais d'Utopía* de Tomás Moro, y la fantástica terra de las *Indias*, somniada pel célebre *preste Joan*, de la llegenda.

La teva atmósfera es l'Art, la Ciencia, la cultura, la educació perfecta. Totas las edats passadas están presents en tu, y en tu's covan las futuras. Tu estás preparant l'adveniment del Superhome.

Tu ets Nort y Sur, Orient y Occident; tu ets Cel y Terra. Obras mestras de las arts de tots els pobles son tas joyas. Tos tresors, te'ls han anat á buscar els teus fills á tots els paíssos, y ab ells t'han portat l'ánima de las demés civilisacions, ab las que la teva ha crescut y s'ha engrandit. Tot l'or del Món no podria pas pagar la inmensa aglomeració de maravellas que posseheixes, la massa compacta d'obras del geni humá que tu atresoras. Va tenir ben bé rahó'l gran Montaigne: «Tu ets el millor ornament del nostre Planeta!»

Els pobles tots t'adoran. Sols els tirans y llurs sicaris t'aborreixen. Y com no't poden veure, tot se'ls torna buscarte defectes pera afrontarte.

¿Defectes? ¿Qui no'n té? Atenas va tenir demagogias, y cultes turbulents orgiástichs; Roma, tirans monstruosos; el Renaixement italiá va tenir Borjas.

T'acusan de lleugeresa, d'insensatés, de bogeria! Tas follias son el resultat de lo intens de ta existencia, mentres que la seva gravetat es la pesadesa de la mort. Tas riallas francas y plenas son indici de salut, de llibertat, de vida. Tan sols els pobles superiors son els que riuhen. Zarathustra no consagrá l'alegria riallera entre'ls iranis. Grecia fou la primera que, ab Aristófanes, fins dels deus propis se va riure.

Els pobles barbres, els esclaus, psalmodian y resan, cridan ó ploran, maleheixen ó renegan, peró no riuhen. Ta riallera franca y desinvolta, es senyal de benestar, de plenitut de forsas, de superioritat intelectual, de moralitat perfecta. Tot lo que á cohibir la Vida tendeix, es inmoral d'origen, y tu, oh Gran Lutecia! tu tendeixes á desenrotllarla, y en tots els sentits á engrandirla. ¿Quí es, donchs, més moral que tu sobre la Terra?

Pregúntalshi als teus enemichs, als que't denigran: ¿D'hónt ha sortit el negre pessimisme de nostra edat moderna? ¿Quí ha ressucitat las búdhicas teorías, fillas de la febre aniquiladora que la barreja de sanch groga va produhir en la rassa Aria del Indus? Las concepcions aplanadoras de Kapilavastou han repercutit á Berlin y á Russia.

La doctrina del Ganges devasta la Germania y la Moscovia com un nou cólera que tan sols fa presa en els que no tenen condicions lliures d'existencia. Y per contra, las crudeltats més cruentas y la ignorancia més empedrehida han arrelat ab forsa en mitj d'Espanya. La serietat de tos contraris es la de la parálisis. Val més ta bojeria, que totas las sevas pobras virtuts juntas!

Tos defectes no son ni tan sols lo que las tacas del Sol, las més lleugeras; perque tu ets Sol inmaculat; sí, Sol de Ciencia y d'Art, que á tots, las ideas de tots tu difundeixes, fent claras y lluminosas las més obscuras y complicadas; que generalisas els invents, convertint en artistichs els objectes dels més senzills usos de la vida; qu'encantas la existencia donantli á la dona elegancia y gracia; irradiant salut ab tos preceptes d'higiene, justicia ab ta vivent protesta de totas las tiranias.

Salve, oh divina Lutecia! Permet que jo, un llatí, cap á tu vinga; jo que soch nat en las platjas del Mediterrá, allá en la *Hispania Tarraconensis*, ahont las cigalas cantan sota'ls ardents raigs del sol del ple mitj dia, y'l pi maritim alsa la seva fosca y elegant ombrella prop d'unas ayguas d'un blau de safir y un cel de turquesa; permetem que jo, fill de Barcino, patria de Reys que guerrejaren contra Papas y de guerrers que com espartans varen fer de son cos valla á las invasions fatalistas islamitas, d'aquella ciutat que ab uns quants dels seus fills va detenir prop de dos segles la cayguda de Bizanci, fent qu'arribessin intactes las reliquias de l'Antiguitat clássica al Renaixement d'Italia; d'aquella ciutat que va dar un Nou Món al

Món Antich, ajudant á un ginovés ilustre; permetem, donchs, que á tu vinga, y entri en tos temples del Art y de la Ciencia, portant á la má la branca d'olivera, y qu'en mitj del esplendor de ta Universal Festa, al ovirar el nou segle, porti á mos llabis, ab la copa d'or dels grans Felibres, una libació per ta prosperitat y ta ventura!

Ave París Augusta! Jo't saludo!

POMPEYUS GENER.

París, Tardor de 1900.

TRES REVOLUCIONS

Heine diu que'ls tres revolucionaris més grans de la Edat Moderna son Richelieu, Robespierre y Rothschild. Prescindínt de lo satirich de la frase (com á propia d'Heine), s'hi descubreix en ella un gran fondo de veritat. Aquests tres noms simbolisan tres grans revolucions: ardida, enérgica, feconda en resultats com cap d'ellas la primera; impetuosa, esbojarrada, veritable borratxera revolucionaria la segona, y crúa com el realisme més aclaparador l'última. El cessarisme, el jacobinisme y la burgesía: heus aquí'ls tres moviments ab que la Edat Moderna ha enderrocat el clàssich castell feudal de la Edat Mitja; heus aquí las tres tempestas qu'han arrencat d'arrel els arbres genealógichs més corpulents.

Richelieu fou l'ánima del primer impuls, fou l'iniciador més caracterisat del absolutisme, fou el colós qu'acabá ab las forsas de l'altiva aristocracia feudal, pera entronisar la monarquía absoluta y despótica, reduhint á la categoria de cortesans y camaristas á n'aquells magnats qu'en altre temps desafiavan impunement el poder real. La majoria dels ministres del seu temps, Bukingham, Laud y Strafford á Inglaterra, y fins el mateix Olivares (ab tot y la debilitat de Felip IV) á Espanya, no foren més que homes de confiansa, més ó menys influyents vora de sos respectius monarcas, que'ls enemistavan ab el poble y'ls abandonavan á sos butxins com á n'els primers, ó'ls hi retiravan la privansa com á n'el darrer. Richelieu, en cambi, no pert may el favor, se fa indispensable, y fins s'imposa al monarca; resisteix totas las tempestas, vingan d'hont vingan, ab energía desconeguda, incomparable: las ombras sagnantas de Montmorency, Cinq Mars y Chassail, y las repetidas humillacions de Gaston d'Orleans, el propi germá del rey, ne son testimonis eterns. Ell y son amich y confident Tremblay, la *Eminencia Roja* y la *Eminencia Gris*, son els amos de Fransa, son els árbitres de tota la Europa. En efecte: els hugonots vensuts en sos últims esforsos de La Rochelle, la noblesa reduhida á la impotencia, la casa d'Austria combatuda en sas dugas brancas, la imperial y la espanyola... l'absolutisme francés regnava definitivament. Sense l'obra artera, absorbent y despótica del Cardenal, Lluís XIV no haguera pogut dir jamay «L'Estat soch jo».

Passém á estudiar un'altra revolució, la Revolució Francesa, qu'en la trinitat revolucionaria d'Heine está representada per Robespierre, qui, en efecte, es el personatje que més s'identificá ab aquell terratrémol. Robespierre fou el veritable tipo del revolucionari jacobi; son carácter exaltat, impetuós y sanguinari encaixá perfectament ab el mitj ambient llavoras regnant. Mirabeau fou el cervell de la Revolució; peró son radicalisme prudent y sossegat no fou comprés per aquellas multituts desenfrenadas, y la mort el sorprengué quan ja la seva paraula enérgica y eloqüent era interrompuda pels jacobins ab crits de «traició!» y «cobardía!» Las massas estavan ab Marat, ab Dantón, ab Robespierre, sobre tot ab aquest ultim, per la senzilla rahó de qu'era'l més exaltat. S'ha comparat, ab molt acert, la situació de Robespierre en la Revolució, á la d'un carreter que va á peu menant el cavall desbocat d'un carro, y que's veu obligat á seguirlo en sa boja carrera, so pena d'ésser atropellat pel propi carro. La comparació resulta exacta; puig realment Robespierre es el capitost que més sobressurt entre aquellas massas revoltadas y frenéticas, es qui las electrisa ab sa paraula, es qui las llensa á la lluyta, es el cap, es l'ídol d'aquell partit jacobí, qui á sa vegada l'empeny y l'arrossega en aquella inondació, fins que l'escup, l'abandona y'l condempna, perque «*la sanch de Dantón l'ofegava*».

La tercera revolució, qu'Heine simbolisa en Rothschild, es sols una conseqüenca de la Revolució Francesa, que fou el moviment

qu'entronisá á la classe mitja, que desde llavors ha vingut ocupant els llochs qu'en altres temps eran exclusiu patrimoni de la noblesa. Rothschild es el representant de la moderna aristocracia del diner, d'aquesta classe adoradora del interés que s'ha enriquit explotant á las demés; d'aquesta classe ingrata qu'oprimeix y xucla la suhor y la sanch del desgraciat poble, aqueix poble d'entre quinas filas ha sortit. La burgesía que priva en nostres dias, es aquesta classe sense ideals que no pensa, com no sia pera contar; es aquesta classe que's diu religiosa, sols perque creu que la religió es de bon to, qu'en política ha portat el parlamentarisme y qu'en economia, com es natural, no vol veure més enllá del proteccionisme; es aquesta secta del badell d'or, tan innoble per'abrigar la fe y las virtuts cívicas dels passats, com egoista per'apreciar las necessitats del proletariat que l'amenassan en el pervindre. Rothschild el milionari, es, en la trinitat revolucionaria d'Heine, el representant d'aquesta generació burgesa, quins gerarcas suprems son el rey del carbó, el rey del café, ó el rey del petroli.

Aquestas son las tres revolucions qu'han renovat la humanitat en la Edat Moderna; resultat la primera de la exasperació que'ls abusos de la noblesa feudal causaren en el poble, que s'amparà á l'ombra del trono creyent trobar en ell un poder protector y trobanthi tan sols un poder absolut y despótich; produhida la segona per la reacció qu'en la conciencia popular causá'l despotisme intolerable de la monarquia absoluta, esclatant la Revolució, que si enderrocá l'absolutisme monárquich, fou sols pera substituhirlo per l'Estat jacobí, absorbent y uniformista; guillotinant en nom de la llibertat als federalistas girondins que no volian veure la Fransa convertida en patrimoni de Paris; y es que'ls prohoms jacobins confongueren llastimosament els conceptes de llibertat y d'igualtat, olvidant que la igualtat es la uniformitat y que la uniformitat es la tirania, y que una llibertat tiránica no es tal llibertat. Consequencia de la Revolució, fou l'enlayrament de la classe mitja, que faltada dels titols que la sanch ó'l valor personal concedian á la vella noblesa feudal, no ha sabut alegarne altres, pera justificar son predomini, que'ls mesquins y grollers de sa riquesa, els del capital.

La democracia ha sigut, com se veu, la bandera de las revolucions modernas, com ho fou de las antigas y com ho será de las venideras. La democracia! Hermosa careta d'indignes politicayres, y que pel veritable poble ha sigut sempre com la linia del horitzó, que quant més ens creyém aconseguirla més s'allunya de nosaltres.

Arnáu Martínez y Seriñá.

ELS RODA-SOCAS (1)

Ell era un pastor,
ella una pastora,
massa coneguts
per un roda-socas.

Casas de pagés
las probaren totas;
com palets de riu
no hi posaren molsa.

Arribats á vells
foren vells y pobres,
sempre menjant cols,
sempre menjant sopas.

Lo mudar d'hostal
no es pas cosa bona:
s'ensopega un cop
se'n esguerran dotze.

Ell era un pastor,
ella una pastora.

A. Bori y Fontestá.

TEATRES

Divendres s'estrenaren á Barcelona dugas obretas en un acte, dignas de fixar l'atenció pel contrast qu'ofereixen ab las altras obras de iguals dimensions que continuament ens dona l'anomenat *género chico*. El *sainete* clássich, que tantas obras mestras havia donat al teatre espanyol, sembla com si volgués rebrotar ab las últimament estrenadas, encarrilant la comedia lleugera per camins menos carrinclons y xabacans.

En abdugas obras la observació directa y clara de la realitat, embellida per la fantasia

(1) De las *Cansons escolars*, mencionadas en els Jochs Florals d'enguany.

del artista, dona lloch á la presentació escénica de quadros de costums frescos, espontanis y ben sentits.

Una es catalana, original d'en Ramón Ramón y Vidales, y's titula *En Pau de la gralla ó la festa major de la vila*. Es un quadro de costums populars tarragoninas en que'ls tipos de la terra hi surten apuntats ab un carinyo, un sentiment y una vida que denotan en l'autor, ademés de qualitats ben recomenables d'observador fi y delicat, verdaderas condicions d'autor dramátich. Tal volta l'acció en conjunt sigui un xich diluhida per l'afany que demostra l'autor de presentar tipos y més tipos, tots á quin més natural; tal volta pequi de poca consistencia dramática; mes en un senzill quadro de costums aquestos son defectes petits, si ho son. Lo essencial es que hi hagi vida, que hi hagi poesia y sentiment; y de tot aixó l'obra d'en Ramón y Vidales no n'está mancada.

Llástima que á Novetats l'hagin presentada tan malament. Aquells tipos tan reals, tan ben trobats, semblava que'ls hi fossin completament desconeguts als actors, á judicar per lo poch que'ns mostraren el *fondo* dels mateixos. Ni que aquells actors haguessin sigut tristos aficionats d'un cassino barato! Ademés, casi seria questió de preguntar si aquella nit á Novetats hi havia direcció artística, perque ab tot y tractarse d'una festa major tan animada com solen ser las de las vilas tarragoninas, no hi varem sentir degudament las grallas, ni tampoch els timbals, fluviols, cohets, etc., quins sorolls podrian produhirse á voltas en artística confusió, y més ó menys llunyans y apagats segons las conveniencias escénicas. No vegerem, en una paraula, la típica gatzara qu'ha d'ésser el *medi* en que's desenrotlla l'obra. L'autor prou ho descriu ab verdader amor, peró'ls intérpretes no ho comprenen, ó lo qu'es pitjor, no ho senten. Es una vergonya que companyias catalanas que passan per importants, desconeguin las més típicas costums de casa nostra. ¿Qué diríam d'un altre país en que hi ocorreguessin semblants despropósits artístichs? Si no sabém interpretar lo qu'hauriam de dur á la massa de la sanch, hi ha que convéncens de que som molt menos de lo que á voltas ens creyém ser.

L'obra del senyor Ramón y Vidales, ab tot y sa senzillesa, mereixia bastant més de lo qu'en sa interpretació donaren de si aquells actors. Els únichs que trobarem encaixats foren la senyoreta Bozzo, l'actor (no recordém son nom) que feya d'afillat, y las senyoras Morera y Pallardó. Els demés, tots desentonaren prou, distingintse en aquest sentit el senyor Borrás (J.) y'l que feya de pare (quin nom tampoch recordém), que va fer inútils esforsos pera estar discret.

De totas maneras el públich, qu'era escullit, va fer al *saynete*'ls deguts honors.

També es un quadro de costums espléndit el que'ns han ofert á l'Eldorado'ls germans Alvarez Quintero ab *El Estreno*. Tothóm que conegui la vida íntima de bastidors, convindrá en qu'está reproduhida pels senyors Quintero ab una fidelitat y un esperit d'observació ben propi d'un temperament d'artista. En *El Estreno* s'exposan totas las contrarietats, totas las angunias, totas las impertinencias que té de sufrir un autor, y tots els incidents cómichs á que donan lloch els ensaigs y la primera representació, de teló endins. Tot aixó ho presentan els germans Quintero ab forsa ingeni y lloable sobrietat, salvant el perill á que estavan exposats, donat l'assumpto, de caure en lo xabacá convertint el *sainete* en una parodia grollera. No ho han fet aixís, y aixó més tenim qu'alabar, puig el públich á qui estava destinada l'obra'ls haguera aplaudit més si d'aquella manera li haguessin servida. El llenguatje es viu; els *xistes* per lo general espontanis y ingeniosos, y l'acció's desenrotlla ab forsa naturalitat.

Se distingiren el senyor Gil, que fa d'autor reproduhint perfectament el tipo ab totas las nirviositats, dubtes y esperansas, y'l senyor Pinedo, que fa de director d'orquesta ab sobrietat y desenfado; també fa un curt paper d'actor ab gracia cómica de bona lley. Els demés arrodoniren el quadro, que, com es natural, el coneixen á fons.

Tant de bo que'l *género chico* s'anés transformant pel camí que senyalan aquestas dugas obretas, dignas de sincer aplauso.

EMILI TINTORER.

Siegfried.

I

LA PARODIA DEL LICÉU.

Aquesta es la nostra sincera opinió: l'obra de Wagner que acaba de representarse per primera vegada, ha sigut profanada tal y com van serho las precedents, y fins podém dir que ab circunstancias agravants. El públich barceloní segueix desconeixent el grandiós drama musical que ab el títul de *Siegfried* va escriure l'inmortal mestre alemany; lo que aquí's representa ab el nom de *Sigfrido* n'es solzament una ridícula parodia.

Teniam la convicció de que l'estreno de *Siegfried* havia d'ésser un desastre, baix el punt de vista artístich, peró no'ns imaginavam que l'atentat que's preparava arribés á revestir semblants proporcions. Coneixiam la insuficiencia, la ignorancia de la Junta de Govern del Licéu, formada per uns senyors que no dubtém son unas excelents personas com á particulars, peró que resultan unas perfectas

nulitats pera cuydar dels interessos artístichs de dit teatre. Sabiam molt bé que pera res se cuydaria d'intervenir la esmentada Junta en las actuals representacions (com hauria de fer) investigant l'aptitut del personal contractat, la valua del material escénich llogat, y la idoneitat de tots els elements necessaris pera representar dignament un'obra de tal naturalesa. Estavam, per altra part, al corrent de la gran *práctica* que té la Empresa pera fer ballar com ninots, á mida del seu gust, totas las Juntas qu'en aquella casa s'han succehit; com també pera posar en escena l'obra més dificultosa ab els menors *sacrificis* possibles, cercant sempre no'ls elements més apropiats, sinó'ls més baratos. Y coneixíam, per fi, 'ls noms (y'ls fets sobre tot) de la major part dels *artistas* que'l cartell ens anunciava pera fer malbé l'obra de Wagner, per las positivas aptituts que revelaren al destrossar anteriorment altras produccions del mateix mestre. Peró, ab tot y estar tan previnguts, hem de confessar que no esperavam tal atreviment, tal desconcert, tal falta de sentit artístich, puig el *Siegfried* del Licéu es el pitjor entre'ls molts dolents que s'hagin representat. Ni fentho expressament podría arribarse més enllá.

Prescindím, pera no desviarnos del asumpto, dels factors externs, dels causants invisibles, dels que considerém primera y principalment responsables de lo qu'en el Licéu succeheix, que com ja hem dit, son la Empresa que ha abusat de nosaltres y la Junta de propietaris que ha tolerat semblant abús. Fixemnos tan sols en els elements que prenen part en la representació, y veurá tothóm qui no vulga fer el cego y conegui l'obra, que no podia resultarne més que un disbarat al presentarla en condicions tan deficients: director d'orquesta, músichs, cantants, direcció escénica, decorat, trajos, jochs de llums, tot ha contribuhit á la *débacle;* á tothóm correspón el seu tant de culpa.

Deyam al ocuparnos del *Tristan* que'l responsable de la execució de tota obra lírica es, en nostre concepte, el mestre director y concertador. En efecte: ell es qui mana com un rey absolut sobre'ls músichs y sobre'ls cantants; ell qui ha d'ensajar, primer per separat y juntament després, á uns y altres; ell ha d'examinar els factors ab que conta y, cas de que no tots sian utilisables, triar els aptes y rebutjar els inútils; ell ha de corretgir las erradas d'interpretació en els que ja coneixen l'obra, y ensenyarla convenienment als que la executan per primera vegada; en una paraula, el director ha d'usar de totas las facultats y emplear tots els medis pera que l'obra del músich arribi al públich sense adulteracions ni esmenas, reflexant sempre fidelment el pensament del autor. ¿Ha fet res d'aixó'l mestre Mertens? Ho neguém en absolut.

No ho ha fet, perque ni sabia ni podia; es á dir, per falta de coneixements y per falta de medis. En primer lloch, sostenim sa carencia de coneixement de l'obra, perque aixís ho ha demostrat á cada pas, en cada escena, en cada frase, com en son lloch ens proposém probar. Seguintlo atentament, l'hem vist titubejar fins arribar á perdres, l'hem vist marcar temps equivocats, portantho tot ab una extraordinaria confusió y sens observar may las anotacions de la partitura. Ni la domina ni la sent l'obra, puig en sa intepretació (millor diriam *falta* d'interpretació), revela que ni tan sols té la práctica de dirigirla. Y dihém, ademés, que li han faltat els medis, perque precisament en aixó radica'l principal defecte: en no tenir facultats pera rebutjar els executants dolents y substituhirlos per altres.

Pera imposarse en la direcció d'una obra's necessita *carácter* y *autoritat*, y precisament perque en Mertens no posseheix un ni altra, es per lo que'ns fan soportar la seva batuta. El nom d'aquest mestre no té cap valor en el món musical; á pesar de sa avansada edat, no pot exhibirnos cap brillant fulla de serveys *com á director*, y molt menos director wagneriá, com aquí s'afirma per molta gent que may sab de lo que parla. Es menester molta ignorancia ó molta mala fe pera sostenir que «no en vano goza fama universal de ser *el primer director* wagneriano y la batuta *más compenetrada* con el espíritu del gran músico» (1). En Mertens no es ningú, ho repetim perque n'estém certs, y qui afirma lo contrari que's prengui la molestia de demostrarho.

Y encara que possehís l'autoritat que li neguém, li falta per complert el carácter pera fer valer aquesta autoritat. No coneixém un director d'orquesta més convensut partidari del *laissez faire*... La energía que no té pera conduhir l'obra, també li falta per'imposarse als executants, corretgirlos y fins rebutjar els inútils. Aquí está'l secret, puig aixís hauria procedit un *director wagneriá*, y per aixó (y per la diferencia de preu) no l'han contractat. A la Empresa no li convindrá may tenir un director que sápiga sa obligació, y que, en conseqüencia, comensaria per exigir com condició *sine qua non* radicals modificacions en el personal de la orquesta, en el material d'instruments (particularment el metall) y fins en el quadro d'artistas. Aquestas *exigencias* el mestre Mertens no las ha tingut ara, com tampoch va tenirlas en *La Walkyria*, y com qu'aixó ho sabia l'actual Empresa, heus aquí'l motíu de sa contracta.

Totas aquestas consideracions, y altras que seguirán, son pera fonamentar el *per qué*'ns veyém obligats á combatre al mestre

---

(1) *Diario Mercantil* del 16 del actual. Per suposat, sense firma.

Mertens com á principal responsable del munt de disbarats comesos. En lo exposat ens apoyavam avans de sentir l'obra pera sostenir que *no podia anar bé*, y en efecte, després de sentirla'ns ratifiquém en que *no ha anat bé*. Dirigint *Siegfried*, en Mertens ha estat encara molt per sota del baix nivell que alcansá en *La Walkyria*. Quan menys en aquesta varem observar que coneixia bastant (pera si mateix) l'obra, encara que no sabia, per falta de práctica, ensenyarla als músichs; y que la sentia un xich, á la seva manera, encara que no era capás de ferla sentir al auditori. Peró ni coneix *Siegfried* á causa de sa major complicació, ni'l sent tampoch, perque tot l'ardor y entussiasme d'aquest poema, en que lo idílich s'entrellassa constantment ab lo heroich, están en contraposició ab el temperament y ab el pes dels anys d'aquest mestre.

Conseqüencia d'aquest desconeixement es la lamentable confusió qu'ha regnat d'un cap al altre de l'obra, y corolari de la falta de sentiment es la lentitut, l'ensopiment qu'en ella s'hi ha notat. La batuta d'en Mertens no ha arrossegat á la orquesta *ni un moment* en tota l'obra, no ha donat may la expressió que cada passatje requeria. Peró, ademés, hi ha com agravant la falta de claretat, de justesa, de gradació y lligament en las frases, la equivocació dels temps, la falsa accentuació dels temas, la supresió de fragments indispensables, y la inobservancia de lo que á cada punt Wagner recomana. Y si aixó fa'l director, ¿qué no han de fer els dirigits?

Pera la importantíssima part de protagonista s'ha contractat al tenor Grani. Bastava recordar la manera com interpretá anys enrera'ls personatjes de *Lohengrin* y *Tannhäuser* pera compendre que la part de Siegfried era molt superior á sas facultats vocals, incompatible ab sa figura, é inadaptable á son temperament artístich. El tipo que Grani'ns presenta es una equivocació, una degeneració del veritable Siegfried; li falta la ingenuitat del noy y la grandesa del héroe. En els moments de passió's requereix major fogositat; en las situacions infantils es precís molta més vida y alegría. Aixís resulta pesadíssima y sense color l'admirable escena de la forja, faltada de sentiment y expressió la de la selva, y sens ardor apassionat el dúo amorós. En el cant las deficiencias son encara més remarcables, puig el primer y ultim actes resultan en tessitura massa alta pera sa veu, y careix al mateix temps de la mitja-veu tan necessaria en moltas escenas, particularment las del acte segón.

Els dos nibelungs, Mime y Alberich, son també péssimament interpretats. Al encarregat del ultim li falta grandiositat pera reproduhir el rey dels nibelungs y posar de manifest tot el seu orgull y'l seu odi contra la rassa dels deus. Peró de tots els intérpretes de l'obra cap falseja tant el tipo com el senyor Zucchi, que representa'l nano Mime. La veu ha de emetres d'una manera més sarcástica, ab timbre més de *falset*, y'l tipo ha de presentarse molt més estrafet, posant ben de manifest la hipocresia y l'astucia y produhint un conjunt molt més grotesch. Ni un moment hi veyém personificat aquell ser tan antipátich, peró que á cada punt fa riure, sense no obstant degenerar en bufo. La equivocació del intérprete del Licéu no ha pogut ser més complerta, contribuhint en alt grau á la imcomprensió del primer acte.

El Wotan d'en Gnacarini es la natural conseqüencia del mateix personatje que'ns presentá en *La Walkyria*. Tan efectista en una com en altra obra, igualment mal cantat y ademés faltat de la major grandiositat y misteri ab que aquest deu apareix en las tres escenas de *Siegfried*, y que's posan més de relléu á cada acte.

Respecte á la intérprete de Brunhilda, hem de confessar que tampoch ens ha satisfet. No basta que la senyora Ehrenstein sigui austriaca pera poderla considerar exenta dels defectes de la escola italiana, puig encara que aixís sía, es menester, ademés, afiliarse á la escola wagneriana pera conseguir la vera expressió de la part. Y de wagneriana sa interpretació no'n te rés. Naturalment que li reconeixém bastanta superioritat sobre'ls seus companys, peró una execució que sols per comparació es menos dolenta, no implica que sigui bona. Las facultats de la senyora Ehrenstein son ben acceptables (apart d'algunas notas extremas), peró la emoció artística, el sentiment complert de la colossal figura del art wagneriá, no'ns els produheix pas. Hi falta també quelcóm de grandiositat, y hi sobra bastant de monotonía y d'ensopiment cap al final.

¿Qué'n dirém de la tan celebrada *mise en scene?* Donchs que tot es extraordinariament dolent. La falsetat, mala combinació de tons, impropietat y fins pobresa, regnan en el decorat; el mal gust, efectisme y també impropietat, en els trajos; las combinacions de llums son totas equivocadas y'ls efectes d'escena deixan moltíssim que desitjar, en particular la mutació de quadro del tercer acte. En cambi s'ha de fer la deguda justicia al dragó, qu'es de tots els *personatjes* de l'obra'l que més s'acosta als dels teatres alemanys.

Tal es el resúm de nostras apreciacions sobre'l *Siegfried* del Licéu. Fins aquí no hem fet cap crítica, ni hem pretengut ferla, limitantnos sols á exposar molt per sobre las primeras impresions del estreno. Molts donarian ja sa feyna per terminada, sent aixís que nosaltres tot just comensém. Hem principiat afirmant que las representacions del Licéu son una parodia, y hem de probarho. Hem fet serios cárrechs á la direcció d'orquesta, y hem de fonamentarlos. Hem censurat en linias generals la interpretació de cada personatje,

y hem de detallar y justificar aquestas censuras. Hem criticat la part escénica, y es precis demostrar sos defectes.

D'aquesta manera'ns proposém desvaneixe lo que alguns poden pendre com prejudicis y apassionaments.

Per aixó es precis enfonzarse dins del'obra, puig en el terreno dels datos y las probas no hi caben superficialitats y divagacions. Analisarém, y després ne traurém las conseqüencias. A qui li interessi seguirnos, que'ns segueixi, y després que judïqui.

Joaquím Pena.

CONCERT CRIKBOOM

De verdadera solemnitat artistica ha de calificarse l'última audició de la «Sociedad Filarmónica.» L'infatigable mestre belga dirigint la orquesta que ha conseguit formar ab sa Academia de música, obtingué un seguit d'ovacions tan entussiastas com sinceras, de las que may s'esborran.

En el programa hi sobressortia, com sempre, la colossal figura de Bach. En el *Concert* pera violi y orquesta, en Crickboom va fer prodigis ab aquell instrument, delitantnos ab una interpretació tant clássica y tan ben sentida que no es possible demanar més.

La orquesta doná una nova proba de sos avensos, que la colocan tant per sobre de tot lo que sentim ordinariament. La constituheix una massa de corda compacta, nutrida, expressiva, fonentse 'ls diversos instruments en un tot perfectament homogeni, que interpreta las obras ab tot el vigor y clar-obscur que requereixen.

Totas las composicions foren ditas magistralment, arrebatantnos com de costúm la grandiosa é inspiradissima *Aria* de Bach, qual interpretació basta per'acreditar á la orquesta y á son director. Executant á Mendelssohn, á Grieg y á De Greef, va estar també á igual nivell.

En mitj del sens fi de profanacions artisticas que diariament estém condempnats á sentir, la personalitat del mestre Crickboom adquireix á cada nova audició un relléu més gran. Es menester que tots els amants del verdader art comprenguin en tot son valor el trevall d'aquest mestre: la importantissima tasca de la educació de nostre públich y formació del *primer* y *únich* conjunt orquestal qu'hem tingut.

Aquella massa de públich que respón sols quan el *cartell* l'enlluherna, no va assistirhi á aquest concert com ab tanta rahó ja profetisavam la passada setmana. Per aixó invoquém més que may la unió dels fidels, dels incondicionals, pera que tots al plegat ajudém al únich director de plena conciencia artistica que tenim, animantlo á perseverar fins al terme de sa misió.

Avant sempre, mestre Crickboom!

J. P.

MATINAL

Eixía'l sol; per l'alta serralada
la boyra s'hi gronxava cansonera;
y per la extensa prada
la mandrosa vacada
esquellejava desflorant las herbas.

Pels camps llunyans sentías mitj confosa
dels segadors la veu; fresca y xamosa,
entre'ls groguenchs rostolls la espigolera
avansa feynera
tot fent un gros manat d'espigas rossas.

La matinera alosa s'enlayrava
per l'espay infinit cantant festosa;
al lluny del lluny, de l'absorvent resclosa
l'aygua que devallava
esvanía en l'espay sas queixas fondas...

Y'l día comensava
ab son esclat de llum, de cants y aromas.

Ignaci Soler y Escofet.

BIANCA MARIA DEGLI ANGELI

I

El comte August Carles de Puig-alt dormia encara, á las dotze del mati, destrossat pels excessos de la orgia passada. El seu rostre, arrugat y envellit per una vida de disbauxa y de vici, reposava ab lassitut sobre'l tou coixi. Era blanch y pálit, de faccions altivolas y alhora desdibuixadas, sagell d'una rassa aristocrática y degenerada que se'n anava á la posta rápidament.

El bras dret del comte penjava com el d'un mort, y en la má, llarga y descolorida, s'hi marcava'l relléu de las venas, pobres de sanch. El respir quasi no se li sentia y'ls llabis primissims se li arquejavan débilment, sens dubte recordant el frech d'altres llabis més vermells, humits y plens de vida. Tot el seu ésser tenia ja la fúnebre blancor del marbre de las tombas y la transparencia de las glassas mortuorias.

A un quart d'una, en Joseph, el vell criat, entrá poch á poch y obri un finestró. La llum grisa y esmortuhida d'un mitjdia de janer aclari la cambra. A fora plovia pausadament. Las canals regalavan aygua. Se sentia la mo-

nótona cayguda de las gotas sobre'l balcó, com un llagrimeig intermitent.

El comte obrí'ls ulls.

—¿Quin temps fa, Joseph?

—Plou, senyor.

—Ditxosa pluja! Ja fa tres días que dura! Encén el llum, deixam els diaris y vesten.—

El comte va asseures sobre'l llit, tremolós, ab els llarchs cabells rossos despentinats. Va passarse la má per la cara y la olorá, somrihent: desprenía un fort aroma de violeta. Fullejá'ls diaris francesos, arribats á Barcelona ab el corréu del dematí. Y comensá á llegir *Le Figaro*, ab ayre displicent, sense fixarse bé ab lo que llegía, distret per recorts que revenían alegrament. De prompte llensá un crit y saltá del llit, agitat y nirviós, ab els ulls dilatats per l'horror: el seu rostre s'havía tornat del color de la cera.

—Bianca Maria morta, y de quina mort...—

Heus aquí lo que havía llegit:

«De Palermo'ns comunican una noticia que ha causat terrible impresió en el món artístich d'Italia. La gran cantant Bianca Maria degli Angeli ha sigut assesinada y robada, en la seva *Villa-Bianca*. Els criminals l'han sorpresa mentres dormía, ultratjantla salvatjement. Després l'han escanyada. Passa de tres milions de *lire* el valor de las joyas robadas.»

II

Deu anys avans d'aquest fet, el comte August—que alashoras tenía trenta tres anys—viatjava per Italia, enamorat d'aquell país maravellós. Va visitar Florencia, la ciutat de la senyoría, centre inmortal d'art; la rihenta Nápols, blava pel seu cel y pel seu mar; Roma, augusta pels Césars y severa pels Papas; Venecia, la ciutat encantada de la poesía y del somni; y per ultim Milán, la vera capital artística y intelectual de la Italia moderna.

A Milán s'hi sentí corprés, y determiná restarhi més temps del fixat en la distribució del seu viatje. Va adquirir relacions freqüentant reunions y balls, circuls y teatres. Y en ells simpatisá desseguida ab un dels principals membres de l'aristocracia milanesa: el princep Ugo Rinaldi. La conversa agradosa y amable d'aquest, plena d'enginy y de sociabilitat, ocultava'l refinament, la superioritat y la cultura inmensa d'un esperit seriós y profond, assedegat d'art y de bellesa. El princep Ugo era molt reservat en las manifestacions del seu interior. Pera'ls més era tan sols un gran *causeur* de salons y un héroe de festas y de joya. Irónich y despreciatiu, desdenyós de las multituts y de las nulitats, se doblegava finament y tranzigía sens esfors, en la forma, ab lo mateix que aborría. Epicuri de bona escola, cultivava la vida pel goig que dona y evitava cuydadosament els seus entrebanchs y las sevas miserias.

—Amich comte — digué una nit el princep Ugo, sortint del *restaurant* y caminant abdós envers la *Scala* —si voléu vos faré conéixer la dona més extraordinaria del món. Aquesta nit canta Bianca Maria degli Angeli, antiga camperola dels Abruzzi y avuy *diva* de *primissimo cartello*. El seu pare era masover d'una finca meva. Quan jo la vaig conéixer, als vint anys, ella'n tenía catorze y cre yeume: no podéu imaginarvos una bellesa com la seva. Era rossa com l'or, blanca com la neu y un xich rosada. Els seus ulls eran negres y divins. El seu oval era perfecte, y las sevas faccions més puras y armoniosas que'ls rostres de las santas verges prerrafélicas. El seu cos era un prodigi de gracia y delicadesa, y las sevas mans las haurían envejadas las nobles damas del Renaixement.

Una dona com aquesta no era nada pera viure en el camp. Encara no tenía quinze anys quan va fugirne. El seu pare morí de desesperació y la seva mare de vergonya.

Després no sé cóm se las va compondre. Avuy té vintisis anys, es instruhidíssima, canta divinament, llegeix á Virgili en llatí y á Goëthe y á Wagner en alemany, y es artista com la Ristori. Es una de las inteligencias més grans, més espléndidas qu'he conegut.

Peró oblidéu ara'l retrat jovenil que vos he fet d'aquesta dona. Imaginéuvosla avuy molt diferent (físicament) de com vos la he descrita. Esborréu la primera visió de verge prerrafélica y mística: vejeula desd'ara, ab els ulls de l'ánima, en l'estat, pera las altras momentani, del tránzit de la ingenua frescor virginal á n'el magnífich espandiment de la dona. Y en aquest estat s'hi manté mágicament, desde'ls divuyt anys.

Intelectualment, el seu esperit sent fluixament (y es el seu únich defecte) las emocions frescas y primeras de la vida: en cambi es insuperable, única, en la manifestació de las passions gegantinas y arreladas que sols han sentit de tant en tant els grans poetas; en la plástica reproducció de las clarors de l'ánima que sols han entrevist els grans visionaris. Llavors la seva veu vibra, ja com un clam de desesperació violenta, ja com un ressó diví de las grans serenitats, de las regions eternas y bravíssimas, ja com la palpitació d'un cor extraordinari, quinas cordas baten polsadas pels dits febrosenchs del Geni!

Si la sentiu recitar la fí planyívola de Dido, el cant V del Infern dantesch, la resurrecció d'Helena y la mort d'Isolda, me donaréu la rahó de lo que vos dich. El seu esperit viu de somnis y de grandesas.

Es una Elsa petita y una inmensa Isolda, una pobre Margarida y una opulenta Helena.

¿Y moralment? Moralment es una dona nirviosa, sensual y variable. Lo que avuy desitja, demá ho aborreix. Es esclava del

pler y de la voluptat. No té'ls miraments de las altras donas. No fingeix timidesas. No's ruborisa sabiament y no juga ab els homes. La seva franquesa arriba á la insolencia. Si li agradéu, vos ho dirá desseguida.

Sería una magnífica dona primitiva, sense'ls refinats y nirviosos impulsos del seu esperit.—

El princep Rinaldi y'l comte de Puig-alt caminavan agafats pel bras envers el gran teatre de la *Scala*.

—Avuy fan el *Mefistofele*—continuá'l primer—y arribarém al comensar l'acte quart. Peró no'm sab pas greu. Veuréu á la Bianca Maria encarnant la Helena clássica, ressucitada pel vell Faust segons contan las llegendas, després pel gran Goëthe en una de las darreras y lluminosas visions de la seva ánima y avuy, despullada del seu sublim simbolisme y humanisada, pel nostre Boito.

Demá, si voléu, vos presentaré á la Bianca. Siguéu fort contra las tentacions. El seu encís es extraordinari y pochs poden resistirlo.—

Al entrar en la sala d'espectacles, caldejada per l'alé entussiasta d'un públich fanatisat, el comte mirá ansiosament l'escenari aclarit per un llum blanquíssim. Dessota d'ell triomfava espléndidament Bianca Maria degli Angeli, vestida ab la llarga túnica grega que tremolava inflada per la palpitació de las formas augustas que cubría.

Era un paisatje de la Tessalia antiga. Un temple dórich alsava las sevas formas esbeltas. Ressonava la pura remor del Peneus. La lluna serena, inmóvil, destriava'ls seus raigs á través del fullám, mostrant al lluny la massa armoniosa del Pindus. La natura eternament primaveral mesclava totas las sevas veus ab el so de las harpas y de las liras que arpegiavan dolsament. Un clássich equilibri presidía las formas: tot era serenitat, claror, armonía. Els colors eran brillants, peró no ofenian. S'ovirava una successió bella de colls florits, de prats y de boscos. Entre'l fullatje vert s'hi veyan nobles els purs perfils de las estatuas gregas.

Y sobre aquest fons d'antiga poesía, la veu d'Helena, potent, melodiosa, trágica, intensament expressiva, cantá la cayguda de Troya, en mitj d'un poble consternat. Y semblá sentirse la música resplandent de las espasas, y l'enderrocament de las torras y dels murs, y l'enfonzament aixordant de las bigas dauradas sobre'ls assaltants, entre nuvoladas de pols, y la mort de tants héroes y tantas verges, y las bullentas cascatas de sanch devallant dels palaus y dels temples, y l'anihilament inmens d'un gran poble...

Y després, desfet l'alé de tempesta y de ruina y purificada l'atmósfera per la romántica y cavalleresca poesía que Faust irradiava, s'uniren la esposa infidel de Menelau y'l vell filosop rejovenit en un abrás indefinible, y brollá de totas las bocas la hermosa melodia del Amor, desplegantse espay amunt, palpitant y apassionada...

Y las veus de Faust y d'Helena moriren entre'l *tremolo* suavíssim dels violins, somniant ab la plascévola vall de l'Arcadia que'ls oferia una eternitat amorosa...

—¿Vos heu fixat, comte, — deya'l princep Ugo Rinaldi ab veu commosa y entussiasta —vos heu fixat ab l'art may igualat d'aquesta dona? ¿Li heu vist els ulls rublerts d'inspiració genial? ¿Vos heu fixat ab l'épich cayent de las sevas robas, ab la majestat dels seus brassos d'alabastre? ¿Y la veu? La veu es pura, celestial, inefable, lluminosa... Y encara, si l'haguessiu sentida en la *Villa-Bianca*, com l'he sentida jo, cantant sols pera mi!...

— Princep — va respondre'l comte August nirviosament: — demá presenteume á n'aquesta dona.—

—

A l'endemá, el princep Rinaldi presentá'l comte de Puig-alt á Bianca Maria degli Angeli, en el seu *hotel* sumptuosament artistich.

La conversa lliscá agradosa y lleugerament irónica per part del princep, vacilant y fina per part del comte.

Bianca Maria va observar desseguida'l profond encís qu' exercia sobre aquest, encís que creixia rápidament, que s'apoderava del seu ésser y'l dominava. Y somreya mentres els seus llabis l'envoltavan carinyosament d'una melodia puríssima y alhora tiránica. Una teranyina suáu y perfumada's formava entorn del comte, teixida ab las paraulas de Bianca: li oprimia'ls membres, li destruhia la voluntat, l'ofegava. Y á través d'ella, uns ulls negres y profonds brillant dessota uns cabells d'or, y uns llabis vermells y sensuals entr'obrintse sobre un rostre de neu, l'atreyan poderosament y l'adormian.

El princep Rinaldi sospirá, aixecantse.

—Tinch una obligació en' aquest' hora y ja la oblidava... Dispenseume, Bianca, y vos també, comte...—

Els ulls de Bianca brillaren alegrament.

—Adeussiáu, Rinaldi... Hauría sentit que per mi vos en haguessiu retrassat...

—Si voléu que'm quedi...

—Gracias, no'm feu falta...

—Ah, Bianca, Bianca! Sempre la mateixa! Una gran artista y una pobre dona!—

Y'l princep se'n aná, recordant altres moments més venturosos, y ja quasi esborrats de la seva pensa y del tot de la de Bianca Maria.

El comte August y aquesta restaren sols. El primer sentia encara una pertorbació interior, vensut y doblegat per l'encís dominador d'aquella dona. Y sentia perdres entre las onadas sensuals y artísticas que's despre-

nian del cos elegantissim de Bianca Maria, bressat per la dolsa música italiana que á dolls y flonjament vessavan aquells llabis hermosissims. Y restava enervat, sense voluntat ni energia, embafat per un alé afrodissiach que sortia de tots els recons de la sala, com si alli s'hi haguessin deixondit de poch, lassas y perfumadas, totas las esclavas d'un magnifich harém oriental.

Feu un esfors pera dominarse.

—Senyora, el princep m'havia parlat de vos y'm creya conéixervos. Ara veig que m'he equivocat. Sou hermosissima, espiritual y espléndida, y no trobo paraulas qu'expressin fidelment l'efecte que m'heu produhit.

—Els espanyols tenen nom d'amables y galants, y vos ne sou una proba...

— Deixeume ésser franch, senyora. Ab vergonya confesso que sento poch l'encís del art, peró sento fondament l'imperi de la bellesa encarnat en la dona. Y quan aquesta resplandeix ab tots els encants, ab totas las gracias, quan aquesta triomfa y domina com vos triomféu y dominéu entre las altras donas, llavors tots els adoradors d'aquesta religió augusta deuhen caure de genolls, ab els brassos extesos, ab tot l'ésser dispost á beure las paraulas que dolsament brollan dels vostres llabis, á respirar els efluvis de la vostra pell y l'alé de la vostra boca, á enlluhernarse ab la negror trágica dels vostres ulls, á negarse entre'ls efluvis y las onadas voluptuosas dels vostres cabells daurats... Oh, Bianca, Bianca, que'n sou d'hermosa! Deixeume dirvosho, deixeume repetirvosho eternament...

— M'agrada sentirvos, comte. Vos no parléu com els altres homes. Las paraulas vos surten del cor, y'ls vostres ulls reflectan un'ánima noble. Crech lo que dihéu y vos remercio. La dona sempre agraheix l'encens quan el seu perfúm es pur, y vol sentirse bressada per la música de l'adoració quan es fervent y natural... Bresseume, comte, bresseume dolsament...—

El comte August rodejá'l cos de Bianca Maria ab els seus brassos, acostant els llabis á la divina orella d'aquesta. Y sentí en el seu rostre'l pessigolleig dels rinxos joganers y rossissims, y una alenada de violeta pujá voluptuosament envers el sostre.

—Oh, Bianca, Bianca! Si las mevas paraulas vos bressan, las vostras m'elevan y m'exaltan. Jo no havia sentit emocions com las que vos feu náixer. Me sembléu l'Eva augusta de la meva vida, la primera dona del meu paradís. Me sento llensat per vías extraordinarias, resplandentas de llum y d'amor, encesas con fornals inmensos y rosadas com albadas rihentas, y'l meu ésser s'hi pert darrera vostre, atret per la divina olor de la vostra carn... Oh, Bianca, Bianca! Mireume ab els vostres ulls amorosos... Soch vostre, vostre eternament... soch un vensut... soch un escláu del vostre cos y de la vostra ánima...

— August... si voléu venir ab mi á la *Villa-Bianca*, á Palermo...—

Bianca Maria acabava de cedir á un d'aquells irresistibles capritxos que tan sovint se la emportavan. Com tantas voltas, assedegada de victorias amorosas, s'alsava gloriosament pera retornar á la lluyta eterna. Y mentres el comte la besava com un boig, ella somreya, acariciantli'ls cabells, joyosa de véncer una volta més y d'afermar aixís l'imperi de la seva bellesa.

A fora comensava á ploure pausadament: els núvols cendrosos planavan sobre la ciutat vessant las tristesas d'una nit humida y malincónica, y las primeras esgarrifansas de fret creuhavan l'espay.

Peró la boyra's desféu, esquinsada pels besos de Bianca y d'August, y á través dels seus esboranchs, aquells oviraren las perspectivas rihentas de la lluminosa Sicilia.

—

A la vora de Palermo, entre cedres altíssims y pins sempre verts, dessota un cel intensament blau, voltada dels murmuris y dels olors d'una vegetació esplendorosa, s'aixeca la *Villa-Bianca*, fantasia de gran senyor y alhora gran artista, blanca pel color que la cubreix y pel nom de la seva mestressa Bianca María degli Angeli.

En aquest refugi encantador Bianca y'l comte s'estimavan follament com dos adolescents enjogassats, fugitius dels llurs pares. Al matí se vestian besantse, se passejavan per sota las arcadas de fullatje, acariciats per la xardorosa música del vent que desde l'Africa enviava ratxadas de foch, y tornavan á la *Villa*, enllassats pel cos, alegres y enamorats.

Dormían, després de dinar, la mitjdiada, ab las finestras ben obertas, bressats pel cant de las cigalas y per las remors de las arbredas. Al capvespre contemplavan las postas espléndidas del sol, y més tart las magnificas sortidas de la lluna, en un cel inmens, tatxonat d'estrellas, blavis y lluminós.

—Anyoro l'art—digué Bianca una nit en que'l vent de l'Africa bufava més enervant que may y una lassitut opressora envoltava la *Villa-Bianca*—y'l seu recort m'omple de melangia. Jo l'estimo tan com t'estimo á tu, y sens ell no podría viure gayre temps. Escoltam bé: vuy recitar y cantar versos.—

Y comensá ab *L'Infinito* de Leopardi, aquesta poesia tan curta y tan profonda, reflex d'un'ánima atormentada y alhora serena y contemplativa. La veu de Bianca, vibrant y commosa, descrigué l'erm coll, voltat de brossa, tancant l'horitzó per tot arréu. Cantá'ls espays llunyans, interminables y'ls seus silencis sobrehumans y la seva calma profon-

dissima y la por del cor devant de tanta solemnitat! Y afegi dolsament:

E come il vento
Odo stormir tra queste piante, io quello
Infinito silensio a questa voce
Vo comparando: e mi sovvien l'eterno
e le morte stagioni, e la presente
e viva e il suon di lei.

Y terminá ab el dols naufragi de la Pensa en aquest mar de poesía y de misteri...

Y després sorgiren del piano'ls primers compassos, ombrívols y solemnials, de la mort d'Isolda. Y s'hi juntá la poderosa veu de Bianca. Riuhadas de dolors, torrents de melodias creuhavan ab vol ardent la xardorosa nit siciliana. Sanglotavan, se retorsían nirviosament, se precipitavan, esclatant á la fi ab tal frenesí y violencia, ab accents tan delirants, que'l cant d'inmensa desesperació se transformava en himne d'alegria inconscient, barbre y gegantina. Y semblava sentirse l'espléndit batament del esperit d'Isolda, cantant sobre'l món la joya indefinible de valor transfigurada, avans d'esvanirse en el gran Tot. Y la gran llaga de la Passió, encesa com un infern de penas y de tristesas, anava apagant els seus fochs y resplandors sinistres, minvant poch á poch y tancantse suaument...

Y's perderen las últimas notas com sanglots agónichs y ofegats...

Bianca María, nirviosa, s'aixecá del piano dihent:

—Wagner y Leopardi son els grans artistas d'aquest sigle, com Goëthe y Beethoven ho foren del passat, y Lleonart de Vinci del Renaixement, y Virgili del món llatí. M'enamoran aquestas ombras augustas, y las venero desde lo més profond del meu esperit. M'enamora lo trágich, lo terrible que aquests poetas han produhit ab la llur sanch y ab la llur ánima... M'enamoran sobre tot l'Amor y la Mort, els grans germans: segons Leopardi las cosas més hermosas del món y de las estrellas! M'enamora la cayguda de Troya, aquesta mort colossal, épica d'un poble! M'enamora la mort de Dido y la mort de Francesca, la mort de Desdémona y la mort d'Isolda! M'enamoran els héroes, Aquiles y Eneas, Hamlet y Faust! M'enamora tot lo gran, tot lo superior, tot lo insuperable... Quína llástima que no siguis artista! Cantaríam junts l'amor infinit de Tristany y Isolda, y l'amor heroich de Siegfried y Brunhilda!—

Y per la pensa de Bianca creuhá'l primer desdeny envers l'home enamorat, tendre y respectuós, que sentía y admirava la seva bellesa, peró no'l misteri del seu art.

Y'l comte, que fixament mirava á n'aquella dona extraordinaria, endeviná'l seu pensament.

—Es veritat,—contestá — no soch artista de cor y no sento gayre l'art. Solzament sento l'amor, peró no aquest amor abstracte que tu sents pels héroes y pels seus creadors, sinó un amor humá, molt humá, que tu m'has inspirat ab la teva hermosura de deesa.

Jo estimo'ls teus peus divinalment modelats, petits y prims! Jo estimo las tevas camas llargas y finas, fortas y blancas, suáus y plenas! Jo estimo'ls teus flanchs de Venus, el teu cos de palma, el teu bust d'estatua grega! Jo estimo'l teu coll hermosissim, y'ls teus llabis, y'ls teus ulls y'ls teus cabells!

Jo estimo'l teu pensament y la teva ánima: ¿qué vols més de mi?

—Perdonam — digué Bianca enternida— perdonam, August meu!—

Y va caure en els brassos del comte, ab tot el pes del seu cos opulent, rodejantli'l coll y besantli'ls llabis, perfumantlo de violeta. . . . .

. . . .

L'encant s'havia romput; l'armonia dels dos cors se desfeya poch á poch. Las ilusions volavan lleugeras sota'l cel blavissim de Sicilia, y las primeras tristesas y'ls primers anyoraments ompliren la poética *Villa-Bianca.*

Y'l comte August, en el fons vividor terrible y refinat adorador del goig egoista, fugí una nit d'aquell niu d'amor, d'aquell oassis de tendresa, ab l'íntima y segreta esperansa de conservar solzament el recort de las horas ditxosas y d'esborrar las primeras tacas que volían enfosquirlas... guardantlo en el seu cor gastat com un xich de llum d'agost pera escalfar els últims y glassats hiverns de la seva vida...

III

El comte August Carles de Puig-alt comparà la triomfal història de Bianca Maria ab el seu final horrorós entre las mans de lladres vulgars, assessins y violadors de donas.

La seva imaginació sobreexcitada reconstruhí la escena del crim y de la mort. Va veure, sobre'l llit baix y luxós de la *Villa*, el cos espléndit de la pobre Bianca, retorsentse de dolor, plorant de rabia y de vergonya, udolant de por y sanglotant de fástich, abrassada per un salvatje, mentres els altres espanyavan calaixos y rompían mobles, esperant el torn del goig d'un cos quina possessió may podían somniar...

Va veure aquellas tevias y rosadas carns, cubertas de morats: els pits plens y blanchs, reventats á cops de puny: els llabis mitjpartits per las dents d'aquellas feras... els cabells d'or arrencats á grapats, y'ls brassos desllorigats barbrement...

Va veure—quan la luxuria y la copdicia dels monstres restaren satisfetas—el desenllás d'aquella realitat esgarrifosa. Va veure dugas mans peludas, enormes, negras, estrenyent aquell coll hermosissim... va veure la llengua penjant y'ls ulls sortits... va veure

—per la finestra que'ls monstres havian deixada oberta al fugir — la claror de la lluna, l'argentada lluna de las xardorosas nits sicilianas, iluminant plascévolament aquella escena horrible...

G. ZANNÉ RODRÍGUEZ

NOVAS

Al entrar el present número en máquina (dimecres al dematí), els Diógenes del *Diari de Catalunya* no havian trobat encara un home capás de posar sa firma sota las malévolas insinuacions fetas contra nosaltres. Tornêm á preguntar per darrera vegada: ¿Hi ha entre aquells enemichs nostres qui tingui cara pera donarla, ó nom pera escriurel?

Sentat això, quedi cadascú al seu lloch: nosaltres, com á *noys góticks* (aixis ens diuhen) que tenim el valor de las nostras conviccions: ells com á *vells bizantins* (això es, vells d'ánima), que s'amagan y fereixen en l'ombra.

—

El dimars, 14 del corrent va reunirse'l nou Consistori dels Jochs Florals, y's doná lectura á una afectuosa carta de don Francisco Pi y Margall acceptant la presidencia.

En la mateixa reunió varen quedar elegits vispresident, ó president interi, en Joseph Franquesa y Gomis, y secretari en Salvador Vilaregut.

—

Ha tornat á apareixe *La Ilustració Llevantina*, després d'haver tingut suspesa sa publicació durant alguns mesos en atenció á las circunstancias dificils per que passa la prempsa.

Els dos números que fins ara han sortit d'aquesta segona época, están hermosament editats, figuranthi composicions de nostres millors literats y artistas.

En conjunt *La Ilustració Llevantina* 's presenta ab grans milloras, lo que té de ferla encara més simpática á sos antichs lectors y al públich en general.

—

Ha sortit el primer número de la *Universitat Catalana*, butlletí mensual dels escolars catalans, que publica diferents trevalls de reputats escriptors.

Son fi principal es omplir un buyt que's notava en la Universitat de Barcelona, donchs no tenia, com altras Universitats europeas, un Butlletí propi que fos portavéu dels sentiments y aspiracions de la classe escolar, deixant de banda las disposicions *oficials* de Instrucció pública, aquí tan onerosas com ridiculas.

Desitjém á la nova publicació llarga vida y perseverancia en sos ideals d'avens y civilisació.

—

Desde'l diumenge passat está obert al públich el saló d'Exposició permanent del Círcul Artistich d'aquesta ciutat, instalat en el carrer de las Corts, número 313.

El conjunt resulta molt simpátich, figuranthi firmas de coneguts artistas catalans.

—

El periódich *Catalunya Artística* ha publicat el cartell del primer dels certámens literari-musicals que's proposa celebrar.

S'ofereixen dinóu premis, y'ls trevalls haurán d'ésser presentats avans del 15 de janer de 1901.

El jurat calificador de la part literaria estará format pels senyors don J. Ayné Rabell, don Antoni Bori y Fontestá, don Manel Rovira y Serra y don Antón Busquets y Punset; y'l de la part musical, pels mestres don Francesch Sánchez Gavagnach, don Joseph Ribera y don Candi Candi.

—

Invitats per la casa «Hoyos, Esteva y C.ª», el dijous passat tinguerem el gust d'assistir á la inauguració del local destinat á exposició dels seus articles, establert al carrer del Paradís, número 7, hont s'hi troba també'l taller.

Tot quant hi ha exposat en el nou local constituheix una brillant manifestació dels avensos qu'en l'art decoratiu ha portat á cap la citada casa, notantse en el conjunt de las obras un exquisit gust.

Desitjém als senyors «Hoyos, Esteva y C.ª» prosperitats, y'ls recomaném la perseverancia en sa tasca.

—

En el consulat de Russia d'aquesta ciutat s'ha desmentit la noticia d'haver mort el mestre Slaviansky d'Agreneff, director de la Capella Russa que anys enrera visitá nostra ciutat; noticia que, trayentla d'altres periódichs, publicarem també nosaltres.

—

El dia 15 del corrent va posarse á la venda la quarta serie dels sagells catalanistas que publica en Joaquim Company.

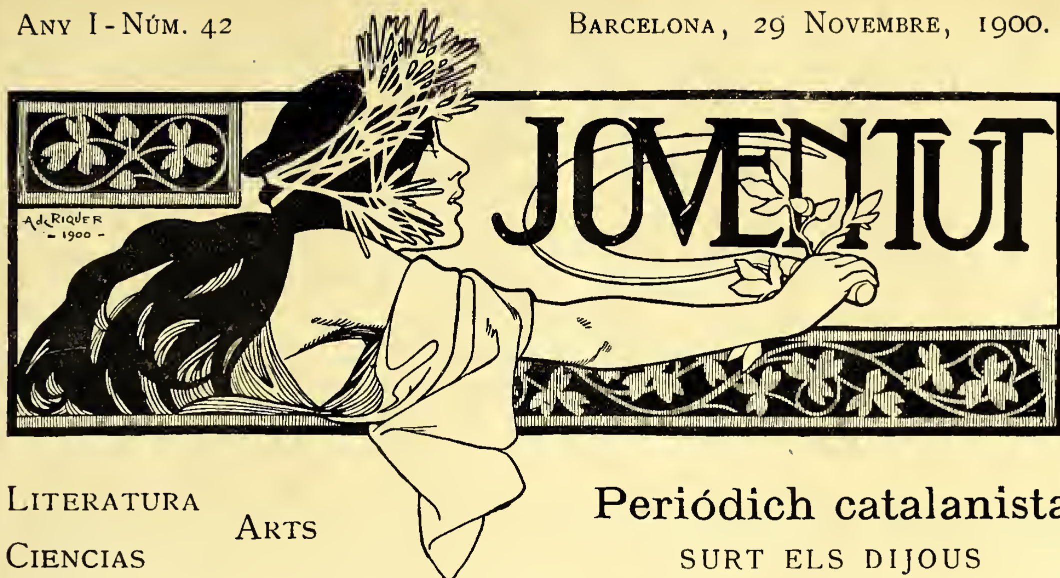
Els sagells d'aquesta serie portan la següent inscripció: «Comensa son comtat en Borrell I.—11 agost, any 898.»

—

Sentnos impossible contestar particularment á las moltas personas y entitats que'ns han felicitat per nostra campanya contra la hipocresia, protestant al mateix temps dels grollers atachs que'ns han sigut cobardament dirigits pel *Diari de Catalunya*, enviém á tots per medi d'aquest solt la expressió de nostra gratitut; y poden tenir la confiansa de que perseverarém en nostre empenyo.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

ANY I - NÚM. 42 BARCELONA, 29 NOVEMBRE, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

A Krüger

«El periódich JOVENTUT, de Barcelona, saluda al Transvaal en la persona de son President, representant de la Justicia y la Llibertat dels pobles.»

Ab aquest senzill telégrama volguerem també nosaltres saludar, á sa arribada á Paris, á n'en Krüger, l'admirable patriota y exemplar diplomátich que, amparantse tan sols en la rahó y la justicia, ha trobat energias pera contrarrestar el tiránich poder de la Gran Bretanya, y ha fet concentrar l'atenció del món enter en aquell grapat d'héroes que tan abnegadament lluytan en defensa de sos drets y de sos ideals.

La vinguda d'en Krüger es, dintre la corrompuda atmósfera de la diplomacia europea, com una ratxada flayrosa de terras verges, y al respirarla sembla com si'ns sentissim més forts, més sencers y més propensos á una redempció. Associémnoshi ab tota l'ánima al frenétich y delirant entussiasme qu'en el cor de la centralisadora Fransa ha pogut despertar aqueix home tan senzill y tan gran. Associémnoshi de tot cor, que pocas vegadas la historia registra espectacles més hermosos ni que més alt parlin en favor de la especie humana. Associémnoshi tots els bons, tots els sans, tots els que portin á dintre quelcóm de noble, generós y progressiu, contra las piraterias dels qu'en nom de la civilisació volen agavellar pobles y esclavisar conciencias. La causa es santa.

Al poble francés li ha cabut una vegada més la ditxa de mostrarse adorador de la Llibertat. Imitemlo! Y al saludar ab ell al gran Krüger, profetisém el triomf del poble boer, d'aquell poble d'ideals grans, ab quin exemple s'haurian d'avergonyir aquestas rassas atrofiadas per l'utilitarisme de la vella Europa; d'aquell poble que no pot morir, que no morirá, ni que'l converteixin en runas, perque rassas com la dels seus héroes, que ab tanta convicció donan sa sanch, tenen la mágica virtut del fénix, que renaix d'entre sas cendras.

LA REDACCIÓ.

LA FI DE LA EXPOSICIO

La Exposició s'ha tancat, deixantnos sols un recort com el d'un somni de las *Mil y una nits*.

No'ns ocuparém pas de lo qu'ha sigut. Es molt més dificil de lo que sembla'l ferne una síntesis; peró sía lo que's vulga, de tots modos ha estat una cosa grandiosa, honor de la especie humana. La Fransa ha fet un esfors inmens y ha demostrat qu'era mestra en las arts de la Vida. Concretantnos tan sols á l'arquitectura, el *Petit* y el *Grand Palais* son dugas construccions arquitectónicas severas y sumptuosas, ab las sevas columnatas clássicas,ab las esculpturas y'ls pináculs que'ls decoran. Si un entra per la porta dels Camps Eliseus, la perspectiva que's presenta á la vista es indescriptible. A la esquerra'l *Petit Palais*, á la dreta'l *Grand Palais*, tots voltats de jardins, y d'esculpturas obras mestras de tots els pobles d'Europa y d'Amèrica. En segón terme's veu per escors el *Pont Alexandre*, ab las sevas dugas rengleras de monumentals llanternas, ab las quatre columnas gegantescas, dugas d'entrada y dugas de sortida,terminadas per cavalls alats, refrenats per simbólicas figuras, tot daurat,lluhint son or al sol ó á la llum eléctrica. Continuant aquest fantástich y monumental carrer, veyém alsarse en tercer terme'ls *Palaus de las Arts decorativas*: á la esquerra'ls dels francesos, á la dreta'l de las nacions extranjeras. Quín aspecte més alucinant no presentan ab las sevas altas cúpulas, ab els seus cimboris y templets blanchs, que's destacan sobre'l cel com las cimas de palaus encantats, evocats per un art mágich! Y'ls frescos y mosáichs de las sevas parets, endolcits per l'atmósfera un xich boyrosa!...

Y al fons s'alsa majestuós el *Paláu dels Inválits*, allí hont descansa'l cos del gran Napoleón, y quals murallas y qual cúpula d'or vell y de pissarra, semblan, tristas y ombrivolas, formar contrast com reaparició morta del passat, pera més fer ressaltar la bellesa y la claror alegre dels primers termes que representan el present y l'esdevenidor dels pobles. Aquest carrer es el comensament y'l fi del sigle.

Peró axó no es res. Aném avansant, qu'hem de veure encara molt major maravella. Cap al *Pont Alexandre*... Ja hi som! Al peu de la primera columna de má dreta, allí aturemnos y contemplém la perspectiva incomparable que á nostra vista's presenta. El Sena perdentse al horitzó, ahont se dibuixan mitj esfumadas las torras del *Trocadero*, allá lluny,entre la boyra grisa. La torre Eiffel á la dreta sembla voler foradar el cel; y una pila d'edificis fantástichs que simulan una ciutat oriental, vaga, esfumada, com si fos vista en un somni; tot axó en ultim terme, ab un cel ratllat de stratus violats, sobre un fons d'arám lluhent, del sol á la posta.

A la dreta, vorejant el riu, s'alsan els *invernáculs*, l'*aquarium* y'ls diversos edificis del *Carrer de París*, que son continuats per las góticas siluetas de las teuladas, torras y campanars del *Vell París*, que's van á perdre al fons de la perspectiva aérea del ultim terme.

A la esquerra hi ha'l *Carrer de las Nacions*, el que forma una gran avinguda. De primer es la Italia la qui se'ns presenta ab lo seu edifici de Sant March de Venecia, barreja de bizantí y gótich, que s'alsa majestuós lluhint las sevas cúpulas plenas de mosáichs policromats, ab un sens fí d'estatuas en actituts rafaelescas. Després, el pabelló dels Estats Units d'América ab el seu gran cimbori com el paláu de Washington, al costat del de Turquia. La Bosnia y Herzegovina y las nacions orientals s'alsan ab minarets com els dels palaus de Constantinopla. Austria, y sobre tot Hungria,'s destacan com severa catedral gótica qué sembla volerho dominar tot ab sas agullas. Bélgica ab son *Hôtel de Ville* d'Audenarde, altra maravella del art de fins de la Edat mitja, que sembla una blonda de pedra alta y atrevida, que sobre del cel se transparenta. Alemanya ab sa construcció sólida, grave, ben entesa, d'aquest istil y d'aquesta decoració pintada, de la bona época de Maximiliá, que ha inmortalisat el gran Albert Durer. Son campanar cubert de verdas teulas ho sobrepuja tot ab son historiat rellotje, com si volgués indicar que una rassa forta, ab el temps y l'altesa de miras tot pot dominarho. Peró ¿quina es l'ánima que tal edifici enlayra? La Ciencia! El Llibre! O si no, entreuhi: De dalt á baix la imperial casa tota está dedicada á las lletras; y no sols al Llibre d'ells, sinó al dels altres. Allí hi hem vist l'obra d'en Maeterlink magis-

tralment editada, al costat d'Ibsen, de Hautmann, de Daudet, de Zola, de Nietzsche, de Novalis, de d'Annunzio, y fins dibuixos del nostre Apeles Mestres. Tot allí es pel Llibre, pel grabat, per la ilustració y per la imprenta, que fixa y transmet las ideas.

Al costat s'alsa l'edifici blanch, tot cisellat, tot aparatós, del pabelló d'Espanya. Es la imatje de la nació. A dintre sols hi ha restos de la dominació passada: una grandiositat morta. El casco y la espasa de Boabdil, els de Felip l'Hermós, Carles V y altres, fets á Milán molts d'ells, ó á Flandes. Tapissos flamenchs, brocats de Toledo, peró tot de ja fa sigles. Sols en el vell mitj del pati un pot saludar la gloriosa estatua de Velázquez, feta per en Benlliure y fosa per Campins y Masriera, com l'única personalitat passada que sobreviu encara. Devant del paláu d'Espanya, buyt del present, sense cap obra actual d'esperansa pel pervindre, sols ple de glorias mortas, y mirant al gran campanar del pabelló imperial d'Alemanya que sobrepuja tanta ciencia y tanta inteligencia, ben bé podriam exclamar descubrintnos ab pena: *Ave Cesar! Morituri te salutant!*

Y després d'aquests palaus en venen d'altres y d'altres: el de Suecia, el de Noruega, tot de fusta, el de la Finlandia, el de Mónaco, del Renaixement Mediterrá, que sembla una casa nobiliaria de Mallorca, el de Persia, el de Russia, y els de la Higiene, de la Prempsa y dels *Exércits de mar y terra*, fins que tot aixó's pert en l'horitzó, al juntarse ab la torre Eiffel y'l *Trocadero*.

Y aixó es sols una petita part d'aquest aixám de construccions de totas las civilisacions y de tots els pobles.

Y tot aixó va á desapareixe! Com si fos tocat per una vareta mágica, dintre de poch aquesta decoració fantástica, que cap escenógraf pot pintar, ni pot descriure cap poeta, desapareixerá per no revindre!...

Adéu, Exposició! Ultim esfors del sigle XIX, adéu! Me sembla que te'n portas la millor part de la meva vida!

—

Un consol m'arriba com un'aura benéfica, com un so dols llunyá. «Se conservarán el *Petit* y'l *Grand Palais*,—me diu una persona amiga—y á més el carrer de las Nacions en tot lo que's pugui, demanantse á las potencias respectivas que deixin aquells edificis com recort, y tal volta com allotjament dels seus consulats y legacions respectivas.»

Aixís sia! París al menys tindrá un recort etern de tanta grandesa!

POMPEYUS GENER.

París, 12 de novembre, 1900.—En lo Cabaret Flamench, avans de tocar las onze.

«BODAS REALES»

PER B. PÉREZ GALDÓS.

Tres son las series d'*Episodios Nacionales* qu'ha escrit en Pérez Galdós. La primera, *Trafalgar-Arapiles*, comprén desde'ls últims temps del regnat de Carles IV fins poch avans de la fugida dels soldats de Napoleón I. Aquesta época fou estudiada y explicada admirablement pel mestre. La grandiositat del assumpto, l'amplaria del quadro, inspiraren tomos com *Arapiles*, *Zaragoza*, etc., etc., resultant en conjunt la serie millor com *epissodis nacionals*. A poch d'haver entrat els francesos en la peninsula, tots els habitants d'aquesta s'aixecaren com si no fossin més que un sol home contra l'extranjer, no parant de lluytar fins que'l vegeren repassar la frontera. En aquesta lluyta heroica no sols hi prengueren part els que volian defensar sa patria contra l'invasor, prescindint dels principis y doctrinas qu'aquest propagava, malgrat, en el fondo, li fossin simpátichs, sinó també'ls qu'avans sols miravan de defensar lo antich, lo tradicional, contra las ideas novas del 93. Per aquells, primer es la independencia de la patria; per aquestos, primer que la patria son las ideas. Aixís veyém qu'aquestos més endevant demanan auxili al extranjer que rebutjaren, y ab els *Cent fills de Sant Lluís* imposan sos principis y més endevant s'aixecan contra una reyna llegítima (comensant una guerra civil que tant mal ha fet) perque no representa lo tradicional, y volen pujar al trono al home que, segons ells, hi té dret y com ells pensa.

Aixís com aquestos eran fanátichs de lo vell, n'hi ha d'altres (afrancesats) que ho son de lo nou, de las ideas de la Revolució, y ajudan als francesos y fan armas contra'ls seus germans, no per fer son país escláu de la

Fransa, sinó per muntar un govern nou que posi en práctica sos ideals polítichs. Aquests son els que, un cop expulsat l'extranjer, s'ajuntan ab els primers, y lluytan contra'ls absolutistas, y defensan més tart á Isabel II.

Els motius que portan á la lluyta á uns y altres, la *independencia de son país* y sos *ideals polítichs*, son nobles y grans; els medis de que's valen ho son també, igual que'ls fets que tenen lloch. El quadro resulta admirable.

En la segona serie, desde la sortida dels francesos, *El equipaje del rey José*, á poch després de la mort de Ferrán VII, *Un faccioso más y unos frailes menos*, més que la lluyta per la independencia del pais, s'hi troba la lluyta per las ideas. Absolutistas y lliberals, negres y blanchs, aixís se diferencían els bandos. L'ideal per que's lluyta es noble, es gran, mes ja no ho son els medis de que's valen: la intriga y'ls pronunciaments.

La inmensa majoría del poble ha rebut la influencia del extranjer, desperta del ensopiment en qu'estava desde Felip II, y no vol ser ja escláu de la voluntat d'un rey ó de son ministre: vol intervenir en el govern de son país, y que siguin reconeguts sos drets d'home. El rey y molts dels que'l rodejan, ajudats pels que nasqueren per esclaus y cridan *Vivan las caenas!*, lluytan desesperadament, vencent un cops, sent vensuts altres, y en sa rabia demanan auxili al extranjer pera esclavisar á sos germans. En los últims temps d'aquesta época guanyan els lliberals gracias á la bellesa d'una reyna; y l'atreviment d'una infanta'ns lliura pera l'esdevenir d'un govern absolut.

Com he indicat, el quadro s'empetiteix en aquesta época, y l'autor necessita ja fer un esfors pera lograr que resulti digne d'ell. El tipo de Salvador Monsalud, un dels més grossos que'l mestre ha creat, n'es una proba.

En la tercera serie, *Zumalacarregui-Bodas reales*, l'esfors ha de ser més gros, puig respón á una época en que tot es mesquí: ideals, lluyta y medis. Ideal ja no ho es la independencia de la patria, ja no ho son els principis purament, sinó que cristins, é isabelins, y carlins, no defensan més quelas personas: Isabel (en son nom Cristina) y Carles V. La lluyta es petita y'ls medis tots son bons, fins la intriga, la traició, etc., etc. Si petit es el quadro de la lluyta general, diguemho aixís, ho es molt més, fins á ser miserable, la que dintre cada partit s'hi veu. Els carlins, pera lograr la confiansa de son rey (?) y manar, y poder robar, y'ls lliberals lo mateix, se barallan entr'ells y tots els medis troban bons. Continúa aixís acabada la guerra, y llavors la lluyta es, com diu l'autor en *Bodas reales*, *la persecución de un cocido y de unas sopas de ajo*, *ambiciones tras las cuales despuntan otras más altas, anhelos de comodidades y distinciones honoríficas*. (Com ara: no hem avansat ni retrassat un sol punt). Cosa que, diu ab molta rahó, es conseqüencia de que al despertar el poble espanyol de l'*austeridad ascética* á que'l van tenir condempnat per espay de segles, no volía més que menjar y abrigarse, pera fer callar sa fam y son fret, no buscantho pel trevall, sinó per la intriga.

Si'l quadro es petit, l'assumpto ho es més encara, fins á fer llástima, y era molt difícil sortirsen bé, molt més tenint en compte lo aprop de nosaltres qu'están els fets y personatjes d'aquesta época tercera. Pérez Galdós se'n ha sortit més que bé, com no's podia esperar dats els inconvenients que hi havía y que ja va preveure al acabar la segona serie.

En la primera época, si no teniam grans homes, n'hi havia qu'ho semblavan; si las figuras no eran d'or, eran de plata daurada. En la segona, no trobém més que parodias de tirans y de revolucionaris; ja son de *doublé*. En la tercera, com ara, *parodias de parodias* son els homes; son de guix ab lleugera capa d'or fals, las figuras.

Al acabar la primera serie, l'autor, entussiasta, confía en que'l pais pot salvarse y fa dir á Gabriel Araceli: «Adiós, mis queridos amigos. No me atrevo á deciros que me imitéis, pues sería inmodestia; pero si sois jóvenes, si os halláis postergados por la fortuna, si encontráis ante vuestros ojos montañas escarpadas, inaccesibles alturas, y no tenéis escalas ni cuerdas, pero si manos vigorosas; si os halláis imposibilitados para realizar en el mundo los generosos impulsos del pensamiento y las leyes del corazón, acordaos de Gabriel Araceli, que nació sin nada y lo tuvo todo...» creyent que sos compatricis arribarán á regenerar y realsar son pais.

Aquestas ilusions las va perdent en la se-

gona época: la creu possible la regeneració, peró llunyana. Encara hi creu! Y aixis, al ultim de la serie, posa en boca de Salvador Monsalud: «... No tengo que soñar en mi felicidad doméstica, que es ya un hecho positivo; soñaré con ese porvenir lejano de nuestra patria, con ese tiempo, querido amigo mío, en que la mayoria de los españoles se reirá de la angelical politica de usted...» Paraulas en que ja s'hi veu bon xich de recel, barrejat ab la esperansa de que ab el temps arribará lo qu'ell desitja pera sa patria.

La desconfiansa va creixent en l'última serie, fins arribar á no creure possible la regeneració. Y acaba'l tomo ultim, al contemplar las despullas de las festas que s'han fet pel casament de donya Isabel, dihent:

«... lienzos desgarrados y sucios por el suelo, y las paredes de todos los edificios nacionales señaladas por feisimos y repugnantes manchurrones de aceite. Parecian manchas que no habian de quitarse nunca.»

Y té rahó: lluny de treure aquellas, n'hi han fet d'altras més grossas, més fastigosas; ni aquellas ni aquestas se'n anirán may; no's poden treure, no's poden esborrar; no hi ha més que un medi, y es... *enderrocar aqueixos edificis.*

Clar se veu que Pérez Galdós está desanimat per complert, y convensut de que desde'l casament d'Isabel está tot ple de miserias y petitesas que val més no tocar. Aixó'm fa creure que prompte podrán llegir sos admiradors, (entre'ls que m'hi conto), una nova serie de *Novelas Contemporáneas;* que'l podrém admirar al teatre deixant per altres la continuació de la historia dels últims aconteixements. Aquest quadro es petit pel mestre, que val més qu'emplehi sas qualitats d'escriptor y novelista, y son talent de pensador, en quelcóm més que un estudi dels fets últims qu'han tingut lloch á Espanya. Aixis ho esperém del autor, com també que prompte donará nous germans á *Nazarín*, *Fortunata y Jacinta*, *La Desheredada*, etc., etc., y á *Realidad*, *Voluntad* y *Los Condenados*.

—

En *Bodas Reales*, ultim de la tercera serie, y al meu entendre'l millor d'ella, no com á *Episodio*, sinó com á novela ab datos históricos, l'autor fa l'estudi dels Carrasco, familia transplantada á Madrid, desde la Mancha. Ens estudia també al *Quijote* degenerat, dintre la politica menuda, don Joseph del Milagro, junt ab tres personatjes com donya Cristeta, creació d'ell, y altres qu'han viscut é intervingut en la desgraciada marxa dels aconteixements politichs del Estat espanyol.

L'anyorament que sent donya Leandra, muller de Carrasco, ha inspirat al mestre una de las millors planas qu'ha escrit en sa vida, qu'es el capitul primer, ver monument literari, en el que s'hi llegeixen trossos com el que transcrich; y son las paraulas que diu aquesta senyora á sos paisans de la Mancha:

«*Idvos*, *Idvos* pronto, que yo haria lo mesmo para no volver, si pudiera; este pueblo no es más que miseria con mucha palabreria salpimentada: engaño para todo, engaño en lo que se come, en lo que se habla, y hasta en los vestidos y afeites, pues hombres y mujeres se pegotean cosas postizas y enmiendan las naturales. ¿Qué hay en Madrid? Mucha pierna larga, mucha sábana corta, presumir y charlar, farsa, ministros, papeles públicos que uno dice *fu* y otro *fa*, etc., etc.»

El tipo de la manchega senyora es colossal, el millor de l'obra, y no té més defecte qu'enrahonar y discorrer massa bé, cosa per mi ben disculpable. Donya Leandra, lluny de sa patria, en terra extranya per ella, veu á son marit y á sas fillas cambiats, y's mor després de veure á Bruno fent de ridícul conspirador, y sa casa deshonrada ab la cayguda d'Eufrasia, dias avans de mirar casada á la jove reyna, casament que tant l'ha preocupat y tantas desgracias li ha ocasiónat y qu'en sa última hora maleheix.

Don Bruno, *ayacucho* com son amich Milagro, de propietari felis en son poble nadiu, al passar á Madrid se converteix en aspirant perpetuo dels qu'están sota'ls balcons d'un ministeri ab la boca oberta esperant un rosegó de pa. Es el tipo principal de l'obra; no resulta tan perfecte com el de sa muller; es bon xich diluhit y poch fixat.

Es de lo més notable d'aquest tomo la explicació que fa don Bruno de la célebre sessió en que Olózaga cridá *Dios salve á la Reina, Dios salve al país*, quan la cayguda del ministeri López, ab la que pert sas esperansas de ser empleat, y sentint ressucitar per un moment son *esperit manchego*, diu: «Los hombres de juicio no tenemos pito que tocar

en tales trapisondas, y bueno es que os vayáis preparando para irnos á escardar cebollinos en Torralba, de donde nunca debimos salir, ¡ajo!, porque no se ha hecho este trajin de ambiciones para hombres del campo, y *al que no está hecho á bragas, las costuras le hacen llagas.* Habréis oido en nuestra tierra que *por su mal le nacieron alas á la hormiga.* Por mi mal tuve ambición, y ya veis... ya veis lo que hemos sacado desde que vivimos aqui: bambollas, mayor gasto, esperanzas fallidas, los pies frios y la cabeza caliente. No más, no más Corte, no más politica, porque asi regeneraré yo á España como mi abuela, y mi entendimiento, pobre de sabidurias, es rico en todo lo tocante á paja y cebada, al gobierno de mulas y á la crianza de guarros, que valen y pesan más que el mejor discurso.» Aquestas frases son dignas de Cervantes, al fer l'inmortal *Quijote.*

Sas fillas Lea y Eufrasia's ressenten del mateix defecte. Lea, enamorada de veras del coronel Tomás O. Lean, accepta, al renyirhi, á son cosi, sens haverhi complerta explicació. Lo mateix se pot dir de la fugida d'Eufrasia.

Don Joseph del Milagro, pare de *Perita en dulce*, adorador d'Espartero, y de pas de la Llibertat, integro, conseqüent y honrat, (cosa que no es obstacle pera qu'en sa *jefatura politica* fassi barbaritats pera treure un diputat), home ignorant, ademés, está enlluhernat y no's mou més que dintre la politica baixa y rastrera de l'época. Es un tipo perfectament descrit.

També ho es donya Cristeta del Socobio, patrona de tots els Socobios haguts y per haver, intrigant empleada al Paláu dels Reys, que no té altre pensament y voler que'ls d'aquestos, fins arribar á enorgullirse de ser la *causa histórica* dels amors de la reyna governadora ab en Muñoz.

Els fets histórichs principals de que parla l'autor en aquesta obra, «la tornada de donya Cristina» y'l «casament de Isabel II», resultan un xich esfumats, cosa que's comprén, puig es dificil tractarlos ab la imparcialitat y rigorisme necessaris. Prou fa ab insinuar las malediccions dels Carrasco, y ab dir que'l nuvi no tenia altre mérit que ser guapo y fanátich al parlar del segón, y fer un xich d'historia dels amors de la primera.

Ahont se veu un Pérez Galdós imparcial, rigit y fins crudel, es al exposar els tipos de molts politichs. Ab frases curtas y punxants ens descriu al general Narváez (Guapo de Loja), de qui diu entre altras cosas: «No habia otro que le igualara en aptitudes para establecer un predominio efectivo por la sola razón de ser más audaz, más tozudo y más insolente que los demás...» «El rascarrabias que necesitaba el pais en momentos de turbación era Narváez, porque no habia quien le igualase en las condiciones para cabo de vara ó capataz de presidio...» «El hombre de aquellos dias era Narváez, no en embrión, sinó en personalidad formada, porque el *baratero* nace, y á poco de nacer, con sólo un par de arranques y el fácil reparto de cuatro bofetadas á tiempo y de otros tantos navajazos oportunos, ya se ha revelado á si mismo y á los demás, ya es el *poeroso* ante quien todos tiemblan...» De má mestra resulta, com també'l retrato del cinich Lluis González Bravo, de qui diu l'autor que «la Historia vacila entre admirar á este hombre ó inscribirle con asco en sus anales». Els altres, Olózaga, Isturiz, López, etc., etc., els descriu ab exactitut, y tal volta ab poca fermesa.

En resúm: la part novelesca es colossal; la critica dels personatjes histórichs, superior; peró com á narració histórica, no la trobo al nivell dels altres tomos. D'aixó no'n té la culpa l'autor, sinó l'época de que tracta. El llenguatje, l'istil, son dignes del mestre; ab aixó crech dirho tot. Aquesta es la meva pobre opinió sobre aquest llibre. Si resulta un xich exigent, es perque miro á Pérez Galdós com l'*únich novelista y autor dramátich* que representa dignament las lletras castellanas en el modern moviment.

TRINITAT MONEGAL.

«RONDALLES DEL POBLE»

El moviment intelectual valenciá avansa de debó. Avuy devém parlar d'un llibre nou que per cert es de veritable interés; es el volúm de rondallas. que'l poeta del Xúquer ha engandayat, iniciant la branca més atractiva del Folk lore: la rondallistica, que's troba florida á tot esclat per la terra valenciana.

Al parlar dias enrera d'un altre llibre valenciá, indicavam lleugerament las fasses

dels escriptors d'aquella terra; fasses que no han arribat encara á un moviment de revolució literaria que á no tardar ha de manifestarse, puig el llibre d'en Badenes ho indica ben clarament; en primer lloch, perque la materia que tracta no era pas coneguda, y després perque'l trobém ab un llenguatje més literari que pas en altras obras dels seus coterranis.

El llenguatje del senyor Badenes en *Rondalles* es més just, més florit, més atractíu y més catalá; puig bonament els demés (llevat del Degá, qu'es en Llorente), els demés, dihém, sembla que s'estudihin en fer florir un dialecte de nostra llengua, cosa que no deixaria de portar sos inconvenients. Per aquest cantó es per hont devém més aplaudir al simpátich rondallayre, y ho fem de tot cor.

Enamorat de la campanya *folk-lorica* que emprengueren ab bona sort els malaguanyats Milá y Fontanals, Pelay Briz, Bertrán y Bros y l'Aguiló, y segueixen en Maspons y Labrós, Gomis, Bell-lloch, Thos y altres, aná á saga de cansons del poble y's trobá ab migrada cullita, tal volta perque poch es el temps que hi ha dedicat. En cambi, topá ab un bé de Deu de rondallas, qu'avuy ens ofereix galanament arromansadas. Aném á las rondallas.

D'argument originalissim totas ellas, ha sapigut el colector impregnarlas en sa forma d'un gust terrassá-popular, per quin género mostra condicions meritissimas. *La Font de Montalt* es de las que més lluheixen aquesta bona condició. Tota llisa, flayrosa y plena, atráu tot seguit al llegidor:

Ja arribá á la fontinyola
la companya realenca.
La dama está despullada,
¡qu'es hermosa la princesa!
La flor gemada del pésol
no es més garrida ni bella.
. . . .

Imitació escrupulosa d'una rondalla que mereixeria ésser més coneguda; y sia pel cantó que's vulga fullejar el llibre,'s troba aquesta bona condició; aixis la trobarém en *La bona justicia:*

A son castell vingué'l comte,
tres díes ja que vingué
de la guerra que'l Rey fea
que'l Rey fea contra infels.
Com no li parla sa esposa,
lo que pensa vol saber;
y aixís al dins de la cambra
li diu sentantla prop d'ell.
—¿Qué teníu, hermosa Blanca,
qué teníu que no'm miréu?—
—Calla, calla lo mal comte
que parla ab llabi mesell.—

Aquesta facilitat senzilla que sols pot trobarse en las joyas de nostra literatura popular, la trobém tot seguit en l'obra de'n Badenes.

Totas las rondallas de la colecció son genuinament de la terra valenciana; alguna recorda las nostras, mes anantli á cercar l'origen, la trobariam de llunyas terras.

Al devall del volúm hi ha una variant encisadora de la cansó popular *L'infant y la dida*, tan coneguda á casa nostra. No podém pas resistir al desitj de transcriuren un fragment:

A cassar se'n va lo Rey,
ell y tota sa familia;
res se deixa en lo paláu
més que l'infant y la dida.
La dida s'encén bon foch
calfantse en una cadira;
al caloret del calíu
va quedarse ben dormida;
cada becada que fa
pareix que á caure se'n vinga
ab lo bell infant que dorm
en sa falda tova y llisa.
De las becadas que ha fet
y sense qu'ella ho sentira,
ha caygut l'infant al foch
tot tornantse cendra viva.
Quan la dida veu aytal,
gran baticor li prenía.
L'arreplega en un plat d'or
recamat de pedra fina...

Y aixis va seguint la cansó, ab un cayent hermosissim.

No's creguin pas, els que vulguin llegir el llibre nou d'en Badenes, que hi trobin tendencias novas, ni formas literarias, no: únicament hi trobarán el ressó de la musa popular, que prou bella es pera fer bategar el cor dels aymants de lo sublim y artistich, y en quina font hi han begut una munió de poetas desd'en Verdaguer á n'en Maragall.

Fa bé, molt bé en Badenes d'inventariar las joyas populars de sa terra y per'xó no es fora de rahó qu'en Masriera l'esperoni en el prólech que li posa al devant, prólech que trobém encertat y que, per lo tant, aplaudim.

Antón Busquets y Punset.

SOMNI D'INFANT

(Del tomo en preparació *Ayres del Montseny.)*

Quín somni tinguí tan dols
un dematí á punta d'alba!
Ja fa mitx segle, y ho tinch
tan present com si fos ara.
Somihí que en bressol d'or
un angelet me bressava:
eran blavenchs los seus ulls,
sa cabellera era llarga,
sa cara era un pom de flors
que ab mos llavis jo rosava.

Perque jo dormís á pler
en sos dits tenia una arpa,
plena de noves cansons,
plena de velles sonades,
que rajavan á bell raig
com del Canigó les aygues.
Acabades les cansons
me desvetllá una besada.

Ma mare era l'angelet,
aquell bres la seva falda,
y l'arpa n'era'l seu cor
lo cor que tant m'estimava!

Ay! aquella arpa del cel
poch després se m'es trencada,
y encara aquelles cansons
ressonan dins la meva ánima;
encara mon cor ne viu,
encara ma lira'n canta;
si les arribo á oblidar
seré un aucellet sense ales!

Mes ay! l'hermós angelet
qui bressant me les cantava,
tot bressantme en un bres d'or
un dematí á punta d'alba,
al volarsen cap al cel
¿per qué en la terra'm dexava?

JACINTO VERDAGUER, PBRE.

LA BARCA DEL AVI

Per platja bonica, la del meu poble. Avans tot en ella era llum y moviment. De Sant Cristófol fins á la Roca Tallada, sempre hi haguerau vist una munió de barcas que semblavan un estol de colomets; unas baradas á la sorra, altras balansejantse graciosament sobre aquellas onas enjogassadas, tan blavas y bonicas... N'hi havia de tota mena: buscis, balandras, llahuts, goletas, llanxas, de tres pals, de dos... L'una descarregava ollas, l'altra s'omplía de bocoys de vi, d'aquell vi que llavors anava tan abundant, donchs no's coneixia encara aquesta malehida malura que'ns ha mort las vinyas, y ab ellas crech que l'esperit de la Terra; altras aparellavan palangres pera la nit vinenta... Y tot era joya, y'l sol s'ho mirava rialler, abocanthi sos raigs vivificadors... Qué n'era de bonica aquella platja!

Ab quin reculliment, barreja d'angunia y alegria, veya jo la balandra del meu aví devallar sorra avall, carregada fins á las bordas! Pobre avi! Ab quina energia disposava la maniobra, ajudat dels sis homes de tripulació y alguns altres de vila! Sembla qu'ençara'l veig, un cop enseuhadas las travessas y afluixadas las amarras, dret á proa, nirviós, donant el crit de — «Avant, y que Deu ens assistesca!» — al temps que la balandra lliscava endins ab un ramell d'homes penjats á cada banda, y s'endinzava més, y estenia sas velas blancas. Ab sa proa havia desfet las primeras onadas; després se balansejava dolsament al mitj del petit golf, y fugia poch á poch envers Valencia, ó Alicant, ó Rosas, ó Cadaqués, á portar vi y tornar suro. Y la gent de terra cridava:—«Salut, Antonet y companyia! Que'l garbí os favoresca! Que Deu vos guihi!...»—Y la barca s'allunyava, tot enxiquintse, fins á perdres á llevant ó á ponent, segons el rumbo que duya. Jo me'n anava cap á casa: á dintre d'aquella caseta blanca hi trobava á la mare y á l'avia que resavan plorosas devant de la Verge de la Misericordia, patrona dels mariners d'aquella terra.

El progrés, ab sa benehida forsa, extengué'ls brassos, y un dia'l xiulet de la locomotora va interrompre alegrament el silenci d'aquella marina y d'aquella terra de tarongers y flors. Vuyt dias varen durar las festas: techs á Casa la Vila pels senyors de la vía, archs y banderas, saraus y músicas... Sols el meu avi estava trist, preveyent un

pervenir, que li semblava aclaparador.....

Poch á poquet, d'aquella hermosa platja llepada per la més blava de las mars, anaren desapareixent una á una totas las barcas, y ab ellas el moviment y l'alegria de la vida. Es clar: el tren ab sa forsa brutal se'n duya d'un plegat tot lo que las barcas portavan en vuyt dias. Els comerciants, com que'l tren era més rápit y barato, ja no donavan feyna als patrons, y unas barcas eran venudas de qualsevol manera, y altras emigravan cap á *millors* platjas. En menos de tres anys la platja nostra quedá deserta: sols hi havia algunas barcas pescadoras, y, encallada á la sorra, la balandra del meu avi, negra, resseca, trista, ovirantse de lluny sobre'l mar lluminós com la corona d'un monument funerari que recordés el fi d'una generació de mariners.

Tots els matins, avans de sortir el sol, l'avi se'n anava dret á la platja,'s mirava per tots costats la barca, tornava á mirarla com un beneyt, després pujava á dalt, escombrava la cuberta, y allá cap á las deu tornava á casa, portant casi sempre uns quants peixets que li donavan els pescadors coneguts per'es morzar.

Els meus oncles may li callavan:—«Home, pare, veneuvos aqueixa barca! ¿Qué'n feu vos? Ja va esgavellantse ab tantas soleyadas! Avuy tal com está encara'n podriau treure set ó vuytcents duros!...»—Y dali, dali sempre! Y ell fort en que no. Aquella barca era'l seu tot; era la seva vida... Mes tant y tant bregaren que, aprofitant una bona ocasió, el pobre vell va determinarse á véndrela.

Semblava que'l portessin á matar. Acompanyat dels oncles y'l comprador, aná de bon matí á la platja. Sobre cuberta, els oncles feren entrega de la barca al nou amo, aquest la pagá allá mateix entregant dins d'una bossa'l preu d'aquella balandra tan estimada, y'l pobre avi agafá'ls diners, y, sense contarlos, se'n torná á casa ab els ulls negats de llágrimas.

A l'hora de dinar ningú parlava. Semblava'l dinar d'un dia d'enterro. L'avi, generalment molt expansiu, restava mut; els oncles y las tias no gosavan á dir res... De cop, á mitj dinar, l'avi torsá extranyament la boca,'s posá una má á la cara, decantá'l cap, y caygué de la cadira á terra. Tothóm hi va corre: fregas, cordials... Després vingué'l metje, peró en va: l'avi ja havia mort sense poder dir cap paraula.

L'enterraren á l'endemá, al cementiri de

la vila, que domina'l mar de llevant á ponent. Per entre mitj dels xiprers s'hi veu la linia blavosa del horitzó, en altres temps curullada de velas y avuy rigida y trista com la idea de la mort.

Y mentres ficavan el mort á dins del ninxo de la familia... allá al lluny, ab las velas estesas ayrosament, fugia cap á novas terras la bonica balandra del avi.

E. Pelegrí Ferrer.

(Dibuix del mateix.)

Siegfried.

II

LA EXECUCIÓ MUSICAL

Acte primer.

Preludi.—Encara que de curtas dimensions, son d'una gran importancia'ls preludis dels tres actes d'aquesta obra, y s'ha de comensar per fixar en aquests preludis tota l'atenció. Venen á constituhir com una preparació de la escena que'ls segueix, expressantne la idea fonamental, per lo qual la primera escena de cada acte comensa no al aixecarse'l teló, sinó al sonar la primera nota del preludi, que, intimament lligat ab aquella, serveix pera posarnos en situació. May ab millor motiu poden aplicarse com sinónims els mots preludi ó introducció.

En el del primer acte trobém la continuació musical del quadro tercer de *L'Or del Rhin*, quina obra es precís coneixe pera compendre degudament aquest preludi, que retrata admirablement la personalitat del nibelung Mime. Es iniciat per un sort rodolament de timbalas que dura llarch rato, caracterisant la tétrica situació del nano, y sobre aquest pedal apareix en primer lloch l'importantissim tema de la meditació de Mime. De manera molt poch expressiva l'han dit aquí'ls instruments de fusta, puig encara que pianissim, devía destacarse més y cuydar el director de que'ls fagots, com després els clarinets, al atacar las terceras entressin ab major precissió. Un segón tema'ns revela l'objecte de dita meditació, ó sia la conquista del tresor, y aquest motíu, format de tres notas graves ascendents, ha de ser executat d'una manera lligada y obrintse en el tercer compás. Nostre metall, que may pot sostenir las notas, diu el tema sense lligament, per lo qual careix de tota la expressió. El *grupetto* que s'intercala en las repeticions del tresor ha de sonar com una queixa, dita molt lleugerament per la corda, com un eco dels sospirs de l'ánima del nibelung.

La rassa d'esclaus á que aquest pertaneix, ve caracterisada á continuació pel importantissim tema de la forja (puig sols per la forja s'arribará á conquistar el tresor) que tan principal paper té en aquest acte, y ab el que Wagner ha sapigut reproduhir magistralment el martelleig incessant dels forsats trevalls dels nibelungs. Mes pera produhir el degut efecte, es menester altra expressió que la qu'en Mertens li dona, més quadratura, més justesa, senyalant més els estacats y marcant ab més precissió'l ritme, puig ab un pur efecte ritmich ha encertat l'autor un tema basat en la senzilla repetició d'una mateixa nota. Per tant, si la expressió rítmica hi falta com aquí ha faltat, no'n queda res. Ademés, aquest tema ha de creixe ó disminuhir seguint las repetidas claus que marcan els compassos, mentres qu'en el Licéu se sent ab una monotonía insoportable.

Al reproduhirse l'anterior tema en octava baixa, s'entrellassa ab el tema de la servitut (ó sumissió dels nibelungs al seu amo Alberich), que apareix en la fusta com un cop de fuhet, descrit pel *grupetto* avans citat que s'ajunta ab dugas notas llarga una y breu l'altra, de las quals la segona, colocada mitj to baixa, atráu irresistiblement á l'altra, deixant sentir un verdader plany. A fi de que produhis tot son efecte, Wagner recomanava marcar bé l'apoyatura sobre la nota llarga, peró aquí no'ns en hem enterat. El tema del tresor se barreja ab els dos anteriors, pujant y engrandintse en els graves del metall, essent aquest un passatje que requereix molt clara execució pera donar igual relléu als tres motius plegats que deuhen sentirse separada y netament, cosa que no hem pogut lograr.

Aixís deuhen continuar sempre pujant en un poderós *crescendo* fins á esclatar en el crit de dominació de Alberich, que'l constituheix el motíu de servitut en un fortissim ple d'orquesta, subratllat pel tema de la forja en els graves, punt culminant del preludi. Aquest crit revelador de l'ambició del nibelung pera dominar l'univers, ha d'apareixe grandiós y terrible com una amenassa del destí. Per axó's necessita arrencar l'efecte ab un poderós cop de batuta qu'es inútil demanar al mestre Mertens.

Un nou tema segueix inmediatament expressant l'objecte ab el que's logrará aquella dominació: l'anell, que tanta importancia té en tota la Tetralogía. Es molt característich aquest tema, constituhit per una successió en intervals de terceras descendents, seguidas d'altras ascendents que remontan tot seguit en intervals més breus, y que imitan una cadena sens fi perfectament adaptable á la idea del anell. Els clarinets havian de marcar més syncopat aquest tema, y desenrotllarlo ab un moviment gradualment més animat, atacantlo piano pera obrirlo en enérgich *crescendo* que devalla tot seguit en altre piano, y repetintho á cada nova reproducció de la escala. Acompanya al anell el tema del dragó (pera revelar que Fafner es el guardador d'aquell) qu'ha de grinyolar en els graves dels violoncellos y contrabaixos, arrossegantse ab pesadesa y creixent abdós plegats en un altre periodo que tampoch hem sentit, ni molt menos ha arribat al fortissim.

El tema de la espasa deu apareixe clar, peró misteriosament, en un pianissim, pera mostrar d'una manera velada qu'ella triomfará del dragó y conquistará l'anell. Peró als cornetins de nostra orquesta es inútil demanárloshi delicadesa, y'l tema no ha sigut dit, sinó xisclat. Y termina'l preludi ab la nova aparició del tema de la forja, acompanyat de la servitut y del motíu del pacte (ó voluntat de Wotan), que deuhen creixe sempre fins al final.

El mestre Mertens ha conduhit tot el preludi ab marcada lentitut, ab expressió molt fosca, y principalment ab dicció descuydada, sense lligar las frases, per lo que ha desnaturalisat els temas.

Escena I. — Apareix Mime en sa cova picant una espasa sobre la enclusa (1). Tot just comensada l'obra, topém ab una errada gravíssima, una equivocació que confirma nostras afirmacions sobre'l desconeixement d'aquella per part de tots. Els cops de mall que dona'l nano haurian de ser notas musicals, que reproduheixen el tema de la forja al mateix temps que'l diu la orquesta en enérgica crescuda. Peró en nostre teatre s'hi emplean per enclusa y mall dos trossos de ferro qualsevol, que ademés de no estar afinats, produheixen un so aspre y sech, contra totas las reglas de l'acústica. ¿No té orellas el senyor Mertens pera sentir aquella molesta dissonancia, ni vista pera llegir en sa partitura'ls *cinch bemols* (to de *si b* menor) senyalats al petit martell, que ocupa *tot sol* un pentágrama com qualsevol instrument de la orquesta? ¿Y'l senyor Rossi, vingut expressament pera posar en escena l'obra, no ho sab aixó, ja que presúm tant de conéixerla? ¿Y l'intérprete de la part de Mime, no sab tampoch de nota? Per altra part, l'actor dona'ls cops quan millor li sembla, suprimintne y afegintne, y sens ajustar may las notas ab sas equivalents de la orquesta, que reproduheixen continuament el tan ritmat tema de la forja.

Las primeras paraulas de Mime no son sinó una reproducció dels temas del preludi, que aqui segueixen també acompanyant el cant. Aquest devía ser més enérgich, y l'actor havia de marcar més son desespero, que equivoca també en la mimica, puig no s'ha de moure tant ni estar dret, sinó assegut en un petit banch (d'un pam d'alsada) al costat de la enclusa. En la frase «Fafner, el feréstech dragó, jau en ombrosa selva» ha d'apareixe'l tema del dragó en la tuba baixa d'una manera més expressiva y lligada, sense per aixó arrossegar el motíu com aqui's fa.

Es de notar l'aparició en aquest monólech d'un tema molt caracteristich de *L'Or del Rhin*, ó sia'l del triomf del nibelung (poder de las tenebras) que's forma de la segona meytat del motiu del Walhalla, seguit del tema de Loge (deu del foch). Aquesta frase de conjunt ha d'expressarla la orquesta ab moltíssima més exaltació de lo qu'ho ha fet, fins arribar al potent fortíssim que tampoch ha dit.

L'arribada de Siegfried es un quadro encisador, del que difícilment pot donarse idea. Es menester que l'actor tingui tota la empenta de la joventut, l'esbojarrament del noy que ha cassat un os y arriba ab ell pera espantar al nano, y que ab sos salts, sas riallas y sas ganyotas retrata completament el personatje ab sa sola aparició en escena. Els instruments de corda han d'anunciar sa arribada, iniciant l'hermós tema de Siegfried noy (crit del noy de la selva), en que's troba admirablement caracterisat son fogós y jovenivol temperament. Aquest tema s'ha de desenrotllar progressivament, creixent sempre fins apoderarse de tota la orquesta: aqui hi ha faltat l'esclat d'alegria, la graduació de colorit y la forsa devastadora dels dos últims compassos; y sas nótas, per altra part, han de ser més *picadas*, en tant que'ls baixos han d'imitar el sort grinyol del os. Al fugir aquest, el primer tema ha d'anarse apagant, també més gradualment, sense perdre may son ritme.

El tema de l'activitat, qu'apareix al demanar el noy la espasa á Mime, requereix un temps molt més viu que'l marcat per en Mertens, y al examinar aquell l'acer forjat s'ha de accentuar molt més el fortissim en que's presenta per primera vegada'l grandiós tema de Siegfried héroe, repetintse en tot son esplendor al fer á trossos la espasa. Arrenca inmediatament en els violins y violas el caracteristich tema de la virilitat (ó forsa jovenivola) que s'ha interpretat d'un modo equivocadíssim, puig també requereix un temps més viu y un especial cuydado en marcar el *molto staccato* que Wagner exigeix. Topém, donchs, á cada pas ab els mateixos defectes: lentitut per una part y falta d'expressió per l'altra, lo que produheix la monotonia per la constant igualtat en la execució. Hi falta ritme, molt ritme, en aquests temas de vivacitat, particularment en l'ultim, quina expressió d'energia viril ha de trobarla'l mestre fent marcar en la orquesta ab forsa la primera nota de cada compás, junt ab el tresillo que la precedeix.

Aqui hem de comensar nostra protesta per las repetidas y extraordinarias supresions que ab tant desconeixement com poca trassa ha fet el mestre. El tema de la virilitat queda interromput per una tallada de 34 compassos, que precisament li treu la part més caracteristica, puig en ells apareix el tema dels gegants (al ser evocats per Siegfried), establintse una expressiva lluyta entre abdós temas.

El nano tracta de calmar el carácter violent é irascible de Siegfried, y en contraposició á la fuga ardorosa dels passatjes anteriors, apareix, acompanyant las paraulas de Mime, un nou tema, que caracterisa la personalitat del nibelung per medi d'una figura orquestal qu'es una transformació del motíu de la forja, tallat en dos temps; l'ensopiment de Mime s'oposa á la vivacitat de Siegfred. Intercalada en ell apareix la frase de la gratitut,

(1) Atents sols ara á la interpretació musical, deixém pera més endevant lo referent al decorat, vestuari y efectes escénichs.

qu'ha de dir la corda ab molta delicadesa, y quina lentitut de temps es breument interrompuda per rápidas aparicions del motiu de virilitat. El tema de Mime ha de dominar sempre més y conduhirnos ab gran cuydado á la hermosa cansó del nibelung. Aqui hem trobat á faltar un *ritardando* en els darrers compassos, que Wagner recomana molt expressament.

La *cansó del preceptor*, ab la que Mime explica al noy las fatigas per ell sufertas y'ls cuydados que li ha prodigat al mantenirlo y educarlo, es una deliciosa melodia de forma caracteristica y que lliga admirablement ab l'esperit de la lletra. Tan clara com senzilla, y encomenada principalment al cant, sols requereix un intérprete que s'hagi compenetrat ab el tipo del astut nibelung. No ha pogut produhir cap efecte en el Licéu per estar encarregada á un artista que no entén el personatje y per tant no sab donarli'l doble carácter repulsiu y cómich al plegat, que reflexi la ironia punyenta y l'astucia grotesca d'aquest tipo estrafalari. L'acompanyament orquestal d'aquesta melodia está format per la repetició dels darrers temas qu'hem citat, y termina ab una aparició del tema de la renuncia (de *L'Or del Rhin*) en el que no hem notat gens clarament la graduació dels acorts que devian sentirse disminuhits á cada compás.

Una bellissima página musical segueix á l'anterior. Siegfried, al escoltar la relació del nano, va tranquilisantse, y aquest sentiment troba son eco en la orquesta, que reproduheix més dolsament el tema de la virilitat pera correspondre á la calma que va aplacant l'ardor fogós del protagonista. Als pochs compassos el discurs musical pren major vivesa, y aqui hem d'anotar altra falta en la interpretació: Siegfried escarneix el cant del nano oposant á cada estrofa un comentari despre-preciatiu que's repeteix consecutivament. La orquesta marca aquest contrast reproduhint alternats l'ensopit tema de Mime ab el fogós de la virilitat de Siegfried; aixís es que'l primer requereix una expressió més tranquila, seguida d'un rápit y fogós *crescendo* al iniciarse'l segón, pera disminuhir tot seguit y tornar á pujar després; en una paraula: es precís un clar-obscur que hi ha faltat per complert.

Segueix l'hermós diálech en que'l noy pretén saber els fets de sa infantesa, y ab ardidas preguntas va descubrint tots els secrets que Mime guardava respecte de sa paternitat. La base del diálech es formada per una ampla, majestuosa y sentidissima melodia, que considerém una de las més inspiradas del gran músich; es aquesta'l tema del amor filial, expressat pels violoncellos en una frase que puja obrintse en creixent graduació pera descendir apagantse, y demana per tant un sentiment extraordinari en la dicció, *com sortint d'un somni*, segons ordena'l propi Wagner. Inútil es demanar á nostra orquesta la delicadesa y sentiment necessaris pera dir tan admirable frase, majorment quan la batuta no sab inspirarla, sinó que pel contrari converteix el temps *moderato* en *dormito*. Las terceras ab que'ls instruments de fusta expressan l'encis de Siegfried al parlar dels aucells, mereixen citarse per lo péssimament executadas, sense unitat ni en la expressió ni sisquera en l'atach dels acorts. Al repetirse la frase del amor filial termina ab el tema d'angoixa de *La Walkyria*, y aquest cop ha de dirse ab més ánima y ab un major sentiment en l'accentuació. Requereix tota aquesta página una gran delicadesa y dolsor; la orquesta ha de cantar per igual els apassionats temas que's succeheixen, y fer sobresortir ab claretat els hermosos dibuixos imitatius, especialment el de las flautas que imita el revolejar dels aucells (seguit d'altras imitacions pels fagots y clarinets) y deu arribar al punt maxim d'expressió al afegirse als ja citats el tema del ardor amorós, que per sa naturalesa implica un major apassionament.

Uns acorts alternats de terceras y sextas, dibuixan en la fusta una frase qu'expressa á maravella la tranquilitat del bosch, mentres Siegfried explica l'efecte qu'experimentá al veure sa propia imatje reproduhida en las claras ayguas del estany. Aquesta evocació de la benhaurada pau de la natura ha de ser interpretada ab la major dolcesa y proporcionalitat en el so dels instruments, arribant fins al doble pianissim; tot lo qual el mestre ha distat molt de conseguir. Aixís mateix el tema heroich de Siegfried, (que reapareix al parlar aquest de sa imatje), dit pels cornetins, es massa fort, y ab molt poca netetat el tema heroich dels Welsas, que ve á continuació pera indicar la rassa d'ahont aquell es nat.

Altra supresió d'un interessantissim passatje es la de 35 compassos que á continuació se verifica. Y dihém interessantissim, perque en ell esclata'l furor del noy per no obtenir cap resposta de Mime, y agafant á aquest per la gola, l'obliga á confessar la veritat; tot aixó acompanyat en la orquesta per un tema de rabia, ab reaparició del valent motiu de la virilitat. Per fi'l nano confessa no serli pare, com pretenia, apareixent llavors els acorts del tema de la renuncia, que atacat en fortissim, ha de dirse per tres cops sempre disminuhint, lo que no hem pogut sentir, com tampoch el *molto crescendo* qu'ha de precedir al segón atach. Comensa la revelació de la historia del héroe, y al parlarli de sa mare apareix en la corda'l tema de Sieglinda (ó de la compassió: en *La Walkyria*) alternat ab el tema de la pena dels Welsas, y seguits del inspiradissim tema d'amor de Siegmund y Sieglinda. La interpretació d'aquest impor-

tantissim passatje hem de calificarla de péssima, á causa de la falta d'expressió delicada de la orquesta, y principalment del clarinet baix que porta'l cant principal. En cambi, requeria una dicció de fonda tristesa com á recort d'un fet malhaurat, y sobre tot tenir molt en compte la voluntat de Wagner de que la reproducció d'aquests temas, que no's refereixen á l'acció present, sinó qu'evocan fets passats intimament lligats ab ella, ha de verificarse no d'una manera brillant, sinó més aviat velada, com trasportada pel simple recort.

«Ella morí: mes nasqué Siegfried» diu per ultim Mime; y aquestas paraulas tornan á reproduhir el tema de Siegfried héroe, que la orquesta hauria degut dir ab més sentiment y d'un modo menos perceptible; y va seguit del motiu de la pena dels Welsas en un *moderato* qu'ha sigut conduhit ab extraordinaria lentitut. Continúa'l diálech ab frases interrompudas d'un y altre qu'ofereixen un senyalat contrast. Siegfried demana altras novas dels seus pares, y Mime eludeix las respostas, recordantli novament las penurias qu'ha sufert pera mantenirlo y educarlo, lo que motiva la nova aparició de la cansó del preceptor. En alt grau ha descuydat nostra orquesta marcar aquest contrast entre'l moviment .tranquil de la cansó de Mime y las impetuosas interrupcions de las preguntas de Siegfried ab el tema de la pena dels Welsas, qu'ha d'accentuarse cada vegada ab més apassionament, y ab exaltació creixent sempre.

Mime's decideix á mostrar al noy els trossos que guarda de la espasa de son pare, lo qu'es comentat en la orquesta ab els temas de la espasa y de la forja, y seguits del de la renuncia, per no haver ell pogut forjarla. Llavors apareix un nou tema (transformació del de la espasa, y que pren el nom de tema del heréu de la espasa) mentres Siegfried ab la més fogosa energia dona ordre al nano de forjar novament l'arma paterna. Tota aquesta fogosa energia ha sigut impossible trobarla en nostra orquesta. En cambi hem trobat un'altra supressió de 50 compassos, que treu bastant el carácter á aquest passatje, carácter *com d'ópera cómica*, segons paraulas del propi Wagner. En la execució del Licéu no hem sapigut véurehi aquest carácter.

En el final de la primera escena, Siegfried corre fora de la cova, cap al bosch, entonant una nova melodia, hermós cant ple de joventut y d'entussiasme que'ns pinta'ls desitjos de corre món que s'apoderan del héroe, per lo que pren el nom de *cansó del viatje*. S'inicia ab el nou tema del desitj de viatjar que atacan de manera molt ritmada'ls instruments de vent, tema que després s'entrellassa en un fugat ab el de la virilitat, y aquest ab el nou tema de llibertat, formant un conjunt exuberant de joya en extrém pintoresch. No ha pogut produhir cap efecte aquesta hermosa página per haver sigut objecte d'una execució falta de ritme, d'empenta en la batuta, de clar-obscur en els temas, de netedat en els acompanyaments, y perque el tenor s'ha adaptat el cant á la seva veu, trayentli totą la brillantor y fogositat en la dicció. La falta de colorit en aquest fragment es altre del tituls per'acreditar al mestre Mertens de perfecte desconeixedòr de l'obra.

Una reproducció d'aquesta melodia continúa per alguns compassos en la orquesta al quedar sol Mime, que prompte's transforma en el tema del anell, sobre'l que tornan á recaure sos pensaments. El petit soliloqui del nano que lliga aquesta escena ab la següent, ha sigut també escursat de 19 compassos, fins á esclatar el tema de la renuncia, que's repeteix per tres cops en un ample *ritardando*, al convencers Mime de que no ha de ser ell qui forji novament la espasa. La orquesta ha descrit ab molt poch vigor la desesperació del nibelung.

Escena II.—A la entrada de la cova apareix el deu Wotan baix la figura del Viatjer, y sa presencia es traduhida en la orquesta per una serie d'acorts progressius que ab tota majestat exposan els instruments de metall y que s'anomenan armonias del Viatjer. Inmediatament unit ab ellas apareix el tema del Viatjer, format per una ampla y expressiva melodia, tranquila, grave y solemne, que produheix un notable efecte per sa contraposició á la exuberant alegria del final de l'anterior escena. Pera la expressió perfecta d'aquest tema, es precis un gran equilibri en tota la orquesta, particularment en el metall, puig sa grandiositat ha d'anar acompanyada d'una dolçesa exquisida, evitant tota estridencia en las notas altas de dits instruments. En aquest passatje s'han posat de manifest las tan dolentas condicions del metall de nostra orquesta, que ha desdibuixat massa la melodía, á causa de no atacarla en piano ni modular la frase, per lo que l'equilibri no ha sigut trobat y'l tema ha quedat sens expressió. La repetició d'aquesta melodia deu ésser en un obert *crescendo* que s'acelera al final pera retardarse tot seguit, lo que també ha deixat de ferse. A la tercera reproducció s'han de accentuar molt expressament dugas armonias que son com un pressagi de desgracia, quan Wotan pronuncia aquesta paraula.

El diálech entre'l Viatjer y'l nano es d'un interés grandissim per son desenrotllo orquestal; peró exigeix un especial cuydado en la conducció del mateix. Durant ell, la solemne y serena melodia del Viatjer s'oposa continuament á las figuras orquestals tremolosas y rompudas que pintan la inquietut y el desconcert del nibelung. De bon principi ja'ns trobém ab una tallada de 21 compassos que foran necessaris pera graduar la disputa

entre Mime y Wotan, fins al moment en que aquest pren posessió de la llar ab una fortissima reproducció del tema del pacte. Molt pobre efecte ha produhit aquest imponent passatje per la supressió indicada y, ademés, per la poca majestat que'l cantant ha sapigut imprimir al personatje En el moment que'l Viatjer s'assenta, devia donar un fort cop en terra ab la llansa (detall molt important), coincidint ab el furiós rompiment del pacte, quin tema ha de ressonar molt més fortissim, potent y dominador.

El Viatjer proposa al nano una controversia, apostant el cap sobre tres preguntas que's dirigirán mutuament. El tema de l'aposta sona en el metall per medi d'una successió d'acorts en terceras que forman una escala ascendent complerta, y que devian dirse ab modulació més clara y més lligadas las dugas notas extremas. Una repentina entrada, que segueix, del tema dels nibelungs, ha de produhirse ab efecte més cómich, efecte qu'hem trobat á faltar en molts fragments en que Wagner l'exigia. Mime accepta l'aposta, y sas paraulas son acompanyadas també pel tema del pacte, quinas notas s'han d'accentuar aqui ab pesadesa extremada.

Cada pregunta de Mime va precedida dels temas de la meditació y de la forja, tal com els trobém en el preludi, y subratllada pel de l'aposta ab uns ritmats efectes en els baixos. Las respostas son acompanyadas dels diversos temas á que cada una's refereix, constituhint un desfile interessantissim de las principals melodias de *L'Or del Rhin*. «¿Quins sers habitan las profonditats de la terra?» «Els nibelungs», respón Wotan; y'l tema de la forja's sosté constantment en els baixos, mentres successivament apareixen els del anell, el tresor, l'adoració del or, y'l triomf del Nibelung (Walhalla), acabant ab el pacte. L'adoració del or (plany de las fillas del Rhin), devia sentirse molt més expressiva y delicada; el següent tema més estacat y ab gran potencia; y las últimas paraulas de la contestació «que devia'l món conquistarli», ha de dirlas l'intérprete ab expressió molt significativa y alsant ab majestat els brassos pera donarhi major solemnitat.

La segona pregunta's refereix á la rassa que viu sobre las espatllas de la terra. Las timbalas preparan la entrada del motiu ab un redoble atacat pianissim y obert desprès; peró aqui l'hem sentit sempre fort. Ab tota sa aclaparant virilitat se presenta'l tema dels gegants, tal com el trobém en el Prólech de la Tetralogia, y aquest tema es un dels pitjor interpretats, puig ha de ser ritmat ab extraordinari vigor pels instruments de corda y conduhit de manera sostinguda y pesant (sense ser ensopida) pera reflexar el brutal poder d'aquella rassa. El temps ha de conduhirse més mogut al reaparêixe'l tema de l'aposta, que va seguit del de l'anell, y s'ha de acelerar més encara al comensar el *crescendo*, tornant al primer temps al sonar terrible y amenassador el motiu del dragó. L'acostumada falta de clar-obscur ha deixat sense cap relléu aquest enérgich fortissim, y per tant no ha pogut disminuhirse després la escala descendent del pacte.

Contestant á la tercera pregunta de Mime, evoca Wotan la rassa dels deus. Els baixos de la corda han de subratllar molt expressivament el motiu del pacte, al que segueix el grandiós tema del Walhalla, que's manifesta en tota sa esplendorosa magnificencia, entonat per tota la orquesta. Wagner manava conduhirlo d'una manera *dolcissima*, peró sense retrasar el temps; aqui no hi hem trobat cap dolcesa, peró si una lentitut extra ordinaria, una falta absoluta de quadratura, y una confusió indescriptible en el metall, en particular las trompas, qu'han desfet la deliciosa armonia ab sas continuas desafinacions. Qui no l'hagi sentit no pot formarse idea de cóm s'ha destrossat un passatje tan hermós. Segueix el tema d'Erda (ó de las Nornas), atacat menos pianissim de lo que devia serho, y ab expressió poch dolsa y misteriosa; y á continuació apareix l'imponent tema del poder dels deus (refundició dels del pacte y de las Nornas) que aixis mateix el metall ha dit ab deplorable confusió, poch estacat y faltat de furor y grandesa. S'entrellassa aquest tema ab els de la dominació del nibelung, forja, anell y gegants (peró ab menos confusió de la que aqui hem sentit), y acaba'l discurs de Wotan ab las armonias del Viatjer. Ál pronunciar sa última paraula, devia saber l'intérprete senyor Gnaccarini qu'ha de donar un cop á terra ab la llansa, ensemps que's produheix un tro y la orquesta ha de fer esclatar ab el máximum de forsa'l motiu del pacte.

L'angoixa y'l terror s'apoderan de Mime al sentir las últimas paraulas del Viatjer, mes aquest el reanima invitantlo á contestar á las tres preguntas que li fará. Es á dir, que li faria en altre teatre, perque'l senyor Mertens ha tingut l'atreviment de suprimirlas, tallant d'un cop 133 compassos. No es menester dir res més pera posar de manifest la profanació que aqui s'ha realisat destrossant el sentit d'una tan importantissima escena, que queda feta malbé y sens lligament, aixis en el poema com en el discurs musical.

Del altre cantó d'aquest forsós salt ens trobém ab la desesperació de Mime per no obtenir resposta á la darrera pregunta de Wotan: «¿Qui forjará de nou la espasa?» El tema de la virilitat ha d'esclatar aqui en un temps vivissim, ritmant vigorosament las notas, molt més de lo qu'ho fa en Mertens, y després de creixer ab tempestuosa energia,

acaba resolventse en el tema de Mime y de la renuncia. Tot el fragment ha anat sense cap matis per falta d'empenta en el director y per la dolenta interpretació del actor. Mime ha d'estar corprés per l'angoixa més terrible, ple d'espant, donant crits descompostos, fins á rompre en una gran desesperació; mes pera ferho aixis, es menester compendre'l personatje, y aixó es un'altra proba de que'l senyor Zucchi no l'ha entés.

El Viatjer se despedeix del nano perdonantli la vida, en tant qu'en la orquesta's reproduheixen en grau fortissim els temas de la espasa y del pacte, y li profetisa que «sols qui la por no conegui, forjará de nou la espasa». Aquesta frase es acompanyada en la orquesta del tema de la por (format per tremolosas armonias) y seguit del tema del heréu, de la espasa y dels motius del foch (Loge) y de Siegfried, pera indicar qu'aquest héroe será'l que realisi la profecia de Wotan. Ha faltat grandiositat en tot aquest final, quins temas s'han de dir ab la major potencia d'expressió, y Wotan ha de desapareixer ab tot un'altra majestat.

Aquí comensa l'imponderable passatje orquestal que descríu la por de Mime y que serveix d'introducció á la escena següent.

Joaquím Pena.

TEATRES

NOVETATS

La mare eterna.

Comensém per dir que l'Iglesias es un autor dramátich d'empenta. Pensa y concebeix ab convicció, y presenta las sevas concepcions ab una sinceritat, y fins ingenuitat, ben lloables en uns temps en que solen disfressarse las ideas que's contrapuntan ab el convencionalisme social, suprema lley de vida en las societats modernas. L'Iglesias se revela contra aquest convencionalisme y contra'ls prejudicis estúpits qu'encara imperan; mes al ferho no sempre conserva la serenitat ni aquella reflexiva independencia de judici necessarias pera que, com algú ha pretengut sostenir, no se'l pugui titllar de sectari ó de fanátich.

Bona proba de lo que dihém es *La mare eterna*, rebuda ab entussiasta aplauso la nit del estreno per un públich numerosissim y també fanátich del jove autor.

La «mare eterna» es la Naturalesa, es la Vida, es l'Amor, en tota sa plenitut y forsa avassalladora. Devant d'ella tots els prejudicis, totas las preocupacions, totas las fórmulas ó convencions ab que la societat organisada pretén lligar al individuu, se'n venen per terra, y l'home lliure de tota traba segueix tranquil y seré'l camí de la vida, camí que li marcan sos instints, sa conciencia, y, circunstancialment, sa vocació. La idea, encara que no sigui nova, es elevada, noble y digna d'un artista-pensador; com es digne y noble tot lo que tendeix á enderrocar falsos idols y ridiculas preocupacions.

Aixó en quant á la idea fonamental del autor. Mes l'obra de l'Iglesias ¿está á l'altura de la concepció? ¿Ha sapigut el poeta exteriorisarla ab aquella seguritat y forsa propias d'un esperit seré é independent? Vejemho:

Gabriel té d'ésser capellá perque en moments solemnes (moments que també eran d'irreflexió), ho va jurar á sa mare. Aquesta's moria y li va dir: —«Sigas capellá y resa per la meva'ánima».—Y ell va respondre:— «Si; ho juro!»—Després, vol ésser capellá y no pot: enamorat perdudament de sa cosina, la Marió, ho seria per forsa. Els seus instints, la seva vocació, la seva naturalesa'l cridan al amor, qu'es font de vida y es també una religió. La Naturalesa, la «mare eterna», triomfa al fi, y Gabriel y la Marió's casan.

No falta qui ha volgut trobar en tot aixó una filosofía enrevessada y un *panteisme* evident. Nosaltres no li sabém veure, encara que'ls procediments del autor puguin donar lloch á creureho. Mirant el cas concretament, el triomf de la «mare eterna» no es sobre la mare putativa, sinó sobre un prejudici avuy dia ja bastant desarrelat: el prejudici d'haver de cumplir una paraula ó jurament empenyat. Peró la obligació es de tal naturalesa, y fou contreta en tals circunstancias, qu'en si mateixa porta la invalidació, no á la llum de la filosofía panteista, sinó á la llum de totas las filosofías, inclohenthi la católica més ortodoxa. ¿Per ventura no es la primera y essencial circunstancia pera rebre ordres sagradas la vocació sincera, y la més espontánia y lliure voluntat no ha de presidir als vots que's fan? ¿Per ventura la iglesia católica obligaría á Gabriel á cumplir un jurament irreflexiu que'l portaría á un perjuri molt més grave encara? ¿Per ventura la mateixa mare de Gabriel, que li demanava que's fes capellá pera poder resar per ella, no entenía que'l sacrifici deu ésser espontani pera que las oracions valguin? En aquest cas, la doctrina católica está conforme ab totas las doctrinas. ¿A qué venen, donchs, tants crits? A nostre entendre no arrencan del fons de la qüestió, sinó de la manera com l'Iglesias la presenta. L'esperit de fanatisme, no menys apassionat per no ser religiós, se veu clar en tota l'obra. ¿A qué venen tanta oposició per part del pare, tantas susceptibilitats per part de la noya y tants escrúpuls per part del mateix Gabriel? ¿Creu l'Iglesias qu'en la realitat de la vida (y l'obra vol ser realista), las cosas passarían per camins tan romántichs com passan en l'obra? En la vida, inclós en la comarca del Vallés, tractantse d'una familia católica'l pare haguera cridat al rector, y'l

rector, després de dir en substancia lo mateix que diu el poeta romántich, hauria casat la parella deixant á tothóm tranquil y satisfet.

Y no es que tractém de fer una defensa del catolicisme, que no es aquesta la qüestió. Nosaltres considerém l'obra imparcialment, y trobém aquí'l seu gran defecte: la falsetat y absurdo inicial del fons, que's traduhirán en personatjes falsos y convencionals, y en situacions absurdas. Si la obligació qu'ha contret Gabriel no pot aquest cumplirla essencialment, encara que vulgui, ¿per qué s'han d'obstinar pare, cosina y fill en lo impossible? Per'xó resultan tots tres falsos y convencionals en el desenrotllo de l'acció dramática. El pare, que repetidament se mostra enérgich fins á la tossuderia, cedeix continuament sense rahons plausibles. Exemples: el permetre que's llegeixin versos quan ell creu que s'ha de resar; el consentiment sobtat pera'l matrimoni que dona després sense que cap fet ó rahó nova hagin pogut convéncel. Els dos promesos son falsos també. Ell perque'ls seus escrúpuls fan riure, sobre tot en un xicot que de bonas á primeras ja'ns diu que'ls versos son també oracions; y tots dos, perque aquella passió latent que de prompte tindria d'esclatar, apenas se trasslluheix en discusions y rahonaments.

Per altra part, l'obra'ns resulta d'un romanticisme infantil y malaltis. ¿No serian més propis d'una novela romántica que d'un drama realista aquell parell de cosins qu'estimantse bojament no's donan compte dels seus sentiments, y necessitan que vingui un visionari pera obrirloshi'ls ulls? ¿Creu l'Iglesias qu'en la vida real els enamorats son tan *angelicals*, y que la «mare eterna» no parla als homes ab més claretat? ¿Qué es aquell poeta Florenci més que un somniador? Es un símbol, diuhen: es el poeta de la vida en un cos que's va morint, com Gabriel es el poeta de la mort en un cos que vol viure! Tal volta aixis els concebi l'autor, més no'ls hi sabém veure. En quant á Gabriel, ho diu el mateix Florenci: «No soch jo: es la Naturalesa qui l'ha despertat.» No la necessita l'ánima de Florenci pera viure, puig que ab la seva'n té prou. Porta en si mateix més vida y més amor que'l mateix Florenci. En quant á aquest, si: es un poeta de la vida, més de una vida ideal, la vida dels camps, la vida de las flors, la vida de la poesia. Sols en breus instants, quan recita *La Sega* al segadors (poesia admirable qu'acredita á l'Iglesias de poeta sencer y d'empenta), se li notan els accents virils y robustos que tindrian de ser la seva caracteristica. Fora d'aqui, sempre la seva ánima sembla estar en consonancia ab son cos malaltis. «Vindréu á Barcelona—diu al segadors—y vos portaré en el meu cotxe, y menjaréu menjars bons.» Y al final de l'obra, «Jo'm moriré, y vosaltres viuréu y jo viuré en vosaltres, perque jo os he fet viure», sense recordarse de que no es ell, sinó la «mare eterna» qui ha fet el miracle. Gabriel, més que d'un simbol de la vida,'ns fa l'efecte d'un somniador.

Baix un altre aspecte, l'obra resulta diluhida y pesada, perque en realitat, d'acció dramática no n'hi ha. No hi ha passions y sentiments verdaders en lluyta, per lo que llanguideja continuament. Sols en determinats moments el públich s'interessa, per exemple en la escena final del primer acte, quins versos de *La Sega*'l captivan de debó, y en la del segón entre'ls dos cosins, en la que, no obstant, hi falta sentiment y... vida.

La presentació escénica molt cuydada, y'ls diferents personatjes vestits y caracterisats ab exquisida propietat. Els actors de Novetats semblavan uns altres. En la execució sobressortiren el senyor Borrás (E), la senyora Delhóm y un dels tres segadors. D'aquests, que son tres, el més vell y'l més jove bon xich exagerats. També peca d'exagerat el senyor Borrás (J), qu'accentúa massa parlant y accionant. Sempre'ns recorda'l cotxero de *Don Gonzalo*. El senyor Guitart massa compungit.

EMILI TINTORER.

NOVAS

Ha retornat de Paris, ahont com ja diguerem ha permanescut una temporada, nostre company en Pompeyus Gener, á qui doném la benvinguda.

—

Al entrar en máquina aquest número arriba á nosaltres la trista nova de la mort del ilustre escenógrafo catalá en Francisco Soler y Rovirosa.

Ab el major sentiment ens associém á la manifestació de dol qu'ha de produhir á Barcelona la perdua del mestre de la escenografia catalana, y del home bondadós quinas valiosas prendas personals eran objecte de general estimació. Qu' en un món millor trobi'l descans y'l premi que's mereix!

—

La *Unió Catalanista* ha rebut dels seus delegats á París el següent telégrama:

«Mission accomplie. Krüger salue et remercie *Union Catalaniste.*»

Com se desprén d'aquest telégrama, ha sigut entregat al president del Transvaal el Missatje que la *Unió Catalanista* va endressarli, y quina portada reproduhim en suplement apart, regalantlo á nostres suscriptors.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

Missatje endressat á Krüger per la "Unió Catalanista"

FACSIMIL DE LA PRIMERA PLANA

A Vos, Iltre. President de la República del Transvaal; á Vos lo Primer Magistrat d'aquell poble mascle que ab tanta abnegació lluyta per la seva independencia; á Vos, dignissim Ciutadá d'un Estat lliure exemple de virtuts cívicas que no han pogut ser doblegadas per los titánichs esforsos del ĩvasor poderosíssim que vol imposarvos lo seu jou; á Vos

Honorable Krüger

la Unió Catalanista en nom dels devots de la llibertat dels Pobles y dels grans principis del Bé y de la Justicia, vos ne fa present del entussiasme y admiració que pera'l vostre poble senten, y al arribar Vos á las platjas d'Europa vos diu: **Salut.**

La gegantina lluyta que sosteniu contra l'inmens poder del

C'est á vous, l'illustre Président de la République du Transvaal; á vous Premier Magistrat de ce peuple mâle, qui avec une abnégation digne d'un meilleur sort lutte pour son indépendance; a vous le très digne citoyen d'un Etat libre, exemple de vertus civiques, que n'ont pu doubler les titaniques efforts d'un envahisseur puissant qui voulait vous imposer son joug; á Vous,

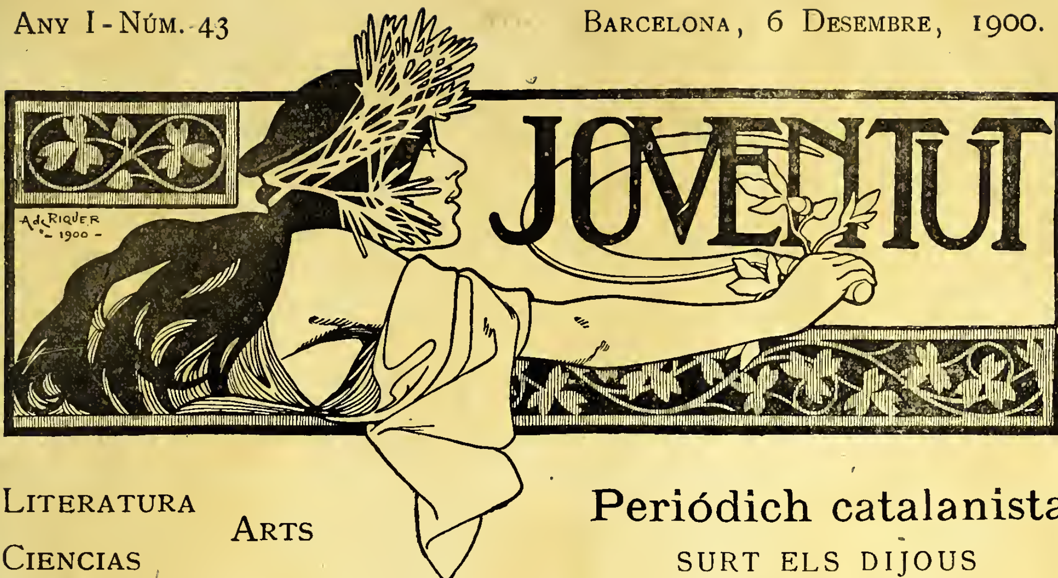
Honorable Monsieur Krüger,

que l'Unió Catalanista, au nom des amants de la liberté des peuples et des grands principes du Bien et de la Justice, adresse un salut respectueux aux moments de votre arrivée aux plages européennes et vous fait part des sentiments d'enthousiasme et de juste admiration, légitimement éprouvés pour votre peuple.

Dans la gigantesque lutte que vous soutenez contre l'immense pouvoir de l'Empire

Calígrafo: Flos y Calcat.

ANY I - NÚM. 43 BARCELONA, 6 DESEMBRE, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

ERRO

Molts dels que pretenen dirigir l'enteniment del nostre poble erran del tot al determinar los medis que han de fernos sortir del llastimós estat d'endarreriment en que'ns trobém. Tals cosas se diuhen y tals cosas se llegeixen, que las personas senzillas poden arribar á creure que civilisació y art son una mateixa cosa. Gros erro que ab trassas y manyas se'l fa passar per principi indiscutible. La civilisació no es l'art; la civilisació es un estat del home y dels pobles, complexe d'elements de cultura dels que n'es un l'art. La funció social artística no es pas primordial, y es per això que tant l'individuu com la societat, si volen ésser verament civilisats, no han de considerar á l'art com á principal element de cultura y com al més important propulsor de la civilisació. Avans que l'art es la salut del poble; avans que l'art es la higiene; avans que l'art es la instrucció elemental; avans que l'art es la normalisació de las funcions socials política y administrativa; avans que l'art es l'enrobustir la conciencia del poble, l'assenyalarli drets y devers, lo determinar-li'l coneixement de la seva personalitat.

Lo fals concepte que fa sinónims art y civilisació s'ha arrelat á la conciencia del nostre poble y es un dels elements ocasionadors de la desviació de la conciencia catalana per los elements exótichs que seguidament la modifican y per l'errat concepte que s'hi forma en lo referent als carácters que ha de possehir als nostres temps una personalitat social diferenciada y civilisada.

No es pas lo camí que molts assenyalan la vía que han de seguir los pobles que volen adressarse y ocupar un lloch de positiu valer en la humanitat civilisada. L'esperit se revolta al veure recomanar seguidament que's vessi art y més art al nostre poble, que's prefereixi que l'administració ho sacrifiqui tot, fins los bons intents y la salut del poble, ab tal de que no quedin desatesos lo que aquí'n diuhen art, lo que aquí'n diuhen museus, lo que aquí'n diuhen desenrotllar la cultura musical del poble. A Barcelona ocorreix que encara que sovint si's vol, sols per incident y sense la energia ab que deuria ferse, se fa notar qu'es una ciutat niu de tota malaltia, y á la que la higiene hi es del tot desconeguda

tant per l'individuu com per l'administració; ningú pot negar que la instrucció elemental es defectuosa y que'ls obradors, tallers y escolas d'aprenentatje pera'ls obrers faltan per complert; tot es demanar ordre y concert y determinacions positivament prácticas y fructuosas pera'l poble; mes se remóu cel y terra y tothóm s'exclama y crida si no's dona gust á aqueixos senyors que pensan, senten y entenen que l'art es lo principi y fi de totas las activitats del home y dels pobles. Es de cada dia queixarse del daltabaix de l'administració municipal, mes si algú proposés pera corretgirlo revisar los gastos, y se li ocorris estalviar, pera aplicarlas á més importants fins, cantitats que s'esmersan per l'art, ó millor dit per lo que sense enrogir ne diuhen art, s'obriria lo calaix dels convencionalismes y sortirian los retalls de sempre, pera clamar contra'l gran atentat de privar al esperit del nostre poble, al que elements més importants que l'art li mancan, de la influencia oposada al desenrotllo de la cultura que las funcions artísticas migradas causan, y pera motejar d'ignorant, de burgés, d'incult al que pensant santament se li hagués ocorregut que'ls deutes impideixen gastar en lo que no es indispensable y necessari, y que poble qu'está rublert de malaltias, mancat d'higiene, sense instrucció positiva, y que té desballestada la seva vida social, no ha d'invertir cabals en música y museus, baldament fossin lo que no son, de bona calitat. Tantas y tantas de vidas finadas avans d'hora, lo crudel dolor dels que veuhen desapareixe sers estimats quina vida s'bauría conservat si l'administració municipal no fos lo qu'es, y lo faltar instrucció positiva als enteniments, contesta als que pensan que sols l'art ha de redimirnos y creuhen que's fa cultura y civilisació ab la homeopática dosis d'*art* que'l poble puga assimilar dels organismes de música y museus de la municipalitat barcelonina.

Las personas verament cultas y que senten veritable amor per Barcelona, lo que han de desitjar es véurela administrada per concellers que, actuant á la catalana, tanquin los museus, disolguin banda y escola de música, suprimeixin tots los organismes que no sian de primera necessitat pera la vida de la població, fassin foch nou á Casa la Ciutat y no's proposin altre fi que la salut del poble y regularisar l'estat económich. Quan Barcelona sia una ciutat sanitosa, quan los obrers tingan habitació higiénica, quan la mortalitat quedi reduhida á la normal de las capitals verament civilisadas, quan la instrucció elemental hagi donat los seus fruyts, quan la higiene no sia oblidada, será hora de tornar á obrir los museus, pera convertirlos en veritables museus d'art, y d'alsar los organismes que desenrotllin positiva cultura musical al poble. Mes ara un criteri equivocat conduheix á afirmar la necessitat del art com á casi únich element pera determinar la cultura del esperit social, y's defensa pera assolir tal fi, aqui á Barcelona, la perdurabilitat dels organismes municipals artistichs. ¿Artistichs? Quin contra-sentit!

L'acció d'aqueix erro que posa l'art per demunt de tot á la societat, ha fet més encara que lo susdit, ha arribat fins á la llar, vejentse com pera no passar per ignorant, incult y burgés, s'atapaheixen las parets de quadros dolents, com lo piano no para de fer sentir música sense solta, y com fins donzellas llegeixen novelas d'autors estravagants y desequilibrats. La falta d'instrucció elemental positiva, la deficient determinació de la personalitat, y lo fals y convencional del estat social, ocasionan aqueixa desviació del gust artistich que's manifesta en una gran part del nostre poble que, no preparat pera'ls goigs del art veritable, creu que compleix los devers socials que per l'art li diuhen ha de tenir, essent objecte de la explotació del industrialisme artistich. Es més artística la llar senzilla, assoleyada y ayrejada, sense cortinatjes que semblan de teatre, y resplandent arréu de netedat, que no la llar enxiquida y mitj fosca per quadros y cortinas, ab l'ayre confinat y ab dipósits de pols y de microbis per daurats y motllluras y entre telas y parets. Mes als diaris s'ha escrit y tornat á escriure, que s'ha de sentir devoció per l'art y que'ls burgesos, per egoistas, son obstacle als artistas, y la burgesia's llensá, mancada de condicions pera ferho, á protegir l'art, resultant que tot motejantla li feyan pagar caras produccions artisticas defectuosissimas, que gens milloravan la cultura d'art que'ns manca. Y'ls petits burgesos imitaren á la gran burgesia, y també protegiren lo *mal art*, y tam-

bé desconegueren y desconeixen quins son los elements positius pera assolir cultura y civilisació. Casi tothóm sab penjar quadros dolents á sa casa, ó ésser devot del tenor, ó no sentir afició pera la lectura instructiva y profitosa, y casi ningú té costums higiénicas, banyarse cada dia, y cuydar del seguit perfeccionament del esperit. Y l'art no'l perfecciona l'esperit. Salut y esperit cult son los elements que afavoreixen lo fruhir l'art veritable; y aduch á aquest cas l'art sols parcialment ha d'entretenir l'esperit, perque'l predomini absolut de las impresions artísticas afebleix las energias vitals; desequilibra los sentiments, desviació de la finalitat de la vida que també ha ocorregut al nostre poble. Al costat de la gentada de poca cultura, que ab tota indiferencia's rodeja de manifestacions criminosas del art, s'hi ha desenrotllat lo nucle dels instruhits que cap altra funció social realisan que l'artística, que sols l'art los fa pensar y parlar, que sols l'art los fa bellugarse y gosar.

La civilisació no ho consent pas que la vida's decandeixi y que l'esperit se desvihi. Y la vida y l'esperit del individuu y de la societat, sols perjudicis reben, com per lo exposat se veu, del gros erro de considerar que la civilisació es l'art, que l'art es l'element més important é indispensable pera'l perfeccionament social del poble. S'ha de sentir, sí, devoció per la Bellesa, ab lo fí de que á totas las manifestacions individuals y socials y á tot lo que satisfassi utilitat y necessitats no hi manqui sagell de Bellesa, mes no s'ha de considerar á l'art per l'art per demunt de tot, ni s'ha de consentir que un poble tinga'l cult del art d'una manera concreta, y menos que's consideri á tot lo que ab l'art se relaciona invulnerable. mentres lo elemental, qu'es la salut, la vida y la conciencia de la gentada, estiga desfallit y desviat.

Ni'ls individuus, ni'ls pobles realisan la finalitat que'ls hi pertany, si no es complerta la salut y la vida no es ufanosa. Es aquest un principi clássich quina positivitat ha demostrat la ciencia. Ningú pot afirmar que'l poble catalá, ni menos, particularisantho més, Barcelona, tingan salut sobrera y energias vitals sense deficiencias, y gaudeixin una vida social tan perfeccionada que la mortalitat hi sia reduhida y que hi sia exuberant la natalitat. Deixant al nostre poble abandonat á l'absoluta ignorancia de la higiene, no mimvantli la mortalitat, consentint que se li escoli la vida ab los mals usos y costums que cada dia s'extenen més, no reformant radicalissimament las condicions materials de la llar, no preocupantnos d'enrobustirli cos y esperit y empenyentlo á que sia solzament devot del art, no renaixeria pas. Poble ab vida malaltissa y raquitica, ab músculs febles y sanch pobre, sense afició á gosar la naturalesa y vivint vida artificiosa, y sense altra cultura que l'artística, y encara aquesta migrada y esquifida, es poble desequilibrat, poble xorch y poble que res produheix de positiu valor social. Catalunya, Barcelona, no's troban per sort nostra en aquest llastimós estat, peró sí tenen necessitat d'enfortir la seva vida é ilustrar positivament lo seu esperit, perque sols qui es fort y pensa, realisa. Darrera l'art y sempre l'art, poca via fariam, y com que ni corretjiriam l'endarreriment de civilisació en que'ns trobém, ni vessariam energias mascles y potents al nostre poble, las nostras activitats vitals anirian decandintse y'l nostre esperit amollantse fins á l'enervament sensualista que ocasiona'l desequilibri malaltís dels nirvis.

Jo no'l rebutjo l'art; mes m'oposo á aqueixa tendencia perillosa del *dilettantisme*, que afebleix la virilitat, ensopeix l'esperit y converteix á l'individuu y als pobles en impotents socials, com m'oposaria á la sistemática exclusió del art y sobre tot del element Bellesa, de las manifestacions socials del individuu y de tots los elements que constituheixen l'ambient de la vida de las societats. S'ha de reaccionar contra aqueixa seguida acció social que porta anys de durada, y per la que esperits de conciencia restringida han limitat lo concepte d'avens y de civilisació. Infiltrar al poble catalá refinaments de desviació artística, fer passar per senat social suprém als que sols nodreixen lo seu enteniment ab lo criteri encongit dels esperits adolorits del art y vensuts de la vida, imposar tots los disbarats de la *bohemia* de Montmartre y desnaturalisarnos ab elements socials exótichs esbojarrats, no ho lograrà ningú, perque es impossible qu'esperits deficients capgirin un poble. Mes cal combatre'l gros erro que referent á l'art tant s'ha dirigit y's dirigeix á

la consciencia catalana, perque pera'l progrés positiu de las societats no hi han anormalitats despreciables.

Civilisemnos de bo de bo, cuydant y enfortint la vida del nostre poble, instruhint lo seu esperit y normalisant la vida social; concedim á l'art la importancia que té, peró no més; no enganyém al poble donantli per art lo qu'es industrialisme; y quan renascuts, ab vida forta y esperit ferm, oferim al poble los goigs del art que refinan la cultura y afavoreixen la expansió de la vida, procurém que sia art veritable, art normal, art fruyt d'esperits sense desequilibris, art creat per personalitats ab vida vigorosa y esperit mascle. També'l volém l'art, pera'l nostre poble, quan deslliurat de defectes puga gaudirlo, peró volém que sia'l gran art, l'art dels grans assimiladors de la naturalesa, l'art de la fortalesa y la vida, no l'art esquífit y perniciós dels delirants, ni l'art mesqui y fals dels adotzenats assalariats de l'administració.

Mes no oblidém may, que l'art no es als pobles lo primer de lo primer.

D. Martí y Juliá.

LA IDEA DEL TACTE

Allá, al lluny del lluny, un sol vermell adormintse tenyia d'or tot l'horitzó. A la ratlla d'aquest se veyan las onadas del mar aixecantse cap al cel com llabis que petonejan: Sobre la groga sorra, munts de polsosas pedras jeyan dormint el son dels segles; alguna qu'altra atrevida herba naixia entre dos rochs com aguantantshi. Cap á la banda de terra, el paisatje árit desapareixia tapat per las runas. Un vent caldejat que bufava ab mandra s'excitava de tant en tant, espurnejant de sorra las onadetas del mar que com llenguas de cadell llepavan la platja. Ni un soroll que no fos dels elements torbava'l silenci; ni una au llensava un crit per l'espay...

Un Home, assegut sobre una pedra y ab el cap apoyat á las mans, guaytava l'espectacle. Y meditava:

«Deu meu, cóm s'estima tot! El mar y la terra's llepan; el mar fa petons al cel; las runas s'agermanan al sol cubrintse ab sa patina de pols; el vent passa fregantse ab els objectes com una dona que s'entrega en cos y ánima... Tot está en calma; tot vol reposar. El món, cansat d'un dia més, s'ajéu entre caricias y petons... Y jo tan sol!... Sense res que se m'assembli pera tocarho!...

»El tactel... Es l'ánima que fa un senzill de dos heterogenis... Jo no vull tocar una pedra perque es aspra, més jo he passat la má sobre'l tors de las estatuas, y he sentit que sa forma arribava fins á lo mes fondo del meu sér, y'm deya: «Jo també tinch esperit»... y jo las he compresas... La platja toca; toca al mar ficantse sota d'ell, com una má acaronadora entre'l llensol y la carn. El cel toca al mar en l'horitzó; las pedras se tocan y lliman sas aspresas; la pols ho toca tot, cubrint com un mantell la terra; y com la pols l'ayre; y com l'ayre'ls perfums... Y jo tan sol!

»Jo vaig tenir un amich á qui estimava; jo'l tocava ab plaher; jo'l creya un heterogeni al qui m'adicionava; y li prenia las mans y las hi estrenyia... Un jorn va trahirme. Ja no'l vaig tocar més. Era'l meu homogeni. Se m'assemblava massa.

»Jo vaig tenir una dona á qui estimava; jo la tocava ab plaher; era quelcóm distint de mi, á lo que jo'm sumava; y li tocava la cara, sentint sos llabis tebis humits sota la meva má... Un jorn va enganyarme. Ja nò la vaig tocar més. Se m'assemblava massa.

»Jo vaig atansarme als gats y gossos que prenian el sol á las portas de las casas. Y passava la meva má per sobre sas esquenas, y ells s'estiravan de goig... Un dia van esgarraparme y mossegarme. Ja no'ls vaig tocar més. Eran els meus homogenis.

»Jo he trahit, jo he enganyat, mossegat y esgarrapat. Y cerco qui no se m'assembli per sumarmhi... Y estich tan sol!... Res puch palpar, y tot el món se palpa!...»

...Un munt de pedras grisas cauhen daltabaix espatarrant, peró silenciosas com si fossin de cotó; y apareix á la vista del Home qu'aixecá'l cap esglayat, *Ma*, de linias senzillas, cuberta ab un vel qu'apreta contra'l seu cos marcantli totas las formas, y ab una ploma al cap.

—¿Qui ets?—li demana l'Home.

—Soch *Ma*.

—¿Qu'ets?

—Soch marbre, y com ell forta.

—¿D'hónt vens?

—Del'llá d'enllá dels segles. Soch filla del

Egipte. M'engendraren á cops d'escarpra, y á cops d'ideas me feren ser... Jo...

—¿Qué vols?

—Jo he sentit el teu pensament. Y aquí'm tens. Jo no m'assemblo en res á tu. Soch tota teva. Quan jo visqui en els més amagats plechs del teu cervell, t'haurás adicionat al món. Posseheixme; tocam; palpam. Jo soch *Ma*, la deesa de la Veritat, filla de la solar *Sekhet* de cap de lleona, irradiadora de llum.—

Y s'atansa al Home. Aquest li passa la má sobre sas formas indefinidas y dolsas de linia com las vagas d'un mar d'estiu.

—Aixís, aixís: entrégat més... com jo m'entrego...—

Y la má del Home va passant suáu, y repassant...

Una tenue rojor comensa á pujarli als ulls; els llabis li tremolan; las camas li flaquejan... la carn s'excita... sos dits ja palpan sensualment... *Ma* desapareix.

—Ja no'm tindrás may més!—diu al fondres entre las runas.

Y se senten unas rialladas que surten del fons de la terra, y las veus d'un chor d'*Ammons*, el deus d'atributs exagerats, que cridan:

—Home groller: aixís solzament grapejém nosaltres!—

F. PUJULÁ Y VALLÉS.

París, novembre 1900.

CARTA CONFIDENCIAL

A una amiga.

He fugit de la platja, amiga meva,
per anarmen á dalt de la montanya,
ahont els castanyers fan mellor ombra
que molts amichs que'm fan la gara-gara.
Defensantme *del home,* com del reuma,
so una perdíu que vaig de marge en marge,
preferint el vegueny més solitari
al soley hont hi cantan les cigales.
Axís ningú'm destorba en los meus resos,
y veig á Deu com se'm acosta á l'ánima
sens menester llampantes cerimonies
ni testimonis que me'n prengan acta.
Amich ab Deu, tot lo demés me sobra;
y un brot de farigola m'afalaga
més que la olor de roses y gardenies
qu'escampan els escots de certes dames.
Ja fa molts anys que sé com se disposan
els efectes de mágica als teatres,
y conech tot axó que'n diuhen vida,
que no es més que despulles d'un cadavre.
Puix no viu pas, amiga, qui s'ho pensa
perque sura per tot. També á flor d'aygua
pot aná'l tiburó, y allá hont ell sura
sa vida es d'extermini y de carnatje.
També'l cargol, tot rastrejant, s'enfila;
qu'en tant hi haja qui visca panxa enlayre,
fent de la dona un animal doméstich
que's compra y ven en pública subasta;
mentres hi hajan pobrissons que plorin,
morts de fam ó de fret, per exes plasses,
trucant en va als portals de la gent rica
que rega'ls seus jardins ab el xampanya;
mentres en Carnestoltes fassa d'amo,
y la lley per tothóm sía una taca,
y'ns dongan llibertat ab dexuplines,
y ab draps de corre'l bou ens dongan patria;
mentre *axó* sía *axó*, ma bona amiga,
puch escollir, y'm quedo ab la montanya;
que aquí'ls aucells, y ningú més, mou fressa;
que aquí'l sol... es més sol; l'ayre... es més ayre!
Sé que'm dirá que á tot arréu les oques
nexen ab bech. Es cert. La mar salada
es salada per tot; peró á l'altura
no hi há'l llot ni la escuma de la platja.
La escuma, 'l llot: axó es lo que'm subleva,
puig se imposen y obtenen barretades;
l'escuma *oficial*, el *llot-prestigi*,
axó, es axó lo que'm capgira l'ánima.
Que al desvalgut li sía crim el rompre
una teula no més, y la teulada
de cap á cap é impunement destrossin
el magnat, el prohom, el rich, la *casta!*
Ah! amiga meva! Si ab *axó* hem de viure,
la vida de l'abella es més simpática;
es mellor xuclar mel de les moreres
que xuclar la sang viva. Cent vegades
es mellor veure'l préssech com madura
y com va omplintse'l cor de la magrana,
que veure sempre al home sense roba,
Adam desvergonyit, gratant la farda!

CLAUDI OMAR Y BARRERA.

EN SOLER Y ROVIROSA

Avuy fa vuyt días que'l varen enterrar. Després d'una llarga malaltía, que'l tingué presoner al llit per espay de molts mesos, y durant la qual lluytá desesperadament contra la mort, espantantla ab la forsa del seu bon humor y ab aquellas guspiras de son temperament joyós que semblavan inagotables, va caure rendit per sempre l'artista alegroy, d'ánima genuinament catalana, l'arruixat barceloní, *bromista* per naturalesa, peró de voluntat ferma y carácter igual, l'amich respectable, de rostre bondadós y rialler, animat per dos ulls aixelabrats y cridayres, espietas desvergonyits d'una gran imaginació y d'una clara inteligencia.

La figura simpática del malaguanyat mestres escenógraf está tan intimament lligada ab nostras antigas aficions teatrals, y sos continuats triomfs van tan acompassadament revifant las pobras llums de nostra imaginació, que al trobarnos avuy devant de son cadavre, no podém fer altra cosa que vessar demunt d'ell l'encens á mans plenas y cubrirlo ab una pluja de llorer, acompanyanthi un elogi sincer de sas obras mestras, de tot aquell món fantástich que jau ensopit en las fosquedats misteriosas de nostres escenaris, y en quins palaus, montanyas, antres infernals y regions paradisiacas, boscurias y castells enasprats, han gaudit de vida genial las creacions teatrals de tots els géneros.

Recordém, encara que un xich emboyrada pel transcurs del temps, la primera volta que anarem al teatre. En el Principal se donavan aquellas memorables representacions de *La redoma encantada* del Hartzenbusch, interpretada á la perfecció per la Boldún, la Fabiana y en Domingo García, y per en Rafel y en Ricart Calvo, y presentada ab una esplendidesa pocas vegadas vista. En Soler era l'autor d'aquellas decoracions preciosas y dels figurins d'aquells trajos, veritables maravellas de *mise en scene* que á nosaltres (nens de tres á quatre anys alashoras) ens embadalian, perque hi trobavam la complerta realisació dels prodigis dels qüentos de fadas. ¿Qui no recorda ab goig aquell espetech de dimonis tan ricament habillats, empunyant rohentas espasas, bufant en recargoladas trompetas y brandant aquells trofeus ab caps d'elefant, ab áligas y sols daurats, evolucionant majestuosament sota las arcadas d'aquell magnífich Infern, entre mitj dels saltirons de tot un aixám de ratas pinyadas? ¿Y aquell teló curt representant la *Entrada de un lugar*, d'una exquisida poesia capvespral? ¿Y aquella explosió y enrunament esgarrifós del castell llegendari, defensat per un regiment de micos jeperuts á las ordres d'en Garabito? ¿Y aquella *pajarera* tan ideal y florida, ahont esvolategavan una munió de ballarinas convertidas en pinsans, cadarneras, canaris, cardenals, passarells, lloritos y granotas? Alló treya de tino á grans y á xichs, fent popular desd'alashoras el nom d'en Soler y Rovirosa.

Després venían las representacions de *La Almoneda del Diablo*, també decorada per ell, que un quant temps després fanatisava al públich barceloní ab els esplendors y las sumptuositats de *La Magia nueva*, de las que la quitxalla d'aquell temps, qu'ara conta de 28 á 32 anys, en guardará memoria eterna. Recordém també unas preciosas decoracions sevas d'una comedia de mágica titulada *Lo Pont del Diable*, representada al Circo Barcelonés.

Venen més endevant els espectacles posats á tot gasto per l'Elias al Tívoli ab un luxo y una economia de preus inverosímils, dels que fou en Soler un colaborador decidit é infatigable. Primer *Lo Rellotje del Montseny* y després *De la Terra al Sol*, dugas sarsuelas de gran aparato que varen obtenir, sobre tot la segona, un éxit inmens. Las cómicas aventuras del Baró del Cascall á través de la serralada montsenyenca, y aquell consistori municipal de poblet (convertit en galliner y'ls regidors en gallinas) en la primera; y las peripecias del astrólech Telescopi, del Comte de Matafaluga y de son nebot en son fantástich viatje á la lluna y al sol en la segona, donaren ocasió á n'en Soler pera presentar uns quadros hermosíssims, reveladors de sa potenta y florida imaginació. Aquell observatori astronómich instalat en un terrat barceloní, descubrintse al fons, demunt d'un celatje de nit serena, la silueta negrosa dels campanars de la Catedral; aquell teló curt, representatiu d'un tros típich de la Barceloneta; el paísatje llunar y'l paláu riquissim de la Reyna de la Lluna; el laboratori de la llum solar ab el trono de Febo, y aquell espléndit carrer en el Sol, son decoracions ple-

nas de color y de fantasia, ab un caràcter apropiadissim á l'indole de l'obra. Lo mateix dihém dels figurins dels trajos.

Encoratjat per éxits tan sorollosos, l'Elias encarrega á n'en Soler la decoració dels balls d'en Moragas *Lohokeli* y *Parthenope*, qu'es portada á cap ab un gust y una riquesa extraordinaris. S'estrenan y se'n donan centenars de representacions, essent el triomf del gran pintor escenógraf, colossal. L'assumpto indi del *Lohokeli* li proporciona ocasió pera presentarnos un *Scheol* (1) de columnas y arcadas rohentas, per entre las que s'esmunyen y's recargolan uns reptils gegantins. Allí s'aplegan, ab feréstega majestat, al entorn de Belial, els genis de la discordia. Y al final, aquell paradís d'apsaras d'una poesia flamejanta, ab resplandors irisadas. Quadros tots dos d'un efecte mágich y sorprenedor.

En el *Parthenope*, seduheixen tot seguit aquells hermosos paisatjes que simbolisan las quatre parts del món. El bosch secular del Nort d'Europa, el vilatje xinesch, els sorrals del Sahara, ab sa tenda aplanada, hont reposa la caravana, mentres las almeas dansan al so dels tamborins encascabellats; y sobre tot, aquella plassa triomfal d'una antiga ciutat mejicana, ab sos temples y palaus rublerts d'idols ventruts y d'adornos estrambótichs, entre mitj d'una luxuriant vegetació tropical, ahont arriba la professó de guerrers resplandents, antecessors de Moctezuma. La fantasia d'en Soler y Rovirosa, ahont esclata, es al final del ball que representa la gruta blavenca de Protéu, en las fondarias verdejantas del Occeá. Allí l'artista s'hi lluheix de debó. La inagotable forsa decorativa de la vegetació submarina li dona motíu pera presentar uns quadros que ullprenen.

Segueix decorant balls d'espectacle, y en el Principal, després del regular éxit de *Clymenea*,'ns dona, decorat per ell, el preciosissim ball d'en Moragas *Clorinda*, ahont pinta en Soler uns deliciosos figurins pera'ls quatre grupos de ballarinas que representan els oros, las copas, las espasas y'ls bastos del joch de cartas, qu'evolucionan en els jardins d'una princesa apassionada per ells, capitanejats pels reys, pels cavalls y per las sotas. El conjunt no pot ser més hermós. En el mateix ball ens presenta un teló curt d'una bellesa infinita. Representa un paisatje nocturn, clarejat per la lluna, que dona de ple á la entrada misteriosa d'un temple, en la que s'hi redressa ab puresa y blancor inmaculada la estatua d'un deu. Y en l'ultim quadro, la fantasia d'en Soler y Rovirosa arriba potser á son grau maxim en la decoració interior del Paláu de l'Armonia; ab sas gradinatas sonoras fetas de teclats de piano, per las que devallan lleugerament els peuhets rosats de la primera ballarina; ab sas arcadas de timbals, de flautas y trompetas, que descansan demunt dels capitells (partituras dels grans músichs ricament enquadernadas) de las dauradas columnas (arpas colossals), esplayantse'ls ulls per las rosadas perspectivas d'una restallera magnifica d'orgas de catedral que's perden al fons. S'hi escampa allí tot un exércit d'instruments animats. Hermosos heralds de llegenda trompetejan ab forsa; pastors de Lluis XV floviolejan melangiosament; els violoncellos y'ls contrabaixos ab camas, se rascan el ventre, semblants á gegantins escarbats; els serpentons militars aixordan ab passos dobles, y'l xim-xim dels cascabells de las liras xinescas se barreja ab els repicaments decidits d'una banda de timbals, guiada per un majestuós y encarcarat tambor major.

Dels balls, passa en Soler y Rovirosa als dramas d'algún aparato, y pinta á Novetats, entre altras decoracions, un hermós cementiri pera las representacions de *Don Juan Tenorio*, que doná en Delgado l'any 86; decoracions que s'exhibeixen cada any per Tots Sants, ab éxit sempre grandiós. En la magnífica presentació escénica del *Judas*, d'en Pitarra, á Romea, hi sobressurt aquell tétrich bosch de cedres, d'uns dels quals se tallá la creu pera Jesucrist, ab aquella tempesta final y descubriment fantástich del Calvari.

La má mestra del gran coneixedor de las taulas s'hi endevina tot seguit; lo mateix qu'en l'interior mitj-eval del paláu de Grecy, ab sos grans tapissos y ab sa explossió, incendi y enderrocament, pintada pera'l drama *Lo monjo negre*, del mateix Pitarra, y en la superba plataforma d'un castell inglés, ab sos murs ab moviment descendent, pera donar la ilusió de la evasió d'un personatje que

(1) Infern indi.

s'arrapa fortalesa amunt, presentada en el melodrama *Jenny* á Novetats.

En el mateix teatre alcansa en Soler un gran triomf ab las preciosas decoracions del drama d'en Pin y Soler *La Sirena*, en las que sobressurten aquella cuberta del berganti moventse en alta mar, d'una veritat pasmosa, aquells tons calents y luxuriants del *Bohio de la Carnera*, y sobre tot aquella decoració final, *A las portas del fossar*, d'una poesia tan fonda, que no dubtém en calificarla com á una de las més hermosas qu'han sortit del pinzell del mestre. Ve més endevant aquella misteriosa gruta, cruament clarejada per las antorxas del enterro de Llátzer, en el quadro de la resurrecció d'aquest, del drama d'en Guimerá *Jesús de Nazareth*, disposada ab una simplicitat de medis y un art tan exquisit, que contribuheix poderosament al gran éxit obtingut per aquell final bellissim.

Pera *Las monjas de Sant Aymán*, del propi Guimerá, pinta en Soler y Rovirosa tot el decorat del quart acte, que's desenrotlla per enter á Jerusalém. La entrada á la mezquita d'Omar, la vista de las murallas y especialment el teló curt que representa la porta d'Efraim, ab una barreja armónica d'arquitecturas, son obras magnificas; lo mateix que la vista nocturna de *Nôtre Dame de Paris* en construcció, en l'ópera d'en Giró del mateix titul; y també un poétich carrer de Toledo, pintat per encárrech de la Guerrero y exhibit á Paris ab gran éxit en la representació de la *Casa con dos puertas*, de Calderón.

L'ideal d'en Soler era fer quelcóm de gran importancia al Licéu, ahont sols havia pintat unas bellissimas decoracions pel *Don Carlos*, de Verdi, y la ocasió se li presenta ab *Falstaff*, del mateix autor, en que hi pinta l'interior de la *Osteria della Giarrettiera*, el jardi de Ford y'l parch de Windsor, tot impregnat d'un gran color d'época y embolcallat en una boyrina fantasiosa qu'enamora: y ab el de l'ópera de Saint-Saëns *Samson et Dalila*, quin sumptuós temple filistéu, ab son enrunament grandiós, está encara ben present en la memoria de tothóm.

En el *Neron*, d'en Rubinstein, que fracassa completament, hi obté en Soler un éxit sorollós y ben merescut. Efectivament: sa decoració del exterior del temple á Evandre, se pot posar entre lo millor que ha produhit sa fantasia genial. Lo mateix dihém del decorat de *Tristan é Isolda*, en el que, segons confessió propia, no pogué desenrotllar son projecte ab tota la grandiositat concebuda per ell y digna d'una colaboració ab en Wagner, per lligaments, *economías* y altres *misteris*, ó més ben dit *miserias* de teló endins; y de sas darreras obras, las decoracions del *Comte Arnáu*, d'en Pitarra, entre las que n'hi ha dugas de superbas.

Hem inventariat fins aqui aquells de sos trevalls escenográfichs que á nostre entendre constituhian la nota dominant de sas facultats artisticas. Més qu'en cap altre ram de la pintura, s'havia distingit en Soler y Rovirosa en la escenografia, havent sigut un apóstol fervent de son progrés cada dia més espléndit, implantant en nostres escenaris las innovacions apresas de sos mestres de Paris, tirant á terra tot lo rutinari (que desgraciadament encara ha tret el nas aquests dias ab las representacions de *La Favorita* al Licéu): alló de la consabuda dotzena d'esquifits bastidors per banda, tancats per un teló de fondo que's dona bofetadas ab las lleys més rudimentarias de la veritat y de la estética. Deixeble d'en Jambon, també ell deixa á Barcelona uns quants deixebles verament notables y un heréu artistich indiscutible: el nostre estimat amich Maurici Vilomara. Las obras d'en Soler y Rovirosa poden posarse al costat, sense qu'en res desmereixin, de las dels més reputats mestres francesos Lavastre, Carpezat, Amable y Gardy, y molt per demunt de las d'en Muriel, Bussato, Rovescalli y Sormani.

En Soler y Rovirosa era, ademés, un decorador d'habitacions de gust exquisit y un afanyós coleccionista de grabats, dels que'n tenia un bon munt de carpetas plenas, y principalment, un enamorat sincer de tot lo que fos art en sas diversas manifestacions, y una personalitat tan essencialment barcelonina com estimada y respectada de tothóm.

Baix altres punts de vista's pot parlar d'en Soler ab el motiu tristissim de sa mort: peró nosaltres, que l'hem vist y aplaudit sempre ab motiu de representacions teatrals, hem pretengut evocar al mestre y sas obras á través de distintas épocas y dels diferents escenaris ahont tants aplausos obtingué y á

tants feu disfrutar ab la potencia de sa imaginació fantástica y esplendorosa, que á semblansa del genis de las comedias de mágica, feya brotar de las polsosas taulas, ab la virtut nigromántica de son pinzell, veritable talismán, tot un món d'ensomnis rosats, de palaus fastuosos y d'encisos resplandents que enlluhernavan y sorprenian. Si ho hem lograt, ja estarém ben contents d'haver contribuhit á enaltir com se mereix la bona memoria del qu'en vida fou un bon amich, al qu'apreciavam y admiravam sincerament, y una de las glorias més llegitimas del renaixement artistich de nostra estimada Catalunya.

SALVADOR VILAREGUT.

Siegfried.

III

LA EXECUCIÓ MUSICAL

ACTE PRIMER (CONTINUACIÓ.)

ESCENA III.—Comensa per un quadro fantástich qu'escénica y musicalment ha d'arribar fins al limit de la expressió. Al quedar sol Mime, es invadit del més gran terror, puig el vent tempestuós qu'acompanya á la sortida del Viatjer, junt ab els resplandors que deixa aquest com estel, infundeixen l'espant en l'ánima del nano, que crida, tremola y's desespera, corprés per la por més espantosa, imaginantse en son deliri que'l dragó s'acosta y'l devora. La ilustració musical ab que Wagner ha decorat aquesta escena es un admirable fragment sinfónich que produheix indescriptible efecte, fondissim y emocionant. Las notas se precipitan com torrentada devastadora, tots els instruments de la orquesta semblan confabularse pera produhir els sorolls més estranys, las dissonancias més atrevidas, en que's violan las lleys fonamentals de l'armonia, y en que'l geni del Mestre dona una proba més de sa feconda inspiració. Els instruments de corda, ab figuras rápidas y ab tons sinistres, reproduheixen el tema de Loge (com á mestre de la por) en passatjes cromátichs, atravessats pels sons penetrants de las flautas, mentres la tuba baixa sosté las notas prolongadas del tema del dragó que's repeteix continuament; resultant del conjunt una riquesa de colorit insuperable.

No sols no ha produhit en el Licéu aquest fragment l'efecte sorprenent que requeria, sinó qu'es un dels trossos en que la falta de batuta y de coneixement en el director ha perjudicat més l'obra, y en lloch de sas bellesas, sols ha arribat á nosaltres el més extraordinari desgavell y confusió. La torrentada cromática que dibuixa'l tema de Loge ha sigut ab exagerat soroll portada, y ab una falta de claretat, de relléu y de cohessió en els instruments que l'han feta incomprensible. Per altra part, els baixos del metall, particularment las tubas, han d'atacar el tema del dragó en pianissim, peró ab empenta suficient per'allargar la nota y obrirla després, aguantant la forsa del so fins al final, de manera que la frase se senti sempre lligada y sostinguda. Sols en somnis pot imaginarse que fassi això nostre metall, que no lliga una nota, ni tan sols la sab *aguantar* més enllá d'un parell de compassos. En mitj de la fantástica dansa de las notas, hem sentit continuas desafinacions, arribant fins á anar perduda la orquesta, com perdut anava'l seu director. Y com que'l fragment ha sigut atacat massa fort desde bon principi, no s'han graduat els *crescendos* que segueixen, particularment al unirse als esmentat temas el del ensopiment (1), que la orquesta hauria degut descriure en creixent progressió, y produhint una efervescencia qu'arriba al paroxisme al ressonar extremadament fortissim el tema de la espasa, pera resoldres tot seguit d'una manera apacible en el tema del viatje de Siegfried quan aquest entra novament en la cova. Repetim qu'aquesta grandiosa página descriptiva requereix també una grandiositat d'interpretació en la orquesta, y sols llavors pot apreciarse son valor.

Mime tampoch ha estat aqui afortunat, perque l'espant li havia de sortir més de l'ánima, el tremolor y la por posarlos més de relléu, y'l conjunt resultar més grotesch, produhint un doble efecte, meytat terrorifich, meytat cómich.

Siegfried demana imperativament la espasa, y'l tema de virilitat acompanya á sas paraulas, peró ab més vivesa de la que l'hem sentit, com més animació de temps requeria'l tema del viatje que senyala sa arribada. Al comensar el nou diálech ab Mime, trobém una supresió de 87 compassos, que serveixen de preparació á la magnifica escena que segueix, en la que'l nano tracta de fer coneixe á Siegfried lo qu'es la por. Un altre vigorós fragment descriptiu es tot aquest tros: la descripció de Mime es acompanyada d'una gran riquesa sinfónica, en la que domina sempre'l tema de la por, caracterisat pels cromátichs dibuixos de Loge, qu'hem sentit ab el defecte de sempre, la inevitable monotonia, sent aixis qu'ha de pujar, creixent en forsa'l motiu, ensemps qu'ho fan las notas de la escala ascendent ab que's resol. A con-

---

(1) Usém aquesta paraula per no trobarne un'altra en nostre idioma qu'ns dongui millor la idea de *sopor*, qu'es lo que significa exactament el mot alemany *schlummer*.

tinuació's reproduheixen els temas del encantament del foch: las flamas, el foch mágich y l'ensopiment s'entrellasan y confonen en deliciosos armónichs, quina part principal es encomanada á la fusta, qu'ho ha expressat péssimament, sobre tot per lo que toca á las flautas y l'oboe, que no hem sentit ni un sol compás á to ni á temps.

El tema del ensopiment, que té en tot aquest fragment una capdal importancia,'s refereix al somni en que's troba Brunhilda, y procedeix per tant del final de *La Walkyria*, reapareixent ara pera significar qu'aquesta es l'única qu'ensenyará al héroe lo que sia por. Aquest tema, d'un encant y tendresa esquisits, requereix ser cantat per la fusta ab la major dolsor, lo qual es aqui demanar un impossible; y si ho pretenem després, quan el repeteix el metall, l'impossible es major encara. Del metall passa á la corda y d'aquesta'l reprén l'oboe en un temps molt *rallentat*, que quan s'executa á conciencia produheix un grandiós efecte. El conjunt de tota aquesta escena de la por ha sigut precisament equivocat per falta d'efecte, es á dir, d'una interpretació que posés de relléu els efectes repetits que produheixen las combinacions orquestals dels temas qu'hem exposat.

Al manifestar Siegfried sos desitjos de coneixe la por, el nano li imbuheix la idea del dragó, y per arribar á ell demana'l noy la espasa. L'acció s'anima gradualment y'l temps cambia, devenint més viu també, combinantse'ls temas que caracterisan á abdós personatjes en alegra y ritmada unió, fins que Siegfried s'apodera dels trossos de la espasa y's prepara á forjarla de nou. El tema del heréu de la espasa, qu'esclata ab gran forsa,'ns conduheix á un nou tema qu'acompanya'l trevall de Siegfried y que s'anomena, per tant, el motiu del trevall; el constituheix una figura ascendent molt viva, fusió dels temas de la virilitat y de Siegfried noy. Aquesta figura es altra de las frases que requereixen un ritme molt pronunciadissim, que aqui no hem conseguit.

Altra supresió s'ha fet, que comprén 54 compassos, en el moment que Siegfried comensa á llimar els trossos de la espasa. Es imperdonable tal falta de propietat, donchs si suprimim la primera de las operacions de la forja, ¿cóm se justifican las que segueixen? En uns quants compassos s'ha de realisar, d'aquesta manera, lo que Wagner deixava perfectament justificat en el temps que li senyala. Peró la supresió s'ha verificat, y la magnifica exposició orquestal qu'acompanya á la primera exposició del tema del trevall continúa essent desconeguda pera nostre públich.

Al comensar sa feyna, Siegfried agafa una gran cantitat de carbó y la posa sobre la fornal, y mentre's produheixen las flamas, ha de colocar els trosos d'espasa al foch, y comensar á llimarlos. Si tots aquests detalls s'haguessin observat, l'efecte hauria sigut molt més gran. Mime's mofa de la pretensió del noy en un joganer tema que caracterisa al nibelung com á mestre de la por, y en tant que Siegfried segueix llimant ab creixent ardor, el tema de Siegfried noy se reproduheix ab gran potencia, y entrellassantse ab el del trevall reflexa gráficament las energias del héroe. Contrastan ab la brillantés d'aquesta situació'ls comentaris de Mime al admirarse de l'habilitat que demostra Siegfried, y sas paraulas van acompanyadas d'un nou tema, també lleuger y joganer, que pinta ab gran relléu las subtilesas del nibelung. Aquest tema de subtilesa's barreja ab els demés que fan referencia als pensaments del nano, ó sian la por, el dragó, y finalment l'anell, conduhint en Mertens tot el fragment ab una gran falta de color y ab confusió ben llastimosa.

Reduhits á pols per la llima'ls trossos de la espasa, Siegfried els coloca en un gresol y després de portarlo al foch, comensa á ventar aquest estirant la corda de la manxa mentres entona l'hermós *cant de fundició*.

Heus aqui una de las páginas més encisadoras del primer acte. Siegfried demana pel nom de la espasa, y al contestarli'l nano que sa mare li deya Nothung, entona aquell l'alegra, la hermosa y arrebatadora cansó en honor seu: «Nothung! Nothung! Ferro envejat». La forma del cant es ben senzilla, y no obstant la expansió dels sentiments de Siegfried es en ella tan intensa y poderosa, que no pot arribar á un major grau d'expressió. Conduhida pel tema del trevall esclata virilment la paraula *Nothung* apoyada en las dugas notas d'una octava descendent (que son las mateixas de Siegmund al final del primer acte de *La Walkyria)* y mentre's desenrotlla la melodia del cant, forma la orquesta la base musical d'aquest ab els temas del pacte y del trevall portats á un grau extraordinari de grandiositat. Els defectes d'interpretació son ben patents: el temps s'ha d'alterar diferentas vegadas, y no durlo com aqui sempre igual. Després de l'animació dels quatre primers compassos, el mestre devia retenir un xich el temps, per'animarlo més encara al entrar el motiu del pacte. Aquest tema, format per una escala que's repeteix á cada compás en progressió descendent, devia dirlo la orquesta d'un modo *molt més* pesant y sostingut, sense qu'això vulgui dir adormir el temps, sinó ritmar els baixos ab moltissima més forsa, y accentuarlos ab pesadesa sense accelerarlos. Els dibuixos y *trinos* de la corda han d'ésser més rápits y marcats ab més expressió, y'ls trencats acorts dels instruments de vent han de ressonar també ab més agilitat.

Las exclamacions d'alegria de Siegfried ab

els mots «Hoho! — Hoho! Hohei!—Hohei! Hoho!» han d'ésser crits en lloch de notas, crits de joya desenfrenada (intraduhibles en tot idioma), que ab empenta arrebatadora ha d'entonar el tenor, quan té facultats que'l senyor Grani no posseheix. La escala descendent qu'acompanya las paraulas «Manxa'l foch» ha d'expressarse ab molta més forsa y á temps un xich moderat, y'l cantant ha de vocalisar sas notas més clarament.

¿Per qué, en mitj d'una cansó tan animada y fins *soportable* pera tothóm, ferhi atrevidissimas supresions, que la malmeten y li treuhen tot relléu? Per consideracions y respecte á Sa Majestat el tenor, qu'en el Licéu segueix sent el rey absolut. Si combatém ab tanta energia la qüestió de las supresions, es perque creyém qu'en las grans obras de Wagner no ha nascut encara'l mestre que'ns pugui senyalar la página pitjor, ó *menos bona* que las altras. Y si això ho creyém en general, judiquis lo qu'ha d'ésser en aquest grandiós cant de fundició, qu'encisa fins als més ignorants. Sápigaho, donchs, nostre públich: li han suprimit el fragment més hermós, puig en els 29 compassos tallats s'hi troba l'ardida y deliciosa frase «In springenden Funken, etc.», qu'es la de més efecte de la cansó. Peró, ademés de sa elevada tessitura, hi ha en ella dos tresillos, en el *sol* y en el *fa*, que la veu d'en Grani era incapás de donar, y per això, y per estalviarli uns quants crits salvatjes que l'acompanyan, el director (que'ns volian fer passar per wagneriá) s'ha humiliat á las exigencias d'un tenor, al cap y a la fí italiá. Hi ha més encara: quan Siegfried torna á ventar ab la manxa,'s repeteixen els crits de joya, peró'l cantant els ha suprimit en el passatje creixent que va acompanyat del tema de la forja y d'uns *trinos* que la corda ha dit ab tan poca netedat com li ha sigut possible.

La idea de preparar un brevatje per'adormir al noy germina en el pensament de Mime, y la orquesta ho fa patent ab els temas del ensopiment (que apareix en un *tremolo* de corda), del tresor y del heréu de la espasa. Aquest ultim devia accelerarse més y marcarse ab claretat en el triple canon que's presenta, seguint sempre més animat fins la entrada de la derrera represa del cant de fundició, qu'ha sigut entonat per las trompas ab horribles desafinacions. Igualment desafinat ha dit el corneti'l tema de la espasa, que repercuteix victoriosament per l'éxit del trevall de Siegfried, y no s'ha observat aqui un cambi de temps, el qual devia animarse més al introduhir en l'aygua l'acer ja fos. El soroll de vapor que produheix el refredament del metall en l'aygua ha sigut executat ab notable desacert, puig sentintse ab exagerada forsa'ns ha privat de saborejar el magnifich passatje descriptiu de la orquesta qu'en repetidas escalas descendents reproduheix aquell soroll.

Dos nous temas indican els resultats del trevall dels dos personatjes. El de Siegfried, ó sia l'endurimènt de l'acer fundit, apareix en el tema de la duresa (ó fortalesa) format per un grupo de terceras qu'han de sonar com acorts de *fanfare*, ab més alegria y á temps menos lent de lo qu'aqui s'ha executat, puig el tema ha de tenir el carácter d'un *scherzo*. L'altre tema referent á Mime, caracterisa'l trevall de cuynar, que realisa al coure'l brevatje pera envenenar al noy, y es una variant en forma estrafeta y menos clara del mateix tema; terminant un y altre en una frase ascendent y animada que caracterisa'l respectiu goig de victoria que cada un experimenta. Aquesta frase devia portarse més estacada. Els dos temas se combinan capritxosament repetidas voltas, produhint una magnifica armonia de conjunt.

L'endurit acer surt ardent del foch y passa, pera ser forjat, á la enclusa, y mentres Siegfried el repica ab el mall, entona la magnifica *cansó de la forja*, quinas bellesas corren parell ab l'avans citada. La melodia es formada per una variant del tema de la virilitat, basat en una figura dels instruments de corda qu'ha de reproduhirse aqui d'una manera extraordinariament enérgica y ritmada, plena d'una fogositat y entussiasme sempre creixents. Al Licéu no ha pogut tampoch produhir efecte aquest passatje, en primer lloch per faltarhi del tot l'alegria y entussiasme, tant per part de la orquesta com del cantant, y ademés per la falta de facultats d'aquest, que ha deixat sense dir la major part de bellesas que conté. Se requereixen pera produhir son verdader efecte una empenta ben viril y un fraseig clar y expressíu que'l senyor Grani está ben lluny de possehir. Y ja que sas atrotinadas facultats l'obligan á no respectar una sola nota del cant, que modifica constantment á mida del seu gust y veu, deuria procurar quan menos que'ls cops sobre la enclusa, si no van á to, fossin á temps, en la nota precisa que l'autor els marca, y seguint sas observacions, puig están senyalats en tres distints graus de forsa segons cada compás. Un'altra injustificable supressió de 49 compassos acaba de contribuhir á destrossar l'efecte del cant, ensemps que la propietat escénica; per manera, que la espasa queda forjada sense temps material pera ferho, lo qual no es pas culpa del autor.

La reproducció dels temas de la virilitat de Siegfried y de la subtilesa de Mime caracterisan perfectament els intents d'un y altre mentres el primer posa la empunyadura á la espasa forjada y'l segón guarda en un pot el brevatje qu'ha elaborat. El segón tema's converteix aqui en un especial cant de triomf del nano capficat en sos projectes ambiciosos sobre la conquesta del tresor y la dominació del món. Siegfried també entona un hermós y brillant cant de triomf... quan

el mestre y'l tenor no s'hi oposan, puig al Licéu li han suprimit també ¡63 compassos!, y ab el salt aném á parar al passatje final quan l'héroe branda la espasa novament forjada, y després d'unas armonias que son pressagi de las del aucell, d'un cop d'acer parteix la enclusa en dos trossos, esclatant triomfant el tema del heréu de la espasa. Y la orquesta termina tempestuosament ab la darrera reproducció dels temas de Siegfried noy y de la espasa en un prestissim que s'ha de conduhir tan rápit com sía possible, y que aqui no hem sentit ni rápit ni clar, sinó tan sols un embolich d'uns instruments ab altres, fins reunirse en l'acort final.

El primer acte de Siegfried ha sigut el més destrossat, y per aixó es natural que resulti més pesat que'ls restants. Ab una tal falta de conciencia artistica en el mestre Mertens y ab una nulitat tan gran en lloch de tenor, no's pot demanar altra cosa.

—

Acte segón.

Preludi.—Forma un contrast sorprenent ab la explossió de joya y entussiasme que termina l'acte precedent. La cobdicia pel tresor que'l dragó guarda es el sentiment que domina als personatjes, y per aixó'l preludi es un teixit de lúgubres armonias que donan á la trama orquestal un carácter tétrich y pesant. El dragó, ademés del tema que ja coneixém, es caracterisat en aquest segón acte per un motíu més subjectiu, puig aquell s'aplica principalment á la idea del monstre, mentres que'l tema de Fafner evoca més aviat la personalitat del guardiá del tresor. Y com que aquest no es altre que un gegant, d'aqui que'l tema dels gegants s'apliqui á Fafner ab la variació produhida per una dissonancia rítmica d'un acort que li afegeix el carácter dimoniach de tritón. Aquesta variant del final del tema s'ha d'expressar ab algún retrás del temps, cosa que no hem notat, ni tampoch la claretat del tema, puig el pianissim no ha d'ésser obstacle pera que's sentin bé totas las notas. Wagner recomana que's conduheixi mandrós y arrossegant,y en aixó en es lo únich que las qualitats del mestre Mertens se compenetran ab els desitjos de Wagner.

La tuba-contrabaix es un instrument del metall indispensable pera l'adequada execució d'aquest tema. Era precís, donchs, adquirirla, si no's trobava, en lloch de confiarlo á un material que ab dificultat arriba á donar las notas de tuba baixa. D'altra manera'l tema pert gran part del seu aspecte tenebrós y's destaca poch al costat dels altres. Després de varias repeticions d'aquest tema,'s reproduheixen els de la meditació y l'anell, com indicant el móvil qu'ha de menar l'acció vers l'antre del monstre, deventse abdós expressar ab més forsa y relléu. Segueix en un *tremolo*'l tema de la por, y després el pacte, pera reproduhirse'l motíu de Fafner, ab la particularitat de presentar en ordre invertit els acorts del tritón.

Ab potenta rabia apareix en els trombons el penetrant tema de la maledicció del anell, maledicció que Alberich, el seu primer possessor, va llensar sobre d'aquell al serli robat. La dissonancia de sas darreras notas li dona un carácter sinistre y terrible, per lo qual era precís atacar aquest tema ab més resolució y energia, ressonant vibrant en la nota aguda pera precipitarse ab més forsa en l'acort final; aqui ha resultat poch penetrant y menos terrorifich. Després d'una repetició del mateix, segueix una figura rítmica formada per tresillos de terceras sincopadas en la fusta, que venen á significar el trevall de destrucció del nibelung, precedits d'un rápit dibuix ascendent de la corda. En aquest tema devian lligarse més els dos fragments que'l forman, y encara que'ls acorts finals han de dirse disminuhint, no per aixó deuhen ser menos clars que'l dibuix que'ls precedeix. El tema de l'anell se repeteix pera conduhirnos al moment culminant, ó sía'l crit de terror d'Alberich (reproducció de sa imprecació contra'ls deus en *L'Or del Rhin*), qu'ha d'esclatar imponentissim, y per aixó requería que la orquesta, en consonancia ab el carácter d'opressió enérgica de la frase, hagués precipitat bastant el temps, retenintlo en el crit dominador que, junt ab el tema de Fafner, abarca'ls dos següents compassos, y tornantlo á acelerar en el final format per aquest ultim tema en combinació ab el del anell. Repetím lo de sempre: sense la expressió en la frase, que's consegueix del modo indicat, no es possible interessar al públich, ni menos introduhirlo en la idea que cada passatje porta involucrada.

Escena I.—Alberich, el senyor y amo de la rassa dels nibelungs, apareix, al comensar l'acte, sol, en negra nit, espiant la entrada de la Cova de la Enveja, ahont jau el guardador del tresor. Devía estar assegut sobre una paret de rocas, y no en primer terme com aquí's presenta. El tema de la destrucció acompanya sas primeras paraulas, fins que un raig de *débil llum*, venint del bosch, anuncia l'arribada del Viatjer. El fragment musical que segueix (reproducció del tercer acte de *La Walkyria*) devía conduhirse ab més punyenta accentuació, puig la combinació dels temas de la cavalcada y de l'angoixa ó inquietut dels deus requerexen tot un altre efecte rítmich que dongui á la frase la convenient grandiositat. Aquest ultim, qu'atacan els baixos de la orquesta, está format per la unió dels temas de las Nornas y del crepúscul, que's fonen en apassionada y rítmica transformació. Ab entonació molt expressiva, peró sostinguda, ha de ressonar després el tema de la maledicció en el metall, y al reprodu-

hirlo per segona volta, las trompas haurian degut sostenir la darrera nota en un curt *crescendo*.

El diálech entre'l deu y'l nibelung comensa ab las furiosas frases d'aquest en que's revela tot el seu odi contra'l que li robá l'anell, acompanyadas pel repetit tema de la destrucció. Wotan se dona á coneixe ab el tema de la despedida de Brunhilda (final de *La Walkyria*) que revela sas internas preocupacions, y'el del Walhalla; la rabia d'Alberich esclata en tota sa forsa ab unas tumultuosas figuras com transformacions del tema del anell, que la corda ha expressat sense netedat, y que terminan ab el potent tema de la venjansa, que s'havía de dir donant una forta apoyatura á cada nota. La orquesta ha de subratllar molt en tot aquest passatje las repetidas injurias que'l nibelung profereix.

La calma y tranquilitat de Wotan contrasta ab la cólera d'Alberich, com en l'acte precedent ab el terror de Mime, y es reproduhida en la orquesta pel tema del Viatjer, dit en dols pianissim; Wotan ja no obra, sinó que solzament contempla. Apenas entrats en materia y quan comensa la discusió entre un, y altre, trobém una nova supressió que destruheix tot l'esperit de la escena, puig abarca 110 compassos, en els que Wagner retrata ab má mestra'l pensament de Wotan y'l carácter é intencions del nano.

Torna á rependre'l diálech, quan el deu adverteix al nibelung dels perills que l'envoltan y apareix el nou tema (també de *La Walkyria*) del abatiment del deu, qu'exposa la corda ab to lúgubre y dolorós, quin tema devia marcarse molt més en els dos primers compassos, pera disminuhirlo en els dos segúents. Igualment ha degut la orquesta expresar més fort el tema del pacte, pochs compassos després enllassat ab el de l'anell que s'havía de fer sentir disminuhint y *rallentando*; aixis com senyalar més marcadas las pausas que tallan el final de la frase ab una figura en que'l pacte y la renuncia's combinan magistralment.

El Viatjer s'enfila sobre la roca que hi ha (ó deuria haverhi) devant de la cova, pera despertar al dragó, lo que realisa ab el tema de Fafner. Tota la conversació ab el monstre es comentada en la orquesta pels dos temas que á ell fan referencia (dragó y Fafner), aixis com pels de la espasa y anell, objectes sobre'ls que versa aquella. La veu cavernosa del dragó ha sigut bastant ben imitada per medí d'una botzina, peró per la mala colocació del cantant dins del escenari, ha deixat de produhir la ilusió de que fos la monstruosa figura la que parlava. Com que'l passatje requería molta pesadesa, es altre dels rarissims qu'ha sapigut conduhir en Mertens, y fins potser era precis un xich més de lentitut en el final, puig l'adormirse també resulta un matis devegadas, sobretot dihent la veu de Fafner «deixam dormir», quina última paraula devia acompanyarla d'un badall més marcat.

La profecia en que Wotan expressa sa impotencia pera cambiar el curs de las cosas, es acompanyada pel tema de la Nornas (las Parcas de la mitología escandinava), que la orquesta ha reproduhit massa fort y ab expressió poch dolsa. Y al fer alusió al héroe que s'acosta, torna á apareixe'l tema de la llibertat d'aquest, seguit del tema del heréu de la espasa, que'l corneti devia haver afinat més. La desaparició de Wotan es acompanyada també del ritme de la cavalcada en contrapuntística combinació ab el tema del Viatjer, péssimament expressada per la orquesta. Intercalada en aquesta combinació hi trobém la hermosa frase del despido de Brunhilda, qu'arriba á nosaltres com un sospir intim de l'ánima del pare que's dirigeix cap á la roca ahont aquella reposa, y per tant ha d'ésser dit sols d'una manera velada.

Alberich llensa contra'ls deus una última maledicció, acompanyada per aquest tema en la orquesta, que devian marcar molt més els trombons, y en sa repetició las tubas, sobre tot en las frases finals, plenas de simbólica expressió. La escena queda deserta, é inmediatament ha de comensar á apuntar l'aubada, cosa que tampoch aquí s'ha observat.

JOAQUÍM PENA.

TEATRES

ROMEA

EL SÍ DE LAS NOYAS

En Llanas ens va fer passar l'altra nit un bon rato á Romea ab *El sí de las noyas*. L'obra'ns va agradar de debó, y ho confessém desseguida perque no se'ns prenguin en mal comptè las observacions que farém després.

En Llanas, qu'es autor dramátich d'instint, domina *le métier*, coneix y usa oportunament una rica varietat de recursos escénichs d'efecte cómich segur, y construheix el diálech ab facilitat y gracia, lo que fa que las sevas obras no pequin de monótonas ni de pesadas.

Totas aquestas qualitats las hem trobadas en *El sí de las noyas*, refundició de *El si de las niñas* de Moratín. De moment prescindím d'aquesta,y considerém *El sí de las noyas* com si fos original. Considerada aixís, l'obra es digna d'en Llanas. El quadro de costums que representa, encara que d'época y enmatllevat á Moratín, li surt ben arrodonit; els tipos perfectament reproduhits, el diálech, tant quan l'arreglador traduheix com quan inventa, es forsa espontani y apropiat, y'ls acudits ó *xistes* may rebuscats, y generalment ingeniosos y naturals.

En resúm: pera qui no conegui ó sols co-

negui superficialment l'obra d'en Moratín, la d'en Llanas será una comedia de costums admirable, finament satírica y plena d'observació de las flaquesas y petits defectes dels homes. Ara per qui conegui la d'en Moratín, la cosa ja varía d'aspecte. Nosaltres confessém ingenuament que durant la representació no'ns podíam abstenir de fer comparacions, de recordar lo que se suprimía y aquilatar el valor de lo nou ab el mateix criteri que lo que's conservava. D'aixó'n resulta qu'en Llanas, que—n'estém segurs—no té las pretensions d'ésser un Moratín, al presentarse de brasset ab ell se sent petit y'n surt perjudicat. A nostre entendre en Llanas s'equivocá al fer una refundició: ó havía de tenir més pit, ó menos: ó fer un'obra completament seva, encara que fos inspirada en *El sí de las niñas*, ó concretarse á fer una traducció literal, que'l ferla bé ja es bon xich difícil.

Si en Llanas ens hagués donat una traducció ben feta y ben literal, l'hauríam aplaudit ab molt gust, perque encara qu'en aixó de traduccions tením ideas molt radicals, á voltas las traduccions resultan necessarias y fins lloables. Per nosaltres, tota obra que's pugui representar y'l públich entengui en son idioma original, aixís deu servírseli. May una traducció, encara que'l traductor tingués més talent que'l mateix autor, pot valer tant com l'original. Sentada la regla, qu'es absoluta, las excepcions se desprenen necessariament d'ella mateixa. Será lícita y meritoria, donchs, una traducció, primer: sempre que'l públich no entengui l'idioma del original; segón: sempre que qui l'ha d'interpretar no sápiga aquella llengua, ó no li sia propia, y per tant no pugui representar l'obra original degudament.

Ara bé: en Llanas ab *El sí de las niñas* se trobava en aquest ultim cas. El públich d'aquí comprén y fruheix perfectament la prosa esculptural de Moratín. peró com que las companyías de declamació castellanas ja fa temps que no representan dita obra, y d'entre las catalanas la de Romea (única que conta ab elements pera ferho) no pot representarla bé en castellá, está clar que, pera dar Moratín al públich, la traducció s'imposava. ¿Per qué no l'havía de fer en Llanas una traducció del *Sí de las niñas*, y per qué han de cridar tant els turiferaris? Péguinli en bona hora si la traducció es dolenta, si en realitat resulta una profanació; mes si la traducció fos bona, ¿per qué no hem de poder sentirla en nostra llengua, tota vegada que se'ns fa casi impossible'l poderla escoltar en la dels altres?

Mes en Llanas no ha fet una traducció, sinó una refundició, y com hem dit, creyém qu'en aixó s'ha equivocat. *El sí de las niñas*, tal com va ser escrit per en Moratín, es tan perfecte, retrata tan bé las costums y tipos d'una época ab un sentiment de la vida y una clarividencia psicológica tals, que'ls vicis y defectes que critica, las máximas y sentencias que prodiga y las veritats y bellesas qu'en tan artística profusió'ns dona, se fan universals y son de tots els temps y circunstancias; de manera que no hi ha res á tocar ni hi ha res á afegir.

Devía, donchs, en Llanas, haver fet una traducció ben respectuosa ó (y encara'ns haguera agradat més) fer un'altra cosa: fer un'obra completament nova inspirada en aquella. Podía haver agafat la mateixa idea d'en Moratín, aixó es: de lo funesta qu'es per las noyas aqueixa educació de fingiments y d'hipocresía á que avuy com sempre están condempnadas, y fer, ab elements y tipos de la vida moderna, un'altra obra satírica de costums que res tingués que veure ab aquella. Alashoras, si no un altre *Sí de las niñas*, qu'es joya del teatre castellá, podría sortirli un *Sí de las noyas* que no fos indigne del teatre nostre; si l'obra no hagués resultat digna, d'un Moratín, podía més modestament ser digna d'un Llanas. Nosaltres (ab la refundició ho ha demostrat) creyém que l'autor catalá hauría sortit ayrós de la empresa, ab tanta més rahó quan ni haguera tingut una gran figura que li fes ombra, ni s'hauría trobat cohibit per una acció, un ambient y uns tipos que no pot sentir ab tota intensitat, primerament per ser d'altres temps, y segonament per ser imaginats y combinats per un altre.

En fi, concretantnos á l'obra tal com ens l'ha donada en Llanas, repetím que'ns va satisfer; y'l millor elogi que podém fer d'ella es reconeixe qu'ha sortit ayrós d'una empresa més difícil á nostre entendre que no qu'hagués fet un'obra original ó senzillament una traducció, solucions que quan menys tenían la ventatja de ser menos perillosas per ell.

La execució mereix capítul apart. Avuy que'ns toca aplaudir, ho fem ab tant més gust, quan som dels que censurém sense consideracions als qu'ho mereixen. Creyém que la misió de la crítica, en lo referent als actors, es de corretgir y encoratjar, y entre las dugas cosas, l'última es sempre més agradable; peró la justicia es avants que tot.

A Romea més qu'en lloch hem pegat de ferm algunas vegadas, y es perque'ns indigna veure qu'alguns dels actors d'aquella casa, que tenen en si la primera materia, es á dir, tenen qualitats d'artista, s'abarraganan á voltas fins á un punt inconcebible y son per lo tant doblement culpables. En cambi, quan volen!... Primerament la senyora Monner va fer una Donya Irene senzillament admirable. Es la Monner una actriu de carácter com no n'hi ha cap més á Espanya. Ella sent el personatje y'l diu ab convicció y naturalitat; ella's mou sens afectació y ab varietat de recursos; ella está sempre en situació y, abstreta

en son paper, conserva aquella serenitat impertorbable qu'es la caracteristica dels grans actors; ella, en fi, troba en la mateïxa sobrietat d'expressió la font inagotable dels efectes licits. El senyor Manso, que fa de mosso, també'ns agrada per sa naturalitat y per la convicció ab que diu el paper. Sempre está en carácter, y es dels que no's fan may pesats. En Capdevila, contra la seva costúm, va fer un Don Diego serio y digne. Una mica més d'esfors y de respecte per l'art, y'ns resultaria un actor cómich de primera. Molt justos en Fuentes y en Goula, que quan volen també saben lo qu'es trevallar bé. El senyor Oliver discret. La part fluixa son las damas joves. Precis es confessar qu'en el Teatre Catalá es aquest l'element més deficient. De tots modos, las senyoretas Verdier y Baró no descompongueren el quadro.

Ab tot aixó queda demostrat que no es precisament per falta d'actors que'l Teatre Catalá's troba en tan llastimosa decadencia.

EMILI TINTORER.

NOVAS

El dia 30 del passat novembre forem cridats á la Capitania general, ahont se'ns manifestá haver quedat aixecada la previa censura que regia pera la prempsa, restant en vigor las prevencions del Bando publicat el 12 de maig ultim per l'autoritat militar.

Se prohibeixen els atachs á las institucions, á las autoritats militars, civils y eclesiásticas y á la religió católica. Se prohibeix també ocuparse de la qüestió obrera, donar noticias de vagas y sostenir discusions que puguin concitar els ánims dels obrers ó patrons. Subsistirá la prohibició pera la propaganda catalanista y separatista, y'l donar compte de qualsevol acte civil ó religiós en que's tracti de fomentar dita propaganda. No's permetrá la defensa de la causa carlina ni donar cap noticia que pugui, per qualsevol concepte, destorbar l'acció de l'autoritat militar en el procés que's segueix per la darrera intentona.

—

Ja fa vuyt dias que hi ha exposats á ca'n Parés uns quadrets fets á pichs y á punts y comas, ó brodats *al realce*, que'ns han recordat la següent anécdota:

Fa més de quaranta anys, va arribar de Roma un jove prototipo de la elegancia, que passejantse per aquest Barcelona ab casaca blava de botons lluhents, pantalons clars ab trabetas, gran petxera y punys ab farbalans, sombrero mate y bastonet de vernilla, feya patir tantas donas y desvetllava tants marits, que al ultim, cansat de fer desgracias, va desar á la calaixera, ben aconduhida y canforada, aquella robeta tan elegant.

Els anys passaren, portant altras modas; y al contemplar l'espectacle de figurins moderns, ell que sí, ¿quina'n fa? torna á sortir per aquest carrers vestit de la mateixa manera que quan va arribar de Roma.

Ab una pluja de tronxos y un concert de riallas va acullir la gent la pensada d'aquell Carnestoltas.

—

En Laureano Barráu ha exposat aquesta setmana, en lo Saló Parés, una colecció de pinturas y dibuixos que de segur cridarán l'atenció dels *amateurs*. Tots el coneixém á n'aquest artista, trevallador infatigable, buscant sempre sense cansarse may; potser, algunas vegadas, un xich indecis, impresionat ó sugestionat per altres artistas, mes sempre segur de la forma, dominant l'ofici d'una manera magistral. Dona gust veure aquellas pinturas lluminosas, lleugeras totas ellas, d'una entonació un xich aquarel-lada. Allí hont l'admirém més de debó es en els dibuixos, alguns d'ells d'una ingenuitat de mestre, com raras vegadas en veyém á Barcelona.

—

El 26 del mes passat varem assistir á una sessió intima donada en obsequi als socis protectors de la «Lira Orfeó» pel notabilíssim artista y professor de guitarra en Miquel Llobet, director de dit Orfeó.

Ens abstenim de parlar del mérit de dit artista, puig ja varem tenir la satisfacció d'ocupárnosen en aquestas planas algún temps enrera. Tan sols dirém que fou molt aplaudit en totas las composicions del escullit programa qu'executá, especialment en l'*Andante* (sonata 10.ª) de Beethoven, *Romansa* de Mendelshonn y *Nocturn* de Chopin, fentnos ressaltar, en varias composicions d'en Tárrega, tots els matisos y filigranas que sab treure de la guitarra un artista com ell.

—

Hem rebut la revista mensual *Mercure de France*, que's publica á París baix la direcció d'Alfred Vallette.

Ab molt gust hi establím el cambi.

—

S'ha publicat el *Calendari Catalá* pera 1901, qu'edita'l conegut llibreter en Joan Baptista Batlle y qu'en res desdiu dels publicats en las anteriors anyadas, figuranthi trevalls variadissims de reputats escriptors.

—

Se'ns ha enviat un tomet titulat *Recort del homenatje que la vila de Blanes dedicá al seu honorable fill en Joseph Cortils y Vieta.*

Oportunament varem parlar del acte á que aqueix tomet fa referencia, verificat el dia 9 de septembre d'enguany. En el petit volúm s'hi contenen tots els trevalls que's llegiren.

—

També hem rebut el prospecte que la Biblioteca de «Lo Catalá Devot» ha publicat de l'obra *Tresor litúrgich*, escrita per Mossén Tomás d'Aquino Rigualt y Soler y adornada ab profusió de grabats.

—

S'ha publicat el cartell anunciador de las «Pastillas Morelló», que's troban de venda en totas las farmacias.

Dit cartell es obra de l'Apeles Mestres.

—

Altras obras rebudas:

La Tramontana, drama en tres actes de don Teodor Baró, estrenat al teatre Principal el 29 de novembre de 1899.

Ahont menos se pensa..., comedieta en un acte d'en Ramón Ramón y Vidales, estrenada á Romea la nit del 5 d'octubre de 1900.

A cal pintor, passatemps cómich-lírich original, lletra de Joseph Asmarats, música de Amadéu Cristiá, estrenat al teatre Zorrilla, de Gracia, la nit del 11 de novembre de 1900.

El primer tomo de la novela *à clef* que porta per títul *El divorcio de la condesa*, original de D... (L. Carrasco y Prim).

El volúm de las composicions premiadas en els Jochs Florals d'aquest any. Més endevant publicarém un judici critich d'aquest tomo.

—

Per la prempsa diaria deuhen ja saber nostres lectors que al monastir de Poblet se troba en estat de ruina inminent la volta del temple, havent sigut inútils las gestions que pera posarhi remey s'han fet prop de las corporacions oficials, d'un any en aquesta banda.

Ja que'ls que tenen el dever de vetllar per las joyas artisticas no s'avergonyeixen de la seva desidia, femho constar aixis els qu'estimém com se mereix el millor tresor arquitectónich de Catalunya.

—

L'Associació Democrática Catalanista «Cataluyna y Avant» ha trasladat son domicili al carrer de Cassador, número 4, pis primer, quin espayós local ofereix galantment á tots els companys de causa.

—

L'«Ateneo Barcelonés» celebrá dillums passat la sessió inaugural del curs accdémich de 1900 á 1901.

El nou President, nostre estimat colaborador doctor don Bartoméu Robert, llegi un notable discurs sobre'l tema «La célula social», historiant ab molta justesa y claretat las causas determinativas de la decadencia d'Espanya. Al exposarlas l'eminent metje fuhetejá ab má ben ferma'ls sistemas d'ensenyansa que privan en nostras escolas primarias é instituts, y la exagerada importancia que té en la peninsula la vida monástica. Moltas vegadas fou interromput el doctor Robert pels aplausos del auditori qu'omplia de gom á gom la sala d'actes, essent al acabar objecte d'una gran ovació.

—

El Consistori dels Jochs Florals pera l'any 1901 ha quedat definitivament constituhit en la següent forma:

Excm. Sr. D. Francisco Pi y Margall, president; D. Joseph Franquesa y Gomis, don Jacinto Torres y Reyató, D. Emili Vilanova, D. Ricart Permanyer, D. Sebastiá Trullol, y D. Salvador Vilaregut, secretari.

—

Aquest vespre la «Escola Jordiana Orfeó Canigó» celebrará una conferencia históricho-musical, baix la direcció del mestre Joseph Lapeyra, en el local que l'Atenéu del Ensanxe té al carrer de las Corts Catalanas.

Nostre estimat colaborador el distingit poeta Antón Busquets y Punset está encarregat de la part literaria de la vetllada, que va dedicada á JOVENTUT, y quina organisació's deu á l'Associació Democrática Catalanista «Lo Somatent».

Agrahim coralment l'obsequi y prometém assistirhi.

—

Desde'l vinent número, la direcció artística de JOVENTUT quedará confiada á nostre estimat amich el distingit pintor en Joan Brull.

—

S'está fent la segona edició del número I de JOVENTUT, á fí de complaure á las moltas personas que'n tenen exemplars demanats pera completar sas coleccions.

Desde'l vinent dijous, día 13, podrém servir dit número á qui'l soliciti, al preu de 25 céntims cada exemplar.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any 6 pessetas.

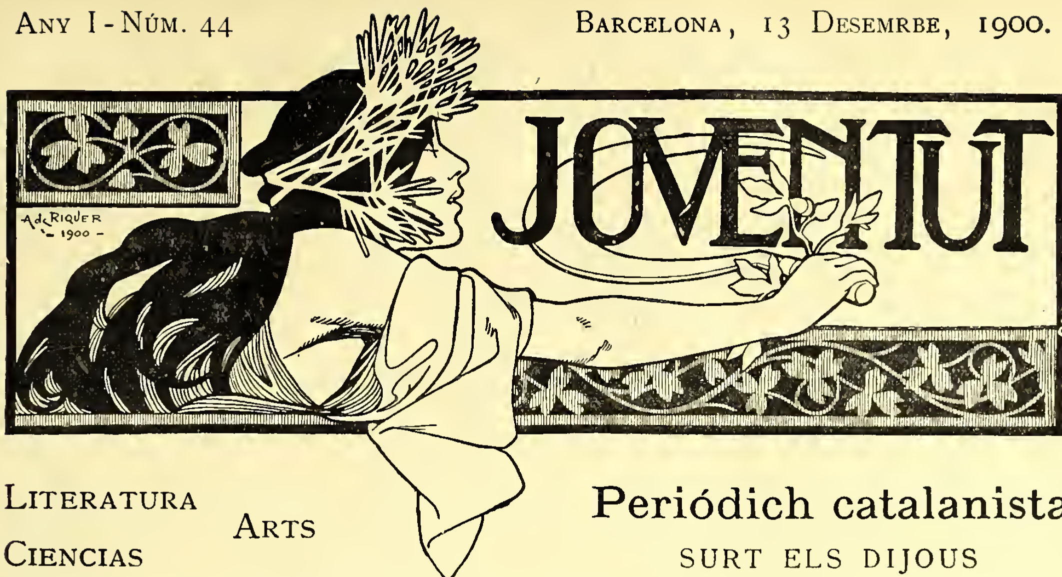
Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any 7 pessetas

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

ANY I - NÚM. 44 BARCELONA, 13 DESEMRBE, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

PARLEM DELS JOCHS FLORALS

Tots els que'ns llegeixen saben que'l catalanisme de JOVENTUT es ben radical; peró també saben que la passió no'ns quita'l coneixement, y que'ns agrada dir la veritat tant als de fora casa com als de dins; y encara posém més empenyo en dirla á n'aquests últims, per alló de que com més amichs més clars, donchs seria indigne enganyarnos á nosaltres mateixos. Aquesta es la millor, y á nostre entendre l'única manera de fer catalanisme: fomentant tot lo bo, y combatent tot lo dolent que'ns sia propi.

Hem de parlar dels darrers Jochs Florals (quin tomo se'ns ha enviat), y no deixarém d'exposar las consideracions que se'ns han ocorregut. Si algú'ns titlla de parcials perque no alabém tant com voldriam, s'errará de mitj á mitj, donchs nosaltres posém aqueixa institució dels Jochs Florals molt per demunt dels demés certamens literaris que arréu tenen lloch. Aqueixa institució, per la importancia que tingué en la Edat Mitja, y per l'obra actual de rehabilitació de la nostra llengua, que á ella en primer lloch se deu, es per nosaltres molt respectable. Més que com un certamen, mirém els Jochs Florals com un culte á la patria y á la bellesa, y'ns dol veure profanat aqueix culte per influencias grolleras, ó desnaturalisat pels sectaris exclussivistas que sovint l'han volgut agavellar, no deixantlo posar en condicions de resistir las alenadas de la vida moderna, y fent aixís del art objecte de monopoli, fins al punt d'haver dat lloch á que corrés la veu de que, pera enviar composicions als Jochs Florals, els mateixos mestres de la poesía catalana havian de subjectarse al patró *floralesch* si volian obtenir premi, ab lo que's feya tan poch favor als dits mestres, com als jurats calificadors, com á la institució mateixa quin nom s'escarnia al ferlo servir de calificatiu poch menys que denigrant.

Alguns Consistoris dels darrers anys semblaven voler rompre'ls motllos de sempre, peró aviat se va veure que no anavan enlloch, al premiar, entre algunas poesias ditas modernistas qu'eran bonas, altras del mateix género ignocentas á tot serho. Y aqueixa falta d'acert feu dubtar de la justicia del fallo, y sospitar que la concessió de determinats

honors fos deguda á l'amistat ó al favoritisme.

Cal nó dar peu á semblants sospitas, y rodejar els Jochs Florals del degut prestigi. Pera mirar de lograrho, nosaltres parlarém ben clar ab motiu de la publicació del volúm corresponent á aquest any, en que hi figuran las composicions premiadas, algunas d'ellas d'apreciats colaboradors y amichs nostres, que'ns poden ben coneixe y que, per lo tant, no s'han d'ofendre de las nostras paraulas, donchs están inspiradas en sentiments de justicia, y son pera bé de tots.

Comensarém per dir que si fessim una tria de totas las obras contingudas en l'esmentat volúm, sols dugas ó tres ne senyalariam com á mereixedoras de la distinció que se'ls hi ha concedit. Ab tot, aném á parlar d'unas quantas.

No som partidaris de determinadas formas poéticas. Totas las creyém bonas quan l'obra no sona á buyt. Aixis, dochs, l'*Enfilall* de sonets d'en Guillém Tell y Lafont, distingits ab la Flor natural, revelan un sentiment delicat y posan de relléu la cultura de son autor; peró al llegirlos, un diria que no hi pot bategar lliurement un'ánima gran de poeta dins d'aquell motllo arcaich. Als antichs els hi anava bé aqueixa forma qu'alguns han volgut consagrar com á clássica: avuy, entre nosaltres, sembla que sols puguin cultivarla ab devoció aquells refinats que s'avenen, millor que ab l'art, ab l'artifici.

En la composició *Per les montanyes*, d'en Joan M. Guasch, que va guanyar la Englantina, hi ha un devassall d'imatjes, no totas originals ni totas ben sentidas, com tampoch es gayre original ni sentit l'assumpto. S'hi nota tot seguit la influencia de mossén Cinto y d'en Maragall, que varen cantar ab més potencia é intensitat las grandesas pirenencas, y la d'en Massó y Torrens, que va retratar ab més veritat aquella naturalesa. La versificació d'en Guasch tan aviat resulta espontania com deixatada, y per més que hi ha fragments hermosos y ben trobats, el conjunt deixa una impresió de barroquisme. L'obra, donchs, no es sencera.

En Miquel Costa y Llobera ab *L'antich profeta vivent* obtingué la Viola, y per més qu'en aquella composició s'hi veu la trassa del exquisit poeta mistich, no es de lo notable qu'ell ha produhit.

Si tan pobres elogis ens mouhen á fer las tres poesias qu'haurian d'haver sigut las capdals dels darrers Jochs, consideris lo que las demés serán. De las recompensadas ab accéssit á la Flor natural, la titulada *Petons*, d'en Bori y Fontestá, ens sembla verament delicada. En Guasch n'hi té dugas: *Del seu album*, qu'es una repetició més de la eterna nota d'aquest autor, y *Soleyada*, que resulta més plena, constituhint una página en que hi ha veritable calor y vida. En el *Revicturis?* d'en Masriera (primer accéssit á la Englantina), s'hi veu á trossos un escriptor de forsa, y'l *Palimpsest*, d'en Collell (segón accéssit), es un apropósit encertat y correcte de forma, peró dada sa insignificancia literaria, ens admira que son autor l'enviés al primer Certamen de las lletras catalanas. Y lo mateix dihém de las poesias favorescudas ab els accéssits á la Viola, originals de «Virgilius» y de Joseph Carner, y tituladas respectivament *Lo Temporal* y *Vora'l foch*, aquesta última dolenta á tot serho.

Es una vergonya qu'en nostres Jochs Florals s'hi trobi tanta flor de drap ó de paper, ab tot y comptar Catalunya ab excelents poetas. Proba de que n'hi ha, ho son las *Cançons* de l'Apeles Mestres, que resultan sens disputa lo milloret del tomo y que, no obstant, *varen quedarse sense la Flor natural que's mereixian*. En la espontania delicadesa dels pensaments, en la tendresa de la expresió y en la seguritat dels versos, s'hi troba desseguida'l veritable poeta. Si'l Consistori no ho va saber veure, pitjor pel Consistori.

No parlém dels restants trevalls que integran el tomo, perque llevat d'alguns fragments del *Romanceret del beato Ramón Llull*, d'en Manel Folch y Torres, no hi trobém res que poguém alabar ab convicció.

Migrada resulta, donchs, la cullita que'ns donan els Jochs Florals de 1900, y es sensible que tan capdal festa no hagi atret, á las darrerias del sigle, als grans artistas del llenguatje catalá. Podia haver sigut una manifestació brillant; peró, lluny d'això, com á coronament d'una tasca tan meritoriament iniciada en 1859, ens trobém á fi de sigle ab uns Jochs Florals esquifits, hont se premian las pretensions d'alguns infatuats, tant ó més que las realitats floridas dels sincers, lo que pot donar lloch á que las nulitats s'ensoper-

beixin y, creyentse amos de la festa, la estrafassin convertintla en un de tants certamens cursis com se fan per tots indrets, als que hi concorren no'ls amants del art, sinó'ls infelissos captayres de premis. Entristeix pensar que ja fa molts anys qu'en nostres Jochs Florals no s'hi fecondan obras mestras com *L'Atlántida*, *L'any mil*, *Cleopatra*, *Lletra de convit* y altras joyas d'aquesta mena. Si'ls poetas qu'ara hi acudeixen no valen prou (qu'aixó no ho creyém), ó no encertan ab la forma nova que buscan (y aixó es lo més positiu), ¿no fora bo convocar á tots, joves y vells, á un certamen veritat, ab condicions ben rigurosas, y lo qu'en bé de las lletras catalanas no s'ha fet á las darrerias del sigle XIX, ferho á comensos del sigle XX? Creyém que Catalunya té dret á esperar una semblant iniciativa del Consistori dels Jochs, si sos mantenedors desitjan, com no dubtém, regenerar aqueixa institució. Y no es per demés excitar també á tots els bons escriptors, inclohenthi'ls grans mestres que no tenen dret á jubilarse.

Sols ens resta parlar del criteri mesqui demostrat fins avuy per alguns Consistoris, en els que las creencias y las passions personals se sobreposavan al criteri del art per l'art, que ab tot rigor hauria de regir. L'art es en si una religió, de la que'ls mantenedors ne son sacerdots. Si algún d'aquests, dominat per altre esperit de secta que pesi sobre sa conciencia, pretén imposarse á n'els altres, aqueix tal deu abandonar el lloch qu'ocupa. El Consistori dels Jochs Florals no ha d'ésser com una redacció de Brusi, en que hi son abolits certs temas, ni, millor dit, ha de convertirse en una *secretaría de cambra*. La poesia es la veu del esperit, y per tant es lliure, condició indispensable pera que sia sincera y honrada. Els mantenedors, donchs, han d'ésser esperits elevats, sans, y lliures també de preocupacions, y trabas, y pressions d'altri. Més que á la tendencia de las obras, s'ha d'atendre á son valor artistich, perque tota tendencia es noble si l'artista es artista de debó y'l que llegeix gira com ell la vista amunt y sent la bellesa ab la intensitat deguda.

Finalment: procurin els Consistoris concedir menos honors als poetas, y honrar més á la poesia; menos tituls de mestre en Gay Saber (que'ls en sobran la meytat á las lletras catalanas), y més respecte al art. D'aquesta manera no será tan fácil que als nostres Jochs Florals se'ls hi pugui aplicar alló que Cervantes va posar en boca de *Don Quijote*, en sa conversa ab el fill del *Caballero del Verde Gabán:*

«¿Qué versos son los que ahora se trae entre manos, que me ha dicho el señor su padre que le traen algo inquieto y pensativo? Y si es alguna glosa, á mi se me entiende algo de achaque de glosas, y holgaria saberlos; y si es que son de justa literaria, procure vuesa merced llevar el segundo premio, que el primero siempre se lleva el favor ó la gran calidad de la persona, el segundo se le lleva la justicia, y el tercero viene á ser segundo, y el primero á esta cuenta será el tercero, al modo de las licencias que se dan en las universidades.»

LLUÍS VIA.

ACLARACIÓ

Els enemichs del Catalanisme, qu'aprofitan totas las ocasions que se'ls hi presentan per veure de desnaturalisarlo, han pres peu de que la societat dramática anomenada «Aplech Catalanista» hagi excluhit del seu repertori *La mare eterna* de l'Iglesias, pera titllar al Catalanisme de clerical y carli.

Aixó no ho podém permetre, y es precis que posém las cosas claras.

Segons el tracte ab la Empresa, podian els organisadors del «Aplech» triar las obras y fer representar aquellas que fossin del seu gust, y fins aqui no han faltat en res.

Tenim entés, no obstant, qu'algún d'aquells senyors va declarar que rebutjava'l dit drama per considerarlo heterodox, y en aquest punt si que va estar malament; en primer lloch, perque no ho es d'heterodox, y segonament, perque encara qu'ho fos, en qüestions artisticas aixó no s'ha de mirar. Tant de bo haguessin tingut més trassa per escullir obras bonas, literariament, y aixis no hagueram vist tanta barreja! Donchs del mateix modo que reprobém l'acte d'aquells subjectes, devém també protestar dels atachs insidiosos que dirigeixen al Catalanisme'ls seus contraris, perque si en la *Unió Catalanista* hi caben totas las tendencias, (salvant lo fonamental),

no deuhen imputarse á la totalitat els fets particulars de certs individuus, y molt menos en una cosa accidental ó secundaria.

Desengányinse: ja'ns poden posar tots els motius que vulguin: els catalanistas de debó (que n'hi ha molts de falsos ó curts de pes), no som, com ab tota mala fe's pretén, ni separatistas, ni carlins, ni clericals, ni clerófobos, ni monárquichs, ni republicans. Som lliberals, y dels més avensats, perque sempre ha sigut aquest l'esperit veritable de Catalunya, com ho es de tots els pobles que volen progressar, en lloch d'estancarse, ó de caminar com els cranchs.

Oriol Martí.

ART DECORATÍU

Un art qu'entre nosaltres no está encara ben definit, donchs no'ns dem ben bé compte de la importancia trascendental que té. Per ell, l'ánima dels pobles se transmet de generació en generació; per ell sabém que hi ha hagut civilisacions ricas y potents, qu'han existit artistas qu'han fet brollar poesía y esplendor, idealisant la vida rutinaria dels poderosos de la terra; per ell, en fi, podém coneixe l'avens ó atrás dels pobles.

Art decoratiu! Aquestas paraulas, quánts pensaments ens despertan, quántas cosas ens recordan!... Els antichs, qu'eran tan refinats, el comprenían bé. L'arquitectura, la pintura y la esculptura, aqueixas manifestacions qu'en nostres temps moderns casi sempre han anat deslligadas, com germanas mal avingudas, en els temps esplendorosos del art anavan sempre d'acort, y per aixó realisaren aquells conjunts qu'avuy no'ns cansém d'admirar.

Nosaltres que pintém, desprenemnos per un moment de la nostra personalitat; vosaltres qu'esculpiu y projectéu arquitectura, desprenéuvosen també, y digueume: ¿No os fan patir aqueixas tres manifestacions del art anant aisladas?...

Un senyor compra un quadro, ó bé una estatua, y ho fa colocar á casa seva, allí hont li sembla qu'anirá millor, per omplir un pany de paret ó amagar un recó. Aqueixas obras d'art (suposém qu'ho siguin), qu'en un Muséu hi estarían molt bé, allí, rodejadas la majoría de las vegadas de mobles d'una riquesa cursi, comprats á ca'n Llibre ó á ca'n Cuspinera y sentint la fábrica d'un'hora lluny, quedan com abandonadas, sense ni poder ésser vistas per falta de claror, y sense ajudar per res á l'armonía y al bon aspecte del decorat. Tot está deslligat, y'l visitant se troba anguniós entre mitj de totas aquellas riquesas de tan mal gust: Lluís XIV, Lluís XV y Lluís no sé quín, tot barrejat ab papers y tapisserías molt mansas.

Altres senyors que's creuhen tenir el paladar més refinat, omplen la casa d'antiguitats, formant un conjunt tan abigarrat com els primers. Y aixó's comprén: cada época, cada civilisació té la seva manera de veure. Els mobles y la decoració son apropiats á ella, á las sevas costums... De manera, que la majoría de casas que jo he visitat á Barcelona semblan sempre sucursals d'en Llibre ó en Cuspinera, ó magatzems d'antiguitats. May cap conjunt, may res armónich, y, (no cal dirho) may res de nou.

¿Té la culpa de tot aixó la escassa cultura dels burgesos de Barcelona? Potser no! L'art refinat sols floreix en temps de gran prosperitat y civilisació, coronant els pobles. No creyém ofendre á ningú al escriure aquestas ratllas: no es aquesta nostra intenció. Sols volém fer veure y compendre la importancia del art decoratíu, ja que per desgracia no es el que sobressurt en la nostra terra: la ilustació artística. Quan no domini tant el fabricant y tinguém més tradicions artísticas, vindrán millors temps, y tal vegada prevaleixerá un bon gust imposat pels que cultivan las arts en tots sos aspectes. Ara per ara,'ls pochs artistas que despuntan no son gayre compresos, y la rutina la portém fonda y molt arrelada.

Peró, encara que sembli obra de gegants, no hem de perdre la esperansa de millorar l'estat present, y ja'l Círcul del Licéu ha comensat á donar exemple (per més que no sense tenir de vence'ls entrebanchs que hi posavan alguns socis), al encarregar á l'Alexandre de Riquer la decoració de la entrada y vestíbul de dit local. Se comprén la sorpresa que devía causar aquella ornamentació tan diferent de la qu'estavan acostumats á veure'ls rutinaris; mes ara que ja sos ulls hi han reposat, ¿qué diuhen? ¿no están avergonyits de tots aquells altres salons que

recordan els *llegendaris* casinos de la costa, d'aquellas butacas y jerros, y demunt del escalfa-panxas el mirallet de sempre, y tot com sempre cursi, carrincló y vulgar, fins al punt de fer que's tingui enveja dels criats que hi ha al vestíbul?

Tot això ho vaig dir al soci que m'acompanyava, alabant com se mereix la hermosíssima entonació, donchs l'artista ha tret partit de tot, combinant els colors de las fustas ab aquell fris exquisit de tons lleugers, ornamentat d'aucells y plantas ideals, crisantemas y flors de lotus, tot fonentse en un ambient ideal també, perque encara que'ls detalls de dita decoració del vestíbul y entrada son esplendorosos y acabats, tot, com hem dit avans, se fon, y la impresió més grossa es l'efecte de conjunt, la idealitat, l'armonia admirable. Y tot modern; més ben dit: art modern que quedará. Per ell sabrán els nostres nets qu'hem existit y possehit un art propi, y això sol, ens redimirá de nostres pecats.

Ab dita visita al Círcul del Licéu vaig renovar la coneixensa ab en Riquer, que feya anys que tenia deslligada. Alashoras pintava quadros ab una tendencia qu'anunciava ja al pintor-decorador. Després, jo, viatjant sempre, vaig perdre sas petjadas artísticas, mes tal vegada per això mateix, cada obra d'ell que veya á mos retorns, era una sorpresa. En sas conversas, m'atreya ab sa ilustració vastíssima y sa erudició, que tant ajuda pera realisar aquell art tan difícil y complicat.

Alguns grans artistas inglesos comensaren á fer valer y ressortir la decoració, fins arribar á un art propi que no's confón ab cap altre. Seguiren els alemanys, y'ls dinamarquesos, y tot el Nort en pes. Nosaltres, per sort, tenim un artista que s'inspira en aquellas tradicions: en Riquer. A ell, donchs, correspón la nostra admiració, entre altres trevalls artístichs, pel qu'ha realisat al Círcul del Licéu, qu'en un altre número analisará, ab sa competencia reconeguda, el nostre company J. M. Tamburini.

JOAN BRULL.

UNA OBRA IMPORTANT

Hem rebut las primeras entregas d'un'obra titulada *Materiales y Documentos de Arte Español*, publicada per M. F. C. baix la direcció artística de Mira Leroy, y en conjunt ens han satisfet molt.

L'objecte de l'obra, segons el prospecte, es el de formar una colecció complerta d'art pur y d'art aplicat, desde'ls principis del art á Espanya fins á nostres dias.

En las entregas fins avuy publicadas sembla que s'ha donat més cabuda al art aplicat, y ab preferencia s'han reproduhit detalls arquitectónichs.

Las vistas de conjunt dels monuments espanyols llegats per una civilisació extingida, son prou conegudas de tothóm y fora sobrer reproduhirlas. En cambi, quánta necessitat hi ha de popularisar aquells detalls, com frisos, capitells, columnas, pilastras, archs y plafonds, que constituheixen la part íntima del edifici, que respiran el sentiment y'l carácter de l'época que'ls va concebir y en els que s'hi sent batre'l cor del artista, ignorat la major part de vegadas, qu'esculpint un fragment hi posava quelcóm d'ell mateix y empenyia l'Art cap al seu desenrotllo!

Aquella ingenuitat tan impregnada del primitiu sentiment religiós que's nota en las esculpturas dels claustres románichs; aquell enlayrament del esperit que puja desde las bases de las pilastras góticas fins á las voltas passant per nirvis delicats que serveixen de conductors per'arribar á las escenas dels capitells, y d'allá á la vida beatífica dels sants que gosan en las claus d'una vida supraterrena; aquella complicació y luxuriosa abundancia del estil alarb, aquella profusió ornamental del plateresch que converteix á la pedra en rival de las filigranas; aquell convencionalisme del renaixement, aquella ampulositat del barroch, aquell fret del neo-clássich, y en fi, aquesta malaltissa delicadesa y original rebuscament del modernisme, se aprecian més en els detalls qu'en el conjunt dels edificis.

Avuy que tot es materia d'estudi y que l'art decoratiu tendeix á buscar originalitat en lo passat é inédit, creyém qu'aquesta obra es de gran importancia y pot contribuhir poderosament al avens del art pur y del art aplicat.

Esperém que'l director artístich no deixará de reproduhir els origens del estil románich catalá qu'encantan per la seva simplicitat un

xich aspre, com en el claustre de la Seu de Manresa, en els detalls de Sant Quirch de Culera y en innombrables monuments del Ampurdá, de la Cerdanya y del Rosselló, en els detalls ó conjunts de totas aquestas capelletas catalanas que, amagadas al redós d'una montanya com modestas y olorosas violetas, han escapat fins ara als honors de la publicitat.

Veyém també ab gust reproduhits en una de las entregas dos retaules notabilíssims de Sant Pere de Tarrassa, peró hi trobém á faltar la reproducció dels detalls, perque si un capitell es un detall curiós é instructiu d'un claustre, tant ó més ho es una figura ó una testa d'un retaule, sobre tot dels del sigle xv, que á voltas son verdaderas obras d'art. En el mateix retaule reproduhit, las figuras de Sant Cosme y Sant Damiá demanan un clixé cada una y ser reproduhidas per la fototipia, no tan sols perque son un dato de la indumentaria de l'época, sinó perque están molt ben dibuixadas, tenen molt carácter y son una mostra del estat de la pintura en el quinzé sigle. Si l'obra ha de proporcionar material d'estudi, ho ha de fer pera totas las arts.

Pera poderse formar una idea de la delicada bellesa de la Verge del notable retaule de Sant Cugat del Vallés, de las esbeltas y místicas siluetas dels sants y santas del mateix retaule, per'apreciar la bonica composició y hermosos detalls del retaule de l'Adoració dels Reys existent en el Muséu de Santa Agata, ó bé las interessants caras de menestrals del consellers del quadro d'en Dalmáu, es precís fer reproduccions fragmentarias. En l'obra s'ha donat cabuda també al art contemporani, y aquí hem de cridar l'atenció del director artístich pera que vagi ab molt cuydado, si no vol comprometre la importancia y la serietat de la publicació, en acceptar, cedint tal volta á un excés de condescendencia, la reproducció d'obras escassas de valor artístich, ó bé copiadas de revistas estrangeras.

Creyém qu'en aquest cas la prevenció es justificada, puig tots sabém que, apart de honrosas escepcións, l'art modern de Barcelona no es més que un reflex del art que's conrea á Londres, á Bruselas, á Viena, á Munich y á París, ab la particularitat de que aquí's copia espatllantho. Y es natural que aixís succeheixi: allí la importancia donada á la ensenyansa y l'aplicació dels artistas van fer brollar espontaniament l'art modern, que si hagués hagut de sortir de Barcelona encara estaria per naixe. Peró aquí no's quedan endarrera, y á falta de preparació suficient per'inventar, copian.

Creyém que 'l director artístich fugirá aquests esculls, y n'es penyora'l que la major part de las reproduccions d'art modern son bonas y dignas de figurar en l'obra.

Extranyém que, sent també'l seu objecte portar nostre art més enllá de nostras fronteras, no hagi utilisat, además del catalá y el castellá, el francés tan extés avuy dia.

De tots modos, l'objecte d'aquesta publicació es gran y civilisador, y l'obra promet ser un arsenal de datos y consultas pera l' artista, l'industrial y l'*amateur*.

No escatimém els nostres elogis franchs y sincers als organisadors de publicacions qu'honran als que las fan y al país ahont se donan á llum.

SEBASTIÁ JUNYENT.

DIÁLECH

. . . .
. . . .

—Peró, moltas vegadas, qué gran deu ésser l'odi que vosaltras sentíu per tots els homes... ¿Veritat?

—¿Per qué ho dius?

—Perque'ls devéu considerar com á causants de vostra desgracia. Ells ab sas paraulas rebuscadas vos assetjan, vos envoltan de perills...

—No tant...

—Vosaltras l'estiméu, ó l'havéu estimat, á un home d'aqueixos sense cor, sense conciencia, que impulsat tan sols per la brutal febrositat de la materia ha fingit estimarvos també. Encés en vostre cor el foch del amor, tan perillós pera la dona...

—No'n fassis cas: n'hi ha que *ja hi neixen*.

—Veig que á tu no t'agrada parlar d'això; mes... ¿qué vols que t'hi digui? Riuten, si vols: jo en vosaltras hi busco l'ánima, més que'l cos, y...

—No, no: si tots haurian d'ésser com tu. Tenir llástima de nosaltras!

—¿Llástima? Oh, es que ja m'ho penso qu'os divertiu forsa. Quan, en mitj de boja cridoria, destapéu ampollas y més ampollas, vessant esbojarrada espuma que s'escampa per la taula, cau y's difundeix per terra, y s'amaga per las negras escletjas de las rajolas, que ab el vi s'enrojeixen més, com avergonyintse dels crits aixordadors sortits d'aquella massa humana que's gosa en sa denigració... allavors, ja os divertiu, ja; peró es un divertiment fals, malaltis, que dona aspecte encara més trist á vostra miserable y *solitaria* vida. Si fossiu sols desgraciadas, y no corrompudas...

—Qué pochs pensan com tu!

—Jo crech qu'ha d'ésser altre vostre gosar; peró vosaltras, no comprenentlo, el busquéu en mitj de la corrupció... ¿Qué fas? Que'm despentinas, dona!

—Es que, abrassada, m'agrada més escoltar... Digas, digas...

—No sé si t'ho prens á broma... jo't parlo formal. Per mi, la vostra ánima sols deu rabejarse en un *goig* verdader quan trobantvos solas, aburridas per la quietut, fastiguejadas per la monotonía, donéu curs als vostres pensaments... Perque bé hi devéu pensar... ab avans?

—Ja ho crech!

—No estrenyis tan fort, que'm fas mal y no'm deixas parlar... Quin goig, si'l comprenguessiu, el de recordar...

—¿Qué?

—De primer... la mare. Si: y atormentarse'l pensament pera recordar més exactas las sevas caricias! Me sembla que'ls vostres llabis més d'una vegada deuhen modelar un petó, pera ferlo en aquell rostre trist... d'aquella morta-viva. Y encara que la insensibilitat del vostre cor no dongui brill als ulls vostres, devegadas, recordantla á n'ella, bé'ls deuhen fer brillar las llágrimas. Y'l *goig* creix quan vos atormentéu recordant al pare... al que creyau menys sensible... Pobre pare! Cansat y rendit de trevallar, malhumorat per la falta de recursos, sempre tenía una rialla expressiva pera la esposa y un bes pera'ls fills...

—Ah!

—S'os deu desfer el cor, plorant á dolls, al pensar en las germanas.—Tant que m'estimavan, y m'haurán aburrit!—deu dir folla la vostra ánima... Y fugen els recorts de puresa, y ve'l recort del home... del home fera... aquell que despertá'l vostre cor dihentvos qu'al mòn hi som per'estimarnos, aquell que fingia amor amagant son miserable anhel sota un hermós floreig de paraulas... ¿Ploras?

—Sí, ¿veus? ploro; y no per lo qu'has dit, no; no vull dir que lo qu'has dit no sia cert... No sé cóm explicarme... Veurás: se n'han cuydat tan poch de mi!... Ploro, perque soch més desgraciada qu'aqueixas que tu has dit; perque mon cor no ha sigut may de ningú, no ha estimat may á cap home; ploro perque tampoch he nascut dona viciosa; ploro...

—Ah! ¿Ets filla del vici, potser?...

—No! La meva mare sempre va ser honrada!

—¿La varen enganyar? ¿Va ser escarnida, tal volta?...

—Més qu'aixó, més; perque va ésser la víctima d'un d'aqueixos homes viciosos, embrutits, borratxos... que á copia de martiris va matarla quan jo era encara nena...

—No ploris!... No ploris, dona!...

—Morta ella, ja pots contar quina fou ma vida! Succehí que'l meu pare va ésser pres y portat á presiri, per una de las sevas malifetas... La Justicia, *jent justicia*, castigá al culpable... y'n feu víctima al ignocent.

—Es cert; es més trist!...

—¿Ho veus?... Per aixó ploro. Tothóm va despreciarme, tothóm fugia de mi... Era filla d'un presidari!

—No estrenyis tant, que'm fas mal...

—Quan estich ben sola, en la quietut de la nit, hi penso, sí, en ma desgracia. Penso que vaig ésser llensada al vici en la flor de la joventut, y ploro més que may, ploro, per la mare... pobre mare!... y després crido, y renego, y maleheixo aquesta humanitat que ab son despreci religiós comet crims... y'ls tapa ab el mantell de la moral... Per aixó ploro!

. . . .

. . . .

ENRICH RAFEL Y SURELL.

L'AVARICIA (1)

Trista com l'hivern
la Pobresa capta;
truca á un portalot,
truca y s'hi desmaya.
Reganyosament
la finestra's bada;
l'Avaricia hi surt,
mira á baix... y tanca.
L'Avaricia empeny
forrellachs y baldas.

Morta al portalot
la Pobresa's glassa;
part de dins, flayrant,
tots els gossos lladran.
L'Avaricia hi riu
per lo bé que guardan;
posa un ull al pany,
veu un'ombra blanca.
L'Avaricia fuig
y á un recó s'amaga.

L'ombra no se'n mou
y ella se'n espanta;
passa fam y fret
y no surt de casa.
Morts també de fam
tots els gossos lladran;
s'hi abrahonan tots
y la despedassan.
L'Avaricia ha mort
y'ls dimonis ballan.

A. Bori y Fontestá.

(Dibuix de M. Urgell.)

---

(1) De las *Cansons escolars*, mencionadas en los Jochs Florals d'enguany.

Siegfried.

IV

LA EXECUCIÓ MUSICAL

ACTE SEGÓN (CONTINUACIÓ.)

ESCENA II.—La entrada de Siegfried y Mime es senyalada per la reaparició del cant de fundició en las trompas, que devian marcarlo ab molta més precisió rítmica, mentres la corda reproduheix el tema de virilitat, conduhit, com sempre, sense l'animació y lleugeresa que requereix. Siegfried s'atura y descansa sota l'arbre (en el Licéu segueix dret tot el diálech), en tant que'l tema del ensopiment (de Brunhilda) ve á indicarnos que fins veure á aquesta no coneixerá l'héroe la por, de manera que dít tema hauría d'expressarse aquí d'una manera poruga y velada, sols com un recort, y en sa repetició dirlo encara més dolsament.

El nano pretén de nou infiltrar á Siegfried la por, apareixent aquest tema en un *tremolo* de corda qu'ha de donarnos la sensació d'espant, apoyat en els baixos per una frase lligada dels fagots, dita aquí sense cap expressió. Al parlarli del dragó s'ha de marcar molt més el tema de Fafner, pujant fins al fortissim; tema que's repeteix continuament, intercalat ab altres que requereixen una dicció molt cuydada. Aixís, quan Mime parla de la terrible cúa del monstre, surt la frase del dragó en la orquesta, que'ls clarinets han de sostenir sempre piano, mentres els fagots han de repetirla en escalas d'una manera molt marcada y ab major accentuació en cada nota, es á dir, de piano á fort, y sols teninthi aquest cuydado es quan la orquesta diu lo que l'autor va escriure. Ab ánim varonil contesta Siegfried, y'l tema heroich dels Welsas que l'acompanya ha sigut també ben poch marcat, y conduhit ab poca unitat en el metall. Y al reproduhirse'l crit de la espasa Nothung en las paraulas «Nothung li enfonzaré en el cor», ha d'animarse més el temps, encara que l'héroe las pronuncihi ab la més tranquila decisió, simbol de sa inexperiencia.

Siegfried procura treure de devant seu al nano, y sas energías se reflexan en el tema de la virilitat, també aquesta vegada menos viu de lo que deuría serho; peró Mime insisteix encara, y á sas paraulas segueix una bonica reproducció en la corda del tema que'l caracterisa com á mestre de la por, acompanyat altre cop dels del ensopiment, Fafner y Mime. Al parlar de la font vehina, apuntan en la orquesta per primera vegada las armonías dels remors de la selva, per manera qu'han d'apareixe sols com un pressentiment ó anunci de la escena que segueix, y no de la manera forta y marcada com s'ha portat. Tot el final del diálech ha de tenir un carácter accentuadament cómich per part de Mime, y en particular en la darrera frase «Fafner y Siegfried», quin to burlesch l'intérprete no ha encertat á expressar.

Aquí comensa la gran página musical que ha sigut tan popularisada, per més que sols ab el necessari complement escénich pugui ser apreciada en tot son valor. No es possible, per tant, judicar de sa exacta interpretació fixantnos sols en la part sinfónica, ab tot y sa gran importancia, puig l'acció que's desenrotlla en l'ánima del protagonista forma ab aquella un tot inseparable. Siegfried queda sol y s'entrega inconscientment á la contemplació de la natura, descansant sota del arbre, ahont experimenta las primeras sensacions dels secrets remors de la selva. En las violas y violoncellos comensan á dibuixarse las misteriosas figuras, els delicats matisos del inspiradissim tema que descriu els encants del bosch. Peró aquest misteri y aquesta delicadesa ha sigut inútil buscarlos en una execució en que'ls passatjes de més sentiment han resultat els més inexpressats, per la falta de cor en qui porta la batuta y per la poca homogeneitat y cohessió en els instruments de corda, que ni podén anar afinats, ni dir un pianissim, ni lligar una frase. Aixís es que'ls lligaments, aquí tant necessaris, no s'han observat pera res, ni las diferentas graduacions dins de la tranquilitat del tema han donat á uns y altres compassos la varietat de matisos qu'exigian. Desde un principi el passatje s'ha conduhit ab un ensopiment que's fa incompatible ab la exuberancia de vida que descriu: es menester dirlo ab molta tranquilitat, sí; mes ha de ser una tranquilitat *vívida* y expressiva, enlloch de la tranquilitat morta que'ns fa sentir el mestre Mertens.

Las dugas notas que per sa repetició alternada y constant arriban á produhirnos la impresió exacta d'un *remor*, han d'ajuntarse lligantlas tan íntimament unas ab altras, que la percepció acústica no ha de quedar ni per un instant interrompuda, y d'aquesta manera la solució de continuitat en els sons orquestals es lo qu'arriba á produhirnos aquella ilusió. Per altra part, com que remor es cosa ben distinta de *soroll*, las notas s'han d'atacar ab el menor grau de forsa que possible sia, á fi de que la impresió resulti no de la materialitat de la melodia, sino de la fusió de totas las notas en un perfecte conjunt armónich. Per axó la frase ha de comensarse bastant més piano de lo que ho ha sigut, y aquest piano anarlo doblant, y triplicant fins arribar al extrém pianissim; llavors s'alcansa un efecte graduant una progressió creixent molt suáu pera pujar fins á la mida del so inicial, y després de sostenir aquest, tornarlo á disminuhir, també gradualment, fins terminar en altre pianissim. Y pera conseguirho no son necessarias las exagera-

cions ni'ls rebuscaments, sinó que s'obté ab la major naturalitat, cuydant de que la execució sía correcta y donant á la dicció'l grau maxim de delicadesa. D'aquesta manera s'arriba á produhir la exacta impresió del solemnial silenci de las selvas, torbat sols pel gronxament de las brancas y'l remoreig del fullatje, que Wagner ha sapigut imitar tan á maravella.

Una curta interrupció es produhida pel tema dels nibelungs (forja) al passar pel pensament de Siegfried la imatje del repugnant nano, peró prompte torna á endinzarse en la contemplació de la mare naturalesa, que instintivament li porta'l recort de sa mare propia, á qui may ha conegut. «¿Cóm devia ésser ma mare?... No puch imaginarmho!» Quina grandiositat de sentiment poétich en mitj de la ignocencia de la frase! Y quina intensitat d'expressió musical al fixarla en la orquesta ab els inspiradissims temas de la pena dels Welsas (pera recordar la rassa á que sa mare perteneixía), y del amor filial!

Mes totas las sublimitats desapareixen quan la execució no es lo qu'ha d'ésser. La segona aparició dels remors requeria un moviment més viu en els instruments de corda, que queda ben indicat per la reproducció doblada de las notas. Y després d'arribar á un pianissim, del qu'hem estat ben distants, era precis tota la dolcesa y potencia d'expressió en el clarinet pera dirnos el tema dels Welsas, *com ressonant de lluny*, segons l'autor recomana, y no ab la aspresa y falta de dicció que l'hem sentit. Lo mateix ha fet el violoncello, repetintlo ab iguals defectes en lloch d'obrirlo molt delicada y tendrament en sas quatre primeras notas, pera disminuhirlo en las restants. Y al repéndrel aquell instrument, no compreném d'ahónt pot haver tret el director el *ritardando* qu'obliga ó tolera ferhi.

El tenor Grani ha destrossat tota aquesta página ab la duresa de sa veu y ab els crits que dona en las tan hermosas frases que sols poden dirse d'una manera delicadissima y ab un fil de veu: «¿Per qué, al náixer jo, ma mare va morir? ¿Moren totas las mares al parir els seus fills? Qué trist, si aixis fos!...» Tan tendras y sentidissimas paraulas no poden may dirse á crits. El tema del amor filial ha d'acompanyarlas ab una dicció extraordinariament sentida en els violoncellos; mentres qu'en el Licéu s'ha expressat ab massa forsa y sens el menor sentiment ni matis en la expressió.

El *cant del aucell* apareix per primera vegada en la orquesta, iniciantse ab una serie d'efectes imitatius en els instruments de fusta. Aquest cant es una veritable joya per sa inspiració, sa gracia y sa frescor, y's forma de fragments diversos que's contestan l'un al altre, repetintse un sens fi de vegadas, ja fraccionats ó ja units, formant un deliciós conjunt (1). Nostra orquesta l'ha dit desastrosament, puig aquí més qu'en lloch se requereixen tres grans solistas pera encarregarse de las parts d'oboe, flauta y clarinet, que tan principalissim paper hi jugan. La frase de entrada que diu l'oboe ha d'ésser més picada y més oberta; en la de la flauta que segueix s'hi fa un *ritardando* que no está manat, y ademés es dita ab massa forsa y poch lligada; ve á continuació la del clarinet, en que hi ha una nota sostinguda y repetida que deu apoyarse ab una accentuació molt més clara; tornan las flautas executant ab molt soroll y poca claretat lo qu'ha d'ésser estacat y pianissim; entra l'oboe ab altra frase qu'ha sigut poch picada y massa desafinada; y altre tant podém dir de la represa final de clarinet, conduhida ademés ab excessiva lentitut.

Al tornar a parlar Siegfried, refilan els instruments de corda un *trino* qu'ha de dirse en *crescendo* molt més pronunciat, y després anar sempre disminuhint; peró aquí'ls arpegis de la corda s'han sentit constantment massa forts, y la reproducció del cant del aucell per la trompa sense cap expressió, y massa lent en el final. Segueixen nous dibuixos en la corda, que demanan més joganera execucio, fins arribar al tema de la espasa, atacat pel metall ab grans desafinacions y ahont trobém un altre *ritardando*, inventat també pel director. La frase havía de créixer més en el metall fins á reunirse ab el *quarteto* de fusta, que també devia entrar ab major vigor.

Desitjós de compendre'l misteriós cant del aucell, proba d'imitarlo'l noy ab una canya. De la equivocada interpretació artistica'n parlarém més endevant. Concretantnos ara á la part musical, hem de dir que las notas que imitan el so de la canya han d'ésser més agras y xiscladas. Tant com hem sostingut que l'oboe del Licéu sembla sempre una *canya*, y una vegada qu'ha d'estar en carácter, s'empenya alashoras en no semblarho! Cinch cops tracta d'imitar al aucell, y en els quatre primers no hem pogut sentir una sola nota desafinada, ni agra, ni xisclada, á pesar de las indicacions de la partitura qu'aixís ho manan. En la quarta tentativa hi ha una imitació del refilar del aucell que Wagner recomanava dirla molt precipitada y desagradablement, y ni això (en que som tan práctichs) s'ha lograt: ni una nota falsa. Per ultim hem pogut sentir la desafinació en el darrer intent, y encara d'una manera errada, puig sols s'ha de sentir una nota (*la* bemol, lligat y fortissim) mentres qu'en el Licéu se

---

(1) No'ns detindrém, pera no allargar, en la descripció de las diversas melodías que forman el cant del aucell, ni de las fonts d'ahont derivan, lo qual fora més propi d'un estudi temátich. El talent de Wagner ha donat un carácter de novetat á lo que sols es una fusió de diversos temas que ja coneixém.

l'*enriqueix* ab una cadencia de mal gust, pera divertiment del públich. Ni aquest detall tan petit hem conseguit veure respectat.

La represa dels remors de la corda ha sigut conduhida ab exagerada forsa, y la del cant del aucell en el clarinet ab gran falta de dolcesa, seguinthi un altre *ritardando* del que tampoch ne teniam noticia. En las flautas s'hi dibuixa una frase d'angoixa á la que hi ha faltat sentiment, y poch després trobém unas novas armonias dels instruments de corda seguidas d'altras en el metall que forman una hermosa y sentida frase (especie de *cant del bosch)*, que devia ésser conduhida ab major grandiositat. La deliciosa melodia de Freia (deesa de la joventut) ab que la orquesta termina, l'ha expressat el clarinet de manera molt poch dolsa, sent aixis que requereix una especialíssima dicció: ardenta y al ensemps molt tranquila.

Siegfried pren el corn y fa sentir la grandiosa y sugestiva melodia del bosch, qu'entona una trompa á *solo* dins de la escena. Es aquest un passatje dificil y arriscadíssim, que requereix molt especials qualitats en l'executant pera dirlo ab la major expressió, lo que per desgracia no hem lograt aqui, puig dificilment podría trobarse una execució més desditxada. Comensa ab el tema de Siegfried noy (crit del noy de la selva) qu'ha de ressonar molt fort y vigorós, sostenint la darrera nota llarch rato: aqui ha resultat débil y faltat de colorit. El tema's repeteix seguidament dugas vegadas. La primera havia de sentirse més piano y més estacat, y la segona accentuant molt més el *crescendo* y acelerant el final Era menester una més llarga pausa, pera donar lloch á la entrada del tema de Siegfried héroe, primer fragmentat y després complert, tema que s'havia d'atacar ab la major delicadesa y créixer més desde sa meytat fins al final. La darrera nota, que's repeteix per quatre vegadas en sostinguts calderons, devia allargarse molt més en cada calderó, y disminuhirla gradualment del un al altre, pera produhirnos l'efecte del eco que repercuteix cada cop més lluny el so del corn. La represa del primer tema ha sigut poch viva y ressonant, y ademés ab poca forsa en sa segona meytat. Una reproducció del tema del heréu de la espasa ha adolescut també d'aquest defecte; y la part final del cant ab la darrera aparició del primer tema, ha resultat sense cap netedat y ademés desafinadíssima. En conjunt tota la melodia ha sigut dita sense grandiositat ni relléu per la falta d'inteligencia del músich, que's cuyda sols d'executar las notas sense buscárlashi may la expressió, quina culpa ha de recaure tant sobre d'ell com del mestre qu'ho tolera.

El tema del dragó anuncia la sortida d'aquest, y pera expressar en tot son valor un fragment tan descriptiu, devia accentuarse d'una manera més pesanta. Durant tot el diálech que sostenen l'héroe y'l monstre, la orquesta reproduheix els dos temas del dragó y de Fafner que'l caracterisan, intercalanthi'l de la por. Al entaularse la lluyta qu'acaba ab la fera, esclata potentment el tema del heréu de la espasa, que devian dir els cornetins ab major brillantesa,al que segueix el del dragó, menos subratllat de lo que requeria. Mentres té lloch el combat en la escena, s'entaula també en la orquesta una grandiosa lluyta entre'ls temas de Siegfried noy y del dragó, tots dos en son major grau d'expressió, lluyta que sols ha arribat á nosaltres en mitj d'un teixit de desafinacions y un desgavell tan espantós en tota la orquesta, qu'ha fet impossible distingir ab claretat aquest fragment. Afegeixis á això que'ls moviments dels combatents, que tenen fixat el seu compás y moment que'ls correspón, no han anat may d'acort ab las indicacions de la partitura. En el moment d'enfonzar Siegfried la espasa en el cor del monstre, ha de ressonar el tema del heréu de la espasa en triple fortissim en el metall; y sols l'hem sentit en *triple desafinadíssim*.

La conversa que'l moribond Fafner sosté ab el noy es importantíssima, mes aqui, pera no allargarli l'agonia, se n'ha suprimit gran part, es á dir, 27 compassos. Els temas de la destrucció y de la maledicció qu'acompanyan sas darreras paraulas, han sigut molt poch accentuats; la veu cavernosa del dragó no ha anat debilitantse com devia, sobre tot al proferir sa darrera paraula «Siegfried» en la que hi fa un crit molt impropi, mentres la trompa torna á desafinar el motiu del héroe.

Retira aquest la espasa del monstre, y al tocar á sos llabis l'ardenta sanch, comensa á compendre'l cant del aucell. Aquest es reproduhit primer en la orquesta ab els mateixos defectes avans exposats, y deixantse d'observar ademés l'acelerat que's requereix desde la entrada de flautas. La veu d'una tiple (casi una nena) ha de dir tot aquest fragment ab més frescor, més lligament, més animació en el temps, y menos crits y desafinacions de lo qu'ho ha fet la intérprete del Licéu. La corda ha volgut també acompanyarla desentonant els armónichs y dibuixos que subratllan el cant, y sonant sempre més fort de lo que's requeria.

El conjunt, donchs, d'aquesta escena tan deliciosa,ha sigut ben desgraciat, culpa principalment de la direcció d'orquesta que ab sa deixadesa, falta d'energias é ignorancia, s'ha adormit (com en tants altres passatjes) en aquest magnifich idili, ahont tot respira vida y joventut.

Joaquím Pena.

CONCERTS

La sessió musical-histórica que, galantment dedicada á nostre setmanari, doná di-

jous passat la «Escola Jordiana Orfeó Canigó» y l'Associació Democrática Catalanista «Lo Sometent», fou interessantíssima baix tots conceptes. Devant d'un auditori entussiasta qu'omplía de gom á gom l'inmens recinte y que saludá ab un nodrit aplaudiment l'aparició de la Senyera, barrada ab las quatre ditadas llegendarias de la sanch del comte Jofre, simbol heráldich de nostra aymada patria, y al entorn de la que s'aplegan els joves cantayres que dirigeix en Joseph Lapeyra, anaren esgranant aquests tota una hermosa tanda de cansons populars, procedents las unas de las encontradas auriferas del Transvaal, de las serras emboyradas de Noruega, de las planuras assoleyadas de Grecia, y las altras del cor misteriós de nostras montanyas alterosas, alternantlas ab els cants religiosos dels dos grans mestres de la polifonia cristiana.

Després del himne d'en Lapeyra *L'Estandart*, d'un ayre triomfal qu'aixampla l'ánima, ressoná un altre himne, el transvalench, que fou aplaudit ab entussiasme, y seguiren el delicat *Ten compte* d'en Mendelssohn, el caracteristich *Halling* d'en Grieg, y la bellíssima *Cansó grega* de Bourgault. En la segona part corprengué com sempre la serenitat angélica del *Adoramus te* de Palestrina, y del *Jesu Dulcí* de Victoria. Al costat d'aquests dos trossos sublims, lo d'en Gounod resulta inflat, sense unció, y tirant á la *grand ópera*, y lo d'en Perosi (l'abat que á cops de bombo vol fer passar per *geni* la casa Ricordi), digne d'un escolanet que conjumina sas primeras solfas. Dos trossos de llautó y de llauna al costat de dugas pessas d'or fi.

Els aixerits *Pescadors*, del gran Clavé, obriren l'última part, seguint el deliciós *Bon Cassador*, armonisat per l'Alió, que fou repetit, lo mateix que l'hermosíssim *Emigrant* d'en Vives, qu'arrencá, com sempre, moltas llágrimas, la xamosa *Filadora*, armonisada per en Lapeyra, y'l patriótich *Arbre sagrat* d'en Morera, que fou aclamat per l'auditori. Tancá'l concert el bellíssim cant popular *El pardal*, glosat per en Mas y Serracant.

L'efecte que'ns produhí l'Orfeó d'en Lapeyra fou excelent, y al dir excelent ens referim més á lo que dintre d'ell sentím germinar, que á mérits actuals, reals y positius. Com que sabém ahónt arriba la fe, la constancia y la inteligencia del seu mestre, y la ferma voluntat y las condicions vocals y artísticas de sos deixebles, no es pas aventurat profetisárloshi un pervindre brillant, que's deurá únicament á sos mérits personals y á son trevall incansable. Aquesta profecia carinyosa es la traducció fidel de la dedicatoria que brodada en unas cintas y oferta per Joventut al Orfeó, al acabar el concert, entre las aclamacions del públich, figura desde dijous passat en sa Senyera.

El nostre estimat amich y colaborador l'Antón Busquets y Punset ilustrá tan agradable vetllada musical ab la lectura d'un trevall en prosa, vibrant tot ell d'amor á la vida de montanya y á las patriarcals costums pagesas, engendradoras de la música popular; y en el que ventá ab má ferma una xurriacada á las obras xorcas y afemelladas que'ns arriban de Ponent, constituhint el degradant *género chico*. L'ardida conferencia del poeta montanyench arrencá més d'una volta aplausos y aclamacions ben entussiastas.

Joventut, molt complascuda ab la dedicatoria de tan agradable vetllada, remercia y felicita coralment á tots: al músich, al poeta, al aplech de cantayres entussiastas y á l'associació «Lo Sometent».

—

En el concert que l'«Orfeó Catalá» va donar dissapte passat á Novetats en obsequi als seus socis protectors, s'hi estrenaren sis composicions, essent la capdal el majestuós *Cap al vespre*, escrit sobre una hermosa poesia de Schiller per l'eminent compositor alemany Ricart Strauss. Es un chor d'una amplitut y serenitat que imposa, en el que las veus humanas alcansan, per medi d'una ardida colocació y d'una fusió admirablement graduada, un veritable esplendor orquestal, molt semblant á n'aquell colorit riquíssim del *Don Joan* y de la *Mort* y *Transfiguració*, que posan al Strauss entre'ls primers compositors d'avuy en dia. L'«Orfeó Catalá»'s sortí de la interpretació dificilíssima de l'obra bastant ayrosament, malgrat las deficiencias de las sopranos, que deslluhiren bon xich el comensament, l'exquisit diseny melódich que constituheix el motiu del Sol. Ab un aplauso unanim coroná'l públich la primera audició del *Cap al vespre*.

Las baladas gallegas *Lonxe d'a terriña* y *Negra sombra* d'en Montes, impregnadas las dugas d'aquella melangia exquisida tan característica, foren també molt aplaudidas, especialment la segona, y repetidas.

La cansó *En el bosch*, del compositor francés L. Moreau, que també s'estrená, va marcada per un sagell de distinció y elegancia que li dona animació jovenívola, y com un misteri de pressagi alhora. La secció de senyoretas y noys la va cantar ab molt carinyo, essent aplaudidíssima y repetida també. *Las campanas de Nadal*, del mestre valenciá Comes, sorprenen per la ingenuitat festosa del cant dels nens, per l'aixelabrada cridoria dels pastors, y, sobre tot, per la felis imitació choral dels drinchs de las campanas. Fou molt celebrada, lo mateix que la *Cansó amorosa* d'en Daniel, d'ayre ben popular.

Ompliren el reste del concert, que s'obrí ab el *Cant de la Senyera* y's tancá ab la preciosa *Mort del escolá*, d'en Nicoláu, las joyas populars *La filadora*, *Lo pastoret* y'*ls Fadrins de Sant Boy*, sempre bonicas; el valent *Brin-*

dis del Rhin, de Mendelssohn; la *Brema* d'en Clavé, y *Las sagetas que amor tira*, de Brudieu. L'«Orfeó Catalá» y son incansable mestre en Lluis Millet foren objecte de grans ovacions.

—

Ab tres fragments del ball *Namouna*, de Lalo, comensá'l concert que doná diumenge al matí á Novetats la «Sociedad de Conciertos Clásicos» que dirigeix en Granados, ab el concurs de la «Capella Catalana». De factura brillant, sobre tot el preludi y la *fète foraine*, revelan tots plegats certa trassa que seduheix de moment y agradaria molt més si algún d'ells no recordés tant una de las escenas més hermosas del *Or del Rhin* de Wagner. La execució fou bastant ajustada.

L'hermosissim poema de Cesar Franck *Les Djinns*, molt ben interpretat per en Granados, agradá com sempre. Dels tres chors d'en Moreau, el millor, ademés de *En el bosch* (que'ns feu més efecte cantat el dia avans per l'«Orfeó Catalá») es la *Chanson galante*, cantada ab molt carinyo per la «Capella Catalana» y repetida á instancia del auditori.

Els tres chorals ab que finalisá'l concert, *Adeu al bosch* de Mendelssohn, *Jesús als pecadors*, y un *Kyrie* que no era ni als programas ni als cartells, deixaren poch rastre d'emoció en el públich, qu'en general sortí poch satisfet de la sessió, donchs llevat de lo de Cesar Franck, lo demés, ab pocas excepcions, no era de gayre consistencia.

—

Hem de rectificar una errada que involuntariament apareix en nostre article sobre en Soler y Rovirosa, publicat en el número passat. Al parlar del decorat del *Lohokeli*, deyam *Scheol* (infern indi), sent aixis qu'ha de dir *Naraka* (infern indi), donchs el *Scheol* era l'infern dels antichs hebreus.

S. VILAREGUT.

TEATRES

NOVETATS

Mlle. Margherite Deval, que'ns ha donat dugas representacions á Novetats, es una *divette*, una cantant del género cómich lleuger, filla llegitima y espontania del Paris de la *blague*, del Paris alegre y filosop á sa manera, que tot s'ho pren á broma y, buscant el costat cómich y ridicul de la vida en totas sas manifestacions, en fa una dissecció espiritual plena de gracia, de finura y d'intenció satirica, sense caure may en lo xabacá ni en lo grosser.

Es un art refinat, d'escassa ó nula trascendencia moral, peró que captiva per lo que té de sincer y de fondament humá, encara que aparentment se presenta ab carácter superficial y lleuger.

La Deval té personalitat propia que la eleva per dessobre de las numerosissimas cantants de *café concert*. No es guapa, mes son rostre de faccions pronunciadas y fins vulgars, es molt expressiu, sobre tot els ulls, grossos y vius, que parlan com parla tot en aqueixa dona, quina nota caracteristica es una prodigiosa movilitat muscular. En ella no solzament parlan els ulls, sinó la boca y tota la fesomia, els peus, las mans y tot el seu cos, que, com un teixit qu'es de nirvis sensibilissims, se contráu y's belluga ab facilitat pasmosa. Sobre tot els dits, prims y afinats, ab els qu'explica y dona una sensació de vida y realitat més perfecta que ab la mateixa paraula.

No tenim espay pera detallar las representacions que li hem vist. Dissapte doná *Claire Bidochon*, diumenge *Les petits Machin* y abdós dias cantá *couplets* ó cansonetas. Las dugas obretas no tenen res de particular. Son dos apropósits sense consistencia artística, escrits ab l'únich objecte de donar ocasió á que la *divette* interpreti variats tipos y pugui cantar cansons ben diferentas, que com els *couplets* diu á la perfecció.

Dotada la Deval d'una veu simpática, encara que un xich aspra, traduheix y'ns presenta tota classe de tipos, recorrent tota la gama dels sentiments humans, qu'exteriorisa ab gran potencia d'expressió plástica, ab una dicció neta y intencionada, y ab una naturalitat y malicia que no arriba may al desvergonyiment, y conservant sempre, á pesar de lo delicat y escabrós de certas escenas que descriu y de lo vulgar ó ridicul de certs tipos que reproduheix, una exquisida distinció, elegancia y discreció, que acaban de fer més simpática y atractiva á aquesta riallera gateta del teatre francés alegre y sugestiu.

EMILI TINTORER.

EL TRIOMF DEL COR

I

Quin xicot més estrany l'Agusti! May se'l veya alegre. Sempre pensatiu; sempre isart; semblava que tot li fes angunia.

De jovenet era ben distint. Alashoras era aixeridot, rialler, entremaliat... Entremaliat si ho era! Ningú ho podia dir com la Carmeta, sa cosina, que, tan esbojarrada com ell, el seguia per tot ajudantlo á fer malesas. Per saltar marges, per afullar nius, per nadar pels estanys y pel mar, quina parella més avinguda!

Tota la setmana parlavan del dijous.

—Ja hi som, ja es dijous: ¿ahónt anirém aquesta tarde?

—¿Sabs ahónt?—deya'l xicot.—Al hort de cal Riera á menjar figas.

—Y si'ns veuhen?

—Mirat, fugirém.

—Donchs m'has de prometre que'm donarás la má pera corre.

—No; et portaré á coll y be.

—¿Si? Donchs millor que'ns vegin!—

Si n'eran d'entremaliats!

Peró res: el xicot, al ferse gran, cambiá d'una manera que semblava verament impossible.

¿Cóm va ser?...

La Carmeta explicava que una vegada varen enfadarse per una tonteria de criaturas y que d'aquell dia may més volgué jugar, y va tornarse seriós y aixut de paraulas...

—Ey,—deya la xicota,—jo crech qu'aixó va ser casual; si jo'm pensés que aquellas renyinas lo feren desgraciat, ne tindria una pena!...—

Varen enfadarse perque...

Era un dia que, corrent més que la tramontana, tornavan de calar foch á una garba de blat que l'endemá havia d'ésser batuda. Quan ja's cregueren prou lluny y salvats d'ésser descuberts, varen aturarse y s'assegueren á l'ombra d'un garrofer. Ella's deixá anar á terra, rihent y aixugantse ab el devantalet l'abundosa suhor que regalimava per sas galtas encesas, bullentas. Ell se li va asseure al costat, també roig de cara y pantejant. Ni podian parlarse de tan cansats.

L'Agusti's mirá llarga estona á la Carmeta, y de sobte va dirli, com si li ocorregués una gran idea:

—Escolta: ¿quánts anys tens?

—Y ara! ¿Per qué m'ho preguntas?

—Perque... Bé, digas; ¿quánts ne tens?

—Ne faré quinze per la Mare de Deu del vermar.

—¿Quinze?... Y jo ¿may dirias quánts ne tinch?

—Tant se me'n dona.

—Jo'n tinch setze de fets... ¿No't sembla que ja podriam comensar á festejar?

—Ah! ah! ah!... Jo no vull festejar ab tu.

—¿Per qué?

—Mira, l'altre vespre la minyona'm va llegir un llibre que parlava d'una noya que va casarse ab un princep... Un princep maco, rich... Tots ho son els princeps macos, ¿oy tu?... Donchs jo... vuy un princep.

—Donchs no que no ho son de macos!... Tots me fan rabia!

—Aixó ho dius per enveja... El dia que'n trobi un...

—Si'l trobo jo, l'apedrego! Per pillo!

—Qui, tu? Llengua farás... Si jo't bato!

—Tornaho á dir!

—Si que t'ho torno á dir: et bato... Y té, té!—afegi pegantli ab la má á la espatlla.

Y ell, en lloch de tornarshi, li deya tot baixet y ab veu tremolosa:

—Qu'ets bonica, Carmeta!

—No vuy que m'ho diguis, ¿ho sents?—contestava ab vivesa sa cosina.—No vuy que m'ho diguis, perque aixó ja es festejar...—

Totjust hagué dit aquestas paraulas, que's veu venir á sobre l'amo de la garba, que brandant una groixuda vara de freixa corria cap al garrofer; y ella, es clar, camas ajudeume, va esmunyirse més viva que una mustela.

Ell també hauria tingut temps de fugir, peró va perdre l'esma y no pogué donar un sol pas.

L'home al arribar va acanarli al pobre Agusti uns quants cops de vara y va deixarlo, emperó, desseguida, compadit de la seva mansuetut: ni un sol crit; ni una llágrima.

II

L'Agusti y sa cosina anaren creixent, y ella, que no era ni més ni menys romántica que lo que ho son generalment las donas, s'oblidá ab facilitat del princep, peró á son cosi no l'estimava perque... perque no.

Ell, sense l'incident avans apuntat, al assolir la edat de la passió plena, potser ni s'hi hauria fixat en sa cosina; peró aquella negació tan clara, tan franca, el feu perfidiós... perfidiós y desgraciat. A mida que'l temps passava, l'empenyo era més gran, perque també'l seu amor anava creixent. Oh! Cóm hi sufria'l trist! Al temps en que las ilusions son més hermosas, ell tenia tota l'aparensa d'un vell.

Y'ls dias passavan, y l'Agusti en res trobava consol... Peró un dia va sentirse ferit en sa dignitat. Era necessari oblidarla, ja qu'ella no escoltava sos prechs.

Y passá més temps, y per fi va semblar que comensava per ell un periode de calma. Ja podia pensar en sa cosina sense sufrir ab el recort de sos desdenys. Ja podía preguntar á son ánima si encara sentia per ella amor, que l'ánima li deya que ja no... y que fins la odiava... El cor, no obstant, res deya; mes del cor qui'n fa cas!... Si; ja la odiava; peró no sols á n'ella, sinó també á totas las donas... y á tota la humanitat!

—El món té goig pera tothóm menos pera mi!... Donchs jo aborreixo al món!—

Oytal que l'aborria! Sempre que li donava per sortir de casa, qu'era poch sovint, se'l veya caminar cap á indrets solitaris; no pera gaudir la bellesa de la soletat, sinó per allunyarse de tota remor de vida. Caminava y caminava sense dirigirse enlloch: sas camas guiavan; y sols l'hauriau vist trencar de camí si per acás trobava algú...

Mes, á pesar de fugir de tothóm, solía succehir, á voltas, que impensadament se topava ab algún bon amich de la infantesa, que'l feya deturar boy per forsa. Quan aixó succehia, la seva conversa era sempre igual. Parlava de son despreci del món, y principalment de son odi á las donas. D'aquest odi se'n havia fet una teoria. Per ell Deu posá al món las donas pera perdre, pera condempnar als homes.

—Oh, si!—exclamava ab el to més solemne que sabia donar á sas paraulas.—Fuigne, fuigne sempre de las donas! Ellas son diables! Jo ho sé be... Al qu'es guia de totas, á Llucifer, prou que jo'l conech! Es la dona més hermosa de la terra, peró també la més malvada!... Oh! Bé prou la conech!... –

Ab tot, una cosa passava, ben dificil d'entendre al cop d'ull. D'una sola persona no fugia: de la Carmeta. Ni fugia, ni esquivava sa conversa; peró parlant ab ella,'s dibuixava en sos llabis un somriure tan estrany, que si la pobre cosina l'hagués pogut compendre, s'hauria apartat de son aprop esglayada.

—No; no'm fas por—deya ab son misteriós somriure.—Las tevas urpas no poden res contra'ls esperits previnguts... Llucifer malvat!... Llucifer infelis!—

III

La tarde era xafagosa y la platja vessava de gentada; uns hi acudian pera pendre banys y altres senzillament pera recrearse ab l'animació y omplirse'ls pulmons del ayre salabrós que alli's respira. La platja era tot vida.

Caminant, caminant, sens atalayarsen poch ni molt, l'Agusti va fer cap á la vora del mar. Anava tan abstret, que no va adonarse de l'animació fins á serhi. Al donarsen compte, volgué marxar, peró al intentarho,'s topá casualment ab sa tia y sa cosina, á las qui acompanyavan unas noyas amigas de la Carmeta.

—¿Tu per aqui, Agustinet?—li preguntá sa tia.—Me'n alegro!... Aixis, home, aixis: diverteixte!... ¿Vols venir ab nosaltras? Ens en aném á pujar á n'aquella barqueta, y passejarém fins á Calafell... ¿No vols venir?... Tu mateix...

—Gracias.—

L'Agusti las vegé embarcar y allunyarse, y's mirava á sa cosina y somreya, somreya...

Mentres ellas s'endinzavan pel mar, aquest se revoltá un xich; las onas s'inflavan fent dansar lleugerament la barqueta, cosa que la tia no trobava massa agradable, peró que feya xisclar de joya á las jovenetas...

Y de mica en mica'l mar se torná més sorollós.

—La barca s'enfonzará!—feu l'Agusti.—Millor!—va repensarse seguidament.—Gran festa avuy!—

Ja no's doná pressa per'anarsen de la platja. L'espectacle del mar esvalotat l'atreya bojament; y pera contemplarlo més bé, va asseures demunt de la sorra:

—Millor! Millor!—mormolava. Mes á dintre de si mateix, fondas y porugas, peró ben certas, sentia unas veus amohinosas que'l reptavan per son criminal desitj:

—No: destruhir, no! Edificar es lo que cal! Fins las feras poden humanisarse ab l'enginy!...

—Peró jo l'aborreixo á la humanitat. Qué se me'n dona!

—La vida es el misteri més gran y més hermós de la Natura! Que visqui, que gosi tothóm! Tot!...

—Si pera mi no hi han goigs!

—El món es gran, els goigs son inmensos; llénsat dintre'l món y cércal; si fuges, es bé que no'ls trobis.—

La lluyta interna anava creixent com la remor de las onadas. Instintivament se tombá d'esquena al mar; que si de cop li plavia veure ensolcir la barca, després, á pesar seu, li feya mal. Peró'l soroll de destrucció encara l'atreya, y restá alli assegut de cara á la montanya.

Y s'estigué molt temps aixis, molt temps; fins que va alsarse tot d'una, exclamant com á resúm de la lluyta:

—Millor! Millor que'l mar las engolis!—

Va estendre sa vista per sobre las esvalotadas onas... y no vegé la barca enlloch... Allá, bastant enllá va veure arrán de l'aygua una munió de gent que contemplava quelcóm extraordinari. Una forsa invencible va arrastrarlo envers el grupo.

Al serhi aprop, senti á la gent que s'exclamava indignada:

—Aixó es culpa del barquér!

—Donchs per qué's feya á la mar en temps aixis!

—Si no sab guiar una barca, per qué s'hi fica!

—Quin barquer!—

Al arribar l'Agusti va veure en terra, ofegada, que prengué per morta, á sa cosina Carmeta. Encara ningú havia hagut esment de sa presencia, que s'abrahoná al barquer, y posantli las mans al coll, y apretantlas convulsivament.

—Lladre! Lladre!—xisclá.—M'has robat la vida!—

Jaume Orpinell.

NOVAS

L'Agrupació Escolar «Ramón Llull» va celebrar divendres passat la conferencia inaugural del present curs.

Després d'una bonica memoria llegida per en Rafel Folch y Capdevila, el president don Joan Vallés y Pujals llegi un discurs sobre las causas que motivaren la ruina del imperi romá. El trevall, per sa erudició y altras excelents qualitats, fou aplaudidissim pel públich, qu'era numerós fins á omplir el local.

Acabá la vetllada ab un encertat parlament endressat als estudiants per en Joseph Franquesa y Gomis, professor d'aquesta Universitat y llorejat poeta, que presidia la sessió.

—

Per unas invitacions qu'hem vist, per cert molt originals y de bon gust, sabém que

avuy dijous inaugurará'l «Centre Artistich y Literari» la serie d'Exposicións de pinturas á que ve obligat segons els seus estatuts, estranyantnos sobremanera que sent la societat catalana, catalans el expositors, y catalá l'escut que li serveix de sagell, titul é invitació, siguin redactats en castellá.

—

La «Asociación Escolar Republicana» de Barcelona, domiciliada á la Rambla de Canaletas, 11, pral., ha organisat un Certamen Cientifich-literari en que hi podrán pendre part el escolars perteneixents á tots els instituts y escolas normals y especials d'Espanya, terminant el plasso pera l'admisió de trevalls el dia 28 de febrer de 1901.

S'ofereixen dinóu premis sobre altres tants temas.

—

Una comissió de pintors-decoradors va visitar el dilluns darrer al alcalde de Barcelona, interessantlo pera que's coloqui'l retrato d'en Soler y Rovirosa á la galeria de catalans ilustres, y's dongui'l nom del malaguanyat pintor escenógraf á un carrer d'aquesta ciutat.

—

Estant ja llesta la segona edició del primer número de JOVENTUT, las personas que'ns tenen demanats exemplars poden passar per aquesta Administració á recullirlos.

—

Ab aquest número acompanyém el prospecte en que's detallan las innovacions que desde primer d'any introduhirém en nostre setmanari.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

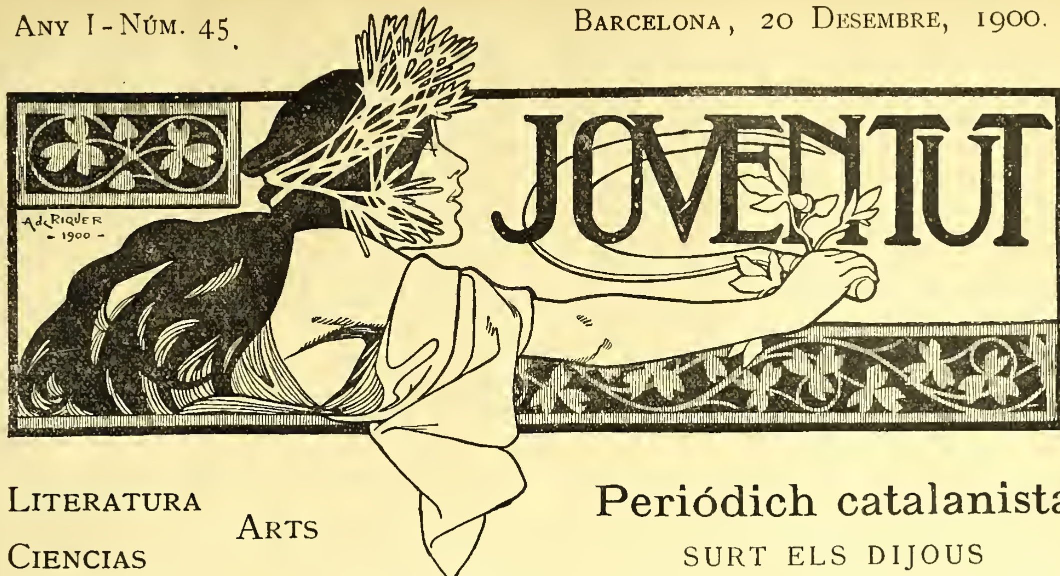
Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Any I - Núm. 45. Barcelona, 20 Desembre, 1900.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

UNA REYNA PER DRET PROPI

Que n'es d'hermosa la conducta de la gentil Reyna d'Holanda envers el venerable President de la República del Transvaal, vingut á Europa ab l'únich objecte d'implorar protecció pera un poble que lluyta honrada y coratjosament defensant pam á pam las sevas llibertats que pretén arrebassarli la civilisada Inglaterra!

Quán gran resulta la seva figura de dona obehint francament als batechs de son cor generós y noble, comparada ab la forsa d'alguns homes que's diuhen sobirans y que devant de la forsa del Imperi Británich s'han encongit y acoquinat seguint la inspiració de la egoista é hipócrita diplomacia! Més, molt més mascles son las faldillas de la Reyna Guillermina que tots els *uniformes* de soldat ab que cada dos per tres se disfressa l'infatuat emperador d'Alemanya. Ab el comportament seguit ab en Krüger s'haurían de baratar el nom: la Sobirana d'Holanda dirse Guillém, y el Kaiser anomenarse Guillermina. L'ésser mascle ó femella no depén pas del sexe.

Las infamias y'ls crims comesos en nom de la civilisació per las llegions de Sa Graciosa Majestat en el Transvaal, deuhen fer esment á na Guillermina las qu'en el sigle XVI cometeren en terra d'Holanda'ls exércits de Sa Majestat Católica Felip II en nom d'una religió que té per un de sos fonaments l'amor al prohisme. No, no ho deu oblidar aquella Reyna que també son poble un jorn plorá llágrimas de sanch baix el jou d'un opressor déspota, sanguinari y venjatiu, sectari fanátich d'una religió qu'es tot amor y caritat. També las *pandillas* del Duch d'Alba robavan y saquejavan, fruhían assessinant als grans y á la brivalla, violant donas, cremant y destruhint vilas y llogarets, ciutats y masos, faltant obertament y ab el major cinisme á totas las lleys escritas en el Códich y en la conciencia dels homes honrats, com hi faltan á gratcient las patuleyas de lord Roberts en la injusta é inicua campanya del Sud de l'África. Felip II, embolcallantse ab la religió, volia de totas maneras fermar á son trono als Paissos Baixos: la Reyna d'Inglaterra vol de totas passadas apoderarse del Transvaal y del Orange. ¿Qué hi fa que'ls medis empleats sian repulsius á la gent de

bé? Ja quedan justificats ab el fi que's persegueix. Als reys poderosos tot els escáu; per ells el ceptre, que deuria ésser símbol de la dignitat reyal, es un rossinyol pera apoderarse de lo de la casa del proxim. L'única lley qu'observan es la del més fort; se befan de la Justicia com els sayons se befaren del Home Deu.

La simpática figura de la Reyna Guillermina mereix la veneració y'l respecte de tots els aymants de la Humanitat y de la Justicia. Devant d'aquest espill deuhen enrogirse de vergonya'ls sobirans que per basarda ó per cálcul s'arrastran com serps llepant las potas al lleopart británich que á l'hora menos pensada'ls pagará son servilisme plantántloshi una urpada, si es que ab las urpas pot arrebassar quelcóm.

JOSEPH M.ª ROCA.

ALBERT SAMAIN

Je rêve de *vers* doux et d'intimes ramages
De *vers* á frôler l'âme ainsi que d'es plumages,
De *vers* blonds où le sens fluide se délie,
Comme sous l'eau la chevelure d'Ophélie,
De *vers* silencieux, et sans rithme et sans trame
Où la rime sans bruit glisse oomme une rame.

. . . .

Et qui au long des nerfs baignés d'ondes colines
Meurent à l'infini en pâmoisons félines,
Comme un parfum dissous parmi des tiédeurs closes,
... Je rêve des *vers* doux mourant comme des roses.

Veusaqui'l poeta retratat per ell mateix: un compendi, una fórmula que la crítica podría trobar sols á costa de llarguíssimas explicacions; aquella poesía que os acaricía l'ánima com una ploma, quals versos se deslligan dolsos com una cabellera sota l'aygua, aquella poesia sense sonoritats buydas, qual rima sona com las paladas d'un rem; versos que moren com un perfúm: tal es la poesía de Samain, lo poeta mort fa poch y quals obras complertas, promesas pera dins d'un breu plasso, serán la joya dels que han conegut sos volums publicats fins avuy, y sas poesias espargidas en periódichs y revistas.

Dugas obras coneixém de Samain, dugas coleccions de poesías, *Au Jardin de l'Infante* y *Aux flancs du Vase*, y creyém que tenia en preparació quan lo va sorpendre la mort un altre llibre de poesías. En totas ellas s'hi nota lo mateix. Ni per sa extensió ni per sa forma tenen res de la grandor ampulosa dels romántichs, ni la seca regularitat de las escolas neo clássicas. Son notas curtas, casi totas més tristas qu'alegras, ab poquissím argument, peró que deixan al lector una impresió fondíssima, ab pensaments de refinat, ab rasgos y detalls descriptius de poderosa forsa sugestiva, y embolcalladas ab una certa nebulositat y enmotlladas en una forma tan perfecta, que un voldría recordarlas sempre, tenintlas aprop en un llibre ben petit que un pogués portarlo sempre á la butxaca, ó grabarlas ab carácters microscópichs dessota d'un esmalt, voltarlas de pedras preciosas com un recort volgut ó una reliquia, tenirlas sempre com una ampolleta de perfúm en mans d'una pastoreta Wateau.

Vegis, si no, com una mostra'l sonet «Soir» que transcrivím á continuació, no tant perque'l suposém desconegut dels lectors, com perque serveix de confirmació á lo que dihém.

Le Séraphin des soirs passe le long des fleurs...
La Dame-aux-Songes chante a l'orgue de l'église;
Et le ciel, ou la fin du jour se subtilise,
Prolonge une agoniè exquise des couleurs.
Le Séraphin des soirs passe le long des cœurs...
Les vierges au balcon boivent l'amour des brises;
Et sur les fleurs et sur les vierges indecises
Il neige lentement d'adorables paleurs.
Toute rose au jardin expire, lente et lasse,
Et l'âme de Schumann errante par l'espace
Semble dire une peine impossible à guerir...
Quelque part une enfance tres douce doit mourir...
O mon âme, mets un signet au libre d'heures,
L'Ange va recueillir le rêve que tu pleures.

Después d'aquest magistral sonet, podriam deixar la paraula als que afirman que'ls poetas moderns desdenyan la forma y defensan, com l'aspiració suprema de la poesía moderna, prescindir de la versificació y de sas reglas, molt més rigurosas quant més alta es la perfecció d'un idioma, y per consegüent de sa literatura. Es un prech que no'ns cansarém de dirigir als poetas catalans, y desitjariam que, qui té autoritat pera ferho, ho fes en forma de consell: lo poeta que vulgui prescindir de las actuals formas literarias haurá de practicarne altras de millors y més artísticas, y per tant més difícils d'executar. Desde Homer fins avuy en dia, lo poeta, per usar

un llenguatje superior y més escullit del ordinari, ha adoptat una forma musical que ha variat al infinit, peró sempre musical y rítmica, y tant de bo que nostras llenguas modernas tinguessin las silabas llargas y breus y no'ns permetessin usar las formas de versificació de las literaturas clássicas, més dificils sens dubte, peró més superiors y més bellas.

Nostre llenguatje literari está en vias de formació y en estat, forsós es dirho, bastant atrassat. Nos falta molt que fer pera posarlo á l'altura d'una literatura moderna, y'l camí no es pas precisament lo d'evadir las dificultats, sinó'l d'atacarlas y véncerlas.

Hi ha hagut un'época en que nostres poetas s'han contentat ab imitar y trasladar á sas poesias lo llenguatje del poble. Aquest trevall ha estat profitós pera donar una base real á nostre llenguatje literari; mes aixó no ha estat més que'l comensament d'un'obra á realisar. Ni Horaci parlava com un gladiador, ni com un pagés de l'Apulia, ni Dante (malgrat sa llengua vulgar) com un carreter de Florencia; lo llenguatje literari's forma per una especie d'acció reciproca entre'l llenguatje escrit y'l de las personas cultas, y aixis han arribat algunas literaturas modernas al estat de perfecció en que las veyém, que fa la desesperació dels traductors quan aquests han de trasladar sas obras á una llengua menys trevallada.

Quan un llegeix á poetas com Samain, comprén la gran diferencia qu'existeix entre l'estat de la llengua francesa, que permet dirho tot ab tots los matisos desitjables, y la nostra encara en vias de sa formació literaria, y sent lo desitj de que aquesta's perfeccioni fins arribar á un alt grau de cultura, al que sens dubte arribará ab los esforsos de tots y no á favor d'academias y gramáticas oficials, que han dut á altras nacions á un estat casi fósil del llenguatje, sinó com á resultat d'un trevall de cultura de la societat entera, de literats y de no literats, aprofitant los elements de la terra y adoptantne de nous sempre que sia necessari.

Y dihém aixó perque nosaltres, com los literats francesos, no compreném lo poeta sense ser un adorador de la forma, com no compendriam un músich que no estimés l'instrument ab que arrenca'ls sons ab que construheix un'obra artística; y no fent punt final, sinó senzillament un paréntesis al tema, torném á Samain.

Las poesias de Samain tenen sempre un to trist; mes no es la desesperació dels romántichs la que's respira en ellas, sinó una especie de tristesa indefinida; ja que la idea principal del autor sembla ser la de donar al lector la impresió vaga d'aquestas impresions vaporosas é indefinidas que'l sentiment deixa en l'ánima, que vol trasladar al lector tal com las sent lo poeta, sens explicarlas ni detallarlas.

Sas imatjes son justas, y en ellas s'hi ajunta la brillantor de la visió ab la intensitat del sentiment. En lo sonet transcrit n'hi han dugas, *la agonie exquise de couleurs*, y aquella nevada *d'adorables paleurs* sobre las flors y las verges, que son verament sugestivas.

No sempre Samain s'ha concretat al genre lirich, puig entre sas poesias ne figuran algunas de carácter épich, com los dos sonets de Cleopatra, ja molt vulgarisats, que tenen las linias valentas d'un relléu de bronzo, y que no podém resistir al desitj d'analisar rápidament, sobretot l'ultim, ja que'l primer té casi únicament lo carácter d'introducció.

Lourde pèse la nuit au bord du Nil obscur...
Cléopâtre à genoux sous les astres qui brûlent,
Soudain pâle, ecartant ses femmes qui reculent,
Déchire sa tunique en un grand geste impur,
Et dresse eperdument sur la haute terrasse
Son corps vierge, gonflé d'amour comme un fruit mur.

Los sis primers versos son la presentació de la figura, lo march la nit pesant sobre'l Nil fosch, y aquella's destaca brillant sobre la foscor de la nit d'Egipte sota'ls astres que creman, y de genollons aparta sas esclavas, esquinsa sa túnica y sobre l'alta terrassa adressa son cos verge rublert d'amor com una fruyta madura. Y continúa'l poeta:

Toute nue elle vibre! et debout sous l'azur,
Se tord couleuvre ardente, au vent tiéde et vorace,
Elle veut, et ses yeux fauves dardent l'éclair...
Que le monde ait, ce soir, le parfum de sa chair...
O sombre fleur du sexe éparse en l'air nocturne!
Et le Sphynx immobile aux sables de l'ennui,
Sent un feu penetrer son granit taciturne;
Et le desert inmense a remué sous lui.

La descripció no pot ésser més potent ni més viva, lo símbol més acabat ni més suges-

tiu. Cleopatra entregantse al vent del desert, es la personificació de la dona oriental, tal volta del Orient en conjunt, es la encarnació d'aquella femella simbólica que s'ha dit Semiramis ó Dalila, la Reyna de Saba ó Cleopatra, á quals peus s'han inclinat los héroes y s'han trossejat los imperis, perque tenia'l secret dels suprems goigs del amor; y darrera d'aquella nit s'endevina la lluyta de la dona oriental ab l'héroe del Occident, que's dirá primer César y més tart Antoni, y entre'l soroll de la mar qu'arrossega y trosseja las despullas d'Actium, lo final d'aquella gran tragedia cantada per tants poetas, hont tot queda vensut menys la forsa inconscient de la dona causant de tanta víctima. La esfinx inmóvil al mitj del desert recullint las primicias d'aquell amor que ha de costar imperis, resulta d'un efecte grandiós.

Si haguessim de citar una á una las poesías de Samain que mereixen llegirse y meditarse, no acabariam may y'ns fariam pesats al lector, en qui desitjariam, si no'l coneix, despertar la curiositat de llegirlo per enter. Qui hi busqui en sa poesía impresions y efectes d'escenografía se'n tornará xasquejat; lo verdader *gourmet* de la poesia, l'apassionat del art modern fet de matisos y refinaments de sentiment, s'extasiará devant d'aquella introducció *au Jardin de l'Infante*, de *Musique sur l'eau*, *Promenade a l'étang*, *Visions* (tal volta la més sugestiva de sas poesías), *Vieilles cloches*, *Chanson violette*, *Xanthis*, *Versailles*, y apendrá de memoria aquell final tan hermós de *Silence:*

La lampe douce se consume:
L'âme des roses nous parfume.
Le temps bat sa petite enclume.
Oh! s'en aller sens nul retour
Oh! s'en aller avant le jour,
Les mains toutes pleines d'amour!
Oh s'en aller sans violence,
S'evanouir sans qu'on y pense
D'une suprême defaillance...
Silence! —Silence!—Silence!

G. A. Tell Lafont.

NOTAS D'ART

Quan vaig arribar de Paris després d'una ausencia de prop de dos anys, lo que més me va sorpendre va ser el moviment catalanista.

Haig d'ésser franch. Encara que'l Catalanisme ha d'ésser naturalment simpátich á tot bon catalá, y á mi, per tant, no podia deixar de sermho, em mirava ab certa prevenció aqueix moviment, no per lo qu'ell significa, sinó per las ideas retrógradas y'l carácter un bon xich jesuítich de aquells de sos propulsors que jo havia conegut. Sí: vaig tenir aqueixa desgracia de no coneixen d'altres.

Peró vaig comensar á llegir Joventut, y poch á poch vaig anar veyent que ja no eran els mateixos d'avans: parlavan clar, tenían ideas de progrés, eran artistas, y sobre totas las cosas l'art els interessava. Van agradarme aquellas revistas teatrals y musicals fetas ab tant coneixement, y generalment en tots sos números hi trobava articles y quadrets interessants.

Aquell jovent no trigá gayre á serme molt simpátich. Quí m'ho havía de dir que jo *debutaría* en la dita revista! Que hi escriuria sobre l'art! Jo, que no sé escriure y desconech la ortografia!

Quan l'Urgell va ferme saber que jo havia sigut nombrat director artístich de Joventut, vaig tremolar. ¿Qué diré, pobre de mi? ¿Cóm escriuré? Peró poch á poch, de mica en mica, vaig anarme calmant. Vaig pensar qu'altres han sortit de tan poca cosa com jo mateix. Recordemnos, si no, d'en Canonge, que dels seus principis de llimpia-botas s'enlayrá fins á fer jochs de mans; y del insigne Casellas, que de desconegut tintorer també ha arribat á ser el terror dels débils, insultant á tothóm de tort y de través, tirant reputacions per terra, parlant ab molta pompositat, ab llenguatje ampulós, pesat y tan dificil de compendre que jo estich qu'ell mateix no l'entén, y *amigo*, això l'ha anat inflant, inflant de vanitat y orgull, tant, que arribará que'l perdrém de vista, acabant per ser regidor, ó académich, ó professor d'estética de l'Academia de Bellas-Arts, vulgo «miloca», y, desgraciadamente pel Catalanisme, «miloca catalanista».

Y ara dispensin que sense voler parli de certas personas y de certas cosas que no poden interessar á ningú, y qu'es pitjor com més se remouhen. Parlém d'art: parlém de la *Sociedad Artística y Literaria*, que no té

de carrincló més que'l titul. No sé ahónt l'han anat á buscar el tal titul, y de segur que varen dormir ben descansats després de la troballa. Y sobre tot, per lo nou. Per sort, els quadros resultan interessants: exposició formada per temperaments artistichs ben diversos, alguns d'ells ben subtils, romántichs altres, mes tots els expositors plens de bona fe y de desitj de fer avansar l'art de la nostra terra, bon xich endarrerit en vist els altres pobles civilisats y, no obstant, sentit totas las evolucions dels més avansats.

Urgell.

Recordo, y no oblidaré may, la impresió que'm feyan els quadros de l'Urgell quan jo era encara xicot. Al sortir de Llotja, sempre'ns aturavam devant d'una botiga dels Escudellers (crech que'n deyan á ca'n Monter), que moltas vegadas exposava obras del mestre. Jo alashoras era incapás de compendre si las tals estavan ben pintadas ó no; sols sé que aquells paisatjes me deixavan l'esperit trist, peró d'una tristesa (permétisem la paraula), d'una tristesa artistica, somniadora, recordantme cosas y efectes del natural que jo havia vist vagament. En aquell temps, desgraciadament pera mi tan llunyá, el gran poeta ja va fer sentir tota sa influencia dintre la meva jovenivola imaginació.

Més tart vaig anar á Madrid, y á Paris després, fent com els altres, com fan tots els que comensan; y vaig ser modernista, trobantho tot dolent, y com que de joves sempre n'hi haurá, y sempre n'hi ha hagut, y s'han d'obrir cami, y empaytan als vells donant per escusa qu'alló es dolent, qu'es negre ó es blanch, segons la evolució qu'está fent l'art, creyentse ells qu'están en lo just, no comprenen que no fan més que seguir la moda; com passa ab els colls de camisa, que'm sembla á mi que deuhen patir molt els que'ls portan alts. Lo mateix vaig fer jo: seguir la corrent. Y vaig ser modernista. Y es tan fácil serho! Sols s'ha de fer lo que fa la majoria: seguir, com segueix el be al remat. Aixis ho fan tots.

L'Urgell també ho va fer. Va anar á Paris quan Daubigny's trobava al ple de sa gloria, y's va entussiasmar ab el mestre francés, durantli la sugestió molt temps. Després, á copia d'estudi y sense desanimarse may per contraria que li fos la critica, com va serli en sos comensaments, dotat d'un temperament fort, arribá á ser, y es, el mestre paisatjista de la nostra escola moderna; pintor personalissim que deixará una nota que no morirá may.

Graner.

Un dels artistas més populars que tenim; d'una habilitat quasi fenomenal, y que bé pot dirse que no n'hi ha hagut un altre. Diuhen ó escriuhen d'en Teniers, que pintava un quadro cada dia, y jo crech qu'en Graner l'ha sobrepujat. Sa ferma voluntat sura en sas obras, y li fora impossible pintar d'altra manera. Tot lo que fa es espontani, fresch, devegadas de factura febrosa. Sos quadros son verdaders *trompe l'œil* en la exposició actual. Me sembla que hi ha avens, desitj sincer que mereix alabansas; notas de marinas justas y ben observadas, paisatjes ahont ha trobat l'hora justa, particularment el dels pallers, prodigi d'execució. Mes ahont está exuberant de vida, ahont se'ns presenta com un gran pintor, es en el retrato d'aquell home que no oblidarém, gros, inmens, y que de segur quedará inmortalisat sens ell saberho. Pintura hermosa de debó, que solzament pot compararse ab el *Bon boch* d'en Manet.

Galwey.

Pot dirse del paisatje qu'es la verdadera pintura moderna, no volent significar ab aixó qu'altras épocas el desconeguessin. Els mateixos mestres flamenchs havian arribat á molta altura, y pera quedarne convensut basta comtemplar la colecció selecta instalada en las novas salas del Louvre.

Indiscutible es qu'en el present sigle s'ha donat el gran pas en aquest género de la pintura, obrint nous horitzonts. Un dels pintors més grans de nostre temps, per no dir el més gran, es en Claude Monet. Els seus primers quadros tots son de figura, y pintats ab una forsa que'ls acosta molt als antichs; y jo crech que, no veyentse ab ánimos pera superarlos, va deixar del tot sa primitiva manera de fer, pera dedicarse exclussivament al paisatje, com havian ja fet avans Rousseau, Daubigny, Corot y altres, iniciant un moviment d'art que tota Europa ha seguit, y nosaltres també poch ó molt, quasi per reflex, com arbre fruyter qu'ha trigat á

donar brotada, y en part també gracias á las exposicions organisadas per l'Ajuntament, ahont els joves han pogut estudiar y ferse cárrech d'aqueix moviment artistich. Gracias á dits certamens, ha brotat en nostra terra la triada colecció de joves paisatjistas qu'avuy tant ens sorprenen, y la gloria aquesta bé podém dir ab forta veu que perteneix exclussivament á Catalunya. En Vayreda ab las sevas impresions, l'Urgell ab sa solidesa, portant com una alenada de més enllá del Pirinéu, foren la base dels nostres paisatjistas. En las exposicions nacionals de Madrid, aquesta branca del art está considerada com inferior á la figura, y fins á cert punt tenen rahó'ls madrilenys, perque realment encara no han tingut cap paisatjista de debó; ni un. L'Haes, que componia; en Sánchez Perrier que no pot negarse que sab dibuixar arbres; l'Espina y en Beruete, que pintan com aficionats... Y á Madrid passan per sabis! Y en cambi, entre nosaltres, dels joves, quánts ne surten de cap de brot, sense contar els mestres, considerats com á tals per tot arréu!

Es indubtable qu'en Galwey sobressurt dintre d'aquest renaixement, que s'enlayra grandiosament y fa avansar el seu art á passos de gegant com cap altre en nostra terra. Quina admiració sentim devant d'aquells estudis plens de forsa y de serietat! No deixant res al etzar, sense cap debilitat per'agradar al burgés, al deu-públich, en Galwey pinta per ell mateix, y pels que puguin ó vulguin enténdrel. Els joves que comensan, cóm hi poden estudiar contemplant aquellas telas sólidas, fortas, que diuhen veritats tan grans!

Vilallonga.

En Jaume Vilallonga ab una triada colecció de paisatjes y marinas, dona molt interés á la exposició. Notas plenas de sentiment, d'una ingenuitat á que no estém gayre acostumats entre nosaltres, que per'adquirir personalitat apelém fins á la extravagancia.

Res d'axó passa ab aquest artista, que pinta ab molta senzillesa, trobant efectes que conmouhen.

Tamburini.

Pintor que bé podriam dir *literari*, un xich indecis, subtil, sempre preocupantse de la idea, buscant finesas intelectuals, algunas vegadas d'un refinament exquisit, procurant unir la pintura ab un ideal artistich que dona á las sevas obras una personalitat indiscutible que molt admirém.

En sos dibuixos lleugerament tocats ab colors, hi ha una distinció extraordinaria, que recorda las tradicions de la escola inglesa.

Tolosa.

L'Aureli Tolosa ha lograt ferse un nom entre nosaltres com artista decorador. Modest per demés, d'una factura brillant y simpática, que pot apreciarse en sos quadros de flors, veritables raigs de sol que iluminan la nota quelcóm ombrívola de la exposició actual.

Ricart Urgell y altres.

En Ricart Urgell desmenteix aquell ditxo, repetit moltas vegadas, de la nulitat dels fills dels grans homes. Las notas qu'exposa aquest artista son fetas á conciencia, y ab verdader garbo y molta trassa algunas d'ellas, revelant un talent mol fi.

No creyém que falli nostra profecia, si dihém qu'arribará á ser un artista de gran valer.

Finalment, arrodoneixen el conjunt d'obras exposadas els tres paisatjes del senyor Malagrida, y'ls dos quadros de Méndez Vigo.

—

Y aquestas son las nostras impresions de la exposició de la *Sociedad Artística y Literaria* que, com he dit al comensar, sols té de cursi'l nom. En cambi, dona gust de veure aquell conjunt d'obras de pintors de talent, de temperaments tan oposats, y reunits per la mateixa religió: l'art!

Joan Brull.

NOTA

¿Els heu vist els carrers de la ciutat mentres las ombras els embolcallan? No os parlo dels carrers amples y ufanosos sadollats de llum: me referesch á aquells hont hi viuhen els afanyats ab llur trevall, hont hi vegetan els desheretats de la fortuna.

—

Jo cada dia'ls traspasso, y'ls veig sempre silenciosos. Els carrers relliscosos y bruts del tráfech y regats ab suhor; els carrers tristos hont la Mort s'hi ampara casi sempre; els carrers pahorosos de negras ombras, hont hi viuhen sense conciencia de lo que fan els homes dels pensaments negres... pensaments barbres com llurs forsas y llurs penas, pensaments nodrits per la sanch bullenta del esclàu que crida perdut en el desert de la ignorancia...

—

Jo'ls he vist els carrers tristos, iluminats apenas per la claror tebia d'un fanal solitari; jo l'he corregut eix laberinte pahorós de carrers, mentres descansan del trevall y fruheixen de la pau silenciosa aqueixos humans feréstechs y ferrenys, de forsa barbre, de rostre bélich y d'hostatje tétrich...

—

¿No hi heu penetrat may en la vivenda del miser desvalgut? ¿No'ls heu vist may els catres rónechs y'ls mobles destrossats, reposant y apilotantse entre la foscor perpetua d'aquells llochs humits y estrets, plens d'un ayre insá, ayre que repercuteix als quatre murs las malediccions fréstegas dels humans miserables que hi viuhen consumintse la sanch, aqueixa sanch que'ls envalentona y'ls fa tornar héroes de la barbaritat humana?

—

Aquellas vivendas rónegas, de negras parets, hont s'hi mustigan generacions enteras: aquells carrers tristos y solitaris á la nit, y hont á ple jorn hi formiguejan humans miserables, jo cada dia'ls veig, cada dia m'agermano ab aqueixas máquinas sensibles del trevall, y cada dia, quan me'n torno á casa, penso per qué hi venen al món aqueixos homes, qu'al fi y al cap son tan dignes com el que més, y son un membre poderós é inconscient d'un poble que, mereixentsho més que cap, no passará á la Historia.

Alfons Maseras.

EN MON RECÓ

No vull coneixe més gent
que la que conech fins ara;
no vull tindre més amors
que'l que tinch al fons de l'ánima.

No tinch ganas d'anar lluny
á veure terras estranyas;
no vull cap més horitzó
que'l de la meva comarca.

Arrasseradet aquí,
ja'n tinch prou y quasi massa;
acostumats á ben poch
tinch lo cor y las miradas.

Ni'm tenta la vanitat,
ni la gloria m'afalaga;
l'ambició no la conech,
l'enveja m'es cosa estranya.

Aquí viure, aquí morir:
veusaquí mas esperansas;
y un petó que'm clogui'ls ulls
quan l'hora sigui arribada.

Joseph Martí y Folguera

CREPÚSCUL

Qué trista que n'es la tarda
després que'l sol ja s'ha post!
Apar talment que s'allunyi
la vida, y vingui la mort!

Se senten dolsas canturias
d'aucells que se'n van á joch,
y'l cant sublím d'una morta
m'apar que sento en el cor.

Es d'ella, de ma estimada,
que canta aquella cansó
que un jorn, eixint de la ermita,
va ferme neixe l'amor;

y avuy encara la sento
tan clara com aquell jorn...
Per'xó m'agrada la fosca.
Qué bé que hi estich tot sol!...

. . . .
. . . .

Qu'hermosas que son las tardas
després que s'ha post el sol!

Joan Mercader y Vives.

Siegfried.

V

LA EXECUCIÓ MUSICAL

Acte segón (continuació.)

Escena III.—En el moment en que Siegfried s'interna en la cova del dragó en busca del tresor, surten á escena'ls dos nibelungs Alberich y Mime, entaulantse entre ells una forta baralla per la posessió d'aquell. Pera donar tot el carácter de realitat á tan interessantissima escena, era menester una molt vigorosa accentuació en las sobtadas frases del diálech, teixit d'insults que abdós germáns se tiran en cara, y molta més vida y energia en l'acompanyament orquestal.

Comensa aquest per una expressiva frase dels instruments de fusta, que descriuhen figuras molt vivas y sincopadas, formadas per una variant del tema de servitut, pera reflexar la enveja que domina á abdós personatjes. La frase ha de creixe constantment, y al barrejarse ab la corda deu subratllar encara ab més energia las expressivas paraulas del diálech, peró al mateix temps deixarlas sentir ab la major claretat. Després d'una breu aparició del tema del tresor, trobém altras figuras molt caracteristicas: per medi d'unas rápidas apoyaturas, agrupadas en tresillos, el compositor arriba fins á reproduhir la brusquetat dels ademans dels actors; detall aquest d'execució qu'ha sigut també descuydat y per tant incomprés del públich. Un y altre nibelung devian amenassarse furientment ab els punys closos en els precisos compassos en que apareixen ditas figuras, y'l director havia d'apoyarlas ab forsa vigor y ferlas destacar més netament en els instruments de fusta.

Al parlar del casco mágich (Tarnhelm), apareix el tema que'l caracterisa en *L'Or del Rhin*, que devia haverse executat pel corn inglés ab tot'altra expressió. Aixis mateix ha deixat d'interpretar la fusta d'un modo accentuadament estacat las escalas que s'intercalan en el tema de la meditació, y han resultat ab poca forsa y vivesa'ls rápits dibuixos que'l precedeixen. Segueix el tema de la forja, molt foscament reproduhit en el metall, y que tot seguit experimenta una original transformació (després d'un *pizzicato* de corda que devía haver sigut més picat y joganer) en el tema de l'amenassa, compost de sobtats tresillos ab que la corda d'un modo saltador acompanya las paraulas de Mime en que proposa la partició del tresor. Nostra orquesta no n'ha expressat res de tot aquest fragment, anant faltada de vida com sempre, exagerant ab excés el *ritenuto* y deixant d'executar l'acelerat y'l *vivace* que segueixen. Entra en aquest ultim temps la fusta ab una valenta figura musical pera descriure'l furor de Mime, que ha resultat també faltada de forsa y de netedat, fins arribar al potent crit dominador d'Alberich, igualment sense la grandiositat d'expressió que requereix. El furor de Mime segueix creixent, deventse accentuar molt més en la fusta y violins, fins á quedar interromput per l'aparició de Siegfried ab el tema del anell, que diuhen consecutivament els instruments de fusta y de metall.

L'héroe contempla'ls fruyts de sa victoria, casco y anell, tot ignorant el seu valor, mentres la orquesta acompanya sas meditacions ab l'hermosissim *cant de las fillas del Rhin*, qu'ha d'ésser dit molt pianissim y dolsament y no pas ab el desgavell que l'executa'l nostre metall. Altre tant podém dir del tema del or del Rhin que s'intercala en dit cant, encarregat al cornetí y tan desafinat com de costúm. Es aquesta un'altra página de la que'l públich no s'ha pogut formar idea, puig las intensas armonías del metall, quan obtenen la expressió y claretat que'ls hi ha faltat, produheixen en aquesta escena un sublim efecte, en tant qu'en el Licéu sols han servit pera trossejarnos l'oido. El *crescendo* ab que'l cant termina tampoch s'ha marcat, y'ls temas del heréu de la espasa y del ensopiment, els ha *enriquit* el metall ab intempestivas desafinacions.

De nou sentim el cant del aucell advertint á Siegfried dels perills que l'envoltan. Y altre cop s'han reproduhit els defectes qu'exposarem en la escena anterior: la orquesta ha executat continuament massa fort en la corda la represa dels remors del bosch; y la tiple ha destrossat més que avans la deliciosa melodia del aucell, *mastegant* massa la frase y deixant (per sa falta d'agilitat) sens executar els repetits *grupettos* que li senyala la partitura. L'ánima del héroe torna á transportarse lluny de lo que'l rodeja, y'l recort de sa mare l'acompanya altre cop en la orquesta ab el tema dolorós dels Welsas, qu'entonat primer pel clarinet, es respost pels violoncellos y reproduhit per las trompas, incorrent uns y altres instruments en els defectes tantas voltas repetits.

Mime's presenta á Siegfried y entaula ab ell altre diálech, durant el qual apareix un nou tema pera caracterisar la falsetat del nano, que ab sos projectes sinistres pretén ferse amo del botí. L'astucia, l'engany y l'adulació de nibelung, son magistralment reflexats en el tema de las reverencias, qu'acompanya las repetidas maquinacions ab que pretén afalagar al héroe. De sa naturalesa's desprén que aquest tema ha d'ésser sumament lleuger, y no pesant com el conduheix en Mertens. Las violas jugan aquí una part importantissima, reproduhint el tema en continuas y variadas transformacions, interromput varias vegadas per fragments del cant del aucell en

l'oboe, com saludables advertencias del perill que'l rodeja. Aquest cant devia destacar més del tema á que s'uneix, com també'l motiu de la duresa del acer, qu'es reproduhit en el metall y el de coure el brebatje de Mime qu'ho es á continuació en la fusta.

El tema de las reverencias segueix acompanyant el diálech ab un colossal desenrotllo en las violas, que produheixen inmens efecte, en combinació ab varis dels anteriors temas. En el moment més interessant del diálech es interromput per un'altra supressió de 38 compassos, ab lo que queda sense comensament la represa del cant del preceptor. La part d'aquest que's conserva ha sigut expressada *massa fort*, perque (repetimho un cop més) Wagner vol que sian dits veladament els temas que surten com á recort de fets anteriors. Cap al final hi ha marcats un avens y retrás en el temps que tampoch s'han observat.

Segueixen las tentativas enganyosas del nano y'l comentari orquestal va engrandintse, reproduhint alternats el tema de coure'l brebatje ab el de las subtilesas de Mime y ab el tema de Loge. Una batuta molt enérgica's requeria en tot aquest passatje per'accentuar degudament els successius moviments en creixent y disminuhint de las escalas delacorda. Els *pizzicatos* que repetidament executa aquesta han sortit extraordinariament desunits, y per tant confosos, y si bé no s'ha adormit aquí'l mestre com era de témer, en cambi repetim que ha faltat el clar obscur en la expressió de la frase.

Completament errada ha sigut la interpretació del tipo de Mime. El cantant del Licéu vol donar expressió sentida y dramática á lo que ha d'estar en absolut desprovist d'ella, y en cambi no encerta ab la nota aduladora y satirica, que's desprén de las paraulas del personatje y de las indicacions del llibre. Totas las frases s'han de dir ab l'astucia y engany del que vol manifestar lo contrari de lo que pensa, y que no's dona compte de que las paraulas li traheixen la intenció deixant en descubert sos malignes propósits. Per aixó la frase: «Sols vull al noy tallarli'l cap» ha d'ésser dita ab expressió completament oposada al seu significat, aixó es, ab la més expressiva dolcesa, com pretenent donarli una proba de carinyo. Per aixó repetim que'l tipo es altament cómich y extremadament repulsiu, cosas que casi may ha conseguit expressar el Mime barceloní.

L'última tentativa del nano oferint el brebatje á Siegfried, es precedida de la frase del aucell que apareix aquí en *menor* com una trista advertencia del perill, lo que no ha sigut apenas expressat pel clarinet. Per darrer cop s'acosta Mime al héroe ab els temas que'l caracterisan (reverencias, ambició y forja), que al enllassarse en un canon en *crescendo* s'han executat ab horrible confusió. En el moment que Siegfried mata al nibelung, el tema del heréu de la espasa ha d'esclatar fortissim y ab ayre triomfant, mentres de dins de la escena se sent la sarcástica rialla d'Alberich per la mort de son rival. Dita rialla ha sigut péssimament expressada, puig ha de formarse per la repetició forta de la sílaba «*Ha*» *tretze vegadas*, entre las que s'hi troban quatre tresillos qu'han de ritmar clarament el tema de la forja. Aquest tema's repeteix disminuhint en la orquesta, pera terminar ab els de l'aposta (en que Wotan profetisa la mort del nibelung) y'l de la maledicció, que requereix expressarse aquí molt més sostinguda y enérgicament.

El curs de l'acció es novament interromput per una supressió importantissima, sobretot baix el punt de vista escénich. L'héroe devant de sas victimas no arriba encara á apendre lo qu'es la por; ans al contrari,'s diverteix ab els cadavres del nano y del dragó, y ab la major tranquilitat els llensa dins de la cova de la Enveja, l'un sobre l'altre. La orquesta comenta la mimica de Siegfried d'una manera expressiva, en particular accentuant ab gran pesadesa'l tema de Fafner pera acompanyar las empentas ab que aquell l'arrossega furientment fins á la entrada de la cova. Tot aixó, que produheix molt bon efecte plástich, ha sigut suprimit pel director en una nova tallada de 45 compassos.

Per fi queda sol el noy de la selva, trobantse rendit de cansanci pel trevall realisat y pel calor dels raigs del ardorós sol. A maravella expressa la orquesta tal situació ab un nou tema qu'es transformació dels de l'activitat, el qual pren una forma molt més llarga y pesant, anomenantse tema de la fatiga ó cansanci. Las violas y violins han recalcat poch aquesta frase, que devia dirse de manera bastant més pesanta, en consonancia ab lo que intentan interpretar.

Un passatje hermosissim segueix al contemplar Siegfried l'esplendorós sol y cercar repós sota las verdas brancas del tell. El trevall orquestal arriba al seu máximum d'expressió, enllassantse tots els instruments en las més deliciosas armonias fins arribar á un colossal efecte al fondres el cant del aucell y'l tema de Freia en una inspiradíssima frase dels violins, mentres el metall repeteix aquell cant. No hem d'esforsarnos pera demostrar el poch efecte qu'ha produhit aquí, degut á la falta de sentiment y expressió en la corda y á las desafinacions del metall. Tampoch hem observat la major vivesa en el temps que mana Wagner al atacar de nou els violoncellos la frase del amor filial, dita ab tan poch sentiment com de costúm; á la que segueix el tema del ardor amorós que successivament passa d'uns instruments á altres en uns passatjes en terceras que no hem distingit gens clarament, á causa de la poca netedat d'execució. El recort

del repugnant nano motiva una última aparició dels temas de las reverencias y de la forja, y desde aquest punt fins á terminar l'acte, regna per sobre de tot en la orquesta l'expressiu tema del ardor amorós, cantat per la corda ab el més expansiu sentiment.

Siegfried, al trobarse sol en el món, ple de trista melancolia, demana un bon company al aucell, son amigable conceller. El desitj d'estimar á algú s'apodera del héroe, mentres creix en la orquesta l'esmentat tema del ardor amorós, que requereix una dicció molt més apassionada y una intensitat de sentiment major de la que li donan nostres músichs. L'aucell reprén son cant pera indicar á Siegfried la roca voltada de foch ahont jeu la verge dormida. Tot el passatje ha sigut conduhit ab desmesurada forsa: en el cant de la tiple, perque está escrit *sempre baix* y no ab els xisclets que l'hem sentit, y en la orquesta de corda qu'ha de reproduhir els remors de la selva en *triple pianissim* y sense las desafinacions dels acorts aguts dels violins. El desitj inflama tots els sentits del héroe mentres interromp á l'au ab una apassionadissima represa del ardor amorós, molt mal expressada en la corda. Continúa l'aucell en un temps sols moderat, que aqui s'ha conduhit ab extraordinaria lentitut, y sens observarse tampoch els repetits pianissims que hi ha indicats. La impaciencia del noy arriba á sos limits al sentir las novas del seu conceller, y l'interroga de nou, mentres tornan á sentirse las escalas descendents de son ardor amorós en la corda, enllassadas en la fusta ab el tema del foch encantat (fragment de Loge, deu del foch), y terminant ab el de Siegfried héroe, entonat ab poderosa expressió en els instruments de vent.

Per última vegada modula l'aucell el seu cant, precedit del tema del ensopiment de Brunhilda, en el qu'hem trobat exagerat d'extraordinaria manera'l senzill *rallentando* ab que l'ha de dir el trémolo de corda. Siegfried contesta en ardorós entussiasme ab la mateixa melodia del aucell y's precipita darrera d'aquest, mentres els alegres tresillos de la fusta y *trinos* de la corda aumentan la impresió de l'alegria de la escena. Una figura sincopada, lleugera y moguda, caracterisa'l vol del aucell en las flautas, ab acompanyament de *pizzicatos* en la corda, y á continuació un grandiós ple d'orquesta reproduheix els temas del aucell y del ardor amorós en sa major potencia expressiva, mentres cau el teló. Gran confusió ha regnat en aquesta brillantissima página final: el temps ha sigut poch viu, el moviment menos lleuger, poch marcadas las sincopas de la fusta y massa'ls *pizzicatos* de la corda, continuament desafinat el corneti, sense marcarse'l doble y'l triple fortissim del *crescendo*, aixis con tampoch el *diminuendo* final ab sa darrera frase, que diuhen en canon las flautas, oboes, clarinets y finalment els violins, y que sols hem pogut sentir en la més atropellada confusió.

La vida, la frescor, la joventut, l'encis mágich, l'ardor guerrer y l'ardor amorós que respiran las idilicas escenas d'aquest segón acte, han quedat en absolut sens expressió.

Acte tercer.

Preludi.—Segons el propi Wagner, descriu aquest preludi l'última cavalcada de Wotan quan per darrer cop baixa á las profonditats de la terra. Aixis es que resultan consagrats els tres preludis de *Siegfried* á las tres rassas que lluytan desde'l comensament de la tetralogia: la rassa dels nibelungs (representada per Mime) en l'acte primer; la dels gegants (Fafner) en el segón; y la dels deus (Wotan) en el qu'ara'ns ocupa.

L'inician el tema ritmich de la cavalcada junt ab el de la inquietut dels deus que acompanyan l'aparició de Wotan en l'acte precedent, peró portats aquí á un incomparable grau d'expressió. El primer s'ha de dir de manera molt viva y estacada, y el segón també ab molta animació, peró deixantse no obstant sentir d'una manera pesanta. Abdós figuras ascendents, encomenada una als violins y l'altra á las tubas, han de creixe progresivament, extenentse á tota la orquesta, fins arribar al fort al presentarse en els graves el tema del abatiment dels deus. Altra progressió ascendent ens conduheix al tema del pacte qu'esclata ab gran forsa en el metall reproduhintse en un poderós canon sempre creixent. Las escalas ascendent y descendent que descriu el citat tema de la inquietut, donan origen á dos nous temas sols ab una lleugera transformació en el ritme: el tema d'Erda (ó de las Nornas) en sa part ascendent, seguit del tema del Crepúscul dels deus en la descendent. Ab gran potencia expressiva's repeteixen continuament uny altre, acompanyats sempre del ritme de la cavalcada, é interposanthi entre ells las armonías del viatjer en el metall. La combinació d'aquests diversos temas dona á la página una forsa admirable d'expressió y de colorit que arriba á son grau maxim al esclatar furient en el metall el crit dominador d'Alberich seguit del tema de sumissió, finalisant ab una prolongada frase descendent que descriu el tema del ensopiment de Brunhilda, y després els del desti y del pacte, intimament lligats.

Ab la sola descripció d'aquest preludi's posa de manifest la gran forsa d'expressió que li es necessari, y lo lluny que haurá estat d'ella la interpretació del Licéu, conduhida per la *mansa* batuta del mestre Mertens. Hi ha faltat la furiosa accentuació de las frases y la dicció pesanta dels temas de la inquietut y del pacte, particularment aquest ultim, que ha resultat molt poch ple en el metall. Las escalas d'Erda y del Crepúscul han sigut

poch marcadas, sobre tot l'ascendent, dita ab expressió molt débil en la corda. Uns rapidíssims dibuixos de las flautas, simulant els llampechs, devian també sobressortir ab més vigor, y al arribar al punt culminant del preludi, el major desgavell ha regnat en la orquesta, de la qu'hem pogut *fruhirne* tan sols els més extraordinaris desconcert y confusió.

Escena I.—Es una de las més importants de la Tetralogía, dramática y musicalment. Wotan apareix en ella per darrera vegada, y sa suprema resolució conduheix el nus de la tragedia al seu punt culminant. El deu, impotent pera cambiar el curs de las cosas, evoca de las profonditats de la terra á la que tot ho sab, la profetisa Erda (deesa de la natura) pera que ab sa sabiduria li aconselli «el medi pera deturar la *roda que roda*». Solemne y potenta ressona la evocació de Wotan que obra la escena ab el magnifich cant del despertar.

Comensa aquest ab el nou tema del conjur, que necessita una gran forsa d'expressió. La corda ha d'accentuar moltíssim els tresillos de las repetidas escalas ascendents, y'l metall apoyar també ab gran plenitut de so els acorts que constituheixen l'acabament. La interpretació del Licéu ha pecat per falta de grandiositat, puig si bé es dels passatjes en que la orquesta ha mostrat alguna vivesa, li ha faltat en absolut el sentiment, la emoció dramática en la dicció d'aquest hermós cant, y en lloch del clar-obscur que'l tema requería, sols s'hi ha observat un desequilibrat soroll. El metall especialment devía sentirse més unit y molt més afinat.

A continuació's presenta'l tema de las Nornas (aplicable á Erda) que devía modularse de manera més solemne. Las progressions ascendents que constantment repeteixen aquest tema, han pecat d'exagerada forsa y falta complerta de lligament, puig en particular la corda ha de gronxar la frase y executar en un perfecte *lligat* tota la distancia de la primera á la darrera nota de cada escala. Ademés, la expressió suáu no devía modificarse fins á las reproduccions finals marcadas en *crescendo*, que no s'ha observat per venirhi ja aixís desde'l comensament, y al juntarse la escala ascendent de las Nornas ab la descendent del Crepúscul, han sigut ditas ab la mateixa forsa d'expressió, sent aixís que la pujada s'ha de sentir piano y en cambi creixent sempre la baixada. Aquest tema del Crepúscul dels deus devía ser més penetrant, com expressió de la terrible fi que'ls profetisa. El cant del Viatjer se clou ab el tema del pacte, que ha sigut poch marcat, puig exigía una pronunciada apoyatura en cada nota dels trombons, aixís com retardar molt més las darreras notas del contrabaix-tuba.

Erda puja de las profonditats de la terra, despertant de son llarch somni al conjur de Wotan. La fantástica aparició de la deesa ha d'acompanyarse escénica y musicalment d'un gran misteri que li ha faltat en absolut. Wagner exigeix que l'acompanyament orquestal se mantingui en la més secreta nebulositat. En un lligat piano han de dir las trompas el tema del destí, que va seguit dels acorts del ensopiment de Brunhilda, ahont més qu'en lloch s'hi ha notat la falta de misteri, puig la corda á la sordina'ls ha executat constantment massa fort, y lo mateix els alternats que hi té la fusta. La repetició del tema de las Nornas, en el moment en que'l deu se dona á coneixe, va acompanyada d'un magnifich teixit orquestal en els violoncellos qu'expressa patentment la intranquilitat d'aquell, el qual no hem pogut sentir per sa extraordinaria confusió. En el moment que l'interés creix, una nova supressió de 24 compassos ha vingut á interrompre'l cant de Wotan, fins terminar ab els temas del conjur y del pacte. Dels quatre compassos que aquest ultim abarca, sols els dos últims deuhen compendre'l *ritardando*, que'l mestre ha marcat desde'l comensament.

El diálech s'entaula donant lloch á un espléndit enfilall orquestal dels principals temas de la Tetralogía, únicament comprensible seguint el curs de las paraulas. Comensa ab els temas del ensopiment y de las Nornas que adoleixen de iguals defectes que avans, y seguits del motiu del anell (dit ab massa lentitut y poca claretat) y'l de la renuncia al amor, escala en terceras descendents que devía disminuhirse més pronunciadament. En l'instant d'exclamar la deesa: «Els actes dels homes obscureixen mon saber» recomana molt Wagner que la frase del clarinet sía molt més piano de lo que l'hem sentida, peró en cambi no demana exagerar tant el *ritenuto*. El tema del Walhalla que segueix en el metall, ha sigut expressat ab la poca dolcesa de costúm, y el seu final, que puja creixent y engrandintse, s'ha portat pel contrari completament dormit.

Al fer menció Erda de las Walkyrias, apareix el tema propi d'aquestas, que's repeteix després combinat ab els anteriors. La contestació de Wotan reproduheix un gran passatje del tercer acte de *La Walkyria*, en que s'hi destacan: el tema de la justificació de Brunhilda (que'ls graves de la corda han dit ab gran falta de grandiositat), seguit del tema de la cavalcada (entonat molt confosament en el metall); la frase del desterro (també ab poca claretat); els del anell, renuncia, pacte y destí (ab els defectes de sempre) pera terminar ab el grandiós cant de despedida de Wotan, qu'ha de reproduhirse aquí *molt espiritualment*, es á dir, ab més misteri de lo que ho ha sigut, peró no ab tanta lentitut.

La combinació dels temas citats segueix

comentant tot el transcurs del diálech, que puja en tensió dramática, essent necessaria una enérgica expressió per part dels personatjes, lo qual han estat molt lluny de conseguir. Gran monotonia ha dominat en el cant d'un y altre, sent aixís que Wagner dona indicacions ben precisas pera la diversa accentuació de cada frase, apart de las que's desprenen del mateix text. La expressió ha d'arribar á son grau maxim en las paraulas del Viatjer «Sabs tu lo que Wotan vol?»; en que la paraula *vol* s'ha de marcar ab un potent crit que no hem sentit, y produhirse inmediatament un llarch silenci que tampoch ha tingut efecte. Una ampla frase ha d'expressar á continuació en tota sa extraordinaria potencia'ls temas de las Nornas y del Crepúscul, obrintse ab desmesurada grandiositat en la nota d'intersecció d'un y altre.

Al arribar á aquest punt la crisis se resol en l'ánima del deu. Las angoixas, els dubtes y temors que'l corsecavan desapareixen desde'l moment que ja no l'espanta la fi de la rassa dels deus. Ja no la tem, sinó que, pel contrari, la desitja. Wotan se desprén del imperi del món donantlo en herencia á la jove y lliure parella, Siegfried y Brunhilda. Wagner ha traduhit musicalment aquest pensament del deu en el grandiós é inspiradissim tema de la herencia del món. Aquest tema esclata majestuós en la orquesta, ab ayre de triomf, entonat per tots els instruments; y pera donarnos idea del seu sentit ideal, ens diu Wagner que *ha de ressonar com l'anunci d'una nova religió*. Mes pera que produheixi tot el seu efecte es precis donarli l'adequada expressió, que'l director hauria pogut trobar observant la graduació dins de la frase, es á dir, atacant la entrada ab forsa y disminuhint tot seguit en *piano* al entrar el segón compás; aixís es possible aixamplar y fer creixe las notas següents á manera d'onada desbordanta, pujant la frase fins á sa plenitut *ab el més conscient énfasis*. Cap relléu ha sapigut donarli'l mestre Mertens: ni ha preparat el *crescendo* que la precedeix, ni ha animat el temps, ni ha donat el clar-obscur que acabém d'indicar.

El tema de Siegfried héroe segueix pera indicarnos qu'ell es qui recullirá aquella herencia, y á continuació's presenta una combinació de temas (Walhalla, heréu de la espasa, renuncia, anell, conjur, etc.,) en la qual la fusta y'l metall han rivalisat en desafinacions, confusió y falta d'expressió. La frase d'amor de *La Walkyria*, magnificament colocada aqui, ha quedat també inexpressada per falta de sentiment, lligantse ab el nou tema de la herencia del món, que repetintse varias vegadas en gran *crescendo* y ab novas armonisacions, clou aquesta magnifica escena. En el final més encara que avans hi ha fet falta la grandiositat d'interpretació en consonancia ab la música y el drama.

Escena II.—Ab pocas paraulas quedará comentada, puig l'atreviment ha arribat al punt de suprimirla casi per complert, deixantne sols el comensament y'l final. El cant del aucell iniciat en la trompa y reproduhit en el clarinet y després en l'oboe, anuncian l'arribada de Siegfried. Molt poch ritmadas han sigut aquestas frases y ab escassa netedat en els acompanyaments de la corda. Las primeras paraulas del héroe s'han portat massa lentament, y al reproduhir el corneti la frase del aucell ha vingut á aumentar la confusió que després ha regnat en tota la orquesta. A las pocas paraulas queda suprimida tan importantissima escena per una tallada de ¡187! compassos. No es precis comentarho. Basta dir que, apart sas bellesas musicals, suprimint el trascendental diálech, únich entre Wotan y Siegfried, no hi ha justificació pera'l desenllás d'aquesta escena. Reprén son curs l'acció en els darrers compassos ab els temas del encantament del foch, mereixent citarse una repetida combinació del cant del aucell ab el tema de l'adoració del or (ambició) y'l de Siegfried héroe, que no poden haverse dit de manera més deplorable, arribant á no distingirse l'un del altre.

En el moment en que la llansa de Wotan barra'l pas al héroe, se treu aquest la espasa y parteix l'arma divina en dos trossos ab els temas del heréu de la espasa y del pacte. El primer devia sentirse en el metall més clara y brillantment; el cop d'un'arma sobre l'altra requeria un fortissim en la orquesta y un tro aixordador en la escena, y'l tema del pacte devian dirlo'ls baixos d'una manera més pesanta y més fraccionat en son final, apoyat millor pel redoble de timbalas. Els temas de las Nornas y del Crepúscul, seguits del de la renuncia, acompanyan la desaparició del Viatjer en un *tremolo* de corda que devia sentirse menos pera donar un to més tétrich y misteriós á la escena.

Aqui comensa la travessia del foch per Siegfried, y ab ella una de las páginas musicals més hermosas y sens dubte la més profanada de tota l'obra.

Joaquím Pena.

IMPRESIÓ

Per veure'l Pirinéu,
que llá d'enllá s'asséu,
me'n vinch á esta cimalla;
la boyra l'ha deixat
y resta desvelat,
blavench y sense tacas.

Sembla un gegant fornit
que l'han mitj atuhit
al fort de la batalla;

per xó no l'han retut
qu'encar resta forsut,
sapat y ample d'espatllas.

Son front es Canigó,
Puigmal son ferm brahó,
Cadí y Carlit sa ullada;
de Costabona al pich
lo mon sembla tot xich...
Quín bé de Deu d'alsaria!

Té per cabells, abets
que pujan ferms y drets
cayent per sa ampla falda.
De lluny, oh Pirinéu,
ma fantasía't veu
tan gran com la estelada.

Estesas en son sí,
vistosas veig florí
las dos gentils Cerdanyas;
poblats fértils y plans
que cuydan catalans
de Fransa y de la Espanya.

La Mare del bon Deu
té un trono á Fontroméu
y á Nuria un hermitatje,
ahont va un poble fidel
á alsar llurs clams al Cel
en jorns de malauransa.

Al cap la Vall d'Arán,
de desde'l cel estant
un rem de serraladas
va malehir l'Etern;
guaytantlas al hivern,
talment semblan fantasmas.

Si'l guayto cap al tart,
apar lo seu esguart
un clam que'l cor trasbalsa;
un clam ferm y potent
qu'arréu escampa'l vent
per deslliurar la Patria.

Patria del nostre cor:
lo cálzer d'amargor
prou ha enfelat tos llabis;
lo jorn qu'esclatará
nostre odi, prou será
comens de la creuhada

lo Pirinéu gegant
que sota la boyrada
frisós está esperant
qu'apunti nova albada.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET.

TARDOR

El vermell dels arbres,
encés per la posta — dels sols invernals,
delita y penetra
lo mateix que aquells verts primaverals.
Germans, alsém els cors, que tot es bell,
el vert y el vermell!

JOAN MARAGALL: *Cant de Novembre.*

El fret crepúscul tardoral era resplandent per tots los vitratjes; allá d'enllá de las montanyas d'ample pit el sol se'n anava com un rey deixant darrera son pas el rastre resplandent de sas antorxas... y en la inmensa ciutat mormoladora tots el vitratjes enlayrats del palaus dibuixavan las fugitivas llums com si aquestas fossin melodias llunyanas... La vinguda de la boyra's deixava pressentir. Surava en la joya d'un jorn de festa la inmensa ciutat, y'l bullici aixordador y ubriagant vessava á dolls de las amplas vias perfumadas per mil perfums... Las enjoyelladas multituts s'espandian; s'espandian, portant ab la bulliciosa recordansa de las sensacions del dia que s'anava acabant, quelcóm de la recansa per las horas fugidas; y'l murmuri agre-dols de las enjoyelladas multituts arribava com un múltiple y apagat clam fins als barris més apartats; arribava com el respectuós soroll d'un funeral corteig en las més isoladas cambras... Y las mitjas llums capvesprals oscilavan demunt del murmuri agre-dols, com si fossin las guardadoras de totas las infalibilitats d'aquell jorn que s'acabava... y'l ressó de las campanas dels temples era més llunyá, com si per demunt de las afolladas munions y entremitj de las bullidoras tintas d'aquell crepúscul las vellas campanas parlessin á poch á poch de las grandesas que guardan las vetustas y desertas naus, y de las visions que poblan els silenciosos y ombrius claustres.

Tot lo inefable que sura en l'ambent dels grans jorns ciutadans semblava haverse condensat, avans de fugir, en aquell tardorench crepúscul... Totas aquellas guspiras de inconeguda llum, totas aquellas notas de melodia ignorada, tots aquells batechs d'un anonim cor, qu'en els jorns de festa gran arriban fins á nosaltres com si fossin quelcóm del panteig monstruós de milers de vidas confosas, oscilavan intensament pels amplissims carrers, se filtravan inquietament per las portas y per las finestras... Y tot aquell conjunt de sensacions inconegut vibrava en cada cor d'una manera inefable y dolorosa, com si vencés á la joya qu' aquell jorn que fugia havia donat, l'anyoransa que, quan sigués del tot fugit, inspiraria.

Y'l paláu grandiós ple de silenci s'alsava en un dels llochs de més cridoria y de més burgit; ab las feixugas y góticas finestras reflectidoras de llum; ab aquell aspecte sever y senzill que contrastava vigorosament ab la

lleugeresa de la vila... Aquell paláu tenía quelcóm de monastir ab sas afiligranadas baranas de ferro; y dins de sas cambras, en quinas las grans figuras fugidas de la vila hi devían haver deixat mil recorts, devía ésser inefable el burgit ciutadá apaybagat pels espessos murs y pels protegidors tapissos.

Y Ella esguardava, recolzada en la barana del gran balcó, aquell barbre formigueig tardívol que bullía sota sa vista... Sota d'Ella passavan totas las alegrías y totas las penas de la gran ciutat, identificadas en aquella hora ab un mateix sentiment, y'l vent fredissím montanyá que feya apressar las munions febrosas, portava fins á sas tendras orellas l'anhel igual d'aquellas munions, que's fregavan sens agunia en aquell instant per la unitat de son desitj y per la unitat de la seva alegría... Y en els moments més animats en quins afluhian al ensemps á n'aquell lloch las gents d'unas y altras bandas, tota Ella s'havía reanimat y corprés ab aquella alenada benfactora qu'havía reanimat y corprés á la ciutat en aquell jorn, enlayrant y dignificant á aquell pobre conjunt de vidas aclaparat, per unas curtas estonas de alegría... Per la vila malehida condemnada á sofrir hi havía passat un ruixat bell que l'havía feta palpitar de nou; que l'havía feta oblidar en un instant de tots sos crims y de totas sas horribles lluytas!

Y la gran vila reanimada y trista tornava á sa condempna altre cop, y l'alegría de la ciutat ab els últims raigs del sol s'apaybagava, exhalant el darrers esforsos pera véncer aquella pesanta y condempnadora fatalitat; y la visió dels altres mediocres jorns, perduts en la inconsciencia d'un trevall aixafador ó en la buydor d'unas diversions mentideras, s'alsava devant de cada un dels que passavan aplegats, y en aquellas vibracions de Tardor s'hi ajuntava'l desconsol del demá, com si'l sol que se'n anava com un rey s'emportés en l'alta carrossa d'or á la deesa protegidora y animadora de la ciutat cansada.

Y en l'ánima d'Ella, al vibrar tots aquests sentiments, s'hi produhía un enlayrament y una recansa... una inseguritat y una dolcesa... La incertitut d'aquells instants sagrats la feria, y hi hagué un instant en que, no podent soportar sa femenina complexió aquell seguit de generacions mixtas, tota Ella va defallir, y buscá repós en las altas salas del paláu en penombras... Quan fou en ellas, el clam aixordador semblá estrellarse en un soroll suprém y ofegat; y en las lluhentors lóbregas dels fanals, las afolladas multituts prosseguiren son camí, ab un burgit més solemne y més pausat, com si una alenada de cobarda conformació hagués ajupit per sempre més aquells milers de testas desgraciadas.

Y'l somni d'Ella florí en la penombra de las sacras cambras, en aquell mateix instant... Ella, guardada y protegida per aquells venerables murs de las ciutadanas impuresas, feya florir el somni de sa jovenesa en aquella tardor, tal com l'asceta fa florir en la solitut el seu somni diví que dolsament l'altera... En mitj d'aquella animada buydor, aquell paláu parlava grandesas, y Ella, conreuhava son somni en la majestat d'aquell paláu... L'Home, en aquella imaginació puríssima, hi prenía una bellesa seráfica; y en son cor bategant d'un amor sens igual, el Germá, l'Amich desitjat, aquella altra vida qu'Ella fortaleixería y perfumaría, hi era com no hi havía sigut en cap cor de dona... Ella cercava en las nobles testas de sos antepassats reproduhits pels salons aquell reflecte quasi diví qu'Ella presentía en *aquell* que somniava; y Ella evocava en el misteri del vell jardí las futuras escenas del seu amor, que la farían esdevenir la guardadora, la vetlladora, la dolsa y enfortida defensora de tota la riquesa de la vida del Gran Germá.

Y la visió d'Ell era precisa, concreta, mentres Ella, travessant salas y salas, avansava vers el jardí, qu'era al darrera, protegit per alts murs y per feixugas brancas, y que, en el burgit apagat que de la vila deixava ohir, recordava'ls jardins que son prop de las platjas; y mentres avansava, anava lliurantse del anguniós burgit de la ciutat; y la visió, quan Ella arribá, esdevingué gloriosa... voltada per las darreras flayras tardorals... En aquell instant cantaren las vellas campanas altre cop, com si demunt de las multituts vencessin; y'l séu ressó traspassá las brancas dels arbres aquells com si traspassés las claustrals arcadas, y la Oració d'Ella pujá, mentres surava y surava'l llunyá burgit com si respongués inconscientment á la pregaria tendríssima.

Y la boyras alashoras del tot ja havían devallat, y las fredors de la Nit ja queyan... Y Ella passejá tremolosa per demunt de las amplas fullas que s'havían després... El murmuri del sortidor era ja hivernal en aquell paratje; y parlava, no obstant, de la mateixa manera qu'havía parlat en la fugida Primavera y en el passat Estíu... Ella avansá vers el sortidor. En aquell lloch tan bell, el burgit anguniós era com la recordansa d'un mal somni... y un finía per oblidarse d'aquell flagell sens fí que punyiría desde l'endemá á la ciutat malastruga... Y en aquell lloch ella s'hi aturá... En las altas mitjdiadas del Estíu, Ella aymava endinzar els brassos benhaurats en la freda aygua, y en aquell cap-vespre de Tardor sentí una esgarrifansa de fret devant del sortidor que al cap d'uns quants jorns esdevindría gelat... Y desseguida, volá desde son cor un dols batech vers els pobres infants esfredorits qu'en las vinentas nits d'hivern senten caure la neu, arredossats en las portaladas dels palaus superbis..... y alashoras volejaren entorn d'Ella las fredors més intensas de la Nit... La

Lluna aparegué y enmirallá en el surtidor llur vesta blanca... El burgit ciutadá semblá minvar com un plor, en la propera calma nocturna; algunas fullas caygueren al seus peus; la imatje d'Ell ressorgí enlayre, enlayre... Ella plegá las mans en adoració...

En Ella seguiren alashoras totas las joyas tardorals!... Y en aquella estona, voltada de pálida llum, enmirallada pel dols surtidor, perfumada per las flayras darreras, semblava l'Angel Sagrat de la Tardor qu'hagués devallat amorosament pera deixar algún rastre sublim de sa estada d'Amor demunt de la terra...

Xavier Viura.

NOVAS

Essent molts els trevalls que rebém sense firma, hem de repetir lo que ja diguerem temps endarrera en aquesta mateixa secció, ó sia que no's publicará cap escrit anonim.

Tinguinho entés aquells senyors á quins sentim no complaure per havernos enviat escrits que son del nostre gust, no faltanthi pera la publicació més que la firma auténtica de son autor.

—

Ja varem trobar estrany veure redactadas en castellá las invitacions pera la primera exposició de la *Sociedad Artística y Literaria de Cataluña*, peró potser encara ho es més el *Catálogo*, puig mentres uns socis titulan els seus quadros y dibuixos en catalá ó en francés, altres ho fan en castellá, sobre tot cert autor dramátich y pintor (pert cert molt estimat amich nostre que ha honrat y seguirá honrant ab sa colaboració las planas de Joventut), que á pesar de ser las sevas obras genuinament catalanas, las bateja, ó moteja, en castellá del més refinat.

—

«Art y Patria» celebrá sa inaugural el prop passat diumenje, obrint sa primera exposició al ensemps. Comensá la sessió ab una breu memoria dels trevalls realisats, llegida pel secretari del Consell Directiu Xavier Viura, y finí seguidament ab un encoratjador parlament d'en Rafel Nogueras y Oller, en el que's saludava, y's cridava pera la Patria y pera l'Art, al jovent de Catalunya.

Acte seguit s'obrí la exposició. Es aquesta una simpática mostra del esperit del jovent, ja que's notan en ella algunas obras dignas d'alabansa.

Es una d'ellas *La Resolució obrint pas á la Fe y á la Esperansa*, pintura del senyor Perich, essent dignes de notar uns dibuixos d'en Ricart Opisso, uns altres de Vicents Tárrega, y algunas obras de Joan Fabregat y altres. En esculptura cridan l'atenció algunas altras obras, entre ellas una imatje de Pau Gargallo. Digne d'encoratjament es el camí emprés per aqueixa entitat, al donar mostras dels avensos de la joventut intelectual. Esperém, donchs, que seguirán altres actes d'aquesta mena.

—

Alguns entussiastas del art musical preparan á Sans la organisació d'un Orfeó que s'anomenará «Orfeó de Sans» y constará de tres seccions: senyoretas, homes y noys.

La comissió organisadora está ja constituhida. S'establirá una Academia de música, que ha de quedar inaugurada'l dia 7 de janer. Pera ingressarhi, els noys y noyas haurán de tenir 10 anys complerts.

La cuota mensual que deurán satisfer els que vulguin ser socis protectors, no baixará d'una pesseta.

Las inscripcions de noys y noyas podrán ferse'ls dimars y divendres de 8 á 10 de la nit, y'ls diumenges de 10 á 12 del matí y de 3 á 5 de la tarde, en el local de *Els Segadors* (Carretera, 204.)

—

Sant Andréu de Palomar. Sa naturalesa local, historia civil, historia religiosa, social, y biografia dels andreuhenchs més importants.

En aquesta obra, que acaba de donar á llum en Joan Clapés y Corbera, se fa una descripció minuciosa de tot lo ocorregut en dit vehí poble, estudiantse desde la formació geológica del terreno fins á l'época actual, ab una riquesa de datos que semblan no deixar lloch á dubtes respecte á diversos aconteixements históricHs. Aquesta es la impresió que treyém de sa lectura, per més que'ns creyém incompetents pera ferne una crítica minuciosa.

La monografía del senyor Clapés y Corbera revela en son autor dots d'investigació poch comunas, y un gran amor á sa terra nadiua.

—

La coneguda agencia de tráfich terrestre y marítim «Ayxelá y Rodón» ha publicat uns elegants almanachs anunciadors, en els que, combinadas ab una encertada alegoria obra de l'Adriá Gual, hi figuran las llistas de las sucursals y dels corresponsals ab que compta dita casa á l'extranger.

—

Hem rebut una elegant pessa de música original del conegut periodista en Sebastiá Trullol y Plana titulada *La Cansó de la Esperansa*, armonisada pel mestre Candi.

—

Altras publicacións rebudas:

L'hermós quadro dramátich de l'Ignaci Iglesias titulat *Lladres.*

Las festas de Nadal, ó astucias estudiantils, passatemps cómich y en vers, escrit per Pau Rosés y Pau Guiteras, y publicat per la Biblioteca de «La Barretina». Preu, un ral.

Relieves, periódich trisetmanal de literatura, art, industria y política, que's publica á Madrid.

El Obrero, setmanari que veu la llum á Santa Cruz de Tenerife.

—

L'Agrupació «Los Segadors», de Sans, doná diumenge en son nou local un concert á cárrech de la societat choral «Escola Jordiana Orfeó Canigó», que dirigeix en Joseph Lapeyra.

L'éxit fou complert, y entre las obras que més s'aplaudiren, havense de repetir, hi figuran *L'Himne del Transvaal*, *L'Emigrant*, *La Cansó grega* y *La Marsellesa*, armonisada aquesta última per en Lapeyra.

—

Dilluns passat l'«Orfeó Catalá» va donar un concert al Principal, ab un programa en que hi figuravan totas las composicions estrenadas el dia 8 del corrent á Novetats, ab l'adició de dos hermosos chorals de Victoria y del grandiós *Credo* de la misa del *Papa Marcelo* de Palestrina. L'éxit fou complert per las obras y'ls executants, encara qu'en el magnífich *Cap al vespre*, del Strauss, trobarem que las deficiencias observadas en la primera audició no havian desaparegut pas en la segona, sinó que potser s'hi accentuavan una mica més. Pera correspondre als prechs reiterats del públich (sempre aficionat á las tornas), l'Orfeó Catalá va cantar primorosament la bellíssima *Mort del Escolá*, lletra de Mossén Cinto y música d'en Nicoláu. Aquest ultim, que s'escoltava'l concert desde una butaca, fou objecte d'una gran ovació per part de tot l'auditori, qu'omplia'l teatre de gom á gom.—S. V.

—

A Madrid, quan Nadal s'acosta, las empresas teatrals s'espabilan y, deixant de banda'l repertori, estrenan obras *de circunstancias*, es á dir, obras que vagin bé ab el *besugo*, el *mazapán* y'l *pavo de Pasquas*. Las obras que s'estrenan aquests días son innumerables, y cosa estranya, ni una per miracle sobreviu. Pahit el *besugo*, pahida l'obra.

A Novetats sembla qu'han volgut seguir l'exemple; peró s'han anticipat. Si *Beaujolais* y Mlle. Bob-Walter haguessin esperat l'arribada dels gall d'indi y de las neulas, que son uns introductors d'*embajadores* excelents, tal volta'l públich s'haguera empassat el revellit melodrama y la reyna del foch l'hauría maravellat. Ocupat en pahir plats forts, no li venía d'un parell.

Servits en dejú á un públich mal humorat, no podían passar; sobre tot essent l'adob (ó sia la presentació escénica) estantis. Y en aquest cas ho era á tot serho. Y la companyía catalana de Novetats declamant en castellá (castellá del Clot, com se diu vulgarment), fa riure; y com que un melodrama no ha de fer riure, sinó plorar, y com que la *mademoiselle*, en lloch d'ésser una *reyna del foch*, ab prou feynas arriba á *princesa de las guspiras... ecco!*

E. T.

—

Ab el proxim número repartirém á nostres lector' la portada y l'índex d'aquest primer tomo de JOVENTUT, á fí de que quedi complert y á punt d'enquadernar ab las magníficas tapas que á primers de janer posarém á la venda.

—

Axís mateix anunciém al públich que JOVENTUT, pera solemnisar la entrada al nou sigle y al segón any de sa publicació, prepara un magnífich número que sortirá'l día 3 de janer, en el que hi colaborarán tots els mestres de la nostra literatura y'ls més afamats artistas. La setmana próxima donarém més detalls, podent avuy anunciar tan sols que'ls nostres suscriptors rebrán aqueix número sens aument de preu.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

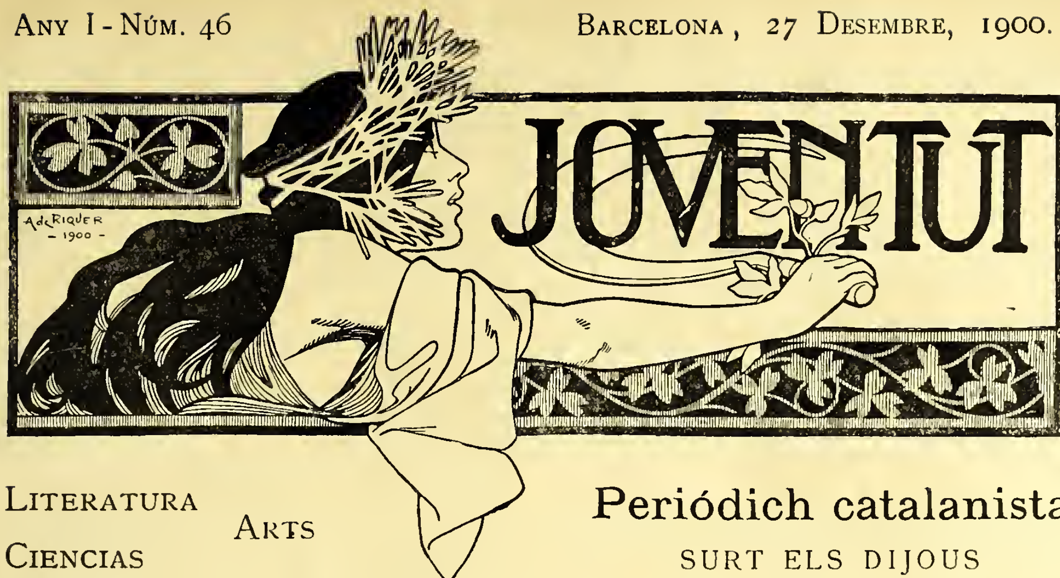
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció pera 1901.

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:		
Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins. . . .	40	»
» » sense folletins. . .	25	»

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

ANY I - NÚM. 46 BARCELONA, 27 DESEMBRE, 1900.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.
» ATRASSAT. . . 25 »

FÍ DE SIGLE

El sigle está morintse, y ja li preparan la mortalla. No'n portará pas gayres de capellans al enterro; y no per falta de capellans, sinó de recursos. Ab prou feynas si'ls funerals poden ésser de tercera. No'ns amohiném. Lo positiu es que's mor. Que l'enterrin com vulguin, peró que cavin ben fonda la fossa.

El sigle 's mor. ¿Quín nom li posarém? Perque ab això de las centurias passa com ab els reys, que no'ls hi posan el motiu fins que's moren. Al revés de las altras criaturas, la seva fe de baptisme's troba en el llibre d'óbits.

¿Li dirém el sigle de las llums? No, perque ha regnat molt la fosca.

¿El de la electricitat? Tampoch. La gent práctica diu qu'encara hi ha molt per fer, y que surt poch acomodo.

¿El de la llibertat?..... Val més qu'ho deixém corre.

Al cap y al ultim tot será ferli l'epitafi.

Comensá ab lluytas y acabará ab lluytas. Las aspiracions lliberals son tan combatudas en sas darrerías com ho foren en sos comensos pels que no volen que'ls treguin las cadenas. Si alguna diferencia hi ha, es que'ls avensats d'alahoras son els *retrógrados* d'ara, perque'l temps ha corregut y ells no s'han mogut d'allá hont eran.

La herencia es ben migrada, segons demostra l'inventari. Hi ha hagut més rahons que rahó, y més s'han cuydat d'emblanquinar la fatxada del casal que de tapar las esquerdas y cambiar las vigas corcadas ó podridas. La Justicia, mal administrada per majordoms qu' han explotat igualment al amo y als parcers, sols ha aprofitat á aquells que res podian perdre perque res tenian; la Veritat no hi ha pogut fet res, pobre senyora; fa temps que no la deixan sortir de casa; com tampoch s'ha vist gayre la Bellesa, perque pera mirarla s'han gastat ulleras fumadas, ó de colors, que cada hu triava segons del quin volia véurela. Tampoch podian ficarshi'ls parents, perque'l que no era coix era manco, y'l que no era sort era curt de vista, y tan sols ajudaren á fer anar la casa de mal-borrás. Las classes socials han anat nivellantse,

peró no per creixensa, sinó per encongiment; com que lo dolent es lo que més abunda, han despreciat lo bo que quiscuna tenia, y ara ja poden ben dir: tots som uns. Es clar que hi ha certas cosas que no poden esborrarse del tot, perque cadascú es com Deu l'ha fet; peró com que'l Dimoni may s'adorm, va agafar la seva filla més estimada, la Política, y donantli una bofetada á las galtonas, —«Ves, noya, ves—li va dir—á veure si m'esbullas un xich aquella troca.»—Y aixis com avans, enganxantse á las obras de Deu, *familia*, *mare*, *fills* y *germans*, las va malmetre convertintlas en la *parentela*, y la *mare política*, y'ls *fills politichs* y'ls *germans politichs*, aixis mateix ara, unintse als aymadors del Bé, la Veritat y la Bellesa, els ha transformat en tot aquest aixám de moralistas, hipócritas, gent seria, falsificadors d'ideals, etcétera, que venen á ser els *sogres*, *gendres* y *cunyats* de la *familia* humana, tornada per obra d'en Banyeta en *parentela* mal avinguda.

Com que tots ells se coneixen y's treuhen ab rahó'ls drapets al sol (á porta tancada perque no'ls hi convé l'escándol), pot creures que tots son iguals. Es clar que ho son en el fons, peró certas diferencias de forma més ó menys marcadas permeten dividirlos en tres grupos principals.

En primer lloch hi ha'ls *práctichs*, que son aquells que troban més cómodo estarse parats que caminar depressa, sobre tot si han d'anar costa amunt, perque las camas els hi flaquejan casi sempre. Se subdivideixen en *actius*, que son els buscadors de gangas; y en *passius*, qu'arreplegan lo que'ls altres deixan. Els primers persegueixen el *major profit*, y'ls segons s'acontentan ab un *mal menor*. Se diferencian tan sols pels grops y per sa duresa, peró son de la mateixa fusta, molt apropósit pera ferne escambells pels ambiciosos, y forcas pels que tenen menos forsa ó'ls volen fer la trabeta.

La segona classe es la més numerosa: la dels *indiferents*. Se caracterisan per la tranquilitat; son els que tenen el cervell al ventrell, els que anomenan sospirs als badalls que fan quan tenen gana, de lo qu'ells ne diuhen mal de cor. Quan están ben tips, diuhen que tenen la conciencia tranquila, y anomenan remordiments á las digestions pesadas. Quan paheixen bé, fins devegadas de sobretaula's permeten mormurar dels *práctichs* y burlarse dels *somniadors*. No son perillosos, perque son cobarts y ganduls, peró atabalan ab sos xisclets quan se'ls inquieta, y sols pot férsels callar, ó tapántloshi la boca, ó féntloshi obrir la bossa. De totas maneras son molt nocius, no pel mal que fan, sinó pel que deixan fer, y perque privan als altres de fer bé.

Els *somniadors* son lo millor de la parentela: la llástima es que no sempre saben distingir els somnis bons dels dolents, y molt fácilment creuhen en bruixas, y fins devegadas se fan treure la planeta. Si tinguessin tanta activitat com imaginació, somniarian menos, peró trevallarian més. Aixó si, tampoch dormirian tant; y lo qu'ells diuhen: qui dorm no peca. La majoria, quan se fan vells, passan á la classe dels *indiferents*. Els que son vells de naixensa, aquests muntan d'una gambada á la classe dels *práctichs*, y allavors perden la son, peró agafan més gana.

N'hi ha d'altres, pochs, qu'han sapigut desferse d'aquells vicis; peró aquests no's tractan ab la familia.

—

El sigle's mor, y ja l'heréu frisós truca á la porta, ab un sach ple d'esperansas y un sarró farsit de bons intents; si no tinguessim por de que's converteixin en prometensas de polítichs d'aquells que s'oblidan del programa, encara confiariam que's pogués apuntalar la casa. Peró ca! Un patrimoni curt, y uns parents ab las unglas llargas, alló será un cau de plets. En fi, no'ns hi amohiném; ja ho veurém si encara no som fora.

Molt aviat nosaltres serém homes del altre sigle, passats de moda com aquells retratos dels avis que de la sala van á las golfas, y de las golfas als encants. Ja comensa á agradarnos més contar qüentos qu'escoltarne. Quan no podrém més ens asseurém á la vora de la llar; y si ve á tréurensen la maynada que puja y'ns arrecona com trastos vells, no'ns ha de doldre. L'arbre vell, si no pot donar fruyt, pot donar llenya, y sempre servirém pera que no's glassi la sanch á las venas dels nostres successors, quan vinguin els hiverns tristos. No haurém sigut inútils si las nostras cendras els covan el caliu de la llar que tant havian deixat refredar.

ORIOL MARTÍ.

CRÍTICA DE CRÍTICHS

La rutina fa temps que sembla haverse apoderat de la nostra ciutat.

El que tingui la paciencia de llegir críticas d'art, li semblará que viu en una de las Xauxas més felissas y més artisticas del globo, y se'n anirá al llit convensut, y fins potser somniará que Barcelona es un centre artistich d'importancia.

Y no es que la majoria dels critichs no fassin la seva tasca de bona fe, sinó que aquesta es insuficient quan se tracta d'encarrilar el gust y de trobar qualitats ó taras á las obras dels altres.

No's pot negar que la critica té'l seu costat ventatjós, perque parla d'art y fa que's llegeixin crónicas d'art en un pais en el que la majoria se'n preocupa ben poch; peró qué bonich fora que verdaderament, y serenament, se proposés guiar el criteri del públich y judiqués al artista ab la serietat y'l coneixement de causa que's requereix, y establís categorías, y discutís reputacions, y fos sa alabansa justa la recompensa dels esforsos del artista que trevalla ab ánima, y son anatema fos el terror de tots els mercaders que profanan el temple del art, y de tots els aficionats qu'exerceixen de plaga.

Si'ls critichs se cuydessin de revelar al públich els mérits dels joves qu'en sas obras hi posan l'esfors y la bona fe y que ingenuament entran dintre'ls bons camins, si avisessin als pintors fets quan se refian massa dels recursos ja adquirits y pensan sols en produhir molt á costas de la bondat de las obras, si tractessin de colocarse en el punt de vista en que s'ha posat l'artista, y endevinant el fi que s'ha proposat li digués si l'ha alcansat ó no; en una paraula: si fossin périts é independents, qué bonich fora tenir critichs!

Peró, desgraciadament, aquí no s'estilan aquests, perque la major part son periodistas, y'ls periodistas ja se sab que abarcan massa per'apretar molt.

Tenim el critich literat, que fa molt gasto de retórica y fa servir els quadres pera lluhir sas qualitats d'escriptor, y deixant sense riendas sa feconda imaginació, noveleja sobre las obras y hi afegeix un aixám de fantasias ab las que'l pintor may havia somniat; y es molt curiós que's dongui aquest critich aqui, ahont els quadros en general portan ben poca malicia. Critich hi ha que pretén que'ls artistas crean intuitivament y casi inconscientment, y qu'ells (els critichs) desentranyan y explican al propi autor lo que li ha sortit en sa obra.

Tenim el critich alabador, qu'ho alaba tot, bo y dolent, fort y fluix, y á n'aquest li reconech la bona intenció de no molestar á ningú; peró, ¿no fora més just que (ja que li desagrada pegar), callés devant de lo dolent, no agafant la ploma sinó quan hi hagués quelcóm que valgués la pena? Sembla també qu'es bona tasca encoratjar als artistas en una ciutat un bon xich ingrata per ells; peró, ¿no s'adona de qu'enganya als mateixos que pensa afavorir, fomenta pretensions y superioritats falsas y deixa al verdader mérit confós y barrejat entre tantas nulitats? ¿No veu que desorienta'l criteri del públich, que no sab á quin sant encomenarse y qu'en sa gran majoria busca en el periódich l'estalvi del temps que necessitaria pera ferse sa opinió propia?

Tenim el critich erudit, que s'aprofita pera fer el sabi, recull dels periódichs francesos las teorias d'última moda, cita quadros que sols ha vist en catálechs d'exposicions extrangeras y noms d'artistas y critichs ben enrevessats, perque aixó vesteix molt y tapa altras insuficiencias. Aquest critich agafa la cosas de molt lluny, ompla sas criticas de palla filosófica, y arma un enredo al voltant de l'obra de que parla, que l'autor se queda tot escorregut d'haver donat peu á tanta faramalla.

Tenim el critich apassionat, que's posa un pintor per ídol y no més li está bé lo d'aquell ó lo dels que s'hi assemblan, y tot lo demés ho desprecia ó ataca. Aquest, al menos, té la ventatja d'ésser decidit, encara que la seva imparcialitat queda titllada de sospitosa.

De manera que l'un per fas, l'altre per nefas, ens trobém que parlan molt poch ó gens de las condicions técnicas de las obras y de si l'artista ha expressat ó no lo que volia, de si ha sigut sincer ó no; y precisament aqui es ahont deu buscarse'l seu major ó menor valor artistich.

Els defectes generals de que patim els artistas d'aqui, son la falta de serietat, de solidesa, de forsa, de construcció; gracias al me-

di ambient, manquém un xich de bon gust. No pensém ni estudiém prou las obras, desdenyém las delicadesas de la concepció y la consistencia de la execució. pera fer ostentació de factura desembrassada y elegant, pera posar el color ab garbo; ens acontentém aviat, y abusém de la repetició de recursos que una volta'ns han produhit un éxit.

¿Quán la critica ha fet notar semblants defectes?

Aqui tothóm sab que's pintan molts quadros de negoci, y que'ls quadros vulgars se succeheixen els uns als altres. ¿Per qué la critica no'ls ha excomunicat, ó al menys no'ls ha condempnat al silenci?

Ab tot y que á Barcelona l'art porta una vida bastant ensopida, no's pot negar que d'alguns anys á n'aquesta part hem avensat bastant en moviment artistich; peró, l'art que tenim, ¿es l'art que correspón á la primera ciutat d'Espanya? ¿No fora hora de que tots, artistas, critichs y públich, fessim un esfors pera posar l'art de Barcelona á l'altura que li correspón per la seva representació, per la seva importancia y per la seva riquesa?

SEBASTIÁ JUNYENT.

NADAL

... Y l'Angel de Nadal del cel devalla.

Palpita la ciutat tota joyosa
entre'l nevat mantell que la embolcalla...
Las finestras brillejan pel defora,
y al entorn de las taulas bulliciosas
s'obren de nou las flors de la infantesa.

Solcan las dolsas llágrimas vells rostres
y somriuhen els rostres infantívols...
Nit de Nadal! La santa recordansa
fa resplandir á la ciutat sedenta,
y entre'ls blanchs borrallons, las alenadas
recordadoras de la llar, oscilan.
La poesía de las llars omplertas
vibra com may en la ciutat febrosa!

El vell torrer se'n puja á l'alta torra
deixant á baix la taula tan deserta:
en un cantó la llar hi resta sola,
sola y sense calíu... els sitials restan
com esperant algú... Quín fret!... Cóm neva!...

El vell torrer se'n puja á l'alta torra.

Arriba tot corprés. Las ombras dansan
entorn del feble llum; y la gran corda
penja ondulant... A dalt, la veu potenta,
prompta á cridar, que á la ciutat domina,
guardada en el gran bronzo y vibradora;
á baix, la gran ciutat enjoyellada,
oblidantse del fret y de las ombras,
fent volejar son remoreig de cántichs
entorn del campanar.. Ella! la impura.

El vell torrer ja es dalt de l'alta torra.

S'aboca á la finestra; escolta, mira,
y sent las veus dels nins, y veu la calma
dels rostres paternals, y se'n recorda
com may d'aquellas nits tan amorosas
en que sos fills y sa muller s'asseyan
entorn d'aquella taula ja oblidada...

El vell torrer se'n torna á dins, y plora.

Y'ls cants dels galls al lluny del lluny se senten;
ja es mitja nit, y'l somni no devalla.
Penja ondulant la resistenta corda...
S'alsa'l torrer, sas llágrimas aixuga,
y en un suprém instant, dona estrebada...
Volteja y brama'l bronzo, y surt potenta,
ab expressió sublím, la veu nocturna!

La ciutat ha respost ab més bullici;
els cántichs s'han alsat com papallonas,
y'ls borrallons de neu resplandidora
han recordat un volejar d'estrellas!...
Nit de Nadal! Nit de Nadal hermosa!
Tu redimeixes la ciutat indigna!

Y escoltant el ressó que dura, dura,
el vell torrer, recordant las passadas
y suaus vetllas de Nadal, sanglota
sota'l clam que fineix de sa campana...
De sobte's mou, aixuga'l plor y prega:
Nadal ha resplandit en l'alta torra!

L'Angel ha devallat á hora primera
y ha benehit el campanar altíssim.
Ja ha fugit el darrer ressó del bronzo
demunt de la ciutat, y pel dessobre
de la munió de casas conmogudas,
s'alsa la torra com fantasma indómit
guardant el prech del vell torrer que vetlla...

Y l'Angel de Nadal entra á la vila.

XAVIER VIURA.

NOTAS D'ART

¿No os ha passat may de tenir días pesats, días en que de bon dematí al llevarvos ja ho trobéu tot negre, dias insoportables en que fins els mateixos pensaments l'ajudan á un á aburrirse més?...

Quánts y quánts en passo jo d'una tristesa aclaparadora, sens explicarme la causa! Devegadas, fent un sol hermosissim, rialler, que sembla que tota la humanitat hagi d'estar contenta, jo ja'm llevo ab els meus negres pensaments, recordant totas las desgracias qu'he tingut y pensant ab las que poden venir.

Ay! Quins días méshorrorosos son aquests, ab desitjos de sortir de casa y caminar com un boig, ó bé de poderme adormir per sempre més, y no sentir may més cap soroll!... Aquells días ho veig tot d'una manera estranya; mirantmho ab els ulls del esperit, tot té per mi un aspecte nou, simbólich; y la meva imaginació s'impresiona, y sembla que'm dongui compte de cosas que las havia vist cent voltas sense ferne cas. Y alashoras ho endevino tot... Estich molt débil, las camas me flaquejan, y sento tal cansanci, que necessito tota la poca voluntat que'm queda pera poder caminar... Y camino, com deu ferho un sonámbul... Y passa tot pel meu costat ab formas raras y fantásticas: gent, cotxes, carros... Y jo inconscient segueixo'l meu camí...

L'altre dia, haventme llevat y passat las horas ab l'estat d'anim qu'he probat d'explicarvos, essent ja á entrada de fosch, cansat d'aburrirme, procurant trevallar y no podent, vaig determinarme á sortir, caminar, veure cosas, veure gent... Vaig devallar per tots aquells carrers del *Poble Sech* tan bruts y fastigosos, que desemboca al carrer de Sant Pau. ¿El coneixéu aquest carrer? En aquella hora de fosca en que acaban d'encendre'ls fanals, té l'aspecte d'un túnel inmens, que may s'acaba. Al comensar, entrant per la Ronda, es bastant bonich. El campanar románich de Sant Pau destacantse sobre'l cel, á má dreta, li dona bastant de carácter; peró al avansar endins, alló es un mareig. El carrer es massa estret pel tráfich que hi ha: carros que no poden passar, la gent aturantse y esperant de mala gana, els carreters renegant y pegant als pobres animals .. Tot aixó, vist ab ulls de malalt com jo ho veya, fa una tristesa! Sembla que tots els homes siguin bojos. Quina humanitat més extranya!... Per fi tot s'arregla, y puch continuar el meu camí, cap á la Rambla. De tant en tant *sento* uns ulls que'm miran insistenment, revelant la copdicia de guanyar un duro; y altres ulls que'm miran com extranyats del meu ayre indolent. Y ab tot aixó'm ve un mareig!... En aquell carrer estret, llarch que no s'acaba may, sembla que m'hi ofegui. Vuy sortirne, desitjo respirar... Tombo no sé per quina travesia, y veig la Rambla lluminosa, que, comparada ab aquells carrerons, sembla que hi hagi festa major.

Cap allá dirigeixo'ls meus passos, hi arribo, y després me n'entro pel carrer de Fernando, tot iluminat, tot ple de gent. Las donas van molt empolvadas; algunas son elegants, peró n'hi ha moltas de cursis. Els homes semblan gossos perdiguers qu'ensuman la cassa.

Aquest carrer el recordo tot diferent de com estich veyentlo... Era un diumenge per allá á las set de la tarde. El dia avans me n'havia anat de Madrid com fugintne, boig, ab el cor trossejat, creyent que la felicitat no era per mi possible. Ple de tristesa havia arribat á Barcelona y atravessat aquell carrer fatal: las portas eran tancadas; la gent formava com dos rius de carn humana: els uns pujant per la dreta y'ls altres baixant per la esquerra; y tots mudats, ab aquella cara d'aburriment que fan els que volen divertirse; y per demunt de tot, hi havia aquell tint de tristesa que sols se troba en las capitals de provincia... Me van caure las llágrimas, no sé si per lo que veya ó per lo qu'havia deixat.

Avuy el trobo ben diferent el carrer de Fernando: tot lluminós, ab las botigas obertas, lluhint als aparadors las mercaderias. Vaig seguint á la gent sens apenas fixarme en res, quan, avans d'arribar á la plassa de Sant Jaume, m'adono, á la esquerra, d'una botiga de quadros... ¿No'ls fa extrany aixó d'una botiga de quadros? A mi si. Que n'hi hagi de betas y fils, está bé; peró, de quadros!...

Vaig entrarhi seguint á la gent, y vaig trobarme ab una botiga sense res de caracterís-

tich, sense res d'artistich, disposta com una parada de cromos. Quina llástima'm feya! Quina tristesa! ¿Es axís que s'han de veure'ls quadros? ¿Es axís cóm s'han d'exposar? En las altras capitals que jo he visitat, també n'hi ha de botigas de quadros, peró generalment no hi exposan els mestres. En la nostra ciutat mateixa hi ha salons ben organisats hont els artistas hi exposan espontaniament. Per altra part, no tenen l'aspecte cursi d'aquella botiga hont alashoras jo'm trobava. Res hi havia intim, res que indiqués l'art; tot sentia al comers, al juhéu qu'encara es pobre y raquitich, y que té un públich tan pobre y raquitich com ell mateix.

Al mitj, el seu taulellet de noguera, probablement pera portar els comptes, ó bé perque l'amo del establiment creu que fa senyor tenir aquell empantano allí al mitj de la botiga. Al devant de la entrada hi vaig veure un quarto fosch que'm va fer l'efecte de lo desconegut, d'un misteriós horripilant, á causa potser de la meva febre, ó bé, senzillament, perque era fosch. Al darrera del taulell hi havia un senyor: una cara fina y freda com el tallant d'una ganiveta. No sé per qué aquell home'm causá por, una por extranya, fentme l'efecte d'un vampir despiadat qu'anés xuclant poch á poch la sanch del infelissos expositors, dels autors de tots aquells quadros, bons ó dolents, pintats ab la idea de ferse un nom ó pera guanyarse la vida, y adquirits casi per res, sorprenent al artista en un moment de necessitat, á fi de posarlos després allí á la venda ab molt soroll de bombo y de platerets.

Y jo, entre mitj de tota aquella gent y tots aquells quadros, me trobava malalt, nirviós, com en un somni... Va semblarme que totas aquellas telas me volian parlar, me volian contar la seva historia... Y me la van contar, ab un llenguatje misteriós que jo entenía perfectament. Un dels quadros més vellets, plassat molt alt, cridá especialment la meva atenció per las paraulas justas que'm deya:

«Ja han passat aquells temps qu'estavam ben cuydats al estudi, ben contempladets com fills estimats del artista, esperant al burgués ab qui'ns haviam de casar. Ja son lluny aquells temps! Avuy tot es diferent. Els senyors d'aquestas terras, burgesos enriquits per la fabricació ó'l comers, donantse de menos de tractar ab l'artista, necessitan un intermediari, una Celestina. Aquella fusió entre l'artista y'l burgés, que ilustrava al un y feya viure al altre, ja tot just se coneix avuy dia, y'ls veyém separats com enemichs, ab perjudici dels uns y dels altres. Y nosaltras, pobretas telas fillas del esperit d'un home, nosaltras que no hi tenim cap culpa, també patim trobantnos convertidas en objecte de lucro y d'explotació!.. »

Vaig deixar d'escoltar al quadro aquell... peró tots els altres volian explicarme també las sevas tristesas y angunias... y alashoras vaig fugir espantat, horroritzat; y al arribar á casa, tot el meu cor va esclatar en un plor gran, inmens, de llástima fondissima per tots els qu'hem de viure del art.

JOAN BRULL.

Siegfried.

VI

LA EXECUCIÓ MUSICAL

ACTE TERCER (CONCLUSIÓ.)

QUADRO FINAL.—Una de las més brillants páginas musicals de *Siegfried* es l'intermedi sinfónich que serveix d'enllás als dos quadros en que's divideix el tercer acte y descriu ab gran riquesa de colorit la travesía del foch encantat realisada pel protagonista. Peró'l magnifich efecte que devia aquesta página produhir, ha quedat destruhit per la horrible execució obtinguda, fins al punt de que entre totas las obras de Wagner que sovint hem sentit destrossar al Licéu, no trobém cap altre fragment que'ls erros en la execució arribin á ferli *pendant*.

La base d'aquesta sinfonia está, naturalment, constituhida pels temas que acompanyaren l'encantament del foch en el grandiós final de *La Walkyria*. Per axó destacan en primer lloch els temas del foch encantat y del ensopiment de Brunhilda, que repetits continuament en la corda y en la fusta arriban á descriure las més variadas y capritxosas combinacions; mes aquestas combinacions han d'ésser posadas de relléu ab la major claretat, cosa tan sols possible quan els diversos instruments executan de manera neta y expressiva lo que ho ha sigut ab tanta obscuretat y confusió. Al propi temps, y dominant aquestas armonias, han de ressonar potentissims els dos temas que caracterisan á Siegfried com á noy y com á héroe, pera

descriure l'ascensió d'aquest per entre las flamas, temas que'l metall ha d'atacar d'una manera ben marcada y estacada, peró que al Licéu han quedat sens expressió. Las desafinacions de las trompas no han parat d'un cap al altre, y la falta d'energia y claretat á cada represa del primer tema (Siegfried noy) han fet que resultés per complert ofegat dins del extremat soroll que produhian els motius del foch. Altre tant hem de dir dels fragments del cant del aucell, y del tema de l'adoració, qu'en acorts primer y després arpegiat se repeteix continuament, mentres els trombons devian fer ressonar ab més forsa y majestat el tema de Siegfried héroe.

A continuació apareix el tema de Loge, com á deu del foch, que domina sol, per un moment, en tota la orquesta y la empeny en un desbordat creixent fins á esclatar en triple fortissim, llavors lluytan ab poderosa forsa'ls dos temas de Loge y de Siegfried noy, fins que'l foch comensa á apagarse per haver sigut aquell vensut, y s'enllassa ab els lánguits acorts del ensopiment. Pera res s'ha observat la llógica graduació de menor á major al principi, ni la inversa en l'ultim relatat, fins al punt de resultar nulas las observacions pera disminuhir y *rallentar* tot el final que ab tanta insistencia recomana Wagner. En els últims compassos, alternat repetidament ab els temas de l'adoració y del aucell, continúa'l tema del ensopiment, primer en la fusta y després en las arpas, peró ab dicció ben distinta cada un dels tres temas, que ha sigut també impossible distingir. No trobém paraulas pera calificar en conjunt la interpretació d'un fragment tan maravellós El desordre, las desafinacions y'l soroll, n'han sigut els sols amos, y la batuta del director, no ser vint pera dominar la orquesta, ni tan sols ha sapigut conduhirla dins d'una igualtat de temps, fins al punt de precipitarse repetits cops alguns dels executants y anar perduts durant varis compassos. Sense coneixe á fons l'obra, el públich ha donat claras mostras d'adonarse de lo que afirmém.

Hem arribat á la encisadora escena del despertar de Brunhilda. A la interrogació del desti, poch lligada y ab massa forsa en els trombons, segueix el tema del ensopiment que'l clarinet no ha sapigut cantar ab dolsa y velada expressió repetintse un y altre ab intercalats de llarchs arpegis en las arpas, que no podian ésser executats d'una manera més bruta y ménos delicada. En el moment d'apareixe Siegfried en el cim de las rocas, se dibuixa en els primers violins una llarga é inspiradissima frase melódica, que iniciada en el tema de Freia's desenrotlla en unisono ascendint fins á las notas superiors de la corda. La frase devia executarse ab la més extremada tranquilitat y ab la major puresa y sentiment intim en el frasseig, tot lo qual es molt demanar á nostra corda: en lloch d'això se li ha donat una exagerada forsa ab falta absoluta d'unitat (*unísono* en que hi hem distingit una dotzena de sons); y'ls pianissims dels aguts superiors s'han executat fortissims y, lo qu'es pitjor, desafinadissims. Al terminar la progressió ascendent, el tema del desti s'hi intercala entonat pel metall (també ab forsa inexplicable) y la frase dels violins descriu un hermós periodo descendent en que successivament hi apareixen els temas del ensopiment, de l'angoixa, y per ultim altra vegada'l de Freia. Aixis mateix s'han deixat aqui d'observar el pianissim y la dolcesa d'expressió, peró en cambi s'ha exagerat desmesuradament el *poco rallentando* que té marcats en els compassos finals.

«Oh benhaurada soletat d'aquests solejats cims», exclama maravellat Siegfried, ab veu més débil per la emoció de la que hi emplea en Grani. Y tot seguit apareix en la fusta'l nou tema del llas d'amor, melodia inspiradissima que procedeix de *L'Or del Rhin* y que fa sentir ab sa gran forsa d'expressió l'encis dels atractius femenins, per lo que ara atráu l'ánima del héroe. Iniciada pel clarinet y continuada per l'oboe, no han pogut donarli un ni altre'l sentiment que no possehei-xen, notantshi ademés una lentitut de temps inventada pel mestre Mertens. La corda termina dita frase ab el tema de Freia (joventut) repetit també massa fort, particularment en els acorts finals dels violins, y encara més en la octava baixa de las violas.

Al ovirar Siegfried el cavall de la Walkyria, el tema de la cavalcada s'ha de marcar més en las trompas, y al contemplar per primera vegada á la verge dormida,'s reproduheix el cant de despedida de Wotan. Els violoncellos l'han expressat en fortissim, y per tant equivocadament, per la rahó que tants cops hem repetit sobre las reproduccions com á recorts ó reminiscencias; els violins y després las trompas han de rependre'l cant també ab major delicadesa. Quan l'héroe aixeca'l casco y descubreix la hermosa cabellera de la Walkyria, sa emoció creixent es reflexada de nou en el tema del llas d'amor, executat altre cop ab tots els defectes avans senyalats. Per fi, ab son acer desfá'ls lligaments de la corassa, mentres el tema de la espasa es entonat per la trompa y seguit d'una preciosa melodia que'ls dos clarinets *á solo* han d'expressar ab la més extremada delicadesa pera traduhir l'admiració de Siegfried.

Desde que aquest ha descubert completament á la Walkyria, la calma y tranquilitat precedents desapareixen pera transformarse en una agitació tumultuosa simbol del apassionat ardor que sobtadament inflama al héroe... ¿No es el major dels desacerts, atrevirse també aqui á tallar tan inspirada y trascendental situació? Donchs apenas arrenca en els violins l'apassionat tema del ardor amo-

rós, quan ja s'interromp ab una desditxada supressió de 44 compassos, continguts precisament en el passatje en que la por s'apodera per fi de Siegfried, qui veyentse perdut, invoca á la mare en sa ajuda.

La confusió y desconcert del héroe's troban magnificament expressats en el nou tema de la confussió d'amor, quin titul no autorisa pera que la orquesta l'interpreti tan confosament com aqui l'hem sentit, sinó que, pel contrari, es menester la major netedat en las repetidas escalas descendents de la corda en unisono. Ab descompostos crits ha dit el tenor la delicadissima frase: «dormida jeu una dona, que al noy la por ha ensenyat» la que requereix una molt tendra expressió, y va acompanyada d'altre magnifich passatje orquestal: els violins (apoyats per las trompas, fagots y timbalas) reproduheixen ab dolcissima entonació'l tema del ensopiment de Brunhilda, que al arribar als graves de la corda causa un efecte grandiós, transformantse potentment en el tema d'angoixa, y reprenent el de Freia en las violas. Es un dels moments en que'l llenguatje musical arriba al máximum del sentiment; mes pera lograrho es precis la plena posessió d'aquest sentiment per part dels executants.

Major animació en el temps y potencia en la expressió requerian els temas del heréu de la espasa y del ardor amorós que á continuació's presentan. Menos xisclada devia sentirse la frase del llas d'amor que segueix en el clarinet y després en la veu del cantant, frase dita també sense la elevada delicadesa de sentiment y la dicció tremolosa que recomana Wagner. Es molt que l'intérprete vingui á esmenarli continuament la plana, lo que's fa encara més patent en la exclamació «Desperta!» á causa d'introduhirhi un escandalós calderó de sa invenció en la segona nota. En cambi, el director d'orquesta que això tolera no ha sapigut observar el veritable calderó que marca una llarga pausa després del tema del desti. Ni tampoch ha donat la energia y vivesa necessarias á la variant del tema de Freia en els violins, seguida del de la renuncia en l'oboe y clarinet, que termina en un *trino* gens expressat (peró convertint també en llarch calderó lo que sols ha d'ésser *ritardando*) en el moment en que Siegfried cau sobre la verge dormida pera despertarla al contacte dels seus llabis.

Arribém al moment suprém de l'obra. En una llarga pausa permaneixen confosas en una las dugas figuras, mentres en la orquesta lluytan els temas del amor (Freia) y'l de la renuncia al amor. Las violas y violoncellos devian dir aquest ultim més suaument, y'l clarinet baix fer creixe aquell ab més grandiositat. Queda per fi triomfant el tema de Freia que s'apodera de la corda y puja en repetidas escalas y progressiu *crescendo* fins á esclatar en els grandiosos acorts del despertar de Brunhilda. Quán erradament s'ha executat aquest fragment tan deliciós! Els dos acorts de quinta y octava que comensan la frase, han d'ésser atacats pels instruments de vent ab gran unitat de forsa y de so y ab accentuació contraria, es á dir, que'l primer comensa fort pera decreixe y resoldres en pianissim, y'l segón arrenca d'aquest pianissim pera obrirse en marcat *crescendo*. Sens observar aquesta graduació y sens atacar la frase ab la majestat deguda,'s destruheix l'efecte, y això es lo que ha fet nostra orquesta. Del segón acort arrencan unas brillants escalas arpegiadas en las arpas que continúan la frase (obrintla fins al fort y tornant á tancarla) durant dos compassos, apoyadas pels esmentats instruments, fins á quedar solas pera resoldres en uns inspirats armónichs en terceras que son terminats pels *trinos* dels violins, primer sols y després apoyats pel metall, y acabant ab els trencats acorts de las arpas. No ha sigut possible sentirse una sola nota d'aquestas fins als darrers compassos, puig el metall ha ofegat tots els arpeigs que Wagner ha escrit pera *sis* arpas, mentres qu'en el Licéu sols n'hi ha dugas, y encara de lo pitjor en el género, puig ni so ni afinació tenen. Aixis es qu'entre las dissonancias del metall, la falta de relléu en las arpas y las desafinacions dels violins, ni una sola nota s'ha salvat de semblant desgavell.

Brunhilda, en el més inspirat transport d'entussiasme, entona'l inmens himne á la natura ab tres potentas salutacions al Sol, á la Llum y al Jorn resplandent. La grandiositat en el cant ha de remontarse fins als limits de lo possible, en solemnitat y en forsa d'expressió, lo que ni de molt ha arribat á conseguirse en la interpretació del Licéu. La orquesta, després d'un extremat *crescendo* en que ha faltat forsa en la escala ascendent y en els *trinos* dels violins, inicia'l nou tema de la efusió d'amor, format per terceras descendents en la corda, y reproduheix tot l'anterior fragment orquestal ab la mateixa falta d'expressió, posantse encara més de manifest la poca sonoritat de las arpas. Al repetirse'l tema de la efusió amorosa, seguit de la interrogació del desti, era menester avivar els temps, per estar indicats *menys llargament*; peró també aquesta indicació ha quedat inobservada.

Siegfried se dona á coneixe á la verge desperta ab el tema que'l caracterisa com á héroe, que requeria ésser acompanyat pels acorts de fusta y metall ab més amplitut y quadratura, mentres *sis* trompas devian entonarlo ab major potencia expressiva. Al rependre Brunhilda son himne, y mentres saluda als Deus, al Món y á la Terra, els arpegiats de la corda han de gronxar més la salutació y portarla més creixent en el final. Peró tant el metall primer com després la corda, no sols han pecat per falta d'expressió, com de cos-

túm, sinó també per falta de justesa y d'afinació.

Abdós personatjes entonan, llavors, un mateix cant *á duo*, escrit en aquesta forma pera simbolisar l'intima comunitat del pensament que uneix als dos héroes en un sol transport de joya y entussiasme. Está basat dit cant en el tema del saludo d'amor (ó entussiasme) que inicía la veu del tenor y segueix dos compassos després la tiple, repetintse consecutivament en forma de canon, fins unirse en las reproduccions finals. El sentit verdader d'aquest cant es explicat per l'autor al dirnos que ve á ser *com la realisació d'una profecía*, y per tant exigeix que'ls intérpretes s'entreguin als més ardorosos transports d'entussiasme, com perduts per un contemplatiu éxtasis. Al Licéu lo únich que ha anat perdut ha sigut el cant, faltanthi la unitat de dicció que requereix aquest duo y sobranthi en cambi'ls descomunals crits de las notas finals, ab que s'han tractat de cubrir las deficiencias de la veu. En la orquesta s'ha de sentir el mateix tema del cant ab accentuació molt marcada del metall en cada nota y á un temps bastant més animat, puig el director s'hi ha adormit á satisfacció dels cantants, y per tant ha despullat al tema del entussiasme que'l caracterisa.

Al terminar el cant anterior devía rompre la orquesta en el més extremat fortissim ab els temas de Siegfried y dels Welsas, que's reproduheixen en un potent ple de metall, mentres apareix per primera vegada'l tema de la joya, describint en artístich contrapunt els més alegres *trinos* en la fusta y en la corda (expressats ab escassa netedat) y atravessat continuament pel grandiós tema heroich de Siegfried.

Las explicacions de la Walkyria á Siegfried sobre'l seu origen van acompanyadas dels temas de la joya y del saludo amorós, y en ellas la frase del oboe que repeteix el segón de dits temas ha sigut enterament destrossada, á causa de la péssima dicció; y al passar consecutivament als violoncellos y violins, hem notat en ella una lentitut extraordinaria, que no está d'acort ab las prescripcions de la partitura, aixís com gens dolsament expressat per l'oboe 'l tema de la herencia del món ab que aquella termina. Siegfried creu veure per un moment á sa mare en la heroína, y'l tema dolorós dels Welsas acompanya á sas paraulas, peró ab menor forsa de lo que s'ha executat. La contestació de la Walkyria va acompanyada d'una gran reproducció dels temas avans citats, entre'ls que notarém una inversió del tema de la joya en la corda, poch perceptible á causa de la confusió ab que ha sigut dit, y sens obtenir tampoch cap relléu el *crescendo* que porta intercalat. Al recordar el pensament de Wotan se reproduheix un hermós fragment de *La Walkyria*, en que'l clarinet baix devía dirnos ab tot'altra dolsa expressió el tema del cant de mort (segón acte), y'l de la justificació (en l'oboe) que caracterisa la tendresa paternal de Wotan per sa filla, á la que, tot y estimantla,'s veu obligat á castigar. Després de la frase del desterro y del citat motiu de la justificació, termina'l cant de Brunhilda ab el tema de la herencia del món, en quin final la cantant introduheix un *calderó* que no deu existirhi.

Fins aquí, segons el propi Wagner, els dos personatjes han permanescut en un estat d'encantament, com transportats á celestials regions: desde aquest moment comensa á despertar en ells sa naturalesa humana. El tema del saludo amorós, primer en el metall, després en els violoncellos y per ultim en l'oboe, acompanya la resposta de Siegfried en que expressa sa admiració per la Walkyria, y'l motiu de la confussió d'amor descriu gráficament la torbació en l'ánima del héroe per no poder compendre'l sentit de las paraulas d'aquella. El clarinet ha dit aquest ultim massa lent, precisament quan l'obra demana que s'aumenti l'animació. Aquí comensa'l drama humá, la lluyta amorosa entre'ls personatjes, part interessantissima d'aquest duo que'l mestre Mertens ha tingut á bé suprimir, verificanthi una tallada de 69 compassos y poch després un'altra de 56. De manera que sense pintar la lluyta carnal dels héroes y sense justificar el creixement de la passió amorosa en l'ánima de Siegfried y l'ardida resistencia de Brunhilda, entrém en la darrera part del duo.

S'obra aquesta ab l'inspiradissim fragment en que la Walkyria, al compendre la inutilitat de sas tentativas de resistencia, ensaja un darrer esfors, procurant conduhir l'amor de Siegfried lluny de la esfera del món terrenal, invocant al efecte'l seu origen diví. No coneixém un tema més inspirat que el que serveix de base á aquesta página: el deliciós tema de la pau, melodía hermosíssima que'ns fa sentir fondament la tranquilitat benhaurada d'una vida ultraterrena. Encomenada exclussivament á la corda, han de dirla'ls violins d'una manera delicadíssima, mentres els violoncellos y contrabaixos dibuixan un magnífich acompanyament enllassantla ab el tema del ensopiment de Brunhilda. Si sempre'ns hem dolgut de la falta de dolcesa en nostra orquesta, ab major rahó que may podém retréureho en aquest fragment que la corda ha dit sense'l menor sentiment, y sens observar els repetits lligaments ni conduhirla en el més extremat pianissim, com está escrita.

Una segona melodía succeheix á l'anterior, en que l'apacible serenitat pren un to més apassionat, presentant als ulls de la verge á Siegfried com á tresor del món, quin tema ha sigut dit també ab massa forsa, particularment en els instruments de fusta. Las du-

gas melodias se reproduheixen y forman al enllassarse las més exquisidas combinacions, constituhint una creació de bellesa y frescor incomparables. Peró tant la orquesta com l'intérprete han deixat sense relléu aquestas bellesas, expressadas sense'l sentiment y dicció ideal que requereixen, y además notantse un marcat cansanci en els executants.

Ab la més terrible impetuositat, acompanyada del tema del ardor amorós, respón la naturalesa humana de Siegfried á las evocacions platónicas de divinitat de la Walkyria, peró també aqui se'ns priva de fruhir las apassionadas páginas que segueixen, en virtut de dugassupressions casi consecutivas, de 42 y 27 compassos respectivament. Aixis ens trobém sobtadament transportatsá lasituació final, enque lalluyta delas dugas naturalesas en la Walkyria's resol finalment en l'amor á Siegfried. La divinitat es vensuda, y la deesa desapareix pera deixar son lloch á la dona que, impotenta pera més resistir, cau en brassos del héroe ab el tema del saludo amorós qu'entona'l clarinet, mentres en els contrabaixos apareix simbólicament el motiu del dragó. Inmediatament els temas de la Walkyria y de Siegfried se succeheixen, subratllant la poderosa abrassada en que's confonen abdós personatjes; temas qu'han sigut expressats de manera molt poch enérgica, en particular l'ultim, qu'ha de repetirse ab preponderant grandiositat en aquest final.

La melodia del aucell reapareix encara com un cant triomfal en la fusta. En feréstega alegria prorromp la Walkyria, entonant els crits salvatjes que la caracterisan, y á continuació corona'l duo l'himne final d'amor y renunciament, que reprén Siegfried y cantan també *á duo*, com al comensament, un y altre. Iniciat ab el tema de la joya y'l crit de la Walkyria, apareix un ultim nou tema en el moment que's lligan las dugas veus, tema del abandono (ó decisió d'amar) d'un ritme molt sostingut y potent que diuhen las trompas en ascendent crescuda, y que després repeteix la corda junt ab el metall. El saludo amorós y la herencia del món s'hi enllassan repetidas vegadas, y en el més grandiós ple orquestal termina l'obra ab la reproducció dels temas reunits de Siegfried, joya y herencia del món, que, sempre creixent, precipitan la orquesta, plena de desbordant alegria en els *trinos* de joya ab que termina.

No podém calificar tota aquesta darrera part del duo, més que d'un descomunal desgavell. Tot y reconeixent las dificultats que ofereix la elevadissima tessitura de las veus, no pot tolerarse un abús com el que han comés tenor y tiple á la vegada, no sols suprimint notas, sinó també introduhinthi quantas modificacions els hi han semblat convenients, y sortintse repetidas vegadas del temps, sense donarnos ni un instant la emoció dramática de la situació. En quant á la orquesta, es inútil repetir una vegada més lo que continuament hem demostrat, puig tots els defectes relatius á la claretat en la execució, á la energia en la expressió y á la fidelitat en la interpretació poden ab major motiu trobarse en aquest final (1).

JOAQUÍM PENA.

LA WALKYRIA

INTERPRETACIÓ DEL MESTRE MASCHERONI.

La falta d'espay ens priva d'ocuparnos en la forma que desitjaríam de las representacions que d'aquesta obra s'efectúan actualment al Licéu. Apreciantla en detall. n'hi hauria pera ferne una disecció com la qu'estém realisant ab *Siegfried*, y potser en alguns particulars corretjida y aumentada. Peró hem de renunciar (al menys per avuy) á relatar els errors de la presentació escénica y de la execució de cada *artista*, pera poder donar una lleugera impresió del trevall del director d'orquesta, no sense fer constar de pas que'ls cantants actuals son els pitjors qu'hem sentit en aquesta obra.

En Mascheroni es, entre tots els mestres italians, un dels que millor dominan el *metier*. Ab justicia hem de reconéixerli una gran práctica de la batuta, no sols pera conduhir encertadament un'obra, sinó pera fer dir als músichs lo qu'ell se proposa que diguin. Proba ben evident'n es el desconcert que regnava en la orquesta en mans del mestre Mertens, y l'ordre (relatiu) qu'en pochs dias hi hasapigutintroduhirel mestreMascheroni, donchs en realitat, *La Walkyria* actual, á diferencia de las altras, ha sigut *dirigida* y *concertada*.

Per altra part, aquest director ha estudiat detingudament l'obra que'ns ocupa, demostrant conéixer las repetidas indicacions contingudas en la partitura. Sab obrir y tancar las frases, sab graduar els *crescendos*, arribar fins als efectes extrems de fortissims y pianissims, destacar bastant clarament els temas, lligar en lo possible'l desgavellat metall de nostra orquesta, y, en una paraula, donar *una expressió* al discurs musical, lo qual en el Licéu no's troba cada dia. Per manera, qu'en quant á la execució mecánica. es indubtable que'l director ha complert el seu *ofici*.

Y heusaqui'l defecte capdal: el trevall d'aquest mestre no ha passat de semblarnos la

---

(1) Terminant aquí l'estudi de la execució musical, falta tractar ara, com varem prometre, de la interpretació dels personatjes y de la presentació escénica. Y pera poder ocuparnos dels aconteixements musicals qu'ho mereixin, intercalarém, entre'ls articles que restan del *Siegfried*, aquells que per sa preferent actualitat ho reclamin.

práctica d'un ofici; no podém donarli en cap concepte'l calificatiu d'art d'interpretació, y menys d'interpretació wagneriana. Per'arribar á aquesta, no basta'l sol coneixement de lo que hi ha escrit en la partitura, sinó qu'es menester desentranyar l'intim significat de las notas que la constituheixen, y sols després d'un fondo estudi del veritable significat de cada frase es quan s'arriba á adquirir el *sentiment* de l'obra wagneriana, sentiment que neguém en absolut al mestre Mascheroni, ab la mateixa sinceritat que li hem reconegut el domini de la part mecánica.

Si en Mascheroni possehis el sentiment wagneriá, no hauria conduhit el cant de la primavera ab la exageradissima lentitut que ho ha fet; no hauria escapsat el relat de Siegmund ab supressions á que no s'atrevi en Mertens; no hauria *italianisat* el tema d'amor donantli una extremada accentuació en els instruments de corda; no hauria tolerat els repetits calderons en el dúo amorós, ni *la saragata* del metall en el preludi del segón acte, particularment en els temas de la espasa y de la cavalcada; no hauria consentit á la *senyora* Fricka'l cambi de ritme y de fraseig en tot lo que canta; no hauria precipitat el temps de tota la escena de las Walkyrias, ni *rallentat* falsament tots els fragments melódichs de Wotan, no hauria introduhit tanta *llauna* en la cavalcada, fent tocar els *platillos* ab un soroll qu'ofegava la corda; no hauria buscat l'efecte forsant la má dels executants en l'abrassada final; no hauria italianisat tampoch el tema de la despedida de Wotan, executantlo fort en lloch de piano en els violoncellos ab sordina; no hauria fet sonar tant la lira y'l flauti, peró en cambi molt més las arpas en l'encantament del foch, que devia apagarlo més pronunciadament en el final; y en fi, no podrıa vanagloriarse d'haver dirigit una *Walkyria* suprimint la part de Wotan (1), puig la dignitat d'un director wagneriá no s'hauría may doblegat á la estúpida imposició d'un empressari ignorant (2).

Per tots aquests y molts altres motius que ab idéntica facilitat podriam citar, hem de combatre'ls judicis que'ls que dirigeixen (ó haurian de dirigir) la pública opinió han fet respecte d'aquest mestre, arribant fins á donar com á perfecta *La Walkyria* d'enguany. Ni es perfecta, ni arriba á bona; podrá sols resultar acceptable comparantla ab els anteriors desastres, peró aixó es procedir com els cranchs. Bé es veritat que cranch y liceista venen á ser sinónims.

J. P.

(1) Escrit l'endemá de la primera representació
(2) Si será ignorant qu'anuncía com *drama musical* «*Sigfrido*», y com *ópera* «*La Walkyria*». Peró mentres cada any desmami un Palet, váginli ab wagnerismes á la taquilla!

EL PLOR DE LAS VINYAS

Las vinyas están podadas!...
Quína tristesa que fa
de veure aquellas comadas
esmortuhidas y despulladas
que arréu s'estenen planura enllá.

Las vinyas ploran...
Cada hivern moran
tristas y lassas de llur trevall
Las vinyas ploran...
Cada hivern moran
aixís que senten dringá'l podall.

Las redoltas escapsadas
van plorant calladament.
Mestres duran las glassadas
es un plor cada sarment.
Las redoltas escapsadas
al venir las soleyadas
florirán boy somrihent.

Tot llagrimejant
l'hivern van passant...
Bé'n saben de viure!
Tot llagrimejant
l'hivern van passant
y aprenen de riure.

Quan ja es fora'l fret,
brotant ab esplet,
la vinya somríu...
Rialla de sol!
Rialla d'estíu!
La vinya revíu!...
La vinya s'ajáu,
se vesteix de fullatje vert-blau,
y l'alosa dessota hi fa'l niu.

JOAN PUIG Y FERRATER.

DE QUAN ERA NIN

CIVILS Y PENJATS.

(Mallorquí.)

Un dia d'hivern de l'any 18... devés Nadal, ja nit closa, fugint de la quietut, inaguantable per un infant, de l'habitació ahont els meus pares y les germanes passavan la vetllada, me vaig refugiar, com de costúm, a la cuina de la gent, devall aquell fumaralot negre, ple de sutge y creuhat de xebrons y estaques. Just es mig de la cuina hi havía un bon foch de tions d'olivera; a cada costat, brancas d'ausina de color fosch llustrós del mateix us; y, a un recó, la foganya de fer l'escudella y un munt de garbons y rames seques. De las parets del voltant, rotjas de fum, penjavan llarchs enfilays de pebres de cirereta posats a secar, pelles, calderons y llums d'encruya. A la part exterior, demunt del pinta, ollaçes ben lluhentes d'arám brunyit y altres més petites de terra enverniçada; y tot seguit, dintre la casa (1), una taula de pi mal planetjada, llarga y estreta, amb un banch a cada costat, fets de tronchs d'arbres xepats per llarch, sense pulir y amb cames: y arrambat a la paret de l'altra banda, el jerrer, els fogonets y el rentador; més amunt armaris plens de plats, ribelles y escudelles; y baix d'els armaris el cuyerer masell de cobertores, culleres y culleretes de pi. El portal del celler y el de la casa, amples y alts, tenían les portes tancades; y en mig d'aquests el del menjador, més petit, dava entrada a les habitacions interiors. L'única claror que'ns iluminava era la groguenca del foch de la cuina, fent més intenses les ombres espergides per l'ampla casa.

Com era dissapte, no hi havía altre missatge á la possesió més que'l sen Lluch, an a qui tocava guardar l'endemá, el pastor, el porqueret y madó Joana María, la criada vella, qui llavores trafegava per deves els fogons. No sé si qualq'un d'els citats, més infanter o més xerraire qu'els altres, m'estava contant, com altres vetlades, rondelles o contarelles, o si escoltava la conversa qu'ells tenían, fent diablures y malcriadeses segons tenía de costúm; peró tench present qu'era una d'aquelles nits més fosques, que les canals ratjavan a dojo de lo molt que plovia, y que'ls xiulos del vent per dalt el fumeral m'escarufavan, creyent qu'eran giscos d'un estol de bruixes qui passavan volant depressa, y que, tal volta, entre elles s'hi trobava la quis ortia a la nit, en forma de ca negre, per les tenasses del torrent de la Marrauxa; y dias enderrera havia etcisat una fadrina de Son San Joan.

De pronta el ca del pastor y la cussa llebrera s'alçaren de la vora del foch y's possaren a lladrar.

—Ja va!-va dir el sen Lluch.

—*¿Está en casa el señor alcalde?*-preguntaren els qui trucavan.

—Y qui sou, que veniu an aquestes hores?

—*La guardia civil*—varen respondre.

Obrirem la porta de la casa, y al punt entraren dos civils, ben xops, embolicats cad'un amb una llarga capa de panyo blau fosch, capell amb pichs forrat d'huley fusell a la má.

Madó Joana Maria avisá el meu pare, y amb ell passaren an el menjador, després de deixar les capes esteses damunt cadires.

Jo'm vaig quedar quiet, astorat, y fins crech que'ls ulls m'espirejaven del susto. A les hores encara no n'hi havia gaire de civils per Mallorca. A la vila per la festa major en venía una parella, y durant l'any, de tart en tart en passava qualq'una, peró fins aquella, no n'havia vist cap may de prop de civil. Confés que m' imposavan molt de respecte; ¿y cóm no? Per mi representavan la força y l'autoritat qui perseguia y a voltas matava els dolents, y el seu recort anava sempre unit a fets esgarrifadors.

¿Qué cercavan en aquelles hores, amb una nit tan feresta, desafiant la fosca, el vent y la tempestat?

Sortiren pronta d'el menjador y vengueren dret a la cuina. Mon pare se va asseure a una cadira baixa, y ells varen cercar lloch a un banch en mig de naltros. Seguiren parlant. millor diré, un enrehonava en foraster amb el meu pare, l'altre semblava mut, no va dir ni una paraula, sols de tant en tant feia capades en senyal d'aprobació. Ni la gent, ni jo, enteníam res, y seguíam escoltant, amb una boca badada com a beneits.

Mentres tant madó Joana Maria anava posant a un estrém de la taula dels missatges estovalles netes de bugada, plats color de café, un bótil de vi negre, un pa de blat, y a l'ultim un plat gran de sopes escaldades.

Invitats per mon pare, els civils s'alçaren d'un cop, y el qui feia anar la llengua digué en to de mando an el qui parexia mut:—*¡Gutiérrez, esas correas!*—Al punt els dos se tregueren la motxila y's posaren a taula. Menjavan aviat y molt callats, a la claror escassa d'un llum d'oli penjat en el pinta; y tan prest com varen haver acabat, desaparegueren, sens dirmos, ni a la gent ni a mi, per qué eran venguts. El pare crech que s'en va anar amb ells; al manso aquell vespre no'l vaig veure més.

Ja partits, el porqueret esclamá:

—Justament no'ser-hi anit el *Paisano!*—

(1) Els pagesos de Mallorca diuen *ca meva* o *sa casa* al edifici o habitació ahont viuen y també diuen *sa casa* an el vestibul, quarto o dependencia d'entrada, que per medi d'un arch en mig s'estén en els dos aiguevessos y té portal en el carrer y en el corral. A un recó de la casa hi ha la cuina (llar), rodada de pedrissos o banchs (escons) y a uns dos metres d'alsaria volta la cuina un armari de fusta (pinta). En mig fan el foch y el fum va per hont vol, perque tota ella es fumeral.

L'eguer, ana qui deian el *Paisano* per haver estat soldat de gastadors, era un tipo original y de gran relléu, mol verbós y ponderatiu, amb una creu pensionada y altres d'aixutes, un forat de bala a la cama esquerra y llargues costures a la cara d'antigues ferides de llança. Mereix més q'un apart, y per aixó no vuy parlarne més per ara.

A lo qu'havia dit el porqueret, contestá el pastor:

—Ja ho ets tonto! ¿Qué creus qu'els hagués entesos?

—Moltes vegades hi conversa en foraster; —vaig afegir jo.

—Amb naltros que no'n sabém,—replicá el pastor.—Tot lo qu'embolica, jo ho entench, y als civils no'ls he entés cap mot. Vos dich qu'es un altra casta de foraster.—

El sen Lluch, fent sa mitja riatlla, acabá la conversa diguentmos:

—Ja li demanaréu demá, y deixemho estar per anit, qu'es hora de passar el rosari.—

El resaren tan depressa com cada vespre, y mentres anavan diguent un enfilay de parenostres me vaig quedar adormit.

L'endemá contaren que'ls civils, deves mitja nit, havian sorpresos uns jugadors dalt el porxo de la taberna de Ca'n Boll, que n'eren fuits molts per finestres y teulades y qu'els pochs qu'havian agafat els tancarian a la presó d'Inca.

El porqueret y jo preguntarem an el *Paisano* si haguera entesos els civils. Se rigué de noltros y assegurá que si hi fos estat hauria fet una xerrada amb els guardias y ho hagueram sentit.

—Jo'ls ho deia!—li vaig dir tot d'una.—

Y ell contestá amb aquell to sentenciós que li era habitual:

—Tu amb el temps serás un home, y parlarás en foraster serrat.—

—

No s'era esmortida del tot la fonda impresió produhida per la visita dels civils, quan un dia, de bon matí, entrá en el quarto la Bet, la meva teta (1) estimada, obri les portes de la finestra, me despertá y me digué:

—¿Sabs aixó? En Gori Pinet anit s'ha penjat á l'anell de l'arch de la casa de ca'n Mill Quina desgracia! No's parla d'altra cosa!—

No conexia ni havia sentit parlar may d'el Gori Pinet, peró aixó d'haverse penjat ell meteix m'impresioná fort ferm.

Baixarem a la cuina, y vaig sentir qu'els traballadors comentavan el fet amb cert misterí y amb paraules que jo no comprenia del tot. Pel camí, de la possessió a la vila, la Bet, qui m'acompanyava a l'escola, engolia y vomitava nous detalls y referencies en cad'un que topavam, y quant arribarem a la vila, plena ja de curiositat malsana, me proposá anar a veure el penjat. Deu volgué que de lluny descubrissem el meu pare devant ca'n Mill, lo que mos fe girar en coua més que depressa. De poch me serví aquella fuita, perque a estudi els companys me posaren el cap més térbol que si hagues vist el mort. Quantes coses me contaren, y amb quina vivesa de color me feren conéixer els detalls d'aquell fet desastrós!

El Gori Pinet era un jovençá de fora vila qui estava de missatge á ca'n Mill. La seva estimada'l rebutjava sovint, y sempre qu'en tenia un altre no li donava costat; llevors el pobre Pinet esclatava en juraments y amenaces de matarse. El vespre avans havian tinguda una escena molt viva y desagradable, y de resultes ella el despedí en mals modos, tirantli a la cara un brotet de murta que tenia a la boca y qu ell li havia donat poch antes. Aquell brotet el seguí fins a la mort com a testimoni mut d'un amor infortunat. El trobaren sobre una cadira qu'el mort tenia embolicada en els peus y figurá en el procés.

En el poble y a la possessió s'ocuparen uns quants dias del suicidi d'en Pinet, y llevors l'oblidaren. Dins el meu esperit hi arrelá més fondo y va matar per sempre la tranquilitat infantil de que gosava, gracies a la ignorancia casi absoluta de les coses dolentes d'aquest món.

May en ve una tota sola; poch temps després un pobre jay que li deian en Rateta, fé lo mateix qu'en Pinet, també's penjá, tirantse de demunt el pinta de la cuina de ca-seva, amb el cap passat per un llas corredor fet a una corda de cánem fermada a un llenyám de'l sostre de la miserable caseta. Va haverhi la xaradiça propia del cas, intervengué la justicia y se parlá de disgusts amb la dona, deutes, fam y miseria

Tampoch me'l deixaren veure, peró altra volta aquells diantres de companys d'estudi m'ho pintaren tan bé que no me'l sabia treure d'el cap y l'imaginava sospés de la corda, estirat, amb els ulls oberts, la cara blava y la boca badada y sanguinosa. Lo més estrany que no'l me figurava may allá ahont s'era penjat, sinó a un extrém de la casa de la possessió, a un recó fosch, entre la bomba de la cuina y el rentador.

Jo estava corprés, de cada dia crexia el recel, la intranquilitat y la desconfiança. De tot y per tot tenia por. Oh, que m'en sabia de greu al vespre anarmen al llit! Qu'en feia de revolts y maleriadeses per esperar els altres! La son me vencia, y casi adormit y á la força m'acompanyavan a geure. Enseguida de despullat y resades les avemaries, m'arrufava entre'ls llençols y aclucava els ulls. La son era fuita y els ulls se badavan per més esforços que feia pera tancarlos. Y desvetllat,

(1) Ninyera, minyona.

espabilat del tot, la imaginació exaltada donava noves y variades formes an els objectes, y la meteixa por em feia veure, entre les ombres que produia la débil claror d'una llumeta mig amagada darrera una cortina, el cos negrench d'un home penjat d'el sostre qui s'engronxava a un recó del quarto sempre en el meteix punt. Era la caixa alta y estreta d'un rellotge de paret, de molts anys enrera posat en aquell recó. Bé m'ho recordava el tich-tach acompassat que sentia y el so argentí de la campana tocant les hores, peró jo solzament veia morts y penjats, y esclatava en plors, crits y planys amarguissims.

De dia y tot recorria esporuguit els quartos y salas de la casa. La soletat d'els camps m'omplia de pena, y les ombres d'els arbres y les soques capritxoses y fantástiques me feian feretat. El meu cap estava ple d'els passatges més tétrichs de les rondalles que m'havian contades, y sovint me venian á la memoria cementiris, lladres, bruixes y apareguts. No abandonava may sense gran repugnancia la companyia d'els altres, y aviat me posava trist si'm parlavan de semblants coses.

Aquesta por me fugí passats uns quants anys, peró m'en recort com si fos ara.

JOAN ROSSELLÓ.

Son Fortesa d'Alaró, Mallorca, any 1900.

ADVERTENCIAS

Contestant á molts suscriptors y corresponsals que'ns havían demanat que publiquessim un almanach, devém manifestar que no'ns hem decidit á ferho perque creyém qu'es una rutina que sols com á tal resulta justificable, tota vegada que'l públich no's fixa en el calendari, sinó en els travalls literaris y artístichs que l'acompanyan.

No obstant, pera compláurels, el primer número d'any, que titulém de CAP DE SIGLE, será verament extraordinari, voluminós, imprés en el mateix paper de que hem vingut servintnos pera nostres suplements, contenint composicions de Jacinto Verdaguer, Angel Guimerá, Apeles Mestres, Joan Maragall, Joseph Martí y Folguera, Pere Aldavert, Joan Fastenrath, Joseph M.ª Roca, D. Martí y Juliá, Manel Folguera y Durán, Jules Delpont, F. Pujulá, Adriá Gual, G. Zanné, Jules Cornovol, Enrich de Fuentes, Xavier Viura, Antón Busquets y Punset, Rafel Nogueras y Oller, Carles Costa, A. Bori y Fontestá, y dibuixos de Modest Urgell, Joan Brull, Apeles Mestres, Lluis Graner, Enrich Galwey, Sebastiá Junyent, Adriá Gual, Ricart Urgell, Hermen Anglada, Antoni Solé, Perich, Periu, Vilallonga y altres, com també trevalls de tots els redactors de JOVENTUT.

Sent moltas las demandas fetas per nostres corresponsals després d'aparescut l'anunci del número anterior, preguém á tots que's serveixin fixar definitivament el número d'exemplars que desitjin, á fí de poderlos servir, perque un cop agotat el tiratje, no farém segona edició.

Ab dit número acompanyarém els primers quaderns de nostres folletins *Ayres del Montseny,* de mossén Jacinto Verdaguer, y *Quan ens despertarém d'entre'ls morts,* d'Enrich Ibsen.

Próximament podrém anunciar á nostres lectors el preu de las tapas del primer volúm de JOVENTUT, com també'l preu de la enquadernació pels que desitjin que'ns n'encarregém nosaltres, donchs havém fet contracte ab un acreditat taller á fí de poder servir als lectors lo més económicament possible.

Els colecciónistas que vulguin enquadernar el primer volúm ab tapas expressas, podrán dur á aquesta administració sas coleccions respectivas.

Als que vulguin enquadernarlo pel seu compte, els hem de fer notar que inmediatament després de la portada s'hi ha de posar l'índex, y á continuació'l número *antecedent*, que consta de XXVIII planas y conté'ls trevalls anteriorment publicats pels redactors

de JOVENTUT en altre periódich y repartits als suscriptors á fí de completar l'any, ja que'l primer número de JOVENTUT no va apareixe fins el día 15 de febrer. Els suplements, encara que'ls de carácter artístich portan una numeració correlativa, deurán colocarse inmediatament després de cada un dels números á que respectivament perteneixen. Aixís:

El Suplement	al	n.º	9,	(Setmana Santa),	anirá	després	de	la	pág.	144.
»	»	»	» 18,	(Heinrich Vogeler).	»	»	»	»	»	288.
»	»	»	» 22,	(Missatje *Unió Catalanista),*	»	»	»	»		352.
»	»	»	» 38,	(Eleonora Duse),	»	»	»	»		608.
»	»	»	» 42,	(Missatje *Unió Catalanista),*	»	»	»	»		672.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO PERA 1901

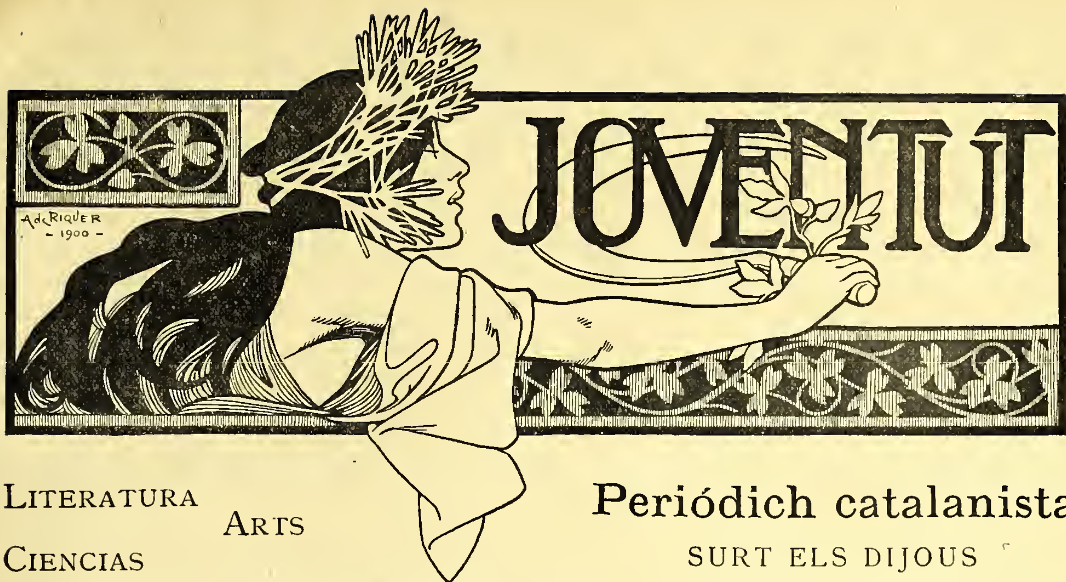
CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:	Un any.. .	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins.	40	»
»	» sense folletins.	25	»

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

¡BON SIGLE TINGAN!

FI DEL VOLUM PRIMER

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració: Plassa del Teatre, 6, entressol.

PROSPECTE PERA 1901

A las darrerias del sigle XIX, en una época de desballestament general, d'universal lluyta, en que'ls ideals vells trontollavan en sos corcats pedestals, y en que las novellas aspiracions se manifestavan com feble aurora d'un jorn incert y sospirat, ixqué JOVENTUT, sense més armas pera la lluyta que sa bona voluntat y sa ferma conciencia, á cumplir la misió de tot ser, això es: á realisar, á mida de las sevas forsas y dintre de la seva esfera d'acció, quelcóm que fos útil y profitós pera la Vida. Siali, donchs, permés, al entrar en el segón any de sa existencia, que coincideix ab la naixensa del sigle XX, una franca manifestació de lo que's proposa fer, ab la garantía de lo qu'ha fet fins ara.

No podiam preveure ahónt arribariam, peró teniam complerta conciencia d'ahónt voliam anar, y de que triariam el camí més segur, encara que no sempre sia'l més planer. May, per arribar més prompte al terme desitjat, hem cercat cap revolta ni viarany amagat: hem recorregut la carretera á ple sol sense reparar en sa llargaria, que's troba més curt el camí quan se fa ab delit y bona companyia.

Ni las foscas nuvoladas congriadas sobre nostres caps ens han atemoritzat, ni'ns hem deixat temptar per las enganyadoras arbredas que'ns convidavan á reposar á sa ombra traydora. Massa sabém que aquellas arbredas tapan ab sa luxuriosa verdor els abims oberts á nostres peus, y amagan els reptils verinosos, que sols als descuydats mossegan.

Tothóm sab qui som y ahónt aném; y sols ens resta dir que'ns proposém continuar la tasca comensada ab més coratje que may, perque estém orgullosos de lo qu'hem fet. Y no s'atribuheixi á vanitat aquesta declaració, donchs no es nostre'l mérit. La Redacció hi ha posat sa bona voluntat. Els grans literats y artistas, els pensadors y'ls homes honrats que s'han aplegat á nostre entorn, ells son els mereixedors de tots els elogis, perque ells hi han aportat els tresors de sas inteligencias.

«El títul de JOVENTUT que porta nostre periódich—deyam en el primer número—no vol dir que'ns dediquém á enaltir tot alló que tingui quelcóm de nou ó que sía jove, pel mer fet de reunir aquestas solas qualitats. No vol dir tampoch que sian joves tots els que hi escriuhen. Sabém per experiencia que hi ha homes que semblan noys tota sa vida,

y que n'hi ha d'altres qu'en la flor de sa joventut donan obras plenas de maduresa. En els joves ens repugna veurehi la poquedat ó l'agotament d'un vell, com ens repugna veure la decrepitut disfressada, tant ab la capa d'un bon sentit fictici, com ab la de la extravagancia. Enteném per JOVENTUT tot alló que reveli una aspiració franca y noble, un sentiment espontani y elevat; tot alló que sia veritat y vida, art y amor.»

Aquest ha sigut el nostre dogma, y á n'ell han rendit culte fervorós desde'ls mestres experimentats als aprenents modestos, peró ardits, y en nostras planas hi han trobat cabuda las més oposadas tendencias, quan els trevalls de sos defensors respiravan una vida noble y progressiva.

L'obra de selecció han cuydat de ferla'ls mateixos que, ab desconeixement més ó menys síncer de qui eram, volgueren acostarse á nosaltres ab propósits qu'ells massa saben, y nosaltres també. La Joventut no es per aquells adolescents que cantan una migrada primavera ab flors de paper sense flayre, condempnats á una tardor sense més cullita que de fullas secas; ni es tampoch pera'ls vells gastats que creyan endarrerits esclats de sa jovenesa la malaltissa revifalla de son estiuhet de Sant Martí, preludi del seu trist hivern, fret com la seva ánima.

Si sempre hem sabut ahónt voliam anar y'l camí qu'havía de portárnoshi, avuy també sabém quins son els que'ns farán companyía, y molt esperém de la cooperació de tants bons amichs, convensuts com estém de que qui pot dur la cara descuberta y té per armas las de la veritat, no deu témer els atachs dels enemichs hipócritas, ruins, insidiosos y traydors, perque'l cobart porta en sí mateix el cástich, y'ls enemichs de la Vida están condempnats á la mort moral. Llegint l'index de nostre primer any se pot veure ab quina colaboració contém; y encara será reforsada per altres elements valiosos.

Pera respondre dels nostres actes, al peu van els noms dels que formém la Redacció de JOVENTUT.

LLUÍS MARSANS. POMPEYUS GENER.
JOAQUÍM PENA.
TRINITAT MONEGAL. SALVADOR VILAREGUT.
EMILI TINTORER. ORIOL MARTÍ.
Director literari: LLUÍS VÍA.
Director artístich: JOAN BRULL.

CONDICIONS MATERIALS

Nostra Revista necessita algunas reformas, puig no podiam, al comensar, preveure la importancia que'l públich ha volgut concedirli. Se'ns havía aconsellat que fessim una publicació com las tan anomenadas del extranger per'abarcar tot el moviment artistich y literari; altres volían que la convertissim en diaria; y fins alguns ens pregavan que la transformessim en una verdadera Ilustració ab tots els avensos moderns.

Cap d'aqueixas solucions ens ha semblat práctica, ni apropiada á nostres fins. Si'ns agradá la primera idea, deguerem desistir d'ella considerant qu'en l'época de lluyta que travessém, en que tot evoluciona en cerca d'una forma ahont encloure nostras aspiracions, s'imposa l'actualitat, y son impossibles la serenitat y calma que requereix aquell género de publicacions.

Per altra part, no fem nosaltres política á la menuda ni'ns preném l'art com un passatemps. Política, ciencia y art, creyém que son cosas trascendentals pels pobles, y no'ns atrevim á tractarlas lleugerament ó per senzillas impresions. Fer de JOVENTUT un diari no respón, donchs, á nostres propósits.

En quant á la idea d'una Ilustració, las condicions materials no serían compatibles ab molts de nostres lectors, en quins l'entusiasme está en relació inversa ab el medis de fortuna. JOVENTUT, enemiga de tot exclussivisme, no vol privarse de sa comunió ab aqueixos elements que tant estima.

Hem hagut, donchs, de buscar un terme

mitj pera satisfer els desitjos del públich que'ns favoreix (desitjos que son també'ls nostres), y aném á donar més impuls á JOVENTUT limitant en lo possible l'aument de preus, que si será més sensible en la venda de números solts, se deu á que fins ara no estava'l preu d'aquests en justa correspondencia ab els que regian pera'ls suscriptors. Aqueixa correspondencia tractém d'establirla d'avuy en avant, pera estimul dels suscriptors y facilitat dels compradors esgarriats.

Nostre plan queda trassat en linias generals en las següents

BASES

1.ª JOVENTUT continuará publicantse setmanalment per quaderns de 16 planas, ab el mateix paper é impresió que fins avuy.

2.ª En lo referent á ilustració, no'ns atindrém á cap ordre fixat. Sortirán números sense cap vinyeta, y'n sortirán d'altres ab molts grabats, procurant que sian sempre apropiats als trevalls que's publíquin. Lo mateix podém dir dels números extraordinaris (de regalo pera'ls suscriptors), en els que posarém especial empenyo pera que resultin d'actualitat y tinguin, sobre tot, trascendencia artística.

3.ª La veritable reforma consistirá en la publicació, en forma de folletí (ab paper especial y apropiat pera enquadernarse en elegants tomos), d'obras escullidas entre las millors dels primers autors de nostra terra, y de traduccions fetas expressament pera JOVENTUT de las més modernas produccions extranjeras, triant entre aquestas las que per son valor artistich, sa profonditat filosófica y sa trascendencia social, marcan un estat de cultura y un grau de progrés dignes d'ésser estudiats y gaudits pel nostre poble.

A pesar d'aquesta millora,'l preu de la suscripció aumentará tan sols en **2 pessetas** per any, y'ls números solts se vendrán á **20 céntims** de pesseta.

Pera donar una mostra de la importancia de las obras que poch á poch vindrán á constituhir una petita, peró escullida Biblioteca, á primer d'any comensarém la publicació, simultaniament, d'un tomo de poesias titulat **Ayres del Montseny,** original del gran poeta Mossén Jacinto Verdaguer, y de la

---

JOVENTUT

Periódich Catalanista.

PLASSA DEL TEATRE, 6, ENTRESSOL.

BUTLLETÍ DE SUSCRIPCIÓ

D. .... *que habita en* .... *carrer* .... *núm.* .... *desitja suscriures per un* .... *al periódich* JOVENTUT, *y al efecte acompanya l'import de la suscripció.*

.... *de* .... *de 190*

Firma.

traducció catalana de l'última obra del eminent dramaturch noruech Enrich Ibsen, **Quan ens despertarém d'entre'ls morts.**

Ab cada número's repartirán entregas de vuyt planas de cada una de ditas obras, y quan s'acabin ne publicarém altras no menys interessants.

CONDICIONS PERA LA SUSCRIPCIO Y VENDA

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any. . . .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's vendrá sense folletí.

Terminada la publicació de cada una de las obras que donarém en nostres folletins, y una vegada expirat el plasso que's senyalará pera que'ls lectors puguin completar sas coleccions, quedarán ditas obras retiradas en absolut de la venda.

Anuncis pera las cubertas de Joventut: Dirigirse á l'Administració.

S'admeten las suscripcions en l'Administració, principals llibrerias y á casa de nostres corresponsals.

A principis de 1901 se posarán á la venda coleccions complertas del any primer de Joventut, ab una artistica enquadernació. Son preu será de **10 pessetas.**

Fidel Giró, impressor. Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT
FORTITUDO